СРПСКИ СИОН

Год. X. **Број 1.**

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: **Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.**

УРЕДНИК: **Протопрезвитер Јован Јеремић.**

У Ср. Карловцима у суботу 1. јануара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

МИРОН

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ НАКРАЧКИ

ЕПИСКОПОН

благочестивом и благоверном клиру и народу богохранимe Епархије своје мир и благослов моли од свемогућега и милостивога Бога и Спаса Исуса Христа, а од смирености своје шаље архипастирски поздрав и братско цјеливање.

Мојсије донио је са Синаја народу своме закон, *правду*. Христос донио је с неба роду људском евангелије, *милост*.

Зато и стоји у закону: „зуб за зуб, око за око“, јер *то* је правда, а у евангелију пише: „љубите непријатеље ваше“, јер *то* је милост.

Но зато је и био старога завјета човјек само „*слуга божји*“ и могао постати само *праведником*. А новога је завјета човјек „*син божји*“, и заслугама Христовима и својима, може да постане и *светим* и *блаженим*. „Нијеси више *роб*, него *син*, а јеси л' син, и нашљедник си божји кроз Исуса Христа“, вели нам се јасно у апостолу нашем божитељем.

Тамо је закон *сиојно* с Богом *један* само народ, а овде је милост *сродила* с Богом *цио* род људски. Од *слугу* постали смо *синови* божји, и као такови добили смо нову заповијед „љубите непријатеље ваше“, и „будите милостиви, као што је милостив и отац ваш небески, који сунцем својим сија и на добре и на але“.

А можемо ли ми љубити непријатеље наше?

Можемо! Када не би могли, тада нам не би говорио Христос, да је лаган јарам Његов, нити би нас позивао, да узмемо јарам Његов на се, и да за Њим идемо.

Можемо ми сасвим лахко љубити непријатеље наше, само ако одвојимо гријех од гријешника, ако одвојимо непријатеља нашега од зла онога, које нам је учинио он, а по том, ако мирно и право просудимо, ко је и шта је непријатељ наш, каква је звања, каква ли знања и занимања, с ким се дружи и коме служи он, и да ли се огријешио о нас знањем, или у незнању, да ли вољом својом, или

можда наговором туђим, непријатељским, није ли га водио на зло водац његов, коме се отети није био кадар он.

И када то све, а и друго много, просудимо мирно и право, тада ћемо и ми пре рећи „Боже, опрости им, јер не знају шта раде“, него ли устати на непријатеље наше, да им зло злим вратимо, да од зла горе направимо. А зашто? Зато, јер ћемо тим испитивањем доћи до тога, да људи гријеше понајвише из незнања и слабости, и зла васпитања свога, и да често служе другоме и противу воље своје, па су мâљ у рукама туђим, које знају да гњече и њих исто тако, као што гњече и нас, а по који пут и више него ли нас.

А када дођемо до тога, *како* људи гријеше, неће нам више непријатељи наши бити тако страшни, као што су били у први мах, нити ће нам бити тако тешко измирити се с њима и изљубити, као што је тешко било у први мах.

О љубави говорио је свијет и прије доласка Господа нашега Исуса Христа на свијет, о њој се спомињало и спомиње и у другим вјерама, али та љубав није онаква, каква је љубав хришћанска, која и непријатеље љуби, и чини добро другима, не толико себе ради, колико Бога ради и закона.

Ту љубав донио је Христос на данашњи дан с неба роду људском, као дар божитњи, а ми који смо хришћани, дужни смо тим даром даривати данас и свагда један другога. Дужни смо љубити један другога, праштати, милостиви бити један другоме, да и нама буде милостив Бог за гријехе наше.

Наука је Христова на разнолике народе разно утјецала, и рâзна код разних народа плода донијела. Код *српскога* народа нашега, утјецала је наука Христова особито на *срце*, и пустила у срцу клицу, из које је уродила у нама топла према Богу и ближњем *љубав* хришћанска.

И то није само празна ријеч. За њу стоје многе свједоџбе.

Нијесу ли свједоци томе свети манастири наши, од бијела Вилиндара, па до наше Пакре сиромашне. А и они, там' далеко, Ђурђеви Ступови, и они су свједоци хришћанске њере наше и љубави?..

Ту према Богу љубав нашу, не свједоче л' нам и толике бијеле цркве наше, и у њима свијеће воштанице, тамјан, вејтин, и одежде свијетле, све сам прилог милостива срца, и молитва побожне нам душе? . .

А свештеник и општина наша, што су своју опасали цркву, да уз муке од свакоје руке, сачувају наш аманет стари: *име* српско, *вјеру* православну, није л' и то срца нам и душе света с небом спрега вјере, нада, љубави наше хришћанске? . . .

Нијесу л' и наши: Текелија, Анастасијевић, Стратимировић, Вуковић и остали толики добротвори народни, такође свједоци љубави хришћанске, свједоци дијелâ народне милости наше, тјелесне и душевне? . . .

Утјецај вјере Христове на православни српски народ наш, казују нам и српске народне пјесме наше и обичаји, по којима се никоји посао не почима код нас, а да се не каже: „Помози Боже!“, нити сршава, а да се не вели: „Хвала Теби Боже!“

Све што имамо *добра*, дала нам је *милост* божја, а *зло* добили смо, као божју казну за гријехе наше, јер „Бог никоме дужан не остаје“, као што нам то казује лијепо, народна пјесма наша за праведну Јелицу, и злу заову њену, за младу Павловицу.

Марко неће побратиму своме, бегу Костадину, на крсну славу зато, што му је био једном о Слави, св. Димитрију, и видио до три његова нечовјештва: није нахранио до две сиротице, нити метно у горњу трпезу старе господаре, нити оца и мајку посадио за трпезу, да му пију „прву чашу вина“.

Тој *правди* хришћанској, и *поштивању* свога старијега, научила је Марка, научила је *српски народ* наш, света православна црква наша.

Марко „рони сузе низ јуначко лице“ кад је чуо од Косовке дјевојке, за неправду и срамоту, што су трпе браћа му на Косову тужном. И Марко, Бога ради

и правде, устаје, ил' браћу да ослободи, ил' животом да плати љубав своју братску и хришћанску, — а кад је оно надвладао најсилнијега противника свога, нит се горди нит весели Марко, него:

„проли сузе низ бијело лице,
„јаох мене до Бога милога,
„ђе погубих од себе бољега!“

Томе *човјекољубу* и *смирености* хришћанској, научила је Марка, научила *српски народ* наш, света православна црква наша!

Марко се не боји никога, „разма једног Бога истинога“, и зато на дноби, царства српскога, по смрти цара Душана, пресуђује *Марко* на коме је царство, али пресуђује:

„ни по бабу, ни по стричевима,
„већ по правди Бога истинога“.

Тако се *Бога бојати*, а ни на кога се не обазирати, него само на Бога, научила је Марка, научила *српски народ* наш, света *православна црква* наша!

А тако нас научити, могла је црква наша само зато, *што је учио свој* свога, па је с тога наука Христова и свесрдније предавана, и радосније примана. Научити тако, могла је нас црква наша и зато, *што је учила језиком нашим народним*, па смо тако науку Христову и боље разумјети, и лакше ју научити могли. А напошљетку, народ је наш науку Христову и боље разумјети и лакше научити могао, међу осталим и зато, што се учио у цркви, *у којој су свештитељи, и нашега кољена синови: Симеон мироточиви, Свештитељ Сава, Арсеније и Макарије*, и толики други из народа нашега угодници божји, па је зато и црква као наша народна, могла боље утјецати на срце наше и душу, и отворити у нама живи извор љубави братске и хришћанске.

Отуд таква *љубав* хришћанска у нашега народа српскога.

А да се множи у нама и међу нама све више и више, та љубав братска и хришћанска, ми смо по епархији нашој, и ове године служили службу: „*w оумноженїи любве и искорененїи ненависти и всѣкыѧ злобы*“, и молили се Богу да нам даде над собом влађе, да можемо у свему вршити свету вољу његову, да можемо љубити *и* непријатеље наше, јер „ако љубите оне, који вас љубе, какову имате плату, не чине ли то и царинице?“ говори нам Господ наш Исус Христос.

Немрмити дакле ни на кога, него љубити *и* противника свога, дужност је сваког хришћанина, јер свима је нама заповједио Христос, да љубимо *и* непријатеље наше. Свима, а особито свештеницима, који су дужни и у томе да буду добар примјер другима.

„Ви сте свјетлост свијету, ви сте сол земљи“ рекао је Христос Апостолима својима и ученицима, а по томе и нашљедницима њиховима свима без разлике свештеницима. И нато смо ми сви, цркве Христове свештеници, у првоме реду дужни, животом нашим и дјелима свијетлити свијету, и држати га у чистоти срца и светњи душе, као што и сол и свјетлост осувјекава све и брани од кварења и учмалости.

Но свијетлити свијету и чувати му срце и душу дужни су даље и сви они, на које гледа свијет као на своје старије и бољаре, били они претежнији, одличнији, богатији од других ма чиме.

И ти сви, такође су дужни да свијетле свијету животом и добрим дјелима својима, јер ала отимају мах у свијету понајвише онда, кад је слабо евангелске свјетлости и соли код оних, на које гледа свијет као на своје старије и бољаре.

Црква је Христова у првоме реду *живот*, и зато се код чланова њених, не гледа ни на што толико, колико се гледа на живот њихов, на добра дјела њихова. „*Такw да просвѣтитсѧ свѣтъ ваших предъ человѣки, такw да видѧтъ добрыѧ дѣла ваша . . .*“ а све друго, више мање, шарено је лишће, које вене и пада, без много о њему рачуна; а дјела су наша *род и плод*, праве вјере наше, род и плод, по коме се разликује дрво од дрвета и цијени више или мање у царству небеском.

И *то* је српски народ наш добро уочио, и лијепо казао у оној пјесми нашој народној:

„Ој човјече праведниче,
„један божји службенике,

„ако мислиш божји бити
„*чини добро* за живота
. . . . . .
. . . . . .
„кад човјека смрт снађе
„ништа собом не понесе
„до скрштене бјеле руке
„*и праведна дјела* своја“.

И *тој* Богословији, чистој, хришћанској, научила је српски народ наш свега православна црква наша, и у знак признања свога примила толике народа нашега синове за светитеље, јер су свијетлили свијету животом својим и дјелима, и Христова евангелија ријечи испунили: узели на се крст, пошли за Христом на Јордан, да изврше сваку *правду*; пошли у пустињу да се одупру снакоме *искушењу*; а пошли и на саму Голготу, да и мукама засвједоче *љубав* своју према Богу и ближњима, и то, исту ону љубав, ради које дошао је с неба на земљу Христос, да измири небо и земљу, да измири људе с Богом и са собом.

И зато *Христу* помаже сваки онај, који ради о миру и љубави, јер иде за оним, за чим је ишао и Христос, иде да измири људе с Богом и међу собом, иде да буде једно стадо и један пастир, да буде једно тијело и једна глава, — црква, тијело Христово, и глава јој *Господ Христос!*

И за ту помоћ Христу, добива сваки раденик у винограду Господњем, праведну награду од Христа и Бога, јер Бог је љубав, и људе с Богом љубав спаја, а мржња раздваја, и с Богом и с људима.

Те божје љубави нек је пуно, данас и свагда срце наше, а у души нашој нека се никада не губи глас данашње пјесме анђелске: „Слава во вишнихъ Богу, и на земли миръ, въ человѣцѣхъ благоволеніе!“

Браћо свештеници од оба реда, и мили мој роде и народе: Мир божји! Христос се роди! Амин.

У Пакрацу, пред Божић 1899.

Гореспоменути смирени Епископ

Мирон.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Неколико ријечи о промјени садањег наставног плана из вјеронауке у препарандијама.

У овом цијењеном листу било је већ доста говора и расправљања о наставном плану из вјеронауке у средњим заводима, те су том приликом прокритиковани и сви постојећи уџбеници за те заводе, и, рекао бих, осим два или три, сви пронађени као неподесни, те наражена потреба, да се замијену другима бољима. У ту сврху повјерена је израда тих нових уџбеника лицима, која својом спремом, знањем и практичним искуством дају довољно гаранције, да ће свој посао израдити на опће задовољство. Па и ако је то тако, посао иде ипак врло споро, и у овом цијењеном листу чуо се врло оштар прекор још прошле године, дакле након скоро три године од анкетне сједнице, због спорости.

Но, хвала Богу, након $3^1/_2$ године ипак угледа свијета један једини уџбеник, који је апробиран и одобрен за више разреде средњих завода. И ми доиста можемо бити задовољни, јер ако смо морали дуго чекати, барем смо дочекали ваљану књигу. Кад би знали, да ће и други уџбеници овако добри бити, не би имали разлога љутити се, па макар морали још које вријеме чекати.

Није ми намјера, да се упуштам у детаљно критиковање и приказивање „Моралке“, што ју је израдио г. Сава Теодоровић професор и катихета у реалци Земунској; јер би то био напишан посао, пошто је она прошла кроз многе руке, кроз руке оних, који су били и компетентни и спремни да о њој свој суд изреку. А тај суд морао је бити добар, јер је на темељу само таког суда могла бити примљена и одобрена као уџбеник за више разреде средњих завода. Па ипак нека се и мени допусти, да као катихета речем, да сам се овој књизи обрадовао као озебао сунцу, а прочитавши је, био сам усхићен, јер признати морам, да ми се ове врсте књига, као уџбеник, ни једна, што сам их при руци имао, није толико свидјела, као ова „Моралка“ г. Теодоровића.

Г. Теодоровић је своју задаћу озбиљно схватио, те је као вјешт и искусан педагог

своју „Моралку“ удесио по свима педагошко-дидактичким захтјевима, који се траже од једног ваљаног и згодног уџбеника. Она је таман за ученике завода, којима је намијењена; таман добу и узрасту, те интелектуалном развићу младежи, за коју је написана, — прикладна. И не само то, него она је својом систематском обрадом, својим занимљивим излагањем предмета, својим лијепим српским језиком така добит у нашој књижевности, да се слободно може препоручити сваком интелигентном православном Србину, који до свога Православља држи нешто, као корисна поучна и занимљива књига.

Поздрављајући „Моралку“ г. Теодоровића са искреном добродошлицом, молимо и осталу господу, којима је повјерена израда осталих уџбеника, да се пожуре са својим послом и да нас што прије обрадују овако ваљаним уџбеницима, као што је „Моралка“ г. Теодоровића, па ће их пратити благослов оних, који ће се користити њиховијем трудом, знањем и љубављу, којом су радили свој посао.

С моје стране, као катихете у препарандији, једина замерка овој „Моралци“ г. Теодоровића, била би та, што поред онога: „за више разреде средњих школа“, не стоји још „и за препарандије“.

У овом цијењеном листу, као што споменух, претресан је наставни план из вјеронауке за средње заводе свестрано, темељито и исцрпно, али наставни план за препарандије није ни додирнут. Једино изражена је жеља, као да се изједначи са наставним планом виших разреда средњих школа; али на томе је и остало, јер од доба како се је о наставном плану расправљало у анкети, и како су подијељене израде уџбеника, па до дана данашњега, не спомиње се о промјени наставног плана у препарандијама, баш ни ријечи. Ето, издаје се један уџбеник, који је дјело анкете, којој је повјерена израда тијех уџбеника и израда наставног плана, одобрава се тај уџбеник за више разреде средњих школа, али о препарандији не говори се баш ни словца. У препарандијама остаје и даље овај овако примитивни и застарјели наставни план. Једино дозволом високе кр. земаљске владе „*може се*“ ова књига употребљавати и у препарандијама земаљским; а остали наставни план остаје досадашњи. Сад и опет лупај главу што ћеш с овом књигом, гдје и како да је употријебиш, поред старог наставног плана? Смије ли катихета по својој вољи, памети и наручности, да поред постојећег наставног плана уважа ову књигу тамо гдје се њему свиди; и који ће постојећи предмет избацити, кад их прописује наставни план, а он не зна, јер му се не каже, у који течај препарандије, и мјесто кога досадашњега предмета да уведе одобрени уџбеник.

Да прегледамо досадашњи наставни план у препарандијама:

I. течај. „Приповијетке старог и новог завјета“ по Ђ. Даничићу и I. дио „Пространог катихизиса“ од Н. Ђ. Вукићевића (2 сата недјељно).

II. течај, II. дио „Пространог Катихизиса“ од Н. Ђ. Вукићевића и „Литургика“ од Н. Живковића или „Изјашњење литургије“ од Н. Ђ. Вукићевића (2 сата недј.)

III. течај „Историја христ. цркве“ од Н. Живковића.

IV. течај „Катихетика“ и практичне вјежбе у предавању вјеронаука у основној школи (3 сата недј).

Дакле у који течај да уведе катихета поред оваког наставног плана, ову књигу и ако се допушта, да се *може* употријебити. По наставном плану за средње заводе, спадала би у III. течај, али по постојећем плану за препарандије тамо спада „Историја Христанске цркве“; куда онда с њоме? У II. течај може бити мјесто II. дијела „Простр. катихизиса“? Али не би ли можда тамо било прерано, а осим тога, тамо спада и „Литургика“; па куда ћемо онда с њоме?

Доиста, кад промотримо ову управо збрку у наставном плану за препарандије, онда морамо рећи, да би већ једном било вријеме, да се тај план или са свијем изједначи са наставним планом за више разреде средњих школа, или да се са свијем из основа поправи и према потреби учит. приправника удеси, јер овакав план не само да не одговара, према педагошко-дидактичким начелима, доби и узрасту младежи, него је он управо незгодно и за ту младеж, која по њему мора да вјеронауку изучава, а и за катихету који по њему мора да предаје. Али, што је још најгоре и најжалосније, овијем се постојећим планом вјеронаука управо омаловажава, баш у очима оних, који треба да друкчији појам о вјери понесу у онај мали

и невини свијет, који ће бити повјерен њима, да га одгајају и васпитају у вјери и моралу. Јер какав ће појам о вјеронауци моћи стећи учит. приправник, кад он и по *трећи пут* учи оно исто што је учио, не само као ученик нижих разреда средњих завода, него и као ученик основне школе.

Докле младићи у вишим разредима средњих завода, који су свршили исте претходне науке, који су истих година, који су у истом добу и истог физичког и интелектуалног развића, као и учит. приправници — уче догматику, апологетику и моралку, дотле учит. приправници, поред осталих предмета, које уче као и ученици виших разреда средњих школа, само на вјеронауке, морају и по *трећи пут* учити исто, што су учили у основној школи и у четири нижа разреда средњих завода. Та шта је сирота вјеронаука скривила, да се с њом овако мачићски поступа, те да се извргава управо руглу, а наставни план критици и самих ђака?

Како се овакав план увукао у препарандије, мени није познато, нити ме се у осталом то тиче, али морам да изразим своје велико чуђење, како је могао неко предложити овакав план? Човјек се не може довити, шта је управо руководило творца оваког наставног плана, да га оваког састави и препоручи за препарандије. По свој прилици и опет једна наша невоља: оскудица ваљаних и подесних уџбеника, или и опет једна велика погрјешка наша, да не састављамо уџбенике по плану, већ план удешавамо према уџбеницима. Тако је по свој прилици поступао и творац и састављач садашњега наставнога плана за препарандије. Требало је на име саставити наставни план, њему се случајно при руци десиле „Приповиједке старог и новог завјета“, „I. и II. дио пространог катихизиса“, „Изјашњење литургије“ и т. д., те по њима одмах скројио и наставни план, јер друкчије се не може претпоставити. Ту није било начела, нити се осврнуло, да ли је такав план за младиће од 15—20 год.

Човјек не мора бити велики, признати и искусни педагог, па да у оваком наставном плану види велику педагошку погрјешку.

Младићима, који се налазе у добу најбујнијег и умног и физичког развића, који теже за новим вишим, новим; који су ради да све сазнају, да свему испитају узроке и поштедице; који уче педагогију, психологију, логику, природне науке, — таквима младићима и по *трећи пут* давати на вјеронаука да уче исто и у истом облику, значи убијати им вољу за изучавање предмета и улијевати у њих управо мржњу и досаду према истом. Његов дух тежи за новим вишим, за нечим новим, а ти му донашаш оно исто, што је у основној школи учио, пред његове умне очи, те тиме га охаловажаваш, јер таким поступком хоћеш да му одречеш способност за схватање начела вишега, а тијем је повријеђен његов младићски понос.

Могуће, да сам ја слаб и невјешт катихета, па не умијем по овакијем уџбеницима предавати. Па ја се на послиј.тку не стидим признати, да сам управ у неприлици како да предајем у препарандији „Приповиједке старог и новог завјета“, и „Пространи катихизис I. и II. д.“, онијем истима ученицима, којима сам те исте предмете по истим уџбеницима предавао већ у нижој реалној гимназији — па да им предавање буде занимљиво. — Молим искусне и вјеште, да ме у том упуте и поуче: „**Ѿ Бозѣ разѣмъ имѣй, да просвѣтитъ и насъ!**“ (Типик 6 Јон.).

Нека преставе штовани читаоци, који се разумију у овај посао, како ће изгледати катихета у очима својих ученика у препарандији, кад испитујући их „Пространи катихизис“ Н. Ђ. Вукићевића, стави им овака питања:

Пит.: „Је ли се Дух св. људима кадгод на особит начин видљиво показао?“

Одговор: „Дух св. показао се људима видљиво на особити начин и то:

1.) О крштењу Христовом, сишао се Дух св. над Исуса Христа у виду голубијем.

2.) Дух св. сишао се на апостоле и ученике Христове у виду огњених језика на дан педесетнице т. ј. у педесети дан послије Христова Васкресења.“

Пит. „Зашто се Дух св. представља у виду голубијем на иконама?“

Одговор: „Дух св. зато се на иконама представља у виду голубијем, што се он о крштењу Христовом на Јордану у том виду показао.“

Пит. „Зашто се Дух св. слика у виду огњених језика?“

Одговор: „Дух св. зато се слика у виду огњених језика, што се он у том виду сишао на Христове ученике.“ (Види I. д. Про-

страног катих. од Н. Ђ. Вукићевића 8. чл. о вѣри, стр. 67.).

Јесу ли овака питања за *учитељске приправнике?*

Чуо сам с неке стране правдати овакав наставни план тијем, што је приправницима потребно да добро изуче оно што ће као будући учитељи и катихете у основној школи предавати. Ово је врло дјетињаст разлог, и не би се требало ни освртати на њег, али ипак морам напоменути, да учитељски приправници имају и практично вјежбање, састављају писмено предавања из вјеронауке и предају кроз читав IV. течај сваке седмице по један пут под надзором катихетиним у основној школи, вјеронаук, те том приликом морају да проучетирају све оно, што се у основној школи учи из вјеронаука. Па да и није тога, познато је да учит. приправник, послије матуре, након двогодишњег практичног рада у школи, мора да полаже још и испит оспособљења (дефинитиву), те као год што се том приликом испитује из осталих предмета готово само из онога, што спада у основну школу, исто тако се испитује и из вјеронаука из онога што је прописано за основну школу, те дакле спремајући се за тај испит мора и из вјеронаука да се спреми в теоретички и практички из градива, које је прописано за основну школу. — И баш зато, кад може гимназијалац и реалац, који се спремају за адвокате, судије, инжињере и лекаре и т. д. учити „*Догматику*“ и „Моралку“, зар да ти предмети нијесу још потребнији учит. приправнику, који ће бити учитељ и по „Школској уредби“ у конф. школи и облигатни катихета, те који већ по своме позиву стоји врло близо цркви и црквеној науци, па му је тијем што боље и свестраније познавање црквене науке потребније. Иначе по логици оних, који правдају овакав наставни план из веронауке у препарандијама, могло би се казати и за друге предмете, те по томе не би учитељ требао ништа друго учити, осим читати, писати и четири најниже операције рачунања, јер ће само то предавати у основној школи. Али по постојећем наставном плану, препаранди уче много предмете у истом обиму као и ученици виших разреда средњих завода, н. пр. историју књижевности, троне и фигуре, њемачки језик и литературу, логику, психологију, педагогику и методику, јаче партије из математике, природописа и физике и т. д., а то све има свога важнога педагошког и научног разлога, који мора важити и за вјеронауку, коју ће учитељ такође предавати.

Ја држим, ко се бави наставом, да тај ни часа неће бити у недоумици, шта би требало учинити са постојећим наставним планом из вјеронауке у препарандијама.

Једино могло би се о томе спорити, да ли да се са свијем изједначи са наставним планом за више разреде средњих завода или само дјелимично, као што је то учињено у наставном плану из вјеронаука код римокатолика. Код њих наиме учи се вјера овако:

I. течај: а.) „Литургика“. Тумачење обреда у цркви катол. нарочито оних, код којих судјелује пучки учитељ вршећи службу оргуљашку. б.) Поглавите ствари повјести цркве Христове, наиме: Прогањање и нападање хришћанства. Цар Константин Велики и наслиједници. Покрштење Германа (св. Бонифације), Хрвата, Срба, Словенаца, Моравака, Чеха, Пољака, Руса и Мађара. Св. оци на истоку и на западу. Пустињаци и редовници (Бенедикт., Фрањевци, Доминиканци, Павлини и Исусовци). Постанак папинске државе. Карло Велики и његов рад за цркву Христову. Грчки раскол, протестантизам. Француски преврат.

II. течај: Опћенити и посебни дио кат. догматике.

III. течај: Опћенита и посебна катол. моралка.

IV. течај (као и православни).*

Моје је увјерење, да би наставни план из вјеронауке у препарандијама требало са свијем изједначити са планом виших разреда средњих завода, т. ј. требало би увести исте уџбенике, који су прописани и за више разреде средњих завода. Могуће да би се могло у томе одступити што се тиче питања у којем ће се течају који уџбеник увести.

По мом немјеродавном и скромном мишљењу, требало би „литургику“ изоставити из наставног плана препарандија, као посебан

* И код римокатолика нијесу, да се потпуно изједначи наставни план из вјеронауке са наставним планом средњих завода, као што се иде за тијем, да се у свему, т. ј. и у свима осталим предметима изједначи, у осталом, па да се код римокат. у свему и не изједначи, то ће имати разлоге, да га ни изједначимо, јер они су међу осталим изоставили „догматику“ и „моралку“ изједначили.

предмет, већ ставити је, да се научава уз појање и црквено правило. И онда се могу остали предмети раздијелити као и у вишим разредима средњих завода. Наравно ако се мисли о том, да се у наставни план уведе научавање апологетике или општег дијела догматике — онда би у

I. течај дошла „апологетика“,

II. течај „посебна догматика“,

III. течај „моралка“ (општа и посебна),

IV. течај „Историја Христове цркве“, а поред исте и катихетика, која би се поред историје могла свршити, јер осим два сата за вјеронауку имају приправници, као што је напријед споменуто, још један сат за практ. вјежбање.

Но докле би се ова ствар коначно ријешила, требало би свакако оне уџбенике које смо већ добили и које будемо добивали, одмах завађати и у препарандије*, али уз одобрење требало би одмах и рећи у који течај и мјесто кога постојећег уџбеника да се уведе, како не би долазио катихета у неприлику, бојећи се, хоће ли доћи у опријеку са постојећим наставним планом.

Ја по својој дужности рекох, што сам сматрао за нужно.

У Петрињи 30. новембра 1899.

Јован Воркапић
проф. и катихета у препарандији.

Реч на Нову годину.

Ево нас љуб. Хришћани, пошених реком времена, на прагу нове године.

Пре но што прекорачимо тај нови праг у своме животу, а пошто није свеједно на који ћемо начин тај нови део нашега живота отпочети, нити разуман човек сме нехајући утрчати у нову годину, која нам са мноштвом распутница на сусрет излази, делом лепих и пространих, делом пак тесних и трновних, које воде на различне стране; то не ће бити с горег погледати горе и прочитати натпис урезан над улазом у нову годину.

Натпис тај гласи: *„ево ја стављам пред вас пут к животу и пут к смрти“.* (Јер. 21, 8.) — а мало даље и друге ништа мање важне речи: *„уђите на уска врата, јер су широка врата и широк пут што воде у пропаст и много их има који њим иду, као што су уска врата и тесан пут што воде у живот, и мало их је који га нађе.* (Мат. 7, 13. 14.)

Ови натписи налазе се над вратницама сваке нове године, но ипак за то остају непримећени великој множини путника; а остају непримећени с тога, што су душевне очи човечје више везане за земљу и земаљско, него за небо и небесно.

Сви створови Божји, од најмањега до највећега, имају одређено време у коме постају и у ком ће их нестати. Па тако исто и човек — та круна створова Творчевих — постаје у времену, за неко време битиње, да га с временом са лица земље опет и нестане. *„Свему има време и сваком послу под небом има време* — вели св. Писмо. (Пропов. 3, 1.)

Будућност, садашњост и *прошлост* су називи, којима смртни човек са свога гледишта време обележава. То су три одсека времена, од којих је онај средњи — и ако најкраћи — најсудбоноснији по душу човечију. Најсудбоноснији је с тога, што је једина садашњост у непосредној нашој власти; а од добро или зло употребљене садашњости зависи каква ће нам прошлост бити а и будућност. „Каква сетва — така жетва. — Сваки је своје среће ковач. (Послов.)

Сваки човек, свако племе па и читав народ имаде своју будућност, садашњост и прошлост.

Како за појединог човека исто тако и за читаве народе садашњост је од несамерног значаја. Онај човек, односно народ, који уме своју садашњост мудро да употреби, или боље рећи, који уме да живи у садашњости, ствара тиме себи сјајну и дичну прошлост, а осигурава и своме потомству бољу будућност.

На кад је то тако и кад је садашњост тако важна, онда ће нам бити већ јасније шта хоће они натписи да кажу, које прочитасмо на улазу у нову годину.

Натписи ти нас опомињу, да ако игда а оно бар на данашњи дан, ваља да направимо добар предрачун о својој садашњости, како ју не би или погрешно употребили или узалуд пропустили, јер:

* А не да се догађа, да н. пр. Школски Савјет једну књигу за уџбеник у препарандијама прогласи и дотичне управе позове, да се по њој предаје и учи; — а овамо се то не изврши, — него остане по старом а тобожњи прописани уџбеник стоји као такав на катеру. На тај начин се не отвара пола поменутим стручњацима, да улажу труд око састављања школских уџбеника у којима смо тако оскудни, а који тако нужно требамо, па их ипак слабо цијенимо.

„Споро, тихо будућност долази,
С крили ветра садашњост пролази,
Непокретно — вечно прошлост стоји“. (Песма).

Лукаво дакле и неприметно примиче се будућност, јављајући нам се за тренутак у садашности, да је одмах у прошлости нестане. Добар дакле и свестран предрачун ваља нам сачинити како нам не би садашњост неприметно умакла, јер време не пита јесмо ли ми спремни, вредни или лењи, већ као брза горска река јури својим вечним путем. Тога су смисла и пословице: „Време је новац. Боље умети него имати. Ако човек стоји дан не стоји“, и многе друге.

Данас је, дакле, најзгоднији час за састављање предрачуна са својом савешћу и срцем, за наступајуће дане. Данас нам ваља бацити поглед на минуле дане наше; који се полагано почињу у магловитој прошлости губити; на обогаћени стеченим искуством из тих прошлих дана, ваља да се спремимо за наступајуће нове дане, који су по речима еванђеоским „*лукави*“. Но ко добар предрачун састави о својим делима, пословима и имању, тога неће ти лукави дани изненадити, нити ће му тренутна садашњост још лукавије измаћи. Онај човек који уме садашњост мудро да употреби, кога прилике и неприлике у животу не затичу изненада, који рачуна са моралном и материјалном телесном и имовинском снагом својом, те ју паметно, одмерено — у згодан час уме да употреби, тај ствара себи сјајну прошлост; а прошлост је она вечна књига по којој се оцењују људи и народи и пред Богом и пред повешћу.

Народ, који уме садашњост корисно да употреби те врлинама духовним и телесним да стече благослова Божјега, јер „*благослов Божји обогаћава а без муке*“ (Пр. Сол. 10, 22.); за тим који уме да измери своју телесну и имовинску снагу, те у згодној прилици да ју употреби, такови се народ назива моралним, напредним и разборитим. А на против, народ, који неће или не уме да живи у садашњости, који садашњост — ту лукаву садашњост — у лудо пропушта, заносећи се опсенама и тражећи своју умну и имовинску снагу у личним размирицама и страначким борбама, те у место да сву своју снагу на своје опште унапређење употреби, пре времена подлеже унутрашњим трзавицама; — тај народ неће сметн на своју прошлост погледати, јер никаква садашњост — никаква и прошлост.

У Старом Завету се каже, да су „слава синовима оци њихови“ (Пр. Сол. 17, 6.); но ове речи важе само за мудре очеве, који после себе сјајна дела оставише, која као преходница сјајна осветљује пут врлине позноме потомку.

Поколења свију народа радо се позивају на своју прошлост, па тако и ми Срби хвалимо и поносимо се сјајна својом прошлошћу; а нигда нам и не пада на памет да се запитамо: смемо ли се ми нашом прошлошћу старом и славном хвалисати?! Нећемо да се запитамо, чија је заслуга што нам је наша прошлост славна, — да ли наша или наших старих?!

Јесте љуб. Хришћани, наша је прошлост славна, али је наши стари славном учинише. Они су је таком учинили мудро живећи — користећи се својом садашњошћу.

Па запитајмо се: да ли ће нам и данашњег поколења исто тако дична прошлост бити, или ће се од старе прошлости српске љуто разликовати и одударати?

Да ли се ми научисмо чему из те наше прошлости, да ли смо искуснији постали; да ли мудро ловимо те *лукаве* дане, или можда они нас; да ли радимо „*док је дан*“ или можда, и не помишљајући да ће „*доћи ноћ, када се неће моћи радити*“, трајмо те скупе дане у беспослицама и размирицама?

Да ли можда нашу умну, телесну и имовинску снагу не арчимо крвећи се брат са братом, у место да ју за црне дане чувамо за опрети се општем душманину?

Да ли можда наше имање не трајмо на разне непотребне и грешне ствари, на моду и раскош, у место да, угледајући се на наше старе, чувамо „беле новце за црне дане“?

Но мудро живећи у садашњости ми осим тога што стварамо себи сјајну прошлост, осигуравамо — ако је на делима нашим благослов Божји — још и потомству своме бољу будућност. Јер као што појединац животом и делима својима може да усрећи или унесрећи деду своју, исто тако и појединa поколења једнога народа могу да створе потомству своме светлу или црну, сретну или несретну будућност. Потомци врло често испаштају грехе својих предака.

Ако смо, дакле, ради да нам и наша прошлост слична буде прошлости наших прадедова, којом се ми толико хвалимо али слабо користимо — те да нам се унуци не обазиру са сузним

очима на дела наша, потрудимо се и делајмо „док је дан“.

Радимо док можемо, т. ј. у садашњости, врлинама и добрим делима хватајмо душе места пред Богом, а имену достојна места у повесници, не губимо дана у нерару или штетном раду, јер ово повлачи за собом каштигу Божју а клетву најдаљег потомка.

Потрудимо се, дакле — „*кроз уска врата проћи*“, угледајмо се на старе нам наше, па као они тако и ми живимо и умиримо са вером и са народношћу својом. Обогаћавајмо ее мудрошћу коју нам св. црква пружа, јер та мудрост чува од охолости и гордости — тих тешких болести данашњега века — јер „*охолост долази пред погибао, и поносит дух пред пропаст*“. (Пр. Сол. 16, 18.). — Љубимо братску слогу а клонимо се свађе и раздора, јер „*ко почне свађу отвара уставу води*“. (Пр. Сол. 17, 14.) а „од њата нема горег заната“. Гледајмо сваки свој посао, јер један човек не може све знати, а ништа горе него мешати се у оно што не разуземо. Ово напоминьем с тога, што је ова болест јако заразила данас Србина не само по градови но и по селима. Надриученост и надриполитичареље оће да отме маха пред правим и пречим занимањем; но такови који се томе одају заборављају на речи св. Писма: „*ко ради своју земљу (свој посао) биће сит хлеба; а ко иде за безпослицама, наситиће се сиротиње*“ (Пр. Сол. 28, 19). — Чувајмо добро своје и не напуштајмо га. Радимо и штедимо, јер „*с лењости угиба се кров, а с немарних руку прокисује кућа*“. (Проп. 10, 18.); а пословица вели: у радиње свега биће, у штедиње још и више. Радећи и штедећи сачуваћемо се од дуга, јер „*богат господари над сиромасима, и ко узима у зајам бива слуга ономе који даје*“. (Пр. Сол. 22, 7.). „Дуг је зао друг“ (Посл.)

Ако на све ово пазили будемо посведочићемо с једне стране, да смо оне велеважне натписе над улазом у Н. Годину разумели, те да идемо путем живота, а бежимо од онога к смрти; с друге стране посведочи ћемо да нам је помен и прошлост наших старих не само на језику но још већма на срцу. Тада ће нас благослов Божји пратити, „*који и без муке обогаћава*“. А где је Божји благослов, ту ће бити и срећна нова година. Амин.

Т. К.

Прослава четрдесетогодишњице протођакона Филипа Радичевића.

Ова је свечаност прослављена на Цетињу како је то честити г. Радичевић и заслужио.

Поводом тим служио је у тамошњој манастирској цркви св. Петра св. литургију високопреосвештени г. митрополит *Митрофан*. После св. литургије изговорио је високопреосвештени присутноме слављенику ову досада јединствену беседу:

„Рад благій, и вѣрный малѣ были еси вѣрен, введи тя радость Господа твоего.“ — Мат. 25. 21.

Пречасни и драги оче протођаконе!

„Данас се испуња 40. година, од када си у овоме светоме Храму Божијему примио благодат ђаконске службе.

Ти, и ако си имао довољно спреме и способности, да тај свети чин већим замијениш, нијеси то никако хтио учинити, него као: „вѣрный рабъ,“ своме светоме чину све до данас си вјеран.

Ти си у томе светоме чину, најприје као ђакон, и послије као протођакон, пред њиховом великога угодника Божијега Светога Петра Цетињскога Чудотворца, кроз тако дуги низ година, најтоплије молитве, неуморно, а ваздa свесрдно приносио Богу, за здравље и дуги живот *Њихових Височанстава Књаза Николе и Књагиње Милене;* за здравље, срећу и напредак *Њихове Узвишене Дјеце* и свега Њиховог вјерног и храброг народа.

За вријеме твога 40-тогодишњега ђаконскога службовања, на катедри ове митрополије, један из другога, мијењали су се 4. митрополита. У твојој служби, у потпуноме смислу, твога ђаконскога чина, ваздa си знао одговорити својој светој дужности, на њихово потпуно задовољство. Поред твоје црквене службе, ти си и у њиховој канцеларији вјерно и ревносно обављао и дужност њиховог тајника.

И изван црквене службе, ти си — драги протођаконе — као у мирно, тако и у ратно вријеме знао вјерно и поштено послужити свога *Узвишенога Господара* и домовину, и у грађанским дужностима, које су ти према околностима како кад биле повјераване. Таква твоја родољубива дјела достојно је наградио *Његово Височанство* наш *премилостиви Господар Књаз Никола* разнијема црногорскијема, рускијема и другијех владара орденима.

Но поред свега тога, особито ми је драго, што имам довољно доказа, да те могу увјерити, да ја за тебе од ове још већу награду увиђам у другоме, а то је у томе: што ти *Његово Високанство* наш *Премилостиви Господар Књаз Никола* и сви *Чланови Његовог Узвишеног Дома*, за твоје св. цркви и отаџбини учињене заслуге особиту наклоност поклањају.

Побожна, а при томе и прилијепа твоја ђаконска служба; твој пријатни и умиљати глас; смирени твоји при светој служби у цркви покрети, најпријатнији утисак ваздa су чинили на побожни народ присутни; а поред овога, твоје и иначе, чину твоме ваздa саодговарајуће понашање у цијелој земљи код нашега народа стекло ти је лијепо име.

Твоја радња није се ограничила само на ово, негоси ти и на књижевноме пољу, као марљива пчела радио. — Свуда гдје си могао, прикључао си, и преко разних српских листова јавности предавао си многе старине, које ће стручноме историчару послужити, да у грађи народње Историје стави ако и малени камичак твога марљивога труда.

Једнога од мојих претшественика један, а мене двапут по највишему налогу званично пратио си на пут у драгу и браћку нам Русију. Онамо у цркви и друштву код онамошњега богословско-дубоко образованог Свештенства; а тако и изван цркве у онамошњим и највећим круговима, и као Протођакон, и као поносан Црногорац, ваздa и у свакој прилици знао си се достојанствено представити.

Ти си више година био и учитељ основне школе, и данас на разним службама у земљи има виши број чиновника, који су били твоји ученици, а при томе ти си се ваздa зауза мао, да што већи број младића, из твоје старе отаџбине — Славне Зете — упутиш на науке, те си и у томе своме роду лијепе услуге учинио.

Као што је сваки земни мање или веће подложан разнијема искушењима, од њих ни ти није си био поштеђен. Она су те на жалост често пута у твојему фамилијарноме животу сријетала. Али ти, као вјерни служитељ олтара Господњег, и као добар Хришћанин знао си, да ти то све долази од неспитаногa промисла Божијега, да се боље испита вјера твоја. У свима тима искушењима, ти си се Хришћански и побожно предао светој вољи Божијој, и све си то примио као дар, који ти је ниспошиљат од свемогућега Творца небеснога.

Кад све ово узмем, које показује твоју тврду вјеру у Бога, и које освјетљава вјерну и поштену званичну службу, то без сваког преувеличања могу казати, да си ти твојијем Богомданијем ти талентом по св. Евангелској науци и други привриједно. Ти си овијем заслужио ово, што је Преблаги Христос Спаситељ рекао једноме од својијех вјернијех и привриједнијех слуга: „*книди въ радость Господа твоего.*“ (Мат. 24. 21.) Зато — Пречасни Оче Протођаконе — у души твојој буди задовољан, и свесрдно благодари Творца небеснога, који те је храниo и чувао, да доживиш данашње твоје славље, приликом кога света Црква и наш *Узвишени Владар* признају твоје врлине и заслуге.

Нек је слава Свевишњему Богу, који те је милостиво руководио, те си кроз 40. година на Његовоме св. олтару приносно молитве за срећу и напредак Господара и земље Његове. Оваква милост Божија нека и у будуће остане не теби, како би још даље, до твоје најдубље старости могао служити Богу, Господару и отаџбини твојој.

Приликом данашње свечаности, а у знак мога искренога признања, за твоју ревносну службу, коју си вјерно и поштено пуних 40 година при овој Митрополији обављао, благоволиваm те светом Иконом св. Николаја, твога крсног Светитеља, која нека ти, поред молитве пред њом, служи, и као видљиви знак, мога Архипастирског благослова, и моје истините љубаве и наклоности к теби.“

Књаз Мирко честитао је слављенику од стране својих узвишених родитеља и предао Њихов дар, скупоцену икону Св. Николе са фотографским сликама Њихових Височанстава. На својој слици Њ. В. Књаз Никола изволео је написати својеручно: „Вјерноме и пречасноме Оцу Протођакону г. Филипу Радичевићу — ревносноме слуги Светога Петра Цетињскога — приликом његове четрдесетогодишње службе Цркви и Престолу — благонаклони и захвални Књаз Николај“. Његово Високопреосвештенство г. Митрополит, са месним свештенством, дошао је у стан слављеника, да му опет честита; за тим министри и великодостојници, те се, може се рећи, читом све грађанство Цетињско изменило, што свједочи какву љубав и поштовање слављеник ужива и у народу.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**На дан Рождества Христова,**) у саборној цркви Карловачкој служио је свету литургију Његова Светост, преузвишени господин патријарх српски *Георгије Бранковић*, уз саслужбу впричас. г. архимандрита Крушедолског Анатолија Јанковића, протопрезвитера Јована Јеремића, протосинђела дра Георгија Летића, протосинђела Илариона Зеремског, јереја Јована Живковића, јеромонаха Никанора Чалошанића, синђела Гаврила Ананијева, архиђакона Данила Пантелића и протођакона Августина Бошњаковића.

После причастна прочитао је са амвона впричас. г. архимандрит Анатолије, њему својственом вештином и громким својим гласом, Божићну посланицу *Његове Светости*, која је учинила дубоки утисак на верне, којега су тумачи били бурни усклици при свршетку посланице.

И други дан Рождества Христова, и трећи дан, дан Св-Стефана, началствовао је у саборној цркви впричас. г. архимандрит *Анатолије*. Впричас. г. архимандрит *Анатолије*, после св. литургије и учињеног спомена у цркви оснивацима и добротворима Гимназије и Благодејанија, осветио је у Благодејанију водицу свечарску и пресекао свечарски колач, јер Благодејаније слави Св. Стефана као своја патрона. У спомен оснивача и добротвора Карловачке Гимназије и Благодејанија, говорио је осмоклац Никола Соларић.

(**Његова Светост,**) преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* отпутовао је у пратњи свога протосинђела впричас. г. дра Георгија Летића, у Беч, у делегацијоне седнице и бави се у Бечу целе ове недеље. Повратак Његове Светости у резиденцију Своју очекује се одмах после Нове Године.

(**Епархијски Школски Одбор Темишварски**) имао је 1899. год. 12 седница, осим једне све под председништвом Њ. Вприсосвештенства г. епископа *Никанора*. Реферисао је на 1. и 3. В. Петровић на 2. Евг. Летица епархијски бележник, који је на. првих трију седница и већи део решења сам израдио; — после тога садашњи заменик референта. Посећивање било је увек врло уредно; стигло је свега 1062 комада, који су, заједно са преко 40 ланских и преко 70 прекланских комада, решени под 803 зап. броја. У последње три седнице решени су између осталога следећи предмети: 21. окт. (2. нов.): Услед отписа високог министарства поновљене су издате већ опомене у ствари неоспособљених учитеља, недовољног броја учитеља у појединим општинама и протупрописним школским зградама — свега 34 у Торонталској жупанији. — Циркулирана је наредба вел. Шк. Савета у погледу проширења часног крста. — На позив Торонталског жупанијског управног одбора о поласку цркве одговориће се, да код нас већ постоје прописи у том погледу. — Упућени су на ред Ј. Х. и В. Б. у К. што су податке за исказ касно поднели. — Издата је друга пожурница школском одбору у С. Боки, да отвори још једну школу и да се спреми за зидање још две школске дворане; исто и због отварања нове школе у С.-Падеју; исто и због локала за женској школи у С. Ченеју, где се разредна подела промаичила. — Уништен је избор управитеља школског у Н., јер га је месни школски одбор изабрао. — Примаље оставке М. Р. у Т. К. уважено је тим, да се нов избор има тачно у прописаном року обавити. — Примљен је на знање извештај о новим зградама у Станчеву, које је и референт прегледао. — За С. Чанад је одобрено референтово расположење, да учитељ има спојити децу, док учитељица не дође. — У ствари Паје Поповића се је остало при пређашњем расположењу, по коме се исти упућује на пензију и то због коначне ослабелости, лечничким сведоџбама исказане, јављено је то школском мировинском одбору и изаслан тако заменик референтов. — Нов план Бочарске школе одаслао се жупанијском управном одбору на прегледање. — Дозвољено је општини у М. Бечк. да из свог школског фонда може сад узајмити толико новаца, колико је за уредно плаћање учитељице потребно, али да исту своту мора до 1/I. вратити. — Заостали школски прирез у У. дао се овршним путем истерати. — Општина у Наџфалу упућена да прими оспособљеног учитеља Ст., а јављено је солгабировату за брахиум. — Ђ. Н. у Т. К. разрешен је од неровоље дужности тим, да је сам дужан плаћати неровоју, ако је та дужност за њега у стечају прописана била без одређења засебне награде. — В. З. у Т. Х. премештен је на млађе разреде, пошто слабо зна мађарски. — Месни школски одбор у Ђ. упућен, да или огреја према већи набави или већ према огреју преудеси. — Обраћање се на ЕШОдбор Бачки ради истраге против Ј. Д., која је без одржања отказног рока отишла. — Умољење се Епархијски Административни Одбор, да у нади наказног одобрења одреди школи у Ф. потпору до 400 фор. — Школски одбор у С. упућен је, да расни-

ше стечај на место умировљеног учитеља В. В. који ће дотле школу држати. — Изаслата је истражна комисија у Н. — Месни школски одбор није хтео примити оспособљеног учитеља Ст. — У В. је одређена истрага због немара и ненитенције председника месног школског одбора. — Јављена је Ј. Д. у С. Н. одлука Школског Савета, по којој му се не дозвољава приватно полагање испита. — Достављени су декрети М. С. у М. и М. М. у В. К., а декрет В. Т. из М. није враћен на повратак. — Наређено је среским учитељским зборовима, да своје пословнике поднесу односно који још немају, да их саставе. — К. Ђ. у Р. решен је од оптужбе, на на спошење трошкова осуђен С. П. јеромонах. — Школски Савет умољен за издавање декрета, а списи достављени истражном суду због фалсификираних потписа. — Ј. С. у П. репонован је у своје звање, парнице пресуде одложено. — Изједначење учитељских плата у С. Елемиру дозвољено. — Спор у М. утишан, оставка Љ. А. уважена, привремено репонован, истражни трошкови по договору подељени. — У Ц. Бари и Печку привремено управљајући одбори именовани. — Предлог учитељског збора Вршачког за испитивање анкете непосредно одаслат Школском Савету. — Издата потврда о овлашћењу јереја Г. Б. у Печки, да може фрташ земље на лицитацији у ње општине поново прекупити и сада на цркву преписати — Одобрена одлука месног школског одбора у Араду, да се Е П. правнику на васпитне закладе издаје 200 фор. годишње стипендије. — Одобрена фасија за новоустановљено учитељичко место у С. Падеју с новим допунама и наређено, да се стечаји одмах распише и до св. Саве све у ред доведе. — Избор Д. Которача за Фенлак потврђен. — У Нађлаку пристављена М. Лунгдова П. за привремену учитељицу. — Месном школском одбору у С. Ченеју наређено да председништво од благајништва одели и да у року од месец дана најнужнија учила набави. — Фабрички прирез одобрен заједно са рачунима и предрачунима и са избором школског управитеља. — За Канак пристављен М. Ановић, одређена плата одобрена. — За Меленачку нову школу изискање се мњење скупштине, изискано најављење од школског одбора. — За С.-Петар пристављен Б. Стојановић, од месног школског одбора изискани рачуни одбеглог учитеља Х. Х. Михајловића ради даљег поступка. — У Бочару остављена способљена учитељица и на даље. — Од месног школског одбора у С. Кларији изискан исказ заостатака. — Уређење плате у Станчеву одобрено. — Тужба Ј. Д. у Печки због обустављања плате стављена ad acta. — Ст. Ж. у Меленце репонован, пошто је код највишег суда решен оптужбе. — Месном школском одбору у Моноштору наређено да наушак нада учитељици и да најнужнија учила набави. — С. Ж. у С. Чењеју одређена станарина 20% од плате. — Уток тројице Најфалчана против пристављања оспособљеног учитеља одбијен. — Наређено овршно истеривање заостатка у Ц. Бари. — Уток В. Ж. у Дањашу против уништења избора поднесен Школском Савету. — Министарство узело са уверењем и захвалом на знање настојање овог одбора око наметнутаја способљених учитеља у Темишварској жупанији. — Прихваћено обећање вис. министарства да ће сирошашних школама поклонити најнужнија учила — поднеће се представка у том погледу непосредно. — На вис. министарство поднесена тужба у Ђ. Мирковића вратиће му се јер је питање коначно решено, а сличне тужбе неће се више код ове власти протоколисати. — Препоручене од вис. министарства књиге Az ember és az egészseg и Mezőgardasági vererfoval и Bét és legelő препоручиће се подручним општинама. — Доставиће се декрет Вл. Т. у Мекенш. — Уплћен реферат да се постара за Хрњаково за учитеља, иеказ заостатка поднеће се на егзекуцијоно истеривање. — Пресуда против Стр. Ц. у С. Ч. вратиће се државном надзорништву, јер је против њега већ поступљено у Бачкој дијецези. — Поново наређено општини у Соки, да се школа оправи. — Умолиће се Школски Савет да нареди ново издање наставне основе. — За издавање ургенција овлашћено председништво овога одбора. — Циркулираће се наредба Школског Савета о начину избора учитељског. — Уриграће се поднашање извештаја о отварању виших разреда и о држању пофторне школе и издате су њоме наредбе услед стиглих извештаја. — Примљен на знање с одобрењем извештај референтов о стању школа, поднеће се Школском Савету а о предложима већ се на првој седници. — П. П. у Б. Бечкереку репонован, тим да плати заменицу, акт изискан од државног надзорништва, месни школски одбор уригиран на поднашање извештаја. — Одбијена молба Меленачког месног одбора као неоснована, да се реферисање у ствари Ст. Жупанског другом повери, ради репоновања изасласта друга лица, сви списи издати фискалу на мњење. — Тужба против Каначког председника издата референту на извијај. — За поднашање плана у ствари нове школске дворане у Немету одређен рок — Тужбе против Љ. Арсина и шк. одбора у Бали издате на

противњајшњење. — Поновне тужбе против Ј. С. учитеља у П. издане су истом на њајшњење. — Избор М. Кањанског за Карлово и М. Ристовића за Иванду потврђен је и позвато председништво на њајшњење, зашто се списи тако закашњено подњашају. — Кикиндски рачуни и предрачуни одобрени и достављено ЕАОдбору. — Скњивање учитељске плате у Т. К. одбијено и одбор упућен на поправак стечаја. — Тужбе против З. Д. у Б. С. Ђ. издате су на њајшњење. — Ст. Ц. у С. Ченеју и С. Путнић и Ђ. Агрића у Ђали позвати су да докажу своје право на квинквенал. — О. Д. у Тарашу досуђена половина феријалне плате. — Узета на знање одлука ЕАОдбора, да се Б—ској општини за издање школе не може дати прилошак из епархијског фонда. — Набављње се Hivatalos közlöny и Néptanitók Lapja за епархијску канцеларију. — Објављње се одредбе за квинквенал, у колико то још није циркулирано. — Позваће се сви месни учитељски зборови, да поднесу нацрт историје своје. — Учитељи Т. Бечејски прикључени су месном учитељском зберу Врањевачком, Београдском, Карловачком, основани су нови месни учитељски зборови у Десци-Сиригу-Сентивану, у Ђали-С. Крстуру, у Т. Кањижа-Јосепову, и у Фабрици-Мехали-Темишвар-граду тим, да учитељи, који иду у друго место на седницу, имају подвоз од своје општине без дневнице, и тим да та наредба ступа у живот, кад всл. Школски Савет исту одобри. — За С. Крстур одложено је отварање нове школе из разлога, што ни постојеће три нису пуне деце. — Исто и у Београду, што су сад две нове школе саздане. — Месном школском одбору у Чоки издат је налог да се поФторна школа неодложно мора отворити. — Расположење Батањског школског одбора који је женску децу IV. и V. разреда преместио у мушку школу одобрено је и препоручено истој општини, да једну школу премести у другу нову дворану. — Тужба против М. В. у К. издата му је на њајшњење. — Општини Црнобарској дозвољено је, да дохотком школске земље отплаћује дуг, који је на њој. — Упућен је референт, да на Фењску школу постави оспособљено лице. — Бочарској општини је дозвољено, да само школску дворану зида и да прилоге купи за то. — Молба исте општине, да учитељица плаћа појца, одбијена је. — Избор председника месног школског одбора у Башаиду потврђен је. — Месном шк. одбору у Ђали издата су нужна упутства у погледу пријављивања немарних родитеља. — Месном школском одбору у Кнезу наређено је, да уредно и у готовом новцу исплаћује учитељицу. — Молба В. З. у Т. Х. издата је на њајшњење — Ј. Ј. у Кањижу досуђено је 25 фор. за једномесечно замењивање учитеља — Уток Вл. Т. у Мехали издан је општини на њајшњење. — Молба Вр. Е. у Кечи на приватно полагање учитељског испита подиже се са препоруком Школском Савету. — Ј. А. у Сегедину позват је на општиње разлагање свога потраживања. — Утоци против одлуке у дисциплинарној ствари Ђ. Н. у Т. К. поднеће се Школском Савету. — Тужба М. М. и др. на С. Ц. издата је на њајшњење. — Молба С. З. З. у О. упућена је месном шк. одбору. — Осим тога приказано је седници преко 70 ком. поднесака из г. 1897., које су већином застарили, пошто нису на време поднесени на решавање.

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

IV. Исказ скупљених прилога за „Фонд Св. Саве“
(наставак из броја 35 ех 1897.)

Срп. прав. црква. општина Крњешевци 10 фор. Стеван Гајански Рад Милетић 100 фор. Ученици и ученице срп. основне школе Карловци 8 ф. 51 н. Срп. пр. црква. општина Г. Ковиљ 10 фор. Југ Станишић парох Тараш 50 фор. (штампано у Срп. Сиону бр. 41. 1898.) Ученици више девој. школе Н. Сад 7 ф. 12 н. (штампано у Срп. Сиону бр. 44. 1898.) Добротворна задруга Срнкиња Меленци 10 ф. (штампано у Срп. Сиону бр. 48. 1898.) Антелина Боберић Кула 10 фор. (штампано у Срп. Сиону бр. 48. 1898.) Скупљено у манастиру Гргетегу 1897. год. од следећих: Паја Павловић 2 ф. Јован Михајловић 2 ф. Михаило Рогулић 50 н. Свршиће се

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашао је из штампе и може се добити у Срп. Ман. Штампарији календар

„ОРАО“

ЗА ГОДИНУ 1900-ТУ

с 1 вел. премијом и 106 ликова и слика у тексту

уз сарадњу српских књижевника

УРЕДИО

ЧИКА СТЕВА В. ПОПОВИЋ

Сретна Нова Година!

Свима нашим поштованим сарадницима и пријатељима честитамо и поздрављамо Нову Годину! Сретна им била!

Уредништво и Администрација „Српског Сиона“

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 1028/678 ex 1899.

ЕДИКТ 2 1—3

Позива се Савка Руски, која је свога супруга Милоша Руског из Каменице злобно напустила и незнано у свет отишла, да у року од шест месеци рачунајући од дана првога увртења овог едикта у новинама, или сама лично овој конзисторији предстане или место свога садањег борављења означи. У противном случају ће се против ње започета бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловци 30. новембра (12. децембра) 1899.

Председништво
архидијецезалне конзисторије

Ad бр. К. 1058/679 ex 1899.

ЕДИКТ 3 1—3

Позива се Зорица Страживук рођ. Крњајић, која је супруга свог Ђоку Страживука из Батајнице злобно напустила и незнано куд отишла, да у року од шест месеци, рачунајући од првог дана увртења едикта овог у новинама или сама лично овој конзисторији предстане или место свога садањег пребивања означи. У противном случају ће се против ње поведена бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 30. новембра (12. децембра) 1899.

Председништво
архидијецезалне конзисторије.

СТЕЧАЈ. 220 3—3

Пошто је овдашња учитељица гђа Милева Милосава Радићева поднела своју оставку на учитељско место, — овим се расписује стечај за учитељицу на VI. р. на женској школи у Турској Канижи, — са којим је местом скопчана ова плата: 600 круна (300 фор.) у готовом новцу 15. фор. у име зимског огрева — слободан стан састојећи се из две патосане собе, кујне, шпајза, шупе и штале.

Изабрана учитељица имаће све школ. Уредбом прописане предмете предавати; Недељом, празником као и на пређеосвећеним литургијама децу доводити. Ваљано инструиране молбенице треба послати на потписаног председника. Рок пријаве шест недеља од првог увршћења овога стечаја.

Из седнице месног школ. одбора држане у Турској Канижи 5 (17) Децембра 1899 године.

Ђура Ничић Гига Перкучин
перовођа председник месног школ. одбора.

Ad бр. К. 1050/680 ex 1899.

ЕДИКТ 4 1—3

Позива се Катарина Томић рођ. Љубинковић која је супруга свога Ђоку Томића из Земуна (горња варош) злобно оставила и незнано куда у свет отишла, да у року од шест месеци, рачунајући од дана првог увртења овог едикта у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег боравка пријави. У противном случају ће се против ње започета бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловци 30. новембра (12. децембра) 1899.

Председништво
архидијецезалне конзисторије.

Бр. 1747/I. 70 ex 1899. 221 3—3

ЕДИКТ.

Јеромонах г. Теодосије Суботић, који је из манастира Војловице негде незнано отишао: позива се овим, да овој власти до 22. јануара 1900. год. по ст. кал. под теретом последица предстане.

Епарх. конзисторија вршачка.

Бр. 1977. Ек. 191 ex 1899 2 -3 222

ЕДИКТ

Овим се позиваје Петар (Пеко) Милошев, родом из Мартоноша у Бачкој, до пред неко доба становник ријечки (Fiume), да се у року од дванаест дана, рачунајући од првог увртења едикта овог у „Срп. Сион“, или главом или писмено овој Епарх. Конзисторији пријави. Иначе ће се бракоразводна парница, коју је његова жена Драгиња, рођена Бошковић, код ове Епарх. Конзисторије заподјела, и без њега довршити.

Из седнице Епарх. Конзисторије у Плашком, 9. (21.) децембра 1899.

Михаил
епископ.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 223 2—2

Потписана манастирска управа даје овим на знање, да ће дне 3. (15.) јануара 1900 у манастиру Св. Ђурђу у 10 сахата пре подне издавати под закуп 680 јутара 1250 □ фати оранице, 28 јутара ливаде и 24 јутра пашњака, путем јавне дражбе на шест година, почевши од 1. октобра 1899. год.

Исклична је цена 8000 фор.

Приметити се има, да је јесењи усев од 325 јутара са житом посејан.

До започетка усмене дражбе примаће се и затворене писмене понуде, којима се има прикључити вадијум у износу од 800 фор.

Дражбени услови могу се видити сваки дан у писарници потписане управе.

У манастиру Св. Ђурђу (пошта: Birda) 20. децембра 1899.

Манастирска управа.

СТЕЧАЈ 1 1—3

На основу решења месног школског одбора бр. 7. 1899., а по одобрењу сл. ЕПШОдбора бр. III. 872 и 911/622 овим се расписује стечај на једно новоустановљено учитељичко место, срп. вероисповедне мешовите школе.

Редовна плата је учитељице 300 фор. годишње, месечно у напред са законом прописаним квинквеналом; слободан стан с баштом; за грејање и чишћење школе 15 фор. огрев зимњи, колико је нужно (сламе).

Осим дужности школском Уредбом прописаних, изабраној учитељици спадаће у дужност, још и обучавање деце женском ручном раду.

Компетентиње имају доказати, да су учитељску школу у Сомбору свршиле, и испит из мађарског језика положиле.

Молбенице са нужним сведоџбама, имају се до св. Три Јерарха, т. ј. 30. јануара 1900. год. месном школском одбору поднети.

Из седнице школског одбора, држане у Срп. Падеју (Szerb Padé Torontál) 2. (24.) децембра 1899. год.

Душан Бешлић
учитељ-вероучитељ

Ђ Јовановић
председник шк. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Част ми је славним српско-православним црквено-школским општинама и преч. г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам у **Новом Саду, на главној пијаци у кући српско православне црквено-школске општине** отворио

СТОВАРИШТЕ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

Руске иконе кован од бакра и гвожђа, позлаћене и посребрене.

где у најбогатијем избору држим светих и црних **одежда**, бакенских и ланених **стихара, надбедреника, епитрахиља, застирача** за часне трпезе, **палоње** и целивање **столове, завесе** за часне дверя, **китија, неба**, црквених и школских **барјака, барјана** за певачка друштва, задруге и за све друге корпорације. Разноврсних **кандила, кадионица, дарохранилница, кивота, пјетохлебица, путира, кашичица** за причешће, **копља** за частице, **дискоса, звездица, ручни крстова** са појицом и без појице као и крстова за часне трпезе, дуге крстова, **рипида, чирака** за ђаке, **дуплире, круне венчанице, виноки чирака** пред олтар и **полелеја**. Све иконе наших светаца, рађене **масном бојом** и слободном руком на **платну, лему и дрвету**, за иконостасе и целивање; **плаштаница** израђених по чисто српско-православном тапу и велики избор историчних слика од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗАЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова**, а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Евангељима** примам и израђујем као ново.

За преч. г. г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ћелепуше, појасеве, манторосе, намилавке и панаманилавке.**

На пахтовање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на позив подајем сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично. о своме трошку, без да је дотичан обавезан трговину учинити. — За време мојег путовања по свима српским крајевима стекао сам — могу смело рећи — потпуно поверење усled моје увијек солидне послуге и јефтине цене; и од сад ће ми бити циљ, да са савесним и поштеним руковањем ове трговине своје, себи и радом своје изнуђујем поверење и симпатију у поштованих муштерија мојих, те за разлога ових молим све српско-православне црквено-школске општине, и преч. г. г. свештенике, те да ме са својим ценењим наруџбинама у моме новом подузећу потпомогну. — Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја сам као Србин надам, да је ближи свој своме, него да се потпомажу туђа и страна лична подузећа, па у толико пре и са већим поштовањем кланем ћу сваког мојој поштованој муштерија на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. — Молећи за штовање поруџбине и поверења јесам

4 1—3 С особитим поштовањем **НИКОЛА ИВКОВИЋ** Нови Сад.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 1 круна. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 2.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 9. јануара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

НИКАНОР

ПО БОЖЈОЈ МИЛОСТИ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ТЕМИШВАРСКИ, ВЕЛИКО-БЕЧКЕРЕЧКИ, ВЕЛИКО-КИКИНДСКИ И АРАДСКИ.

Свему пречасном свештенству и васколиком богочастивом народу Епархије наше благодат, милост и мир Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, а од нас Архијерејски поздрав и благослов!

„Слава во вишњих Богу“...

Освануо је дан спасења целом човечанству, освануо Божић!

Све што у Бога верује, све што му се моли, радује се и зори и дану — славља Божићњега.

И сав православни свет — пун мира и заноса душевна хита данас Храму Божјему, да се поклони Иконостасу — тој отвореној књизи славе Божје, да прослави скромни долазак небеског Великана, да га моли за срећу и здравље, за спасење своје грешне душе.

И понеш на крилима радости духовне, а раздраган утехом небеском, поздрављам се данас ведрим и живахним поздравом *„Христос се роди — вистину роди“*!

Па и ја, од Бога ми дарована духовна чада моја, поздрављам вас: велике и мале, богате и сироте, раденике пером, плугом и занатом, све вас поздрављам љубављу Архипастирском *„Христос се роди“*!

Данас смо спасени јачом и рођењем заједницом; чвршће су нам сазидана и срца и душе, јер смо задахнути врелим осећајима славља црквеног — благодаћу Бога и Божића...

На какве нас мисли обузимају при вршењу лепих и јединствених црквенонародних обичаја наших на данашњи радосни и велики празник! Слама и воштаница, колач и чесница и сва друга одабрана божићна знамења, сећају нас на прве дане прошлости наше, и износе нам пред очи сретне и невине часове нашега детињства.

У таком расположењу душе и заборављамо на садашњицу, и хватамо се за миле успомене давно прохујалих дана, те се тако осећамо и сретнији и задовољнији, па и приступачнији вишњем Творцу — Богу свемогућем.

На таким размишљањем намирени и међу собом и са својим временом, појимо раздрагано са дечицом нашом песму славља небесна по-

рекла Слава во вышнихъ Богу и на земли миръ въ человѣцѣхъ благоволеніе

Та нас песма духовна сећа великог значаја Божићњег, сећа нас оне велике цељи оваплоћења — Сина Божјега!...

Дошао је, дакле, на славу и за славу свете Тројице, да донесе земљи давно жељени мир, да добром вољом збрати разбраћено човечанство, које славећи рођење Искупитеља, слави рођење свога спасења, слави срећу своју.

Но кад нас тај славопој анђеоски сећа не само на детиње успомене него и на саму цељ значајнога празника овог, онда би требали, драга духовна паство моја, да о садржини тој промислимо мало дубље и да јој значај у јачој светлости изнесемо пред данашње умне очи наше, па да се и запитамо, да ли свима и свакоме и срце осећа што му уста поје, да ли правилно схватамо и сватајући и извршујемо смисао славопоје — Божићње песме ове.

И тек новољним одговором на та питања показали би и доказали, да достојно из године у годину, дочекујемо и прослављамо дан рођења Христова, показали би и доказали, да нам је Божић и најсветији и најмилији и најрадоснији празник, да су нам срца наша отворени и стални станови, у које смо готови и вољни примити и сместити новорођенога Христа, примити и сместити божанствену — науку Његову.

Слава на висини Богу.

То је први усклик правог богопознања, то је први смисао сваке молитве наше и први израз православне свете вере наше. Том славом започињемо ми децу нашу још из мале малене, у њој васпитавамо православни српски наш подмладак; под окриље славе Божје прибегавамо као зрели људи, јер само под заштитом њеном можемо очекивати благослова и успеха у сваком послу и деловању нашем. И коме се по души и по срцу разлевају овакви осећаји, ко тако верује, тако мисли и исповеда, тај се може назвати правим, одабраним, Божјим човеком.

Но није доста, да ми сами тврдимо и исповедамо, да нам слава Божја умове покреће, срца загрејава; то треба да потврде и други, с којима и међу којима живимо ми, те да могу применити на нас оне величанствене речи Јеванђеоске: „*Тако да се светли видело ваше пред људима, да виде ваша добра дела и славе оца вашега, који је на небесима!*“.

Јест, добра дела наша треба да сведоче за нас више него речи, јер речи наше, ма како биране биле, показују тек какви би желели да будемо, а дела наша казују какви смо заиста.

А добра ће дела ницати међу нама, листати и цветати, ако их у духу цркве и народних врлина буде залевала кућа, школа, па и само друштво.

Јер као што је кућа и породица основ сваке заједнице људске, тако је она и први темељ побожности и честитости народне. У којој се кући пред иконом у прочељу кандило и тамјан пали, у ком се дому свакидање молитве све чељади чују, а о ријечи ни спомена нема, та је кућа права домаћа црква, која славу Божју у недрима носи. Из таке куће прима школа децу приправљену, у којој се нема шта да руши већ само да зида; на још кад школа — то огњиште светила умног — потпуно схвати и изврши свој Свето-Савски аманет, онда је у таким приликама и друштво здраво, и у њему здрави одношаји.

Тако друштво прекуњује богомоље своје, недељом и празником, те тим даје најпадљивији доказ славе Божје у целини својој. А кад би се тако свуда одавала слава Богу на висини, онда би долазио сам по себи

И на земљи мир.

Колико ли заноса и сласти крије у себи ово неколико речи! Колико и каквог немира беше до доласка Спаситељева на земљу, и колико је морало потећи крви мученичке, док појам о хришћанском миру није корена ухватио у срцима људским! Док људи не познадоше једног истинитог Бога и док им за срце не приону чиста вера у Њега — не могоше ни имати правога мира, јер му не знадоше ни извора, ни правих услова.

Али кад је човек сазнао порекло и право опредељење своје, кад је познао сва права и све дужности своје — према Богу, ближњему и себи, онда је тек у равнотежи тога могао потражити па и наћи жељеног мира.

Па и опет колико људи света имају само немају мира, а то понајвише с тога, што га не траже где треба и кад га нађу не виде га; јер би да прекроје свет и живот према својим захтевима, место да прилагоде жеље своје према себи и положају своме.

Мир се налази у испуњавању заповеди Божјих и закона земаљских, у правилно схваћеном животу и задовољству са својим позивом, у поштеном и смишљеном раду — кад се поступци наши са нашом савести слажу. Тим путем потражимо мира и морамо га поуздано наћи.

Уз то човек не сме никад преценьивати себе, приписавати себи заслуге и својства којих нема, па ће бити задовољнији са собом и са својим стањем, а задовољство је већ по себи први услов мира. Зависти, мржњи, и сличним страстима у себи морамо подрезати крила, јер нам оне стварају вечите немире, који воде сигурноме греху, а грех опет још већем немиру.

Миран живот је обележје рајско и сигурно пристаниште среће и напретка, а где то овлада, ту је

Међу људима добра воља,

јер нико никог мрзити ни вређати неће. — Добра воља само добра ствара — љубав сеје, а жање признање; где је добра воља, ту су чисте душе, чела ведра, срца задовољна — везана знаменьима неба: слогом и јединством! А буде ли нуждан савет или поправка, изнешће их лепа и блага реч, буде ли облака туге и бола, разагнаће га ведрина братског саучешћа. Добра воља све је кадра, јер са сваким зло и добро дели.

Па славите Бога на висини, љубљена духовна децо моја, и закићени гранчицом мира подржавајте добру вољу међу собом, па ћете тако не само достојно отпојати песму славопојну, него ћете бити мили Богу и Божићу, цркви својој на славу, светлој круни земље Господару на утеху, домовини на радост, а на корист и понос српском роду своме.

А поносиће се народ и народна историја с вама, ако, поред осталих врлина хришћанских, будете трајно и од срца љубили, чували и неговали веру, језик и име своје, ова наша три најјача и најпоуданија града, која још до данас нико задобити, нико освојити кадар био није.

А није их нико ни задобити ни освојити могао стога, што су кључеви од тих градова лежали и хранили се, па и данас леже и хране — у срцима побожнога и родољубивог народа нашег.

Па тако то треба да и остане, док је неба и сунца на небу, док је срца у грудима српско-православним.

У нади да ћете ове моје речи, поуку и напомену моју, примити и пресадити у срце и душу вашу, поздрављам вам празник Рождества Христова, свето Богојављење, као и празник првог просветитеља српског Светога Саве, са најтоплијом молитвом Архијерејском: да заложени честицом Божићном, а пошкропљени и причешћени светињом Јорданском, дочекате у новој години обилан благослов Бога свемогућег и на дому и у пољу, а радост и утеху од подмлатка свога — уздање наше. Амин.

У Темишвару на Рождество Христово 1899.

Горепоменути смирени Епископ

Никанор *с. р.*

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Разделење царства Соломонова.*

(Темат из библијске историје)

— Радослав М. Грујић —

Око 1110-те године, до Р. Хр., добила је политичка управа у израиљском народу нови облик. До то доба у тога народа не беше врсте власти. Период пред овим, т. з. период судија, био је управо период безвлађа, те је израиљски народ за то време претрпео силне поразе од политички много јачих суседа, код којих беше сва власт концентрисана у лицу цара-монарха. С тога израиљски народ затражи од последњег свог судије, пророка Самуила, да му постави по примеру околних народа цара, не би ли му се тиме какогод стање побољшало. По Божјем одобрењу постави му Самуило Богом изабраног цара, те сав народ ступи сада и у једну политичку заједницу под чврстом управом царском. И доиста, већ одмах за првих царева указа се благотворни утецај ове ново организоване монархије, како на спољашњи поли-

* При изради овога темата служио сам се осим *Св. Писма* још и овим делима: Ewald, Geschichte des Volkes Israel, св. III. *Лопухинъ*, Библейская исторія при свѣтѣ новѣйшихъ изслѣдованій и открытій. Ветхій завѣтъ, св. II., Vigoroux, Dictionnaire de la Bible, св. IV., Robert Kübel, Bibelkunde, I. део: Das alte Testament; и *Херасковъ*, Обозрѣніе исторіи книгъ ветхаго завѣта.

тички, тако и на унутрашњи друштвени развитак јеврејског народа.

Период владања прва три велика цара било је доба, кад је Израиљски народ у свом јеку цветао и напредовао, како у политичком тако и у религиозно-моралном погледу. После невоља и несрећа, које су владале за време периода судија, ово је било доба благостања, моћи и сјаја, када је изабрани народ Божји постигао потпуно остварење обећања Божјих и под заштитом чврсте власти могао уподобити сва блага својства свог народног генија; својим ваљаним државним уређењем могао показати прави образац Божје установе; а узвишеношћу свог религиозно-моралног живота у свом сјају чистоте његове — могао оправдати свој узвишени позив. А што народ израиљски није оправдао свога одређења и при тако повољним приликама, већ баш показао много жалосних факата дубоког религиозно-моралног пада, и то баш у особи својих најбољих представника, у особи својих царева, тиме се само констатује жалосни факат, да се од искони зло угнездило у моралној природи човековој, те као воденички камен на врату вуче га у бездан зла и не обазирући се на сва напрезања и нагињања к добру. Таква је увек била судбина старозаветног човека, који се давно робујући греху, а једина утеха му беше нада у будуће избављење — у лицу оног великог избавитеља, чијим је носиоцем одређен био да буде израиљски народ.

Прва два цара раширише спољашње државне границе и уредише унутрашњи живот свога народа; али већ за трећега цара, премудрог Соломона, дође светска владавина у Израиљу до врхунца славе и величине своје.

Соломон, велики син великога цара Давида, кога је премилостиви Бог мудрошћу обдарио, био је испрва у свему савестан владалац и ишао је путевима Господњим све до својих старијих година, те је слава његова, а с њом и његова народа разлегала се по свем истоку, тако, да су околни монарси са страхопоштовањем покланали се пред њим и налазили за особиту част, ако би примио од њих послане му богате дарове. Али ништа вечно под небом није, па тако и слава Соломонова са свим њеним блиставим сјајем могла се само дотле одржати, док је била здрава она унутрашња основа, на којој је она подигнута. Те тако, када је Соломон, под бременом година, почео слабити у свом религиозно-моралном животу, тада је и слава његова почела брзо тамнети, остављајући за собом само нејасну успомену у предању. Непобеђени, наиме, стихијама, би побеђен женским лукавством. Соломонова мудрост подлеже женској слабости иласти. Женском бестидношћу угаси се светлост његова ума и слава његова потамне. Предан женама преко мере, заблудно је он у својој старости и одступио од путева Божјих заповеди, на пошао за телесним својим пожудама.

Када је тако Соломон скренуо с путева Господњих, тада је и Бог њега оставио и предсказао му, да ће његов син наследити само један део царства његова, које ће се разделити на двоје после његове смрти (3. кн. цар. XI. 35, 36).

И заиста, тако велико и сјајно Соломоново доба завршило се по праведном суду Божјем врло трагично, да се гори завршетак не би могао на питчекивати по народ, који је као израиљски у то доба стајао на тако високом степену образованости и моћи своје.

Већ сам Соломон у последњим годинама царевања свога спремио је узроке, на основу којих ће се лакше извести одцепљење десет племена израиљевих од Давидова дома. Предавши се гасвим телесном уживању, завео је Соломон на свом двору најраскошнији живот. Да одржи многе жене, чиновнике и робове на свом двору у раскошном сјају; к томе, да диже величанствене грађевине и тврде градове, требало му је много блага, а доходи нису тако велики били, те нису досезали за све то. Разправљени телесним пожудама, помрачен му беше и негда премудри ум. Он занемари народ, у коме је гледао роба, који има слепо да му служи као господару — да он што боље може задовољавати своје телесне пожуде и страсти. А да би што више доходака имао, те тиме још већма разнио раскош свога двора, несумњиво је, да је он испрва силио само покорене народе, да му ропски раде. Но када му ни то не беше доста, присили он и свој рођени народ, да му даје помоћ од 30.000 раденика (3. цар. V. 13—18); и тако се испунило предсказање Самуилово, да ће цар узети: „слуге ваше и слушкиње ваше и младиће ваше најлепше, и магарце ваше и употребити за своје послове (1. цар. VIII. 16).

То је био други црв, који је подгризао корен славе Соломонове и ускорио јој пропаст. Народ је испочетка, заслепљен народним поносом својим, мирно пребивао у том положају и вршио вољу владара свога. Али Соломону не беше ни то доста, он присили народ, да му и у новцу порезу плаћа, коју је Адонирам — његов дворјанин — не штедећи никога насилно побирао. Нема сигурних сведоџба да је он завео и порез на главу, али они догађаји, што се догодише после његове смрти показују на вероватност такова намета. Јарам, који је Соломон народу своме на врат набацио, био је врло тежак и несносан, као што се јасно види из жалбе поглавица народних, коју су поднели сину и наследнику Соломонову — Ровоаму при ступању његову на царски престо оца свога. Искра превеликог незадовољства већ је дуго тињала у срцу народа; требао је само малени повећарац па да се она разбукти и плане ужасним пламеном.

Између Јудина колена и Јосифова, односно Јефремова, постојала је већ за ступања Давидова на израиљски царски престо велика суревњивост, која је за живота и рада Соломонова све већма расла, док не достиже врхунац свој по Смрти Соломоновој.

Наиме, већ и Давид, освојивши Јерусалим, ударио је тамо и свој логор у намери да га учини средиштем како религиозног култа, тако и политичке власти. Што није Давид потпуно извео — извео је његов наследник и син му Соломон. Он утврди Јерусалим, огради га чврстим бедемом, сазида у њему величанствен храм, у коме се чувала светиња над светињама — ковчег завета. Украсио га је уз то дивним и огромним зградама и скупио у њега на гомиле благо. Тај спољашњи сјај Јерусалима, а још више светиње над светињама тада још побожног јудејског народа, која се чувала у његову пространом и раскошном храму, привлачила је к себи много, те све, што је боље у Израиљу било, хрлило је у Јерусалим. Па и у околини Јерусалима настањише се многи, само да су ближе светоме граду. Тиме је, дакако, изгледало — да Јерусалиму нема равног града и као да га нико не може освојити. Величанствени сјај тога у својој врсти јединственог града, који је по племенској раздеоби јудејског народа припадао Јудину колену — свакако да је и на то колено бацио снажан рефлекс, јер се оно уздиже гордо изнад свих осталих колена, под окриљем свога коленовића великога и надалеко слављеногa цара Соломона. Овај у својој гордости, због своје мудрости и неког вишег, тобоже, за друге тајанственог знања, није као његов врли отац испитивао народне потребе и жеље, понашајући се и држећи се с народом као са себи равним створом Божјим, веселећи се као дете, кад се овај весели, а тужећи када народ тужи; већ је, на против слепо својим страстима угађао бацајући све теже јарам јадном народу на врат, и не питајући га како му је.

Сасвим је природно, да је то морало изазвати велику суревњивост осталих колена, а нарочито Јефремова на владајуће Јудино колено и огромну мржњу на Давидов дом. К томе телохранитељи Соломонови, који су већином били странци, охладили су љубав народну према њему. Ево како вели Талмуд о животу и постепеном опадању славе и моћи Соломонове: „Пре него што се он оженио са иноплеменкињама — незнабожачким женама, царевао је над анђелима, седео је на престолу Господњем (1. цар. XIX. 23); затим само над оним, што је на земљи — над свима царевинама (3. цар. IV. 21); затим пак само над Израиљем (Екклес. I. 12), а затим само над Јерусалимом (Екклес. I. 13). Напослетку он је само царевао над својом палицом, као као што је речено у Екклес.: „и ово је био део мога труда“.*

Али његов начин живота није само њему ала нанео, већ још већма и горе народу, који свагда радо гледи на више, па брзо следи без икаква разишљања и најгорим примерима својих представника. Тако је полигамија, религиозни индиферентизам, гордост и много шта друго — све, што беше главно обележје Соломонова двора, налазило потпуно подражавање у дворовима књежева и у оних виђенијих особа. А присилно служење цару, које је Соломон завео, довело је за собом сиромаштво и неред у народу. Дакле, поред опадања славе и моћи Соломонове, опадала је и моћ и слава његова народа, као што се с његовом славом и дизала. Виђенији људи у Израиљу видели

* Под речју „ово“ по учењу равина он је разумео краљевски жезао, који је био још у његовој руци и остао као једино достојанство његово.

су, да је томе наглом опадању њихове моћи и славе узрок у немоћној и лабавој управи Соломоновој. Они су жељно очекивали у срцима својим промену на царском престолу, јер мишљаху, да ће у новом цару добити избавиоца од коначне пропасти своје. Дом Давидов беше им омрзнуо у последњим годинама владања Соломонова. Требао је само и најмањи отпор сина Соломонова при ступању на престо — уопће народним жељама, па да се сва, већ и онако суревњива, колена од Јудина оделе, оставе Дом Давидов и подигну нову, засебну државну организацију, под врховном управом, већ давно на престо претендујућег, Јефремова колена. Ту жељу ваљеници људи у Израиљу издашно су потпомагали пророци, а особито пророк Ахија Силомљанин, који је свуда проповедао против Соломона и уопће Давидова дома. Истина Бог, било је и таквих у Израиљу, који су мислили, да ће се све то и без насилног преврата моћи, мало по мало, довести у правилан ток и законити ред. Али њихове жеље не испунише се, јер нови владалац, наследник и син Соломонов — Ровоам не беше дорастао оном времену, у ком је имао да ступи на престо и управља државном крмом.

Када је Соломон скренуо с путева Господњих заповеди*, тада се Бог разгневио и објавио му о невољама, које ће помрачити последње дане његова живота, а са свом својом тежином оборити се на прве дане царевања његова јединца — Ровоама. По летописцу Бог му је то овим речима објавио: „Отргнућу од тебе царство и даћу га слузи твоме“ (3 цар. XI. 11). Ова воља Божја сигурно је била објављена Соломону преко посланика Божјег, јер са непосредна откровења Божја он је већ постао недостојан. Може бити, да је весник овог гнева Божјег био сам пророк Ахија, који је мало затим обукао Јеровоама царском влашћу над десет колена отргнутих од царства Соломонова. Но премилостиви Бог ради заслуга праведнога Давида указује и његову невољалу сину велику милост, говорећи даље: „Али за твога века нећу то учинити ради Давида оца твога; него ћу га отргнути из руку сина твога. И нећу отргнути свега царства, једно ћу племе дати сину твоме (3. цар. XI. 12. 13) т. ј. колено Венијаминово, Господ обећава, да ће оставити царском дому Давидову, а племену Јудину. А и сасвим је оправдано — вели бл. Теодор Бог сједињио ова два колена. Као што је колено Јудино имало царску власт, тако је опет Венијаминово имало храм Божји стога, што је Јерусалим био у земљи колена Венијаминова*.

И доиста, већ наскоро после тога почеше се указивати први знаци гнева Божјег. Развраћени бурним животом на двору свом, Соломон није обраћао пажњу на унутрашње и спољашње стање свога народа и своје царевине. Ту прилику употребише неки кнежеви покорених народа, па се подигоше да стресу претешки и несносни иго Соломонов. На југоистоку подиже се идумејски кнез Адер, који се за време Давидова освајања Идумеје срећно спасао бегством у Египат, те се сада диже да поврати себи свој престо, а народу своме извојити слободу. На северо-истоку пак подигао је буну неки Разон, роб цара Адраазара, кога је још Давид једном силно потукао. Ставивши се на чело чети, завлада он Дамаском, поста кнез, те заснова велико сирско царство са столицом у Дамаску. Али ти догађаји, што се збиваху на далеким границама, нису ни близо тако опасни били, као оно, што се збивало у самој царевини.

Господ је у правеђном гневу свом предсказао Солохону, да ће од њега царство одузето бити и предано бити у руке роба његова. А тај роб био је Јеровоам — син Наватов из колена Јефремова.

Име овог младића, слично имену сина Соломонова — Јеровоам, показује нам, да је он рођен у ранијим и златним годинама Соломонова царевања, када се народ гордио својим богатством, својом снагом и многобројношћу. Ровоам слично грчком Полидету, показује на многобројност, а Јеровоам слично Ервидету означава множину народа. Он је био син удовице Сергије жене Наватове из незнатног градића Сариде,* а удовице на

* Овоме је сваккако био узрок његова морална покварености, што се слаже и с Божјом речју (Римљ. VII. 25) — а не, као што неки мисле отупљење ума, кад ето и данас у свету видимо, да се често живот и рад иначе мудрих људи, не слаже са њиховим убеђењима — а то је обичан и вечан факат, откако је природа човекова, услед првородног греха пала и грешном постала.

* По свој прилици, то је каснији град Цартана у долини Јорданској.

истоку у опће убрајане су у најнижу и најжалоснију класу народа.

Близина Сараде оном глиненом пољу, на ком су се бронзани судови лили за Јерусалимски храм, сигурно је пружила Јеровоаму прилику, да дође у додир са већим масама Соломонових радења, а његова снага и храброст учинила је све остало. То је био, по свој прилици, човек мудар и уз то особито леп, па је Соломон и нехотице обратио на њега пажњу, премда је био заслепљен свемогућим љубимцима и удворицама својим. Уважавајући особиту способност и вредноћу овога младића, при прављењу земљаних препарата, за утврђење града Давидова, цар Соломон постави га за надзорника над радењицима, који су већим делом били из његова рођеног колена — Јефремова. Овај положај био је врло опасан; и ништа не показује тако јасно такт и разборитост Јефремову, као то, што је он умео потпуно угађати својим предпостављенима, а да ни мало не отуђи од себе радењике и сплеменике своје. Између осталог ту се он упознао и са оронулом страном политичког живота; увидео је све терете, које је морао подносити народ, само да задовољи неумерени и разуздани жељама царевим; чуо је тешке уздахе раденика, видео је силан раскош двора и моралну поквареност цара.

(Настављће се).

Проповед на Богојављење.

По праву ли се наш XIX. век назива просвећенијим од прећашњих векова?

Да ли вам је свима, браћо, познато, како се зову и називају на језику црквеном наступајући дани, који почињу од данашњега дана — празника Богојављења, па трају до св. Саве — оданија празника Богојављења? На језику црквеном они су познати и називају се данима *просвѣщенїа*. За што се тако називају дани ти? За то, што је Бог, 1.) на дан Крштења Христова јавно свету тајну Своја тројичнога јединства, јер је у тај управо дан *видео* свет сву св. Тројицу: *Бога Оца* у гласу с неба, *Сина Божјега*, који се крстио у Јордану и *Духа Светога* у виду голуба како силази с неба. А то, није ли врхунац просвећења, — видети Бога у св. Тројици? 2.) За то се називају овако дани ови наступајући, што се у древности обично и нарочито у те дане *просвећивали* св крштењем они, који су поверовали у Христа.

Но писам ја за то почео реч о наименовању данашњега дана и наступајућих дана, да протумачим, и само протумачим, за што се они тако зову и називају? Не, мене руководи друга мисао у овај мах, коју ја желим ради дана да поделим с вама.

Наш век врло се радо хвали, да је он од свих векова *најпросвећенији*. По праву ли он тако велича себе? По мом мишљењу, не треба и не тражи се много премишљања, да можемо разумети, да се он бадава и неправедно тако високо заноси. Да! Кад је, као што сте овај час чули, по схватању св. цркве, виши степен просвећења у томе, да можемо имати и да имамо јасан појам о Богу: то какво дакле преимућство има у том односећу наш век пред другим вековима? Мало је то: синови нашега века, поклоници просвећења, могу ли се уопће звати и називати просвећенима, кад су они понрили, по њиховим речима, сву мудрост, а међу тим до главнога баш и не могу никако да дођу, т. ј. до познања Бога; кад они не могу да виде, шта више, трагова свуда присутности Божје у свету, што делимице разумеше и незнабошци? Ваша воља, то није знак људи просвећених, него је то знак незнања — викати о себи: „ја сам најпросвећенији век, ја сам просвећен човек!“ — И у то исто време не стидети се говорити, као што већина наших надрипаученака говори: „ја не знам и не познајем Бога, јер *не видим Га*!“ Није ли јасно противуречје: „просвећени“ и „не видим!“. — „Не видим Бога, не видим душе у човеку!“ Боже милостиви! До каквог помрачења ума може да дође човек! „Ми смо народ просвећени“ вичу о себи наши мудраци, а међу тим и себе управо не могу никако да разуму, и у себи баш осим комад меса ништа не виде? *У човека не виде човека*, и напротив ништа им не може да смета казати: *просвећење!* . . .

Не браћо, нека нас избави и сачува Бог од таковог просвећења. Ево друго би било дело, кад би *праци* века овога примили на себе посао и труд развића и ширења хришћанских начела у маси народа, тада би заиста немогуће било не казати о XIX. веку, да је он — век истинито просвећени, као што је

то назвање праведно и дато и усвојено за IV. век хришћанства, тај златни век, кад су најдаровитији светски људи пили на службу цркве и кад су гремели са црквених катедара свети: Златоуст, Василије Велики, Григорије, Августин и т. д. За то је и у успомени хришћанском свету тај IV. век!.. Ево како се наш XIX. век приближио крају, а *колико проклетства* има са разних страна због штетних му идеја, благодарећи којима, колико је погинуло и пропало, шта више и у нашем српском друштву, младих сила, свршивши живот *самоубијством!* А кроз то *колико* је од њега — тога XIX. века, суза кануло на судбину оних, зашта несретних родитеља, који хоћеш-нећеш заједно са изгинулом децом својом. дужни су били лишити се и лишавају се најлепших својих нада и радости! То ли је прогрес? То ли је просвећење? Тим ли се горда и велича XIX век?

Не, и опет не, понављам: наш век није у праву, да велича себе просвећеним веком, преимућством пред прећашњим вековима. Он је век *многокњижни*, и што му драго: *учени*; но никако није најпросвећенији *Просвећени*. Шта је то *просвећени?* Просвећени — то је онај, ко гледа на ствари јасно, право; ко не лута, у истини по мраку, око питања, која интересују човечанство, него има о њима појма; ко се не колеба у својим суђењима, сад једно надавајући за истину, а сутра друго. Тако? А наш многокњижни век, реци ћете, какво је видело изнео и излива на сва слична питања ума, који философира? На пример, зар је то одговор, и при том прави и јасни, кад на питања ума човекова о узроцима и циљи бића свега видимога, он одговара, да је *све то*, понајвише *случајно*, само собом и само за себе створило се из атома, не зна се откуда узетих? А међу тим савремени нам век нарком овако или на сличан начин решава то најважније из питања ума човекова. Нећу да говорим већ о том, како при решавању свих сличних питања учена века, без престанка, замењују се једна другима, и свако чини се сваки пут за најистинитије, с додатком: „најпосле разум је човеков постигао.“ Ево заиста, у каквој магли дословце лутају сви ти прваци наши: ни једнога баш живога питања не решавају са тумачењем, кратко и јасно.

И поимљиво је: одкуда у њих да буде видела? Божанственога откровења не познају; а без њега — како и могуће ли је разумети и познати оно, што ма да и несумњиво постоји, не даје се видети ни микроскопом ни телескопом?

Тако, драги моји, свима нам је неопходно тежити к просвећењу, и то је несумњива истина, да је „учење светлост, а неучење тама,“ но просвећење је од просвећења *разлика*. Корисна је наука, но није у њој просвећење. Истинито је просвећење наше Христос; највећа школа — то је црква. Наука над науками — то је живети по Богу, као што и истинито просвећени човек није онај, ко је прошао и изучио сву мудрост земаљску, него ко је умео ваплотити у себи образ Христа Спаситеља, ко делима угађа Богу. „*Будите савршени, као што је савршен Отац ваш небески*“: то је ето наш образац! „*Тако да се светли ваше виделе пред људима, да виде ваша добра дела и славе Оца вашега, који је на небесима:*“ ето каквом просвећењу дужни смо нарочито тежити. Амин.

У Иригу 1899.

Прерадио: Глигорије А. Николић
парох.

Религија

као неплодна потреба сваког грађанског друштва.

По талијанском Јерој **Петар Бронжић.**

Религија је непријатељица људским пожудама. Конзеквентно беше, да су се људске пожуде заратиле с њоме. Тај рат траје увек и на разне начине, само некад под маском и из заседе, а некад отворено и насилно. С једне стране моћни савременици, с друге учитељи заблуде, сједињеним силама нападају на њу. Отуда су ето, листови историје испуњени ужасима гоњења, гнусним обешчашћењима, разноврсним пакостима, заблудама и напорима, којима се за тим ништо и иде, да се прогна са света она, која се с човеком у човеку рађа. Но где! Брод вере, — ма колико да га бесни ветрови шибају и терају преко скривених гребена, тамо амо, — ипак мирно броди и тријумфује врх свега тога; а те непогоде трпиће га све дотле, док се не дохвати приста-

ништа. Сила понора неће никад тако јака бити, да га претегне, зато, што Бог њиме равна.

Но од свих тих начина, којима се људска или слабост или неверство труди, да религији на њеном путу смета, најжалоснији је можда, онај, који на данашње време против ње сви заједнички употребљавају, а то је *индиферентизам*, који је на све стране овладао. Напредовала религија, или назадовала добијала или губила, слабо је коме стало. Те равнодушности ваља се више бојати него икоје буре. Јер позиције религији какве год биле, изазивајући је на судар, челиче јој борце; дочим се борци опозиције, у почетку врло жестоки, постепено примирују и најзад подлежу. Гониоци религије, потпаљујући ломаче, уливаху срчаност у груди мученика, чија крв беше семе за нове верне; с друге стране су религиозни списи служили као гладилице за поштравање духова у верним. И данас још имаде доста „научењака“ који сеју оштре софизме против религије. Но све је то узалуд! Ти силогизми иступљени, падају, те на срамоту својих поборника уступају пут религији.

У данашње време истина, да се не води жестока борба, нити се чује звук трубе, која подстиче праве Хришћане на одбрану вере и св. олтара. Данас се ћути, но но том путу, прикривеном ћутањем потајно напредује претња, а потконі се ближе зидовима тврђаве. У нас је таково време завладало, да се данас врло мало о религији размишља

Данас се велича морал и поштење, а о религији нико и не говори, — као да баш религија није онај најбитнији принцип, који једини може да учврсти морал и поштење. Многи су тог погрешног мишљења, да су — за уздржање од људских похота за отклоњење погрешака, за ојачање врлине, а и за то, да се у поједином грађанском телу одржи и благостање — за све то, да су довољни људски закони, казне и награде људске правде, а свако друго средство, што га религиозне идеје пружају, да је бескорисно, излишно. Но та погрешка је не само по приватно него и по опће добро врло штетна, јер се ни оно друштво ни онај морал не може одржати, који нема за свој основ религију. Врло важна теза, а и достојна пажње, за коју вас молим, да ми је поклоните, и чујете доказе.

Неправедно се хоће, да пређути, да су стари уређивачи људског друштва религију у помоћ призивали и њеном помоћу спасавали непорочност и скупљали интересе приватног човека у центрум општег добра. Једино помоћу религије привести се могао народ властима, власти отаџбини, а градови и народи моћним средством узајамне заклетве, на чување својих и заједничких дужности. А ми, који се дивимо тој старој мудрости, апсурдном контрадикцијом хоћемо да прокосимо религији, и то оној религији, која свуда дивно делује и брине се, шта више, и о сваком замишљају људском.

Закони су постављени, — истина је; али све кад би они и достатни били, да обезбеде сигурност и морал грађана, што никако нису, — то и та и толика њихова достатност, какова год да је, произлази нарочито из религиозних идеја, које упућују духове на дужно поштовање. Ко се упути на далеки пут, на достигне здраво и сретно своју мету, не би право просуђивао кад би сву заслугу, за брзо и сретно превађени пут, приписивао својим ногама или дурашности својих коња; јер ја мислим, да више, па и највише за то заслуге имају они, који су врлетне пределе снизили, снижене подигли, мостове саградили те тако, уклонивши са свију страна запреке, утрли и олакшали путницима путовање.

Велика је моћ религиозних идеја по друштвене законе! Али, кад би престало уверења о вечном Законодавцу, који присуствује и мислима и делима, који моћно и праведно награђује све и свакога, — моћ би закона сувише слаба била, па и морал грађана, а и добар поредак грађанских заједница био би сувише слабим одбранама поверен. А да би ту истину што јасније изнели, бацимо часком поглед на унутарњи живот друштвених тела Шта видимо? Сваковрсне контрасте: слабост и силу, ропство, господство, сиромаштво и богатство, потиштеност и охолост; ваљност потискује сажаљење, правда доброчинство, а слободу злоупотреба; заслуга је у борби са завишћу, част са срећом и имањем, а љубав отаџбине са егоизмом. При такој и толикој противности стања и страсти, ко је тај, који не види недостатак наредаба грађанских закона?

Све наше деловање не може се потчинити под власт људских закона. Пређућемо оне силнике, који имајући у рукама власт, не само да не презају од казненог закона, него га

избегну, нак потпаљују страсти, свете се, увеличавају сваку маленкост, као да је њиховом ћефу све дозвољено; а о свему томе пружају нам безбројне примере старе и нове повеснице. Прећутаћемо, рекох, све то и томе подобно, али — под скиптар аукторитета, ни под оштрицу сабље не могу потпадати тајне и скривене радње; а ни оне, које и ако погрешне и заслужне сваког прекора и казне, нпак нису довољно означене као такове, ни по степенима унутрашње кривње, ни по спољашњој неправичности. Такове су н. пр. тврдоћа родитеља према синовима, незахвалност деце према родитељима, нечовечно отпуштање слугу, раздор међу супружницима, лукаво издајство у саветима, сувише строго испуњавање својих права и не баш право испуњавање својих дужности, лицемерна охолност у виду благости, фанатична нетолерантност у виду ревности, право реч: завист, злоба, лакомост, клевета, лаж, непоштење и још многе друге овим подобне страсти и поступци, које све закон није у стању ни описати ни казнити, а овамо доводе велику поквареност, пре него што под шибом јавног поправка оправдано падну. Јер да се изнесе прав и сталан суд о оваковим чинима, који су често тамни, а и стотинама разним изузетцима подложни, ваљало би се удубити у најдубље скровиште душе човечје, — а то и таково истраживање постављено врховном судији, испитивачу мисли и срдаца наших, ускраћује се свима људским властима.

Друштвени законима, дакле, подлеже преступи а не греси; она дела, која се противе јавном поретку и правди, а не и она, која вређају дужности човека према Богу, дужности човека према човеку, по благој хуманости и племенитом доброчинству. Истина је, да је сваки преступ уједно и грех — али није сваки грех пред судом преступ. Отуда се, ето, види јасно, да судови немају довољно снаге, да приведу грађане правом моралном животу; а особито немају снаге, да приведу грађане њиховој дужности: према Богу, према нама самима, ближњима, а све је то, као што сви признају, за добро друштва веома потребно.

Сувише је крње поштење онога човека, који се не боји ничега, до ли сведока и судије; сувише је крња непорочност онога, који све своје, обавезе определује кратким правилима људског закона! А обазрите се међутим на такав морал, и испитајте прописе њихова законика, па ћете наћи на неко поштење, које је доста широким поштењима описано, и зачињено многим попустљивостима. Такови људи, ако су могуће верни пријатељи — то је на сујете, интереса, или наклоности; служе ли домовини — то је из користи или из жеље, да до части дођу; одржавају ли обећања и мрве ли на неправду, и то бива због респекта од људи и из неке потајне охолости. На тај начин стварају си образац неке врлине не баш непогодне њиховим похотам; а помоћу ње се припитомљавају, а не укрћују страсти. Са свим су друге дужности оног морала, из којих се састоји право поштење; а таквог је морала чуварица, једино религија.

Религија ако икада, а оно је у данашњем времену просвете, у ком се налазимо, нужна. Немојте мислити, да претерујем наше зло. То нећу, него вам велим, да је нужно, да се лечи и ево хоћу да му лека пружим. У толикој лукузу, у толикој углађености друштвене елеганције, у толикој конфузији друштвеног поретка, у толикој смеси погрешака и врлина, у толикој узрујаности расуђивања о свему и свачему, врло се лако преступају границе добра и зла. А за ту тамну и разуздану поквареност ваља поставити унутрашњег судију, неизбежан аукторитет, који нека бдије над скривеним и дволичним лукавством самољубља и нека брани и осигурава свето право приватног и јавног морала.

Но кад би се сва деловања људска и морала подвргли строгој дисциплини закона, колико има, на жалост, нпак таковних преступа, који побегну бодром оку и сакрију се охтроумном претраживању власти? Окртан разбојник, чију сенку прибијену за шуму крије дубина какве забитне пећине; лукав лопов, који се у метежу каквом отисне и умакне; дрзак прељубљеник, који завара слуге и слушкиње, па се спасе, опаки клеветник, који иза грма баца отровне стреле, надаље: ноћ, тишина, пустиња, море, бура, злато, драго камење, протектори, пријатељи, случај, на разни путеви, на изговор, на бегство и — спасење! А шта ће бити питам вас, кад број и стање криваца прибави преступу неказњивост? Јер где сви греше, као што рече онај смели политичар, нема места никаквој казни.

Но умимо баш, нека злочинац не наће сред-

ства да избегне казну. Нека власт прогласи ваљан и моћан закон. Нека се нпр. кривац прогна. Али прогонство је за онога, који нема крова ни поседа, само промена места, а не и промена унутарњега стања. С друге стране богаташ, као што је онај, кога прати богатство, веле, има свагде пријатеља и отаџбину. Чудне срамоте! Но та срамота за проста човека није ништа, а богаташ или не хаје за њу, или је изазива, или се оправда. Кад је тако, онда нека се глобом казни. Но сиромах се, ено, томе смеје. А богаташ је плаћа и опет исто чини. Не помаже ли то, нека се употребљавају за радње. Али ко је на труд навикао, томе то није ништа, а ко није, тај се или привикне или тражи средства и начина, како да се извуче. Ни то дакле не помаже. — Нека се онда отварају тамнице. Али затвор је по каткад више одмор и извор за добит него казна. Последња заиста страшна и највећа казна, што је људски суд досудити може — јесу вешала. Али ни она није достатна да отклони преступе; јер није ретко, да и при самом акту те окрутне казне друга пружа руку за крађом. Тако је ето вага власти увек у недостатку!

Но поред свега тога, питам вас, да ли увек и у сваком случају одговарају узајамном пропорцијом казне и награде? Захваљујући хуманости овога века у којем живимо, не понављају се више онакове пресуде, по којима је на зао глас потомака дошла криминална јурисдикција предака. Нас грозе оне мрачне и нејасне, а може бити гнусније, него сама тортура, форме, којима се у страховитој тајанствености суда управљала, нечу рећи правда закона, него освета законодавца; тражење не истине него кривице, не дела, него намере. Прођоше, Богу хвала она варварска времена, а и они варварски обичаји укинути су и уклоњени сасвим код свих културних народа! Али ипак, ко нам стоји добар да — поред благостања и хуманости наших дана — подељивање награда и казни, по заслузи бива, и да се ни једна превара не догађа, нечу рећи из хотимичне злобе, али баш ни из нехотимичне слабости? А ако се ово може догодити, као што без сумње може, какву ћемо другу утеху пружити недужној жртви, ако не религиозну? Или ће се можда несретник смирити чекајући превртљивост људских прилика?

Не, нека се ово узмимо не догоди никада, него нека преступ увек прати примерна заслужена казна. Сада вас питам, да ли ви вешала баш толико моћнима сматрате, да она штите и утврђују међу људима принципе морала? Ја видите, велим да је спора и недостатна помоћ закона, који казни, а не предупређује преступ. До срца, до срца треба лек да допре! — Но у том је људски закон безуспешан, јер он открива и казни дела, али афектима ништа не може. А баш од афеката воде порекло и умножавају се наваде, дела и све друго. Закон донекле може да отклони окужену грану, која квари и трује друштвено дрво, али ко ту грану опет прљуби? Ко да досле до у дно корена, да пиљуша прождрљиву црвоточину, или да извуче штетну влагу, која се одande, по деблу и његовим краковима, успиње, те сад ову, сад ону грану отрује и упропасти? Заџело нико нема права, да забрани, или да прописује оно, што сасвим добро не познаје! По томе је, ето једини законодавац велики и добри Бог, који може и мислима закон дати. Та Он силази и у дубину срца, те вади семе пре, него што се клица заметнула! Људи могу само из дела судити интенције, али Бог и обратно. Може дакле људски закон, окивајућ својим страхом мускуле и нерве, обуздати донекле злочин и неправду, али не може уклонити грехе, нити постићи, да човеч не буде у својим намерама најневернији у приватном свом владању; а то за то, што му увек испод те пресије срце изничe. Он може, као што рекосмо, казнити преступе или може уклонити грехе. А боме путем грехова, брзо се дође на међе преступа; те човеч грешан, врло често постаје — злочинац. Зажели ли се туђа ствар пружи се рука на је човек узме; када се завађа туђа жена — иде се за тим, да је човек обесчасти; када се се осети мржња према непријатељу — залеће се човек, да га опшгети, да га бије, па шта више и убије. То све заудати у стању је једино религија. Јер она, не само да страховитим и временим и вечним казнама, суди и казни и преступе и грехе, него што је још више, награђује и награђује племенита дела, и не само дела, него и саме добре и племените намере. Какову су, молим вас, награду одредили људски закони, марљивом трудбенику око поштења и врлине? Никакову другу, до ли слободно и тихо уживање оних природних права,

које грађански закон штује и осигурава; а и то, ако се отклоњене казне могу назвати наградом и добитком У осталом, награде, којима владе награђују, пристичу врло често из положаја, често из пријатељства и т. д. Најзад се награде не могу дати свима, него само најодличнијима; јер, кад би број оних, који су награђени, сувише велики био, с једне стране не би достајала државна благајна, а с друге би се, важност одличја, умањавала. Тако ето закони људски немајући чиме да достојно награде поштење и племенита дела, (не мислим она ретка и славна, којих је мало) лишени су најмоћније побуде, којом да приведу људе на пут поштења и доброте. (Наставиће се.)

У спомен блаженоупокојенога епископа Далматинско-Истријскога Стевана Кнежевића.

Поводом десетогодишњице по смрти блаженоупокојенога епископа Далматинско-Истријскога *Стевана Кнежевића* издао је високопреосвештени господин епископ Никодим Милаш ову окружницу; пуну искрене благодарности и пијетета према високопреосвештеном покојнику:

Бр. 541.—Е

ОКРУЖНИЦА

свему пречасном парохијском свештенству.

Дана 28. јануара 1900. год. навршује се 10 година од како се преселио у вјечност бивши далматинско-истријски епископ, преосвештени Стеван.

Био је покојни мал не пуних 37 година црквени старјешина ове епархије, и за све то вријеме, као добри пастир, он се свагда старао о напретку свете православне вјере и повјерене му цркве, о духовном добру паства своје и о угледу и добростању подручног му свештенства. Радом и настојањем својих он нас је задужио на благодарност. И ми смо дужни показати ту нашу благодарност сада, приликом прве десетогодишње послије благе смрти његове, помоливши се Господу Богу за покој душе његове.

Ту ћу свету дужност ја први извршити; а увјерен сам, да ће исту дужност драговољно извршити и све свештенство и сви вјерни епархије ове.

Ради тога позивљем све пречасно парохијско свештенство, да сваки у својој парохији саопшти ово дотичном црквеном туторству, те договорно са тутором да приреди парастос за покој душе Архијереја Стевана.

Пошто пак сами дан десетогодишњице пада у петак, дакле у работни дан, а ја желим, као што треба, да тај парастос буде чим свечанији и да на истом присуствује чим већи број вјерних, то одређујем, да се исти парастос држи послије св. литургије у недјељу 30. јануара 1900.; и о томе нека сваки пречасни свештеник објави народу у претходну недјељу.

У Задру, 31. децембра 1899.

Епископ Никодим с. р.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(Његова Светост) преузвишени господин патријарх *Георгије* вратио се из Беча у своју резиденцију у очи Св. Богојављења, у пратњи впреч. г. протосинђела *дра Георгија Летића*. Дана 1. (13.) јануара, лицем на нашу Нову Годину, имала је част Његова Светост бити на првом делегационом ручку код *Његова Величанства*. Дана 3. (15.) јануара била је Његова Светост на ручку, што га је у почаст делегацијама дао преузвишени министар спољашњих послова *гроф Голуховски*.

(На дан Св. Богојављења.) У саборној Св. Николајевској цркви Карловачкој богослужили су св. литургију г.г. архимандрит Крушедолски *Анатолије Јанковић*, архимандрит Ковиљански *Димитрије Бранковић*, протопрезвитер *Јован Јеремић*, протосинђел *др. Георгије Летић*, јероковах *Никанор Чалошевић* и синђел *Гаврило Ананијев*, те архијакон *Данило Пантелић* и протођакон *Августин Бошњаковић*. После св. литургије торжаствено је обављено велико водоосвећење, на пијаци испред саборне Св. Николајевске цркве, под началством впреч. г. архимандрита *Анатолија Јанковића*.

(Седнице Епархијских власти Пакрачке Епархије.) Као што читамо: течајем 1900 године држаће своје седнице Административни Одбор Епархије Пакрачке у 9, а Конзисторија у 11 сахати пре подне, и то у дане: 18 јануара, 15 фебруара, 14 марта, 18 априла, 16 маја, 13 јуна, 18 јула, 22

августа, 19 септембра, 17 октобра, 14 новембра, 19 децембра. — Епархијски Школски Одбор држаће своје седнице по потреби.

(Свечана седница Књижевног Одељења „Матице Српске“) сазвана је за дан Св. Саве, 14 (26) јануара о. г; у 4 сахата после подне у дворани Матичиној. На тој седници ће говорити члан јереј Милутин Јакшић, професор Карловачке Богословије, у спомен и славу преминулога члана протојереја *Манојла Грбића*; а секретар Матичин др. Милан Савић у спомен и славу преминулога члана *Илије Округлића Сремца*.

(Прилог св. саборној цркви у Новом Саду.) Племенита ђа *Анастија пл Мајна, рођена Обрадовић*, генералица, Невосткиња, поклонила је св. саборној цркви у Новом Саду лепо и богато свештеничко одјејање и две сребрне вазне с цвећем. Хвала јој на том дару!

(Православна нова година у Будапешти.) После свечане службе Божје у Пештанској цркви, искупили су се чланови српске православне црквене општине Пештанске у дворани Текелијина Завода и одали су се отуда, предвођени потпредседником црквене општине др. Младеном Мићаревићем, вишекрсдном г. Стеви Јовановићу, крај. саветнику, нар. заступнику и председнику црквене општине Пештанске, да му воздраве наступајуће ново лето 1900. Др. М. Мићаревић је речито изложио оне велике заслуге, које је врли председник стекао за своја 12 годишњега рада као потпредседник и као председник црквене општине Пештанске за унапређење њезино и њезиних завода, жалећи му је од Бога повољнога здравља, да може у своме родољубивом раду и даље вољно истрајати. Поздраву овоме прикључио се именом Текелијиног Завода управитељ му Стеван В. Поповић са присутним питомцима — са топлом жељом: да заслужни председник преображај Текелијина Завода и зидање нове зграде му, које је прошле године замишљено у идућој години срећно и изведе. — Председник црквене општине и Текелијина Завода благодарио је на поздраву и изложио је лепом и топлом беседом оне велике и важне задатке, које има црквена општина Пештанска у престоници миле нам отаџбине око његовања свете нам православне вере, очувања миле српске народности, око унапређења Текелијина Завода и Боздине задужбине и најпосле је чврсто уздао: да ће општина одговорити свему овоме и у новој години слогом и родољубивом ревношћу својих чланова. Поучив питомце Текелијина Завода о важности њихова задатка око унапређења личнога и народнога напретка, завршио је председник Стева Јовановић свој красни говор, уз бурне усклике свију присутних честитача, желећи својој милој општини и свима часницима јој срећно ново лето 1900!

(Нови лечник.) Вредни питомац Текелијина Завода Лазар Марковић, свршио је летос с одличним успехом медички факултет Будапештански и положио је за по године дана све своје лечничке, строге испите тако успешно, да је први дан Божића проглашен за доктора медицине. Срећно му било! („Њива“)

Нове књиге.

(Нов лист) — **Баштован** воћарски и вртарски лист са сликама. — Почетком идуће године издаваћу и уређиваћу воћарски и вртарски лист са сликама, који ће се звати Баштован. Баштована покрећем стога, што престаје вртарски лист Наш Врт, који је издавао овдашњи трговац Војин Јовановић, а којем сам ја био уредник од 1—9. броја 1898. године. Баштован ће излазити двапут месечно на 12 страна у облику „Невена“. Баштован стаје на по године 3 круне, на целу годину 6 круна. За Србију, Црну Гору и Турску 8 круна годишње. Ко скупи четири претплатника и пошље новце за њих, у име захвалности шаљаће му се лист бесплатно. У Новом Саду, 15. децембра 1899.

Ђока Михајловић, учитељ.

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

IV. Исказ скупљених прилога за „Фонд св. Саве“

(Наставак)

Милан Симуновић 50 и Милан Ђ. Милићевић са супругом 5 ф. 50 н. Димитрије и Софија Рукавац 5 фор. Н. Н. из Земуна 5 ф. Милица Н. Милекић 3 ф. А. Маруцци из Загреба 5 ф. Срп. прав. црквена општина Сомбор 100 ф. Српски школски фонд у Земуну 50 ф. Скупљено у манастиру Бешенову 1897. од следећих: Петар Бојкић 1 ф. Јован С. Мојић 1 ф. Мопа и Милица Дивјак 5 ф. Ђ. Петровић и Маја 5 ф. Сергије Попић 1 ф Светозар Николић 30 н. Сима Милутиновић 2 ф. Сава Теодоровић 2 ф. Вучко Ђукић 1 ф. Ангелина Пауковић Карловци 5 фор. Срп. прав. црквена општина Крњешевци 10 ф. Добротворна задруга Српкиња Н. Сад. 25 ф.

Српска женска задруга Карловци 50 ф. Милева Јеремић Карловци 5 ф. Даринка Машировић Карловци 5 ф. Милева уд. Гојковић Карловци 3 ф. 65 н. Српска женска задруга Вел. Бечкерек 10 ф. Ангелина Станковић Карловци 2 ф. Емилија Мунчић Вел. Бечкерек 10 ф. Марија Савић Вел. Бечкерек 2 ф. Добротворна задруга Српкиња Ада 10 фор. (Срп. Сион бр. 50. 1898.) Од чланица добротвор. задруге Српкиња Ада 9 ф. 90 н. (Срп. Сион бр. 50. 1898.) Јован Живковић проф. богослов. Карловци 1 ф. 66 н Срп. прав. црква. опћ. Г. Ковиљ 10 ф.

(Свршиће се.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашао је из штампе и може се добити у Срп. Ман. Штампарији календар

„ОРАО“

ЗА ГОДИНУ 1900-ТУ

с 1 вел. премијом и 106 ликова и слика у тексту

уз сарадњу српских књижевника

УРЕДИО

ЧИКА СТЕВА В. ПОПОВИЋ

Цена му је стара 1 круна за Аустро-Угарску, 1 динар за Србију.

Растуривачима календара »Орла« дајемо 25% рабата.

БРАНКОВО КОЛО

ЗА

ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК

ПАЈА МАРКОВИЋ АДАМОВ

VI. год.	У Срем. Карловцима	бр. I.

САДРЖАЈ:

Б.: Нови век. (Песма). — Robert Hamerling: Најлепши срокови. (Песма). Зм. — Милан Будисављевић [Загреб]: Прича без натписа. — Гроф Л. Н. Толстоj: Васкрсење (Роман). — Тих. Остојић [Нови Сад]: О постанку Бранкових кола у „Бачкој растанку“. — Ковчежић: Књижевне белешке. — Белешке о ужетности. Читуља. Од уредништва и администрације.

„Бранково Коло“ излази сваког четвртка. Цена је листу за Аветро-Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна, на четврт 2 круне 50 потура (или филира); за Србију и све остале земље годишње 14 динара или франака, на четврт године 3·50 динара или франка. Из Босне и Херцеговине прима претплату Књижара Пахера и Касића у Мостару, из Србије само Књижарница Велимира Валожића у Београду, из осталих земаља само Администрација „Бранкова Кола“ у Ср. Карловцима. Претплата се прима само у новцу (никоштo у маркама итд.) Рекламације ће се узети у обзир само онда, ако се рекламује најдаље до друге недеље; после тога стаје сваки број 20 потура.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 1038/678 ex 1899.

ЕДИКТ 2 2—3

Позива се Савка Руски, која је свога супруга Милоша Руског из Каменице злобно напустила и незнано у свет отишла, да у року од шест месеци рачунајући од дана првога увртења овог едикта у новинама, или сама лично овој конзисторији представе или место свога садањег борављења означи. У противном случају ће се против ње започета бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловци 30. новембра (12. децембра) 1899.

Председништво

архидијецезалне конзисторије

Ad бр. К. 1058/679 ex 1899.

ЕДИКТ 3 2—3

Позива се Зорица Страживук рођ. Крњајић, која је супруга свог Ђоку Страживука из Батајнице злобно напустила и незнано куд отишла, да у року од шест месеци, рачунајући од првог дана увртења едикта овог у новинама или сама лично овој конзисторији представе или место свога садањег пребивања назначи. У противном случају ће се против ње поведена бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 30. новембра (12. децембра) 1899.

Председништво

архидијецезалне конзисторије.

Ad бр. К. 1050/680 ex 1899.

ЕДИКТ 4 2—3

Позива се Катарина Томић рођ. Љубинковић која је супруга свога Ђоку Томића из Земуна (горња варош) злобно оставила и незнано куда у свет отишла, да у року од шест месеци, рачунајући од дана првог увртења овог едикта у новинама, овој конзисторији или сама лично представе или место свога садањег боравка пријави. У противном случају ће се против ње започета бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловци 30. новембра (12. децембра) 1899.

Председништво

архидијецезалне конзисторије.

Бр. 1977. Ек. 191 ех 1899 3–3 222

ЕДИКТ

Овим се позивље Петар (Пеко) Милошев, родом из Мартоноша у Бачкој, до пред неко доба становник ријечки (Фиуме), да се у року од деведесет дана, рачунајући од првог увртења едикта овог у „Срп. Сион“, или главом или писмено овој Епарх. Конзисторији пријави. Иначе ће се бракоразводна парница, коју је његова жена Драгиња, рођена Бошковић код ове Епарх. Конзисторије заподјела, и без њега довршити.

Из сједнице Епарх. Конзисторије у Плашком, 9. (21.) децембра 1899.

Михаил
епископ.

СТЕЧАЈ 1 2–3

На основу решења месног школског одбора бр. 7. 1899., а по одобрењу сл. ЕШОдбора бр. III. 872 и 911/622. овим се расписује стечај на једно новоустановљено учитељичко место, срп. вероисповедне мешовите школе.

Редовна плата је учитељице 300 фор. годишње, месечно у напред са законом прописаним квинквеналом; слободан стан с баштом; за грејање и чишћење школе 15 фор. огреб зимњи, колико је нужно (сламе).

Осим дужности школском Уредбом прописаних, изабраној учитељици спадаће у дужност, још и обучавање деце женском ручном раду.

Компетенткиње имају доказати, да су учитељску школу у Сомбору свршиле, и испит из мађарског језика положиле.

Молбенице са нужним сведоџбама, имају се до св. Три Јерарха, т. ј. 30. јануара 1900. год. месном школском одбору поднети.

Из сједнице школског одбора, држане у Срп. Падеју (Szerb Padé Torontál) 2. (24.) децембра 1899. год.

Душан Бешлић
учитељ-неровођа

Ђ. Јовановић
председник шк. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Част ми је славним српско-православним црквено-школским општинама и прем. г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам у **Новом Саду, на главној пијаци у кући српске православне црквено-школске општине** отворио

СТОВАРИШТЕ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

Руске иконе коване од бакра и гвожђа, позлаћене и посребрене.

где у најбогатијем избору држим светих и црних **одежда**, ђаконских и ђачких **стихара, надбедреника, епитрахиља, застирача** за часне трпезе, **малоње** и целивање **столове, завесе** за часне двери, **литија, неба**, црквених и школских **барјака, барјака** за певачка друштва, задруге и за све друге корпорације. Разноврсних **кандила, кадионица, дарохранионица, кивота, пјетохлебица, путира, кашичица** за причешће, **копља** за частице, **дискоса, звездица, ручни крстова** са ножицом и без ножице као и крстове за часне трпезе, даље **крстова, рипида, чирака** за ђаке, **дуплире, круже венчанице**, високи **чирака** пред олтар и **полелеја**. Све иконе наших светаца, **рађене масном бојом** и слободном руком на **платну, лиму и дрвету**, за иконостасе и целивање; **паштаница** израђених по часто српско-православном типу и велики избор историчних слика од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско православним црквено-школским општинама на народу **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**: као: **целокупног иконостаса и Христових гробова**, а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Евангељељима** примам и израђујем као ново.

За прем. г. г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ђелеспуште, појасеве, манторосе, намиљање и накамиљање.**

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на позив појединаца сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично. о своме трошку, без да је дотичан обавезан тровошку учинити. — За време мојег путовања по свима српским крајевима стекао сам — могу смело рећи — потпуно поверење услед моје увијек солидне послуге и јефтине цене; и од сад ће ми бити циљ, да са савесним и поштеним руковањем поне трговине своје, себи и радњи својој наводјем поверење и симпатију у поштованих муштерија мојих, те на разлога ових молим све српско-правосл. црквено-школске општине, и прем. г. г. свештенике, те да ме са својим ценјеним наруџбинама у моје новом подузећу потпомогну. — Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стоваришше снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да је ближа своја своме, него да се потпомажу туђа и страна слична подузећа, па у толико пре и са већим пожртвовањем изаћи ћу свакој мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. — Молећи за штоване поруџбине и поверења јесам

5 2–3 С особитим поштовањем **НИКОЛА ИВКОВИЋ** Нови Сад.

МИХАЈЛО АЛФЕЛДИ

СВЕШТЕНИЧКИ, ЦРКВЕНИ, ЦИВИЛНИ И ВОЈНИЧКИ КРОЈАЧ

У НОВОМЕ САДУ, Дунавска улица бр. 9.

Част ми је до новољног знања ставити сл. црквеним општинама и преч. господи свештеницима, да сам набавио сваковрсне штофове за нимске деаке најфинији ластер, камгарн, дублина, алапина, листера, перцијена, све најфиније и по најумереној цени.

Дајем материју и израђујем посао и на отплату. До 100 фор. плаћа се 5 фор., а од 100 фор. плаћа се 10 фор. месечно. Коме је по вољи нека изволи доћи, па да се осведочи да је код мене све јефтиније него игде. За израду тачну брзу и најбољу стојим добар.

Примам и тако исто израђујем и послове за црквене потребе: одежде, стихаре, ђачке и ђаконске, појове, неба, литије и барјаке. Као дугогодишњи деловођа код пок. Соколовића и Св. Миловановића, стекао сам искуства, да сам у стању сваку, како најмању тако најопсежнију поруџбину примити и на захтевање најтачније, најбрже и по врло умерену цену извршити.

Исто тако примам и оправке црквеног одјејанија, утвари и свештеничког одела.

Исто тако јављам п. п. публици, да примам и грађанско цивилно одело и израђујем га по наруџбинама, најтачније и најсолидније, а по врло умереној цени. 201

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, произведено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама произведена звона, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 3.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 16. јануара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Михаилъ

ВОЖЈОМ МИЛОСТИ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП СРПСКЕ ЕПИСКОПИЈЕ Г. КАРЛОВАЧКЕ

Часном и пречасном свештенству и љубазном у Христу стаду свом:

Христос се роди!

Ето нам, љубазни, празника најмилијега, ето нам свијетлог Рождества Христова! Има ли кога међу нама, да тај радосни празник није очекивао чувством особитим, чувством миле и радосне нестрпљивости неке?!... Па то је по све разумљиво и тако мора да буде, јер је то почетак новога, бољега и срећнијега живота нашега...

Св. црква наша, још од празника Ваведенија Богородичина, наговјешта и објављује нам, да ће наскоро осванути златни Божић наш; јер она пјева и у уста нам меће веселу славопоjку ону: Христосъ раждается, славите... А да што достојније изађемо у сретање небеском полазенику Божића нашега, наређује добра мати наша, да се шестнеђељним постом и покајањем очистимо од сваке нечистоће и накитимо дјелима свијетлим, дјелима Богу угоднима.

Па када смо под духовним руководством св. цркве православне приправили се тако, па и дочекали, ето, милошћу Божјом, оваплоћенога Сина Божјега; о ком и о чему да размишљамо и разговарамо данас, ако не о данас Рођеном Спаситељу нашем и о срећи и спасенију нашем, које нам је *Он* донио данас...

Па мислећи и разговарајући о Њем, ми ћемо, љубазни моји, осјећати праву и чисту радост, какву не осјећамо сваки дан.

Почећу с вама, дјечице мила. Зар се не радујете ви, када се сјетите, да је Син Божји, Који се благоволио родити од Пресвете Дјеве био као и ви што сте: дијете, младенац, отроча младо; да је на топлим грудима Своје пречисте Мајке грijао се и пијтао, да Га је Мајка Његова, као што је и вас ваша, пошала на пречистим рукама Својима, да је ра-

сао из године у годину, да је од малога дјетенцета, израсао прави младић и човјек ариo, као што ћете и ви, помоћу Божјом.

Ето, дјецо драга, Господ Исус Христос, био је вршњак ваш. брат ваш по доби дјетинској и младићкој. Како велика част, колика срећа, колика радост за вас!

Будите сад, дјечице, увјерени, да Господ наш, Исус Христос, воли дјецу, јер је и сам био дијете. Он је то не једанпут показао, док је живио међу људима на земљи. Тако сте ви чули од својих свештеника, и у школи и у цркви, како је оно Исус Христос код једнога овећега збора прекорио своје ученике, што су бранили дјеци да не навалују к њему. Рекао им је Спаситељ том приликом: „Оставите дѣтей, и не возбраняйте имъ прiити ко мнѣ: такових бо есть царство небесное.“ (Мат. 19, 14.) (Оставите дјецу и не забрањујте им долазити к мени; јер је таковијех царство небеско.) Рекавши то, метнуо је Спаситељ руке на дјецу и благословио их.

Не заборавите, драга дјецо, да је и за вас приправљено царство небеско! Тамо вас чека Христос Господ Само гледајте већ сада, ма како дуго живјели, да се умилите Исусу Христу, да му угодите и да вас воли, да вас Он и овђе благослови сваким добром Својим. А како ћете се ви моћи умилити Господу Исусу Христу? Тако, дјецо драга, ако будете чинили оно, што је и Он, као дијете чинио.

Христос је био послушан Својим родитељима (пречистој Својој Мајци и шкрбнику Свом, праведном Јосифу). И ви поштујте и слушајте своје родитеље.

Још као дијете, пошао је Христос са Својим родитељима у храм Божји, да се ту моли Оцу Свом небеском. Долазите и ви с родитељима својима у цркву Божју сваки пут, а особито у оваке свечане дане, као што је празник Рождества Христова. О Исусу се чита у св. Еванђељу, да „преспѣваше премудростiю и возрастомъ, и благодатiю оу Бга и человѣкъ“ (т. ј да напредоваше у премудрости и у расту и у милости код Бога и код људи). (Лук. 2, 52). Будите, дјечице, и ви такови, како би вас могли називати дјецом разумном, паметном и добром, и како би вас волио и драги Бог и добри, поштени и честити људи. Нека не буде међу вама никакве алоће, лажи, лијепости ни ичега, што не ваља. Гледајте, да се научите свему, што је добро, да будете утјеха и понос својим родитељима, а радост Самом Господу Исусу Христу, Који је из љубави према вама и осталим људима, Сам изволио бити, као и ви, дијете, човјек. Ако будете таки, знајте, да ћете бити срећни. Душа ће вам свагда бити спокојна, мирна и радосна; а ту ћете радост осјећати особито у оваке свечане дане, као што је Рождество Христово: Сам Господ, као да ће се уселити у срца ваша, и ви ћете осјећати праву и чисту радост небеску, царство Божје. Ето, о том размишљајте, дјецо мила, у ове свечане дане...

А сад да речемо и вама очеви и матере српске, каква особита радост испуњава груди ваше, када помислите на данас Рођеног Спаса нашега! О, велика, заиста, радост! Сјетите се само, да је Исус Христос благоволио имати матер, пресвету Дјеву Марију и као оца, праведнога Јосифа обручника. Сјетите се, да је Он благоволио примити родитељске њихове бриге, шкрби и трудове и да их је поштовао. Знајте, дакле, да су пред Господом и ваши родитељски трудови, бриге и шкрби — у велике уважени и поштовани, и према томе, чим се више и свесрдније будете старали за своју дјечицу, тијем ће већа бити награда за вас пред Господом — и овога и онога свијета. Све то, што чините за своју дјецу, као да чините за самога Господа, који воли и љуби дјецу. Знајте, да Исус Христос, Сам бивши дијете, не ће оставити дјеце ваше, и да се Он особито и нарочито брине за сирочад једну. Мајка Божја зна и поznа бриге и јаде срца материнског; Она ће да их олакша и ублажи у вас, из љубави према Свом предвјечном младенцу, Сину Њеном, Сину Божјем... Размислите, очеви и мајке, о свему том, особито овијех празника вели-

ких, повјерите све своје мисли, бриге и јаде данас Рођеноме Спаситељу и Његовој пречистој Мајци, и ви ћете се утјешити, ви ћете осјетити особиту небеску радост у срцу вашем.

Обраћамо се и вама, браћо, што трпите биједу, оскудицу и невоље овога свијета. Размишљајте и ви о данас Рођеном Господу, сјетите се, како су потребни и сиротни били Његови родитељи, у каквој потреби и сиротињи родио се *Он сам;* родио се не у палачи каквој богатој и раскошној, него у сиротињским јаслицама, у слами, у вертепу (пештери), ђе се благо склањало од сунчане жеге и припеке. Па како је живио; да је и Сам уздануо и завапио, да син човјечји нема ђе ни главе да склони!... Не клоните и не кукајте Сиромаштво није гријех, није срамота никаква. Гријеши и срамоти се онај, ко сиротињу презире. А Господ Исус Христос милује и воли сиротињу. Коме су анђели навијестили, да се родио Спаситељ? Сиромашним пастирима. А сјетите се и онога, како је *Он Сам*, благоволио рећи: Ко учини ма какво добро сиротињи, као да је *Њему Самоме* учинио. Дакако, да Господ милује и љуби само такву сиротињу, која долази не од сопственог нерада, немара, лијености, пијанства и другијех неваљалих својстава. Такове сиротиње Он не воли, него је још кара и не признаје. Него, ако си ти човјек поштен, приједан, усталац и трпежан, то и ако си сирома и биједан, — не стиди се своје сиротиње и не клони; трпи јуначки, труди се и ради, а при том се уздај у Онога, Који је нас ради Сам постао нишчим — сиромахом, и живио оскудно на земљи. Нада та, даће ти снаге и радости, особито у ове дане, када будеш размишљао о Господару неба и земље, Који се родио данас у сиротињи, од сиромашне, али пресвете Дјеве Марије.

Па и ви богати и знатни радујте се данас мислећи и размишљајући о данас рођеном Спаситељу свијета. И ако је Исус Христос корио богате и знатне због њихове гордости, надутости и пређеране жеље за земаљским добром; инак Он не одбија од Себе онаке богате и знатне, који су достојни Његове љубави. Тако је Он, лежећи у јаслама, као дјетенце мало, примио поклоне и дарове од трију источних мудраца — царева. Тако учините и ви данас, што сте, по милости Божјој, одарени добрима овога свијета. Принесите и ви поклоне и даре данас рођеном Спаситељу нашем, т. ј. удијелите један дио својих великих дохотака сиротињи, које толико има око нас, оканите се сваке гордости, сујете и надутости, па се сјетите, да смо сви, и богати и сиромашни, дјеца једнога Оца небеског, браћа међу собом, дакле — равни и једнаки пред Господем.

Када будете тако мислили и осјећали, то ће заиста небеска радост испунити душу вашу, узрадоваће се с вама и о вама и Сам Исус Христос, Који се родио у сиротињи, а Коме су се поклонили цареви, славили Га анђели небески.

Најпослије обраћамо се свима вама, љубазни моји! Сви ћемо ми осјећати данас велику радост, ако срца и душе наше обратимо потпуно и искрено данас рођеном Спаситељу. Рождество Спаситеља нашега доноси радост свима људима, свему хришћанском народу, јер то је дан нашега спасења, нашега усиновљења Оцу небеском, а кроз Његова Сина, Исуса Христа. Постарајмо се, да та света радост буде опћа, да испуни срца свију нас. Радост та испуниће срца наша и у овом светом храму, ако се ми у што већем броју, свечаније него обично, саберемо у светом овом дому Божјем. И пјесма нека нам је данас одушевљенија и молитва срдачнија и богослужење торжественије, но иначе.

Радост та нека испуни срца ваша и *ваш* светога дома Божјега, на дому породица ваших. Само не заборавите, да ће та радост бити Богу угодна и вама спасоносна, ако при том не буде пређераности необуздановости какве. Веселите се, али не опијајте се и не чините никаква безакоња.

Играјте и пјевајте, радујте се и веселите, али не заборавите, да и онда, кад једете и пијете, све у славу Божју

чините. Нека влада у домовима српским, дух православља, дух страха Божјега, дух старе побожности српске, дух мира, слоге и јединства, што се у љубави зачиње и сврши. Држите и свето чувајте добре старе обичаје српске у оне, а о Божићу нарочито. Између другијех, и они су један доказ, како се народ наш усред највећих биједа и невоља умио одржати као јединица, као цјелина народна. Нека нас зову каквијем именима хоће, нека свету њеру нашу православну потискују иза осталијех; ми немо свагда, ако се тако понесемо и поживимо, уз заштиту Оца небеског, пуни радости духовне, пјевати мило наше: „Рождество Христово“ и слатко и нежно „Дѣва днесь...“

Бог, Отац свију нас и св. црква православна, мати наша, штитиће и од сада вијерни свој народ српски, коме од срца поздрављајући свијетло Рождество Христово кличем у смирености: Христос се роди!

Дано у *Плашком*, уз Божићњи пост 1899.

Ваш

у Христу смирени, горепоменути молитвеник

Михаил.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Раздељење царства Соломонова.

(Темат из библијске историје)

— Радослав М. Грујић —

(Наставак).

Посматрајући то жалосно стање пробудила се у његову срцу она давнашња радост Јефремљана; а сетивши се свог великог саплеменика Исуса Навина, он се застидео свога племена, које мирно подноси тешки јарам наметнути му сасвим туђим човеком — поглавицом Јудина колена. И он је размишљао: Када је Јаков благосиљао Јефрема, предсказао му је велику и сјајну будућност, која се само донекле испунила тиме, што је из његова племена напшао тако велики вођа, као што је био Исус Навин. Но то племе, било је све до цацарења Давидова дома центрум и давало је тон свем религиозном и политичком животу народном. На ето сада оно мора ропски да служи представницима слободног колена Јудина. — Те мисли биле су природна спрема к назначењу, које му је предстојало, а коначне резултате извеле су тек тада, када их је осниажио и протумачио силомски пророк Ахија, који, сретнувши га једном приликом у пољу, раздера пред њим свој нови огртач на дванаест делова и дајући од њих десет Јеровоаму рекао је, да ће тако Господ расцепити царство Соломоново и предати њему десет колена, уз дом Давидов остаће само два колена и то само ради Давида, да би остао тај светиљник пред лицем Божјим и ради града Јерусалима, којег изабра Бог, да у њему пребива име Његово. (3. Цар. XI. 29—37).[4]

Те речи пророкове нашле су одмах одзива у души и срцу поноситог и славољубивог младића. Шта је он одговорио и како се понашао није нам познато, али, по свој прилици, он је био врло нестрпљив, да би могао дочекати смрт свога господара, те му је стога требала каква год неудаћа, како би дошао до убеђења, да се испуњење пророштва не налази у његовој руци, већ у руци Онога, Који му је преко пророка своју вољу објавио. Но како било — он се диже против цара. Најнеприлатније ће бити, да су се немири појавили због тога, што Јеровоам није умео прећутати и прикрити од другова својих оно, што му је пророк Ахија прорекао, те је онда сасвим природно, да су се његови поносни саплеменици, кад су то чули и пре времена дигли против цара. О тој побуни сазнао је цар за времена и послао војнике, да ухвате колоноју тих немира. Али Јеровоам осећајући, да је још врло слаб, да се одупре царској сили, чим је осетио опасност по своју личност побеже у Египат.

У Египту у ово доба наступила је баш промена на владалачком престолу. Фараона, који је помагао Соломону и дао му за жену

[4] Симболичко деловање, које је овде употребио пророк Ахија да објави вољу Божју Јеровоаму, слично је многим другим симболичким радњама, које су пророци по заповести Божјој употребљавали, а имало је сврху, да јасније и силније истакне вољу Божју и да снажније дејује на срце онога, коме се воља Божја јављала. Нови огртач пророка Ахије имао је по свој прилици, да значи скорашње успостављање новога царства у јудејском народу. Дванаест делова пророчкога огртача, по објашњењу самога пророка Ахије, означавали су дванаест колена израиљских; а десет делова, које је Ахија дао Јеровоаму предсказивали су будућу царску власт Његову над десет колена Израиљевих.

своју кћер — наследи неки Сусаким I.[5] на споменицима Шешонк — први цар XXII. династије и први Фараон, који се у Библији назива по имену, те се по томе може доста верно одредити и доба, у ком се та побуна догодила.

Под заштиту тога цара побегао је Јеровоам. Сусаким није имао потребе, да склапа савезе са суседима, као његов претходник, а нити је био у каквом сродству са Соломоном, јер иначе би засигурно предао у руке Соломону противника Давидова дома; а он је на против заволио Јеровоама тако, да му је дао за жену Ано-у сестру своје жене Текемине, која је била мати каснијег цара израиљског Авије.[6] По свој прилици, да је Јеровоам остао ту код

[5] Он је завладао египатским престолом и основао Будастијску династију око 960. г. до Р. Хр. У књизи царства Сусаким се не назива Фараоном, већ просто царем египатским (3. Цар. XI. 40.). То је био онај исти цар, који је после 20. година, у петој години царевања Ровоамова освојио Јерусалим и пореобио храм и дворац, однесавши са собом све њихове драгоцености (2. Паралип. XII. 9).

[6] Истина је, да, како у опћој историји, тако и у свештеним књигама ст. завета има доста нејасних и неразумљивих места. Али новије истраживање новијих историци, не ограничавајући се само на перо, већ ланцима се будака и мотике, те отишавши у долине Нила, Тигра и Еуфрата, као и на друге стране историјског истока, и почевши раскопавати бедеме стародревних рушевина, угледаше пред својим очима читав свет новог историјског знања — попуниште и разјасниште бледе и празне странице историје, — оне бацише нову светлост на судбину старога човека. Но за нас је најважније то, што та нова открића стоје у врло блиском односају са библијским историјским казивањем — не само ради тога, што су јој пружила много нове светлости, разјашњавајући њене тамне странице, него још више тим, што доказаше многе, по нагледу, чудноватe библијске догађаје и факте, који се дотле слободно могоше подврћи критичким скептицизама. На основу дакле, египатске и асирске епиграфије, добисмо средства, да контролишемо наше св. књиге ст. завета, које нам се показаше, да су верни рефлекси обичаја онога доба. — Египатски споменици потврђују синонимност Сусакама са заштитником Јеровоамовим тиме, што је у највећем натпису, на јужној страни храма у Карнаку насликан у једној знаменитој сцени, где витла својим победоносним оружјем над 133 побеђена непријатеља и гура подножју Тивандске тројице главе 30 побеђених народа, међу којих се спомињу и Јудеји (Бар је Шампољион прочитао над једном од бродатих фигура натпис „Juuaba Melek“ цар или царство Јудејско) премда је то читање доиста сумњиво (Duncher II. стр. 39.)

Сусакама све до смрти Соломонове. Али за све то време боравка свога у Египту стајао је он у вези са страном незадовољника, те је тако могао одмах после смрти Соломонове на позив својих саплеменика повратити се у отаџбину и ставити се на чело бунтовника, који изведоше раздељење народа израиљског на два царства.

Усред таковог спољашњег и унутрашњег државног растројства, — у то доба баш, када околни непријатељски народи џиновским кораком почеше развијати силе своје на штету израиљског царства, и када је у самој држави суревњивост између два најја колена до граница својих нарасла, а овладала свуда у опће мржња на Соломона и Давидов дом — заклони очи за свагда велики цар Соломон,[7] остављен од свију и свакога, окружен само ласкавцима и удворицама, а затим, како вели летописац: заспа се Ровоам син његов на место њега (2. Паралип. IX. 31).

У то исто доба развише баш најјаче свој силан рад пророци и тим ускориште сигурни пад давидова дома. Они су имали свим силама за тим, да исправе то зло стање, у које је пала држава за последњих година Соломонова царевања; па су мислили, да ће то променом владајућег дома најпре постићи. Они су рачунали на успех, који су постигли оборивши Саула па поставивши на место његово Давида, те су мислили, као што то увек при промени на престолу бива, да ће нови владалац моћи и хтети уништити сва зла, која се за владе Соломонове у државу увукла, те боље управљати крмом државног живота, водећи га срећи и напретку народном. Те њихове тежње и ревносна проповед против Давидова дома поколебаше и оно народне љубави према томе дому, те је зависило једино од величине духа и способности Соломонова сина и наследника, да ли ће те њихове тежње победити и славу Давидова дома повратити.

Али ипак цео народ није делио таково мишљење. Било је ту и такових, и ако мањи део, који су имали врло великих узрока, да раде на трајном опстанку куће Давидове. Главни град Јерусалим имађаше за сав напредак и сјај свој једино тој кући да благодари, а тако исто и колено Јудино, као цар-

[7] 980 или тачније 978 год. до Р. Хр., а 516 од изласка из Египта.

ско, уздигло се Давидовим домом. Но шта више, било је и много бољих Људеја, који без икаквих племенских и личних узрока тврдо држаху, да се влада и без икакове насилне промене, — која шта више може бити и опасна по цео државни организам, — може мало по мало на боље окренути, те и неосетно истребити старо зло. Али много јача странка беше уз Јефремово колено и противнике Давидова дома, коме је по томе неизбежно пропаст претила.

У тако тешким приликама, када би требао да заузме царски престо — човек снажна духа, вешт политичар и добар државник, поче се на њега јединац син Соломонов — Ровоам, — човек слаба духа и недорасао времену и приликама, у којима је имао да влада. Те баш та неспособност и немоћ духа Ровоамова ускорила је Богом предсказано преко пророка Ахије раздељење колена израиљских и пре, него што су северна колена икакакав покушај у то име учинила. Ровоам је био већ у 41.[8] год., када му је отац умро, те може бити, да је и сам већ дуже времена нестрпљиво пшчекивао царски престо, и ако му не беше дорасао. Он није био, као што неки научари хоће, син кћери египатског краља, која са Соломоном и није имала мушке деце, већ кнегиње амонејске Ноаме, кћери амонејског цара Анона (види: 2. цар. X. 1; и ср 1. цар. XII. 24). Несрећа је његова била, што се родио и васпитао усред раскошног и развратног дворског живота, који је раслабио и понистио снажни негда дух самога Соломона. Од свога оца наследио је само донекле бодар ум и окретност — док остала лепа својства Соломонова не оставише ни трага на њему. Био је лакомислен и горд, а ни мало није имао самосталности, која је преко потребна неограниченом апсолутистичком монарху, нити је показивао каквих виших способности, а нити грађанских врлина. При таковим околностима, у сред којих се отпочело његово царевање — уз споменута својства младога цара, он, — опкољен грозним политичким опасностима — није био кадар управљати кормом државног живота. — Неспособан за јасно разумевање правога стања ствари, он је — по речима познатог писца библијске историје Лопухина — управљао државни брод свој на горостасну стену, о коју ударивши морао се разбити, да се више не састави.

(Свршиће се.)

Религија

као неопходна потреба сваког грађанског друштва.

По талијанском Јерс Петар Бронзић.

(Свршетак).

Закони људских законика су, дакле, сувише слаби, да одрже јавни и приватни морал у грађанским телима. Јер, прво, радње скривене не подлеже баш ни у чем под њихову власт; друго, многе не могу потпасти под њихову власт по својој сувише неопредељеној нарави, а такових је безброј; неке избегну, неке потпаднув под испит судски и мач власти, могу по људској слабости и криво пресуђене бити; а остале потпадну под њих и приме казну — али тек онда, кад је морал већ повређен и друштво у својим правима оштећено; тек онда, велим, кад неправда постане очевидном.

А шта да кажемо о оним средствима, са којима софисте лупају главу, да подупру снагу закона и да сачувају поштење грађана, а то су: васпитање, примера, јавно мишљење, јавни интереси? Несавршена и слаба је то помоћ, јер се она на већој страни народа, на страни мање уређеној, а потребитијој, показује скоро ништетна. Пристрасне су то науке сувопарне, без живота наспрам крепког унутарњег осећања — о религиозним идејама; то су системе изопачене, које смерају на то, да простим разумом заведу она бића, која живећи осећајем и интелектом, више, да је прва ствар, што је разумом откривају — баш слабост његова.

Нема се куда, ни камо, него се баш мора признати, да људско друштво, ако одбаци религију, нема довољне одбране за своја права, а ни за прибаву својег добра. Јер, да се уређи људско друштво, ваља све људе добрима учинити; а да се то постигне, ваља им срца изменути, и учинити, да љубе оно, што мрзе — а то је само Божје дело и његове религије.

[8] Новији истраживачи мисле, да је Ровоам тек 21 год. имао, кад је ступио на престо, а што се у св. књигама налази 41. година мисле, да је погрешка преписивача, који је заменио слична слова као што су „мем“ и „каф“.

Религија чини да се место преваре, непријатељства и окрутности, зачне у срцу нашем: благост и трпељивост; место дрскости и охолости — скромност и благост; место расипности, блуда, мамура и покварености сваке врсти — умереност, стид и трезвеност; место грабежа и лукавства — великодушна и благотворна љубав; место свију зала — најлепша и света врлина. Толико је ето моћна религија Исуса Христа!

Да би што боље потврдили наложену истину, кажите ми, молим вас, који је то ништан, на који циљају сви закони друштвеног тела? Зацело ни један други доли — чување јавног поретка, и у колико је могуће, благостање приватних људи. Зато закони људски, да постигну ту своју двоструку сврху, сабирају средства. Али та средства, какова год била, ипак не сазнају тајне одзиве душе, нити оне тајне и скривене радње, које и ако с почетка невине, при даљем развоју свом све се више одстрањују с правог пута и изопачавају; не брину се о сумњи, о препиркама из похоте и ћефа — а о свему томе и томе подобном, треба да води рачуна онај, који хоће да има права и суда над оним бићем, које више живе у унутрашњости, него у спољашности; над оним бићем, које је увек у неизвесности, а и у добру и злу преврљиво и нестално. Закони се баве делом доказаним, позитивним, очевидним. Иду тако рекли друмом, који иде по средство, а на осећаје, који овда онда вијугају, не обазиру се. А шта напротив чини религија? Она поступа сасвим обратно. Она је унутрашња управитељица савести; она бдије над сваким замишљајем нашег духа, прати га у свим потајним променама, по свим путевима, што их он прелази, те се показује у толикој мери гипка и вијугаста, у колико је мери укочен и непомичан пут закона; она је и светлост и топлина, — просвећује ум и загрева вољу. Клањају се врховном бићу — Богу, садржава у исто време, љубав, поштовање, смиреност, захвалност, поуздање; она је штовање моћи, мудрости, доброте и бескрајне правде. Нема дакле оне моралне врлине, коју она не одгаја, којој принципе не укрепљује и чију делатност не распростире. Она приписује нашем духу неку специјалну узвишеност; упозорава га на искреност и скромност, ублажава га, храбри га, речи, наставља га и упућује у свим моралним савршенствима и помаже све племените тежње његове. Религија, и једино религија може испунити и к циљу привести несавршено дело људских законодавстава; само она може ојачати и доскочити недостатку оних средстава, која воде народ добру, а властима помажу. Ма колико да је човечна, опрезна и племенита која влада, ипак има много противника, јер она развија своју моћ на добро свију. Закони власности зацело да су оних принципи правде, корисни и красни у теорији; а ге! у пракси њима људи више осећају опорост социјалне неједнакости. А то зато, што људи неће, да се опомену првобитне вредности при добитцима, и потоњих погодаба. Религија — уздижући мисли и осећаје наше Ономе највишем и најсавршенијем бићу, Које је једнаким одстојањем од свих људи, врх небеса поставило престол Свој, те одатле свим стварима равна и господари — тиме неће ето, изједначује једне неједнакости и фриволне претензије једних, а окрутну охолост других, те амбиције и зависти многих циљева, који уздрманој помисли чуда и колоси изгледају, а које религија једним дахом само разорава. Најзад нам је једина религија препоручила оне врлине, које се садрже у хуманости и доброчинству, а те су: благост, трпељивост, одбрана, потпора, те утеха бедних и невољних. Красне, миле и свете врлине, цветови душе! Њих закон грађански, не само да не може прописати грађанину — него их ни тражити не може од њега. Па под коју се онда цену може одржати мир и унапредити благостање грађанског друштва?

Нема те мудрости људске, која би довољна била управитељима држава — увек им је преко потребна религија! Иначе не преостаје друго до ли, да деспота заповеда, а роб да се покорава. Нема науке, која би као хришћанска, друштвене дужности у тако леп и красан поредак скупљала и штитила их! Она нам налаже, да се покоравамо властима, као од Бога постављеним, и то не из страха од казне, него из љубави и савесности. Она нам налаже, да старије поштујемо, једнакима с нама да смо верни и искрени, према нижима од нас да смо скромни, а са свима пријазни. Она чува неповређену супружанску верност, осигурава породични мир, и не само да зауздава инте-

ресне узурпације, него ограничава и жудњу за туђим стварима; не само да забрањује очима, да са завишћу туће ствари погледају, него налаже руци нашој да буде приправна да пружа онима, који оскудевају. Не само да нам уписује у велику кривицу вређати и штетити туђу личност, него нам строго налаже да добро чинимо и онима, који би иначе од нас зло заслужили; да благосиљамо оне који нас проклињу, једном речи, да у свима нама буде једно срце и једна душа. Божанствен је то закон, основан на љубави; љубављу прихвата све сталеже, сва бића, те лебди за тим да их све споји, пак да састави алатан ланац, који да силазећи с неба на земљу земљу с небом споји и привеже. Божанствен је то закон, јер он прештампава овде на земљи дивну слику оне вечне хармоније, која равна путеве звезда, и која усређава корове анђеоске и душе блажених!

О религије, религијо! Теби дугујемо захвалност, као сталној чуварици реда и правих принципа правде и поштења; теби дугујемо захвалност за племенита дела милосрђа, за једнакост и братство. Ти крепиш врлину, а несрећу тешиш. У теби налази прибежиште потиштена невиност, а храброст потпору. Ти дајеш уму узвишене и племените појмове, а срцу слатке и благе наде. Ти си нам при напорима одмор, а у брзи окрепа. Ти си украс младости, а достојна старости. Светлост и колебици и престолу, окрепа кедрима на бреговима, а роса травама по долинама. Ти живиш с нама, поред нас и за нама. Ти си нам верна сапутница нашег доба, а најсигурнији вођа у вечност!

Проповед на светога Саву.

Говорио **Григорије А. Николић**, парох Ирашки.

Помињајте наставнике ваше, који говорише вама слово Божје; Које гледајући на скончање житејства, подражајте вѣрк бух.

(Евр. XIII, 7).

Побожни Хришћани! Ово су речи св. апостола Павла, којима учи Јевреје, говорећи: *Опомињите се учитеља својих, који вам казиваше реч Божју; гледајте на свршетак њихова живота, и угледајте се на веру њихову.*

Овај дан је један између оних, у који црква српска православна особитим слављем призива нас да извршимо апостолску заповест, коју сам напред изрекао.

По установи св. цркве наше, ми се опомињемо данас богомудрог наставника нашега светога Саве, првога Архиепископа српскога, и Просветитеља народа нашега.

Он је за све време светости своје говорио реч Божју благодатном силом, и овом је утврдио народ српски у православној вери Христовој, и тиме просветио Србе вером истинитом.

Заслуге св. Саве, Архиепископа српскога за цркву Христову, па онда за народ српски, толике су, да би ми неблагодарни били, кад се не би опомињали нашега Светитеља.

И ја, као пастир ваш духовни усуђујем се, да вам скромним речима објасним заслуге Светитеља нашега за цркву свету и за народ српски. Слушајте.

I. *Опомињите се учитеља својих, који вам казиваше реч Божју.* Тако нам заповеда свети Апостол.

Свети Сава оставио је владалачки двор оца свога и отишао у свету Гору Атонску, која се славила тада, а слави се и сада, и славиће се до краја света са побожности и хришћанских врлина, и онде се покалуђерио, где је после и сагрдно са оцем својим манастир „Ѕ'јел Виландар на сред Горе свете“, који и данас стоји и постоји и сведочи нам српску славу стару . . .

Кад се поче по Србији колебати народ, узмућен туђим изасланицима, да остави веру православну и да прими јеретичку, потрча благоразумни проповедник, посвећен у Цариграду за Архиепископа и скоро дошав у Србију, наста проповедати реч Божју.

И подвигом ревносним учећи народ, утврди га у вери православној и истреби јереси из Србије.

Подели сву ондашњу Србију на владичанства, постави владике и тако српски Архиепископ Сава подиже српску цркву, те се одржа она и под најсвирепијим гонитељима у чистоти и истини до данашњега дана.

Тако, Хришћанине, ако си веран вери Христовој, дужност ти је бити ревнитељем вере.

Не мисли, што не видиш непријатеље вере, па да ти није нужно ни ревновати.

Али, ако ти је дао Бог истинито видело

вере и разумевање тајни Христових, а ти *ревнуј* са апостолом *Божјом ревношћу, докле обличје Христово не постане у вама* (Гал. IV. 19).

И црква ова света православна ревнује ревношћу апостолском и не заборавља Светитеља Саву да прослави, јер се сећа заслуга његових.

И црква света православна позива и тебе, Хришћанине, од рода српскога, да се сетиш Светитеља свога и поборника вере Христове, па да га и ти прославиш благодарним срцем.

Ти га, Србине, не видиш и не чујеш, али видиш мене, и чујеш мене, који ти данас проповедам реч Божју, као што је и он негда проповедао праоцима твојим.

Чујући науку моју, сети се науке његове, па га прослави; јер он беше онај пастир, који избави стадо од заблуде и поврати га Православљу.

Да није било његa поборника, Бог зна, да ли би ти данас славно Творца свога вером Православном.

Свети Сава био је Архипастир целе Србије, а ти си, Србине, пастир дома свога, пастир чељади своје.

Па као што је свети Сава учио цело стадо своје и проповедао реч Божју, да је утврди у народу српском, тако је дужност твоја, да учиш децу своју, да учиш чељад своју, да познају једнога истинитога Бога, и Његова Сина Исуса Христа са Духом Светим; и да их утврдиш у вери Христовој, у вери, љубави и надежди.

Ти си примио Божјом благодаћу науку Христову, па ти си дужан од овога дара дати и ближњима, а пре свега деци својој; јер си ти дужан уселити у уста њихова истину, и у срца човекова чистоћу и правду.

Дâ, ти си дужан да научиш децу своју, да се уздају у Господа Бога, који не оставља оне, који га траже.

Ти си, Србине, још и то дужан, да обавестиш децу своју, да имају свакад управљене очи у Бога Оца, Сведржитеља.

Јер око, које је управљено у Бога, нема се плашити никаквих замака.

Тако говори пророк-цар Давид: *Очи су моје свагда управљене ка Господу, јер Он извлачи из замке ноге моје.*

О, Србине, управљај очи своје ка Господу, и уздај се у Њега, Он је наше уточиште.

Нека се науче од тебе и деца твоја управљати очи своје ка Господу.

Нека се науче од тебе хвалити Господа и надати се на милост Његову.

Свети Сава знао је врло добро да управља очи своје: Он није гледао на благо овога света, на сјајност владалачког дома очима, него је обратио очи своје на небо, на живот вечни.

Он није гледао на оно, што брзо нестаје, него он управљаше очи своје у Бога, и старао се да угоди Господу Богу своме, па то остави пример и теби, ди и ти тако радиш...

II. Но св. Сава био је око, које провиди безбожна дела, које пробија кроз тмину и осветљава Србију, да Србе одржи у вери православној.

Стога св. Сава има заслуга осим за свету Цркву, још и заслуга за народ српски.

Чувши св. Сава за намеру јеретичкога пастира, да намерава послати свога човека да венча брата његова на престо српски и да уведе у Србији веру западних Хришћана, похита брзо у Србију, и оставивши манастир свој Хилендар дође за времена, и венча православним обредом брата свога Стевана, првовенчаног на престо српски за краља.

И тако св. Сава одржа престо српски, па одржа и народ српски у Православљу.

Тако је била дивна ревност Светитеља нашега, да се наука његова распростирала као мирис побожности.

И његова скрушена молитва била је кадра да утврди Србе у вери православној, тако и данас, кад Србин вели да је Србин, он разуме, да је вере православне.

Тако постаде код Срба значајна вера, скоп чана са народношћу!

И тако по речима св. апостола Павла: *ми смо данас Христов мирис Богу и међу онима, који се спасавају* (2. Кор. II, 15).

Не заборавите, браћо, да је у оно доба дивно било осећање народа српскога, те је усрдно примао речи и науку Архипастира свога; примао је народ науку његову, јер је увидео, да му свете речи излазе из срца чиста, из срца милосрдна, из срца пуна љубави и побожности.

А како не би примио свету науку од родољубива пастира рођена у светлом владалачком дому славних Немањића, коме Срби беху одани усрдно.

Име Немањића кадро је било да узвиси Србију на краљевство, па да узвиси и на царство.

Име Немањића Саве кадро би да избави Србе из заблуде, да просвети Србе светлошћу јеванђеоском, која се не ће угасити до века.

И ти, Србине, још и данас са утехом можеш се дичити, да ти је прошлост некада славна била.

Дичити се можеш и данашњим Светитељем, јер ти је он доказ, да је лоза Немањића некад владала славно народом српским.

И као што се онда у слави узвисио народ српски, треба и данас у понижењу свом, — у неслози својој и раздору своме, тој невољи нашој љутој, да се обрати угоднику Божјем, Светитељу Сави, и да га усрдно моли, да би он приступио ка престолу, па да замоли Спасителя нашега, да се смилује на нас, да нас *уразуми о путу заповести својих, па да нам покаже пут наредаба својих* (Псал. 119, 33), те да нас одржи у животу.

Теби се обраћам, љубљени Спасителју наш и говорим ти речима Давидовим: *Ти си подарио светоме Сави, угоднику своме, све, што му је срце желило, и молитве уста његових ниси одбио* (Псал. 21, 2).

Ти учини, Господе, да слава Светитеља Саве велика постаде, помоћу Твојом; славу си и красоту метнуо на њ.

Дао си му благослове и дао си му власт да благосиља и да изводи на прави пут праоце наше.

Ради имена свога, Господе, погледај на нас, и молитвама угодника свога светога Саве, поврати нам пут, који ћемо да изаберемо на овоме свету, јер ево ми се бојимо Тебе.

И ја, као недостојни слуга твој, Тебе призивам, смилуј се на мене, и услиши ме.

Срце моје говори пред Тобом, што си рекао: тражите лице Моје; тражим лице Твоје, Господе! (Псал. 27, 8).

Не призивам Те мене ради и не молим Те да испуниш молбу моју, но да погледаш на овде сакупљено стадо Твоје, па да се смилујеш на овај смерни народ, који од Тебе очекује богате милости.

Учини, Господе, да се овај народ бојн Тебе, како би му благо било, што му омиљеше заповести Твоје.

Па као таковоме, да *буде силно на земљи семе његово, род праведнички да буде благословен* (Псал. 112, 2).

Јер си Ти онај, пред чијим је лицем обиље радости, и Ти си онај, у чијој је десници утеха до века.

Обрадуј народ овај, који Ти скромно припада с молитвом, и десницом милости Твоје утеши га. Амин.

Прослава дана св. Саве у Српском Сиону.

Дан српскога Светитеља и Просветитеља, св. Саве, прослављен је и ове године у Српском Сиону, у Карловцима, црквеним и школским слављем и слављем у патријарашком двору.

Пре св. литургије обавио је протопрезвитер Јеремић мало водоосвећење у основној српској школи, у присуству школске деце и наставничког особља. После водоосвећења појала су деца тропар и химну Светосавску, декламовала красне песме у помен Светитеља, а једна ученица избеседила је и животопис Светитеља. Затим су сва школска деца са наставницима целивала часни крст и прилагала на *Фонд Св. Саве*, који леп обичај већ од неколико година постоји.

Због олаког побољевања, Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије*, није могао служити св. литургију, него је истој присуствовао у дворској капели.

У саборној цркви началствовао је при св. литургији архимандрит Крушедолски, вприч. г. *Анатолије Јанковић*. После св. литургије ношена је литургија у Богословију и Гимназију, где је у великој дворани г. архимандрит обавио чин водоосвећења, после којега су шкропљене све школске просторије.

После водоосвећења говорио је у дворани, дупком пуној побожних Срба и Српкиња, најпре катихета гимназијски преч. г. *Иван Машировић*, а после њега директор гимназијски г. *Василије Вујић*. Оба та говора донећемо у овом листу.

После свога говора прочитао је г. Вујић имена оних ученика Гимназије, који су добили за ову школску годину награде из на то одређених заклада.

У 1 сахат после подне био је свечани ручак у патријарашком двору, што га је благоизволела Његова Светост дати у славу све-

тога спомена Светитељскога и у почаст црквено-школских просветних трудбеника. Званице су биле: цело свештенство местно, професори Богословије и Гимназије, те наставници православних српских основних школа.

Његова Светост благоизволела је подићи чашу у славу Божју и Светитеља Саве, а у здравље свију искупљених просветних трудбеника, изразив раду њиховоме своје високо признање.

Његовој Светости имали су част захвалити се и наздравити: ректор Богословије вприч г. протојереј *Јован Вучковић*, директор Гимназије г. *Василије Вујић* и управитељ основних школа прев. г. протојереј *Василије Константиновић*.

Лепа здравица г. Вучковића изречена је овако:

„Ваша Светости! Гледајући нас данашњега светосавскога дана окупљене око Патријарха свога, Поглавице и Оца, човјек не може, а да се не откине од садашњице и да се не вине у прошлост, па из ње да позове све своје и мило и драго, све, који су му ма чиме угодили, да буду с њиме у часу овом светосавске славе.

Ој, лијепо нас је оставио свети Сава. Као лијепе, једре и снажне маслине оставио нас је свети Сава наш, маслине, његовом светом руком посађане, његовим чистим срцем подигнуте и његовом небеском душом утврђене.

Али, као што у крвавим својим сузама биљежи наш љетописац-очевидац, ради гријеха отаца наших снашла су нас тешка искушења. Вихор из Азије заљуљао је у корјену Савине маслине. Стаде се ломити сад Савин. Не само гранчице, него и дебеле гране откидаху се са Савиних маслина. И многе падоше на несретно мјесто, гдје и увенуше и иструнуше. А једна се откиде и вихор је однесе у страну земљу, гдје она паде, па и остаде.

Из те гране развија се ево већ преко 200 година стабло живота нашега, живота српскога народа и његове православне цркве у земљама државе, којом данас срећно влада премили и витешки наш Господар, Франц-Јосиф Први. (Бурно: Живио!)

Отргнуту и на страну земљу бачену грану са стабла светим Савом одхрањеног, није било лако у ту земљу усадити и сачувати је да не увене, већ да пусти клице, да буја и расте и у ново стабло да се развије. Савине руке требале су, Савино срце и Савина душа морала се заложити у тај посао! Али Савиних руку нема у свијету много, Савино срце не куца у грудима сваког човјека, Савина душа није сваком смртном дана. Па зато и није посао одгајања са Сави на стабла одтргнуте гране могао поћи сигурно и брзо. Застајало се, пуштало се да закржља, лијечиле су се ране и повреде и опет се кретало и покрет прекидао. Није било свагда Савиних руку, његова срца и његове душе. А кад се посла и прихватиле руке попут Савиних и срце попут Савина и душа попут Савине душе, онда су или други силом својом, премоћу својом, или лукавством својим те руке спутавали и срце то стјешњавали и душу ту гњечили, или смо пак ми сами у неслози, немару, злоћи и неразбору својему то чинили!

Па зар је чудо, да су ријетки кораци у напредовању нашем?! Рекао бих, да се броје од сто до сто година!

На раскршћу првог стогодишта стоји нам слика вриједнога митрополита *Стефана Стратимировића*, (Слава му!) а на раскрсници другога стогодишта гледамо патника, патријарха *Георгија*, Светост Вашу. (Одушевљено: Живио! при којем све званице устају са својих места) и свједоци смо подвига Ваших око закржљала стабла, које се развија из отргнуте са Савине маслине гране и гледамо како се руке Ваше спутавају и срце Ваше дави и душа Ваша притискује, али се отима и ради и онда, када би човјек мислио да ће под теретом бола душе и срца клонути и малаксати.

Не бих хтио својим ријечима и мислима цртати стање, у каквом је Светост Ваша управу над црквом нашом примила. Како сам худе среће, могло би ми се добацити да претјерујем, или још и горе што, кад бих својим ријечима истину посвједочио. Зато прибјегавам ријечима по-

носа нашег из ћелије оне гргетешке, архимандрита Илариона, који је над гробовима наших поглавара, а некако баш пред долазак Светости Ваше на управу над црквом нашом, јаукнуо јауком народне наше тугованке:

„Како бисте, како преминусте.
„А како ли робље остависте!“

Тако је ето стање било. У јауку том све је казано!

А на јаук поноса нашега, на вапај архимандрита Илариона, послао нам је Бог Светост Вашу, да урадите оно што пријетци Ваши или не могоше, или не хтједоше. (Бурно: Живио!)

Примивши управу над црквом нашом, Светост Ваша учинила је, ако и не све, али свакако сразмјерно много.

Једно још остаје, да се учини. Оно, ради чега је понос наш онако тужно јаукнуо над гробовима оних, који су прије Вас на столици поглаварства нашег сједили.

Дâ, прошло је сто година, како је покренуто питање о семинарији богословској, или правије, о интернату богословијском. И наступило је вријеме, да се и у том корак напријед учини, и мисао у дјело приведе.

Ви хоћете да мисао ту оживотворите, а тијем животу нашем подлогу боље да утврдите.

И ето стоји Светост Ваша пред најпречим дјелом, ради којег је понос наш онако јаукао, стојите пред дјелом мучним и тешким, а које треба да буде круна свему раду Вашем, круна сјајна и свијетла, да покољењима блиста, казујући му о срцу и души патријарха Георгија. (Бурно: Живио!)

И у часу овом, кад смо сви ондје, сво ме, да у име другова мојих и у име своје, благодарећи на свему што је Светост Ваша добра учинила, замолим у Бога и светога Саве, да Вам помогну, да преважно дјело сретно започнете и још сретније у сваком погледу и завршите.

Други послије вас могу можда и више учинити, али Вама ће остати право да рекете: учинио сам што прије мене нико не учини!

Бог, по молитвама, светога Саве, св. Димитрија и св. Георгија, нека Вам у послу том на помоћи буде, а кад га свршите нека Вас држи у крјепком здрављу, да можете дуго уживати у плодонима дјела тога, а уз то још и друга добра дјела чинити на многа лѣта! Живио!“ (Одобравање и бурно: Живио!)

Из одушевљеног клицања изви се заносна песма „Шѣти кекедацигш кѣ жизнь . . .“, а *Његова Светост*, примајући милостиво ову здравицу, рече, окренут наздрављачу: „*Бог ће дати, да ће добро бити.*“

Из Угарске Делегације.

Ради интересантности, доносимо извадак из значајног говора што га је делегат г. *Ђорђе вл. Вурковић* држао у овогодишњој делегацији угарској, и говора преузвишеног г. заједничког министра *Калаја*, којим је одговорио г. Ђурковићу, у питању конфесионалних односаја у окупираним земљама.

Ђорђе вл. Вурковић:

Ја сам у пређашњим годинама више пута говорио о потребама унутрашњег уређења појединих вероисповести, нарочито источно-православне цркве. Ја сам пре десет година уграпао организацију црквених општина и епархија, али господин министар је увек одговарао, да он чека на дотичне предлоге митрополита, а таквих још нема, а он, као да се не би рад мешати у унутрашње односаје појединих вероисповести. Мени се чини, да покојни митрополит сарајевски услед своје старости није могао за ту сврху имати потребне снаге и иницијативе, али влада, која је иначе у свима гранама јавнога живота у Босни пуна добре воље и згодних смерова, могла је и у овом питању бити мало одлучнија. Да је тога било, не би ваљда дошло до оних неспоразумака, меморандума и статута, с којима се данас влада — поред све своје опрезности према аутономији православне цркве — ипак мора да бави и да се бори.

Било како му драго, ја се после више година опет враћам на оне конфесионалне односаје у Босни и Херцеговини за то, јер су многа овамо спадајућа питања услед разних догађаја постала актуална, па и акутна. Не да се порећи, да су се онамо преко Саве, појавиле

неке нове струје, које данас узнемирују расположење духова тамошњег грађанства. Његова преузвишеност зна — као извртан познавалац односаја на истоку — много боље од мене, колика важност припада вероисповедним питањима међу народима на Балкану, дакле и у Босни и Херцеговини. У вероисповести и у њеним устројствима се концентришу не само народни осећаји, него сви погледи на живот и свет, по који пут и цела кудтура дотичнога народа, тако, да осим вероисповодног живота нема, а и не може ни да буде, политичког живота. Са свим је разумљиво, да се сукоби на том пољу могу на који пут да изазову заиста непобедиву насиљну противност, а по који пут и отворени отпор. На кад дође до незадовољства, до тужбе и жалбе, онда бива често, да се из сасвим других — личних, рецимо, и помесних — узрока, настали покрети прелазе у расправљају на пољу црквеном и вероисповедно-школском.

Тако је то увек било под отоманском владавином, а тако је мање више и данас у Босни и Херцеговини. То прилично јасно доказују последњи покрети међу православљима и мухамеданцима, израженим у више споменутим меморандумима. Ови списи су путем опетованих депутација предани бос.-херц. влади, па и на другим меродавним местима. Ја не ћу да улазим подробно у садржину ових меморандума, јер ми је добро познато, како се ти списи обично састављају, било од невештих људи, било од страних људи, који живу од туђег немира, па по који пут и у својој неспособности заведу неуког Босанца на странпутицу, о којој овај у почетку свога покрета ни сањао није. Али нека је садржина тих меморандума у појединостима макар колико погрешна или претерана, за мене је свакако већ експистенција т. ј. биће тих меморандума један симптом, један знак јавног разположења — па макар и мањине — дотичних вероисповести. Не да се замислити, да ће читава скупина мање више угледних људи без сваког узрока и само од обести годину или две путовати од Сарајева до Беча, па и до Цариграда. Признајем драге воље, да су многи од тих православних и мухамеданаца заведени и надражени, да они по који пут у својим тужбама постојеће околности претерано или неистинито представљају, али не да се опет ни то порећи, да у оваким случајевима мора ипак бити неких за владу и земљу непријатних расположења у народу, на која се дотични путници и тужитељи — макар из сасвим других разлога — позивати могу. Дакле, не толико садржина, него само биће тих меморандума православних и мухамеданских јесте важно и одлучно за мене, кад хоћу да просудим оне расположење духова у Босни и Херцеговини.

Велики део тих меморандума тражи устројство унутрашњих односаја православне и мухамеданске вероисповести. Преузвишени господин министар је пре толико година, како већ рекох, мени дао одговор: да влада дотичну иницијативу оставља потпуно црквеним великодостојанственицима и да влада не ће сувише да утиче на овака устројства. Ја мислим, да је ово начело сасма праведно, али држим и то, да кад се већ влада босанска, тако рећи, меша у све гране и потхвате јавног, било привредног, било културног живота — и то све само ради тога, да напредак буде што скорији и што брже — онда не би влади нитко замерао, кад би она уз своје право највишег надзора мудро утицала на рад око унутрашњег устројства православне и мухамеданске цркве. То би било не само целисходно, него и праведно, а нарочито са политичког гледишта сасвим потребно.

Него нису, славни одборе, само такова устројства нужна, која задовољство и покој дотичних вероисповести зајамчују, него је потребан за јавни поредак и мир међу свима вероисповестима, које се налазе у Босни и Херцеговини. Тај последњи мир је данас прилично поремећен, па ако већ влада баш нама ни права ни воље, да се мења у рад око стварања споменутих устројстава, свакако је њена дужност, да озбиљно размишља и поради око тога, како би се узпоставио потпуни мир међу вероисповестита у поседнутим земљама. Ја не ћу да улазим у појединости, а то нарочито према узвишеноме г. министру није потребно, јер он боље зна, него ја, од куд долазе и када полазе валови преревних тежња повређених чустава на овом пољу. Ако је борба на политичком и на друштвеном пољу дозвољена, па и много пута и здрава, она је сасма сувишна на пољу верском, које је тако важно и тако осетљиво, као што сам већ пре разложио.

Познајући верску толеранцију и објективност госп. министра у том погледу, ја очекујем са поуздањем и великом надом, да ће он сваком рушењу мира међу вероисповестима — макар

од куд долазили дотични покушаји — с оном одлучношћу и строгошћу, која је баш њему својствена, стати на пут. Повест доказује небројено пута, да захвалност народа за иначе обилато дарована материјална и привредна добра у онај час престаје, кад владе заборављају на традиционална чувства народна, или кад оне та чувства ипта више и вређају, или кад преревни, без осећаја и симпатија према народу делујући бирократизам, макар и у најбољој намери, постаје народима теготан или несносан.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Преосвештена господа епископи) *Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић*, бавили су се прошле Недеље и понедељника у патријаршијској резиденцији, као мили гости Његове Светости. Преосвештени епископи отпутовали су у уторак у епископску резиденцију у Нови Сад, где ће преосв. г. епископ *Лукијан* боравити, као мио гост преосв. г. епископа Бачкога до после дана Св. Саве. Св. литургију на дан Светитеља Саве богослужиће у саборној Новосадској цркви преосв. г. епископ *Лукијан*.

(**Седнице Архидијецезалних Епархијских власти.**) Архидијецезални Административни Одбор сазван је у седницу за дан 18 (30) јануара о. г. а Конзисторија за дан 19 (31) јануара.

(**Нова задужбина св. патријарха Георгија Бранковића.**) Његова Светост патријарх српски Георгије Бранковић изволео је у Кулпину у Бачкој, као у месту свога рођења, пре више година установити закладу од 30 јутара добре оране земље за подизање и издржавање женске основне школе. Ове године дарежљивошћу оснивача потпуно је завршено лепо школско здање и у њему школска дворана са намештајем и стан за учитељицу са вртом. Школско ово здање вреди 4600 фор. а. вр. и већ је готово, и може служити за углед ваљаног сеоског школског здања. Преузвишени оснивач задржао је себи право именовања учитељице за ово учитељско место, с платом од 300 фор., слободним станом и 50 фор. за огревину и чишћење школе. За учитељицу именована је Вјера Јагеровићева оспособљена учитељица из Сомбора, која је већ и од Е. Ш. Одбора Бачког у звању своме потврђена. Нека је слава и хвала великом добротвору српске школе, преузвишеном г. Георгију патријарху!

(„Ш. Л“.)

—

У Босни и Херцеговини.

Нашим читаоцима познат је покрет православних Срба световњака у Босни и Херцеговини, у питању уређења автономних црквених односа у тамошњој православној српској цркви.

Захтеви тога покрета добили су г. 1898 најшири, но уједно и најнеуспитнији израз свој, у познатом конструозном уставу, што га је номенутим првацима — по наруџбини — израдио др. Гаврила, на најнижој и најсмешнијој основи радикалскога демократизма, који не може ни у једној држави наћи одјека, у ни једне државне власти потпоре.

Но осим самих захтева и претензија тога покрета, акција његова је већ у начину свога спроводјења била одмах у почетку непогођена, страпутична. После горко стеченога искуства, увидели су то, хвала Богу, а хвала и увиђавности народних првака — и они сами, те су своју акцију у најновије време дали коректан правац, а своје захтеве свели и у границе могућности и на становиште према својој цркви лојално.

Сетивши се, сигурно, и оне мудре своје српске: „Тешко своме без својега“, обратили су се они својим Архијерејима, да с њима и у својој кући своју ствар расправе. Ступили су у преговоре са оним фактором у цркви, који је једини надлежан и овлашћен, да у цркви односе уређује, да световњацима круг њихове автономије одређује. Докле су ти преговори дошли, и са каквим резултатом, позитивно не можемо ништа рећи. Последњих дана јављало се из Сарајева, да преговори резултују већ готовим споразумом, а да су се водили на темељу штатута што су народни преосв. господа митрополити. Као доказ, да је споразум постигнут, наводи се околност, да су световни прваци, г. г. Јефтановић, Шола и Куљушић били о Новој Години на честитци код преосв. г. митрополита Мандића.

Судећи и по одступној најави проте Јунгића са уредништва „Источника“, по којој су тамошње „црквено народне прилике узеле повољнији вид, те са оправданом надом изгледа, да ће одношај тамошњи ући правилан ток“, — волни смо веровати, да у пуштеној вести о постигнутом споразуму првака световних са црквеним поглавицама има истине. Волни смо то веровати, јер да тако буде —

од срца желимо, и радоваћемо се, ако нас у скоро и са надлежне стране о томе споразуму увере. Ако се вести о споразуму потврде, православној српској цркви у Босни и Херцеговини настаће лепши дани, мира љубави, рада и напретка. А нема разлога, да свему томе не ваља на сусрет и државна власт. Дај Боже, да нас радост посестримске цркве што пре пуном радошћу развеселн!

—

У Србији.

(**Архимандрит Никифор Дучић**.) Петроградска Духовна Академија, цењени плодан и обилатан рад на црквеној књижевности митрополнога архимандрита г. *Никифора Дучића*, изабрала га је за свога почасног члана.

(**За протосвештитора Ужичког,**) на место рашчињеног протопрезвитера Милана Ђурића, постављен је свештеник Добрињски и посланик Краљев на Народној Скупштини — Миленко Поповић.

(**Свечани скуп Академије Наука**) — На прошлом скупу Академије Наука, проглашен је за академика *г. д-р Михајло Петровић* професор Велике Школе. Скуп је отворио, тачно у 4 часа по подне, *г. Сима Лозанић*, председник Академије Наука, који је позвао новога академика да прочита своју расправу. За овим је г. Петровић прочитао извод из своје велике расправе: „О математичкој теорији активитета“, која ће се цела одштампати. Читање његово трајало је пуних сахат. После његова читања председник је нагласио, да је г. Мих. Петровић испунио све услове, који се траже по § 14. закона о Академији Наука и да га за то, по праву, који му исти закон даје, проглашује за члана Српске Краљевске Академије Наука. Затим су настала честитања. Овом свечаном скупу присуствовали су поред председника, још и 10 чланова Академије Наука, неколико професора Велике Школе, већи број професора гимназијских и велики број великошколаца.

(**Хиландарска застава**) — Застава, коју је Његово Величанство Краљ Александар дао начинити на дар манастиру Хиландару, у пуном је смислу Краљевски дар. Она се одликује величином, лепим сашивањем и врлодно лепом и тачном израдом. Грађена је од црвене свиле и богато је извезена златом и свилом разне боје. Удешена је, да се при литијама носи о високим моткама. На средини једне стране њене израђен је од кадифе, сребра, злата и свиле Краљевски грб, окићен орденом Кнеза Лазара. Око грба су гране с љиљановим цветом. Дуж ивица вијугају се гране и цветови, а на доњим крајевима заставе светле се у засебним оквирима и међу преплетима, крст и писмена алфа и омега. Изнад свега тога, а на засебном пољу, извезен је натпис који казује, да заставу српској царској лаври Хиландару, поклања Српски Краљ Александар I. у спомен Свога бављења 21.—25. марта 1896. На средини друге стране извезени су цели ликови Св. Симеуна Немање и Св. Саве, који заједно држе облик цркве хиландарске. Око њих су разместени попрсни ликови четири владара ктитора Хиландару, и то, лик Краља Уроша, Краља Милутина, Цара Душана и Цара Лазара. Дуж ивице ове стране ређају се између грана и цветова, штитићи са по белим крстом или по белим орлом на црвеном пољу. Доњи делови стране ове обилују украсима од злата, свиле и камења разне боје, а горњи део њен носи, уз Краљевски монограм, златом извезену посвету овога дара Господу Богу, у име величења Дома Његова. Одозго ову заставу красе ливене златне гране са сребрним љиљановим цветовима, изнад којих се диже од злата и емаља грађен крст. Врхови у главних мотака украшени су ливеним Краљевским монограмом у венцу од лишћа. Садржина ове заставе, ликови на њој и украси, гране и цветови, изведени су према старим, српским обрасцима, а сама израда иглом, изведена је највећом вештином, напредном тачношћу и најодабранијим укусом. Застава је рађена у Бечу, у познатој старој радионици Е. Ерикла и Швајгера. Застава биће изложена у сали Велике Школе до четвртка 30. децембра по подне.

(Б. Н.)

(**Трговачка Академија.**) Министар народне прн. вреде, у Србији поднео је Народној Скупштини законски предлог о установљењу Трговачке Академије, која ће заменити досадању Трговачку Школу. Народна Скупштина је законску основу претресла и примила.

(**Србија у сликама.**) Кроз кратко време ући ће у штампу прва свеска албума: *Србија у сликама*, из богате фотографске збирке професора Ђоке М. Станојевића у Београду. У првој свесци албума наћи ће 16 слика наших најинтересније предела и типова. Албум ће наћи у три надања од 12, 6 и 3 динара.

—

У Русији.

(**Руско учитељство на Париској изложби**) Руски министар просвете одредио је 50.000 рубаља за оне учитеље и учитељице, који ће посетити овогодишњу Париску изложбу. На изложбу ће ићи 150 учитеља и учитељица, те ће свако од њих добити у ту цељ око 330 рубаља. Кад им може бити — лепо је и добро је. Добро би било и за нас.

Напомена.

Пошто је време, да црквене општине подносе епархијским административним одборима „Сумарне исказе о стању црквено-општинских благајни“ и Додатке инвентару коренитог иметка црквено-општинског“; упозоружу се исте, да нужне табаке за то у потписаној штампарији добити могу, и то прве по 4 фил., а друге по 8 фил. табак.

Српска Манастирска Штампарија у Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 1028/678 ex 1899.

ЕДИКТ 2 3—3

Позива се Савка Руски, која је свога супруга Милоша Руског из Каменице злобно напустила и незнано у свет отишла, да у року од шест месеци рачунајући од дана првога увртења овог едикта у новинама, или сама лично овој конзисторији представе или место свога садањег борављења означи. У противном случају ће се против ње започета бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловци 30. новембра (12. децембра) 1899.

Председништво
архидијецезалне конзисторије

Ad бр. К. 1058/679 ex 1899.

ЕДИКТ 3 3—3

Позива се Зорица Страживук рођ. Крњајић, која је супруга свог Ђоку Страживука из Батајнице злобно напустила и незнано куд отишла, да у року од шест месеци, рачунајући од првог дана увртења едикта овог у новинама или сама лично овој конзисторији представе или место свога садањег пребивања назначи. У противном случају ће се против ње поведена бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архкд. конзисторије, држане у Карловцима 30. новембра (12. децембра) 1899.

Председништво
архидијецезалне конзисторије.

Ad бр. К. 1050/680 ex 1899.

ЕДИКТ 4 3—3

Позива се Катарина Томић рођ. Љубинковић која је супруга свога Ђоку Томића из Земуна (горња варош) злобно оставила и незнано куда у свет отишла, да у року од шест месеци, рачунајући од дана првог увртења овог едикта у новинама, овој конзисторији или сама лично представе или место свога садањег боравка пријави. У противном случају ће се против ње започета бракоразводна парница и без ње довршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловци 30. новембра (12. децембра) 1899.

Председништво
архидијецезалне конзисторије.

СТЕЧАЈ 1 3—3

На основу решења месног школског одбора бр. 7. 1899., а по одобрењу сл. ЕПШОдбора бр. III. 872 и 911/622. овим се расписује стечај на једно новоустановљено учитељичко место, срп. православне основне школе.

Редовна плата је учитељице 300 фор. годишње, месечно у напред са законом прописаним квинквеналом; слободан стан с баштом; за грејање и чишћење школе 15 фор. огрев зимњи, колико је нужно (сламе).

Осим дужности школском Уредбом прописаних, изабраној учитељици спадаће у дужност, још и обучавање деце женском ручном раду.

Компетенткиње имају доказати, да су учитељску школу у Сомбору свршиле, и испит из мађарског језика положиле.

Молбеннце са нужним сведоџбама, имају се до св. Три Јерарха, т. ј. 30. јануара 1900. год. месном школском одбору поднети.

Из седнице школског одбора, држане у Срп. Падеју (Szerb Padé Torontál) 2. (24.) децембра 1899. год.

Душан Бешлић
учитељ-нерођа

Ђ Јовановић
председник шк. одбора.

Ad К. 927/595 ex 1899. 6 1—3

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења упражњеног места срп. правосл. пароха I. плаћевног разреда у Темишвару-граду (1000 фор. плате, 600 фор. сесијоналног еквивалента и стан у нарави), с којим је местом скопчано и звање окружног протопрезвитера темишварског, отвара се овим стечај с пријавним роком од шест седмица, рачунајући од дана првог обнародовања овог стечаја у „Срп. Сиону.“

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 14. (26.) децембра 1899. год

Председништво.

„Српски Сион“ излази сваке нед ле на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 4.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 23. јануара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ЛУКИЈАН

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ ЕПИСКОП БУДИМСКИ ИТД.

свему пречасном и часном свештенству и духовном стаду свом благодат и мир од Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, а од смирености своје архипастирски поздрав и благослов.

Христос се роди!

Велико и преславно чудо десило се данас, љубазни моји, *небо и земља сококупишасѧ, . . . днесь Богъ на землю иде и человѣкъ на небеса взыде, днесь видимъ естъ плотію, естествомъ невидимый*; — роди се Спас и Избавитељ Наш Исус Христос од пресвете Дјеве Марије.

Беше одређено, да се у Витлејему, у том маленом и незнатном местанцу јудејском, роди *Онај*, који је Творац васионе и господар свега онога што се види и не види.

Док горди цар Август и намесник његов Ирод, ти обични синови људски, живе у сјајним дворовима, уживају све угодности, *Он*, Господ свемогући, сиромашнији је од свих својих створова, јер у том часу не имаде места свог, где би главу склонио, и ако је сав овај свет *Он* створио.

Да се родио у богатству и злату, не би *Га* упознали сиромаси; да се родио у сјајноме двору, не би знао за патње и невоље; да Му се над колевком царска круна блистала, бојали би се од њега народи, а цареви би му завидели; а да је у пуној слави свога божанства сишао на земљу, би ли могао ико на Њега без страха погледати, кога је и Мојсије тек издалека у пламену и светлости облака могао угледати? Али Бог у превеликој скромности својој, и ако му је од воље само зависило, изабра сиромашну породицу Јосифа, да буде раван баш најсиромашнијима, јер су ови најпише и најпре потребовали утехе. Кога ни небо ни земља не могу у себе сместити, тај нађе склоништа у маленом вертепу, — Онај, кога носе звезде небеске, кога слави сва васиона, тај се рађа у незнатној варошици, која од

тога часа постаје најзнаменитије место у светској повесници, јер је писано: „и ти Виѳлеeме земле Іудова, ничимиже меньши еси во владыкахъ Іудовыхъ, изъ тебе бо изыдетъ вождь, не који помоћу своје оружане војске оснаја државе и власти својој покорава, већ иже упасетъ люди моя Израиля.“ (Мат. 2. 6.).

О дивнога чуда! Бог на земљи, Бог у облику човека! Бог у телу најмањег младенца! Бог човечијој власти подчињен!

Боже мој! како је неисказана *љубав Твоја* према овом грешном свету! Како је велика *љубав Твоја* према човеку, том неблагодарном створењу твоме, да си изволео и сам постати створењем, да си божанску природу своју подвргао природним законима, које си Ти сам установио, примивши на себе Тело човечије, да у њему пострадаш и да умреш смрћу мученичком, само зато, да нас спасеш т. ј. да задовољиш за нас правду вечну, — да нас од греха очистиш, да нас избавиш од смрти и власти ђавола, да нас на ново саједниниш с Богом, — да просветиш наш разум, који је грехом помрачен, да исправиш нашу вољу, која је већма наклоњена на грех и да је поучиш добрим делима и да нам дарујеш живот вечни као што си казао: „тако возлюби Богъ миръ, яко и сына своего единороднаго далъ есть, да всякъ вѣруяй въ нь, не погибнетъ, но имать животъ вѣчный.“ (Јов. 3. 16.).

Та божанска љубав обасјала је зрацима необичне светлости оне знамените ноћи из маленога вертепа овај свет; у Витлејему заблистала је светлост Онога, „чие видело у тами светли, иже истинный, иже просвѣщаетъ всякаго человѣка грядущаго въ миръ.“ (Јов. 1. 9.).

Ова је *светлост* светлила Мојсију на купине у пламену огњеном, *ова светлост* била је путеводља у облику облака огњеног народу Израиљском у пустињи, *ова* је трептала у светлим зрацима звезде над Витлејемом и показала пут источним мудрацима; *ова* се распростирала на гори Таворској о Преображењу Христовом; *ова* је испунила сјајем гроб Христов после васкрсења; *ова* се појавила Савлу на путу у Дамаск; *ова* се указивала свагда мученицима у самртним мукама њиховима; *ова* се указала у облику крста цару Константину; *ова* светли и нама, верним последоваоцима божанске науке Христове, свагда, када испуњавамо свету Вољу Његову.

Дуго, предуго је морало чекати човештво, да му сијне светлост његова ослобођења од ропства и спасења. Векови су пролазили, а бедно стање рода људског, које је пâдом прародитељâ наших почело и све жалосније бивало, никако да се поправи, јер човек, тај неблагодарни створ Божји, све се већма удаљавао од свога Створитеља. Блудећи у тами и заборављајући све то већма на истинитога Бога, клањао се сунцу и месецу, звездама и животињама, обожавао је природу, шта више и сама људска створења, која су била исто тако грешна и пуна порока и страсти, као што је и сам био. Ратни преступи, злоба и пакост, насиље и неправда одомаћиње се врло јако, једном речи, грех одузе све, те отровавши и душу и тело човечије, овлада сним светом, држећи у тешким оковима покварености цео род људски.

Па не само незнабошци, већ ни Богом изабрани народ јеврејски не мога се очувати у чистоћи својој, нити остаде веран јединоме Богу своме. Поред толиких опомена, којима их је Бог преко пророка и изабраника својих опоминьао; поред толиких видљивих знакова великих Божјих чудеса, ипак је често заборављао на Бога свога, и заведен страшћу, клањаше се у слепилу свом идолима, којима и жртве приношаше.

Но милосрдни отац небески, који је из превелике љубави своје створио овај свет, није оставио човека, да у очајању и греху са сним пропадне, него се и опет смиловао, те када су страдања људска достигла врхунац; када је грех савладао цео род људски и када је смрт, пропаст душе, свој мрачни покров распрострла по свој земљи, тада се појави *светлост*, да разгони таму и сатре власт ђавола, тада се роди *Искупитељ* и *Спаситељ* давно ишчекивани Месија, — као што

вели ап. Павле: Егда прїиде кончина лѣта, посла Богъ сына своего Єдинороднаго, раждаемаго ѿ жены, да просвети оне, који су у мраку и незнању, да подзаконныя — покорене греху — искѹпитъ и оне, који су Бога одбацили приведе Оцу небесном да всыновленїе воспрїимемъ (Гал. IV. 4. 5.)

Зато је овај празник данашњи, љубазни моји, најрадоснији и најзначајнији по нас, јер славимо успомену на избављење наше од окова греха, успомену на повратак наш у слободу и поновно посвећење Богу. Вигелиса Їерѹсалиме, торжествѹйте вси любящїи Сїѡна ... младенца ко раждаетсѧ ... да ликовствѹетъ ѹко всѧ тварь и да играетъ, ѡбновити ко ю прїиде Христосъ и спасти дѹшы нашѧ. Зато се радујемо том великом празнику, *празнику мира и љубави* сви без разлике, као она невина и незлобна дечица, па у тој радости нашој уносимо у куће наше — по старом српском обичају — *сламу божићну*, да нас потсети на то, да је на слами лежао новорођени младенац у вертепу Витлејемском, — ломимо *честницу* зарад здравља и породичне среће наше, месимо *колач*, палимо *восташницу* и појимо умилну песму анђелску Слава ко вышнихъ Богѹ и на земли миръ са осталим дивним црквеним песмама, у којима црква слави преславно рођење Христово.

Но славећи данас Бога за овај мир, који је Он даровао свему роду људском на земљи, послављи на земљу свога сина јединца, треба да смо на чисто са собом, љубазни моји, да ли доприносимо ми сваки од своје стране по нешто, да се тај благословени мир међу нама одомаћи и учврсти и да ли се користимо благодатним плодовима његовим? Син Божји измирио нас је с Богом, када је за нас и себе самог принео на умилостивећу жртву, пружио нам је и средства помоћу којих можемо се од грехова очистити, указао нам је и начин како да постанемо права деца небеснога Оца, па нпак колико нас је, који се трудимо да богоугодним животом нашим угодимо Богу? Приступамо ли у црквом одређена времена св. тајни покајања и причешћа, чинимо ли добра дела по могућству нашем, као што то од нас Бог захтева? Испитајмо себе и савест нашу, да ли не војујемо и ми против Христа, не гњевимо ли Га својим делима, него као они, који су живили пре рођења Његова? Син Божји, давши нам снима једну веру, установивши једно крштење и остале св. тајне и заповедивши нам да љубимо друг другa — сједињио нас је све као браћу у благодатном царству свом, царству мира и љубави! Па ипак има још и данас међу нама врло често несугласице и распре, злобе и зависти, пакости и несложе, и осталих порока, баш као у разврatном добу пре Христова доласка. Где је она света, нелицемерна узајамна љубав, која треба да нас међусобно спаја и везује? Где је оно снисхођење друг другу, праштање увреда и љубав према својим непријатељима?

Али знајте, да је прави мир и задовољство могуће само онда, ако сви без разлике будемо испуњавали обавезе своје; — ако нас у делима нашима свагда истина и правда, великодушност и некористољубље руководи; — ако што више будемо радили за опште добро, не будемо себични, већ увек спремни и готови за општу корист и на сваку жртву, прави мир и задовољство јесте онда, када не само међу појединцима, већ у целом људском друштву престала буду сва тајна и јавна непријатељства, сумњичења, омаловажавања других, насиља, злобе и пакости, непоштовања старијих и др., а место оних овлада међусобна љубав, поверење, слога, поштовање власти, уважавање старијих, покоравање законима и црквеним и грађанским, једном речи ако живимо у свему онако, како од нас Христос захтева и његова света вера православна.

На имајући све то на уму, љубазни моји, питам Вас, да ли би могли данас принети достојнијег и лепшег дара Спаситељу нашем од тога, ако сви једнодушно обећамо, да ћемо се свагда покоравати светој Вољи Његовој, да ћемо свагда верно испуњавати дужности и обавезе наше, које нам налаже вера и црква православна; — ако будемо — по примеру

наших предака — верни и одани синови премилостивога краља и доброга владара нашег Франца Јосифа I. и миле домовине наше Угарске.

У тој нади да ћете ми савете саслушати и по њима се владати, поздрављам Вам, драга моја децо духовна, данашњи празник Рождества Христова са жељом, да се међу Вама свима утврди Богом благословени мир и љубав на благо, срећу и напредак милога ми народа Српског! Амин!

Дано у **Будапешти** на дан Рождества Христова 1899. год.

Горепоменути смирени епископ

Лукијан.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Реч о св. Сави

говорио у свечаној дворници српске православне велике гимназије Карловачке 1900.

Иван Машировић.

Многопоштовани слушаоци!

Данас и онај Србин који је далеко од рода и народа свога, од цркве и школе своје, који је у туђини као „сламка међу вихорови, сирак тужни без нигде никога“ и он је данас мишљу сваградио себи у срцу своме величанствен храм, који до неба досиже и школу која би могла све Српство сместити; ту му побожност његова Богу и данашњем угоднику Божјем службу служи, ту га речју, делом и животом својим поучава сам светитељ Сава и благословом својим благосиља а ум, воља и осећај му складно поје: „**Православїа настакниче...**“ и „Ускликнимо с љубављу...“

Данас и у најскромнијем сеоцету уз најмању српску црквицу и народну школицу стичу се сви Срби и Српкиње од седих стараца и старица до малих буквараца да заједнички прославе св. Саву српску славу, српског светитеља и просветитеља, да својим присуством у тој заједничкој, народној слави даду израза ономе што мисле и осећају. Па кад тако данас служи Богу и данашњем свецу и онај Србин, који у туђини тужи што није уз своје са својима, кад тако данас даје израза своме побожноме и родољубивоме осећају и поносу и онај Србин сељак, који није може бити ни видео у своме животу оваке славе, оваке свечане службе Богу и св. Сави какова се ево овде кроз толико година приређује, зар да нама онда не порасте куд и камо више данашње одушевљење којега у нама буди не само помисао на тако важан значај данашњега дана, него уз то и све прилике које нас окружавају у овоме на гласу српскоме месту и рекао бих да не увредим друга места, првоме у овостраноме Српству, као средишту и расаднику православља и просвете?!

Значај данашњега дана а према дану и значај овога дома подстиче од године до године на овај дан и по једнога од трудбеника на делу од св. Саве започетом, да својом речју принесе лепту благодарности Њему најузвишенијем идејалу овога дома за онај дуг, којега нигда и сви заједно одужити не можемо.

Тај задатак пао је данас мени у део а ја свестан о својој грешности према светитељу Његовој, свестан о слабости духа свога према чудној сили духа Његова, који и данас након седам стотина година нас тако раскомадане и поцепане уједињава, стрепим да задатку своме нећу задоста учинити моћи, „**коуда недобѣмїи смѣрїатѣ ми оумѣ какѡ достоѣнѡ ѥсть шпѣти благородьствѡ кѳрѣне твоегѡ и славѣ дѣлъ твоѥѧ свѧтитєлю Савѣ, никтоже бо можѣтъ вьспѣти тєрпѣвы и многїи ѧзыки начѣлъ...**“* тако да се послужим речима из акатиста св. Сави.

Ја се не ћу ни подухватити да исцрпем значај данашњега дана, јер то би значило исцрпсти сав значај живота рада и дела светитеља Саве а томе подхватио сам и недорастао, јер ни један стручњак до данас то није све сједињо и исцрпно обрадио.

У моме срцу пламти сада пламен православнога и српскога одушевљења, којега ми подигли искра светосавска, спомен на светитеља Саву српскога просветитеља. Мени се у том одушевљењу причињава данас Фрушка Гора са четрнаест красних задужбина а је сенка свете Горе на зрацима сунца Немањића. Мени се причињава да је ово место једна сенка, која је пала и довде допрла од славнога Хиландара на зрацима јарког сунца свето-горског Светитеља Саве.

Чини ми се да ја видим и сенке Студенице, Жиче, Милешева...

* Летопис „Матице Српске“ књ. 109.

Но чини ми се да ја видим и браћу завађену, да ја чујем ружну свађу, где но хоће круном да окруне своју себичност.

Чини ми се да посред њих подиирује пламен страсти гнусан облик злурадог туђинца.

Чини ми се да ја видим силно благо „што но ће се расковати на пушке и буздоване и добријем коњма на ратове.“

Чини ми се да видим још страшније стратиште од Врачара, да чујем грозан урлик грознијег Синана, где спаљива Србство. Грозим се и стрепим што видим како се „надвија облак густи,“ како страшна тама све притискује, осећам и чујем из далека страшан вихар који ће да разнесе и пепео те спаљене жртве, да га разнесе да му се не зна више ни трага ни гласа!

О страшна привиђења!

Али ми се причињава да ме из тих грозних привиђења буди дух светитеља Саве, који носи собом ћивот косовских јунака да над њиме мири браћу завађену, да приведе њему ону децу своју, којима вид ума отворити може, а отисне оне, који страшћу заслепљени слепи остају.

Чини ми се да чујем тихи звук светитељског гласа, који понавља оно што је пре седам стотина и кроз седам стотина година речју, књигом и животом сзојим своме Србству проповед'о; чини ми се да благословом својим младу Србчад, покајнике благосиља а пастирским жалом са грешницима непокајани онај кобни облик злурадог туђинца и страшнији облик новога Синана отискује, ту приспева онај силни холуј, који ове отиснуте подиже и собом носи у неповрат!

Чини ми се да се враћа оно славно српско доба, чини ми се да дух српски новим крилма као бели орао у вис лети.

О како би годила нама свима овакова јава!

Св. Саве нема у животу међу нама ни ћивота са светим телом Његовим нема међу нама, ни пепела нема Његова, али дух св. Саве је жив, дела Његова су вечна, поука је Његова гласна, па у место што се св. Савом само дичимо и поносимо, у место што свету само показујемо на величину духа св. Саве, боље би учинили кад би се уз то сви угледали на ту величину и трудили се да јој се колико толико приближимо.

Св. Сава треба да је идеал сваком Србину од ране младости до старости и смрти. Као што је св. Сава за целога свога живота у срцу своме носио православље и Србство тако Србство треба да носи у срцу своме до века св. Саву као пример Хришћанске побожности, послушности и оданости цркви, као пример правога родољубља, пожртвовања скромности, мудрости, вредноће, савесног вршења дужности свога позива и других врлина које нама у многоме не достају.

Када би сваки у своме позиву и у своме раду а према својим силама онолико и онако радио како нас на то упућује наш опћи идеал св. Сава тада би ми сваки за себе сигурно остваравали своје идеале а то би значило оснивати и утврђивати народну срећу, напредак и будућност.

*

Но допустите ми многопоштовани слушаоци да се вратим у ону сенку хиландарску и то у одаје оне, које мени припадају. Допустите да са овога места у овој свечаној дворишти стогодишњега овога просветнога завода о њему и њему у прилог прозборим, да речем нешто о значају и сврси његовој и о постизавању те сврхе, јер важност и значај овога завода уздиже се до светиње, освећен је сврхом, коју има да постизава.

Заједница људи подељење према положају појединаца на разне сталеже. Сваки члан друштва људскога и сви сталежи укупно имају својим животом и радом да изврше известан задатак ради опћега одржавања и ради опћега добра. И ако се сви сталежи мање више према своме задатку разликују и деле, ипак се сви заједно могу поделити у две врсте према задатку својих позива. Једни имају задатак да се брину и подмирују материјалне потребе друштвенога живота а други имају узвишенији позив и тежи задатак, да подмирују духовне потребе у друштву, да дају ауктоританиван правац у друштву, држави и цркви. Они дакле који хоће да се посвете овом позиву, да зауму у друштву, држави или цркви такав положај у коме ће као умни раденици по одређеним законима регулисати живот, рад и одношаје оних сталежа који су подчињени њиховом аукторитативном утецају, морају без сумње бити духовно снажнији од оних, којима хоће да

буду вође, учитељи и саветници, јер иначе слепац слепца у пропаст води.

За овако више образовање потребне су школе а међу овима је у првом реду *гимназија*.*

Но гимназија није школа, која извађа у свет већ спремне свећенике, правнике, професоре, лекаре, техничаре и т. д. то је задатак великих школа. Гимназија спрема своје ученике тек да буду спремни за више школе, да се могу достојно посветити на великој школи спремању за изабрани свој будући позив. Гимназија има да дâ својим ученицима општу претходну спрему за будуће позиве.

Да младић може успешно напредовати у изучавању оних наука, које предаје виша школа за будући позив не може бити за то довољна спрема она, коју даје основна школа, он мора имати с једне стране довољну умну снагу, довољне зрелости, довољнога интелектуалнога образовања, па да може савладати онај задатак, који као великошколац има да савлада студирајући извесне науке; с друге стране младић, који хоће да успева у наукама на великим школама мора имати и извесну количину предзнања, мора бити већ уведен у науку у опће. Такову спрему дају средњи заводи, дакле гимназија.

Гимназија образује своје ученике гимнастиком ума до зрелости т. ј. до онога степена интелектуалнога развића, када су подобни снагом ума свога умно се усавршавати на великим школама у извесним наукама као оруђу за будући свој позив; гимназија образује своје ученике уважајући их у круг наука, док не присвоје онолику меру предзнања помоћу којега могу са разумевањем запћи даље у дубине наука. Но тиме није исцрпена сврха и задатак гимназије. Гимназија постизавајући својом наставом напред споменуту сврху, има баш тиме да испуни још далеко узвишенији задатак, има да духовном храном одгегује *људе*, који ће у животу своме моћи испунити задатак и сврху овога краткога века човечијега живота. Гимназија наставом својом има задатак не само да развије интелектуалне способности својих ученика до зрелости, него развијајући ту способност има да њоме развије до зрелости и снагу воље и срца како ће они разумети шта је живот људски и постизавати сврху тога краткога и несталнога живота.

Гимназија дакле има узвишени и свети задатак, да моралним васпитањем покаже пут својим ученицима којим се долази до праве среће и задовољства овога света и до вечнога блаженства онога света. То је задатак гимназије у опће, то је задатак и ове српске вероисповедне гимназије.

Кад промислимо озбиљно важност овога задатка гимназије, када погледамо на велики број ученика, који прелази три стотине, када помислимо на будућност њихову, кад помислимо да се одавде као из расадника пресађују биљке народнога живота и будућности, да ће ови сада ученици бити једном старешине породица, светила цркве и државе, када помислимо да и на њима свет и народ остаје и да до њихова здравља и снаге тела и духа стоји, хоће ли једном доносити добра плода друштву, цркви и држави, када помислимо да ће они онако живети и радити и онако вршити дужности својега позива, како за живот, рад и за позив буду спремљени, може ли онда бити наставника гимназијскога, који неће задрхтати од помисли те, сетивши се своје свете, узвишене а тако одвише тешке дужности, може ли бити наставника гимназијског, који неће своју савест, која стреми од бојазни савесношћу умиривати и задовољавати? Тешко, тешко да може, јер шта би довело спремна радника на тако велик и узвишен посао, ако не љубав према њему? или зар богата награда одмерена према раду његову? или зар велико поштовање и уважење којим га обасипа друштво и родитељи оне деце око које се труди? или зар миран, задовољан, независан и слободан живот и положај? Ја држим да сваком раднику, који са љубављу прилази на неки посао, мора бити права и највећа награда срећан успех рада. А мало је таковых радника чији се рад тако богато награђује у срећном успеху као свети рад учитеља и просветитеља.

Кад узмемо још ону спрему или боље да речем неспрему с којом многи полетарци стижу под кров овога завода, да испуне може бити једину и највећу жељу својих родитеља, да буду једном „господа", кад узмемо непогодан темперамената, суровост и слаб таленат који се често јављају код ученика као велика сметња с којом се наставници имају мучити

* види: Dr. Albert Söckl: Lehrbuch der Pädagogik II. Aufl Mainz 1880

и ту тврдоћу тврђу од камена, љубављу, строгоћу и великим стрпљењем утлачавати, да се ти ученици тек најједначе са осталима онда ће свако још боље увидети тешкоће задатка овога завода. Ја мислим да ће се свако ко о овоме размисли запитати: може ли гимназија у истини постићи ону сврху коју има да постигне? Зар снага учитељска може домашити тако далеку мету свога задатка, ако може, онда је рукама тих учитеља кључ народне среће?

Ово што сам ја изнео као задатак и сврху овога завода, јесте идејална мета рада и наставе. Хоће ли се завод тој мети приближити и колико или не, стоји дакако много до оних који у њему раде и како раде, али сами ти раденици наставници без других помоћних средстава и других важних помоћника никада се не би могли у раду своме приближити тој идејалној мети.

Осим доброга наставнога плана, који одређује начин настављања и тиме знатно помаже постизавање споменуте сврхе, осим добрих уџбеника израђених према наставном плану, осим школског закона и других сличних помоћних средстава мора основна школа испуњавати савесно и успешно свој задатак, да може гимназија тамо, где је основна школа стала, успешно наставити. Но један од најважнијих и најснажнијих увета до којега безузетно стоји успех или неуспех гимназијске наставе и образовања, јесте *друштво*.

Ако тај моћни фактор спречава својим погрешкама и заблудама наставу и образовање школско, он ће у истини спречити, ако помаже својим врлинама и школа ће процветати и извесно је да ће успех у школи срећнији бити.

Заиђимо дакле само за час у друштво и то у колико се оно тиче ове гимназије. Када хоћу о друштву као помагачу ове гимназије да говорим морам се обазрети највише на друштво овога места, јер се оно и највише тиче ове гимназије.

Па може ли ко рећи да Карловчани немају љубави према овоме заводу? може ли ко рећи да они не чине услуга овом заводу? Грех и неправда би била тако рећи, јер, ко је основао ову гимназију? ко ју је кроз читав век одржао? Зар нису Карловчани? Јесу, светао им образ може бити, поносни могу у Србству бити, њима зато нека је хвала и слава од свега Србства до века! Нису ли Карловчани увек дарежљиви били према овоме заводу? нису ли они и у оне дане када је њих невоља оскудице притисла, многе ученике гладне нахранили, наге одевали, многе ученике у домове своје примали, болне походили неге и помоћи им пружали, много пута и умрле сиротане свијим трошком сахранили? Поново велим, грех и неправда би била те услуге и такову љубав заборављати, напротив гимназија ова са наставницима и ученицима својим проникнути осећајем благодарности спомињу и спомињаће ту хвалу и славу благородним и дарежљивим Карловчанима довека. Но неће ли ко год од присутних грађана овога места ражалити се кад ово слуша, што му може бити оскудица, сиромаштво и породичне потребе спречавају да и он од своје стране каквом материјалном жртвом засведочи своју љубав, оданост и поштовање према овоме заводу?! Ја не ћу то да поречем, али зашто жалити за оним што није у власти нашој и што не можемо учинити, кад ето поља за добра дела, која по вредности својој надмашују она прва! Дела милосрђа телесна не може сваки свагда чинити, али редак је човек и нема човека који са светом живи да не би могао чинити милосрдна дела према души ближњега свога. Зар нису узвишена дела хришћанске љубави: грешнога исправљати, неукога учити, неодлучнога добрим саветом упутити на добар пут, за спас ближњих Богу се молити, ожалошћенима утехе пружити, увреде трпељиво сносити и праштати? Ко може и ко сме рећи е нема прилике овака одела да чини или да не може чинити? То су дела којима друштво треба да помаже задатак гимназијске наставе и васпитања. То су дела, која стоје у власти сваког па и најсиромашнијега грађанина овога места, да може принети као дар овоме заводу и тиме општем добру. Сваки ко проноси такав дар сматра се за добротвора па ако и не прими може бити сваки такав добротвор овде од нас ону хвалу и славу која му приличи, биће награђен за такова дела од вечнога Судије наших дела, јер што смо год, па и најмање учинили једном од ових ученика као да смо Њему учинили. Но најближи су и најпречи из друштва као помоћници овога завода родитељи ученика овога завода.

(Свршиће се.)

Раздељење царства Соломонова.

(Темат из библијске историје)

— Радослав М. Грујић —

(Свршетак).

Дед Ромоамов Давид, добио је признање, израз поданичке верности и одзивности од свих колена, још док се налазио у Хеврону и пре него што је освојио Јерусалим; а и Соломон на исти начин био је јавно признат за цара од старешина свих колена још пре смрти свога оца. Али друкчије то беше с Ровоамом. Прошло је можда више година дана од његова ступања на престо, на тек тада он нађе за вредно да потражи себи признање од старешина народних. Но изгледа, да ни тада није баш он предузео прве кораке, већ поједина колена. Тако исто биће, да је он имао и неке лажне и настране појмове и теократској влади. На име, он је држао да њему престо припада већ по наслеђу и да не треба за то да га поједина колена потврђују; па се почео владати апсолутистички, као што то беше обичај у старо доба на истоку, а и код Соломона у другој половини његова царовања, — те је мислио, да је он управо на то и рођен, да управља по својој вољи, а народ опет на то, да се смирено покорава.

Занешен тим појмовима он није ни помишљао, да учини међусобни уговор са народом, као што то беше обичај пређашњих царева при ступању на престо. Старешине народне очекиваху да ће их цар позвати, да му јавно искажу признање своје као цару — но он се гордно својим наслеђем и управљао је по својој вољи и не обраћајући главе на старешине народне. А ови опет, видевши да нови цар ступивши на престо није ни мало променуо политику свога оца, већ још више почео притешњавати народ, дигоше северна колена, као што горе видесмо већ довољно приправљена, да одступе од Давидова дома, те најавише да не ће признати његово ступање на престо царски све дотле, док он не дође и не склопи с њима узајамни уговор, као што то увек од пре обичај беше. Ради тога скупише се старешине или преставници северних колена на народни сабор и то не као што се могло очекивати у Јарусалим или Хеврон, већ у стару престоницу колена Јосифова — Сихем.[9]

[9] Сихем је дуго времена био центрум народног живота у Палестини за Аврама и Јакова, па је одржао и на даље кроз читава столећа своје старо достојанство, исто тако као н. пр. Реме, који је негда био престоница Француске државе, па је остао и даље — дуго после тога, као место крунисања француских краљева, када је већ Париз заузео његово место и постао престоница Француске; или слично Москви, која је била прво престоница, па ето до данас служи као место крунисања руских царева, без обзира на то, што је ето већ око 200 година правом престоницом империје постао Петроград, (основан 1703 год.).

Сабор је одмах показао такову самосталност, да се ничем добром није могло надати. Он је сигурно тиме нишао на то, да принуди Ровоама да дође у Сихем, како би му се ту могао слободно опрети, ако он не буде хтео усвојити њихове захтеве. То је био значајан миг Ровоаму. Али млади цар није га разумео, па није у томе налазио никакове опасности, јер је био у блаженом незнању правог стања ствари, те слеп и глух према ономе што би озбиљно забринуло озбиљнијег и разумнијег владаоца. Од стране сабора пак не беше никакова повода, с којег би се могло мислити, да сабор смера нарушити поданичку верност. Преставници северних колена желели су само неке измене, на које су они као слободни грађани имали потпуно право. С том намером предлагали су они младом цару неке услове, који су ишли за тим, да олакшају тешке намете, који су у последњим годинама царовања Соломонова силно нарасли да су постали несносни и претешки јарам по израиљски народ. Из свега се могло видети, да су они пак имали искрену жељу да га потврде за свога цара, ако им буде испуњено њихове праведне жеље, те стога и пустише мирно да са својом пратњом и старешинама Јудина колена дође на народну скупштину.

Када је Ровоам приспео у Сихем, тада се преставници народа обратише к њему с овим речима: „Твој отац метнуо је на нас тежак јарам, него нам ти сада олакшај љуту службу оца свога, и тешки јарам, који је метнуо на нас, пак ћемо ти служити“ (3. Цар. XII. 4.)

Ствар је била врло озбиљна и тим већма је требало на њу обратити разбориту пажњу, јер су то изјавили преставници народнога сабора, на челу којих је — као што је то свакако и сам Ровоам знао — стојао Јеровоам, који се одмах по смрти Соломоновој без икаквих препрека слободно вратио из Египта

међу своје незадовољне саплеменике. На њихову молбу Ровоам рече, да ће им одговорити док се промисли, па с тога нека опет кроз три дана дођу. А то је и са свим појмљиво, јер ако би им хтео шта попустити, то треба да учини тако, како би потпуно одговарало његову царском достојанству. Да се он у томе моменту налазио на истинитој висини свога позива, то би и будућа судбина његова народа била са свим друга. Али историјске прилике народнога живота, већ су спремиле земљиште за са свим друго решење ствари.

У државном савету, који се скупио да већа о том предмету, гласови се разделише. На ime, брзо се показало међу члановима савета, да би неки ради били попустити тим народним жељама. Тако мишљаху стари саветници, који су заједно с царем управљали државном крмом још за срећнијих дана Соломонова царовања, те сватајући право стање државе и народа саветоваху Ровоаму мудрошћу Соломоновом, да попусти сада народу. Они му рекоше: „ако ти будеш данас слуга народу своме, и угодиш му, и послушаш их, и одговориш им лепим речима, они ће бити слуге твоја“ (3. Цар. XII. 7). Из овог одговора се види да су старци били склони на нека попуштања, а особито у неважним стварима, како би тиме отклонили врло опасне последице, које су претиле и сам престолу, — а до тога они дођоше својим многогодишњим искуством. Да је Ровоам њих послушао, не би дошло до оног кобног разделења израиљских колена, које је немилостиво и безобзирно пресекло ону државну творевину, коју су Давид и син му Соломон са онако великим успехом основали, подигнувши је на основу вере у једног и истинитог Бога, творца и и господара света и просвете, и упутивши је тиме самим да се шири преко граница својих на све четири стране света.

Но млади и неискусни цар не задовољи се тим одговором седих, искусних и разборитих старца, већ потражи савета у правих синова свога царства — младим вршњацима, — који васпитавши се под разнратним последњим годинама Соломонова царовања — гледаху на све лакомислено. А ови му дадоше савет тако разуздан и дрзак, тако раздражујући и бесмислен, стран свакој праведности и реду, да по њему можемо најбоље констатовати горди дух деспотизма, који је владао у последњим годинама царовања Соломонова и на сваки начин био пуко имитирање државног реда у Египту. Они нам показују до какове покварености срца и до каквог безумља дођоше виши сталежи народа, који се васпитаху под развратним утецајем двора и цара, који није хтео ништа да зна о жалосном стању свога народа, већ се потпуно предао у наручје земаљским наслађама у егоистичком заносу — заслепљен гордошћу. Они му саветоваху, да са свим и то коначно одбије молбу народних преставника, изразивши уз то да су потребе новога цара још веће од потреба Соломонових, те да је по њихову дрском изразу: „мали прст његов дебљи од бедара оца његова (3. Цар XII). И да би за увек одучио народ од таковних жеља, цар је морао по савету ових младих саветника попретити народу, да ће му иго још тежим учинити. Цар прими ове савете дрских младића, а презре мудре савете седих стараца, те се тако зби и овде оно, што је рекао касније знаменити говорник и конзул римски Цицерон: „Лична корист, потајна мржња, *нескусно и незрело саветовање*, ово троје сва краљевства упропасте.“[10]

Када је Јеровоам после три дана ставивши се на чело преставницима народне скупштине изашао поново пред цара, тада им Ровоам свечано одговори по савету својих вршњака и рече: „Мој отац је метнуо на вас тежак јарам, а ја ћу још дометнути на јарам ваш; отац вас је мој шибао бичевима, а ја ћу вас шибати шкорпионима.“[11] Када се разнесе тај глас по народу и народ чује шта му цар његов обећава у обести својој — он тада пусти срцу своме на вољу и већ прекипелом незадовољству, те се свуда разлегаху кобни гласи, који су се већ јадни за Давида чули: „Какав део ми имамо с Давидом? немамо наслеђа са сином Јесеовим. У шаторе своје Израиљу! а ти Давиде, сад гледај своју кућу! И тако отиде Израиљ у шаторе своје“ (3 Цар. XII 16.)

Ето тако, манитошћу новога цара разрушен би мучан труд, кога су два поколења, напре-

[10] Privatum commodum, latens odium inexpertum invenile consilium, haec tria perimunt regna omnia.

[11] Римљани звоху „шкорпион“ бич, у коме су уплетене оштре жељезне игле, а с њиме се обично шибаху најтежи преступници.

жући све своје моћи и силе, извела. Пренеражен тим догађајем Ровоам није знао шта да ради. Но доскора се ипак прибра, кад виде око себе верно му Јудино колено и део Венијаминова, па охрабрен донекле тим науми да како-год поправи покварену ствар. Али то је сад већ било немогуће. Он је дедуше с том намером послао престарелог Адонирама, врховног управника код скупљања пореза, да уговора с устаницима и да им понуди и обећа многе олакшице, као и то, да ће им се све жеље, што су их народни преставници цару поднели — уважити, те терети огромнога пореза смањити. Но народ, чим је угледао свог старог, окорелог грешника, који је за своје моћи само год је дошао без икаквих обзира силом истеривао у сиромашно народа порез, те био с тога код свег народа јако омражен — диже силну грају и бесомучна руља у својој раздражености засу га каменьем. Застрашен жалосном судбином свога доглавника, цар брже боље похита на кола и са својом пратњом једва утече срећно у Јерусалим, — а народна скупштина изабра и прогласи за цара Јеровоама, кога признадоше свих десет северних колена.

Охоли и раздражени син Соломонов није могао да олако поднесе тај огромни губитак, па га хтеде оружаном силом натраг повратити. С том намером скупи он велику војску у Јерусалим од сто осамдесет хиљада ратника, који беху већ са свим спремни да ударе на отпалих десет колена и присиле их да признаду Ровоама за врховног свога господара. Али ту братоубилачку војну баш у најодсуднијем часу спречи Самој „**человѣкъ Божій**,“ пророк, који по своме раду и карактеру ни мало не беше налик на Ахију Соломљанина, а и родом беше, по свој прилици из Јерусалима. Он изађе пред Ровоама и војску му, и саветоваше га да не пролева братску крв, јер се то зло догодило по вољи Божјој, којој се ни један смртни човек не сме противити, па по том би тај његов братоубилачки рат био само нови преступ против Бога. И заиста, тај његов савет наће одзива код Ровоама и већ наоружаних ратника и они се мирно разиђоше.

Тако би јединство Соломонове државе потпуно раскинуто. Непријатељство међу Ровоамом и Јеровоамом и даље је трајало и често се завргавало у пустошење — братоубилачке ратове, а продужило се као што стари свештени писац вели: „**во вся дни ихъ**“ (3. Цар. XIV. 30; XV. 6. 7.

Српско-румунске деобне парнице.

У „Бранику“, а наиме у бројевима 145. 146. 147. 148 и 149. истога листа од прошле године, изашао је од Др. Стеве Малешевића написани низ чланака, где се о сада између Срба и Румуна постојећем црквено-имовном спору на дугачко и на широко расправља. Све што је писац о историјском развитку наше цркве у овим пределима, као и о правној природи нашег црквеног иметка рекао, то и сам потписујем, не као проналаске Др. Ст. Малешевића, него као већ опште познате историјске податке, који су и у досадањим деобним парницама употребљавани.

Да је писац у својим чланцима при историјској расправи остао, ја бих ћутао, но он је у својим чланцима по где коју неисправност казао. Даље, изнео је српско-румански спор у таком облику, која истини не одговара, а наиме казао је, да су досадање деобне парнице само „шаблонски“ вођене, — да су исте изгубљене и то с тога, што онај, који је парнице руководио, није у згодном моменту информисао нашег патријарха и епископе, па и остале наше људе од уплива, и није их позвао, да на извесна врата покуцају, пак да ће нам се двери правде отворити ако то учинимо, и најзад изнео је Др. Ст. М. на јавност такове ствари, које су поверљиве природе, те које није требало на јавност износити, јер ће то у будуће нашим интересима много више шкодити, него што ће писчеве историјске расправе користити. Све ово побуђује ме, да ја, који сам већином у досадањим деобним парницама српску страну заступао, па и сада још заступам, писцу речених чланака одговорим и у том одговору стање ствари онако изнесем на јавност, како оно у истини постоји, а не како то себи Др. Ст. М. у своме родољубивом заносу замишља

Ево како ствар стоји:

Наше деобне парнице са Румунима деле се у главном на два дела. Један је историјски, а други строго правни део.

Историјски податци о оснивању и развитку наше цркве и јерархије у земљама угарске

круне, а наиме: да је још пре главног пресељења Срба под Арсеном Чарнојевићем било Срба у овим крајевима, који су у духовно административном погледу потпадали под пећску патријаршију; да је пресељењем под Арсеном Чарнојевићем у земљама угарске круне основана српска автокефална црква и јерархија, која ће српском црквом управљати; да су привилегијама, што их је Леополд I. даровао, а потоњи владари аустријски потврђивали, Срби добили право да зидају себи цркве, школе, манастире и заснивају остала црквена добра и фундације, и да су их на основу добивеног права доиста зидали и односно основали; да је тада, када је овде год. 1690-те српска јерархија основана била, постојала и румунска православна митрополија ердељска са митрополитом Атанасијем на челу; да је овај митрополит год. 1698. са свима румуњским владикама и већином румуњског свештенства на унију прешао; да су ови све црквено добро собом у унију понели и односно све цркве, у колико су их тада имали, поунијатили; да је један део православних Румуна, који није хтео напуштати своју православну веру, остао без икаквог црквеног имања; да се ова голотиња румунска настанила по банатским селима, где су Срби већ боравили и црквено добро засновали били; да је Румуне наша јерархија као напуштено стадо, — и стадо без пастира, — не под уговором, него из милости под своје закриле примила; да су им из великодушности ћутећки дозволили, да српске цркве похађају и у њој српско православно богослужење слушају, и да им српски свештеник душепопечитељске дужности врши, и т. д.; сви ти историјски податци и догађаји, који су по себи истинити и неоспорни, наведени су и употребљени и у пређашњим од мене и од пок. Петра Ивковића вођеним, досад окончаним дообним парницама. И да је Др. Ст. М. пажљиво прочитао на пример Мехалску дообну парницу, он би се уверио, да смо на основу речених историјских података парницу код првостепеног суда и добили. Наиме првостепени суд, узевши у обзир речене историјске податке изрекао је био, да правна претпоставка за Србе говори, и да су Румуни дужни своје наводно право на оспорено црквено добро доказати, што они нису учинили.

Но крал. табла и кр. курија другог су мишљења били. Они су узели наше историјске податке као догађаје, који спадају у застарелу прошлост, па су преко тога ћутке прешли, узевши као основ суђењу постојеће чињенице из којих извире, да су Срби својим властитим поступком прекинули сваки однос са својом историјском прошлошћу, и да су се тиме ћутке одрекли свога историјског права, а наиме:

Да је сам наш Сабор у начелу признао имовну заједницу са Румунима тиме, што им је из фондова као намиру 300.000 фор. платио;

да је наш Сабор год. 1871-ве путем изаслане своје делегације са Румунима и односно њиховом саборском делегацијом такову погодбу склопио, којом се признаје, да мешовите српскоромунске општине постоје, да се свака општина, у којој се бар 100 душа једне или друге народности налазе, за мешовиту и за такову, у којој дообн места имаде, сматрати има, шта више у тој погодби означено је како и у ком сразмеру има да се црквено добро подели;

да је у току парнице старим подацима и домовним протоколима доказано, да су у овим општинама које су за мешовите признате, Румуни са Србима већ тада, када је црква зидана, у заједници живели;

да је у мешовитим општинама, као: Чанад, Батања, Кеча, Печка, Толвадија и т. д., црквено добро нагодбеним путем подељено и тиме прецендес створен за поделу црквеног имања у помешаним општинама;

да је наша јерархија у тако званим мешовитим општинама одржала „status quo“, то јест, није спроваљала рескриптом прописану организацију, него је одржала оно стање, које је пре ступања превишњег кр. рескрипта постојало;

да је највиша резолуција од год. 1864., којом је засебна румунска митрополија основана, нашла у наведним мешовитим општинама Србе и Румуне у заједничком поседу црквеног добра, где је привремени, од српске епархијске управе именовани, у половини из Срба, а у половини из Румуна састојећи се одбор руковао црквеним добром;

да је у овим мешовитим општинама литургија наизменце, једне недеље српски а друге румунски, служена и остали црквени обреди на српском и румунском језику, како га је дотична странка желела, вршени, и да су у тим општинама Срби свога, а Румуни свога засебног

свештеника, у гдекојим општинама пак једног заједничког свештеника имали и т. д.

Све су то необориве чињенице, на основу којих је испостављена црквено-имовна заједница и односно да су се у означеним мешовитим општинама Срби и Румуни као што карловачка погодба каже: „im gemeinschaftlichen Kirchengemeindlichen Verbande“ (у заједничкој црквено-општинској свези) налазили, те су виши судови правну претпоставку изрекли, да је у означеним и односно у оним мешовитим општинама, које су у смислу карловачке погодбе, тачке XIX., до конца фебруара 1872. делегацијама као мешовите пријављене и од оних као такове признате, црквено добро заједничко српско-румунско, које подлежи подели и које се по кључу, који ће суд определити, поделити има.

Према оваким околностима сваки ће правник, па и лајик, уверење стећи, да је положај српске стране у досад довршеним парницама врло тежак био, и да је на Србе терет пао, *да докажу, да је црквено добро искључиво српско.* Ма смо у сада реченом правцу, сва могућа доказна средства употребили. А наиме: старим урбаријалним пописом из прошлог столећа доказали смо гледе велико-сентиклушке и сарваолске цркве, да је већ тада у овим општинама црква и школа убележена била као „Raiczische Kirche — „Raiczische Schule“. Доказали смо стручњачким испитивањима, која су пуних 14 дана трајала, да су у оно доба када су цркве речених општина зидане, Срби у већини и много имућнији били него Румуни. Даказали смо сведоцима и односним старим рачунима, који се односе на оправке цркве, да је црква у месту као „српска“ позната и називана била. Даказали смо, да је црква у средини српског краја зидана, и на основу ових доказа исказали су стручњаци: *да сви знаци за то говоре да је црквено добро по пореклу српско*, те смо молили суд, да ово добро, из разлога тога што је принесеним доказима правна претпоставка за Србе испостављена, а Румуни противно, — наиме да је црквено добро заједничка српско-румунска тековина, — ничим доказали нису, српској страни досуди.

Резултат од нас принесених доказа био је тај, да је суд цркву, црквене утвари и она црквена добра, која се не могу поделити Србима досудио, ма да су ови у реченим општинама у знатној мањини и ма да карловачка погодба тачка IX. изриком наређује, да црква и црквене утвари имају припасти оној странци, која у општини већину сачињава. Сем тога одступио је суд од оне наредбе карловачке погодбе, по којој се црквено добро сразмерно према броју душа поделити има, те би например у Вел Сентиклушу где имаде Срба 1248, а Румуна 4051 душа, у Сараволи где имаде Срба 1237, а Румуна 2170 душа — Срби отприлике $^3/_{10}$ а Румуни $^7/_{10}$ и односно Срби $^1/_3$ а Румуни $^2/_3$ од целога црквеног добра добити имали, — баш противно карловачкој погодби, *нама у корист* црквено добро на *две равне половине* поделио. Исто је тако било и код осталих мешовитих општина, где сам ја српску страну заступао као: у Фенлаку, Великој-Маргити и Делиблату.

Суд није нашао за право, да се Румуни са тужбом са свим одбију, јер је — као што сам горе споменуо — доказано, да су Румуни, већ онда када се црква зидала, са Србима у црквено-општинској заједници били и јер их је царска резолуција од год. 1864-те у заједничком поседу и уживању црквеног имања нашла, те им је из горе наведених разлога а нарочито са разлога тога што су Срби карловачком погодбом имаовну заједницу, а тиме и право Румуна на деобу црквеног иметка, признали, морао досудити ону откупну своту, која је путем процене установљена. —

Према оваком стању ствари може свако уверење стећи, да не стоји навод Др. Стеве Малешевића, да су Срби досадање деобне парнице изгубили, и да није истина да су досадање деобне парнице тек онако „наблонски“ вођене, — „па како испало“. —

(Свршиће се.)

Из Угарске Делегације.

(Сврштак).

После овог са великом пажњом саслушаног говора делегата пл. Ђурковића, узме реч министар заједничких финанција госп. *Бењамин пл. Калај*. Радо одговара на примедбе и назоре непосредног говорника само му не пада лако ухватити повод и језгру његовог разлагања. Г. Ђурковић, који врло добро познаје прилике у Босни и Херцеговини, по свој прилици да је на-

мерно равне односиле нешто летимице, нешто са увијеним реченицама додирнуо, па не имајући пред собом ни голе истакнуте чињенице, ни одређене смерове, морам да се ограничим на оно, што ми се чини, да је предмет и сврха његова говора.

Данашњи покрет разних вероисповести у Босни и Херцеговини, вели министар, није најновијег датума. Таквих покрета је било увек под отоманеском владавином и г. Ђурковић има сасма право, кад вели, да се народни осећаји и смерови на Балкану идентификују са тежњама и радом иначе чисто верске нарави. Турске владе нису много бриге водиле око тога, на се је све више и више уврежио тај обичај, да се даном приликом народне, па чак и политичке намере и борбе преносе на поље црквеног живота. Покрет међу источно-православнима у Босни, изз окупације, није последњих година, него већ 1881. године почео. Било је више пута отпора и нападаја, али су све те струје после извеснот времена престале, духови су се опет смирили.

Последњи покрет је почео пред неколико година са меморандумом, који је предложен од неких православних, који себи самовласно приписиваху, да су они представници свога народа. Не ћу ни ја да улазим у узроке и постанак тога меморандума, па ћу — да избегнем сваку сувишну расправу — дозволити, да је тај спис некако израз расположења народа и да је тај цели покрет од доле а не са стране створен. Кад је мени, у присуству трећих особа и сведока, прочитан меморандум, ја сам дотичне позвао, да они тачно формулишу своје захтеве у погледу црквених и школских установа. Меморандум сам беше низ нејасних, опћенитих и највише неоснованих тврдња и тужаба. После неког времена дођоше исти, те ми предложише, опет у присуству трећих особа, један статут за уређење њихове цркве. Ја сам господи одговорио, да ја на брзу руку тај статут просудити не могу, и нека ми дакле даду времена и прилике, да им саопћим моју одлуку.

Они нису хтели чекати, него се упутише у Цариград васеленском патријарху, држећи вальда, да ја стрепим од суда васеленског синода. Ја сам међутим унапред знао, како ће суд синода испасти, јер је тај статут био пун таквих антиканоничних установа, на које ни једна епископална црква, а камо ли васељенска, не би могла пристати. Министар цитира поједине такове установе, по којима би лајици добили сву силу и снагу у црквеној управи, а свећенство и епископат би били изврнути подређености и неограниченој немоћи. По другим установама би мирски елеменат без сваког надзора од стране државе могао да располаже са имањем и приходима црквеним, а по даљим установа су у потпуни елиминирана била највиша права круне и владара. Министар вели, да се је он управо радовао, кад су се представници статута обратили на своју закониту претпостављену власт, на васељенског патријарха. Овај је у споразуму са синодом осудио и одбио црквени статут и упутио је дотичну господу, да се врате лепо и мирно кући, па пољубе велике достојанственике своје цркве у руку, и да се подвргну њиховој власти и милости. Да је цариградски синод сасвим правилно поступао, доказује и строга осуда истога статута, која је обелодањена у званичном органу карловачке патријаршије, у „Српском Сиону“.

Поред свега, што се је збило против воље и савета босанске владе, није министар никад изгубио стрпељивост своју и он је већ у прошлој делегацији изјавио, да он не жели борбу са православним елементом у Босни, да је он готов израза дати својој сусретљивости, ако се иста готовост изјави са стране дотичних опозиционара. Влада се не ће никако упуштати у догматична решења и начела, јер та спадају у законити и канонични делокруг босанско-херцеговачке јерархије. Али влада ће свакако да бдије над тим, да се од друге стране не крше ни права, ни делокруг цркве и епископата православног. У најновије доба су се чланови црквене опозиције приближили својој јарархији, што је од стране митрополита најрадосније примљено. Министру успех тога зближења није до сада познат, јер епископат сасма слободно и независно поступа, а влада ће тек онда овој ствари ближе приступити, кад се буде радило о уређењу највишег државног надзора.

На ово разлагање одговори делегат *Бура* или *Ђурковић*:

„Славни одборе! Примам одговор преузв. г. министра на знање са свесрдном жељом, да се потпуни и трајни мир међу православном јерархијом и мирским сталежом у корист цркве и државе постигне. Само морам приметити, да би расправа данашња услед одговора Њег. преузвишености могла имати неко субјективно обеле-

жје. Могло би изгледати тако, као да сам ја ово питање из субјективних узрока или намера потакнуо. Сигурно је, да ја као следбеник православне цркве имам право и дужност, да се заузимам за исту вероисповест у Босни и Херцеговини. Али то не бијаше моја искључива намера. Ваљда писам доста јасан и одлучан у мојим изразима био, ели ја писам само говорио о меморандуму православних, него и о оним жалбама, што су их мухамеданци поднели. Нисам само говорио о потреби унутарњег устројства и задовољства појединих вероисповести, него и о поремећеном миру међу тим вероисповестима, који мир ваља у интересу ових, као и целе земље, па на послетку и из обзира спољне политике наше монархије, што пре и што темељније успоставити.

Не могу да пропустим прилику, а да се не осврнем на примедбу Њег. преузвишености у погледу црквене везе православних у Босни са васељенским патријархом у Цариграду. Изгледа ми, као да је госп. министру ова веза угодна и згодна. Ја сам, славни одборе, са свим противног мнења, ако и признајем, да се ова канонична веза данас, жали боже, променути не да. Свака промена би скопчана била са великим тешкоћама, са сукобом и борбом, коју ја већ из политичких узрока желити не могу. Свакако је несборива истина, да је ова веза једина правна и стварна веза, која постоји међу Босном и турском царевином. Државно-правна и међународна веза, садржана у суверенитету султана, не смета ни мало самовласности и потпуној слободи управе босанске. Тако је исто скоро са свим слободан реис-ул-улема великодостојник мухамеданаца у Сарајеву, од шеик-ул-ислама у Цариграду. Колико је штетна зависност православне цркве у Босни од васељенског патријарха, доказале су баш у последње време одлуке његовог синода, приликом устројења бањалучке епархије и вишег духовног суда у Сарајеву. Ја сам већ пре 20 година имао прилике саветовати меродавним круговима, да се православна црква у Босни и Херцеговини стави под карловачку патријаршију или да се бар привремено уреди као самостална црква са поглавицом митрополитом у Сарајеву. То сам мњење од тог доба више пута речима и чланцима заступао — истина, са уверењем, да се погрешка у декларацији месеца априла 1880. године, за сад променути не може.

Министар *вл. Калајм* одговара, да су мухамеданци заиста поднели Његову Величанству меморандум, а њему статут за унутрашње уређење њихове цркве. Меморандум има разних тужаба, на пример и таквих да неко село нема почела; има и тужбе на крштења тобоже против воли родитеља. Око тих жалби се сад води подробна и строга истрага и онда ће тек доћи одлука Њ. Величанства. Дотле министар није у стању дати одговора на оно, што се тиче меморандума мухамеданаца из Херцеговине. Само му ваља приметити, да је овај меморандум делимично јако сличан меморандуму православних, што би ваљда дало на истоветност извора слутити.

Што се тиче односаја међу појединим вероисповестима, то он признаје, да су односаји међу православнима и католицима од неког времена прилично охладнели. Влада сигурно није крива, јер је она течајем времена све учинила за вољу и корист православних. Натпис на вероисповедним школама гласи: Српска православна школа, Срби имају своју заставу, ћирилица је са свим равноправна са латиницом — једном речи, њихове су жеље све испуњене.

После ових, врло симптоматичних говора неће бити без интереса, да приведемо одмах и извадак из једнога чланка, што је изишао у „Пештанском Лоју“, непосредно иза тих говора. Као што извадак тај сведочи, биће, да меродавни кругови сада осуђују пропаганду римскога прозелитизма. Карактеристично је, да се тај прозелитизам, та „верска ревност“ назива „политичким злочином“.

Извадак из чланка „П. Лоја“ гласи овако:

„Ми дабогме не можемо рећити, да ли и у колико су основане дотичне жалбе Мухамедоваца у окупованим областима; али ако би се у меморандуму наведени случајеви само и од части потврдили, тада бисмо стојали пред појавом, која се не може довољно одлучно осудити. Прозелитство у земљи тако осетљивој у верском и политичком погледу, као што је Босна, у опште нема смисла, све да се покуша и под изликом или разлогом напредне западњачке културе. Али фанатична воља на прозелитство управо је политичан злочин, када она, код свих својих великих напора, не може да покаже баш никакве успехе, дакле када, она иноверце исто тако раздражује, као када би од вере отпадале десетине хиљада сваке године. Ми смо већ једанпут

свој глас дизали против онога непромишљеног и опасног рада, који се већ од толико година почео од стране Рима, а нарочито је одабрао југословенске области, као поље свом, колико штетном, толико бескорисном опиту. Изгледа, као да је повучен ланац од Љубљане на Загреб, Сарајево и Ђаково, коме се приписује задатак, да у дело приведе у осамнаестом столећу покушавано дело уједињења католичке и источно-православне цркве. Ело је бан ту скоро један богословски ауторитет бечкога свеучилишта у расправи, која је јако пала у очи, одредио политично опредељење и задатак у потпуном покатоличавању Балканског Полуострва и Истока.

„Част и поштење свакој тежњи и уверењу; али када верска ревност постане политичким злочином, ту нема више места трпељивости и гледању кроз прсте. Ње свега узгледу и ширењу католичке цркве за цело није послужено, ако неколико мухамедовске деце или девојака буду крштом одведени и покривени без наблюдавања законских прописа. А што није могло бити пре 150 година, т. ј. средињење двеју држава, то ће данас још мање бити могућно. Кратка историја аустриске окупације Србије у почетку 18-га столећа и друге појаве у југословенским провинцијама, од тада па овамо, са свим су јасно показале, како су често политика и држава плаћале фанатизам невештих зелота.“

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Архидијецезални Административни Одбор**) због недоласка чланова није могао одржати седницу 18. (30.) јануара о. г., те је поново сазван у седницу за 27. јануар (8. фебруар) о. г.

—

У Угарској.

(**Црквени конгрес римокатолика у Угарској**) састао се у своје заседање прошле среде у Будимпешти. Задатак тога конгреса јесте, да, на основу привилијег решења од 24. новембра 1895., изради статут за римокатоличку земаљску автономију. Конгрес је отворио кардинал-примас преузв. г. Васари, а по том уступио председништво грофу Сапарију. Пре отварања конгреса, држава је, дан пре, конференција, на којој је признато, да је аутономија потребна, а за уређење исте да се прими као подлога за расправу, елаборат одбора 27-рице, који је за израду елабората изабрат од конгреса 13. новембра 1897., но при претресу којега ће бити поднесени многи исправци. Пре ове конференције држао је своју конференцију и римокатолички угарски епископат. Но пошто и међу тим епископима постоје разна мишљења, како у општим питањима автономије, тако и у појединим питањима њезине организације, епископска конференција није донела коначнога решења, него ће дотични чланови епископата у конгресу своја становишта заузети и бранити, према личним назорима. Угарски римокатолички епископат ће, дакле, *као такав*, своје становиште према штатуту, што би га конгрес донети имао, заузети и о њему своје мњење изјавити — после свршене радње конгреске.

Грчко католички влашки епископат неће учествовати у конгресу, јер хоће да очува засебну автономију у својој цркви.

У 27. броју „П. Лојда“ штампан је чланак једнога члана конгреског, у којем се лапидарним аргументима осуђује и одбацује елаборат одбора 27-рице, из многих разлога, а на првом месту због сувише демократскога изборнога репрезентативног система. Чланак је тај врло значајан и без сумње ће на себе обратити пажњу свију меродавних кругова.

А јер у њему има много тога и за нас и за наше прилике од не малога интереса, упознаћемо и наше читаоце с њиме.

Судећи по почетку конгреске расправе, не иде глатко ни с автономијом угарских римокатолика.

—

У Хрватској и Славонији.

(**Нов сенират евангелично-аугсбуршке конфесије.**) Досадашњи бачко-сремски сенират евангел. аугсб. конфесије подељен је на двоје, те ће за Хрватску и Славонију постојати посебни. На збору повереника исте вероисповести од 15. јануара о. г. изабрат је за сеньора новоустројеног сенирата, већином гласова, досадашњи сурчиански ев. а. к. жупник *Никола Абаџић*, а за сениралног инспектора *Адам Мајер* из Нов. Пазуве. Досадашњи бачко-сремски сенир Гавра Белохорски из Н. Сада јавља, да ће инсталација нових хрв.-слав. сениралних чиновника бити 15. фебруара (по новом календару) о. г. у магистратској дворани у Земуну у 11 сати пре подне. Након инсталације држаће се прва скупштина хрв.-слав. ев. сенирата, а после ове биће свечан обед. *Ј. Д.*

ПОЗИВ

НА

ГИМНАЗИЈСКУ БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ

која се приређује

у Срем. Карловцима на Св. Три Јерарха

30. јануара (11. фебруара) 1900.

I.

1. Бортнјанскій. Дм. — Концертъ Nr. XXXII. Скажи ми Господи, кончину мою. (Из 38. псалма 5, 6, 7, 11, 13 и 14 стих). Мешовити збор.

2. а.) Mozart, A. W. — Ala turca, (Sonata Nr. XII.), б.) Schumann, Rob. — Fröhlicher Landmann (von der Arbeit zurückkehrend), в) Маринковић, Ј. Српско народно коло. На гласовиру свира Божидар Јеремић уч. VIII. разр.

3. а.) Havlasa, Q. — Падајте браћо, б.) Маринковић, Ј. Хај. Мушки збор.

4. Толингер, Роб. — Русанђанке Бр. VI. Уломак. Мешовити збор.

5. Декламује Бранко Гајић, уч. I. разр.

6. Мокрањац. Ст. Ст. — VI. руковет (Хајдук Вељко). Мешовити збор.

7. а.) Ližičař, S. — Приморски напеви, б.) Маринковић, Ј. — Македонски напеви. Мушки збор.

8. а.) Толингер, Роб. — Русанђанке Бр. II. Славују, б.) Smetana, B. — Збор сељака из опере: „Prodaná nevesta“. Мешовити збор.

Беседа се приређује у корист сиромашних ученика.

Позив.

Богословско књижевно друштво „Слога“ у Ср. Карловцима слави у недељу 30. јануара (11. фебруара) 1900. год. своје крсно име:

СВ. ТРИ ЈЕРАРХА.

РАСПОРЕД:

I. После св. литургије освећење водице и резање свечарског колача у аудиторији I. год. богословије.

II. После подне у три сахата:

Свечана седница.

1. После молитве председник отвара седницу.

2. Тих. Остојић: Отче наш, пева збор друштва „Слоге“.

3. Хришћанство и дух модерног света, расправља г. М. Терзин, богослов III. год.

4. Д. С. Бортнјанскій: Коль славенъ, тропев певају г.г. Ст. Михајловић, богослов III. год., М. Вукајловић и Ј. Николић, богослови I. год.

5. Ђ. Јакшић: Поноћ, декламује г. Ст. Русић, богослов II. године.

6. а.) М. Топаловић: Соколи, соколи! б.) Д. С. Бортнјанскій: О тебѣ радуется, пева збор друштва „Слоге“.

7. Председник затвара седницу.

Из седнице богословског књижевног друштва „Слоге“ држане у Ср. Карловцима 18. (30.) јануара 1900. год.

Наум Марјановић перовођа. **Панта С. Бикицки** председник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 7 1—3

Услед оставке ђиџе Видосаве Зурковићеве учитељице, овим се расписује стечај на учитељско место на вероисповедној мешовитој школи у Станчеву.

Плата је учитељу 600 круна, за писаћи прибор 10 круна; слободан стан од 2 собе, кујном, шпајзом, шталом и баштом од 400□ хвати; 5 лањаца оранице с дохотком од 100 круна на коју све терете учитељ сноси и 16 метера дрва. Од укона, где позван буде, 1 круна.

Учитељева је дужност све законом прописане предмете деци предавати, у св. цркви редовно појати и децу у појању обучавати.

Компетовати могу само прописано оспособљена лица која су и из мађарског језика испит положили.

Молбе ваља слати потписаноме председништву.

Рок пријаве траје до Тодорове Суботе.

Из седнице црквено-школске скупштине држане у Станчеву 14. (26.) јануара 1900. год.

Спиридон Оберкнежевић
парох. адм председник

Видосава Зурковићева
срп. нар. учитељица, перовођа.

Ad K. 427/595 ex 1899. 6 2—3

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења упражњеног места срп. правосл. пароха I. плаћеног разреда у Темишвару-граду (1000 фор. плате, 600 фор. сесијоналног еквивалента и стан у нарави), с којим је местом скопчано и звање окружног протопрезвитера темишварског, отвара се овим стечај с пријавним роком од шест седмица, рачунајући од дана првог објародовања овог стечаја у „Срп. Сиону.“

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 14. (26.) децембра 1899. год.

Председништво.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 5.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 30. јануара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

МИТРОФАН

ПО БОЖЈОЈ МИЛОСТИ ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ ЕПИСКОП НОВОСАДСКО-БАЧКИ, СОМБОРСКИ, СЕГЕДИНСКИ И ЈЕГАРСКИ

свему пречасном свештенству обојега реда и васколиком благочастивом и љубазном народу Богом храњене епархије Наше благодат, милост и мир од Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, а од Нас архипастирски поздрав и архијерејски благослов.

Мир Божји, Христос се роди!

Са овим највеће радости и утехе духовне и црквеног радовања поздравом, поздрављам и ја вас, љубазни моји, данас, и честитам свима вама празник рођења Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа.

Сам Бог, за преступ заповести Своје изгнећи из раја прародитеље наше, по Своме великом милосрђу и бесконачној доброти обећао им је Спасителя, а ово обећање у много пута и на разне начине и понављао у роду човечјем, да припреми људе да приме Спасителя. Пред сами долазак великога небеског Посредника, који је имао да измири небо и земљу, као знак доласка му завлада у свету општи мир. Дугогодишње искуство сведочило је о крајњој немоћи људској, да без помоћи Божје позна и штује Бога, нарочито да извршава Његове свете законе и да се измири с Њиме. Сав тако рећи васиони свет, по божанственом Откривењу а услед живе свести своје слабости и немоћи, ишчекиваше небеского Искупитеља, Који би чловѣкомъ и сутѣхою языкомъ.

Кад се навршило унапред одређено време, *вгда прїиде кончина лѣта, посла Богъ Сына своего единороднаго, раждаемаго w жены, бываема подъ закономъ, да подзаконныя искупитъ, и да всыновленїе восприимемъ* (Гал. 4, 4). јер *Бог не посла Сина свога на свет да суди свету, него да се свет спасе кроза њ* (Јов. 3, 17).

И роди нам се данас Спас. Богомладенац, повит у пелене, положен би у јасли, — у знак дубокога понижења, до кога је пао човек-грешник, који има преку потребу од небеске помоћи Богочовека.

Али божанствена слава Богомладенца није се могла затајити у ноћној тами, у пећини, у јаслама и пеленама, у овим првим обличјима Његова сиромаштва, смирености и понижености. О рођењу Спасову онај час сазнадоше на земљи, сазнадоше равни крајеви земаљски, витлејемски пастири и мудраци од истока, сазнадоше и прости људи и људи од науке. Близу онога краја, где се родио Спас, бијаху витлејемски пастири, који чуваху ноћну стражу код стада својега. Њима се јавља Анђео и слава Господња њих обасја. Сѣ благовѣствую вамъ радость велію, яже бѫдетъ всѣмъ людемъ, каза им Анђео, яко родисѧ вамъ днесь спасъ, иже есть Хрїстосъ Господь. И сіе вамъ знаменіе: обрящете младенца повита лежаща въ яслехъ (Лук. 2, 10—12). И у једанпут постаде с Анђелом мноштво војника небеских, који хваљаху Бога говорећи: *Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља* (Лук. 10, 14). Пастири, пошто отидоше од њих Анђели на небо, дођоше брзо у Витлејем и нађоше Марију, Јосифа и Младенца Господа, где лежи у јаслима и први Му се поклонише. Казавши Марији и Јосифу, што видеше и чуше за Богомладенца, пастири се повратише у крајеве своје славећи и хвалећи Бога. А Марија чуваше све речи ове и слагаше их у срцу својему.

Не само крајеви витлејемски чуше за славу Младенца, иже сый сіянїе славы и образъ ѵпостаси Бога (Јевр. 1, 3), но сеѣ оумалиѳ. зракъ раба пріимъ, въ подобїи человѣкѡчистѣмъ бывъ, и образомъ вѡрѣтесѧ якоже человѣкъ (Фил. 2, 7). Пред рођењем Његовим појави се на истоку од Витлејема чудна звезда, или, као што говори свети Златоусти, нека сила што се не види, или, по мишљењу другога Светитеља цркве православне, анђеоска. Својом појавом она је завестила свету, да је *сишула звезда од Јакова и устао човек од Израиља*.

Необична звезда ова довела је од истока, да се поклоне новорођеноме Цару јудејском, и звездаре и мудраце, који падоше и с њером Му се поклонише и даре му ове принеше: *злато*, као цару од века, и *тамјан*, као Богу од свега, и *смирну*, као бесмртноме мртвацу за три дана.

Па не само пастири и звездари и мудраци да сазнадоше и признадоше Богомладенца за Христа Спасителя, већ и свака твар приноси Господу, који се родио, хвалу и дар: анђели песму, небеса звезду, мудраци даре, пастири чудо, земља пећину, пустиња јасле, људи мајер Дјеву.

Из витлејемске пећине засја божанствена слава!

Нека се веселе небеса и земља се радује! Јер небо и земљу данас састави рођење Христово, данас Бог сиђе на земљу и човек пође на небо; данас се Онај који се по јестеству не види, човека ради види, и ми славећи Га певајмо Му: слава на висини Богу, и на земљи мир, што Га даде Твој долазак, Спасителју.

Све што дише нека хвали Свемогућега и сваки нека слави Бога у овом догађају! Јер Сунце правде, које не заходи, обасја све што је испод сунца, на похитимо и ми, да Га сретемо чистим очима и чистим делима, и приправимо се духом, да примимо сад Онога, који к својима иде чудним рођењем, да би нас који смо се удаљили од живота рајскога опет к њему повратио.

Ево ово и овако нам казују свете књиге и православне свете цркве високе и радосне песме, једнаке по стварима а различне по богатоме размишљању, за пуне тајне догађај овај. Јер рођење Сина Божјег, Христа — Спасителя света, такав је догађај, за који су дужни вечно славити и благодарити Бога не само земаљска Црква Његова, него и небеска, — не само људи, него и Анђели Божји. Угледајући се на онај славопој анђеоски и земаљска Црква Божја данас узноси песме од хвале и славе Богу и позива своја чеда да радосно ускликну: Христос се роди, славите Га! Христос с небеса, сретајте Га! Христос на земљи, радујте се!

Славите Христа, сретајте Христа, радујте се Христу и ви, љубазни моји, са данашњега дана великога и сада и свагда.

Данас је, љубазни моји, по светој вољи Божјој, на земљи мир и међу људима добра воља, и сваки онај који ову Божју заповест не слуша тешку клетву на свој дом потеже.

Па у архипастирској љубави и у непрестаном старању своме о духовном, моралном, просветном и материјалном напретку и бољитку свијех вас, долазим и ја у средину вашу, ако телом и нисам код вас, али сам духом свагда с вама, да са вашим топлим молитвама спојим и моје молитве, а са мојим молитвама да нежем ваше молитве пред јаслима рођеног Богомладенца, Спаса нашега, да укротимо земаљску охолост своју, да би смо дошли до духовнога сиромаштва пастира витлејемских, који лако вероваше Младенца Христа не само по томе што небо отворише анђеоске песме, него и по томе што је и срце њихово било већ готово да смести у себи небеске песме и као убоге јасле да прими земаљско сиромаштво небескога Господара. Па у истој овој љубави и старању, да вам, љубазни моји, изнесем и жеље свога срца архијерејскога и да вам у овој првој архипастирској посланици својој напомењем и неке дужности наше, да се не огрешите о ону свету вољу Божју са које је данас на земљи мир и добра воља међу људима.

У миру будите са светом Црквом, коју је стекао Господ Исус Христос крвљу Својом, и у којој је, као у богатој ризници, сместио све, што је преко потребно за наше оправдање, осветење и спасење. Извршујте вољно и са љубави, као послушна и покорна деца, све обреде-правила, установе и уредбе свете цркве наше православне. А какве жалосне и пагубне последице могу снаћи оне, који се одрекоше вере своје свете и оцепише од цркве своје православне, која их је светим крштењем духовно на ново родила, духом спасавајуће вере одгојила, која их је светим тајнама крепила и јачала, која им је дивним молитвама својим песмама и одбредима свечаним и тужним, душу и срце наслађавала и тешила, казује нам горко ускуство браће наше по духу и телу, који се удалише од јединства са једном, светом, саборном и апостолском црквом православном, те блуде по тами сујеверица и празноверица, те тиме самовољно сами себе лишавају нада на вечни живот. Чувајте се, љубазни моји, таковних и лажних учитеља њихових, који хоће да унесу међу вас раскола погибли и у лакоумству своме да вас ловe измишљеним речима. Будите, љубазни моји, трезни и пазите, јер супарник ваш, тај зао дух садашњег времена у народу моме, као лав ричући ходи и тражи кога да прогута. Браните се од њега, љубазни моји, тврђом у светој вери православној својој, мушки се држите, утврђујте се и останите у вери својој према светом православљу утемељени и тврди, те нека расте вера ваша и множи се љубав сваког вас међу вама, а Бог сваке благодати нек вас сахрани, утврди, укрепи, утемељи.

Будите, љубазни моји, у миру и са савести својом, јер ништа није у свету овом потребније од добре савести, старајући се у свему добро да живите. Јер никаква добит, ма како она велика била, никакав успех у делима и предузећу нашем, ма како се он показао знатним, не ће обузети никаквим задовољством и насладом душу нашу, ако се они постизавају на такав начин, да се огрешимо о савест своју, о тај глас Божји у нама, који осуђује или оправдава наша дела и поступке наше. **Нѣсть радованіе нечистникомъ**, и у овом већ животу, говори пророк Божји, говорећи о животу будућем.

Покоравајте се, љубазни моји, врховној власти, без приговора, уважавајући и пршећи са поштовањем све њене законе и одредбе, суделујући, сваки у оквиру дане му законом власти, на остварењу и извршењу благих њених установа у славу и напредак миле нам свима домовине, а узносећи топле молитве к Богу за земље господара Његово Царско и Апостолско Краљевско Величанство Франца Јосифа Првога и за сав прејасни Владалачки Дом, да под мудрим скиптром Његовим тихи и мирни живот поживимо. То је пре свега света дужност наша, коју нам налаже света вера наша.

Бога кајтесѧ, царѧ чтите, заповеда св. апостол. А зашто? *Јер је тако воља Божја*, говори он. Молю прежде всѣхъ творити молитвы, моленія, прошенія, благодаренія за всѧ человѣки, за царѧ, и за всѣхъ, иже ке власти сѣть, заповеда други св. апостол. А зашто? *Јер је ово добро и пријатно пред Спаситељем нашим Богом.* То захтева од нас и напредак отаџбине, као и срећа сваког појединог јој сина. Јер искуство свијех времена и народâ сведочи, да је права величина и слава, напредак и срећа појединих народа могућа, само дотле, док се у уму и срцу појединих народа чува без приговора покорност и преданост врховној власти.

Будите ⁋у миру са својим духовним пастирима, које дух свети постави пасти цркоѵь Господа и Бога, слушајући, по заповести св. апостола, и покоравајући се поукама њиховим, јер се они старају за душе ваше; припознајте их као такове који се труде међу вама и имајте их у изобилној љубави за дело њихово. Видите ли свештеника, кад се моли у храму, умите удела с њиме у молитвама не самим попављањем за њим речи молитвених или одговарањем на њих, но загрејте у срцу своме молитвени расположај и на храма заједничке молитве пренесите дух молитве у ваш властити дом, који треба да буде у Христићанина домаћом црквом. Јесте ли пак присутни, кад свршава свештеник бескрвну жртву Богу, слажите у срцу дух и смисао оног свештенодејства што се свршава и научите се приносити самога себе на жртву живу, свету, пријатну Богу. Слушате ли из уста пастира своја реч поуке, примајте реч ту не као реч човечју, но као у истину реч Божју, јер не од себе и не своје проповедају прави, Богом постављени пастири, но речи Божје ваавештавају.

Живите и ви, духовни пастири, у миру са паством својом, која вам је предата, надгледајући је не силом, него драговољно, нити за неправедне добитке, него из добра срца, и бивајте угледи стаду вашем.

Нека буде мир и у породицама и на дому вашем, тачним и савесним вршењем од свих чланова породичних оних дужности, које их налаже и закон природни и закон Божји. *Мужеви, љубите своје жене*, као што заповеда апостол, *и живите с њима по разуму, и поштујте их као слабији женски суд; а жене, слушајте своје мужеве, јер је муж глава жени.* Родитељи, *не раздражујте децу своју, да не губе вољу*, јер неумерена строгост, која се овим речима апостоловим осуђује, уништава способност деце, слаби им ум и убија вољу, *него их гајите у науци и у страху Господњему*, бивајући им живи пример правога хришћанског живота. Децо, *слушајте родитеље своје у свачему и покоравајте им се*; слушајте наставу оца свога и неостављајте науке матере своје, привежите их себи на срце за свагда, јер благослов очин утврђује домове дечије, а клетва материна разорана их до темеља.

А нека буде мир, љубазни моји, и у црквеној и политичкој опћини вашој, те вас молим живите у међусобној љубави, будите једне мисли међу собом, будите сви сложни, братољубиви, милостиви и понизни; не враћајте зла за зло, ни псовке за псовку, него насупрот благосиљајте знајући да сте на то позвани да наследите благослов. Јер који је рад да живи и да види дане добре, нека задржи језик свој од зла, и усне своје, да не говоре преваре; нека се уклони од зла и нека учини добро; нека тражи мира и нека се држи њега. Обуците се у милост, кротост, трпљење, сносећи један другога, и опраштајући један другоме ако има ко тужбу на кога, а сврх свега тога обуците се у љубав, која је веза савршенства.

Цар и пророк Давид говори за себе, да он и *с онима који мрзе мир беше у миру.* И тако, у колико вам је могуће, у миру будите и с онима, који вас мрзе, вређају и разглашују име ваше као зло. *Ако љубите оне који вас љубе*, говори сам Спаситељ, *каква вам је хвала? Јер и грешници љубе оне који њих љубе. И ако чините добро онима који вама добро чине, каква вам је хвала? Зар и грешници не*

чине тако? Љубите дакле непријатеље своје, чините добро онима који вас мрзе и молите се за оне који вас гоне. А као на најбоље и најсигурније средство, како треба живити у миру и с онима који мрзе на мир, указује свети апостол, кад вели: *ако је гладан непријатељ твој, нахрани га; ако је жедан, напој га; јер чинећи то угљевље огњено скупљаш на главу његову.*

Пригните ухо своје, љубазни моји, и послушајте реч поучења овог како би извршили свету вољу Божију, те се утврдио мир и добра воља међу народом мојим, а ви љубазни моји у тим и таким делима достојно дочекали и поклонили се Рождеству Христа Спаса. Сретна и благословена била свима вама наступајућа Нова Година, да би сте је проживели побожно души на корист и спасење. А као оно анђеоске силе, ходите, и ви љубазни моји, из Витлејема на Јордан реку, и с вером се поклоните Христу Богу, који се јавио и просветлио свет, те, напивши се и пошкропивши се освећеном водом светобогојављенском, примили сви духа премудрости, духа разума, духа страха Божјега, Христа који се јави. Најпосле прославили у духовном радовању и утехи, по лепом српском обичају, и просветитеља српског, архиепископа Светог Саву, нашу Славу, великог нам код Бога заступника, закрилника и покровитеља просвете и школе српске.

Бог мира и сваке утехе да вас савршн у свакоме делу добром, да учините вољу Његову, чинећи у вама што је угодно пред Њим, кроз Исуса Христа, Којему слава на век векова. Амин.

Дано у епископској резиденцији Нашој у *Новоме Саду* на предпразднство Рождества Христова године 1899. од рођења Христова, а епископовања Нашега прве.

Горепоменути смирени епископ

Митрофан.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Спаљивање или закопавање?*

— Проф. Душан Јакшић. —

Noch köstlicheren Samen bergen
Wir trauernd in der Erde Schoss
Und hoffen, dass er aus den Särgen
Erblühen soll zu schönerem Los.

Schiller.

Судбина је сваког индивидума пролазност. Као што свако органско биће имаде свога краја, тако и човјек. Тек што наступи смрт код човјека, тијело се његово подаргава свеопћим химијским законима, који су дјеловали на њ још за живота.

Тијело се човјечје састоји у главном из малог броја химијских елемената, који се више не дају растварати, наиме: из кисика, водика, душика, угљика, сумпора, фосфора и креча. Док човјечји организам живи, то прва четири елемента сачињавају меке дијелове нашега тијела, а кости се састоје из фосфорно-киселих и угљично-киселих соли. Кад престане живот у организму и кад наступе извјесни увјети т. ј. извјесна температура, ваздух и вода, тада се органски састави почињу растварати у једноставније елементе, а једноставнији се елементи растварају у анорганске, док најпослије не остане мало минералног састава или пепела. Овај се химијски процес назива гњијење. Исто тако, ако ми тијело човјечје спаљујемо при довољној количини зрака, то оно исто тако нпчезава, док не добијемо аноргански остатак у облику пепела. Коначни је резултат како гњијења тако и спаљивања — исти, због чега се и гњијење назива спорим спаљивањем (langsame Verbrennung).[1] Разлика између гњијења и спаљивања јесте у времену и у томе, да при спаљивању нема непријатних и опасних бакцила, који се при гњијењу развијају и који се могу ширити.

Како живи с једне стране имаду право, да се чувају од опасног процеса гњијења, а с друге стране дужност према мртвима, то ми виђамо код разних народа и у разна времена разнолике начине испуњавања дуж-

* Лекција, читана у богословији дана 29. јануара 1900.

[1] Ecker. Sarg oder Urne. Види: Westermanns Monatshefte. November 1875., страна 169.

ности према мртвима. Сви се ти начини могу свести на три: оставља се мртвац природном току ствари — гњијењу (споро спаљивању), а да би се живи сачували од штетног утјецаја гњијења, не остављају лијеса, да гњије на површини земље, већ га закопавају у земљу и по могућности даље од мјеста, гдје живу људи, То је начин закопавања. Ако ли мртво тијело предајемо пламену и тако убрзавамо процес гњијења, — тада је то спаљивање. Трећи је начин испуњавања дужности према мртвима, када желимо, да сачувамо што дуље форму мртвога, и то је онда балзамовање лијеса. Разгледаћемо, какав је начин код кога народа био и зашто је био. Прије свега говорићемо о балзамовању мртвих. Балзамовање мртвих налазимо код Асираца, Перзијанаца, а особито код Египћана.[3] Што се тај обичај јавио код Египћана, узрок је њихово религијозно учење о бесмртности душе.[4] По појмању пак Египћана, душа је везана за тијело, из кога она мора, ако је осуђена на небеснome суду, путовати ради очишћења кроз све могуће животиње, док се опет као морално узвишена не поврати у тијело, ради чега је онда и требало сачувати тијело од гњијења. Зато и видимо код Египћана тако велико заузимање око балзамовања мртвих.[5]

[3] Wigand's Conver. Leksikon I. B. стр. 903.

[4] „Πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ, καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῷον αἰεὶ γινόμενον ἐσβύεται· ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινά, αὖτις ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσβύνει, τὴν περιήλιουν δὲ αὐτῇ γενεσθαι ἐν τριχιλίοισι ἔτεσι.“ Herodoti Lib. II. C. 123. Leipsig 1876.

[5] Египћани носили су своје мртве к људима, који су се тиме нарочито бавили. Ἔπεὰν δέ τινα τούτων κομίζωσι, οὗτοι ἐς τὴν παρίσσυσιν κομίζουσι. Εἰσὶ δὲ οἱ ἀπ' αὐτῶν τοῦτον κατάκαιαι καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. Ibid. Ст 86. Ево, како Иродот балзамовање код Египћана описује: „Најприје извади крвним гвожђем можђане на ноздрве, и то само један дио, а други дио тако, да улију текућина. Онда прорежу оштрим етиопским каменом слабине, те извади одиах сав дроб. По томе испиште и исперу трбух палмовим вином, а по други пут мирисним стварима. Напоследку га напуне чистом иетрном смирном и касијом и другим мирисним стварима, осим тамјана, па га опет сашију. Послије тога метну мртвацу у натрон, гдје га оставе седамдесет дана. Дуље га не смију остављати. А кад прође тих седамдесет дана, оперу мртваца, па га свега замотају у врпце, исрезане од танкога платна и намажене гумијом, коју Египћани поиајвише употребљавају место туткала.

Осим религијозних назора и престава бијаху и друге прилике, које су ишле у прилог балзамовања мртвих. Те прилике стоје у вези са климатом: температура, клага или сувода извјесног предјела, богатство или недостатак у дрвима од велике је важности. У врло влажним уједно и топлим крајевима није било могуће мислити на конзервирање лијеса, али је то могло бити тамо, гдје су крајеви сув и топли или сув и хладни. У земљи, сиромашној дрвима, какав бијаше Египат, не могаху ни мислити на спаљивање, као што опет не могаху ни мислити на укопавање у самој долини Нила због поводља, која бијаше редовно сваке године, док је напротив сув и топли климат Египта ишао у прилог конзервирању. И доиста утјецај двају елемената: религијозног и материјалног нигдје се тако јасно не показује као код Египћана.

У чему се састојаше конзервирање тијела? Процес гњијења могуће је спријечити на разне начине: уклањањем ваздуха, воде и извјесне топлоте. У погледу топлоте знамо, да гњијење наступа при такој топлоти, која је испод 0° или испод 100°, а најбоље при 20°—30° R. Хладноћа замрзавања и јужна врућина спријечавају гњијење. Тако на великом св. Бернарду лијесови оних, који погину тамо, бивају изложени у канели, у коју улази ваздух, јер је на такој висини (7576 ногу над морем) температура тако ниска и ваздух тако сув, да лијесови замрзавају и

По том га опет одиесу рођаци те начине дрвен лик човјечји, на мјесту у ц мртваца; а онда га закопе и сахране у гробницн тако, те стоји дупке уза стијену. Тако мажу мртвце на најскупљи начин. А оним, који захтијевају средњи начин, бојени се трошка, мажу мртвце онако: Стрпљиве напуне кедровим уљем, које пастрпају мртвацу у трбух, а да га не порежу, нити изваде дроб . . . . ., на направјече, да уље не изађе, а онда га оставе у натрону одређене дане. Послједњи дан пусте из трбуха кедрово уље, које су прије устрпали. А то има толику снагу, те и трбух и прије.ва растворе и са собом изнесе. А месо растворп натрон, те остане од мртваца само кожа и кости, онда предаду мртваца рођацима, те се њим ништа више не баве. А трећи је начин мазања, на који се најсиромашнији мртвци мажу, ево онако: Мртвацу напрцају ротковног уља у трбух, па га оставе седамдесет дана у натрону, а онда га предаду рођацима, да га одвезу.“ Herodotova povjest. II. knjiga; глава 86., 87. и 88. превод Мусића.

постају као мумије, тако да их можемо годинама послије рекогносцирати.[5] Најсјајнији примјер конзервирања лијешова ниском температуром јесу добро сачуване љешине већ изумрлих животиња: мамута и носорога, које су нађене у леду Сибирије. Други начин конзервирања јесте: уклањање воде из тијела, које можемо постићи или великим повишењем или понижењем температуре. Трећи начин конзервирања бива, ако савсим затворимо доступ ваздуха. Најзнаменитија и најпознатија метода конзервирања лијеша јесте балзамоване код Египћана. Ту методу налазимо и код Гуанха, изумрлих пристановника Канарских острва. Сличне мумије као код Гуанха нађене су и у Перу и у Мексику.[6] Балзамоване мртвих и данас је још у употреби понајвише код крунисаних глава и знаменитих личности, јер је то скопчано са великим материјалним трошковима. Из реченога се види, да је конзервирање мртвих било мало рашireno, свакако због великих трошкова, које оно захтијеваше, и због недостатка мјеста, које је за то потребно. Ради тога, за нас су од веће важности друга два начина т. ј. спаљивање и закопавање.

Ако погледамо на давље народе, који су најближе природном човјеку, наћи ћемо код њих закопавање мртвих. То нам доказују истраживања остатака првобитних насељеника наше планете. У доисторијско вријеме, док употреба метала још не бијаше позната, вријеме, које ми називамо „камено доба“[4], човјек закопаваше своје мртве у земљу. Тек, када се појавила употреба туча, тада наилазимо на жаре, које нам свједоче о спаљивању мртвих.[7] Код Јевреја мртве сарањиваху такођер у земљу, о чему имадемо врло много свједочанстава.[8] Бити не сарањен код древних народа бијаше нешто страшно. Ко не зна за жртву Антигоне, коју је она подниједла, што је против заповједи краља Креона закопала свога брата Полиника? (Свршиће се.)

[5] Ecker. l. c. p. 170.
[6] Ecker. l. c. p. 172.
[7] Види: Hostmann. Der Urnenfriedhof bei Darzau in Hannover. Braunschweig 1874. Страна 120. и даље.
[8] Књига „Бића“ гл. 15, 15; 23, 4; 35, 8. 29; I. Цар. 15, 8. 24; 16, 28; II. Цар. 28, 30; 21, 26; Јон. 17, 14; Језекиљ 38, 11—14.

Реч о св. Сави

говорио у свечаној дворници српске православне велике гимназије Карловачке 1900.

Иван Машировић.
(Свршетак).

Може ли ко и посумњати, да родитељи који највише желе добра своме сину, да они неће домаћим васпитањем помагати рад својих заменика у школи; сумњати у то, значило би сумњати у љубав родитељску. Никако се не да предпоставити такав грех, али човек често заблудом обманут држи да је на правом путу а у истини он је на рђавом. Тако и родитељске куће често греше у васпитању своје дете и ето тиме спречавају успех гимназијске наставе и васпитања. Школско и домаће васпитање мора ићи руку под руку.*

Родитељи који су предали свога сина овом заводу да се под кровом његовим одхрани храном духовном, коју сами родитељи не могу својој дечи довољно дати, пре свега морају имати повереља у заводу и с тога споразумно са заводом настојавати у кући својим родитељским аукторитетом, да им син као ученик овода завода све дужности своје савесно врши. Ученик овога завода мора бити код куће праћен истим оним надзором, истом оном љубављу и истим оним зантом, који влада у школи. Ученика не сме код куће пратити лажна љубав, која често даје њему и таке слободе какове он никако не би смео уживати, јер ће га таковова слобода кад тад заробити власти греха. Дисциплинарни ред завода има се строго испуњавати и код куће у колико се куће тиче.

Шта да кажем о погрешкама које се дешавају у родитељској кући, како да их оценим? Није потребно да их ја оцењујем, али да од многих наведем само неке:

Може ли гимназија постићи успех са оним учеником, који за своје погрешке нађе заштитника у својим родитељима?

Може ли бити успеха, када сам родитељ лењост, неуредност, незнање и друге погрешке и недостатке свога сина брани кривицом завода или неправдом?!

Може ли бити напретка, када сам родитељ говори своме сину: „а на што да се учи ово

* види Dr. Herman Schiller's: Handbuch der praktischen Pädadogik für höhere Lehranstalten. III. Aufl. Leipzig 1894.

или оно, када ти то неће требати, ја то нисам учио, ја то незнам, па шта ми смета“.*?

Може ли бити успеха када неоправдано одсуство од дужности својега сина сами родитељи правдају недозвољеним начином?

Може ли бити напретка када родитељи пред учеником, сином својим омаловажавају завод или наставнике?

Оваке погрешке дешавају се, али не свуда и не одвише често, јер инак родитељска брижна љубав, која жели срећу своме сину разуме боље интенције једнога просветнога завода и наставника, него равнодушност оних, који су се примили дужности да родитеље замењују.

Мали је број ученика наших, који се налазе овде у родитељској кући према броју оних, који се налазе у туђем стану, где су их родитељи поверили бризи и неги туђе породице. Љубав туђега срца тешко се може изједначити са љубављу срца родитељског. То се опажа ето и у томе што се мало пре наведене погрешке много чешће налазе у домаћем васпитању туђе породице него у кући родитељској.

Заблуда је мислити, да она кућа која прими у стан ученика овога завода, испуњава своју дужност према њему тиме, када задовољи потребама телесног живота његова, када му према наплати даде угодан стан, здраву храну и пиће, огрев, послугу, осветљење и т. д. Као што би била грозна заблуда, када би родитељи испуњавали своју родитељску дужност само тиме, што би се бринули да телесно однегују и развију своје дете. Она кућа која прима у стан странога младића, не сме никада заборавити, да се примила обавезе да учини своју кућу истом подсвојчету кућом родитељском, дакле да је дужна бринути се као кућа родитељска како за здравље тела тако и за здравље душе. То је света морална обавеза и дужност, јер иначе само себичан рачун, који је одвратан и гнусан прима на себе увишену дужност, коју неће савесно да испуњава.

Да се разумети да нека кућа узима у стан ученике зато што потребе те куће то захтевају, али се не да никако оправдати, да ради тога та кућа равнодушно попушта свима захтевима младости, лакомислености па и разузданости појединих ученика т. ј. не да се никако оправдати оно: „чини брајко што ти драго ти само мени уредно плати и мени ничим не досађуј!“

То је грех вапијући на небо, јер то је намерно убиство духовно.

Није оправдана никако ни назнина да нека кућа која је узела у стан ученика, нема оне потребне снаге у изаришњању свога задатка, коју има кућа родитељска, да јој недостаје ауторитет родитељски, јер у вршењу моралних обвеза имаће свака кућа индиректну помоћ самих родитеља а уз то и јаку помоћ овога завода.

Ако нека кућа испуњава обвезе према телесним потребама ученикови онолико колико је дужна према наплати, коју прима, нема изговора ученик пред судом својих родитеља и својих наставника ако се буњој младости и лакомислености његовој не свиђа запт и ред кућевни. Тужби и клевети ученика таковога лако ће се у траг ући и опасној жељи својој задовољити неке, зашто ће се у зрелијим годинама благодарношћу својом одуживати на љубави и услузи те куће, која му је заменила кућу родитељску. Као што нема новца, којим се може наплатити љубав и брига родитељска, тако је и сувише мала она плата, којом се награђују савесне, породице за издржавање младих гимназијалаца. Но као што напред рекох, доплатак ће им бити благодарност тих ученика када буду људи, а када и то не би било, плата им на оном свету пагинути неће.

Благо деци благо и родитељима када се намере на куће, које не привлаче њих на себичних рачуна, благо и заводу када има таковних кућа, које може мирне душе препоручити за станове својих ученича.

Старешине оних домова у којима се налазе ученици овога завода на стану морали би по дужности својој заменити родитеље у домаћем васпитању њима поверених младића, па у колико сами не би могли својим утецајем ту дужност испуњавати, дужни су да позову у помоћ саме родитеље тих ученика и наставнике овога завода. То им налаже дужност а то захтева и интерес овога завода. Или зар неће тако чинити овај домаћин и домаћица који не могу својом речју саветом опоменом и укором да одврате по некојега ученика од ала којем нагиње? Зар ће га пустити да у злу и пропадне?!

* види Dr. Ivan B. Zoch: Načela pedagogike po Naeglsbachu osobito za srednje škole, 1896.

Но када родитељи остављају своје дете на бриги и нези туђинца, морају добро разабрати где и коме ће га предати, мора свестрано испитати да ли је она кућа којој хоће да повери родитељску дужност достојна и способна те дужности. У томе ће родитељи најбоље учинити, ако се ослоне на савет и препоруку управитеља завода, коме је интерес завода и ставио у дужност бригу за станове ученика. У осталом без пристанка овога завода не може ни родитељ по својој вољи сместити свога сина где хоће. Зато стан којега управитељ или наставници завода родитељима препоруче мора под одговорношћу самога управитеља односно наставника како са хигијенске тако и са моралне стране довољне гаранције давати за добро домаће васпитање поверених му ученика. Ради тога завод задржава себи и право да може у свако доба преко својих наставника станове прегледати и ученике у њима.

Тежак задатак домаћега васпитања у страним кућама сам по себи ограничава број поверених ученика, често је тешко и са једним ученикom изаћи крају а како би било када би у једном стану били поверени многи ученици са разним способностима, разним навикама, разним наклоностима и другим својствима, па још када би били рецимо из сажаљења према сиротињи какве слабе удовице њој поверена такова дужност! Зар не би биза одговорност на заводу када не би настојавао да то не буде?

Но као што греше оне куће, које из својих разлога теже да добију што више ученика у стан, тако исто греше и оне одличније куће које би могле а не ће да се примају дужности око васпитања ученика овога завода, јер са новољних материјалних прилика и не помишљају на ту племениту и часну дужност, која би дакако нарушавала неки пут угодности комодитета. Како ће се умножити на овом заводу број ученика из имућних и одличних породица, ако не могу према својим приликама наћи такав стан, где би могли лакше стећи светскога образовања, где ће имати прилике да се говором вежбају у странim језицима, у свирци и т. д.

Леп и похвалан је обичај карловачкога одличнијега грађанства што о празницима призива и уважа у свој дом сироте и добре ученике овога завода, где имају прилике да се уче лепоме друштвеноме кретању и естетичноме понашању. Овај леп обичај особито у овоме месту и не би требао никада да се изобичаји, не треба заборављати и презирати ни једнога од ових малих и незнатних спротих ученика, који ће се временом по положају изједначити са многим одличним грађанима овога места. Они неће заборавити на ту љубав и као људи враћаће тај зајам другима.

Друштво као важан помагач школске наставе и васпитања има много прилика да ту своју помоћ пружи школи; свагда и свуда а особито у јавним приликама друштво треба добрим примером да васпитава школску омладину.

Имао бих још о овом да говорим, требао бих да зађем у друштво у опће, да прегледамо колико иршя свој задатак у делу васпитања школске омладине, али за то ми времена не достаје. Сетићу се једнога само, запитаћу: дали књижевност наша у најширем смислу има у виду школску омладину, брине ли се довољно за њу, пише ли се свуда тако, како се неће може бити ученик који уме већ критички читати саблазнити? пише ли се свуда тако да се неће ученик који још не уме критички читати заразити и отровати оним што чита? да ли књижевници наши намењују лепих дарова својега духа баш школској омладини? Да ли наша књижевност и књижевни центри зидају сигурно и добро просветну зграду, како ће данашња школска омладина моћи једном успешно и добро дозиђивати ту просветну зграду? Нека је слава част и мир свакоме који добро чини! (Рим. 2. 11).

Из свега овога дакле лако је увидети како снажно може друштво помагати школу у постизавању њезине сврхе. Али школа има још снажнијега помагача и заштитника свога, има *цркву*. И друштво мора бити од цркве васпитано, т. ј. и друштво мора цркви припадати и верно јој бити па да може школи користити. Црква науком својом, која не извире из ограниченога ума човечијега, црква снагом своје благодатне помоћи, која је јача од овога света помаже као добра мати ћерку своју школу. У духу њезине науке, уз њезину помоћ школа иде и приближава се мети својој и само и једино тако, ако школа у духу цркве живи и ради, моћи ће постизавати своју сврху, иначе школа може обогатити ученика силним знањем, може оснажити ум његов да је подобан израчунати колико је миља до неба, али срце његово биће пусто и празно, воља његова биће

слаба, он неће ни желети ни хтети до неба доћи, до њега се узвисити, он ће са својим светлим умом остати ипак у мраку незнања, јер неће познати прву и вечну Истину којој треба да се приближи.

Да овај завод живи и ради у духу цркве православне, сведочи му и назив, јер ово је српска православна гимназија, сведочи најбоље и ова слава којом славимо Бога и светитеља Саву, који је радећи као учитељ и просветитељ оставио нама свима диван пример шта и како треба да радимо.

Овом славом благодаримо Богу и небеском заштитнику овога завода светитељу Сави на невидљивој помоћи и снази, која олакшава терет задатка овога завода. И на моја грешна уста изађе овом речју данашњом слава и хвала Богу и св. Сави па на моја уста нека изађе данас слава и хвала свима добротворима и свакоме ко је и најмање љубави поклонио и поклања овоме заводу, али отима ми се реч да осим свију одам славу и хвалу уз *Димитрија Сабова, митрополита Стевана, патријарха Германа и протојереја Стевана, поглавицу цркве и народа нашега, врховном патрону ове гимназије, првоме и најодличнијем грађанину овога места; великоме добротвору ове гимназије, оснивачу фонда св. Савског, добротвору учитељске школе Сомборске, добротвору српских вероисповедних школа, добротвору српске просвете, добротвору и добром оцу српскога народа, Његовој Светости патријарху Георгију.*

А сада још једном обраћам се св. Сави првоме и најмоћнијем заштитнику овога дома:

Възбрани свѣтителю и изряди оугодничѣ Христовѣ въсей сърбскоей земли источаи многоцѣнное разоумѣ муро и нисцьрпаемо оудобрени море. Въсхваляю те любовію свѣтителю сако тыжѣ сако имѣей дързновеніе къ господѹ ѡ въсѣкыхъ нась бѣдѣ свободи да зовемъ ти: радоуйсѧ свѣтителю сако сърбски просвѣтителю.*)

*) Акатист св. Сави конац 1.: Летопис „Матице Српске“ књига 109. год. 1864.

Српско-румунске деобне парнице.

(Наставак)

Није ми намера да се хвалим, но нека зађе ко хоће по општинама као: Вел. Сентиклуш, Саравола, Фенлак, Велика-Маргита, и Делиблато, пак ће се уверити, да су наши Срби са исходом парница у сада реченим општинама потпуно задовољни. Један Србин Велико-Сентиклушанин, возећи ме на жељезничку станицу, рекао ми је: „Господине! слуга сам и сиромах сам човек, ал' зато сам ипак радо потписао за откуп цркве 100 фор., којих ћу из своје месечне заслуге отплаћивати. Само кад сте то постигли, да нам истерате те Влахе из наше цркве.“ —

У осталом како је народ наше епархије са исходом досадањих парница и са мојим заступничким радом у опште задовољан, — нека каже решење епархијске скупштине темишварске, које овако гласи: Бр. 3. Скупш. ех 1899. Благородном Господину Дру Светозару Димитријевићу, адвокату, епархијском фискалу у Темишвару. У привитку под ./. част нам је доставити наслову знања ради закључак бр. 3. епархијске скупштине дијецезе темишварске, држане 5. (17.) априла 1899., у предмету изреченог Вам признања на савесном и марљивом раду од стране епархијске скупштине. На седнице епарх. скупштине држане у Темишвару дана 5. (17.) априла 1899. год. Еп. Никанор с. р. председник, Илија Белеслијин с. р. перовођа. — Извод из записника скупштинске седнице епарх. темишварске од 5. (17.) априла 1899. године. Бр. 3. Њ. В. председник ставља на претрес 2. тачку дневнога реда: извештај епарх. фискала, следе стања добивених парница између Срба и Румана, које су парнице у течају, наиме у црквеним општинама; у Парцу, Темишваву-фабрици и Малом Бечкереку. — Мата Косовац јављано је и на прошлој скупштини, што и сад с радошћу понавља, да епарх. фискал др. Светозар Димитријевић подноси врло исцрпне и темељите извештаје, који ће остати као знаменити листови наше културне историје. Зато предлаже, да се извештај епарх. фискала дра Светозара Димитријевића с одобрењем на знање узме, и да се дру Светозару Димитријевићу на савесном и марљивом раду признање у записнику изрече. [Изоставља се, што је за изостављање] Њ. В. председник ставља на гласање предлог Мате Косовца: да се извештај епархијског фискала дра Светозара Димитријевића с одобрењем на знање узме и да се дру Светозару Димитријевићу на савесном и марљивом раду признање у записнику изрече. *Решено је:* Предлог Мате

Косовца једногласно усвојити. За верност преписа: Илија Белеслијин с. р. перовођа. —

Није далеко пак од самохвалисања кад Др. Ст. М. каже, да су две велике разлике: примити се једне парнице, те радити онако „шаблонски“ па како испало, и примити се да с пожртвованьем заложи човек у њу сву своју снагу, сво време, сву вољу па и здравље, а особито топлоту и одушевљење за саму ствар. —

Ту се између редова може читати намера Др. Ст. М-ћа, да хоће да омаловажи и покуди досадање вођење деобних парница, а себе српском свету да прикаже као да је он неки месија, који је позван да створи у деобним парницама обрт и који ће спасти Србство од румунске најезде. — Ово самохвалисање имаде и своју скривену крајњу цел, а каква је то цел, — то већ сви знамо, а знаде и осећа то и темишварско-фабричка српска црквена општина, коју он у њеној деобној парници заступа.

Др. Стева Малешевић мисли да су све наше деобне парнице једнаке, те да се могу натаћи све на један калуп. — Но у истини није тако. Јер имаде таковних општина, које је наша саборска делегација као мешовите српско-румунске, где има места деоби црквеног иметка, признала, а има таковних, гледе којих наша делегација није мешовито стање признала и где је одбила сваку погодбу о подели црквеног иметка.

Међу прве спадају оне општине, које сам горе споменуо и у којима сам ја српску страну заступао, као и Мали Бечкерек чија је парница још у току, а међу потоње спадају општине: темишвар-фабричка, у чијој парници нашу јерархију и темишварску епархију ја браним, а Др. Ст. М. црквену општину заступа, даље: Парац, Омољица и Добрица, у чијим парницама ја све три стране заступам.

Околност, дакле, да наша делегација општину темишварско-фабричку није као мешовиту признала, а наиме и та главна околност, да највиша резолуција од год. 1864-те није затекла у реченој општини Србе и Румуне у заједничком поседу црквеног иметка, јако олакшава положај Др. Ст. М-ћа, као заступника сада поменуте општине. Па ако се ова парница добије — што и сам из свог срца желим, па макар зато сву славу Др. Ст. М. себи и своме садругу Кости Стефановићу приписао, — то неће бити њихова заслуга, него ће се имати захвалити сутицају много повољнијих околности, него што су постојале у парницама оних општина, које сам ја водио и које Др. Ст. М. сматра за изгубљене.

Да видимо шта кажу, а понајвише ничим недоказују, Румуни у парници темишварско-фабричке црквене општине:

„Ми као староседиоци Баната засновали смо темишварско-фабричку такозвану Свето-Ђурђевску црквену општину. Нас је било до 3000 Срба и Грка до 500 душа. Године 1825-те — када се румунски народ тако наплодио да у Св. Ђурђевској цркви због уске просторије није места имао, одцене се њих 1000 душа румунских, понесу са собом од постојеће $3^1/_2$ сесије две, и саздају себи једну чисто румунску Св. Илијску цркву. А 2000 Румуна остало је код старе св. Ђурђевске цркве у једници са Србима и Грцима“. —

Ово је у кратко историјски део румунске тужбе са којим хоће Румуни да докажу имаовину заједницу и право на деобу црквеног иметка при црк. општини св. Ђурђевској. За доказ својих речених тужбених навода у главноме само то наводе:

Да су до год. 1864 те у св. Ђурђевској цркви у левој певници румунски појали;

да је год. 1860-те у заступништву св. Ђурђевске црквене општине било 40 чланова, од којих је било 30 Срба, 3 Грка и 7 Румуна;

да је српски владика темишварски Пантелејмон Живковић за проту и пароха код св. Ђурђевске цркве именовао Румуна Мелентија Дрегића, и да је овоме свиђелију на румунском језику иставио;

да је патријарх Самуило Машировић год. 1864-те — када су румунске књиге из леве певнице цркве св. Ђурђевске избачене, отписом својим, упућеним на Мелентија Дрегића опомену Србе, да буду стрпељиви и да причекају док се у ток не стави и не доврши поступак, који је и за остале помешане општине прописан, те да је тиме сам српски патријарх признао, да је св. Ђурђевска црквена општина мешовита српско-румунска, где имаде места деоби црквеног иметка. (Такову изјаву дати, и чак што признати није имао права блаженопокојни патријарх Самуило Машировић, јер на то нити је од нашег сабора, нити од саборске делегације икада овлашћен био);

да су Румуни на основу једне, за време Баховог доба издане државне наредбе, били у заједничком поседу школског здања све до год. 1872-ге, када су судским путем одатле избачени.

Сви ови наводи Румуна, који по себи ни најмање не доказују да код св. Ђурђевске цркве имаовна заједница српско-румунска постоји, оборени су у току расправе, и особито ће оборени бити у току доказног поступка, који досад још није отпочет. — За Србе говори један главни доказ, а то је тај, *да сво имање св. Ђурђевске цркве стоји на име српске св. Ђурђевске црк. општине, већ више од 20 год. амо, грунтовнички укњижено*; даље још и то, да Румуни од 1825-те године амо, од како су се од св. Ђурђевске цркве одцепили и тада две парохијске сесије, и остало имање што им је тада при деоби уступљено, са собом понели, — нису своје наводно право на деобу црк. имања св. Ђурђевске цркве тражили, те је ово њихово наводно право већ давно застарело, и да у погледу школе постоји за нас „res judicata“, то јест, да је нама школско здање у засебној парници правомоћно већ досуђено. —

Све ово навео сам само зато, да покажем, да ствар није баш тако страшна, као што ју Др. Ст. Малешевић приказује, и да није требало један парбени спис у обиму од 100 табака написати, и своме тако рећи целу општинску архиву прикључити, јер у многим случајевима бива, да кад човек много говори, а он по штогод каже, што стварн више шкоди него што користи. Наш је најјача бедем грунтовно власништво наше, и од год. 1825-те амо рачунајући више него 70-годишњи мирни искључиви посед. За овај бедем ваља ми да се заклонимо и у дефензивни положај да се ставимо, а Румуни нека нападају и односно нека своје наводе доказују. Ово је моја обранбена тактика, коју сам ја у деобној парници темишварско-фабричкој употребио.

Претње Румуна, које су у чланцима Др. Ст. М-ћа истакнуте, а наиме да ће они на основу IX. зак. чланка од год. 1868. §. 8., још неких 40 општинама напасти, и да ће још неке манастире, као: Бездин, Сенђураћ и Месић потраживати, ништа друго нису него бауци, којима се деца плаше, а не озбиљни и свога права свесни људи. Речени законски чланак није баш тако страшан, као што га Др. Ст. М. приказује. Овај само то каже, да се услед разлучења двеју митрополија проистичућа разноврсна потраживања, ако се ова неби могла путем измире изравнати, имају пред једним од Његовог Величанства краља делегираним судом расправити и решити. Дакле, ту се Румунима у начелу ништа не досуђује, нити каково искључиво право признаје, него се обема странкама, како Србима тако и Румунима, шта више и приватним личностима, допушта, да могу поводом разлучења двеју митрополија проистичућа потраживања пред делегираним судом поискати, — (тражити — érvényesíteni). Ту, дакле, речени закон за Румуне никаково право не признаје. А што се тиче оне ставке садржане у § 8-ом реченог законског чланка, где се каже, да може поводом разлучења двеју митрополија и појединн потраживања ставити, то се не може тако тумачити, да ако једног или неколико Румуна у једној општини имаде, да они могу деобу искати, јер ту је законодавац мислио оне случајеве, где појединци на основу легата или другој правној основи имају од оне општине што деоби потпада, или право доживотног уживања, или други каквим предмет да потражују.

За нас је додуше врло незгодна карловачка погодба од год. 1871-ве, али у гореречењом погледу она нас у толико брани, што наређује, да само у таким општинама имаде места деоби, где се најмање 100 душа једне народности *у заједничкој црквено-општинској свези* налазиле онда, кад је године 1864-те највишом царском резолуцијом засебна романска митрополија заснована. Ако нема и односно није било у то доба 100 душа једне народности, онда нема места деоби по смислу погодбе, но оној страни, ма да нема 100 душа, остаје право искључивог власништва очувано, то јест такова странка може подићи парницу, но дужна је своје право својине судоредно доказати.

С тога се мора као велика бесмислица сматрати, ако Румуни мисле, да ће у Панчеву, у Вел. Бечкереку и Вел. Кикинди и т. д., где намеравају до 100 душа са брда и дола скупити и деобну парницу отпочети, и до најмањег успеха доћи, јер у реченим и многим другим црквеним општинама, не само да није нашла године 1864. највиша царска резолуција Румуне са Србима у црквено-општинској свези

и заједници, него ни данас нико не зна да их у заједници има, а где тога нема, ту не може бити места деоби црквеног иметка, осим ако Румуни докажу, да су им Срби један део црквеног имања продали или поклонили (!?).

Подизање парница у општинама Темишвар-Фабрици, даље Омољица и Добрица, ништа друго није, него покушаји на срећу без икакве правне основе. На пример, гледе Омољице, пронашао сам у бечкој ц. и кр. ратној архиви исправе, које доказују, да су Омољцу концем осамнаестог столећа Срби, њих 340 породица, који су сачињавали једну граничарску кумпанију, населили. Да су ти Срби од милитарског ерара молили и добили материјала за зидање цркве. Да је с тога црква Омољичка „илирском“ названа и године 1809 те, када је у граници грунговница заведена, у овој као „Illyrische Kirche“ убележена и као такова и данас убележена стоји, те сачињава несумњиву својину „илирског“ (српског) народа. О Румунима нема у целој архиви ни спомена. Не зна се у опште кад су у Омољцу дошли. Само се тек поговара и приповеда, да су много доцније, када су Срби Омољцу населила и цркву саздали били, њих неколико породица из Ердеља насељени и оне домове Немица, који су, немогавши надржати климу, изумрли.

Иначе, како у Омољици, тако и у Добрици, велика већина Румуна неће деобу. У том случају пак, према наредби карловачке погодбе, тачка 14., нема места нити деобном поступку, нити деоби црквеног иметка.

Све ово само сам зато навео, да докажем, да је претња Румуна, да ће још неки 40 општина изаћи, само румунски баук, кога се ми ни најмање не плашимо.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Архидијецезални Административни Одбор**) поново сазван за прошли четвртак, одржао је тога дана своју седницу под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*.

(**Епархијска скупштина**) епархије Вршачке, одржала је прошле среде пре подне седницу; после подне ју није могла држати, јер је 19 скупштинара напустило скупштину уз мотивисану изјаву, по којој да закључак скупштински, у седници пре подне донесен, у предмету познате одлуке Саборског Одбора, сматрају незаконитим. Пошто, после иступа оних 19, није остао у скупштини за данашње правоваљаних закључака довољан број скупштинара морала се скупштина разићи.

(**Потпоре и награде ученицима Карловачке Гимназије.**) Приликом Светосавске свечаности у гимназијској дворани, јучерашњег дана јавношће је управитељ Карловачке Гимназије г. Василије Вујић, да су за школску годину 1899-1900, као питомци *Платићевог* завода изабрани: Марко Протић (VIII. р.) Младен Георгијевић (VI. р.). Милован Грба (VI. р.). Димитрије Нешковић (V. р.), Стеван Драгић (III. р.), Ђорђе Сретић (III. р.) и Милутин Чупић (II. р.) — сваки са 100 к потпоре; а из завода *Јелисавете Моловић*: Павле Авромовић (VII. р.) и Векослав Анојчић (II. р.) — сваки 62 к. 20. ф. потпоре. Дочим је ученик III. разреда Стеван Милић из завода *Саве Стојчевића* награђен 1 дукатом.

(† **Јереј Павле Симоновић**), парох у Буђановци, преминуо је у Господу прошле среде 26 јануара, у 76 години својој. Рођен је био 1824., а рукоположен 1855 г. Био је одликован црвеним појасом. Беше примеран и предан свештеник, а у свеје млађе доба и реван проповедник. Лака му земља и **вечнаја памаць!**

У Србији.

(**Светосавски темати**) — На свечаној овогодишњој Светосавској прослави у Великој Школи наградом *Његова Величанства Краља*, сумом од 1440 динара, награђени су ови темати ђака Вел. Школе: У филозофском факултету из географије првом наградом темат Ристе Николића, филозофа; другом наградом, из географије: темат Рад. Илића, филозофа: из књижевности: темат Петра Лешљаревића, филозофа; из физике: темати Мирка Роша, Љубивоја Маленића и Милана Јовановића, техничара; из механике: темат Славка Милића, филозофа; из филозофије: темат Марина Станојевића, филозофа; трећом наградом, из минералогије: темати Владимира Војиновића и Алексе Јовановића, филозофа; из механике: темат Чедомира Ђорђевића, филозофа и из физике: Душана Божића техничара. У техничком факултету, првом наградом, из архитектуре: темати Владе Протића т Ђуре Бајаловића, техничара, и Влајка Поповића, свршеног техничара; из

мостова: темат Милана Јоксимовића, техничара; из геодезије: темат Драг. Андоновића, техничара; из хидротехнике: Милорада Милојевића, свршеног техничара; из механике: Мирко Роша, Љубивоја Маленића и Мил. Јовановића, техничара; другом наградом, из архитектуре: темати Хуга Куна и Јосифа Букавеца, техничара; из хидротехнике: Саве Радојковића, свршеног техничара; трећом наградом, из архитектуре: темат Стојана Тителбаха, техничара. Два су темата добила похвалнице, а један је одбијен. Из машинског одсека техничког факултета и из правничког фалултета није било темата.

(**Фондови блаженопок. митрополита Михаила**) Образована су већ два фонда по тестаменту блаженопок. митрополита *Михаила*, и то један под именом: Фонд пок. митрополита Михаила за штампање књига за одбрану православља и за моралну поуку народа. Овај фонд има капитала 10.680·80 динара. Други фонд је образован под именом: Фонд пок. митрополита Михаила за издржање два српска калуђера у духовним руским академијама. Фонд тај има капитала 37.978·10 динара, а она је сума од оних 10.000 рубаља, које је блаженопок митрополит пре 10 година дао под интерес државној Московској банци, и коју је суму преко овдашње Народне Банке примио Београдски старатељски судија. Оба капитала налазе се већ на приходу код *Управе* Фондова и само интерес трошиће се на означене циљеве, и то по оцени и наредби Архијерејског Сабора, који је од стране старатељског судије, већ умољен, да предузме управу над *овим* фондовима. Од остале имовине покојникове, која је доста знатна, добиће трећину главни школски фонд, другу трећину вишa духовна власт за цркве и манастире, а трећу трећину сродници покојникови по тестаменту. Слава и вечан помен покојноме митрополиту *Михаилу!*

(**Волики просветни добротвор пок. Димитрије Стаменковић.**) — И последња жеља пок. Стаменковића остварена је. Раније смо јавили, да је пок. Стаменковић оставио легат држави српској у 300.000 динара, да се од тога образује фонд за штампање књига, које ће се бесплатно раcturати у свем српском народу, а сад можемо јавити, да је фирма Браћа Стаменковић, као наследник пок. Димитрија, већ 31. децембра 1899. депоновала свих 300.000 динара у злату код управе фондова под именом: *књижевни фонд пок. Димитрија Стаменковића*, и не ће проћи дуго, а Академија српска, која ће фондом руковати, моћи ће жељу покојникову и у дело привести. Слава пок. Стаменковићу на пажњи према народу српскоме. Његова се заоставштина одликује и по количини легата, и по јединственом устројству, да покојник заслужује име великог добротвора просветног. Хвала и осталима, који жељу покојникову овако брзо остварише, јер нема ни неколико месеци како је покојник умро, а овако знатан фонд већ постоји или управо постоји од дана смрти покојникове. Слава пок. *Димитрију Стаменковићу.*

—

У Русији.

(**Шта стаје Русију школе?**) Целокупни руски државни прорачун износио је 1898. г. 11,474,049.923 рубаља. Од те свете отпада на рачун министарства просвете 26,440.843 рубаља, 945.356 рубаља више него 1897. године. Од те своте отпада: на универзитете 3,799.190 руб. на гимназије 6,358.684 рубаља на реалке и занатлијске школе 2,874.980 руб. на окружне и градске школе 1.989.695 руб. на црквене и елементарне школе 375.392 руб. на народне основне школе 2,448.000 руб. на учитељске школе и институте 1,229.970 руб. на специјалне учитељске заводе 1,450.443. руб. Број ученика у год. 1898. био је овај: у 193 гимназије било је 67.715 ученика у 46 прогимназија било је 6.974 уч. у 112 реалска било је 31.300 уч. у 10 учитељских завода било је 689 уч. у 52 учитељска семинара било је 3.900 уч. у другим средњим заводима било је 1.765 уч. Свега је било у сред шк. 112.543 ученика, а за 5074 више него у 1897.

„Z. F. A. J.“ Б.

—

Разне белешке.

(**Папин дар Коптима у Мисиру.**) Папа је дао пола милиона динара, да се одатле даје дотација патријарху Копта католика у Мисиру и подручним му бискупима и да се издржава семинарија, а своје легату у Кајиру наложио је, да купује у Мисиру непокретно имање на име контрегаиције за ширење вер које ће стајати под управом папиног изасланика.

(**Калуђерице ковачи**) Како пише један енглески лист, у јужној Африци, тамо где се сада бију Енглези и Бури, има једно калуђеричко друштво, које и занат ради, који је необичан у жена. Да би римску веру ширише и у јужној Африци, неке калуђерице насеље се близу Кинг Уиљемс Тауна у Капландији. Али их тамо нерадо гледаше и Бури и Енглези. Због тога купе дуже пространо добро, на како су тамо орачи и копачи ретки и скупи, јер сваки трчи да вози злато и дијаманте, то се калуђерице саме летње орања и копања. Једанпут им се сломиле цртало, на како у свој околини не беше ковача, то калуђерице на-

баве у Капиштату све што треба за грађење и опремање ковачнице. Уметне једнога ковача да их учи и енергичне калуђерице научише од њега ковачки занат. Оне пођоше и даље. Видећи, да се ковачки посао добро плаћа код Енглеза и Бура, оне сагради ше потпуну ковачницу са виђаним димњаком, наместе добре мехове, снабдеју се свиме што треба и тако се удесе, као манастир женских ковача. Ко куда пролази, тај види думе у њиховом угаситом оделу, како кују, ору и коње потковају. У своје околини познате су калуђерице ковачи у манастиру св. Доминика, као особито веште у занату.

(**Нови новци од 5 круна.**) У Бечкој ковници новаца израђени су први комади од пет круна, који су само незнатно већи од сребрних форинта. Форинта је дебела 29 милиметара, а нови комади од пет круна 36 милиметара. Лице носи слику цара и краља Фрање Јосифа са натписом: Franc. Jos. I. D. G. Imp. Austr. Rex Boh. Gal. Ill. etc. et Ap. Rex Hung. Слика на наличју приказује аустријског државног орла, окружена са пет царских круна, које спаја међусобно ловоров венац. Орао носи натпис: Quinque coronae, а испод њега означена година ковања 1900., а са обадве стране године скраћена ознака 5 Cor. Те круне ставиће се у промет истом концем марта.

(**Укидање повинских биљега.**) У финанцијском одбору угарскога сабора најавио је кр. угарски министар финанција, да је изготовљен већ законски предлог о укидању повинских биљега, тако исто и о укидању биљеговне таксе за повинске огласе и за календаре.

(**Нова година и нов век на западу.**) За једну половину Хришћана XIX. је век отишао у архиву вечности, а наместо њега ступио је нови — XX. век. Без обзира на то, што се такав рачун противи аритметици, која почиње нову десетину не са 10, већ са 11, према томе и нови век не са 100, већ са 101, објавили су папа, глава римокатоличког, и пекачки цар, глава протестантског света, почетак XX. века, и заиста се и у Риму и у Берлину са највећом помпом прославило то наступање новог века. Наравно, папа је био на челу те прославе, јер он не напушта мисли о старешинству своме над читавим светом. И ми сад живимо у XIX. веку, а западна је Европа ступила у XX. И тако нас сад дели од западног света не само календарска разлика од 12 односно 13 дана, већ читаво столеће!!

(**Јубилејна година.**) Још на Спасов-дан прошле године издао је папа Лав XII. булу, којом је објавио јубилејну годину ради наступања новог века. Та је јубилејна година имала почети уочи Божића 1899., па трајати до уочи Божића 1900. године. Обичај јубилејних година је библијског порекла: код Јевреја се празновао јубилеј сваких 50 година; но стогодишњи јубилеји су чисто римског и према томе језичничког порекла (ludi saeculares). Овај је обичај римски, као и многи други, задржан од римских папа. Први случај таког празновања, историјски засведочен, спада у време папе Бонифација VIII., кад је он 1300. године установио правилно празновање јубилејне године сваких 100 година. Пошто је јубилеј имао огроман успех, од то доба није ни престајао. Само празновање је особито свечано, а састоји се у свечаном отварању тако званих „св. двери“ у храму св. Петра, које су зазидане од једног јубилеја до другог, кад је само слободно проћи кроз њих. Италијанска је влада предузела све мере, да се мир одржи. То јој је и пошло за руком. И тако је прошао почетак јубилејне године Лава XIII. у потпуном миру и спокојству.

(**Кардинал Јакобини**). Папа је изгубио једног од својих првих дотлавника, у кога је и цела Италија полагала велике наде, јер је био познат као чист опортуниста. У Риму је умро 20. јануара (1. фебруара), пре подне, кардинал Доменико Марија Јакобини, једини Римљанин, који је седио у „св. збору,“ и кога су Римљани ради тога звали „својим кардиналом“. Не само у Риму, у народу већ и на двору, имао је много пријатеља, јер је знао традиције двора довести у склад с црквеним интересима, те су га ради тога и највише желели да виде као будућега папу. Покојник се је родио 1837. г. у Риму и служио је у разним звањима Ватиканским до године 1891., кад је био именован нунцијем у Лисабону. Папа га је у конзисторији од 22. јуна 1896. именовао кардиналом, а тек пре два месеца својим генералним викаром. Боловао је на *бубрезима* Он је 132 кардинал, који је умро за понтификата папе Лава XIII.

Нове књиге.

Погледи на припрему и васпитање свештеничких кандидата. Савремена богословска расправа, наименена свима српским родољубима, а нарочито служитељима српске православне цркве. Од *Архимандрита Илариона С. Весића*, професора Богословије. Београд. Милош Велики — Штампарија Бојовића и Мићића 1900. Цена 60 пара дин. Стр. 59. — Садржина књиге: Претходна напомена. I Важност васпитне стране у припреми свештеничких

кандидата. II. О високој служби свештеничкој и њеном назначењу. III. О великој одговорности, која се налаже на свештенство. IV. О награди, која свештеника чека пред Богом и пред људима за добру службу. V. Ко треба да ступа у ред кандидата за свештеника и да прима свештени чин. VI. Како треба приређивати и васпитавати свештеничке кандидате. VII. С каквим сазнањем и погледом на Христову Цркву у садашњем веку треба да буде наоружан свештенички кандидат.

Тридесет дана на убавом путу. Побележио *Василије Константиновић*, парох Карловачки. Срем. Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1899. Стр. 103.

Будућност наших манастира. Расправа, написао *Чед. Марјановић*, секретар Нишког духовног суда. Ниш 1899. Штампарија Ђорђа Мунца. Цена 0·40 дин. Стр. 32.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad K. 427/595 ex 1899. 6 3—3

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења упражњеног места срп. правосл. пароха I. платног разреда у Темишвару-граду (1000 фор. плате, 600 фор. сесијоналног еквивалента и стан у нарави), с којим је местом скопчано и звање окружног протопрезвитера темишварског, отвара се овим стечај с преклузивним роком од шест седмица, рачунајући од дана првог обнародовања овог стечаја у „Срп. Сиону."

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 14. (26.) децембра 1899. год.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 8 1—3

Решењем ЕПОдбора у Темишвару бр. III. 54./39. 1900. уништен је бивши расписани стечај услед оставке ђаче Милеве Радићеве учитељице, — и наређено да се поново расписати има, — с тога се расписује „стечај" на учитељичко место српске вероисповедне женске VI. р. школе у Турској Канижи.

Редовна је плата учитељице 700 кр. (350 фор.) годишње месечно унапред са законом прописаним квинквеналом слободан стан и зимским огревом (сламе).

Изабрана учитељица има ће осим дужности школском Уредбом прописаних још и обучавање деце женском ручном раду. Недељом празником као и на пређеосвећеним литургијама децу доводити.

Молбенице са нужним сведочбама има се послати на потписаног председника.

Рок пријаве шест недеља од првог увршћења овог стечаја у „Срп. Сиону". —

Из седнице школског одбора држане у Турској-Канижи 21. јануара 1900 год.

Ђура Нинчић учитељ и перовођа. Гига Перкучин председник м. школ. одбора.

СТЕЧАЈ. 7 2—3

Услед оставке ђаце Видосаве Зурковићеве учитељице, овим се расписује стечај на учитељско место на вероисповедној мешовитој школи у Станчеву.

Плата је учитељу 600 круна, за писаћи прибор 10 круна; слободан стан од 2 собе, кујном, шпајзом, шталом и баштом од 400□ хвати; 5 јанаца оранице с дохотком од 100 круна на коју све терете учитељ сноси и 16 метера дрва. Од укопа, где позван буде, 1 круна.

Учитељева је дужност све законом прописане предмете деци предавати, у св. цркви редовно појати и децу у појању обучавати.

Компетовати могу само прописано оспособљена лица која су и из мађарског језика испит положили.

Молбе наша слати потписаноме председништву.

Рок пријаве траје до Тодорове Суботе.

Из седнице црквено-школске скупштине држане у Станчеву 14. (26.) јануара 1900. год.

Спиридон Оберкнежевић парох. адм председник

Видосава Зурковићева срп. нар. учитељица, перовођа.

Кафана и гостоница под закуп.

Српско-православна црквена општина у Митровици у Срему, нађе под закуп од 1 априла о. г. на више година велику кафану у **„Српскоме Дому"**, заједно са гостионицом и 12 соба за странце.

Српски дом је електрично осветљен и лежи у центруму вароши на најлепшем месту поред варошког парка.

Ближи услови могу се дознати у канцеларији српске православне црквене општине.

У Митровици — Срем — 18. (30.) јануара 1900.

Председништво

9 1—1 срп. правосл. црк. општине.

„Српски Сион" излази сваке пед е на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижар В. Валожића у Београду. Појединa бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајене плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср Карловцима.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 6.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:
Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 6. фебруара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, ирсузвишени господин Георгије Бранковић, благоизволео је настојатељем манастира Беочина, у привременом својству, именовати патријаршког протосинђела др Георгија Летића.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је свршеног богослова Милана Зурковића руконоложити за ђакона дана 30. јануара 1900., а за презвитера дана 2. фебруара и. г., који је конзисторијалним решењем потврђен за пароха у Станишићу.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Спаљивање или закопавање?

— Проф. Душан Јапшић. —

(Свршетак).

Обичај закопавања мртвих постоји код свију т. зв. природних народа у унутрашњости Африке, Америке, Аустралије и т. д., о чем нас увјеравају и вијести најновијих путника.[9] Тај је обичај и данас код већине народа: код Кинеза, Јапанаца, Јевреја, Арапа, код хришћанских и мухамеданских народа. У пријашње доба налазимо упоредо са закопавањем мртвих и спаљивање код Грка за пријеме њиховог јуначког доба. Тако бијаше спаљено тијело Патрокла, Хектора и Ахила.[10] Исто тако код Римљана у доцније доба налазимо спаљивање, које је превлађивало код њих све до појаве хришћанства, па и даље до IV. вијека послије Христа. Знамо, да су били спаљени Цезар, Плинije, Тацит и други.[11] По свједочанству Цезара и Тацита обичај спаљивања бијаше и код Германа, који су што више са покојником спаљивали каткад и оружје и коња, које је покојник за живота имао. Тај обичај бијаше код Скандинаваца, Славена, Еста, Литаваца и других.[12]

[9] Ecker. l. c. p. 175.

[10] Илијада, кн. XXIII. 171—198.

[11] Küchenmeister. Die Todtenbestattungen d. Bibel und die Feuerbestattung. Стр. 67. „Noch heute spricht die Welt von den Werken des Caesar, des Plinius, des Tacitus, obwohl sie verbrannt wurden."

[12] Ecker. l. c. p. 177.

Спаљивање остало је код свију споменутих народа све дотле, докле свјетлост Христове науке не бијаше допрла до њих — свјетлост Христове науке, која је почела и тијело човјека цијенити.[13] Не треба, наравно, заборавити тога, да је начин спаљивања у стара времена био несавршен и да су тијело спаљивали на ломачи, као што је и данас у Индији,[14] док у наше вријеме имадемо посебно за ту сврху начињене пећи, као што је н. пр. пећ Polli'a[15] у Милану и Venini'a.[16] У новије доба поред закопавања и спаљивање налазимо у Италији,[17] Њемачкој,[18] Сједињеним државама,[19] Јапану,[20] Француској,[21] Енглеској,[22] Шведској,[23] Данској[24] и Аргентини.[25] У свијем мјестима споменутих држава, гдје се налазе пећи за спаљивање (крематорија), ту су уједно и читава друштва,[26] која пропагирају своје идеје и већ постоји читава литература, која води борбу против закопавања. Што се тиче православног Истока, то благодарећи духу хришћанском, који дубоко лежи у срцу православних народа, идеја спаљивања мртвих није нашла одзива, ма да су присташе спаљивања и тамо ширили своје идеје. Руска,[27] грчка,[28] румунска и српска држава остадоше до данас вијерне духу Христове Цркве.

Сада да видимо зле и добре стране како закопавања тако и спаљивања, па ћемо лако ријешити питање, које је боље. Без сумње ваља признати, да је на извјесним мјестима и у извјесним приликама закопавање мртвих штетно са здравственог гледишта. Особито се то мора признати, да је тако у великим градовима, гдје је због недостатка простора земљиште гробља засићено сагњилим продуктима, те се за то квари зрак и вода, коју за пиће употребљавамо. Ту закопавање бива још штетније у вријеме епидемијских болести. У осталом не треба у томе претјеривати, јер досада није бар ни један случај познат, да би у гробљу попикла каква болест и да би се из њега ширила, о чему нас увјеравају, поред осталих, и привржењци спаљивања: Франке[29] и Вагински[30] Присташе спаљивања тврде, да кад би се унело свуда спаљивање, да би се избјегла појава закопавања привидно умрлих (Scheintodten) т. ј. живих људи. Но лијепо одговара на то споменути заштитник спаљивања Vaginsky овим ријечима: „Man lobt der Leichenverbrennung nach, dass sie sicher vor dem Lebendigbegraben schütze. Nun allerdings! wer lebendig verbrannt wird, kann nicht lebendig begraben

[13] Schmidt. Die Leichenverbrennung als rationelleste Bestattungsart. S. 20. „Mit der Einführung des Christenthums im Abendlande verschwand auch nach und nach der Gebrauch der Leichenverbrennung."

[14] Wiegand's Conv. L. B. XIX. p. 512.

[15] Schmidt l. c., na крају књиге.

[16] Pini. La crémation en Italie et a l' étranger. Milan. 1885. На крају књиге имаде „appareil Venini."

[17] У Италији постоји 21 пећ за спаљивање. Francke. Begräbniss oder Feuer-Bestattung. 1892. стр. 3.

[18] У Њемачкој 4 пећи. Francke. l. c. p. 2.

[19] У Сједињеним Државама 12 пећи. Ib. стр. 3.

[20] У самом Токију 6 пећи. Ib.

[21] У Паризу једна пећ. Ib.

[22] У Воклету код Лондона једна пећ. Ib.

[23] У Штокхолму једна пећ. Ibid.

[24] У Копенхагену једна пећ. Ibid.

[25] У Аргентини спаљују све, који су умрли од епидемијских болести и остатке лијесова из анатомијских лабораторија. Ibid.

[26] У самој Италији постојало је 1885. г. 31 друштво. Pini L. c. p. 64.

[27] Ево како говори Pini о репутатима пропаганде у Русији: „Bien que la Commission internationale ait aussi ses représentants en Russie, nous devons cependant déclarer que cette vaste région n'a point subi l' influence de la propagande active qu'on a tenté d'y faire. L. c. p. 120. Самине агитације не могу имати утјецаја код народа, код кога

је љубав према вјери и духу свете православне Цркве не само дубока корјена ухватила, него он ту љубав и вјеру и међу другима шири. Ту црту руског народа лијепо карактерише Чељцов у свом дјелу „Церковь Королевства Сербскаго" овако: „Дружба съ Россіей не можетъ ограничиваться одной лишь политической стороной: она необходимо вліяетъ и на церковныя событія, на положеніе въ странѣ мѣстной церкви и духовенства (примѣръ: возбужденіе вниманія у Французовъ къ религіознымъ вопросамъ и уваженіе къ духовенству вслѣдствіи франко-русскихъ торжествъ)". Стр. 194.

[29] За Грчку говори Pini овако: „Quant à la Grèce, nous n'avons ni faits ni documents qui puissent nous induire à croire à l' érection prochaine de temples crématoires dans ce pays, pas même dans les centrés les plus peuplés et civilisés." L. c. p. 120.

[30] „Die Möglichkeit einer gesundheitlichen Schädigung der Lebenden durch Friedhöfe ist ohne Frage nicht durchaus ausgeschlossen, wenn sie auch lange nicht in dem Umfange besteht, als dies früher angenommen wurde und jetzt noch bisweilen behauptet wird." l. c. p. 6.

[31] „. . . aber ich wiederhole, es ist kein Fall bekannt, der direkt beweist, dass die Kirchhöfe der Jetztzeit die Quelle von Epidemien geworden sind. L. c. p. 15.

werden. Ich weiss aber nicht, ob das Eine angenehmer sein soll, als das Andere.“[31]

Али осим тога спаљивање има злих страна. Не треба заборавити, да знање о доисторијском времену, о коме немамо никаквих података, црпемо из истраживања скелета и лубања, које налазимо закопане у земљи, чега би, разумије се, лишени били, да је посвуда било спаљивање мртвих. Шта би ми данас знали о Египћанима, да је код њих било мјесто балзамовања спаљивање?

Криминалисте не могу такођер пристати на спаљивање, јер често бива, да се породи сумња, да н. пр. неко лице није умрло природном смрћу, па га треба ископати и истражити прави узрок смрти.[32] Бивало је случајева, да је ископавање (ексхумација) имало врло важних резултата. И с финанцијалне стране немогуће је препоручити спаљивање, јер оно захтијева великог материјалног трошка, чега код закопавања нема.[33]

Из ових кратких потеза види се, да закопавање мртвих има више добрих страна него ли спаљивање. Дакако, да је закопавање у земљу опасно у приликама, које смо прије споменули, али то нам не даје права захтијевати, да се спаљивање свуда уведе. Такова питања, као што је ово, тешко је ријешити, јер она засијецају не само у материјалну, него и у духовну културу народа. Што се тиче зле стране закопавања, коју смо споменули, и на коју показују присташе спаљивања, ми држимо, да ће природним наукама с временом поћи за руком, да спријече те зле стране, па онда и за то не ћемо требати спаљивања, него ћемо имати закопавање, али усавршено закопавање. Таких покушаја већ има.[34]

Ми смо разгледали спаљивање и закопавање са хигијенског, научног, јуридичког и финанцијалног гледишта и видјели смо, да је закопавање много боља начин. Сада ћемо пак видјети, да ли се може одобрити спаљивање са хришћанско-религиозног гледишта. Ми држимо, да се не може. Нама, као Хришћанима, треба да је Господ Исус Христос узор у свему, а Христос је био закопан у земљу, а не спаљен, па тако треба и ми да поступамо. Тако је радила древна Црква хришћанска, па смо и ми тако дужни радити, док се држимо синовима св. Цркве Христове. Лијепо каже хришћански апологета Минуције Феликс († 210.)[35]: „Nec, ut creditis, ullum damnum sepulturae timemus, sed veterem et meliorem consuetudinem humandi frequentamus.“[36]

Присташе спаљивања говоре додуше, желећи умирити религиозно чуство противника, да они спаљивањем не теже искључити религиозних обреда и обичаја, који бивају при закопавању,[37] али се свакако из њихових планова види, да они теже за тијем, да ослабе, а са временом мало по мало и униште свако религиозно чуство, па и саму вјеру.[38]

У осталом, када нам сами присташе спаљивања и не би одавали својих планова, ми би их опет лако могли видјети, осим ако не би као низанска Vergognosa затварали очи пред оним, што је око нас. Све те и друге томе налик тежње јесу продукат материјалистичког духа,[39] који је дубоко проникао у културу запада.

[31] Ibid. стр. 28.

[32] Linsenmann. Lehrbuch d. Moraltheologie. s. 490.

[33] Питајући недавно једног руског богослова, како он мисли о томе питању, добих одговор: „Побједа је на страни оног начина, који је материјално погоднији, а то је закопавање, јер док спаљивање захтијева материјал, земља сама спаљује тијело.“

[34] Ecker. l. c. p. 181.

[35] Филаретъ. Истор. ученіе объ отцахъ церкви. Стр. 52., прим. 86.

[36] Migne. Patrol. cur. compl. III. S. Lat. Marci Minucii Felicis „Octavius“. C. 34., p. 347.

[37] Schmidt говори у споменутом дјелу на страни 38. овако: „An dem kirchlichen Begleit und allem was darum und daran hängt, soll von den Vereinen aus durchaus nichts geändert werden.“

[38] Schmidt у истом свом дјелу мало даље (стр. 38.) наставља овако: Die Verschiedenheit zwischen der jetzigen Bestattungsweise und der künftigen soll also einzig darin bestehen, dass der Leichnam statt der Erde dem Feuer übergeben wird, und da dasselbe Feuer Protestanten wie Katholiken, Juden wie Mohamedaner verzehrt, so hat auch eine Absonderung der Asche keinen Sinn mehr und wird von selbst dahinfallen!“ Куда то иде?..

[39] Ево шта говори о нашем времену Krafft-Ebing у свом познатом дјелу „Ueber gesunde und kranke Nerven“ на стр. 8. „Kampf ums Dasein heisst das Schlagwort unserer modernen Civilisation“, а на 34. страни истог дјела „..., darum trifft man leider heutzutage soviel Menschen voll Egoismus und Materialismus, Charakterschwäche bis zur Charakterlosigkeit.“

Што смо се подуље и опширније заустављали на овом питању, дао нам је повода тај факат, што се је и у нашој српској књижевности подигао глас за спаљивање. Мислимо нашег пјесника Змаја Јована Јовановића.[40]

Из онога, што смо већ рекли, јасно је, да је спаљивање непотребно и противно духу св. наше Цркве, која свето чува вјеру, за коју Krafft-Ebing овако каже: „Glücklich Der, welcher einen festen Anker in den Stürmen des Lebens an der Religion besitzt!“

[40] „Само у гроб, у гроб не!
— — — — — — —
Ох што нисмо сада овде
Где је „дивљи“ обичај:
Место гроба кров ломачу
Јурне пламен, сене сјај.

Ја бих смело потпалио
Тај жртвеник, одар њен,
Да трулежу, да гњилежу
Отмем плен.“
XV. Буљки-Увесић. Загреб. 1899.

Гроб је трулеж, — он не уме
Врио пепо стварат', —
Ту смо ближу, кад ће мртве
Живи огањ згарат'.

Са топлотом у вис лети,
Што се не пепели,
Што остане, жара прима
Више се не дели.

Откиди-жара радо прима
Ту снојину јаку,
На пек' стоји ма где било,
Само не у праху.“
Ibid. LXII.

О св. Сави.

Говор В. Вујића.*

Велика је част и не мало задовољство за нас говорити о св. Сави нарочито у Карловцима, у којима столује директни наследник његов, српски патријарах и његов двор; у дворници ове народне куће, од непосредног предходника његовог подигнуте, задужбине браће Анђелића; где су нам публика потомци оних врлих родољуба, што су први по несрећи народној, кад је дошао времену крај, по пресељењу у ове срећне крајеве тако узорно схватили и пригрлили Савину мисао српске просвете; пред служитељима, међ слушатељима, овога храма и жртвеника њезиног, нашим поштованим и драгим колегама и сарадницима; не мање свештеницима праве цркве Божје и олтара; најпосле ученицима, оличењ младости и будућности народној, за које се у главном све ово припрема и чини, да виде и чују, упамте и имитују, те да нас једнога дана, дај Боже, и боље замене, како у другоме, слично у овоме, у одавању хвале и славе врлини, не би ли се коликогод одужили онима, који су њој и нама до смрти служили као Сава Немањић, чије је велико срце само за нас и за њу било биło и искуцало.

Тако се јамачно схваћа и наша данас задаћа, подузеће часно, но којем нам није ласно ништи би могли одговорити ни задовољити овај одлични скуп, да се не уздамо у Вашу наклоност за коју Вас молимо, многопошт. господе и господо, у симпатије Ваше према нашем заводу, коме служимо у име Савино, најмлађега сина и љубимца народног, што су га за такога Срби назад поштовали и дивили му се са његових вечних и неоцењених заслуга и добра учињеног сувременицима и потомству у срећи и несрећи славно и тужне прошлости, јадне и разривене садашњости, и будућности којој се надамо, правили му места у срцу своме и олтаре, где су му се клањали као светитељу и просветитељу, наставнику и учитељу. Он једини увек је био и кадар је у најмлађој невољи одржати нас да не очајамо, да, сложни као што смо хвала Богу на овај дан, у поштовању његове драге успомене, сетимо се и осетимо, ма колико тренутно подељени и раздвојени, да смо ипак синови и чланови истог народа, да смо рођена браћа, да смо Срби.

На то, да се сматрамо за оно што јесмо, деца једног оца и једне матере, те да се као такви слушамо и споразумевамо, опоминье нас и упућује Сава, поред вере и науке, што их је проповедао и предавао, целокупним својим живљењем и радом, као што су поштованим слушаоцима, поклоницима Савиним, добро познати. Јер принцип рада и живота Савиног, како се у делима му јасно и пластично огледа, није друго него љубав, начело хришћанско, љубав цркве и народа, што нам Сава собом предлаже за пример и узор, а које је више него ма какве речи и беседе. Ово у опште увиђамо сви кад већма верујемо нечијим поступцима и шта се чини и не чини и ослањамо се на то, него

* У гимназијској дворани Карловачкој.

кад би нам ко ма најласкавије говорио и убеђивао нас о своме пријатељству, а владао се противно. Иначе почем нам се најчешће пута саопштавају и додају сваковрсне истине, умне и моралне, мисли и чуства помоћу речи, усмене и писмене, посредством и покретом језика и руке и тачо се обично учимо, где се по превасходству учимо, у школи и из књига: то се много заборавља, да има и други начин, силнији и убедљивији, прем да не са свим свестан као онај први, читаво понашање, из ког докучујемо како нама равни и неравни осећају и мисле, чиме нехотице утичу на своју околину, као и она на њих, те се узајамно васпитавамо.

С тога је вредно и потребно знати, откуда су живот и рад, за које се спремамо школом и науком, по себи најбоља школа и наука, тако моћни чиниоци, сврха и средство уједно, образовања људског у друштву, да кад су са свим бесприкорни, ујемчавају њихову субјекту вечну славу и светињу, спомен имену његовом као наставника и учитеља нарашгаја што је био за Србе Сава, о коме као такоме ми вазда, па и данас ћемо да говоримо, који је дакле кроз 700 година представљао нам пример и углед, што далеко надмашују правило, идеал тј. оличење одеље, и без чега нема успешног васпитања, васпитања карактера, карактера, који значи човека. Јер правило није довољно, као што нису довољне мисли, које се у њему садрже, ни речи у којима се исказују и огледају мисли, почем су то све само бледе слике што добијају боју и оживе истом у раду, у делима. — Еле ове искуствене истине, које се виде, тако рећи, простим оком, објашњавају се дубље и тумаче анализом појава живота, духа и друштва људског, како је спроведена у односни наукама о томе, и формулисана у законе, познате у физиологији и психологији под именом „језик емоција“. Од њих ћемо неке потребне нам јако, за бољи доказ наших тврдња, многопоштоване ђе и гдо, с вашом дозволом овде у кратко да изложимо.

Промене које се дешавају у опште од животне радње у нашем телу, посебно у најплеменитијем његовом делу, у живцима, имају за последицу с једне стране промене у духу нашем, познате под именом стања свести, осећаја, мисли и чустава, а са стране друге мишићне промене, што их купе и пружају и са њима, кад су жешће, полуге треће главне системе, контане, нашег организма, који се онда и честимично, и целокупан креће — знак да смо живи не само него сувише и да нешто осећамо. — Даље, међу стањима свести и покретима мишића постоји прави одношај и сразмера тако, да што је јачи осећај, пријатан или непријатан, и покрет је јачи код истих мишића, а код квантитативно различних, слабија душевна промена мишиће слабије покреће, сплнија пак веће. Ради простоте и краткоће аргумента и не спомињући учинака радости или жалости на унутрашње органе нам, ми кад смо мало весели или тужни, то нам се види само на лицу, око очију, где су мишићи најлакши и око усана, које се некo смеше или друкчије грче. При замашнијем узбуђењу пак весеље и туга иначе одсјају у очима које се овлаже а уста гласно смеју или плачу тј. запињу дубљи и већи рибићи главе и груди. Најпосле, мишићи читавог тела, не само на глави и трупу, него и они ногу и руку стану од једанпут грчевито да се купе и пружају од велике радости, пакости и жалости, у којима се људи размахују и скачу, бију и чупају. — Овај закон ваља како посепце за човека, тако у опште и за подчовечанска жива бића.

На кад је тако и међу душевним променама и стањима, и грчењем и пружањем рибића постоји каузална свеза, те можемо од једних да закључујемо на друге као од узрока на последицу и обратно; потом кад промислимо да рад и није ништа иначе, физиолошки говорећи, него стезање и растезање мишића нашег организма, и то чим је напорнији и сталнији, тим већих и јачих: тада бива јасно рашта се он сматра као речитије сведочанство нашег расположења, него беседа, чујно пружање и грчење мускула но само груди, грла и уста, дочим се у раду грчи и пружа цело нам тело; а живот шта је? зар није чисто мицање, које му је главно обележје и у чему се у опште састоји, или, по најновијој фрази, борба, у којој се кидају влакна од меса и пуцају кости? Зашта борба је не само живот, него и рад, било физички, било умни, као што и нема једног без другог, савлађивање свакојаких тешкоћа у околној природи и довијање наше у ту сврху, како ћемо задовољити своје потребе. Но не говорећи даље о раду (и борби) са његове економске и друштвене стране, као дакле о функцији тела колективног и споме-

нув само елементе психолошке, који се придају и признају његовом појму као такога, осећање непријатности кад је прекомеран, и сазнање да што је рад виши, нужна је за њ и виша интелигенција; ми ћемо о њему и о животу да сведемо реч као о функцији спомињаног дела индивидуалног тела, наших мускула у свези са нервима, свези овога са духом нашим и његовим појавима, појавима засебног са свим рода, индикативним тј. који су ознака, субјективна страна његових, живћаних, промена, а не само као покретача мишића.

Кад ко ради, нећемо рећи Бог те пита шта, него обичан какав посао, механички што прави да одговара својој сврси, ми ћемо пре касти да га добро разуме и мисли о њему, боље, него ако зна само лепо разлагати, а не покаже дело; и овај је онда више подобан такође другога научити, да начини ту ствар, што је увек главно, н. пр. неки строј, него ма најумнији теоретик, али који често и обично није практик. Тако је у ратарству, занатима и вештинама; једно је у њима теорија а друго практика, и колико је она важна, ова је прво и последње; без теорије свесне могло је и може бити, но практика и предходи и крунише рад; без ње живот, она вештина надвештинама, мало вреди, особито они радови, којима се не производе материјална добра него морална и предмет су им, управо субјекат, људска бића, као што је васпитање. Овде, у васпитању у свима његовим облицима, спремању субјекта за све послове у животу, физичке и духовне, као што се учи човек од колевке до гроба, — еле у целокупном васпитању узетом у најширем смислу, потребна су и нужна поред свију речи којима се каже шта ваља, дела и рад, да се покаже како ваља. С тога се, од времена на време, и гледа на рад и дела старијих и млађих, како се предају и примају, добра и зла, она што се називају и оцењују као морална, владање и понашање, јер се у њима огледа сва наша унутрашњост шта мислимо и осећамо, срце и памет наша, и да ли маримо само за себе или и за другога, за друштво: јесмо ли или нисмо за њега од кога имамо све што нас чини људима, те и мора онда целокупно наше опхођење бити удешено у свему тако, да унапређује крајње сврхе друштвене, мора бити морално једном речи.

Даље, рад, дела, понашање па ма какви били у осталом, као што су у опште последица душевних стања, и познат је у науци, имено у психологији за идеје закон, да имају тенденцију да се остваре, јер како ко мисли, онако и говори (ако се не претвара), свакојако пак ради; тако с друге стране бивају силан повод понашање, дела и рад, да се оно што их узрокује, осећаји, мисли и сама воља пренесу онаки какви су и даље на друге, да се саопште и сугерирају и онима који су од природе мало способни, да приме туђе идеје непосредно или бар у речима. Јер док, у једну руку, на добро човечанства, има умова, који су кадри не ни са стране, наустице или написмено добивену, него у самој њиховој глави зачету, велику мисао, себи да сугерирају доникле, а по том, сазрелу и готову, својим ближњима је, савременицима и потомству, додају говором и речима, у делима књижевности и вештине, животом и радом; дотле, друго, сви ми остали, тек ако смо подобни од части разумети им оне идеје, неко непосредно као таке, неко од њихове беседе, а највећа већина, преведене и оживотворене у покретима, делима и вишем моралном поведењу себи равних, па које се онда за нашу срећу и за срећу друштва у којем смо и наранатаја који долазе за нама, угледамо, дако угодимо и буде нам владање како ваља. Ово је једини пут и начин напретка у добру и развитка човечанства на свету. —

(Свршиће се.)

Српске петиције.

Саборски одбор за богоштовље и наставу (председник др. Јос. Пливерић, известилац Стеван В. Поповић,) поднео је земаљском сабору из своје седнице од 12. фебруара овај извештај:

„Високи сабре!

Месеца децембра године 1898. поднели су православни Суби из жупаније личко-крбавске високом сабору краљевина Хрватке, Славоније и Далмације молбеницу, потписану са више хиљада потписа, којом су изложили; да су као бивши војнички крајишници радостно поздравили дан уголовљена својега краљевинама Хрватској, Славонији и Далмацији, јер су се поуздано надали, е ће на сунцу уставне ослободе народност српска у свима појавима живота стећи у проширеним краљевинама Хрватској, Славонији и Далмацији мирнога за-

конитог уживања и потпунога осигурања. Српски је народ могао ову наду основано гојити, што су му његове вековне заслуге за домовину неоспорне и од прејасне круне најодлучније признаване.

Молитељи излажу: како су минули деценији уставнога живота њихова, али да они с болом у срцу и души морају отворено рећи: да српски народ у краљевинама Хрватској и Славонији не види још остварене праведне жеље и захтеве своје, да, ма да је као народ вазда вољно и пуним пожртвовањем задовољавао свима својима уставом домовине наложеним му дужностима, не види осигураних уставним законима најбитнијих права; шта више, да види себе често и неправедно угрожена и узнемирена у оним његовим обележјима, у којима он сматраше вековне ознаке своје српске народности и православне вере.

Засведочив потоцима проливене крви своју верност према прејасном и превишњем престолу; натопив сваком капи крви те сваку груду своје миле домовине, а у тврдоме уверењу, да је прва жеља високог сабора, као законодавнога тела, да види задовољене све грађане земље, а тим милу домовину у сваком погледу сретну и напредну и способну, да одржи свој самосвојни положај — моле поменути православни Срби из жупаније личко-крбавске:

I. Нека се законом уреди неограничено и слободно развијање српске народне заставе у домовини нашој;

II. нека се законом уреди употребљавање ћирилице као писмености, равноправне латиници у званичњу свију овоземаљских власти, а код обновне нагодбе са краљевином Угарском да се законом уреди слободан приступ ћирилице у заједничка финанцијална и порезна, као и у поштанска и брзојавна звања наше домовине;

III. нека се намене школски закон од год. 1888. тако: да Срби православне вере, где отворе своју народну конфесионалну школу, нису дужни ни општинским, ни земаљским наметом уздржавати комуналне школе, а да буде у дужности и земљи и општини размерно допринашати на издржавање српске конфесионалне школе, исто као и комуналне школе; напокон

IV. нека се законом наједначи православна црква са римокатоличком у њиховим међусобним дотицајима пред законима земаљским краљевина Хрватске и Славоније.

Молбе ове подупро је збор српских православних црквених општина протопресвитера вођинскога, у жупанији вировитичкој поднеском својим од 20. сриња год. 1899., молећи високи сабор још посебно:

V. да путем закона намени дојакошњи неправилни назив српске православне цркве — „грчко источна“ у правилни назив „српско-православна“;

VI. да одреди српско-православној цркви годишњу припомоћ из земаљских средстава сразмерно пореној снази православних Срба;

VII. да настоји, да земаљска влада призна српским учитељским школама у Карловцу и у Пакрацу право јавности.

Изборници за изборни котар новоградски српског православног народно-црквеног конгреса подупиру молбеницом својом од 3. коловоза 1899. молбе православних Срба жупаније личко-крбавске и молбе истих Срба протопресвитерата вођинскога, молећи уз то посебно:

VIII. да се поврате српским православним црквеним општинама све оне зграде, земљишта закладе и школски намештаји, што су им при покомуналивању њихових вероисповедних народних школа неправедно и незаконито одузети.

Православна српска црквена општина сремско-карловачка молила је поднеском својим од 18. листопада 1899. оно исто, што и православни Срби из жупаније личко-крбавске и још посебно:

IX. да се у свеучилишту нашем Фрање Јосифа I. на филозофском факултету отвори катедра и за историју српског народа, који ће предмет предавати спремни људи, али сва православни Срби, као што хрватску историју Хрват предаје;

X. да се у истоме свеучилишту подигне, свакако након споразума са православним српским епископима, богословски факултет за научно спремање кандидата за православно српско свештенство, као што има већ факултет за спремање хрватског римо-католичког свештенства;

XI. да се одређује и српском православном саборском одбору, као највишем административном автономном органу српске православне цркве, да фактично исплаћује размерна

припомоћ у богоштовне сврхе српске православне цркве, а исти да их дели према изказаној потреби у појединим дијецезама, како у томе православни Срби не би били као досада закидани; и напокон

XII. да се даје размерна припомоћ у научне, књижевне и вештачке сврхе и иста да се исплаћује српском православном митрополијском школском савету, као највишем просветном органу српске митрополије сремско-карловачке — који би имао њоме разполагати дотле, док се у нашој домовини не образују средишта за подмирење тих потреба међу православним Србима, којима би се тада та припомоћ давала као што се даје и сличним хрватским друштвима.

Збор православних Срба из протопресвитерата пакрачкога поднио је 11. липња 1899. именом црквених општина у Пакрацу, Даруварy, Катинцима, Уљанику, Торњи, Кусоњи, Бастаји, Граховљанима и Бучу молбу високом сабору, којом подупире молбе православних Срба из жупаније личко-крбавске и моли још посебно:

XIII. да се српске православне црквене норме светкују у свакоме мјесту, где постоји српско-православна црква и да су ове норме обвезатне и за остале грађане;

XIV. да се српски језик уважи и употреба његова законом зајамчи код свих земаљских, заједничких, и државних уреда, те да службеници ових са странкама Србима у српском језику уређују.

У горњим молбама изложене захтеве подупрло је посебним молбеницама високом сабору у току године 1899. поднешеним: српско-православно свештенство из протопресвитерата книнско-глинскога, жупаније загребачке, даље свештенство из протопресвитерата плашчанскога.

Надаље су подупрли посебним молбеницама поднесеним високом сабору исте захтеве: изасланици православних српских црквених општина протопресвитерата северинскога, црквене општине у Руми, Винковцима, Тењи, Јесеновцу, Болфану, Вараждину, Брезовом Пољу, Ново-Пављанима, Јасенку, Меченчанима, Капелни, православни Срби у протопресвитерату петрињскоме, из шестнаест црквених општина протопресвитерата костајничкога, православни Срби искупљени у манастиру Гомирју и православни Срби из Осека. Све су ове молбе провиђене са стотинама потписа.

Напокон је молио велики сабор православних Срба одржан у Митровици дне 14. просинца 1899. подупирући одлукама својима молбенице православних Срба из жупаније личко-крбавске и молбенице црквених општина сремско-карловачке и осталих још и посебно:

XV. да се призна православним Србима законом неограничено право српскога народа, да може свагда и свуђе отварати своје народно-вероисповедне средње и стручне школе.“ — И напокон

XVI. да земаљски сабор донесе закон о потпуној слободи штампе, сбора и договора и такове законске одредбе, којим ће омогућити спречавање народног материјалног пропадања.

Подносећи ове разнородне молбе високом сабору на надлежно решење, част је овоме одбору предложити:

Нека високи сабор благоизволи решити: да се све ове молбе уступају краљевској земаљској влади са препоруком, да их она проучи и према томе сходно поступа, а гледом на конфесионалне односе српске православне цркве посебну законску основу сабору краљевина Хрватске Славоније и Далмације на уставно претресање предложи“.

Српско-румунске деобне парнице.

(Саопштен).

У погледу манастира истина је, да на ове Румуни већ одавно оштре зубе, само су се збунили, па не знају са које стране да загризу. Одавно би они ове парнице у ток ставили, но не знају како да почну и нашто да оснују своју тужбу.

Чији су манастири, и ко се при пресуђивању својине њихове, као правни субјект сматрати има? Јесу ли манастири својина митрополије?, јесу ли својина дотичне епархије у којој се налазе?, јесу ли својина оног народа који је у околини манастира насељен?, и напослетку јесу ли манастири својина једног известног народа? —

По правним појмовима ни једни од ових не сматрају се и не могу се сматрати за власнике манастира, јер је манастир сам по себи једна замишљена правна особа, која имаде хуманитарну, добротворну и морално-просветну

сврху. Та сврха, која је оличена у амоме називу „манастир“ (monasterion), једини је субјект права, дакле власник манастирског добра. А калуђери? — они су уживаоци тога добра, те извршиоци оне сврхе за коју манастир и манастирско добро постоји. Јерархија пак, и односно епархија, па и сам црквено народни Сабор ништа друго нису, нити могу бити, него само контролне власти у Митрополији, које су позване на то, да бдију над тим, да се приходи манастирски на оне сврхе употребе, на коју су ови намењени, и да се манастирско добро неокрњено очува. Истина је, на пример, да је по диплому Марије Терезије добро манастира Бездина даровано игуману Веселиновићу за заслуге „илирског“ народа. (Речену диплому чува данас епископ темишварски.) Истина је, да су и остале манастире поједини српски добротвори па и сам српски народ по смислу овоме дарованих привилегија засновао (види кр. рескр. V. § 1.) и горњој сирси даровао Но истина је и то, да сваки дароватељ чини поклон и задужбину на горенаћакнуту сврху, која је оличена у називу „манастира“. По праву и правним појмовима поклонодавац се одриче оног што је поклонио за навек, а власник поклона постаје она сврха, на коју је манастирско добро даровано. Зато и сам рескрипт од V. § 1. убраја додуше манастирска добра међу црквене народне фундације, но ипак признаје да су манастирска добра својина манастира.

Љубопитљив сам, дакле, знати, на каковој правној основи намеравају Румуни потраживати манастире Бездин, Сењурађ и Месић. Да ли ће казати да су они својина бивше заједничке (?) митрополије, те би онда сви манастири па и сремски потицали дедби, или да су својина темишварске и односно вршачке епархије? или у овој епархији налазећих се црквено општина? да ли ће рећи, да је манастирско добро својина већине оног народа, који се у околини манастира налази, или да се има то добро сразмерно према броју румунских и српских душа — које се у околини манастира или у дотичној епархији налазе — поделити? да ли ће у тужби навести и доказати, да су речене манастире Румуни или румунски калуђери засновали? или напослетку, да ли ће казати, да су речени манастири добра румунског народа? — Какву ће правну бесмисленцу измислити Румуни да присвоје речене српске манастире? — То до данас још не знамо, но уздајући се у вечиту истину и правду, можемо се поуздано надати, да ће Румуни, ма на ком од речених правних основа, тужбу ради досуђења речених манастира подигли, одбијени бити, и то са оних разлога, које сам навео при дефиницији оног питања: ко је код манастира субјект права, то јест, чији су манастири?

Ово што сам само у кратко о манастирима рекао, може свакога Србина уверити, да су румунске претње, да ће нам речене манастире судским путем одузети, проста бенетања, која се не могу озбиљно у обзир узети.

А сад да пређем на оно, што Др. Ст. М. није требао у својим чланцима истицати, нити јавно расправљати. Но кад је већ почео о таким стварима писати, што није требао, и када се дотакао и онога који парнице међашних општина руководи, то се побојећ налазим, пошто се ствар у неку руку и мене тиче, да му одговорим.

Др. Ст. М. вели у своме чланку (види бр. 146) „Браника“ следеће:

„да је требало закуцати па ће се врата отворити;“

„да би патријарх или ма који од наших епископа, кад би у згодном моменту *од онога позван и довољно информисан био који парницу руководи*, чинио своју дужност“

даље у броју 148 „Браника“ под насловом „*шта нам ваља радити*“ вели:

„да је требало и да треба информисањем и обавештавањем утицати на више и највише судове, „да своје убеђење“ и становиште, које су у досадањим парницама заузимали, „*на боље окрену*;“

„да би у том правцу требали да раде у првом реду правозаступници српских црквено општина у деобним парницама, и, на основу њихове информације, да утичу на исход парнице српски патријарх, епископи и чланови доње и горње куће угарског сабора, који припадају српској народности“.

Пре свега морам изјавити, да није истина да су наши угарски судови у досад решеним деобним парницама извесно начелно становиште заузели или изрекли. За то досад није било потребе, јер свака је парница имала своје посебне местне околности, у свакој се друкчије докази приказивали, који су на решење дотичне парнице утицали, те се суд у некојима

строго придржавао карловачке погодбе, а у неким је од ове погодбе одступао. Само у парницама оних помешаних општина, у којима је највиша царска резолуција од год. 1864. Србе и Румуне у заједници затекла и које су општине обе саборске делегације као мешовите признале, увео је суд, као мерило при поделу црквеног иметка, *партитет* и поделио је имање, без обзира на број душа једне и друге стране, на два равна дела, и то с' тога разлога, јер се није могло достоверним доказима испоставити, у ком су сразмеру утицали Срби, а у коме Румуни, на оснивање црквеног иметка онда, када је црква зидана. Но и ово се не може узети као начелно решење, јер ако се у будућим парницама друге околности испоставе, и други докази прикажу, другчије ће гласити и пресуда.

Када, дакле, досад судови у дообним парницама нису донели у пленарној седници такво начелно решење, које за будуће има као цинозура служити, зашто онда информисање и обавештавање судова на ту цел, да своје наводно погрешно схватање окрену на боље? а наиме:

Зашто покретати и патријарха нашег и епископат, па и наше прваке, и упућивати, да на врата судиште покуцају, па да просе мало правде, кад томе нити је досад било потребе, нити ће у будуће такове бити. Судови наше домовине, — то морам отворено и јавно признати — били су досад безпристрасни и праведни. То показује горенаткнути резултат досадањих парница, који ће сваког који правног осећаја имаде уверити, да се, према у парници исказаним околностима и доказима, није могло другчије судити и у том случају, да је ма ко на решење речених парница или посредно или непосредно утицао.

На пример, шта би вредило ма чије утицање у дообној парници мале-бечкеречке црквене општине? Ту су године 1872., када је у смислу погодбе поступак за помиру спроведен, Срби и Румуни на записник признали, да је црк. добро речене општине заједничко. Шта му може информација помоћи? — јер судија ће казати; „па кад сте признали да је добро заједничко, а оно нека се дели“. —

Сваком је додуше слободно, да једног или другог судију на неке важне околности и доказе, које се у парници налазе, упозори, но то може дотични правозаступник, који парницом руководи, сам чинити. Зашто потезати патријарх, епископат и наше прваке и излагати их непогодама, којима су обично информатори изложени? Зашто излагати наше прве људе, да га судија са сумњивим погледом дочека и да у себи помисли: „Ствар Срба мора да на врло лабавим ногама стоји, кад су поред свега адвоката чак и патријарха и епископат мобилизовали на ту цел, да им ови, својим високим положајем и угледом, правду извојују“. —

Ако можда Румуни иду да на врата судија куцају и као што они кажу: „да се плачу“, ми то не треба да чинимо. *Наш народ научен је за правду се борити, али молити — никада!* — А допустиће ми свако — па и Др. Ст. М. — кад се куца на врата суда и судије, да то већ по себи изгледа као нека молба, коју већином употребљују они људи, који у свом праву баш нису сигурни.

Ми се уздамо у правдољубље наших судова и уверени смо, да ће они судити: „ни по бабу ни по стричевима, већ по правди Бога истинога“, —

Најзад морам и опет најавити своје уверење, да се горе речени ваннарнички поступци не износе јавно на добош, и да је Др. Ст. М. својим чланцима, у којима је оно изнео на јавност што није требало, српској ствари много више шкодио, него што је користио.

У Темишвару на Крстов Дан 1900. г.

Др. Светозар Димитријевић
заступник српске стране у српско-румунским дообним парницама.

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По **Михајловском** „Словару“ и другим изворима ради
Ст. С. Илић.

(Наставак)

Р.

Раздробленіе — је један акт божанствене литургије, који се у томе састоји, што се свети хлеб — агнец — пошто се претвори у пречисто тело Христово, дроби на ситније делове, да би се тако могао дати *вх снѣдь вѣрнымъ*. У првом реду агнец се раздроби на четири дела тако, да на свакоме од тих делова, остане по једно слово од печата, што се на просфори налази (в. просфора). Ови се де-

лови стављају на дискос у облику крста, за спомен страдања Христова на крсту. После тога се део ІС — спушта у потир, те се сједињава са пресветом крвљу Спаситељевом, а остала три дела, дробе се на још ситније делиће и с њима се причешћује; са делом ХС — причешћују се свештенослужитељи, а са деловима НІ — и КІ — причешћују се свештењици. Раздробљавања односно ломљење светога хлеба, установио је Сам Господ Исус Христос на тајној вечери, а преко Апостола и њихових првих ученика сачувало се оно у цркви — у њезином предању — све до данашњега дана. Раздробљавање св. агнца не треба, да поколеба веру нашу у присутност Спаситељеву у св. хлебу, јер ми верујемо, да је у сваком делићу дотичнога хлеба присутан Сам Господ Исус Христос, **Агнецъ Божій, раздробляемый но не раздѣляемый, всегда ѣдомый, но никогда исчерпаемый (в. погребеніе св. Литургіи).**

Разрѣшеніе — долази од глагола разрѣшити т. ј. *разрешавати, ослобађати, дозвољавати, допуштати.* Разрешењем се назива дозвола, којом се извесноме лицу — које је сходно црквеним правилима, на извесно време упућено биле, на известан ванредан начин живљења — по ново дозвољава обичан начин хришћанског живота. Н. пр. у првобитној цркви, новокрштени и миропомазани није се смео у току осам дана умивати, нити скидати са себе одело, које су му при крштењу обукли; у осми дан, скидао је он у храму бело одело, умивао се уз молитву и помоћ свештених лица и после тога се опет облачио у своје обично одело. Исто тако и новопостригнути монаси, тек у осми дан по пострижењу, после молитве коју им настојатељ очита и по благослову дотичнога, скидају кукуљ са себе. Разрешење венаца које се над новобрачнима у осми дан после венчања извршавало, састајало се у томе, што су они уз молитву и благослов цркве, скидали са себе брачне венце, које су у току првих седам дана дужни били на главама носити. Разрешење, које се односи на употребљавање извесних јела, односи се на пост, за време којега се односна јела не смеју употребљавати. Но у главноме се разрешење односи на праштање грехова у тајни покајања, којом приликом свештеник — по власти добивеној од самога Исуса Христа, да може задржавати и отпуштати људске грехе — *праштa и разрешава* покајника од грехова.

Риза (в. Фелонь).

Рипида — долази од грчке речи ῥιπίς, ῥιπίδιον и значи *махалница, вејало, оруђе којим се гоне мухе.* Рипидама се назívају кругови — утврђени на подужим дршкама — на којима су изображени шестокрилати Серафими. За време свете литургије по освећењу часних дарова, ђакони стојећи са обе стране светога престола, треба да машу рипидама над св. дарима; отуда су и добили дотични кругови назив рипида. Махање ово установљено је ради тога, да се свети дари сачувају од насекома; у духовном смислу нам рипиде престављају небесне бестелесне силе, које невидљиво присуствују и учествују с нами при служењу свете литургије.

Код нас се данашњим даном рипиде употребљавају само у симболичком смислу и држе их свећеноси на солеји, у олтару се пак не употребљавају, већ их обично замењује, засебан четвороугони покривач, који се по освећењу светих дарова ставља на свети потир.

У Русији се и данас при архијерејским литургијама употребљавају на први начин.

Рѣкоположеніе и рѣкоположеніе — је веома стари знак, односно начин благослављања, који се састоји у томе, да онај који благосиља, ставља своју руку на главу онога, кога благосиља. На тај начин је и патријарах Јаков — по свој прилици подражавајући својим претцима — благословио унуке своје, децу Јосифову (Пост. 48, 14—18). Господ Исус Христос је својим сопственим примером осветио овај старозаветни обред, када је при благосиљању деце — коју Му доведоше — ставио руке Своје на њих (Мат. 19, 15). Свети Апостоли су стављањем руку саопштавали новокрштенима благодат Светога Духа (Дјеј. 8, 17; 19, 6). Осим тога су Апостоли полагањем руку, саопштавали одабраним мужевима благодатну силу и способност, за особену службу у цркви: тако су полагањем руку посвећени првих седам ђакона (Дјеј. 6, 7); полагањем руку посвећени су Варнава и Павле на дело јеванђеоске проповеди (Дјеј. 13, 3); полагањем руку апостолских постављени су у цркви први епископи и свештеници (I. Тим. 4, 14. и

Дјеј. 14, 23). Апостоли су предали својим насљедницима право, да полагањем руку постављају способне личности на разне црквене дужности и да им тако саопштавају благодатни дар Светога Духа и да им тиме умноже снагу зарад тачног испуњавања поверених им дужности. (I. Тим. 5, 22). На тај начин власт — саопштавања благодати Светога Духа, посредством полагања руку, сачувала се у Цркви Христовој од апостолских времена до данашњега дана и чуваће се до свршетка века. Поменута власт припада црквеним старешинама, т. ј. епископима, које опет рукополаже збор епископа (Прав. ап. 1). Сваки епископ у подручној му области рукополаже јереје и ђаконе, — протојереје, протођаконе архимандрите, игумане, економе, ипођаконе, чтеце и певце. — Овом приликом приметити морамо, да између речи **рѣкоположеніе** и **рѣкоположеніе** постоји битна разлика. **Рѣкоположеніе** је χειροθεσία — обично стављање, метање, полагање руку, а **рѣкоположеніе** — χειροτονία је снажно подизање руке, у циљи да неко дело изпуштимо. Овом последњом речју т. ј. хиротонијом, назива се само оно стављање руку, којим се саопштава благодат свештенства т. ј. рукополагање епископа, презвитера и ђакона. (Дјеј. 14, 25 — χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους). Због тога се ово рукополагање свршава свечаним начином код светог престола за време божанствене литургије, која се поради тога прекида. Остала стављања руку — хиротесија — обављају се на средини храма, јер се посредством истих не саопштава никакав степен свештенства, већ нам служе за знак, да је дотичном лицу дозвољено вршити извесни део ниже службе у цркви. Хиротесију врше, при неким тајнама и обредима црквеним, и сами презвитери н. пр. на почетку оглашења свештеник ставља руку на главу онога који се оглашава; у тајни покајања ставља свештеник руку своју на главу покајникову при разрешавању грехова; на св. литургији ставља свештеник руку на главу ђакона, када му предаје свето Јеванђеље, да из њега чита По добивеној дозволи од епископа и настојатељи манастирски (презвитери) могу производити причетнике за своју обитељ.

Раса — је грчка реч ῥάσα или ῥάσος и означава широку; нестегнуту, неопасану хаљину. Расом се назива свештеничка и монашка горња одећа; она треба да их васда опомиње на смерност и тућење од светске сујете, на што их и сам чин њихов упућује.

(Наставиће се).

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Предаја управе манастирске.**) Управа манастира Беочина предана је ново-именованоме настојатељу истога манастира вчеч. г. протосинђелу др *Георгију Летићу* дана 5 (17) фебруара о. г. Предају извршио је вчеч. г. протопрезвитер *Јован Јеремић* као конзисторијални, а преподобни г. игуман *Митрофан Павловић* као изасланик административног Одбора.

(**Избор пароха.**) За пароха у Павловцима изабран је једногласно јерej г. *Јован Латинчић*.

(**Храмовна слава.**) Пишу нам из *Села Крушедола*, да је тамо на дан Сретенија Господњега свечано прослављена храмовна слава, на радост и духовну утеху тамошњега народа. На св. литургији началствовао је вчеч. г. архимандрит Крушедолски *Анатолије Јанковић*, а после „Причешћа“ је изговорио красну проповед, која се лако забораити неће. Хвала г. архимандриту Анатолију!

(**Богословско друштво „Слога“**) На дан Св. Три Јерарха ове године славило је наше богословско друштво „Слога“ првинут своје красно име. Прослављено га је, као што то св. црква прописује, као што је то својствено Србину, као што су то богословској омладини нашој налагали: осећај, свест и понос српски и као што то доликује њезину позиву, интелигенцији и достојанству.

После св. литургије, на којој је началствовао вчеч. г. архимандрит Крушедолски *Анатолије Јанковић*, обављен је први део прославе у аудиторији I. године Богословског Училишта, у присуству многобројне одличне публике.

Вчеч. г. архимандрит Анатолије, познатом својом љубазношћу радо се одазвао позиву и молби чланова „Слоге“ и обавио је чин малога водосвећења, а затим чин сечења колача. Пресечени свечарски колач преломио је са вчеч. г. архимандритом Анатолијем вчеч. г. ректор Богословског Училишта протојереј *Јован Вучковић*, као по друштву „Слози“ изабрани и на то умољени кум славски. После извршеног тога светог, и Србину свакомалога, чина резања колача, уследило је цели-

ваше часнога крста. Након тога благочестивог акта поздравио је „Слоза“ и њезиним члановима свечарску славу кум славски, вприч. г. ректор Вучковић, сходним говором, нагласив, да је давашња „Слота“ у повољним и срећним приликама, јер јој се живот, развитак и напредак не само не пречи, него и потпомаже са престола врховног црквеног нам Поглаварства, од Његове Светости, преузвишеногa господина патријарха *Георгија Бранковића* (Бурно живео!). Свој говор је г. ректор завршио радосном, а на „Слогу“ пуном части, високе пажње и милости вешћу, да славу крсног имена поздравља „Слоза“ и именом Његове Светости и да је св. патријарх *Георгије* благоизволео „Слози“ на дан њезине славе осим најмилостивијега архипастирског благослова приносити и новчани прилог, којим се благоизволева уписати за друштвеногa члана добротвора. Ова радосна и слика присутнима мила вест прихваћена је општим френетичким клицањем Његовој Светости Живео! Живео! Живео!

После подне истога дана у 3 сахата, отпочео је други део прославе, по програму што смо га у 4 броју овога листа саопштили, такођер у присутности многобројне одличне публике. Овој пажњи, према друштву наше богословске омладине овом приликом указаној, одајемо признање и похвалу, са жељом, да се та пажња негује у свима заслужним правцима, корисним угледу и потребама доброј вољи наше богословске омладине, будућих свештеника наших.

Програм другога дела прославе наведен је добро. Задовољни смо; задовољнији још у уверењу, да ће сваке године све боље бивати. Ачи, већ до године желимо у „Слоза“ видети братском љубављу и душким радом загрљене *све* слушаоце нашега Богословскога Училишта, спојене једним духом, једном мишљу, једном тежњом једном снају њих идеалу: — што боље спремити се и што више урадити у светом позиву свештеничком, за славу свете православне цркве, напредак и срећу милога народа српскога.

—

У Угарској.

(Црквени конгрес римокатолика у Угарској.) И ако је предлог одбора 27-рице о устројству автономије римокатолика у Угарској у генералној дебати примљен, специјалној дебати конгрес није приступио; него је већином гласова усвојио предлог Фердинанда Хорајског, да се изабере одбор, који ће се имати претходно ставити у преговоре са епископатом и владом, те с ова два фактора доћи до споразума гледе питања, у којима се мишљење и захтеви тих фактора не слажу са предлогом 27-рице. Тек ако би се до тога споразума дошло, приступило би конгрес даљој својој радњи — специјалној дебати о предлогу 27-рице, који би, међутим, према постигнутом претходном споразуму био модификован.

Нешто налик на наше конференције из г. 1897 и 1898.!

Конгрес је после овога свога закључка одгођен. Како ствари иду, и Босна и Херцеговина ће пре доћи до свога устава, него наша и римокатоличка автономија!

Читуља.

✝

Архимандрит ПЛАТОН ТЕЛЕЧКИ

настојатељ манастира Беочина, члан Архидијецезалне Конзисторије, члан Патроната Монашке Школе, народни заступник на земаљском сабору у Загребу и државном у Будимпешти и т. д. преминуо је у Господу дана 1. (13.) фебруара 1900. год. после дугога и тешкога боловања у 56. години свога живота.

Податке о животу и раду покојникову не доносимо, јер ће они бити изнесени у говору, што га је при опелу у саборној цркви Карловачкој држао над одром покојниковим вприч. г. протосинђел др. *Георгије Летић*, а који ћемо говор донети у наредном броју.

Покојник је опојан после св. литургије дана 3. (15.) фебруара, те сахрањен у гробљу на Черату. Св. литургија служена је под началством вприч. г. архимандрита Анатолија Јанковића, а опело под началством високопреосвештеног господина епископа Бачкога *Митрофана Шевића*. Како св. литургији, тако и опелу присуствовала је и Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије*.

Нека је покојнику лака земља и **Вечна памаћ**!

СЕТИМО СЕ ПИКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

IV. Исказ скупљених прилога за „Фонд св. Саве.“

(Свршетак.)

(Срп. Сион бр. 52 1898.) Скупљени прилози у манастиру Шишатовцу г. 1898. 66 ф. 36 н. (Срп. Сион бр. 1. 1899.) Драгутин Чолаковић парох Ст. Кер 15 ф. (Срп. Сион бр. 3. 1899.) Скупљено у основној школи од ученика и ученица Карловци 3 ф. Ђура Машировић Вуковар 10 ф. (Срп. Сион бр. 4. 1899.) Љуб. Слепчевић капелан, Рахила Косачевић и Јелена Живић Ада 1 ф. 45 н. (Срп. Сион бр. 5. 1899.) Срп. прав. црква. општина Огар V. и VI. рата 30 ф. Добротворна задруга Сриемска у В. Кикинди I. рата 10 ф. (Срп. Сион бр. 9. 1899.) Велько Вељков парох Грабовци 10 ф. 15 н. (Срп. Сион бр. 8 1899.) Срп. прав. црква. општина Темишвар (град) за г. 1897—8—9. 30 ф. Ученици срп. вел. гимназије Карловци 15 ф. (Срп. Сион бр. 10. 1899.) Ученици срп. вел. гимназије IV. разреда Н. Сад. 11 ф. 50 н. Политична општина Добринци 10 ф. Оставина Марије Димитријевић рођ. Гавански Н. Сад. 5262 ф. 50 н. Легат благопок. презаншеног г. Николе Михајловића Сомбор. 1000 ф. Скупљено у манастиру Беочину од следећих: Петар Костић парох 1 ф. Коста Шијачки учитељ 1 ф. Драгутин Лацков потпоручик 1 ф. Димитрије Витковић богослов 50 н. Др. Лазар Костић 2 ф. Драгутин Чолаковић 50 н. Владислав Николић Беч 10 ф. Риста Телечки са децом 5 ф. Исидор Николић Жабаљ 5 ф. Ђорђе Влаховић прота 1 ф. Стеван Штрасер аптекар 2 ф. Милан Јеросављевић 1 ф. Гаша Андрић 50 н. Светозар Грчић 50 н. Даринка Дунђерски 10 ф. Гедеон Дунђерски 5 ф. Барон Федор Николић 2 # 11 ф. 20 н. Павле Јовановић 1 ф. Јоца Радић 10 ф. Луг Станикић 2 ф. 50 н. Др. Јован Стејић 2 ф. 50 н. Љубомир Павловић 2 ф. Даница Павловић 50 н. Др М. Штилер 2 ф. Јован Милачиновић 1 ф. Елза Стејић 50 н. Адела Шнајер 50 н. Ида Павловић 50 н. Сава Арадски 10 ф. Никола Бронзић 1 ф. Платон Радовановић 2 ф Скупљено у манастиру Крушедолу 24 ф. 50 н. (Срп. Сион бр. 29. 1899.) „из Идвора“ 5 ф. 60 н. („Срп. Сион бр. 32. 1899.) Ученице срп. више девој. школе Панчево 9 ф. 48 н. (Срп. Сион бр. 32. 1899.) Срп. прав. црква. општина Г. Ковиљ V. рата 10 ф. „Неизнановић“ Вршац 2 фор. Скупљено у манастиру Ковиљу 1897 год. 11 фор. Српска женска добротворна задруга Вел. Бечкерек 10 фор. Емилија Мунћић Вел. Бечкерек 10 фор Српска добротворна женска задруга В. Бечкерек — прилог кончежића 10 фор. 72 новч.

Јавна захвала.

У српској творници каруца и кола г. Јована Мунћана, наручио сам био троје кола. Г. Јован Мунћан нарадио ми је ова на моје највеће задовољство С тога најтоплије препоручујем творницу г. Мунћана свакоме оном, који би требао ма какову врсту кола, а са заиста нарадом, солидном послугом и реелном ценом према другим сличним творницама, биће потпуно задовољан.

Моровић, 10. јануара 1900. год.

С поштовањем

Лазар Петровић
шумар.

Јаван рачун

о добровољним прилозима приликом забавног вечера са играном, које је приредило срп. црква. певачко друштво у Карловцима 31. децембра 1899. по ст.

По 10 Круна: Српска Манастирска Штампарија.

По 6 Круна: г. г. др. Георгије Летић, Данило Пантелић, Светислав Коларовић, Ђура Торер.

По 4 Круне: г. Јован Симеоновић-Чокић.

По 3 Круне: гђа Милева Гојковић.

По 2 Круне: г. г. Јован Бакаловић, Радивој Врховац, Јован Живковић, Јелена Лазић, Васа Вујић, Иларион Зеремски, Васа Пауковић, Венцеслав Беранек, Паја Марковић, Вилим Бич, Јован Торер, Павле Лазић, Анка Николајевић, гђица Бекић, Паја Момчиловић, Емилија Жупанска, Јован Јовић, Ђока Јовановић, Лаза Јовановић, Лаза Обреновић, Коста Николић,

По 1 Круну: г. г. Стеван Гргуров, П. Клисарић, Никола Игић, Ката Новаковић, П. С. Шарановић,

Сума поштованим прилагачима одбор срп. црквпев. друштва најлепше благодари.

Из седнице одбора срп. црква. пев. друштва држане у Карловцима 2. (14.) јануара 1900.

Ал. пл. Николић
перовођа.

Св. Коларовић
председник.

Напомена.

Пошто је време, да црквене општине подносе епархијским административним одборима „Сумарне исказе о стању црквено-општинских благајни“ и Додатке инвентару коренитог иметка црквено-општинског“; упозорујемо се исте, да нужне табаке за то у потписатој штампарији добити могу, и то прве по 4 фил., а друге по 8 фил. табак.

Даље препоручујемо (најновије издање) „Књижице о уплати дугујуће главнице и камата у српској правосл. црквеној општини“. — Цена 10 пот.

Српска Манастирска Штампарија у Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

10 1—3

Местни Школски Одбор српске православне црквене општине будимске расписује овим стечај на упражњено место учитеља.

Са овим местом скопчана су следећа годишња берива.

I. Редовна берива:

Плата	800 круна.
За појање при богослужењу .	400 круна.
Накнада за башту	40 круна.
Осам мет. сечених тврдих дрва	
Стан у нарави.	

II. Ванредна берива:

За сада поскупшина	240 круна.
За поотворну школу док иста постоји	120 круна.
Осим тога: у колико би учитељ од црквене скупштине за пароховљу изабран био	240 круна.

Дужности су учитеља децу прописано обучавати; при сваком богослужењу појати; као и децу у црквеном појању обучавати.

Вешти појци доброга гласа имају првенство а желити би било, да су вешти у настави ноталног појења.

Лична пријава служи за препоруку.

Компетенти нека своје ваљано снабдевене молбенице потписаном председништву (Budapest I. ker. krisztinakörut 165 sz.) поднесу до 2. априла т. г. по старом календару.

У Будимпешти, дне 30. јануара 1900.

Петар Василијевић
прир. пароховља.

Тоша Стојковић
пред. шк. одбора.

Бр. Е. К. 192 ex 1899. 11 1—3

ЕДИКТ.

Овим се позивље Марко Дракулић, кбр: 14. из Окића, парохије тушиловићке, полит. општине вукманићке, котара војничког, жупаније модрушко-ријечке, да се у року од деведесет дана, рачунајући од првог увртења едикта овог у „Срп. Сион", потписаној Епархијској Конзисторији или главом или писмено пријави. Не учини ли тако, у означеном року, бракоразводна парница, коју је жена његова Милица против њега подигла, свршиће се и без њега.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 9. децембра 1899.

Епархијска Конзисторија
горњо-карловачка.

Бр. Е. К. 190. ex 1899. 12 1—3

ЕДИКТ.

Којим се позивље Дамјан Шапоња, кбр. 3. из Паукове Мале, парохије свиничке, полит. општине градуске, котара петрињског, жупаније загрепске, да се у року од деведесет дана иза првог увртења едикта овог у „Српски Сион", или главом или писмено потписаној Е. Конзисторији пријави. Не учини ли тако, свршиће се бракоразодна парница, коју је жена његова Јелица против њега подигла, и без њега.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 9. децембра 1899.

Епархијска Конзисторија
горњо-карловачка.

СТЕЧАЈ.

8 2—3

Решењем ЕПЈОдбора у Темишвару бр. Ш. 54./39. 1900. уништен је бивши расписани стечај услед оставке ђнице Милеве Радићеве учитељице, — и наређено да се поново расписати има. — с тога се расписује „стечај" на учитељичко место српске вероисповедне женске VI. р. школе у Турској Канижи.

Редовна је плата учитељице 700 кр. (350 фор.) годишње месечно унапред са законом прописаним квинквеналом слободан стан и зимским огревом (сламе).

Изабрана учитељица има ће осим дужности школском Уредбом прописаних још и обучавање деце женском ручном раду. Недељом празником као и на пређеосвећеним литургијама децу доводити.

Молбенице са пуним сведочбама има се послати на потписаног председника.

Рок пријаве шест недеља од првог увртења овог стечаја у „Срп. Сиону". —

Из седнице школског одбора држане у Турској-Канижи 21. јануара 1900 год.

Ђура Ничић
учитељ и пароховља.

Гига Перкучин
председник м. школ. одбора.

СТЕЧАЈ.

7 3—3

Услед оставке ђнице Видосаве Зурковићеве учитељице, овим се расписује стечај на учитељско место на вероисповедној мешовитој школи у Станчеву.

Плата је учитељу 600 круна, за писаћи прибор 10 круна; слободан стан од 2 собе, кујном, шпајзом, шталом и бантом од 400□ хвати; 5 ланаца оранице с дохотком од 100 круна на коју све терете учитељ сноси и 16 метера дрва. Од укопа, где позван буде, 1 круна.

Учитељева је дужност све законом прописане предмете деци предавати, у св. цркви редовно појати и децу у појању обучавати.

Компетовати могу само прописано оспособљена лица која су и из мађарског језика испит положили.

Молбе ваља слати потписаноме председништву.

Рок пријаве траје до Тодорове Суботе.

Из седнице црквено-школске скупштине држане у Станчеву 14. (26.) јануара 1900. год.

Спиридон Оберкнежевић
парох. као председник

Видосава Зурковићева
срп. нар. учитељица, пароховља.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИХАЈЛО АЛФЕЛДИ

СВЕШТЕНИЧКИ, ЦРКВЕНИ, ЦИВИЛНИ И ВОЈНИЧКИ КРОЈАЧ

У НОВОМЕ САДУ, Дунавска улица бр. 9.

Част ми је до новољног знања ставити сл. црквеним општинама и преч. господи свештеницима, да сам набавио сваковрсне штофове за зимске деаке најфинији ластуг, камгарн, дублина, алапина, листера, первијена, све најфиније и по најумереније цени.

Дајем материју и израђујем посао и на отплату. До 100 фор. плаћа се 5 фор., а од 100 фор. плаћа се 10 фор. месечно. Коме је по вољи нека изволи доћи, па да се осведочи да је код мене све јефтиније него игде. За израду тачну брзу и најбољу стојим добар.

Примам и тако исто израђујем и послове за црквене потребе: одежде, стихаре, ђачке и ђаконске, наплоће, неба, литије и барјаке. Као дугогодишњи деловођа код пок. Соколовића и Св. Миловановића, стекао сам искуства, да сам у стању сваку, како најмању тако најопсежнију поруџбину примити и на захтевање најтачније, најбрже и по врло умерену цену извршити.

Исто тако примам и оправке црквеног одјејанија, утвари и свештеничког одела.

Исто тако јављам п. н. публици, да примам и грађанско цивилно одело и израђујем га по наручбинама, најтачније и најсолидније, а по врло умереној цени. 6—6 201

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази свако недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Нешлаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 7.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 13. фебруара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Будимски *Лукијан Богдановић* благоизволео је свршеног богослова Василија Хуживића рукоположити у Будимпешти за ђакона дана 30. јануара 1900. г., а за презвитера дана 2. фебруара и. г., који је конзисторијским решењем именован за администратора парохије у Ловри.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

„Браћа Христова“

библијско-историјска расправа

— Панта С. Бижић. —

У Св. Писму Новога Завета спомињу се не једном браћа и сестре Христове, што је дало повода разном тумачењу појединих тумача новозаветног текста и старијег и новијег доба. Но и ако је међу хришћанским тумачима било разилажења у томе, у коме смислу се могаху споменуте личности у Св. Писму (Мат. 12, 46—49; Марк. 6, 3; Јов 2. 17; 7, 3 и др.) називати браћом и сестрама Христа Спаситеља, то се ипак слагаху у једном, главном мишљењу, да то не беху права и рођена браћа нашег Спаситеља и Господа, да то не беху рођена деца пресвете и пречисте Матере Господа нашег Исуса Христа, као што тврђаху и још увек упорно тврде неки јеретици, но да то беху само рођаци Христови по заручнику пресвете Матере Његове Јосифу. Нико од правих Хришћана није могао читајући дотична места у Св. Писму, на којима се спомињу браћа Христова, доћи на ту безбожну мисао, да су то рођена деца пресвете Богородице, јер читава хришћанска црква на основу свештеног Предања учаше и учи, да је пресвета и препепорочна родитељка Господа и Спаса нашег Исуса Христа остала и по порођају Своме девојком, као што и пре порођаја беше. Још од времена самих св. апостола св. мати црква исповедаше у својим символима, да је пресвета Богородица Дјева; тако увек исповедаху и сви црквени пастири, па тако увек исповедаху и исповедају и сви верни тако, да име

Дјева постаде — као што сведочи св. Епифаније — властитим именом Матере Господа нашег. По томе предању врло често називаху Богородицу *Приснодјевом* (ἀειπαρθένος, semper virgo), *Присноотроковицом* (ἀείπαις), као што се види из списа: св. Иполита, Атанасија Великог, Епифанија и многих других и као што се види из правила и одређења самих св. васељенских сабора. Тако у другом правилу петог васељенског сабора назависмо: „Ако ко не исповеда два рођења Бога Слова, — првога — превечног не у времену, бестелесног рођења од Оца и другога рођења, у последак дана, овог истог Бога Слова, који је сишао с неба и који се ваплотио од свете, преславне Богородице и *Присноdjеве* Марије: неке буде анатема.“ Исто тако се у првом правилу шестог васељенског сабора међу осталим и ово вели: „Уједно печатом засведочавамо и учење, које је изложено од две стотине богоносних отаца, сакупљених први пут, у граду Ефесу за време Теодосија, сина Аркадијева, нашега цара, као необориву силу благочашћа, исповедајући једиюга Христа Сина Божјега и ваплоћеногa, и славећи непорочну *Присноdjеву*, која Га је без семена родила, у строгоме смислу и у истини Богородицом.“ Одатле се види, да је св. наша црква свагда веровала, да је света и пречиста Богородица, давши Богу завет свагдањег девичанства, у истини и сачувала Свој завет до краја Свог живота.

Верујући тако православна хришћанска црква није могла нити је смела буквално тумачити она места, на којима се спомињу браћа и сестре Христове, но је од увек тумачила та места тако, да се под „браћом Христовом“ разумеју не једноутробна браћа његова, ни рођена деца Јосифова и Маријина, но блиски рођаци Његови

Па и ми ћемо у овој расправи настојати да докажемо, да је православно тумачење свесним правилно и темељно а да је тумачење јеретика и римокатолика или безумно и безбожно или неосновано и тенденциозно. Изложићемо најпре поједина тумачења и побити их, те ћемо онда изнети тумачење православне цркве и јасним доказима Св. Предања потврдити његову ваљаност. На завршетку ћемо пак изнети историјске податке о „браћи Христовој“. Ради тога ћемо поделити ову расправу на два дела. Први део ће расправљати о самом називу „браће Христове“ а други ће садржати историјске податке о „браћи Христовој“.

I.

У свему постоје четири различита тумачења назива „браће Христове“. Прво је, да тај назив означава браћу у потпуном смислу, браћу једноутробну, друго, да он означава блиске рођаке, треће, да он означава браћу по левиратском закону и четврто, да он означава браћу Христову по Јосифу, заручнику пресвете Богородице.

Почећемо с првим, јер је оно најнеправилније и најнеоснованије, управо оно је богохулство и безбоштво.

Ми смо видели, да читава хришћанска црква на основу Св. Предања с правом исповеда, да је пресвета Марија сачувала до гроба свој девичански завет. Но било је људи а има их и данас, који имају смелости да тврде, да пресвета Дјева није сачувала тога завета после натприродног рођења Спаситељева, но је после Свој завет прекршила, те је са својим мужем Јосифом брачно опћила и с њиме изродила децу, која су иста она, која се у Св. Писму називају „браћом Христовом“. Тако они тврде, *да су „браћа Христова“ рођена деца Јосифова и Марије, Матере Христове.*

Та је јерес почела ницати још у врло старо доба христ. цркве. Она се јавља већ у IV. веку и њене присталице беху; *Евномије* и неке присталице *Аполинаријеве*: затим *Хелвидије* са својим присталицама и секта *Антидикомаријанаца* у Арапској. Главни бранилац те заблуде у старо доба беше Хелвидије, ученик аријанског епископа Ауксенција и савременик бл. Јеронима, даље Боносије, Евномије и други. Но та заблуда не оста заборављена и доцније. Она се још и данас на жалост држи и има доста својих присталица. Уз то јеретичко тумачење пристају од Хердера овамо сви протестанти, присталице рационалистичког правца.

Чим се појавило таково учење, пастири црквени га назваху безумљем. светотат-

ством, хуљењем Бога, јереси и више пута га свечано осуђиње на помесним саборима.* А да побију то учење цркве учитељи се међу осталим позиваху и на Св. Писмо, те опажаху; а.) није могуће, да би Син Божји изабрао себи за матер ону, која би родивши Њега неискусобрачно, натприродним начином, хтела после тога нарушити своје девичанство. б) није могуће, да би и пресвета Дјева Марија, која је Бога родила и која је из онога, што је за тим ишло, сазнала чудо, одважила се, да има заједница с мужем. в.) Није могуће то ни од стране Јосифа, *човека праведног* (Мат. 1. 19), особито после тога, када се удостојио, да буде тајником и сведоком натприродног рођења Спаситеља света од заручене му пресвете Дјеве. г.) Спаситељ је умирући на крсту поверио Своју Матер св. Јовану Апостолу и Евангелисту рекавши му: се мати твоја. а Њој: се сынъ твой (Јов. 18, 26—27.), што без сумње не би, да је она имала мужа или још деце.

На инак се ти безбожни људи, да докажу своју безбожну тврдњу позивају на божанствено Св Писмо. Они се позивају прво на сам назив „браћа“ (ἀδελφοί.), говорећи, да реч ἀδελφὸς значи брат а не рођак.

На то можемо одговорити, да реч ἀδελφὸς као и јеврејска реч ach не означава само брата у правом смислу но и сваког ближег рођака н. пр. братића, сестрића, брата од стрица. Потврде за то можемо наћи у Св. Писму. Тако н. пр. у првој књизи Мојсијевој названи су браћом Аврам и Лот (Кње 13, 8.), премда је Лот био Аврамов синовац, син брата Аврамова Арона (упореди Кње 12, 4—5; 14, 14—16); браћом су названи Јаков и Лаван, премда је Јаков био син сестре Лавановс Ревеке, жене Исакове (упор. Кње 28. и 29. главу са 36. и 37.). На тим и још многим другим местима превели су LXX јеврејско ach са ἀδελφὸς Исто тако и женски род achoth = ἀδελφή, означује у Ст. Завету не ретко рођаке у ширем смислу (упор. Кње 24, 59. и Јов. 42, 11.).

* Тако н. пр. на сабору римском, који је држан 320. год. под председништвом папе Сирација и на сабору милевском, који је држан исте године под председништвом Св. Амвросија.

Даље се позивају на то, да су браћа Христова увек у друштву пресвете Марије Дјеве; те ако она нису њена деца, то шта ће она с Њоме? На тако нам је питање врло лако одговорити. Браћа Христова као деца Јосифова налазе се у друштву пресвете Марије Дјеве зато, јер им је она место њихове матере, јер им је она маћеха. Ако још при томе узмемо у обзир и смрт Јосифа, заручника пресвете Богородице, који је пошто о томе ћуте Јеванђелисте, умро још пре ступања Спаситељева на јавну службу,* то ће нам врло разумљиво бити, што се деца Јосифова налазе у друштву своје маћехе. Овде можемо одговорити тима тумачима заједно са старим учитељем црквеним Хиларијем: „Verum homines pravissimi hinc praesumunt opinionis suae auctoritatem, quod plures Dominum nostrum fratres habuisse sit traditum. Qui si Mariae filii fuissent et non potius Joseph ex priore coniugio suscepti; nunquam in tempore passionis Ioanni apostolo transscripta esset in matrem. Domino ad utrumque dicente: Mulier, ecce filius tuus et Ioanni: Ecce mater tua (Comment in Matth) “ Да, зашто би Спаситељ Своју Матер оставио другом, да је Она имала још Своје рођене деце? Та њихова би света дужност била, да се брину за своју матер и они би се зацело радо побринули.

Даље се позивају на речи Јеванђелисте: Прежде даже не сняться имъ (πρὶν ἢ συνελθεῖν, Мат. 1. 18), говорећи, да то место претпоставља доцније спајање (συνελθεῖν), под којим се нак разуме брачно опћење. Но да ли имају право? То ћемо лако дознати, ако мало поближе размотримо обручење и брак код Јудеја.

Код Јудеја се састојало обручење у договору између родитеља или старатеља једне и друге стране. Од обручења па до дана брака пролазио је известан део времена, неколико месеци, за које је време невеста била у дому својих родитеља или старатеља, но ипак се већ рачунала као жена свог заручника. „У осталом било је случајева — вели св. Јован Златоусти — да су заручници живели скупа у једном

* По Епифанију (haeres 78.) умро је Јосиф, кад је Христу било двадесет година.

дому, само нису брачно опћили". Предање вели заједно са св. Луком (1, 26, 27.), да је пресвета Дјева Марија, као заручница Јосифова, живела у дому Јосифову у Назарету. Дакле прежде даже не сочетися има значи овде, пре но што је прешла у дом Свога заручника, у ком је Она и даље као његова заручница а не као жена живела. Зато немају они јеретици права тумачити, као да је после настао συνελθεῖν, разумевајући под тим брачно опћење. Тако је тумачио у IV. веку већ споменути Хелвидије, да би само што лакше могао оборити свагдање девојаштво пресвете Богородице. Он вели: речено је „antequam convenirent, quia nemo de non pransuro dicit: antequam pranderet." Тиме је хтео рећи, да су Јосиф и Марија доцније опћили брачно. На то му одговара Јероним, додуше нешто љутито али инак згодно: „То би се могло онда врло згодно рећи: Хелвидије је умро, пре но што се покајао. Али одатле не излази, да ће се он после смрти покајати, јер вели псалмопевац: ко адъ же кто исповѣстся тебѣ".

Πρὶν са инфинитивом и то обично са инфинитивом аориста значи или да радња никако није ни наступила или је њено наступање нешто сасвим споредно тако, да се исто тврди као факат нити се претпоставља, да ће наступити. Дакле се никако не може тврдити, да Матеј претпоставља доцнији συνελθεῖν. Из споменутог места никако не излази, да је Јосиф престао бити чуварем Маријина дјевства. Јеванђелист говори само о ономе, што је било пре рођења, а не о ономе, што је било после. (Наставиће се).

О св. Сави.

Говор В. Вујића.

(Свршетак)

Излажући у предходноме споменуте истине наука о животу и духу људском, ми смо с појмом најуспешнијега усвајања идеја и чустава посредством покрета у раду и животу несвесно прешли на поље нове науке, социјологије, у којој се у последње време основном појмом чињеницом сматра „имитација", чим ће она тешње веже за психологију, а иначе се друштво увек испорељује са физиолошким организмом. Но ово је незнатна разлика и споредно за нас, као и оно што се такођер вели, да имитација у колективном животу друштва одговара меморији у животу душевном појединаца. Она је, имитација, на име, за друштвене појаве, што је вибрација за појаве физичке, а за животне генерација — случај „универзалне репетиције", на који се појам своде сви научни закони. „Према аналогији међу умним и друштвеним појавама социјални еквиваленти психолошког суда и воље јесу одкриће и изналазак." „Живећи у заједници ако неко што изнађе и одкрије, нов начин мишљења и осећања у једној глави, то се одмах подражава у главама других и, као крајни последак, узрокује радње, које су све једна као друга, јер потичу од сличних жеља и веровања." Но ово је несумњиво: човек у друштву штогод помисли, рекне или уради, то и тако су све чинили, говорили и мозгали други пре њега у целини или у деловима, које он на свој начин спаја и разметта, ако хоће да изнесе што ново. Ниједан израз, ниједан глас није него подражавање свесно и несвесно онога што смо чули или читали; кад лежимо или седимо, како крочимо и ходимо, о игри и пословању с рукама и ногама, држање главе и целога тела и не спомињући, све се зна и учи у кући од детинства, школи и радионици како је најбоље, на исти начин обично; у цркви и дворанама, на улици и гдегод се људи састају, ми непрестано мотримо „како други", да не обратимо на себе пажњу и не изложимо се негодовању каквом неспретношћу и нескладношћу, а они који имају и ту слободу, опет имитују некога и нешто, јер је ова тежња већитога подражавања основана у духу и у природи, где владају закони т. ј. униформитети сами. (Tarde)

А сада видевши, како се и научно, рационално тумачи оно, што нам иначе јасно казују чула, разлог: зашто је тако, да су нам живот и дела најбољи учитељи и најбољи учитељи нам износе дела и живот свој за углед и имитовање, овај нови основни закон друштва човечанског, који кад се доведе у свезу са оним општим примљеним законом физиолошко-психолошким, као што смо ми учинили, налази таман у њему своје оправдање, дедукује се из њега тако рећи; имајући даље на уму, да на

крају све стоји још до тога, какве и колике мисли оличава наш живот и рад, где и које су им извор и побуде, у рачуну или симпатији, овом такођер великом начелу људске заједнице, другим речима, у глави или у срцу, у срцу откуд излази добро и зло а не из главе, где царује хладан разлог, као што и нису људи добри или зли, племенити или ниски, што су или што нису умни, него што љубе один. не љубе своју врсту, од породице и рода, заметка друштва, на преко племена и народа, целокупно човечанство: видевши дакле оно, и схваћајући ово, дај да у најкраћим потезима оцртамо живот и подвиге Савине, дуги ред патње и трудова, вољно и лако. Бога и Српства ради, подузетих и поднесених, дако отуда, и из сазнања побуда њихових, вере и љубави, будемо у стању боље оценити и појмити што онако осећамо, величину Савине душе и светињу, силу и трајно.т његових дела

Не рачунајући време што га је провео у родитељском двору до седамнаестог свога пролећа на очима очиним и у неги материној млађани принц српски, све остало доба његова живота, преко педесет годьна нису него један низ брига и старања што их је без невоље примио био на своја плећа, то спремајући се за велики задатак, који беше себи поставио, то борећи се у извршењу његову са свакојаким сметьама. Или зар првих петнаест лета што је учио на Атону и како стварно, себе и друге, дању у послу и посту с братијом, а ноћу у молитви и разговору с Богом не малаксавајући, по обрасцу старих светитеља патећи се глађу и жеђу, голотињом и босотињом, — зар није показао да је кроз био прожет филозофијом хришћанском, да нас не постиде незнабошци, који су пре благодети своју слично исповедали? По том с истом љубави и духом нове науке дошав у Србију, као голуб са зеленом гранчицом, браћу своју и господу српску, који су се отимали о царство, једне с другима је измирио, и странце, који су се гдешто мешали у ове размирице, од граница земаљских одстранио. Настанив се у свом отачаству народ. религиозно и политички растројен и поцепан. у опште деморалисан, собом је обавештавао и разумљивао, јереси и странке искорењујући и страсти стишавајући, Стевану, још великом жупану, идући на руку, да државу утврди и унапреди што му је такођер пошло за руком. И т. д.

Плодови и послеци оваког рада били су узвишење Србије на краљевину, а црква народна доби автокефалност са својом јерархијом, којој беше на челу Сава први архиепископ као брат му први венчани краљ у држави. И шта је труда уложио и утрошио, док је цркву организовао, владике и с њима ниже свештенство постављао, храмове и манастире подизао, уставе и благочиније уређивао — институције за просвету онога доба једине а и данас таго важне; то све даје закључити на толику снагу убеђења и воље његове за добро, да кад би у човеку било и веће што од љубави и вере, љубави према послу и за кога се ради, и уверења, да је то угодно Ономе у чије се име ради, ми би све морали приписати томе. Али не, него као свако учење, а толи најкрупнијих истина и знања, религиозних и моралних, мучног и спорог тецива човечанства, за које би неоцењена штета била да се заборави и забатале; тако и Савини трудови потичу једино из ових наравних и наравствених мотива, од којих нема узвишенијих, те се дакле и пореди са старим апостолским и пророчким учитељима свештене историје. На њих се Сава угледао, постао и остао сам српски апостол и просветитељ и вечни углед нама и народу.

Драги ученици! Предочивши вам како се у животу и раду сваког од нас, који се састоје у најсталнијим покретима највећих мишића нашега тела, најјасније открива унутрашњост његова, и њиховом имитацијом се онда најбрже усвајају мисли и осећаји наши, тако објављени другима, нама равним, налазим још потребним, да не би остали у неизвесности за идеје и речи, којима вас већином ми учимо, додати такођер нешто са свим у кратко и о томе, као и у погледу питања за какве људе да се васпитате, кад једанпут овај посао, посао самообразовања, примите у своје руке, изишавши испод руку наших. — Вама се док сте у гимназији предају које непосредно у наукама што се овде негују према вашем узрасту и појимању, које посредно у списима старих и нових класика, што их читате с нама заједно, највише истине и знања, до којих је дошао дух људски о природи и човеку у течају векова, и изложили их најдаље

витији поете и књижевници у најестетичнијем и најлепшем облику. Шта је сврха тога? Очевидно да нам се обогати ум и облагороди срце, да се навикнемо и сами што правилније мислити и што племенитије осећати; преводећи вештачки говор с туђега на свој језик да се оспособимо прикладно се изражавати; и, које је крајна цел свега, по извесним и савршним начелима отуд поприћним у потоњем животу владати се и радити. Ово ћете постићи само на тај начин, ако дубоко у своју душу усадите т. ј. потрудите се што потпуније усвојити предавање вам научне резултате и методе, моралне принципе, којима гледајте да се скроз убедите тако, да увек о њима и по њима мислите и кад говорите у свакој прилици имате их на уму. Онда ћете с временом доћи до тога, да ћете по њима и радити и владати се. То је смисао учења и изреке најмудријега сина најмудријега народа, Грка Сократа: да је врлина знање, и ко добро не ради онај не зна шта је добро, или ко не зна шта је добро онај не ради добро.

Најпосле упућујући вас да се ради изображења за добре људе угледате поглавито на готове узоре, који су достигли савршенство и добили хвалу и венац као Сава, ја вам нећу истицати један пример и тип, јер је живот народни и у старо време био многостручан, а данас је поготову. Својство доброте је у основи увек исто, али су разноврсни кругови и сврхе што им захтевима ваља да одговара рад наш и особине предмета, који ће да заслуже то име. О томе нема разговора, ми не можемо бити Грци ни Римљани, па ни модерни Немци, Французи ни Енглези, ми остајемо што јесмо, Срби, али можемо и ваља да будемо просвећени и карактерни као они. Ви ћете се разићи по народу и држави, да им послужите: неки као свештеници и учитељи, неки лекари и правници, управници, судије и друго. У свима овим гранама треба људи, треба узора, на које ће да се угледа свет и земља, којима ви ваља да сте „свет“, да сте „со земље“. Зато се немојте ограничити само да употребљавате своје *знање* у општу корист, него предложите народу, неуком народу и своје убеђење, покажите му *вештину како се поштено живи*, моралну страну бића вашег. Да стечете пак праву и потпуну способност и подобност за то, ви поред науке потражите и нађите себи примере у прошлости и околини својој — најбољег свештеника, најбољег учитеља, судију и лекара: има их, хвала Богу, још овде онде, па се по њима владајте, и немојте само да им се чудите, него и будите, какви су били и јесу они. Тако чинећи на свима пољима и трудећи се сваки у свом кругу као органи народног тела, ми ћемо му зар једном моћи и помоћи једном ако уза све то још никад не заборавимо на цркву и веру његову, која је душа и савест тела народног, и којој је Сава тако дивно послужио. —

Што се год говори и чини у овим здравицама, сви чини и сви говори свршавају се и држе у име онога што је најбоље у нашој природи, а у славу и част највишега на небу и на земљи, Бога и његових светитеља, Краља и његових служитеља у држави и цркви, па оних изабраних, људи из народа, који су се својом снагом издигли над обичном површином, а животом и делима оспособили за учитеље нараштаја те води о њима рачуна историја. Данас главно празнујемо ми спомен Савин, који је из таких побуда и у тој свести радио оно што је радио; сећајући се уз то с пијететом и осталих свију, који су чим било од оно доба помагали му у послу око вере и просвете српске: у Карловцима представитеља црквене и школе овоземаљске народне, те других, њихових сарадника, од пре и за сто минулих година — оних што су у средини нашој подигли завод, где и ово говоримо, и с којим се, и људима и заводом, једнако поносимо. Њима, неумрлим оснивачима и приложницима гимназије, одајмо као свагда и сада достојну част и хвалу; а најдостојнијем међу нама, Његовој Светости патријарху Георгију, част, славу и хвалу. Њему, који се свестрано стара за укупну нам наставу: за ниже народне школе фондом Савиним; средњима, овој, Сомборској учитељској и Новосадској већ до сада је приложник и меценат; а највишма, богословија радује му се заједно с црквом и Српством, да им остварі живо осећану и толико наглашивану потребу подизањем Семеништа, расадника учитеља од друге руке по чину Савину и на службу Богу и народу. Слава Сави Немањићу, светитељу и просветитељу српском. Слава оснивачима и приложницима гимназије Карловачке. Слава патријарху Георгију Бранковићу, врховном патрону њеном и добротвору целокупне народне школе и наставе — Слава им!

ГОВОР

НА ОНЕЛУ СВОГА ДУХОВНОГА ОЦА

архимандрита

ПЛАТОНА ТЕЛЕЧКОГ.

Говорио у саборној цркви Карловачкој

Др. **Георгије Летић**, протосинђел и професор богословије.

Црна смрти што тако похита? Страшна слико, што си тако ревна? Што јуриш тако нагло и неуморно у послу свом? Што си тако немилостива, што си неумитна?

Што покоси пре времена старешину обитељи свете, који је то место тако силно љубио и тако успешно дизао? Зашто не остави мудрог и милостивог духовнога оца братији његовој? Зашто однесе тако добра пријатеља, којега љубав ка ближњему беше узорита? Што уклони из очију наших врло редак пример одности и благодарности према добротвору своме, светом патријарху? Зашто не поштеди нежнога сродника, брата, стрица и ујака, те уцвели сву родбину милу?

Зашто? И зашто . . . ?

Али тако хтеде Онај у којега рукама леже положена сва времена и године и живот наш у времену, годинама! Неиспитана је пак воља Божја и недокучени су путови Његови!

Тужни Зборе! Велики је ово губитак данас; много већи, нег' што многи мисле. Па зато је и туга за њим одвећ силна. Има неколико месеци, како нам се свалио сиђи терет на срце наше; како лијемо сузе горке над постељом тешког болесника. Тол'ко саучешћа, толико љубави према болеснику ја скоро не видех. Ни једно око не оста сухо у посетилаца, нити срце без бола и туге. А када се оно црна вест појави и испуни ово место наше, те одлети, рашири се у свем Српству овостраном, тад' завлада опћа жалост и истинско саучешће. А тек како беше сродницима и најближим покојнику? То не беше бол и плач обичан, но јецање горко и кукање тужно. Та у покојнику изгубисмо не само ревног свештеника и угледна сина наше Цркве, него изгубише многи и оца и мајку, старешину, пријатеља и одданог сина духовнога.

Па како је данас тужно у светом закутку оном, обитељи светој? Тужни гласи звона разлежу се широм и позивљу све младје у дому, пријатеље и знанце у селу, позивају онај мили поток, горди Платоновац, убави Орловац, дубраве и луге, дрвље и грмље, гору и планину, да сви скупа пролију сузе тугованке за добрим и милим архимандритом Платоном. Све је болно, све плачевно! Поточић мили, љубимац негда весели, данас невесело јечи, обитељ света завила се у црно, громови и дрвеће скрушено се крећу и сва гора стење и уздише.

Исплачимо се добро и ми, који смо овде, олакшајмо срцу нашем! Али затим к'о добри хришћани убришимо сузе наше! Сетимо се живота његова, поучимо се тиме и за душу његову молимо се из свег срца нашег!

Покојник Павле Телечки родио се 5. маја 1844. године у Српској Неузини, где му отац беше свештеником. После свршених средњих школа и богословије беше рукоположен и служио је у свом родном месту деветнаест година. Као друг у школама спомиње се врло радо са доброте срца, савесности, младјаног одушевљења свога; а као свештеник са истим и другим особинама својим стекао је лепа гласа себи како у парохији својој, тако и код своје власти надлежне. Год. 1874. учествовао је на нашем нар.-црк. сабору као посланик, после неколико пак година на позив свога новог дијецезана, Њ. Светости нашег патријарха, тада епископа темишварског, пређе у Темишвар, где беше вредан раденик у конзистерији и савестан катихета и професор српскога језика у тамошњој великој гимназији и реалци. Год. 1887. прими монашки чин и добије име Платон; а 1891. г. постане архимандритом и настојатељем беочинским, те је као такав у два маха послужио Цркву као митрополитски мандатар у дијецезама горњокарловачкој и будимској. Год. 1892. буде изабран у срезу илочком за заступника на земаљском, а 1897. г. за заступника на заједничком државном сабору. У новије доба одликован је Његовим Вели-

чанством орденом гвоздене круне III. степена за заслуге и труде његове нарочито у одбору за спремање наложбе миленијске.

Ето то беше живот његов у кратким потезима! То беху путови, кроз које га је водила Промис'о!

И на свима тим путовима, нижим и и вишим он једнак беше; увек веран особинама, од детињства урођеним. Доброћудност, одушевљење, савесност и енергична тачност у послу свом, непоколебљива оданост и благодарност добротвору патријарху спојиле се у карактер његов и јављале се на свима делима његовим.

Истакнимо неке од ових врлина ради поуке и примера нашег!

Пре свега благодарност и непоколебива оданост према своме добротвору красила је свагда покојника нашег. То беше права врлина у њега, јер беше стална; он је није напуштао никад, па ни у борби ни у искушењима најснажнијим. У овој лепој врлини беше он често у маломе колу и скоро усамљен. Познато је нама свима, да је Његова Светост многе подигао, многе усрећио, на пут извео, помогао, очувао, али многи после малих искушења ово заборавише и свог оца, добротвора одмах напустише. Али покојник имао је срца имао је самопрегорења; он беше у истини добар син духовни.

Па нека се овим примером поуче сва деца, која нису добра и обично траже да их отац мази, да их мити, гласи, те када овај не ће то да чини, или их накара и на ред позове, из гордости остане га врлину благодарности на мах из-нев ере.

Али што особиту пажњу заслужује, јесте савесно и тачно испуњавање задатка и дужности својих. Шта је вредно архимандрат Платон за свету обитељ, то сведоче дела његова, која добро знамо. Сваки кутак онде беше задахнут љубављу његовом и под овом успеваше красно. Све је очински к'о рођено неговао, чувао, штитио; и тако љубити свој задатак и поверену му тековину ретко да знаде многи.

Такав беше архимандрит Платон! Ко мисли друкчије, неје га познав'о!

Какав беше он, показују нарочито и неке црте из болести његове. Какве су то страшне патње и горке муке биле! Какви су то тешки трењуци били, свети Боже! Гордо се диже бор у висове даљне и влада околицом својом, али дође мали црвак, подгризе му жиле и бора нестаје пред очима нашим. Умирао је пред нама кроз дуже времена, нестајало га је сваким даном, болови су расли, но он беше миран и ретко јуначан. Трпио је много, ал' неје малакс'о, неје очајав'о и неје роптао. Био је весео, често је и пев'о; предао се са свим вољи Свемогућег и смрт је страшну гордо очекив'о.

Дирљив призор, какав се данас само из књига чита, одиграо се при болној постељи његовој пре недељу дана. Покојник позове сву братију к' себи, да их све пољуби да им опрости и да му опросте, а врх свега да их благослови. Братија његова ступише унутра бледа лика и сузних очију, прињоше постељи и онде клекоше. Болно се подиже патник са постеље своје поносна изгледа и блага погледа, те их као оно праотац Јаков уз молитву тиху стаде благосиљат'.

„Децо моја драга!“, рече, „духовни синови! Видим добро, да умрети морам; Божја је воља. Остављам вас к'о сирочад своју у сред поквареног света. Чувајте се добро и будите будни! Бога свога, коме сте се на службу заклели, немојте никад напустити! Он ће вас водити, учити, и свагда бранити. А доброме старешини, нашем патријарху, будите верни, свагда благодарни и увек послушни! Опраштам свима уврede, и ви мени опростите! Али осим свију нека ми опрости Свемилостиви Отац Наш Небески, бедном слузи своме, који Му је вољно по снази својој и скромном умењу искрено служио. Опрости Боже! Опрости Боже! Опрости Боже!“

Братија се скаменила од бола и туге. Пољубише свога старешину и горко јецаху.

Редак призор беше ово. Сведок душе и срца његова.

Али љубазни! Што је најважније из живота његова, то је, да се он преселио у вечност онако, као што приличи добром свештенику и правом хришћану. Примио је свете тајне и отишо на свет онај с чистом душом, потпуно спреман, утешен, укрепљен.

Поучимо се дакле многим лепим особинама покојника нашег! Нарочито спремајмо се за смрт, као што се он спремио! Ово је најглавнија поука, коју имадем за вас. И ја немам довољно речи, да ју на срце ваше метем, вама препоручим. Ма колико пута пред нас на овом месту изашао, увек би морао ово наглаеити, с овим завршити.

Јесте! Спремајмо се озбиљно за смрт страшну! Дан смрти тако је важан дан, да сви други дани треба да су спрема за дан овај страшни.

Спремајмо се свагда, смрт је непознана! Она је близу код нас; сад је поред нас, сада у суседству; к'о грабљива тичурина кружи над главом нашом. Од милости једнога тренутка зависи нам живот. Од једнога ће стати и поред нас, метути своју леду руку на раме наше и позвати пред Суд Великог Судије.

Али многи толико пута смрт гледају и никако да је разумеју. Толико често сретају се ш њом и толико често њу заборављају. Не спремају се, него живе у греху и страховитој опасности, да ће сваки час умрети и у вечне муке и огањ допасти.

Пазите добро! нико није дош'о са онога света и вас уверио, да нема суда после смрти наше, да се не бојимо, да живимо, како нам је драго. Али сви народи и сва времена непрестано проповедају и у вери и науци, да душа наша мора после смрти тела за дела своја рачуна давати.

Захвалите Богу, што до сада још нисте умрли, јер би судба ваша за вечна времена већ била ужасно решена!

Не жртвујте вечност ради овог преланог, ништавог живота!

Све је пролазно, нестално. Наши преци су прошли и ми ћемо проћи, насљедници наши за нама ће доћи. Као што вали мора јуре једни за другима, затрпавају и преливају се, те им брзо и трага нестаје, тако лете поколења, покривају прошлост и носе нас заборану.

Све је таштина под сунцем овим и мука за душу. Живот је горак, неизвестан, пун лажи и обмана, јада и болова, пун страшнога разочаравања.

Ако ли не верујете, што вам сада рекох, отиђите гробовима, они ће нас уверити. Немо онде, стоје, али много кажу и реч им је силна и реч им је истинита. Скромност, скромност! Покајање и спремање! то нам поручују. Та онде су цела царства и народи сахрањени и царство мртви веће је од царства живих. Колико је славе, кол'ко надђ онде закопано, кол'ко сјаја и богатства! Кажите ми, које онде богат, а ко ли сиромах, ко је учен ко ли ненаучен, ко ли славан, а ко ли незнатан? Све то црна земља изједначи. Па и онај силник, којем сав свет овај одвеч тесан беше, задовољно се ено са мало земљице.

Спремајмо се љубезни! Чувајмо се греха, непријатеља нашег највећега! Чувајмо га се ко отровне гује! А грехе, које до сад починисмо од детињства нашег и које у будуће по слабости нехотице учинимо, искрено и по пропису Цркве наше достојно покајмо!

А сада поучивши се овим, помолимо се усрдно за душу нашег покојника!

Нека га Сведобри Отац Небесни прими у дворове своје свете и високе и нека га смести у топла недра Авраамова! Нека га постави у место светло, златно, место мирно и спокојно, одакле бега туга, болест и уздаси!

Нека му је на земљи мила успомена, а на небу вечита награда!

Мир пепелу драгог покојника и вечна му памет!

Расправа

о српским петицијама

у сабору краљевина Хрватске Славоније и Далмације.

У CXLII. саборској седници земаљскога нашег сабора, а дана 4. (16.) фебруара о. г. отпочела је саборска расправа о српским петицијама, односно

о предлогу саборског одбора за богоштовје и наставу гледе тих петиција.

Тај предлог саопштили смо у прошлом броју, а сада отпочињемо доносити целу саборску расправу о њему, јер држимо, да јој треба и у овом листу сачувати садржину.

Отпочињемо говором известиоца саборског г. *Стевана В. Поповића*, којим је, као што рекосмо „N. Novine“, „само поновно доказао, што и од пре знамо, да је одлична парламентарна сила, којом се наш сабор и заступникови изборници с пуним правом поносити могу“.

Известилац *Стеван В. Поповић*: Вис. саборе! После прочитаног извештаја, које је исправљено, јер је то извештће на брзо штампано, те се у њему покрало неколико битних штампарских погрешака, част ми је као известиоцу саборског одбора за богоштовје и наставу, да у кратко сврем пажњу високог сабора на оне разлоге, којима су молиоци, подносећи ове своје молбе високом сабору, поткрепили. Пре него то учиним, дужан сам изјавити на име одбора за богоштовје и наставу, да је одбор проучавајући те молбе угодно био дирнут оним топлим истиниским домољубљем диктираним речима, којима продиру све те молбе наглашујући, да све што излажу, излажу руковођени том жељом, да стеку задовољење свима оним одликама, у којима српски народ у краљевини Хрватској и Славонији стотине година гледа своју народну индивидуалност и да Срби могу што боље и успешније да залажу сву своју снагу у лепој и трајној братској слози с народом хрватским за бољитак, за напредак, за самосталност ове своје миле домовине.

Кроз све ове петиције, којих је велики број, а поткрепљене су хиљадама потписа, провлачи се тај домољубни жар и петенти моле, да се само тој родољубној и домољубној бризи приписују молбе те. Православни Срби, који су ове молбе поднели, излазе пред ову вис. кућу с пуним поверењем, да ће разлозима, којима поткрепљују те молбе, стећи и наћи уважење тражећи те молећи прво, да се призна српском народу у Хрватској и Славонији право на слободну употребу његове народне заставе. У молбама овима нигде не наглашују политички значај те заставе, него се свуда наглашује главни значај њезин као народне заставе. У тој народној застави својој сматрају православни Срби одиста од искона, откако су се у ову земљу населили, једно битно и мило обележје своје српске народности, сматрали су то од старине па кроз све појасеве свога народа до данас.

Молећи и тражећи Срби, да се призна равноправност ћирилском писму са латинским писмом, наглашују, да је то писмо исто тако хрватско као и српско, јер је то писмо словенско. Наглашују даље, да с дана у дан употреба тога писма постаје све општија, откако се увидела потреба, да се овом писму уче и деца наша у школским књигама. Од то доба све то већма расте број оних, који ћирилицу познају, који ћирилицу читају и који се ћирилицом често и служе. Наглашују даље, да је законом од г. 1888. сведена овако умерена и скучена употреба ћирилице једино за вољу старијој генерацији, која томе писму није свикла, наиме генерацији чиновничкој, која употреби тога писма није вешта.

Тражећи православни Срби измену школског закона у правцу том, да школски закон омогући подизање српских вероисповедних школа, наглашују: да налазе у српским вероисповедним школама веће јамство за очување своје народне индивидуалности и своје свете вере. Према одредби сада постојећег закона од год. 1888, по којем су дужни и они Срби, који издржавају своју вероисповедну народну школу, да сносе исто тако терет земаљског школског намета, наглашују, да није могуће, да они подижу и издржавају своје народне вероисповедне школе. Молитељи налазе у оној одредби школског закона, по којој земаљска влада одређује и одобрава књиге за све школе у земљи, да је ово право земаљске владе у опреци са оним старим аутономним стеченим српском школском уредбом од г. 1872., признатим и оствареним правом, по којем свака црквена општина, имајући тридесеторо деце, способне за школу, дужна је и власна, да оснује српску вероисповедну, народну школу, без потребе да то пријави вишој политичкој области или да тражи нарочите дозволе и да су аутономне школске власти српске, које по тој уредби имају право врховнога надзора над свим аутономним српским школама, власне, да за те школе прописују сва учила, па тако и све школске књиге. Молиоци православни Срби држе, дакле, да им у оквиру данашњег земаљског школског закона није могуће подизати своје аутономне народних школа, јер су они у тој својој акцији и са стране морално и са стране материјалне скучени.

О даљем петиту, којим се излаже о неким молбама, да би се нови школски закон у том правцу преустројио, да би омогућило подизање тих српских вероисповедних школа, али да буде уједно земља обвезана, да даје средства за подизање и издржавање таковних школа, тај део петита долази, по схватању одбора за богоштовље и наставу, у директну опреку са самом том жељом, јер нема случаја у ниједној образованој држави, да би она допринашала материјална средства на издржавање којих автономних школа, а овамо одрекла се сваког утецаја на те школе. Искати дакле аутономну школу о трошку државе, значи тако рећи претворити те школе у државну школу. Тај део петита потире се са петитом главним: да се олакшају услови за подизање тих српских аутономних вероисповедних народних школа.

У молбеницама овима наглашује се потреба, да се законом уреди равноправност српске православне цркве са црквом римо-католичком у нашој земљи, особито у њезиним међусобним, у тако званим интерконфесионалним односајима. Потреба тога уређења наглашивана је у овој високој кући са свих страна; потребу тога уређења признала је и висока кр. земаљска влада изјавом преузв. главара земље, који је придржао себи право, да у име своје владе одреди са своје стране време и да просуди околности, кад би било и по земљу и по све вероисповести у земљи најподесније, да се ти међувероисповедни односи регулишу.

У овим молбеницама разлаже се даље и молба, да се и сам назив српске православне цркве, која се обележава дојакошњим законом као „грчко-источна“, промене у назив, којим се она сама служи: „српска православна црква“.

Петенти моле даље за своју српску православну цркву, да помоћ, која јој се пружа из земаљских средстава, буде размерна оној свази, по којој материјалној снази српски православни народ у Хрватској и Славонији носи јавне терете.

Одбор за богоштовље и наставу разматрајући тај део молбе држао је, да петенти у том погледу нису имали у виду све изворе, из којих се римо-католичка црква подупире из земаљских средстава.

За римо-католичку цркву постоји више правних наслова из прошлих столећа, постоје извори, којима земља располаже, намењени су ли за издржавање римокатоличких потреба, те према томе и помоћ, која се пружа римо-католичкој цркви, мора по природи саме ствари, осим обзира на број следбеника те цркве, већ и по правној страни извора за прилоком бити обилнија.

Мозитељи траже даље у току својих захтева, да кр. зем. влада призна право јавности српским аутономним учитељским школама у Пакрацу и Карловцу.

По изјави кр. зем. владе, коју смо имали ересћу у одбору за богоштовље и наставу чути из уста преузвишеног господина главара земље, признање те јавности везано је за испуњење извесних услова, а расправе о том воде се већ између кр. зем. владе и врховне школске области српске православне митрополије карловачке, и док се још неке незнатне препреке, које стоје томе на путу, уклоне, следоваће признање јавности како учитељске школе у Пакрацу, тако и учитељске школе у Карловцу.

Један део молиоца, наиме православни Срби из изборног котара новоградишког за српски народно-црквени сабор, приклучујући се молби православних Срба из Лике и Крбаве, спрама нажљу овог нис. сабора на једну околност, која се догодила још год. 1874., кад је поводом уважања школског закона самим навађањем тога школског закона много школа дотле вероисповедног карактера претворено у школе опће, у школе комуналне.

Петенти наводе, да је том приликом много школских зграда, школских земљишта, школских заклада и школског намештаја неправедно протузаконито одузето и отуђено од српских православних црквених општина, којима су те зграде, та земљишта, те закладе и учила припадала, те је то преузето за школе комуналне.

Из изјаве Његове преузвишености госп. бана сазнао је одбор за богоштовље и наставу, да има таковних случајева, али да је кр. земаљска влада нашла, где се ти случаји пријаве и законито право на властност тих наведених предмета искаже, вољна одредити, да се све оно, што је српским православним црквеним општинама или њиховим школама год. 1874 неправо и протузаконито одузето, законитим власницима поврати.

Сремско-карловачка српска православна црквена општина подупирући првобитну представку личко-крбавску и остале молбе, које су поводом те молбе настале, моли са своје стране још посебно: да се овде у нашем главном граду на

свеучилишту Његова Величанства Фрање Јосипа I. заведе катедра и за предавање српске историје, пошто у овој земљи живи и српски народ, који српски народ има уз домовинску и своју посебну историју и да се позове један Србин православне вере, специјално образован у том правцу, да ту струку науке онако темељито предаје, као што предаје стручњак Хрват хрватску историју.

Уочујући потребу, да се и српски православни богослови, који се спремају за више чинове у својој цркви, могу образовати научно, моли та карловачка општина, да се на нашем свеучилишту, споразумно са св. Синодом српске православне цркве устрои српски православни богословски факултет, на којем би синови српског народа богослови добивали своју вишу научну наобразбу.

Овај део молбе морао би ићи претходно српском православном епископском Синоду, да он испита оправданост те молбе, јер српска православна црква у митрополији карловачкој има у Сремским Карловцима своје богословско училиште, које постоји већ сто година и које је настојањем Његове Светости патријарха Георгија Бранковића преустројено из темеља, снабдевено с одличним стручним професорским снагама и за које ће богословско училиште Његова Светост патријарх, по свечаној изјави својој пред саборским одбором, у току овог пролећа, из захвалности према Божјој милости, из љубави према напретку богословске омладине, о дану десетгодишњице, од када је Његова Светост ступила на престо српске православне патријаршије из својих средстава основати богословско семениште, које ће се издржавати са свим својим потребама из дојакошњега извора, клерикалнога школскога фонда, из којега су фонда добивали штипендије српски православни богослови до сада, а ове године ступа на снагу и просветни велики фонд славнога Србина Саве Текелије, који износи један милијун и 100 хиљада фор., те ће се трећина прихода и тога фонда моћи употребити на издржавање српског богословскога семеништа у Ср. Карловцима.

Према томе потребу, да се оснива богословски факултет за више образовање српских православних богослова на нашем свеучилишту, позван је једино да просуди и уочи српски епископски Синод српске православне цркве у нашој домовини.

Иста српска сремско-карловачка општина моли, да припомоћ за српске православне цркве у домовини буде размерна, моли, да се припомоћ не дели овако, како се дојако делила путем земаљске владе на молбу појединих општина и појединих свештеника, него да се целокупни износ те сразмерне припомоћи шаља врховном административном органу српске православне цркве, Саборском Одбору у Ср. Карловцима, да би он, који је у стању да боље просуђује потребу појединих богоштовних општина, ту помоћ размерно и праведно поделивао.

Иста општина моли уједно, да се по примеру, како се издаје припомоћ научним и уметничким друштвима које носе обележје хрватско у домовини, да се та припомоћ за овај мах, док се такова српска друштва не образују, резервише, односно да се на те цељи односна свота одлучи и преда Школском Савету у Сремским Карловцима, који би ту своту укаматити дао, док се не би такова средишта за неговање науке и уметности у нашој домовини са српским обележјем основала.

Један део молиоца тужи се и обраћа пажњу овога високога сабора на ту околност, да се у обћинама, у којима мешовито живе и православни и римокатолици и становници других вероисповести, да се након светковина, т. зв. великих нормираних празника католичке цркве, не светкују исто тако велики празници српске православне цркве, наиме тужи се један део молиоца, да српско становништво с највећим пијететом слави заштитника свих просветних завода српских и заштитника школа, св. Саву, па да бива случајева, да код прославе тога празника, у којем се најрадосније учествује, не показује се никаково учешће према тој светињи.

Ти православни Срби моле, да би се законом или путем другим, којим се одређује обдржавање нормативних празника римо-католичких, узео обзир на то, да се светкују нормативни празници и српске православне цркве и то подједнако од свих грађана, који у тим обћинама станују.

Један део молиоца, православни Срби из пакрачке околине, моли такође, да се упуте власти земаљске, да са Србима у њиховим уредовним додирима уређују језиком српским.

Одбор за богоштовје и наставу, разматрајући овај део те молбе није могао да наће разлику између данашњих наших књижевних језика. Ми се сви у овој домовини служимо данас једним је-

зиком, ако тај језик и писмено разним писменима. Зато тај део петиције не би имао по сватању одборову стварне подлоге.

Из извештаја, које је бележник саборски прочитао, изволео је високи сабор увидети, да прву и основну петицију, која је потекла од Срба православних из Лике и Крбаве и која је снабдевена с много тисућа потписа, да је ту молбу потпомагао низ српских православних црквених обћина, низ протопрезвитерата, а подпомогло је све молбе и српско православно свештенство, тако рећи од Велебита до Земуна.

Након свих тих изјава православних Срба, и појединих људи и црквених обћина и свештенства, састао се напокон и један велики збор православних Срба у Митровици, у последње дане прошле године, и подупирући молбу и православних из Лике и Крбаве, и подупирући молбе оних осталих православних црк. обћина, молио је још посебно, да се призна православним Србима, наиме српском православном народу, право на подизање средњих и стручних школа у домовини.

Разматрајући тај део молбе, уверио се одбор за богоштовје и наставу, да је та молба безпредметна. Српска митрополија има права подизати и средње школе и стручне школе. Доказ је тому, што православни Срби имају у Карловцима своју добру средњу школу, српску велику гимназију, која има у свему свој аутономни карактер и чији карактер до сада у свој земљи нико, ни влада, ни нико други, порицао није, чијем раду, као средњег завода, нико није до сада запреке на пут стављао није, којој је и јавност давно призната.

Српски народ, живући у српској Карловачкој митрополији, има право, да о својим средствима подиже себи и стручне школе.

Он је такову стручну школу подигао у Панчеву за приправу учитеља и једну такову у Карловцу за приправу учитељица и нико тога права досада успорио није, ни у вис. овом сабору, ни од стране вис. владе, него се пшло у свему на руку основању тих аутономних стручних завода. И кад буде одговорено условима, којима закон земаљски условљава јавност свих стручних завода у земљи, нема о том спора, да ће се јавност у тим заводима као стручним школама признати.

Дакле и тај део петиције је безпредметан. Овај велики збор Срба у Митровици пошао је даље. Довде се све молбенице крећу на пољу народно-црквеном или црквено-народном, на пољу културе и на пољу просвете. Једини збор Митровачки спшао је с тога земљишта и пошао на поље политичко.

Он тражи у својим одлукама, да се промени досадањи изборни закон, по којем се обављају избори за овај вис. сабор, и то у томе правцу, да буде и мањина у свом праву заштићена. Тај збор тражи даље, да се уведе слобода штампе и зајамчи слобода избора и после тражи један цео конгломерат закона, којима би се стало на пут материјалном, а тим и моралном и духовном пропадању народа.

Тај део петиције, који носи на себи јасно чисто политичко обележје, није могао спадати пред високи сабор за богоштовје и наставу, на према томе не могу тај део петиције са своје стране као известилац тога одбора и мњењем тога одбора ни расветљавати.

Из извештаја одбора и из овога мога кратког, објективнога и летимичнога разлагања, изволео се вис. сабор уверити, да овде у овом великом броју молбеница православних Срба, има молба, које су разнородне. Оне су то по самоме предмету, јер имаде у њима молба, које су црквено-политичке, имаде које су просветно-културне, има које су народносне па и политичке. По тенору своме има их, које су молбе, а а има које су жалбе.

У разноликости ових захтева и молби има које би по надлежности ишле у административну сферу рада земаљске владе, а имаде, које су по природи предмета за законодавно поступање. И ове које би ишле у сферу законодавну, има их, које би спадале на заједнички државни сабор, а опет неке које би спадале на овај наш земаљски сабор, а напокон има их, као што сам изложио, и таковић захтева, које су просто безпредметни.

Међу овим молбама, жељама и захтевима изложеним у овим многим српским петицијама, има и таковић, о којима прије него што би било земаљска влада, било сабор могао што одлучити, ваљало би путем поведених расправа саслушати изјаве и мњења оних фактора, који ради успешног решавања ових молба не могу остати несаслушани.

Молиоци, православни Срби, траже дакле: да се неки односаји нормирају новим законом, односно, да се оно, што је старим законима нормирано у смислу молиоца промени in melius.

Има, као што рекох, таквих молба, из којих се даде извести, да нису молбе него тужбе, да се неки закони од управних области не извршују онако, како што је то законом заумљено било.

Отуда наглашује, дакле, одбор саборски за богоштовје и наставу, да поднеси овој високој кући молбе разнородне и по свом облику и по предмету и по овим лековима, којим мисле молиоци, да нађу задовољштину својим молбама.

Неоспорно је, високи сабре, да је у тим молбама изложено све оно, што сам ја имао срећу укратко нагласити, тако опширно, да зато ваља удубити се дубоко у те све молбе, темељито их проучити и оценити њихову основаност и неоснованост, оценити све околности, о којима зависи уважење и вршење једне молбе, а то се може тек после темељног специјалног проучавања. То проучавање не може се преузети овим високим сабором, те према тому сматра одбор за богоштовје и наставу, да не било упутно, да се на сваку молбу и петитум, који се разграњава на разне струке и правце, доноси посебна одлука, него је одбор тог мишљења, да би вадало све ове молбе упутити високој кр. земаљској влади с препоруком, да она те молбе подробно проучи и да по томе обзиром на испитану оправданост ових захтева у своме делокругу сходно поступи.

А поито је оне признато, да је штетно код нас, што питерконфесионални, а напосе што конфесионални односаји српске православне цркве нису уређени, то је одбор тог мишљења, да висока влада проучивши све молбенице с погледом на те обе признате српске црквене потребе једну посебну законску основу изготови, и исту овом у високом сабору на уставно претресивање поднесе.

Високи сабре, изложивши овако у кратко све, што је у овим молбеницама садржано, морам нагласити, да је ту један збир предмета врло важних, предмета, који засецају дубоко у лични, породични, друштвени, народни и тако рећи у јавни наш живот, и да нико у самом одбору, а држим, да не ће ни у овом вис. сабору бити, који би оспорио важност ових молбеница, држим, да не ће бити никога међу нама, који не би признавао, да треба тражити пута и начина, како да се оправданим жељама за доста учини, држим, да ће свима нама лежати у интересу, да се оправдане жеље испуне, јер сви ми тежимо за тим, да развијајући нашу индивидуалност, нашу снагу на темељу љубави, слоге и међусобног поштивања Срба и Хрвата у овој нашој земљи и признавањем свега онога, што је коме мило и свето, дижемо и крепимо укупну своју снагу, да је што боље можемо залагати у добро, напредак и срећу ове земље.

Ја држим, да је одбор за богоштовје и наставу баш зато, што жели, да се поднесене молбе темељито проуче и да се оправданим захтевом задовољи, те да се напокон односаји, којим се са свих страна тражи лека, законом уреде, овај предлог пред вис. кућу изнео и ја сам слободан, да га примању ове вис. куће најтоплије препоручим. (На десници: Живео!)

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

Српска Манастирска Штампарија у Карловцима предала је управи српских народних фондова у фонд св. Саве *50 Круна* за успомену једнога од својих оснивателя високопречасног Архимандрита Беочинског *Платона Телечког*, умрлога 1. фебруара 1900.

Петар Бромбић, администратор у Горњим Бановцима, предао је истој управи у фонд св. Саве 5 Кр. 50 филера, што их је скупио у тасу о св. Сави, од којих је 1 Кр. приложио протопрезвитерски помоћник у Вуковару *Владислав Станисављевић*.

Позив на претплату.

Пратећи немиле појаве најновијег времена у нарочији велико-поганачкој, у којој ушљед спора народа са нарохом — ушлетоше прете своје уједатски пропагатора, и њеколицина примање унији, но брзо се покајаше, и опет се натраг повратише у крило српске православне цркве, — сматрао сам за дужност прикупити сву грађу и написати цио тај догађај под насловом:

„Унија у Поганцу или побједа Православља“.

Да бя могао дати ову расправицу у штампу, молим све пријатеље и пријатеље српске књиге, да ме са претплатом обилато потпомогну, како би — ако ништа друго, а оно макар штампарске трошкове покрити могао. Цијена је 30 нов. или 60 филира. Рок је претплати до 1. априла о. г. Расправа је написана исцрпно и објективно. Са те стране не бојим се никаква приговора. Новац

треба слати на потписаног. (Петрињска улица бр. 79. Загреб, мј. фебруара 1900.

Никола Ст. Кукић.

Књижевни оглас.

Изашла је из штампе као издање „Српске Књижевне Задруге“. **Српска књига** *њени продавци и читаоци у XIX. веку* пред освитак XX. века разматрао и бележио *Стојан Новаковић*. Београд. Државна Штампарија Краљевине Србије 1900. Књиги је цена 1,50 круна. Може се добити код издавача: „Српске Књижевне Задруге.“

Јавна захвала.

Овим изричемо своју најтоплију благодарност свима онима, који нам било усмено, било писмено изразише своје саучешће приликом смрти нашег непрежаљеног оца односно таста, брата, стрица и ујака

Павла Симеоновића

пароха буљановачког.

Нарочито нека је хвала пречасној г. г. свештеницима: Ж. Ђурђевићу из Д. Товарника, Н. Недељковићу из Шишуновца, Св. Марковићу из Огара, М. Шаули из Руме, П. Зековићу из Карловчића, Ж. Јевремћу из Суботишта, Св. Жејановићу из Ларка, Ј. Јовановићу из Шашинаца, Ст. Јовановићу из Сибача, Л. Ранковићу из М. Радинаца, Ђ. Недељковићу из Краљеваца, Гл. Јовићу из Крушедола и Л. Сабовљевићу из Брестача, који су својим чиноделством погреб увеличали. Особито хвала преч. госп. П. Бошковићу, пароху румском, који се топлим речима с покојником опростио. Исто тако хвала преч. госп. М. Радошевићу, бившем капелану покојникову, који је покојника у болести надгледао и последњи пут га у свештеничко одејање обукао. Не мања хвала г. Јовићу, учитељу и г-ђици Ивањи, учитељици те члановима певачког друштва, који лепим појењем на опелу ублажише тугу нашу. Исто тако хвала г. Ђорђу Марићу, трговцу из Руме, који је из пијетета према милом нам покојнику примио на се сву бригу око погреба, који је тако величанствено испао. Најзад хвала свима становницима буљановачким, милој пастви покојниковој, који до гроба испратише свога четрдесетогодишњег пастира.

Свима нека је од срца хвала!

Ср. Карловци

У име ожалошћене родбине:

Аца и Даница Јовановић

зет и кћи.

Јавна захвала.

У име богословског књижевног друштва „Слоге“ изричемо овим своју најтоплију благодарност: Његовој Светости преузвишеном господину *Георгију Бранковићу* патријарху српском, високопреосвећеној г. г. Епископима: *Марону Николићу* пакрачком, *Никанору Поповићу* темишварском, *Гаврилу Змејановићу* вршачком, *Лукијану Богдановићу* будимском и високопреч. г. *Јовану Вучковићу* ректору богословије, који су се уписали за чланове утемељаче „Слоге“, уплативши за то прописану чланарину од 20 круна. Исто тако изричемо своју топлу благодарност високопреч. г. *Др. Георгију Летићу*, протосинђелу и преч. г. г. *Младену Јосићу* пароху мартоношком, *Драгутину Чолаковићу* пароху старокерском, *Митрофану Рајићу* протођакону у Пакрацу и *Владимиру Вобрићу* јеромонаху и професору богословије у Рељеву, који се уписаше за чланове потпомагаче, обећавши годишњи принос од 4 круне.

Из седнице управног одбора богословског књижевног друштва „Слоге“, држане у Срем. Карловцима 9. (21.) фебруара 1900 год.

Наум Марјановић Папта С. Бикицки

перовођа. председник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 1з 1—3

Ради сталног попуњења упражњеног места срп. прав. вероисповедне школе у Канаку отвара се стечај.

Плата је учитељу годишња у готовом 600 Круна, 32 Круне у име перовођства ако се примио буде и ревносно радио 10 Круна паушала, 2 хвата тврди дрва за кују, сламе за неђ па и за школску колико треба, стан здрав са две патосане собе, затвореном кујном, шупајом, шупом и великом плодоносном баштом; даље четир и по јанца оранице, на којих учитељ све терете сносити има, стим да за оту и поштарну школу држати има, где пак при погребу позват буде једну Круну.

Учитељева је дужност све законом предмете прописане деци предавати, у св. цркви редовно појати и децу у појању обучавати.

Компетовати могу само оспособљена лица који су и из мађарског језика испит положили. Молбе ваља слати потписаноме председништву.

Рок пријаве траје до 9. марта — мученици 1900 када ће и избор бити.

Из седнице црквено-школ. одбора држане у Канаку 2. фебруара 1900. (Torontal).

Лекта Радосав.

црквено-школ. председник.

СТЕЧАЈ. 10 2—3

Местни Школски Одбор српске православне црквене општине будимске расписује овим стечај на упражњено место учитеља.

Са овим местом скопчана су следећа годишња берива.

I. Редовна берива:

Плата	800 круна.
За појање при богослужењу .	400 круна.
Накнада за башту	40 круна.
За парастосе на заклада . . .	18 круна.
Осам мет. сечених тврдих дрва	
Стан у нарави.	

II. Ванредна берива:

За сада поскупшина	240 круна.
За пофторну школу док иста постоји	120 круна.
Осим тога: у колико би учитељ од црквене скупштине за поровођу изабран био	240 круна.

Дужности су учитеља децу прописно обучавати; при сваком богослужењу појати; као и децу у црквеном појању обучавати.

Вешти појци доброга гласа имају првенство а желити би било, да су вешти у настави ноталног пјенија.

Лична пријава служи за препоруку.

Компетенти нека своје ваљано снабдевене молбенице потписаном председништву (Budapest I. ker. krisztinakörut 165 sz.) поднесу до 2. априла т. г. по старом календару.

У Будимпешти, дне 30. јануара 1900.

Петар Василијевић, привр. поровођа. Тоша Стојковић, предс. шк. одбора.

Бр. Е. К. 192 ex 1899. 11 2—3

ЕДИКТ.

Овим се позивље Марко Дракулић, кбр: 14. из Окића, парохије тушиловићке, полит. општине вукманићке, котара војнићког, жупаније модрушко-ријечке, да се у року од деведесет дана, рачунајући од првог увртења едикта овог у „Срп. Сион“, потписаној Епархијској Конзисторији или главом или писмено пријави. Не учини ли тако, у означеном року, бракоразводна парница, коју је жена његова Милица против њега подигла, свршиће се и без њега.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 9. децембра 1899.

Епархијска Конзисторија горњо-карловачка.

Бр. Е. К. 190. ex 1899. 12 2—3

ЕДИКТ.

Којим се позивље Дамјан Шапоња, кбр. 3. из Паукове Мале, парохије свињичке, полит. општине градуске, котара петрињског, жупаније загребачке, да се у року од деведесет дана изда првог увртења едикта овог у „Српски Сион“, или главом или писмено потписаној Е. Конзисторији пријави. Не учини ли тако, свршиће се бракоразодна парница, коју је жена његова Јелица против њега подигла, и без њега.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 9. децембра 1899.

Епархијска Конзисторија горњо-карловачка.

СТЕЧАЈ. 8 3—3

Решењем ЕПОдбора у Темишвару бр. Ш. 54./39. 1900. уништен је бивши расписани стечај услед оставке ђаце Милеве Радићеве учитељице, — и наређено да се поново расписати има, — с тога се расписује „стечај“ на учитељичко место српске вероисповедне женске VI. р. школе у Турској Канижи.

Редовна је плата учитељице 700 кр. (350 фор.) годишње месечно унапред са законом прописаним квинквеналом слободан стан и зимским огревом (сламе).

Изабрана учитељица има ће осим дужности школском Уредбом прописаних још и обучавање деце женском ручном раду. Недељом празником као и на пређеосвећеним литургијама децу доводити.

Молбенице са нужним сведочбама има се послати на потписаног председника.

Рок пријаве шест недеља од првог увртења овог стечаја у „Срп. Сиону“. —

Из седнице школског одбора држане у Турској-Канижи 21. јануара 1900 год.

Ђура Нинчић, учитељ и поровођа. Гига Перкучин, председник м. школ. одбора.

Ad бр. К. 258/28. ex 1899./1900. 14 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњеног места пароха VI. плаћ. разреда у Барања-Моноштеру отвара се овим стечај са роком до 19. (31.) марта о. г.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 26. јан. (7. фебр.) 1900.

Председништво.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 128.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 8.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:
Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 20. фебруара 1900.

„Браћа Христова"

библијско-историјска расправа

— Панта С. Бинићки. —

(Наставак).

Позивају се даље на речи истог Јеванђелисте: и не знаше єѧ, дондиже роди сына своего первенца (1, 25.).

Да бисмо опровргли ово њихово мишљење, протумачићемо ово место Св. Писма.

И не знаше єѧ. Глагол γινώσκειν преводи се још од времена тумача александријске школе, па овамо, као и латинско cognoscere па и немачко erkennen у смислу брачног опћења и јесте право међусобно познавање. Само један од старијих ексигита ставља на овом месту поред тог значења још и друго обично, те вели: „Vere enim non cognovit ante, cuius fuerat dignitas, quae unigeniti Dei facta fuerat, mater, sed postquam peperit, tunc cognovit eam, quia speciosior et dignior facta fuerat, quam totus mundus (Beda Venerabilis: Opp. imperf.)." Узимајући и рационалисте тако глагол γινώσκειν у првом значењу ослањају се они на даље речи односно на дондиже (ἕως οὗ) говорећи, да је очигледно, да одатле излази само, да Јосиф није знао за Њу, док није родила Христа, а после да је с Њоме брачно опћио и децу изродио. Али то не стоји, јер:

Дондиже (ἕως οὗ) означава само, да се нешто до извесног рока догађа или не, али оставља сасвим неодређено, да ли се то после тог рока догодило или не. Из тога не излази, да је Јосиф после рођења Христова брачно опћио с пресветом Дјевом Маријом, као што ни из речи Господа Саваота Јудејима: Азъ есмь, и дондиже состарѣетеся, азъ есмь (Ис. 46, 4.) не излази никако, као да је Он после престао бити; као што ни из речи свештеног писца књиге Бића (8, 7.) о ковчегу: не возвратися врань, дондиже изсѧче вода ѿ земли не излази, као да је он (вранъ, гавран) после долетео. Или из речи псалмопевчевих (Пс. 71, 7.): Возсіяетъ во днехъ его правда и множество мира, дондиже ѿмется лѹна не излази, да је после свега тога нестало. Или најзад као што ни из речи Јеванђелиста Матеја (28, 20): и се азъ съ вами есмь во всѧ дни, до скончанія вѣка

никако не смемо закључивати, као да после Господ наш Исус Христос неће с нама бити.

Тако су то место тумачили и сви св. Оци и учитељи црквени, а на њих се угледаху и доцнији тумачи Св. Писма. Тако *св. Јован Златоуст* тумачећи то место Св. Писма вели: „Јеванђелист је употребио реч *дондеже*, но ти не закључуј одатле, да Ју је Јосиф после познао. Јеванђелист даје ти тиме само знати, да је Дјева била пре порођаја савршено неприкосновена; а шта је било после порођаја, о томе оставља, да ти сам судиш. Што ти је потребно, да од њега дознаш, то ти је рекао, т. ј. да је Дјева била неприкосновена до порођаја, а оно, што се већ само од себе да видети, као права последица из реченог, то оставља твом размишљању, т. ј. да такав праведник (као Јосиф) није хтео познати Дјеву после тога, када Она чудесним начином постаје матером и удостоји се породити се на нечувен начин и породити необичан плод“.

Тако тумачише даље и *Григорије богослов* и *бл. Теофилакт*. Овај последњи тумачећи последњи стих последње главе Матејева Јеванђеља вели: „И тако Господ обећава Своје пребивање до свршетка света и нама и онима, који после нас буду; но не у том смислу, да ће до свршетка века бити а после свршетка не ће, не, тада ће баш и бити Он с нама и то у најјаснијем облику; дакле израз до, *налазно се ма где у Св. Писму, не искључује оно, што ће бити после*. Благодаримо Господу, који је с нами овде, који нам сада даје свако благо и који жели, да још у савршенијем облику буде с нама на веки“.

Beda Venerabilis тумачећи то место Матејева Јеванђеља (1, 25.) вели: „Јеванђелист говори о ономе, што се могло догодити а није се догодило, а о ономе, што се није могло догодити, за што да говори, да се није догодило? ..... Тако би било разумљиво, да Ју (Марију) је Јосиф познао, док још није сазнао тајанствено достојанство, а пошто је дознао, да је учињена храмом јединородног Бога, како би могао исти оскрвнити?“

Но исти јеретици упорно бранећи своје тумачење не стају на по пута, но терају и даље. Они се позивају и на трећу реч у овом стиху. Они се позивају на реч *прворођени* (πρωτότοκος, primogenitus, der Erstgeborene) велећи, да је сасвим природно из тих речи Јеванђелистових закључивати, да је пресвета Дјева Марија имала још деце осим Христа, јер се Христос назива прворођенцем. Но да видимо имају ли права они на таково закључивање.

Израз *прворођени* (πρωτότοκος, *primogenitus, der Erstgeborene*) означује у Св. Писму прворођеног према доцније рођенима али тако исто и јединца без противности према доцније рођенима (упор. код Мојсија: Излаз 13. 2; Бројеви 3. 13; 18, 15.). Име прворођени означава у Св Писму онога, после кога се рађала и друга деца, но и онога, пре кога се нико није родио; или као што вели бл. Јероним (c. Helv. cap. 5.): „Nos autem ita definimus: Omnis unigenitus est primogenitus, non omnis primogenitus est unigenitus. Primogenitus est non tantum, post quem et alii, sed ante quem nullus.“ *

По Мојсијеву закону (Излаз 34, 19. и др.) о прворођенима морао је сваки прворођени бити принесен и посвећен Богу. Па кад би дакле сада као прворођени вредио само онај, после кога су се родила и друга браћа или сестре, то би свештеници морали са посвећењем *прворођеног* чекати све дотле, док се не би родио *другопрворођени* или док се не би на којим начином доказало, да се тај не ће родити. Но често се догађало, да је прворођени остао и јединац, па су ипак свештеници те прворођене, који су били уједно и јединци, Богу посвећивали, јер се вели у Св. Писму: „*ꙗкѡ всѧкꙑ млⷣенецъ мѫжескаго пола, разверзаѧ ложесна, сватъ Господеви нарецетсѧ* (Лука 2, 23; упор. Излаз 13; 12, 22 и др.). Дакле прворођени је *всѧкꙑ* .... *разверзаѧ ложесна* без обзира на то, да ли је после њега било још деце или не. *Бл. Теофилакт* вели: „Јеванђелист Га назива прворођеним не зато, што као да је било у Матере Његове још деце, но просто зато, што се Он први родио а при том остао јединац. Христос

* „Ми тако одређујемо: Сваки је јединац прворођени но сваки прворођени није јединац. Прворођени је не само онај после кога има и других, но и онај, пре кога нема никог.“

је дакле и првенац, јер се први родио и јединац, јер није имао брата.

Првенац дакле може значити не само онога, који имаде још браће после њега, него и онога, који је и први а и сам (πρῶτος καὶ μόνος), без да се једно другоме противи. Тако је узимао и *Јефтимије Зигабен*, који је бранио и доказивао правилност тога тумачења против *Лукијана*, који је говорио, да је таково тумачење абсурдно, јер: „εἰ μὲν πρῶτος οὐ μόνος· εἰ δὲ μόνος οὐ πρῶτος.“ * И ако је овако гледиште већ само по себи ништаво, те га није потребно ни оповргавати, то се ипак Јефтимије позива на пророка Исаију, који вели: „*Овако говори Господ*: . . . ја *сам први и ја сам последњи* (44. 6.)“ и на познате нам већ речи бл. Јеронима (c. Helvid. сар. 5.), те јасно доказује, да неко може бити и „πρῶτος καὶ μόνος“, те да та два појма нису таке противности, да би један другог искључивали.

Тиме завршисмо излагање тога јеретичког тумачења, оборивши му сваки доказ, на који се оно позива.

Излагали смо тачку по тачку онога, на чега се ти јеретици позивају и изнели смо противдоказе, пред којима мораде свака њихова тврдња пасти. Не стоји ни једна њихова тврдња, којом хоће да докажу, да је добро и правилно тумачење, каково они примају, а које се, осим тога, што је противно Св. Писму и Св. Предању, противи и нашем хришћанском осећају, јер оно обесвећава сам догмат о свагдашњем девојаштву пресвете Дјеве Марије; оно прима, да је *Богородица* после рађала *људе* обичним начином, као и свака друга жена, полним општењем у браку са Јосифом, Својим заручником. Да ли може бити веће и богохулније јереси од оваког тумачења?! Зато је оно и одбачено од читаве хришћ. цркве осим од оних, који су хришћани само по имену, а дела су њихова највећа противност хришћ. вери.

Сада ћемо прећи на тумачење, које и ако није јеретичко али је скроз неправилно и неосновано а уз то још и тенденциозно. То је тумачење, кога се држи

* „Ако је први, није сам; а ако је сам, није први“.

читава римокатоличка црква а уза њ' пристају и браће га и протестанти осим рационалиста.

Оно се овако одређује: „*Браћа Христова*“ *су Његови рођаци; наиме то су деца Клеопе или Алфеја, браћа Јосифа заручника пресвете Марије и Марије, коју Јеванђелист Јован (19, 25.) назива сестром* (ἀδελφὴ) *Матере Господње.*

То мишљење први заступаше *бл. Јероним*, затим по њему приме га и браћне *Исидор Хиспалски* и *бл. Августин*. Ни код једног више старог тумача не налазимо ми ово мишљење и већ би то било доста, да због таке малобројности пристаница тога гледишта исто одбацимо.

Пристанице овог мишљења је додуше руководила мисао, да сачувају свагдање девојаштво пресвете Богородице и да га обране од нападаја јеретичких. И они су се држали оног егзегитског предања, којег се држи читава хришћанска црква, да је она изрека: „Maria, mater Domini, virgo intemerata permansit ante partum, in partu et post partum,“ ** или као што вели папа Лав Велики: „Divina potestate subnixum est, quod Maria virgo concepit, virgo peperit et virgo permanserit (Sermo 2. de nativ. Dom.)“ добила врло рано догматски облик. Они хтедоше својим тумачењем да обране свагдање девојаштво пресвете Богородице; а да с друге стране опет олако протумаче, које су то личности, које су у Св. Писму назване браћом Христовом, идентифико ваше браћу Христову са апостолима Јаковом и Јудом, синовима Алфејевим. То мишљење има и данас — као што рекосмо — врло много пристаница на западу међу католицима и протестантима. Оно је нашло својих одушевљених пристаница особито код католика. Њега заступају њихови главни представници. Ми ћемо само неке бранноце и пристанице тога мишљења споменути. Тако тумачи *Hug*,[1] *Kuhn*,[2] *Windischmann*,[3]

* „Марија, мати Господња, је остала непокварењем девојком пре рођења, у рођењу и после рођења“.

** „У божанској жени има основа, да је Марија као девојка зачела, као девојка родила и девојка остала“.

[1] в. Einleitung in d. N. Test. II. стр. 517. и даље.

[2] в. Giessener Jahrb. 1834. св. I.

[3] в. Erklärung des Briefes an die Galat. стр. 31.—38.

Rampf,[4] *Bisping*,[5] *Schegg*,[6] *Schanz*,[7] *Heil*,[8] затим узаш' пристају *Calov*, *Buddeus*, *Lardner*, *Pearson*, *Semler*, *Gabler*, *Pott*, *Schneckenburger*, *Hänlein*, *Berthold*, *Guericke*, *Lange*, *Hengstenberg*, *Sieffert* а но слабој критици прима га и у православној цркви *Смирновз*,[9] по коме се тако тумачење било увукло и у срп. црквр. књижевност,[10] затим га прима англикански богослов *Ф. В. Фаррар*, те је његово гледиште пуштено без икакве примедбе и у руском преводу.[11]

Свугде на тим местима налазимо заступљено гледиште Јеронимово, идентификовану „браћу Господњу“ са синовима Алфејевим, апостолима Јаковом и Јудом. Стога морамо то гледиште изближе размотрити, изложити га и показати његове недостатке, због којих оно не може бити оиће признатим. (Наставиће се).

[4] в. „Der Brief Juda“. стр. 8.—36.
[5] в. Erklärung des Ev. nach Matth. стр. 311.—315.
[6] в. Evangelium nach Matth. стр. 247.—249.
[7] в. Comm. über das Ev. des heil. Matth. стр. 82.—91.
[8] в. Comm. über das Ev. d.s Matth.
[9] в. Исторіа хрст. церкви, стр. 33.
[10] в. Никола Гр. Живковић: Историја хришћанске цркве, I. издање, но у другом је исправљено.
[11] в. А. П. Лопухина: Первые дни христіанства.

На Сретење Господње, 1861. г.*)

К П. Побѣдоносцев.

Превео професор богословије **Душан Јакшић**.

Садашњи дан мора бити празник старости. Ако се на празник радује срце сваког човјека, сваког узраста, преживајући у себи догађај живота Христова, то се на данашњи празник срце старца мора особито радовати. Чиста отроковица, Пресвета Дјева — Мати доноси у Цркву младенца од четрдесет дана — Исуса, новорођену наду Израиљеву. И гле, у души старца, који је проживео сав вијек свог земаљског живљења, који је сустао од живота, пуна мноштвом његовијех и народних патња, распламћује се силније но икада, жива нада на спасење. Њему је Дух јавио, да он неће умријети док не види, да се је његова сакривена нада испунила, док не види Спаситеља, од вијекова очекиванога Христа Господња. За све је дошла нада за спасење: за њ је наступило право доба спасења и слободе. Он је дуго чекао — па је најпосле дочекао. Иде у храм и види очекиваног младенца, узимље Га за руке, и славећи Бога говори: „Сад отпушташ слугу Свога, Владико, по ријечи Својој с миром. Ето очи моје видјеше Спаситеља. кога си Ти уготовио пред лицем свију племена земаљских. Ето — свјетлост, да обасја незнабошце, ето — славе народу Твоме Израиљу.“ — Живот је сваког човјека — очекивање. Дијете, играјући се пред Богом, у наручју својих родитеља, спокојно, тихо, весело, пуно вјере и задовољства, не зна, шта очекује. Оно је задовољно, — али оно и очекује: очекује све оно, у чем се њему одзивље и показује земаљска срећа, очекује — повратка оца, материне њежности, сунчане зраке, дјетиње своје игре, очекује нове радости, откако је прошла прваша радост. Ако се очекивања дјетета не испуњавају — сада, онда сутра, ако не у овај моменат, то у други. Зато је живот дјетета — срећа, каква само може бити на земљи. Не зна младић шта очекује, кад се на све баца и све хоће да искуси и проживи у овоме свијету свом пуноћом душе, и све да чини и свему да се ода и све да савлада бујном силом младости, тврдо његујући свијем ватренима покретима и љубави своје и незадовољства свог. — Не зна муж шта очекује, нарасавши у искуству живота, пуна рада, жалости и насладе. Ни рад, ни жалост, ни наслада не донијеше му онога, за чим је он тежио, не донијеше му среће ни мира, али он све једнако у будућности тражи своју наду. — непрестано одбацујући назад, и заборављајући проживјеле дане, пробија својим грудима напријед и одасвуд захвата рад и жалост, и насладу, и нове наде и очекивања.... Он је већ имао кад сазнати, како је варљива његова нада, али ипак је носи још у себи, и живот му је пун туге, али он је ипак тврдо и вруће очекује.

Они очекују — и не знају што очекују тако упорно, у што су уложили и на што су одредили тежње душе своје. Долази старост.... и она очекује, још јаче, још упорније. Али — тешко старцу, ако и он не зна, шта његово уморно срце

*) Из зборника „Праздници Господни“. Издање четврто, попуњено. Петроград. 1898.

очекује! Тешко старцу, кад се испраћајући с тугом прошли дан, узнемирено брише само о томе, какав ће бити сутрашњи дан, када и он још сакупља полу угашене силе само зато, да ухвати и издржи оне исте радости и насладе, за којима јури младост, кад се и он у неуспјесима тјешп пјесмом младости: „сутра ћу ја бити срећнији!“ Не, кад би такова била свака старост, било би горко човјеку доживјети до старости, — и какову жалост и очајање среo би човјек на крају свог земаљског попришта! Али није такову старост показао Господ човјеку у Својој љубави према њему. Све је добро — у Господа, на сваком узрасту почива благодат Његова, Његов благослов.

Признајемо ли ту благодат — и старост ће наша, бити — не жалост, не губљење наде, не плач за прошлом радошћу, не рушење сила живота, — већ мир, љубав и радост, напредак у сазнању, сакупљање силе и утврђивање наде. Прошла је бујна, дјелатна младост — и неће се вратити: саему је своје вријеме под небом. Али благо ономе, који мјесто бесплодних суза за прошлим и грјешног роптања на садашњост, — бацајући поглед на своју прошлост, говори: она је моја, и јест драгоцјени дар Божји; погледајући на садашњост, говори: овдје је мој мир, овдје је Бог мени показао мјесто живота: нека буде мјесто свето и мир благодатан!

Послије свег шума и све сујете проживљених година човјека, Бог му је у старости његовој спремно тихо мјесто мира. Нема куда да тежи у животу, нема куда да бјежи — и нема сила да учествује у сујетним дјелима младог нараштаја. Нема саблазна, да своју пажњу расијава на спољашњи свијет, те да споља сабире у себе звуке и слике и пролазне утиске. У тај моменат сазнаће човјек цијену оног блага, које је сабрано за њ у читавом прошлом животу, пуну дарова и казна Божјих, и благословиће Бога за тишину, у коју га Бог постави на крају живота и даде му велику, благодатну књигу прошлости и показа му велико дјело — Богопознања и самопознања. Блажен онај, који, достигнувши старости, научи читати ту књигу и разумјевати њезин прости језик за просте, а мудри за мудре. Тад ће се на свакој страници те књиге открити човјеку смисао читавог његовог прошлог живота, тада ће он схватити, шта је желио, куда је тежио, шта га је узнемиравало вјечно незадовољна и пуна тежња, шта је очекивао сваки дан и час у млађе и старије своје доба, не схватајући свог очекивања. И према томе, како се старац буде задубљивао у читање прошлога, то смутно очекивање нечега неизвјесног, неке непознате среће, постаће му тихо и јасно очекивање познатог блага — очекивање Христа Господња, Наде Израиљеве..... Доћиће најпослије дан, кад ће се отворити старцу врата храма, и Дух ће Господњи зовнути га, да уђе и да сретне Жељенога, да благослови Бога и рече: „Сада отпушташ слугу Свога, Владико, по ријечи Својој, с миром.“

Љубав Божја и неваљалство човечје.

(слово на божић)

— Протојереј Јованъ Сергіевъ —

Богу тако омиље свет да Је и Сина Својега Једнороднога дао, да ни један који Га верује не погине, него да има живот вечни. (Јов. III, 16.)

Један од најсветлијих празника црквених јесте Рођење по телу Господа и Бога и Спаса нашег Исуса Христа. И црква спрема децу своју за овај празник четрдесетодневним постом, као и за највећи празник — за Пасху. Па шта хоће Црква са тим свечаним, пуним духовног смисла и величанствености, празновањем овог светског догађаја? Шта хоће тиме да каже? Намера је и смисао празника тај, да сви ми подигнемо очи срца свога на небо, за које смо створени, откуда смо пали и откуда нам је дошао Јединац Син Божји; жеља је св. цркве поводом славља овог та, да искрено послушамо заповеди и завете његове, које људи дрско нарушише а због чега и потпадоше под проклетство и смрт са свима њиховим страхотама, — да се покајемо, поправимо и наследимо живот вечни. „Тако Богу омиље свет да је и Сина Својега Јединороднога дао, да ни један који Га верује не погине, него да има живот вечни“. Верујте и осећајте се сви, да је Син Божји примио тело, постао прави

човек без греха и да је поживео на земљи зато, да нас избави од вечне пропасти и да нам дарује живот вечни, праведни и вечно-блажени. Другог средства, другог начина за наше спасење не нађе се у савету Превечнога, Сведоброга, Премудрога и Свемогућега: или шиљање Сина Божјег на земљу, или — вечно проклетство, вечно одбацивање од Бога и вечита пропаст рода човечјег. И — „слава Светој, јединосушној, животворној и нераздељивој Тројици“: по вољи Оца, Син је Божји добровољно примио спасоносно, за нас радосно посланство и шиљање у свет покварени и грешни, и дивно, радосно је испунио вољу Његову, порушивши праведно проклетство Његово и даровавши нам благослов. Он је просветио учењем Својим род човечји, који је био „у страни и у сену смртноме“ (Мат. IV. 16.), принео је на жртву Себе, да избави нас, — испунивши сваку правду, од које смо се ми удаљили, огрешивши у сваковрсној неправди; за нас је примио муке на крсту, да нас избави од вечних мука, и умро је за нас, да нас истргне из чељусти смрти и из пламена адскога и, узнесавши се на небо, спрема тамо место весеља и блаженства за све који слушају Њега и Његову свету цркву, коју је Он основао на земљи за све оне који хоће да наследе спасење. У њој нам је Он даровао сва средства, сваку благодатну помоћ да устанемо, да се покајемо, да се поправимо и да чинимо правду.

Видите ли, зашто је слишао на земљу Син Божји и зашто се родио без семена од Пречисте Дјеве Марије и од Духа Светога. И радујте се сви, који сте кадри радовати се јављању Бога на земљи у телу; славите, таппште рукама у обилу духовног весеља, бацајте са себе греховна бремена и ослобађајте се од страсти телесних. Христос се рађа — славите; Христос дође с неба на земљу — изиђите му у сусрет духовно; Христос је на земљи — узнесите се умом и срцем вечној отаџбини, у коју хоће да нас усели Он, нас, странце на земљи; остављајте пропадљиво и стичите непропадљиво; остављајте времено и тражите вечно; остављајте земљу са грехом и смрћу и селите се на небо, камо су се већ преселили сви они што поживеше овде на земљи у вери правој и у побожности, те и нас позивају, да пођемо за њима.

Син је Божји дошао на земљу да подигне пали образ, живи, разумни, вечни образ Божји, по којем је створена душа човечја. Није могло бити веће части за човека, него што је створен по образу и подобију Самога Бога да влада над свима земаљским створовима; и човек је могао олако одржати и очувати себи то достојанство, јер је обдарен умом, дубоким и јасним смислом и слободном вољом, — али је ради непослушности, ради жеље да буде као Бог изгубио све, што је имао по једином дару Божјем, а не по заслугама; место образа и подобија Божјега примио је у душу своју мрачне, неваљале, гадне црте палог Сатане, којему се вољно покорио, међу чије се слуге записао заувек са својим потомством. И погледајте беспристрасним очима на ово грешно потомство Адамово, како је страшна греховна пропаст господовала њиме у пређашње векове и каква господује у данашње доба. Гледајте пажљиво на ову мрску слику живота човечјега, пуну свакојаких гнусота: ниског слепог самољубља, страсности, пијанства распикућења, мржње, зависти, користољубља и неправедног добитка, гњечења и нападања од стране богатих на сиромахе, силних на слабе, неуважења брачних савеза, опће спротиње и неволе и т. д. Рећи ћете да је слика сувише мрачна, да је живот много светлији; јесте, по спољашности, по изгледу, на површан поглед он је светлији; но проникните дубље — па ћете видети. Има, истина, много и светлих страна, но ипак зло надмаша добро. А каква је слика ове војне — тамо далеко са морем? Шта значи ова убилачка тежња да се истребе мирна племена? Шта значе оне реке проливене невине крви мирних трудољубивих грађана? Шта племенска мржња између великих и малих народа? Шта повремени метежи тамо и овамо? Шта разне вере и софистичке јереси, расколи, секте, којима нема броја на земљи, а и код нас их је? Зар таки треба да су људи, ради чијег је успоњења Оцу небеском Син Његов Једнородни на земљу дошао? Јели то братство народа, који постадоше од једне крви, који су позвани у јединство вере и цркве? — Ето вам слике човечјег друштва; слика је мрачна и тужна. И хоће ли дуго така бити? До краја века, а пред крај века свако ће се зло умножити до страшних размера, и „Христос кад дође хоће ли наћи веру на земљи“ (Лук. XVIII, 8), по речима Јеванђеља, и тек крај света биће крај и свршетак зла: и добро и зло добиће праведну одмазду, заслужену плату. Сада још није време опће жетве, но допата праведног Судије већ је подигнута.

Свети анђели, сведоци наших дела, биће верни помоћници Његови при овом свесветском вејању. „Њему је лопата у руци његовој, и скупиће пшеницу у житницу Своју: а плеву ће сажећи огњем вечним“ (Мат. III, 12). Амин.

Превео: П. Ђ. П.

Српско-румунске деобне парнице.*

А сада да пређем на онај део чланка Др. Стеве Малешевића, који говори о збору, који би се имао сазвати у тој цељи, да се посаветујемо о томе, како да се одупремо румунској најезди.

Питање о сазивању једног таковог збора већ је са више страна вентилирано и јавно мњење у нас изјавило се за то, да се речени збор у Вел. Бечкереку или у Панчеву сазове. Пошто је ово питање од велике важности, то се и ја побујем налазим, да своје мишљење о том збору кажем.

Пре свега морамо се запитати: *шта би била цељ тога збора?*

Ништа друго, него да стручни људи, који парнице српско-румунске руководе, кажу на збору прикупљеном народу усмено све оно, што је већ у овим мојим и другим сличним чланцима речено, и по томе да се поведе јавна расправа о томе, како да удесимо и скројимо стратегијски план, који ћемо у будуће употребити против румунске најезде. Да јавно изнесемо сва она средства, која ћемо у борби против Румуна употребити. Да им напред кажемо, када ћемо и са које стране ћемо их нападати и т. д.

Све ово биће на том збору изнесено на тапет. Сваки ће на том збору, и онај, који је позван на то и онај, који није, хтети по штогод да каже, те тако ће Румуни путем својих ухода, — а такових они имаду, — напред сазнати са каквим средствима намеравамо се ми борити и са које стране мислимо нападати. Но тешко тој војсци, која имаде такове војсковође, који напред издаду своме противнику и непријатељу стратегијски план. Такова војска са таковим војсковођама неће победити.

* Поштовани г. писац послао нам је овај чланак као наставак чланку, што смо га донели у бр. 4, 5 и 6. Радо односимо и овај чланак, јер је написан са разумевањем, објективношћу и разбором, који и приличи важности спорне ствари. Ради другога пренишног материјала нисмо га могли унети у прошлом броју. *Ур.*

А каковом се успеху можемо надати од такова збора? Да ли ће се Румуни, кад се нас можда 1000 људи на једну гомилу скупимо, уплашити па повући све досад у току наласеће се парнице и одустати од покретања оних парница; које покренути намеравају? Зацело неће! Они ће баш напротив сазнавши из јавне расправе све наше могуће слабе стране, свој нападај још већом снагом продужити.

Ја, дакле, писам за сазивање реченога збора, јер питања: како да удесимо ми нашу обрану против румунске најезде? — поверљиве су природе, која не треба на јавним зборовима, него у приватним поверљивим конференцијама да се расправљају и решавају.

Народ треба да имаде у својим стручним људима повереља. Исказали смо, да смо у досадањим парницама цео доказни материјал који нам је на расположењу стајао и сва правна и законита средства, која су за очување српских интереса нужна, употребили, те доказали, да је у досадањим парницама такови успех, каквим је само могућ био, постигнут. Нема дакле још до сад повода, да наш народ својим стручним људима са неповерељем на сусрет изађе и да им њихов рад на зборовима јавној критици подвргне.

Истина је, да су по српски народ овде у Банату услед румунске најезде тешка и озбиљна времена наступила, те да нам не треба скрштених руку стајати, него нам се ваља латити оних средстава, која су за обрану нужна. Но та средства нећемо наћи и пронаћи у јавним зборовима, него у поверљивим конференцијама, где ће наши стручни људи имати прилике, да се мирно без икакве ларме посаветују о томе, како да се за обрану спремимо. *А када се борба са Румунима окончала буде, онда ће се стручним људима, који су ову борбу водили, дати прилике, да о своме поступку народу на једном јавном збору рачуна дају.*

Наши противници Румуни много опрезније и мудрије поступају, него ми. Они деобна питања јавно не расправљају, бар не у том обиму, да нам напред кажу: где ће, како ће и којим ће средствима нападати.

Они се под том фирмом, да оснивају новчане заводе, удружују и у потаји организују. Управни одбори њихових новчаних завода уједно су одбори за румунску пропаганду. Кад

се на главним скупштинама њихових новчаних завода састају, управни одбор сваког њиховог новчаног завода имаде из сваког села од њихових повереника, а тих у сваком месту имају, подробни извештај о културном и материјалном напретку и о потребама румунског народа. Ту се онда на основу од повереника принесених извештаја закључује и завршује оно, што је потребно.

Румунски новчани заводи, — а има их преко 70 — у којима имаде, као што „Привредник“ исказује, од румунског закладног новца неких 3 милијуна, које у штедионичким улозима, које пак у деоницама уложено, — не теже за великом дивидендом. Њихов деоничар задовољава се са 6—7% добита, а остало, што претече, поклањају деоничари на просветне цељи.

Е, па онда се чудимо, од куд Румунима средстава, да на пример у Парцу, Малом Бечкереку, Омољици, Добрици и т. д. већ у почетку деобне парнице подижу цркве и богомоље. Годинама издржавају свештеника и учитеља и шире румунску пропаганду у свим општинама, где су деобну парницу отпочели или где такову отпочети намеравају. Они добро знају, да на пример у Панчеву, Вел. Бечкереку и другим местима, где никад није било српско-румунске заједнице, са деобним парницама неће успети. Но они пробају срећу, а парница им служи само као повод и средство, да се у једном месту угнезде, а остало ће већ учинити — новац, који њима обилато на расположењу стоји.

Њихови новчани заводи бацили су своје вигове и на многе српске породице дављем јефтиног зајма. Многи Срби из околине темишварске, а наиме из оних села, где са Румунима помешано живе, имају на румунских новчаних завода зајма или на мењицу или на хипотеку. На тако придобијају за себе једну по једну српску породицу и то мало милом, а где треба и околности допуштају, и силом. Ово придобијање је сасвим природна последица зајмодавног односаја. Та сваки Румун може Србину у брк рећи: „Држи се ти нас Румуна, у нас има новчаних завода, који ће ти у нужди помоћи, а где су ваши Срби и њихови новчани заводи? од Кикинде на све доле до Дунава, до ваше Србије, — немате ни једног у Банату!“

Овако новчано удружени и организовани Румуни постепено и полагано подривају темељ нашег народног опстанка. Овако они шире румунску пропаганду на штету нашег народног бића.

Из овога, што сам овде навео, свако ће јасно увидети: *да оно што Румуни против нас пред судом и законитим путем подузимају, није тако по нас опасно, колико оно, што подузимају против нас из потаје, ван парничним путем.*

А шта ми радимо? Просто ништа. Ми скрштених руку гледамо, како се из темеља нашег народног бића један по један камен одрњава. Наш ратар, занатлија и трговац овде у доњем Банату усамљен стоји. Нема нико, који би га у нужди прихватио, па тако, ако падне туђинчу шака, а он или се отуђи, или пропадне. — Отуда наше материјално и бројно опадање.

Овом злу не може се јавним зборовима доскочити, него само истим средствима, којима се Румуни против нас служе.

Ми треба оснивањем једног централног новчаног завода у Банату са седиштем у Темишвару да сјединимо и да удружимо наше, које по странним заводима разметнуте, које пак неплодно лежеће капитале и да их спојимо у једну моћну целину, па да овако удружени и организовани привикнемо наш народ на плодоносан рад и штедњу, с друге стране помогнемо му тамо, где му се помоћи може и треба.

Но не само појединци, него и црквене општине темишварске и вршачке епархије треба да се у једном централном новчаном заводу уписивањем деоница удруже. Овако удружене општине много лакше могу притећи у помоћ оној општини, која је од Румуна нападнута, него ако свака посебице остане, јер удружене и организоване у једну моћну целину, много ће се боље одупрети моћи притиску румунске пропаганде, него ако, као до сад растројене и свака сама себи напуштена остане.

На колико пута бива случајева, да су у појединим црквеним општинама нашим цркве и школе опале, а ове стојећи саме напуштене, не могу себи да помогну, него су принуђене, да се потуцају по странним новчаним заводима и да склапају зајмове под врло тешким условима.

На све ово казаће ми неки спекуланг, који је научио високе дивиденде да прима: „Та то

хоће да буде неки културни или добротворни завод! — а шта ће онда бити са деоничарима и улагачима? Какове материјалне користи и добити пружа овима један такови новчани завод?

На ово му одговорим: да је у деоницама и улозима реченог завода уложено имање наредбама штатута потпуно обезбеђено, јер по штатуту има се из чистог добитка пре свега одбити извесни постотак за резервни фонд. Онда долази 5% добити на сваку деоницу, па после тантијеме за управу и најзад што преостане, тај се сувишак дели на поједине деонице и односне прикључује горњим 5%-ном добитку. Сваком деоничару од воље стоји или подићи целу дивиденду са сувишком заједно или се задовољити са 5%-ним добитком, а сувишак уступити заводу, да га на просветне и по Српство опште корисне цели употреби.

Што се пак улога тиче, ови ће бити, као што штатут прописује, на сигурно место положени. Нема ту дакле никакве опасности.

У осталом, кад се што коме неће, увек је лако наћи замерке. Ови приговорачи истоветни су са оним у Србији, који је, кад је било говора о проширењу граница Србије, рекао: *„Шта ће то мени? Проширењем граница Србије неће бити моја њива већа“!* — Са оваким и сличним људима не постизавају се никакови успеси за општу ствар. Наш народ овде у Банату треба у привредном погледу на дремежа тргнути. Отворити му очи и упозорити га на понор материјалне пропасти, који му предстоји.

Па кад се дигне кука и мотика, кад се Србин сложи, он може чуда да чини. А наиме:

Кад би обе епархијске управе, темишварска и вршачка, своји подручним црквеним општинама уписивање деоница најтоплије препоручиле. Кад би наше црквене општине обе речене епархије узеле свака просечно само по 5 деоница по 100 круна. Кад би наше задуже. манастири, наши великаши и наши постојећи новчани заводи бележењем знатнијег броја деоница у помоћ притекли, кад би од 249.062 Срба, што се у тамишкој и торонталској жупанији, дакле у две епархије наше налазе, бар сваки стотинити једну деоницу узео, кад би се сви наши свештеници и учитељи обе епархије, даље наши прваци, па трговци и занатлије око прикупљања деоничара својски заузели, лако би се могао заснивати један моћан новчани завод, који би био на привредном пољу такова чињеница, са којом би страни елементи рачунати морали.

Подстакнути сада реченим претпоставкама, ми смо нас неколицина у правцу ради оснивања једног новчаног завода овде у Темишвару акцију већ отпочели. *Тиме смо развили заставу и позваћемо Србе, да се под њу прикупљају на обиљан привредни рад.*

Напред дакле! — на шта Бог даде и срећа јуначка!!

У *Темишвару*, на Крстов-дан 1900 г.

Др. Светозар Димитријевић,
заступник српске странке у српско-румунским деобним парницама.

Расправа
о српским петицијама
у сабору краљевина Хрватске Славоније и Далмације.
(Наставак)

У седници од 5. (17.) о. м. настављена је расправа о српским петицијама. Реч је узео бан гроф *Драгутин Куен-Хедервари*, да обележи своје и владино становиште према српским захтевима. Бан је рекао ово:

Високи сабре! Мислим, да је сходно, да и са своје стране изјавим, каково становиште заузима влада напрама предлогу, поднесеном од саборског одбора за богоштовље и наставу.

Понајприје ми је изјавити, да је по мојем мњењу пут, што га је одабрао одбор за богоштовље и наставу, најправилнији и најсходнији, који се је могао одабрати, и то с разлога тога, што су петиције, које су сада на столу вис. куће, тако разноврсне по њиховој природи и по њиховом предмету да се нипошто не би могли решити једним закључком сабора, био ма које природе. Но не само да су те петиције по природи и предмету разноврсне, већ има међу њима и таквих, које би тако рекућ саме по себи морале отпасти, те не би спадале под никакав закључак, — јер су ријешене саме по себи постојећим законима и наредбама.

Но и други један разлог говори за сходност одборова предлога, а то је, што ти предмети потпадају под компетенцију различитих фактора. Најприје би ваљало разлучити, камо који од тих предмета спада. Један спада сасма у делокруг администрације, док опет други спадају у делокруг законодавства, и то различитих законодавних тела. Трећи је разлог тај, што се ти

предмети по својој природи могу лучити у две врсте, наиме у такове, које су више конзервативне природе и такове, који су радикалне природе.

Што се последњих тиче, то дакако нити овај високи сабор, а нити ова влада не би никада могла пристати на њих, као што у оне никакав радикални захтев, дошао он с једне или с друге стране, односно, да сасма конкретно кажем: било то радикално хрватско, или радиколно српско. Јер је дужност нас свију, да гледамо по могућности служити свеукупним интересима земље, а ти би само штетовати могли, ако би се претерани по природи својој и по историји неоснивани захтеви са стране већине овога сабора прихватили. Зато је најсходнији пут био, што га је овај одбор одабрао, наиме, да ове петиције, којих има такове природе, да изричу жеље, а има и таковиx, које истичу тужбе према постојећим законима и наредбама — да ове петиције уступи влади, да их она проучи и према послетку свога проучења у свом делокругу учини оно, што у интересу целокупне управе земље за најсходније пронађе. У једном иде предлог одбора за тим, да би се предложиле сабору посебне законске одредбе за уређење конфесионалних односа православне цркве. То је једини конкретни предлог и тај је у толико оправдан, што је већ чешће у том високом сабору жеља у том погледу изражена била са стране следбеника православне цркве и вере, који су своје тегобе у том погледу изнели, а будући да следбеници вере православне сачињавају 26% целокупнога становништва домовине, већ је с тога разлога нужно озбиљно разматрати о том, да се ти односи онако уреде, да нестане оне тужбе и невоље, које се из неуређених односа рађају и могу рађати. У том погледу је влада приправна, да са своје стране у згодно време нужне кораке учини.

Иначе дакако, што се свих тих предмета тиче, влада ће се држати оних начела, која су тако рекућ постављена у споразуму вечите народа, заступаногa у овом високом сабору у оне и која су постављена у оном споразуму који је постигнут већ године 1887. и 1888. кад се је радило о том, како би се односи српске-православне цркве и народности у њезином потребама просветним удесили. Тај је споразумак добрим плодом уродио до сада и учврстио слогу, која је потребна, да се што боље унапреде свеукупни интереси народа, а ја се могу на то позвати, да се влада увек држала тих начела, која су садржана у том, онда постигнутом споразуму, коме је речитог израза дао данашњи председник сабора и тадашњи заступник господин Ђурђевић. Ја са своје стране могу само толико изјавити, у колико је то учињено у интересу томе, да се слога између једног и другог дела народа између једне и друге вероисповести што боље учврсти и устали, да ће се влада тих начела и даље држати, па мислим, да је тим најбоље послужено интересима земље.“ (Бурно „Живео!“ на десници.)

Заст. др. *Шандор Брешћански*: Високи сабре! Част ми је изјавити следеће у име саборског клуба хрватске опорбе: Стојећи на темељу хрватског државног права и народног јединства, стојећи на темељу равноправности црквана у краљевини Хрватској и приправни обезбедити напосе народно-црквену аутономију оног дела нашега народа, који припада у црквеном обзиру српској патријаршији, не ћемо о предлогу саборског одбора за богоштовје и наставу од 12. о. м. бр. 900 нити расправљати, нити гласовати, ограђујући се уједно против тому, да би кр. хрватска земаљска влада на темељу предлога одбора наредбеним путем решавала поједине о том предлогу наведене молбе на уштрб хрватског државног права и народног јединства. (Живио! на левици.)

Заст. др. *Милош пл. Томашић*: Високи сабре! Којим чуством, којим расположењем могу Хрвати да расправљају о петицијама, које стоје на столу високе ове куће? Ја мислим, да се из говора госп. известиоца, који је дао одушке братинској љубави, може само истом братинском љубави одговорити, па држим, да се то само по себи разумева, и не би било нужно трошити о том речи, нити о том говорити, кад не би било изјаве, коју је дао г. заступник великогорички у име хрватске опорбе.

Хрвати народне странке могу желити само једно, а то је, да висока кр. зем. влада, решавајући ове петиције свим праведним захтевом удовоље. Ми ових петиција не просуђујемо оном објективношћу, којом би их просуђивали, да се ради о страном народу, него их просуђујемо оном субјективном љубави, која је једина умесна кад се ради о жељама дела властитог народа, дела истог народа, којем је домовина, у којој заједно с нама живи, исто тако његова као и наша. (На десници: Живио.)

Ја мислим, како је данашњој политици пошло за руком створити компактну народну странку, да ће јој исто тако успјети створити и компактан народ, односно, да ће уважење свих оправданих тежња једних и других доћи до оне средине, која може једина успешним плодом уродити.

Што се тиче најаве врло поштованог представника опорбе, то је та изјава толиким патосом и емфазмом дана, као да се тиче рецимо бар прокламације самосталних финанција.

Али тај патос, ја не ћу рећи да није диктиран, али није направио онај пожељни утисак братске љубави, који је пожељан. Позив на државно право је сувишан, јер се само по себи разумева, да нити ће влада моћи ни хтети учинити, што је изван оквира обстојећега државнога права, нити ће Срби што таква тражити. (На десници одобравање.) Исто тако је са оном другом речи „народно јединство“. Народно јединство у том правцу сигурно ће сваки патриотичан Србин поздравити, ако се под тим „народним јединством“ не има разумевати негација народа, негација имена, нити црквене самосталности, коју на темељу постојећих закона ужива. Ако се пако под том речи ово потоње разумева, онда ће таково народно јединство одбити не само Срби него и Хрвати. То је важно политичко питање, које хрватска већина може назвати и хрватским питањем.

Што се тиче онога дела изјаве госп. великогоричког заступника, где је изјавио, да се просвједује са стране хрв. опорбе против томе, да би влада наредбеним путем штогод у том погледу учинила, то мислим, да је тај просвјед или сувишан или неправедан, јер наредбеним путем може влада само оно учинити, што се даде по закону наредбеним путем учинити — према томе је сувишан, — а сигурно не ће влада прећи свога делокруга, да наредбеним путем учини нешто, што је придржано легислативи, према томе је неправедан.

Што се тиче питања, гледе кога се конкретно позива влада, да створи основу закона, ту се могу узети два стајалишта: или стајалиште црквено-политичко, или стајалиште верско. По мојем мишљењу са становишта верскога католичке цркве нема никакове запреке, да се примјерице неправедно данашње стање, по којем се нарочито гледе деце из мешовитих бракова различито поступа према тому, да ли су православна и католичка, да се то замјени праведним стањем: Quod uni justum, alteri aequum.

Не ћу казати, да нема црквено-политичко друго становиште. Ми знамо из црквене политике римокатоличке цркве, да она има у том питању различито стајалиште, и то онаково, каково према околностима и односајима њезиним пробитцима најбоље одговара. Али и римокатоличка је црква такова и мора да буде такова, и то је њезина велика моћ, услед које си може вернике да прибавља, да своје црквено-политичко становиште не ставља у сукоб са народно-политичким становиштем поједине земље. А нема двојбе, да је неједнаки поступак са православним и римокатолицима у овој земљи, где је толика множина православних Срба, неправедан, а јер је неправедан судара се са нашим народно-политичким становиштем. Услед тога може сваки Хрват католик пристати на позив, који се овде предлаже са стране одбора за богоштовје и наставу, да га овај вис. сабор прихвати гледе црквеног и верског уређења односаја православних Срба. Тим сам завршио и предлажем предлог одбора на прихват. (Бурно одобравање на десници.)

Заст. др. *Мило Старчевић*: Чиста странка права, држећи се верно науке и начела свога утемељитеља благопокојнога дра Антуна Старчевића, стоји непоколебиво на темељу хрватскога државнога права, те с тога познаје у краљевини Хрватској само један народ политички, а то је хрватски народ.

Пресузетни захтеви грчко-источњаках иду пако за тим, да се створи држава у држави, да се цела јединствени хрватски народ и да се онемогући оживотворење његове државотворне снаге. Зато ми већ обкеништо најодрешитије одбијамо све ове неоправдане захтјеве.

Доследно тому напосе — чиста странка права сматра овлаштеном у Хрватској само једну заставу, хрватску тробојницу, као видљив знак државнога живота хрватскога народа.

Пораба друге заставе може само произвађати смутње у јединственом хрватском народу, што би било на уштрб његових права, његових животних услова и његове културне мисије на југу Европе.

И пошто је употреба латинице ухватила дубоки корен у хрватском народу, те се с њиме сасвим слубила, то би се прихватом ћирилице ненаравно прекинуо живи обичај, и сметао редовити развитак хрватскога језика.

Што се тиче интерконфесионалних питања, то се и у томе чиста странка права држи напутка, што га је њезин утемељитељ за своје следбенике одредио под точком 13, која гласи:

„Странка права има народ подучавати, да је вера ствар душевности, да се по вери не дели ни један народ; да вера мора бити слободна тако, да несме нитко у ничије дирати, ни своју другоме силом наметати; да народ различан вером, ну један народношћу и домовином, има бити један и у срећи и слободи; и да досадања те струке несложа у Хрватској добро служи само непријатељем народа.“

У смислу ових начела удесити ће чиста странка права назад свој рад.

Заст. др. *Јован Шевић*: Вис. саборе! После патриотичке енунцијације Његове преузвишености бана у име вис. владе и после енунцијације народног заступника господина др. Томашића у име народне странке, којима је обележено становиште како високе владе тако и народне странке напрама овим петицијама, не остаје много рећи.

Но држим, да и ахо ће такове енунцијације знатно умирити узколебани српски народ, свака ко је оправдано, да се која реч чује у овој високој кући и од једнога припадника тога народа.

Високи саборе! На столу ове вис. куће леже петиције, које су Срби из разних крајева наше домовине послали овом вис. телу на уставно разправљање.

Има већ преко годину дана, како те петиције једна за другом овамо стижу. Почамши од кршне Лике пак све до Дунава и Саве, подигоше се Срби, да своје жеље ставе до знања своме законодавном телу. У непосредној близини како места мога сталног боравишта, тако и мога изборног котара, састао се је такође велик број Срба прошле јесени у Митровици, те је на јавном и много посећеном збору створио резолуцију, у којој је жеље народа обележио.

Будући да је на том збору учествовао и један део мојих изборника, то ћу пред очима имати тај збор и његову резолуцију и то у погледу српских постулата.

Један од петита те резолуције јесте узакоњење српске тробојнице.

У свакој земљи, као и у свакој држави постоји земаљска односно државна застава. Она је симбол државне власти и угледа. Сваки онај грађанин, који респектује државну власт, респектује и симбол њезин, њезину заставу, а онај који то не чини, тај ступа у противност са државном влашћу.

У нашим краљевинама је симбол државне власти тробојница црвена, бела и плава, а на њојзи грб краљевина Хрватске, Славоније и Далмације.

Њу могу и морају употребљавати јавна звања и званичне особе. Када се иако са те заставе скине грб краљевина, остаје тробојница, која је емблем народа хрватског. Званична и облигаторна земаљска застава јесте она прва, дочим је ова друга чисто народна.

Та застава, као емблем народа хрватског, народа онога, који сачињава велику већину становништва наших краљевина, поштована је и уважена и од осталих народности наших земаља, а нарочито од народа српског, кога је увек топла жеља, да живи у искреном споразуму са народом хрватским.

Тај иако народ српски у колико поштује заставу народа хрватског, у толико љуби заставу своју, заставу ону, која је од првога његовог доласка у ове земље до данашњега дана тесно скопчана са целим његовим политичким и социјалним животом.

Када се је српски народ под водством својих архипастира на позив аустријских царева у ове крајеве доселио, донио је он оружаном руком, а пред њима вила се је застава српска. (Заст. Давид Старчевић: Трнову батину су донели.) Било је и батина.

Када је српски народ у небројено прилика подигао свој убојити мач у обрану прејасног престола хабсбуршке династије, борио се је он као лав и проливао потоцима своје драгоцене крви против силних хорда османлијског царства, све то под својом народном заставом.

Када се је год. 1848. братски удружио народ хрватски и српски за обрану престола прејаспог нашег владара, тада је, вис. саборе, овде у сред наше метрополе, на тргу Јелачићевом, уз бок Јелачића бана, стојао српски православни митрополит Рајачић, пак је под српском заставом благосиљао храбре војнике на заједнички отпор, удружену браћу Хрвате и Србе.

Када је напокон под баношањем бана барона Рауха хрватски се народ дигао, да се опрости те владавине, која му је по тадашњем схватању била неугодна и несносна, требао је српски народ помоћи, јер без његове помоћи, није се то остварити дало.

Па шта видимо?

У сред најж шњих агитација против тадашњег владајућег сустава видимо, како се Хрвати и Срби граде и браће, видимо како се један народ другоме тесно сближује и како у братском загрљају заједно сањају о лепшој будућности миле нам наше домовине.

Усред тога душевног и политичког заноса видимо братство обију народа тако симболизирано, да у Срему устају католички свећеници, одлични патриоте хрватски, тер држе фумминантне говоре у корист слоге и равноправности обију народа, а над њима вије се тробојница хрватска и српска.

Све те чињенице, вис. саборе, довољни су доказ, да се је вековима српска застава и респектује као српски емблем у нашој домовини.

Тробојницу своју употребљују Срби и у народно-културном, те и у социјалном своме животу.

При отварању српског православног народно-црквеног сабора вије се у Карловци на патријаршкој резиденцији и на цркви српска тробојница, под којом митрополит српски дочекује и поздравља доглавника краља, краљевског повереника.

Има ли се обавити збор било за земаљски сабор, било за црквени конгрес, иду Срби под својом тробојницом, да врше своја уставна права.

Напокон све оне чине, који се збивају више у породичним круговима, као на пример црквене славе, сватови и томе слични, свугди Срби развијају своју тробојницу, чиме увеличавају при тим приликама своје душевно расположење.

На зар, вис. саборе, после свега тога, што се је ево кроз векове догађало, а и сада у пракси стоји, може још питање бити о српској застави? Не, подпипошто не.

За најдегног патријотичног Хрвата, коме је напредак наше домовине мио и драг, и коме је стало до слоге између обију народа, не може српска тробојница бити тек питање.

Сваки онај, који види, да Срби штују и цене заставу наших краљевина, као државни емблем, који види, да Срби братском љубави обгрљују заставу хрватскога народа у који жели искрен споразум између хрватскога и српскога живља у нашој отаџбини, тај мора респектирати и заставу српску.

Докле буде један народ другоме узајамно поштовао светиње његове, дотле ће бити споразума, а само споразумом може нам цвасти лепша будућност и нема и нашој милој домовини.

Оно право, које се оснива на више стољетној пракси и обичају, то је, вис. саборе исто толико јако, као и закон. Рекао бих, да под околностима још моћније делује, него ли сам закон, јер је срасло са нашом индивидуалности, јер нам је, тако рећи, прешло у крв.

Зато ја не полажем толико вредности на узаконење тога нашега вековима фактично стеченога права, колико вредности полажем на то, да је то право проникло душе хрватскога и српскога народа и да се је чврсто у њима укоренило.

То је закон природни, који се никада сбрисати неда.

Као свака установа, тако и застава основана само на законској одредби, врло је промењиве нарави.

Ми видимо, да се у течају времена у једној држави промену и фундаментални закони, када за такову промену време и прилике настану. Тим лакше ће се кроз време променити и један закон, који је у првој линији чисто формалне нарави. Пустимо ли нако ту ствар, да по напавном току времена и приликама свагдањег живота у народу у толико сазре, да постане потребом целокупног становништва наших краљевина, онда ће је народ сам својом једнодушном вољом до закона уздићи, а тај ће закон, имајући дубоког корена у народном животу, бити трајан и непроменљив.

То време, вис. саборе, по моме схватању, мора наступити, наступиће на основу самога душевног и политичког живота народа хрватског и српског у нашим краљевинама, наступиће за стално, када оба народа увиде, да се срећа, напредак и благостање наше домовине неда ни на који начин постићи, него само поштеним споразумом народа хрватског и српског. Онда, вис. саборе, онда ће се српска застава узаконити је једнодушном жељом сложне браће Срба и Хрвата.

Други постулат те петиције јесте равноправност ћирилице са латиницом. По постојећим нашим земаљским законима није нигде одређено, да се нашим аутономним земаљским уредима имаде употребљавати искључиво латиница. Закон од 14. маја 1887. одређује императивно, како земаљски уреди прве молбе морају одговарати појединим странкама на поднеске ћирилицом писане, а подједно јасно установљује,

да је код свих земаљских области у краљевинама Хрватској и Славонији слободно странкама служити се писмом ћирилским као и латинским.

Да се је у пракси подељивала ћирилици она пажња, коју би она по свој традицији уживати морала, неби био нуждан закон од год. 1887. Но баш зато, јер се то чинило није, закон је тај донесен.

Кроз низ времена употребљавана је ћирилица у нашим краљевинама у првом реду по српском живљу, али деломично нарочито пређашњих времена и по хрватском. Она није била узакоњена, али се је незазорно употребљавала у јавном и приватном животу и тиме се потпуно удомаћила.

Но за време сре бана Мажуранића, када је тадашња владајућа струја потегла да захвати Србима, који су је на својих рамени до владе уздигли, наступила су немила времена за српски народ у нашој земљи, па према томе и за ћирилицу. Ћирилица је била истиснута из јавнога званичног саобраћаја.

Наравна последица тога је била, да је касније, када су та тежка времена прошла, наиме г. 1887. донесен закон, по коме се ћирилица са латиницом изједначује и тиме изрекла равноправност обијух писменица.

Тај закон имамо захвалити патриотичној увиђавности и правдољубљу Његове преузвишености данашњега бана. Он је тековина народне странке, а доследно томе и српскога клуба.

И ако нису у закону од 14. маја 1887. год. изрично те речи наведене, да је ћирилица равноправна са латиницом, ипак то из самога смисла законске одредбе донекле пропистиче. — У чему се састоји равноправност једне писменице напрама другој и какве практичне сврхе она има за нас Србе?

У своме приватном дописивању на поједине особе може сваки употребљавати све оне језике и писменице, које зна и хоће. Закон нормира употребу писменице само напрама земаљским нашим аутономним уредима.

У томе случају можемо посматрати три начина употребе писменице.

Понајприје праве приватне странке исправе и шаљу их поднесцима свим аутономним областима на решење, друго чиновништво те поднеске решава, а напокон решење то преписује се и доставља странкама. — Први тај чин може се вршити сасвим по вољи странака ћирилицом, јер горе цитирани закон изрично установљује, да се странке код свих земаљских, дакле аутономних, уреда могу служити писмом ћирилским као и латинским.

Хоће ли дотични референт тај поднесак решити и написати ћирилицом, то је ствар, коју није упутно законом нормирати, јер не би било праведно ма кога чиновника присилити, да пише у своме уреду ћирилицом, нити би било оправдано забрањивати му, да том писменицом не сме решења своја писати. То је у осталом питање без икакове практичне вредности, јер оно решење, које дотични референт напише својом руком, то не долази до руку странака, него остаје у архиви дотичнога уреда.

Коначно се пако има посматрати, којом писменицом има бити написано оно решење, које странка од дотичне области добија.

То опредељује опет закон од год. 1887., који каже, да онде, где Срби у повећем броју живе, имаду се на молбе ћирилицом поднесене код уреда прве инстанције и решења ћирилицом писана странкама достављати. Будући се пако и решења друге и треће молбе странкама достављају путем прве молбе, потпадају и она под ту исту законску установу.

Сасвим је дакле јасно, да је законом од г. 1887. ћирилица са латиницом код наших аутономних области изједначена. Друго је пако питање, да ли се странке тим законом служе и да ли области тај закон врше?

Ја би се усудио устврдити, да се греши по кадкад и са једне и са друге стране.

Када је ћирилско писмо у јавноме животу са латиницом изједначено, онда би ћирилицу као писмо, којим се у првој линији Срби служе, требали Срби заиста свугди и употребљавати.

Ја се н. пр. у мојој уредовној писарни служим и ћирилицом и латиницом подједнако, али знадем много њих, којима је ћирилица на срцу и на језику, који се и данас боре за њезину равноправност, а сами је не употребљују нити тамо где би је по закону употребљавати могли и смели.

Знадем пако и то, да се и са стране чиновништва по кадкад греши.

Има на жалост као што чујем, и таковић котарских предстојника, који поднеске ћирилицом писане, шаљу преводној писарни.

Но томе, високи саборе, није закон крив.

Крив је дотични чиновник, који се, било хо-

тимично, било нехотице, на закон од год. 1887. не обазире.

Сваки дакле онај, коме је до тога стало, да се тај закон конзеквентно и спроваћа, нека се у поједином конкретном случају, где се исти не врши, обрати на вишу област, а ја сам уверен, да ће дотични у сваком случају сатисфакцију добити.

Буде ли се то доследно чинило, пређи ће установе тог закона у обичај свим званичницима, јер ће они с једне стране видити, да има кога, који се за вршење истога интересује, а с друге ће стране видити и то, да се више области заузимају, да тај закон не остане само на папиру.

Од извршења овога закона зависи, да ли ће се опћенито осећати равноправност ћирилице са латиницом; јер ако он буде преуско тумачен, мораће се напоследку тој равноправности новим законом недвојбеног израза дати.

У погледу употребљавања ћирилског писма у нашим заједничким уредима, упутио је преузв. г. бан ту ствар на заједничког министра. Поуздано се пак надамо, да ће га Његг. преузв. својски подупирити, да дође једном и до тога, да се у нашим заједничким уредима ћирилица са латиницом потпуно изједначи.

На даље траже петиције, да се законом омогући опстанак српских аутономних школа.

У образложењу овога захтева говори се, како су Срби у стара времена имали право подизати своје српске православне вероисповедне школе, где и колико год се је хтело, нико их није пречио, нико их није питао, од куда ће они те школе издржавати.

Но дође — вели се тамо — закон од год. 1888. и покоси нам наше народне вероисповедне школе, те их данас скоро више и нема.

Надаље се вели, како нам после тога закона мало по мало одузеше имање наших школа, наше зграде, закладе и имовину ставише у службу школи комуналној.

Високи сабране! Са једним делом тога образложења ја се потпуно слажем, а са једним не.

Они наши родољубиви народњаци, који су на митровачком збору имали прилику српскоме народу тумачити, шта се је све са нашим старим вероисповедним школама догодило и шта је узрок, да их данас нема или их бар има у врло малом броју, — ти су људи заборавили, да народу прикажу цео развитак оних догађаја, који су неповољно утицали на српске вероисповедне школе.

Погрешно је истаћи, да је закон од г. 1888 наше вероисповедне школе разорио, не, — ја се шта више усуђујем поуздано рећи, да је тај закон баш противно од тога проузроковао, што се о њему тврди.

Па ко је онда оборио српске аутономне школе? Оборио их је школски закон од г. 1874.

Тај школски закон, којим су уведене комуналне школе у нашој земљи, са својом тенденцијом, која је ишла онамо, да што више омогући устројење и опстанак комуналне школе, тај закон је заиста и покосио скоро све наше конфесионалне школе, дочим су установе његове у погледу подизања српских аутономних и других конфесионалних школа биле тако тешке и непроводиве, да су остале само на папиру.

Под тим законом је имање наших вероисповедних школа одузето, наше зграде, закладе и имовина заиста стављена у службу комуналној школи.

Та господа пако заборављају народу рећи, да сви ти догађаји потпадају под еру бана Мажуранића, у које време српског клуба, — који они сваком приликом тако радо нападају — још није ни било.

Када су пако после спојења војничке Крајине са провинцијалом год. 1883. Срби посланици ступили у сабор у много већем броју, створили су они српски клуб, који се је наскоро прикључио данашњој политичној народној странци.

Помоћу предусретљивости владајућег сустава и на чељу им проузвишеног данашњега бана увидили су сви меродавни фактори, да је постојећи школски закон од год. 1874 како за Србе тако и за све остале вероисповести неповољан и неправедан, пак је г. 1888. створен нов школски закон, који знатно ублажује драконске установе школског закона од г. 1874.

Велика је, дакле, разлика између школског закона од г. 1874. и школског закона од г. 1888., код кога је суделовао српски клуб као интегрирајући део народне странке.

Но ја пак нећу нити могу ићи тако далеко, да све ове установе одобравам, које се налазе у школском закону од године 1888.

Ја бих се као Србин огрешио и о своју веру и о своју народност, када неби био толико одважан, да пред овим вис. сабором отворено

признаћи, да и у школском закону од г. 1888. има још установа, које би се морале променити „in melius“ за Србе, припаднике православнога вероисповедања и довести у склад са њиховим аутономним црквено школским положајем.

Но можда ни једна вероисповест не осећа толику потребу, да пресађује своју веру у школску обуку, колико вероисповест православна, која је са српским народом у тесној и нераздруживој вези.

То је ево онај главни и најважнији разлог, зашто баш Срби полажу толику вредност на опстанак њихових конфесионалних школа.

Уверен, да ће и вис. влада увидети велику важност питања тога, слободан сам ставити јој на срце, да у споразуму са нашим аутономним меродавним областима по могућности настоји, да се из школскога закона од г. 1888. елиминирају све оне установе, које прече слободан и лак развитак српских аутономних школа у нашој земљи.

Надаље се тражи уведење таковзваног интерконфесионалног закона.

Данас све модерне државе стоје на становишту равноправности народности и конфесија. — То је последица модернога данашњега схватања уређених држава, за коју се је вековима силна борба водила и крв проливала.

Дочим нашим све конфесије напрама државној власти једнака права уживају и једнаке дужности имају, постоје још неке државне установе, које нормирају односаје цркве римо-католичке напрама осталим хришћанским црквама наших краљевина.

Како те установе стоје на једностраном становишту препотенције цркве католичке над осталим хришћанским црквама, то су и њезине одредбе напрама томе једностране, које се противе праведним захтевима конзеквентно спроведене равноправности хришћанских цркава.

Пре̂ка је дакле потреба, да се једним законом интерконфесионални односаји разних вероисповести у земљи међу собом уреде и то на принципу потпуне равноправности.

Уведењем интерконфесионалнога закона спровео би се доследно у опће већ постојећи принцип равноправности свих конфесија, а тиме би се удовољило оправданим жељама њихових у погледу њихове равноправности у њиховом међусобном саобраћају.

Ове жеље оправдане на либерализму данашњега времена, мислим, да неби смеле наићи на отпор ниједне од постојећих политичких странака овога вис. сабора, пак зато држим, да нема стварних, а ни формалних запрека, да се такав законски предлог са стране вис. кр. земаљске владе на стол ове вис. куће поднесе.

Истина до душе, чуле су се неке бојазни, да би таков интерконфесионални закон, сада донесен, могао имати неугодних последица; да би наиме таков закон могао бити поводом, да се исти криви тумачењем злоупотреби у политичко-страначке сврхе, неупућени народ да се тако заведе и смути.

Против те бојазни вођује понајпре та околност, што је у широј нашој домовини, наиме у краљевини Угарској, већ давно уведен интерконфесионални закон, без да је исти утиписао неповољно на политичку констелацију у земљи.

Ја сам осведочен, да ће сваки Хрват и Србин у нашој домовини, коме је до напретка и слоге стало, оберучке пригрлити закон, који поред политичке равноправности уважа и верску.

Хоћемо ли да се сви синови наше домовине пригрле једнаком љубави око њезиног напредка, онда морамо пристати и на то, да све конфесије заступане у њојзи уживају потпуну равноправност између себе.

Чекати на време, када поједини агитатори неће моћи узвитлати масе, држим да није сходно.

Догод је политичког живота у земљи, дотле ће бити и агитатора, агитирали они са овим или са оним средствима.

Познајући правдољубље појединих конфесија, држим, да законом зајамчена равноправност вероисповести у нашој земљи и у њиховом међусобном саобраћају, неби дала повода шовинистичким нападајима на тај закон, а још мање да би узколебала или можда побунила политичке струје у земљи.

У колико постоји бојазан, да би се уведењем интерконфесионалног закона отворила врата неоснованим агитацијама у земљи против данашњег постојећег устава, у толико држим, постоји још већа бојазан, да ће припадници свих акатоличких вероисповести, запостављени у њиховим верским односајима напрама владајућој конфесији, дати сваком даном приликом одушка своме оправданом незадовољству.

Шта је више основано: или узимати обзира

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 8. бр. „Српског Сиона“.

напрама претња неумесних и измишљених агитација или уважити праведне захтеве конфесија, то ће вис. кр. земаљска влада и уз њу меродавни фактори најбоље просудити моћи.

Када се пако узме у обзир, да конфесије не захтевају за себе никакову превласт, него хоће да се подређености ослободе; када се узме надаље у обзир, да конфесије траже само равноправност у њиховим интерконфесионалним дотицајима, равноправност ону, која се оснива на духу данашњег слободоумног века, и која је у свим нашим законима доследно директно и индиректно изражена, онда слободно могу рећи, да се надам од увиђавности свих наших меродавних фактора, да ће свом силом и вољом настојати, да се та оправдана жеља конфесија у нашој земљи што пре оствари.

Надаље тражи петиција, да се за нашу вероисповест узакони једини њен прави назив српска православна.

Од велике моралне важности за један народ јесте, како му се вера његова, у држави или земљи у којој живи, званично назива.

Ово је питање дошло еминентно формалне нарави, како се пако односи на веру, која је код нас Срба тесно са народношћу скопчана, добија то питање тиме за нас и стварне важности.

Тко има право једној вероисповести дати назив?

Држим, вис. сабере, да је необорива истина, да је свака вероисповест у првој линији звана, а и властна, да сама себи назив даде.

Представници дотичне вероисповести, архипастири њезини заједно са њезиним врховним концилом, који верским односајима рукују, ти су у првом реду овлаштени, да за своју вероисповест назив створе.

По тој установи вероисповест она, којој Срби припадају у краљевини Хрватској и Славонији већ од вајкада, зове се вероисповест, односно вера — православна.

Но та вера није искључиво својина народа српског, него је имају још многи други и словенски и несловенски народи, народи који су делимично и знатно многобројнији и старији, него што је народ српски.

Тој православној вери клањају се: Руси, Бугари, Румуни, Грци, Јермени и други.

У свих тих народа вера је једна те иста православна, догме су једне те исте, обреди су исти и ако у разним црквеним церемонијама постоји разлика, као и у језику, којим се ти народи служе у њиховом богослужењу.

И ако је, велим, једна те иста вера, ипак међу извршиоцима тих вероисповести у разним тим народима не постоји никаква веза, него је свака та вера аутокефална, самосвојна, која налази једини ослон у народу, који ју култивира.

Вера та, тако је тесно срасла са дотичним народом, да је код свакога појединога од тих народа примила и народни карактер, постала је дакле народна.

Код нас Срба се та чињеница најбоље показује у разним приликама.

Када се Србин Богу моли, пође у цркви цео сакупљени народ црквене песме.

Када Србин слави своје крсно име, заштитника своје породице, он ужеже воштану свећу, свештеник му кућу освети, а он уз свештеника пође црквене песме.

Наповедку у сваком весељу и раздраганом друштву, када се Срби својски расположи, пође он са весељем и одушевљењем своје православне песме.

Али, господо, који од вас, коме није позната она тесна конча, која нас Србе веже са нашом вером, мислите можда, да је то биготерија. Не, то подпипошто није. То није ништа друго, него последица оног народног својства цркве православне, која има толико силну моћ, да тесно и чврсто веже дотични народ уза се.

Па када је, високи сабере, та православна вера тако еминентно народног карактера, која народ са црквом тако тесно свезује, те када се она код Руса зове руска православна, код Бугара бугарска православна, код Грка, грчка-православна, онда се и код нас Срба, не може друкчије звати, него српска православна.

Но погледајмо, високи сабере, какав назив налазимо ми за нашу цркву и веру у домовини нашој. До закона од 14. маја г. 1887. назива се наша црква и вера грчко-источна и грчко-несједињена, а у горе цитираном закону пако, говори се искључиво о вери грчко-источној и о цркви грчко-источној. И један и други назив је погрешан.

Православна вера, која је скроз народног карактера, као што сам довољно разложио, не може се код нас Срба звати грчка, јер ми Грци нисмо, а назив источна, не означује њезин карактер.

Назив пако грчко-несједињена, не само да је створен на основи, која нити може, нити сме бити темељ називу једно вероисповести, него је тај назив за нас Србе што више и увредљив. Јер и ако је један део православнога живља у нашој монархији, нарочито у 18. веку, признао римскога папу за врховног поглавицу своје цркве, то још нема зато оправданог разлога нас Србе, који смо нашој православној вери остали верни, називати негативним именом „несједињени“, јер ми напрама Риму до данас у никаквом, па ма и негативном односају не стојимо.

Евидентно је дакле, да се наша црква и вера не може оправдано никаквим другим именом назвати, него само српском православном. То је једини назив њен, који одговара фактичној истини, историјском њеном развитку и којим називом се ми сви Срби од вајкада служимо.

На када је тому тако, онда, вис. сабране, ја не видим никаквог разлога, да нас друкчијим именом зову остале народности и вероисповести а нарочито, да нам се са стране законодавног тела други називи дају. Тај назив је једино истинит и коректан за нашу веру, тај назив никога не вређа, а још мање изазива, пак и ако је други назив законима нашим установљен, пак се та установа законом променити даде. Пак стављајући на срце кр. земаљској влади, да се побрине, да се узакони за нашу вероисповест прави њезин назив, — уверен сам, — да ће такав законски предлог од свију странака овог вис. сабора драговољно прихваћен бити.

А сада, вис. сабране, после свега овога разлагања, нека ми буде дозвољено, да се у кратко обазрем на оне околности, које ће при остварењу жеља српскога народа бити меродавне и од великога утицаја. Држим, да нико о тому не двоји, да висока влада гаје топлу жељу, да се у овој вис. кући стварају такови закони, какови би били у стању све народности и вероисповести, заступане у нашој земљи, задовољити и унапредити. Њезин је највећитији задатак, да материнском љубави обгрли све слојеве у нашој земљи и да будним оком бдије над тим, како ће се народ хрватски и српски у међусобној армонији развијати материјално и културно и то све на темељу потпуне равноправности у свакој грани народног живота.

Када смо једни синови миле нам домовине. Када сносимо једнаке терете и жртве за престол и отаџбину, — када то обоје са једнаком љубави гримо, — онда је и оправдано, да и једнака права уживамо.

Вис. овај сабор зна врло добро, да су главни захтеви петиције, које данас леже на столу ове вис. куће, постулат српскога народа, који у краљевини Хрватској и Славонији живи и који сачињава скоро $^1/_2$ целокупног становништа тих краљевина.

Те жеље подупире једнодушно и цела српска журналистика у нашој домовини. Један део тих постулата није ништа друго, него парафраза програма српског клуба, који је још г. 1884. у овом вис. сабору проглашен, а г. 1897. у проширеном облику развијен.

Свакоме правоме патриоти хрватском и српском треба да је стало до озбиљног и искреног споразума у свим гранама нашега народног јавног живота. На када се тај споразум у потпуној армонији обију народа постигне, када један другоме будемо својски пошли на руку, да оправдане народне жеље што лакше и боље у животу приведемо, онда ће тај рад уродити плодом, који ће бити од трајних и животних последица за срећу и напредак наше миле домовине. Изјављујем, да ћу гласати за предлог одбора. (На десници: Одобравање и живео!)

Др. Фрањо Поточњак. Мени ове петиције дају само повода, да констатујем, како су наши односаји жалостни, управо мизерни, да мора још и данас такове захтеве стављати један део нашега народа и да се за њи мора борити и петицати их као неке силне захтеве животному свому обстанку и напретку. То је за мене доказ, у како жалостнима односајима живимо.

Друго што констатујем јест, да изим једнога јединога захтева сви други тамо захтеви или се оснивају или резултирају из жалостних наших конфесионалних односаја. Ја господо, отворено кажем, кад би код нас били ваљано уређени интерконфесионални односаји, нестало би поља за овакве петиције, које су само доказ, да имаде велик део нашега народа, који се са елементарним неправдама имаде борити, ма да и остали део истога тога народа имаде поврх тога с њим све оне друге неприлике и јаде.

Ја ћу говорећи о појединима, две три изводити, што је за мене нешто веће важности, или су ми се барем таковима приказале.

Прва петиција ради о слободном развијању српске народне заставе о нашој домовини. Го-

ворећи и образлажући своје захтеве о уређењу интерконфесионалних односаја, ја сам споменуо, да ћу ову згоду употребити, да дадем рачуна о свом поштовању пијетета народнога према старини и осећаја народнога. Питање о застави за мене је један излев осећаја народнога.

Што значи застава у нашем смислу? Застава је ознака односно једно ваљеко знамење, с којим становити народ означује своје захтеве, своју власт у народном погледу; а државна застава означује власт у државном погледу. Ја констатирам, да ми у Хрватској немамо државне, нити хрватске нити српске заставе. Јер што су те заставе једна и друга? То су само знакови, с којима једним приказује своје осећаје онај дио народа, који се зове Хрвати, а другим онај дио народа, који се зове Срби. Ако су два дела једнога и истога народа; ако се зове један овако, други онако, ништо не можемо кратити, да се зове сваки својим именом, онда незнам, зашто му се не би дало право, да може сваки своје осећаје и тима ваљеким знаковима показати.

Да имаде још који део нашега народа трећи део, рецимо Словенци, не знам зашто не би и њима то право припадало, на да још тко други — Бугари. Мухамеданци имаду свој посебни знак, нека га раби, како хоће и како држи, да најбоље одговара његову захтеву и осећају. Ја ћу само показати на слободне американске државе Тамо се може слободно развити српска и хрватска и кинеска и свака застава, на никому ни не пада на ум, да то прогања и кад се тамо не пречи таково слободно кретање, и никаковим злим последицама не раја, зашто да ми за вољу неких умишљених непријатеља и тобожњих погибељи својима људима, не браћи, јер ми нисмо браћа, него једно те исто, зашто да ми дакле сами себи кратимо оно, што је наше. Те обе заставе пр падају нама као једноме народу, оне су обе наше заставе и означују нас као народ па не знам којим оправданим разлогом можемо оправдата ускратү такове дозволе једни другима и супротивштини такову захтеву, који би ми и сами морали поставити и удовољити му.

Свакому нека је слободно рабити писмо, које хоће, а живот и односаји наши одлучити ће, које ће писмо коначно превладати, као писмо читавога народа.

У 9. се петицији каже, да се захтева, да се на филозофском факултету нашега свеучилишта Фрање Јосипа I. отвори катедра и за историју српског народа, са које ће предмет тај предавати спремни људи, али свагда православни Срби, као што хрватску историју Хрват предаје.

Господо, ова петеција је далеко сасвим према духу наших односаја и жалостному схватању, као да смо ми два народа.

Ја бих разумио, господо, кад би ова петиција ишла за тим, да се прошири предмет предавања са столице повести хрватске, да се с те столице предаје повест читавога јужнога словенства — јединствена у каузалној свези живота свих тих племена, јер само тада када знаност буде не командирана према интенцијама државе, него кад буде наука ишла за тим, да означи појаве народне онако, како јединство захтева, онда само ће бити праве користи од ње. Према томе разумио бих и оправданим сматрао и захтев, који би ишао за тим, да се већ и у самоме имену означи садржај таковог предавања, да се избегне сваки ексзузивитет и повод, да се вређа осетљивост било којега дела народа.

Поготово ми је чудан захтев, да ту мора бити православан Србин предавач. У напредним земљама, господо, данас се више не пита и не смије питати, које си вере. Та аномалија је само код нас могућа. Тако смо далеко дошли, да се пита колико има н. пр. код којега судбеног стола, да вулгарно кажем, шокаца, а колико влаха? То је срамота.

Мени је свеједно, је ли тко жидов, влах или шокац, Турчин или будиста, само да је човек на свом месту. Ја бих на банској столици једнако радо гледао и жидова и влаха, главно је, да је човек на месту.

Онда има, господо, у X. точки „петиције“ да се у истоме свеучилишту подигне, свакако након споразума са православним српским епископима, богословни факултет за научно спремање кандидата за православно српско свећенство, као што има већ факултет за спремање хрватског римо-католичког свећенства.

Прије свега, у принципу слободно говорећи понављам речи, које сам већ једном казао, а због којих сам међу тим и нападнут, да делим назоре, које је равно пресв. г. предстојник одјела за богоштовје и наставу и тврдим, да факултетима богословним нема места на свеучилишту, јер то нису знаности (!) Што није знаност не спада на свеучилиште, дакле нити факултет

богословни — ни католички ни православни. Јер кад би богословија спадала на свеучилиште, узмите Северну Америку, за коју сам негде читао да имаде 50—60 вера. Кад би свака та вера имала свој посебни факултет и кад би се свака као знаност предавала, помислите, колика би то неприлика било за саму знаност, јер неби, знала, што спада у њу, а што не спада. Јер за чим иде деловање знаности? Деловање знаности иде за тим, да пронађе, што је материјална истина; дајте најпре, где је сада истина код толиких мантијаша, од којих ће сваки своју „знаност“ хвалити. У осталом не заборавимо, господо, да су богословију на свеучилишту довукли интереси средовечних владара, који су били приморани са црквом ради њезине моћи пактирати и по овој „да рука руку пере“, међусобно се помагали и уезуге су правили Ну данашње друго време имаде и друге потребе, да и не говорим о посве другом схватању појма знаности.

С друге стране ја њу означити, да овај захтев није основан нити у самом устројству православне цркве. Ја гледам на Русију а тој не ћете порећи да није православна, где је у њој православна најјача вера. Русија не има ниједне универзе богословне. Она има духовних академија, училишта, имаде за ви шу богословну науку своје четири лавре: кијевско-печерску, московску, петроградску и казанску, на којима се образују богослови и у вишем степену, али на ниједну универзу није повукла Русија богословни факултет. Ја се чудим нетеитима, да они нису пошли у том за духом своје властите цркве.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Митрополитски Црквени Савет**) сазван је за 7 (20.) март о. г.

(**Архидијецезална Конзисторија**) држала је своју седницу 17 фебруара (1 марта) о. г. под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина, патријарха *Георгија Бранковића*.

(**Епархијски Одбор Бачки**) држао је седницу своју 17 фебруара (1. марта) о. г. под председништвом високопреосвештеног господина епископа *Митрофана Шевића*.

(**Градња српске православне цркве у Крижевцима**.) Као што се из „Позива“, на другом месту саопштеног, види, градња наше цркве у Крижевцима отпочети ће за који дан, после свију тоне светом делу задавних, но у славу Божју и св. Православља савладаних, сметња и потешкоћа.

И ако одбор за градњу исте цркве није нама послао свога „Позива“, држећи зар, да се та ствар тиче само појединих партија наших, а никако „Срп. Сиона“, а ми уверени, да је то ствар целе наше цркве и народа, доносимо тај „Позив“ својом побудом. И најтоплије га препоручујемо, не само онима, који су у њему споменути, него сваком православном Србину са молбом и нашом, да тоне светом побожном православном и родољубивом српском делу и подузеће похита сучих више може.

—

У Босни и Херцеговини.

За уредника званичноме листу „Источнику“ постављен је јеромонах *Иларион Радовић*, наставник Богословског Училишта у Рељеву.

—

У Србији.

(**Орган Архијерејског Сабора.**) На предлог Њ. Високопреосвештенства господина митрополита *Инокентија*, донео је Архијерејски Сабор у седници својој од 24. априла 1898. Бр. 43. одлуку, којом се оснива часопис „*Гласник Православне Цркве у Краљевини Србији*“, као орган Архијерејског Сабора, а који ће излазити у месечним свескама. Први број, за јануар, изашао је са службеним и неслужбеним делом.

Рад на овом часопису поверен је Богословијском Савету, којем је стављено у дужност, да из своје средине састави одбор, који ће дужан бити, да се стара, како о научној страни овога часописа, тако и штампању његову. Трошкови око издавања подмирују се претплатом, а што не достане из црквеног фонда. Све цркве и манастири у земљи дужни су држати овај часопис, изузимајући оне, које због одвећ сиротног стања надлежни Архијереји буду ослободили.

Часопис, сем званичног дела, бавиће се у главном овим стварима:

1. Да се научно разрађује богословска наука у свима својим гранама.

2. Да се износе и правилно решавају питања на дневне праксе пастирске службе.

3. Да се штампају поуке из вере, хришћанског морала, друштвених и грађанских дужности.

Уредник часопису је *Добр. М. Ковачевић*. Цена му је за иван Србије 16 динара у злату. Новац

треба слати благајнику архимандриту *Платону С. Весићу* професору Богословије.

Неслужбени део првога броја јесте: *Уредничка реч. Религија и наше трговачке школе. О законодавним границама између цркве и државе* (Свршиће се.) *Методије митрополит Београдски од 1701—1801. Извештај Арх. Сабору о руским духовним школама. Јуда издајник.* Вести из других цркава. *Поглед на стање руске цркве за последње време. Библиографија и прикази.* Стр. 98.

Расправа о законодавним границима између цркве и државе“ јесте приступио предавање на црквеног права *дра Чедомиља Митровића* хонорарног професора Велике Школе.

Радујући се овој новини у сестринској нам цркви, желимо јој напретка и успеха потпунога, а биће га, ако сви позвани око тога с љубављу и маром потрају уз рад.

(**Преводи дела св. отаца на српски језик.**) Као другу радосну вест на сестринске нам Цркве у Краљевини Србији имамо да забележимо одлуку Архијерејског Сабора, по којој је Богословском Савету поверено старање о преводу дела св. отаца на српски језик. Преводи ће бити издање Архијерејског Сабора, а издаваће се или у засебним књигама или као засебни део „Гласника Православне Цркве у Краљевини Србији“, приномоћу из црквеног фонда.

У Македонији.

(**Нови Митрополит у Велесу.**) Досадањи Велешдебарски митрополит *Антим*, који Србина, својим епархијотима, беше веома непријазан, упокојен је а на његово место изабрао је Цариградски Св. Синод архимандрита *Поликарпа*.

Разне белешке.

(**Осветлао нам образ.**) У Лицеју „Јансон“ у Паризу, као питомац француске државе налази се и млађи син пок. *Милутина Гарашанина — Војислав*, који је својим необичним даром и успехом у науци осветлио пре кратког времена образ свима Србима. У томе лицеју има сада око 2000 ђака. Сваке године се тамо приређује у месецу јануару једног нарочитог дана свјана прослава у част оних десет ученика, који од свију буду изабрани као најбољи у свему. До данас међу том десеторицом слављеника никад није био странац, већ махом све сами Французи. Ове године је у томе учињио изузетак Србин: Војислав М. Гарашанин, јер је од те десеторице најбољих изабраника и најодличнијих ђака прво место и по учењу и по владању он заузео; а таким успехом прославио је код својих најближих велику радост, а у исто време осветлао је и име нама Србима, колико нас год има.

Књижевни вести.

БРАНКОВО КОЛО

ЗА

ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК:

ПАЈА МАРКОВИЋ АДАМОВ

VI. год.	У Срем. Карловцима	бр. 7.

САДРЖАЈ:

Јела [Ужице]: *„* (Песме). — Лаза Поповић [Беч]: *У уметниковој радионици.* — Сергије Норманови Сигма: *У закутку срца* 4. — Гроф Л. Н. Толстои: *Васкрсење.* (Роман). 38. — Др. Мих. М. Вујић: *Економно-политички погледи* Дубревчанина Николе Вида Гучетића. Из друге половине XVI. века. 6. — Др. Алекс. Љ Митровић [Задар]: *Бордано Бруно.* — Ковчежић: Књижевне белешке. Просветни двуштвени гласник. Белешке о уметности. Читуља.

„Бранково Коло“ излази сваког четвртка Цена је листу за Аустро-Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна, на четврт 2 круне 50 потура (или фирина); за Србију и све остале земље годишње 14 динара или франака, на четврт године 3·50 динара или франка. Из Босне и Херцеговине прима претплату Књижара Пахера и Кисића у Мостару, из Србије само Књижарница Велимира Валожића у Београду, из осталих земаља само Администрација „Бранкова Кола“ у Ср. Карловцима. Претплата се прима само у новцу (пиноште у маркама итд.) Рекламације ће се узети у обзир само онда, ако се рекламује најдаље до друге недеље; после тога стаје сваки број 20 потура.

Нове књиге.

— Изашла је из штампе као издање „Српске Књижевне Задруге“: **Српска Књига.** Њени продавци и читаоци XIX веку. Пред осмитак XX века разматрао и бележио *Стојан Новаковић*. Београд. Државна Штампарија Краљевине Србије. 1900. Књиги је цена 1·50 круна. Може се добити код издавача: „Српске Књижевне Задруге“.

Глас *црквени календар са Шематизмом Нишке епархије за г. 1900.* Израдио уредник „Гласа“ *Милош С. Анђелковић*, протођакон и суплемент у гимназији Краља Милана I. Издање Духовног Суда Нишке Епархије.

Ово је први Шематизам у православној српској цркви у Краљевини Србији. Издао је по наредби и с благословом преосвећеног господина Нишког епископа *Никанора*, „У овоме шематизму унесено је целокупно стање мирског и монашког свештенства црквена и манастира Нишке епархије; описане су главније цркве и важнији манастири, унесени су приходи и расходи, појединих цркава и манастира списак свију посланика, списак свију нишких епископа новопостављених свештеника и ђакона, списак брачних парница и свештеничких привица, бројно стање венчаних и умрлих, списак приведених лица у православну веру и т. д. По овом последњем списку прешло је у г. 1898 на духоведске вероисповести у православну 14, на римокатоличке 11. а на Мојсијеве 1. свега 26. У браку рођених било је у г. 1898 свега 22.657, а ван брака 89. Умрло је 13.997. Дакле прираст нишком рођених био је те године са 8.749 душа. Свега душа било је 567.955. Цркава 188, капела 15, манастира 14. Брачних парница 198.

Погледи на припрему и васпитање свештеничке кандидата. Савремена богословска расправа намењена свима српским родољубима, а нарочито служитељима српске цркве. Од архимандрита *Илариона С. Весића* професора Богословије Београд. 1900. Ст. 59. цена 60 пара дин.

Напомена.

Пошто је време, да црквене општине подносе епархијским административним одборима „Сумарне исказе о стању црквено-општинских благајни“ и Додатке инвентару коренитог иметка црквено-општинског“; упозорују се исте, да нужне табаке за то у потписатој штампарији добити могу, и то прве по 4 фил., а друге по 8 фил. табак.

Даље препоручујемо (најновије издање) „Књижице о уплати дугујуће главнице и камата у српској правосл. црквеној општини“. — Цена 10 пот.

Српска Манастирска Штампарија у Карловцима.

Позив.

Пошто је ствар наша за градњу српске правосл. цркве у Крижевцима усљед разних елемената и елементарних неповода након 11 тешких година сада крају приведена, и ми са градњом већ за који дан отпочињемо; то умољавамо све часне корпорације и опћине, које су нам прилоге (кад са градњом почнемо) обећали, те сву г.г. сакупљаче прилога, који још буд сву себе, буд у ком заводу новац у ту сврху уложено имају, да га чим пре овом одбору на расположење припошљу.

Крижевци, 12. (24.) фебруара 1900.

Одбор за градњу срп. прав. цркве.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad C. O. 7511./2324 ex 1899. 17 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Овим се расписује стечај ради попуњења места вероучитеља (практиканта) код књиговодства срп. нар. црк. фондова и завода у Карловцима са годишњом платом од 1000 круна и постављањем у привременом својству.

Срби, који желе получити ово место, нека поднесу своје ваљано инструјисане молбенице срп. прав. нар. црк. саборском одбору најдаље *до 9. (22.) марта* 1899. године, имајући свако нарочито исказати, да је са успехом свршио трговачку школу. Првенство осим тога ће имати, који су неко време били у служби код којег финансијског завода.

У Карловцима 16. (28.) фебруара 1900. год.

Председништво
саборскога одбора.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 19 1—1

Услед закључка црквеног одбора, овомесна срп. црквена општина одржаће дражбу дана 27. фебруара (11. марта) т. г. у 2 сата по подне ради продаје ових некретнина:

1. Кућу под бројем 793. (Табакову);
2. Кућу под бројем 692. (Бакићеву);
3. Земљиште у Раши, Добошевцу, Карашу, Матеју и Липовцу. (Бакићево).
4. Земљиште у Матеју (Марковићево).
5. Земљиште у Ћушилову (А. Поповића).

Из седнице црквеног одбора, држане у Ср. Карловцима 17. фебруара (1. марта) 1900.

Председништво.

Бр. Е. К. 192 ex 1899. 11 3—3

Е Д И К Т.

Овим се позива Марко Дракулић, кбр: 14. из Окића, парохије тушиловачке, полит. опћине вукманићке, котара војничког, жупаније модрушко-ријечке, да се у року од двеједесет дана, рачунајући од првог увртења едикта овог у „Срп. Сион“, потписаној Епархијској Конзисторији или главом или писмено пријави. Не учини ли тако, у означеном року, бракоразводна парница, коју је жена његова Милица против њега подигла, свршиће се и без њега.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 9. децембра 1899.

Епархијска Конзисторија
горњо-карловачка.

СТЕЧАЈ. 13 2—3

Ради сталног попуњења упражњеног места срп. прав. вероисповедне школе у Канаку отвара се стечај.

Плата је учитељу годишња у готовом 600 Круна, 32 Крунс у име перовођства ако се приме буде и ревносно радио 10 Круна наушала, 2 хвата тврди дрва за кујну, сламе за пећ на и за школску колико треба, стан здрав са две патосане собе, затвореном кујном, шпајзом, шупом и великом плодоносном баштом; даље четир и по јанца оранице, на којих учитељ све терете сносити има, стим да за оту и пошторну школу држати има, где пак при погребу позват буде једну Круну.

Учитељева је дужност све законом предмете прописане деци предавати, у св. цркви редовно појати и децу у појању обучавати.

Компетовати могу само оспособљена лица који су и из мађарског језика испит положили. Молбе ваља слати потписаноме председништву.

Рок пријаве траје до 9. марта — мученици 1900 када ће и избор бити.

Из седнице црк. школ. одбора држане у Канаку 2. фебруара 1900. (Torontal).

Лекта Радосав.
црквн. школ. председник.

Бр. Е. К. 190. ех 1899. 12 3—3

ЕДИКТ.

Којим се позивље Дамјан Шапоња, кбр. 3. из Паукове Мале, парохије свиничке, полит. општине градуске, котара петрињског, жупаније загребске, да се у року од деведесет дана из пријат увршћења едикта овог у „Српски Сион“, или главном или писмено потписаној Е. Конзисторији пријави. Не учини ли тако, свршиће се бракоразводна парница, коју је жена његова Јелица против њега подигла, и без њега.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 9. децембра 1899.

Епархијска Конзисторија
горњо-карловачка.

Ad бр.К. 41./68 ех 1900. 15 1—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Анке Мунћановић рођ. Божић из Карловаца против супруга јој Аркадија Мунћановића сада непознатог боравишта, — позива се речени Аркадије, да од пријат увршћења едикта овог у новинама на за шест месеци место седањег свог пребивања овој конзисторији или пријави или сам лично престане, у противном случају ће се ова бракоразводна парница и без њега окончати.

Из седнице арх. конзисторије, држане у Карловци 19. (31.) јануара 1900.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 10 3—3

Местни Школски Одбор српске православне црквене општине будимске расписује овим стечај на упражњено место учитеља.

Са овим местом скопчана су следећа годишња берива.

I. Редовна берива:

Плата	800 круна.
За појање при богослужењу .	400 круна.
Накнада за башту . . .	40 круна.
За парастосе из заклада . . .	18 круна.
Осам мет. сечених тврдих дрва	
Стан у нарави.	

II. Ванредна берива:

За сада поскупнина	240 круна.
За пошторну школу док иста постоји	120 круна.
Осим тога: у колико би учитељ од црквене скупштине за перовођу изабран био	240 круна.

Дужности су учитеља децу прописно обучавати; при сваком богослужењу појати; као и децу у црквеном појању обучавати.

Вешти појци доброга гласа имају првенство а желити би било, да су вешти у настави ноталног пјенија.

Лична пријава служи за препоруку.

Компетенти нека своје ваљано снабдевене молбенице потписаном председништву (Budapest I. ker. krisztinakörut 165 sz.) поднесу до 2. априла т. г. по старом календару.

У Будимпешти, дне 30. јануара 1900.

Петар Василијевић Тоша Стојковић
припр. перовођа. преде. шк. одбора.

ЈЕФТИМБА. 18 1—3

Дне 11. (24.) марта о. г. у два сата послије подне одржаваће се у парохијском звању у Вел. Барни (пошта Велики Грђевац) јефтимба за градњу новог иконостаса и владичанске столице у парохијалној цркви.

Исклична је цијена 5.105 К. 94 Фил. Јефтимба је усмена, и то према увиђавности потписаногa одбора или на цео посао или на поједине групе посла. Ко жели да се натјече, нека најкашње дан у очи јефтимбе до 6 сати по подне положи одбору 10% од исклične цијене у име јамчевине, и то или у готову или у папирима пупиларне вриједности.

План и трошковник по Високопречасној Епархијској Конзисторији у Пакрацу одобрен, и други поближи увјети могу се у парох. звању увиђети, сваки дан од данас почам од 8—12 сати до подне и 3—6 по подне, као и на дан саме јефтимбе до подне.

Из седнице црквеногa одбора у Великој Барни 13. (25.) фебруара 1900.

Саво Теодоровић Васа Никшић
парох. председник.

Ад бр. К 36./58. ех 1900. 16 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију V. разреда у Обрежи. Компетенти нека своје прошено инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до 15. марта по ст. о. г. поднесу.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 19. (31.) јануара 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 253/28. ех 1899./1900. 14 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњеног места пароха VI. плаћ. разреда у Барања-Моноштору отвара се овим стечај са роком до 19. (31.) марта о. г.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 26. јан. (7. фебр.) 1900.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Част ми је славним српско-православним црквено-школским општинама и прем. г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам у **Новом Саду, на главној пијаци у кући српско православне црквено-школске општине** отворио

СТОВАРИШТЕ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

Руске иконе коване од бакра и гвожђа, позлаћене и посребрене.

где у највећем избору држим свете и црне **одежда**, ђаконских и ђачких **стихара**, **надбедреника**, **епитрахиља**, **застирача** за часне трпезе, **налоње** и целивање **столове**, **завесе** за часне двери, **литија**, **неба**, црквених и школских **барјака барјака** за певачка друштва, **појаса** и за све друге корпорације. Гвожђених **кандила**, **кадионица**, **дарохранионица**, **кивота**, **пјетохлебница**, **путира**, **кашичица** за причешће, **копља** за часне, **дискоса**, **звездица**, **ручни крстова** са дршком и без дршке као и крстове за часне трпезе, **дуге крстова**, **рипида**, **чирака** за ђаке, **дупликре**, **круне венчанице**, **високи чирака** пред олтар и **полијеја**. Све иконе наших светаца, **рађене масном бојом** и слободном руком на **платну**, **лему** и **дрвету**, за **иконостасе** и целивање; **пашанкица** израђених по часто српско-православном типу и велики избор историчних слика од најбољих мајстора те струке.

Уједно се препоручујем славним српско православним црквено-школским општинама на израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова**, а већ постојеће **иконостасе**, **иконе**, **окове на св. Еванђелијама** примам и израђујем као ново.

За прем. г. г. свештенике доње и горње **хаљине**, **шешире**, **ђелеуше**, **појасеве**, **манторосе**, **камилавке** и **панагамилавке**.

На пахтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на позив поднашам свакојаке мустре, робу, цртеже и предрачуне на увиђ и избор лично, о своме трошку, без да је дотичан обвезан трговину учинити. — За време мојег путовања по свима српским крајевима стекао сам — могу смело рећи — потпуно поверење услед моје увијек солидне послуге и јефтине цене; и од сад ће ми бити циљ, да са савесним и поштеним руковањем ове трговине своје, себи и радњи својој највећим поверење и симпатију у поштованих муштерија мојих, те на разлога ових молим све српско-православне црквено-школске општине, и прем. г. г. свештенике, те да ме са својим ценењим наруџбинама у моме новом подузећу потпомогну. — Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да је ближи свој своме, него да се потпомажу туђа и страна личина подузећа, па у толико пре и са већим покрштавањем изађи ћу свакој мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. — Молећи за штовање поручбине и поверења јесам

5 3—3 С особитим поштовањем **НИКОЛА ИВКОВИЋ** Нови Сад.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплате књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср Карловцима — 142.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 9.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АУТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: **Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.**

УРЕДНИК: **Протопрезвитер Јован Јеремић.**

У Ср. Карловцима у недељу 27. фебруара 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Окружница.

Архидијецезалне Конзисторије у Карловцима од 19. (31.) јануара о. г. Ad Бр. К. $\frac{1108. \text{ ex } 1899.}{15. \text{ ex } 1900.}$, којом се саопштава наредба кр. зем. владе одела за богоштовје и наставе од 7. децембра 1899. бр. 17.447., у предмету препоручивања званичних листова.

Бр. 110. ex 1900.

(Свима протопрезвитерским званьима)

Висока кр. земаљска влада, одео за богоштовје и наставу у Загребу дописом својим од 7. децембра 1899., бр. 17.447. доставила је овој конзисторији следећу наредбу:

„Г'осп. кр. угар. министар трговине приобћено је дописом од 5. октобра 1899. бр. 42.414., да у последње време све то више долазе притужбе, да области, уреди и органи, који су безусетно опроштени од плаћања поштa, већим делом своје листове препоручено предавају на пошту.

Већ овостраним одписом од 21. јуна 1890. бр. 4726. приопштено је пречасној тој конзисторији, да се је сувише умножио број службених те препоручено на пошту преданих пошиљака, те одређено, како би се у сврху олакшања поштанског руковања број препоручених службених пошиљака ограничио на само такове пошиљке, које то својим садржајем неопходно захтевају.

Уназаточ већ учињеним одредбама није се по гласу уводно споменутог дописа госп. кр. угар. министра трговине умањио број препоручених листова, те исти износи $7\frac{6}{10}\%$ обичних листова шта више 10%, дочим у ниједној држави западне Европе не прекорачује број препоручених листова 2% обичних листова.

Услед тога имаће се у будуће само они службени листови препоручено поштанским уредом предавати, који садржавају ненадокнадиве исправе или су строго поверљивог садржаја или у којих је установљен рок, па се кр. земаљско-владин одео позива, да о том и подручне области, уреде и закладе сходно обавесте.

Услед тога позива се Пречасност

ваша, да горњу наредбу подручним парох. звањима знања и равнања свога ради саопштити не пропустите.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 19. (31.) јануара 1900. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

„Браћа Христова“

библијско-историјска расправа

— **Панта С. Бакинци** —
(Наставак).

Латински тумачи веле: за њега (мишљење Јеронимово) говори најстарије црквено предање. Њега налазимо већ код старог *Хегезипа*, који је око свршетка другог века писао своја „ὑπομνήματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραξέων.“ Он рачуна у род Христов (γένος κυρίου) Јакова, Симона и Луду и назива их λεγομένους или φερομένους ἀδελφοὺς τοῦ κυρίου. Већ из израза λεγομένους или φερομένους (прибројан или урачунат) може се јасно видети, да их он није држао за рођену браћу, али одатле несумњиво излази још и то, да он једног од оних, Симеона, назива сином стрица Господњег, Клеопе, и овог назива рођаком његовим. Он вели: „И после мученичке смрти Јакова Праведног . . . . једнодушно дадоше гласа за Симеона, сина Клеонова, за кога кажу, да је рођак Господњи (προέθεντο ὄντα ἀνεψιὸν τοῦ κυρίου δεύτερον) и он поста епископом (Јевс. црквп. ист. 4, 30.).

Тиме се хоће да докаже, да је комбинација, коју римокатолички богослови заступају, изложена још пре Јеронима. Но они позивајући се на Егезина нису то доказали. Из споменутог места излази само то, да је по неком старом предању Јосиф имао брата, који се звао Клеопа (то предања прима и бл. Теофилакт), чији је син Симеон ступио по смрти Јаковљевој на чело опћине Јерусалимске. Али ако он избор овог Симеона, чијег оца назива стрицем Господњим (Јевс. 3, 32.), мотивује тиме, што су га сви сматрали „ὄντα ἀνεψιὸν τοῦ κυρίου δεύτερον“, то се тиме ипак не може доказати, осим ако се ἐπίσκοπος не продужи на δεύτερον, ни то, да је он други рођак (ἀνεψιὸς δεύτερος, patruelis, братић) Христов био поред Јакова Алфејева, као што узимају Neander и de Wette, пошто о томе нема говора ни у самом контексту, нити се може доказати, да је и Јаков, кога он баш назива братом Господњим био рођак Симеонов, нпшто би он тада природније означио Симеона као брата тог Јакова, него само као „ἀνεψιὸν τοῦ κυρίου δεύτερον“, који је задобио епископство у Јерусалиму. Зато морамо одлучно одбацити мишљење западних богослова, да њихово тумачење назива „Браће Христове“ има основа још раније од списа Јеронимових. Тек код овога се оне налази.

По њему је *Јаков Алфејев* назван братом Господњим као Његов рођак. Он наводи прво православно мишљење, па онда одмах излаже своје не поткрепивши исто потребном аргументацијом а и не оборивши ничим ни тумачење православно, но назвавши га просто последицом „deliramenti apocryphorum.“ Он вели овако: Jacobus, qui appellatur frater Domini, cognomento justus, ut nonnulli existimant, Joseph alia uxare, ut autem *mihi videtur*, Mariae sororis matris Domini, cuius Joannes in libro suo (Ev. 19. 25.) meminit, filius (De viris illustr. сравни adv. Helvid. c. 12)*. Дакле ово Јеронимово „*ut mihi videtur*“ мора нам узети неограничено веровање, да је тако и никако друкчије. Ми смо дужни то тумачење са тако *јаким доказима* примити, на ма против њега говорило и свештено Предање из старијег времена и ма старије тумачење било уз то врло вероватно, близу суђењу здравог разума, које усвајиште већина и источних и западних тумача старог доба... Да! Али је то потребно, да се ма каквим начином створи што дубљи јаз између православне и римокатоличке цркве... Па и сам Јероним као да баш није сигуран у свом мишљењу, јер у делу „*Adversus Helvidium*“ сар. 13. показује, да зна, да је његову мишљењу очито противно место у Јованову Јеванђељу (7, 5), те у

* „... Јаков, који се назива брат Господњи, прозван Праведним, као што неки мисле, син Јосифов од прве жене, као што се пак мени чини, син Марије, сестре матере Господње, коју Јован спомиње у књизи својој (Јев. 19. 25.) . . .“

посланици својој Хелвидију говори само о некима, који матер Јаковљеву идентификују са Маријом Клеоповом а своје мишљење не казује. Све то не говори у корист западних богослова, који тиме као да изгубише свој најчвршћи ослонац.

Но да пођемо даље. Рекли смо, да се присталице тога мишљења позивају и на *бл. Августина*, који да је назив „браће Христове“ у том смислу тумачно. Да видимо, да ли је баш тако? Бл. Августин тумачећи 1. главу посланице Галатима вели одмах код 19. стиха „Jakobus Domini frater, vel ex filiis Joseph ex alia uxore vel ex cognatione Mariae matris Eius debet intellegi.“* Из овога се јасно види, да он не пристаје ни уз једно мишљење, но оба само наводи, уздржавајући се од сваке даље критике изложених мишљења. На опет се западњаци на њега позивају, као да он најјасније њима у прилог говори. На друга два места у својим тумачењима (на Псал. 127, 2 и на Мат. 13, 55.) и ако изгледа, да бл. Августин прима друго мишљење као правилно, не упушта се ипак, да то сродство (cognationem) ближе одреди но оставља сваком на вољу, да о томе суди. Ни ту не говори он о истоветности „браће Христове“ са апостолима, но преко тога прелази ћутке. Шта више он „браћу Христову“ разликује од апостола изричнo (види: Tract. 28. in Ev. Joann. 7, 4.). Још нам остаје *Исидор Хиспалски*. Он је угледајући се на *Јеронима*, који је идентификовао Јакова Алфејева са Јаковом, братом Господњим, и сам примио то мишљење. Он вели: Jacobus Alphaei sororis matris Domini filius.“**

На истоку то мишљење није нашло својих присталица. *Св. Јован Златоуст* назива додуше Јакова сином Клеоповим позивајући се у том на Јеванђелисте (на посл. Галата, 1, 19.), али је он далеко од тога, да под Клеопом разуме Алфеја, јер очито тврди, да треба разликовати браћу Господњу од апостола (на I. кор. 15, 7.) На ни одатле, што *бл. Теодорит* (на Галат. 1, 19.) означује Јакова као сина Клеопова и рођака Господњег, не може се још закључити, да и он има на уму теорију Јеронимову о идентификовању.

Изложили смо дакле мишљење оних, на које се присталице тог тумачења позивају и показали смо уједно са колико права они то чине. Сада да видимо, како они то своје тумачење разумеју и како се при томе позивају на Св. Писмо и са колико права.

Они вели:* Код Матеја 27, 55; Марка 15, 40. 47; 16, 1. спомињу се три жене, које су пратиле Господа из Галилеје потпомагале га својим имањем па и у време крсног страдања Његова код крста Му беху у близини Његовој. То беху *Марија Магдалина*, *Марија, мати Јаковљева и Јосијина* (ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ) и *Саломија* мати синова Заведејевих. И Јован спомиње тај призор (19, 24.), али се не слаже с њима у свему. По њему беху код Христова крста *мати Христова*, њена сестра *Марија Клеопова* (ἡ τοῦ Κλωπᾶ) и *Марија Магдалина*. Марија „мати Јаковљева и Јосијина“ код Матеја и Марка дакле не може бити идентична са Матером Христовом код Јована. Јер не може се наћи разлога, зашто би Матеј и Марко баш овде, где говоре о женама, које беху при крсном страдању *Христову*, назвали Матер Господњу по њезина *друга два сина*. Дакле ако нећемо да дозволимо никаквих противности код Јеванђелиста или ако не ћемо да узмемо, да осим Матере Христове беше код крста још три жене именом Марија, то нам онда остаје само, да примимо, да је Марија, мати Јаковљева и Јосијина (ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ) код Матеја и Марка идентична с Маријом, коју Јован назива Клеоповом (ἡ τοῦ Κλωπᾶ) или сестром матере Исусове (ἀδελφὴ τῆς μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ). Осим тога спомиње се више пута у Јеванђељу Марија, која се по својим синовима назива час ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ (Марко 15, 40; Лука 24, 10), час опет ἡ Ἰωσῆ (Марко 15, 47.), која је дакле са оном Маријом, коју Јован означује као сестру Матере Христове сасвим идентична. Шта се дакле још шта значи из-

* „Под Јаковом, братом Господњим, мора се разумети или један од синова Јосифових с првом женом или од родбине Марије, матере Његове.“

** „Јаков Алфејев сан сестре матере Господње.“

* Упор. Dr. Aug Bisping: Erklärung des Evang. nach Matth. стр. 312.

раз Клеопова (ἡ τοῦ Κλωπᾶ)? Граматички може он значити и жену као и кћер Клеопову. Да пак овде тај израз означује жену Клеопову, уверавају нас искази самих апостола. У апостолским списима (Мат. 10, 3; Марко 3, 18; Лука 6, 15; Дела Ап. 1, 13.) спомиње се апостол Јаков са ознаком Алфејев (ὁ τοῦ Ἀλφαίου или пак само Ἀλφαίου) и баш тај Јаков назива се (Гал. 1, 19.) уједно и братом Господњим.“ Имамо дакле једног Јакова, који беше „брат Господњи“ и син Марије τῆς τοῦ Κλωπᾶ, и Јакова, који беше апостол и син Алфејев а и „брат Господњи“. Пошто је дакле више но вероватно, да су оба Јакова идентична, остаје нам тада само још да примимо, да је Κλωπᾶς и Αλφαῖος само различито изговарање једног и истог имена. То се гледиште даде још боље доказати. Име, које њима одговара у арамејском језику, јесте *halpaj*. Па само пошто се та реч тврђе или мекше изговара, преведена је она и на грчки двојако са Κλωπᾶς или Ἀλφαῖος, као што су LXX тумача превела јеврејску реч *chage* са Αγγαῖος и *pessach* са φασέκ.

Већ и да није таково тумачење скроз и скроз неправилно, као што ћемо још доцније видети, доста би било, да у њега не верујемо већ и због тога, што се ни сами браниоци његови међу собом у свему не слажу. Једни ослањајући се на казивање Исидора Хиспалског и бл. Августина веле, да су то била Христова браћа од тетке, јер говоре, да је Марија Клеопова била сестра пресвете Богородице, и тако су онда Њена деца Христу браћа од тетке. Тако *Windischmann** просто узима, да Марија Клеопова и пресвета Богородица беху сестре, те се и не упушта, да боље докаже своју тврдњу или да обори могуће приговоре. Тако узима и *Bisping*, који вели: „Браћа Христова“ су рођаци (ἀνεψιοί, patrueles) Христови, наиме деца Клеопе или Алфеја и неке извесне Марије, коју св. Јован (19. 25.) назива сестром (ἀδελφή) матере Господње.“** Или како вели *Rampf*. „Да је Марија, Мати Господа, са својом сестром носила исто име, не може свачијем укусу одговорити, али не може бити ни основа за какво год промишљање, јер се уједно с ознаком ἡ τοῦ Κλωπᾶ разјашњује, шта је потребно за њихово разликовање.“*

Већ ту морамо споменути, како је врло тешко веровати, да су две сестре носиле једно исто име. Западни тумачи знајући, да је то нешто врло ретко, управо невероватно, хоће бар колико толико да оправдају ту своју претпоставку, која им је врло потребна. И они су уверени, да то мишљење остаје тешкоћом, која не годи сваком укусу, те признају и сами, да нема више таковних или бар сличних примера. На опет се упињу, да покажу, да то баш није никакво чудо. А ево како:

У последње време сиао је код Јудеја обим особних имена на врло уске границе. У до доба се враћало простим најстаријим именима а давало се предности и страним именима пред оним силним компликованим именима у старозаветним књигама. Тако се догодило, да је избор правих јеврејских имена за женски род био врло незнатан. Даље валда су волели слична имена међу браћом и сестрама, као што то радо имају Арапи од увек па и данас (н. пр. Хусеин и Хасан, синови Алијини) Затим не смеју се ни та два имена идентификовати сасвим буквално. Треба имати на уму, да је Мати Христова *Мариам* а мати Јаковљева *Марија*, дакле то није свеједно. Лука назива Матер Христову свугде Мариам а остале Марија. Можда је та мала и незнатна варијанта казивала јеврејском уху много јасније ту разлику тамо, што је истој речи давала сасвим друго значење.**

Преко тих доказа можемо мирно прећи, јер их канда ни њихови заштитница не узимају озбиљно. Често се и они ограђују или пекако затежу а више се пута и колебају. Сваки се нечим изговара н. пр. „ствар пак ништа не мења, да ли је . . .“ или „ја не полажем на то много, ади је вероватно. . . и т. д. Колико је тако мишљење стабилно и чврсто базирано на свом основу, може свако замислити!

(Наставиће се.)

* в. Erklärung des Briefes an die Galater s. p. 35.

** в. Erklärung des Ev. nach Matth. стр. 311.

* в. Der Brief Juda стр. 7.

** Упор. Dr. Schegg: Evang. nach Matth. стр. 147.

20. Јунија 1857. г.*

К. П. Побједоносцев

превео професор богословије Душан Јанић.

„Слухъ моемъ даси радость и веселіе.“ Пс. L. ст. 10.

Како је згодна ова молитва, кад улазиш у храм Господњи! Дешава се, да уђеш и стојиш на молитви са тупом мишљу, са успављивањем чустом. Око тебе пјевају и читају, изговарају ријечи пуне светог и узвишеног значења; али ријечи пролазе мимо ушију, не остављајући у срцу утиска и не будећи мисли У глави се врзе и развија нешто противно храму, нешто свјетско и ташто. Присиљаваш своју мисао, одгањаш противне преставе и слике — али ништа не помаже, — ако Бог не пошље Своје благодати. Та је благодат — радост и весеље за слух, кад он жедно лови сваку ријеч, када свака ријеч оставља утисак у његовом срцу и буди га. Усред суза и уздисаја срце се радује; зато се радује, што је сагласно само са собом; расположење потпуно одговара жељи. Душа се растопила у молитви и бесједи с Богом у радости и весељу. Дао ми је Бог, да чујем радост и весеље: ето и почетак и сврха молитве. У вријеме, кад се срце, пуно скрушености, умирује пред Богом, испуњује уздисајима, — Бог му шаље радост и весеље. То је дјејство Духа, који се заузима за нас неисказаним уздисајима. Као да се Христос јавио у кругу ученика и рекао: мир вам, радујте се!

О света и неисказана радости! Нема без тебе преданости Богу, нема без тебе синовље љубави и синовље смјелости. С тобом је све лако на овоме свијету, и мисао о срећи само с тобом постаје појмљива човјеку, јер с тобом он осјећа у свом срцу срећу, која не зависи ни од људи, ни од времена, ни од прилика. Тебе је дошло на земљу Христос Спаситељ и тебе је Он поставио на земљи за утјеху човјеку. Он му је дао силе, љубави и смјелости да кличе: Авва Оче! Богу Сведржитељу, Богу, Који је грозан, као онај, који прождире огањ, и Кога само једина благодатна радост преставља човјеку као Оца, као Љубав, која олакшава, сагрејава, оживљава. Господе! „слухъ моемъ даси радость и веселіе,“ да познам Тебе у животворном Слову Твоме, у животу, у природи, у човјеку, и у свему да Те љубим, и све да познам и љубим у Теби, Почетку сваке љубави и радости и сваког знања!

* К. П. Побједоносцевъ Праздники Господни Москва. 1898. год.

Шта је са сабором?

О потреби сабора уверени смо сви; али сабора који би радио и свој задатак извршио. Је ли такав сабор од г. 1897, чији мандат још траје? Није. А да није, доказује његово саборисање 1897, конференсање саборске већине и њезино држање после 1897 до данас. Тај сабор је дошао у сукоб не са кр. комесаром, него са круном. Саборска већина томе сукобу не само да није хтела, или умела, избећи 1897, и изазва дати, него га је демонстративно подржавала и заоштравала, па у томе зву остала, признати јој се мора, конзеквентна, крај свију искрених и мудрих опомена и савета, како Јерархије, тако и умерених народних кругова. Но, о томе смо не једаред писали, не једаред саборској већини казали чисту истину, на кад не хте да се тој истини поклони ево за $2^{3}/_{4}$ године, уверени смо, да је из њезине конзеквентне заблуде не би могли извести пити при крају те њезине периоде. Зато и не ћемо о томе трошити ријечи. Тим мање, што смо уверени, да је и саборска већина, па и г. Др. И. В. уверен, да од сабора у тој њиховој периоди — а горућих ради њихових — не може од сабора бити ништа.

Ако они још и данас мисле да би требало сабора, који ништа не би свршио, но само нова трошка, нових трзавица и кобних последица за собом оставио, зар, и после сјајних резултата свога хаџилука у Пешти, нису још на чисто бар с тим, да краљевска изада није вољна састанак таког сабора предложити на превишње одобрење; сабора, чија је већина дошла у сукоб са Круном и тај сукоб демонстративно подржавала и заоштравала?

Уверени смо, да је о томе уверен бар г. Др. И. В. И зато се чудимо његовом

саборском севдаху у 23 броју „Браника.“ А још се више чудимо, како онда може кривити Митрополита-Патријарха и Саборски Одбор, што састанак *таквог* сабора не траже. Како ли може од њих очекивати, да учине оно, ради чега би им после, можда, први г. Др. И. В. у својој „тактичности“ — замерио!? —

Г. Др. И. В. се још „диви смелости чланова саборског одбора“. И треба да се дави — њиховом пожртвовању, њиховој истрајности у родољубивој служби. Шта више, треба да се моли Богу за њихов живот и здравље, јер крај данашње саборске већине а без ових чланова Саборског Одбора — *ктѳ ѥ̀ктъ* шта би све могло бити и наступити.

Но узмимо и случај, да је сабору од 1897 дозвољено било да најпре изабере Саборски Одбор, па онда да приступи донашању Устава. Саборски Одбор био би изабран, а Устав метнут под купус И кад би услед тога сабор био одгођен, евентуално распуштен, пре него што би текуће послове посвршивао и прорачун донео — шта би онда било? Остао би Саборски Одбор без саборског прорачуна. Па, би ли тај нови Саборски Одбор заустављао целу автономну машину? би ли позатварао све митрополијске и епархијске канцеларије? би ли обуставио све субвенције просветним нашим заводима, Богословији, гимназијама, препарандијама, вишим девојачким школама, црквеним општинама, свештеницима, пензије овима, професорима и другим автономним чиновницима? Би ли тај Саборски Одбор скрстио руке и гледао како тече вода Дунавом крај Карловаца, а све нове потребе оставио неподмирене — само зато, јер не би било саборског прорачуна? Или шта би тај Саборски Одбор радио? Радио би оно, што је радио, без саборског прорачуна, и Саборски Одбор од 1885 до 1890, у којем је био и г. Др. И В. Радио би, што ради и данашњи Саборски Одбор.

Шта се је, дакле, хтело са севдахом у 23 бр. „Браника“?!

—р—

Расправа

о српским петицијама

у сабору краљевина Хрватске Славоније и Далмације.

(Пьставак)

Протојереј *Илија Машић:* Високи сабре! Ја сам узео реч, да говорим у овој расправи и зато, што је она изазвана у првом реду представкама српских општина жупаније личко-крбавске, па зато молим вис. сабор, да ми изволи стрпљивост и пажњу своју за један часак поклонити.

Високи сабре, угарски краљ Сигмунд после битке код Никопоља 1396., где је турски цар Бајазит крсташке војске потукао до ноге, особито пак следеће године 1397., кад је цар Бајазит с великом силом упао у Срем, пљенећи и палећи, увидио је он, каква опасност прети земљама угарске круне од најезде турске. Зато је радо прихватио савез, кога му је понудио српски деспота Стефан, после битке код Ангоре, 1403. год. Овим савезом уверио се краљ Сигисмунд о способности и храбрости српских војника и зато је он дао привилегију 1428. год. овим Србима, који се у Угарској већ налазише и који су стекли великих заслуга за Угарску и зато, што је њима намењено било, да чувају тамошње границе, а друго из виших државних разлога, наиме, да и оне Србе, који су становали у својој држави под владарима својима деспотима, приволи, да и они прељу овамо, јер наравно снага сваке државе почива на снази народа и што је народ у једној држави многобројнији и богатији, то је и држава и већа и јача, и обратно.

Ову привилегију краља Сигисмунда потврдио је и његов унук краљ Владислав I 1440. год., а угарски краљ Матија Корвин 1458. и 1464. Да су пак ту привилегију и с том наканом угар. краљеви дали српском народу, најсјајнији и најјачи доказ томе пружио је угарски сабор од год. 1481 зак. чланком III. и IV., наиме зак. чл. IV. завршује се овако: „ut talium Transfugarum Exemplo etiam alli Turcarum Dicioni subjecti ad veniendum tanto promtiores efficiantur, quando tales qui jam venerunt, tanta praerogativa conspexerint esse donatos;“ То ће рећи, да по примеру ових ускока и други, што су под власти турском тим већма приволе, да прелазе, кад виде, какове су повластице подељене онима, који

су већ прешли. И збиља, државна политика с давањем ових привилегија није промашила свога циља, јер већ год. 1438. велики део Срба пређе овамо и настани се у оним местима по Срему, Бачкој и Банату, које је угарски краљ Сигмунд дао српском деспоту Георгију Бранковићу у замену за Београд.

А за време владања Матије Корвина прешли су деспоти српски са великим бројем српскога народа и настанили се по Срему, Бачкој и Банату. Ови деспоти не само, да су били политички поглавари српскога народа у тим крајевима, него су имали своју самосталну војску, с којом су самостално управљали и војевали против унутрашњих бунтовника и спољашњег непријатеља отаџбине.

И у Угарској су играли важну улогу. Тако су се отимали за пријатељство српскога деспота Бранковића Јован Запоља и краљ Фердинанд I. У почетку био је деспот неутралан и тим најбоље показао своју самосталност и неодвисност. Ну после пристао је уз Фердинанда I. и победоносно војевао више пута против супарнику његову Јовану Запољи, док није најпосле животом платио 1528. у бици код Сегедина. Сад краљ Фердинанд I. деспотову српску војску стави под своју непосредну управу и од то доба па до цара и краља Леополда I. српски војници војевали су под аустријским генералима.

Док се тако развијао политички живот српскога народа у српској деспотовини, Срему, Бачкој и Тамишком Банату, дотле још није било војничке Крајине ни граничара, него тек после мухачке битке год. 1526. велики део српскога народа под својим капетанима и војводама из Србије, Македоније, Босне и Херцеговине пређе овамо и насели она два на граници унутарње аустријских насљедних земаља од Турака опустошена среза, који су у историји названи: Desetrum primum i Desetrum secundum, то јест пустош горња и доња од којих Desetrum primum дао је постанак, варађинском и од части банском, а Desetrum secundum горњо-карловачком генералату. Сталежи крањски пак добровољно уступе Србима ускоцима од Турака опустени Жумберак уз погодбу, да чувају границу од Турака. Ове насељбине српске чине излазну тачку историје војничке Крајине. Ови Срби граничари стављени су под непосредну управу надвојводе Карла од Штајерске, који је имао уза се унутарњи аустријски војни савет у Грацу, сасма неодвисан од аустријскога дворскога савета у Бечу.

Кад је млади Лудвиг, краљ Угарске и Ческе, у бици код Мухача 1526. животом платио, онда једна странка у Угарској за краља изабере Јована Запољу, надвојводу ердељског. Тога истога Јована Запољу једна странка у Хрватској изабере за краља а на челу те странке стајао је Крсто Франкопан, дочим друга странка у Угарској и Хрватској за краља изабере Фердинанда I. Јован Запоља постави за бана у Хрватској Кегленића, а краљ Фердинанд I. опет Бакачића, и тако су у Хрватској била два бана.

Краљ Фердинанд I. обрати се на свога брата немачкога цара Карла X., да му оружану помоћ пружи против супарника Јована Запоље. Но како је онда у Немачкој реформација у најбољем току била, то цар-брат није могао пружити оружане помоћи брату Фердинанду I., него што је могао, учинио је: писао је на угарско племство, да његову брату на руку иде. И као што је деспот Јован, као што сам казао, са својом војском притекао у помоћ Фердинанду I. против Запоље, тако и Срби-граничари прискоче у помоћ Фердинанду таковом снагом, да је бан Кегленић, што га је поставио Јован Запоља, протеран, а одржао се бан Бакачић, којега је наместио краљ Фердинанд I. И тако помоћу Срба-граничара сломљена је у Хрватској странка Ивана Запоље. Како су се касније у Угарској развијали догађаји, то овамо не спада, па не ћу о том ни говорити. Сада краљ Фердинанд I., уваживши велике заслуге Срба-граничара, даде им привилегију дне 5. септембра 1538., у којој им је дао повластице, да су прости од десетине, плаћања данка јавних работа и царине; признао им је њихову народну војску под њиховим капетанима и војводама. Ова привилегија у толико је значања за нас Србе, што краљ Фердинанд I. наше славне предке не назива властима и шићматицима, него њиховим правим именом српским (Чита):

Nos Ferdinandus.... esse nonullos capitaneos et vojvodas Servianos seu Racianos qui cum hominibus et personis cum vojvodatibus suis... итд.

Ови Срби граничари гласом пручког уговорм (Prucker Libell) од год, 1578., приме

на себе дужност чувати и бранити границе унутарње аустријских наследних земаља од Турака, а земаљски сталежи, корушки и штајерски обвезаше се уз она непходна земљишта, која Срби посједоше, давати им годишњу плаћу.

Цар Рудолф II. и цар Матија, као краљеви угарски, уважајући и признавајући Србима велике заслуге, које су учинили краљевини Славонији и Хрватској, наиме тиме, што су задржали Турке од даљег продирања, признали су му и ујачили слободе, које су уживали у једној и другој краљевини. Ови исти Срби-граничари за време реформације и тридесетгодишњег рата стекли су велике заслуге за цело човечанство, зато им је краљ Фердинанд II. поделио баш господске слободе и привилегије, које су пошле из угарске дворске канцеларије дне 15. новембра, године 1627.

Ову привилегију потврдио је Фердинанд III. год. 1642, и његов син и наследник Леополд I. год 1659. Ове привилегије Срба-граничара, чуване су се као највећа светиња у Северину под гвозденим затвором.

Кад је цар и краљ Леополд I после смрти Фердинанда оца свога, ступио на престоле год. 1657., већи део Угарске посједовали су Турци, а кад је гроф Емерих Текели на ново дигао немире у Угарској год. 1678., онда је велики везир Карамустафа са великом силом упао у Угарску и Аустрију, те опсео Беч год. 1683. И ако је царскому оружју пошло за руком, да је ослободило Беч од турске обсаде, ако је г. 1686. освојило Будим и следеће године 1687. Срем и Славонију, наравно помоћу Срба очистило од Турака, ако се Лика и Крбава својевољно предала цесару и краљу Леополду I., то се ипак уза све то осетила велика нужда, да би се новим хришћанским четама из Турске попуниле и умножиле царска војска, која је кроз непрестане ратове са Турском била јако прорешетана и ослабљена Гроф Чаки препоручи цару и краљу Леополду I. српског деспота Ђурђа II. Бранковића, да би он најлакше могао у Турској налазеће се Хришћане дићи на оружје и да би његовим посредовањем царско оружје најбоље напредовало у Србији, Босни и Херцеговини.

Деспот Ђурађ II. Бранковић, на позив цара и краља Леополда I. и као посланик влашког војводе Шербана, дође у Беч и изјави цару, да ће са 30 хиљада најодабранијих Срба војника приступити царској војсци, чим Аустрија огласи рат Турској. Уједно препоручи цару и краљу Леополду I., да позове и српског патријарха у Ипеку, да би дигао на оружје српски народ. Овај се предлог допао цару и краљу Леополду I., те је учињено Ђурђа II. Бранковића грофом, дипломом од год. 1688. Кад је деспот дочуо, да се Лудвиг Баденски, главни војсковођа са војском налази код Клађове — са неколико тисућа војника, приступи к њему. Баденски и не знајући за тајне договоре деспотове са Леополдом I., а налазећи се у туђој земљи, уз то није био доста јак са војском, па бојећи се, да би му овај могао чинити неприлике, даде наименада затворити најприје у Сибињ, па у Беч, а из Беча у Егер одвести у сужањство.

Међутим, договори између бечког двора и српске патријаршије дотле су напредовали и доспели, да је цар и краљ Леополд у свом ручном писму српском патријарху Арсенију III. Чарнојевићу саветовао, да ову богом дану прилику не пропусти, него да (чита):

„et armis nostris sociati barbaram Ottomanorum tyzanidem deprimere modis omnibus extingueregue javent“, то јест: „с нашим оружјем удружени барбарско Отомана тиранство сваким начином притисните и угасите“.

Дакле, цар и краљ Леополд I. позвао је патријарха Чарнојевића и српски народ, као савезника против заједничкога непријатеља Турчина. Српски патријарх Арсеније III. Чарнојевић, дигне око 40.000 српских породица из Србије, Македоније, Албаније, Босне и Херцеговине, пређе овамо, те се један део заустави у Хрватској. Славонији и Сриему, гђе су нашли од Турака јако прорешетано становништво и земаља опустошених, дочим се други део упутио у Угарску, те се онде настанио у св. Андреји и око Будима.

Велик успех државне политике има се приписати, као што каже министар Бартенштајн, оним привилегијама и повластицама, које су угарски краљеви дали српском народу, особито привилегија краља и цара Леополда I., који се није устручавао понудити српском народу право, да сам себи бира политичког поглавара, свога војводу, него их је још опростио од опће работе и плаћања јавног данка привилегијом од 6. априла 1690. (чита):

„Nos Leopoldus... servata inprimus religi-

onis suae, eligendique vojvode libertate, privilegis et juribus, exsentionen ab obni onere publico et contributione“. То значи: „Поред слободног вероисповедања, и права себи војводу бирати поред привилегија и других права, слободни буд̀ите од сваког општег терета и плаћања данка“.

Цар и краљ Леополд I., уз ову привилегију, која се односи на политички живот српског народа, дао му је и другу привилегију, којом признаје и зајамчује српском народу право, да сам себи бира и црквеног свога поглавицу, у привилегији од 1. августа 1690. (чита):

„Nos Leopoldus ... Benignissime decrevimus ut juxta orienttalis eclesiae gracci ritus Rascianorum consvetudinem ac norman veteris calendarii libere conservemini, licatque vobis inter vos propria facultate et natione, et lingua Resciana constituere Arbi-Episkopum, quem status Ecclesiasticus el secularis inter se eliget““.

То значи: — Најмилостивије наредили смо, да по обичају источне српске цркве и по норми старог календара слободно се обдржавате, и нека вам је слободно између вас од вашег народа и језика вашега српског постављати архиепископа, кога ће клир и народ на средине своје бирати!

Ово право избора црквене поглавице српски народ у земљама угарске круне и данас слободно врши на свом српском народно-црквеном сабору у Карловцима

Као што сам рекао деспота Ђурађ II. допао је егерског сужањства. Патријарх, кад је овамо прешао са српским народом више пута је молио, и шта више народ је слао депутацију у Беч, коју је предводио владика Исаија Ђаковић, да им пусте деспота из сужањства или да им се каже узрок зашто је засужњен. Одговорено им је, да им се деспот не може пустити и навели су за разлог: „nihil mali feceit sed sic poscit ratio status“. Ништа није скривио, али тако иште разлог државни.

Сад српски народ служећи се правом мало час у привилегијама споменутим изабра познатог јунака комаравског обрстара Јована Манастерлију за српског вицевојводу, који је са својом народном војском у битци са Турцима код Сланкамена године 1691. у одсудном часу одлучио победу аустријском оружју.

После овога вицевојводе са српском народном војском управљали су Рашковићи, из лозе српских кнезова, све до г. 1717. — Сада је требало обратити, а и била је обраћена пажња српског митрополита и епископа са политичког поља на обрану православне цркве. Ја се не ћу овде упуштати у повест. Не ћу да споменем ни манастира Марче ни Жуберка, ни других тужних и жалосних овима подобних слика и прилика, нећу да позлеђујем старе невидовне ране на телу православне цркве, него ћу само то да споменем, да српски народ, видећи, да је лишен закона и правде, да му је на вољу остављено, да крвљу праотаца и отаца својих натопљену, и освојену отаџбину своју оставити и другу потражити може, дигне се са 100.000 људи и пресели се у Русију. Сад је и оним државницима у Бечу, који су потајно одобравали рад против православне цркве, постала ситуација врло озбиљном, јер је држава са дуготрајним ратовима била заплетена с Турском, Француском и кроз то јако ослабљена, а бојећи се инвазије турске, требала је српскога народа.

За то је царица и краљица Марија Терезија 23. октобра 1751. издала тако звани Versicherungspatent, којим је уверавала, да она не ће никада допустити, да се верник српског народа против смисла привилегија ма од кога прогони, или да се силом на унију нагони српски народ, и за умирење верске савести српског народа наложили су тако звани илирски регуламенти год. 1770. и 1777. и најпосле год 1779. declaratorium illiricum. У овима су се расправљала чисто црквена питања, дочим се политичка страна српских привилегија опрезно избегавала. Али српски народ, који се није одрекао својих политичких права, свагда их је на својим саборима понављао тако дуго, док није осванула г. 1848.

1. маја 1848. састане се у Сремским Карловцима звана мајска скупштина, која изабере за војводу оберстара Стефана Шупљикца, витеза, а митрополита Рајачића прокламира српским патријархом. Један и други акт одобрен је превишњим манифестом од 15. децембра 1848., који гласи (чита):

„Wir Franz Joseph der Erste итд.

„Unsere tapfere und treue serbische Nation hat sich zu allen Zeiten durch Anhänglichkeit an Unser kaiserliches Haus und durch heldenmüthige Gegenwähr gegen alle Feinde Unseres Thrones und Unserer Reiche rühmlichst hervorgethan.

„In Anerkennung dieser Verdienste und als besonderen Beweis Unserer kaiserlichen Gnade und Fürsorge für den Bestand und die Wohlfart der serbischen Nation haben wir beschlossen, die oberste kirchliche Würde des Patriarhates wieder herzustellen, wie früheren Zeiten bestand und mit dem Erzbischöflichen Stule von Carlovitz verbunden war, und verleihen den Titel und die Würde eines Patriarchen Unserm lieben und getreuen Erzbischof von Carlovitz Joseph Rajačić.

„Wir finden uns ferner bestimmt, die auf Unsern General-Feldwachmeister Stephan Šuplikac de Vitez gefallene Wahl zum Woiwoden der serbischen Nation, unter Wiederherstellung dieser altgeschichtlichen Würde, zu bestättigen“. То значи:

„Ми Франьа Јосиф Први итд.

„Храбри и верни наш народ српски одликовао се славно у свако доба привржености нашем царском двору и јуначким отпором противу свакога непријатеља престола и држава наших. За знак признања ових заслуга и особите царске наше милости бриге, закључили смо, да ради обезбеђења и напретка српске народности највише црквено достојанство патријарашко опет, као што је у пређашња времена постојало и са архиепископском столицом карловачком скопчано било, успоставити, и дарујемо име и достојанство Патријарашко Нашему љубезноме и верноме архиепископу карловачкому Јосифу Рајачићу.

Решили смо се, даље, избор Нашег генералмајора Стефана пл. Шупликца витеза за војводу народа српскога, успостављењем овог историјског достојанства, потврдити!“

А кад је српска војводина превишњом резолуцијом од 27. децембра 1760. уједињена Угарској, онда је у истој резолуцији нашла достојна израза превишња воља, да се о праведним жељама српскога народа има водити рачуна.

Ја држим, високи сабоче, да поред овог и оваког превишњег манифеста, поред ових и оваквих српских привилегија, које су наши славни предци драгоценом крвљу својом стекли, бореци се за слободу миле отаџбине наше, нема и не може бити праведнијих и чеднијих жеља, него су оне, што су изражене у програму српскога клуба и на уста умног клубског председника пресветлог г. Васе Ђурђевића изнесене пред овај високи сабор у 20. седници, држаној 30. августа 1897. Па пошто представка Срба из личко-крбавске жупаније, са своје четири тачке сасма поклапа четири најглавније тачке програма српскога клуба, то сам ја ову представку са мојим друговима народним заступницима из Лике подупро и овом високом сабору препоручио.

Пошто су врло поштована господа народни заступници, чланови српскога клуба: Ћиро пл. Милекић и Стево Поповић Вацки у прорачунском одбору становиште клуба према узакоњењу српске народне заставе, о равноправности ћирилице и српских народних школа обележили, и пошто се ја с тим идентификирам као члан српскога клуба, и то држим, да није потребно, да ова питања поновно овде у расправу повлачим.

Али као православни српски свештеник држим, да сам дужан дотакнути се онога, по мом суду најважнијег захтева у представци личкој, којом српски народ и свештенство иште, што сваки народ по природноме праву има право искати и захтевати: уживање потпуне слободе верске савести. Тражимо и захтевамо према томе потпуну равноправност православне српске цркве у краљевини Хрватској и Славонији, јер и народ, и особито свештенство, под теретом стрњења већ је клонуо. Ово питање мора се решити, јер ништа не може тако узрујати живље и узнемирити срце човечје, као неправда. Ја сам мало пре натукнуо само, какву је неправду трпила православна црква наша у стара времена, од којих осећају се последице још и данас само овде у краљевини Хрватској и Славонији, дочим су конфесионални односаји на основу потпуне равноправности уређени уставним путем у свим осталим земљама монархије наше. — Тако на основу потпуне равноправности донесен је зак. чл. XX.: 1848. за Угарску и интерконфесионални закон за Аустрију од 25. маја 1865. Само овде код нас у краљевини Хрватској и Славонији равнају се и просуђују конфесионални односаји по наредбама и законима још из оних времена када је важило начело cujus regio, ilius religio. Баш у овим неуставним патентима и реверсима лежи голема неправда за нашу православну цркву особито код мешовитих бракова и код прелаза из једне вероисповести у другу. Тако н. пр. ако је отац католик, а мати православна‘

онда сва деца и мушка и женска следе вероисповест оца. Ја не само да немам и не могу имати ништа против тога, да сва деца и мушка и женска следе вероисповест оца, јер носе име и племе оца и отац води сву бригу не само о матери. него и о деци својој и поглавито што то одговара духу св. Христове цркве, која на уста св. апостола Павла учи, да је муж глава жене, као што је и Христос глава цркве. Тако би морао гласити закон и за католике, оце, јер би то одговарало начелу правде, која би одстранила све неугодне трвавиде и трвења између свештенства једне и друге цркве, а то би без сваке сумње добротворно деловало на све слојеве народа једне и друге вероисповести.

Али тога права и те једнакости лишени су оци акатолици, јер су њихова само мушка деца, дочим деца женска следе вероисповест матере. Тако се тим у обитељ и дом сиромаха оца акатолика увлаче две вере, а то сеје неслогу и раздор у обитељ.

Зато су наравно многи и многи оци акатолици, само да имају мира у својој обитељи, морално приморани да дају реверс, да се и мушка деца одгајају у вероисповести матере, кад овој закон не дозвољава, да може издати привољу, да и женску децу одгајају у вероисповеди оца акатолика.

Узели овако или онако свакако се православној цркви чини голема неправда овим патентима и реверзима.

Конфесионални односаји морају се већ и с тога уредити, што у бившем провинцијалу краљевина Хрватске и Славоније важе неке наредбе, које не важе за подручје бивше Крајине.

Тако у бившем провинцијалу Хрватске и Славоније важе реверзи, дочим су они за подручје бивше Крајине укинути привишњим решењем од 20. августа 1869. На ову врло важну околност слободан сам обратити позорност високе кр. зем. владе код решавања евентуалних признава и приговора!

Вис. сабре! Српски народ није сама, он је члан једне велике српске обитељи, која станује у земљама у којима наша монархија налази сферу својих интереса. Ја држим, да ће се ти интереси најбоље неговати, ако наша српска браћа виде, да смо ми овде потпуно задовољни, онда, ако се уваже и испуне наше праведне жеље, које су наложене у програму српског клуба, односно жеље, које заговара представка личко-крбавских Срба, Дакле, у прилог наше праведне ствари говори и „ratio status“!

Ја држим, да у овој високој кући нема ниједног члана, који би могао рећи, а још мање тврдити, да су Мађари нама Србима ближи него наша једнокрвна браћа Хрвати. Кад су пак Мађари пре 50 година донели споменути зак. чланак XX.: 1848., којим су признали и ујамчили потпуну равноправност православне српске цркве у Угарској, онда мислим, да сам отуд овлаштен сасвим логичан доказ навести, да у овом вис. сабору не може бити ни једнога члана, који би био против потпуне равноправности православне српске цркве у краљевини Хрватској и Славонији.

Моје је дубоко уверење, да преузвишени главар земље светли бан наш, верно и мудро извађа превишње интенције најмилостивијег оца и краља нашег, који своје народе велике и моћне аустро-угарске монархије без разлике вере и народности као децу своју једнако милује и љуби.

То уверење моје храбри мене и улева ми потпуну наду, да ће преузв. госп. бан са вис. кр. зем. владом скоро нам дати прилику, да с одушевљењем највећим поздравимо законску основу о интерконфесионалном закону. Зато ја већ данас радо прихваћам и поздрављам предлог саборског одбора за богоштовје и наставу и за њ ћу гласати. (На десници бурно: Живео. Говорнику честитају.)

Заст. др. *Шамдор Есердосфбер*: Вис. сабре! Ја примам предлог одбора за богоштовје и наставу и гласовати ћу за њега. Након речи оних које су пале овде, након разлагања са стране г. известитеља, нар. заступника дра. Шевчића и сада мог непосредног предговорника, заиста не би било нужно, да узимам реч, да не сматрам својом дужношћу образложити, зашто ја гласујем за предлог одбора.

Како је сваком члану сабора познато моје стајалиште у питањима, која су овде по среди, могло би се можда пуним правом очекивати, да ја пуно даље полазим, него ли сам предлог иде, па да не би видео разлога ни повода дати становите молбе влади на изучавање него једноставно на проведење.

Моје је стајалиште у свим тим питањима

познато, јер сам то толико и толико пута очитовао у овој вис. кући и у одбору.

Што се тиче заставе народне српске и језине важности у нашој домовини; што се тиче порабе ћирилице и што се тиче захтева гледе школа српских, то сам опстовано нагласио, да сам с тим захтевима споразуман и опстовано сам гледе тога нагласио своје стајалиште. По мом схватању, дакле, не би било повода, да се штогод тек изучава, ја сам гледе тога на чисто, мени су та питања јасно тако, да би могао напросте рећи, нека тако буде, нека се захтевима народа српског удовоље.

Ну, господо, неки даљи захтеви представака, изложени у завешћу одбора, нукају ме, да ја та питања, која су овде напоменана, развргнам, на када их уочим, то увиђам фактичну потребу, да кр. зем. влада иде ова питања тек изучавати и да о њима поднесе вис. сабору свој предлог. Зато сам тако слободан изрећи реч, да ово своје стајалиште образложим.

Ја, господо, мислим, да ми можемо након онога, што је мој непосредни предговорник рекао, нипак једанпут бити на чисту, да је једноставно детињска реченица: „нема Срба“. С тиме се могу играти само деца, дочим мислим, да се озбиљним људима то не пристоји рећи. Дакако, да је лако решити сва и најтежа питања, кад велимо: „нема их“. Тако би се лако решио спор између Европе и Америке, кад би се једноставно рекло: нема Америке. Тако се питања и најзамршенија лако решавају, ту нетреба ни ума, ни памети, ту треба само довољно смелости. (Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Саборски Одбор**) сазван је у своје редовне седнице за 13 (25.) март о. г.

(**Духовник кр. земаљске казнионе у Лепоглави**) Преузвишени Бан Краљевина Хрватске, Славоније и Далмације, именовао је привременим православним црквним духовником код кр. земаљске казнионе у Лепоглави — Јереја *Мојсија Малоша*, досадањега пароха у Горњем Михољцу.

(**Тестаменат народног добротвора † Ђорђа Ф. Недељковића.**) Г. Др. И. Огњановић саопштио је у 8 бр. „Бранкова Кола“ извод из тестамента, прошле године преминулог у Новом Саду, народног добротвора *Ђорђа Ф. Недељковића*. Тај извод тестамента гласи:

„ . . . . сећајући се српскога народа, из кога сам поникао и српске источно-православне вере, у којој сам васпитан, наређујем и завештавам следеће легате:

1.) 20000 круна (двадесет хиљада круна) остављам на фонд *велике српске гимназије у Новом Саду*, т. ј. на умножање тога фонда.

2.) 20000 круна (двадесет хиљада круна) остављам фонду *св. Саве у Ср. Карловцима*.

3) 10000 круна (десет хиљада круна) остављам друштву *св. Саве у Београду*.

4.) 2000 круна (две хиљаде круна) остављам *институту за умоболне*, који се сада *на Ћелији* у Црној Гори оснива.

5.) 20000 круна (двадесет хиљаде круна) остављам српској православној црквеној општини у Новом Саду, да њима посебно рукује, као са „фондом Ђорђа Ф. Недељковића за *мираз сиромашним девојкама*“, које се за добре и солидне занатлије Србе удавале буду. Овде се додаје у опоруци: „Умољавам српску прав. црквену општину, да са овом фундацијом родољубно, праведно и без обзира на политичке странке управља, а да узима у обзир особито такове занате, којима ми Срби поглавито оскудевамо.“

6) 20000 круна (двадесет хиљада круна) остављам „Матици Српској“ да оним завештајем као „фундацијом Ђорђа Ф. Недељковића *за сиромашне српске списатеље*“ из Аустро-Угарске посебно рукује. Са чистим приходом ове фундације располагаће годишња главна скупштина Матице Српске, издавајући сходне припомоћи српским добрим сиромашним оболелим или остарелим списатељима из Аустро-Угарске.

7) 10000 круна (десет хиљада круна) остављам *друштву Српског Народног Позоришта* у Н. Саду, *за припомоћ глумцима и глумицама*. Да се сваке године поделе као награда заслужним, солидним и напредним глумцима и глумицама. (Ако би Позоришта нестало, онда да

се тим приходима потпомаже *драмска књижевности.*)

8.) 10000 круна (десет хиљада круна) остављам *српској женској задрузи у Н. Саду*, (на дрва сиротињи и деци на одело).

9.) 10000 круна (десет хиљада круна) срп. црквено општини у Н. Саду на ту цељ, да се при реновирању овдашње *српске саборне цркве св. Ђурђа* набави *нов прозора стакленог мајераја.*

10.) 2000 круна (две хиљаде круна) овдашњој *трговачкој болници докле јој управа у српским рукама стојала буде.*

11.) 2000 круна (две хиљаде круна) онд. политичној општини, да се подели сиротињи без разлике вере и народности.“

Слава народном добротвору † *Ђорђу Ф. Неделковићу*, који се сећао „и српскога народа из кога је поникао и православне вере у којој је васпитан био“! Слава му!

(**Књижевни одбор „Матице Српске“**) имао је у четвртак 17. фебртара (1. марта) своју редовну месечну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета напомињемо: падане су на оцену Пјесме Јована Дучића, које је поднео ради расписане награде. — Примљена су ова дела: Оцена Јована Радоњића на „Очерк културној историји јужныхъ Славенъ“; састанак Андре Гавриловића „К» раду Уроша Несторовића“; условно „Српске Народне Пјесме“, што их је скупио М. О. — Ради оцене једнојих важнијих књижевних појава из прошле године умољиће се чланови Књижевног Одбора и Одељења. — Изашиле се библиотекар, да види једну библиотеку ради евентуалне набавке исте. — Прегледане су свадбене Матичиних питомаца.

Читуља.

† Архимандрит Нићифор Дучић

У Београду је преминуо 21. фебруара о. г. митрополни архимандрит Нићифор Дучић.

Архимандрит Нићифор Дучић одужио се и Српству и Православљу, и народу и цркви својој, и бојном пољу и књизи српској, љубављу и радом, као што им се одужити могу и умеју само — велики и благодарни синови. Бог му дао души рајска насеља, а имену и раду његову остаће у српском народу вечита — слава. Слава му!

Нићифор Дучић, архимандрит, рођен је 21. новембра 1832. год. у Лугу на Требишњици у Херцеговини од оца Јевте и матере Саре Дучић, старе српске породице. Почео је учити књигу у манастиру Дужима код својега стрица, архимандрита дужког Јевстатија Дучића. За тим је свршио богословске науке у семинарији Београдској; слушао словенску филологију код славнога Даничића у Великој Школи у Београду и најпосле у Паризу у Сорбони I и II семестра: општу код Рамбо-а и Лавис-а, географију код Хилп-а и философију код Каро-а; у Колежу француском: јеврејску стару литературу и тумачење псалтира код Рене-а и литературу француску код Дешанела. Закалуђерио се врло млад, 1849. године, по жељи својега стрица у Дужима. Произведен за архимандрита 1863. год. на Цетињу.

У то пукоше устанци у Херцеговини и рат Турске с Црном Гором, 1861—1862., у којима је архимандрит Нићифор Дучић био magna pars и борио се оним самопрегором и чистим родољубљем, којим је родио и на свима другим пољима народног и црквеног живота, било у Србији или у Црној Гори. Његово убојно оружје било је увек светло тако исто као и оружје књижевно.

Нуђено му је епископство у Србији први пут 1868.; други пут 1877.; трећи пут 1880.; четврти пут 1883.; пети пут 1889. и шести пут 1890. год. Путовао је најпре по свима српским областима од Бојане до Струме; за тим по свима великим државама и престоницама у Европи. По Русији је путовао с митрополитом српским Михаилом 1866. године. Наместништво кнежевског достојанства слало је Дучића к патријарху Самуилу Маширевићу у Карловце и к највећа опозиције: др Свет. Милетићу и др Јовану Суботићу 1869. год. да посредује на измирењу њиове њих, у заоштреној распри око црквено-школских реформа. Влада краља Милана слала га је к васељенском патријарху Јоакиму III. у Цариград 1882. год. за свето Миро и хиландарске послове у Светој Гори; извршио је мисију на задовољство. Дучић је био председник одбора за школе и учитеље у српским областима паван Србије од 1863—1876. год.; председник одбора за Народну Библиотеку и Музеј; председник комисије за зидање цркава у византијском стилу у Србији, редовни члан Главнога Просветнога Савета од 1881. и потпредседник од 1884—1885. год.

Српско учено друштво бирало је Дучића више пута за својега председника, које је по његову

живом заузимању и под његовим председништвом спојено са Српском Краљевском Академијом 15. новембра 1892. г. Примио се је, да привремено управља епархијом Жичком 1889 год., кад је у њој у Крушевцу те године, 15. јуна, извршен општенародним учешћем петстогодишњи спомен косовским јунацима; положен темељац споменику; и за тим у Жичи 20. јуна најсвечаније миропомазан краљ српски Александар I. Био је изабран повереник у Нар. Скупштини 1890. год. за нови закон о црквеним властима, на којем је и радио. Кад је тим законом, укинуто потпредседништво у великом духовном суду, постављен је указом но жели митрополита Михаила за редовнога члана тога суда, али му здравље није допустило да се прими те часне дужности.

Изабран је 1892. год. за наставника историје српске цркве и црквеног права Краљу Александру I. За своје заслуге одликован је архим. Дучић владичанском митром, а недавно је врли старац прослављо 50 годишњицу свог књижевног рада и изабран био за своје велике књижевне заслуге почасним чланом царско-руске Академије Наука у Петрограду.

На крај свих различитих дужности и послова он је напредао обилато радио на књижевности. Године 1859: Монографија Тврдоша (Требиња) и Дужи. Покушај статистичкога описа требишкога, преполског, пјевањског и невесињског округа. Године 1861: Монографија Житомишљића. Године 1862: Бесједа говорена на Цетињу. Године 1864: Јуначки споменик, пјесме великога војводе Мирка. Године 1866: Покрштење потурица у Васојевићима. Године 1867: Божић у Црној Гори. Путовање кроз Црну Гору. Године 1868: Српска општина и црква у Трсту. Године 1870: Вранина у Зети и Крисовуље на Цетињу. Примједба на коментар Горског Вијенца. Године 1871: Развитак историјске науке од В. Герја, прев. с руског. Хронограф житомишљићски. Године 1874: Црна Гора. Године 1875: Бока и Зета. Године 1876: Морача и Острог. Године 1877: Крчмја морачка. Године 1881: Борба добровољачкога кора ибарске пољске и устанких чета јаворског кора 2876 до 1878. Године 1884: Старине хиландарске и монографија Хиландара. Добрушта. Епископије ветска и дабарска. Г. 1885. Крст архиепископа Саве II. Године 1887: Српски архиђ. манастир у Јерусалиму. Године 1888: Колашин у Херцеговини. Године 1889: Словенски рукописи у Нар. библиотеци у Паризу. Год. 1890: Хумска (херцеговачка) православна епископија од 1220. позније митрополија. Године 1893: Св. Сава, српска црква и српска краљевина у XIII. в., приступна беседа у Академији. Године 1894: Разлике домаћих хроничара о години које су спаљене мошти Св. Саве српскога. Историја српске православне цркве од првијех десетина VII. века до наших дана. Затим расправа о Рашко призренској Митрополији. Осим тога писао је врло много реферата и расправа по разним часописима. Скупљених дела његових изашло је седам књига.

За тај свој обилати књижевни рад добио је пок. архимандрит Дучић многа научна одликовања, Дучић је био изабран: 1869. год. за редовнога члана Српскога ученог друштва. 1884. год. за редовнога члана Српскога археолошкога друштва. 1887. год. за члана Société d'histoire diplomatique у Паризу. 1888. год. за почаснога члана друштва св. Кирила и Методија у Одеси. 1890. год за дописнога члана Југословенске Академије у Загребу и царскога археолошкога друштва у Петрограду. 1892. год. за правога члана Српске Краљевске Академије у Београду. 1899. за почасног члана царско-руске Академије Наука у Петрограду. Био је члан утемељач и почасни члан многих добротворних друштава у Србији и изван ње.

Владалачка одликовања имао је Дучић: Од српскога краља: 1, Таковски орден на прсима, с мачевима. 2. Таковски орден на прсима III. реда с мачевима. 3. Таковски орден на прсима II. реда с мачевима. 4. Белога орла IV. реда. 5. Св. Саве II. реда. 6. Златну медаљу за храброст. 7. Сребрну медаљу за храброст. 8. Златну медаљу за ревносну службу. 9. Ратну споменицу. 10. Златни крст архимандритски с драгоценим камењима од Срп. кнеза Михаила. Од кнеза Црногорскога: 11. Данилов орден за независност IV. р. 12. Данилов орден за независност III. р. 13. Сребрну медаљу: ијера, слобода и храброст. 14. Сребрну медаљу: за јунаштво 1862. године. 15. Сребрну медаљу: граховачку 1858. г. 16. Архимандритски крст с тиркоазима. Од цара руског: 16. Св. Ану III. реда 18. Св. Ану II. реда. 19. Златни напрсни крст с крупом. Од царскога друштва Љубителеј Естествознанија при московском универзитету. 20. Велику сребрну медаљу.

У саборној Београдској цркви беше свечано опело, над одром врлога покојника, на коме је чинодејствовао преосвештени господин митрополит *Инокентије* са 24 свештеника, а коме су благоизволела присуствовати *Њихова Величанства Краљ Господар и Краљ Милан*, командант активне војске, министри, њене-

рали, академици, књижевници, уметници, професори и многи лични пријатељи и поштоваоци покојникови. После опела држали су посмртне говоре преосвештени господин митрополит *Иринеј* и академик г. *Љуба Јовановић*. *Слава архимандриту Никифору Дучићу!*

† Јереј **Александар Ђурђић**
парох Опавачки

преминуо је 18. фебруара о. г. после дуге и тешке болести у 33 години свога живота, а сахрањен је 22. фебруара. Покојник се јављао као сарадник и овога листа, а г. 1895. покренуо је и био уредником „духовно-моралног листа за народ“, који је под именом „Бранич Православља“, тако рећи, и престао чим се је појавио. Покојник је био рођен у Опави 15. јануара 1867 г. Свршио је гимназију с испитом зрелости у Новом Саду и Богословију у Карловцима. Био је администратором парохије најпре у Секулама, а онда у Опави, где је 1897. г. изаран парохом. Лака му земља и вечна памаћ!

Јавна изјава.

ГОСПОДИНУ ЛУЈУ ТАУШУ

трговцу црквених утвари у Новом Саду.

Од Вас купљену одежду са прибором примили смо, која нас је заиста изненадила, пошто се ни надали нисмо, да ћемо за 55 фор. тако лепу, фину, са добром и фином поставом и златом везеним крстом красно израђену одежду с прибором добити.

То вам овим јавно наше признање изричемо, те Вас свима срп. прав. општинама за вашу солидну и јефтину послугу најтоплије препоручујемо.

У Ваљану 10. децембра 1899. год.

Исидор Бошњак, парох — Милош Вукић, председник

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad C. O. 7511./2324. ex 1899. 17 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Овим се расписује стечај ради попуњења места вероучитеља (практиканта) код књиговодства срп. нар. црквене фондова и заклада у Карловцима са годишњом платом од 1000 круна и постављањем у привременом својству.

Срби, који желе получити ово место, нека поднесу своје ваљано инструисане молбенице срп. прав. нар. црквено-саборском одбору најдаље *до 9. (22.) марта* 1899. године, имајући сваки нарочито исказати, да је са успехом свршио трговачку школу. Првенство осим тога ће имати, који су неко време били у служби код којег финансијског завода.

У Карловцима 16. (28.) фебруара 1900. год.

Председништво
саборскога одбора.

С Т Е Ч А Ј. 13 3—3

Ради сталног попуњења упражњеног места срп. прав. вероисповедне школе у Канаку отвара се стечај.

Плата је учитељу годишња у готовом 600 Круна, 32 Круне у име перовођства ако се прими буде и ревносно радио 10 Круна паушала, 2 хвата тврди дрва за кућу, сламе за пећ на и за школску колико треба, стан здрав са две натосане собе, затвореном кујном, шпајзом, шупом и великом плодоносном баштом; даље четир и по јанца оранице, на којих учитељ све терете сносити има, стим да за оту и пофторну школу држати има, где пак при погребу позват буде једну Круну.

Учитељева је дужност све законом предмете прописане деци предавати, у св. цркви редовно појати и децу у појању обучавати.

Компетовати могу само способљена лица који су и из мађарског језика испит положили. Молбе ваља слати потписаноме председништву.

Рок пријаве траје до 9. марта — мученици 1900 када ће и избор бити.

Из седнице црквено-школ. одбора држане у Канаку 2. фебруара 1900. (Torontal).

Лекта Радосав.
црквено-школ. председник.

Ad бр.К. 41./68 ex 1900. 15 2—3

Е Д И К Т.

Услед брачноразводне молбе Анке Мунћановић рођ. Божић из Карловаца против супруга јој Аркадија Мунћановића сада непознатог боравишта, — позива се речени Аркадије, да од првог објављења едикта овог у новинама па за шест месеци место садањег свог пребивања овој конзисторији или пријави или сам лично престане, у противном случају ће се ова брачноразводна парница и без њега окончати.

Из седнице арх. конзисторије, држане у Карловци 19. (31.) јануара 1900.

Председништво.

Ad бр. К. 253/28. ex 1899./1900. 14 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Ради сталног попуњења упражњеног места пароха VI. плаћ. разреда у Барања-Моноштору отвара се овим стечај са роком до 19. (31.) марта о. г.

Из седнице епарх. конзисторије будимске. држане у Будимпешти 26. јан. (7. фебр.) 1900.

Председништво.

С Т Е Ч А Ј. 20 1—1

Овим се отвара стечај на место општинске забављче у Бач-Фелдварцу са роком до 15. марта т.г.

Годишња наплата: 600 круна и 200 круна станарине, или стан у нарави.

Од компетентиња захтева се потпуно знање српског језика, а компетовати могу само испитане забављче.

Надзорни одбор.

ЈЕФТИМБА. 18 2—3

Дне 11. (24.) марта о. г. у два сата послије подне одбржаваће се у парохијском звању у Вел. Барни (пошта Велики Грђевац) јефтимба за градњу новог иконостаса и владичанске столице у парохијалној цркви.

Исклична је цијена 5.105 К. 94 Фил. Јефтимба је усмена, и то према увиђавности потписаног одбора или на цео посао или на поједине групе посла. Ко жели да се натјече, нека најкашње дан у очи јефтимбе до 6 сати по подне положи одбору 10% од искличне цијене у име јамчевине, и то или у готову или у папирима пупиларне вриједности.

План и трошковник по Високопречасној Епархијској Конзисторији у Пакрацу одобрен, и други поближи увјети могу се у парох. звању увидјети, сваки дан од данас почам од 8—12 сати до подне и 3—6 по подне, као и на дан саме јефтимбе до подне.

Из сједнице црквеног одбора у Великој Барни 13. (25.) фебруара 1900.

Саво Теодоровић парох. Васа Никшић председник.

Ад бр. К 36./53. ех 1900. 16 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију V. разреда у Обрежи. Компетенти нека своје прописно инструисране молбенице надлежним путем овој конзисторији до 15. марта по ст. о. г. поднесу.

Из сједнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 19. (31.) јануара 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Рипида иконом бојом израђене иконе од лима посребрене 7 к. (60 н. (или 15 круна) и моћни велики 30 фор. 50 н. (или 21 круна).

ХРИШЋАНСКО-ПОЗЛАТАРСКА РАДИОНИЦА ЗА ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

ЛУЈА ТАУША

Дунавска улица У НОВОМ САДУ код Златног Крста

РАДЊА ПОСТОЈИ ОД 1883. ГОД.

За набавку строго српских православ. црквених утвари, у сопственој изради и јефтином ценом препоручујем моју хришћанску позлатарску радионицу и богато стовариште. По чудо јефтиној цени може свака славна српска православна црквена општина себи црквене утвари набавити, као: одежде, барјаче, литије, шиповне и све задружне заставе, небо стихаре, завесе, наслоне, застираче на часну трапезу, плаштанице појасеве. Даље: рипиде, кандила, чирање пред двери, чирак-трниче, крстове, кивоте за часну трапезу, петохљебнице, бројанице, разне ручне крстове, кадионице путире, ибрике, венчанице, полијеле од стакла и бронза. Иконе на платну, лиму и дрвету, руком рађене масном бојом за целивање. Руске иконе у сребро и злато коване, као и на артији и стаклу.

Продајем без путника, те се тако скупоцени путни трошкови и провизије КОЈИ СЕ ЕСПАНА ОДБИЈАЈУ, и због тога сам у стању штитв. муштеријe јефтиније послужити.

Моје стовариште није само у огласу (Аноncу) написано или насликано, него заиста отворена радња и велико стовариште црквених утвари строго српског православног стила. Рад уверења, но од мојих поштов. муштерија и пошт. публике у Нови Сад дође, најучтивије га молим и повинам да изволи моје стовариште и радњу посетити и прегледати. Још напоменем, да крај свег с најбољим фабрикама: француским, талијанским, пољачким и аустријским које израђују свилу и брокат, у стању сам с великим избором послужити, а нарочито молим поштоване муштерије да се не дају наговорити и то само купити што Вам у муку донесу и памет ну, него Вас молим да заштедите муке.

Моју позлатарску радионицу препоручујем за израђивање свију могућих црквених послова: **нове иконостасе, тронове, Христове гробове, певнице, столове, као и оправку старих послова итд.** Многобројна признања и свеђобе имам за солидну и поштену послугу. 21 1—3

Барјаци пупети димензије 25 фор. (или 52 круне) свилени 40 до 50, 60—80 фор. (или 130—160 круна)

35, 45, 55 фор. (или 70, 90, 110 круна.)

Од 250—600 фор. (или 500 до 1200 круна)

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ор. Карловцима. — 152.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 10.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 5. марта 1900.

„Браћа Христова"

библијско-историјска расправа

— Панта С. Бинички —

(Наставак).

Док једни тако узимају, дотле други опет стављају све тежиште критерија на сродство Јосифа и Клеопе. Ти се опет ослањају на казивање Хегезипово, који, као што знамо, прича, да су Јосиф и Клеопа била два рођена брата. Њима је свеједно, да ли и жене њихове беху међу собом у сродству, но им је главно, да су Јосиф и Клеопа били. Тако н. пр. вели Schegg: „Очеви беху браћа, а да ли су исто тако биле и матере сестре или да ли је жена Клеопова само као јетрва Матере Христове названа сестром њезином, нема никаква утецаја на наше питање. *Сродство очева вредило је на правом месту и дозвољавало је да се обострана деца могу међусобно називати браћом.*"* Дакле онима је главно сродство њихових очева а онима матера. Они се ослањају на казивање Јеронимово а ови опет Хегезипово. По онима су то била Христова браћа од тетке а по овима опет од стрица. Па ко да им верује, ко би могао поћи за њима, те њихово тумачење усвојити?! И они су сами то увидели, те неки од њих опет, да тобож' оба та мишљења некако исправљају, примише и усвојише сасвим неко треће, опет ново. Они тврде, да су то била Христова браћа и од стрица и од тетке. Наиме Јосиф и Клеопа, два брата, имађаху за жене две рођене сестре, две Марије. Брак међу зетовима у том смислу, да два брата узму себи за жене две сестре, није ништа чудновато, те не беше забрањен ни законом Мојсијевим. Шта више таки брак не беше у последње време у уском кругу Давидова племена никаква реткост. Месијино очекивање спајаше још тешње поједине чланове тога племена, те и њихово таково узимање сигурно томе припадаше.

Но да се вратимо разлозима, који су руководили римокатоличке и неке протестантске тумаче, да тако тумачење приме.

Они су хтели тиме да избегну тобожњу противност у казивању Јеванђелиста, те су зато покушали, да докажу, е је Марија,

* в. Evangelium nach Matth. стр. 247.

мати Јаковљева и Јосијина једно исто са Маријом Клеоповом. Но да видимо, да ли ту може бити противности.

Ако мало боље загледамо у казивање Јеванђелиста, видећемо, да прва два Јеванђелиста (Матеј и Марко) описују један а Јован други моменат, те стога су то разне женске, које Јеванђелисти спомињу. Јер ако то немамо на уму, то би нас идентификовање те две Марије дотле довело, да бисмо онда из казивања Матејева и Маркова морали закључивати, да код крста Христова не беше Матере Његове.

Даље се то мишљење оснива на томе, што се Марија Клеопова назива код Јована (19, 25.) сестром Марије, Матере Господње. Пошто смо побили први разлог, да су Марија, мати Јаковљева и Јосијина и Марија Клеопова идентичне особе, то би већ сам по себи овај разлог морао отпасти.

Из главе 19. стиха 15. св. Јеванђеља по Јовану, које гласи: „Стојаху же при крестѣ Исусовѣ мати Его, и сестра матери Его, Марїа Клеопова и Марїа Магдалина“ закључиваху они, да је Марија Клеопова била сестра Матере Христове. Но да ли је такви закључак правилан? Да и не говоримо о аукторитету Пешчта, у коме стоји још „и“ пред Маријом Клеоповом, морамо рећи, да се данас у оне прима, да су код крста Христова стајале *четири* жене, наиме: а) *Марија*, Мати Христова, б.) њезина сестра *Саломија*, мати синова Заведејевих, коју њен син св. Јеванђелист Јован из скромности не спомиње, в.) *Марија Клеопова* и г.) *Марија Магдалина*. Тако је тумачење сасвим правилно, јер је у потпуном складу са свештеним Предањем.

Но све да допустимо, да је Марија, мати Јаковљева и Јосијина, једна иста са Маријом Клеоповом, а ова да је заиста сестра пресвете Богородице, опет не знамо, чиме би могли доказати, да је Марија Клеопова исто што и жена Алфејева. Тумачење њихово. да грчко Κλωπᾶς и Ἁλφαῖος јесу само две разне варијанте, које су настале услед разног изговарања — општијег или мекшег — арамејске речи, која им одговара, мора се сасвим одбацити, јер је оно постало самовољно. Арамејска реч halpaj одговара у грчком само речи Ἁλφαῖος јер се у свима сирохалдејским преводима новозаветног канона свагда само Ἁλφαῖος преводи са *halpaj*, док за грчку реч Κλεοπᾶς или Κλωπᾶς има у сирохалдејским преводима други облик *klepoja*.* Па ни сам бл. Јероним, и ако је држао Марију Клеопову за жену Алфејеву није никад помишљао на то, да призна, да је Клеопа и Алфеј једно те исто, а за њега бар знамо, да је добро знао јеврејски језик.

До сада смо дакле видели, да су римокатолички и неки протестантски богослови на сасвим криву путу, јер самовољно идентификују Марију Клеопову са Маријом, матером Јаковљевом и Јосијином. Но није то све! Њима као да и није баш много стало до тога, које је Марија једна или друга, но изгледа, да им је то само средство, да достигну своју главну сврху, а та је:

Истоветности Јакова „брата Господњег“ са Јаковом Алфејевим, апостолом Христовим.

Ово је њима главна сврха и зато су они узели све могуће у помоћ, да ту сврху постигну. Но све им је инак узалудно, јер је нигда постићи не могу. За такову тврдњу они никада не ће моћи наћи правих доказа, јер оно, на чега се они позивају, нису никакви. Па да видимо, па што се они позивају и чиме хоће, да докажу темељивост своје тврдње?

Осим што се позивају на све оно, што нам је већ од пре познато — на истоветност Марије Клеопове и Марије, матере Јаковљеве и Јосијине, на истоветност Κλωπᾶς и Ἁλφαῖος — указују они још на Јакова као апостола (Гал. 1, 19.) поткрепљујући ту своју тврдњу претпоставкама, да је Јаков „брат Господњи“ имао браћу Јосију, Симона и Јуду (Марко 6, 3.) а Јаков Алфејев је окружен лицима, која носе слична имена (Лука 6, 15—16; Јуда 1, 1; Мат. 27, 56; Јов. 19, 25.) и да допуштање разноликости међу Јаковом Алфејевим и Јаковом „братом Господњим“ мора дотле довести, да читаву једну групу имена морамо из црк. предања избрисати,

* О томе види опширније у чланку Siefert-ову у Realencyklopedy VI. Св. 463. и 464. стр.

јер о Јакову Алфејеву и о личностима, које се с њиме спомињу, Јуди и Јосији, предање готово ништа не спомиње. При томе је још непоњатно, веле они, којим се начином Јаков „брат Господњи“, пошто није био у броју дванаесторице апостола, могао тако узвисити после Господњег узнесења на небо и постати главом оњине Јесусалимске, матере свију цркава. Све нам то налаже, веле они, да примимо тумачење, да су Јаков Алфејев и Јаков „брат Господњи“ једно те исто лице.

Као што они ничим не могу доказати, да је Марија Клеопова једно те исто лице са Маријом, матером Јаковљевом и Јосијином, тако је исто тешко сагласити се с тим, да су апостол Јаков Алфејев, Симон Зилот и Јуда, очевидно син а не брат Јаковљев, који се налазе у броју дванаесторице, били међу собом браћа. Осим тога св. Јеванђеље по Јовану (17, 5.) јасно нам говори, да „браћа Христова“ скоро све до смрти И. Христа још нису веровали у њега као у Месију, а тако исто, да су се и после узнесења Господњег јасно разликовали од апостола (Дела Ап. 1, 14.)*

Већ из овога се јасно види, да таково тумачење нема смисла, па ипак ћемо настојати, да још јаче оборимо ту хипотезу западних тумача.

Ми смо већ видели, да се у Јеванђељу Јованову говори, да „браћа Христова“ дуго нису веровала у Њега (7, 5.), па како онда може бити Јаков „брат Господњи“ једно исто лице с апостолом Јаковом Алфејевим, који је као апостол у Њега веровао. То исто видимо и код других Јеванђелиста. Тако из св. Јеванђеља по Марку (3, 31—35.) излази, да се „браћа Христова“ нису прикључила присталицама Христовим, а још мање, да су припадала кругу Његових апостола. То исто се види и из Матеја (Мат. 12, 46—50.), шта више они се од апостола разликују (Мат. 28, 7—10.). У Делима Апостолским (1, 13-14.) говори се: *„И кад ушоше, попеше се у собу где стајаху Петар и Јаков, и Јован и Андрија, Филип и Тома, Вартоломије и Матеј, Јаков Алфејев и Симон Зилот и Јуда Јаковљев. Ови сви једнодушно беху једнако на молитви и у молењу са женама, и с Маријом, матером Исусовом и браћом Његовом.“* Зар не може свако одавде јасно увидети, да се „браћа Христова“ не само битно разликују од апостола, но да је и Јаков Алфејев сасвим засебна личност, коју нико не сме браћа са личношћу истомењеног „брата Христовог“. Та бар ово је место Св. Писма сасвим јасно и ту не може бити разлике у тумачењу! Апостол Павао их такођер броји осим апостола и разликује их од њих (I. Кор. 9, 5.).

То уверење о разлици ове „браће Христове“ од осталих апостола одржава се у цркви још од првих времена. Тако већ Хегезип вели о Јакову: „διαδέχεται δὲ τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν ἀποστόλων ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου Ἰάκωβος ὁ ὀνομασθεὶς ὑπὸ πάντων δίκαιος (Јевсевије: црквн. ист. 3, 32.).“** У апостолским установама такођер налазимо потврде, којима се потврђује разлучност „браће Христове“ од апостола. Тако н. пр. у књизи VI. глави 12. стоји између осталог и ово: „„Tunc placuit nobis apostolis, et episcopo Jacobo, et senioribus cum omni ecclesia.“** Или на другом месту се набрајају „qui praedicarint catholicam doctrinam et quae sint illorum praecepta,“ те се ту поред дванаесторице набраја још и Јаков и Павао. То место гласи: „... in unum congregati nos, Petrus et Andreas, Jacobus et Joannes, filii Zabedaei Philippus et Bartholomaeus, Thomas et Matthäus, *Jacobus Alphaei* et Lebbaeus cognomento Thadaeus, ac Simon Chananaedus et Matthias loco Judae anumeratus nobiscum; item *Jacobus frater Domini, episcopus Hierosolymitanus,* nec non Paulus gentium doctor, vas electionis (lib. VI. cap. 14.)“***

Из свега овога, што смо досада навели,

* Упор. А Иваловъ: Обозрѣніе посланій апостольскихъ стр. 8.

* „Црквом пак управљаше после апостола брат Господња Јаков, назван од свију праведни.“

** Тада се свиђа нама апостолима и епископу Јакову и старешинама са читавом црквом.“

*** „... ми скупљени заједно: Петар и Андрија, Јаков и Јован, синови Заведејеви, Филип и Вартоломеј, Тома и Матеј, *Јаков Алфејев*, Левија прозван Тадеј и и Симон Кананејац и Матија, који нам је прибројан место Јуде; затим *Јаков брат Господњи, епископ јерусалимски* и Павао учитељ народа и сасуд изабрани.“

може се сасвим јасно видети, да се „браћа Христова“ свугде разликују од апостола, те не припадају њихову кругу. Одатле наравно излази, да Јаков Алфејев, *апостол* Христов, не може бити једно те исто лице са Јаковом, који се јасно *разликује и одваја од апостола*.

Када сада и ово, што смо мало пре рекли, додамо оним чињеницама, које су нам браниле, да примимо тумачење неких католика и протестаната, да су „браћа Христова“ деца Алфејева, те тако из тих чињеница као премиса начинимо правилан закључак, то ће исти морати гласити сасвим неповољно по те тумаче. Видели смо да они не могу доказати, ни да су се синови Алфејеви називали браћом Господњом, а ни да су иста „браћа Христова“ опет припадала кругу апостолском, јер против њих говори и св. Писмо и Св. Предање.

Тиме смо завршили излагање и побијање римокатоличког тумачења. Изнели смо тачку по тачку његову и сваку оборисмо јаким доказима, против којих они не могу наћи противдоказа, јер су црпљени са врела истине, црпљени из Св. Писма и доставерног црквеног Предања.

(Наставиће се.)

О узроцима ширења назаренства

СА КОНКРЕТНИМ ПРЕДЛОЗИМА О ПОСТУПКУ ПРОТИВ ИСТОГА.

Расправа **Милана Попадића.***

Много се говори писме и расправљало о томе: како многи чланови негда тако дичног, Цркви и Православљу своме оданог народа српског, сами себе одбијају од недара нежне мајке св. цркве наше православне, излазе испод крила лепе вере своје прадедовске и прелазе у назаренство, да тамо нађу спасења души својој.

Сувише би оштро судили, када би тврдили, да је лепа вера наша православна у народу нашем клонула, а црква пак да је немилом постала; јер има предела народа нашег, где је вера у својој старој чистоти, а црква је велика поштовања светиња. Али поред тога нашег блажијег погледа, иначе — са болом у души — признати морамо, да је најезда те секте назаренске знатно у све крајеве Митрополије наше продрла, па и данас продире.

На када је то у истини тако, онда је време, да се на овој странпутици застане, и да се прво нађу узроци: зашто народ наш прелази у назарене? Када се то питање реши, онда треба, аналогно томе, испитати: Шта треба да се ради и како да се поступа, па да се Њива Божја оплеви од кукоља, а да се сабере родно класје чисте, праве и истините вере, љубави и ревности према св. богослужењу нашем, а оданости и синовској покорности цркви нам православној, тој верној и строгој чуварици чисте и неповређене науке Божје — св. Јеванђеља.

Питање то: зашто народ наш у назарене прелази, јесте врло опсежно. То је једна студија, којој би много труда и времена посветити ваљало, да би се иста потпуно решити и расправити могла.

По моме мњењу пак први и најглавнији узрок зашто народ наш у оне у назарене прелази, јесте: болесно стање вере наше. Другим речима: у народу нашем данас већином је овладала равнодушност према вери и цркви својој, као и према милој народности и Христу своме. Цркве наше при св. богослужењу већином су празне. Онај свети занос за лепом вером православном, који је негда у народу нашем мученике стварао, већином се данас угасио у срцу народа нашега; па уместо тога ухватила је места у души његовој: хладноћа и успавано чуство побожности и љубави према својој вери, цркви и светињама.

* Закључком својим од 29. априла 1899. решио је свештенички збор Карловачкога протопрезвитерата, да ће на опогодишњем збору своме ући у претрес питање, о којем се расправља у овој расправи. Господа и браћа: Максим Живковић, парох Ново Карловачки, Милан Попадић систем. парох. помоћник у Војни и Симеон Аранички парох Ст. Павловачки, примили су ее дужности, да о томе питању збору реферишу и поднесу конкретне предлоге. Г. Попадић је у ту цел написао ову расправу и послао је нама да је штампамо, како би се чланови збора могли за времена упознати са његовим у томе питању мислима и предлозима, те о њима спремити своја мишљења, односно предлоге. У ту цел доносимо ову расправу г. Попадића, препоручујући је нашој целој нашега свештенства, а поимсеб у протопрезвитерату Карловачком. Зар не би интерес ствари захтевао, да у овом, не мало важном питању, и други протопрезвитератски зборови изнесу своје предлоге и донесу своје закључке, те да их путем окружних протопрезвитера један другом у своје време саопште.

Ур.

То и таково унутрашње абнормално душевно стање — код већине чланова народа нашега — налази израза свога и у спољашњој девалвацији цркве своје и отпаћивању од ње; у нехату и немару према вери, Православљу и Српству На по томе и плод те тако жалосне појаве у народу нашем, јесте то: да већини нижег сталежа народа нашег оскудева религиозно образовање, оскудева потпуно знање лепе вере своје православне и право и истиниго разумевање науке јеванђеоске; оскудева му знање о оној најсветијој и најузвишенијој мисији земног и рукотворног храма, који по наредби самога Бога — са св. Јеванђељем у руци — отвара нам двери оног нерукотворног храма небесног и вечног, царства благодати и славе Божје. Зато они и ремете онај компас, који нам пут к јединству вере и утврђењу у истој показује; те по речима Апостоловим бивају: „Мала деца, коју љуља и заноси сваки ветар науке у лажи човечјој путем превареˮ. (Ефесц. 4. 13).

Дâ, часни зборе, ти чланови народа нашег, који тако лако напуштају веру своју прадедову и самовољно иступају из заједнице наше, коју црква наша одржава, који шта више и презиру цркву своју и њој су неблагодарни, која их је материнским млеком св. Јеванђеља хранила и одхранила и име им хришћанско дала, која их је са Богом познала, а душу и срце њихово најсветијим осећајима побожности напунила; — ти чланови народа нашега, велим: заиста да су по уму, разуму, знању и разумевању вере своје — малена деца, када их може занети и поколебати ветар лажне и тамне науке назаренске, у којој је тако јасна и очигледна она превара, да се царство небеско тако лако задобити може, и то баш нигде и никако друкчије него с њима у заједници — у скупштини њиховој.

Но можда ће когод рећи: ту је школа и црква, ту је отворено поље за свештеника, да развије свој најобилатији рад у Винограду Господњем, да у срца поверене му дечице — тога маленога народа — усади знање праве и истините вере, срдачне и нелицемерне побожности, љубави и оданости према цркви својој православној, да им усади у срце понос према милој народности и Српству своме. Узимимо да вредан катихета и свештеник, свестан високога позива свога, сав труд и ревност своју уложи на ту, доиста прву и најглавнију дужност своју свештеничку, те да је дело то и труд његов и успехом крунисан; то која је ваљда од свега тога, када се свештенику неда прилика, да тај тако благотворни и корисни рад свој за народ и цркву може и даље редовно у пофторној школи продужити, а за тим са одраслом младежи у све недељне дане кроз целу годину науку вере обдржавати, те тако у томе раду своме целину имати и подмладак поверене му пастве — ту уданицу народну — од ранога детинства до потпуног узраста у вери учити, на редовно похађање цркве одушевљавати, народносну свест у њима будити и у лепом Православљу и с њим скопчаним лепим обичајима нашим народним — челичити.

Тако би то било, да је тако. Но ми пак видимо да у црквено-народном животу нашем сасвим друкчије бива. Наиме: Србче свршивши основну школу и потребно знање у веронауци получи, и под руководством савесногa и вредног катихете свога наоружа се у сва оружја духовна, како би у животу своме могао на супрот стати сваком непријатељу вере, цркве и Православља свога. Но чим се то ђаче српско ослободило обвезности законом прописаног редовног похађања школе, цркве и учења веронауке, оно је одмах, по упуству својих родитеља, на домаћи посао принуђено, и то у такој и толикој мери, да никада више — осим највећих празника — у цркву не долази. При томе пак меродавне власти већином слабо пажње томе поклањају, да школска младеж законом прописану недељну школу, а одрасла младеж пак науку вере редовно похађа, где би се свештенику најлепша прилика пружила, да са повереном му младежи веронауку понавља, те их тако у знању и разумевању истога предмета све више и више усавршава. Зато ми у црквама нашим прч св. богослужењу најмање видимо онај део народа нашег, који треба да је највише заступљен у цркви својој; ми врло ретко гледамо у цркви при богослужењу младеж нашу — ту уданицу народну. Она неће да се у своме св. храму учи у вери својој, да душу своју занавља поносом Православља свога, да се учи чистоти срца, смерности, кротости и свима другим хришћанским врлинама, које највећма младост красе. Она се од те најглавније и најсветије дужности своје Хришћанске са овим речима испричава: нисмо ми

стари да у цркву идемо, код нас није обичај да млад свет у цркву иде. Такву дакле равнодушност према вери и светињама својима и небрежљивост у похађању цркве своје на тога младићког доба свога, преноси младеж наша — по удомљењу своме — и на породични живот свој, на доба младога Србина и Српкиње православне. Шта више у томе добу своме многи из народа нашег похађање цркве своје сасвим напуштају, те и на највеће празнике у њу не долазе; јер су се сада и те обавезе ослободили, те не морају, као у добу младићком, своје лепо и раскошно одело и накит у цркви пред светом показивати, ради чега су једино многи у томе младом добу своме и ишли у цркву.

Таквом једном, душевно сасвим занарложеном човеку нашем, у средњем добу живота његова, који од свога венчања никада у цркву долазио није, коме од знања вероначучног — из школског му доба — ништа пресотало није, који врло често — не са кривице свештеника свога — него са свога сопственога нехата и немара, није своје знање у вери и право и истините разумевање јеванђеоских истина богатно са најбогатије трпезе св. Јеванђеља, нити је пак хтео слушати: о вери, добрим делима, покајању и царству небеском у цркви својој православној; — таквом, дакле једном Србину православном — приступа фанатизовани мисионар назаренски, тутне му у руке св. Писмо у српском преводу, хвали његово особито лепо и течно читање, указује прстом на навесна места св. писма, која назарени у заблуди својој против свештенства и цркве наводе, те по навесном неком начину, са простим народним речима почне му говорити: о вери, кајању и царству небеском, те га позива у њихову заједницу — у скупштину; обећаје му, да ће са тако лепим читањем својим код њих далеко дотерати, да може временом постати њихов проповедник и старешина. Та и таква пропаганда, од стране мисионара назаренскога, много се пута понавља. Он не напушта жртву своју, но узастопце за њом иде и мами је у јато своје. Напослетку, у души маловерног православног Србина, који довољно не познаје ни веру своју, као ни оне дивоте и чари духовне, које нам пружа вера и црква наша православна, рађа се сумња о спасоносној мисији цркве своје, по томе наступа колебање у души његовој; он подлеже искушењу лажног апостола и — пође у скупштину. Мисионар назаренски још не мирује. Сад му доводи у кућу неколико најбољих певача и певачица из збора њиховог, те они из „Харфе Сионске“ певају и православном Србину нову веру сладе. Наступа прелом. Православни Хришћанин, који је иначе за своју цркву сасвим мртав био — јер је никада није похађао, нити је пак св. тајне примао — под утицајем маловерности и хладноће према Православљу свом, под утицајем самољубља свога, да ће у дружини назаренској какво часно место заузети, коначно раскрша са вером и црквом својом и постаје окорелим назаренцем.

У тима напред побројаним фактима налазимо ми узрока тој веома жалосној појави у народу нашем, да међу онима, који отпадају од вере своје и у секту назаренску прелазе, већином се налазе млађи људи у добу од 30—40. година живота свога, који су иначе редовно основне школе свршили, те потпуно читати и писати знају, па су неки од њих радо и лепу књижевност своју пратили. Ако је пак гдекоји од тих младих људи иначе црквен човек био, те тако знање своје у вери православној није занемарио, него се у томе још усавршавао, па шта више знањем својим и услуге цркви својој чинио и појањем својим благољепност службе Божје увеличавао — те при свему томе ипак отпао од цркве своје и к назаренству прибегнуо; то је он често пута зато, што му се није испунила жеља његова, да буде или сталан певач црквени са платом, или неровоља црквено-општински, или друго шта слично томе, што је са личном користљу или самољубљем и частољубљем скопчано. Дакле, млади Србин тај прешао је у назарене за инат, да — ако не користољубље, а оно барем своје самољубље и сујету задовољи.

Из до сада реченога јасно се увидети може, да је појави и ширењу назаренства у простом народу нашем први и општи узрок тај: што народ наш не зна и већином не разуме вере, што не познаје довољно цркве своје. А то бива зато, што се народ наш отпадио од дивних и побожних обичаја својих народних са вером и народношћу својом тесно скопчаних — што је напустио цркву, те у њу никада или пак врло ретко долази, једном речи: што је вера у народу нашем оболела.

Делимично пак неки чланови из простог или занатлијског сталежа народа нашег прелазе у назарене из тога разлога, што их и сама та помисао, да ће они тумачити Јеванђеље, да ће постати: учитељи, проповедници, старешине, па и пророци назаренски — сама их дакле помисао та — опија и заноси, те неодољива нека чежња за славом том вуче их к циљу тих славољубивих жеља својих. Пошто се пак из непохађања цркве народа нашег раја и његово незнање вере, неразумевање св. Јеванђеља и значаја дивних обреда цркве наше, као и памирање чувства за своје Српство и Православље; — то се онда сасвим поуздано тврдити може, — да је малаксалост и оболелост вере, и небрежљивост у похађању цркве корен и мати назаренству.

После овога као најглавнијега узрока ширењу назаренства у народу нашем, све оне друге неудаће, мане и недостатци како у унутрашњем животу саме цркве, односно у делању и раду заступника њезиних; тако и у спољашњем животу како дотичних фактора, тако и осталих чланова народа нашег — нису толико узроци самом отпадању његовом од вере своје прадедовске, колико су узроци већем и рапиднијем ширењу и укорењивању те секте у народу нашем. То су узроци са којих у средини нашој јачају и све већега полета добијају крила миснонарства назаренског, које није поникло у народу нашем, него дркзим да је тенденциозно са стране пренето, па и данас се преноси у народ наш, у тој намери, да се обори лепо Православље, а с тиме уништи и дично Српство наше.

Но сад да пређем на започети задатак, те да расветлим споменуте мане и недостатке наше са којих се непријатељ вере наше међу нама тако јако одомаћио. (Наставиће се).

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По **Михаиловском** „Словару“ и другим изворима реди

Ст. С. Икић.

(Наставак)

G.

Гаваѡ — је јеврејска реч и значи *силе, војске*. Овим се називом означава све што је створено видљиво и тачно уређено као војска, а исто тако и све што је створено невидљиво т. ј. анђели. Саваотом се назива Бог — **Господь Саваѡ** —, јер је Он господар над силама т. ј. створитељ и управитељ видљивог и невидљивог света.

Сáккосъ. — Грчка реч σάκκος значи — *врећа, чак*, а такође се њоме означава и *тесна, жалосна хаљина*. Сакосом се назива у цркви горња одећа архијерејска, која је слична кратком стихару. Грчки цареви, кад год су у цркву шли, облачили су сакос, за знак смерности и понижености своје пред Богом; одевком овом одликовали су они с почетка највише црквене достојанственике — патријархе, за тим митрополите, а временом ушло је у обичај, да ју употребљавају сви епископи без разлике. У Русији је заведен сакос у општу употребу, тек од доба Петра Великог, а пре тога су га облачили само патријарси и митрополити, а остали епископи су служили у обичним свештеничким фелонима.*)

Самогласенъ. — Самогласнима се називају стихире, које имају свој сопствени напев.

Свѣтиленъ — је исто што и **ѥвангелистарій** (в. дотичну реч).

Свѣтильничныя молитвы. — Овако се називају молитве, што их свештеник чита пред царским дверима на почетку вечерње, док се у певници чита предначинателни псалом. Светиљничнима се називају с тога, што се читају у оно доба, у које се због недостатка дневне светлости, осветљава црква запаљеним свећама.

Священникъ (в. **ѥрей**).

Священнодѣйствіе — (в. **Литургія, Евхаристія**).

Седмица — је збирна именица, којом се назива скуп седам дана, који се у обичном животу и *недељом* назива. У цркви се под недељом подразумева само први дан седмице — *дан воскресни*, који и у самој ствари јесте *недељни дан, дан у који се не ради, не дели*. Црквена седмица почиње суботном вечерњом, а завршује се деветим часом следеће суботе. Годишње бројање седмица почиње се од празника педесетнице, односно од понедеоника после силаска Светога Духа (другога дана Духова), те услед тога нагледа, као да су недеље последњи дани у седмици. Али ова привидна неумесност исправљена је тиме, што се не броје седмице, већ недељни дани; према

томе, пошто прођу шест дана прве седмице, први недељни дан иза њих, назива се првом недељом по Педесетници; друга недеља — другом недељом и т. д. Бројање ово завршује се петом недељом пре почетка великога поста. Број недеља у овом размаку времена мења се према годинама: он је мањи када Пасха раније пада и обратно. Четири недеље пред ускршњим постом не рачунају се, јер имају своје засебне називе, наиме: Недеља *Митара и Фарисеја*, недеља *блуднога сина*, — јер се у дотичне недеље на Литургијама читају јеванђелске приче о Митару и Фарисеју, односно о блудном сину; затим долази: недеља *месопусна*, која је због тога тако названа, што је после забрањено јести месо, — и недеља *сиропусна*, после које престаје употреба сира и млека и уопште белога смока, пош о одмах иза ње почиње велики пост. Недеље великога поста броје се и називају се следећим, начином: Недеља прва — *православија* (народ ју зове чиста), недеља друга (начиста), недеља трећа *крстопоклона*, недеља четврта (средопосна), недеља пета (глувна) и недеља шеста — *клиј* (цветна). Цветном недељом започиње *страстна* (велика) *седмица*, иза које нам наступа *Пасха* — *Ускрс односно светла или пасхална седмица*. Недеље после Ускрса означају се и бројем и засебним називима, сходно смислу Богослужења дотичних недеља. Наиме, друга недеља после Ускрса (прва је недеља сам велики празник Пасхе) назива се недељом *антипасхе* или недеља *Томина*; недеља трећа — *недељом мироносица*; недеља четврта — *недељом раслабљенога*; недеља пета — *недељом Самарјанке*; недеља шеста — *недељом о слепом*; недеља седма — *недељом светих отаца*; недеља осма — *недесетница*, од које по ново започиње годишње бројање недеља.

Серафими — је реч јеврејска и значи *огњени, који горе*. Серафимима се назива један чин небеске јерархије. Називом овим обележава се огњена, горућа љубав дотичних небеских сила, према Богу.

Синаксарій. — Грска реч σύναξις (συνάγω) значи *скуп, збор ради сиомињања свете вечере, односно и саму успомену свете вечере*. Од поменуте речи постала је и реч синаксарій, којом се означава *скуп историчких података, што се односе на известан празник или на којега свештиша*. Скуп таквих синаксара, чини књигу, која се назива *прологом* (в. **прологъ**). Осим тога у постном и цветном Триоду налазе се синаксари свију празника, од недеље митара и фарисеја, па до недеље свију светих. Дотични синаксари налазе се у Триодима, обично иза шесте песме празничнога канона.

Синклъ. (в. **протосинклъ**).

Синодикъ. — Грчка реч συνοδικός — *који се сједињава, који је у свези*. Реч ова употребљена у средњем роду с предречицом τὸ συνοδικὸν значи *књижица*, и у овом значењу се употребљава реч синодик у православној цркви. Према томе, под синодиком се подразумева књига, у коју се — по жељи појединих Хришћана — уписују имена умрлих Хришћана, ради вечног спомињања при Богослужењима. У синодик се могу уписивати и имена живих, ради молитве за здравље и спасење њихово. У пређашња времена употребљавале су се у цркви т. з. *диптихе* (δυο — две πτυχες — таблице) — две таблице или два листа, а по некада и један лист, раздељен на две половине, од којих су на једној записивана имена живих, а на другој имена умрлих — која су при Богослужењима спомињана. Скуп тих диптиха у једну књигу назива се синодиком. — У место овога назива, код нас је у употреби назив — *чинуша*.

(Наставиће се.)

Расправа
о српским петицијама
у сабору краљевина Хрватске Славоније и Далмације.

(Свршетак.)

Заступник др. **Шандор Егерсдорфер** (наставља:)

Из речи непосредног мог г. предговорника сваки, који мало мисли, мора закључити, да тога народа српског ипак имаде, јер кад га не би било, како би се могли препирати њиме, како долазити до спора с неким кога у опће нема? Рецимо, да га овђе у Загребу и загребачкој жупанији нема, али негђе га има, па ако га има и ако се то докаже и уз лави, да се је у становито историјско доба доселио; ако знадемо пут, којим је особа бивала, онда још треба тврдити, да народа српског нема, да дакле није дошао, то би очито чудо предчоставило.

Да изнађам даље своје конклузије, ја не требам ништа, него то признање народа срп-

скога. То ми је доста, а са оним, који каже, да га нема, нема за мене разговора; то је исто као и с оним, који каже у географији: нема Америке; добро, нема је, ал с таквим нема ни даљег разговора. Зато се не могу ни обазирати на оно, што је у свом говору очитовао госп. др. Миле Старчевић у име чисте странке права, јер са таковим не може човек разговарати. Јер како долази човек до тога, да даје забиљу енунцијацију о нечему чега нема, тога ни ја не могу помишљати; непомињао ми је, да се о целом једном народу, о целом спору, који године и године траје, даје очитовање у сериозној форми, па уз то каже: свега, о чем говорим, нема.

Ја сам рекао, да стојим уз захтеве, који су у предстаници Срба личке жупаније написани, ја сам их већ прије заговарао, па стојим уз њих и сада. Нећу овде говорити о неким питањима, која су у њима подређене важности, само особито спада оно наглашивање законитог уређења. Ја држим, да нема правога разлога, да се узакони ни барјак ни ћирилица, јер није узаконјен ни барјак хрватски нити латиница.

Такова питања по мом схватању не стварају се законом и не могу изходити из законске норме, него такове ствари, тако звана импондерабилна у народном животу, увађају се животом самим, својом снагом и тежином и ове ће се провести, морају се провести и бити ће проведене. Је ли лако или тешко, да ли са законом или без закона, свеједно је. То су питања, која си народ сам уређује оним моментом, кад тварну вољу своју у становитом смеру изрази, кад своје деловање према тој вољи удеси; тим су така питања узакоњена, додуше не у збирци закона, него у срцима толиких и толиких народника, које води једна воља и једна мисао.

Питам вас, господо, кад је наша тробојница узакоњена? Никада; но закону имали би је скинути и увести барјак црвено бели, јер је то наша стара застава, тко ју је узаконио, тко увео, младеж ју је негде начинила, на Марковом Тргу, где ли; светина ју је створила, народ ју је створио за времена народног препорода. Где је ту закон? На макар сто закона дошло, који би ју забранили, она би ипак стајала као признак стјег хрватског народа. Треба ли ту закона? Не треба.

Али то је нузгредна ствар, је ли таково што баш наредбом, законом или обичајем уведено — ма како уведено, само да је уведено, а уведено ће бити и увести се мора. То је моје тврдо уверење.

Друго је, зашто ја заговарам тај предлог, који иде тамо, да се остали захтеви, њим захтева о закону интерконфесионалном, даду кр. земаљској влади на изучавање.

Ту по мом схватању лежи у дањим петицијама један моменат, који се провлачи кроз ње, а који се коси са развојем модерне државе. Тај момент лежи у оним захтевима, који захтевају становите чинидбе са стране државе, са стране земље, становите чинидбе на корист српскога народа и српске цркве, али искључују при том државну контролу тих чинидба.

Ови захтеви кажу држави: Уздржавај нам српске школе, подупри нам српску цркву, за намирење наших захтева ти земљо мораш се побринути. Добро, ја то признајем, али кажу даље: дотичне свете имаш нам изручити, па ни мукац.

У том има додуше нешто основана у историји, основана у историји по том, што је за српску цркву створен засвим легалан, посебан орган. Дакле има ту легална контрола, није то додуше исто, као да би држава неког приватника подупирала.

Има дакле ове захтева, који су основани на прошлости, — али се ови косе по мом назору с идејом модерне државе. Ни једна држава такове творевине не подноси, која не би стојала под државном контролом.

То лежи у оној концентрацији сила садашње државе, и ако народ српски хоће да дође до потпуне равноправности с народом хрватским, онда он мора од те историчке, на привилегијама основане и из других векова потичуће аутономије на корист модерне државе нешто жртвовати. Ако жртвује, онда нема сумње, да ће сасма лако бити ове праведне захтеве српскога народа остварити.

Али тако дуго, док с једном ногом стоји на становишту средовечних привилегија, а с другом у модерном веку, тако дуго постоје оне потешкоће у провађању појединих захтева, које сам нагласио.

Ја не ћу рећи, да треба жртава са стране хрватског народа; нема ту жртава, него има по мом суду и схватању од срца приправности излечити све оно, што по сачињава тегобе народа српскога.

Али, ако има тога расположења у народу

хрватском, народ српски мора по мом схватању сам са собом бити на чисту, да он од тих привилегија и од тога смера, који се коси с модерном државом, мора нешто попустити.

Он се не може поставити на становиште државе у држави; не може рећи: ту стоји конгрес мога народа и тај конгрес није одговоран никоме. Јест, добро, али онда немој ти од државе ништа ни тражити. Ту треба са српске стране, да иде народ један корак даље, као што не треба, да иде хрватски народ корак даље, него да ономе, што мисли и осећа у души, да томе само одзив даде. Зато, јер се кроз ове захтеве вуче као црвена нит идеја, коју сам нагласио, зато сам за предлог одбора, да се та питања морају дати влади на изучавање, јер видим, да се многи од ових захтева са овом нашом модерном државом коси, то се мора довести у склад, треба даљега изучавања и преговора између једних и других фактора. С тога ја напуштам своје становиште, које сам нагласио у уводу и пристајем уз мњење одборово. То вреди гледе једног дела одборовог предлога, у другом делу бави се тај предлог интерконфесионалним законом.

Ту мислим, да смо сви сложни, и ми који смо говорили и они, који су нами у тој ствари и они, који нити не признају, да Срба има, али интерконфесионални закон би начинили. Дакле ту мислим, да смо сложни; данако сваки си га представља на други начин; један либералним, други мање либералним, ну о том може бити своједобно говора; али је потреба тога закона призната од свих страна и фактора.

Ја држим, да со вис. влада не ће моћи ни хтети отети једнодушно изјављеној жељи сабора, да у што краћем року тај закон донесе, и то већ зато чим пре, јер мислим, да тај интерконфесионални закон треба да буде исходиште даљему раду у овом питању, да то има бити прва степеница на оним стубама, на којима се можемо успети до мирнога и коначнога решења свих питања, која су овде изнесена.

Ми си морамо предочити, вис. саборе, крај тога увек, да решење питања изван конфесионалнога није циљ него само средство за решење оних других питања, а ова друга треба да се изучавају, јер решење тих питања, које би по мом мњењу врло лако било, да сам ја сам, неизмерно је тешко у данашњим приликама у којима се налазимо. Ми морамо узети и време и добу, у којој живимо и диспозицију народа, како стоји; морамо рачунати и с фразама, морамо рачунати с предрасудама, са свим тим факторима морамо рачунати И ако гледамо на то, ја држим, да је данданашње таково време, да је у њему та питања извести до краја много теже, него што би то било пре двадесет година.

Овде се сада говори и расправља о том, да два народа у домовини нашој, која овде у компактним скупинама живе, два народа са својом историјом, са својим циљевима, са својом организацијом, два народа која су кроз столећа делила један те исти удес, приступе бар почетку решавања једнога многогодишњега спора. Ја, видите, господо, они људи, који једном делу хрватског народа, рецимо, на челу стоје, они не ће ни да говоре, ни да расправљају. Други су си опет то лако учинили; они кажу: Нема их. Питам ја, господо, како је тешко у једном друштву, у којем одломак тога друштва не ће ни да говори, ни да расправља, како је тамо ствар довести до краја!

Ја држим, да народ наш не стоји на том стајалишту, да о тим питањима не ће ни говорити, ни расправљати, јер о њима de facto говори и расправља. И кад они не би о њима говорио и расправљао, не би ни овуће дошло до те расправе. Народ и говори и расправља и хоће да говори и расправља. Али господа не ће. Они се морају делити од воље, од жеље народа; морају се у противност ставити сирам њега. За што? Јер не могу. У време, господо, где избија тако ненормалан појав — јер да је то нормалан појав, то ваљда не ће нико рећи — њи решавати ова питања, ствар је, која је по мојем назору спојена с великом одговорности; јер под таквима приликама не би свакако било тако лако повољно, свестрано, јединствено и савршено решење, као што би било онда, кад би све странке и сви делови суделовали у том послу.

За то ја мислим, да спокојно можемо оставити ово питање неколико времена, да га кр. зем. влада научи, и то тим више, што држим, да то не ће предуго трајати. Јер кад се стаповити део интелигенције, онај, који се зове цвет интелигенције, стани у толику опреку с целим радом народа, с мишљењем и душом народа, то онда не може дуго потрајати.

То је такова абнормална појава, која мора

скоро место уступити нормалним односима. Не може се наиме тајити, што сам рекао, да народ о том питању расправља, говори и има свој суд. Они дакле, који о том немају суда, који о том не расправљају, стоје у опреци с тим народом, с оним народом, о ком не знају, како се зове. (Глас са деснице: Не ће, да знају.) Нити да је хрватски, не ће да знају. Ја против томе говорим. Они неће казати, нити да је хрватски народ, него кажу, да је то наш народ. Али тај наш народ — сад ћете видети, што ће изаћи — мора бити у народном јединству! Ја не знам, за што мора бити у народном јединству, кад је један. Кад је наш народ, онда је један. Али иначе они себи морају тражити некаково јединство овоме једном „нашем народу“. (На десници веселост.)

Али тај наш народ има две цркве. Дакле један јединствени тај „наш народ“ припада у црквеном обзиру српској патријаршији. То иначе није истина, да од нас Хрвата који припада српској патријаршији. Јер ту се ради о нашем народу, јер о српском у целом очитовања нема говора. Дакле тај наш народ, који али није српски, тај да потпада српској патријаршији! Ето, господо, тако стоји написано. (Таде Смичиклас: софиста!) Није то софизам, него је оно језуитизам, што сте ви очитовали, кад се несудите ни име народа споменути.

Онај цвет интелигенције, који долази у такову опреку са начелом и са свагданьим радом народа, са његовим изјавама и тежњама, да заборавља, како се тај народ зове, не ће дуго сметати слоги народа хрватскога и српскога, која се је слога нашла уточиште у овој странци, којој ја припадам и за коју слогу сам радио до сада и радити ћу у напредак. (На десници бурни „Живео“.)

Известилац *Стеван В. Поповић*: Високи сабоpe! После изјаве Његове Преузвишености светлога нашега бана: да ће његова влада у просуђивању српскога питања поступати у смислу споразума створеногa између Срба и Хрвата год. 1884. и 1887., који је споразум нашао свога прегнантнијега израза год. 1897. у изјави пресветл. госп. Васе Ђурђевића, тадашњега председника клуба Срба, заступника на сабору краљина Хрватске, Славоније и Далмације: да ће рад Срба заступника у крилу народне странке ићи у хрватској заједници са њезиним члановима Хрватима, — произлази из значајне с братском љубављу задахнуте изјаве народнога заступника дра. Никола Томашића, изречене у име народне странке, да њезино становиште у питању српске кулминира у овоме: да се српске жеље и захтеви имају просуђивати са стране Хрвата са љубављу и предусретљивости и да је жеља сваког патриотичнога Хрвата, да се праведни захтеви и потребе Срба остваре. После изјаве његове, којом у име народне странке очитује: да тежња за јединством народа не смије у себи задржавати негацију имена и народнога бића српскога и да сваки патриотичан Хрват сматра српско питање и својим народним питањем, које се има у интересу земље и народа решити — ја бих могао и одустати од завршне речи.

Но иначе морам, да се послужим завршном речи из других разлога.

Изјава коалиране опорбе, изречена народним заступником г. др. Брешћенским, сматра православне Србе као једно ружно зло, које у интересу јединства народа треба сузбити, изјава пак чисте странке права нерхоресцира у оне опстанак српског народног бића.

Срби заступници на овоме високоме сабору били су у томе већ давно на чисто, а обе ове изјаве оправдале су поновно држање Срба заступника у овој високој кући, које су држање образложили другови моји, својим смишљеним, стварним говорима, народни заступници др. Јован Шевић и прота Илија Машић.

На топлога и духовитога говора мога пријатеља г. народнога заст. дра. Александра Егерсдорфера излази на једноме месту, да су православни Срби, који су поднели високом сабору овом своје познате молбе, стојећи на своме аутономноме привилегиалноме стајалишту, дошли донекле у опреку за захтевима модерне државе.

Ова тврдња даје ми повода, да учиним једну примедбу на говор г. дра. А. Егерсдорфера. У питању је ова тачка молбенице, којом се моли, да наша влада дели сразмерну припомоћ српској православној цркви не непосредно него преко врховног автономнога административног органа, преко саборскога одбора у Ср. Карловцима.

Мени је као известиоцу дужност, да нагласим, да се тај део захтева и молба темељи на овоме: Прво се тражи та припомоћ да буде сразмерна према броју православних Срба у домовини, сразмерна према материјалним средствима, којима они обстанак и развитак домовине и њезиног самосталног живота одушевљено,

домољубно и вољно потпомажу, а други момент у том захтеву лежи у том, што молитељи моле, да се та сразмерна припомоћ, односно делење исте, преда аутономном органу српске православне цркве, врховном административном органу саборскоме. Ово се тражи не ради тога, што би се хтело игнорирати врховно државно надзорно право, које је у свакој модерно-правној држави опће признато, него ради тога, што би молитељи желили, да се при дељи те припомоћи узме обзира на целокупну потребу оних који ту потребу траже. Ту целокупну потребу држе молитељи, да је кадар боље да уоби онај врховни орган црквени, који је дужан по положају своме, да има у сваком свом расположењу целокупност те цркве на уму. Државна власт, која води бригу о свим главнијим моментима јавнога живота црквеног, неће бити у сваком случају кадра, да свестрано просуди и оцењу потребу. Земаљска влада не може улазити у такове појединости, да знаде сваки и најмањи извор, којим се река аутономнога црквенога живота храни и напаја.

Не стога разлога, што молитељи желе, да се игнорује опо надзорно врховно државно право, него што би желили, да се та припомоћ, која се даје, даје баш оним, који је заслужују, и да се та припомоћ обраћа само на ове цели, којима је намењена, за то би желили, да се та припомоћ даје преко врховних административних органа српске православне цркве.

Да тај захтев не стоји у опреци са модерним државним животом, слободан сам, да се позовем на један аналог, који је некада владао у Угарској при дељењу државне припомоћи православној романској цркви. Колико је мени познато, давала се једном припомоћ романској цркви по врховним аутономним органима те цркве, па они, који су на челу те цркве, раздељивали су ту припомоћ према потребама појединих општина, појединих парохија и појединих црквених лица. Је ли и сада у Романа у Угарској тако — не знам за извесно; али мени је довољно да нагласим: да делење земаљске припомоћи преко надлежног црквеног органа не тангира право врховног државног надзора. Дакле не стоји та тврдња г. предговорника, да се у том питању молитељи држе привилегираног становишта из аутономне ексклузивности; они, стојећи на црквено-аутономном становишту уочују потребе своје цркве живље, те желе, да се тим потребама што боље доскочи, па зато и траже, да се та сразмерна припомоћ дели преко врховних административних органа њихове цркве.

Високи саборе! Дужност ми је, да се осврнем и на неке тврдње свога поштованога друга г. народног заступника дра. Мила Старчевића, који изјавом, учињеном именом чисте странке права, назива молитеље православне Србе из свију крајева наше миле домовине — „грчко-источњацима“, лојалне и домољубним жаром задахнуте молбе њихове означује „преузетим захтевима, који иду на то, да створе државу у држави.“

Ја не могу ни одлучније, а можда ни речитије одбити ову неосновану тврдњу, скинути ону осваду са молитеља, него ако прочитам с дозволом вис. куће оно неколико речи, којима почиње молба православних Срба из Лике и Крбаве, која је тако рећи родоначелник осталих молба. Из тих речи ће се онда вис. кућа најбоље уверити, да молитељи не траже, оно што тражи, из разлога, што би хтели да створе „државу у држави,“ него, да молитељи траже да се призна само оно, што је њима вековима светиња, оно, што је обележје њихове народности, траже само то, да се они у слободној употреби тога не ућемирују, да се једном ставе у потпуно уживање свих оних права, којима би били обезбеђени у уживању и развитку особина своје миле српске народности. Почетак те молбе гласи овако (чита):

„Високи саборе! С даном утеловљења бивше војне Крајине краљевини Хрватској и Славонији природно је било, да се у срцу српског народа бивше те војне Крајине разгрејале оправдане његове наде, е ће на сунцу уставне слободе народност српска у свим појавима живота стећи у проширеним краљевинама Хрватској и Славонији мирног и законитог уживања, осигурања. Српски је народ гајити смео ту наду тим више, што су његове вековне заслуге по земљу ову, домовину његову, неоспорне, никад у сумњу недовођене, с највишег места најодлучније признаване. На деценије се већ броје од опог радосно дочеканог дана, када бивша војничка Крајина пзвину се из вековног напорног и крвавог војничког живота и заradова се светлој јабуци уставне слободе. Деценији се броје, а ми с болом у срцу и души још и данас казати морамо, да српски народ у краљевинама Хрват-

скоj и Славонији не види још остварене праведне жеље и захтеве своје. Српски народ као народ уза све своје грађанске дужности, којима по уставу задовољавати мора и с пуним пожрвовањем задовољава им, — не види осигураних уставним законима најбитнијих својих народносних права*.

Високи сабране! Овај увод у молбеницу православних Срба из Лике и Крбаве јесте тенор, који се као црвена нит провлачи кроз све остале молбенице. Нигде се ту не наглашује политички значај тих тежња, него се свуда гласно и јасно с пуним жаром истинскога домољубља наглашује само она народна тежња, која иде у том правцу: да признавањем и заштитом уживања тих обележја народности српски народ буде умирен и задовољан, како би српски народ тај могао даље и у данима који долазе, а не зна се хоће ли бити ведри или мутни — јер то људско око не може да предвиди — признавати свом својом снагом радо и вољно у обрани целокупног тако рећи политичко-народног живота у овој својој милој домовини.

Ја држим дакле, високи сабране, да онај, који зна, да све ове тежње, изложене у овим молбама, иду тим правцем, не ради мудро, ако одрече томе српскоме народу име, којим се он поноси и дичи кроз стотине векова.

Ко је народима надевао имена, то ја држим, да то не ће моћи знати ни рећи нам ни најмудрији, ни најсветранији историчар. Као што је свако добро од Бога, тако је зар сам Бог хтео, да сваки народ надене себи оно име, које је њему мило и драго. С тога дођи и порицати име једном народу, с којим се он кроз вековс поноси и кога се трудио, да га свим напором своје умне и физичне снаге убележи у историји људскога развитка светлим словима, држим, да није нити унутно нити мудро. Чиста странка права не ради, дакле, ни мудро ни патриотично, када порече српскоме народу његово име, јер је то име убележено у културној и у политичкој повести наше миле домовине и то забележено поштеним тежњама, забележено јуначком славном обраном ове земље, забележено крвљу тога народа у обрани свију права, свију тековина ове миле домовине. (Живео! на десници.)

Да је Бог хтео, да у шуми створи не само букве и грабове, он не би био створио и храстове. Ветар гору облама, али када је шума у сваком свом дрвету снажна, не може ни ветар да је обори, јер се дрво ослања о дрво те се чврсто држи. Тако се наслања и човек на човека, један народ на другога. Сваки народ има своје тежње, али сваки вапа да испуње исте тежње и у другога, јер иначе не може имати ни потпоре ни наслона — него ће стојати самохран.

Није дакле упутно подметати српскоме народу, који живи у овој земљи, и који је према њојзи кроз стотине година дао таквих сјајних доказа своје верности и у прошлости, а даје доказа верности и оданости и у садашњости, који се утицао за циљеве, којима ова земља овај народ служи, нелојалне тежње онда — када он излази пред ову високу кућу с лојалном молбом: да се промотре његове жеље и уважимо, што је у њима оправдано.

Није праведно подметати српскоме народу, да он хоће, да оснује овим својим жељама државу у држави. Нема у овим петицијама ниједне речи из које би се могао мислити, да тај народ тражи тим жељама обележје некога свога изузетног државно политичкога положаја, он тражи једино да буде заштићен у обележју свога народнога живота.

Нико не може доказати, пак ни најречитији вођа чисте странке права, да тражата признање равноправности своје цркве, да тражити равноправност ћирилскога писма, тражити слободан развитак својих културних установа, да то значи „оснивати државу у држави“. Све је то већ основано у овој држави, и све то већ служи узвишеним циљевима ове државе.

И црква има свој узвишен циљ, она нема само да спрема човека вером у Бога за бољи небесни живот, него има да развије и своју културну мисију; има да развија и оснажи човека религијозно-моралним животом, да може јачом снагом служити овим узвишеним задатцима, којима треба да служи у људскоме друштву у држави и домовини. (Одобравање на десници.)

Не можете ви рећи, кад тај народ тражећи размерну потпору за своју цркву, да тражи државу у држави, него он тим хоће, да његова црква може свом узвишеном циљу све јаче и достојније служити. Одбијам одлучно од православних Срба молитеља ових петиција, да су ишли за тим, да оснују државу у држави. Слушајући те речи, мени изгледа, да чиста странка права тера политику онога патка, који је загњурио кљун у брљу па не може или не ће

да види ни небо, ни сунце, ни време, које хуји мимо њега и железницом и електрицитетом. Тај патак је загњурио кљун у блато, брбоње по блату, па не зна, шта око њега бива. (Одобравање на десници. Заст. др. Миле Старчевић: Ви брбоћете по блату.)

Чиста странка права ушла је у нечисто земљиште негације српскога народа, забола је као оно патак свој кљун па само брбоње по своме програму не бринући се за потребе народа и земље. Тако се не служи једној земљи. Живот има својих права и захтева, и кад он озбиљно куца гвозденом алком на вратима за остварење својих захтева, морају му се та врата да отворе и да се задовоље оправдани захтеви.

Не може се дакле у државном животу радити као патак, који тури кљун у брљу, а дигне реп у вис. Чиста странка права ради као тај патак. Када извуче кљун она пљусне блатом по ономе кога дохвати. Али ко пљује више себе — пада му на образ. (Заст. др Миле Старчевић: Вама пада!) Ви пљујете на нас Србе, али то пада вама на образ! Тако бива, а биваће вам увек тако — јер кад ви игноришете један један део синова ове земље, онда морам и ја да изађем за часак из улоге известиоца одбора. И ја се поносим, што сам син српскога народа, крв није вода, те морам да одбијем најодлучније све ваше инсинуације од онога народа, који је ове петиције поднео. (На десници одобравање и бурно negодовање.)

Народ српски у овој нашој домовини тражи задовољење оправданих својих жеља; те су жеље проучаване од стране одбора, и то савесно, и ја сам се трудио, да их мирно и објективно изнесем пред ову високу кућу, настојао сам, да именом саборскога одбора за богоштовље и наставу означим пут, којим мислимо, да ће молитељи наћи најпоузданије удовољење својим оправданим жељама.

Ја држим после свега, што сам чуо у овој високој кући, да је тај пут оправдан и да води к циљу, уверен сам, да ће се од стране високе владе оправдане жеље уважити, а поднети и потребна законска основа о уређењу конфесионалних односа српске православне цркве. Уверен сам, да сваки онај, који се дичи и поноси именом српским, да љуби ову нашу земљу као своју милу домовину — љуби је исто онако жарко, као што је љуби сваки онај, који се поноси и дичи именом хрватским. Баш зато, што је одборским предлогом означен сигуран пут, који води братској слози хрватско-српској — за то сам слободан, да тај предлог високом сабору топло препоручим. (Бурно одобравање на десници. Известиоцу честитају.)

Председник: Расправа је закључена. Питам, прима ли вис. сабор предлог одбора за богоштовље и наставу, како је он прочитан из извешћа од 12. вељаче 1900. бр. 900. саб.?

Она господа, која су за предлог, нека изволе устати.

(Устаје већина.)

Предлог је примљен са свима против четири гласа. (Заст. Давид Старчевић: Каква четири! — Смеј.) Који су седили, они су против.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Школски Савет.**) сазван је у своје седнице за 10 (23) март о. г.

(**Скинут са манастирске управе.**) Епархијски Административни Одбор Вршачки, у седници својој од 22 фебруара о. г., извршио је решење Саборског Одбора, те скинуо с управе манастира Војловице др Емилијана Радића, који до те управе и није дошао био коректним путем. За старешке манастира поштано је исти одбор: окружног протопрезвитера Панчевачког Саву Стојшића, пароха Луку Поповића и др Павла Марјановића. Административни Одбор је остављено Вршачкој конзисторији на расположење, да истога Радића или остави и даље као члана братства манастира Војиловице, с платом обичног јеромонаха, или да га премести из тог манастира. Сигурно ће Радић сад опет постати „слободан клирик“!

Карловци, 2. (15.) марта 1900.

Да нам је до полемике, широко поље за њу нуди нам данашњи одговор Браников на наш чланак у прошлом броју: „Шта је са сабором?“ Но ми не можемо ту понуду примити из ових разлога: 1. Јер ни својим чланком нисмо хтели полемисати, него само исправити неке неисправности у Браниковој чланку (бр. 23) и изнети истину о неким чињеницама. 2. Јер смо све наводе Браникова одговора већ у своје време побили и опровргли. Понављати све то, био би

данас анахронизам, а с обзиром на конзеквенцију данашње саборске већине, посво узалудан. 3. Јер са онима, који истину, познату свима заинтересованим круговима још од 1897. г., тако радикалски игноришу, да је називају клеветом и подвалом — узан нашега укуса је полемисати. 4. Јер се „Бранник“ у почетку свога одговора послужио аргументом, који га дисквалификује за полемику с нама, а нас решава — у овом случају — и дужности полемике с њиме.

Дана 11. (24.) о. м. одржаће се у саборној цркви карловачкој четрдесето-дневни помен за душу блаженопоч. архимандрита *Платона Телечког*.

Управа Ман. Бесчина.

Књижевне вести.

Тумачење Јеванђеља са Беседама

од Архимандрита Фирмилијана

Најновије издање у 3 књиге, које износе преко 70 штампаних табака, велике осмине, на најфинијој хартији, а у тврдом кожном повезу, може се добити за 5 фор. и 50 новчића, само у познатој радњи свију црквених утвари, књига, Јеванђеља и црквених и свештеничких одела.

В. Марковић и Павловић
у Београду и Земуну.

Напомена.

Пошто је време, да црквене општине подносе епархијским административним одборима „Сумарне исказе о стању црквено-општинских благајни“ и Додатке инвентару коренитог иметка црквено-општинског“; упозорују се исте, да нужне табаке за то у потписатој штампарији добити могу, и то прве по 4 фил., а друге по 8 фил. табак.

Даље препоручујемо (најновије издање) „Књижице о уплати дугујуће главнице и камата у српској правосл. црквеној општини“. — Цена 10 пот.

Српска Манастирска Штампарија у Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad C. O. 7511./2324 ex 1899. 17 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења места вецбеника (практиканта) код књиговодства срп. пар. црквено. фондова и заклада у Карловцима са годишњом платом од 1000 круна и постављањем у привременом својству.

Срби, који желе получити ово место, нека поднесу своје ваљано инструисане молбенице срп. прав. пар. црквено. сабореском одбору најдаље *до 9. (22.) марта* 1899. године, имајући сваки нарочито исказати, да је са успехом свршио трговачку школу. Првенство осим тога ће имати, који су неко време били у служби код којег финансијског завода.

У Карловцима 16. (28.) фебруара 1900. год.

Председништво
саборскога одбора.

ЈЕФТИМБА. 18 3—3

Дне 11. (24.) марта о. г. у два сата после Водне обдржаваће се у парохијском звању у пел. Барни (пошта Велики Гргевац) јефтимба за градњу новог иконостаса и владичанске столице у парохијалној цркви.

Исклична је цијена 5.105 К. 94 Фил. Јефтимба је усмена, и то према увиђавности потписаног одбора или на цео посао или на поједине групе посла. Ко жели да се надмеће, нека најкашње дан у очи јефтимбе до 6 сати по подне положи одбору 10% од исклične цијене у име јамчевине, и то или у готову или у папирима пупиларне вриједности.

План и трошковник по Високопречасној Епархијској Конзисторији у Пакрацу одобрен, и други поближи увјети могу се у парох. звању увиђети, сваки дан од данас почам од 8—12 сати до подне и 3—6 по подне, као и на дан саме јефтимбе до подне.

Из сједнице црквеног одбора у Великој Барни 13. (25.) фебруара 1900.

Саво Теодоровић
парох.

Васа Никшић
председник.

Ad бр. К 36./53. ex 1900. 16 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију V. разреда у Обрежи. Компетенти нека своје прошено инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до 15. марта по ст. о г. поднесу.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 19. (31.) јануара 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр.К. 41./68 ex 1900. 15 3—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Анке Мунћановић рођ. Божић из Карловаца против супруга јој Аркадија Мунћановића сада непознатог боравишта, — позива се речени Аркадије, да од првог свршења едикта овог у новинама на за шест месеци место садањег свог пребивања овој конзисторији или пријави или сам лично престане, у противном случају ће се ова бракоразводна парница и без њега окончати.

Из седнице арх. конзисторије, држане у Карловци 19. (31.) јануара 1900.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Ушнади масном бојом израђујем исто по од лица место доброј позлати 7 ф. 50 н. (или 15 круна) и месечне позлате 10 нов. 50 п. (или 21 круна).

ХРИШЋАНСКО-ПОЗЛАТАРСКА РАДИОНИЦА ЗА ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

ЛУЈА ТАУША

Дунавска улица У НОВОМ САДУ код Златног Крста

РАДЊА ПОСТОЈИ ОД 1883. ГОД.

За набавку строге српских православ. црквених утвари, у сопственој изради а јефтином ценом препоручујем моју хришћанску позлатарску радионицу и богато стовариште. По чуде јефтиној цени може свака славна српска православна црквена општина себи црквене утвари набавити, као: одежде, бирјане, литије, школске и све задружне заставе, небо стихаре, завесе, илоње, застираче на часну трапезу, плаштанице појасеве. Даље: риниде, кандила, чиране пред двери, чираче-тринике, крстове, кивоте за часну трапезу, петохљебнице, бројанице, разне ручне крстове, кадионице путире, ибрике, венчанице, полијеље од стакла и бронза. Иконе на платну, лиму и дрвету, руком рађене масном бојом за целивање. Руске иконе у сребро и злато новане, као и на артији и стаклу.

Барјак пуклани двострани 16 нов. (или 32 круне) свилени 40 до 50, 65—80 нов. (или 120—160 круна)

☛ Продајем без путника, те се тако скупоцени путни трошкови и издавање од ЕСПАПА ОДБИЈАЈУ, и због тога сам у стању штед. муштерије јефтиније послужити. ☚

Моје стовариште није само у сјају (Авнеју) написано или насликано, него заиста створена радња и велико стовариште црквених утвари строго српског православног стила. Ради уверења, ко од мојих поштов. муштерија и пошт. публике у Нови Сад дође, најучтивије га молим и повинам да изволи моје стовариште и радњу посетити и прегледати. Још напомињем, да ја сам ни у каквим фабрикама: француским, талијанским, мађарским и аустријским које израђују свилу и бронат, у стиљу сам с великим изобром послужити, а нарочито молим поштоване муштерије да се не дају наговорити и то само купити што Нам у кућу донесу и намотиу, него Вас молим да заштете муштре.

35, 45, 55 нов. (или 70, 90, 110 круна.)

Од 250—600 нов. (или 500 до 1200 круна)

Моју позлатарску радионицу препоручујем за израђивање свију могућих црквених послова: **нове иконостасе, троноше, Христове гробове, певнице, столове, као и оправку старих послова итд.** Многобројна признања и спедорбе ваше на солидну и поштену послугу. 21 2—3

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене израђена и много пута одликована ☛ патентирана са отвореним одушкама провиђена звона, ☚ која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. па ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 159.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 11.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 12. марта 1900.

СЕДАМДЕСЕТОГОДИШЊИЦА

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ

АРХИЕПИСКОПА И МИТРОПОЛИТА КАРЛОВАЧКОГА И ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

Сутра, 13. (26.) марта, милошћу Божјом навршује *седамдесету* годину Свога живота и дочекује седамдесетпрви рођен дан Свој, наша љубљена и дична Поглавица, св. патријарх *Георгије Бранковић*.

Топлим молитвама, које ће се сутра, из безбројних благодарних и племенитих срдаца православних Срба, подизати престолу небескога Оца, за драгоцено здравље и живот великога добротвора и бранича св. Цркве и народа свога, св. патријарха *Георгија*, спајамо и ми молитву целога нашега срца и душе:

Да Господ, у неисцрпној љубави и бескрајној милости Својој, српској православној цркви Митрополије Карловачке што дужи низ година и од данас изобилно подари: мудрост и искуство, добру вољу и силну љубав, немалаксалу истрајност и светао архипастирски Поглаварски рад, одбрану и заштиту, мудрога и доброга патријарха *Георгија*.

Подастирући Својој врховној Поглавици у синовљем страхопоштовању најсмернију честитку поводом сутрашњега Његова високога рођен дана, сваки атом наш кличе, с усклицима сваког племенитога православнога Србина:

Да живи Његова Светост Патријарх ***Георгије Бранковић!***

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

НАРЕДБА

Архидијецезалне Конзисторије од 19. (31.) јануара 1900 г. Бр. К. 1147 ех 1899./13 ех 1900. о упису незаконите деце у матице крштених.

Бр. К. 1147. ех 1899./13. ех 1900.

(Свима протопрезвитерским звањима).

Висока кр. земаљ. влада, одео за богоштовље и наставу у Загребу, отписом својим од 31. децембра 1899. бр. 19077., изволела је овој конзисторији ради упутства за подручна парох. звања следеће саопштити:

„Опазило се овде, да срп. прав. пароси као водитељи матица редовито унашају у матице крштених име незаконитога оца код уноса незаконите деце без обдржавања опреза, које закон за то прописује. Овакав упис у једну руку нема по закону никаквих правних последица, а у другу руку често заводи и приватнике и јавне области, те се тако уписаном детету обично даје презиме незаконитога оца, макар да незаконитом детету припада по закону безизнимно презиме његове матере (§. 165. o. gz.) дакле и у оном случају, ако су се обдржавале и формалности, које закон прописује, код уписа имена очева у матице крштених (§ 164. ogz.).

Стога старији прописи, о вођењу матицах, за које се не може ни данас рећи, да не важе, не дозвољују записивање имена незаконитога оца у матице крштених без обдржавања прописаних опрезности.

Услед тога упућује се Пречасност Ваша, да горњи отпис висс. кр. земаљске владе свим подручним парох. звањима саопштите с позивом, да се у горенаведеним случајевима строго прописа §. 164. o. гр. зак. придржавати, а у неизвесности овој конзисторији за упутство обраћати имају.

Из седнице арх. конзисторије држане у Карловцима 19. (31.) јануара 1900.

Георгије
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

„Браћа Христова“

библијско-историјска расправа

— **Панта С. Бикицки.** —

(Наставак).

Сада ћемо изложити тумачење православне цркве и показати, да је оно једино правилно, јер има чврстог ослонца у свештеноме Предању.

Православна хришћанска црква као верна чуварица свештеног Предања, слажући се са тумачењем већине св. Отаца, једнодушно прима и верује, *да су „браћа Христова“ деца Јосифова из првог брака.* Тако верује православна црква, на-тако тумаче и сви тумачи њени. Таково тумачење има чврста основа у свештеном Предању, јер је оно примљено још у првим вековима хришћанским. Таково тумачење налазимо ми већ у више апокрифних списа. Тако н. пр. у *протојеванђељу Петровоу*, чијем се казивању придружује и *протојеванђеље Јаковљево*,* тумаче се споменута „браћа Христова“ као деца Јосифа, заручника пресвете Дјеве Марије, из његова првог брака. Тако се тумачење налази и у арапском апокрифу: *Evangelium de nativitate Mariae et infantia Salvatoris*** и у исто тако арапском апокрифу: *Historia Josephi fabri lignarii.*** У овом последњем прича се у другој глави, да је Јосиф, пре но што је заручен био са Маријом, био ожењен другом женом, од које му је остало четири сина и две кћери, које беше с њоме изродио. Ту се наводе и имена те деце. Имена се мушких сасвим слажу са

* Име му је дао Postel, који је донео грчки оригинал с истока и превео на латински, које су издали G. Bibliander (1552. и 1570.) и Herold (1555.). Грчки се оно налази код Nzander-a, Grimaldus-a, Fabricius-a и др. Остале грчке манускрипте сравнише Thilo и Tischendorf. Тих манускрипата има до педесет, од којих најстарији припада деветом веку.

** Има скоро исти садржај као и протојеванђеље Јаковљево; штампано је код Јеронима, Fabricius-a, Thilo-a и Tischendorf-a.

*** Издано је 1772. год. арапски и латински од Wallis-a и подељено је у 32 главе, затим код Thilo-a и Tischendorf-a (лат). Писано је у Египту и прича историју Јосифову од његове 89 године па до 111. т. ј. од ступања 12. годишње Марије к њему па до смрти му.

казивањем Јеванђелиста (Мат. 13. 55; Марко 6, 3.), те се они зову Јаков Јосиф (Јосија), Симеон и Јуда, а женске Асија и Лидија.

То тумачење даље налазимо ми забележено код *Оригена* (Comm. in Matth. ad 13, 55). Он вели тумачећи тај стих: „Неки тврђаху — сигурно па то побуђени казивањем Јеванђеља, које се Петру приписује — да су „браћа Христова“ синови Јосифови од прве жене, којом се он оженио пре Марије.“* И ако он додуше овде само спомиње предање забележено јеванђељем Петровим, по ком су „браћа Христова“ синови Јосифови од прве жене, те за тим с правом примећује, да се тиме хоће да обрани девичанство Маријино и одбије свака помисао, да је пресвета Дјева Марија после свог натприродног зачећа и рођења Христа Спаситеља могла телесно општити са Својим заручником, ипак прима он то казивање у свом тумачењу на Јеванђеље Јованово (2, 12.). јер се тиме одбацује свако телесно сродство Христово са т. зв. браћом Његовом. У свом делу против Целса (1, 47.). вели он, да је Јаков назван у посланици Галатима (1, 19.) братом Христовим „οὐ τοσοῦτον διὰ τὸ πρὸς ἀῤῥιτος συγγενὲς ἢ τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀναστροφὴν ὅσον διὰ τὸ ἦθος καὶ τὸν λόγον“, шта више он ту полубрачу Христову заједно са својим учитељем Климентом прибраја ширем кругу апостолском.

То се мишљење и таково тумачење ширило после Оригена даље и обухватило је цео исток а примиле га и неки западни Оци. На истоку га налазимо код *Григорија* Ниског (De virginitate.)[1], *Кирила Александријског* (Commentar. in Matth fragmenta)[2], *Епифанија* (Adversus Haereses),[3] *Екумена* (Commentar. in novum testamentum),[4] *Јефтимија Зигабена* (Commentar. in quattuor Evangelia).[5] Од западних отаца тако тумачише „браћу Христову“ *Амвросије Милански* (De institutione virginitatis)[6] и *Иларије Пиктавијски* (Comm in Matth.)[7]. То су главнији тумачи, чије је тумачење православна хришћанска црква усвојила, те својим верним као правилно предала. Не ћемо навађати сва места св. Отаца, који говоре за таково тумачење, али ипак ради тога, да се види, како, су они уверени о истинитости и правилности таковог тумачења и како се у њему не колебају навешћемо бар само нека.

Св. Епифаније описујући крсно страдање И. Христа говори о речима, које је Христос рекао Матери Својој и Свом милом ученику св. апостолу Јовану те примећује: „Њу (Марију) би предао или својим рођацима или деци Јосифовој, да их је овај с њоме имао, мислим Јакову, Јосији, Јуди и Симону, *које је Јосиф с првом женом изродио;* јер налазимо, да он никако није општио с Маријом ни после тога, пошто је Она као неповређена и сасвим неоскврњена дјевојка родила (Adv. Haeres. гл. 28),“ или на другом месту у истом делу: „Јосиф се први пут оженио из племена Јудиног и с том женом је изродио шесторо деце, четворо мушких и двоје женских, као што казују Јеванђеља Марково и Јованово. Његов првенац је Јаков, назван Облиан (што може значити зид или бедем) а који је и праведним прозван те беше најзад Назорej, која реч означава светог.... који је свуда назван братом Господњим.... Он је назван братом Господњим због заједничког неговања, не по природи но из љубави, јер Марија предана Јосифу само изгледаше, да је његова жена, док међу њима не беше никаквог полног општаја (гл. 78.).“

Још ћемо навести само речи двају западних отаца, које јасно говоре у прилог православном тумачењу. Тако *св. Амвросије Милански* у своме делу „De institutione virginitatis“ вели: Сам Господ учи, да се браћом називају (људи) по роду и племену, народу и заједници, те вели: „*Казујем име твоје браћи мојој, усред цркве ћу те хвалити* (Псал. 21, 23).“ а Павао тврди: „*Желео бих, да ја сам будем*

* Сви цитати из Отачких списа су преузети са текста из збирке Migne-ове: Patrologiae cursus completus.

[1] в. Migne: Patr. curs. compl. series graeca tom. 46.
[2] в. Migne: ibidem ser. gr. tom. 72. стр. 866.
[3] в. ibidem tom. 41. стр. 586. и 42. стр. 710.
[4] в. ibidem tom. 118.
[5] в. ibidem tom. 139.
[6] в. ibidem series latina tom. 16.
[7] в. ibidem tom 60.

одлучен од Христа за браћу своју, која су ми род по телу (Римљ. 9, 3.).“ Они Му могаху бити браћом само *по Јосифу а никако по Марији*, што ће свако увидети, ако само мало више буде пажљивије (гл. 6.)“. Или да чујемо, шта нам о томе вели други западни отац *Илариј*? У својим тумачењима на Јеванђеље Матејево говори он: „Заиста врло опаки људи прецењују овде ауктоpитет свога мишљења, јер многи тврде, е је предано, да је Господ наш имао браће. Да су ови били синови Маријини *а не Јосифови из претходнога брака*, никада ју не би Господ у време страдања предао апостолу Јовану као матер, рекавши Матери Својој: жено, ето ти сина и Јовану: ето ти матере (Јов. 19, 26, и 27.).“

Тако ето тумачиће „браћу Христову“ стари тумачи хришћ. цркве, тако тумачиће они, који су били израз цркве, ослањајући се при томе на сведочанство свештеног Предања и на здрав разум, просвећен чистом и правом истином. То тумачење прима и данас православна хришћанска црква. Њезини тумачи данас једногласно уза њ. пристају и признају га за једино правилно. Тако н. пр. *Макарије*, митрополит московски у свом догматичном богословљу вели: „У смислу библских родака а не у смислу браће једноутробне треба узимати назив „браће Господње“: то су била деца то божњега мужа пресвете Дјеве Марије Јосифа од прве жене његове“.[8] Архимандрит *Михаил* пак говори: „Ако се и споменије у Јеванђељу о „браћи Христовој,“ не треба мислити, да су то Његова браћа једноутробна; то су била деца Јосифова из првог му брака, као што тумаче Григорије Писки, Епифаније, Кирил Александријски, Иларије, Јефтимије, Теофилакт и други.“[9] Најзад признати раденик па новозаветној исагогици и егзегетици *Александар Иванов* пише: „У Јеванђељима и другим новозавetним књигама спомиљу се не једном браћа и сестре Христове; но то су управо деца Јосифа, тобожњег оца Исусова, од прве жене његове, а не од Марије, која је поверовању цркве, како до рођења Христова, тако и у рођењу и по рођењу остала Дјевом.“

Мислим, да је ово, што је до сада о православном тумачењу речено, доста, да се види, да ово тумачење има чврста ослоница у свештеном предању; да се види, да не стоји оно протестанско, ничим не поткрепљено, нагађање, да је оваково тумачење само апокрифно казивање, које се ни мало не ослања на старином освећеном предању, по је тенденциозно извртање (Verdrehung) правог стања ствари[10] Доста је, да се види, да не стоји она тврдња Јеронимова, да је ово тумачење управо продукт deliramentum-a apocryphorum.[11] Доста је, да се уверимо, е су на криву путу сви они, који нам веле, да наше тумачење ни у старо ни у ново доба није имало својих бранилаца.[12] Та и на самом западу и у доцније доба беше богослова, који узимаху православно тумачење и уза њ пристајаху, као што беше у прошлом веку Joh. Dav. Michaelis († 1791.) и Thiersch а и други. Тим пре се морамо чудити слободи неких католичких богослова тумача, који таково тумачење ни у обзир не узимају, јер га тобож и само Предање забацује и јер се ослања на самим хипотезама и апокрифним скаскама.[13] Ми смо напротив видели, да је оно баш свештеним Предањем освештано, да има у њему сигурна ослоница, те се не ослања на голим хипотезама. Што се пак тиче његова налажења и у апокрифима, то још не значи, да је то скаска и да се оно може одбацати простим игноpисањем, не навадивши никаквих доказа.

Још нам остаје четврто тумачење, које стоји врло близу православном, но које је поред православног сасвим сувишно. То је тумачење први увео и примио *бл. Теофилакт*, архиепископ бугарски. Оно се данас овако одређује: „*Браћа Христова*“ *су деца Јосифа, заручника пресвете Дјеве Марије, из његова левиратског брака са удовицом његова брата Клеопе.* Овако се

[8] в. Прав. догмат. богословље у преводу преосвештеног епископа Митрофана Шевића, II. део, стр. 47.

[9] в. Евангеліе отъ Матѳя, стр. 32.

[10] в. Dr. B. Weiss: Lehrbuch der Einleitung in das N Testament, стр. 373.

[11] u Commentarius in Matthäum, ad cap. 12.

[12] в. Dr. Aug. Bisping: Op. cit. стр. 310.

[13] в. Ibidem стр. 312.

оно одређује из речи бл. Теофилакта, који говори: „Господ је имао браће и сестара, децу Јосифову, коју је овај родио са женом брата свог Клеопе (Comm. in Matth. 13.).“

Своје мишљење развија бл. Теофилакт отприлике овако: Јосиф имађаше брата Клеопу, који се више пута спомиње у Јованову Јеванђељу. Клеопа умре без деце и сада по левиратском закону мораше Јосиф узети братовљеву удовицу и с њоме изродити потомке свом умрлом брату. На установу тога левиратског брака налазимо у Св. Писму Старог Завета, код законодавца Мојсија. У Поновљеним Законима стоји написано: Ѥщи жe живѣтъ братїа вкупѣ, и оумретъ единъ отъ нихъ, сѣмене же не вѣдетъ емѹ, да не вѣдетъ жена оумершаго внѣ мѫжѹ несродни: братъ мѫжа ея да вниде къ ней и пойметъ ю себѣ къ женѣ, и да поживетъ с нею. И вѣдетъ отроча, еже аще родитсѧ, да постакитсѧ во имѧ оумершаго и не погибнетъ имѧ егѡ отъ Ісраиля (25, 5, и 6). Из те одредбе законске види се дакле јасно, да су деца, која се роде у том левиратском браку или браку из дужности, била законом сматрана као деца умрлог брата њихова природног оца и по њему се и звала. Тако и Јосиф изроди с удовицом свог брата Клеопе шесторо деце, од којих беху четири сина (имена као у Св. Писму) и две кћери: Марија и Саломија. Та деца дакле беху по јудејском левиратском закону деца Клеопова и као такова законом призната, и ако беху рођена деца Јосифова.

Тиме се хтело објаснити место Јеванђелисте Јована (19, 25.), где овај тобож' због левиратског закона назива ову Марију ἡ τοῦ Κλωπᾶ т. ј. кћерју Клеоповом, и ако она беше рођена кћи Јосифова.

Ово мишљење у главном као да је једнако с тумачењем сасвим православним, јер се у главном слажу, т. ј. да су то била деца Јосифова, само што се ближи одношај те деце друкчије приказује. Тамо су то деца из правог брака, деца Јосифова и по природи и по закону, а овде су пак то његова деца само по природи, док их закон не сматра за такову, по за децу умрлог Клеопе. Још бисмо и могли ово тумачење сасвим мирно примити, да се оно не оснива на самим претпоставкама и на силогизмима, чије су премисе самовољно састављене и без икакве историјске доставерности. Тако, ако хоћемо, да се с тим тумачењем сложимо, морамо претпоставити, да је Јосиф имао брата Клеопу, који је умро без деце и то пре Јосифа; морамо претпоставити, да је Марија кћи Клеопова и то по левиратском закону, а не можда, као што је вероватније, баш жена истог Клеопе. Откуда ћемо ми то све дознати? Дали је то потврђено Св. Писмом или свештеним Предањем? Не! Није ни једним ни другим. Оно се и не спомиње до Теофилакта и као да је он једини, који је тако „браћу Христову“ тумачио. Врло мало средњевековних тумача, тако рећи незнатан број, пристадоше уза њ', а у новије доба као да је једини протестански богослов-проповедник *Tholuk*, који се држи Теофилактова тумачења и исто као најправилније прима.

Ово мишљење дакле, и ако је у самој ствари врло сродно са православним, ипак, пошто за своју потврду нема доставерних аргумената, којима би своје тврдње могло поткрепити, те пошто за своје доказивање узима самовољно састављене, готове закључке, основане на самим претпоставкама, мора се као неправилно одлучно одбацити, тим пре, што је поред правилног православног тумачења и сувишним постало.

Нема сумње, да је ово тумачење добро, да би оно било познато још у првим вековима хришћанским, те да би се оно налазило забележено код св. Отаца и Учитеља црквених из раније доба, по што је доба архиепископа Теофилакта; да би оно било поткрепљено и бољом аргументацијом, да би се базирало на чврстом темељу свештеног Предања, да би било освећено примањем св. Отаца, те да би се оно раширило много даље, а не би било ограничено на незнатан број хришћанских егзигита. С тога се врло ретко новији тумачи и упуштају у озбиљнију критику тога тумачења.

Тиме завршисмо први део наше расправе, завршисмо библијски део њен. У њему размотрисмо разна тумачења назива

„браће Христове“ и показасмо, да је у томе најправилније православно тумачење. Сада ћемо прећи на други део, део историјски, у коме ћемо разгледати *Живот и значај „браће Христове“*.

(Наставиће се.)

О посту, на основу вере и науке.

— Аполинарије Ковалицкій —

Постящися братіе тѣлесне, постимся и дѣховне.

У свете дане поста прилични да размислимо о значењу поста. Шта значи пост? Реч пост значи будњу, стражарење. Постећи телесно, постимо и духовно, које данас света црква, и тим нас речима подстиче, да будемо на опрези или да појачаном пажњом мотримо како на своје тело, тако и на душу своју.

Прави хришћански пост се састоји не само у уздржавању тела од извесне врсте јела, него и у уздржавању душе од свега грешнога, из љубави према Богу, из жеље да своју рођену душу у добру васпитамо.

Но, ко није имао прилике да у овом грешном животу чује приговоре против поста и, како се исмевају они, који посте? Па, како се у данашње време врло често чују приговори против поста, то сматрам за своју пастирску дужност, да у души вашој, побожни слушаоци, појачам оданост установама св. цркве наше о посту тиме, што ћу побити све приговоре против поста.

Зашто је, говоре они, установљен пост, зар је Богу потребан наш телесни пост? — Тако је, Богу заиста није потребан наш пост, као што му и ништа друго није потребно од нас, али је пост потребан твојој рођеној души и твоме телу. Време поста је — време нашег самоиспитивања, то је време, кад душа наша даје рачуна о томе, шта смо све ми учинили, што невала и због чега нас савест гризе; време поста — то је време душевне наше жалости због греха. А ко је у жалости, ма и због какве породичне несреће у животу, зар томе и по читаве дане пада на ум јело, зар тај и по читаве ноћи не проводи без сна, без обзира на то, што га сродници и пријатељи опомињу на то, да ће здравље своје изгубити? Ето, зато је и постојао пост код људи свију времена и народа, почињући од Јевреја, Асираца, Индијанаца, Кинеза, Мисираца Грка и Римљана, па до Христианства, где се спасоносна установља поста одликује особитом мудрошћу. Зна се да су сви стари незнабожачки филозофи хвалили пост, или уздржљивост. Платон — тај идеал уздржљивости у незнабожачком свету, држи да је понижење за људско достојанство јести двапута на дан. Оне светле стране, које налазимо у његовим филозофским списима можемо захвалити једино његовој строгој умерености; кроз маглу векова предизображавао је он истине христианске. Зна се такође за постове Питагорејаца, Порфирија, Плотина и других. По мишљењу св. Јеронима и сам Епикур је био човек трезвен. Зенон је само због своје уздржљивости живео 80 година. Платон мисли, да је филозоф Иродије једино због своје трезвености и умерености доживео 100. годину. Римљани су држали своје постове, које је Нума установио, а, по сведоџби Тита Ливија, Римљани су и у време какве велике опште несреће налагали себи особите постове. Катон, Цицерон, Виргилије одликовали су се такође уздржљивошћу. Август је, по Светонију, такође био врло уздржљив. Веспазијан, Марко Аврелије, Север, постили су сваког месеца неколико пута. Ко такође не зна за строги и уздржљиви живот Сенекин и за његове прекрасне мисли о умерености и нравствености?

Уздржљивост је, по мишљењу старих, palladium и чувар мудрости; с тога су и називали Грци уздржљивост σωφροσύνη. „Шта доприноси, вели др. Виреј, више томе, да се сачува умереност, живот, мудрост, чистота обичаја, него биљна храна, тај пост — чувар трезвености, умерености и свију врлина? Чудна ствар, славе Питагору па и Епикура због учења им о скромности у јелу, о чувању дијете, коју увек пропису је медицинска наука при почетку болести као средство најлековитије и оно, које спречава болест, а одбацују религиозни пост, као тиранство“

Да се скупе сва мишљења незнабожачких филозофа о посту, умртвљавању чулности и страсти у себи, морала би се томе посветити читава засебна књига. Позната је стара мудра изрека: sustine et obstine: трпи и укроћуј себе. Овде ћемо навести још речи из Порфиријева састава. Тај нас филозоф учи, „да је средство да се постигне циљ, за коју смо одређени, размишљање о Богу, ослобођење од тела и чулних наслада. Кад би људи били умеренији и већма укрођавали своје тело, били би справедљивији и задовољнији са својом судбом и мање подложни

болестима.“ Неумерене жеље, тиранске страсти — то су мучитељи човечанства. Кад би им се људи одупрли, били би добродетељнији и срећнији.“

Писци романâ и песници, кад год хоће да представе невиност обичајâ какве благородне породице, или, кад хоће да изнесу народ какав као благородан и пун врлина, то свагда стављају на њихове столове воће, мед и млеко, док Омир описује Циклопе, као велике месождере, као људе најстрашније. „Позната је ствар, вели Русо, да су људи, који само са месом живе, обично жестоки и више дивљи од других народа.“ Ова примедба Русоољева није сасвим без основа: испитивања над животињама ју потврђују. Све врсте дивљих зверова су месождери и живе само од плена других животиња, н. пр. лав, тигар, курјак и друге, па сами пси и мачке, које су најсродније са тигром, само што последње две врсте животиња због припитомљења и навике да се и биљном храном хране, нису тако крволочне. Животиње пак, које се искључиво биљном храном хране, одликују се пријатним особинама и мирне су.

То се може рећи и за људе. Људи, који често морају да проливају животињску крв и да се по највише месом хране, немају обично у себи оне пријатности, као људи, који се хране по преимућству биљном храном и који се не баве клањем животиња. Доказано је, да су, после велике француске револуције, јавни преступници и немилосрдни разбојници били већином из броја оних људи, који су у време револуције били извршиоци смртне казне, или они, који су били познати са своје неумерености у животу, или пак они, који су немилосрдно поступали са животињама.

Становници топлих предела, што живе биљном храном, особито су пријатни, спокојни, гостољубиви, а они се у опште хране слатком храном, воћем, бананама, кокосима, пиринцом, брашном и т. д.

Пост је често нуждан ради очувања здравља. То тврде мудраци свију старих времена; умереност називају матером здравља. Св. се Јероним овако изражава о уздржљивости: Mater sanitatis est abstinentia aequitudinis voluptas. Хипократ говори: Homo si parum edit et parum bibit, nullum morbum hoc inducit. На другом пак месту додаје: Optima sunt ad sanitatem, quae modice ingesta sufficiunt ut et fames et sitis sint medela Позната је реч: modicus cibi, medicus sibi. По Галену зависи здравље од тога да се не претоварамо ни јелом ни пићем. Блажени Јероним сведочи, да су исповеснички живот проводили не само стари пустињаци, него и стари филозофи, мисирски жреци и персијски маги. Познато је, да индијски брамини употребљују пост као средство против свих скоро болести.

Као што рекосмо у Христијанству се пост одликује особитом мудрошћу. Не можемо н. пр., а да се не поклонимо пред мудром установом цркве, која нам налаже најстрожији пост баш при наступању пролећа. Пролеће је време, када животињска крв ври, време кожних болести, крвотечења, апоплексије, речју време свих могућих промена у животињском организму, нашто утиче поврат сунца. С погледом на то најбоље је употребљавати биљну храну, да би се избегле рђаве последице од употребе абнормалне крви. Други разлог, који оправдава мудру установу поста у пролеће, састоји се у појму о пролећу као времену, када се по преимућству плоде животиње. Било је потребно да се забрани проливање животињске крви, да би кад прође време поста доспела за нас животињска храна и у већој количини и боље каквоће. —

Па кад знамо и видимо, да и при нашим несрећама у животу жалост своју постом изражавамо, то зашто да не зажелимо да послушамо глас цркви, која нас позива, да жалост своју због грехова изразимо на исти начин, т. ј. постом? Но можда ће когод рећи: може човек жалити и због греха, па да не мора у исти мах лишити себе обичног задовољства. Промислимо мало и уверићемо се, да је то немогуће. Душа, која осећа прекоре савести, она мора да је у бризи и жалости и да се моли Господу да јој опрости њене грехе. И чим је жалост и брига та већа, тим се јасније огледа на телу, јер је душа са телом у тесној вези. И заиста, хоће ли пасти на ум раскошно јело ономе, који је сав обузет самопсипањем и који се брине и стара да се покаје? Хоће ли пасти на ум каква било задовољства или обичне забаве светске ономе, чија је сва мисао на то усредсређена; да заслужи милост од Бога покајањем? Та зар може когод, кад чује и свесрдно прима к срцу у цркви покајне молитве Господу и Владици живота, кад чује Јеванђеље о страдању Господњем и плач цркве пред плаштаницом, може ли тај, чим из цркве изађе, одати се на

пировање, а у исти мах уверавати друге, да њега мори и жалости осећај кајања? Ће, права душевна жалост и брига огледа се и на нашем свакашњем животу. —

Већ је речено, да пост, уздрживост, избегавање вина облагорођава људске обичаје и у опште природу човечју, укроћује дивље страсти у човеку, гнев и необразност карактера.

Но приговарају: пост слаби тело, а Бог неће да ми себе убијамо. Али ти, који ово приговарају, ти заборављају, да црква ослобађа од поста оне, који су болесни и на чији би организам посна храна штетно утицала (Апост. прав. 69; Гангр. саб. 19; одгов. Тим. Алекс. на десето питање и т. д.). И овака одредба цркве зато баш и постоји, што Бог не пште од нас да убијамо своје тело. Као што сведочи Петар Антиохијски држао је преподобни Пахомије Велики у своме манастиру свиње, храњио их отпатцима са братске трпезе, те је једним делом њихова меса храњио странце и посетионе обитељи, а другим, и то већим делом, је храњио остареле и изнемогле монахе.

Богом установљени постови су не само на корист души, него и телу. Они, који посте, познато је да ти дуго живе. У једном медицинском часопису су израчунате године 150 пустињака, — разних климата и столећа, — који су живели само биљном храном. Укупни број њихових година је 11589; према томе просечни број година сваког појединог је 76 год. и 3 месеца. Укупни пак број година нешто толико (150) академичара разних наука и вештина је 10511, т. ј. просеком би живео сваки 67. год. и 2 месеца. На тај начин пост и уздржљивост више доприноси дужини живота, него живот уредан, којим свакојако да живе учени људи. Познато је, да између људи свију звања свештеници понајдуже живе. А шта је разлог томе, ако не то, што људи тога звања, мислећи више него други о свету духовном, живе умереним телесним животом. Говорећи у опште о уздржљивом или неуздржљивом животу треба приметити, да тело умереног човека прима у себе мало, а одлучује још мање, дочим тело неумереног човека прима много, а одлучује несравњено више, а отуда излази то, да у резултату неумерен човек свагда осећа у себи недостатак животне снаге.

Још и то приговарају: хајде да допустимо да је пост у количини хране, али зашто да се пост састоји у каквоћи јела; зар нису по нека јела, која се држе за посна, далеко куснија и хранљивија него мрсна?

Истина је да се и разним посним јелима може стећи тако украсити, да својом раскошношћу превазилази све мрсне трпезе. У животу неких Хришћана често тако и бива. Но такав је пост — фарисејство, што и Спаситељ осуђује. Не треба много говорити, па да се увиди да се такав пост не слаже са постом у духу цркве. Црква ни у колико није поделила храну на посну и мрсну зато, што би се првом смео човек пређести, или зато, да се пронађе вештина, како ће се посно јело удесити слађе и раскошније него мрсно — већ зато, да нам умерена употреба и посног јела напомиње, да је сада време да се више бринемо и размишљамо о својој души, него о телу.

Ти, који замерају, што је црква поделила храну на посну и на мрсну, чине то без основа, јер обраћају пажњу у погледу тога само на спољну страну ствари, а не на унутарњу. Чудновато би било, када би некога, кога би видели у црнини због какве било жалосне породичне несреће, почели укоравати због прилике његова одела само зато, што то одело исто толико стаје, колико и светло. Тај би нам на приговор наш могао одговорити, да њему то одело служи као напомена његове жалости и као знак, по коме онај, који носи таково одело, не треба да учествује у извесним забавама.

Према томе, када би посна храна имала за нас само симболичко значење, и онда би пост био за нас од високог значаја; но наш пост садржи у себи дубљи смисао, а наиме: да укроћује наше сопствене и да служи као жртва Богу. Од свију бића, што живе у свету, само је човек одарен способношћу, да подвргне себе самоиспитивању, самоисправљању; друга бића, што живе у свету, не испитују себе, јер и не могу то. Једини човек и може постити, т. ј. укратити себи не само све што је изобилно око њега, него и оно, него и оно, без чега се може бити. Није ли то, самоиспитивање воље, зашто је у свету само човек способан? Не лежи ли у томе разлог, што су наши предци, који су свесрдно испуњавали установе цркве у погледу поста, владали силном вољом, чврстим карактером, а што у наше време, када се проповеда, да ништа не треба себи да ускраћујемо, има врло, врло много људи, који немају воље, и људи без карактера?

Сећајмо се, дакле, да нам посна храна служи као напомена о времену нашег самоиспитивања, о времену нашег покајничког осећаја пред Богом, о времену нашег самоисправљања.

Они, који у ове дане промењују само количину и квалитет хране, а не промењује на боље своје душевно стање, ти бадава посте, јер ти посте постом фарисејским, који је Господ осудио и за који стари пророци говоре, да је „мерзост пред Господем“. Добри Хришћани пак, постећи телесно, посте и духовно: развезују свезе безбожности, раздрешују решење од бремена, отпуштају потлачене, ломе сваки јарам: преламају хлеб свој гладним и сиромахе, прогнане уводе у кућу, да приме од Христа Бога велику милост.

С руског *С.*

О узроцима ширења назаренства

СА ОБЗИРОМ НА ПРЕДЛОЖЕНИМА О ПОСТУПКУ ПРОТИВ ИСТОГА.

Расправа **Милана Поповића**.

(Настаак)

Није могуће, а да се овде не дотакнем најглавнијег фактора при томе у цркви нашој, који по положају своме репрезентује духовну и унутрашњу страну цркве, а то је; свештенство наше. Тим више то сам учинити дужан, што многи веле, да је отпадању народа нашег од цркве и прелажењу његовом у назаренство искључиво свештенство криво. Далеко нека је и помисао, да ћу пристрасан бити, те сталеж — коме и сам припадам — у обрану узимати; али у хатар истине позадано тврдити смем: да наше свештенство није искључиво узрок назаренству у народу нашем.

Но за стављено питање: је ли свештенство у оној мери криво, што се у народу нашем назаренство шири? Може се са „да“ и „не“ одговорити. Са „да“ на предложено питање можемо одговорити у толико, што заиста искрено признати морамо, да има међу нама и таквих, који не стоје на висини позива свога; има међу свештеницима таквих, који доиста многе мане и недостатке имају, а треба да су: „светлост свету и сол земљи“; те се по томе не прихватају своје пресвете и тешке службе, свога огромна позива, са оном вољом, љубављу, самопрегором и прегалаштвом са чиме — по превасходству треба да је испуњено срце доброга пастира и свештеника народнога, пастира, који по св. Јеванђељу треба да и душу своју положе за стадо, за народ свој.

Зато по неким парохијама нашим наилазимо на те жалосне појаве: да се служба Божја и уопште обреди црквени, и св. тајне у цркви и изван ње, много пута неуредно, на брзу руку и без икакве воље, духовног расположења и полета свршују; да се слабо младеж школска катахизује, нити се реч Божја у св. храму проповеда, те се тако пренебрегава прва и најглавнија дужност свештеника. која — уз његову скрушеност, побожност и благољепност при св. богослужењу — представља прави духовни унутрашњи живот цркве. Иначе је то мртва, то је глува црква — и ако је пуна народа — ако се народ тај живом речи Божјом, са усана пастира свога — душевно не храни, не одушевљава и не подиже са ових ништавих и земних ствари у оне сфере небесне, к Богу Оцу Саздатељу своме; ако се народ не поучава и не облачи у сва оружја духовна, како би — тако духовно наоружан — могао на супрот стати сваком искушењу, сваком непријатељу вере и цркве своје.

Деловање свештенства треба, дакле да је усредсређено у храњењу и неговању душе народа као поверене му пастве. Јер у недостатку те хране, тога душевнога хлеба, који треба да се редовно пружа вернима у св. храму, као непсирином студенцу Јаковљевом, при коме седи Христос Спас наш, те нам кроз св. Јеванђеље говори своју божанствену науку и њоме душу нашу храни: — у недостатку, велим, те праве и истините хране душевне, није чудо што многи православни Срби, у коме је чежња за душевним животом, или сама по себи, или пак инспонарем назаренским пробуђена, — лута, тражи, и по своме убеђењу и налази ту душевну храну, то благо, ма и у лажној, изврнутој и измашћеној науци, у заблуди назаренској. То су врло ретки случајеви да се по неки човек наш одметне у назарене из тога узрока, да тобоже своје побожно чувство задовољи, и да душевни живот свој унапреди, јер то све вели у другству с нама — где влада силан грех и безакоње — не може да постигне.

Напротив пак познато је, да већином потрни грешници и злочинци назаренству прибегавају. Поједини од таквих људи у своме

земном животу — особито у младости својој — кроз дуги низ година непрестано греши и тешким недељама душу своју тереши. Па кад се једном прене и увиди понор, у који ће да се сурва због греха и покварености своје; кад му сва недела његова изађу пред очи, те га грижа савести мучити и кињити почне, — то онда, често, грешник тај из дубине очајне душе своје кличе оне апостолове речи: Ах мене несретна човека! ко ће ме избавити од тела смрти ове? (Римљ. 7. 24). И очајник тај тражи пута и начина како да утиша узбуркане таласе од грижe савести своје, како да умири душу и срце своје. И томе и таквом очајнику приближује се миспонар назаренски, те га свом силом заблуде своје убеђује, да ће он наћи потпуног олакшања души својој, и оправдања пред Богом у новој вери; само нека сваком оном, коме је на каква зла у животу своме учинио признa то и опроштај од њега замоли, па нека ступи онда у заједницу назаренску, те ће кроз препоруђаја средства чистилишта његовог постати светим и праведним човеком.

У таквој прилици Србин православни, који никада у своју цркву не иде, те тако не познаје довољно веру и учење цркве своје, или га пак о томе свештеник учио није; нити пак осећа он миомир оне благодати, коју нам вера и црква наша православна за спасење наше пружа, или га заслепљава лично користољубље и самољубље; — у таквој прилици, велим, Србин тај заборавља на то, да нежна мајка црква наша православна има најближе и најлековитије мелеме за греховне ране наше, у којима, ма како ми тешки грешници били, ма и најцрњи грех на души својој имали, своме греху кроз цркву своју са искреном исповељу и срдачним кајањем милости од Бога и опроштаја задобити можемо. То све, велим, заборавља православни Хришћанин, те немогући одолети грижи савести своје за зла дела, иде да тражи оправдања и спасења тамо, где тога нема и не може бити, иде у назаренство, да тамо лажном обманом утиша прекор савести своје.

Зашто пак то тако бива, зашто се од греха болна душа православног Хришћана не прихвата тих најлековитијих мелема, које му у изобиљу пружа рођена мајка, св. црква наша, него исте тражи и — по великој заблуди својој — и налази, код туђе мајке, мајке не рођене; томе свему није узрок свештенство, јер је оно — као посредник између Бога и људи — увек вољно и орно, да искреном исповеднику својих грехова и срдачном покајнику за исте замоли од Бога опроштај грехова његових и млашћу даном му од Бога од истих разреши га.

Но иначе у деловању свештенства као извршиоца светих тајана, има један недостатак, који миспонару назаренском пружа једно моћно средство, кроз које жртву своју — баш из круга тих приносних злочинаца — често врло лако задобија и у јато своје одмамљује. Тај недостатак лежи: у преподавању тајне покајања верним од стране свештенства, односно у непотпуном и површном исповеђању својих парохијана ради примања св. тајне причешћа. Држим, да је у свима свештенодејствима свештеничким, један од најузвишенијих и најсветијих момента, кад свештеник у тајни покајања бива сведоком пред Богом за све оне грехе, које исповедник кроз њега самом Богу исповеда; те се тако он ставља у положај душевнога лекара, да ране греховне души човековој нанете — нида и лечи. Но може ли свештеник болну од греха душу човекову лечити, кад он о гресима исповедника свога не зна, нити их исповедник духовнику своме казује, нити га пак он о гресима пита? У самој пак ствари како се данас већином практикује, и нема исповеди, него се над исповедником очита једна или две, или пак више пута само она: „разрешителна“ молитва; и тајна је покајања готова, — исповедник се припушта св. тајни причешћа. Ма како лепо свештеник претходно беседно народу: о покајању, о потреби и важности св. причешћа, као хлеба душевног; све ће то можда моментално уплисати на срца паства му, али плода никаква принети неће. Јер као год што је човеку лакше кад се у јаду, беди и невољи света овог другом изјада; тако и душа човекова: јадна, бедна и очајна од греха, тражи да се изјада, јад и очајање своје коме повери. Па може ли душа тако очајна коме се боље изјадити и ране своје греховне открити, него духовнику своме у св. тајни покајања, где се Хришћанин кроз свештеника свога самом Богу исповеда! Но у недостатку овакве праве, истине и законом прописане исповеди, на који недо-

статак мисионари назаренски врло радо прет пружају; — није чудо, ако често слаба и заведена душа православног Хришћанина поклекне, те у назаренству потражи одушке јаду и запају свом душевном, па постепено долази до тога кривог и лажног убеђења, да ће гризу савести своје за почињена зла дела, једино у заједници назаренској уталожити; те се тако духовно препородити и обновити.

Дакле, недостатак у храњењу и неговању душе, односно у пробуђивању религиозне свести у свима фазама живота народног, од стране свештенства бива много пута узрок отпађивању народа нашег од цркве, те и ширењу назаренства у крилу њезином, и одбацивању Православља.

У вези с тим исто тако и недостатак у неговању народносне свести народа нашег — уколико то у делокруг свештенства спада — бива такође узрок тој жалосној појави у народу нашем, да се поједини чланови његови, тако лако растају са дичним именом својим српским и милом народношћу својом, која је са вером нашом тако тесно скопчана, и које нам најсветије аманете: веру, име и народност сачува до данашњег дана, па и данас чува св. црква наша православна.

Но не само да највреднији рад и деловање свештеника у цркви и ван ње, у свој области звања и високог му позива, много допринаша, да се улепша, прошири и учврсти зграда Православља нашег тако, да је никаква најезда непријатељска, па ни назаренска, не би потконавати могла; него још и спољашњи, приватни живот свештеников особите важности има има и служи као мерило за углед и достојанство његово, као и за благостање и напредак цркве и православља нашег. Ако је живот свештеников и на дому и у парохији и свугде где год се он појави: чист, уредан, морални, у сваком погледу угледан и умерен, љубазношћу, миром и слогом задахнут; — то се онда тиме од стране његове поставља чврст и непробојан бедем, кроз који никако у цркву и народ наш не би могао продрети непријатељ вере и цркве и Српства нашег. Напротив пак, ако живот свештеников не стоји на висини морала, ако није украшен ни једном врлином, која треба да га краси као правога свештеника и пастира народног, ако живот његов тоне у понор свију страсти и жеља телесних и светских; — то зар не ће то бити врло често узрок побијању угледа и достојанства свештеничког народу, те према томе и постепеном хладњењу народа нашег према вери и цркви, па из томе и бржем опадњењу његовом од цркве своје и прелажењу у назаренство!? Делимично, дакле, свештенство носи на себи одговорност због ширења назаренства у народу нашем.

Остало би још да се докаже — као што је у овој расправи напред речено — да свештенство у оне и није криво појави и тако рапидном (?) ширењу назаренства у народу нашем. Но то се јасно из оних редова расправе ове прочитати и проучити може, где смо говорили: какакав треба да је свештеник и у високој служби својој у цркви и ван ње, као и у општењу животу и опхођењу своме са поверени му паством. На ако је свештеник заиста такав, какав треба да је, ако — колико год више као човек може — чува светињу позива, као и достојанство чина свога тако, да му нико не би могао рећи, е је чина свога недостојан; — то онда држим, да тај и такав свештеник мора ослобођен бити од те и такве оптужбе, да назаренству контигентна пружа односно да је он крив, што му се у парохији назаренство шири.

Но што се пак у парохији тако једнога, у сваком погледу ваљаног свештеника назарена налази и број истих расте, — то бива зато, што је свештеник тај у парохији тој већ затекао назаренством окужено стадо своје духовно. А што се пак у парохији му, — поред свег његовог благородног и корисног рада, пак назаренство шири; — то бива опет често зато, што и други позвани фактори на пољу томе не потпомажу свештеника свога у његову раду и високом, — али тешком позиву пастирском.

Јер, опште име пастир, у смислу св. Јеванђеља, приписује се не само духовним лицима: свештеницима, којима је поверено старање о душама људским; него се исто име придаје и свакој личности или светској власти, којима је такође поверен народ, да се о добру, срећи и напретку његовом старају. Но пошто је пак права и истинита срећа сваког појединог човека постигнута онда, ако је душа његова у побожности и богобојажљивости васпитана; и одневана; — то су онда и па-

стири народни дужни мисао своју свагда Богу обраћати — јер је свака власт од Бога дана, — те тиме уједно и пример побожности народу давати, и св. храм Божји ревносно посхађати и народ у исти упућивати. Не чине ли они тако, то онда тиме подржавају и стварају дисхармонију са радом свештеничким на пољу томе духовном; те тако наравно носе и они на себи одговорност са тако велике запарложености поља тога у цркви нашој, ради чега је и могао у толикој мери завладати нехат, немар, равнодушност народа нашег према вери, цркви и имену свом, те по томе се тако развити и распространити назаренство у Сриству нашем. (Наставиће се.)

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По **Михајловском** „Словару“ и другим изворима ради **Ст. С. Илкић.**

(Наставак)

Сїнай — је гора у арапској пустињи, на којој је Бог дао закон Мојсеју (II. Мојс. 19, 1).

Сїѡнъ — је реч јеврејска и значи *место страже, хумка.* Сион је гора у Јерусалиму, на северној страни његовој. У духовном смислу, под Сионом се подразумева старозаветна црква, којој је прво проповедано Јеванђеље и из које је пренесено међу све остале народе.

Скинїа — је реч грчка и значи *шатор, сеница, колиба.* Скинијом се називала црква Израиљска, која се могла преносити с једног места на друго. Ова се црква називаше још и „**сѣнь свидѣнїа**“ т. ј. храм закона Божјег и скинија Силомска (пс. 77, 7), јер дуго времена бејаше у граду Силому. У духовном смислу скинија изображаваше небесну скинију у којој нас архијерej Христос заступа.

Славословїе — је прослављање Бога речима или песма у славу Божју. У ширем смислу славословље је свака песма, у којој се Бог слави; али у црквеном језику под **славословїемъ** се подразумева *само* она песма, коју су анђели појали, у славу Спасителу приликом рођења Му на земљи, и која гласи: **Слава въ вышнихъ Богѣ и на земли миръ, въ человѣцѣхъ благоволенїе.** Због краткоће своје, ово се славословље назива *малим*, а уједно назива се тако и ради разлике од *великог славословља*, које је опширније излагање малога. Мало славословље чита се на јутрењи пред шестопсалмијем, а велико се чита, а кад год се по изричном наређењу устава и поје, на крају јутрење и на вечерњу. Велико славословље започиње се малим, а завршује се молитвом Богу, да би нас у току дотичне ноћи, односно наступајућега дана сачувао, од сваког греха. Празничко славословље завршује се појањем тријесте песме, (в. **тріскаѳ**). —

У Русији су при појању славословља, отворене царске двери.

Служебникъ — је богослужбена књига, у којој се налази ред и начин служења вечерње, јутрење и литургије Јована Златоустог, Василија Великог и Григорија Двојеслова (пређеосвећених дарова). За служење вечерње и јутрење у служебнику се налазе само јектеније и уздаси, које ђакон односно свештеник на глас говори и молитве које тихо чита свештеник. Међутим, литургије су потпуно изложене, будући да сваку литургију свршује свештеник сам, — а појање и читање чтеца и певаца при св. литургији, само је део онога што и свештеник мора прочитати у току служења свете литургије. На крају служебника налази се т. з. **изъ̀ѧснїѧ учителныѧ**“, у којем се налазе савети и поуке свештенику, да би се могао достојно спремити за служење св. литургије, односно да би умео правилно поступати у разним и евентуално изненадним случајевима при свршавању св. Евхаристије. С тога је служебник неопходно потребан свештенику, те га зато при рукополагању архијерej даје у руке рукоположеном новом свештенику.

Смѵрна — је врста мирисаве смоле, која има то својство, да сачува од трулења. Њоме су Јевреји помазали тела својих умрлих (Јов. 19, 39.). Смирна је горког куса; њу су мучитељи Христови у вину растварали и њоме су појили Христа на крсту.

Солея — је узвишено место пред иконостасом које у сарајерној дужини заузима целу ширину храма, од северног до јужног зида Пре свега солеја служи на то, да би народ могао добро видети сва она дејства, која свештеник при Богослужењу врши, ван олтара. Будући да је солеја одређена само за свештено — и црквенослужитеље, служи она и на то, да би се ови слободније и без икаких сметња могли кретати и своје дужности обављати. (С тога је солеја у руским храмо-

нима, иноком оградом одељења од осталог храма). На солеји — код царских двери причешћују се верни. Сама реч *солеа*, по свој прилици биће, да долази од јеврејских речи *sollia* — *груда, насип*, узвишење. Латинску пак реч sollium, можемо сматрати пре за позајмљену од Грка, него за корен речи *солеа*

Сопрестолїе. — Под сопрестолијем подразумевају се седишта, што се налазе у олтару с обе стране горњег места, на којима седе презвитери (в. **горнее мѣсто**).

Сорокоўстъ — Сорочины. — Обе ове речи долазе од руске речи сорокъ — четрдесет, и ма да нису у употреби у нашем црквеном језику, — већ само у руском — ипак ћемо их објаснити, јер побожни обичај, којему оне за назив служе и код нас се врши.

Сорокоустом се назива спомињање умрлога у току четрдесет дана рачунајући од дана смрти. Код нас се ово спомињање назива *сарандаром Сорочинама* пак назива се спомињање умрлога, на сам четрдесети дан од смрти му (шестонедељни помен.). Спомињање ово састоји се у главноме у служењу св. литургије и појању литија за спасење душе умрлога. Четрдесетодневно спомињање потпуно одговара душевном расположењу живих, којима је потребна утеха у тузи за изгубљеном милом личношћу, а исто тако одговара и стању душа умрлих, којима је потребна помоћ у новој области, у коју се преселише. Горка и преголема туга мужа за женом, оца за сином, родитеља за децом, деце за родитељима и у опште друга за другом, нигде и ни у чему не може наћи боље и стварније утехе, осим у цркви и у молитви Молитвом изазване сузе, олакшавају бол срца, под којим би оне, као под тешким теретом малаксало и пропало: узвишена садржина молитава за умрле, обнавља у срцима ојађене своје покојнике, вилo ухање на живот вечни и учвршћује им наду о спасењу душе умрлога. Молитвом за умрле, остварују се и обистињавају се речи псалмопевца који говори: **аѕъ молѧхсѧ, и молитва моѧ къ нѣдро мое возвратится**, (у 34. ст. 13), јер је четрдесетодневни молитвени помен довољан, да ублажи велику тугу ожалошћених. Узрок, због којега је установљено четрдесетодневно спомињање, свакако лежи у сазнању, да је умрлима веома потребна молитва. О томе, због чега је заведено, да се баш у четрдесети дан држи нарочити помен, постоје различна мишљења; но по свој прилици главни узрок биће учење свете цркве, по којем душа човечја после смрти му подлежи посебном суду, који нам је у животу преподобне Теодоре, приказан у облику *митарстава*, и што се исти посебни суд не завршује пре четрдесетог дана, рачунајући од дана смрти. С тога је и света Црква, као брижна мајка, одредила, да у току тих четрдесет дана, помаже души умрлога срдачном и непрестаном молитвом.

Осим четрдесетодневног помена, држи се погодишњи и годишњи молитвени помен; а постоји и вечити помен, који се врши у извесном храму а за спасење душа оних, који то жеље и у ту сврху светом храму дотичном милодар оставе. Вечити помен назива се код нас парусијом.

(Наставиће се.)

Књижевни прикази и оцене.

„Исторія раздѣленія церквей въ IX. X. и XI. вѣкахъ“ *А. П. Лебедева*, заслужоннаго профессора Московскаго университета. Москва. 1900.

Како је уследало свијета дјело римокатоличког научењака Хергенретера „о патријарху Фотију“[1] — за чијим се дјелом поведоше и њекоји писци источне цркве[2] — постаде још већа потреба у православној богословској књижевности: да се напише објективна радња у питању о узроцима одјељења западне цркве од источне, и у питању улоге, коју су у томе одјељењу играли преставници државне и црквене власти како Истока тако и Запада: „veritatem laborare nimis saepe, ajunt, extingui nunquam“. У руској богословској литератури налазимо, додуше, прије Лебедјевог дјела самосталнијех радња о томе питању,[3] али дјело г. Лебедјева заслу-

[1] Hergenröther. Photius, Patriarch von Constantinopel. III. Bände. Regensburg. 1867—69.

[2] Сравни „Борьба и раздѣленіе церквей въ половинѣ IX-го вѣка“ од И. М. Добротворскаго, проф. казанскаго универ. у „Хр. Чтеніи“ за 1868. г. III.

[3] Герасимъ Яредъ — „Отзывы о св. Фотіи, патріархѣ Константинопольскомъ — его современниковъ и связи съ исторіей политическихъ партій Византійской имперіи“ у „Хр. Чтеніи,“ за 1872—1873. г. и проф. Петр. Дух. Акад. И. А. Скабалановича — „Раздѣленіе церквей при патріархѣ Михаилѣ Керулларіи у „Хр. Чтен.“ 1884. II. дио и 1885. I. дио.

жује особиту пажњу, јер је писац проучио све познате изворе и дјела, која о томе предмету говоре у иностраној и руској[4] литератури. Писац је своје дјело подијелио на три дијела. Први дио говори о односајима Истока и Запада у деветом вијеку. (стр. 1—301.) У томе дијелу, а у првом одјељку (први се дио дијели на 8 одјељака) слика писац односаје Византије и Рима од почетка Фотијева патријаршитва до сабора 861. године. (стр. 35—51.) У другом је одјељку изложен рад цариградског сабора 861. године. (стр. 51—64.) У трећем се говори о борби паше Николе I. са патријархом Фотијем (стр. 65—103.) У четвртом слика автор друго патријаршитво Игњатија од 867—869. године. (стр. 104—126.) У петом је описан цариградски сабор 869—870. год.; који на Западу сматрају за осми васељенски. (стр. 127—200.) У шестом је описивање успостављања Фотијева на патријаршку катедру послије смрти Игњатија. У петом одјељку говори автор о папама: Адријану II. и Јовану VIII (стр. 201—233.). У седмом одјељку излаже писац цариградски сабор 879—800 године — сабор, који се зове Софијским, и који се кадгод на Истоку назива осмим васељенским. (стр. 234—298.) У осмом одјељку изложена је посљедња борба паше Јована VIII. против патријарха Фотија. (стр. 298—301.) — У другом дијелу, који обухвата десета вијек, излаже писац узајамне односаје византијске и римске цркве за патријарха Николе Мистика (стр. 302—320.). Треће дио обухвата једанаести вијек, гдје се слика коначно раздјељење цркава. (стр. 321—344.) Писац нам објективно показује у свијем спомэјима западне цркве с источном тежњу римских епископа, да per fas et nefas дођу до власти и над источном Црквом,[5] што се је особито јасно показало повлашћем римских легата у Цариграду за патријарха Михаила Керуларија,[6] и очем нам јасно свједочи грамата, у којој римски легати анатемишу источну Цркву,[7] — грамата, коју и римокатолички писци сматрају неумјереном.[8] Автор завршује своје дјело истинитијем ријечима: „Римскаја церковь вселенародно въ Константинополѣ произноситъ анаѳему на самую церковь Константинопольскую; Константинополь отвѣчаетъ тѣмъ же Риму, хотя и въ болѣе мягкой формѣ. Такимъ образомъ, дѣйствительный поводъ къ окончательному раздѣленію церквей даетъ опять Римская церковь.“ (стр. 349—344.)

Поред све тачности и објективности писца, налазимо у дјелу г. Лебеђева крупну погрјешку.

Осуђујући римског епископа — с потпуним правом — за његово допуштање четвртог брака имератотору византијском Лаву VI., писац хоће на основу ријечи св. ап. Павла у I. посланици Коринћанима, (гл. 7. ст. 8.) да докаже, да се у њима дозвољава други брак само удовицама, али не удовима. (стр. 317.) У осталом то су ријечи патријарха Николе Мистика,[9] али их писац наводи као своје, јер не носе знака цитирања, док остали дио истог писма наводи г. автор као ријечи патријарха. Патријарх Никола потпуно је прав — са тачке хришћанског моралног учења — кад кори римску цркву зато, што је дозволила Лаву VI. ступити у четврти брак, само је неправилно у томе случају позивање на ријечи св. ап. Павла: „Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν“ (1 Кор. 7, 8.)

Потпуно је појмљиво, што је патријарх занешен праведним укоравањем римске цркве због дозволе четвртог брака, хтио навести и тобоже буквално свједочанство св. Писма у своју корист, али то не можемо опростити професору Лебеђеву, изашетом и дјеловатељу въ церкви Константинопольской такъ, какъ будто бы она была подчинена Римской церкви, и какъ будто бы онъ принесъ сюда въ качествѣ уполномоченнаго отъ Рима, которому Константинопольскій патріархъ обязанъ былъ вполнѣ послушенъ“. Сравни и проф. Скабалановича у „Хр. Чтен“ за 1885. г. т. I. р. 121.1[2].

[4] пиди „Указатель русской литературы ... у самој књизи стр. 345—415.

[5] „И потъ папа, ради земныхъ разсчетовъ рѣшается пожертвовать традиціями Римской каѳедры“ стр. 250. На другом мјесту исте те радње доказује историјски тврдњу богослова и наученька Гетѓ, који говори: „Изъ этихъ писемъ (папе Адријана патр. Игнатију и властима о Бугарској) хорошо можно понять, что Римъ, заботясь о возстановленіи Игнатія, преслѣдовалъ не любовь къ справедливости, но вымышлялъ только случай утвердить свое господство и на Востокѣ. Игнатій въ глазахъ папы сталъ настолько же виновнымъ, какъ и Фотій, когда онъ не хотѣлъ подчиниться папской власти“. (стр. 212.)

[6] „Съ поразительнымъ самообольщеніемъ Гумберъ

[7] Migne. cur. lat. том 143. col 1002—4.

[8] „Auch diese Excommunicationsurkunde hält nicht das gehörige Mass, indem sie bei Cerularius und seinen Freunden alle möglichen alten Häresien wieder findet.“ Hefele. Conciliengeschichte. Freiburg 1879. 4, Band. s. 775. приједба 3.

[9] „Καὶ μὴ δ' ἐπὶ δεύτερογάμῳ συναλγεῖν ἀνδρὶ συγχαιρεῖν φάναι· Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν ἐὰν μείνωσιν οὕτως· εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· γυναικὶ μὲν χηρευούσῃ ἀπὸ ἀνδρὸς ἑαυτῆς συνάψαι διὰτὸ ἀσθενὲς, ἀνδρὶ δὲ οὐδαμοῦ χηρεύοντι“. Migne. CXI. Epistolae Nikolai Cp. Patriarchae col. 208.

као објективном посматраоцу историје. То је учење римског законодавства,[10] а не хришћанског морала. Познато је, да су по учењу Христа Спаситеља дужности и права хришћанских супруга потпуно једнака: „нѣсть мужескій полъ, ни женскій" (Галат. 3, 28.) Тако учи св. православна црква — а тако су учили и св. Оци цркве. Св. Јерм (конџем првог вијека) у свом дјелу „Пастир" говори: „Propter poenitentiam ergo non debet, dimissa conjuge sua, vir aliam ducere. Hicactus similis est, et in viro, et in muliere."[11] Исто тако схвата и св. Василије Велики

[11] Migne. s. gr. II. p. 919—920.

узајмни одношај између мужа и жене у хришћанском браку. Он каже: Ἡ δὲ τοῦ Κυρίου ἀπόφασις, κατὰ μὲν τὴν τῆς ἐννοίας ἀκολουθίαν, ἐξίσου καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ἁρμόζει, περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι γάμου ἐξίστασθαι, παρεκτὸς λόγου πορνείας."[12]

Блажени Јероним, пишући о односима мужа и жене, говори, да у том погледу постоји разлика између учења римског законодавства и хришћанског учења, да у Хришћанству постоји равноправност у томе погледу. „Quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in feminas... Aliae sunt leges Caesarum, aliae Christi: aliud Papianus, aliud, Paulus noster praecipit... Apud nos, quod non licet feminis, aeque non licet viris."[13] — говори св. Отац. И блаж. Августин учи, да је у брачном праву једнак и муж и жена — „par forma est in isto jure conjugii inter virum et mulierem."[14] Ма да смо указали на речену погрешку, инак дјело проф. Лебедева остаје најбољим у руској богословско-историјској литератури у питању раздјељења цркава, зато, г. аутор: „sume superbiam, quaesitam meritis."

Душан Јакшић
професор богословије.

[10] Thönes. die christl. Ansch. d. Ehe. s. 103—106.
[11] Migne. s. gr. IV. col. 677.
[12] Migne. S. Lat. XXII.cob. 691.
[14] Migne. S. Lat. XXXIV. col. 1251.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Свештенички Конвикат**) Његова Светост, преузвишени господин, патријарх наш *Георгије Бранковић*, благоизволео је најмилостивије одобрити:

1.) закључак дана 6 (18) октобра 1899 г. у Митровици одржане скупштине свештеничко-удовичко-пенсионалног завода Архидијецезе Карловачке, којим је закључком решено, да се у место досада постојећега тога Завода, *са* $^2/_3$ *завештаја блаженопочившега патријарха* **Германа Анђелића** *од 6. октобра 1887., оснује Архидијецезални православни српски свештенички Конвикат у Ср. Карловцима*;"

2.,) *Правила* тога Конвикта.

Ми ћемо у наредном броју донети и поменути закључак и ова правила.

Засада само јављајући ову радосну вест нашеи свештенству уверени смо, да ће оно са искреном благодарношћу кликнути, с нама заједно: Слава и хвала добротвору свога свештенства, Слава и хвала Његовој Светости, патријарху *Георгију Бранковићу*!

(**Митрополитски Црквени Савет**) држао је своје Седнице прошлога уторка, среде и четвртка, под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија*. Присутни су били чланови: високопреосвештена господа епископи *Мирон* и *Митрофан*, вереч. г. г. архимандрит Крушедолски *Анатолије Јанковић*, протопрезвитери *Јован Борота*, и *Јован Вучковић*, те г. г. *Др. Стеван Павловић* и *Лазар Обреновић*.

(**Школски Савет**) држао је своје седнице прошлога петка и суботе, под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија* Присутни су били чланови, вереч. г. протопрезвитер *Јован Борота*, г. г. *Стеван Лазић Теофило Димић* и *Никола Ђ. Вукићевић*.

(**Освећење храма у Бешки**). Дана 5 (18) марта о. г., у прошлу недељу, освећен је новоправљени св. храм у Бешки. Чин освећења извршио је, по високом овлашћењу Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија*, протопрезвитер Карловачки Јован Јеремић, наговоривши том приликом сходну проповед и саборно служећи св. литургију са паросима: Стеваном Јанковићем, Светозаром Дујановићем, Светозаром Вуковићем и Јованом Чучулићем, те јеромонахом манастира Крушедола Пантелејмоном Живићем.

(**Парастос.**) Управа манастира Беочина приредила је јучер 11 (24) марта у саборној цркви Карловачкој парастос упокојеном настојатељу манастира Беочина архимандриту *Платону Телечком*. На парастосу је благоизволео присуствовати високопреосвештени г. епископ *Мирон*, а начелствовао је вереч. г. архимандрит крушедолски *Анатолије Јанковић*.

Читуља.

† Јереј Адам Дрндарски

парох Идворски.

Јереј Адам Дрндарски парох Идворски преминуо је 22. фебруара о. г. у дубокој старости у 84. г. свога живота, а сахрањен је 24. фебруара уз многобројно саучешће својих парохијана. Покојник се родио у Добрици 26. Априла 1816. г. где је и основне науке свршио, затим је наставио у. ав. тривијалну школу и течај за Учитеља у Панчеву. Богословију свршио је у Вршцу. Као учитељ делао је у више овдашњих општина и кад је рукоположен за презвитера 1859. буде постављен у Идвор, где је до смрти своје и остао, верно и примерно служећи Богу и цркви и учећи народ свој.

Лака му црна земља и вечна памят!

Ј. С.

Тумачење Јеванђеља са Беседама

од Архимандрита Фирмилијана

Најновије издање у 3 књиге, које износе преко 70 штампаних табака, велике осмине, на најфинијој хартији, а у тврдом кожном повезу, може се добити за 5 фор. и 50 новчића, само у позатој радњи свију црквених утвари, књига, Јеванђеља и црквених и свештеничких одела.

В. Марковић и Павловић

у Београду и Земуну.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е. К. 20. ех 1900.

СТЕЧАЈ. 22 1—3

Овим се расписује стечај на парохију првог разреда у Рајеци (Fiume).

Рок је пријављивању до 23. априла 1900. по стар. кал.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, дне 10. фебруара 1900.

Михаило
епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене познађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона, која имају дуготрајнији, спажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижар В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 165.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 12.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 19. марта 1900.

Закључак

дана 6. (18.) октобра 1899 године у Митровици одржане скупштине свештеничко-удовичко-пензионалнога Завода Архидијецезе Карловачке у предмету осниваља: „Архидијецезалнога православнога српскога свештеничкога Конвикта у Ср. Карловцима.“

Пошто је услед уредбе од 18 (30.) јануара 1892. и њоме основаног општега мировинскога фонда за удовице и сироту децу српског православног свештенства Митрополије Карловачке, те услед спојења чланаринског иметка свештеничко- удовичког пензијоналног Завода Архидијецезе Карловачке са овим општим фондом, овоме Заводу престало првобитно мировинско опредељење;

но пошто је и после тога истоме Заводу остала на располагање завештајним писмом блаженоупокојенога патријарха *Германа Анђелића* од 6. октобра 1887. завештана сума од 20.000 фор. спп.;

и пошто ће, услед оживотвореногa мировинскога фонда за народно-црквене чиновнике и професоре у Митрополији Карловачкој, истоме Заводу припасти у властитост и располагање и онај други завештај блаженоупокојенога патријарха *Германа Анђелића* од 6. октобра 1887. у износу од 27.000 ф. спп., до оснивања поменутога фонда намењен издавању мировина професорима Карловачке гимназије;

пошто оним завештајима, гласом првога завештајнога писма од 6. октобра 1887. и није сврха свештеничко-удовичко мировинска, него са доходцима истих има да располаже гореименованога Завода односни орган „по своме благонахођењу, делећи такве (потпоре) међу удовице свештеничке и њихову сирочад“;

те пошто се то дељење може установити на начин, који за то најсходнијим пронађе заступство гореименованога Завода, а одобри овога Патрон;

пошто се најсходнијим начином, по мишљењу оне скупштине, сматра тај, да се са $^2/_3$ тих завештаја и њихових доходака осniује и надржава „Архидијецезални православни српски свештенички Конвикат у Ср. Карловцима“, а са $^1/_3$ да се одели то рукује и камата од те $^1/_3$ завештаја, да се годишње дели као потпора свештеничким сиротим удовицама и њи-

ховој сирочади у Архидијецези Карловачкој;

и пошто би се у тако основани Конвикат могла уз наплату примати и деца без разлике свештеника Митрополије Карловачке, и то из разлога, што би се тиме сама установа Конвикта унапређивала и што би се тиме установом том у сусрет изашло целоме свештенству Митрополије Карловачке, без да се окрњи, било ма чим, право Архидијецезалнога свештенства на гореименоване завештаје и у случаю доје са интенцијом њихова завештаоца, то скупштина на свију овде побројаних разлога закључује:

1. Да се у место досада постојећега свештенично-удовичко-пензионалнога Завода Архидијецезе Карловачке, са $^2/_3$ завештаја блаженоупокојенога патријарха *Германа Анђелића* од 6. октобра 1887. у своти од 20.000 фор. спп., што се већ у властитости и поседу тога Завода налазе, оснује „Архидијецезални православни српски свештенички Конвикат у Ср. Карловцима“ за децу свештеничких удовица Архидијецезе Карловачке, односно, према правилима тога Конвикта, и за сву осталу свештеничку децу у Митрополији Карловачкој.

2. Са $^1/_3$ истога завештаја, да управа Конвикта засебно рукује, те камата на исту $^1/_3$ да се, према правилима Конвикта, издаје као потпора сиротим свештеничким удовицама и њиховој сирочади у Архидијецези Карловачкој.

3. Да се правила Конвикта, што ће их ова скупштина, сходно овде изложеној срећи, донети, заједно са овим закључком подастру Његовој Светости, Архиепископу и Митрополиту Карловачком и Патријарху српском, преузвишеном Господину *Георгију Бранковићу*, на високо одобрење.

4. Да се горе именовани други завештај блаженоупокојенога патријарха *Германа Анђелића* од 6. октобра 1887. у износу од 27.000 фор спп., кад исти дође у властитост и посед Конвикта, употребити има као и онај први у свршке, у тачци 1. и 2 изложене.

5. Да се наабере привремени Патронат Конвикта, који ће одмах после одобрења овога закључка примити од постојећега бриговодства гореименованога Завода у своју управу цео иметак тога Завода и све списе, који се на исти односе, а првој скупштини Конвикта спремити на претрес кућевни ред Конвикта, те исту скупштину кад потребно буде — сазнати.

Правила.

Архидијецезалнога православнога српскога свештеничкога Конвикта у Ср. Карловцима

§ 1. Из завештаја блаженоупокојенога патријарха српскога *Германа Анђелића*, од 6. октобра 1887., дарованога бившем свештенично-удовичком пензионалном Заводу Архидијецезе Карковачке, оснива се: „Архидијецезални православни српски свештенички Конвикат у Ср. Карловцима“.

§ 2. Сва права и дужности, која је до сада вршио исти завод, као руководитељ тога завештаја, прелазе од дана одобрења ових правила на овај Конвикат.

§ 3. Доходак од две трећине ($^2/_3$) истога завештаја употребљаваће се на цељи Конвикта, а доходак једне трећине ($^1/_3$) на подељивање потпора сиротим свештеничким удовицама Архидијецезе Карловачке и њиховој сирочади.

§ 4. Цељ Конвикта је, да олакша и успешнијим учини школовање деце свештеничких удовица Архидијецезе Карловачке, а по одредбама ових правила и остале свештеничке деце у Митрополији Карловачкој, која се у Ср. Карловцима уче, надаље, да подељивањем потпора притиче у помоћ свештеничким удовицама Архидијецезе Карловачке и њиховој сирочади (види § 3)

§ 5. Конвикат стоји под заштитом свагданьега православнога Архиепископа и Митрополита Карловачкога и Патријарха српскога, односно Његова заменика као врховнога Патрона свога.

§ 6. Права врховнога Патрона јесу:

а.) Потврђује ова правила и кућевни ред Конвикта.

б.) Прима на знање пријаве о сазиву

редовних и ванредних састанака скупштинских, са овнаком дневнога им реда;

в.) Председава скупштинским седницама, кад је истима присутан;

г.) Одобрава закључке скупштинске, који се односе на унутрашњу дисциплину Конвикта.

д.) Потврђује избор председника Конвиктског;

ђ.) Одобрава скупштинске закључке, који би се тицали измене ових правила или престанка Конвикта.

§ 7. Чланови Конвикта јесу: редовни и почасни.

§ 8. Редовним чланом може бити и постаје сваки свештеник православне српске Митрополије Карловачке, кад уплати или у једанпут или у пет *полугодишњих* оброка по 20 фор. чланаринску таксу од 100 фор.

§ 9. Почасни чланови могу бити Срби и Српкиње који се за Конвикт заслужним покажу, а скупштина Конвикта их за такве прогласи.

§ 10. Ступање у чланство, као и иступање из чланства, има се писмено пријавити Патронату Конвикта. Уплаћена чланарина оних чланова, који су из чланства иступили, припада Конвикту.

§ 11. И члановима редовним и члановима почаснима издаје Конвикат, са потписом председника и тајника, дипломе.

§ 12. Редовним члановима припада право:

а.) гласа у скупштини;

б.) активног и пасивног избора часника и патрона;

в.) потраживање за децу своју питомачких места у Конвикту.

§ 13. Питомаца у Конвикту има три врсте, који уживају стан, огрев, осветљење и храну: а.) бесплатно, б.) по спуштеној цени и в.) уз пуну месечну плату, коју ће скупштина одредити.

§ 14. Бесплатно издржавање у Конвикту имаће деца сиротих свештеничких удовица Архидијецезе Карловачке; по спуштеној цени деца редовних чланова, а уз пуну месечну плату деца свију без разлике свештеника православне српске Митрополије Карловачке, онда и дотле, кад и док у школским наукама најмање довољан успех показку и ако су доброг владања.

§ 15. Изимно, могу се у прву врсту питомаца примити и деца живих а сиромашнога стања свештеника из Архидијецезе Карловачке, а у другу врсту и деца умрлих свештеника изван Архидијецезе у Митрополији Карловачкој, којих родитељи ради сиромаштва нису били редовни чланови, но која су деца одличнога успеха у наукама и похвалнога владања.

§ 16. Број питомачких места, све три врсте, одређује сваке године скупштина и путем расписаног стечаја их обнародује.

§ 17. Стечај овај расписује Патронат Конвикта по закључку скупштинском, прима молбе компетената, те их са својим предлогом подноси скупштини на решење.

§ 18. Ако се у течају школске године, управни које питомачко место у Конвикту, попуњује га Патронат Конвикта, и о томе извештава скупштину ради накнадног одобрења (§ 38. г.).

§ 19. Издржавање питомаца у Конвикту траје за цело време сваке школске године.

§ 20 Питомци се имају владати по прописима кућевнога реда, што ће га скупштина прописати.

§ 21. Питомци, који дођу у упорни сукоб са кућевним редом и постану од штетнога утецаја по ред и дисциплину у Конвикту, лишавају се питомачкога места, те искључују из Конвикта, без обзира у коју врсту питомаца спадају.

§ 22. Одлуке о искључењу питомаца доноси Патронат Конвикта, уз накнадно одобрење скупштинско.

Органи Конвиктске управе.

§ 23. Органи Конвитско управе јесу:

а.) Скупштина

б.) Патронат

в.) Часници

А) *Скупштина.*

§ 24. Скупштину сазива председник редовно сваке године у месецу јулу, у Ср. Карловце, но по потреби може, а на

захтев 15 редовних чланова, уз претходно означење предмета, ради којега се тражи сазив ванредне скупштине, дужан је председник ову сазвати и ванредно.

§ 25. Сазив сваке скупштине председник претходно пријављује ради знања врховноме Патрону са означењем дневнога реда.

§ 26. Сазивање скупштине бива огласом у званичном листу Митрополије Карловачке, а по решењу скупштинском и путем других јавних листова, и позивницом за сваког члана оснивача, бар десет дана пре скупштинскога састанка.

У позивима и огласу има бити означен скупштински дневни ред.

§ 27. Скупштина се конститујише изборомъ председника, потпредседника и, до избора Конвиктскога тајника, привременога перовође.

§ 28. Да скупштина може доносити одлуке, мора бити присутна $^1/_4$ редовних чланова, а одлуке доноси надполовичном већином гласова.

При једнакој подели гласова, одлучује глас председникова, који само у том случају гласа.

§ 29. Ако се на први позив не скупи $^1/_4$ чланова, дужан је председник у року од 14 дана сазвати нову скупштину, која ће власна бити доносити одлуке без обзира на број присутних чланова.

§ 30. Скупштински записник се саставља за трајање седнице, и после прочитања оверовљује потписима председника, тајника и двојице за то изабраних чланова.

§ 31. Записник се ради знања подастире у препису врховноме Патрону.

§ 32. Закључци скупштински, који се односе на унутарњу дисциплину Конвикта, подастиру се врховном Патрону засебном представком на високо одобрење, (§ 6. г.), које ће уследити у року од 30 дана. По минулом року том сматрају се закључци tacite одобреним.

§ 33. Делокруг скупштине је овај:

а.) Редовне чланове проглашује а почасне бира.

б.) Бира часнике и чланове Патроната.

в.) Доноси кућевни ред.

г.) Одобрава годишњи прорачун.

д.) Надпрегледа рачуне и подељује опросница рачуноводним органима.

ђ.) Одређује број питомачких места и бира питомце.

е.) Подељује потпоре свештеничким удовицама и сирочадима, а накнадно одобрава ванредно од Патроната подељене потпоре (§ 38. г.).

ж.) Одобрава уговоре у послу Конвикта склопљене.

з.) Одређује плате и хонораре часницима и послужитељима.

и.) Решава призиве и жалбе против одлука Патроната односно часника.

ј.) Испитује извештаје Патроната о управи Конвикта и доноси о њима своје одлуке и упутства.

к.) Испитује извештаје Патроната о искључењу питомаца и доноси о њима коначно решење.

л.) Доноси решења о наменама оних правила и о престанку Конвикта.

Б.) *Патронат*

§ 34. Патронат Конвикта састоји се из скупштинског председника, и потпредседника, који су такви и у Патронату, те осморице патрона, које скупштина изабере и од којих двојица морају бити из најближе околине Ср. Карловаца.

Перовођа Патроната је тајник.

§ 35. Патронат се састаје на позив председником свака три месеца, а по потреби и више пута.

§ 36. Закључке доноси у присуству председника и најмање пет патрона.

§ 37. О раду Патроната води се записник, који потписују присутни патрони.

§ 38. Делокруг Патроната је овај:

а.) Извршује скупштинске одлуке;

б.) рукује Конвиктом и иметкомъ његовим по одлукама скупштинским и у смислу ових правила.

в.) прима пријаве ступања у, и иступања из чланства Конвиктског;

г.) расписује стечајеве на питомачка места, испитује молбе компетената и молбе за подељење потпора свештеничким удовицама и сирочадима, те их подноси

скупштини са својим предлозима, а у ванредним приликама подељује и сам питомачка места (§ 18.) и те потпоре (§ 33. е.), а подноси о томе извештаје скупштини ради накнадног одобрења;

д.) саставља годишње прорачуне и подноси их скупштини на одобрење;

ђ.) прегледа рачуне и подноси их скупштини са извештајем својим ради надпрегледа и поделења опросница;

е.) склапа са странкама уговоре и подноси их скупштини на одобрење;

ж.) испитује пријаве тајникове о тежим прекршајима питомаца и доноси решење о казнама питомаца. По потреби неодложног искључења кривца из Конвикта прави одлуке о тим искључењима и подноси о томе извештај скупштини ради накнадног одобрења;

з.) подноси скупштини извештаје о стању Конвикта, о школском успеху и владању питомаца;

и.) поставља и отпушта послужитеље;

ј.) подноси скупштини предлоге гледе управе и унапређења Конвикта.

В.) *Часници.*

§ 39. Часници Конвикта јесу:

а.) Председник;

б.) потпредседник;

в.) тајник и

г.) благајник.

§ 40. Часници врше дужности своје бесплатно, но скупштина је власна одредити им плату или награду.

Г.) *Председник.*

§ 41. Избор председника подастире се после свршене изборне скупштине врховном Патрону на високо одобрење.

§ 42. Председник сазива скупштинске и патронатске седнице, председава овима, руководи расправе у њима, заступа Конвикат пред свима властима и у свима пословима, а извршује закључке Патроната.

Д.) *Потпредседник.*

§ 43. Потпредседник замењује председника у свима његовим правима и дужностима, кад је овај у вршењу истих спречен и кад је место његово упражњено.

Ђ.) *Тајник.*

§ 44. Тајник је уједно и надзорник Конвикта, а делокруг му и дужности јесу:

а.) Води записник у скупштинским и патронатским седницама;

б.) врши сву преписку, чува списе и архиву Конвикта;

в.) надзирана питомце и пази, да се они владају по прописима кућевнога реда, као и на то, да им се све, што им припада, у своје време и у потпуној мери издаје;

г.) у мањим прекршајима опомиње питомце, а теже прекршаје пријављује Патронату;

д.) врши надзор над послужитељима;

е.) води и чува инвентар о иметку Конвикта;

Е.) *Благајник.*

§ 45. Благајник прима и издаје сав новац Конвиктске благајнице и о томе води благајничке књиге, које ће Патронат прописати.

§ 46. Подноси свака три месеца Патронату рачун и извештај о стању благајнице.

§ 47. У новчани завод уложени новац може благајник подизати само на дознаку председникову.

§ 48. Скупштина може од благајника захтевати потребну јамчевину.

§ 49. И благајник и тајник могу бити изван круга Конвиктских чланова, но са седиштем у месту Конвикта.

Завршне установе.

§ 50. Ако се изреке престанак Конвикта, сав његов иметак прелази у руковање управи српских народно црквених фондова у Карловцима, под врховним надзором свагдањег Архиепископа и Митрополита Карловачкога и Патријарха српскога, односно његова заменика, који ће сав приход сваке године од тога иметка издавати као потпоре и стипендије свештеничким удовицама и сирочадима, и то од завештаја блаженоупокојенога патријарха *Германа Анђелића* ис-

кључиво онима у Архидијецези Карловачкој, а од осталога иметка без разлике свештеничким удовицама и сирочадима у Митрополији Карловачкој, и то у првоме реду питомцима чланова Конвиктских, ако су сиромашнога стања, доброга успеха у наукама и похвалнога владања.

§ 51. О престанку Конвикта и о преиначама ових правила закључује скупштина у присуству $^2/_3$ укупних јој редовних чланова а са $^2/_3$ присутних чланова, а закључак гледе тога постаје правоваљан и извршан ако га и кад га одобри врховни Патрон.

„Браћа Христова“

библијско-историјска расправа

— Панта С. Бижић. —

(Наставак).

Једна од карактеристичних особина Св. Писма јесте без сумње та, што нам оно врло често даје могућност, да из кратких и простих црта, којима црта поједина лица, преставимо себи јасну и тачну слику о значају оцртаних лица. У Св. Писму има места, где се у два или три стиха црта живот појединих лица, па опет из цигла та два-три стиха, по богодухновеној снази, којом су они писани, кадри смо ми себи преставити та лица у свој пуноћи њихове индивидуалне величине. Таку нам отприлике слику пружа Св. Писмо и о „браћи Господњој,“ особито о најстаријем међу њима Јакову епископу јерусалимском.

Ми можемо сами себи преставити прилике, у којима се налазила у детинству „браћа Христова“. Одрасли су и васпитали се у дому свог оца у Назарету, где им је отац био дрводеља, — како вели св. Предање — не баш врло вешт. Већ се само по себи разуме, да је дрводеља у пустом галилејском месту морао бити сиромах. Но сиромаштво се не сме никако бркати са немаштином, јер је међу њима велика разлика. Треба да имамо на уму, да на истоку сами услови за живот помажу разумном сиромаху, да не падне у праву оскудицу. Животне потребе сведене су тамо на најмању меру, на најпростије елементе. Нема тамо ни претеране раскоши ни обичних сувишних потреба. Мало хлеба, неколико смокава, извор воде, скромна колиба, где човек може главу своју склонити и тело одморити, нешто мало одела, да тело своје покрије, то је сва потреба тамошњег честитог раденика за његова издржавање. А све се то тама може лако набавити. Где нема у срцу зависти, где се сујета и частољубље налазе под потребном контролом, тамо се таки начин живота не само лако сносити даде, но има у себи и неких особитих услова за уживање.

Такова отприлике беше кућа Јосифова, такав начин његова живота. У тој кући су одрасла и васпитала се заједно са Христом и његова т. зв. браћа. Њихово васпитање беше као и друге јеврејске деце. Главном основом васпитања за свако јеврејско дете беше Св. Писмо. Њега су Јевреји као деца почели изучавати у дому својих родитеља, почевши од своје пете године па док не достигоше потпуног узраста, допуњујући то учење изучавањем обредних правила и измишљених сказка. Тако можемо онда разумети, да се „браћа Христова све до његова васкресења пису односили с вером учењу Спаситељеву. Они су се све до свог обраћења односила са највећим поштовањем фарисејским одредбама; беху верни привржениди Мојсијева закона и строги извршиоци левитског богослужења. Њихова ода и васпитача назива Јеванђелист Матеј (1, 19.) „*праведним*“. Реч та имађаше за јудејско ухо много веће одређење у значењу но за наше. Она значи не само то, да он беше човек добар, поштен, милосрдан и побожан, каквог га ми видимо у време рођења и детињства Христова, но и то, да се он особито паштио, да испуни све одредбе Мојсијева закона. Праведним мужем беше онај, који је давао десетак, ишао на годишње празнике, држао одређене постове, сећао се и особито штовао суботу, присуствовао у синагози, читао прописане молитве, чувао правила левитског очишћења, поштовао велике равнице, носио установљене филактерије, стално изучавао заповеди, одредбе, сведочанства, закон, једном речју: вољу Божју, који је

учинио завет с његовим оцима Бити праведним мужем у јудејском смислу значило је бити јеврејем над јеврејима, ходити непорочно по свима заповедима и одредбама Господњим (Лука 1, 6).

Такав живот беше свете породице, у којој се васпитала и „браћа Христова.“ Најстарији међу њима беше Јаков, о коме нам је највише и познато из хришћ. историје. Зато ћемо се прво и највише са његовим животом и значајем забавити.

По Хегезипу (Јевсевије црквн. истор. II. 22) беше он свет од утробе материне. Он вели: „Црквом је управљао после апостола брат Господњи Јаков, кога су звали праведним од времена самог Господа, за разлику од других лица, која се зваху Јаков. Још од утробе своје матере беше он свет; није пио ни вина ни сикера, није ништа јео од животињског рода; власи своје није стригао ни мазао уљем пити се мио у бањи.“ Он беше назорej и као такав мораше живети свето још од самога детињства. Обет се тај састојао у његову посвећењу Богу. Ето видимо, да никада није употребљавао вина ни друга јака пића. Маказе му се никад власи не дотакоше, но му се оне спуштаху низ плећа као дуги перчини. Није трпео купатила ни мазања, никада не пошаше вунених ни лањених хаљина. Назорејство св. Јакова је једна од оних прилика, које имају велики значај за његов живот и карактер. Оно је давало снагу његову личном утецају. У св. писму се говори, да се на назореје гледало с особитом наклоношћу. По оном мишљењу, они беху обдарени особитим здрављем и красотом а уједно и светошћу. Пророк Јеремија вели: „Очистишася назорци ея паче снѣга, чермны быша, паче камене сапфіра осквѣнѣ ихъ (Плач Јер. 4, 7).“

„Браћа Христова“ нису веровала у Њега све до Његова васкрсења (Јов. 7, 5.). Васкресење Христово беше обртна тачка и за њих и они повероваше. До васкресења пак они не припадаху кругу апостолском, но се од њих разликоваху. Па како је наступила та промена? О томе дошуше немамо доставерних сведоџаба, које би нас о томе могле уверити, али је јасно, да су на то били побуђени истином науке Христове, за коју је Он и крсну смрт претрпео, и васкресењем Његовим, тим чудом над чудима, пред којим су они морали стати задивљени и одбацивши тешки иго законски ступити у коло верних присталица Спаситељевих.

Од тога доба игра знамениту улогу Јаков „брат Господњи“ у првој цркви Хришћанској.

Одмах по Свом васкресењу јавља се Христос прво Петру затим дванаесторици, затим браћи, њима преко пет стотина на броју, потом Јакову (I. Кор. 15, 7.). Што се тиче јављања Христова Петру и Јакову, о томе се дошуше у Св. Писму ништа подробније не износи. Но то нам надокнађује Јеванђеље Јевреја, врло стари апокриф. У њему налазимо причу о томе како се Јаков заклео, де не ће ни јести ни пити, док не види Њега (Господа) ускрсла из мртвих. И гле! Господ, предавши одело слузи свештеникову, отиде Јакову, јави му се и рече: „Принеси амо сто и хлеб;“ и узе хлеб и благослови га и преломи, и даде га Јакову Праведном и рече му: „Брате мој, једи сада хлеб, јер је Син човечји из мртвих ускрсао.“[1] Многе прилике указују нам, да је та прича из области апокрифа, но ми ипак знамо из сведочанства ап. Павла, да се Јаков удостојио особитог јављења Христова. Из црквене пак историје знамо, да је он од то доба па све до своје мученичке смрти био верним пастирем душа, моћном заштитом Христове цркве у светоме граду. Чудновато заиста, да ми одмах, чим се после Христова јављења с њиме сретамо, видимо, да је он срцем и душом хришћанин, да учествује у судби цркве, која се имала да бори! То беше после вазнесења Господњег на небо. Једанаесторица ученика вратили се са горе Јелеонске и отишли у горњицу, која беше обично место за њихово скупљање у Јерусалиму; и у тој горњици видимо ми не само једанаесторицу ученика но и Марију, Матер Спаситељеву и „браћу“ Његову (Дела ап. 1, 14.). Мало

[1] в. Бл. Јероним: De viris illustribus cap. 2; сравни Hilgefeld: Hist. krit. Einleitung in das N. Testament стр. 522.

касније сретамо ми опет Јакова као епископа, који се као такав јавља на апостолском сабору. Он беше епископ јерусалимски пуних двадесет година, беше главни стуб јерусалимске цркве, коју су са свију страна гонили,[1] и као такав се он јавља у псевдоклиментинској литератури епископом читавог хришћанства.[2] У апостолским установама читамо, да је Јаков постављен за епископа у време апостолско.[3] Но да ли је Јаков постављен за епископа од Господа или од другог кога, не знамо поуздано. Стари су држали, да је Јаков постављен или од Господа самог, или од апостола, или од апостола Петра, или најзад од апостола Петра, Јакова (Заведејевог) и Јована. Они, који тврде, да је постављен од ап. Петра, позивају се на једно место у александријској хроници, те њиме хоће да докажу, да је ап. Петар ваљда као врховни апостол једини имао то право. То место у александријској хроници гласи: „Те године св. Јаков, апостол и патријарх јерусалимски, кога св. Петар, пре но што пође у Рим, на то место постави, погибе, и прими власт епископства у Јерусалиму Симеон (који се зваше и Симон) и он поста патријархом.“ У колико ови имају или немају право, на то се нећемо осврнути, пошто је то нама за сада свеједно. Главно је, да је он био епископом Јерусалима, а ко га је на то место поставио, то се нас у овом питању не тиче.

Као епископ имао је св. Јаков врло великог угледа. Када се ап. Петар ослободио затвора, у који је био доспео, јавља се он пре свога бегства из Јерусалима сакупљенима вернима у дому Маријину, говорећи им о свом чудном избављењу и завршује своје брзо приповедање речима: „Известите о томе Јакова и браћу (Дела Ап. 12, 17.).“ У псевдоклиментинској литератури спомиње се Јаков не само као епископ (Recognitiones 1, 43.), кога извештавају двапаесторица апостола (1, 44.), већ као кнез епископа (princeps episcoporum, 1, 68.), као архиепископ (1, 78.), као брат Господњи, који је све учитеље хришћанства међу језичницима поучавао и испитивао (осим дванаесторице), да би отклонио лажне апостоле, који су се почели јављати и лаж место истине проповедали (4, 35.). Посланица Климентова, којом је јављена мученичка смрт ап. Петра у Риму, носи овај натпис: „Ἰακώβῳ τῷ κυρίῳ καὶ ἐπισκόπων ἐπισκοπῷ, διέποντι δὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἁγίαν Ἑβραίων ἐκκλησίαν καὶ τῆς πανταχῆ θεοῦ προνοίᾳ ἱδρυθείσας καλῶς σύν τε πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ἀδελφοῖς.“ Ту се он назива, као што видимо, епископом епископа, јер епископско место у Јерусалиму беше врло угледно. Јерусалим је сваке године о великим празницима био многобројно посећиван. Стотине хиљада странаца долазило је тада у Јерусалим, међу којима је било много и хришћана, те је тако тај положај дао св. Јакову необичан ауторитет. Њега сам апостол Павао високо цени и назива га стубом цркве (Гал. 2, 9.). Ако је ико могао у то на и доцније доба показати утецај Старог Завета на народ, то је тај задатак могао само он извршити. Он беше у сродству с Оним, чије се истинито божанство као превечног Сина Божјег обасјаваше Св. Духом у срцима људским. То беше човек, коме је једином била дозвољена улазити у Св...тиња, где су га увек налазили где клечи на коленима и моли се Богу, да опрости грехе народу. Од дугог клечења су му и ноге одебљале као у камиле (Јесевије: црквн. истор., II, 23.).

(Свршиће се.)

[1] в. Ф. В. Фаррэръ: Первые дни Христіанства стр. 129.
[2] в. Hilgenfeld: op. cit. стр. 522.
[3] в. Migne: Patr. curs. compl. ser. gr. tom. I. стр. 1047.

О узроцима ширења назаренства

СА ОДРЕДИТИХ ПРЕДЛОЗИМА О ПОСТУПКУ ПРОТИВ ИСТОГА.

Расправа **Милана Попадића.**

(Наставак)

Па кад смо тако искрени били, те о свештенству све потанко и истините рекли, какво је и какво треба да је, те колико оно носи на себи одговорност са ширења назаренства у народу нашем; — то не можемо на ино, а да не рекнемо коју још и о другом врло важном фактору у цркви и народу нашем, чији рад и важан положај у народу такође служи као мерило висине сјаја и угледа цркве, вере

и Српства нашег. Тај тако важан фактор у народу нашем јесте — учитељство наше.

Цел и најважнија дужност свакој народној основној школи — звала се она вероисповедна или комунална — јесте та, да васпита децу морално и религиозно. То треба да је највиши идеал представништву срп. народне школе наше — учитељству; — то треба да је најважније гесло, које би руководило трудбенике те на пољу васпитања у светом и узвишеном раду њиховом.

Дабогме, да на пољу васпитања тога у школи свештенство има свој засебни и главни удео са својим предметом вероучке, где му се лепа прилика пружа, да у младјана срца маленога народа свога обилато семе побожности, Православља, нравствености и љубави према цркви и имену свом српском — засадити може.

Ово васпитање у вери као и начини истога одређују односни школски закони како у вероисповедној, тако и у комуналној школи. Но узмемо ли у обзир закон комуналне школе, по коме је дужан сваки свештеник у основној школи своје парохије науке вере предавати; то се онда морамо уносити и са учевним основом те школе из које ћемо увидети, да творци тога закона нису се показали ни мало љубазнима према овом тако важном предмету у школској настави. Тај, дакле, школски закон одређује у четвероразредним пучким школама само један час у седмици за веронауку; а у онетозвиши пак нису одређени часови за веронауку.

При таквој штедљивости времена за предавање веронауке деци у основној школи, дабогме да катихета сам и при најбољој вољи својој не може на пољу томе развити онаку делатност, какву би сам желео и какву треба да развије, те да тако религиозно-моралном животу народа нашега даде нове, бујније снаге и полета. Ту би валало да учитељство свештенству на сусрет изиђаси, те да с њим заједно руку под руку на томе тако важном пољу верско-морално-религиозног васпитања — живо и вољно поради. Не мислим ја да учитељи и онда кад потребе није помажу свештеницима у предавању веронауке, јер предмет тај у свакој школи — по самом позиву свештеничком — спада искључиво у делокруг његов; него држим да је учитељ — за постигнуће цељи саме школе као представник исте — дужан васпитати децу морално и религиозно, те тако у томе корисном и спасоносном раду свештеника обилато потпомагати.

А за тај тако узвишени рад и од своје стране има учитељ у школи са децом више прилике и времена него свештеник. Свештенику се по закону не даје више но само један час недељно, да са децом у предмету вероучном опћити може, шта више ако би свештеник хтео да оне половине часова веронауке у распореду истакнуте на цео час продужи, или пак да у пофторној комуналној школи у недељни дан одбржавању до службе Божје катихизацију обавља; то ће у томе он често наићи на отпор од стране по гдекојег учитеља комуналног, који — држећи се оне круте обвезности законске и прописа његових — то никако не дозвољавају. На кад учитељ Србин вере православне са децом верозакона свога 5—6. часова дневно сваког школског дана опћи; то је онда света и родољубива дужност његова, да при сваком предмету и предавању свом, где год му се прилика укаже — на децу религиозно и морално утиче, да их на љубав и оданост цркви и вери својој подстиче, да свест у њима буди; те да будно пази на владање ученика својих и у школи и ван исте, и да грубе морално-религиозне прекршаје исправкама, а евентуално и казнама подвргава, да у томе што је побожно морално и сам ученицима својима најбољи пример животом својим показује.

Као што је вера, тако је исто и религиозност чуство душе човекове — одсјај његова унутрашњег душевнога живота. Као што душа православног Србина чуству вере своје даје налива кроз цркву своју православну као кроз једно спољашње средство своје; тако исто постоји и у школи једно врло моћно средство да се њиме буди и постиче чуство побожности и религиозности младежи у основној школи, а кроз њих и самога народа. То средство ми налазимо у лепом православном црквеном појању као и у црквено-словенском читању.

Нема оног побожног православног Хришћанина, који није осетио како му се душа као на крилима уздиже до највиших сфера небесних, кад се лепим и складним црквеним појањем у цркви својој загреје и одушеви. Душа православног Србина тоне у море миља

и задовољства, кад се у цркви својој наслађује течним и правилним читањем апостола, те дивне и свете науке апостолске, коју нам св. црква наша пружа у језику црквено-словенском.

То задовољство душе православнога Хришћанина двојином је веће онда, ако је он у детинству своме у школи својој поцрпео уз знање још и најпотребније разумевање црквено-словенског језика, тако, да може и да разуме, а уз брижљиву проповед свештеникову још и потпуно схвата и протумачи поједине моменте св. богослужења као и лепих обреда св. цркве наше православне. На баш ти предмети: црквено појање и црквено-словенски језик, који служе као лепо средство за буђење чуства побожности као и привржености к цркви деце, па и самога народа нашега; — садрже се у основној школи нашој. Споменуте дакле дисциплине по школском закону (од 31. X. 1888) спадају у ред наставних предмета ниже пучке школе, те су као такве поверене раду и делокругу српско-православног учитељства нашег.

Но да ли учитељство наше на комуналним школама у опће право и потпуно схвата вредност васпитања у погледу: морала, побожности као и буђења религиозно православне и народносне свести поверене му Српчади; — то о томе ја нисам позван суд свој изрицати. Но ипак нека ми је дозвољено, — да на темељу многих конкретних случајева као и сопственог посматрања школе и живота њезиног — тврдим, да је поље то од стране многих наших учитеља у народној нам школи — врло запарложено. Многи учитељи ни мало пажње томе не поклањају како им се ученици ван школе, на улици и јавним местима понашају. С тога није ни чудо, што се и пред очима њиховима често догађају груби морални прекршаји ученика њихових, као: јавно опијање при дружичалу, пушење, коцкање, непоштовање старијих и т. д., према чему су наставници њихови често сасвим равнодушни. Исто тако многи учитељи не потпомажу и од своје стране свештеника, да се у млада и нежна срца школске дечице усади обилато семе побожности, љубави према цркви и Православљу своме, одановости и пожртвовању за име и милу народност своју српску. Зато нам на много места у школи нашој упадају у очи ти жалосни појави, да деца без икакве побожности појимања светиње св. храма улазе у њега, те на богослужења не долазе из свога сопственог побуђења и љубави према цркви, него на то силом притерана. А ако и дођу на богослужење то неуредно и немирно стоје, за време св. богослужења улазе и излазе из цркве, и тиме — како светињу храма тако и побожност верних — нарушавају.

А да и не спомињем како старија деца наша у комуналној школи од Србина наставника свога — или врло мало или ништа не слушају и не уче што год из своје српске повеснице, нити пак коју српску народну песму на изуст знају, што би све као врло моћно средство за буђење народносне свести и чеиичење у Србству — послужити могло.

А како пак многи комунални учитељи и учитељице у школама нашим испуњавају дужности своје у погледу обучавања деце у црквено-словенском језику и црквеном појању; — то се о томе сваки уверити може, који само ма једанпут присутан буде при св. богослужењу у многим црквама нашим. Утисак, који после св. богослужења са собом из св. храма понети мора, јесте тај, да многи чланови учитељства нашег у комуналним школама не схватају васпитну вредност ових двају предмета, те их и не негују са правом вољом и потребним одушевљењем. Зато и видимо, да је у многим сеоским црквама нашим читање апостола од стране школских ученика сасвим неспретно и погрешно; а појање пак њихово у неким црквама сасвим је искључено, те ту сам учитељ или појци поје, а где исто и постоји ту је често сасвим невешто и нескладно тако, да одмах на први поглед упада у очи, да детични наставници са предметима тима у опће или ништа не раде или врло мало и овлаш раде.

Из овога до сада реченог види се, да се многи чланови учитељства нашег у раду своме ограничавају једино на ону круту службеност, коју им школски наставни план и распоред часова прописује. Дочим пак ван тих службених часова школских на пољу морално-религиозном — што треба да је највиши идејал сваког умног педагошког раденика, у опће на пољу верског васпитања ученика својих — многи чланови учитељства нашег врло мало рада показују, те у томе — да се црква и

благољепност службе Божје уздигне — у томе велим, вредног и ревносног свештеника — мало потпомажу. Врло се радо пружа прст на оног свештеника, који никада реч Божју у цркви не проповеда, те се за њега вели: „само паки и паки и ништа више,“ па се на то од стране наше интелигенције — надовезује још и ово: „Зато, што пастир тај не даје душевне паше духовном стаду своме са богате трпезе св. Јеванђеља, зато стадо његово тражи исту пашу, ма и у конфузном ученју секте назаренске.“

Проповедање слова Божјег — није прописано (?) свештенику у најстрожију обавезност, јер још ниједан свештеник — зато што не проповеда — није окривљен и од своје власти свргнут био. Али ипак то је од сваког свештеника најсветија и најузвишенија дужност високог му позива — свагда захтевала, и данас захтева, то му је и духовна власт његова свагда на срце метала; те дужности многи се свештеник и сам из сопственог побуђења свога свагда највољније прихватао, па исте са и данас прихвата, јер је потпуно уверен, да се у истој најсветијој дужности његовој и сами живот цркве садржи.

Тако и учитељи наши дужни би били да у своме светом и узвишеном раду, као трудбеници на њиву васпитања уопће — и осим службених часова — полажу чврсти основ верског васпитања у младјана срца ученика својих; те да уз свештеника буду вредни неимари и речју и делом за дозиђивање, улепшавање и украшавање целе зграде моралног живота народног; да са свештеницима заједно опорављају и узвисују духовни живот и успавано чуство побожности народне, тиме, што ће и од своје стране ма и „privata diligentia“ живо на томе порадити, да се у опће на највиши степен сјаја подигне велељепност службе Божје. То је учитељство наше уз прилично помоћ свештенства учинити и дужно, тим пре, што је са назаренством у народу нашем угледала света и нека назаренска песмарица — тако звана: „Харфа Сионска“, која на жалост велике насладе пружа читаоцима својима — назаренима. А певање пак у њој садржаних песама врло се брижљиво негује и са неким заносом распростире у кругу оних људи, који су до скора били дични и поносни Срби православни, те су се као такви заносили и поносили дивним песмама и стихирама својима православним. Поново наглашавам: учитељство са свештенством дужно би било свагда — а особито сада — живота духовнога у народ свој уносити и из летаргије душевне га будити, тиме, што би са свима силама својима орно и вољно на томе порадило, да се лепо црквено појање наше на школе народне и у народ наш унесе тако, да цео народ наш и цркве наше сложно и громко пропоје и Творца свога славити почну. Занемарују ли пак многи чланови учитељства нашег ту дужност своју са стране верске, онда су и они делимично — као и немарни свештеници — криви, што се рони камен по камен из граде нашег лепог Православља, те што народ наш у назарене прелази.

Но држим, да не би било право, да се — са ове данашње малаксалости простог народа нашег у вери својој православној, као и равнодушности према њој и хладноћи према светињама својима и имену своме, из чега се баш у средини његовој и назаренство развија; — да се ради свега тога сва кривица свали на свештенички и учитељски сталеж, на сталеже од којих се, од сваког члана народа нашег, највише захтева, али се нико од поменутих не стара, да се та два тако важна фактора у народу нашем поставе на сходну и потребну висину, како у погледу научно-моралном, тако исто и материјалном, те да се тако оспособе и омогуће, да — и високом позиву своме, а и очекивањима народним од њих — задоста учинити могу.

(Наставиће се.)

Одговор брату свештенику Н. С.

на његова питања

из пастирске праксе.

Љубазни у Христу брате! Ви сте, у писму вашем од 4. (16.) децембра 1899., управљеном на моје име, изволели рећи: *„хоћу да вам поменем ова питања, која бете ви имати доброту да решите у „Српском Сиону“.* Жељи вашој иска је, овиме, удовољено.

Почећемо, велите, *крштењем.* *„У Милашеву праву (каноиском) стоји, да кум не може бити: малолетан, иноверац... А код нас је реткост православан кум. Један је Бог — вели наш прота — а ми морамо „снисходити“ слабостима*

људским. Доста често кумују деца од 9—12 година. Обилажења у округ (око стола) нема, а тако исто окретања западу. То су калуђери написали вели г. прота, стога је нелепсо. Не треба, вели, крста при крштењу, за то што је свештеничка рука место крста“.

Ово су, доиста, врло чудна питања. Велимо чудна, не за то, да их приказемо као увређена и замршена, можда, исто, што се морамо да чудимо е су овака и у овој форми могла да поникну. Ви сте то, зацело, и сами опазили. Но држећи, да је време, да се разувере они, који мисле, да је пракса пихова јача и од њег респекта него древношћу наше православне цркве утврђено и освештано правило, предадосте питања јавности. Ако је тако, добро сте и мислили и учинили. Погрешке нашега принципијала нити сте могли а нити смели сами да поправљате. Имена његова нисте споменули и то је сасвим коректно. Па и нама је име споредна ствар, јер ми полазимо увек да браћимо само догму, праилност и православље у обреду црквеном. Ко греши лако ће и сам, читајући ово, спознати свој грех.

„Воспріемникъ“ при крштењу није институција од јуче или од новијега времена. Сведочанство о томе налазимо већ у половини II. века.[1] И кад је та уредба тако древна, онда мора да је одређена и цел ради које су уведени кумови при крштењу. Кумови са гледишта црквеног, имали су не само јуридичко значење (као сведоци) него и религиозно нравствено (као крстни оци), јер међу кумом и кумчетом јавља се духовно сродство, паралелно ономе по крви. Одатле, сто, постадоше извесни јуридички и нравствени односаји између кумова и кумчади.[2] *Св. Дионисије Ареопагит* описује дужности кума при крштењу овако: *„Дечу треба пустити да се крсте онда, када телесни родитељи (донесенога младенца) повере сина свога једноме између верних, да би он брижљиво научио дете божанственим предметима, е би оно било, под његовањем његовим, као под кровом духовнога оца и јамца за св. спасење. Таким начином, када кум обезаје научити младенца светом животу, настојатељ налаже му да произнеси одрицања. У односају так према одраслима, кумови опомињу, да остане пријатље невероство, поучавају их, да знаду што је истинито и добро, и да се брину о духовном животу“.*[3] У делу једног руског автора, које је награђено св. Синод руске цркве, читамо: „Кумови су постављени за то, да: 1) при крштењу деце произносе за њих исповедање вере и дају потребна обећања (1 Петр. 3. 21.) и одговоре, а после примају на себе обавезу научити их истинама хришћанске вере и нравствености и родитељски бринути се око урођења њиховог доброг живота; 2) да, при крштењу одрасних, буду сведоци и јамци да желе крштени бити, а тако ради вере и обећања њихова, уједно, да дају обећања и одговоре за оне, који то не могу сами за себе учинити, ради болести или ради других каквих важних разлога (Карт 54.); напослетку они су обавезани до и после крштења помагати утврђењу кумчади своје у добром вероваљу и побожности. (Корм. кн. ч. 1, гл. 50.; *Ук. св. Син.* 23. Мал 1836, г.)“.[4] То је, дакле, утврђено учење наше цркве о позиву и дужности кумови при крштењу, а да је тако уверава нас и „*Православно црквено право*“,[5] речима: *„Црква увела је кумове при крштењу ради тога, да јамче за православно вероваље своје кумчади и за духовно и друштвено васпитаље њихово“.*

Ето, оче Н., то и такво учење дужан је усвојити сваки верни члан православне цркве наше. Ово се не може порећи. Но у том баш лежи иницијатива, лежи први ал' и најпоузданији корак до споразума у нашем питању. Са ове тачке лако је логички установити: *могу ли неверни, па онда и малолетни, бити кумови при крштењу детета православних родитеља?* Не могу. *„Православно исповедаље вере католичанске и апостолске цркве источне“* учи у одговору на 103. питање: „Прво треба да се дете, преко свога кума (који треба да је *православни*),[6] одрекне, то јест одрече ђавола, и свих његових дела, и служења му, и све гордости његове“. По одредби *„Кормчије“*, крштени, излазећ из спасителне бање, има бити подигнут од *једноверног* човека“.[7] „Мали отроки, по тѣй причинѣ, яко неразумѣющіе ещé въ вѣрѣ, да дадутъ вос-

[1] А. Алмазовъ. Исторія чинов. крещ. и муропом. стр. 612.; Ѳ. Смирновъ. Богослуж. Христ. со времен. Апост. до IV. в. стр. 272.

[2] Ibid. стр. 272.

[3] Dionis. Areopag. Eccl. Hierarch. cap. VII. sect. XI. pag. 361, 362.

[4] П. Нечаевъ. Прак. рук. для священнослуж... § 65. стр. 174, 175.

[5] Др. П. Милаш, IV. дио гл. I. § 144. стр. 523.

[6] „ὁ ἁπτὸς πρέπει νὰ εἶναι ὀρθόδοξος“; „qui orthodoxus esse debet“.

[7] Гл. 50; ч. 2.

пріѣмника не гарантује: а іновѣрный потомъ, что Сѵмволъ вѣры онъ щитъ испорученный, каковый Римляне и Протестанты съ Реформатами исповѣдаютъ: а ежели онъ вѣдѣтъ строка наставлятъ, то конечно во своей вѣрѣ вѣдѣтъ. Вѣдежъ по причинамъ политическимъ случилось бы быть и іновѣрному воспріемнико, тѣ надлежитъ емъ Сѵмволъ вѣры нашея церкве читатъ“. . .[8]

После овога краткога образложења, послужићемо се готовим одговором: „кумовати православном детету не може: 1. *Иновераи*, јер није кадар задовољити првоме услову, што му куметво налаже. (Номоканон при вел. Требнику прав. 22. 153. — Симеон Солунски, о тајнама гл. 62. [Migne Patrolog. LXXVII, 635.] Пидалијон. Изд. 1861. стр. 754. — Књига о дужностима парох. свештенства. чл. 80)... 2. *Малолетни*, јер и сам није још вешт у вери, те не може с тога ни друге у томе напућивати. За ово је нужно бар пуноље тво, а то је, за мушко 15 година, а за женско 13 година. (У погледу грађанскога пуноље тва односно пропише садрже §§. 21. 49. 174. и 252. свеопћег аустријског грађанског законика.)“[9]

Тако је. Но, можда, се ово не допада оним, који кажу *„један је Бог“*, *„зла сиисходити слабостима људским“* и т. д. Лепа је наша црквена толеранција, па за то треба да ју поштујемо, али не заборавимо, да су и њој црквеним правом, одмерене границе. Дужност, да свето чувамо и бранимо прописе своје цркве и да назимо да ничим не повредимо чистоћу њезина учења, не смијемо мимоићи или заборавити у ма како љубазном обхођењу са припадницима друге вероисповести.[10] Плашимо ли се, можда, прекора и замерке са стране оних, које ћемо морати одбити да не кумују православном детету? Није умесно, јер баш ти људи, у даним приликама, не поступају друкчије. Ево, да видите и добро упамтите. „Da kod katoličkoga krsta ne smiju kumovati nekatolici, vidi se: 1. Što to zabranjuje: a) Rimski Ritual (De sacram. baptismi), koji bezuvjetno kaže: „Sciant praeterea parochi, ad hoc munus (sc. patrinorum) non esse admittendos... haereticos...;“ b.) Rimski Katekizam (part. II. cap. 2. qu. 28) veleći: „Quae quum ita se habeant, facile intelligimus, cuinam hominum generi sanctae hujus tutelae administratio committenda non sit; minirum iis, qui eam gerere aut fideliter nolint, aut sedulo et accurate non queant.... Quocirca... haeretici in primis... ab hoc munere omnino prohibendi sunt, ut qui in ea cogitatione et cura semper versantur, ut fidei veritatem mendaciis obscurent...“ — 2. Krstni kumovi zovu se sponsores, fidejussores, (can. 105. D. IV. de consecr.) patrini, qui spirituales filios suos, quos de Baptismi fonte susceperint ubi opus fuerit opportune docere tenentur (Rimski i Zagrebački Ritual u. n. mj.) Kako će pako moći tim časnim imenima i službi (kad ustreba) zadovoljiti onaj, koji jasno ne vjeruje u vjeru svoga kumčeta? Tada bo i ne treba kuma, jer čemu takav kum? (Ili zar samo za to, da kumčeta svoga dariva kolačima?) To bi bila i toli pogubna i smutljiva communicatio in divinis cum acatholicis, koju crkva toliko osuđuje, a Aichner (Compendium Juris ecclesiastici. Bruxinae 1874. p. 155. 156.) govoreći napose o kumovima veli: „Acatholicos tanquam patrinos adhibere non licet, tum quia valde dedecet eos positive cooperari in administrando sacramento, tum quia eorum religio officio patrinorum repugnat, quo sponsores fidei et religiosae educationis quoad eos sunt, quos ex baptismate susceperunt“. Tako uče nopće i svi drugi bogoslovi, koji o tome govore, poimence sv. Alfonzo: „Illicite sunt patrini... haeretici, qui nullo casu videntur advocandi, quia ea advocatio esset protestatio quasi falsae religionis, cum nonnisi de falsa fide sint sponsuri“. (Theologia moralis libr. VI. n. 156.) — 3 S C. Officii je 10. svib. 1770. absolute zabranila, da nijedan katolik ne smije kumovati kod heratičkoga krsta; odakle a potiori zaključujemo, da još više zabranjuje kumovati nekatoliku kod katoličkoga krsta, jer u prvom slučaju bi kum u pomanjkanju kumčetovih roditelja imao ipak pravo podučavati ga u katoličkoj vjeri, dok u drugom slučaju mogao bi ga heretički kum učiti herezu, nad kojom se crkva najviše zgraža. . . . . Makar katolička stranka htjela istupiti iz krila katoličke crkve, ne smije se nekatoliku dopustiti, da kumuje kod katoličkoga krsta, i bolje je u tako teškim slučajevima krstiti bez svakoga kuma, kad drukčije biti ne može, nego li da nekatolik kumuje. A valja znati, da se kod svečanoga krštenja zahtieva kum pod smrtni grieh. Ako dakle crkva dopušta, da se radije krsti bez svakoga kuma nego li sa nekatoličkim, to je onda još veći grieh pri-

[8] Ѡ дѣйствахъ пресвятыхъ апостольскихъ. стр. 117.

[9] „Истина“, 1885—8 · стр. 254, 255.

[10] Др. И. Милаш. Прав. прав. право, V. д. § 187. стр. 650.

pustiti nekatolika za kuma. I to je sasvim u redu, jer krst (to isto valja i o potvrdi) je svečani čin katoličkoga bogoslužen̄ja, kojemu active nijedan nekatolik bez svetogrđja udioništvovati ne smije. To bi bila tako zvana communio in sacris. I zbilja, kako će nekatolik odgovarati za dijete, da vjeruje u katoličku crkvu, i obvezat se, da će ga (u nuždi) u katoličkoj vjeri uzgojiti, kad o toj vjeri nije osvjedočen, pače ju javno taji? Zar to ne bi bilo igrati glumu u najsvetijem činu? Gassner (Handbuch der Pastoral 1881. S. 652.) veli, da je to i ne obzirući se na crkvene propise, u sebi nedopušteno (intrinsece malum). Po tome neka se župnik unaprijed pobrine, da nekatolik nijednomu katoliku ne dodje za kuma. Dodje li ipak n. pr. na krst, a župnik ga nikako ne može odbiti, neka barem pazi, da se isti djeteta kod krštenja ne dotakne. I tako ne će biti kum, pa se on koliko gradio kumom. U tom slučaju, neka kojega katolika n. pr. zvonara odredi za kuma. Nema li nikoga, a on neka, kako najbolje može i znade, polije krštenika bez svakoga kuma, makar ga sam morao u svojim rukama držati i njedno polijevati. Nekatolik niti po drugomu (per procuratorem) pa makar katoliku ne smije kumovati, jer „Qui facit per alium, perinde est ac si faciat per se ipsum“.[11]

Ovako misle i uče Latini a mi valja da se postarамo, da ujučujemo svoje i da se upravljamo, u danim prilikama, prema propisima naše crkve. Ima dosta naših svešt̄enika, koji ovake, premda vrlo važne i zamašne stvari, drže za sitnice, no mi se, upravo, čudimo njihovoj naivnosti. Baš meni se dogodilo, da je jedan od okolne sabraće moje krstio dete iz moje parohije, koje su donesli k njemu samo za to, što su pravoslavni roditelji toga detet̄a dobro znali, da ja ne dozvoljavam, da pravoslavnom detetu kumuje osoba rimske veroispovesti. Svešt̄enik taj mimoišao je pozitivni zakon svoje crkve i, bez nužde, krstio isto dete na ruk̄ama inovernog kuma. Recite sada, šta misle o meni, šta o njemu moji i njegovi parohijani? Šta inoverni kum? Ko laže a ko istinu govori? Ko ima a ko nema pravo? Budimo konsekventni, da se ne obrukamo pred neuk̄im narodom!

(Svršiće se.)

[11] Dr. Martin Stiglič. Kazuistika. Str. 225.—229.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачној.

(**Рођен дан Његове Светости.**) И грађанство Карловачко и црквена општина и сви просветни заводи и све корпорације хтеле су, да прошли, седамдесет први узвишени рођен дан св. патријарха *Георгија*, свечано прославе. Његова Светост благоизволела је чувши за то, све то отклонити. Једно није могла отклонити — безброј браојавних и писмених, а велики број и усмених честитака, које су тога дана стизале и пријављиване у патријаршком двору. У дворској капели богослужено је тога дана благодарење. Благодарењу је присуствовала само Његова Светост и дворско свештенство; богослужење је свршио преч. г. архимандрит *Анатолије Јанковић* са архиђаконом преч. г. *Данилом Пантеликем*.

Пошто је тога дана био у Карловци на окупу Саборски Одбор, подастро је исти пре седнице, корпоративно, најсмернију честитку Њ. Светости, предвођен највеосвештенијем г. епископом Пакрачким *Мирон*ом *Николић*ем. Лично је честитао Његовој Светости и највеосвештени г. епископ Бачки *Митрофан Шевић*.

(**Највеосв. г. епископ Мирон**) отпутовао је из Карловаца својој резиденцији 17. (30.) о. м. после подне.

(**Саборски Одбор**) држао је своје седнице прва четир дана прошле недеље пре и после подне, под високим председништвом Његове Светости, преузвишеног г. патријарха *Георгија*. Присутни су били: највеосвештени г. епископ Пакрачки *Мирон*, преч. г. г. архимандрит *Илариона Руварац* и протопрезвитер *Ђорђе Влаховић*, те г. г. *Др. Ника Максимовић*, *Михаило пл. Рогулић* и *Јосиф Јагић*.

(**Школски Савет.**) У седницама својима од 10. и 11. о. м. решио је ове предмете.

Кр. земаљска влада у Загребу саопштила је своје примедбе на устројен штатут срп. учитељске школе Пакрачке, на наставни план, списак уџбеника и помоћних књига и означила је своје захтеве, од уважења којих чини зависним подељење јавности истоме заводу. Допис земаљске владе узео је Школски Савет најозбиљније у расуђење и уважио је напомене и захтеве исте, у колико је то могао учинити а да се не огреши о автономију и вероисповедни карактер речене школе.

У савезу с овим предметом, позвана је управа Горњо-Карловачке препарандије, уз преклупивап рок, под претњом последица, да прикупи и овамо поднесе оспособиште тамошњих наставника, како би у погледу подељења јавности истом заводу Школски Савет даље поступати могао.

Приказани су извештаји епархијских школских одбора о стању школа у прошлој години и издани заменику главног школског референта, да их употреби као грађу за састављање годишњег извештаја за сабор.

Приказан је нацрт за мировинску уредбу за српске православне вероисповедне учитеље у Хрватској и Славонији и издан члану С. Лазићу на проучење и предлог.

Поводом упита епархијског школског одбора Темишварског саопштиће се свима епархијским школским одборима окружницом, да су учитељи основних школа и за време ферија дужни допуст од надлежне власти замолити, када на свог места на дуже времена отићи желе.

Литургика Ђоке Милића, учитеља Новосадског, прописана је за употребу у V. и VI. разреду основних школа са почетком идуће школске године.

У предмету неправилно попуњеног учитељског места у Мартоношу закључено је и по други пут ремонстровати код министарства.

Издани су учитељски декрети: Миливоју Лесковцу у Ст. Сивцу; Јовану Пирошком у Лалићу; Константину Златановићу у Бегечу; Вери Јагеровићевој у Кулпину; Павлу Коњовићу, Зорки Радићевој и Персиди Лутумерској у Сомбору; Лазару Попову у Ст. Бечеју; Душану Живићу у Срп. Боки; Петру Лекићу у Варјашу; Софији Драгојевој удатој Подградски у Десци; Павлу Таназевићу у Меленцима; Душану Ћирићу у Батоњи; Лазару Попсавину у Срп. Црњи: Софији Јовановићевој забавиљи у Чакову; Лазару Бекићу у Осеку; Олги Думићевој у Тарашу; Софији Давјановићевој удатој Радојчић забавиљи у Панчеву.

Поводом смрти професора Милана Стојшића учињено расположење управе за замену до краја ове школске године уместо је на знање, а на упражњено место расписаће се у своје време стечај.

Оболелом професору Мити Калићу дозвољен је допуст ради лечења до краја школске године, а управи препарандије поверено, да се за замену оболелог професора побрине.

Узето је на повољно знање, да је од меродавне стране одобрено повишење стипендија из закладе Вилине и то по 150, 120 и 100 фор.

Враћена је натраг представка епархијског школског одбора бачког у предмету школске огреваринe у Ст. Бечеју с упутством, да се има решење Школског Савета извршити т. ј. исти предмет уступити административном одбору као надлежном за решавање.

Исто тако враћена је истом епархијском школском одбору његова представка у предмету забавишта у Ст. Бечеју с упутством, да решење Школског Савета странкама саопшти.

Позив црквене општине у Ст. Паланци у предмету накнаде за стан тамошњој учитељици А. Ст. за прошле две године је уважен, а за у напредак одбијен.

Црквена општина у Новом Саду позвана је, да здање, у којем је смештена виша девојачка школа, до почетка идуће идуће школске године према потреби оправи.

У питању постављања суплента за предавање мађарског језика — неким учитељима у Вршцу — позвана је у првом реду општина, да се изјасни према постојећој министарској наредби: може ли она суплента плаћати.

У Црној Гори.

(**Уређење свештеничке плате.**) Високопреосвештени господин Архиепископ Цетињски и Митрополит Црногорски *Митрофан*, издао је окружницу подручном свештенству и народу, од 24. фебруара о. г. Бр. 280, којом овима саопштава, да је у споразуму са министром просвете и црквених дела, поднео Државном Савету предлог о уређењу свештеничке систематизоване плате са опширним пројектом нове Епархијалне организације. Државни Савет је тај предлог прегледао, нашао га умесним и поднео Књазу на одобрење.

Његов. Височ. Књаз Никола I. одобрио је тај предлог.

„Услед овакога Највишега одобрења решено је:

1. Да Јерархично парохијално свештенство почевши од 1. Јануара тек. 1900. године и у будуће има примати систематичну годишњу плату преко Кн. Министарства Просвјете и Црквених Дјела.

2. Да се народ, почињући такође од 1. Јануара тек. 1900. године и у будуће ослободи од плаћања годишњих бирова, вјенчања и погреба, које је до сада непосредно и обвезно свештенству плаћао.

3. Да се у замјену бирова, вјенчања и погреба уз дањцу куни од народа највећи прирез, подјеливши га у три класе према материјалноме стању појединаца тако: да прва класа годишње плаћа по

2 фор. и 80 новч.; друга по 2 фор. и 30. новч.; а трећа по 1 фор.

4. За тачност ове подјеле у класама послужити ће протоколи од данџије који се налазе у Кр. Министарству Финанције. Овако уређене листе, ради наплате, надлежно Кр. Министарство у своје вријеме спровести ће надлежним племенским властима, с нужним у овоме напутцима.

5. За оне црквене обреде, који нијесу обвезни, него који потичеу од религиозног осјећања и слободне воље и побожности добрије Хришћана; такође су парохијани дужни непосредно плаћати своју пароху, по новој тарифи, који се ради управљања за ову окружницу спроводи.

Јавна благодарност.

На званичну молбу овомесне срп. правосл. црквене општине наше изволео се славни књижевни Одбор Матице Српске одазвати, односно уважити, те нам је даровао 89. комада књига (свеске за народ из задужбине Петра Коњевића), које смо књиге прикључили школској књижници; те их како старији тако и младеж радо чита; — те овим, у име црквене општине паричемо најтоплију благодарност како Српској Матици тако и велеуваженој г. г. председнику и одборницима Српске Матице, — а нека је хвала и садашем учитељу, који је потрудио се и молбу сачинио; — јесмо:

У Ловри 12. марта 1900.

Никола Видак, тутор. Милош Видак, председник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е. К. 19. ех 1900. 24 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се на парохију III. разреда у Старом Селу, у протопрезвитерату петрињском.

Рок пријављивању траје до 23. априла 1900. по старом календару.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, одржане у Плашком, 10/II. 1900.

Михаило
Епископ

ОГЛАС ДРАЖБЕ 23 1—3

На основу закључа овомесне црквене скупштине као и одобрења сл. епарх. адм. Одбора у Темишвару, овим се расписује јавна усмена дражба на мањак за оправљање цркве, која ће се одржати на дан 11. (24.) априла, т. ј. трећи дан Ускрса после подне у 5 часова у српској вероисповједној школи у Јозсенову.

По приљеном прорачуну поједине радње стају и то:

1. зидарска радња:	3234	круне	40	пот.
2. дрводељска „	1298	„	98	„
3. лимарска „	1551	„	80	„
укупно:	6085	круна	18	пот.

Сваки дражбовалац — пре започете дражбе — дужан ће бити у руке председнику положити 10% јамчевине.

Прорачуни и условија могу се разгледати сваки дан у месној школи.

У Јозсенову 21. (24.) марта 1900. год.

Гавра Поповић, перовођа. Влада Марков, председник.

Бр. Е. К. 20. ех 1900.

С Т Е Ч А Ј.

22 2—3

Овим се расписује стечај на парохију првог разреда у Ријеци (Fiume).

Рок је пријављивању до 23. априла 1900. по стар. кал.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, дне 10. фебруара 1900.

Михаило
епископ.

Ad K. 135. 185 ex 1890.

„С Т Е Ч А Ј

25 1—3

Расписује се стечај ради сталног попуњења упражњених парохијских места: у Српском Чењеју, парохија IV. плаћеног разреда с наплатом за сада у биру и штоли, и у Карлову с бериквима, која ће се тек после обављеног избора тачно установити.

Молбенице ваља поднастрети путем претпостављених власти епархијској конзисторији Темишварској у року од шест седмица дана рачунајући од дана првог обнародовања овог стечаја у „Српском Сиону.“

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 14 (27.) марта 1900. год.

Никанор
Епископ.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижар. В. Валожића у Београду. Појединп бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији и остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 172.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 13.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у суботу 25. марта 1900.

„Браћа Христова"

библијско-историјска расправа

— Панта С. Бикицки. —

(Свршетак.)

Називаху га Облиан, што значи обрана народна и увек се чуло: „То је праведник; то је Облиан, заштита народна". То потврђује и св. Епифаније говорећи: „Јосифов првенац је Јаков, названи Облиан (што може значити зид или бедем), а који је и праведним прозван те беше Назорej, која реч означава светог. (Haereses cap. 78.)."

Даље говори исти св. Отац, како је само св. Јакову било дозвољено да носи петалон — златну дашчицу са натписом „светиња Господу" — што је било дозвољено једино првосвештенику јудејском. Но ово последње биће сигурно симболички израз, претворен у факат, јер ми немамо никаква сведочанства, да се таково преимућство буди коме давало. Па ипак није невероватно, да је Јаков као назорej могао бити припуштен, да учествује у неким преимућствима свештеничким. Но било како му драго, све нам то показује, да се сви савременици св. Јакова односили према њему с неким особитим поштовањем.

На апостолском сабору видимо ми опет св. Јакова, где игра знамениту улогу. На том сабору имало се расправити једно врло важно питање, питање, од чијег је решења зависила судбина хришћ. вере међу језичницима. То је питање било: да ли морају и језичници, који ступе у хришћанство себе подврћи обрезању или не. Не ћемо претерати, ако речемо, да је судбина тога питања била у рукама Јаковљевим и да је од њега зависило његово решење. Он беше председник тога сабора, те се у овој прилици показао на висини, достојној свога порекла, положаја и карактера. Он је увидео, да нема смисла јудејско тражење, да се и језичници обрезују, пошто је за хришћане обвезно само старозаветно морално законодавство а никако и обредно, где се обрезање наређује. Зато је и употребио свој велики утицај, те је тражење неких хришћана из јудеја ради обрезања језичника на апостолском сабору као неумесно одбијено.

Мишљење, да се језичници [illegible] при-

мању у хришћанство не обрезују, заступаху на апостолском сабору Павао и Варнава. Против упорног јудејства бори се Павао, некада жестоки инквизатор и гонитељ хришћанства; Павао, опај некадашњи највећи привржених синедрионов а сада његов најопаснији непријатељ; Павао, који је учествовао у убиству архиђакона Стефана; Павао, сумњиви учитељ језичничких обичаја. Но не заступаше га само Павао него и Варнава, који је, као што многи фарисеји мишљаху и говораху, оскврњен својим општењем с тим „врагом“. Апостол Петар је додуше у својој души био против обрезања, али по свом колебљивом темпераменту у њему не би могао стално остати, да уза се не имађаше Јована и Јакова. Стога и можемо с правом рећи, да је св. Јаков својим речима: „Сего ради азъ сѣждѧ“ (Дела Ап. 15. 10.), довршио препирку о томе питању и коначно га решио у корист језичника. Он, праведник, обрана јудејства, свештенички назорej, коме, без обзира на то, што беше хришћанин, беху наклоњени и Јудеји, човек, који је вредно као особито марљив извршилац законске праведности, човек, чијим се именом и авторитетом користише изаланици, који узнемираваху цркву антиохијску својим настојањем, да добију ту цркву за јудејски партикуларизам, човек, чије име ови злоупотребише, да подрију проповед апостола Павла, тај човек је подигао свој моћни глас у корист слободе хришћана из језичника. Он је као глава јерусалимске општине додуше пристајао уз хришћане из јудеја, али се никада не може доказати, да је он био вођа хришћанске јудејствујуће странке, која је била непријатељски расположена према хришћанству из језичника. О томе нас најбоље уверава држање св. Јакова на апостолском сабору у питању о обрезању.

Живот и васпитање св. Јакова беху противни космополитизму. Колико нам је познато, он никада и није излазио после Христова вазнесења на небо из Јерусалима. Све, што је о спољашњем свету знао, беше оно, што је сазнао општећи са пасхалним поклоницима, који дођоше из диаспоре. У таком општењу није никако могло ослабити, но је пре ојачати морало чувство Јудеја, које се односило на важност и величину преимућства хришћана из јудеја над онима из језичника. То је без сумње дало повода евионитима, да подметну св. Јакову жестоки антагонизам према ученју ап. Павла, но то је злоупотреба његова имена, јер он, и ако беше хришћанин из јудеја, беше ипак без предрасуда евионитских.

Читав живот св. Јакова је у миру текао. Љубљен и поштован и од хришћана и од Јудеја, живео је он мирно управљајући црквом јерусалимском. Но ипак синедрион није мировао. Он је пратио сваки покрет св. Јакова и размишљао непрестано о томе, како да му главе дође. А имао је рашта и да му жели смрти. Свака реч св. Јакова беше ударац за синедрион а губитак за јудејство, јер је свака реч Праведникова извела по некога из таме јудејске на светлост Христову. На сваку његову реч остављаху Јудеји своју стару веру и приграшше веру Христову. Из дана у дан нагло је растао број верних у јерусалимској цркви Христовој. Зато је синедрион потајно ровио против св. Јакова и само чекао згодну прилику, да се опрости Праведника. Чим му се прва такова прилика указала, он ју је употребио и Праведника мученичком смрћу живота лишио. О смрти његовој пише Јосиф Флавије ово: „Кад је умро прокуратор Фест, а Албин још на путу био, држао је Анан млађи (првосвештеник јудејски), да је згодно време, скупио је чланове синедриона, пред њих позвао св. Јакова са још неколицином и дао их је као преступнике закона каменовати. Али умеренији чланови и бољи знаоци закона осећаху, да то није добро и пожурише се пред Албина и представише му, да Анан без његове приволе није могао на смрт осуђивати. Албин напише Анану жестоко писмо и збаци га“. То се догодило 62. или 63. године.

Јевсевије допуњује то причање Јосифа Флавија по Хегезипу. Он прича о смрти Јаковљевој отприлике овако: Јаков је својим сведочанством привео многе Јудеје у хришћанство и то је обратило особиту пажњу фарисеја и књижевника, чланова синедриона. Они отправише њему изаслан-

ство, да га упитају, каква су то врата, о којима је Христос говорио. (Јов. 10, 7.). Он им одговори, да је Христос Спаситељ (Месија) и тим сведочанством обрати многе у хришћанство. После тога послаше му опет изасланство, које, признавајући му, да је Праведник и авторитет, мољаше га, да стане на кров од храма и да увери о том сва колена и језичнике, који се заносе Исусом. На одмах затим наставља даље овако: Затим књижници и фарисеји тај дан поставише Јакова на кров од храма и викаху му говорећи: „Праведни, коме смо се дужни сви покоравати, реци нам, која су врата Исусова“. Тада им је он својим громким гласом одговорио: „Што ме и опет питате о Исусу сину човечјем? Он седи на небесима с десне стране свемогућега Бога Оца и опет ће доћи на облацима небесним!“ И када многи повероваше и прослављаху Бога за то Јаковљево сведочанство и говораху: „Осана сину Давидову“, тада опет књижници и фарисеји почеше друг другу говорити: „Изненада добисмо таково сведочанство о Исусу; дед, успнимо се горе и бацимо Праведника доле, да се народ поплаши и не узверује му“. Тада повикаше народу: „Ах, ах! И Праведник је заведен“ и одмах почеше испуњавати речи пророка Исије: „*Уклонимо Праведника, јер нам је на терету* (Ис. 3, 10.).“ Народ на ове речи успламти и заведена маса тражаше смрти св. Јакова. Фарисеји и књижници почеше уживати у плодовима дела својих. Неколицина се успеше горе на кров и сјурваше Праведника доле, јер мишљаху, да ће навши са таке висине морати умрети. Но то се не догоди. Праведник оста жив и сагнув колена, мољаше се Господу, говорећи: „Молим Те, Господе, опрости им, јер не знају, шта чине!“ Тада говораху друг другу: “Хајде да га каменьем убијемо“. И одмах поче каменовање. Но за то време, докле га они каменьем бише, један свештеник, син синова Рехавових, о коме сведочи пророк Јеремија, викаше говорећи: „Престаните! Шта радите? Праведник се моли за вас“. Каменовање тада преста. Тада један сукнар, подигнув своје вратило, којим је сукно тукао, спусти га на главу Праведникову. Тако он плати главом за сведочанство и буде сахрањен на истом месту близу храма мало иза светилишта. Он беше прави сведок и за Јудеје и за Грке, да је Исус Христос обећани Месија.

Тако нам прича Јевсевије о смрти Јакова Праведног, епископа јерусалимског.

По сведочанству Оригенову (с. Celsum 1, 25) основаном на казивању Јосифа Флавија, смрт Јакова Праведног, догодила се не дуго пре војне јудејске, те је такви утисак начинила на Јудеје, да су беде и невоље, које су биле последицом те војне с Римљанима (66. — 70. год.) па и саму војну сматрали казном Божјом за смрт Праведникову. Но у данас познатим рукописима и издањима Флавија тога места нема.

Толико се зна о животу св. Јакова, најстаријег међу „браћом Христовом“. Његов живот и рад беше од огромне користи по цркву Христову у Јерусалиму, у којој је он као предстојник провео скоро двадесет година.

Од њега имамо у новозаветном канону једну посланицу, која носи његово име и упућена је на дванаест јудејских колена, која се налазе у диаспори. Она је написана у времену између 44. и 52. године.

Спомен св. Јавова „брата Господњег“ светкује православна црква 23. октобра.

И ако се о св. Јакову не зна потпуно све, што се односи на живот и рад његов, ипак зна се много више, но о животу и раду осталих рођака Христових.

О Јосији и Симону не знамо ништа, осим њихових имена, као да они нису ни постојали. О Јуди пак знамо само толико, да је написао једну посланицу у новозаветном канону и да је био прејемником свога брата у епископском звању те је доживео до Домицијанова времена. Других података о животу и раду његову није нам Предање оставило.

Тиме завршисмо свој рад на обрађивању питања о „браћи Христовој“. Све оно, што је спадало у обим тога питања размотрено је и расветљено, дабогме онако и онолико, колико нам средства и извори допуштаху и колико знасмо и умесмо. О томе питању борило се још у

најстарије доба хришћ. цркве, а о њему се препиру још и данас, и ако је оно потпуно решено, решено онако, како га прима православна црква, ослањајући се на свештено Предање, које јасно њеном примању у прилог говори. Њено учење не ће моћи оборити нико, јер је оно православно у свакој прилици, па и у овој, што се настојало и овом расправом доказати.

Проповед

О лажи*

Да одбаците, по пређашњем живљењу, старога човека, који се распада у жељама преварљивим; и да се обновите духом ума својега, и обучете у новога човека, који је саздан по Богу у правди и у светињи истине. За то одбаците лаж, и говорите истину сваки са својим ближњим; јер смо уди један другоме (Ефес. IV. 22—25).

Љубазни моји Хришћани! Ове речи св. апостола Павла опомињу ме, да вас учиним пажљивим на покварености и изопачености света, да вам представим невољаства данашњега света, који се удаљава од истине, па се одао на лаж. И лаж је омилела том свету, па му се и крв претворила, те му је све биће лажљиво, а у превари пливајући.

О, да бих вас очувао, да вас не обузме лаж, примите данашњу поуку моју усрдно; примите поуку моју и уливајте је деци својој, како би их сачували од срамоте и недеља...

Одавна се спомиње пословица наша: *„ко лаже, шиј и краде“*. И доиста искуство нам посведочава истину пословице ове, да је онај изгубио образ и поштење, који се не стиди лагати.

Па шта ће бити са овим светом, кад се већ навикоше људи, да једно мисле, а друго говоре? Шта ће бити, кад видиш неразборите и невољале људе, којима је све једно: *јесте* и *није?* Шта ће бити и на што ће изаћи овакав живот људи, где се речи не држе? Како ли ће се живети у друштву, где се не можеш поуздати на реч ближњега свога?

* Говорена 10. фебруара 1900.

Теби се обраћам, млади Србине, на тебе управљам савет овај: ако ти је мило поштено име, чувај се да не изиђе лаж из уста твојих никада, не покривај истину лажним речима, па ни двомисленим, које би се могле тумачити и овако и онако.

Зар може бити лепше части и хвале, до кад се рече: то је човек искрен и честит; па његову се реч можеш поуздати? Па зар не би и ти зажелео, младићу, да будеш у овом броју људи, те да будеш на радост и дику оцу своме?

Говорећи истину, показујеш доброту своју, врлину своју, која ти доноси части, поверења и љубав друштва, у коме живиш. А како пролази онај, што лаже? Онај, што говори лаж, показује злу намеру; показује да се стиди истину открити, јер би ова била штетна или њему, или другом коме. За то се може рећи, да су оно кукавице и варалице, што скривају умишљаје своје лажљивим речима. Осим тога добро вели пословица наша: *да су лажи кратке ноге.* Па стога зар бива, да се лаж брзо сазна, па онда ето срамоте, на коју наилази лажљивац!

Младићу! Не мој говорити: рекао сам лаж, али је лаж малена; она никоме не шкоди, а одвратиће зло и од мене и од других. Није то тако драги мој: ако си данас рекао малу лаж, сутра ћеш рећи већу, па ћеш се да научиш лагати. Лаж је по себи право зло, а са зла не бива добро; никада не чини зла, да би отуда изишло добро. Ситна лаж води к већој.

Ако си слагао, ценећи да је то добро, тако би могао и други лагати, па ето, како долази друштво у неприлику и погибљу, јер се вера и истинч потире.

Осим лажи речима има лажљивица и другога вида. Има лицемера, и улизица, и варалица. Лицемер се показује побожан, а није; варалица се претвара добрим делима, а улизица или притворан чинити се пријатељем, па хвали и твоје мане.

Чувај се ласкавца, улизице и притворна човека, јер је то варалица, који те лаже донде, док не постигне циљ свој, па ма то било и с највећом штетом твојом, а постигне ли то, он ти окрене леђа, па те и не гледа више...

Молим те, млади Србине, добро разуми речи моје, и немој да их пометеш. Кад ти саветујем да будеш истинит и искрен, хоћу да ти кажем и то, да има прилика, где те искреност не веже, да кажеш истину. Тако вели: *„Ко истину увек гули, гудалом га по прстима бију!“* Овако бива: лаже и потвара, који говори што није; чини се невешт, који мучи што зна, а неће да говори.

Лагати и потварати није никада допуштено; али бива, да треба каткад чинити се невештим из дужности, или из учтивости.

Видиш ли разрока, или накажена — кљакава, па му речеш у очи да је такав, и такав, писи искрен, већ глупан.

Некој жени убише јединца, а ти јој брже боље то доставиш, причињаваш јој жалост и тугу, да од јада мре.

Смишљаш неки користан посао по себе, јавиш ли га суседу, он ухитри и пре тебе лати се твога умишљеног предузећа, па ти преотме добитак, који би заслужити могао... Искреношћу ваља да управља разборитост, а ова нас упућује, да ћутимо и узалуд не говоримо, што би шкодило нашој ствари, или браћи нашој, а целом друштву не би хаснило. Али затајиш ли што, чим би се ближњему твом пашкодило, зло радиш.

Кад би знао, да је пас суседа твога бесан, па би пречутао и не би му казао, или кад би видео, да слуга суседа твога краде, па му не би казао, ту би учинио велики грех и огрешио би се против искрености. А још више ваља ти бити искрени, кад би те позвали на суд, да сведочиш, онда си дужан да кажеш истину по души.

Проклет био, ако би криво сведочио, па би учинио, да невин страда, и невино да се казни; проклет био, ако би лажном сведоџбом спасао зликовца. Крвнац би био ти свему злу, што ће ослобођени зликовац још да почини. И ти љуто грешиш несмишлени и неискусни младићу, што разносиш зле гласове, које дознаш о другима. Ти брбљањем распростириеш зле гласове уверења да су истинити, па тиме подвађујеш немир и свађу.

Знај, неваљали сине, кад те сазнаду, да проносиш гласове, да ћете се чувати у друштву као куге.

Реч у ветар изречена изгледа тако, као кад би оборио камен с брда да се ваља, а у бездну, а не знаш куда ће доспети.

Младићу! Настој, да се извештиш у ћутању. Веруј ми, много зна, ко зна ћутати. И свето Писмо вели: *И безуман кад ћути, мисли се да је мудар* (Прич. Солом. XVII. 28). Стога ти велим: чувај уста твоја од лажи; јер тако је написано у светом Писму: *ко чува уста своја и језик свој, чува душу своју од невоља.*

Јеси ли рад да живиш у миру, слушај шта говоре људи и ћути. Тако ћеш набавити мудрости, а не ћеш се огрешити или бар замерити језиком. Тако ћеш се владати по савету мудрога Соломона, који вели: *купуј истину и не продаји ју; купуј мудрост, знање и разум* (Прич. Солом. XXIII, 22).

Једни су оно људи, што завирују у туђе послове, што се баве, да дознају, шта ко ради, те да би могли ићи по селу, да трубе и да оговарају брата свога.

И кад би ти као тајну поверио, држећи те за пријатеља свога, љуто би се огрешио, кад би на зло употребио поверење, које ти указа пријатељ, па би ишао на то, да разгласиш тајну пријатеља свога.

Ти си издајица и клеветник, што брбљаш оно, што не би требало ни живој души да изустиш.

Али ако би ти се догодило да дознаш неке ствари, које би могле послужити на корист браћи твојој, на корист задрузи или општини, говори слободно, отворено и верно; јер те на то упућује дужност, а дужност ти ваља вршити, као поштен човек и члан друштва.

Доста ти примера дају апостоли, пророци и мученици, у броју којих се налази и данашњи угодник Божји св. свештеномученик Харалампије, који су проповедали истину и држали се увек истине и онда, кад им је ваљало за истину муке трпети и мрети...

О, драги моји! Нека вас руководи у животу овом привременом вечна истина.

Знајте, да се разум мора поводити за

вечном истином. А вечна истина стриже разуму крила, те га потискује путем, којим ће доћи до честитости и части.

Истина и правица иду по некад разним путем, па на послетку ипак се састају. Бог затеже с наградом, јер чека, да искуша праведника, па да му да плату на оном свету.

Истина и правда да вас прати свуда, кудгод ходили, те да би имена ваша сијала као честита на сваком месту. То тражи од вас Сриство; то изгледа од вас вечна истина; то заповеда Бог; то пште и света црква од вас.

Тако ћете доказати да желите, да вас са врлине ваше љубе ближњи ваши, јер је то најљепша и најмилија ствар на овоме свету.

А до тога да дођете, шта вам треба? Треба да будете поштени и истинити; да љубите правду и истину; да избегавате лаж.

А шта вам треба радити, да будете поштени? Треба вам знати дужности своје и ове вршити истинито и верно.

О учините радост души мојој, да се рече, да је стадо моје честито и светло.

Господ Бог и благост Његова да буде с вама и да вас умудри у чистоти и истини. Амин.

Григорије А. Николић
парох Ирашки.

О узроцима ширења назаренства

СА КОНКРЕТНИМ ПРЕДЛОЗИМА О ПОСТУПКУ ПРОТИВ ИСТОГА.

Расправа **Милана Попадића.**

(Наставак)

Постоји још један моћан и важан фактор у народу нашем, према коме је народ наш такође врло поверљив и на кога се угледа, а то је, осим свештенства и учитељства — остала интелигенција наша.

Не може се и не сме се тврдити, да је интелигенција наша уопше побожна. Али као што се свака врлина најваше са живим примером изражава; тако би ваљало да и интелигенција наша: побожност, љубав и одданост своју према цркви и лепом Православљу, као и према лепим обичајима вере и обредима Цркве наше — и делима својима заседочава. Но у томе баш у народу нашем понајгоре стојимо. Интелигенција је наша већином похађање св. храма свога за време богослужења напустила. То јасно сведоче празне наше цркве у многим варошима и овим местима где је интелигенција наша у великој мери заступљена. Тако исто и сеоска наша интелигенција, која једино у дотицај са нашим простим народом долази; и она у побожности и похађању цркве народу никако добрим примером не претходи. Шта више и у овим чисто српским местима, где су званичници у политичким звањима Срби вере православне, видимо где звања та — односно представници истога — уредују у недељне и празничне дане као и обично; те допуштају да и поједини људи у те дане Богу посвећене теже послове раде. Особито пак многа сеоска политичко-општинска звања у недељне и празничне дане — и за време службе Божје — наређују кола за довоз: општинских дрва, цигаља, сена или другога чега томе сличнога; а многи пак чиновници тих звања Срби за време службе Божје са простим људима у кр'чме на алвалуке заилазе и ту време у недељне и празничне дане проводе; ма да постоји државна наредба (3/15. V. 1858), по којој се: у недељне и празничне дане за време св. богослужења свако уредовање у јавним полит. звањима прекида, а спољашњег ради светковања сваки се промет у исто време обуставља. Дочим пак једном новом наредбом наређује висока влада, да званичници у јавним и политичким областима и уредима имају народу примером претходити, при похађању св. богослужења у све недељне и празничне дане.

Много пута по гдекоји члан наше сеоске интелигенције, да би своју популарност у народу подигао — с обзиром на штедњу — противан је подизању и устројењу нових школа, на чему савесни свештеник и учитељ — у корист душевног напретка народног и просвете његове — живо радити морају.

Многи пак одабранији члан народа нашег уопше, ако шта противу свештеника свога има; то ће га он не само ружити, свештенодејства му у кући своје забранити и углед његов пред народом побијати; него ће се често и на цркву своју окомити, те је никада похађати не ће; шта више често ће и народ од цркве одвраћати. А не могу на ино, а да несноменем и то, како у журналистици нашој,

које је репрезентант интелигенција наша, за ова 2—3 деценијума амо читали смо и данас читамо многе такве чланке и дописе у којима се свештенство без обзира на степен и сан чина свога извргава: грдњи, руглу и подсмеху; те се мане и погрешке његове, које је свештеник као човек у слабости својој можда и учинио — износе у неким политичким и шаљивим листовима нашим и јавности се предају.

Како пак ове спољашње прилике, у којима народ наш живи врло штетно уплившу на религиозност у опће, а посебно пак на чувство Православља особито ратарског сталежа нашег; — то држим, да се из напред наведених речи јасно увидети може. А да се пак тим и таквам поступком многих интелигентних чланова народа нашега, на њини црквено-народног живота нашег, све више и више кукољ назаренски сеје; те да исти спорадично где више где мање — какво је где земљиште — и на површину избија; то ми јасно данас видимо, те то и примерима из свакидашњег живота свога — поткрепити можемо.

Но ни по јада не би било, кад би се ми на томе заустављали, што смо о многим члановима интелигенције наше рекли, те барем за будућност подмлатка њихова бољу наду црпети, и од њега се поуздано надати могли, да ће са жаром душе и пламом срца свога пригрлити цркву своју православну; те да ће уз родољубиве и свесне свештенике и учитеље својски пристати и на томе живо и вољно порадити, да се успавано чувство побожности и Православља у народу нашем пробуди, да се народ наш духовно прибере и до тога тврдог уверења доведе, да је једини спас свију нас у лепој нам вери и цркви православној, која нам и данас чисте и неповређене истине св. Јеванђеља Христова — проповеда. Далеко нека је помисао та, да је сав подмладак интелигенције наше прелигиозан и неверством окружен. Но ипак колико сам са многим члановима омладине наше у дотицај долазио, њихов живот посматрао и њихове назоре о вери слушао — уверио сам се, да многи од њих: вери, побожности, цркви, догматима вере своје као и лепим обичајима народнима — ни мало пажње не поклањају. Шта више по неки је од њих безверјем и неверством окужен; те исте идеје своје и у самој околини својој распростире. Узмемо ли, да је дотични младић члан неке ратарске или занатлијске куће, те у друштву исте куће, а уз њих још и другима те идеје своје саопштава, онда колико то на прост народ штетно утецати може — само се по себи разуме. Наравно да те и такве настране појмове о вери, није младић тај никако когао стећи у школи својој, јер у истој видно место веронаука заузима, а и школа је сама по себи васпитач душе; него је те назоре укримчарио он из књига безбожних и јеретичких — већином из стране књижевности — а којих на жалост и у нашој књижевности има; те се као такав није могао одупрети модерном духу данашњем, по коме се многи младић данас веома научним сматра кад пориче бићe Божје, на основе вере удара и свештенство своје омаловажава. Ступи ли дакле младић тај — са таковим назорима о вери — и у јавни живот свој; то може ли он бити духовно наоружан, да у првим редовима — заједно са ваљаним свештеницима — брани веру и лепо Православље своје од ма какве најезде непријатељске, а особито од назаренске?!

После свега овога, што смо до сада о предмету овом расправљали, преостаје нам још, да оштром и непристраном суду своме подвргнемо сами: социално-економски као и морални живот ратарског сталежа нашег, те да многе мане, недостатке, штетне обичаје, зле навике и моралне прекршаје у томе животу учимо; што све бива много пута један од главнијих узрока прелажењу народа нашег у назаренство, који узрок отпадници од вере наше најрађе наводе, те тиме и отпадништво своје правдају.

Погледамо ли ми дакле бодрим и пажљивим оком на живот народа нашег у сталежу ратарском; то ће нам одмах у очи упасти велика журба и вредноћа многога ратара при послу и раду његову. Многи од њих заборавља на Бога и душу своју, на недељне и празничне дане, те дању и ноћу ради и сву снагу своју улаже у привреду земну. Од тога и таквога рада треба да је ратар наш потпуно снабдевен са свима животним потребама својима; те да су у пуној мери прибављена сва средства и трошкови за надржавање његово. Но поред свега тога ми ипак непрестано слушамо како се народ наш данас на немаштину и сиротињу тужи, те вели, да су зле и рђаве године, па им се задужује, или пак због нагомиланог дуга неки део

или пак све имање своје продаје и тако се губи и материјално пропада. Нису тако зле и рђаве године, него је народ наш већином — поред лепих и дивних обичаја својих — завео рђаве и штетне обичаје, на које немилице троши и расипа муком стечену зараду своју. Нису данас тако зле и рђаве године, него је много пута рђав начин газдовања у народу нашем, при коме се он често ни мало на рачун не обзире, него се толико пружа колико и не допире снага његова.

Како је то негда милина било погледати и ступити у задружни и побожни дом једнога ратара српског, у који су многе вредне и чуварне руке његове — као оно неуморне пчелице — нанеле сваког добра, блага и те ковине! Но са неслоге пусте и данашњег обичаја клетог — по коме данас сваки хоће, да сам газдује — раздели се тај задружни дом српски, те тиме материјална снага његова сасвим малакса, и он пропада. Многи ратар наш са данашње дообе задружног имања свога, које — по маленој количини земље — није ни требало дообити подвргнуто бити — сасвим осиромаши; а по томе остављен самом себи, без икаквог међусобног потпомагања, неупућен и самим делом на рад, рационално газдовање, вредноћу, штедњу и поштен живот — изгуби се или пак и с те стране спаса свога тражи и — по своме уверењу — у назаренству га налази.

Но да и не спомињем свима је нама познато, шта коштају данас убичајена сватовска весеља српска. Зар се многи од ратара наших, није до дна душе своје растужио, када је при женидби сина свога морао да положи знатну своту у готовом новцу као уцену свадбарине, коју му нови пријатељ његов вамеће, и којом га силно globi. Зар многом од ратара и сиромашних занатлија у данашње доба нису силни сватi, при вишедневној части и пијанци, или пак званице при крсном имену, дачи, крштењу и још другим обредима цркве наше, потрошили и разнели толико смока и хране, колико би за дом њихов на дуже времена трајати могло. Још је у данашње доба у народу нашем нарочито код младежи ратарске у највећој мери завладао зли обичај са раскошности и претераности у оделу, и накиту код женских дукатима и шеширима; на што многи сасвим без рачуна и обзира на малену материјалну снагу своју, троши и у те: телесне, бесплодне и за сталеж свој неприкладне ствари, улаже муком стечену своју зараду и саму рођену кућу своју поткрадају само зато, да се кћери и снахе њихове много више, него што би требало красе, много више, него што би се за једну скромну женску ратарску и изискивало. Па где су још други прекомерни и излишни трошкови, које је народ наш својевољно са злих обичаја својих завео, те са њима сам себе оптеретио. Тако ако поједини из народа нашег шта међусобно купују или продају, то се онда много пута по кучмама алкалуци пију, са кога рђавога обичаја шири се пијанство у народу нашем тако, да се поједини тако заборави, да и у св. храм Божји пијан дође. Ако је когод од ратара наших: у болести, злу, или каквој беди невидовној; ту су одмах: зли обичаји народа нашега: врачања, чарања и бојања, на што ратар наш често и последњи новчић свој издаје. (На где су још верёсије, којих се народ наш и у кучми тако радо прихваћа незнајући, да је верёсија врло скупа, јер лакше човека на већи трошак примамљује, а много се пута пак и двоструко рачуна). Где су још: свађе, раздори, парнице, неслоге, псовке, бестидне речи, непоштовање старијих и још многа друга зла, која су у народу нашем овладала и с којима се ми на сваком кораку сусретамо.

На кад је то заиста тако, да у друштву нашем има доста зла; то онда није чудо, што једни чланови друштва тога, који су у животу своме делима својима највеће подлоге злу томе давали, осетивши прекор и грижу савести са тих злих дела својих; а други пак из жеље за поправљањем и бољим животом на путу религиозно-моралном и економском — траже средства и начина, да те жеље и тежње своје задовоље; те у заблуди својој иста средства и налазе, у искључивању себе из друштва и заједнице наше, и у прелажењу у назаренство. Но тоже дакле, јавља се назаренство искључиво у нашем ратарском и занатлијском сталежу као протест противу: саможивости, и неудружености на пољу социјално-економских и моралних побуда народних као и свих злих и штетних обичаја, псовке и изговарања бестидних речи и свију других зала, која су у народу нашем маха преотела.

Наравно, да то није ни мало оправдано,

да се због тих горе наведених разлога, а особито пак — што се најчешће наводи — због туђих зала и моралних прекршаја, многи из народа нашега одиђе од лепе вере и цркве своје православне. Али наш прост човек у заблуди својој долази постепено, до пола уверења, да ће својим излучењем из друштва нашега — по схватању његову злога и неваљалога — морално и материјално се препородити; те незнајући и немогући да проникне: притворство, себичност, и лаж већине назареница, што се све то врло вешто маском правде и истине скрива — тврдо држи, да ће у назаренству спаса свога наћи и путем правде и истине поћи.

Сад пошто смо у расправи својој узроке појаве назаренства у народу нашем, у главнијим потезима обележили, треба још да изнесемо мисли своје са конкретним предлозима о поступку противу назаренства.

(Свршиће се.)

О хришћанству и вјери хришћанској.

ЕКСОРТАЦИЈА У ГОРЊОЈ ГИМНАЗИЈИ КАРЛОВАЧКОЈ
27. ФЕБРУАРА 1900.

„Хришћанство је у свијету . . .; оно је ту највећа, најача, најуниверзалнија појава, што је икада свијет видио; оно мами и боцка дух људски, овај му не може измаћнути; свуда се с њиме среће, оно хоће, оно мора објашњено бити“.*

Непомућеном је оку од сунца јасније; и помућено осјећа свјетлост његову, само му треба скинути ону мрежу, која га покрива, да весело и одано прилегне на њедра оне среће и блаженог стања, што га ведра вјера пружа и нуди души људској, која само код вјечног и истинитог Бога мирна станка налази. Па ако се одбије од Њега душа наша на њеко вријеме, изгубиће њеноту своју и наружена болешћу предрасуде, сумње и невјерја срушиће се у пропаст вјечну, а и на овом свијету, гдје нам је иначе, да се спремамо за вјечити живот, осјетиће све грозоте празне и пусте душе, осакаћеном или потпуно немоћном постати, да покаже ону моћ, која јој је од Бога и по Богу.

* Види: Apologie des Christenthums von Dr. Franz Hettinger. Freiburg im Breisgau. 1899. Стр. 2. Осим овога дјела узете су за подлогу овој екскортацији проповиједи О. Августина од Монтефалтра, затим етике Линзенмана, Прунера, Симара и т. д.

Драги ученици! Добро знамо, да вас свакога готово дана салијеће опаки дух, да вам пољуља, наруши или упропасти вјеру вашу, па да вас онда учини пагнанцима раја, бескорисним и опасним добру и напретку, својима најближима, народу своме и друштву људском. Тај опаки дух говори и учи све оно, што је противно светој нашој вјери, — лако је по томе познати и њега и све слуге његове. Одавно већ започео је он свој посао, а са колико успјеха казаће нам добар поглед на све оно, што нам је вјера хришћанска и хришћанство дало, чиме нас је узвисило и напредним учинило, да с поносом можемо говорити о тријумфима његовим.

На крај свега тога чини се, да је и данашњега дана потребно бранити истину хришћанску, макар што данас нема тако очитих противника хришћанству, као што их бијаше у доба Волтерово, али јер слабашни епигони „вијека филозофије“ баш младе врло радо обилазе, жеља нам је, драги ученици, да вас упознамо, а тијем и сачувамо, са свијем оним, чега се они лађају у борби против хришћанства, како би ви и надаље остали благословена дјеца Божја и вјерни чувари вјере своје.

Вјера је основни закон живота нашега, основни услов среће наше. Многи и многи потврдиће ове ријечи, а опак ће је се клонити, јер је не разумију или је не ће да разумију. Оно пак, чиме оправдавају неповјерење и невјеровање своје лако је одмах и на први мах упознати као неразуман закључак, унапријед скован на лажним претпоставкама.

Прва предрасуда, прва је оптужба против религије, да је она *застарјела*. Синјешња доста оптужба! Вијек пак кара религију са старине, а овамо га Стари вијек идолопоклоником готово учинио! „Без сумње религија је стара, још како стара; . . . како вијековима незнања и варварства, тако и вјековима знаности и образованости стижо она до Голготе, до крста, на коме је Исус Христос оставио живот свој. И одавле, пратећи промјењиву судбину народа изабранога, другим се кораком више до Мојсија, до Аарона. Путујући онда кроз пећине пророка трећим кораком прође шаторове патријараха све до колијевке свијета, до прародитеља наших и простријевши овдје своја голубија крила враћа се Оцу, одакле је и дошла.“ Од онога дакле часа, када је Бог

створио човјека ни из чега, када му је дао разум, да Га позна и срце, да Га љуби, почима већ религија. Старина и јест баш оно, гдје она показује на своје божанско поријекло!

Чују се опет гласови, да се религија *промијенила*, да није она иста, каква у почетку бијаше, да није религија цркве првих вијекова. Разгледати треба само повијест цркве и лако ћемо се увјерити, како је црква, одбијајући многе јеретике, чувала чистоћу вјере, а имајући помоћ и сјећајући се опомене Божанскога оснивача свога. У дисциплини црквеној било је додуше промијена, јер је ту црква имала обзира на потребе времена и људи, — али за то је она и право имала. Та спољашња дисциплина није религија, него само одијело њезино. Разумије се, да је црква, када синови њезини заједоше на пријесто царева, скупоцјење и сјајније одијело облачила.

Хришћанској вјери признају неки извјесне заслуге, пошто је она донијела свјетлост на земљу, учинила услуге цивилизацији, за које јој друштво благодарно мора бити. Данас пак цивилизација далеко је намакла, вијек наш има своју свјетлост, која може надокнадити помоћ религије.

Судећи по овима и њима налик ријечима, данашња цивилизација одриче се узвишених добара вјере. Она нема ништа друго пред очима него моћ материје и да научи људе, да њу и својства њезина упознаду и у корист своју употријебе, заборављајући при томе образовање и напредак и духа човјечјег, не сјећајући се ријечи националнога економа Schäffle-a, да је господарски живот личности нижа сфера, која је вишој сфери средством, којим мора бити оплемењена и проникнута и да ће господарска личност пропасти, када се отуђи моралном и вјерском закону и вишим идејама добра, лијепог и истинитог.

Данашње образовање, које иде за тијем, да осигура само опстанак тијела, донијело је своје плодове: људе није ни мало поправило, великих карактера или мужевних врлина одгојило, нити је добрих обичаја створило; злочина је више готово него прије. Никакво чудо, јер конзеквенца је таког образовања учење, да је човјек животиња и да није дужан одговарати за дјела своја, ма каква ова била, пошто су посљедицом природних процеса и закона материје!

Код омладине пак најчешће се чује оптужба против религије, да је она противна *напретку и знаностима*. Прије свега, драги ученици, имајте добро на уму, да ће вам се много неистина дати под именом „напредак“. Мало прије казате ријечи особито се добро под овим именом протурују. Слушајте сада, колико је истине у њима! О напретку може бити говора у смислу материјалнога, интелектуалнога и моралнога напретка. Смијешно је и говорити, да се вјера противи материјалноме напретку, јер гдје и када се она противила телеграфу, жељезници, гасу и електричном свјетлу? Индустрија исто тако не стаје на пут, јер учи радника да љуби свој посао. Инглези, који су материјално тако напредни, приликом своје велике свјетске изложбе у Лондону године 1851. на највишој купули „кристалне палаче“ метнуше ријечи: „Слава Богу на висини.“

Да ли је пак религија против на духовном напретку? Ко би то још могао рећи? Та религија и није друго него свјетлост бесконачног! Зар јеванђеље није било прва луча човјечанства? Зар није сам Христос ударио темеље моралноме напретку, рекавши: „Будите савршени, као што је и Отац ваш небески савршен“? Када би само људи хтјели одазвати се овом позиву, ништа више не би требало, да се небо на земљу спусти!

Није религија противна ни умјетности. Сама би нас Италија о томе увјерила, показавши нам слике, што их је створио Fra Angelico, Perugino, Leonardo de Vinci и многи други; кипове, што их изреза Michelangelo и Canova; величајне композиције Rossini-a; одвела би нас у Рим и показала нам тамо највећши музеј свијета у Ватикану.

Да ли је религија противна знаности? Сјетите се само, колико ли је великих људи баш она даровала свима гранама знаности, сјетите се имена: Kopernicus, Galilei, Volta, Cuvier, Descartes и других. Шта више религија се са правом знаношћу потпуно слаже. Ево неколико примјера; Descartes је тврдио, да су најпоузданије истине истине откривења и да се одмах може вјеровати у авторитет Божји. Newton назива библију богодухновеном књигом, која му бијаше свакидашњом лектиром. Ampère опет мисли и тврди, да су сви прави мудраци држали се тога учења, да је религија божанског поријекла.

Религија је знаност чувала и његовала. Кроз многе вијекове учитељи и ученици њезини били су једини апостоли знаности и напретка. Црква је образовала и развила општу наставу; док је стара филозофија купила око себе неколицину одабраних ученика, црква је без разлике положаја све око себе сакупљала. Најстарије школе у Јерусалиму, Антиохији, Александрији на челу су хришћанске наставе. Ту је филозоф Јустин, критичар Ориген, ученјак Климентат Александријски, апологет Тертулијан, славни Григорије из Нисе и Григорије из Назијанза, Јован Златоусти, Амвросије, Јероним, Августин и т. д. Кад пак ушљед негодних прилика пропадоше славне школе хришћанске, налази знаност уточишта у манастирима Италије, Шпаније, Инглеске и других земаља. У вријеме првога ренесанса диже Anselmus филозофију толико, да га Descartes једва пристиже. Баш иницијативом од стране цркве настају универзитети у Болоњи, Ферари, Оксфорду, Кембрицу, Саламанци, Сорбона у Француској о т. д. Kopernicus, Kepler, Newton — сви добри хришћани — тумаче тајне астрономије а учење њихово помоћу инфинитног рачунања утврђује Descartes и Leibnitz.

Гдје знаност престаје, вјера наставља. Гдје су ученјацима саме загонетке, тамо религија даје тумачење и одговор. Она прима разум онђе, гдје га ученјак напушта и осивјетлишти га све му јасношћи учини, што му прије тавним бјеше. Вјера је знаности оно, што и купула храму, кроз коју улази свјетлост у дом Божји. Не смије се вршак од друге грађе дијелити, нити рушити оно, што је Бог саставио. Вјера добро пази на то јединство чувајући ученјаке пред падом и лажним корацима, знајући добро, да знанственн напредак никада не ће моћи донијети оне користи, коју би донио био, да је с вјером у свези. Лажна знаност говори дошше о некој тиранији вјере; она је хтјела прекорачити границу и прекорачила ју је. Па шта је онда било? Неколико је корака начинила, па и ти лажни. Она говори човјеку: „Нијеси ти божанског поријекла, лоза твоја равно је од животиње.“ „Твоје мисли и осјећаји твоји пошљедица су кретања материјалних честица.“ Врлини је рекла: „Ти си пуста ријеч,“ — а несрећи: „Ти си закон, јер да тебе није, ко би онда срећу познавао?“ Па шта је дакле постигла така знаност? Постигла је то, да је човјечанство клонуло и пало под теретом *ове* тираније!

Таку знаност одбацује религија, али праву и истиниту од свега срца људи. Људи је због *ње саме*, јер нама она није само тумачење закона и чињеница природних него моћ, неисказана љепота, упута Божја, тумачење дјела Његових. Као што се дивимо сјаку умјетника, кога је овај бацио на платно или у мрамор урезао, тако се исто у знаности дивимо мислима, плановима и дјелима Творца. Праву знаност љубе Хришћани *из љубави према Богу*, јер она као такова од Бога долази и к Њему нас опет приводи. „Најузвишенија је сврха знаности у томе, што нас учи Бога љубити“. „Ја волим знаност, јер ми даје права, да ме се слуша, кад говорим о Богу и религији“ — рекао је велики Leibnitz. Ми љубимо знаност, *јер она добра чини људима* потпомажући њихово морално усавршавање. Дакако, да се она не смије сматрати као искључиво спасоносно средство и помоћ у злу, као и пошљедња сврха тежња човјечјих. Она је само помоћно средство, добро или рђаво, у колико је већ у свези са религијом, јер прекинувши знаност с овом рушевине само и дух помућен оставља. Знаност не треба да сама себи на тај начин у својој добротворној задаћи смета, у којој јој баш религија помаже, која — као што каже Васон спречава распад знаности.

Религија не стрепи пред модерним знаностима; јер истина истину порећи не може. Због тога баш и дао је Бог човјеку разум, да зар онда да се боји онај свјетлости, који ју је створио? Религија нам додуше даје недокучивих тајана, а има ли и једне знаности без тајана. Апсолутна знаност о свему идеал је само сазнања, који је у Богу остварен, који је једини истина, људском духу вјечито недокучива. Хришћанска дакле религија потпуно сазнање у вјечност премјешта, а за њу вјеру захтијева. За нас људе „јасноћа је изнимка, а тајна правило“ — каже Hettinger. У унутрашности ствари лежи величина, која је изнад свакога разматрања. Ову величину, ову тајну, не осјећамо с тога, јер не мислимо о њој; чим се пак човјек прибере и промотра ону свеау бића, у чијој се бескрајности баченим гледа, осјетиће се онда нападнутим од дубокога некога осјећаја, гдје је упоредо са гордости осјећај ништавила, радост са ужасом. Како ли је малена

онда она филозофија, која о „обичном“ говори и боји се пред свачим, што је ванредно и тајанствено. „Реците ми ипак један систем“, — рече већ Rousseau — „у ком нема *никакве* тајности“. (Свршиће се)

Одговор брату свештенику Н. С.

на његова питања

из пастирске праксе.

(Свршетак)

Окретања западу, кажете, нема, а тако исто *обилажења у округ*.

Ово је пракса, која заслужује јавни прекор, а пред црквеном власти још и казну. Господо, комоцијом и никако другче може човек да овако тешко греши. Не можемо веровати, да је томе криво незнање и непознавање саставних делова крштења, као богослужбеног акта из субјективних и објективних елемената. Та у богословији учила се и данас се учи литургика, а у литургици је јасно описано „*трикратно отрицање*“ од дјавола. „Када се одриче оглашени, учи црквено богословље, обраћа се *западу* као месту мрака и таме“... Овака установа датира се, у древним споменицима црквене литературе, са III. веком.[12] *Хиполит* пише: „Qui autem intinguntur (catechumenos) facie ad occidentem versat dicat ita: abrenuntio tibi satana cum omni pompa tuo“.[13] У познијим вековима спомиње се поново то дејство код *Григорија Назијазина*,[14] *Кирила Јерусалимског*[15] и др. Овај последњи каже: „Зато, што је место видљиве таме запад, а сатана, као тама, у тами и државу има, ради тога показујете, да, гледајући на запад, одричете се тога тамнога и мрачнога кнеза“. *Симеон Солунски* (XV.) учи: „по свршетку последње молитве (у заклињању) свршује се одречење овако: архијерej *обраћа лицем своја, што се крсти западу*...“[16]

То су примиле све православне помесне цркве. Оне то и данас чврсто држе, па за то и Требник налаже: **И совлачивъ и҃ѡ҃ркшивъ крещаемомъ, ѡбразитъ его сѷмяникъ на западѣ**...[17] Не стојимо друччије и са *обилажењем у округ*.

[12] А. Алмазовъ Ист. чинов. кресщ. и мѵропом. стр. 195.

[13] Canon. XIX. n. 9. u. 10; Haneberg, Canones Hippol. arabice. 1870. p. 75.

[14] Orat. XL. in S. Bapt. Mariene „De antiquis ritib“. Pars. I pag. 119.

[15] „Catech. mystagog. 1, n. 4.; Твор. Кирил. Јерусал. въ русск. пер. стр. 355.

[16] De Sacram. cap. LXII.

И та установа, као и она прва, има своје значење и разлог да се удржи. *Говор*,[17] на основу излагања *Златоуста* и *Григорија Богослова*, тврди, да је тај акт већ у IV. веку био у употреби. Круг као и светлост код свију народа, на разном степену развитка, служили су природним симболом и изражајем духовне радости.[18] У књизи *архијерискога Евхологиона* читамо: „Народ Израиљски творио је кругове или хорове после победе и утопљења Фараона у мору, и при томе певао: **пои҃мъ гдⷭ҃и, сла҃вно бо прослави҃сѧ; коня҃ и вса҃дника вверже въ мо҃ре**“ (Исх. гл. 15. ст. 21.) Исто тако и овде, погребавши старога човека у водама спасења и уништив окрутност непријатеља човечије слободе, свештеник и кум с новопросвећеним творе божански хор и обилазе у округ купељ. То је доказ њиховог духовног весеља. За знак тога, да је постао сином светлости има новопросвећени у рукама запаљену свећу; и за то, што је плод Духа светог радост по примитку тога дара од купељи, сви они радују се обилазећи у округ око ње. Сав тај обред описује *Симеон Солунски* (гл. 67.) овако: Крштени постао је сином светлости и потпуно неоскврнутим и чистим. Ако је одрастао тада сам држи свећу у славу и за знак божанствене светлости; а ако је младенац то свећу место њега држи кум. Међутим клир пева: **Сла҃вы҃ бо Христа̀ кр҃сти҃сѧ**, а архијерej радосно узима крштеног за руку, и саставши хор, као да пева и весели се заједно са анђелима, *три пут обилази купељ*, радујући се о духовној матери и о рођеном од ње, силом божанског Духа. Овако се означава овде обилажење у округ, око купељи но оно може имати и друго значење. Круг увек означава вечност. По томе новопросвећени, обилазећи три пут око купеља, хоће да покаже е обећање служити тријипостасноме Богу и веровати у њега вечно, то јест до краја свога живота, и при томе моли у Њега вечнога блаженства“.[19]

Овако, дакле, стоје ствари. Обилажење у округ око купеља не смије се изоставити у крштењу. Оно има своје јасно и обележено значење, а крајњи је апсурдум врло сиромашна духа рећи: „*то су калуђери написали, с тога је несмисао*“.

„*Не треба крста при крштењу за то, што је свештеничка рука место крста*“. Ово је речено

[17] *Евхологг.* pag. 302.

[18] А. Алмазовъ. Ист. чинов. кресщ. и мѵропом. стр. 473.

[19] Попад Скрижаль. гл. VI. § 22. стр. 361, 3 2.

доста неодређено и ми не можемо на то опширније одговорити. Требало је означити прецизније: да ли у моментима знаменовања знаком крста? Где и на коме месту? Или се то, можда, односи само на присуство освећеног крста од материје? Истина је да се код знаменовања знаком крста при крштењу употребљава рука свештеничк (без крста) и то се види у Требнику, но истина је и то, да крст при крштењу треба да буде на столу. Ево како нас упућује руско руководство: „Пре крштења треба, да се приреди купељ с водом. На крајевима исте запале се три свеће. Лево од купеља постави се сто, на који свештеник или ђакон положи крст, еванђеље и кутију са потребним стварима за св. крштење и миропомазање“.[20] Крстом сврашава се отпуст и крст целива новопросвећени, ако је одрасао, па онда после и кум.[21]

Венчање. „Наш прота ставиће младенце и даје им да целивају крст и јеванђеље, у знак, да су истину говорили. Пита вербално ово: „Обећајеш ли ти Н. Н., да ћеш овој Н. Н. остати веран до смрти и у вољи и у невољи?“ На онда, после одговора, додаје: „да сам праву истину говорио тако ми помогао Бог, часни крст и свето јеванђеље“. Императивно: „пољуби часни крст и јеванђеље!“... То исто има да учини и невеста“.

Видљива страна и знаци тајне брака јесу: 1. усмена изјава и свечано заведочење жениха и невесте пред лицем цркве, (у храму пред људима), да су они драговољно пристали узети се и да ће сачувати супружку верност до краја живота; 2. свечани благослов тога брачнога савеза преко свештеника, који полаже венце на главу жениха и невесте — изговарајућ у три маха једном на онда другом лицу познате речи: „вѣнчается“... и т. д. додавши и трократни благослов са кратком молитвом: „Господи Боже наш...“[22] Оно под тачком 1. изражава се речима вашега Требника: „вопрошаетъ іерей женихъ глаг: Имаши ли волю произволеніе благое и непринужденое, и твердую мысль, поати себе ки мужа, сіе ли јако: ѣгоже предъ тобою здѣ видиши; И вѣнчаетъ невесту глаголи: Имамъ чтный отче. Іерей паки: вѣнчался ли еси ли јако мужъ; И вѣнчаетъ невесту: Не вѣнчахся честный отче“. Друга питања нити су потребна нити их Требник прописује. Овде изражена је и драга и непринуђена воља, као први услов за ступање у брак, као и то, да ће у животу сачувати једно другоме верност. Узајамна љубав и верност зајамчена је, заједно, тиме, што се жених и невеста „нису обећали другоме коме лицу“ и што, за знак тога, дају, јавно у цркви, једно другоме руку.

Према томе, брате Н, ваш господин прота нема право, што преко Требника тражи и подмеће нека друга питања. Погрешна његова свиденто избија. Питања и заклетву, коју г. прота практикује при венчању, усвојио је он, по свој прилици, још у млађим годинама. Он се и данас држи тога и потпуно је убеђен, да је Требник непотпун, а оно, што он свршује, сасвим умесно и оправдано. Није тако. Проту је његова погрешна пракса одвела врло далеко, даље него што је сам помишљати могао, одвела га на туђе поље.

У литургији римске цркве читамо ово: „U nas je još običaj, da polažu i zakletvu, držeći tri prsta desne ruke na propelu; da se megyusobno ljube, da se uzimaju po naredbi sv. matere crkve, da jedno drugo ne će ostaviti do smrti u nikakvoj potrebi niti nevolji. Na posletku svaki poljubi propelo“.[23] Заклетва при венчању може се наћи и у Требнику *Петра Могиле*, али ју црква наша православна није усвојила. Присега та гласи: „Азъ Н. Н. кто себе тебѣ Н. Н. за жену и обѣщаю тебѣ вѣрность и любовь (а невѣста прилагаетъ еще: „и послушаніе“) сохранѣ и не отступлю до смерти, такъ мнѣ Господи помози, и Троицѣ единый, и всѣ святые“. Унијатски ритуали задржали су ту заклетву према

[20] Н. Смальченковъ. Прак. Рук. стр. 14; С. В. Булгаковъ. Прак. Рук. стр. 103.

[21] К. Никольскій. Пособ. къ изуч. уст. Богослуж. прав. цер. стр. 641.

[22] Архимандритъ Антоній. Догм. Богослов. прав. кат. вост. церк. § 325. стр. 248.; Макарій. Прав. догм. Богослов. Т. II. § 235. стр. 483.

[23] Cvjetko Robetić. Katolička liturgika ili obredoslovlje za srednja učilišta. § 39. str. 49.

онима латинским, који су печатани за Латине југозападног дела Русије. Заклетва отштампана је у тим ритуалима, не само на језику пољском него и немачком. Ево: „Germanice. Ich N. nehme dich N. mir zum ehelichem Weib und gelobe dir, Lieb, Treu, und ehre, dich auch nicht zu verlassen, bis dass uns der Todt scheidet, so war als mir Gott hele und alle seine lieben Heiligen. — Deinde sponsa dicat: Ich N. nehme N. dich mir zum ehelichen Manne und gelobe dir, Lieb, Treu, und ehre, und gebürlichen Gehorsam, dich auch nicht zu verlassen, bis dass uns der Todt scheidet, so wahr als mir Gott hele, und seine lieben Heiliger. (Rituale Sacrament. стр. 45—46)“.[24] Јел те, у Христу брате Н., да је заклетва она прете у главноме, верна копија ове овде?! Да, таке су заклетве својина туђе цркве и ми их у нашем православном чиноследовању не смијемо употребљавати. За то и каже један учени руски пастоналиста: *„Ове заклетве није никад било у цркви православној, и по томе, као наследство римско* (испор. у ритуал. или треб. лат. о браку: а тако и „о богослуж. запад. цркви“. Т. Серед. стр. 197.), *особито у данашње време.... присега или заклетва та треба да буде искључена из употребе“.*[25]

На питање ваше, гледе помазивања на јутрењи умоченим стручцем у уље, одговарам: вреди оно што у уставу пише: **И прикѡ́дитъ ѥ҆ре́й҃ми ко а҆нало́гію, и҆ тво́рятъ два́ покло́ны, и҆ ца́ре́тъ і҆ко́нѣ . . . . и҆ по цѣлова́нїи е҆ди́нъ покло́нъ: и҆ взе́мъ стрꙋ́чец на то̀ ѹ҆стро́йный, помазу́етъ себе . . . сты́мъ е҆ле́емъ крестообра́зно, на чел҃ѣ своём҃ъ: и҆ бра́тїа подо́бнѣ ца́ре́ютъ і҆ко́нѣ . . . ѥ҆ре́й҃ми же помазу́етъ сты́мъ е҆ле́емъ ѥ҆ре́а, и҆ про́чїю бра́тїю“.** Ово нека буде мјерилом.

О литији, која иде било ма у које време и са којим циљем ван храма, ниете дужни, да *„по старој пракси протиној, идете пред небом натраške и да кадите намесника или проту“*. У *„Великом типику“*[26] речено је на српском језику: „ђакон кади идући пред свештеником при износу часног крста и плаштанице“, а у једном богословском листу стоји: „црква наша није мишљења, да свештеник, на био он како му драго млад, може бити упућен на службу ђаконску, кад је већ једном са степена ђаконског подигнут на степен свештеника“.[27]

Даље кажете: *„Утопленику не звоне овде“. Кажу: „не смије се звонити истим звонима, којима се звони на облак“.* То је тек предрасуда и празноверица, која се неда ничим оправдати, па за то прелазимо преко тога. Звоњење на облак познаје наша црква. То се види из **„чи́на бл҃гослове́нїа и҆ ѡ҆свѧще́нїа Кампаны, сѣ́сть звѡ́на“**,[28] но да се тим звонима не смије утопљеницу звонити, тобоже, за то, е би се она оскврнула и изгубила своју пређашњу снагу обране против: **ѥ҆ресе́мъ е҆ктенїа́мъ зна́менымъ, вѣ́рамъ же, гро́мѡмъ, и҆ мо́лнїями, и҆ ѥ҆ресе́мъ вре́дными ѥ҆зы́вїями и҆ злораство́рными ѹ҆зды́хнове“** — не верујемо!

„На великом входу мора свештеник изговорити речи: **„всепрестѣ́тлѣ́йшаго“** *и т. д. кад ступи на праг северних врата, ни пре ни после. Сваки корак је одмерен“.* Није тако. *„Великим типиком“*[29] прописује ово: „свештеник стане *на крају солеје* и окренут народу говори: **„Всепрестѣ́тлѣ́йшаго“** и т. д. Добро би било, да је у г. проте мање педантерије а више воље за изучавање правила црквеног!

Заамвона молитва чита се увек *„за“* а не *„пред“* амвоном. Томе, зацело, не треба коментара, кад и сама реч *„заамвона“* означава *место*, где се има читати.

Тиме, ето, прошли смо сва питања у вашем гореспомењутом писму. Остаје нам само питање о *неком ордену*, за којег кажете да је од *папе*. О њему не можемо говорити, јер га својим очима нисмо видели, а нити смо читали декрет или спроводителну какву грамату. Пружате нам јасна сведочанства о томе, јер *„голим гролом не може се у јагоде!“*

У *Брпљанцн*, на дан св. три Јерарха 1900.

Светозар Грубач, парох.

[24] Истина. Год. III. стр. 79.—80.

[25] В. Николаевичъ. Допод. Требникъ, стр. 121.—129.

[26] В. Николаевичъ. стр. 61.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Нотално српско православно црквено појање.

У жељи да сваком брату српском свештенику, учитељу, богослову, учитељском приправнику и сваком Србину дедем наше српско појање у некој бар целини, одлучих се, да *у корист својих сиромашних бака, српских учитељских приправника у Панчеву* штампам плод свога шестогодишњег труда и бележења.

Дело сам ово нарадио по снима мени познатим литографисаним издањима већега или мањега обима, што су их карловачки богослови међусобно издавали. Узимао сам ова дела, јер ми изгледа, да су најавтентичнија, најближа оригиналу. Користио сам се и Бељарићем, Корн. Станковић, а за мало појаве красном књижицом „Малаја катавасија“ од Т. Остојића. Неке сам ствари по узору на друге и сам стављао у ноте поправљајући их и дотерујући много пута.

Прва ће књига имати око шест штампаних табака (á 16 страна) у формату календара „Србобран“ а ради се у Загребу у литографском заводу. И Матића, који је својом солидном нарадом већ лепа гласа стекао у српском народу.

Друга ће књига изаћи, чим се прва растури, јер се литографише само у 200 примерака. Обим ће јој бити двапут већи, ако не и већи од прве књиге, а садржај: сви празнични и светитељски тропари и кондаци, утврђене стихире, величанија, велики сједални, свјетилни, прокси и др., наложено календарским редом.

Прва књига стоји само 3 круне, а друга само 5 круна.

Молим сваког брата Србина, да се заузме око растуривања овог дела.

У Панчеву, у Недељу Православља 1900.

Јован Константиновић

професор и катихета у срп. учитељској школи.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

56. бр./1900. СТЕЧАЈ. 26 1—3

Усљед одлуке високог кр: домобранског министарства бр: 18.910/XIV ех 900 из добр. војничке и грађанске закладе Јована и Терезије Остојић рођ. Зазук на попуњење једног закладног стипендијског места почетком идуће 1900/1 школске године у војничкој академији Бечког новог Места, у бечкој техничкој академији (bécsújhelyi Theresia féle vaqy a bécsi műszaki) или у речкој морарској академији (fiumei haditengereszeti) овим се расписује стечај.

Проситељи дужни су у молбеници означити у коју од војничких академија миле ступити за редовног слушаоца. Дали још коју стипендију уживају. Од стране дотичне власти издатељном сведоџбом имају засведочити: дали су им родитељи грађани Аустро Угарске Монархије, сведоџбу сталнога пребивања и којој општини припада.

Правилом прописане године и то за оне који миле у I разред војничке академије, да су 17 година навршили а 20 нису прешли, а који желе у I разред речке морарске академије ступити да су 14 година навршили а 16 нису прешли, своје године дужни су засведочити крштеним писмом и породичним исказом, у коме и број чланова породице треба да је означен.

Стање здравља и развитак тела засведочити се има сведоџбом издатељном од ц. и кр. активног војничког или домобранског лечника, у којој сведоџби има се и то доказати, дали су наказалмљене богиње, да ли је вид добар, а висина тела и ширина прсију са бројевима треба тачно да је означена.

Који желе ступити у I разред војничке академије дужни су прикључити сведоџбу, да су свршили више реалне или гимназијалне школе, или да ове године свршавају, а који пак миле у I разред речке морарске академије ступити дужни су засведочити, да су доње разреде реалке или гимназије свршали.

Родитељи или старатељи дужни себе обвезати да ће годишњу школарину и остале ситне школске потребе почетком школске године плаћати, тако исто и да ће путни трошак сносити.

Просителъи дужни пријемни испит положити, и од успеха испита зависиће дали се примају за питомца.

У смислу основног писма војничке закладе стипендију ову која годишње 1600 круна износи поред прописани захтева могу искати и получити само Срби православне вероисповести а првенство имају у првом реду Субатички сродници са завештатељима, у другом реду сродници ван Суботице у трећем реду суботичка синови а напослетку Срби православне вероисповести ма из ког краја Аустро-Угарске монархије. Средство са завештатељима треба се правоваљаном сведоџбом засведочити.

Који жеље ово стипендијско место получити нека своје са наведеним сведочбама добро снабдевене молбенице најдуже до 15/28 Априла текуће 1900 године суботичкој српској православној црквеној општини послати не пропусте.

У Суботици 9/22 марта 1900.

Стеван Манојловић.
управитељ добр. Остојићеве закладе.

Бр. III. О. 4/31. ех 1900. 28 1—3

СТЕЧАЈ.

У смислу решења Сл. епарх. школског одбора од 2. јануара т. г. бр. 1037. ех 1899. и 18. и 19/46. ех 1900. овим се отвара стечај на једно учитељско место у Меленцима Плата је 1000 круна и 200 круна у име стана, огрев у слами колико је нужно. Дужности су прописане школском уредбом. Рок стечају четири недеље од први дана увртења овога стечаја.

Из седнице школског одбора држане у Меленцима 19. марта 1900.

Школски одбор.

Бр. запис. 9. и 58. ех 1900.

СТЕЧАЈ 30 1—3

Отвара се стечај на место пароха у *Партм* са платом VI и у *Ченти* са платом III разреда, и на место сист. парох. помоћника у *Ченти* са платом V разреда. — Рок пријављивања 1. (14.) мај 1900.

Епарх. конзисторија вршачка.

СТЕЧАЈ 27 1—4

На српској четвороразредној вероисповедној основној школи у Срп. Св. Петру (тороталска жупанија) упражњено је учитељско место, на које се овим стечај отвара.

Са истим местом скопчана је плата 720 круна из црквене школске благајнице и 240 круна од политичне општине у готовом новцу. Даље 40 круна годишње за поправку школу и 40 круна за перовођство, ако зато изабрани учитељ способан буде; осим тога 3 хвата тврди дрва и сламе преко зиме, колико му за грејање његовог стана потребно буде; најпосле 1 круна од сваког укопа, где позван буде.

Изабрани учитељ уживаће стан у парави, који се састоји: из предсобља, 2 собе, кујне и остале потребне стаје, — и две баште од којих је једна код школе, а друга ван села, с примедбом, да на ову другу он сам порез плаћати има.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу појаву учити. Осим тога у дужност ће му спадати при сваком богослужењу редовно у цркву долазити и десну певницу држати. Уз часна поста ускршњи средом и петком на јутрењу и прекдосвећењу долазити и појати. У обзир ће се узети само они конпетенти, који су Сомборски приправници, а испит су из мађарског положили, међу овима имају првенство они, који се општини лично пријавили буду.

Рок пријаве траје до 1. маја о. г. (по ст. кал.)

Новоизабрани учитељ место заузима почетком идуће школске године т. ј. 15. августа 1900. г.

У Срп. Св. Петру 15. (28.) марта 1900. год.

Јова Лаџић
школски председник.

Ad К. 135. 185 ex 1890.

СТЕЧАЈ 25 2—3

Расписује се стечај ради сталног попуњења упражњених парохијских места: у Српском Чењу, парохији IV. плаћеног разреда с наплатом за сада у биру и штоли, и у Карлову с беривиме, која ће се тек после обављеног избора тачно установити.

Молбенице ваља подастрети путем претпостављених власти епархијској конзисторији Темишварској у року од шест седмица дана рачунајући од дана првог обнародовања овог стечаја у „Српском Сиону.“

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 14. (27.) марта 1900. год.

Никанор
Епископ.

Бр. К. К. 19. ex 1900. 24 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на парохију III. разреда у Старом Селу, у протопрезвитерату петрињском.

Рок пријављивању траје до 23. априла 1900. по старом календару.

Из седнице Епархијске Конзисторије, одржане у Плашком, 10/II. 1900.

Михаило
Епископ.

ОГЛАС ДРАЖБЕ 23 2—3

На основу закључка овомесне црквене скупштине као и одобрења сл. епарх. адм. Одбора у Темишвару, овим се расписује јавна усмена дражба на мањак за опправљање цркве, која ће се одржати на дан 11. (24.) априла, т. ј. трећи дан Ускрса после подне у 5 часова у српској вероисповедној школи у Јозсенову.

По примљеном прорачуну поједине радње стају и то:

1. зидарска радња:	3234	круне	40	пот.
2. дрводељска „	1298	„	98	„
3. лимарска „	1551	„	80	„
укупно:	6085	круна	18	пот.

Свака дражбователь — пре започете дражбе — дужан ће бити у руке председнику положити 10% јамчевине.

Прорачуни и условија могу се разгледати сваки дан у месној школи.

У Јозсенову 21. (24.) марта 1900. год.

Гавра Поповић
перовођа.

Вајда Марков
председник.

Бр. Е. К. 20. ex 1900. 22 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на парохију првог разреда у Ријеци (Fiume).

Рок је пријављивању до 23. априла 1900. по стар. кал.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, дне 10. фебруара 1900.

Михаило
епископ.

Бр. Ш. О. 4./31. ex 1900. 29 2—3

СТЕЧАЈ.

На основу решења школског одбора од 19. марта т. г. овим се отвара стечај на једно учитељичко место у Мелецшима. Плата је 800 круна и 200 круна у име станарине. Огрев по потреби у слами. Дужности су школском уредбом прописане. Рок стечају четири недеље од првога упражњења овога стечаја.

Из седнице школског одбора држане у Мелецшима 19. марта 1900.

Школски одбор.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 176.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 14.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 2. априла 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Наредба.

Архидијецезалне Конзисторије од 28. марта (10. априла) о. г. Ad Бр. К. 290/149 ex 1900. у предмету прославе седамдесетогодишњице живота и десетогодишњице патријаршта Његове Светости, патријарха српског Георгија Бранковића као и полагања и освећења темеља прав. срп. богословском семеништу у Карловцима.

Ad бр. К. 290/149 ex 1900.

(Свима протопрезвитерским звањима)

Поводом богоблагословене седамдесетогодишњице драгоценога живота и узвишене десетогодишњице славнога патријаршта Његове Светости, преузвишеног Господина патријарха српског *Георгија Бранковића*, као и поводом полагања и освећења темеља православном српском богословском семеништу у Карловцима, што га Његова Светост најмилостивије намењује на дар своме народу, а које ће се полагање и освећење обавити на дан св. великомученика и победоносца Георгија ове године; а са разлога, што и дужност родољубиве благодарности свију верних Архидијецезе Карловачке од ових с правом захтева, да што свечаније прославе како богоблагословену седамдесетогодишњицу драгоценога живота и десетогодишњицу славнога патријаршта, тако и најновије велико родољубиво доброчинство и историјско културно дело свога љубљеногa и узвишеногa архипастира и св. патријарха *Георгија*, — то се данашњим једнодушним закључком ове конзисторије наређује:

да се у очи дана св. великомученика и победоносца Георгија, 22. априла о. г. у свима парохијским и манастирским црквама богоспасајеме Архидијецезе Карловачке има у 6 сати у вече звоњењем звона, у трајању од један четврт сата, објавити узвишена свечаност.

На сами дан св. Ђурђевског празника и гореизложене прославе, има се у свима парохијским и манастирским црквама после божанствене литургије одржати свечано благодарење, уз сходан свештеников

говор са амвона. О чему ће свештенство имати известити како своје црквене општине и месне власти писмено, тако и вернe у цркви са амвона, на 8 дана у напред, те их позвати на учествовање у тој прослави.

О чему нека пречасно то протопрезвитерско звање подручно свештенство знања, разнања и извршења ради известити не пропусти.

Из седнице Арх. Конзисторије, држане у Карловцима 28. марта (10. априла) 1900.

Архидијецезална Конзисторија.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О хришћанству и вјери хришћанској.

ЕКСОРТАЦИЈА У ГОРЊОЈ ГИМНАЗИЈИ КАРЛОВАЧКОЈ 27. ФЕБРУАРА 1900.

(Свршетак)

Неки хоће дакле да вјерују само оно, што докучити и разумом схватити могу. Bacon је рекао: Човјек заиста баш ништа не разумије. А да ли разумијете суштину материје, шта је фирманенат, живот? Послије хиљаду истраживања стојите ипак увијек на ономе мјесту, с кога сте пошли; тајна је око вас; увијек је једно питање, на које не знате одговорити; увијек је једно „зашто“ које непознатим остаје; у сваком друштвеном поретку, у сваком низу чињеница пред очима вам је оно, што се докучити не може.

Како ли смо немоћни, да ријешимо те тајне природе, а овамо се лакћамо, да ријешавамо тајне религије. Али — тајна је печат, који Бог удара на дјела своја; религија без тајана ништа не вриједи, јер нема биљега Божанства и узвишене величине Бесконачног. Једна би то религија била, коју би потпуно схватити могао разум човјечји! То једино доста би било, да је одбацимо, да кажемо, да није дјело Божје.

Савјетују неки учитељима црквеним, да се окану догмата, па да само хришћански морал проповиједају. Може ли се пак проповиједати морал, кад га од догмата одијелимо? Може ли се говорити о стрпљењу, љубави према ближњем, о самопрегорењу ономе, који не вјерује у Бога и живот вјечни? Bossuet каже: „Право вјеровање основ је правог живота“. Као што би се срушила кућа без основа, тако би се и морал без религијозног основа срушио. Два су нам морална закона пред очима: хришћански и филозофски. Хришћанска је заповијест: „Љуби и непријатеља свога!“ Да ли ова заповијест почива на природном закону? Никако, јер овај учи: „Око за око, зуб за зуб“. Хришћански морал почива на догмату праштања, милости и љубави Божје. А да ли је сад довољан филозофски морал? Није, јер он нема санкције, нема вјере у будући живот са казном зла и наградом добра. Данас, откад се проповиједа автономни морал, говори се о некој моралној кризи; чују се гласови, да се више незна, на каквој да се основи зида морал; тврди се, да модерни морални системи не могу издржати критике здравог разума, а како би другачије могло и бити, када морал од вјере одијељен нема и не може имати стална правца. За то и видимо данас потајне и рјаве намјере код склапања уговора, мало вјерности у пријатељству, и никаква поштовања части и невиности.

На пошљетку многе људе одвраћају од вјере политичке предрасуде, да се тобоже вјера не слаже са *политичком слободом* и да је вјера више наклоњена тиранији. Прије свега политика и религија двије су засебне области. Вјера пак и слобода рођене су двије сестре, које је родио Христос на крсту. Прије није било слободе нити у Риму, јер патрицији и трибуни народни често пута нијесу били ништа до ли тирани, нити у Атини, која се ослањала на остракизам, нити у Шпарти, извикано са нечовјечнчог поступка са хелотима. Осим тога и Римљани и Атињани и Шпартанци, сви без разлике, бијаху робови државе. Исус Христос пак, јавивши се тијелом у свијету, учи, да су сви људи без обзира на положај и род потпуно међу собом једнаки. Онда би основано царство једнакости и слободе, кога је члан сваки вјерни хришћанин. Колико ли је опет било касније светитеља, који се нијесу устручавали кнезовима и краљевима казати истину у очи, када је требало бранити ствар бједних и потиштених! Нема ниједне слободе, која није никла под егидом вјере хришћанске. Сјетите се само великих оних слобода народних, слободних оних градова, како су цијетали и напредовали у Средњем вијеку. Разгледајте

макар и најмању градску општину 12. и 13. вијека, па ћете ту видјети све, што се и данас толико жели, наћи ћете потпуну и праву демократију, народ, који сам собом управља, трошкове своје уређује, суце бира и војску своју издржава. И религија је била прва, која је ту власт слободног народа благословила и чувала од објести власти. Нема ниједне одлуке црквене, која би осуђивала који облик владавине, законито право ограничавала, слободу осуђивала, јер је религија стуб истине, а истина основ слободе. Зато каже Franklin: „Добро се чувајте оних, који народ од вјере отуђују, јер кад отуђите народе од вјере, сами ће они себи ланце сковати.“ А један је опет примјетио: „Не затварајте врата храма. Оноликo, колико затворите врата храма, мораћете отворити врата тавница и галера“.

Видјели сте досад, драги ученици, колико су оправдане оптужбе и погрде против вјере хришћанске. Она вјера, која је најсавршенији систем етички, све је те морала дочекати, јер сумња и невјеровање од увијек и свуда шири свој отровни задах у намјери, да сруши цркву, — али јој нахудити не ће, јер је оно дјело Божје. Сумња је једна од најљућих рана, од којих болује наше вријеме. Она је страшна само у рушењу, али је потпуно немоћна, да да створи што ново и боље.* Невјеровање опет мисао је без реалности; дух људски код ње не остаје, него тражи што друго, чему онда вјеру своју поклања. Јер када се истисне вјера из срца, — невјеровање се на њезино мјесто утисне. „Све је добро за онога, који ништа нема“ — вели Lacordaire. Да се само у Христа не вјерује, вјеровало се бесрамним ученьима гностика и безбожним Волтеровима. Људи вјерују Симону Магу, а не вјерују апостолима; цар Јулијан Апостата оставља вјеру хришћанску, а с друге стране опет стрепи са судбине, коју хоће да прочита из дробова својих жртава. Кад се Средњи вијек у вјери усколеба, никада боље лажним пророцима и врачарима. У 18. вијеку, вијеку наружника вјере, видимо Marquis a d' Argent-a, гдје се боји броја 13; слободњаци духа данашњега времена о цркви ништа не ће да знаду, али се зато цијелом душом одадоше спиритизму; исмијавају пророштва, а вјерују у магнетска претсказивања; не вјерују у анђеле и ђаволе, а хоће да се друже са духовима столова, који говоре. Ето! изгубивши ти људи вјеру и здрав су разум изгубили. У све се друго вјерује само не у истину; прима се свака заблуда, свака лаж, особито онда, ако је наде на какву забаву или корист. Међу невјернике рачунају се и они, који су сасвим равнодушни према вјерским стварима. Heine је сам признао: „Индиферентн и тако звани мудри људи, који не ће да кажу мишљења свога о Богу, прави су безбожници. Почетак и свршетак је свију ствари Бог“.

Сумњајући у правом смислу не ће да га други уче, а сам се опет бори истине и саставља сам себи вјеру према жељама свога срца. Једном младићу, који је сумњао у божанство овако говори Платон: „Ни ти, ни твоји другови нијесте први, који тако мишљење имаду о божанству, него у свако вријеме, кад више кад мање, нашло се таких, који су од болести те боловали као и ти. И поштo сам се ја много с њима дружио, то ћу ти казати, да није никада ниједан, који је у младости својој порицао божанство, истрајао до старости коју тога мишљења, с тога ти ја савјетујем, да у времену до тега не покушаш богова ружити.“

И онима, који сумњају и онима, који су равнодушни или невјерници заједничка је идеја: никакве религије не примати или је сматрати предрасудом, која се још може дозволити незнању наших предака, данас пак више смисла да нема. У очима је њиховим човјек, који је вјеран религији својој, на стражан дух, коме је непознат прогрес свих ствари. Овакн људи од велике су опасности и по породицу и по отаџбину и друштво.

Врједно је и важно, да се у кратко забавимо код тражења узрока невјеровања — наказивало се оно ма у каквој форми и начину — јер ће нам посао тај још јаснијом начинити слику оних људи, који су налик онима у паклу, којих небо не прима, а пакао их од бацује“. (Данте)

Први је узрок невјеровању *гордост* човјечја, која је и удаљила човјека од Бога и учинила га поклоником себе самог. Она је душа оне науке, која води пантејизму и материјализму. У осталом може бити ипак невјерника, који нијесу горди, али се ипак може утврди-

* Овдје треба разумјети практичну сумњу, дочим је спекулативна сумња, као тежња за истином, дозвољена. (Лазаревић.)

ти, да би мање невјерника било, када би мање гордих људи било. Узрок паду прародитеља наших јесте, што су хтјели знати што и Бог. Незнање опет каже, да ће истине, које су нијемима и онима на сиси јасне и разумљиве, гордима сакривене бити, јер надутост духа увијек разуми потањује. „Свјетлост је за свако око, али није свако за свјетлост“, — каже Feichtersleben. Гордост помрачава духовне очи наше и тијем нас вуче на многа грјешна дјела. Прва је посљедица њиховог ограниченог знања, што хоће све да проникну, али, као што каже Jules Simon, мали су духови они, који хоће све протумачити и све разумјети.

Други је узрок невјеровању *незнање*. Немамо овдје на уму оних људи, који због разних неприлика немадоше прилике, да се поуче и васпитају, а не мислимо ни оних младића, који, научивши нешто аритметике, физике, хемије и историје, подузимају се, да ријешавају и најтежа религијозна питања и то још са већом сигурношћу од великих умова, не мислимо дакле тих, него оне учитеље знаности, који осуђују и с таким омаловажавањем религију одбијају. 19 стотина година броји религија отпоре, бојеве и тријумфе; свуда је готово разширила своје догмате; бранили су је и вјеровали јој највећи духови. И она је увјек остала нетакнута и непобијеђена! Но, да ли су ти учитељи одговорили довољно на доказе, које даје религија за божанско поријекло своје? Да ли су протумачили и доказали, да је оснивач свете цркве варалица и фанатик? Да ли су побили истинитост чудеса Његових, која Јудеји и незнабошци потврдише и како могаде 12 сиромашних рибара у најпросвјећенијем вијеку царевине римске клањати се на крсту распетом човјеку као Богу? Како да тако морално пали народ драговољно прима најстрожији морални закон хришћански и како да дванаест рибара сруше толике филозофске системе?

Има људи, који су додуше много радили о напретку знаности, док о религијозним предметима ништа не знадоше, а ипак су се наметали за суце вјере. И што је веће било њихово незнање, тим су себе више то право приписивали. Онај, који ништа хемије незна, не говори о њој. Страх говорити о ономе, о чем се ништа незна, раћа се у човјеку уплеђ добрих инстиката, — то је тако рећи природни закон. Кад је пак говор о религијозним стварима, — онда је сасвим друкчији закон, — ту се онда нађу и звани и незвани, стварају се закључци по унапред скованим и памћењем премисама, једном ријечи разум, прекрасни дар Божји, руже и кваје.

Крај потпуног незнања можемо метнути и *половно знање*. Највеће незнање није оно, које ништа незна, него оно, које мисли, да нешто знаде. Таке су врсти изврсни писци наших дана, који су у знаности нешто надрли и напунили главу енциклопедијским стварима — па се онда мудрацима праве. Религија им је пак ствар скроз непозната или ако што и знаду о њој, све то знање сабралису и забили у пуше софизме. Овакви су људи најопаснији за религијозни живот, јер се никада можебити није толико писало против вјере као данас, нити се икада више поклањала вјера стварима таке врсти као данас.

Уз слабост разума узрок је невјеровању и *слабост воље*. „Људски разум“ — каже Васон — „није чисто свјетло, него га потављује воља и афекти.“ Данашњега дана са свих се страна чују гласови невјеровања. И доиста није слаб карактер, који се умије одупријети поругама безбожника и усред толиких завађања вјеру своју сачувати. Жалити је сваког младића, који крај толиких опасности у живот ступа! Ту ће он видјети побожност у смијешност завијену; чуће, гдје се са претварања криве они, који вјерно врше религијозне дужности, као кад би се имало користи какве у данашње се вријеме правим хришћанином показивати! Гледаће тријумфе безбоштва, гдје оно још и чашћу служи! Хоће ли сада млад човјек имати снаге правим се хришћанином исказивати? Из почетка ће га додуше савјест задржавати, да не грјеши, али мало по мало осмјелиће се; он ће постати невјерником, али не из осведочења, него из страха пред људима, код којих хришћанство није више у моди, — он ће дакле жртвовати увјерење своје пред страхом покудне ријечи. „Слушајте“, казао је један филозоф прошлога вијека на самртној постељи, „слушајте, дјецо моја, наук, што вам га дајем. У овоме часу признајем ово, заклињем вам се пред Богом, кога сада хоћу да примим, пред оним Богом, који ће ми судити; кад сам се год у ријечима својим, у списима својим показао као никакав

хришћанин, то се није догодило из осведочења, него из страха пред људима.“ Колико ли би се њих, који сада носе образину невјеровања, морали овако исповједити! Али они су кукавни, јер немаду снаге, да себи створе увјерење, нити одважности, да га јавно искажу. Жалост и велика је несрећа видјети човјека, који из страха пред људима вјечност живота свога жртвује!..

И *слабости срца* узрок је невјеровању. Многи и многи страсни човјек био би хришћанином, када хришћанство умјерености не би захтијевало, када му рђаве навике не би искорјењивало. Многи би се — тако бар кажу — оставили свега тога, када би се осведочили о истинитости вјере. Али, кад је срце покварено, оно увијек има потајних узрока, да истинито лажним приказује. Воља наша јача је и универзалнија од знања нашега. И због тога се може она клонити свега онога, што јој не прија, или ако се већ не клони, а оно се бар површно и нузгред око тога бави. У томе Leibniz и налаи узрок, за што душа наша налаи толико узрока, да се истини противи. У сваком душевном расположењу употријеби човјек сву своју оштроумност, да тражи и оправдава нападаје на религију и жељно срче отров сумње. Осим тога лакше је сумњати и нападати, него ли ријешити и одговорити. На кад би и све сумње ријешио човјек, — он би опак нове и нове увијек тражио. Он је унапред још непомирљиви противник хришћански, па су му разлози његови важнији и јаснији зато, јер су то *његови* разлози и јер хоће, да *његови* разлози важе. Због тога су разлози његови неразумни, јер им је страст у основу и зато каже Rousseau, да нема ниједнога човјека, који не би имао каква интереса, да јеванђеље лажно буде, — а онда би у њега вјеровао. „Јер ко се ода уживању и срби, тај ће имати само смртне мисли. Ко је пак потакнут из љубави према истини, да мисли о бесмртном и божанском, тај ће доћи до бесмртности. И он ће постићи највеће блаженство, јер је божанство у себи гајио и Бога у души својој носио“ — говори Платон, у своме „Тимеју“.

* * *

Молимо се Богу, драги ученици, да се чистога нашега срца не дотичу сјенке гордости, која је малена већ пред склопом свијета овога, а пред сјајем и величином Божјем ни нема је, — него да постанемо удионици смирености, која ће освјетлити и оснажити ум наш, како би свјестан био посла и задаће своје, а вјечно спасење и живот вјечни тражио и постигао. Нека нам он буде темељан бедем против страсти, које нас чине нижима од најнижих, — нека нам, да слику Божју у себи чисту покажемо, када је силни и праведни судија на дан суда страшнога погледа и оцијени. И жива мисао о овоме чуваће нас и обранити од свијех оних, који би срећу и величину нашу гледали у томе, што би се невјернима и глувима показали гласу ономе, који јасно говори о сродности душе наше са Богом, о урођеној тежњи, да се опет крај Њега нађемо. Молимо се Богу, — и Он ће нам помоћи! Али у тој срећи својој не заборавимо оне браће своје, који су залутали и скренули од Бога, који су несрећни, који баш с тога имаду неко особито право на љубав и помоћ нашу, па ће онда у њиној свјетлу синути сунце вјечне истине, које се јавило у свијету, крај кога макар и пролазном сјетлошћу и знаност сијати може. Благодаримо и прослављајмо Бога, шло нам је дао прилике, да спасоносност вјере Његове видимо и у повјесници рода свога и да нас ојача, да и даље чувамо вјеру своју православну и име српско — као што су и наши стари радили, па ће благословено и славно бити свако дјело наше!

Душан Чудић,
богослов IV. год.

Проповед о црквеној слави.

Говорио **Григорије А. Николић**, парох Иршки.

Хвалите име Господње, хвалите, слуге Господње, који стојите у дому Господњем у дворовима дома Бога нашега.
(Псал. 134, 1, 2).

Побожни Хришћани! По светој науци Христа Спаситеља нашега, дужни смо на сваком месту, у свако време хвалити и славити Бога, а како не би приносили славу и хвалу благодарним срцем у овом светом храму Његовом, који су подигли претци ваши у славу св. великомученика Теодора Тирона којега помен данас свршавамо.

Дођ, љубазни моји, свршавамо помен угоднику Божјем св. великомученику Тео-

дору Тирону, али свршавамо и успомену богољубивим претцима вашим, који су трудом својим и пожртвованьем својим подигли овај св. храм, где се ми данас Богу молимо.

Господ Бог обећао је у старом завету храму своме: *Биће*, рече Он, *очи моје ту, и срце моје сваки дан*, а да како не ће бити очи Његове и срце Његово овде у овом св. Храму, који је установио Једнородни син Његов, Спаситељ наш Исус Христос таком тврђом, да га *врата паклена не могу надвладати*. (Мат. 16, 18).

У Цркви дакле овој *свештој да славимо Бога по Христу Исусу у све нараштаје ва век века*. (Ефес. 3, 21).

Дâ. да славимо Господа Бога овде, јер је и Духа свога светога излио на апостоле, и на ову цркву своју, и својом благодаћу тајне црквене испунио.

Тако нам је овај св. Храм, — свето место, где се чувају тајне свето место благодати његове, сокровиште тела Христова, дом молитве, школа побожности, извор осветљења, прибежиште оборених, склониште бедних, болница болних, утеха невољних и жалосних, пребивалиште радости духовне, предвери обитељи небесне.

Тако благодарно примајући залог толиких блага, која нам се дају овим светим храмом, дужни смо, браћо моја, мислити даље о томе, како ћемо се у истини користити доброчинствима овога храма, како не би било бесплодан труд наших предака који су га из човекољубља и побожности подигли.

Па како смо дужни користити се овим светим храмом?

Да би се спасоносно користили св. храмом, ја ћу благословом Христа Спаситеља поучити вас по могућству сила својих, на позивам Христољубља ваша, да ме пажљиво саслушате.

Драги моји Хришћани! Ко гради кућу, доиста је гради да у њој борави; јер на што би се мучио да подиже кућу?

Тако, кад су вам претци сазидали овај храм, заиста то су учинили стога, да би ви имали где долазити и проводити време у молитви и светињи; јер иначе на што би било зидати га?

Дужни смо долазити у храм пријежно; јер ако ти не би долазио у храм пријежно, зар не би било праведно, да и он тебе заборави, па да те не посети благодат његова?

Дужни смо долазити у храм Божји с побожношћу; јер кад би ти изишао пред цара, изишао би пажљиво, да не би учинио што непристојно; а да како си дужан доћи у дом цара над царевима у дом цара небеснога?

Дужни смо посећивати храм Божји пажљиво: дâ, дужни смо стојећи у храму Бога нашега слушати молитве, реч Божју, појање и учење. Јер ово вели св. Јеванђелиста Лука: *гледајте дакле како слушате; јер ко има даће му се, а ко нема, узеће се од њега оно, што мисли да има* (8, 18).

Често свештеник говори: **конмемъ**, а то вас напомиње, да слушате пажљиво.

Дужни смо долазити у храм Божји с вером; јер само верн дано је обећање, да ће се испунити молитва; јер овако нас учи св. Јеванђеље: *све, што иштете у молитви верујући, добићете* (Мат. 21, 22).

Само дакле вера налази благодат са-кривену у тајнама; стога и наглашује свештеник приглашујући к великом тајинству вере: **со страхомъ Божіимъ и вѣрою приступите**.

Дâ, *да приступимо с истинитим срцем у пуној вери очишћени у срцима од зле савести и умивени по телу водом чистом* (Јевр. 10, 22).

Побожни слушаоци! Да би се спасоносно користили св. храмом, још је даље особито потребно, да се често удостојавате учешћем у најважнијем достојанству, — а то је учешћем у трпези Господњој.

По речи Божјој храм је дом молитве; али храм је и још што више. Овако рече Господ и Спаситељ наш Исус Христос: *који једе моје тело и пије моју крв, стоји у мени и ја у њему* (Јов. 6, 56).

Зар се може што више желети, до да стоји у теби Господ и да ти стојиш у њему? Зар ви ово не желите?

Па када желите, како се може догодити, да неки од вас не долазе дуго овамо да приме тело и крв Христову?

Помислите, какви су то грешници и неразумни Хришћани! Истинити и верни Хришћанин треба да има на памети оне речи Спаситељеве: *који једе моје тело и пије моју крв има живот вечни и ја ћу га васкрснути у последњи дан, јер је тело моје право јело, и крв моја право пиће* (Јов. 6, 54 и 55).

Зар би се могао наћи међу вама неки, који не би желео живота вечнога? А ако желите, а ви не остављајте, да се користите средством, које нам је Господ даровао ради прибављања живота вечнога.

Не заборављајте, браћо и сестре, да ову дужност хришћанску, да у време на то одређено са очишћењем савести приступате св. причешћу тела и крви Христове.

Не слушајте оне, који говоре, да може Хришћанин бити и без светиње, или да је може заменути другим начином освећења.

Ово су изопачене мисли; не поводите се за њима; јер оно, што је рекао Господ, оно остаје непромењено. Тако рече Господ: *Небо и земља проћиће, али речи моје не ће проћи* (Марк. 13, 31).

Ко ће се усудити да измене реч Божју, која не пролази? И ко би могао заменути установу Божју и дело Божје промишљењем и делом човечијим?

Има неких, који мисле, да ће по обећању Христовом сјединити се с Њим после смрти на веки, па да није потребна св. причест тела и крви Христове.

И ово су неразумни људи, који блуде у неверству, те се уклањају, да не врше дужности хришћанске само из једне удобности своје.

О Господе! Услиши молитву моју. Сподоби свакога од нас у овом животу, да примимо свети дар твој, који нам служи за припрему у будућем вечном, као што је и твоја првообразна вечера била припрема, пред Твоју спасоносну за нас смрт и славно васкресење!

Напослетку послушајте ме, браћо драга: није наше мудровати о установама св. храма и о речима Христа Спаситеља, но је наша дужност држати се верно речи Спаситељевих и вршити с верom и љубављу све, што нам св. вера православна заповеда.

Од храма зависи судбина живота нашега, јер се ту он благосиља и освећује; но и од нашега живота зависи судбина светиње наше и благослова Божјег.

Молим вас, браћо и сестре, да не заборавите на свету науку ову: *оне, који верују, кају се и исправљају живот свој, благодат светога храма очишћава и освећава, а оне, који не верују нераскајно иредане греху презире благодат, удаљава се од њих, и они несрећници умножењем безакоња сами храм оскрњављају и разрушавају.*

„Ако се одвратите ви и деца ваша од мене и не уздржите заповести мојих и уредаба мојих; и храм овај, који сам посветио имену своме, одбацићу од лица свога“ (3. Цар. 9, 6 и 7).

То ће рећи: храм лишен благодати, биће опустошен и разрушен.

Видите, Господ Бог је заповедио Давиду цару, да му не гради цркву, но да остави то сину своме Соломону, да му овај сазида цркву. И Соломон сазида дивну цркву у Јерусалиму и украси је по заповести Божјој. Али Јудејци не сачуваше заповести Божје, и суд Божји испуни се над храмом Соломоновим.

Тога ради, држимо се свију установа вере наше православне; испуњавајмо верно све заповести Божје, како нас не би постигла немилост Божја.

Ходите, да општим гласом и душама верним помолимо се цару небесноме, Утешитељу духа истиних, да дође и усели се у нас.

Да испуни овај храм благодаћу Својом, који је Он осветио имену Своме.

Испуни, Боже наш, све благе жеље наше, који долазимо с верom и молитвом у овај свети храм; просвети умове наше виделом истине, сачувај срца наша љубављу ка свакоме благу, а особито к Теби Самоме, источнику свакога блага.

Не заборави оне душе, које су заволеле велелепност дома Твога, па су подигли и украсили га трудом и пожртвованьем својим, где се усуђујемо и ми грешни Тебе небеснога Оца призивати и молити.

Благослови нас, који се молимо Теби овде.

Спаси душе свију нас, па да Те у радости славимо ва веки. Амин.

1900. фебруара 17.

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По Михаиловском „Словару“ и другим изворима ради

Ст. С. Икић.

(Наставак)

Сочельникъ. — Сочельником се назива у Русији дан у очи Рођења Христова, и дан у очи Богојављења. Назив овај долази од речи **сокъ**, из разлога, што је у поменуте дане забрањено зготовљавање јела с маћу и маслом, те уместо њих Руси зготовљавају храну за дотичне дане посну и зачињавају је соком од неке врсте семења.

У нашем народу, дан у очи Рођења Христова назива се *Бадњим Даном*, који назив по свој прилици долази од глагола *бдити*, будући, да православни Хришћани, подобно Витлејемским пастирима, вала да пребдију целу ноћ у очи Рођења Христова, сећајући се овог важног догађаја и појући славу Богу вишњему и хвалу на земљи Рођеноме.

Дан у очи Богојављења назива се *Крстовим Даном*, по свој прилици за то, што се на тај дан свети — закрштава — вода и њоме се крстообразно шкропе Хришћани и домови њихови.

Сарчица. — Осим покривача, којим се покрива св. престо, сарчицом се још назива у цркви и архијерејска или свештеничка одећа, коју ови употребљавају само при освећењу храмова. По облику својем, сарчица је нека врста белог стихара, зготовљена је од белога платна и облачи се поврх свију осталих свештеничких одећа. Сарчица се облачи зарад тога, да би се при умивању св. престола, у чистоти сачувало свештено одело у које су свештена лица обучена. (Ср. Катасарка).

Ставропигија — је грчка реч и долази од *σταυρός* — крст, и *πήγνυμι* — *постављам, утврђујем, намештам*. Према томе σταυροπήγιον буквално значи *подизање, утврђивање крста*. Но ова се реч обично у другом смислу употребљава, који је у осталом веома сличан и близак буквалноме смислу. Крст се поставља при оснивању сваког храма — на оном месту, где ће престо стајати — али се ово постављање крста не назива ставропигијом. Ставропигија је постављење, односно подизање крста уз један храм или манастир, које се (подизање) врши по канонској наредби патријарха или св. Синода, за знак да се тај храм или дотични манастир изузима испод власти и управе епархиског архијереја, те се ставља под непосредну управу патријарха или св. Синода. Због тога се дотични храмови и манастири називају *ставропигијалнима*.

Степенны — су антифони, што се пеју на недељним јутренама; они су с тога тако названи, што им је садржина позајмљена из 119—123. псалма, који имају натпис „**пѣснь степеней**“. (в. **Антифонъ**).

Стихарь (στιχάριον) — је дугачка свештенст одећа с рукавима, која покрива цело тело осим главе и шака. Стихар је оваћа одећа за чланове клира, почињући од чтеца, па свршујући с епископом. Стихар нам преставља чистоту и невиност, која треба да одликује служитеље црквене и потсећа нас на светло одело, у којем су се анђели Божји јављали људима. Презвитерски и архијерејски стихар назива се и *подризником*, јер се он навлачи испод свију осталих освећених црквених одећа, које односном чину припадају.

И ако између стихара које облаче чтеци и ђакони и подризника у суштини и значењу нема никакве разлике, ипак по спољашњости постоји међу њима нека разлика. Стихари за чтеце и ђаконе обично се зготовљавају од оне исте материје, од које се зготовљавају горње презвитерске и архијерејске одеће, док се међутим подризници праве од платна или свиле. Осим тога рукави на стихарима чтеца и ђакона су пространи, а на подризницима су мало ужи и удешени су тако да се удобније могу помоћу наруквица стегнути. Често се подризници презвитерски украшавају пругама од трака, које означавају струје крви, која је текла на рањеног тела Спаситељеног; ван тога на архијерејске подризнике зашивају се с преда украси од трака, који се називају *гаммата* или *источници*, и означавају благодат учења и друге благодатне дарове, који се преко епископа на верне излевају.

Стихира — στιχηρός — *стихотворни, у стиховима написани*; у средњем роду у множини — τά στιχηρά — значи *оно, што је у стиховима написано или стихотворење, песма*. У црквеном језику, под стихиром се подразумевају песме, које су садржином својом прилагођене успомени догађаја које светкујемо, односно у којима се прослављ свети-

тељ којега празнујемо. И ако ове песме нису свагда написане у стиховима, те им тако не би у сваком случају припадао назив стихара, а то с тога, што се свагда поју уз припеване стихова и псалмова. У осталом и по спољашњем облику, или барем по напеву своме, припада уштпним саставима назив стихара, јер су састављени по одређеној размери и прилагођени су извесном напеву. Стихире се не поју на сваком богослужењу већ само на вечерњама и јутрењама и том приликом разликујемо свагда две врсте стихира; према томе у свакидањем богослужењу стихире се поју четири пута. Зарад разлике једних стихира од других, свака врста стихира има свој особени назив. На име;

1.) *Самихире на „Господи возвах;“* оне се поју на вечерњи после појања „Господи возвах“ и увек се поју уз једне и исте стихове из 129. и 116. псалма.

2.) *Самихире стиховне на вечерњи,* — поју се при крају вечерње после јектенија, не увек с једним и истим стиховима, него се ови мењају према празницима.

3.) *Стихире хвалитне* или *на хвалитех,* — поју се на јутрењама после псалма **хвалите Господа съ небесъ**, пред славословљем (великим) и њима се поју с једнаким припевима из 149 и 150 псалма.

4.) *Самихире стиховне на јутрењи* — поју се у непразничне дане на крају јутрење после јектенија и не увек с једнаким припевима (стиховима), будући да се они мењају на суботњој служби; о празницима нема стиховних стихира на јутрењи, али се за то у очи тих дана на вечерњама свршује литија, на којој се поју.

5.) *самихире на литији* (в. **Литія**). Ове стихире немају припева.

У свима побројаним врстама стихара, последња је увек *Богородична*, јер се поје у славу пресвете Богородице, или се у њој садржи молитва преблагословеној Дјеви; Богородичне стихире не поју се са стиховима из псалмова, већ с припевом **и нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ, аминь.** Недељом на хвалитех, пред Богородичном стихиром поје се *јеванђеоска* стихира, која се тако назива с тога што јој је садржина позајмљена из јеванђеоског одсека, који је на истом јутрењу прочитан. Јеванђеоских стихира има једанаест — по броју воскресних јеванђеља.

Осим тога имају стихире још и следеће називе: **умилителна, покоина, мертвен** и **мученичен**, стихира, а не сочињавају засебну врсту нихову.

Стихоѣины (в. **Стихира**).

(Наставиће се.)

Позив.

Скупштина бившега свештеничко-удовичко-пензионалнога Завода Архидијецезе Карловачке, одржана 6. (18.) октобра 1899. године у Митровици, закључила је, да се уместо тога Завода, а његовим иметком, оснује: **„Архидијецезални православни српски свештенички Конвикат у Ср. Карловцима“**. Иста скупштина донела је и правила тога Конвикта. Како оснивање Конвикта, тако и његова правила благоизволела је Његова Светост преузвишени Господин патријарах српски *Георгије Бранковић*, високим решењем Својим од 10. (22.) јануара о. г. Бр. 3/пр. арх. ех 1900., најмилостивије одобрити.

Да установа Конвикта тога, по својој сврси племенита и узвишена, и по користима, које ће пружати, благодетна по наше свештенство и његову школску децу, узмогне своју сврху постизавати и жељене користи пружати, у првом реду је потребно, да је наше свештенство пригрли и потпомогне својим уписом у чланство Конвикта, а усрдним и сталним настојавањем да поради, у свима круговима нашега народа, да се Конвикат удостоји доброчинства и материјалне помоћи свакога родољуба Србина и свију родољубивих српских кругова.

По одредби §. 8. Конвиктских правила: „Редовним чланом може бити и постаје сваки свештеник православне српске Митрополије Карловачке, кад уплати уједанпут или у пет полугодишњих оброка по 20 фор. чланарину таксу од 100 фор.“

Потписани Патронат позива и моли свакога брата свештеника Карловачке Митрополије, да се до 1. јула н. ст. ове године упише за редовнога члана Конвиктског, како би се по завршеном упису том могла сазвати скупштина редовних чланова Конвикта и даља радња гледе Конвикта наставити.

Новац ваља слати на потписаног Патронатскога тајника, који привремено врши и посао благајника Конвиктског.

Сваку другу кореспонденцију ваља упућивати на потписани Патронат, који ће свакоме издавати тражена упутства и разјашњења.

Ево прилике, да свештенство наше покаже: колико хоће и може да уради за установу своју, коју ће без сумње, сваки брат свештеник радосно поздравити.

Ево прилике, да и родољубље српско покаже, колико љубави има и даје своме свештенству.

Привремени Патронат Архидијецезалнога православнога српскога свештеничкога Конвикта у Ср. Карловцима.

У Ср. Карловцима 26. марта 1900.

Председник:
Протопрезвитер Јован Јеремић

Тајник:
Иван Маширевић
гимназијски катихета.

Књижевне оцене и прикази.

Критика на спис др. Емилијана Радића „**Начело православног црквеног јединства**“. Панчево. 1900. (Спис има 31 страну).

Пре свега „предговор“ списа не одговара сврси. У предговору писац је дужан говорити о ономе, о чему пише, док о. Емилијан говори једино о побочним и приватним стварима, које никако не спадају у предговор. Писац нпак каже у предговору, да мисли, које он излаже у свом спису „нису до сад нигде изложене“. Међутим то не стоји, јер су сличне мисли ширили противници прав. Цркве и пре о. Емилијана, као Соловјов и други.[1]

Из списа самог видимо, да г. писцу није јасно догматично учење о јединству Цркве. Св. ап. Павле пише у посланици к Ефешанима: „**єдино тѣ́ло, єдинѣ дх҃ъ, . . єдинѣ гд҃ь, єдина вѣ́ра, єдино крещєніе**“ (4, 4. 5.). Према тијем ријечима св. апостола, да Црква буде истинитом Христовом Црквом, мора у њој бити јединство вјере, јединство тајанстава и духа благодати. У св. Писму нигдје се не протеже јединство на времене и случајне припадлежности црквеног уређења. (Дјела ап. 15, 19. 28.).

Тако схваћаху јединство Цркве Христове св. Оци. Св. Теофил антиохијски пише: „Καὶ καθάπερ ἐν θαλάσσῃ νῆσοί εἰσιν αἵρεσιν οἰκοῦσαι καὶ κίνδυνοι καὶ καρποφοροῦσι, ἔχουσαι ὅρμους καὶ λιμένας πρὸς τὸ τοὺς χαμαζηλευόντας ἔχειν ἀναπτοὺς καταφυγάς· οὕτω δέδωκεν ὁ Θεὸς τῇ κόσμῳ κυμαινομένῳ καὶ χαμαζηλεύοντι ὑπὸ τῶν ἁμαρτημάτων τὰς συναγωγάς, λέγομεν δὲ ἐκκλησίας, ἐν αἷς καθάπερ λιμέσιν εὐόρμοις ἐν νήσοις αἱ διδασκαλίαι τῆς ἀληθείας εἰσί· Πρὸς ἃς καταφεύγουσιν οἱ θέλοντες σῴζεσθαι, ἁρπαστὰ γινόμενοι τῆς ἀληθείας, καὶ βουλόμενοι ἐκφυγεῖν τὴν ὀργὴν καὶ κρίσιν τοῦ Θεοῦ.“[2] Св. Ириней мученик, писац другога вијека, говори у свом дјелу против јереси овако: „Τοῦτο τὸ κήρυγμα παρειληφώς, καὶ ταύτην τὴν πίστιν, ὡς προεφάμεν, ἡ Ἐκκλησία, καίπερ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διασπαρεῖσα, ἐπιμελῶς φυλάσσει, ὡς ἕνα οἶκον οἰκοῦσα· Καὶ ὁμοίως πιστεύει τούτοις, ὡς μίαν ψυχὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσα καρδίαν, καὶ συμφώνως ταῦτα κηρύσσει, καὶ διδάσκει, καὶ παραδίδωσιν, ὡς ἐν στόμα κεκτημένη. Καὶ οὔτε αἱ ἐν Γερμανίαις ἱδρυμέναι Ἐκκλησίαι ἄλλως πιστεύουσιν ἢ ἄλλως παραδίδουσιν οὔτε ἐν ταῖς Ἰβηρίαις, οὔτε ἐν Κελτοῖς, οὔτε κατὰ τὰς ἀνατολάς, οὔτε ἐν Αἰγύπτῳ, οὔτε ἐν Λιβύῃ, οὔτε αἱ κατὰ μέσα τοῦ κόσμου ἱδρυμέναι· ἀλλ᾽ ὥσπερ ὁ ἥλιος, τὸ κτίσμα τοῦ Θεοῦ, ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἷς καὶ ὁ αὐτός· οὕτω καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας πανταχῆ φαίνει, καὶ φωτίζει πάντας ἀνθρώπους τοὺς βουλομένους εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.“[3] Тертулијан пише: „Itaque tot ac tantae ecclesiae, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima, et apostolicae, dum una omnes probant unitatem; dum est illis communicatio pacis, et appellatio fraternitatis, et contesseratio hospitalitatis.“[4] Св. Теодорит кирски говори: „Μία μὲν οὖσα κατὰ πᾶσαν γῆν καὶ θάλασσαν Ἐκκλησία· διὰ προειρημένου λέγομεν, Πιστεύω ἁγίας καὶ μόνης καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης. Διέγραπται δὲ παῖς αὐτῇ κατὰ πόλεις, καὶ κώμας, καὶ ἀγροὺς· ἃς βάρεις ὁ προφητικὸς προαγόρευσε λόγος. Ὥσπερ ἑκάστη πόλις πολλὰς ἐνδοθεν οἰκίας ἔχει διηρημένας, μία δὲ ὅμως ὀνομάζεται πόλις· οὕτω μυρίαι καὶ ἀριθμοῦ κρείττους εἰσὶν ἐκκλησίαι, καὶ ἐν νήσοις, καὶ ἐν ἠπείροις· εἷς μέντοι δὲ κοινῶπασι τελοῦσι τῇ συμφωνίᾳ τῶν ἀληθῶν ἐγκειμένοι δογμάτων. Ἓν τοιγαροῦν ἔστι τὸν τῶν ἑλῶν Θεὸν ἐπιφανεσθαι“ . . .[5] Писац тврди (на 8. стр.) да канони васељенски не познају автокефалисања, док међутим они не говоре ништа против истога, шта више јасно нам показују, да су и у „екумени“ („васиљони“) т. ј. у римскогрчкој царевини постојале помјесне цркве код сваког народа.[6] Све нам то јасно показује, да су поједине цркве све дотле дијелови једне

[1] Frank. Russisches Christenthum. Paderborn. 1889. I.

[2] Migne. Patrologiae cur. compl. ser. gr. том VI. col. 1076. S. Theophili Antiocheni ad Autolycum lib. II. 14.

[3] Migne — ser. gr. том VII. col. 552. и 553. S. Irenaei cp. lugdunensis et mar. — „contra haereses“ — lib. I. cap. 10. 2.

[4] Migne. ser. lat. том II. col. 32. — Tertullani „liber de praescriptionibus“ cap. XX.

[5] Migne ser. gr. том I. col. 1212—1213. Theodoreti episcopi Cyrenais in psal. XLVII. 4.

[6] Апостолско правило 34. гласи: „Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρή“ . . . Συνταγμα. 2. p. 45.

истините Цркве Христове, док год имају *једну вјеру, једна тајанства, један дух кротке љубави.*[7] — Како се дакле православна Црква састоји из више автокефалних црквâ — то писац на основу свог догматичног и каноничног схваћања долази до резултата: „Сумарицум је дакле снега, да су тако зване „автокефалије“ неканоније, неправославне, нецркавне појаве“ (стр. 14.). То дакле значи, да православне Цркве нема, да Христос није испунио Свог обећања, које је дао ученицима: „*и азъ оумолю Отца, и иного оутѣшителѧ дастъ вамъ, да вѣдетъ съ вами во вѣкъ... Оутѣшитель же, Дхъ сватый, егоже послетъ Отецъ во имѧ мое, той вы навчитъ всемъ, и воспомянетъ вамъ всѧ, ажє рѣхъ вамъ*“, (Јов. 14, 16. 26.) — и обећања о чувању Цркве, кад је рекао: „*сожиждѣ церковь мою, и врата адова не одолѣютъ ей*“ (Мат. 16. 18). Кад би „автокефалије“ биле „некаконске, неправославне, нецркавене“, као што тврди о. Емилијан, тад не може бити ни „васијонске инстанције“, коју тражи писац (10. стр), јер да се састане хиљада „некаконских, неправославних и нецркавених“ црквâ — оне не могу саставити *православне* „васијонске инстанције“, као што хиљада идиота не чине *једног* паметног човјека! — Како г. писац не признаје „consensus ecclesiae dispersae“ (стр. 13.) то он конзеквентно не признаје ни симболичних књига православне Цркве, (Прав. Исповј. вјере и Посланицу источ. патр.) које су тијем путем усвојене од православне Цркве! А тко одриче и не прима симболичних књига св. Цркве — тај ipso facto иступа из Цркве, јер се у њима садржи учење Цркве! О. Емилијан хоће „васијонску“ инстанцију — држимо, да није у његовом интересу. Што се тиче „спекулативних момената“ (стр. 11.) у погледу „васијонске инстанције“ — то је истина, да Црква слаби кад се цијепа. У осталом о. Емилијан би нам могао о томе „спекулативном моменту“ много још причати, а и ми би њему, тако, да би о. Емилијану морали довикнути: „iam satis est: ne me Crispini scrinia lippi compilasse putes“![8] — Још ћу да покажем на једну догматичну погрешку у спису. Писац говори: „По православној догматској доктрини инволвира крштење неки духовни клерикат“ (стр. 24.), чиме хоће да оправда контролу и мијешање свјетовњака у Цркву код „автокефалних“ црквâ! Да ту своју тврдњу докаже, писац се позива на „confessio orthodoxa, responsio 108.“ То учење јест протестантско, али не православно, и писац се неправилно позива на „confes. orthodoxa“, јер се у њој говори овако: „Ἐρώτησις 108. Ποῖον εἶναι τὸ κάτοπτρον μυστήριον; Ἀπ. Ἱερουσύνη. ἡ ὁποία εἶναι δύο λογιῶν, ἄλλη πνευματική καὶ ἄλλη μυστικωτέρα. Τῆς πνευματικῆς ἱερωσύνης εἶναι οἱ Χριστιανοὶ οἱ ὁρθόδοξοι μετέχοντες, καθὼς (1. Petr. 2, 9.) διδάσκει Πέτρος ὁ Ἀπόστολος, λέγων· ὑμεῖς δὲγένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν· καὶ ὁ Ἰωάννης εἰςτὴν Ἀποκάλυψιν (5, 9.) ἐφάρης καὶ γήτρακας τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματι σου ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους· καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς. Καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην ἱερωσύνην γίνονται καὶ προσφορὰ τοιαῦται ἄγιαν προσενεχθεῖ, αἰχμαλωτίσει, νεκρώσεις τοῦσωμάτος· παραδόσεις εἰς μαρτύριον διὰ τὸν Χριστὸν, καὶ ἄλλα ὅμοια πράξτα ὁποῖα παρακινῶντος λέγει (1. Petr. 2, 5.) ὁ Ἀπόστολος Πέτρος· καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ (Ρωμ. 12, 1.) ὁ Παῦλος· παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.“[9] Тко не види да се у споменутој „конфесији“ говори о свеопћем свећеништву Хришћана у том смислу, да сваки Хришћанин има право непосредно узносити молитве Богу, и ништа више?[10]

Послије тога, што до сад рекосмо, држимо да је сувишно, и без свршке показивати и на друге погрешке у спису г. автора. Морамо ипак рећи, да писац није тачан и савјестан у цитирању изворâ (стр. 13. примједба 1; стр. 15. пр. 1; стр. 24. пр. 1; стр. 27 пр. 2.) да употребљује изразе недостојне научног расправљања као „богогеографско аматерство“ и друге. Најпослије морамо и то опазити, да није морално од о. Емилијана, да антиканонски, антиправославни, антицрквени т. ј. јеретички спис посвећује *православном* епископу!

Душан Јакшић
професор богословије.

[7] Макарій, прав.-догм. богословіе. Том. II. р. 237. Финдеръ прав. догмат. богословіе II. часть. р. 238. — Уставъ. догм. бог. II. р. 308.

[8] Чельцовъ Церковь королевства сербскаго. Пет. 1899.

[9] Kimmel. — Monumenta fidei ecclesiae orientalis. p. 185—6. „confess. orthodoxa“.

[10] Епископовичъ. „Обл. богословіе.“ Новочеркасскъ. 1897. р. 131.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Нов дар Његове Светости и српских манастира народу српском.) У седници Па-

троната монашке школе, одржаној 12. (25) матра о. г. у Карловцима, на топлу препоруку и предлог Његове Светости, преузвишеног господина патријарха српског *Георгија*, присутни настојатељи манастирски као чланови истог Патроната, једнодушно су закључили, да се из готовине и годишњих прилога, које манастири за издржавање питомаца монашке школе приложе, за питомце благодејанија у Карловцима семениште подигне и издржава, у коме би сиромашни, а при том предни и примерни ученици карловачке гимназије — поред бесплатне хране у благодејанију — стан и сву опскрбу бесплатно уживали.

Исто семениште, према већ изготовљеном и по Његовој Светости предложеном плану и трошковнику, коштаће око тридесетиосам хиљада (38000 К.) круна, те је Његова Светост овлаштена да изволи све мере предузети, како би се градња истога чим пре отпочети могла.

Узвишено родољубље и очинско старање Његове Светости око материјалног и моралног бољитка омладине српске и овом приликом је засведочила Његова дарежљива св. десница, поклонивши пространо и прикладно земљиште, на коме ће се споменуто семениште подићи.

Задужени овим племенитим и родољубивим даром Његове Светости и манастира српских на дубине благодарног срца кличемо: Живела Његова Светост, преузв. господин Патријарх српски *Георгије!!!* Слава српским манастима!!!

Д.

(**Прослава.**) У званичном делу доносимо наредбу Архиепископске Конзисторије у предмету прославе седамдесетогодишњице живота и десетогодишњице Патријаршта Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, као и прославе полагања и посвећења темеља богословском семеништу, што ће га Његова Светост поклонити своме народу и својој цркви, а које ће полагање и освећење темеља бити на Ђурђен-Дан ове године, после св. литургије.

Ове миле и узвишене прославе, одлучило је и православно српско грађанство Карловачко да свечано прослави, уз суделовање месних просветних завода, певачких друштава и осталих корпорација. У ту сврху изабран је одбор, који ће установљени о тој свечаности програм имати да изврши, достојно узвишене прославе и узвишеног слављеника, Св. патријарха *Георгија*, а на задовољство свега грађанства и свију фактора, који ту свечаност приређује. Програм свечаности донећемо у наредном броју.

Овај хвале вредан поступак честитога српскога грађанства Карловачка бележимо са задовољством, јер му служи на част.

(**Архијерејска служба.**) На празник Благовести служио је Његово Високопреосвештенство, бачки епископ г. *Митрофан Шевић* у Новосадској успенској цркви архијерејску службу, уз асистенцију протопрезвитера Милана Ђирића, гимназијског катихете Михаила Миловановића, пароха Велька Миросављевића и ђакона Григорија и Никанора. Пре св. литургије је вршеоса. г. епископ освештао мост рипида, које су поклонили шест Новосадских грађана. На кору је појала гимназијска омладина. Црква беше дупком пуна побожнога света.

(**Епархијски школски одбор бачке дијецезе**) одржао је редовну седницу у среду 26. марта, (11. априла) о. г. после подне 3 сата.

(**Седнице архидиј. епархијских власти**) држале су своје седнице под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, и то: *Административни Одбор* дана 27. а *Конзисторија* 28. марта о. г.

(**Опрема Новосадске гимназије.**) Као што читамо у „Њиви“, у Будимешти бавио се прошлих дана управитељ српске Новосадске гимназије г. *Васа Пушибрк* ради тога, да по налогу Патроната своје гимназије проучи опрему престоничких гимназија и сличних им школа, те да предложи начин како би се нова гимназијска зграда његове гимназије најбољом опремом снабдела. Г. Пушибрк, праћен добрим *Чика-Стевом*, који му је у послу његовом био десна рука, прегледао је и проучио 5 великих гимназија, и 2 реалке и 1 вишу народну школу, разговорио се и са техничком управом овдашњег мађарског народног гимнастичког друштва, те је нарадио себи јасну слику о опреми гимназије према напрецима данашње школске педагогије и хигијене.

—

У Русији.

(**Житија светих у руском преводу**). „**Четїи минеи**“ (житија светих) св. Димитрија Ростовског, у којима су описани животи свију светих православне цркве, одавна су занимљивом књигом и лектиром православнога рускога народа. Житија та, написана обичним нашим словенским језиком, местимице су тешко разумљива са многих славенизама и тешких периода. Ради лакшег разумевања тих житија ру-

ска је црква волна, да их свом народу пружи у руском преводу. Да се ова житија у руском преводу израде, заслуга је неких лица у московској синодалној штампарији. Савет тих лица, да се житија популаришу, приватно је Св. Синод и одредио, да се у руском преводу о његову трошку штампају. У превађању житија учешће учешћа нека лица Московског духовенства. Л. Б.

У Антиохији.

(**Прва делатност патријарха Мелентија**). О овом читамо у једном овогодишњем броју „Руског Паломника“ следеће: „Најновији бројеви арапских новина причају о првој делатности новога антиохијског патријарха Мелентија. Његово блаженство, као сви антиохијске цркве, прекрасно схвата све њене нужде, о чему имамо доказа у новој духовној семинарији, коју је он основао. Духовни пастири, сем искрене вере и тачнога вршења црквене службе и других потреба, дужни су бити васпитани људи и у знању, да не заостају за својом паством, да би је могли руководити к духовном и моралном савршенству. До сада се мало старало, да се спреме такви пастири, услед чега духовна лица у антиохијској православној цркви у многим уступају духовенству других вероисповедања и не стоје на висини своје задаће. Видећи то, његово блаженство основало је на свој трошак у манастиру Баламанд, на северу Сирије, горепоменуту семинарију. Програм семинарије је веома опсежан, курс траје 6. г. за које ће се време учити ови предмети: арапски језик, математика, географија, грађанска историја, физика, астрономија, философија, логика, енциклопедија права, турски, грчки и руски језик, свештена историја, разјашњење литургије и молитава, катихизис, хришћански морал, увод у св. Писмо, тумачење св. Писма, историја цркве, дела св. отаца, догматичко богословље, састављи и проповеди, црквено певање и црквена музика, при чем је особита пажња обраћена на богословске науке, арапски, грчки и руски језик. За стараоца семинарије постављен је Тир Григорија, митрополит триполијски, а за директора — професор богословије Гатас Кандалафт. Са разних крајева антиохијске патријаршије додаше млади људи у манастир Баламанд, да се упишу у први курс семинарије, који је отворен 3. јануара 1900. године. Ученици семинарије су стипендисте његова блаженства, уче се бесплатно и користе се потпуном опскрбом; кад сврше курс дужни су да ступе у службу, какву им одреди његово блаженство. Благоме овоме делу патријарховом желимо успеха, и Бог би дао да тај нови расадник науке процвета на добро и корист антиохијске православне цркве“. Л. Б.

Разне белешке.

(**Г. Урош Предић**) наш познати сликар из Орловата, израдио је за љубави према српском народном позоришту бесплатно по фотографији слику пок. добротвора позоришног Гавре Јанковића из Арада, који је позоришту завештао своју кућу у Араду. Ту кућу доживотно ужива нећак завештачев Ђорђе Лукић у Араду. Слика Гавре Јанковића смештаће се привремено у дворану „Матице Српске.“ Управни одбор „друштва за српско народно позориште“ изјавио је Урошу Предићу своју најтоплију захвалност, што је без икакве награде готово поменуту слику.

(**Дивиденда акција Српске Банке**). По решењу главне скупштине акционара Српске Банке у Загребу, одржане 18. (31.) марта о. г., исплаћује Српска Банка, почев од 2. (15.) априла о. г. дивиденду за 1899. год. и то: купон бр. 4 од акција једнаких са 4 круне, а купон бр. 4 од акција десетица са 40 круна.

Дивиденда исплаћује се осим на банчиној благајни код свих српских новчаних завода без икаквих одбитака.

(**Православни храм у Риму.**) У центру римокатоличкога подињаће се наскоро руско-православни храм. На ово је самовољо већ и данашњи руски самодржац — Николај II. Већ по целој Русији у то име се купе добровољни прилози. Државна каса и првопрестони град Москва даће највише. Кад се довољна сума новца скупи, одмах ће се приступити градњи. И тако се можемо надати, да ће у гордом Риму за годину две засјати крст православнога храма, који ће бити сграђен у старом византијском стилу. Л. Б.

Читуља.

† Јереј **Јован Бузаџић**

парох у Грађишту

након дуготрајне и тешке болести преселио се у вечност дана 26. марта (8. априла) о. г. у 71. години свога живота, а сахрањен је 28. марта (10. априла), опојан свечано од околне браће свештеника и уз велико саучешће и својих парохијана и околне интелигенције. Покојник беше примеран и реван свештеник. Опростио се с њим у цркви, над одром парох Трештановачки, а на гробу месни учитељ. Нека је покојнику лака земља и **вјечнаја памать!**

† Јереј Ђорђе Алагић

парох мазинеки, у личком протопрезвитерату,

након дугога боловања преминуо је дана 26. фебруара (10. марта), а сахрањен на Удбини покрај своје родбине, дана 28. фебруара (12. марта) о. г., уз велико саучешће својијех пријатеља и познаника из мјеста и са стране: свештеника, чиновника, грађана, тежака, школске дјеце удбинске и висућке. Рођен је 1825. Свршио је богословију у Карловцима као *прваксодан* ђак, уз материјалну припомоћ својега добротвора пок. Каћанскога, тадашњега архимандрита беочинскога. Рукоположен је у Г. Карловцу 1853. од блаженопочившега епископа Евгенија Јовановића, који је пок. Ђорђа јако миловао. Био је дуго времена члан епархијске конзисторије и скупштине горњо-карловачке. — Веома је познат био са својега отворена карактера, добра срца својтљивости и дарежљивости, са особите ревности и ђешћине у пастирској служби и званичним пословима, заузетости за унапређење црквеног иметка своје пароХије, а највише са своје жарке љубави према вјери и народности својој. Вјечна му успомена! —h.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad K. 135. 185 ex 1890.

СТЕЧАЈ 25 3—3

Расписује се стечај ради сталног попуњења упражњених парохијских места: у Српском Ченеју, парохији IV. плаћевног разреда с наплатом за сада у биру и штоли, и у Карлову с беривима, која ће се тек после обављеног избора тачно установити.

Молбене ваља подастрети путем претпостављених власти епархијској конзисторији Темишварској у року од шест седмица дана рачунајући од дана првог обнародовања овог стечаја у „Српском Сиону.“

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 14. (27.) марта 1900. год.

Никанор
Епископ.

Бр. III. О. 4./31. ex 1900. 29 3—3

СТЕЧАЈ.

На основу решења школског одбора од 19. марта т. г. овим се отвара стечај на једно учитељичко место у Меленцима. Плата је 800 круна и 200 круна у име станарине. Огрев по потреби у слами. Дужности су школском уредбом прописане. Рок стечају четири недеље од првога увршћења овога стечаја.

Из седнице школског одбора држане у Меленцима 19. марта 1900.

Школски одбор.

Ad C. O. 2103/632. ex 1900. 32 1—1

ОГЛАС.

Од срп. прав. нар. црквене саборске одбора као управе срп. нар. црквених фондова и закладе у Карловцима овим се обзнањује, де ће се дне 17. (30.) априла 1900. године у 10 сати пре подне у канцеларији епархијске конзисторије бачке у Н. Саду уз прорачунску грађевну своте од 179544 круне 06 потура одржати офертну минуендо-лицитација ради надавањања градње срп. прав. епископске резиденције и побочних здања, која ће се имати на епископском земљишту уписаном у грунтов. зап. бр. 1710, општине Н. Сад кућни бр. 1874. — 1877. саградити.

Општи и специјални грађевни услови у овом предмету као и грађевни планови и предрачуни могу се увидети такођер у горе поменутој конзисторијалној канцеларији.

Они који намеравају при минуендо-лицитацији учествовати, дужни су своје запечаћене оферте понуде као и у име жалбине 5% прорачунске своте или 8977 круна 20 потура у готовом новцу или у државним папирима исте вредности у руке саборским одбором изасланих повереника положити.

У Карловцима 27. марта (9. априла) 1900.

Георгије
Патријарх.

56. бр./1900. 26 2—3

СТЕЧАЈ.

Усљед одлика високог кр: домобранског министарства бр: 18.910/XIV ex 900 из добр. војничке и грађанске закладе Јована и Терезије Остоић рођ. Зазук на полученје једног закладног стипендијског места почетком идуће 1900/1 школске године у војничкој академији Бечког новог Места, у бечкој техничкој академији (bécsújhelyi Theresia féle vagy a bécsi műszaki) или у речкој мрнарској академији (fiumei haditengereszeti) овим се расписује стечај.

Просителн дужни су у молбеници означити у коју од војничких академија мисле ступити за редовног слушаоца. Дали још коју стипендију уживају. Од стране дотичне власти изваљеном сведоџбом имају засведочити: дали су им родитељи грађани Аустро Угарске Монархије, сведоџбу сталнога пребивања и којој општини припада.

Правилом прописане године и то за оне који мисле у I разред војничке академије, да су 17 година навршили а 20 нису прешли, а који желе у I разред речке мрнарске академије ступити да су 14 година навршили а 16 нису прешли, своје године дужни су засведочити крштеним писмом и породичним исказом, у коме и број чланова породице треба да је означен.

Стање здравља и развитак тела засведочити се има сведочбом истављеном од ц. и кр. активног војничког или домобранског лечника, у којој сведочби има се и то доказати, дали су накалмљене богиње, да ли је вид добар, а висина тела и ширина прсију са бројевима треба тачно да је означена.

Који желе ступити у I разред војничке академије дужни су прикључити сведоџбу, да су свршили више реалне или гимназијалне школе, или да ове године свршавају, а који пак мисле у I разред ричке ммрарске академије ступити дужни су засведочити, да су доње разреде реалке или гимназије свршили.

Родитељи или старатељи дужни себе обвезати да ће годишњу школарину и остале ситне школске потребе почетком школске године плаћати, тако исто и да ће путни трошак сносити.

Просителји дужни пријемни испит положити, и од успеха испита зависиће дали се примају за питомца.

У смислу основног писма војничке закладе стипендију ову која годишње 1600 круна износи поред прописани захтева могу искати и позчити само Срби православне вероисповести а првенство имају у првом реду Субатички сродници са завештатељима, у другом реду сродници ван Суботице у трећем реду суботички синови а напослетку Срби православне вероисповести ма из ког краја Аустро-Угарске монархије. Средство са завештатељима треба се правоваљаном сведоџбом засведочити.

Који желе ово стипендијско место получити нека своје са наведеним сведочбама добро снабдевене молбенице најдуже до 15/28 Априла текуће 1900 године суботичкој српској православној црквеној општини послати не пропусте.

У Суботици 9/22 марта 1900.

Стеван Манојловић.
управитељ добр. Остојићеве закладе.

Бр. III. О. 4/31. ех 1900. 28 2—3

СТЕЧАЈ.

У смислу решења Сл. епарх. школског одбора од 2. јануара т. г. бр. 1037. ех 1899. и 18. и 19./46. ех 1900. овим се отвара стечај на једно учитељичко место у Меленцима. Плата је 1000 круна и 200 круна у име стана, огрев у слами колико је нужно. Дужности су прописане школском уредбом. Рок стечају четири недеље од првог дана увртшења овога стечаја.

Из седнице школског одбора држане у Меленцима 19. марта 1900.

Школски одбор.

Бр. ц. о. 67. ех 1900. 31 1—1

СТЕЧАЈ.

На оставком упражњено место управитеља добр. стипендијске закладе Јована и Терезије Остојића овим се расписује стечај са платом од 1000 К. и 100 К. у у име паушала.

Дужности су закладног управитеља у смислу осн. писма: да закладну земљу уз одобрење црквб. општине под закуп издаје и у име закупа покупљен новац за 48 сати у штедионицу уложи; подноша општини списак сиротиње ради получења зимњег одела и милостиње; са знањем општине расписује стечај на упражњена стипендијска места и о пристелим молбеницама подноша општини свој извештај; води надзор о владању и напредовању стип. питомаца, о црквено завештајном добру и у свако доба даје општини потребна навештаја о стању и напредовању целе закладе, а крајем сваке године склапа закључне рачуне и подноси са предрачуном општини на преглед; извршује све наредбе општине односно виших власти, што се односе на закладу.

Молиоци треба да искажу толико интелигенције, да горњим захтевима могу потпуно одговорити а изабрани управитељ дужан је у име јамчевине 2000 К. положати било у готовом новцу а било у вредносним папирима.

Молбенице ваља поднети потписаној црквеној општини до 15/28 априла 1900.

Из седнице срп. правосл. црквб. одбора држане у Суботици 26. марта 1900.

Б. Свирчевић с. р. Др. В. Манојловић с. р.
перовођа. потпредседник.

ОГЛАС ДРАЖБЕ 23 3—3

На основу закључка овомесне црквене скупштине као и одобрења сл. епарх. адм. Одбора у Темишвару, овим се расписује јавна усмена дражба на мањак за оправљање цркве, која ће се одржати на дан 11. (24.) априла, т. ј. трећи дан Ускрса после подне у 5 часова у српској вероисповедној школи у Јозсепову.

По примљеном прорачуну поједине радње стају и то:

1. зидарска радња:	3234	круне	40	пот.
2. дрводељска „	1298	„	98	„
3. лимарска „	1551	„	80	„
укупно:	6085	круна	18	пот.

Сваки дражбовалац — пре започете дражбе — дужан ће бити у руке председнику положити 10% јамчевине.

Прорачуни и условија могу се разгледати сваки дан у месној школи.

У Јозсепову 21. (24.) марта 1900. год.

Гавра Поповић Влада Марков
перовођа. председник.

Бр. запис. 9. и 58. ех 1900.

СТЕЧАЈ 30 2—3

Отвара се стечај на место пароха у *Парти* са платом VI и у *Ченти* са платом III разреда, и на место сист. парох. помоћника у *Ченти* са платом V разреда. — Рок пријављивања 1. (14.) мај 1900.

Епарх. конзисторија вршачка.

СТЕЧАЈ. 27 2—4

На српској четвороразредној вероисповедној основној школи у Срп. Св. Петру (торонталска жупанија) упражњено је учитељско место, на које се овим стечај отвара.

Са истим местом скопчана је плата 720 круна из црквене школске благајнице и 240 круна од политичне општине у готовом новцу. Даље 40 круна годишње за пооторну школу и 40 круна за перовођство, ако зато изабрани учитељ способан буде; осим тога 3 хвата тврди дрва и сламе преко зиме, колико му за грејање његовог стана потребно буде; најпосле 1 круна од сваког укона, где позван буде.

Изабрани учитељ уживаће стан у нарави, који се састоји: из предсобља, 2 собе, кујне и остале потребне стаје, — и две баште од којих је једна код школе, а друга ван села, с примедбом, да на ову другу он сам порез плаћати има.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу појању учити. Осим тога у дужност ће му спадати при сваком богослужењу редовно у цркву долазити и десну певницу држати. Уз часни пост ускршњи средом и петком на јутрењу и преждеосвећењу долазити и појати. У обзир ће се узети само они конпетенти, који су Сомборски приправници, а испит су из мађарског положили, међу овима имају првенство они, који се општини лично пријавили буду.

Рок пријаве траје до 1. маја о. г. (по ст. кал.)

Новоизабрани учитељ место заузима почетком идуће школске године т. ј. 15. августа 1900. г.

У Срп. Св. Петру 15. (28.) марта 1900. год.

Јова Лаџић
школски председник

Бр. Е. К. 19. ex 1900. 24 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на парохију III. разреда у Старом Селу, у протопрезвитерату петрињском.

Рок пријављивању траје до 23. априла 1900. по старом календару.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, одржане у Плашком, 10/II. 1900.

Михаило
Епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, проширено са крупном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама проширена звона**, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. па ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 176.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 15.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 9. априла 1900.

Наредбе „Душанова Законика“ о браку.*

У познатом „Душанову Законику“ о ком се у нашој и страној литератури, с обзиром на значај његов, доста говорило и говори, — налазе се само три[1] чланка, која нормирају извесне наредбе о браку. А кад загледамо у садржину њихову на први поглед изгледа нам чудно, што се наиме о тако важном предмету говори тако ограничено у таковом законском зборнику, који подробно нормира разне друге односаје и црквене и грађанске. Но, да нам не буде чудно ваља нам се сетити, да стари српски законодавци и пре Душана добро и правилно сватаху важност брака као основе друштвене среће и напретка, те се упоредо с црквом озбиљно брињуше о чистоти и светости његовој пазећи односне наредбе, које врло добро регулисаху све важније брачне односаје. Живи сведок тога су нам законске наредбе по том предмету прећашњих владара наших — дедова Душанових.[2] А законодавци под Душаном рачунајући на велику популарност тих законских наредаба у народу, не нађоше за потребно доносити нове наредбе по истом предмету, те ето откуд се у Душанову Законику тако мало говори о браку. Даље, познато је, како је још од св. Саве у српској цркви Крмчија важила као официјални канонички зборник, а у њој, у 56[3] гл. и на др. местима, налазе се многа правила, која подробно нормирају разне односаје у брачним стварима, те је, као што нам се чини, Душан дао унети у свој законик само она правила, која се у његово доба често нарушаваху, — да би тако државном влашћу стао на пут нарушавању истих. По М. Ђ. Миличевићу у чланку „Наследно право о старом праву српском“ — урок, што се у Душ. Законику тако мало наредаба налази о браку, лежи у томе „што је једина задаћа Душ. Законика била, *да византијско*

* Овај чланак је извод из поднеог рада, у ком су на сличан начин протумачени сви чланци „Душанова Законика“, који се по садржини својој, било посредно или непосредно, односе на веру и морал, цркву, њене службенике и њен иметак.

[1] 2, 3 и 9 по препрешком рукопису.

[2] Гледај н. пр. Хрисовуљу Стеф. Првовенчаног и сина му Радослава ман. Жичи у Miklosich a: Monumenta Serbica стр. 11—16; Шафарика, Památky под насл. Okázky občan. písem. стр. 6; Гласник XI. стр. 225 и т. д.

[3] По распореду Савинске Крмчије — види др. Мијат: „Крмчија Савинска“ стр. 26.

право у оним одредбама, које, сувише противне народном духу, нису могле да продру у његове обичаје, замени другима, које би том духу биле одговарале, па се према томе он никако и не бави оним односима, који по тадањим појмовима чисто у домен црквени спадају, и које црква није ни данас још престала да рекламира“.[4] И ако није у свему тако, ипак је нешто и од тога могуће предпоставити.

А сад да видимо садржај и смисао тих чланака Душанова Законика о браку:

тако у **члан. 2.** по призр. рук. вели се: **Кластѣле и прочїи людїи да се не жене, не благословивше се оу своего архїерѣа, али оу тѣх — зїи да се благослове, кои соу избрали доуховника архїерѣи.**

Данашњим језиком казао би се тај чланак овако: *Да се ни властела ни други људи не жене без благослова свога архијереја или духовника од њега постављеног*;

а поштo **3. члан.** стоји са овим у тесној вези тумачићемо их уједно. Он гласи: **И никдина свадка да се не оучинѣ кезь кѣнчанїа; ако ли се оучинѣ кезь благословенїа и оупрошенїа цркькге, таковы да се разлоучѣ.**

Текст је у овом чланку потпуно јасан; једино би се могло напоменути да реч **оупрошенїа** значи *питања*.

Тако стоји са текстом оба ова чланка, али са смислом је са свим друкчије. Ако хоћемо да правилно схватимо смисао њихов, морамо се мишљу пренути у оно доба, кад су они надани, те разгледати какови онда беху појмови о браку у друштвеном животу, а под окриљем народних обичаја и снажног утецаја грчко-римског права.

Природно је, да је с појавом и ширењем хришћанства требао одмах у хришћанском друштву утврдити се појам, да је само онај брак законит, који црква благослови. Но не би тако; јер стари обичаји појединих народа ухватили беху дубок корен, па су требали векови да га почупају.

Прва стална законска наредба по овом предмету изашла у Византији тек у IX. веку (893 г.), кад је на име Лав филозоф издао своју 89-ту новелу, по којој се само онај брак има сматрати законитим, који је црква благословила.[5] Но попуштањем државне власти казује нам историја да се течајем даљих векова многе злоупотребе увукоше, те Андроник старији Палеолог, са патријархом Атанасијем би принуђен, да нада поновне односне одредбе о овом предмету. Он наиме 1306 год. прописе једном за свагда, да никакав брак не сме бити склопљен без знања и благослова надлежног парохијског свештенства.[6] Но још пре Андроника — Алексије I. Комнин у својој новели изданој јуна 1084 год.[7] доноси наредбу, да се не само брак, већ ни обручење не сме без надлежног црквеног благослова обавити.[8]

На и у Русији донашане су строге наредбе против склапања брака без благослова црквеног, као што нам сведоче канони митрополита Јована I., а још јасније наредба митрополита Фотија од 1410 год. а епископу Новоградском Јовану, да сваки брачни пар, који се без благослова црквеног здружио, има подвргнут трогодишњој епитимији као и за блуд (Kirchenbusse) и тада тек брак бласловити.[9]

Кад је тако стајала ствар с браком у источној — римској империји — Византији и Русији, разуме се само по себи, да ни у државама балканског полуострва, које су као и Русија од Византије примиле веру и државно уређење, прилагодивши их својима обичајима — није могло бити боље. А из ова два чланка Душ. Законика видимо, да се у српској држави за Душана, као и у Византији за Андроника старијег, нису потпуно вршиле одредбе црквеног брачног права, с једне стране, у погледу лица надлежних за склапање бракова, а с друге стране у погледу начина на који се брак склапао, што је управо и нагонило Душана, да као и Андроник путем државне легислације донесе односне наредбе, које ће стати на пут тим злоупотребама.

(Наставиће се.)

---

[4] Годишњица Н. Чупића кн. V. стр. 181.

[5] Zachariae a Lingevt. — Jus graeco-roman. III. стр. 185.

[6] Nov. Andronici senioris 1306 cap. 11.-у Zachariae-ibid. III. стр. 682.

[7] — ibid. III. стр. 359.

[8] Ова новела ушла је у нашу Крмчију, а налази се у 46 гл. по Крмчији Савинској; а у штампаној Крмчији у 43 гл. лист ѓѧѕ (6).

[9] Гл. Ph. Strahl. — Beiträge zur russischen Kirchengeschichte, Halle стр. 58.

Проповед на Велики Петак*

Још није охладнео гроб, из којега је Христос васкрсао праведнога Лазара у Витанији, „после четири дана како је умро“, и после којега чуда „многи вероваху у Христа“; у Јерусалиму се још нису стишали таласи усхићења, нити се Јерусалим смирио од бурнога славља, којим је, после чуднога васкрса Лазарева, дочекао Христа; по земљи јудејској још се разлегаху усклици: осана, осана, а пред Јерусалимом и по улицама његовим нити се осушиле зелене гранчице, нити се исподизале халине простиране Христу, да по њима у слављу ходи; — а у башти Гетсиманској на Христа изађоше већ, „као на хајдука, с ножевима и кољем“.

Издана и продана везаше Га, осумњичише, оптужише и изведоше на суд; Сина Божјег пред грешнике људе. И без да су Га преслушали, разлегала се вика: распни, распни га. Судија Пилат испитује Христа, те пред целим судиштем и гомилом искупљеног народа потврђује, да је Христос праведник, да на Њему нема кривице никакве. Али светина виче: распни га, распни. Пилат пере и руке, јер неће да буде крвнац невине крви, али глас народа и опет у глас виче: распни га, распни. И Христос би осуђен на крсну смрт. Тако је тада пресудио „глас народа“

Место зелених гранчица крст, место простртих халина лажна багрјаница, место славља трнов венац, место хвале копље, место благодарности сирће помешано са жучи, место признања Божанства Голгота и гроб, беху грешна уздарја, којима је јудејски глас народа даривао највећега дародавца народа свију, огрешио се и о — Сина Божјега.

„Од шестога сахата би тама по свој земљи до сата деветога“; зар да скрије најстрашнију слику, најгрозније дело и највећи грех грешности људске, у грешности тој: највеће заблуде и неблагодарности њезине.

„Земља се потресе, а камење се распаде“; зар од чуда и покора, што га људи на Голготи почињише и којим себе *људима* потврдише.

Заиста, грђега зла грешност људска није забележила, већом се заблудом није нагрдила и црњом неблагодарношћу огрешила, од Голготе до данас.

Учитеља над учитељима издао је и продао ученик; Сина Божјега, Који је светлио као сунце, нису познали; Који је учио: и речима и делима, и животом и покретом сваким, нису разумели; Који је и посланством Својим и Сам у Себи био Истина, осумничили су; Који је био савршенство сваког добра, наружили су; Који је био недостижно праштање, исмејали су Га. Сушту милост, благост, кротост, доброту и љубав измучише мукама страсним; Спаситеља света разапеше, копљем ребра Му проболоше и каменом Гроб утврдише. Ко? *Људи.*

Православна црква оплакала је и прошлих дана ту грешност заблуде и неблагодарности људске и учинила свети спомен мукама Христовим. А данас је подигла у својим храмовима и свету успомену гроба Његова. Положила је у њега, а изнела и пред нас, освећену плаштаницу са божанским ликом на страсним мукама измучена и уснула Господа, да се пред плаштаницом и ликом тим, као пред самим Господом, поклонимо.

И ми ћемо то учинити, љубазни моји; а јесмо ли истинити Хришћани и достојни страсних мука и Голготске смрти, учинићемо то најчасније и најлепше тако и онда, ако, пре поклона свога, светињу гроба Христова из душевне кадионице своје окадимо намирном вере и побожности; ако ју прелијемо најчистијим зејтином хришћанске добродетељи, разливене у голубијем срцу Јеванђеоске љубави наше; ако на гробу Христову кандила и ноштанице својих врлина припалимо пламеном и жаром хришћанског самопрегорења; ако Га окитимо цвећем добрих дела, и дарујемо истинитим покајањем, чврстим обећањем и сталном одлуком, да ће нам срце увек бити отворено божанској науци Христовој, да ћемо увек чути и послушати глас Јеванђеоских истина, ради којих је, а за

* Говорио у саборној Св. Николајевској цркви Карловачкој, г. 1899, протопрезвитер *Јован Јеремић*.

нас, Христос предао Себе у руке људи грешних и ради којих је понео највећи крст, пролио најсветију крв, претрпео мученичку смрт и сишао у гроб.

Такво клањање, такво свећење, такво даривање и заслужује мучеништво Сина Божјега и светиња гроба Христова, од човештва целога, за времена сва.

Такву ћемо благодарност и ми, љубазни моји, скрушено принети светињи тој, ако смо ње достојни и њезиних плодова удостојени.

Но, и кад све то тако учинимо, ми ћемо и после тога застати и остати при овом гробу над гробовима. Јер, ко пред њега достојно ступи и ко га достојан целива, тај се брзо не растаје с њим. Сасвим природно.

И гробови великих људи не пуштају нас брзо испред себе. Заустављају нас поред себе, везују нас, тако рећи, уза се — величином и славом својом и помишљу на живот и дела њихових становника; као што нас везују уза се и гробови милих и драгих љубављу, а гробови добротвора благодарношћу према њима и онима, који су у њима.

А како да не застанемо и да се не задржимо код гроба највећега и највећијега, код гроба над гробовима, код гроба Учитеља над учитељима, добротвора над добротворима, мученика над мученицима, код гроба Сина Божјега и Спаситеља света!

Чије срце није празно, душа опустошена, ум без мисли, а дух без крила и полета, тај се брзо и лако и не може растати са коленком спасења, са бањом препорођаја људског, са гробом, који у једном тренуту износи пред умне очи Голготу и Васкрс, пустош душе и срца људскога пре Христа и деветнајест векова делатности и плодова царства Христова, овим гробом, а из гроба тога Васкрсом основаног.

Дă, један уман поглед на ову светињу пламеном мишљу намеће питања безбројна, са овим гробом спојена.

И чија мисао да се са њега не више по њљани деветнаест прошлих векова, и да за један час не прелети по башти њиховој и цветним лејама, што их је образдила, преорала, прекопала, уситнила, оплеменила и засејала божанска наука и Црква Христова, а које су процветале и уродиле плодовима свију врлина Јеванђеоске љубави, широм целога човештва, у свима односима живота и развитка његова.

Ко и данас да не помисли, чиме ли ће још све топлота и вечност те љубави даривати човештво у недогледној будућности.

И кад све то срачунамо, ма и на прескок, како да се, баш пред светињом успомене гроба Христова, не запитамо: Како је могао и смео ученик да прода Учитеља, Чија је наука духовно сунце човештву целом, до данас и од данас за унек? Како ли је могло и смело ништавило људско да исмеје и наружи савршенство Божје; да трновим венцем крвави главу Онога, Који је човештво научио вечним истинама, извео га из мрака на светлост, из ропства у слободу; како ли је смело, да копљем пробада ребра Онога, Чије је срце љубило цео свет и љубити га научило? Како и данас још да има људи, који устају на име Христово, и који би — кад Христа не могу — Његову Цркву и данас на крст приковали, да је нестане и нема? Цркву, која разлева по целом човештву и данас изобиље својих небеских дарова и чији извори доброчинства човештву целом, његову јаду и невољи, његовој радости и његову напретку, ма које врсти био, само ако љубави, истине и јеванђеоских врлина треба — никада сасушити не могу. Грешност људска: неблагодарност, безумље и заблуда, одговори су на питања та.

Дă, те слабости људске починиле су свој грех на Голготи, чине га и данас на Невести Христовој — Цркви Његовој. Божанској истини, вечној љубави, највећем доброчинству, савршенству свакога добра и сваке добродетељи, — највеће зло и пакост чине те слабости људске. Учиниле су и чине Богу — а не би човеку. Зар *од људи људи* да поштеђени буду!

И зато сви ви, љубазни моји, који сте, ма кад, под теретом насиља, мржње, накости, злобе, неправде и неблагодарности узданули, а можда и сузу пролили; сви, који сте се, ма кад, саблазнили неблагодарношћу и ужаснули заблуда људских; сви, који сте, ма чиме, ма како и ма којом слабошћу грешности људске увређени и ожалошћени, ходите, пријђите и поклоните се гробу Христову. Избројте множину мука Христових, премерите тежину свију зала, што их људи починише Богу — и заборавићете неправде нама *људима* учињене. Од кога? Од *људи*.

Пригните ухо своје гробу Христову. Са вером и погледом истине загледајте се само у оно мирно кандило и тиње воштанице, у оно мило цвеће, свето крсно знамење, часни потир и св. Јеванђеље, и чућете, као да вам све то непрестано шапуће: „Не бојте се!“

Ако вам је душа здрава, срце чисто и савест мирна, и ако са вером и погледом истине задржите око на божанском лику Спасителевом, на освећеној ено плаштаници, пазите и чућете, као да вам божанска уста Господа проговарају: Не бојте се! И мени су чинили неправду, и мене су сумњичили, и мене су ружили, и мени су неблагодарни били. Мене су и мучили, на крст приковали и убили, ал' сам победио. Победићете и ви, у име моје и мога Васкрса, ако претрпите до краја!

Ко те речи може да чује крај гроба Христова, и ко се осећа снажан да претрпи до краја, тај је гробу овом достојно приступио и достојан се поклонио. Тај ће се растати с њиме спокојан, и блажен ће поћи дому своме, да, утешен и окрепљен, охрабри и цео дом свој. Благо томе!

А нас, Господе и Спаситељу света, Који си ради свију нас без разлике, и грехъ ради людскихъ, узишао на Голготу и сишао у гроб, удостоји без разлике све, да и при данашњем светом помену Твојих страсних мука и крсне смрти, ма и недостојни, благодаримо са Црквом Твојом: долготерпѣнію твоемъ Господи!

Јеванђеље на светло васкресење Христово.

(Јован: зач. 1.; глава 1., стихови 1—17.)

Данашњим даном отпочињу се читати одељци из Јеванђеља св. Јована и читају се у дане св. Педесетнице, т. ј. између Ускрса и Духова, изузимајући три дана: трећи дан Ускрса, кад се чита Јеванђеље од св. Луке; Недељу Мироносица, кад се чита Јеванђеље од св. Марка и Спасов-дан, кад се чита Јеванђеље од св. Луке.

Јеванђеље ово написао је апостол и љубљени ученик Христов св. Јован син Зеведејев, и то после других јеванђелиста, између 80—90 год., после Христа. Док прва три јеванђелиста — Матеј, Марко и Лука — дадоше учење о људском пореклу Исуса Христа, св. Јован отпочиње своје Јеванђеље са проповеди о божанству Спасителевом. Сврха је дакле његова Јеванђеља, као што сам вели: да верујемо, да је Исус Христос јединородни син Божји и да верујући живот имамо у име Његово. И заиста у Јеванђељу св. Јована ми видимо јасно писану слику Исуса Христа, као што је Он живео и делао, видимо јасно Богочовека, како у борби с мраком разума људског потпуно развија божанску моћ своју.

За данашњи дан одређени одељак значи ово:

Ст. 1. *У почетку беше Слово и Слово беше код Бога и Слово беше Бог.* Под именом *Слова* — *Речи* разумева се друго лице пресвете Тројице — Син Божји, Господ Исус Христос. Као што наша слова, наше речи изражавају наше мисли и жеље, тако се и Син Божји назива *Словом* — *Речју*, пошто нам је Он благовестио право учење о Богу и испунио вољу Бога Оца, т. ј. спасао род људски, избавио га од греха, проклетства и смрти. Слово Божје — Син Божји — био је *у почетку* т. ј. пре света, до постанка света, од вечности. Према томе прве речи Јеванђеља: *у почетку беше Слово* — значе: Слово, јединородни Син Божји, васплоћени Господ Исус Христос, није створен, него има своје вечно биће. Вечан као и Бог Отац, Слово — Син Божји, суштаствовао је свагда не одељено од Бога Оца, него скупа, у заједници с Њим, али и као лице лично, самостално. Слово — Син Божји је лице божанско, т. ј. једнога

суштаства с Богом Оцем и по томе је Бог, раван Богу Оцу: *и Слово беше Бог.*

Ст. 2. *Оно беше свагда код Бога.* Овим речима понавља јеванђелист Јован учење о вечном неодељеном бићу Слова — Сина са Оцем. Код људи је прво отац, а затим син, но није тако код Бога. Код Бога је Син од Оца, но не после Оца. Он је свагда био са Оцем, и сада је, и биће с Њим. То је тајна, која надилази ум људски, и коју ми једино вером примати морамо.

Ст. 3. *Све је кроз Њега постало и без Њега није ништа почело постајати, што је постало.* Овим се речима наглашава учење, да је Бог Слово, Син Божји, уједно и Створитељ света. У свету створеном на небу и на земљи нема суштаства, нема ствари, која неби била од Њега створена.

Ст. 4. *У Њему беше живот и живот светлости људима.* Овим речима показује јеванђелист, да је Слово Син Божји, извор живота за све, што је живо. „Ма какс много воде пређе из кључалога извора — говори св. Јован Златоусти, учитељ и тумач св. писма, — извор никако неће ослабити; тако и творачка сила Слова Божјег: ма колико много да је створила суштастава, она се ни у колико не умањује. Или још боље речено: као што светлост осветљује безбројне тисуће људи, па ипак не слаби у јачини својој, тако и Бог до створења и после створења једнако не слаби, не троши се, не изнемогава од многог стварања. *Живот беше светлости људима* т. ј. за људе у појединостима Слово Божје — Син Божји био је изворомъ духовног просвећења.

Ст. 5. *И светлост се у тами светли, а тама Га не обузе.* Услед греха прародитеља Адама и Еве, ради кога је човек отпао од Бога, право богопознање и богопоштовање у роду људском све више и више је потамњивало, истина се била претворила у лаж. По речима св. апостола Павла до напређења Исуса Христа била је по целом свету ноћ, тама; људи су седели у тами и у сенци смртној; незнабошци су изгубили прво богопознање и богопоштовање, и одали се идолопоклонству. Но ипак није Бог оставио људе сасвим ходити по путу лажном. Он је изабрао један народ и дао му чисто откривење о Себи и Својој вољи. Таково истинито учење о Богу сачувало се наиме код народа Јеврејскога у књигама Мојсијевим и у других пророка. Тако је Слово било светлост света не само у време напређења Свога, него у сва времена, од самога створења човечјег; јер од изгнања из раја, обећање о Спаситељу јесте звезда водиља очекивању спасења. И ма како силна да је била тама незнања и заблуда у свету незнабошком, она није могла ослабити светлост, која се чувала у откривењу, датом народу јеврејском, јер је светлост та т. ј. Слово Божје непобедиви.

Ст. 6—7. *Беше човек послан од Бога, по имену Јован. Он дође за сведочанство да сведочи о светлости, да сви верују кроз њега.* Изложивши учење о вечном Слову Божјем, створитељу света и просветитељу људи, јеванђелист говори даље о Јовану Крститељу, као о последњем и највећем између пророка, од кога бољи није био на земљи. Он је био особити, изванредни посланик Божји, за сведочанство о Исусу Христу као Месији, који је дошао, да спасе свет. Зато се он и назива претечом Исуса Христа, а само име Јован значи — *благодатни.*

Ст. 8—9. *Не беше он светлости, него* — послан беше — *да сведочи о светлости. Беше светлост истинита, која просвећује свакога човека, који долази на свет.* Овим речима жели јеванђелист показати, какова је разлика између Јована Претече — сведока о светлости, и између саме светлости — Исуса Христа. Исус Христос је светлост, која просвећује свакога човека, који долази на свет — био он Јудеј или незнабожац. Неке људе видимо ми додуше и сада помрачене лажном науком и гресима, но то не зависи од просвећујуће светлости, не од јеванђеоскога учења, него од але и изопачене слободне воље самих људи.

Ст. 10. *На свету беше, и свет кроз Њега постаде, и свет Га не позна.* Син Божји као Створитељ света био је свагда на свету, промишљавао о њему и чувао га, но свет Њега није познао као Бога свога; незнабошци су заборавили били истинитога Бога, оставили Га и почели се клањати лажним боговима, идолима.

Ст. 11—13. *Својима дође и своји Га не примише. А онима, који Га примише, који вероваше у Њега, даде власт бити чедима*

Божјим, који се нису од крви, нити од воље тела, нити од воље мужа, него од Бога родили. Под *својима* овде се разуме народ јеврејски, који није примио Исуса Христа, као Месију — Искупитеља, него Га одбацио и распео на крсту. Иначе нису сви Јудеји били неверни Исусу Христу, и ако број верујућих у сравнењу са неверујућима није био баш велик. Тима верујућима дао је Исус Христос власт називати се децом Божјом. Такова чеда Божја налазе се под особитим старањем Божјим, сваґда се могу обраћати Богу, као Оцу своју, и они ће бити насљедници вечнога блаженства на небу. Таковом децом Божјом постају људи не по своме телесном рођењу, него по духовном, услед вере у Христа Спасителја кроз св. крштење и св. миропомазање.

Ст. 14. *И Слово постаде телом и усели се у нас пуно благодати и истине, и ми видесмо славу Његову, славу као једнороднога од Оца.* Слово, Син Божји постало је телом т. ј. вачовечило се и јавило се на земљи као човек — Господ Исус Христос, не престајући Богом бити. *Ми видесмо славу Његову* — т. ј. ми ученици, а затим и сви верујући у Исуса Христа. Они су видели славу Његову приликом учења, приликом чудеса, која је он чинио, но особито у неким изванредним назнаменањима те славе — о крштењу, о преображењу, васкресењу и вазнесењу Господњем на небо.

Ст. 15. *Јован сведочи о Њему и кличући говори: то је тај, о коме рекох: који за мнђм иде, преда мном беше, јер пре мене беше.* Речи ове рекао је св. Јован Крститељ после крститеља Господњег, и ако је он и пре много проповедао и учио народ о Христу. Исус Христос родио се и ступио у опћу службу мало после св. Јована Крститеља, зато он и вели: *који за мном иде* т. ј. који се појавио после мене. Но тај, који за мном иде, стао је предаме т. ј. он је виши од мене по своме достојанству, по својим божанственим савршенствима.

Ст. 16—17. *И од пуноће Његове ми сви приносмо благодат на благодат. Јер закон је дан преко Мојсеја, а благодат и истина дође од Исуса Христа.* Од пуноће савршенства Исуса Христа ми смо примили благодат на благодат т. ј. множину, изобиље благодати у њеним разним назначењима и облицима. Такова се разноврсна благодат и даје верним у св. тајнама, које је установио Исус Христос. И у ст. Завету давали су се благодатни дарови људима назначенима н. пр. пророцима, но не у толикој мери, као у новом Завету. Закон старозаветни дан је био преко Мојсеја, као служитеља Божјега, који је дужан био предати људима само оно, што је и сам примио; а благодат и истина произашле су од Исуса Христа, који је сам Цар, који сам пуноважно делује. Закон Мојсејев био је строг и претио је преступницима закона проклетствима, а благодат Христова скида са човека проклетство, измирује људе с Богом, прашта и чисти грехе људске. По свему томе само кроз Исуса Христа могуће је добити благодат т. ј. користити се благодатним даровима по мери вере, како ко може и хоће.

* * *

Васкресење је Христово највећи празник међу празницима хришћанским; кроз Исуса Христа сви верни постали су децом Божјом, добили особите благодатне дарове од Бога. Зато св. Златоусти у поуци својој на овај светли празник и позива све Хришћане на особиту духовну радост: „Уђите сви у радост Господа свога; и једни и други примите награду, богати и сиромаси друг са другом ликујте. Вредни и лењи, поштујте дан. Ви, који сте постили и који нисте, радујте се сада: трпеза је пуна, наслађујте се сада сви, примите сви богатство доброте. Нико да не плаче ради сиромаштва свога, јер се царство небесно открило за све. Нико да не плаче због греха својих, јер је из гроба засјало опроштење. Нико нека се не боји смрти, јер нас је смрт Спасителјева ослободила од смрти. Васкрсао је Христос и пали су демони. Васкрсао је Христос и живот је оживео; васкрсао је Христос и нико од мртвих неће остати у гробу; јер је Христос уставши на мртвих, првенац између мртвих. Томе нека је слава и држава на све векове векова. Амин.

На светло васкрсење Христово обичај је, да православни Хришћани у три начина изражавају веру и радост своју: 1. поздравом *Христос васкрсе* и отпоздравом *Ваистину васкрсе;* 2. братским љубљењем; и 3. дарињем једни другога, понајвише црвеним јајима. Шта значи све то?

Поздрав *Христос васкрсе* и отпоздрав на исти од стране другога лица *Ваистину васкрсе*, напомињу нам прво: радосну вест о васкрсењу Христовом, коју су разнеле жене мироносице и апостоли свима једноминљеницима и једноверима својима, и веру њихову у васкрсење: а друго тај поздрав и отпоздрав издржава и нашу веру и радост поводом тога великога празника.

Братско љубљење, које је уведено код православних још из давних времена, и које бива после узајамних поздрава и отпоздрава, особито на јутрењу приликом целивања иконе и Јеванђеља, но које је код нас Срба на жалост већином остало код свештеника, — јесте природни израз радости и братскога односаја међу верним на онај дан, када и сама св. црква позива верне своје, да ради васкрсења опросте све један другоме и друг другу загрли.

Даривање један другога црвеним јајима има више значења: 1. Црвено јаје и својом црвеном бојом и својом округлином напомиње нам цео свет — све људе, целу земаљску куглу, која је орошена и искупљена крвљу Христовом. 2. Јаје служи очигледним доказом и нашег васкрсења. Тачност у јајету је као неко тело без душе, а при неким околностима из тога се образује живо биће. Тако и тело наше, које ће се подврћи трулежу и расулу, по дивном свемогућству Божјем васкрснуће за нови живот. 3. Црвена боја јесте израз радости и љубави. 4. Има предање, да је Марија Магдалина у Риму, јављајући императору Тиверију васкрсење Христово са речима *Христос васкрсе*, дала му црвено јаје, као знак вере у могућност васкрсења и искупљења, које је извршио Исус Христос крвљу својом.

парадио: Дим. Витковић
катихета.

О узроцима ширења назаренства

СА КОНКРЕТНИМ ПРЕДЛОЗИМА О ПОСТУПКУ ПРОТИВ ИСТОГА.

Расправа **Милана Попадића**.

(Свршетак.)

На догледу те тако велике и за Цркву и Православље наше тако опасне секте назаренске, не часимо часа, него сви као један: и протојереј и јереј, а тако исто: учитељ, чиновник, трговац, занатлија и ратар српски, сви ми, велим, порадимо на томе — сваки у делокругу своме — да се уздигне и на највећу висину сјаја, подигне крвљу отаца наших стечена зграда Христа и Православља нашег; те се уједно као прави војници Христови наоружајмо, припашимо о бедра своја мач и оружја духовна, те ступимо у отворену борбу са противницима вере и цркве своје.

По себи се разуме, да у борби тој, као војници Христови морају — по положају свом — право место заузети свештеници, уз припомоћ окружних протопресвитера својих, а под врховним водством, потпором и заштитом високопреосвећених Архијереја својих.

Дакле, свештенство у вршењу узвишеног и великог задатка, а најтежег позива и св. мисије своје у опће; а посебно пак у борби својој противу назаренства — подиже очи своје к вишој Јерархији — Архијерејима својима, те моли умне и душевне потпоре њихове, моли да буде утврђивано и крепљено подстицајем Епископа свога у удруженом и истрајном раду на свима линијама учитељско-пастирске службе своје. Јер до данас уколико се на достизавању задатка и циљи црквене радило, радило се без икакве идеје, плана и система, без јединства у мисли и раду. Сваки је појединн свештеник радио, како му је воља била, како је знао и умео, без јединства у начину и средству противу данашњега стања равнодушности верске у народу нашем. Особито пак противу најезде назаренске — који је год свештеник шта год радио — радио је без икакве организације и солидарности у вршењу позива и мисије своје у томе погледу. За то се до сад и није могао постићи успех на пољу религиозно-нарастственог образовања и васпитања народног, а тако исто и у сузбијању погубне за веру и народност нашу — секте назаренске. Но да се и у томе погледу успех постигне, те да се постави темељ сјајније будућности црквено-народног живота нашег у опће; то држим, да би се са удружењем свега свештенства — постићи могло. С тога је мој први конкретни предлог о поступку против назаренства овај:

Да се од стране свештенства поново подастре понизна представка св. Архијерејском Синоду, да у горе истакнутој цељи, удружење свега свештенства у Митрополији овој — одобрити благоизволи.

С обзиром на то, што прост народ наш већином не зна и не разуме вере, не познаје довољно цркве своје и учење њевино; то треба да се свом ревношћу од стране свештенства пригрли катихизирање. И то: да се после редовне школе са одређеним часом и на поторну школу исто протегне, па затим да се и даље настави са одраслом младежи у све недељне и празничне дане преко године. С тога предлажем;

Да меродавни фактори учине корак код вис. кр. земаљ. владе, да се у комуналним школама науковна основа за опетовнице надопуни тиме, што ће се прецизно одредити час за веронауку, при основној настави.

Тако исто да духовне власти наше заједче редован полазак одрасле младежи на науку вере, пошто морална средства, која свештенство у ту сврху употребљује, већином безуспешна остају. Ту би свештеник најбољу прилику имао да — поред предавања науке вере — на најчешћи начин удара противу свију злих обичаја, напика, сујеверја, и раскошности у оделу код младежи, а тако исто и отпадништва од вере своје, које је све у народу нашем јакога корена ухватило; те да тако народ свој религиозно, морално и материјално уздиже, и почевши од основне школе све до потпуног узраста младеж народу пред очима својима има, те у њој и народносну свест пробуђује и негује.

Уз катихизирање са не мањом ревношћу треба пригрлити и редовно проповедање у цркви при сваком св. богослужењу, са најтачнијим извршивањем правила црквеног, са највећом ревношћу и побожним извршивањем сваке службе и обреда црквеног у цркви и ван исте. Особито пак где има назарена, мора се чистота и истинитост учења цркве наше често износити с обзиром на крива и лажна тумачења св. Јеванђеља од стране назаренаца; уз брижљиво и сходно тумачење појединих богослужбених момената цркве наше. Но у колико се не би са проповедањем у цркви успех постигао, јер је мало цркви у Србству нашем које су барем у већем броју од верних за време сваке службе посећене; — то да се учење народа и саветовања као и акција против назаренства са пастирским посетама свештеникови надопуњује. Особито пак да се парочито у тој цељи од свештеника написане проповеди или за народ разумљиве брошире у народ уносе и распростиру. С тога предлажем:

Да се умоле меродавни фактори, да поради на томе, да се из народно-црквеногa којега фонда награђују те и такве проповеди, а тако исто и те популарно написане књижице, у којима би — простим и за народ разумљивим слогом — обнажавано било лажно учење назаренско, а уздизан био сјај и лепота Православља, чисте и истините побожности; те да се та тако малена књижевна дела са врло малеком ценом — или ако је могуће бесплатно — у народ, где има назарена, распростиру. Тим пре да се то учини, што је опће познато да такве врсте књижице наш прост народ врло радо чита.

С разлога, што назаренству прибегавају већином познати злочинци, који могу да уђуткају прекор и гризу савести своје са многих и огромних злих дела у току живота свога учињених, те у томе погледу налазе утехе у тој лажној самообмани својој, што та зла дела и злочине своје исповедају ономе коме су исте и учинили те држе, да су се тиме и пред самим Богом оправдали; — то предлажем:

Да се путем наредбе од наше духовне власти, при св. тајни покајања заведе строга исповед, почевши са школском децом, па да се иста протегне и на одраслу младеж, те се тако постепено и у народ унесе. Тако би се онда душа верних наших још из малена научила, да буде са свим приступачна, верна и искрена своме духовнику, кроз кога се самом Богу исповеда и опроштај за грехе своје моли.

С разлога, што се код нас назаренство шири уз помоћ често јавне пропаганде од стране назаренских пропагатора а у том погледу парочита забрана од политичке власти не постоји; — то предлажем:

Да се умоле духовне власти наше, да код вис. зем. владе корак учине, да се постојећа наредба високо-исте: „о поступању са сектом назарена“ од 12. XI. 1895. г. — провиди или надопуни са таким једним наређењем, којим би се проселитизму окорелих назаренаца на пут стало.

С разлога, што су многи комунални учитељи наши занемарили дужност своју у обучавању школске младежи: у складном црквеном појању, читању апостола и облачењу деце при богослужењу, а тиме знатно благољепност слу-

жбе Божје уштрба трпи, те и на побожност верних при богослужењу не чини жељеног утиска; — то предлажем:

Да се такође кроз духовне власти наше на мероданном месту корак учини, да се за неде засебни час за црквено појање и то заједнички за III. и IV. разред основне школе, на коме би се учење црквеног појања и свега што се на вељељепност службе Божје односи — предузимати имало. Но у колико поједини од г. г. учитеља наших, не би кадри били у том погледу задовољити, или би у оне радом својим у школи у томе спречени били; — то да им свештенство обилатом помоћи у томе на сусрет излази и потпомаже их.

С разлога, што политичка звања и представници истога: чиновници, уредују у недеље и празничне дане као и обично, те допуштају, да и поједини људи у подручју тога звања и оне дане у те дане Богу посвећене теже послове раде, шта више још их на исте силом власти своје натерују приликом такозваних робија, — то предлажем:

Да се умоли вис. кр. земаљ. влада да поткрепи постојеће наредбе у погледу прекидања сваког уредовања у политичким и јавним звањима у недеље и празничне дане за време богослужења и обустављања сваког промета у исто време; а тако исто и похађања цркве у те дане од стране јавних званичника и чиновника, ради примера народу.

С разлога што се назаренство јавља искључиво у нашем ратарском и занатлијском сталежу као протест противу: саможивости, неудружености на пољу социјално-економских и моралних побуда народних, свих злих и штетних обичаја, пијанства, псовке, изговарања бестидних речи и свију других зала, која су у народу нашем овладала; с разлога, јер народ наш фактично морално и материјално рапидно назадује, чему треба коренитог и брзог лека, чему треба наћи једно моћно средство, које би све зле прилике народа нашег препородило. А то моћно средство, које би то све са успехом учинити могло јесте у земљорадничким задругама, које се и у народу нашем оснивају, на начелима науке Христове, те иста начела са успехом у црквено-народном животу народа нашег примењују; а уједно са успехом решавају и сва морална, социјална и материјална питања народа нашег, те по томе — по уверењу мом — кадра су и најезди назаренској на народ наш на супрот стати.

С тога предлажем:

Да се умоли високопреосвештени Епископат наш на челу са Његовом Светости Патријархом нашим, да оснивање земљорадничких задруга у народу нашем пригрли; те да наредити благоизволи, да и свештенство овопредеоне цркве — по примеру посестриме цркве у краљевини Србији на темељу налога Митрополита свога — уме што живљег учешћа у послу око оснивања земљорадничких задруга у народу нашем.

Такав дакле озбиљан, истрајан и удружен рад свештенства нашег у овој Митрополији под врховним надзором свога Епископата, уз помоћ све интелигеније наше и сваког разборитог члана народа нашега; — данас је у борби противу најезде назаренске од преке потребе, као једно најмоћније средство за суспијање исте, за успостављање лепше и сјајније будућности цркве и народа нашег, за учвршћење и улепшање зграде лепог Православља нашег. Јер зато, што у нашем православном Хришћанском стаду има оваца, које су заблудиле, које су оставиле своју св. цркву, која их је као нежна мајка на својима недрима одхранила и до људи довела; — дужност је свију нас, — као браће њихове по роду и колену — да их све приведемо у стадо наше православно, да чују глас наш; па да тако буде опет једно стадо и један пастир.

Православно морално учење и неколико приговора против њега.*

У 24. броју „Новога Времена“ изашао је приказ и критика на моју књигу „Православна Моралка“ за више разреде средњих школа са потписом „Г.“ Судећи по тону и духу више либералном духу, којим су задахнути лазори г. критичара о појединим религиозно-моралним питањима, па и неким кардиналним тачкама, на којима православно морално учење почива (н. пр. о „слободној вољи“), — рекао бих, да г. критичар Г. није по струци богослов, него лајик, чији се слободумни погледи на многе тачке у системи хришћанског „Моралног Богословља“ дијаметрално косе са

* Одговор критичару Г. на критику „Православне Моралке“ за више разреде средњих школа, од *Саве Теодоровића*, проф. и катихете у кр. реал. гимназији у Земуну.

позитивним учењем православне цркве. — На пошто мислим, да та противност потиче добрим делом из непознавања православног учења о појединим партијама „Моралног Богословља“, — то сматрам за дужност, да укажем на погрешке, у које је г. критичар као нестручњак пао, а уједно да му у главним потезима изнесем позитивно учење православне цркве о оним тачкама у „Моралци“, које су њему као лајику нејасне. — Почећемо са оним тачкама, које је г. критичар директно по странама означио.

Г. критичар вели: „да захтеви хришћанства, које оно ставља на сваки корак хришћанина, нити су данас у целости умесни, нити су извршиви. Некад је много што-шта било могуће, а данас није више.“ — За тим наводи: „да и сам папа Лав XIII. у својим енцикликама дозвољава ако не друкчије, а оно барем ћутом, *да и хришћанство има такође својих промена, и да се и оно знаде преудесити према људима и приликама*“. — „Но „Моралка“ — наставља даље г. критичар — не води рачуна о овим променама, *те ставља на данашње хришћане захтеве* (види стр. 106. 109. 110. 166.), *који нити су утемељени на јеванђелској нити апостолској науци, — те се као такови не могу ући, да су чисто хришћанског порекла.*“ Тако г. критичар. — Иа хајде да видимо, колико су умесни и основани поменути приговори г. критичара Г.

На стр. 106. стоји наслов: „*Спољашњи знаци молитве*“, у ком се говори, „да се осим мисли и речи, које из искрена срца потичу, *може* молитва и другим спољашњим знацима изразити, као: погледом на небо, прикљањањем главе, падањем на колена,... знаком крста и т. д.“ —

По мишљењу г. критичара све ово би требало изостављти, или барем „преудесити према људима и приликама.“ — Но г. критичару ће бити познато из културне историје и митологије старијих народа, да су све познате религије до данас имале и имају своје обреде, молитве и спољашње знаке, којима своју унутарњу побожност и религиозно чувство видљиво манифестују, јер то захтева сама људска природа, која тражи, да човек своје унутарње осећаје према највишем бићу, као: понизност, благодарност, наду, кајање и т. д. спољашње изрази. На такове знаке има и православна црква, која их је примила или из примера и науке самога Христа Спасителя, или из примера и науке св. апостола, као што је то случај баш са тим знацима, који су на 106 стр. „Моралке“ наведени; или их је црква у духу и на основу хришћанске науке извела и законитим начином им обвезану важност прибавила. На 106 стр. дакле наведени знаци молитве освећени су и хришћанском древношћу и *утемељени на јеванђелској и апостолској науци*, те као такови заслужују потпуно оно уважење, које им православна црква и у њој сви побожни и верни јој синови указују. У осталом имао сам прилике у великим градовима и на истоку и на западу видети и у православним и у римо-католичким храмовима високе и врло образоване личности, па и саме владаоце, како поклонима, клечањем, падањем ничице (а у римској цркви и бијењем у прси) и т. д. своју молитву спољашње изражавају, — на им то ни мало не дерогира њихову образовању, достојанству, друштвеном положају, или модерној цивилизацији доба, у коме живе. — Што се тиче примедбе г. критичара, да римска црква дозвољава неке промене и „да папа у својим енцикликама, ако не друкчије, а оно ћутом дозвољава, да се хришћанство преудешава, према људима и приликама“, — на то имамо да одговоримо: да се те акомодације чине обично у политичким, социјалним и административним питањима, која не засецају у основе вере и у унутарње црквено устројство. Међутим историја и искуство нам показује, да Руси у важним питањима, која стоје близу његову фундаменталном учењу и унутарњем црквеном устројству, имају и своје хладно „Non possumus“. (Сетимо се Хуса, Лутера, Хенрика VIII. и постанка „англиканске цркве“, борбе папе са Наполеоном I. и т. д.). — У осталом када би се римска црква и у важнијим питањима акомодирала према модерном духу и приликама садањега века, — то не мора бити разлог, да то исто чини и православна црква. Међу тим пада у очи, да и у римској цркви *и данас* под папом Лавом XIII. постоје у свој својој важности они „*спољашњи знаци молитве*“ (поклони, подизање руку к небу, клечање, клецање, бијење у прси и т. д.), које г. критичар као *прежвеле* и *несувремене* сматра. Биће, да их (по г. критичару либералнија) римска црква чува и поштује из оних истих узрока, из којих и православна.

А сада ћемо да докажемо, да су сви на 106 страни „Моралке“ наведени спољашњи знаци молитве *чисто хришћанског порекла, основани на јеванђелској и апостолској науци*, — што г. кри-

тичар аподактично пориче. У Јеванђељу Јованову (гл. 7, ст. 1.) стоји ово место: „Ово говори Исус *на подиже очи своје на небо* и рече: оче! дође час прослави сина својега“ и т. д.

У Јеванђељу Матејсву, где се говори о молитви И. Христа у гетсиманском врту, има ово место: „И отишавши мало, *паде на лице своје молећи се* и говорећи: Оче мој! и т. д. (Мат. 26, 39.).

У I. посланици Тимотију има ово место: „И ово рекавши (св. ап. Павле), *клече на колена своја са свима њима и помоли се*“ (Дела Ап. 20, 36; срав. Еф. 3, 14; Псал. 28, 2; Псал. 98, 5.; пр. Данило 6, 10.; Псем. 8, 6.).

У Јеванђељу Лучину прима Христос захвалност Самарјанина, кога је међу десеторицом губавих исцелио: „*И паде ничице пред ноге његове, благодарећи му*“ (Лук. 17, 16; Мат. 26, 39.).

У Јеванђелиста Луке има ово место: „А цариник издалека стојаше и не шћаше ни очију подигнути на небо, него *бијаше прси своје говорећи*: Боже! милостив буди мени грешноме“. (Лук. 18, 13.).

У посланици св. ап. Павла Римљанима има ово место: „Јер не знамо, за што ћемо се молити, као што треба, него сам Дух моли се за нас *уздисањем неисказаним*“ (Рим. 8. 26.).

У посланици св. ап. Павла Јеврејима има ово место: „Христос у дане тела свога, мољења и молитве к ономе, који га може избавити од смрти, с виком великом и *сузама* приношаше, и би утешен по својој побожности“ (Евр. 5, 7.).

Кад су дакле наведени знаци, којима православна црква унутарњу побожност и религиозно чувство спољашње изражава, *примером и употребом самога Христа Спасителя и Његових св. апостола*, а за тим древношћу од 1900. година и непрекидном праксом хришћанске цркве, која све до данашњих дана допире, освећени и утврђени, тако, да их и у *данашњем модерном* добу и најпросвећенији слојеви хришћанства и у источној и у западној цркви поштују и свето чувају, — не знам зашто се не би и православни ученици и сви у опште хришћани у „Моралном Богословљу“ на те побожне знаке молитве сећали и посредством неких у приликама, кад то црква прописује, — своје молитве манифестовали? Та кад може у Русији образовани министар, ђенерао, високи достојанственик, чувени учењак, па и сам Император уз највећег свог поданика у извесним моментима при богослужењу дубоким поклоном, клечањем и т. д. „Цару царева“ своје поштовање и понизност указивати, — зашто би то било за интелигентног Србина *сувишно* или *несувишно*? Та кад би наша интелигенција и по градовима и по селима у обдржавању и вршењу верских прописа, у ревном полажењу св. богослужења, примању св. причешћа и црквом прописаним манифестацијама своја религиозно-моралног чувства простом народу за углед и леп пример служила, — за цело би и побожност и морал, и све врлине, које из њих потичу, у нашем народу друкчије напредовале и цветале, него што на жалост данас видимо. Verba movent, — exempla trahunt. (Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Програм прославе.**) Прослава и свечаност, што ће је честито и родољубиво грађанство Карловачко, поводом јубиларних светковина Његове Светости, великога народно-црквеног добротвора, патријарха *Георгија Бранковића*, и поводом полагања и освећења темеља богословском семеништу, приредити, спрема се и биће колико красна толико и усрдна. Програм је овај: У очи свечаногa дана (Бурђев Дана), у 8 сати у вече, отпочиње бакљада, са осветљењем града, при којој ће узвишеног Слављеника поздравити г. *др. Петар Станковић*, богословски кор певаће химну Слављеникову, а гимназијски кор црквено-народну химну „Ускликнимо с љубављу“.

На сами дан празника и свечаности огласиће 21 топ и звона свију храмова свечаност у 4 сата из јутра. У 8 сати звониће први пут на св. литургију. После заавоне молитве поћи ће литија на место полагања темеља богословском семинару. После освећења темеља говориће ректор Богословије г. прота *Јован Вучковић*; затим ће се литија вратити у саборну св. Николајевску цркву, где ће се служити свечано благодарење. После благодарења отпочеће честитања узвишеном Слављенику. После подне ће бити народно весеље и игранка. У 5 сати после подне свечана седница богословског друштва „Слоге“, на којој ће у славу узвишеног Јубилара говорити богослов *Душан*

Чудић. У 8 сати у вече у гимназијској дворани биће свечани концерат, на ком ће говорити управитељ гимназије г. *Василије Вујић*, а певати сви певачки корови у Карловци.

(**На Цвети**) је благоволео у саборној св. Николајевској цркви Карловачкој служити св. литургију Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије*, уз асистенцију архимандрита Крушедолског Аватолија и осталог придворног и месног свештенства.

(**Епархијски административни одбор Бачки**) одржао је у Новом Саду, под председништвом Преосв. г. епископа *Митрофана*, дана 28. марта (10. априла) о. г. своју редовну месечну седницу, у којој је решио следеће предмете: Узет је на знање и публиковање се отпис високог министарства богочасти о подељеној државне припомоћи црквеној општини у Рибници. — Публиковање се управама епархијских манастира одлука високо-сл. СОдбора о прорачунима манастирским. — Затражење се код надлежних власти овршна против оних свештеника, који митроп. свешт. удов. фонду дугују. — Узето је на знање расположење епарх. конзисторије бачке у погледу парох. дома у Кисачу. — Услед дописа конзисторијалног наређено је црквеној општини у Моду, да на место јер. Г. К. другога иеровођу изабере. — На замолницу епарх. шк. одбора бачкога наложено је црквеној општини у Ст. Врбасу, да се за место за 3-ћу школу привремено постара. — Решене су замолнице судских и других грађанских власти у предмету издавања неких списа на званичну употребу. — Потврђен је од окр. иртера именовани привремен управни одбор у Ст. Сивцу. — Одобрена је организација црк. општине у Сантову. — Потврђен је избор 1/3 скупштинара у Н. Саду, Силбашу, Пивницама, Ђурђеву и Бегечу. — Одређен је извиђај због неких неправилности приликом избора 1/3 скупштинара у Турији. — Потврђен је избор 1/2 одборника у Ст. Керу, Петровом селу, Моштонгу и Дероњама. — Позвата је црк. општина у Ст. Врбасу, да о избору 1/2 одборника записник поднесе. — Потврђени су избори појединих чланова при црк. општинској управи у К. Ст. Ивану, Ади, Д. Ст. Ивану и Сентомашу. — Одобрени су црк. општински закључци у Сомбору, Сентомашу, Товаришеву, Н. Саду и (са изузетком 1-га) у Суботици. — Уништен је закључак црк. општине у Ст. Футогу у предмету год. припомоћи свешт. удовици К. Ј. — Одбијена је молба црк. општине у Госпођинцима у погледу потпоре покрету око шајкашког ритског питања. — Уништен је закључак исте општине о награђивању јер. П. пл. П. пароха у Б. П. С. — Уништен је закључак исте општине о лишавању скупштинарства М. П. — Узет је на знање закључак исте општине о суспензији иеровође М. П. — Решене су пријаве М. П. учитеља и неких скупштинара у Госпођинцима против председника и иеровође тамошњег. — Издати су неки поднесци црк. општине у Д. Ст. Ивану окружном протопрезвитеру на разјашњење. — Удовољено је молби црквене општине у Госпођинцима у предмету опоруке Саве Поповића. — Одобрен је разрез парохијала у Дероњака и Д. Ст. Ивану. — Позвана је црквена општина у Кању, да поднесе списак дужника неутеримог парохијала. — Затражена је овршна против црквено-општинских дужника у Кули. — Поднеше се молбе црквених општина у Кисачу и Ст. Шовари ради државне припомоћи вис. министарству. — Снабдевене су са клаузулом одобрења 2 брисовне исправе. — Решене су молбе: црквене општине у Ст. Палањци у ствари пореза јер. Д. Ј.. црквене општине у Ст. Бечеју у предмету спорног питања око часништа С. Ж., и црквене општине у Тителу у погледу зајма — Узета су на знање презид. расположења поводом молби: црквене општине јегарске у предмету тражења пуномоћи, црквене општине ст. врбашке у погледу преписа инвентара и црквене општине сенћанске у погледу преписа неког министарског дописа. — Узети су на знање разни извештаји црквене општине у Сентомашу, Силбашу, Сегедину, Мартоношу и Ст. Кањижи. — Поднеше се високо сл. СОдбору признаи: С. Ж. у Ст. Б., Н. К. М. у М., М. У. и др. у Д. С. И., те Ј. Р. и др. у Ст. К. — Одбијене су молбе ј. Ј. А. у И. и ј. П. П. у Б. П. С. — Удовољено је молби ј. Ј. П. у А. — Узето је на знање изјашњење црквене општине у Мартоношу — а одбијено је изјашњење црквене општине у Лалићу. — Решена је ствар о аренди двапут под закуп издане парохијске сесије у Станишићу. — Ослобођен је од оптужаба С. О. председник у Л. — Решене су неке пријаве против црквених скупштинара односно одборника у Турији и Силбашу. — Решене су пријаве неких скупштинара против црквене општинске управе у Ст. Палањци и Ст. Стапару. — Одбијена је молба С. Ђ. у В. — Одобрено је 6 црквено-општинских односно закладних прорачуна и 10 пето таквих рачуна. — Рачун од 1899 год. враћен је на допуну црквеној општини у Парабуђу. — Позвано је поново 13 општина, да своје прорачуне поднесу. — Решено је, да се приноси за епархијски фонд од дотичних дужника путем овршна

угоне. — И осим тога решени су и други неки незнатнији предмети административне и рачуниске природе. —

(**Прелаз у Православље**). У Варађдину је прешао Иван Павлух, ратар, са своје двоје деце из грчко-католичке (унијатске) вере у св. Православље.

(**Румуни изгубили парницу.**) Из Темишвара јављају, да је Будимпештански краљ. судбени сто, као делегирани суд за српско-романске деобне парнице, донео 31. марта (12. априла) пресуду у парници Темишварско-фабричке црквене општине. Романи су са својим потраживањем сасвим одбијени и уједно осуђени на сношење парничких трошкова у свота од 9300 ф. Трошкове имају лично сносити тужиоци: Мецијану, бивши епископ арадски, а сада митрополит романски, прота Трајан Путић као председник Романа, који туже, и сви потписивачи протокола оне романске народне скупштине, на којој је покретање ове деобне парнице закључено.

У Босни и Херцеговини.

(**Решен службе**). Као што јавља „Источник“, поглавица земаљске владе у Сарајеву решио је „овоземске“ службе јеромонаха Константина Чавића, досадањег српског православног катихету на вел. реалци у Бањојуци.

(**Именовање.**) Исти поглавица земаљске владе именовао је досадањег учитеља црквеног пјенија у српском православном богословском училишту у Рељеву, јеромонаха Владимира Боберића, привржених српским православним катихетом у великој гимназији у Сарајеву.

Разне белешке.

(**Против целибата.**) У чешким листовима чују се против целибата чешће гласови из тамошњих римо-католичких свештеничких кругова. Особито млађе чешко свештенство тражи, да се укине безженство у световном свештенству.

(**Одликовања.**) Из *Скопља* јављају, да је Султан одликовао орденом Меџидије четвртога степена тамошњега придворнога протојереја *Симу Протића*. — Администратор Скопске епархије вприч. г. архимандрит *Фирмилијан* одликовао је игумана манастира св. Арханђела — напрсним крстом.

Јавна захвалност.

Ако не свима, а оно многима биће познато, да је срп. правосл. црквена општина ова, у парничењу са Румунима за зарад поседа св. Цркве и црквеног имања свога, остала победилац како у моралном тако и у материјалном обзиру, у чему што су румунски коријеји све и сва употребили, да нас из прадедовске наше Цркве своје незнатном свотицом испрате, а они као вечна, на коју су увек много полагали, у посед исте дођу. По томе морална је победа на нашој страни, јер је нас шака Срба — једва 1000 на броју, остало у својој цркви, која је на најлепшем и највидљивијем месту подигнута, чо и у материјалним погледу одржасмо ми победу, јер је данашња црква зидана истом при крају прошлога века и то зидана тако јако и снажно, да се на њој трагови прошлости и не примећују; а репрезентира вредност од 40,000 фор. авр.

Као што видите, мила браћо по крви и делу, и имали смо зарад чега и да се боримо и да стрепимо; за то хвала милостивом Богу, који нас је досад одржао, те нисмо српски образ и у овом по нас најтежем и најодсуднијем часу опрнили. Знамо и уверени смо, да, ко се сам испомаже, тог и Бог помаже; и ми смо се испомогли, а парочито попут дичног и одушевљеног Србина адвоката Дра Светозара Димитријевића, који је својом вештином и маром допринео, да, што је од памтивека наше било, опет наше остане. И кроз који месец захориће се и опет чисто српска словенска служба Божја, као оно пре 100 година. Поколебаше нас драга браћа Румуни, али нас не саломише! „Спуштанасмо се ми на њихово уже, па умало се уже не претрже; е, од тада смо виши пријали, — у главу нам памет утерасше.“

Нека је и овим путем срдачна хвала *Другу Светозару Димитријевићу* на свесном и савесном раду и заузимању њиховом; подржга Боже здрава и крепка и увек вољна и орна на послу правом и Србинском!

Под једним сматрамо за најпријатнију дужност своју, да имена свих оних врлопоштованих приложника, који нам по могућству — сврху исплате св. Цркви своје и добродошле милодаре приносаше, на јавност изнесемо, молећи и остале дичне родољубе наше и све славне црквене општине српске, којима је могуће, а досад нису то учинили, да нам припомоћ пошаљу, јер нам за последњу рату — у износу од 3033 фор. 12 н. недостаје средстава, а нисмо ради и ако смо мали и сиромашни, да се осрамотимо.

(Свршиће се.)

Јавна благодарност.

Иницијативом и писменом молбом, г. Душана Ђурића срп. пар. учитеља у Дарди, добила је српска осн. школа пања седамдесет и пет комада књига од „Матице Српске“ у Н. Саду, којима књигама је постављен темељ: „Ђачке Књижице“ На овако лепом дару, изриче се од стране школског одбора: „Матици Српској“ најтоплија благодарност.

Дарда 27. марта 1900.

Перовођа: Душан Ђурић. Председник шк. одбора: Урош Рацковић.

Књижевне вести.

Изашла је II. свеска *„Богословски Архив“* лист за црквену науку и књижевност. Уредник Богословског Архива је професор *Стеван М. Веселиновић*, Ово је свеска за `март и април за г. 1900. са овим садржајем: I. Наука: *Неус у Мисиру, Историски ауторитет Јеванђеља* (превод с талијанског), *Ураџије Сингидуски, Прилошци за моју историју српске цркве, Државни положај религије* (превод с рускога), *Конклав.* II. Кроника III. Статистика, IV. Додаци и нотице, V. Библиографија и Критика.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

56. бр./1900. **СТЕЧАЈ.** 26 3—3

Усled одлика високог кр: домобранског министарства бр: 18.910/XIV ex 900 из добр. војничке и грађанске закладе Јована и Терезије Остоић рођ. Зазук на полученье једног закладног стипендијског места почетком идуће 1900/1 школске године у војничкој академији Бечког новог Места, у бечкој техничкој академији (bécsújhelyi Theresia fêle vagy a bécsi műszaki) или у речкој мрнарској академији (fiumei haditengereszeti) овим се расписује стечај.

Просителъи дужни су у молбеници означити у коју од војничких академија миспе ступити за редовног слушаоца. Дали још који стипендију уживају. Од стране дотичне власти издатьеном сведоџбом имају засведочити: дали су им родитељи грађани Аустро Угарске Монархије, сведоџбу сталног пребивања и којој општини припада.

Правилом прописане године и то за оне који мисле у I разред војничке академије, да су 17 година навршили а 20 нису прешли, а који желе у I разред речке мрнарске академије ступити да су 14 година навршили а 16 нису прешли, своје године дужни су засведочити крштеним писмом и породичним исказом, у коме и број чланова породице треба да је означен.

Стање здравља и развитак тела засведочити се има сведоџбом иставьеном од ц. и кр. активног војничког или домобранског лечника, у којој сведочби има се и то доказати, дали су наказамьене богиње, да ли је вид добар, а висина тела и ширина прсију са бројевима треба тачно да је означена.

Који желе ступити у I разред војничке академије дужни су прикьучити сведоџбу, да су свршили више реалне или гимназијалне школе, или да ове године свршавају, а који пак мисле у I разред речке мрнарске академије ступити дужни су засведочити, да су доње разреде реалке или гимназије свршили.

Родитељи или старатељи дужни себе обвезати да ће годишњу школарину и остале ситне школеке потребе почетком школске године плаћати, тако исто и да ће путни трошак сносити.

Просителъи дужни пријемни испит положити, и од успеха испита зависиће дали се примају за питомца.

У смислу основног писма војничке закладе стипендију ову која годишње 1600 круна износи поред прописани захтева могу искати и получити само Срби православне вероисповести а првенство имају у првом реду Субатички сродници са завештатељима, у другом реду сродници ван Суботице у трећем реду суботички синови а напослетку Срби православне вероисповести ма из ког краја Аустро-Угарске монархије. Средство са завештатељима треба се правовалаком сведоџбом засведочити.

Који желе ово стипендијско место получити нека своје са наведеним сведочбама добро снабдевене молбенице најдуже до 15/28 Априла текуће 1900 године суботичкој српској православној црквеној општини послати не пропусте.

У Суботици 9/22 марта 1900.

Стеван Манојловић.
управитељ добр. Остоићеве закладе.

Бр. III. О. 4/31. ex 1900. 28 3—3

СТЕЧАЈ.

У смислу решења Сл. епарх. школског одбора од 2. јануара т. г. бр. 1037. ex 1899. и 18. и 19./46. ex 1900. овим се отвара стечај на једно учительичко место у Меленцима. Плата је 1000 круна и 200 круна у име стана, огрев у слами колико је нужно. Дужности су пропосане школском уредбом. Рок стечају четири недеље од прног дана увршћења овога стечаја.

Из седнице школског одбора држане у Меленцима 19. марта 1900.

Школски одбор.

Бр. запис. 9. и 58. ex 1900.

СТЕЧАЈ 30 3—3

Отвара се стечај на место пароха у *Партм* са платом VI и у *Чентм* са платом III разреда, и на место сист. парох. помоћника у *Чентм* са платом V разреда. — Рок пријављивања 1. (14.) мај 1900.

Епарх. конзисторија вршачка.

СТЕЧАЈ.

27 3—4

На српској четвороразредној вероисповедној основној школи у Срп. Св. Петру (торонтадска жупанија) упражњено је учитељско место, на које се овим стечај отвара.

Са истим местом скончана је плата 720 круна из црквене школске благајнице и 240 круна од политичне општине у готовом новцу. Даље 40 круна годишње за поправку школу и 40 круна за перовођство, ако зато изабрани учитељ способан буде; осим тога 3 хвата тврди дрва и сламе преко зиме, колико му за грејање његовог стана потребно буде; најпосле 1 круна од сваког укона, где позван буде.

Изабрани учитељ уживаће стан у парави, који се састоји: из предсобља, 2 собе, кујне и остале потребне стаје, — и две баште од којих је једна код школе, а друга ван села, с приседбом, да на ону другу он сам порез плаћати има.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу појању учити. Осим тога у дужност ће му спадати при сваком богослужењу редовно у цркву долазити и десну певницу држати. Уз часни пост ускршњи средом и петком на јутрењу и преждеосвећењу долазити и појати У обзир ће се узети само они конкуренти, који су Сомборски приправница, а испит су из мађарског положили, међу овима имају првенство они, који се општини лично пријавили буду.

Рок пријаве траје до 1. маја о. г. (по ст. кал.)

Новоизабрани учитељ место заузима почетком идуће школске године т. ј. 15. августа 1900. г.

У Срп. Св. Петру 15. (28.) марта 1900. год.

Јова Лаџић
школски председник

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излунало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединa бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији и остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 199.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 16.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 16. априла 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Број са заједника.
Пренос
Ад бр. 1411.
М. П. 1900.

ДИСЦИПЛИНАРНА ПРАВИЛА

за православно српско свештенство у епсегу православне српске митрополије карловачке.

А. Опште одредбе.

§. 1. На основу канона светих Апостола, светих васељенских и помесних сабора и светих Отаца, те постојећих овопредеоних црквених и државних закона и прописа, донесених у духу православне цркве, а у цели, да се одржи законити ред у животу подручног свештенства и ради правилног вршења службе свештеничке, нарочито парохијске и протопрезвитерске, надаје Архијерејски Синод православних српских епископа у митрополији карловачкој правила, којих се свештенство у животу и раду своме има под строгом одговорношћу најсавесније придржавати.

§. 2 Под одредбе ових правила потпадају сви свештеници православне српске митрополије карловачке.

На свештенство ван парохијске односно протопрезвитерске службе (умировљеници, вероучитељи, професори богословије и војнички свештеници) не односе се једино оне одредбе ових правила, које су искључиво везане за предмете парохијске, односно протопрезвитерске службе.

Свештеници монашкога чина, кад су употребљени за парохијску службу, потпадају под одредбе ових правила и то потпуно у оним деловима, који се односе на вршење ове службе, у осталим пак деловима само у толико, у колико монашка њихова правила немају за наведене случајеве нарочите разногласеће одредбе.

§. 3. У колико у правилима овим нису исцрпљене све одредбе св. Апостола и св. васељенских и помесних сабора и св. Отаца, не могу се исте сматрати обустављенима, већ остају у пуној важности, и свештенство их се има у даној прилици строго држати.

Б. Општа правила за живљење и служење свештених лица.

§. 4. Свако свештено лице познано је, да својим примерним хришћанским животом, ревносним учењем и побожним богослужењем негује, руководи и унапређује религиозно-морални живот православне црквене заједнице у опсегу одређеног му службеног положаја и делокруга.

§. 5. Љубав и оданост према својој цркви и народу, земаљском владару и отаџбини, савесност и пожртвованје у служби позива свога, часност и праведност у свима односајима живота врлине су, које треба свештеника особито да красе.

§. 6. Свештеник треба све своје способности и знање да усавршава и умножава, и у корист своје службе по потреби и употребљава.

§. 7. Дух православне цркве, који нас уједињава, захтева, да свештенике као пастире и начелнике цркве проницава један дух и осећај у њихову раду и смеровима, како би узајамним помагањем могли заједничко дело свога позива што више и боље унапредити.

В. Посебна правила.

а.) ЗА ЖИВЉЕЊЕ.

§. 8. Побожан и морален живот, као главни услов за успешан и истрајан рад свештенички, први је захтев живота свештеничког.

§. 9. У сполашњем држању свом свештеник треба свагда да је пристојан, благ и смирен, у мишљењу мудар, у речи опрезан и разборит, а у опхођењу предусретљив и љубазан.

Његов карактер треба да је отворен и чист од сваког лицемерства, фанатизма, лукавства и порочних страсти.

§. 10. Породичан живот свештеника треба да је саобразан начелима науке хришћанске у свима његовим односајима и да служи за најбољи пример другима.

За све том противне преступе као: лакомисленост, немарност и разне саблазни у породичном животу свештеници потпадају под строгу одговорност.

§. 11. У домаћем животу и занимању свом свештеник треба да се уклања од свега онога, што може његов углед понизити, или правом позиву његову сметати, као што је: свађање, псовање, оговарање, сплеткарење, суровост, похлепљивост, држање крчме и дућана, коцкање на новац, кајишарење, пијанчење, непотребно похађање крчме, делотворно учествовање у јавним беседама и забавама, играње, гледање саблажњивих представа у позоришту, (које за време поста има са свим избегавати), конкубинат, јавно пушење, разни шпортови, сујетно кићење, као што је ношење ланца од сата око врата, претења на руци и у опће ма каквих адиђара и т. д.

За све такове преступе, у колико би свештеници у њима упорни остали, потпадају под строгу казну.

§. 12. Као главно занимање у домаћем животу свом треба свештеник да сматра молитву, изучавање св. писма, богословских књига и списа са осећајем дужности, да му се ваља свом ревношћу својом одати позиву свом.

§. 13. Свештенику је слободно занимати се списатељским радом и световнога правца; ну тај рад не сме бити противан учењу цркве православне ни духу њезину.

§. 14. Свештеник је одговоран својој црквеној власти за сваку своју у јавности учињену усмену или писмену изјаву, за коју се докаже, да од њега потиче.

§. 15. Свештеник мора носити прописано одело, које се састоји из доње и горње хаљине, за тим појаса, шешира и обуће.

Крој свештеничкога одела и облик шешира остаје онај исти, који у овој митрополији постоји. Боја свештеничких хаљина има бити црна или угасито-плава са поставом одговарајуће боје. Боја појаса је плава, осим ако свештеник није од свога епископа одликован црвеним појасом — вишњикасте боје. — Протопресвитерима припада уз црвен појас и постава горње хаљине исте боје.

У зимско доба може бити горња хаљина замењена и друге врсте зимском испод колена дугом хаљином загасите боје.

§. 16. Свештеник је дужан у горепрописаном оделу долазити у цркву, за тим пред старије своје и на јавне свечаности и састанке.

Вршећи пак у парохији разне дужности или излазећи ван своје куће другим којим послом као и приликом примања својих парохијана у својем дому мора свештеник имати на себи бар доњу хаљину и појас.

§. 17. Свештенику се строго забрањује косу и браду на кратко стрићи.

§ 18. Свештеници су дужни сваки дашњом умереношћу својом у јелу и пићу, а нарочито држањем прописаних постова служити парохијанима својим добрим примером.

§. 19. Свештеник се без крајње нужде не сме парничити ни с ким, а најмање са својим парохијанима, па ни друге подстицати на свађу и парничење нит их заступати пред судом.

Свештенику је изнимно дозвољено у праведној ствари пред судом заступати само сироте и оне, који се под његовим туторством налазе.

§. 20. Друженни живот међу свештеницима треба да је пријатељски, братски т. ј. да узајамним поштовањем и помагањем негују искрено и право братољубље.

§. 21. Свештеницима није дозвољено, да се међусобно парниче пред грађанским судом без дозволе својега епископа.

§. 22. Односај свештеника према представницима грађанске власти треба да је званично учтив и узајамно услужан.

§. 23. Са сугрђанима својима треба свештеник да живи у слози и љубави.

§. 24. Свештеник је дужан свакој законитој вероисповести својих сугрђана одавати дужно поштовање а при том углед своје вере и цркве свагда најбрижљивије чувати и подизати.

§. 25. Свештенику је забрањено издавати или уређивати политичан лист као и потпомагати било којим начином такове листове, који вређају религијозне и моралне осећаје хришћанске.

§. 26. Свештенику је под најстрожијом казном забрањено стојати у било каквој вези са таковим друштвима или личностима, чији рад смера на рушење законитог реда и поретка у цркви и држави.

б.) ЗА СЛУЖБУ.

§. 27. Свештеници се разликују на старије и млађе по следећем реду од нижега на више: 1. ђакон (јерођакон протођакон, архиђакон) 2. презвитер (јереј, јеромонах, синђел) 3. протопрезвитер (протојереј, игуман, протосинђел 4. архимандрит.

Међу равним по степену свештеничком или достојанству црквеном старешинство припада оном, који је пре на дотични степен рукоположен односно на дотично достојанство произведен.

§. 28. Настојатељу манастира припада у његову манастиру безусловно старешинство према сваком свештенику, који није достојанством виши од њега.

Тако исто припада окружном протопрезвитеру безусловно старешинство према свима паросима у његову протопрезвитерату макар било међу онима и протојереја старијих од њега по произведењу.

Не мање и пароху према оним свештеницима, који код његове цркве служе, припада тако исто старешинство, макар било међу онима и старијих од њега по рукоположењу.

Иначе у сваком другом случају старешинство међу свештеницима равна се према главној одредби §.-а 27. ал. 2.

§. 29. Сваком свештеном лицу, које ма у којем званичном послу заступа својега дијецезана, припада за то време старешинство према свима осталим свештеницима.

§. 30. Одликовање црвеним појасом има се сматрати као признање неких заслуга по цркву и служи дотичном свештенику за украс и препоруку, ну оно за само старешинство међу свештеницима не одлучује.

То исто важи за сва такова одликовања, којима се не постизава никакав виши степен свештенички или веће достојанство црквено.

§. 31. По чину и достојанству млађи свештеници дужни су од себе старијим свештеницима свагда и на сваком месту

поштовање своје одавати и пристојно их поздрављати.

А сваки свештеник без разлике дужан је сваког православног Епископа поздрављати дубоким поклоном и целивањем архијерејске деснице.

§. 32. Ако се два или више свештеника састану као непознати, дужност је млађих, да се представе старијима.

§. 33. Сваки свештеник без разлике степена и достојанства, ако се ма каквим послом бави дуже од једнога дана у седишту својег Епископа, дужан је, да се Епископу пријави.

Исто је тако дужан свештеник, да се и свом окр. протопрезвитеру, односно заменику му, ма где се с њиме састао, пријави, па и сваком свом собрату, у чијем се месту налази, посету учини.

§. 34. Окружни протопрезвитер стоји на челу парохијском свештенству једног протопрезвитерата. Он је посредник између духовне власти с једне и парохијског свештенства с друге стране, те непосредни надзорник владања и доброга реда у служби над парохијским свештенством.

§. 35. Окружном протопрезвитеру, као таковом, припада поштовање и послушност од стране парохијског свештенства његова протопрезвитерата у свима службеним одношајима.

§. 36. Окружни је протопрезвитер непосредно одговоран духовној власти својој (епископу, конзисторији) за тачно и савесно обављање оних дужности, које су му законом и наредбама надлежне власти прописане, а не мање и за строго спровађање и извршавање оних налога и расположења духовне власти, која се односе на службу и дисциплину парохијског свештенства.

§. 37. Окружни протопрезвитер мора бити искрен према својој духовној власти, те поуздан, тачан и савестан у својим извештајима, како би духовна власт могла у извештајима њиховим наћи сигурну подлогу за доношање својих одлука.

§. 38. Окружни протопрезвитер дужан је тачно познавати сваког свештеника у својем протопрезвитерату како по његовим способностима, тако и по његову раду у служби и у дисциплини.

Тога ради је дужност окружног протопрезвитера, да води списак парохијског свештенства, који има садржавати не само опште белешке о сваком поједином свештенику, него и врлине, мане, одликовања и казне и све остале околности појединог свештеника, о чему има концем сваке године подносити извештај епископу односно конзисторији.

§ 39. Окружни протопрезвитери дужни су сваке године обићи своје протопрезвитерате и према добивеном упутству од епископа односно конзисторије о том извештај свој епископу односно конзисторији поднети.

§. 40 У дужности парохијског звања спада: вођење матрикула и осталих прописаних протокола, надавање потребних докумената и свако друго званично дописивање.

§. 41. Свештеник као званичник дужан је пазити, да му званично дописивање буде чисто, уредно и пристојно по пропису.

§ 42. У сваком парохијском звању мора се на видно место наложити списак свих периодичних извештаја, који се имају властима преко године поднети.

§. 43. Поднеске своје спарх. власти имају свештеници подастирати путем својих окр. протопрезвитера, којима у дужност спада сваки такав поднесак са својим засебним извештајем и мишљењем на надлежно место спровести. Само у прешним и лично-повређивим случајима, могу се свештеници непосредно вишој власти својој обраћати.

§. 44. Свештенику није дозвољено мимо своје парохијско звање примити још и друге какве службе, нарочито код новчаних завода. Овамо не спада учитељска служба ни чланство у разним државним, земаљским или автономним представништвима, у колико свештеник не би био тим спречен у вршењу своје свештеничке службе; ну спагда са знањем и одобрењем својега епископа.

§. 45. Ђакони и капелани у служби својој потчињени су дотичном пароху односно окр. протопрезвитеру, којем су додељени.

§. 46. Извршавање награде за службени посао, који је по закону бесплатан, казниће се као глобљење.

§. 47. Свака увреда, нанесена епископу од свештеног лица, казниће се каноничном строгошћу.

§. 48. Сваки налог свога епископа у стварима црквеним и службеним дужан је свештеник безусловно извршити и свакој његовој одредби у том погледу покоравати се.

§. 49. Без допуста није дозвољено свештенику одсуствовати више од 24 сата од службе своје, а недељом и празницима пре подне забрањено је свештенику без велике нужде путовати.

§. 50. Допуст од 8 дана може свештенику поделити дотични окр. протопрезвитер, односно заменик му; а за дужи допуст потребна је дозвола епископа дијецезана.

§. 51. Осим случаја крајње нужде свештеник не може допуст наступити пре, него што му је тај званично подељен и заменик пристављен.

§. 52. Прописи, који важе за допуст преко 8 дана, обвезни су и за окр. протопрезвитере и администраторе протопрезвитерата.

§. 53. Свештено лице ако самовољно остави место службе своје, па се ни услед позива своје власти не поврати у одређеном року, сматраће се, да је службу своју напустило и подпада каноничној казни.

§. 54. Свештенику је забрањено, не само да у своју корист употребљава црквени иметак или ишта, што је својина црквена, него је и дужан да пази, да то ни други не чине.

в.) ЗА БОГОСЛУЖЕЊЕ.

§. 55. У храму и ван храма дужан је и властан свештеник свршавати само оне службе, које по правилима црквеним и одредбама црквене власти спадају у његов делокруг.

§. 56. Свештеник, који се налази под суспензијом од звања, не може свршавати никакво свештенодејство ван ако би му то његов епископ за извесне случајеве нанимно дозволио.

§ 57. Свако богослужење и молитвословље, које се обавља или у храму или ван храма, било као општа јавна молитва или по жељи и потреби појединих лица, има се свршавати у своје време, по уставу црквеном, тачно, уредно и побожно.

§. 58. Сваки је свештеник дужан да се при свршавању св. литургије безусловно причести. Ако свештеник није спреман за св. причешће, строго му је забрањено, да свршава литургију.

§. 59. Појање и читање свештеничко при свештенодејствима мора бити гласно (осим тихих молитава), разговетно без брзања и изостављања реченица и речи.

§. 60. Свештенику је строго забрањено, да већ отпочето богослужење без крајње нужде прекине.

§. 61. Свештенику је под теретом строге казни забрањено, да се при богослужењу разговара, смеје, непотребно осврће или ма чим забавља.

§. 62. Ако два или више свештених лица заједно свршавају богослужење, имају се млађи, у погледу реда, безусловно покоравати наређењима старијег односно најстаријег међу њима.

§. 63. За свештенике, који се при богослужењу у цркви налазе, а не чинодејствују, одређено је место у столовима десне певнице, где ће, лицем окренути према олтару, један иза другог по старешинству, стајати.

§. 64. Дужност је свештеника старати се за уредност и чистоту храма и црквених утвари и настојати, да се набави све што је нужно за храм било као намештај, било као предмет за богослужење, било као украс, и да све одговара по облику, материји и начину израде прописима, духу и доброме обичају православне цркве, а црквене књиге да су дозвољеног издања.

У колико би у том погледу било какна неспоразума између свештеника и црквене општине, одлучује духовна власт.

§. 65. Црквено одјељење има бити чисто и цело, на што ће свештеник по потреби црквену општину упозоравати.

§. 66. Свештенику није дозвољено, да у време, када се у цркви св. литургија свршава, на пут полази, ни да се на јавним местима виђа.

§. 67. Свештеник, који занемарује своје

верске дужности, одговоран је због непобожности.

§. 68. Свештеник је дужан сваку црквену функцију, за коју није законом одређена никаква засебна наплата, безусловно, а оне функције, које су под пристојбом, само на захтевање парохијана свршавати.

§. 69. Помене, парастосе и литургије за мртве, ради којих су учињена завештања цркви, имају се у тачној евиденцији водити и у одређено време неизостанно свршавати.

§. 70. Свештенику је света дужност пазити, да се у цркву не увуче и не унесе ништа, што би било недостојно светиње храма.

г.) ЗА УЧЕЊЕ.

§. 71. На опште јавно проповедање речи Божје у својој парохији, има свештенство особиту пажњу обратити и настојати најозбиљније, да се ум његових парохијана што више обогати познаванем хришћанских истина, срце њихово оплемени, а воља у тежњи за добрим укрепи.

§. 72. Занемаривања проповедања потпада под исту казну, као и пренебрегавање сваке друге дужности.

§. 73. И ван храма је дужан свештеник као духовни отац своје парохијане у свакој даној прилици поучити, саветовати, тешити, од рђавих обичаја одвраћати и од заблуда чувати.

§. 74. Особитом ревношћу дужан је свештеник и своју катихетску службу вршити, па и ваншколску младеж обучавати у науци вере и пјенију црквеном.

§. 75. Проповедање и поучавање има бити јасно и приступачно, једноставно, убедљиво и одмерено.

§. 76. Строго је забрањено свештенику при проповедању и поучавању заступати какво вери и цркви православној противно учење или дотицати се политичних и таких предмета, који могу негодовање изазвати или употребљавати непристојне, неподобне и смешне изразе и представе, или ма кога лично нападати и вређати.

Г. Одговорност свештеника.

§. 77. За сваки учињени преступ свештеник је одговоран својем епископу односно конзисторији као првостепеном духовном суду.

§. 78. Преступи могу бити мањи, тежи и најтежи.

§. 79. Мањи су преступи они, који су учињени из несмотрености, непажње и заборавности.

§. 80. Тежи су преступи они, од којих потиче рђав пример у живљењу и владању, понижавање свештеничког достојанства, занемаривање дужности, изгреди против реда и дисциплине и јавна саблазан.

Ну и мањи преступи постају тежима, ако се понављају.

§. 81. Најтежи су преступи они, који се чине против вере, цркве и црквеног учења, против законитог поретка у друштву, држави и цркви, за тим преступи очите самоволје, необузданости и упорности, као и сви злочини.

Ну и тежи преступи постају најтежима, ако се понављају.

§. 82. Сваки преступ повлачи за собом дисциплинарну казну, која се према тежини преступа одмерава.

§. 83. Дисциплинарне казне могу бити блаже, које се одређују за мање преступе, строжије, које се одређују за теже преступе, и најстрожије, које се одређују за најтеже преступе.

§. 84. Блаже су казне: 1.) опомена; 2.) укор писмени преко протопрезвитера, 3.) укор усмени пред конзисторијом.

§. 85. Строжије су казне:

1.) привремена забрана свештенодејства једнога или свију;

2.) одлучење од места службе од две недеље до месец дана уз епитимију, коју му наложи епископ дијецезан односно место овога новчана казна у корист срп. нар. црк. митрополијског свештеничко-удовичког мировинског фонда у износу до 50 фор а. вр.;

3.) губитак црквеног одличија.

§. 86 Најстрожије су казне:

1.) губитак места службе;

2.) губитак црквеног достојанства;

3.) коначна забрана свештенодејства;

4.) лишење чина;

5.) анатема.

§. 87. Против блажих казни као и строжијих под 1). нема призива и одмах су правомоћне.

Против строжијих казни под 2.) и 3.) отворен је пут призива на вишу власт у року од 14 дана.

Пресуде, које гласе на најстрожију казну имају се званично (exoffo) са свима оводносним списима вишој власти на одобрење подносити.

§, 88. Ако је свештеник оптужен због тежег преступа, може он и за трајања саме истраге бити суспендован од звања и половине свих берина, која ће заменику припаста.

§. 89. Посебна одређења за дисциплинарни поступак и пословни ред конзисторијâ и митроп. црквеног савета садрже се у посебном судском поступнику.

§. 90. Свака дисциплинарна казна повлачи за собом неке последице.

Последица је блаже казне, да кажњени свештеник не може за годину дана: бити одликован, ни принуштен у кандидацију на боље место, ни препоручен за какову припомоћ.

Последица је строжије казне, да кажњено свештено лице не може за три године дана добити у претходном параграфу означене погодности ни одличија, а изгубљено једном одличије не може се задобити пре 6 година.

Последица је најстрожије казне, да губитком места службе кажњено свештено лице не може за пет година добити стално звање, а губитком црквеног достојанства кажњено свештено лице лишава се тога коначно.

§. 91. Кажњеном свештеном лицу, ако покаже довољне плодове покајања, може се отпустити као један део казне тако и последица њених и то:

а.) Код пресуда конзисторијалних може епископ отпустити кажњеноме половину досуђене казне и последица њених.

б.) Код призваних пресуда конзисторијалних односно код пресуда митрополитског црквеног савета може митрополит-патријарх отпустити кажњеноме једну трећину досуђене казне и половину последица њених.

ИЗ СЕДНИЦЕ ПРАВ. СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГА СИНОДА, држане у *Карловцима* 29. марта (10. априла) 1899. године.

ГЕОРГИЈЕ с. р.
ПАТРИЈАРАХ.

ПРЕВИШЊА ОДЛУКА:

На предлог **Својега** министра-председника одобравамо у дне 10. априла 1899. године држаној седници православног српског архијерејског синода карловачког донесена дисциплинарна правила за свештенство у опсегу православне српске митрополије Карловачке с тим, да се у 5-ој тачци 86. §-а ових правила споменутом казном, анатемом, без претходно полученога **Нашега** саизвољења, не може нико обложити, даље, да се под посебним судским поступником, споменутим у 89. §-у ових правила, имају разумети одредбе године 1782. превишње установљенога Устројства Конзисторија (Systema consistoriale) и најпосле, да задржавамо могућност рекурирања на **Нас** против црквеног дисциплинарног суђења и **Своје** право уништења.

Дано у Бечу 5. марта 1900. године.

Франц Јосиф с. р.

Коломан Сел с. р.

За верност преписа:
Павле Њири с. р.
управитељ пов. звања.

(М. П.)

За верност превода:
Др. Лаза Секулић с. р.
нар. црк. тајник.

Високом Наредбом Његове Светости господина патријарха од 16. (29.) априла 1900. бр. М. 197., упућеном архидијецезанској и осталим епархијским конзисторијама и МЦСавету, одређено је, да превишње одобрена, напред обнародована дисциплинарна правила ступају у живот са истим, т. ј. данашњим даном.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

✝

ЊЕГОВО ПРЕОСВЕШТЕНСТВО

АНТОНИЈЕ НАКА

УМИРОВЉЕНИ ЕПИСКОП ТЕМИШВАРСКИ.

Дана 11. (24.) априла о. г. преминуо је у Господу умировљени епископ Темишварски преосвећени господин *Антоније Нака*, у Швајцарском месту Лозану, у 83. години свога живота.

Блаженоупокојени епископ Нака рођен је у Коморану 1817. године, добив на крштењу име Александар. По довршеним гимназијским наукама свршио је тадању филозофију, правне науке и положио адвокатску цензуру, а затим је свршио и богословско Карловачко училиште.

Године 1844., децембра 14., ступио је у монашки чин у манастиру Грегетеу.

Пре ступања у монашки чин био је 1842—3. године професором у Карловачкој гимназији, а по смрти директора Јакова Герчића († 1. септембра 1851. г.) постављен буде, као протосинђел, привременим управитељем исте гимназије. Беше по том неко време архимандритом и настојетељем манастира Ходоша, а за тим Месића и Бездина. Као архимандрит и настојатељ Бездински би изабрат и посвећен г. 1865. за епископа Темишварскога.

Епархијом Темишварском управљао је до г. 1869., кад напусти управу епархије, удали се у иноземство и одрече се епископског звања, те г. 1871. буде умировљен. Цело време свога умировљења проживео је у Швајцарској.

Блаженоупокојеном епископу Антонију нека је лака земља, мир пепелу и

Вечнаја памать!

Проповед на Велики Петак.

Говорио у св. Ваведењској цркви карловачкој

Др. Георгије Летић,

патријарашки протосинђео и професор богословије.

Христ̀ тлѣнїемъ побѣждаѥмыѧ владыко . . .

Ох да црна дана, тужна догађаја!

Од како анђео смрти јури по свету и завија у прво синове Адама, не беше жалоснije смрти, не беше грознијег убијства, ни веће неправде ни грђег злочина.

Злоћа људска достигла је врхунац свој. Мржња се тол'ко ослила, да је ни највећа Љубав није могла победити; неправда је тол'ко овладала, да је најчистију Невиност на смрт осудила; а лаж је тол'ку таму разастрла по свету и уме очи тол'ко помрачила, да ни највећу Светлост, Светлост од Светлости и Сунце Правде, људи не видеше и не упознаше.

Неблагодарности нечувене! За лекове вратише Му ране; за живот, који им донесе, дадоше Му смрт; к'о злочинца затворише Добротвора; као безаконика осудише Законодавца и Судију; као роба нагрдише Цара!

Жалосно доиста! Тама и смртна сенка завила је свет јадни и људи љуто стењаху

под теретом прародитељског греха, проклетог насљедства...

Ох да чудне смрти, страшне приповести!

Онај духовни горостас у људском телу, који је господарио над силама природним, који је шибао море, претио бури и ветровима; онај свемоћни лекар, који је видао сваку рану и тела и душе и лечио сваку болест и сваку невољу, од кога дрхтаху и силе демонске, предаје се у руке слабачких људи и умире својевољно.

Људи се згрозише, шта учинише; земља је дрхтала од ужаса и тресла се из основе своје; сунце се сакрило, да не гледа неправду, досад невиђену; а храм јудејски почиње да пада са завесом својом...

Ох да знамените и велике повести!

Историја света није забележила догађаја, који би тол'ко трага оставио у свету, као што оставише чудни дани ове седмице са Великим Петком.

Јудеји изневерише предања и залуташе. Нашустише давно жељеног цара и Месију свога на крст приковаше. За мало, па ће започети крвави листови у њиховој повесници и повесница ова не ће имати да запише ничега доброга, до ли рат и гоњење, неслогу и немир, мржњу и презреност. До данашњег дана лута Јуда, вечити путник, без огњишта, домовине; јури по свету неуморно, свуда је и нигде неје, презрен је и гоњен и смирити се никако не може. Тако силно одјекнуше оне речи; „Крв његова на нас и на децу нашу!“

С друге стране крв ова донела је свету тол'ко среће, тол'ко благослова! Из проболеног срца Христова нојурише бујни вали вере, љубави и наде, свет овај преродише и лице земљи обновише. Ове силе небесне, које су на земљу донесене; ово цвеће, побрано на њивама рајским, и пресађено у вртове душа наших, пало је као мелем на душу бедног човека у замену дрвета живота, некад с рајем изгубљеног. Вера је осветила и оснажила ум; Љубав је срце испунила, задовољила и укрепила; а Нада је страсти потиснула, вољу утврдила и на пут извела. Основано је на земљи царство небесно, рај овога света, Црква Христова, као увод, спрема и пут за рај други, Цркву небесну.

Колико је дакле данак овај тужан, толико је славан и знаменит! Искупљен је род људски од проклетства и пчкла; свршило се најзнаменитије дело, спасење свега света...

Када се радо и благодарно сећамо других мање знаменитих догађаја, како да се не сећамо овога, како да га бришемо из памети наше, кад посљедње дана данашњега очима гледамо, сретно уживамо?

Хајдемо дакле сви скупа, који смо овде, до онога доба када, и места где се ово догодило! Хајдемо до оног красног луга на подножју горе јелеонске по вијугавим оним стазама, крвљу најсветијом попрсканим, до оног знаменитог брежуљка на домаку Светог Града, до оног страшног стратишта, грозне Голготе, где се велико дело славно извршило! Зауставимо се онде и станимо пред крстом Спаситеља нашег!

Измучено и силно шибано тело Христово виси разапето са грозним ранама на рукама и ногама на омари ведрог палестинског дана. Оно сјајно лице, којега је поглед сваког разведрио, оснажио, утешио, — трњем увенчано; оне очи, кроз које је доброта душе гледала — заклопљене; оне руке, које су само помагале и сав свет грлиле — на крст приковане; оно срце, које је свет усрећило, — копљем прободено.

Болови, које је Спаситељ на крсту претрпео, били су ужасни. Свети оци црквени тврде, да ове муке не беху обичне, јер је Господ Исус Христос примио на себе грехе свију људи од Адама до краја света и века и за све те грехе уједно морао је страдати. Колико се до данас догодило страховитих безакоња људских, греха и светогрђа и колико ће се и каквих ће се све још догодити! И за сва та недела претрпео је праведну казну Господ на себи једноме. Муке се ове не даду описати, нити представити. Овако веле св. оци наши, али и данашњи стручњаци, лекари и природњаци болове Христове јасно потврђују.

Неприродан положај тела на крсту

кроз дуже време био је узроком, да је крвоток непотпун постао. Ова околност као и та, да је тежина доле привлачила тело и да је цело тело било затегнуто, изазивало је силне грчеве и запаљења у многим мишићима. Макне ли се само распетник, осете се страховити болови на свима овим деловима, а особито на прободеним удовима, који су пуни осетљивих живаца и који се на ваздуху такођер запаљише, помодрише и после поцрнеше. Крв из леве коморе срчане неје могла довољно да отече у рањаве и затегнуте удове, него је јурила у главу где је не свест и страшну главобољу допринела. Ова препуна лева комора неје могла примити у себе крв из десне коморе, стога се осећао велик терет на срцу и силна се крв у плућима накупила, те је грозила опасност, да ће срце препући или да ће се распети, од крви угушити. Ови болови бивали су све јачи и силнији, у колико је и дисање бивало све четће и краће, јер при сваком даху мицало се тело и болови се попављали у све јачем и јачем обиму. Осим тога и силна жеђ морила је распетога, која обично долази због изгубљене крви тела рањеног. Страшне муке доиста!

Погодише у истини предсказивања, да ће болови Спасови бити тешки као земља и дубоки као море!

И у том грозном стању издржао је мирно и трпељиво, и љубав га неје напустила. Он се моли за непријатеље своје; препоручује мајку своме милом ученику, опраштa грехе разбојнику и предаје дух свој Оцу Небесноме.

Али погледајмо ону женску прилику код крста, која мора бити да тешко страда и силну тугу у души осећа. Бледа лика, полуотворених очију и завалене главе наслања се на руке својих пратилица, пола у несвеста. Руке очајно крши, грчевито се креће, а груди јој се тешко надимљу. Нечујно тихо шапуће и дубоко јеца. Час по избије из груди силан врисак и укукава, те срце пара и душу потреса.

„Авај јадној мајци! Авај сиљој кукавици! Где заће доброта твоја? Авај чедо мило и љубазно! Што заће светлост од очију мојих? Где си свете слатки, снаго и утехо, надеждо и животе мој, радости и весеље моје?“

„Срце ми се кида; душа ми је сломијена. Слатка душо моја! Зар да више не слуша мајка твога слатког гласа из медених уста твојих? Зар да не гледам више доброту срца твог?“

„Мач је прошао кроз душу моју и погодио срце моје драго. Срце ишчупаше бездушни и немилостиви људи. Душа моја, срце моје, свет мој, снага и утеха, надежда и живот, радост и весеље моје! Све је једна мајка изгубила. Очи моје проливше море, уста су моја пуна горчине, утроба се моја превртула а срце се распукнуло. Авај јадној мајци, авај сиротици!“

Тако је ридало и кукало срце мајчино, које је много имало да претрпи поред све снаге и величине своје. Гледати сина јединца на крсту жива у мукама смртним и страховитим и не знати помоћи му, то беше ужасно. Сама помоћ Божја утврдила је душу њезину, да не свисне од бола и јада...

Останимо, љубезни! овде, код крста; ту је тако добро души нашој! Немојмо ићи одавде, него пример овај на крсту у памети дубоко урежимо! Посматрајмо највећег мученика, то ће бити нама од користи. Гледајући у њега оснажићемо се и излечити од болести душе наше.

Као што је Мојсије у пустињи начинио змију од туча и на крст је разапео, те позвао народ, да сви у змију гледају и да се избаве беде и невоље: тако и ми гледајмо на распетог Спаса и спашћемо душу своју!

Ходите амо сви ви, који сте болесни од гордости и сујете погледајте горе на крст на скромност највећу и излечићете душу вашу! Када се он понизио, ко се сме гордити? Ходите само! Од ове болести можете вечито пропасти. Што више главу дижете, све ниже падате. Лечите се, спасавајте себе! Гордост је извор силних зала и силног проклетства. Она је почетак грехова. Због гордости анђели постадоше ђаволима, због гордости падоше Адам и Ева и страшно зло на свет навукоше.

Ходите и ви, који сте се навикли мр-

зити и који се гневом опијате, те разум губите и брату своме свако зло чините! Погледајте на распету Љубав и утишајте се!

И ви који сте мекушци и нејаки, који се љутате к'о трска у пољу, те веру и уверење лако напуштате и мењате. И сви многобројни, који се бојите од света, да будете добри. Који не смете цркву посећати, тајне свете примати, молити се и дужности свете извршивати, да вас свет не би исмејао, оговарао и презрео. Погледајте горе и оснажите се!

Али где си ти сиротиньо? Тебе траже данас очи моје. И сви ви, који живите у беди и невољи и патите много од света и пакости људске. Приступите крсту, утеш'те се и издрж'те! Патња ће донети победу, а мука радост и смрт васкрсење. Патње су од Бога дате, да би окусили људи крста Христова и муке његове да би уважили. Патње су од користи по душу и срце. Као што гвожђе, кад прође кроз ватру, постане јаче, тако и душа наша. И оно срце, које није патило, које није никад ударано ударима судбине, и није ломљено и стискивано болом и јауком, није снажно и не може бити сретно ни овога ни онога света. Велики људи постали су таки у школи беде и невоље. . . .

Гледајте горе сви ви, али гледајте дуго! Гледајте дотле, док вам сузе потоком не појуре из очију ваших! Ако вам то за руком пође, спасени сте. Знајте да су сузе ове проклетство и рђу с душе ваше спрале; знајте да сте ослобођени од зла најнећега.

Прекинули сте везу са гресима старим, прекинули сте са грехом у прошлост сузама покајања. Али није доста с тиме. Прекините с грехом и за будуће и одлучите се овде под крстом Спасовим, да ћете зло свагда избегавати и од недела клонити се, да не ћете распињати Спаса и ране његове зледити.

За тим отидите исповеднику и грехе своје кажите и савест своју у ред доведите.

Ако тако урадите, опазићете за неколико дана, да је душа ваша из смрти ускрсла заједно са Христом, оснажена, освежена, зановљена.

Тада ћете управо живети и смрт ће за навек изгубит' жаоку, а пак'о победу.

Тада ћете показати, да је искрена данашња служба ваша, у спомен смрти Великога Мученика, Спаситеља Нашег, којега се крсту клањамо и клањаћемо се свагда, којега страдања данас величамо и величаћемо свагда у вечности. Амин!

Православно морално учење и неколико приговора против њега.

(Наставак)

На стр. 109. „Правосл. Моралке“ продужује се побијање приговора: „да је наша молитва *излишна и без цељи*, пошто Бог и онако зна наше потребе“. На тој страни су за тим са црквеног гледишта у главним потезима наведени разлози, с којих се ми при свем том Богу обраћамо, те је разјашњена сврха т. зв. „просителне молитве“. — Даље на 109. стр. налази се одељак под насловом: „*Својства и услови усмене молитве*“, па се разлаже, да није довољно, да се само „устима и уснама“ Богу молимо, него да молитва треба да потиче од срца, и да ум мисли о речима молитве; иначе је молитва *само речима* узалудна и Бога недостојна, јер сам Христос Спаситељ такову молитву осуђује речима: „*Ови људи приближавају се к мени устима својим и уснама поштују ме; а срце њихово далеко стоји од мене; но залуду ме поштују*“ (Мат. 15, 8. 9.).

Пошто у овом одељку има још две тачке, које су са гледишта хришћанске науке разјашњене, и г. критичар не наводи изричних приговора против њих, — то не можемо о 109. стр. даље говорити, јер не знамо, *шта се управо г. критичару на тој страни не свиди?*

На 110. стр. говори се у тачци г), да се треба Богу молити *непрекидно*, ако и не добијемо одмах оно, за што се молимо, т. ј. ако нам Бог и не испуни молбе одмах после првога прошења, — несмемо престати даље се молити, него треба молитву и даље да продужимо, јер сам И. Христос вели: „*Како се треба свагда молити Богу и недати да дотужи*“ (Мат. 18, 1.); па даље на истом месту продужује Христос, како је судија уважио молбу удовичину за то, што га је непрестано молила (види Мат. 18, 2—7.); а за тим говори Спаситељ о значају постојане и непрекидне молитве, наводећи пример о два пријатеља (Лука, 11, 5—10.). Најпосле И. Христос препоручује постојану молитву речима:

„*Стражите дакле једнако и молите се Богу*“ (Лук. 21, 36.).

Што се тиче речи св. Писма: *Молите се Богу без престанка, јер је ово воља Божја у Исусу Христу*“ (1. Сол. 5, 18.), њихово право значење тумачи се на 110. стр. у примедби. То тумачење ево како потврђује св. *Јован Златоусти*: „Не говори, да за човека, који је цели дан забављен послом, није могуће непрестано проводити у молитви. Могуће је и те како лако! У молитви нису нужни толико звуци, колико мисли, не подизање руку, колико узношење ума и унутарње расположење“ („О молитви“ беседа 2.) — А св. *Василије Велики* тумачећи значење тих речи вели: „Силу молитве треба показати у духовном расположењу и добрим делима, која се продужује кроз цели живот. У течају целога живота приближуј се Богу, како би ти цели живот био непрекидна молитва“. (Т. V. стр. 177—178). Најпосле св. ап. Павле пише: Ефесцима: „*Молите се Богу духом без престанка*“ (Еф. 6. 18.).

Као што се види, сви захтеви „Моралке“ на 106. 109. и 110. стр. чисто *хришћанске су порекла* а утемељени *на јеванђеској и апостолској науци*.

Г. критичар побија важност оних захтева хришћанске „Моралке“, који су наведени на 166. стр. Ако број 166 није *штампарска погрешка*, онда не знамо, на што би се приговори критике на *тој страни* имали односити? Тамо је говор о томе, како треба хришћанин да се чува *блуда* и *телесне нечистоте*, па се набрајају прилике, које човека могу навести на телесну нечистоту, као: рђаво друштво, бестидни разговори, књиге неморалног садржаја, бесрамне слике, забаве, у којима се не пази на стид и моралну чистоту, лакоумно и неопрезно дружење са особама другога пола, неумереност у јелу и пићу и т. д. Пошто нам нису изрично наведени директни приговори против оних захтева, — не можемо о 166. стр. ни говорити.

Даље прелази г. критичар на *слободну вољу*, па вели: „исто тако налазимо неправилности у тумачењу слободне воље и убројивости људских дела. Ствар стоји тако: да ли човек има слободне воље, или ју нема, питање је, које на утеху писца није ни међу природњацима ни психолозима решено, и о којем има велика препирка.... Тако је и ово питање препорно; али нас „Моралка“ овом приликом не изводи из лавиринта, него обратно, уводи нас у нети. Најбољи нам доказ пружа излагање на стр. 53, 55 и 151. Прво се говори о *делима која слободна воља ствара*, за тим долазе „страсти“ и „грешне склоности“, које на наше одлуке имају страшног уплива (стр. 152), а најпосле долази „*света воља*, божја, која одлучује у супрот свима запрекама“.

Г. критичар као што видимо налази се у лавиринту у питању о слободној вољи с тога већ, што је ово питање препорно међу природњацима и психолозима; а пошто није добро упознат са учењем православне цркве о слободној вољи, њеној садањој каквоћи, благодати Божјој и односају међу њом и слободном вољом, то му је и у „Моралци“ нејасно деловање људске воље, на коју утичу страсти и грешне склоности и Божја благодат. — С тога ћемо у главним потезима изложити учење православне цркве о слободној вољи у човека, о сметњама, које му у вршењу добра на путу стоје и о условима, од којих зависи морално деловање људи. Почећемо нешто издаље.

Главне душевне силе, од којих зависи морално деловање људи, јесу: *савест*, као моћ, којом човек разликује *добро* и *зло*, и *слободна воља*, помоћу које човек може одлучити, шта ће и како учинити. На тим двема силама почива и *одговорност* људи за своја дела; јер савест казује, шта је добро, а шта зло; а слободном вољом може човек да одабере и учини једно или друго. Међутим, ако човек *нема* слободне воље, него ако ради оно, што *мора*, онда он није одговоран за своја дела, другим речима: нема *добра и зла*, па је онда неумесна и награда и казна. Према томе би били излишни и морални прописи, и државни закони и судови; јер ако човек *не ради* по слободној вољи, — онда за своја дела и не одговара: Јасно је дакле, да је слободна воља *главни темељ*, на коме морални живот људи почива.

О егзистенцији слободне воље у човеку сведочи осим наше непосредне свести и искуства, Св. Писмо и старога и новога завета, и то како индиректно, прописујући човеку извесне дужности и обећавајући му за вршење истих награду, а за преступање претећи казном, тако и директно парочитим речима. Тако читамо у V. књизи Мојсијевој ове речи Божје: „*Гле изнесох пред те живот и добро, смрт и зло; зато изабери живот, да будеш жив ти и семе твоје*“ (V. Мојс. 30, 15. 19.) А Премудри син Сирахов

каже: Бог из почетка створи човека и остави га *власти његове воље*: ако будеш хтео чувати заповести и Богу угодну веру држати. Стављо је пред тебе воду и огањ, на што хоћеш пружи, руку своју. Пред човеком је живот и смрт, што му се буде свидело, даће му се“ (Спр. 15, 14—18.). — У новоме Завету, у Јеванђељу Матејеву, рече Христос Спаситељ неком младићу: „*Ако хоћеш да будеш савршен*, иди, продај што имаш и раздај сиромасима, па хајде замном“ (Мат. 19, 21.), показујући тиме, да човек својим делима слободно располаже. А у Јеванђељу Јованову говори Христос Јудејима: „Моја наука није моја, него Онога, који ме је послао. *Ко хоће његову науку творити*, разумеће, јели ова наука од Бога“ и т. д. (Јов. 7, 16. 17.). —

Егзистенцију људске слободне воље потврђивали су и оци и учитељи цркве. Блажени *Јероним* пише: „Бог нас је створио са слободном вољом, те нас никаква нужда не гони ни на врлину, ни на грех. Јер где је нужда, ту нема ни плате“ (Contr. Jovin. lib. 3. p. 3.).

Сад настаје питање: шта смета људима, да у вршењу добра и моралном животу напредују? На то нам одговара наука православне цркве ово: и данашње наше стање на земљи не одговара оном високом достојанству, којим је Бог човека одликовао при стварењу и оном великом одређењу, ради кога га је Бог створио. Узрок томе лежи у својевољном удаљењу човека од Бога, услед кога је преступио Божју заповед (Быт. 2, 16—17. и гл. 3.); те се од тада личпо првобитнога савршенства, те му ваља само трудом и постојаном борбом с разним сметњама постизавати своју сврху.

(Наставиће се.)

Карловци, 11. (24.) априла 1900.

Пошто је Његовој Светости, преузвишеном господину патријарху *Георгију* дошло до високога знања, да црквене општине у Архидијецези желе Његову Светост о свечаностима на Ђурђев Дан поздравити својим депутацијама, то смо овлашћени изјавити, да Његова Светост тога дана неће моћи примати депутације изван Карловаца, него се у Архидијецези има строго поступити по изданој од пречасне Архидијецезалне Конзисторије овопредметној наредби од 28. марта (11. априла) о. год. Ad Бр. К. 290/149. 1900.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**На дан Светлог Васкресенија**) о јутрењи и на св. литургији богослужио је у саборној св. Николајевској цркви Карловачкој, св. патријарх *Георгије*, уз асистенцију вареч. г. архимандрита Крушедолскога *Анатолија Јанковића* и осталога дворског и месног свештенства. Г. архимандрит Анатолије је на св. литургији и проповедао.

После св. литургије благоизволео је Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије*, у двору Своме најмилостивије примити многе честитке своју власти, просветних завода и осталих корпорација.

(**Његова Светост**), преузвишени господин, патријарх *Георгије*, отпутовао је у прошли четвртак у Будимпешту а вратио се у своју резиденцију 16. (29.) априла о. г.

(**На Велики Петак**) проповедао је ове године у саборној св. Николајевској цркви Карловачкој професор Богословије протосинђео г. Иларион Зеремски, а у св. Воведенској (горњој) цркви професор Богословије протосинђео г. *др. Георгије Летић*.

(**† Епископ Антоније Нака.**) Поводом смрти блаженопочившега умировљеног епископа Темишварског Антонија Наке издала је пречасна Архидијецезална Конзисторија на подручне управе манастирске и парохијска звања налог, да смрт његову имају у велико звоно огласити, кроз три дана у звона звонити дати и име његово у црквени диптихон убележити. На патријаршком двору и на Богословији истакнуте су црне заставе.

(**Двадесетпетогодишњица пчелара Јована Живановића.**) Поред свога неуморнога рада професорскога и књижевнога, лапно се је, пре двадесет и пет година, врли професор и познати књижевник наш *Јован Живановић* и поља пчеларскога. Као пра сваком, и на овом је послу истрајност и спремност његова пожњела велике успехе. Професор *Јован Живановић* је осводио себи име оснивача рационалнога пчеларства у нашем народу. И својим узорним конвапљком, и живом речи, и пером, пропагисао је он ту, и лепу и корисну, грану економије. Великом броју ученика својих, особито у млађем свештенству, омилио је пчеларство, спремно га за њ и за ширење

његово у народу нашем. Рационално пчеларство захватило је данас корена у српском народу. Оно има данас и свој орган у „Српском Пчелару“, има своја удружења. Све је то заслуга професора и првога рационалнога пчелара српског *Јована Живановића*. Погледајући на успехе свога двадесетпетогодишњега рада пчеларскога, г. *Јован Живановић* може са задовољством прославити ту двадесетпетогодишњицу. Са радошћу је и ми поздрављамо и кличемо јубилару: Слава му! Хвала му! Бог га живео!

У Србији.

(† **Јован Ђорђевић.**) У Београду је, баш на сами дан Васкрса, преминуо један велики син српског народа, узоран родољуб, ветеран књижевник, умировљени професор Велике Школе — *Јован Ђорђевић*, од милоште названи „Фотер“. Рођен је у Сенти 13 новембра 1826 године. Његов књижевни рад отпочиње 1842 г. Своју друштвену каријеру отпочео је као дијурниста у канцеларији тадањег великог жупана Сомборског Исидора Николића, но брзо је остављо чиновнички живот, јер је за њега имала драже школа, наука, књижевност, и јер је осећао да је чиновничка канцеларија за њега веома стешњен свет. 1852 г. дође у Нови Сад, за професора гимназије. За школу, као професор, за Матицу Српску као њезин секретар и уредник Летописа, за Позориште српско, као његов отац, за књижевност, као вредан и спреман радник, за цео народ свој, као идеалан родољуб, учинио је врли покојник много, много. Оквир овога листа и сувише је мален, а да би могао дужним признањем обухватити и једну грану његова обилна и светла рада. Зато пред гробом врлога покојника само скидамо капу, те са уздасима над малим бројем таквих родољуба и раденика, као што је био Јован Ђорђевић, спајамо дубоку захвалност њему, који је такав наиста био *сав*. Хвала ти врли покојниче на свему, што си народу своме привредно и дао. Слава Јовану Ђорђевићу и вечан му спомен!

Разне белешке.

(**Јубилеј**). Познати наш композитор и заслужни коровођа Панчевачког српског певачког друштва г. *Мита Тошаловић*, прославио је други дан Ускрса, 25-годишњицу свога уметничкога рада. Срећна му била прослава та и не последња! Слава му!

(**Промена календара у Румунској**). Румуни су се служили старим календаром, као и ми Срби и Руси. Сада је посланик Козаческу поднео румунском законодавном телу предлог, који се састоји из ових тачака: 1. 1900. год. јули 1. да се у целој Румунској сматра као август 1. и од тога дана да се григоријански календар за важећи сматра и да се по њему рачуна и у грађанским и верским стварима. 2. После 19-ог јула имају се рокови, расправни дани који су установљени по старом систему, а пре ступања у живот новог законског предлога, датирати по новом систему. 3. Народни и црквени празници за то и даље носе старе датуме. Уз тај предлог прикључили су као тумачење један меморандум, који су израдили три члана академије наука. Какве ће судбе бити овај предлог — скоро да је лако погодити. —

(**Хришћанство у Китају**). Велику је пажњу обратио на себе извештај главнога агента америчкога библијскога друштва у Китају, Гајкса. Извештај разјашњава, у чему се састоји реформаторски покрет, који је тако поникао и неочекивана реакција царице — матере.

„Усамљен у своме дворцу, говори Гајкс, млади цар пао је под утицај реформаторског покрета, и услед тога окупио је око себе људе са самим напредним и прогресивним тежњама, и помоћу њих обнародовао је низ указа, који ће га учинити бесмртним, па ма какав био исход садањег реакционог покрета. Међу његовим прописаним или одобреним реформама налазе се: уређење универзитета у Пекингу за предавање западних наука набор друштва, које ће на китајски језик превађати дела извесних наука, напуштање непотребних дужности (служаба), решење, да се у иностранство пошљу младићи мандурски да се спреме за издавање новина с либералним програмом, у својству официјалног државног органа, и најзад, покровитељство хришћанству. Односно овог потоњег питања цар је дошао дотле, да је са својих саветницима почео расправљати питање, није ли нужно да се прими хришћанство и да се оно учини народном религијом. Он је сваки дан посвећивао много часове поучавању Библије и свакоме на двора беше познато, да се он често повлачио у крајње собе двора и ту се предавао молитви хришћанском Богу. У време кад се он молио Богу, стражи беше заповеђено, да га ни под каквим изговором и никаквим поводом не прекида у његовом побожном послу. Једном га један од његових министара запита, што он мисли о западној религији: Цар одговори: „Што је то религија? Друге религије, сем Божанствене, нема. Ако је тебе позната друга, драго ће ми бити, да ми ју објасниш.“ Цар је заједно са неколицином својих блиских био потпуно убеђен о истини хришћанства и

скоро готов беше да га прими. Али те прекрасне наде нагло ишчезоше, пошто се беше умешала царица, која је под утицајем реакционе странке, без сваког суда и испитивања, заповедила, да се шесторица коловода реформе, посеку, што је извршено 28. септембра пр. године; а остале је осудила на доживотну тамницу, и забранила је надаље свију новина, распламћујући тако све већу и већу мржњу против туђинаца.“

Ма како нам се чиниле поражавајућима па чак и невероватним неке подробности, што су овде наведене, ипак их и други агенат библијског друштва, у Пекингу, Гатрел, дословце потврђује и додаје, да је прошле године цар код њега наручио 140 примерака Библије, и да би ствар у средњој царевини сасвим срећно за руком пошла, да се није умешала царица. Но не гледећи на то, људи који добро познају прилике тамошње и који су вешти кинеској историји, непрестају гајити најлепше наде, нарочито кад стоји факат, да је сама царица принуђена била да изда указ о покровитељству мисионара.

Тек што се појавило горенаведено саопћење, постаде оно већ предметом живих претресања и тумачења са свих страна. Један проповедник с амвона проговорио је о тој ствари слушаоцима, и рекао ово. „Радосна вест о обраћењу цара неће задивити никога од оних, који пажљиво прате мисионарски рад свога века. Очи незнабожних народа постепено се обраћају хришћанској цивилизацији. Кинеја, Јапан и Индија усвајају све, што се лепшега налази у нашим заводима и учења се хладеж тих страна много користи просветом, која јој се пружа у нашим универзитетима.“ У тим странама, говори лорд Нортбрук, хришћанство корача напред брже него што се и сам народ множи и тако успева, као што није нигде успевало од времена апостолских. Други очевидан, адмирал Белкнап, нада се, да ће знамење крста, у свој својој сили, бити учвршћено у тим странама.

Буда или Христос: то је питање данашњег доба. Умни незнабожци питају сами себе: „Какву књигу треба да држимо пред собом у часу смрти? Ону, која нам говори о пртвама и судбинама, или библију, која нам прича о живом Христу? Умрли Сократ, умрли Цезар, умрли Марко Аврелије, ништа не могу учинити за овај један свет. Конфучије има много присталица, али се он обраћа само Катајцима; и Мухамед има много последника, али он се обраћа тек самим Турцима и Арапима. Једини само Христос говори свему људском створу под небом. Ако узмемо највеће геније, које су изнашли из хришћанства — Дантеа, Шекеспира, Њутна, Пушкина, видећемо, да они сви јадикују због својих људских слабости. Христос је јединствена, колосална слика свију времена, која се одавна на све нигде човечанства. Зашто, наступило је сада време, кад ће се земља испунити познањем Господа, као што воде покривају морско дно.

Русскій Паломникъ. Л. Б.

(**Исправци**). У прошлом броју на стр. 243. у II. ступцу, 13. реду *одозго*, треба да стоји: „да Рим у важним питањима“ а не „да Руси“ и т. д.; а на страни 244. у II. ступцу у 4. реду *одозго* у место „несувишно“ треба да стоји „несувремено“ што се овим исправља.

РАСПОРЕД СВЕЧАНОГА КОНЦЕРТА

НА ЂУРЂЕВ ДАН 1900.

у славу 70-годишњице живота и 10-годишњице патријаршатва.

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

који ће се дати

У СВЕЧАНОЈ ДВОРАНИ

СРПСКЕ ВЕЛИКЕ ГИМНАЗИЈЕ СР. КАРЛОВАЧКЕ.

1. **Химна јубилару Њег. Св. патријарху Георгију.** Текст од *Владана Максимовића* богослова, композиција *Душана Котура*, професора музике и певања певачког богословски лик.
2. **Говор и поздрав** од *Васе Вујића*, управитеља срп. вел. гимназије Ср. Карловачке.
3. **Даворин Јенко:** Де си душо, де си рано! и **Saint Saens:** Arie aus Samson und Dalila — пева *Олга* плем. *Миковића* концертна певачица из Беча.
4. **Српски звуци** сложио и свира на виолини *Пера Стојановић* свршени конзерваторист из Беча.
5. **Д. Бортњански:** Торжествујте днес веља љубљачи Сијона — певају ликови Српског црквеног певачког друштва Ср. Карловачког и ученика срп. вел. гимназије.
6. **Schütt: Carneval Mignon:** a) Prelude, b) Serenade d' Harlequin, c) Tristesse de Colombine — свира на гласовиру *Лаза Поповић Чикагшевић*.
7. **С. Мокрањац:** Ајдук Вељко — певају ликови Српског црквеног певачког друштва Ср. Карловачког и ученика срп. вел. гимн.

Почетак тачно у 8 сати у вече.

За тим **играпка** у *магистратаску конгресну дворани*.

Улазак на концерат и играпку бесплатан је — уз позивницу одборску која ће се сматрити и улазницом, а моћи добити и код одборских повереника у Карловцима.

Одбор за јубиларну прославу.

Књижевне вести.

Тумачење Јеванђеља са Беседама.

од Архимандрита Фирмилијана

Најновије издање у 3 књиге, које износе преко 70 штампаних табака, велике осмине, на најфинијој хартији, а у тврдом платненом повезу, може се добити за 10 Круна само у познатој радњи свију црквених утвари, књига, Јеванђеља и црквених и свештеничких одела.

В. Марковић и Павловић
у Београду и Земуну.

Ради знања.

О разлозима, који раскидају брачну везу, и о судском поступку у парници за раскид брака. Написао *Тома Алагић*, прота, професор богословије. Сарајево 1891.

Још се може добити у писма, сада на Удбини (Udbina, Hrvatska), ова књига, која је у своје вријеме од стручних и других домаћих и страних листова (особито од овога листа), означена као најбоља радња своје врсте. Ко пошаље круну, добиће књигу у крстоплету.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 27 4—4

На српској четвороразредној вероисповедној основној школи у Срп. Св. Петру (торонтадска жупанија) упражњено је учитељско место, на које се овим стечај отвара.

Са истим местом скопчана је плата 720 круна из црквене школске благајнице и 240 круна од политичне општине у готовом новцу. Даље 40 круна годишње за поћурну школу и 40 круна за перовођство, ако зато изабрани учитељ способан буде; осим тога 3 хвата тврди дрва и сламе преко зиме, колико му за грејање његовог стана потребно буде; најпосле 1 круна од сваког укопа, где позван буде.

Изабрани учитељ уживаће стан у парави, који се састоји: из предсобља, 2 собе, кујне и остале потребне стаје, — и две баште од којих је једна код школе, а друга ван села, с примедбом, да на ову другу он сам порез плаћати има.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и дечу појаћу учити. Осим тога у дужност ће му спадати при сваком богослужењу редовно у цркву долазити и десну певницу држати. Уз часни пост ускршњи средом и петком на јутрењу и преждеосвећењу долазити и појати. У обзир ће се узети само они конкотенти, који су Сомборски приправници, а испит су из мађарског положили, међу овима имају првенство они, који се општини лично пријавили буду.

Рок пријаве траје до 1. маја о. г. (по ст. кал.)

Новоизабрани учитељ место заузима почетком идуће школске године т. ј. 15. августа 1900. г.

У Срп. Св. Петру 15. (28.) марта 1900. год.

Јова Лаџић
школски председник.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. за 1—3

На основу закључка овомесне црквене скупштине, овим се расписује јавна усмена дражба на мањак за оправљање парохијског стана која ће се дана 30. априла (13. Маја) у 3 сата по подне у школској дворани у Илинцима одржавати.

Поједине радње стају и то:

1.	Тежачке радње	4 К. 54 пот.
2.	Зидарске радње (матер.)	1219 К. 72 пот.
3.	Лимарске радње . . .	168 К. 28 пот.
4.	Тесарске радње . . .	1481 К. 36 пот.
5.	Столарске радње . . .	1222 К. 16 пот.
6.	Пећарске радње . . .	180 К. — пот.
7.	Кровареске радње	49 К. 80 пот.
8.	Зидарске радње . . .	550 К. 40 пот.
	Укупно	4876 К. 26 пот.

Сваки дражбоватељ пре започете дражбе дужан ће бити у руке председнику положити 10% јамчевине.

Прорачун и условља могу се разгледати сваки дан код парохијског звања.

Илинци 2. (15.) априла 1900.

Миливој Борић парох. **Иван Митровић** председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 199.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 17.

НЕДЕЉН ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:
Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 23. априла 1900.

ХИМНА

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПРЕУЗВИШЕНОГ ГОСПОДИНА

ГЕОРГИЈА БРАЊКОВИЋА

ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

Приликом Његове седамдесетогодишњице живота и десетогодишњице патријарховања.

Исполаети деспота!
И још много рођендана
Дочекао, доживео,
Главо наша крунисана.

Да сине светлост Твоја међ' људма,
Да добра дела Твоја сви виде,
Да верни Твоји прославе Бога,
А врази Твоји да се постиде!

Слава Твоја, слава наша,
Срца су нам пуна миља,
А жеље су, да нас дуго
Наш Патријарх благосиља.

Господе сила, испуни жеље,
Молитве наше послушај глас,
Чувај нам, штити, срећна и здрава,
Нашег пастира — услиши нас.

Живео нам дуго, много;
Жељâ срца то је сплет.
Кличемо Ти и опет:
Исполаети деспота!

Владан Максимовић

ЊЕГОВА СВЕТОСТ, ПРЕУЗВИШЕНИ ГОСПОДИН

ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ

архиепископ и митрополит карловачки, и патријарх српски. Његова пароског и апост. краљевског Величанства прави тајни саветник, австр. императ. ордена гвоздене круне I. степена кавалер, краљ. српскога ордена св. Саве као и кнеж. црногорског ордена Данилова великокрсник итд. итд. итд.

Данашњи патријарх српски *Георгије Бранковић* родио се у селу Кулпину, у Бачкој, 13. марта 1830. године од оца *Тимотије*, пароха у Кулпину, и матере *Јелисавете* рођ. Бикар из Сомбора.

Изучио је основну школу од г. 1836—1840. у Сенти, куда му се је отац г. 1833. за пароха преселио. Ту му је први учитељ био Ђура Николић. Прва четири гимназијска разреда свршио је од г. 1841—1844. у евангеличкој гимназији у Старом Врбасу, под славним управитељем Михаилом Годром, с одликом, којом је приликом добио прву награду, златан дукат. Пети и шести разред свршио је у Бају, а тадању тако звану филозофију у Нађкерешу г. 1847. и 1848.

Ту га затече година 1848-ма, са које мораде науку своју да прекине. Г. 1849. постане у Сенти варошки подбележник, у којој је служби остао до октобра г. 1852.

Г. 1852. почетком октобра, ступи у Ср. Карловцима у богословско училиште и сврши исто концем јуна 1855. године са одличним успехом.

Дана 13. новембра 1855. ожени се са Јеленом Пешићевом из Сенте, а благопокојени епископ Бачки Платон Атанацковић прими свршеног богослова Ђорђа Бранковића у конзисторијалну канцеларију, да се ту вежба у црквеној администрацији.

Дана 6. (18.) децембра 1855. године, а лицем на св. Николу, зађаконио је епископ бачки Платон Атанацковић свог младог и даровитог богослова, а вредног раденика у конзисторији Бачкој, Ђорђа Бранковића, у катедралној цркви Новосадској, у којој је тога дана прва архијерејска служба одслужена, од како је обновљена била. О Божићу 1856. г. рукоположио га је за јереја и доделио оцу његову Тимотију за капелана, а кад је отац оболео, постане син 1857. администратором очине парохије у Сенти. Ни две године није протекло, а млади свештеник Ђорђе буде именован за окружног протопресвитера и унапред је већ као такав признат био од Сомборске црквене општине за пароха Сомборског, јер је ова дала изјаву епископу Платону, да ће онога признати за свога првога пароха, који буде постављен за протопресвитера Сомборског. На Преображење 1859. произведен је за проту, а прве недеље за тим дошао је у Сомбор. Као многогодишњи Сомборски прота задржао је у цркви онај добар ред, који је заостао од проте Василија Ковачића, јер је *сваки дан* држао цело правило, дакле и саму литургију, која је у то време у целој јерархији нашој посведневно само у Сомбору држана. При богослужењу увео је добар ред и лепо појање, особито у недељне и празничне дане. Често је проповедао, и проповеди су му биле веома вешто сачињене и у чисто етичком јеванђеоском духу. Овим проповедима умео је проповедник веома успешно утицати на хришћански морал код своје пастве, у коју је тиме улевао љубав према прадедовској вери православној. Такове савесне службе расадник био је он и у подручном свештенству протопресвитерата Сомборског, а тако причају то и данас савременици онога доба.

Године 1861. именован је прота Ђорђе Бранковић од Земаљског Школског Савета у Темишвару за управитеља српске учитељске школе Сомборске, и то почасно звање вршио је с највећом вредношћу све до 1872. год. За то се време много заузимао он око унапређења и унутарњег и спољашњег живота српске приправничке школе Сомборске.

Његовим настојањем створена је позната данас „Платонеумска заклада“.

Његовим настојањем дала је Сомборска општина саградити нов иконостас, који је вешто насликао пок. академски сликар Павле Симић и који је са позлатом стао 40000 фор.

На свима српским народно-црквеним саборима од г. 1861. до 1879. и 1881. био је прота Ђорђе Бранковић свештеничким послаником Сомборског округа и члан Саборског Одбора. Суделовао је у њима као највреднији и најагилнији члан свештенства, старајући се о напредном уређењу и бољитку цркве и школе, свештенства и учитељства. Такав је био живот и рад многогодишњег проте Сомборског, а садањег патријарха српског Георгија Бранковића.

Георгије Бранковић
Патријарх.

Овим нисмо исцрпли све моменте из делања тадањег проте Ђорђа Бранковића, који су ишли у прилог српској цркви и српској школи. Ово су само поједини потези пртања његова рада. Такође свештено лице привукло је на себе пажњу и разабирање и нашега сабора и Св. Синода, који је у овакову служиону олтара Божјега уносиао душевну величину и спагу, који ће моћи и тежи задатак успешно вршити, и на корист цркве српске и школе српске.

С тога и видамо где наш Архијерејски Синод дана 7. (19.) маја 1882. г. бира себи

за члана, а Темишварској Епархији за црквену поглавницу многодишњег проту Сомборског Ђорђа Бранковића.

Дана 11. (23.) маја 1882. г. ступио је Ђорђе Бранковић као изабрани Епископ Темишварски у монашки чин и буде 6. (18.) јунија произведен за архимандрита Ковиљског, а 1. (13.) јулија за тим посвећен за епископа Темишварског.

У том достојанству био је епископ Георгије Бранковић пуних осам година.

Дана 21. априла 1890. изабрао је српски народно-црквени сабор епископа Георгија Бранковића за архиепископа и митрополита Карловачког и патријарха српског. Избор овај потврдило је Његово Величанство превишњим решењем од 24. априла 1890. г., које је у седници српског народно-црквенога сабора од 28. априла 1890. год. обнародовано, те изабрани и превишње потврђени патријарх *Георгије Бранковић* буде свечано уведен у своју митрополитску столицу дана 29. априла 1890. године.

Превишњим решењем од 24. априла 1890. благоизволело је Његово Величанство, премилостиви наш Краљ *Франц Јосиф Први*, новоизабранога и превишње потврђенога патријарха, Његову Светост господина *Георгија Бранковића* именовати Својим правим тајним саветником, а превишњим решењем од 5. (17.) марта 1893. благоизволело је *Његово Величанство* најмилостивије одликовати Његову Светост преузвишеног господина патријарха *Георгија* орденом гвоздене круне првога степена.

Његово Величанство тадањи Краљ Србије *Милан*, благоизволео је Његову Светост 3. (15.) априла 1883. одликовати орденом св. Саве првога степена, а Његово Височанство Књаз Црне Горе *Никола I.* орденом Данилова реда првога степена, 30. јануара 1895. године.

У СЛАВУ

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

Очи моје — да л' ме не варате?!
Је ли вила љубави Србинске,
Што се сјаје са Сионска виса? —
Јеси л' чедо, бело лане дана,
Ил' прашина само узвитлана,
Што нас дави, и кужи и тлачи,
К'о што нису ни душмански мачи? —
Очи моје — да л' ме не варате!?
Је ли Ђорђе на беломе ждралу,
Бојним копљем што гађа аждају,
Халу мржње, клевете, омраза —
Породиљу Косовских пораза? —
Није Ђорђе на беломе ждралу,
Није крен'о копљем на мегдане,
Но са крстом у десници руци,
А с престола српског Светосавског,
Крстом *Оног*, који све спасава,
Из мртвила који васкрсава! —
Небу лечу мирисави дăси,
Па нас кади тамјан и измирна,
К'о миомир са груди матерњи,
А ја крену у свет невечерњи.

Мила веро мојих прадедова,
Српска цркво српских мученика,
Која дишеш ми̏ром њиховијем,
Светим ми̏ром светих Немањића:
Што посвети Милутина краља
И првога Немању Стевана,
И Саву нам света ученика
И последњег цара мученика! —
Ти покрену са престола Саве
И Ђорђија српског патријара! —
У тој вери ето крену Ђорђе
Са престола српског Светосавског,
А на крају седме десетине
Века свога, благословенога,
Патријаршта године десете,
Да окити цркву Србинову
Боравиштем Њених ученика! —
Ученици биће учитељи —
Учитељи биће рода свога
У науци Бога мученога!
И сено се испунише снови,
Златни снови великих јерарха

Мудрог Павла, великог Стевана!
Том се храму темељ благосиља
И Господ се у помоћ позива —
Јер на *Њему* све што јест почива!
Њиме креће, што небу полеће;
Њиме бива, што Ђорђе оснива;
Њиме дише, што за вечност пише —
А што пише ори се све више —
Бог да живи *Франц Јосифа Првог*,
Који штити, чим се Србин кити,
Чим се кити, оним и поноси;
Чим поноси славно име носи,
А да трепти и блиста и сјаје,
Кроз све српске даље нараштаје! —
Бог да живи *Ђорђа патријара*,
Који диже да је Богу ближе,
Који ради а да се сагради,
И подичи име Србиново! —
Нек се ори од мора на море —
Испуни се српска жеља стара,
Бог да живи Ђорђа патријара! —

Јован Симеоновић-Чоњић

СЛАВА ПАТРИЈАРХУ ГЕОРГИЈУ БРАНКОВИЋУ!

У Српском Сиону ће данас отпочети, а сутра ће зору да пробуди и лепоту милога Ђурђевскога дана да подичи славље српског патријарха *Георгија Бранковића*.

Седамдесет година родољубива живота и у њему десет година мучна, али светла и радена патријарховања Његова, припадају целој нашој цркви и народу њеном. Епохално дело родољубивог доброчинства и архипастирске љубави, које ће Његова Светост, патријарх *Георгије Бранковић*, да учини сутра и да га заштите у историју цркве и културну књигу народа Свога, постаће драгоцена својина целе те цркве и народа, украс и понос Митрополије Карловачке.

И зато ће сутрашње славље бити не само дична слава узвишеног Слављеника, патријарха *Георгија Бранковића*, него и историјско славље Митрополије Карловачке и у њојзи православне српске цркве и народа. Славље, које ће историји њиховој златан лист исписати.

Прославићемо га, како је то родољубива смерност узвишеног Слављеника дозволила и колико је данашње стање нашега народа способно, да ода пошту и признање, хвалу и захвалност: Поглавици цркве, првом сину, највећем достојанственику, највреднијем посленику, најјачем заступнику, најискренијем пријатељу и највећем добротвору — цркве нам и народа, њихове школе и просвете, њихова напретка, славе и будућности.

На прослави тој биће славља и свечаности разне, а говорници и честитари ће се такмичити, да што видније нанесу мисли и осећаје своје о значају рада и величини дела узвишеног Слављеника. Сви заједно хтети ће вољно да славу патријарха *Георгија Бранковића* подигну до заслужене висине и обасну сјајем, који јој припада. Но све ће то бити ипак испод оне висине, до које сама дела подижу људе. Све ће то бити тек бледа слика онога нимбуса, који великане увенчава вечном славом подвига њихових; бледи араци онога сјаја, који одсјајује тек у огњу благодарности, што га историјска доброчинства и епохална дела пале и распаљују: у души и срцу племенитога,праведнога и благодарнога потомства.

И међу савременицима, ко је год у цркви и народу нашем способан да призна врлине, да се поклони заслугама и благодарним покаже доброчинствима; и ко је год кадар, у разумевању положаја на патријарашком престолу нашем, да правилно схвати и праведно оцени у положају томе многоструку и велику радњу данашњега патријарха *Георгија Бранковића*, сваки ће тај са пијететом признања и захвалности учествовати, ма на који начин и ма где био, у сутрашњем слављу своје цркве и народа и с њима вечно спојеног живота и рада патријарха *Геор-*

гија Бранковића. Учиниће то сваки Србин, само ако се чистим српским млеком одојио, истинитим поносом српским понео, родољубивом мудрошћу и моралном снагом довољно опасао.

Биће их, који учествовати и неће, јер неће моћи себе победити. А има их и недостојних, да у сутрашњој слави учествују. Недостојни се сами луче и прокажују. Они ће у страну, јер недостојни да се пред великим добротворима народа свога и — поклоне.

Тако је увек и бивало, јер сунце још није огрејало, нити је земља понела човека, да је од свију људи признат и слављен био. Још нико није примио благодарност од свију, којима је добра учинио. То је судба људи међу људима. Међу њима какви смо ми Срби — знамо се добро.

А двовековна историја Карловачке Митрополије, на свима страницама својима, велегласно нам казује, да је таква судба, зла и мучна, у обиљу суђења баш нашим митрополитима, патријарсима. Историјска је то чињеница, а крај ње је и друга, као тумач прве, да су на патријаршком престолу слављени били за живота — после смрти суђени и осуђени; а за живота прејани лутом неправдом и црном неблагодарношћу они, за којима смо после смрти њихове уздисали, а у признавању својих заблуда и одоцњеном кајању — хвалу им одавали.

Дâ, то је судба наших митрополита-патријараха. На њој почива престо, њоме је отешћана митра и у њојзи сливен жезао — поглавица нам црквено-народних.

Гр҃ѣх҃ ради грехова наших старих, подноси и данас ту судбу и црква и народ наш уз поглавице своје. Она није могла обићи ни данашњега, великога међу великима, патријарха нашег *Георгија Бранковића*.

Но и ако је удес свију велезаслужних прејемника престола Св. Саве и Арсена Чарнојевића, да за живота не приме достојну заслуга својих хвалу, тиме се не смањује величина тих заслуга и не обара вредност цене њихове.

Дела, подвизи и доброчинства патријарха *Георгија Бранковића* тако су многобројна и велика, видна и светла, да зла воља и немоћ, уске груди, празна срца и сићушне душе и не допиру до висине славе и вечности њихове. Дела патријарха *Георгија Бранковића* преживеће неблагодарност тесногрудих савременика. Преживеће партизане, а остаће да светле и цркви и народу Његову. Дела се та виде и данас, јер светлост великих дела продире и кроз најгушћу таму људске злоће, која би их хтела да скрије и невидним учини. Тим делима се и данас одаје хвала, јер српски народ има још здраве деце и достојних синова, да докажу, е је српски народ Митрополије Карловачке још заслужан добротвора и добрих Поглавица, да је достојан љубави патријарха *Георгија Бранковића*, љубави са престола нам патријарашкога.

*

Престоли су сунца ако на њима седе, који светлости и топлоте дају. Такав је престо и нашега патријарха. Са њега очекује светлости и топлотом се загрева цео наш народно-црквени живот. Од светлости и топлоте те зависи развитак и напредак тога живота, деловање главних, а по томе и свију органа народно-црквенога организма. То је чињеница, два века стара и непромењена, коју неће ни будућност изменити, нити ће је теорија о другим „ширим плећима“ моћи икад заменити у приликама нашим.

Са патријарашког престола нашег много се очекује, много треба и много се може урадити. За неколико година, па да векови памте и да се поколења диве. Такве су године у историјској десетогодишњици патријарховања патријарха *Георгија Бранковића*, коју ћемо сутра прославити.

Но један човек ни са престола најсилнијих царева не може да уради и доврши *све*, што државе и народи требају и очекују, чему се надају и за чим теже.

А како ли један патријарх наш, са престола свога, да задовољи све потребе и оствари све тежње, што их има и за којима тежи црква и народ наш! И снага свију људи је ограничена; и за мање послове живот је људски кратак. А тек безброј свега онога око престола нам патријарашкога, у народу и ван народа, што и најдужем веку неда и најјачој снази смета, да учини што би учинити хтела и волела! . . . . .

Али, и крај свега тога, што је било и што бива, патријарх *Георгије Бранковић* учинио је много. Учинио је много више, него што су многи, и у повољнијим приликама, учинити хтели и могли.

Учинио је и оно што се зна, и оно, чему ће се тек историја моћи одужити, а потомство са хвалом и поносом поклонити. Што спада на историју оставићемо њој. А што није осуђено на мрак канцеларијских зидина и прашину архивских списа, изнесено је деломице у књизи коју прилажемо данашњем броју и у чланцима за оним.

Десетогодишњица радња патријарховања патријарха *Георгија Бранковића* разлевала се са патријарашкога престола као животворна роса и сунчани зраци: и по цркви, и по школи, и по народно-црквеној автономији. Загревала је она топлотом и освежавала љубављу својом и књижевност и вештину српску, и свештенство и подмладак његов, и све што славу цркве узноси а напретку народноме годи. Убрисала је она и многу сузу сиротињске невоље и јада, многоме је помогла, многога од пропасти спасла.

Хтела је да убрише сузе и цркви нашој и невољи њеној, у коју је пала са погрешне радње сабора наших од 1865. до 1874. и са погрешке многих синова од 1865. до најновијег доба. Хтела је да помогне и јаду народно-црквене автономије, луто „укљештене“. Хтела је од пропасти да спасе и духовну сирочад нашу, основне школе наше. Хтела је много . . . . много. Јер велико је срце патријарха *Георгија Бранковића*, простран је поглед Његов и дубока мисао архипастирске бриге и старања Његова.

Зна и осећа Он тугу и невољу цркве Своје, познаје јаде и потребе целога живота нашега. И хтео је свему томе да помогне, јер љубио је и љуби све, што му је Промисао Божји, воља народа и превишња милост љубљена **Владара** повериле. Али није у свему успео, није све могао. Јер, што нам је давао писмо увек примили, што је поправљао ми смо и кварили, што је градио ми смо и разграђивали, што је и могао — други су одмагали.

На опет, учинио је и успео је много. Учинио је више, него ико пре Њега. И у томе је величина патријарха *Георгија Бранковића*. Његовз је воља, у раду том, продукат разума и искуства, и зато се није сламала никад; Његова мисао је здраво и једро чедо дубоког уверења и зато се није повијала; Његова доброчинства су породи архипастирске љубави и зато их нико није могао ничим обуставити; Његова љубав цркви и народу је срасла са великим срцем Његовим и зато је нико није могао ничим, ни ослабити, нити озловољити.

Обични би људи у приликама патријарха *Георгија Бранковића* изгубили и љубав и срце; воља, енергија, агилност — све би их оставило. Патријарх *Георгије Бранковић* је снага која одолева, он је див — којега људи сломити не могу. Јер Он је апостол воље Божје, Своје цркве и патријарашкога задатка.

Капу доле, и — хвалу Му принесимо!

*

Десетогодишњица патријарховања патријарха *Георгија Бранковића* исписаће историји нашој: и драгоцене листове Његових успеха, и светле и поучне листове великих покушаја Његових.

Што је стајало до пожртвовања и добре воље, и што је лежало само у

знаци и моћи патријарха *Георгија Бранковића*, то је и оживотворио. Поколења ће та дела благосиљати, њима се поносити и на њима градити даљу будућност сигурнијих дана и лепшега напретка цркви и народу.

Што је било изван домашаја личне воље и снаге патријарха *Георгија Бранковића*, да поправи и излечи, да поврати и учврсти, на многим странама народно-црквених нам потреба, а нарочито автономије наше, а што је за данас још остало тежњом и покушајем Његове племените душе, родољубива срца и широкога погледа патријарашкога, — ако се и не узмогне оживотворити за Његова патријарховања — јесте и биће, све до остварења свога, светао и речити путоказ и доцнијим наштајима: шта им је задатак. Биће им књига и школа, сведок и аманет, да им ваља наставити и оживотворити, што је патријарх *Георгије Бранковић* оживотворити хтео и покушао, а није могао до данас, — зар зато, јер још није напршено доба искушења и патња наших.

Али је наша топла молитва, да то доба брзо мине. Молитва је наша, и у очи сутрашњега светлога и историјскога дана, што ју приносимо Господу Богу и Победоносцу св. Георгију, да доброме патријарху нашем *Георгију* умноже и дане живота, и снагу патријарашкога жезла и моћ Његових тежња, те да у слави Своје цркве, у срећи Свога народа и у радости Своје патријарашке љубави, узмогне прославити победу и славу остварених жеља Својих, Своје цркве и народа.

Не буде ли суђено тако, задужио нас је патријарх *Георгије Бранковић* и до данас. И нас и потомство наше.

Нисмо пророци, али као да духовним очима прозиремо у будућност, гледећи праведно и благодарно потомство наше, како са пијететом захвалности одаје хвалу и са поносом спомиње име великога патријарха *Георгија Бранковића*.

Који се бојимо потомства, а који смо и сами кадри праведни и захвални бити, принесемо сутрашњој слави хвалу своју, свој дуг.

Пред величином дела и свију доброчинстава сутрашњега узвишеног *Слављеника*, кликнимо да нас небо чује, кликнимо да нас земља разуме:

Да живи Његова Светост, патријарх српски Георгије Бранковић!
Слава патријарху Георгију Бранковићу!

Протопрезвитер **Јован Јеремић.**

У ДОБАР ЧАС!

(ПРИЛИКОМ ПОЛАГАЊА ТЕМЕЉНОГ КАМЕНА ЗА БОГОСЛОВСКО СЈЕМЕНИШТЕ У КАРЛОВЦИМА).

Здрав религиозан живот народа зависи од добрих свештеника. Главна и најглавнија је дужност црквеног начелства, да се побрине за завође, у којима ће се подвана лица науком, обуком и разумном дисциплином за такве свештенике спремити, — и да се тако спремљена лица посвете, пошљу и овласте, да у извјесном кругу или округу или заводу врше дужности трудног звања свога, а поставивши питање о томе, како ће црквено начелство ту најглавнију своју дужност најбоље извршити моћи, одговара наш историк и дугогодишњи учитељ и управитељ у нашем богословском училишту, г. архимандрит *Иларион Руварац*, у истој расправи својој на које сам горње ријечи навео, овако: *Без Семинарије, без добро уређене и будно надзиране Семинарије, то се не може* (Шта се и како се и с које се стране досле покушавало, да се и код нас оснује семинарија за кандидате свештеничког реда? Н. Сад 1887. стр. 49. 48).

Врсна глава нашега умника није тај одговор измислила, г. архимандрит *Иларион* није с тим својим одговором унио међу нас нову мисао. Не. Он је само

дао израза тврдом увјерењу својему, да је *етара мисао* о оснивању *семинарије* за наше свештеничке кандидате *добра* и *здрава*, те да треба да се и у *дјело приведе*.

А мисао о таквој *семинарији* код нас дозрела је већ 1774. године и добила је израза на сабору нашем, који је те године држан.

Дотле протекло је већ 80 година како се овећа маса нашега народа у земљама ћесарским настанила. И маса та није била без главе. Њој на челу дошао је *патријарх* са *владикама*, *војводама*, а касније опет *патријарх*. Па ако је ијеровати, српски пресељеници у ове крајеве нијесу били голи и боси.

И баш зато се човјек мора чудити, да је поглаварство тадашње црквено и народно пропустило пуних 80 година, а да у новим приликама не покуша ништа учинити за бољу спрему пастирâ у цркви и народу.

Но још чудније је да се од 1774. године, па ево све до данас, није код нас привела у дјело тада већ дозрела мисао о *семинарији за свештеничке кандидате*, када се зна да су сабори наши, митрополити наши и патријарси, епископи и многи наши велики родољуби, међу њима и неумрли *Сава Текелија*, устајали и војевали за њу, па чак и државна власт у њеко доба исту је форсирала!

Ми остадосмо у глибу, а људи наши знали су шта им ваља чинити, да се из глиба извучемо. Вртоглавица нас је спопала, ми се вртисмо у наоколо, упињасмо се из петних жила да у вис скочимо, а знали смо на који би начин могли смишљеним, одмјереним, али и сигурним кораком напријед коракнути и напријед поћи и ићи. Знали смо то, а ипак се вртисмо и скакасмо и затворисмо очи своје, да не виде пута којим треба да идемо!

То је судбина наша. То је судбина оних који хоће да живе, али нијесу у стању растати се са оним што за привилан живот треба жртвовати...

И дочекали смо ево *Бурбев-дан 1900.* године, док се нашао човјек, који је кадар принијети прву жртву за остварење завјетне мисли многих својих претходника.

Патријарх **Георгије** *удара темељ семинарској згради, коју ће да подигне из својих средстава кандидатима свештеничким, народу свом, цркви својој.*

Читав један вијек и четврт другога мораде проћи, да се учини оно што је сабор наш 1774. године прогласио потребом. Заиста жалосно!

Али и у жалости тој ваља нам се радовати овом дану, који су многа покољења прије нас изгледала, овом *Бурбев-дану*, који тако дуго није свануо. Сада свиће, дај Боже, у добар час!

Не могу и нећу сада овдје понављати све оно што сам већ прије седам година изнесно у доказ, да нам је завод, којему дарежљива рука *Његове Светости, Преузвишеног Господина Патријарха нашега* **Георгија** темељ удара, пријеко потребан (види „Срп. Сион“, год. 1893. бр. 5. и 6). Није овдје згодна прилика да се враћам на оно, што сам у годишњим „Извештајима о православ. срп. богословском училишту“ нашем у неколико пута већ о томе питању истицао и што сам у своје доба, на позив светога архијерејског Синода нашега, о томе напоминьао и предлагао. *Свака ријеч у томе питању сваштавала се у ванају за интернатом, за семинаријом, добро уређеном семинаријом, без које су и наши стари знали, да нема ваљане спреме свештеничке, без које ниједна црква, православна и неправославна, и не мисли на спремање свештеничких кандидата.*

Православна *руска* црква троши милијоне за своје интернате уз духовне своје семинарије и академије, православни *Грци* просе по свијету да такав свој завод на Халки одрже, *римокатолици* широм свијета жртвују безброј новца за интернате уз духовне школе своје, *протестанти* чувају од старина нашљебени интернат свој у Тибингену и министар просвјете великог њемачког царства сниује и премишља, како би протестанти у Њемачкој дошли до још којег таквог завода. Па нијесу само *цркве*, које у добрим интернатима хоће да нађу сигуран ослонац

за се. У *свијету* жеље интернате и за *средње заводе*, па и за *велике школе*. *Њемац* завиди *Енглезу* за његове интернате, *Француз* иде у *Енглеску* да проучи уредбу тамошњих интерната, па да код своје куће пропагира мисао о преустројству француских интерната, а високи државни чиновник великог *руског* царства, широм свијета познати *К. П. Побједоносцев* приповиједа својим Русима о том неуморном настојању напреднога свијета, да дође до добрих интерната (види „Новая школа“. Москва 1898). А ако нијесмо слијепи можемо и у *својој домовини* видјети, како се други паште да подижу школе са интернатима. Поред два интерната (римокатоличког и унијатског) у *Загребу*, подигнут је и трећи, такозвани племићки конвикт, па четврти поред учитељске школе, па пети поред обртничке школе и шести поред гимназије у *Госпићу*. И то још нијесу сви у *Хрватској* и *Славонији*.

Зашто то све? Сигурно за то што свијет зна, да школа постиже своју сврху тек уз добар интернат.

Свијет зна то, а знамо то и ми. Или смо зар били заспали када се стварао учитељски конвикт у *Новом Саду* и отворио интернат уз учитељску нашу школу у *Пакрацу*? Не, нијесмо спавали тада. Ми смо знали шта се хоће, ми смо благосиљали ту мисао, прилагали смо, разносили смо позиве на прилагање, објављивали смо имена приложника, пропагирали смо та подузећа и чинимо то све до данас, па ћемо чинити, ако будемо паметни, и у будуће.

Наш сабор још 1892. године расправљао је, колику своту да издучи из прихода митрополита-патријарха нашега, а ради издржавања *богословске семинарије*. И где, на осмитку *двогодишњега дана Вуковскога*, они који се зову вођама нашега народа, они који хоће да су једини и искључиви преставници и заступници непомућене мисли народне и будне свијести његове, ти грме са висине своје *прошла богословске семинарије!* Они су сада у *принципу* против семинарије! Против богословске семинарије! Принцип пак тај њихов само је ad hoc. . .

Разумијемо их. Десетинама година већ дува у атмосфери нашој оцима нашим непознати вјетар и гоне се по њој струје, од којих црква треба да заклања народ наш. Све што је запливало тим струјама, све то мора бити противно јачини цркве. . .

Али баш зато треба црква да јача умом и срцем својих служитеља, вољом и снагом њиховом, марљивошћу и уредношћу њиховом, мудрошћу и ревношћу њиховом. А да се они тијем, па и другим потребним својствима наоружају, треба зато и згодна школа, која неће давати само знање, него ће моћи дјеловати и на срце и на вољу и на сву духовну, па и тјелесну природу оних који се за службу цркви спремају, треба уз богословски завод, још и богословско сјемениште, или интернат, потребно је не само *училиште*, него и *васпиталиште* за оне, који ће се за Христа у свијету борити.

То васпиталиште неће им ништа сметати да се они жене, да заснивају породице, да с народом живе, за њега да живе и за њега да умиру. Неће оно у том сметати ни нашим *српским* поним свештеницима, као што не смета ни *руским* и као што не смета ни *српским у Далмацији*, гдје већ данас вальда и нема живог ниједног свештеника, који није из сјеменишта изишао.

Велимо: неће сметати. А говоримо то у увјерењу, да ће дарежљива рука *Његове Свештости патријарха нашег* **Георгија**, која удара темељ поклону својему, агради за богословско сјемениште, простријети дарежљивост своју и на *прикладно уређење* те зграде и да ће воља и брига *Његова* збринути се и за *христољубиво живљење* оних, који ће се у тој згради спремати за најтежу и најузвишенију службу у цркви нашој и народу нашем, и да ће увиђавност *Његова* завести у том васпиталишту све *потребне уредбе* за *правилан развитак* и *ума* и *срца* и *воље* њихове.

Такво васпиталиште треба уз богословско училиште наше, таквом се радујемо, гледајући *српског патријарха* где полаже темељ богословском сјеменишту и због тога се молимо Богу, да дјело *Његово* благослови.

Његова Светости, преузвишени господин патријарх наш **Георгије** полажући темељ тој згради извршује своју најсветију дужност. Не. Требао сам рећи: извршује оно што је била најсветија дужност свију његових претходника, свију који су пре Њега стали у столицу православних српских архиепископа — митрополита карловачких и патријараха српских. Оно што они нијесу хтјели, или што они нијесу могли, *Он* хоће, *Он* може. *Он* се може растати са двије стотине хиљада круна, *Он* хоће на потребе своје цркве своју ту да жртвује, *Он* осјећа и уноја да је то цркви својој дужан и *Он* плаћа тај од претходника *Његових* неисплаћени дуг.

Томе се треба поклонити. То треба признати. Само са најчистијом благодарности треба то примити.

Већ давно смо запали у тешки живот. Нешто други, а још више ми сами криви смо томе. Из црна дана дуготрајна никако да се извучемо. Па ето нам овогодишњег *Ђурђевдана*. Хоће веселији да нам сване, ако смо само весељу ради.

Нађимо се на уранку *Ђурђевског овог дана* уз *Патријарха* свога, да *Он* буде с нама веселији, да будемо с *Њиме* јачи.

У часу када *Он* извршује најсветије своје дјело, у часу када *Он* за друге исплаћује вјековни дуг цркви и нама, нађимо се уз *Њега* сви, и када *Он* чекићем куцне по темељцу богословског сјеменишта, одазовимо се сви искрени: *Бог да прости! У добар час! Бог иланско дарежљивој руци српског Патријарха! Бог живио великог добротвора српске Патријарха* **Георгија!**

Карловци, у очи Ђурђевдана 1900. *Ј. Вучковић.*

У СЛАВУ

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

Српски народ мало има
Сретних часа, сретних дана;
А још ређе мајка рађа
Родољуба-великана!

Али Божја воља беше
Њој нека је вечна хвала;
Што је Тебе сјајном митром
Даривала — увенчала!

Да с престола светог Саве
Можеш чинит' добра дела;
Поред којих увек биће
Твоја слава неувела!

Школи нашој заштитник си,
Она Твоје чедо драго;
А школа је српском роду
Драгоцено, мило благо!

Бело брдо и Сантово,
Па тај Кулпин, место Твоје,
Школе дивне — Твоји дари,
Вечну хвалу Теби поје!

У Сомбору подиг'о си
Храм просвете диван сјајан;
Да потомству увек прича
Како ти је спомен трајан!

Да сведочи жеље Твоје,
Чисте душе, срца чиста:
Народ, црква, школа наша
Да пропева да заблиста!

Поред Саве Текелије
И Твоје ће име сјати;
Потомство ће име Твоје
Са поносом спомињати!

Јер ће спомен Твојих дела
После мрака да засјаји;
Познаће јој праву вредност
Тек доцнији нараштаји!

Сергије Попић

НАРОДНО-ЦРКВЕНИ УСТАВ.

Било је то пре 10 година о светој литургији у саборној цркви карловачкој. Још ми и сада лебди пред очима онај свечани и узвишени тренутак, када је *Георгије Бранковић*, изабрани и потврђени архиепископ карловачки, митрополит и патријарх српски, ство први пут чврстом ногом на престо Арсенија патријарха, узео у своју снажну десницу крму брода српске митрополије те стојећи у светоме храму, окружен народним црквеним сабором и својом милом паством а пред преузвишеним представником свога краља, заклињао се именом Божјим: да ће бити владару своме веран, отаџбини својој одан, да ће бити у сваком раду и подузећу своме отворен и искрен, чврст и непоколебљив — пун увек добре воље и неуморим у тежњи за свим оним, што се клони на добро, на корист и на унапређење српске православне цркве, школе и просвете — а у границама црквених и земаљских закона.

Сећам се и оне знамените седнице нашег народно-црквеног сабора од 30. априла 1890. када је Његова Светост *Георгије Бранковић* као нови патријарх српски заузео први пут председничку столицу у сабору, те на поздрав сабора, који га сусрета поверењем и симпатијом одговорио исто тако топлим поверењем и обећао: да ће враћати љубав љубављу, да ће неговати везе узајамне слоге и споразума најусрдније и напокон изрекао оне знамените речи:

„Онај *циљ* према којем сви свој рад удесити морамо, *јесте одржање и утврђење наше православне српске народне и црквене и њених религиозних и просветних установа, уз очување њеног значаја*, по којем ће је с једне стране остале православне цркве својом истоветном сестром признати и по којем ће је с друге стране православни српски народ у земљама угарске државе својом српском прадедовском црквом поштовати.

„Автономија, која српском православном народу у погледу црквених и просветних дела његових, на темељу превишњих повластица и земаљских закона, припада, јесте *средство*, помоћу којег ћемо се истакнутом циљу што већма приближити и исти постићи.

„*За ту народно-црквену автономију најискреније поштујем и признајем*, а сведок томе је моје многогодишње суделовање у раду српско-народног црквеног сабора око стварања исте и моје деловање у авању епископа и начелника епархијске управе у Темишвару, које се свагда кретало и равнало према превишње одобреним саборским уредбама.

„Уређење те наше народне црквене автономије још се тако рећи у повоју свом налази, али Божјом помоћу и *држећи се у свему закона*, ја се надам, да ћемо доживети: да автономија та буде јака и снажна, животна и спасоносна по нашу цркву.“

Овај узвишени циљ, кога је уочио патријарх *Георгије Бранковић* на првоме кораку своме којим је пошао према њему, није испустио, за ових минулих 10 година дана свога митрополитског и патријарашког деловања, ни за један часак из вида.

Договарао се са Саборима, Саборским Одбором, са нарочитим саборским одборима петнаесторице, споразумевао се са одбором једанаесторице, са одличним првацима нашега народа, ваздa вољно, стрпљиво и неуморно, у безброју седница, састанака и договора, а све о томе: како да се народно-црквеним уставом источне православне српске цркве у опсегу српске митрополије у земљама угарске круне, уреди автономни положај цркве према држави, како да се, споразумно са јерархијом, среде сви унутарњи односи наше свете цркве према њезином значају, позиву и потреби.

Све што је рађено међутим у автономноме делокругу власти наше свете цркве око текућих послова, сложено је у записницима седница истих власти, у којима је на-

тријарх *Георгије* неуморно председавао и послове вешто руководио, а изложено је верно у извештајима Саборског Одбора о раду томе од год. 1890—1900.

Где говоре факта, јасном и необоривом истином — ту злобни језици и пакосна пера узалуд изврћу, вређе и клеветају.

Неуморно настојавање патријарха *Георгија Бранковића* да црква наша након 30 и више година дође до сталног устројства своје автономије — прибележио сам себи у безброју верних бележака у свима оним поверљивим договорима, у којима сам од год. 1890—1898 као саборски посланик учествовао, делом у Ср. Карловцима на позив патријархов, делом пак у Будимпешти на позив државних министара.

Није ми намера да овом свечаном приликом, када се пуном душом радујем овоме најновијем епохалном делу Његове Светости патријарха *Георгија* у корист народне просвете, износим тај рад на јавност. Биће томе скорим згоднијег повода.

Поменућу овом приликом укратко само две ствари.

Патријарх *Георгије* је са члановима садањег Саборског Одбора, после дугог и мучнога преговарања, нашао ону златну средину, на којој се сусреће вршење права државног врховног надзора над српском црквом са уживањем њезине законом ујемчене автономије.

То је срећено и јасно изложено у „*Предлогу српског православног народно-црквеног саборског одбора за народно-црквени устав.*“

Др. Светозар Милетић је отац народно-црквеног автономног устава за нашу цркву, јер је он, на предлог саборског одбора од год. 1870., *први* сачинио: „*предлог за основни народно-црквени закон о црквено-народној управи Патријаршије и Митрополије Српске*“ — и обнародовао га у своме листу год. 1871. и 1874.

Кад се данас сутра обелодани повесница рада нашега народно-црквеног сабора од године 1897. — увериће се свако: да је Његова Светост патријарх *Георгије* имао право да рече на народно-црквеној конференцији од 8. јуна 1898. саборским посланицима: „Није се сабор разишао ради неспоразума са епископатом — него што нисте узели народно-црквени устав у претрес. Узмите устав у претрес — па већина саборска решава“.

На безброју договора саборских посланика свију странака са члановима Св. архијерејскога Синода нашег, претресена су сва спорна питања око унутарњега автономног устројства наше цркве. Утврђено је: да у свима питањима може да се спразуме Сабор са св. Синодом — једно је једино питање спорно а то је привремени саборски изборни ред од. год. 1870., односно она одредба његова, по којој световни и свештенички изборници бирају заједнички и свештеничке чланове народно-црквеног сабора. —

Ово једно једино питање је онај камен, о који се још спотиче данас уређење автономије наше митрополије.

Ради овога питања диже се у народу нашем узбуна против јерархије наше цркве — ово је питање Пандорина скрињa из које извире сва узрујаност, неповерење и непријатељство међу нама синовима једне исте свете цркве и народа, те устајемо један на другога исто као и најљући крвници и радимо сви сложно и братски, али само — на својој пропасти.

Како суди Његова Светост патријарх *Георгије*, наши епископи, сва јерархија наше Цркве, о овој ствари, рекао је јасно и гласно патријарх *Георгије* у седници нашега сабора дана 3. јула 1897. овим речима свога говора:

„На питање, откуд и зашто је јерархија крива упитној узрујаности и неповерењу? одговара се са многих страна: отуд и зато, што јерархија иде за тим, да силом (а помоћу високе власти) одузме од народа стечена автономна права.

„Славни Саборе! Ја потпуно схватам и сасвим разумем, шта је то, кад се

каже: јерархија хоће силом да одузме, дакле да отме, од народа неко право. Ја то, као што рекох, потпуно разумем; али не разумем и не могу, славни Саборе, да разумем, од куд се долази до таквога тврђења? И не знајући тога, ја морам то не само одлучно порећи, него управо као увреду за целу јерархију свечано и најодлучније одбити.

„А за што?

„За то, што ни ја, ни епископи ове митрополије, не идемо за тим, да се такво што збуде, то јест, да се од народа отме буди какво његово право. Али пра̀во пра̀во. *Оно, за чим идемо и ја и епископи, састоји се у том: да се народно-црквене аутономне уредбе донесу у складу са основним правилима наше свете православне апостолске цркве; дакле, да се одређења коначнога народно-црквенога аутономнога устројства не косе са правилима, учењем и карактером једне, свете, саборне и апостолске цркве наше.* Ако у којој уредби аутономној има таквих одређења, разуме се по себи, да ми морамо њих за тим, да се то уклони, јер је црква мати наша, и чувајући њезина права очуваћемо и своја. Но дакле, је ли то отимање? Је ли то издаја? Ни једно, ни друго. То је пре свега питање уверења, којега без сумње може слободно имати и епископ као и сваки други члан наше цркве и нашега народа. Али и да нема тога уверења — немамо и морамо имати смелости, да кажемо, да је то неоспорно и наша еминентна дужност, дужност неминовна; јер нас везе на то пред лицем целе цркве положена епископска заклетва наша.

То су наше тежње. Но ја одмах и додајем још и ово: *те своје тежње хоћемо лучно, али законитим путем да остваримо. Не можемо ли их законитим, тим једним правим путем, оваплотити — ја и господа епископи не ћемо ударити странпутицом, ни у безакоње; јер нам је пречи* **мир у цркви**, *него насилни повратак баш од јерархије одузетих права. Ми то чинимо и чинићемо не само мира ради, него и са тврдом вером, да ће праведна ствар пак, кад било, мирно решење своје.*“

Ја сам у дубини душе своје уверен: да је Његова Светост српски патријарх *Георгије*, да је јерархија моје свете православне српске цркве, родољубивим тежњама и истрајним радом у славу Божју, на корист свете цркве и милога српскога рода на правом путу, — подупирао сам тај рад пада вољно, одушевљено, искрено и отворено, по своме уверењу, свом својом скромном снагом и делом и словом и подупираћу га и од сада докле год је на томе путу. Молио сам се и до сада, а молићу се од сада још нећма Богу да: „Козакшимъ дрѣгъ дрѣга да единомі-слімъ испокѣми: Оца, Сина и свѧтаго Дѣха!.

Слава Ти патријарше српски *Георгије!* — Сјајно си искупио своју реч, коју си нам заложио, кад смо Те оно пре 10 година саборно изабрали за архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српскога, и Ти нам на радосни глас о Твоме избору још радоснije одговорио: »*Ако ми Бог милостиви даде живота и здравља — захвалићу се народу своме на избору тиме: што ћу му подићи православну српску богословску семинарију у седишту српске патријаршије!*«

У добри час јој темеља положио, у боји је осветио и дуго је гледао: како успешно дела у славу Божју, у корист Твоје свете цркве и милог српскога народа!

Чика-Стева Васин Поповић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Високопреосвештени Епископи.**) За сутрашњу прославу и светковину Његове Светости. преузвишеног господина патријарха *Георгија* и освећење темеља Семинару приспели су у Карловце високопреосвештени г. епископ Будимски *Лукијан Богдановић* у петак брзим возом, а високопреосвештени г. епископ Горњо-Карловачки *Михаило Грујић* данас у суботу пре подне особним возом. Високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан Шевић* доћи ће сутра на сам дан прославе. Високопреосвештени г. епископ Пакрачки *Мирон Николић* испричао је свој недолазак болешћу.

(**Књижевни одбор Матице Српске**) имао је 20. априла (3. маја) о т. свој месечни састанак под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Председник јавља о смрти Јована Ђорђевића, члана Књиж. Одељења и почасног члана Матице Српске. Пошто је устајањем са усклико „Слава му!“ тренутно одана почаст покојнику, решено је, да се умоли Књ. Одељење, да одреди једног члана, који ће у спомен и славу покојникову говорити

—

У Русији.

(**Православно мисионарско друштво у Русији.**) Прошле године бројало је ово друштво 14.427 члана. У току године приход му је износио 529.267 руб., а расход нешто преко 487.000 рубаља, док цео друштвени капитал износи 1,238.155 руб. (преко 3 мил. круна). Трошило је на уређивање и издржавање мисионарских школа пр. год. — 98.914 руб.; на уређивање и издржавање мисионарских цркава — 18.721 руб.; на потпомагање новообраћених у крило православне цркве — 6.888 руб.; на издавање књига — 6.500 руб.; на путовања мисионара — 7.985 р. и т. д. Но, највећа пажња обраћена је на школе, те је међу осталим недавно асигновано на градњу и издржавање дворазредне школе у прибежишту близу Астрахана — 12.000 рубаља. Успех нам мисије у пр. г. био је овакав: у алтајској губернији крштено је 449 људи, у забајкалској 311, јенисејској 33, иркутској 1.199, камчатској 178, киргиској 59 и обдорској 28, а најпосле у Јапану крштено је 970 људи. Свега у Европској Русији, Сибирији и Јапану обраћено је пр. год. из мухамеданства и језичништва у Хришћанство 3.539 особа, оба пола. Од како пак друштво постоји (21 год.) преведено је из мухамеданства и језичништва 120.000 особа, а потрошено је на мисионарске потребе око 6,000.000 рубаља.

(„Странникъ“).

—

Разне белешке.

(**Против реверса**) Од кад су црквено-политичке реформе у живот ступиле, римокатоличке се свештенство на штету протестаната још више користи реверзима, и тера с њима праву пропаганду. Док је био у животу закон од г. 1868., по којем се мушка деца из мешовитог брака имају крстити у очевој, а женска у материној вери, донде су протестанти могли и законом у руци да се боре против пропаганде римокатоличког свештенства, које је узимало реверсе од мешовитих брачних парова. Али од кад су црквено политичке реформе укинуле закон од г. 1868., од тог доба римокатолички свештеници слободно могу узимати реверсе, и они се том слободом и сувише користе нарочито на штету протестаната. Закон оставља наше брачном пару, да се пре ступања у брак споразуме. у којој вери да им се крсте брачна деца. Пошто пак римокатолици пре ступања у брак иду своме свештенику на исповест (протестанти не иду), католички свештеник употреби сав свој утицај, да их наговори, да децу у римокатоличкој вери крсте, и узму о томе реверс. На тај начин многа су деца у протестантском оца или матере крштена у римокатоличкој вери, и тако су случајеви тако учестали, да протестанти отворено говоре о римокатоличкој пропаганди. И што је најгоре, против тих реверса не пружа сада закон никакве заштите. То зло донеле су протестантима црквено-политичке реформе, за које су се они најжешће борили. Сада се кају и траже, да се законом одреди, којој ће вери припадати деца из мешовитог брака.

(**Како је постало име Славен?**) Познати филолог-слависта проф париског универзитета Бодуен-де-Куртене на историјском међународном збору пр. г. нашао је следећи резултат свога истраживања о пореклу имена „Славени“. „Ике „Славен“ — вели он — случајног је порекла, а дали су га странци. Ти странци, а пре свега Римљани, господари у своје време сих других суседних народа, добивали су често слуге робове, већином из оних крајева, који беху насељени људима безименим т. ј. без једног општег за све имена, а од којих воде своје историјско порекло данашњи т. зв. славени. Поједине особе тога народа имале су обично увек имена сложена, која се свагда завршаваху са -слав (за мушке), слава

(за женске), а то је одговарало грчком κλῆς (Ἀγαθοκλῆς, Θεμιστοκλῆς...)... „Како ти име?“ питао је господар таковог роба или слугу. Одговор је обично био: Брашислав, Јарослав, Владислав, Станислав, Борислав, Радислав, Метислав, Мирослав, Светислав... Први део тих сложених имена пиштенију је на римско ухо и из римске пакети, те је као сталан назив свих тих робова остало само -слав, а с представом овог сада опћег имена слав, латинск. slavus, sclavus, сједниила се с једне стране представа етничког поретка, slavus, sclavus, као народ с извесним језиком; с друге стране пак представа неслободног раденика, раденика принуђеног да ради „slavus“ у друштвеном смислу. А рад у очима слободног Римљанина беше нешто наварно и срамно...“ „И тако, продужује уважени професор, ми према томе сматрамо врло природном предпоставку, да је „slavus“ одузето од многих личних славенских имена, која се завршују са -слав, а именовши се затим према законима романског фонетичког подударања у латинск. sclavus, талијан. schiavo, фламанско sclaf, француско esclave... постала је етничким (опћенародним) именом славена. На тај ето начин Римљани су окрстили Славене. Славени пак примили су то име од Римљана и променувши кратко *a* са гласним *o*, додавали су му овај или онај славенски суфикс, те су тако постала посебна имена, као н. пр. словенин, словак, словинац, словенац... Али међу самим Славенима називаху се именом „Славени“ испочетка само они, који су живели у непосредном додиру с народима романским и с другим западним суседима. Као назив, опћи за сав народ, име то, које Римљани дадоше, раширило се међу осталим Славенима путем литературе и ерудиције. А и данас још ни руски, ни пољски (а ни српски) прости народ нема појма о свом „славизму“, док словенски народ Краљске и Горице називао је себе до недавно само Крањцима и Горичанима, неупотребљујући никад за означење своје народности назив „Словенац“.

(Сиб. Вед.) Р. Гр.

(**Исправак.**) По писменој обавести суда у Лозани, благопокојени епископ Антоније Нако преминуо је дана 9. (22.) априла о. г., а не 11. (24.) као што је прва вест гласила.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. 20 ex 1900. 34 1—3

ОГЛАС ДРАЖБЕ.

Управа манастира Кувеждина расписује јавну усмену дражбу на маљак за дан 11. (24.) маја 1900. у 2 сата по подне за следеће радове:

I. Оправка црквеног торња,

а) дуњерски рад са материјалом К. 319·20

б) лимарски „ „ „ К. 754·00

II. Оправка цркве,

а) претресање црквеног крова и заливање, кречење торња и цркве с поља . . . . . К. 476·93

III. Оправка манастира.

а) претресање и заливање кровова и кречење зидова . . . . . К. 1112·90

Укупно круна: 2663·03

Ставка I. лицитира се посебно. Сваки дали услов може се сазнати у писарни управе.

Манастирска управа.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 33 2—3

На основу закључка овомесне црквене скупштине, овим се расписује јавна усмена дражба на маљак за оправљање парохијског стана која ће се дана 30. априла (13 Маја) у 3 сата по подне у школској дворани у Илинцима одржавати.

Поједине радње стају и то:

1.	Тежачке радње	4 К.	54 пот.
2.	Зидарска радње (матер.)	1219 К.	72 пот.
3.	Лимареске радње . . .	168 К.	28 пот.
4.	Тесарске радње . . .	1481 К.	36 пот.
5.	Столарске радње . . .	1222 К.	16 пот.
6.	Пекарске радње . . .	180 К.	— пот.
7.	Кровареке радње . . .	49 К.	80 пот.
8.	Зидарске радње . . .	550 К.	40 пот.
	Укупно	4876 К.	26 пот.

Сваки дражбоватељ пре започете дражбе дужан ће бити у руке председнику подожити 10% јамчевине.

Прорачун и условља могу се разгледати сваки дан код парохијског звања.

Илинци 2. (15.) априла 1900.

Миливој Борић, парох. Иван Митровић, председник

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишгву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 230.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 18.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 30. априла 1900.

Говор

протопрезвитера Ј. Вучковића

на Ђурђев дан 1900, приликом полагања темеља за богословско сјемениште у Карловцима.

Три пута је осњећена десница *Ваше Светости* ударила зидарским чекићем по камену том и са та три ударца посветили сте оно, што ће се на камену том подићи, слави триједнога Бога, а глас трију тих удараца заорио се по садашњости, одјекнуо је у прошлост и разлијеже се далеко, далеко у будућност, па зове нас из садашњости да се радујемо дану овом ђурђевском, објављује мир онима у прошлости и буди покољења из будућности на нов живот.

Да чудотворна трократна ударца! Одјеку његову одзивље се пријеме. Прошлост се враћа да у њему нађе очекивани мир, садашњост плива у жељеној радости, а будућност се спрема на благодарно признање.

Прошлост, садашњост и будућност мајке наше, свете цркве православне и народа српског у њој, састају се у часу овом, на мјесту овом, да виде српског патријарха на светом дјелу, да му цјеливају чело, које је смислило и руку, која изводи дјело то свето . . .

Као сиротица вјековала је мајка наша, света наша црква, без куће своје, у којој би могла на срцу својем одхрањивати потпору себи. Посрамљена руменила је међу сестрама својим, што без куће своје не може да одњегује прле синове небеском женику својему, Господу нашем Исусу Христу. Једна кукала је под пљуском приговора, искрених и зломишљених, што јој баштина дивља, а она нема довољно спремљених радника, да их пошље на дјело питомљења. Грозничаве погледе своје обраћала је и уздрхтале руке своје пружала је и са пуно очекивања сретала је сваког сина својега, који се у њој пењао на високо мјесто начелништва; молила је, преклињала је, да јој дигну комад крова, под који би она скупила дјецу своју, будуће служитеље своје, потпору своју.

Али заман је погледала, бадава молила.

Они бише, па и премину́ше, а њу једну оставише, да опет сиротује, да румени од стида, да се мучи и злопати са оним што јој свијет у службу натури и у мукама и патњама својим да уздише и даље, да жали на прошлост и да јој пребацује и са неиспуњеним надама да иде у будућност непознату, несигурну...

И једница сиротица једва дочека, да јој сване весели онај дан, лијепи онај Ђурђев дан.

Бог ће дати да не буде прекасно кад је она угледала првог сина свог, гдје с литијом полази на ово мјесто и с молитвом овамо долази, да утјешни мајку, да удари зидарским чекићем по камену овом и гласом ударца тог свог да јој рече: *утјеши се, не плачи, убриши сузе, разведри чело своје, подигни главу и слободно погледај у свијет; сво ти куће за дјецу твоју, за поћипору твоју, за оне који ће ти служити онако како ти желиш. Ја ти је дајем. Теби на радост подижем је. Поклањам је тебе на утјеху, а народу мојему на корист. Плакао ти дуг, који не плаћаше они који су прије мене били, на скидам бригу ту са оних који ће за мном доћи!...*

О, да слатке ријечи, коју слуша и небо и земља, којој се радује прошлост, која миљем пуни садашњост, која разведрава будућност!

Дуси отаца наших из прошлости надносе се сад над нама, над мјестом овим, осјећајући олакшање које им доноси дјело патријарха **Георгија**. Кости њихове у гробовима тамо, долазе до мира, јер патријарх **Георгије** ударцем чекића по камену овом затвара уста жалбама, приговорима и пријекорима дуговјечним, који досизаху до костију њихових у гробовима. Са гробова њихових свалује се у часу овом спиљ терет неостварених и неиспуњених нада и очекивања, која је полагала мати црква на оне који у тијем гробовима почивају. Скида га патријарх **Георгије**, полажући камен овај у темељ овај! Олакшано је гробовима њиховим, смирене су кости њихове, опроштене душе њихове, па се зато и одзивају на глас ударца патријарха **Георгија** по камену овом и надносе над главом његовом, благодарно благосиљајући час опроштења свога и опроститеља својега, а утјешена мајка, света црква наша, радосно прима милошту првог сина свога, патријарха **Георгија**, и предаје је у аманет будућим покољењима, да знају, да је на столици православних српских архиепископа и митрополита карловачких и патријараха српских сједио муж, који је имао срца за мајку своју, који је имао духа да разумије садашњост, који је имао милосрђа спрам прошлости и воље и снаге да утемељи бољу будућност цркви својој и народу својему.

Све то извршује патријарх **Георгије** у часу овом и прошлост му кличе: *хвала*, садашњост се одазива са: *живио*, а будућност га срета са: *слава ти за дјело твоје Ђурђевданско и за друга твоја добра дјела!*..

Дјело Ђурђевданско почело је.

На мјесту овом, које је познана стручњачка глава прогласила прикладним, по линијама које је вјештакова рука повукла, око камена овог, а из печене земље ове и осталог што је за то потребно, сложиће вриједне руке раденичке, све на трошак Његове Светости, патријарха **Георгија**, кућу за *богословско сјемениште* наше митрополије. Набрзо ће се намијенити лице овог простора жртвама *Његове Светости* и није већ далеко дан, у који ће сунце Божје обасјати зграду велику и лијепу, богословско сјемениште, *дар патријарха* **Георгија** *цркви православној и народу српском!*

Али, ма како велико и лијепо било оно што ће људске руке на мјесту овом подићи, биће то ипак зидови, леденi и мртви, па ће их требати загријати, требаће им живота дати, да буде топло онима који ће се у њих уселити, да не закржљави живот тијела, срца и духа њихова у мртвилу ледених зидова, који ће овдје ницн. Та и тамница се прави из овакве печене земље, али она ипак убија живот. И касарне наше слажу се из истог оваковог стврднутог блата, али оне не развијају срце у правцу питомости. Па и уточишта за свакојаке невољнике у свијету, нијесу од друкчијег материјала,

али она слабо дају духу полета. А кућа што ће овдје да се дигне, несмије бити ни тамница, ни касарна, ни уточиште за биједу и невољу. Она мора бити весело боравиште, мио кров онима који ће у њој становати, она мора бити топла и весела, пуна рода, да се живот у њој бујно развија, срце да се питоми, дух снажно да полијеће, а добра воља све у складу да држи.

Да то буде, ниште се још много, потребне су нове и велике жртве.

А откуд?

С црквом својом упиремо погледе своје опет у *Те, свети патријарше*. Од *Твоје* се љубави надамо, да ће она дару *Твојему* топлоту дати, да ће га она животном снагом снабдјети.

Љубав *Твоја* спремила нам је овај дан радосни. Она ће мезимче *Твоје*, утјеху цркве наше, на чврсте ноге поставити. Она ће у зидове, који ће овдје ницати, згодним уредбама улити нужну животну топлоту, она ће их учинити пријатним и веселим становиштем за младе наштаје, који се служби цркве своје посвећују. Од љубави *Твоје* надамо се... А љубав је јака... Љубав *Твоја*, надамо се, научиће и оне који ће послије *Тебе* доћи, а с којих *Ти* дјелом овим својим велику бригу скидаш, како треба кућу ону љубити и шта све треба за њу жртвовати...

И тада ће се још и најпознији потомци са усхићењем сјећати дана Ђурђевскога, 1900. године од рођења Христа Спасителя, у који је, за владе љубљеног нашега Цара **Франца-Јосифа** I., ударио темељ богословском сјеменишту митрополије карловачке, и дару своме великоме, предобри патријарх **Георгије** I., и клицаће *славу* и *хвалу* краљу нашем **Францу Јосифу** I., и милостивом патријарху нашем **Георгију** I., као што им сада одушевљено кличемо и ми: Живио премили краљ наш **Франц Јосиф** I. Живио! Живио предобри патријарх наш **Георгије** I.! Живио!

А у знак благодарности нас из садашњости, оних из прошлости и оних из далеке, дај Боже, будућности, дозволите и благословите *Ваша Светости* мени најнедостојнијем, да цјеливам освећену дарежљиву десницу *Светости Ваше*, док она још осјећа у себи снагу којом је прихватила задарско оруђе, да њиме, у име Божје, удари по темељном камену, на којем ће се подићи кућа нашег *богословског сјеменишта, коему подари Боже дуготрајан опстанак и сталан напредак* ко и̃ки и̃ки!

Говор и поздрав

управитеља Карловачке гимназије **Василија Вујића**,

на свечаном концерту на дан прославе Његове Светости патријарха српског

Георгија Бранковића.

На освитку Ђурђева дне славна, кад се целокупна природа буди и устаје као из мртвила и сна на нов живот и рад чему се све свесно радује, јер у њему, у раду, и јесте сав понос наш и опредељење на земљи, — о Ђурђеву дану пролетњему представља се задивљеном оку и уму нашем слика лепша и красија него што би је ми кадри били замислити и пожелети, да други тако не наређује. — Овој чаробној слици прилика је у животу човечјем и друштвеном, кад се прене и крене велико и мало, градови и народи као једна породица, иста срца и исте памети, те на захвалу и успомену, из' у доброј вери духовног препорођаја свију поздравља и прославља основу и зачетак установи и идеји, која као што су се њоме носили наштаји, тако је намењена да послужи, и траје, до века.

У предосећању и очекивању лепше будућности, као онамо пољског берићета, кад нам дакле неко узвишено чустно обузме душу, то се покаже и избије спољашње у цртама, раширујући зенице и преображавајући лице наше, на уста потеку речи дирљиве и изабране, још више, песма, која јако боље тумачи мисао, најпосле читаво тело долази у покрет и заталаса се у игри и племенитом заносу. На у овој узбуђености, ма колика да је, има реда: у мислима поезије и питомости, у паразу је склад и мера, у покретима ритам и број, у свему хармонија, а не као у простој и грешној страсти, где су речи испрекидане и сокачке, песма можда и хулна, но навесно без везе и дубљега смисла, покрети пак дивљи и

неправилни. А у светом расположењу управља и влада разум и воља.

И слика и прилика што пи у предходноме повукох лаке обрисе, ако су испале слабе и бледе као што је наравно, но ево ми, на срећу, у помоћи збиље и јаве. Кад је по вечним законима вас̑елено, освануо јутрос лепи данак Ђурђев, световно и свештено име српског патријарха, нашега духовнога оца и главе народне, затекао је подмлађено чедо своје и јаркога сунца, свуколику органеску природу у свечаној царској одори, чарчу гору преодевену зеленим листом, црну земљу травом и цвијетом, весеље и насмејање, и слично но необично, његова духовна чеда, одане Карловчане и верне митрополије, цвет народа у стајаћем руху, радосне и вољне, који су се подигнули листом, да му поздраве и честитају седамдесетогодишњицу рођења и десетогодишњицу патријаршког достојанства. А ову двоструку славу своју он је зачинио великодушним чином, и дао јој вишу, стварну, посвету богатим даром цркви, Семинаром, расадником благочастивога семена у доброј нади, Његовој и нашој да порасте пут неба као горушично, зашто му се од синоћ молимо — молимо и хвалимо великога пријатеља свога, да на нама не остане прекор и клетва, прекор да га нисмо разумели, клетва неблагодарности. —

Теби, *Георгије*, дугујемо и благодаримо данас ми, а по данас и по нама ће и боље заданишта наша од рода на род, цео народ, на овоме заданоме знаку и дару Твоје љубави и рада у просвети за његову будућност што је она, наше надање, у себи оличава, — рада и љубави, тих залога свакога напретка који је у младости. С тога ваздa поносна и дична са својим врховним патроном, врховном поглавицом нашом у овим земљама, гимназија Карловачка необично је од јуче расположена, учествујући, тражећи и находећи свој део славе у слави народној српског патријарха, Георгија Бранковића, трудбеника и обране њезине, стварно и по имену, што му у самом корену и основи лежи његов и значај рада и заштите. Па и тај моменат, не мање драгоцен од монумената дела Твојих, пример, како ваља живети за потомство стварајући му услове за одржање бића његовог, и други још даљи моменти и титули за Твоју славу, који су утајени од мудрих и разумних у садашњости, — њих ће кад нас буде и не буде, открити и на видело изнети последак наш и омладина, на којој свет остаје, и казивати о Твом родољубљу — каменье Твојих споменика ће Те проповедати.

У тој свести и с тврдом верои у моћ просвете, духовне просвете, што нас држи, мало, што нас уздиже, дубоко се покланјајући и поздрављајући Те знана пријатеља и добротвора српске школе и цркве одкад седиш на столици Саве Немањића, а данас си стао у један ред са Савом Текелијом и Германом Анђелићем, друг им по усрдију и смеру, — с том верои у срцу и свесни доброчинства које смо примили, ево и устима исповедамо за наше спасење и оправдање хвалу своју а Твоју славу. Делом овим, овим подвигом, и да није других, Ти си угодно Богу, Краљу и Народу — благо Теби и трипут благо! —

Слава српском патријарху *Георгију Бранковићу*, слава му, слава!

Говор

у свечаној седници богословског књиж. друштва

„СЛОГЕ“

приликом седамдесетогодишњице живота и десетогодишњице патријаршовања.

Његове Светости **Георгија Бранковића**

говорио **Душан Чудић**.

Сјајни зборе! Данас је дан славе патријарха нашега! Са свијех се страна чују узвици благодарности и поштовања, а ми сви сједоцима смо великога и ријеткога славља, које ће живјети у успомени још многих и многих покољења, која ће истом потпуно моћи разумјети и знати одушевљење наше.

Окупили смо се око пријестола митрополита и патријараха наших, око јединог готово залога славне прошлости српске. Ту је од увијек мјесто, с кога је згодан видик на стање и живот наш; ту је мјесто, гдје нам је тражити срећније и љепше дане своје, јер тако је од увијек. Па када знамо то, онда ће радост и занос, који нам је загрлио душу, трајан остати; чуваће га и они послије нас, а сјећа ће их свете те дужности чврсти и видљиви споменици данашњега дана, који сјајан и вјечан стоји на прагу будућности наше.

Радујмо се, јер нам се даде прилика,

да очима својима гледамо напредак и спасење рода свега. Пред лицем свију нас узвишени наш патријарх Георгије Бранковић отвара и крчи путеве духовној сили нашој, како не би постидни били пити у дому своме, нити у колу читавог свијета Божјег.

Сваки пак онај, који би ћутке пролазио крај свега онога, чиме је патријарх Георгије задужио народ свој — тешко би згријешио. На пошљетку не тражи се тијем, да уста наша славе и говоре о ономе, што је и онако славно и само себи њесником, него је само дужност наша, да праведно и истинито изнесемо чињенице, — па ове онда нека саме о себи говоре!

* * *

Без јерархије цркве нема. Ријечи ове истина су Божја, основни закон, кога је поставио сам Христос. Узвишену задаћу и службу своју врши јерархија према заповјестима Божанског свога начелника. Али поред благодатне помоћи Божје, много се још тога захтијева и тражи, да би свештеник достојно службу своју обављао. Тражи се ту много труда и самопрегорења, много спреме и знања, јер су различне, често пута и одвећ тешке прилике, у којима се може наћи свештеник. Православни пак свештеник у цркви српској поред општих својих дужности, да руководи нашме стадо своје путем до живота вјечног, упућен је, да се добро стара и пази, да сачува народ свој од свега онога, што би овоме пријетити могло, да му повриједи важност, достојанство, и сигурност у сва времена. На тај начин свештенство наше постаје снажним прегаоцем и одважним борцем за просвјету и опстанак народа свога.

Овај значај и ону важност свештенства нашега тешко да је ико боље уочио од патријарха Георгија. Широким и проницавим погледом својим проврио је он слабу страну нашу, залијечио, оправио; тијем је основао и створио основу и полазну подлогу за љепшу културну будућност нашу.

Једна дакле од највећих и најтрајнијих заслуга данашњега Слављеника јесте *стварање јерархијског подмлатка на вишу и нижу јерархију.* У подмлатку томе створио је он сам себи одушевљене и спремне помагаче. Мисли и замисли његове остаће у рукосаду његовом, од којих ће многи заузети важна, а с временом можебити и најважнија мјеста у цркви нашој, те започето дјело напретка настављати и усавршавати. Много више наде за успјех свој имаће ови, јер ће без сумње много повољније прилике затећи од оних, што их је затекао патријарх Георгије. Ступивши на пријесто митрополита наших усамљен се видје у двору своме: не бјеше никога, коме би ма и најмањи дио бриге и посла свога повјерити могао. Али дух патријарха нашега клонуо није! Брзо и вјешто ствара он дјело напретка, показујући поуздан пут, којим крочити треба, да би се свештенство митрополије његове у свакој прилици и неприлици нађи умогло.

И гле! данашњем већ нараштају суђено би, да плодове значајнога и велеважнога рада патријарха Георгија гледа и ужива. Како ли ће тек срећан бити онај нараштај, који ће још боље и савршеније успјехе рада овога гледати! Тада и у то вријеме у најчој свјетлости сињеће заслуге патријарха Георгија; нити он, нити ми, нити околина наша не ћемо тада бити суђени према мјери обзира живота свакидашњег, него ће дјела наша праведном суду историје служити као једини подаци и извори. Умукнуће тада — велим — ти лични обзири и рачуни, који сметају и не дају, да се важност добрих дјела већ сада и од свијех оцијени онако, како треба, — али ништа зато, — што је сада заборављено и не учињено, сто пута ће се више на ум узети и учинити искуством, животом и признањем будућности.

Очигледни напредак у животу цркве наше за вријеме патријарха Георгија није изненадан, није назван страним и непознатим чињеницама, једном ријечи напредак овај није случајан, него му се надало, унапријед је смишљен и заснован, природном је посљедицом активнога рада патријарха и Слављеника нашега.

С истијем уваженьем треба биљежити и све оно, гдје патријарх и ако није активно дјеловао, али гдје угледом и положајем својим сметао и пријечио није корисноме дјеловању. Никаква чуда, када се и ова пасивна дјелатност у заслуге урачунава, када се само сјетимо, е је било времена, када се од стране поглавица наших нерадо гледао спреман и вјешт радник, када му се сметало, да развије крила духа свога, те је овај разочаран или сломљен равнодушним постао према жељи својој или се пак сасвијем изгубио.

А какав је у том погледу Славењник наш?.. Он куди око себе све што је способнијег знао и чуо у свијету српском. Живом ријечи и издашном помоћи одушевљава, кријени и помаже, да дјело напретка к сврси приведе. Што смета, уклања; старо новијем замењује; сваки унапријед и добро учињени корак благосиља и одобрава, награђује, похваљује. И гле! наједанпут се све покреће на нов и млад живот, све се заноси и жури, да племениту душу оца и заштитника свога и ако у први мах маленим, али врелим ипак плодовима обрадује и развесели. Јавља се поред тога младо и одушевљено коло, проникнуто племенитом амбицијом, те радо и вољно иде у крајеве свијета напреднијег, како би касније успјешно вршило службу цркви и роду своме.

И тако узвишени патријарх наш није данас, као што бјеше при доласку своме, усамљен и без помоћи. Радосно и с пуно наде гледа он данас на дјецу своју духовну, коју је он изабрао и намијењно јој тешку, али и часну службу, задахнуо је духом својим, распламтио љубављу и одушевљењем својим.

У времену знаменитог, и ако трајањем кратког патријарховања његовог, ступа са вишом богословском и свјетском спремом велики број омладине српске у монашко, већином придворно, свештенство. Многи између ових оправдали су наде, које се на њих полагале, те заузимају већ високе положаје у цркви; многи опет одушевљено и с много успјеха врше дужности учитеља у богословском заводу нашем, а неки опет врше друге службе, које је потреба наискивала и вршиоце таке захтијевала. С колико ли опет среће умједе патријарх наш наћи и довести врсне и учене људе, познате и чувене већ и прије тога, поставити их на важна мјеста и сарадницима учинити у културном дјелу своме. Споменемо ли још мирско свештенство и кандидате јерархије са вишом спремом, за тијем оне, који из манастирског и мирског свештенстаа пријеђоше у придворно, — онда мирне душе можемо рећи, да је заузимањем патријарха Георгија овострана српска црква знањем и снагом служилаца својих заслужила оно признање и хвалу, коју чује свакога готово дана. Створити дакле контингенат од преко тридесет снага за тако кратко вријеме, знаменита је ствар и значајна за напредак црквеног и просвјетног живота нашега.

Благословени и успјешни рад патријарха нашега види се и у подизању и усавршавању овдашњег богословског завода. Многи су то прије њега покушавали и око тога радили, основе замишљали и око тога се старали, али и та културна тековина наша чекала је срећније и погодније вријеме, вријеме подузетне и умне управе патријарха Георгија, па да се препороди и времену своме дорасла у живот ступи. Постављањем енергичних и учитељске послу вичних људи за кратко вријеме успоставља се правилни односаји у богословскоме заводу; поправљањем и надопуном наставног плана изједначује се училиште наше de facto са другим вишим богословским училиштима, и ако нема једнакога дјелокруга у давању извјесних научних степена. На тај ће начин јерархија читаве митрополије наше са вишом спремом бити и одговарати тијем свима захтјевима, који се траже од свештеника данашњега дана. Но узвишени патријарх Георгије знао је врло добро, да будућим свештеницима није доста, да знањем само ум свој обогате, него да им вољу образовати треба, развити и усавршити им религијозно-моралне способности.

Својим очима видјели смо данас, гдје Његова Светост патријарх Георгије укуцава камен темељац сјеменишту за свештеничке кандидате, кога он подиже о своме трошку, а у славу Божју и корист народа свога. Овијем чином остварена је жеља народа српскога од давних већ времена, а плановн поглавица наших крајупривођени и у живот изазвани. Овијем дјелом будући свештеници и учитељи њере и морала истргнути ће бити из загрљаја свијета већином не онакога каква воља Божја захтјева и од кога би се млад и неискусан човјек добру и лијепом научити могао; уклоњени ће бити од искушења и пожуда, које грјешну само љубав према свијету називљу, па ће под упуством и надзором наставника својих добре ријечи и лијепа дјела њихова гледајући у свој их живот пресађивати; навикнуће ту реду, без кога ни говора не може бити о правилној дјелатности у сполашњости, а ни потребног склада у животу сваког појединца. Упућени будући на заједнички живот и рад развиће се у сјеменишту међу свештеничким кандидатима социјалне врлине: љубав, слога, савјетовање и помоћ, те ће тијем одговорити идејалном положају свештенства, које у свачем треба да свијету свијетли, а особито међусобном љубављу и одношћу. У осталом, — све ово врло је добро знао онај, који је обилном и племенитом помоћу својом оскудици свега овога доскочити знао, коју је оскудицу у своје вријеме један од најуваженијих и најначеснијих чланова јерархије наше објасниво, примјерима доказао, и у име свијех оних, који су и у овоме погледу жељили и тражили напретка народу нашем, исказао жељу и мисао, да нам мирно и безбрижно ишчекивати треба сјемениште, али „сјемениште, у коме влада родитељски авторитет, које обасјава њежна братска љубав бесприкорне браће на управи, којим равна просвјећена мудрост душевних управника, које је кадро покрити све што треба. . . . Иначе ослободи Боже . .!“

Љубав и ревност патријарха нашега није се на споменутијем само овдје добрим дјелима задржала. Погледајте добро широм пространијех поља живота нашега и свуда ћете видјети мудру управу, примјеран рад, племениту душу патријарха Георгија. И ово неколико потеза једне само стране простране дјелатности његове, потпуно је доста, да га постави на заслужено мјесто, у ред највећих поглавица наших и најчувенијих синова народа српског.

У осталом, сви ми знамо и увјерени смо, да је увишеном патријарху Георгију најљепшом наградом не толико јавни признања и благодарности од стране оних, којима је много добро учињено и намјењено, колико блажени мир и неисказано задовољство, што га у души својој осјећа сваки човјек, који добро мисли и чини, те помоћу Божјом гледа племените жеље и топле наде срца свога, гдје се пред његовим властитим очима у чињенице нижу, у дјела облаче, у видљиве споменике стварају.

Боже мој! . . шта ли су вијекови у току живота и историје народа! Узмимо сада десетину само једног вијека, — вријеме, откада патријарх Георгије повјерењем народним управља богоблагословеном митрополијом нашом, — без сумње сви ћемо признати, да је тешко могуће, да би се толико или више можебити у тако малом и незнатном времену учинити могло.

У администрацији ето за његова патријарховања опажа се живље и јаче кретање у црквено-народним пословима и ствара се јака и поуздана основа за развитак у будућности. Образовањем пак и подизањем јаке и спремне јерархије оправдана се нада и изглед на све боља и савршенија покољења, којима ће ушљед других а ваљда и повољнијих прилика, лакше можебити за руком испасти оно, што се и сада замишљало, али што због природних закона и других обзира сада учинити и извести никако могуће није. Но главно и најзначајније је то, да је читавом овоме прогресу у садашњости први почетак и темељ ударен. Како ће пак ко судити и тумачити тај рад садашњости, — до воље му било, хоће

ли рећи, да је мало учињено и да се више могло и требало учинити или пак да ништа учињено није. Истинита је пак та чињеница, да нагли и превелики скокови у развитку или стварању повољних прилика изазивају обично трзавице и потресе, каквих особито у цркви не смије бити, јер би сагласност и јединство цркве у опасност довести могли; стоји надаље и та чињеница, да би се хотимице морале затворити очи пред свијем оним, што је учињено или замишљено за вријеме патријарха Георгија, када би се хтјело говорити или још више тврдити, да ништа учињено није. Ако ли би кога у пресуђивању и оцјењивању рада патријарха Георгија на таки и неправедан суд и оцјену навести могла кривудања или колебања у прогресу нашем, нека се онда само сјети, да су то природни пратиоци прогреса, јер много је времена и искуства потребито, да се нешто као добро пронађе и као корисно овјерови. У опће тачно треба одредити, да ли ми напредујемо или не напредујемо. Ако ли се испостави, да идемо унапријед, онда не треба сметати и не треба омаловажавати оне факторе, који су у првом реду носиоцем и узроком напретка нашега.

Ако ли се пак испостави, да нема напретка или бар да нема онаког, какав се код нас обично захтјева, онда би требало, да читаво друштво наше солидарно поради око тога, почевши са спремањем народа за тај прогрес, како се онда не би и многа и драгоцјена снага трошила око унутрашње борбе, докле би је употријебити налазало онђе и на ономе мјесту, гдје је куд и камо потребнија и корисија та снага.

Случајни неуспјех и ма у чему лоша срећа патријарха Георгија као што су н. пр. легислативни покушаји на посљедним саборима, никоме још не смије дати права, да малима сматра друге заслуге његове. Напротив још већима се показују и очитују заслуге његове у администрацији, кад се само сјетимо, е је тешко са оскудним законима управљати. Многи и многи нека се још сјети и тога, да се организација у своме путу усавршавања учи из потреба и искуства у течају многога времена; да би надаље неповољне и незгодне прилике наше у садашње вријеме болесну организацију створиле. Потребито је за то чекати згоду, када ће бити и више врлина у друштву и више података и материјала за мало прије споменути рад. Заносити се пак фразама и истицати којекакве мотиве, не значи још, да је хора и прилика нешто боље и сталније за наш црквено-народни живот учинити.

Најсјајнија и за сву будућност најзначајнија је дјелатност узвишеног патријарха Георгија на црквено-просвјетном пољу. Ту, код пријестола свога засновао је и скупио нити живота и напретка нашега. Отворена је књига тога рада његова; свако нека помно чита, па ће опазити онда нешто, што ће му као Србину душу утјешити и разгалити, а мирно ће на растанку са свијетом овим очи заклопити, јер сигурно је заклониште и миран станак спремљен дјеци нашој и послије нас.

У осталом о раду, о успјесима или неуспјесима патријарха Георгија повјест наша казаће ријеч своју. Али и ми већ сада знамо, да она у њему неће гледати само личност, коју она биљежи у редове своје због положаја и мјеста, које је он као поглавица овостране српске цркве заузимао, него ће говорити о њему као *човјеку, који је сам себе радом и дјелима својим убиљежио у странице њезине* међу највеће добротворе народа српског и створитеље културних прилика његових.

Бадава су сва извијања и завијања. Нека злоћа бјесни, али Праведник се зелени као финик, као кедар на Ливану; који су засађени у дому Господњем, зелене се у дворима Бога нашега; родни су и у старости, једри и зелени (пс. 91, 12—14), Овдје је ено исказана основна црта блажене старости! Поштовање старости поред осталога буди и кријени у срцима нашим и св. Писмо, које јој објављује и дарива милост и наклоност Божју, јер говори Господ сила код пророка Захарије Јудејима, када поново задобиће изгубљену љубав Божју: Опет ће сје-

дјети старци и старице по улицама јерусалимским (8, 4). Када је тако, онда је срећна старост знак особите милости Божје. Каква је пак срећна старост, најбоље ћемо сазнати, када нам говорим о часној старини, патријарху нашему.

Цијелога свога вијека бијаше он вриједни и неуморни посматрач свијех прилика, које га затицаше. Посматрањем тијем стекао је драгоцјено благо искуства, сложио у живу књигу, из које нам је толико пута савјете данао, у невољи и бриједи нашој утјешио нас. За њега се пуним правом може казати оно, што Сирах говори: Ала је лијепо, када су сиједе главе мудре и старци разборити. То је онај, који не броји старости своје према годинама тијела свога, него је увијек јак духом, мудрошћу и разборитошћу. Оваки су били они, који су говорили правду Јудејима, писали им законе дубљином и величином свога искуства. Лијепе ли среће јудејском цару Ровоаму и народу његовом, да је саслушао савјете стараца, — не би онда половине царства свога изгубио! Благо свакоме, који савјете мудрих слуша и савјета њихових не презире!

Доживио је патријарх наш много година и мирно сада гледа на прошле дане живота свога. Било је ту опасности, невоља и искушења, али он радосно као и Давид кличе: Од свега ме Господ избавио! Нада је његова на Бога као камен јака. Чврст је вјером у Бога, чио љубављу према Богу и ближњем, увијек готов на добру помоћ, јер није утјешитељ пустијем ријечима, него пријатељ људи у дјелима.

Ваша Светости! желимо Вам сваку срећу на дан овога великога и Вашега и нашега славља. Пуни страхопоштовања љубимо у духу сиједе Ваше власи, часну ту круну, коју сте доиста стекли на путу врлина. Стојите ето здрав и крјепак код споменика свога живота! Гледате натраг на дуги пут, којим сте прошли, — слатка ли сјећања! Пред душом Вашом јавља се оно свето мјесто, с кога се ријеч Божја кроз уста ваша толико пута разлијегала. Изилази пред душу Вашу оно свето мјесто, гдје сте мирили грјешнике са Богом, лијечили и судили у име Христово савјести њиховој. Долази пред очи Ваше благослов, кога се трудном руком дијели у винограду Господњем. Погледајте око себе вјерно своје стадо, гдје је дошло, да прослављена гледа пастира свога; дошло је, да и благослова за Вас моли, — и Ви сте много већ пута благослова њему донијели. Напошљетку сјећате се и свега онога, што Бог шаље на вјерне своје ради спасења њихова, али Вас не плаши ништа више, него у срцу Вашем све то слаже похвалну и благодарну пјесму: Од свега ме Господ избавио!..

* * *

Мало богословско друштво „Слога“, у чије име имадох част, да Вас поздравим и које, Ваша Светости, за опстанак и постанак свој, једино Вама благодари, сматра данашњи дан једним од најсрећнијих свога живота, јер у средини својој може гледати и поздравити добротвора свога и народнога. Омладина ова добро памти и знаде, да јој поглавицу свога љубити и поштовати ваља. И радосно она то чини! Животом својим дали сте јој, Ваша Светости, најбољег доказа, како дјелотворном постаје вјера, љубав и нада хришћанска, зато молитве своје и изливе благодарности своје спаја у величанствену најаву: Слава и хвала великоме добротвору цркве и народа нашега патријарху *Георгију Бранковићу!* Живио!

Прослава

70-годишњице живота и 10-годишњице патријарховања Његове Светости патријарха Георгија Бранковића, те полагања и освећења темеља богословском семинару у Карловцима.

Тростука по називу, двострука по значају; и слава лична, и слава епохалног догађаја, па ипак једна у јединству своме — беше то слава и прослава патријарха српског *Георгија Бранковића*, прослава Његова рада, Његових дела — великих доброчинстава.

И ако је, по програму своме, локализована била само на резиденцију патријарашку, Карловце, захватила је она скоро све крајеве Митрополије Карловачке, а покренула многе кругове и наван ове. Таквој прослави и не

могу се програмима одредити границе. Таква прослава, крај свију ограничавања, и не може се локализовати. Јер патријарх српски и Архиепископ Карловачки припада целој Митрополији Својој, дела патријарха *Георгија Бранковића* припадају целој цркви и њезином народу, а признање делима тим одјекује у свакој племенитој српској души и тражи себи одушке, мараза свога.

Прослава је локализована била на иричну жељу и захтев узвишеног Слављеника, али нико тиме није искључен био, да у њој, ма на који начин, достојно учествује. Ко је осећао добре воље и ко се достојним сматрао да принесе узвишеном Слављенику свој део благодарствених осећаја, да Патријарху своме ода заслужену пошту и признање, томе нису сметале уске границе програмованих одредаба, тај није чекао позива, јер је светан био, да га на то позива родољубива дужност, понос српски и пијетет благодарности према највећем народно-црквеном Добротвору. И дошао је, или је учествовао писменом честитком.

Учешће је било велико, усрдно, одушевљено. У очи дана и на сами дан прославе свака тачка програма изведена је тако: да су то били сами тријумфи узвишеног Слављеника.

У очи дана је бакљада била импозантна. Три стотине бакљоносца са педесет ламиџиониста пролазили су осветљеним улицама града са урнебесним клицањем, које је врхунац свој достигло пред патријарашким двором, на балкону којега је стајао узвишени Слављеник, окружен високопреосвештеним епископима, преузвишеним г. *баронам Федором Николићем*, пресветлим г. председником земаљскога сабора *Васом Живковићем*, члановима Саборскога Одбора и т. д. Један Сомборац нам је рекао, да ни у Сомбору импозантније бакљаде није видео. За ношење бакља била је јагма, и многи су ожалошћени били, што нису са пламеном у руци могли да осветле своје раздрагане груди, које су одбрецале у радости патријарашког славља, те да им се при светлости бакље види понос српски у слављу том.

У најлепшем реду и са бурним одушевљењем, уз пуцање топова, брујање звона на свима Карловачким црквама и лепу свирку младе патрогасне банде Карловачке, приспели су бакљоноши и њихови пратиоци, кроз осветљене улице, пред патријарашки двор, пред којим је искупљено било тма света. Пошто је гимназијски кор красно отпевао милу Химну Светосавску, а потпредседник црквене општине г. *Душан Милић* заносно поздравио узвишеног Слављеника, у име српскога грађанства Карловачкога, благоизволео се св. патријарх *Георгије* захвалити, усхићен и ганут, српском и целокупном грађанству Карловачком и његовом одушевљењу, којим Га поздрављ, у поштовању и оданости. Речи Његове Светости, да је увек радио и да ће радити верн Краљу, одан домовини, љубећи цркву и народ свој, а бринећи се и за грађанство Карловачко, попраћене су френетичким усклицима, који су се складно разлегали кроз вечерњу тишину, уз благосиљање св. патријарха *Георгија*.

Богословски кор је на то громко отпевао лепу химну Његовој Светости узвишеном Слављенику, која је при свршетку поздрављења била громким усклицима. Пошто је патрогасна музика одсвирала још један комад, кренула се бакљоносна поворка у горњи крај града уз потенцирано одушевљење.

Била је то дивна појава, силна овација. Као тријумфатор пратио је све то узвишени Слављеник, седи и добри Поглавица наш, са балкона дворова својих. А сјајни месец, који је — после неколико облацима замућених ноћи — Богом дарованом пуном светлошћу озаривао поносно чело и ведро лице узвишеног Слављеника, открио нам је радост душе Његове и проказао добре и лепе мисли Његове о народу свом, који уме бити и јесте племенит и дичан увек и свагде, кад и где год га аликоварни синови његови не заведу на странпутицу грехова и заблуда својих.

Сутра дан поздрављали су зору пуцњи из топова и звона са звоника, будећи још неразбуђено грађанство и миле госте његове на свечаности, које предстоје.

У $^1/_2$ 9 сахати пре подне отпочела је архијерејска литургија, коју су служили високопреосвештени епископи *Михаило*, *Лукијан* и *Митрофан*, уз ову асистенцију: архимандрити *Анатолије Јанковић* и *Димитрије Бранковић*, игуман *Митрофан Павловић*, протопрезвитер *Авакум Стајић* и *Илија Перкавански*, прото-ињељи *Георгије Марановић* и *Георгије Видински*, управитељи манастира *Милутин Јакшић* и *Сергије Попић*, јереј *Јован Живковић*, синђел *Гаврило Ананијев* и јеромонах

Јосиф Рајковић, те архиђакон *Данило Пантелић* и протођакон *Августин Бошњаковић*. При освећењу темеља семинару и при благодарењу служили су још протопрезвитер *Јован Јеремић* и протосинђел *др. Георгије Летић*.

Његова Светост, патријарх *Георгије* и високопреосвештени епископ *Никанор* присуствовали су за време свете литургије у олтару.

После заамбоне молитве пошла је литија под началством Његове Светости патријарха *Георгија*, на место одређено за градњу семинара. Литија је пролазила кроз шпалир ученика основне школе, путем који је посут био травом и кроз велику и укусно израђену тријумфалну капију, на којој је под великим митрополијским грбом стајао натпис: *Живео Свети Патријарх Георгије*. Ова тријумфална капија красила је градску пијацу и о самој слави и два дана после славе.

И приликом литије и при освећењу темеља семинару, као и при самој бакљади, узоран ред је владао, што се, осим местној полицији, и Карловачком честитом ватрогасном друштву мора у заслугу признати.

За високопреосвештене епископе, служеће свештенство и најугледније госте била је лепо декорисана трибина, на којој је отпочет сам чин освећења темеља.

Чин освећења темеља свршио је св. патријарх *Георгије*. Пре зазиђивања спомените, коју ћемо донети у наредном броју, прочитао је исту секретар *др. Лаза Секулић*, при читању које је у више маха поздрављан узвишени Добротвор и Славленик, оснивалац семинара, св. патријарх *Георгије*, са бурним усклицима. По прочитаној споменици и док се ова у одређено посуђе спремала, певао је богословски кор химну Његове Светости. Кад је Његова Светост примио чекић и ударио по основном камену семинара, одазвали се френетички усклици, на крили којих се подизала и хвала Господу, што је удостојио св. патријарха *Георгија Бранковића* да испуни заветну мисао Своју, заветну потребу Своје цркве, а одужи стогодишњи дуг својих претходника. На крили народних усклика подизала се је с хвалом том и топла молитва свију нас присутних, да Господ најиздашније подари века и здравља великом Добротвору цркве и народа Свога, св. патријарху *Георгију*, да свето дело сјајно доврши и потпуно изврши, а првим плодовима тога епохалнога Свога доброчинства да заслади љубав великога срца, седину вековања и подвиге Свога патријарховања.

После свршенога овога историјскога чина, говорио је, са приређене за то говорнице, ректор богословије протојереј *Јован Вучковић*. Духовити говор тај доносимо напред. Он је учинио силан утисак, иначе о опште допадање, а прекидан је био и праћен френетичким клицањем непрегледнога народа, окупљеног на широко и надалеко око семинарског места.

Уз умилно појање св. Бурђевског тропара пратила се литија у св. саборну цркву, где је служено свечано благодарење Господу, под началством Његове Светости. После одслуженога овога богослужења свечано су испраћени св. патријарх *Георгије* и високопреосвештени епископи у двор.

Увишеног Славленика при пролазу из цркве у двор, поздрављао је народ одушевљеним усклицима: Живео!

У 1/2 1 после подне отпочела су честитања, која је увишени Славленик благоизволео милостиво примити у престоној дворани. Пре свију подастрли су своје поздраве изасланици Његова Високопреосвештенства господина митрополита Београдског *Инокентија*. Изасланици су били: архимандрит и ректор Богословије *Кирил*, архимандрит и професор Богословије *Иларион* и протојереј и председник Конзисторије Београдске *Живко Бранковић*. После поздравнога говора свога, предао је архимандрит Кирил Његовој Светости писмо Њ. Високопреосвештенства господина митрополита *Инокентија*, овога садржаја:

Ваша Светости.

Многолетство човекова живота видљиво је обележје Божје милости према достојнима. И кад је тај живот плодан радом за Божју славу и корист човечанства, онда је он достојно уздарје Божјој милости.

Ваша Светост, славећи данас Божју милост, подареним Вам многолетством живота, има да се захвали Милосрдном Господу и на изобиљу помоћи Његове, која је оличена у многобројним и плодним радовима Вашим на Божју славу и корист Богољубиве пастве Ваше.

Из свег срца придружујем се свима онима, који данас с Вама благо-

даре Богу на Његовој милости према Вама. Из дубине душе узносим молитву Преблагом Спаситељу, да вашој Светости подари још многе и многе године живота, дарујући Вам уједно и снагу за истрајан, плодан и користан рад на славу Божја имена, на спасење Богохраните пастве Ваше и на пуно задовољење свих Ваших Богоугодних жеља и предузећа.

Молим Вашу Светост да у својим Богоугодним молитвама сећате се Ваше Светости

у Христу брата

Инокентија с. р.

Архиепископа београдског и Митрополита Србије.

Поздравни говор, што га је изрекао архимандрит *Кирило*, предав Његовој Светости ово писмо Њ. В. г. митрополита, гласио је овако:

Ваша Светости,

Свјатјејшији Владико!

Његово Високопреосвештенство, Архијепископ београдски и митрополит Краљевине Србије Г. Инокентије, високо ценећи Твоје трудове и заслуге, принесене за благо св. цркве, св. православља и народа српског под Круном светла Краља Угарског, сматрало је за пријатну дужност, да Ти, свети Владико, на данашњи значајни дан седамдесетогодишњице Твога живота и десетогодишњице патријаршества, у име своје св. цркве у Краљевини Србији и целога клира српског, честита својим писмом ову епохалну прославу. Сматрам себе за срећна, што је мени пала у део та велика част, да Ти, свјатјејшији Владико, ово писмо ја донесем, прочитам и у Твоје старачке руке предам.

Његова Светост се изволела најтоплије захвалити на драгој Му братској и нежној пажњи Његова Високопреосвештенства. Замолио је изасланике да своме Поглавици понесу собом најсрдачнију захвалност и израде Његове братске љубави, а зажелив Њ. В. господину митрополиту *Инокентију*, да и Он узмогне што више за Своју цркву и народну просвету делати.

За тим су приступили узвишеном Славељнику изасланици Новинарскога Удружења из Београда, г. г. *Милослав П. Куртовић*, потпредседник Српског Новинарског Удружења и бивши уредник „Ветеса“ и Милан Ст. Марковић, адвокат и уредник правничког листа „Бранича“.

Г. Куртовић условно је узвишеног Слављеника овим речима:

Свети српски Патријарху,

Свете круне Стевановe

Преузвишени доглавниче и

Великодостојниче,

Ваша Светости,

Српски поносе и српска радости!

Пред престолом Твојим стоје смерни поклоници — посланици Српског Новинарског Удружења.

Ми долазимо из земље Милошеве — Краљевине Србије, коју је стварао Милош Велики у оном времену, када си Ти света угледао, када си Промислом Божјим назначен да будеш звезда водиља српском православљу у земљама Круне светлога Ти Господара. Ми смо дошли из оне српске земље, која се под умним и енергичним Краљевањем славних Обреновића стално загрева сунцем државне срећености и културног напретка, сунцем будућности.

Седи и многозаслужни Архипастиру!

Српско Новинарско Удружење вазда је у сваком раду своме руковођено чистим родољубљем, па тако и у мисији овој свечаној, нама повереној.

О данашњем великом свечанику Твоме и српскоме, када Твоја света, снажна и увек дарежљива десница врши епохално и давно жељено дело, кад полаже темељ дому у коме ће се васпиштавати будући пастири цркве и народа, одакле ће се српски народ Твоје цркве озаравати лучом просвете и родољубља, ми, под силним утисцима одушевљеног узбуђења, нисмо у стању да изнесемо сва велика дела Твоја, која си Ти у низу толиких година учинио у корист Српства и Православља, у Митрополији Карловачкој. Место свега тога ми Те најпонизније молимо, да чујеш искрену исповест душе и срца Српског Новинарског Удружења:

Оно Те штује, Свештости, као мудра Главара поверене Ти српске православне цркве; оно Те велича као штедра заштитника и добротвора српске књиге и просвете; оно Ти, седа и за свако добро цркве и народа ви-

тешка старина, одаје достојну хвалу као првом српском сину под скиптром Његова Величанства светла Краља Угарскога.

Те су мисли, ти су осећаји, мили и свети духовни Оче, прожимали Српско Новинарско Удружење трајно, па и у тренутку кад нас је испраћало, да Те поздравимо животом и здрављем и замолимо за свети благослов.

Српски новинари сматрали су за дужност над дужностима, да Ти бар толико данас кажу кроз скромна уста својих нарочитих изасланика. А ми, изасланици, зарадовани до заноса, што смо удостојени ове ретке почасти, молимо Те, да Ти у име свију њих у знак дубоке и непоколебне поште, целујемо свету десницу.

Слава Ти свети Владико!

Његова Светост благоизволео се на овом поздраву захвалити видљиво тронут и ганут. Захвално се пажња српске журналистике у Краљевини Србији и изразио радост, да она озбиљно и достојно схвата своју дужност, те да стоји у служби напретка цркве и просвете народне. Како ко схвата да се може користити њој, тако и пише. Није му позната цела у Краљевини Србији журналистика, нити како она своју дужност иначе врши, али види ево, да и поред свега дрвља и камења, што га наша извесна журналистика на Његa свaљује, поред све и свакојаке грдње којом га обасипа, да журналистика у Краљевини Србији остаје на висини своје дужности и задатка. Види, да та журналистика има више срца, више родољубља и више мудрости, него извесна наша журналистика. Тронула ме и пријатно дирнула ваша пажња, рече св. патријарх, а Бог ми је сведок, да своју, цркву и свој народ љубим и да све што чиним за цркву и народ, чиним у љубави тој и ради љубави те.

На треће место приступило је својој Погланици и узвишеном Слављенику свештенство. У име свештенства поздравио је узвишеног Слављеника архимандрит *Иларион Гуварац*, завршив свој поздрив са: „И благо Теби и благо души Твојој, јер смо уверени, да ће покољења славити дело данашње и уважавати памет Ваше Светости.“

Његова Светост је благоизволела одговорити намећу осталога и ово: „Ви ћете најбоље знати оценити моје дело данашње. Једну од горућих жеља испунио сам. С тога ћу мирно у гроб лећи. Ако буде века, испунићу и оно, што је ректор Богословије данас рекао.

Још имам једну горућу жељу: да у цркви својој повратим мир и уведем ред, као што га црква треба. Ако то не буде могуће, неће бити моја кривица. Али с том раном не бих волео у гроб отићи“.

Присутних преко 50 свештеника је попратило ове речи св. патријарха громким Живео — и до срца гануто.

После свештенства, а ради умора Свога, благоизволео је Његова Светост примити сва поклоњења из Карловаца заједно. У име свију поздравио је узвишеног Слављеника градоначеоник *Светозар А. Јанковић*.

За тим је приступило узвишеном Слављенику изасланство црквене општине Осечке, Вуковарске и Темишварске, које је Његова Светост благоизволела изнимно на молбу њихову примити. Осечко изасланство предвео је пресветли г. *Васа Бурђевић*, Вуковарску, г. прота *Илија Перкабански*, а Темишварску г. *Др. Свешовар Димитријевић*.

У име Добротворне Задруге Српкиња у Темишвару поздравила је Његову Светост председница ђа *Јулијана Димитријевић*.

У 2 сахата отпочео је свечани обед, на којем је учествовало преко 100 званица (у три собе). С десна Његовој Светости седео је преузвишени г. *барон Федор Николић*, а с леве пресветли г. председник зем. сабора *Васа Бурђевић*.

Прву заносну и топлу здравицу, подигао је узвишени Слављеник у славу и здравље премилостивог нам цара и краља *Франца Јосифа Првога*. Војничка банда је пред двором интонирала Химну-Краљевку, топови су запуцали, а бурно и френетичко клицање испунило је све дворане, у којима су присутни стојећи саслушали здравицу и дослушали попраћај њезин.

Другу топлу и речиту здравицу подигао је узвишени Слављеник кр. угарској и кр. земаљској влади, на челу им: преузвишеном министру председнику *Коломану Селу* и преузвишеном бану грофу *Куен Хедерварију*.

Трећу здравицу намењо је узвишени Слављеник преузвишеном барону *Федору Николићу*, који би, уз десетогодишњицу патријарховања Његове Светости патријарха *Георгија*, могао

славити и слави и десетогодишњицу комесаровања свога, што на саборима, што на Св. Синодима. Преузвишени се одмах захвалио Његовој Светости и подигао Му у здравље и славу красну и усрдну здравицу.

После ове наздравно је Слављеник присутним високопреосв. епископима, а у име њихово узвишеном Слављенику наздравно је, веома лепо и топло, високопреосвештени епископ Темишварски *Никанор Поповић*, назвавши 10 година патријарховања патријарха *Георгија* са 10 драгих алем каменова у историји наше цркве.

Све ове здравице, саслушане су стојећи и праћене дугим и бурним усклицима. Узвишени је Слављеник при свакој Њему наименованој здравици, био одушевљени овацијама поздрављан.

За тим је Његова Светост наздравила топло Њ. Високопреосвештенству митрополиту *Иоакимију*, изјавивши, да му веома годи душа, да Га се је најближи брат сетио и поздравно изаслањством својим, којем такође наздравља усрдним речима.

На овој здравици Његове Светости захвалио се архимандрит и ректор Београдске Богословије *Кирило* овим топлим речима:

Ваше Светости!

Слободан сам замолити Вашу Светост, да би сте имали доброту дозволити ми да ову чашу вина попијем у Ваше драгоцено здравље — као поглавара православне Цркве српске у земљама круне Стефанове.

Сеавијејши Владико!

На данашњи дан навршило се равно седам деценија од како си угледао светлост Божјег дана; на данашњи дан испунило се пуних десет година од како носиш дично име Митрополита-Патријарха св. цркве у православној српској Митрополији Карловачкој. Ко је с пажњом пратио цео Твој рад од како си се посветио на служење Богу и Његову светом олтару; ко је пратио Твој племенити и родољубиви рад у служби св. цркве, св. православља и драгог Твом срцу народа Ти српског, а нарочито за ових десет година Твог Патријаршества (а ретки су, који све ово нису пратили): тај ће из дубине душе своје узнети топле молитве ка престолу Творца, што Те је милост Његова чувала и кроз дуг низ година пропратила, цела и невредима, кроз бурне талесе многостручног и тешког Ти рада.

Твој племенити и родољубиви рад није могао остати не опажен и у цркви Краљевине Србије, а томе је јасан доказ указана братска пажња поглавара српске цркве према Твојој светој личности.

Између две сестринске цркве вазда су постојале тесне везе. Млада српска црква, кад је — да се тако изразим, била још у повоју, никада не може заборавити оне услуге, што јој је учинила њена рођена сестра — овострана српска црква, а нарочито Карловачка Митрополија, давши јој несамртне раднике на пољу црквеном и просветном. Имена: Петра Јовановића, Лукогена, Гаврила Поповића, Герасима Стојковића, Јевгенија Симеоновића, Теодосија Мраовића и многих других посленика на културном пољу, на благољепију црквеном, златним су словима записана у повесници српске цркве наше.

Дао би Бог, да те везе не само не ослабе и да се у будућности одрже, него да се још и боље утврде, а на радост и благо св. православља обеју цркава и њихових верних.

У то име кличем Ти, Св. Владико: Живео дуго, дуго, и да Ти преблаги Творац дарује душевне и физичке снаге, те да истрајеш на пољу мучнога Ти, али и племенитог и родољубивог рада

Слава Ти!

Пошто се стишали усклици, којима је ова реч архимандрита Кирила попраћена, благоизволео је узвишени Слављеник наздравити Саборском Одбору, који данас, место Сабора, заступа — било коме право или не било — цео српски народ Митрополије Карловачке. Што тај Саборски Одбор није замењен новим, крив је Сабор, који је сам себе дезавуисао, не свршивши поверени му, и светлом Круном и потребом цркве и автономије, задатак, а није тоже крив ни узвишени Слављеник, ни данашњи Саборски Одбор, ни кр. Повереник. Бог нека суди ономе, ко је кривац, Бог нека суди ономе, ко пречи уређење и напредак наших народно-црквених послова.

У име Саборског Одбора захвалио се је

Његовој Светости члан *Михајло пл. Рогулик*.

Архимандрит *Иларион Гуварац* захвалио се у име свештенства Његовој Светости на доброчинству, што га је данас учинио полагањем темеља Семинару.

За тим је устао, кр. саветник и управитељ Текелијанума *Чика Стева В. Поповић*, те нарекао, како он то само уме, ову пуну осећаја и полета здравицу:

Прекиноћ седим у дворани Текелијина завода сам Читам автобиографију Саве Текелије и књигу ученога богомоља Гргетешког Илариона, у којој је изложено, како се је највећи добротвор Сава Текелија годинама борио за оснивање православног српског богословског семинара. На кули универзитетске цркве откуцава поноћ. Очи моје стале на позивници: да дођем на свечано полагање темеља православном српском богословском семинару на Ђурђев дан, а у седишту српске патријаршије. На један пут ми очи засенуше од необичне светлости. Сава Текелија главом, он сам, са оним боговрачним ликом, из којега сија она анђеоска доброта, што је пригрлила генерације српске сиромаши на своје родољубиве груди. Стаде крај мене, метну ми руку на раме и рече ми: „Синко! Сећи се у српску патријаршију и целивај место мене руку српскоме патријарху *Георгију*, јер Он остварује оно за чим сам ја годинама жудео и узалуд се борио? Целивајте му свету десницу свиколици, који се зовете моји синови, јер он отвара Својим семинаром нови Текелијанум богословској омладини, коју сам ја још пре 60 година пригрлио на своје груди. То ће вам бити млађа браћа, радиће с вама заједно: да се остваре сви они велики и свети идеали, за које сам ја живео, радио, штедео и борио се!“

Светлост блесну и утрну. — Протрех очи. Ведро чело на лику Саве Текелије сијало се као јарко пролетње сунце када гране да навести лепи данак, Ђурђев данак.

И ја дођох амо на ову дивну свечаност. Куцнух и ја чекићем о камен темељац, који положи штедра рука Твоја, Свети Патријарше, у славу Божју, на радост и неизмерну корист српскога рода а у извршење столетне жеље најбољих синова српскога народа и родољубивога настојавања највећег добротвора народног Саве Текелије.

И гле, кад устајем да целивам дарежљиву десницу српскога патријарха — Његовој Светости с десне седи преузвишени барон *Федор Николић*, који је 10 година дана очински се старао о задужбини Саве Текелије у престоници миле нам отаџбине. — С леве стране седи онај одлични питомац Текелијина завода, који се у светскоме достојанству попео на највиђеније место — пресветли г. *Васо Ђурђевић*, председник сабора краљевина Хрватске, Славоније и Далмације. А ко је десна рука у вођењу многих и толиких послова Ваше Светости као српскога патријарха и разноструких послова српске митрополије — него Текелијин питомац др. *Лаза Секулић* патријарашки и народно-црквени тајник.

Ваша Светости! Именом блажене сени славнога Саве Текелије, која се у рајском насељу топи од милине, гледајући ову данашњу лепу светковину; у име нас 600 дојакошњих питомаца Текелијиних, приступам смерно Вашој Светости — клањам се светломе уму Вашем, који је наумно да изведе сретну мисао и топлу жељу и Текелијину и народну! Целивам дарежљиву свету десницу, која удара темељ ономе огњишту, око којег ће се купити појасеви нових Текелијиних питомаца — те загрејани родољубљем Текелијиним и Ђорђа Бранковића, надојени светим православљем, обогаћени свакојаким знањем, окићени људским врлинама, опасани апостолском ревношћу — словом, делом и примером дивање и крепиће, као свештеници у народу своме, све оне идеале, за које су им дедови живели и умирали, а то су: верност Краљу Господару, оданост милој отаџбини, љубав светоме Православљу и славноме српскоме роду своме!

Хвала Светости Вашој, што основасте православни српски богословски семинар и стадосте уза славнога Саву Текелију: да будете богословској омладини нашој

обојица и отац и мајка. Сретно, дај Боже, оно свето и благословено дело Своје довршили. Ми ћемо порадити и припомоћи: да се њиме остваре велике мисли и топле жеље Текелијине и Ваше, у славу Божју, наше свете цркве и милога српскога народа. Слава и хвала Вашој Светости! Бог Вас живео на многаја љета!

Ова је здравица изазвала урнебесно клицање и одобравање. Г. Милисав П. Куртовић, комшија мој при столу, задивљен и усхићен овом здравицом, рече ми: „Овој здравици је мало стенограф. Требало би јој фонограф, да ју репродукује не само у речима, него и са одушевљењем, са жаром и свима особинама њезиним“.

Кад се стишали усклици и усхићење, које је Чика Свевина здравица изазвала, устао је св. патријарх *Георгије* и симпатично наздравио изасланству црквене општине Осечке, а на челу исте њезином председнику пресветлом г. *Васи Ђурђевићу*, али уједно и председнику Сабора краљевина Хрватске, Славоније и Далмације.

За тим је Његова Светост веома усрдно наздравила изасланицима новинарског удружења из Београда, рекав на свршетку своје поздраве здравице: „Хвала вам, да сте постидели извесну нашу журналистику.“

Изасланик и потпредседник новинарског удружења *Милослав П. Куртовић*, прилазећи Његовој Светости и захваливши се на здравици, целива св. десницу св. патријара.

Његова је Светост благоизволела наздравити још изасланству црквене општине Вуковарске и Темишварске, председнику „Матице Српске“ *Антонију Хаџићу*, а Његовој Светости, узвишеном Слављенику, наздравише још многи, међу њима управитељ препарандије Сомборске и заменик главног школ. референта *Никола Б. Вукићевић*, *Др. Светозар Димитријевић* и секретар *Др. Лаза Сакулић*.

Грађанству Карловачком и приређивачком одбору благоизволео је узвишени Слављеник наздравити веома срдачно и захвалити им се најљубазније на њиховој љубави и оданости према Њему и на искреној овацији, коју Му приредише, а којом себи образ осветлаше. У име грађанства и приређивачког одбора захвалио се Његовој Светости градоначеник Карловачки и председник одбора *Светозар А. Јанковић*.

Чика Свева В. Поповић наздравио је архитекту *Владимиру Николићу* овако:

„*Ваша Светости*! Ми благујемо данас ско богате и гостољубиве совре Ваше Светости, а у дворима српског патријарха — које је двоpe по замисли Ваше Светости нешто извела, стројно и трајно подигла вредна рука једног српског одличног уметника. — Тога истога уметника видесмо данас да Вам помаже и при ударању камена темељца новоме богословскоме семинару, јер га Ви одабрасте по љубави и поверењу Своме, да Вашој родољубивој замисли и великој задужбини даде каменом, железом и дрветом чарета основа и лепа облика. То је архитекта *Владимир Николић*. Овај одлични уметник Србин научио је своју струку на славној политехници у Бечу, коју је свршио као што ваља. Његово оспособљење признала је краљевско-српска влада именујући га својим државним архитектом и користећи се девет година његовим знањем и умењем. Ви га доведосте у Карловце, где он построји и сазида ове дивне дворе и озида читав низ других красних грађевина у нашем народу. На тога архитекта навалише ово дана брутално у српској штампи: да је неоспособљен, јер не може да покаже онаку диплому, какву може да покаже свако Чивуче, које је јуче свршило своје техничке науке.

Омир је створио дивну Илијаду и Одисеју — да ли од њега Грци искаше да покаже диплому песничку? Доситије је написао десет великих књига и постао творац народне књижевности — искасмо ли од њега да покаже диплому филозофску? Вук Караџић је прибрао и издао српске народне умотворине, написао граматику и речник народнога језика — па да ли искасмо од њега да искаже дипломом: да је оспособљен да буде отац нове српске књижевности? Па што од славуја Стражиловскога, од генијалнога Бранка Радичевића, не искасмо диплому којом би се исказао да сме певати? Онаки нападај на оспособљене Србина архитекта Владимира Николића, који је своју науку уредно свршио и вештину своју радовима својим доказао — ниског је којој нема равне. Но доћи ће и до године лепи Ђурђев данак, а у седишту српске патријаршије светлеће се три нове српске православне палате, које ће

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 18. бр. „Српског Сиона“

бити светли и вечити споменици великога родољубља Ваше Светости а одличне способности Вашега архитекта Владимира Николића.“ Saxa loquuntur! — У здравље српског уметника Владимира Николића. Срећан му био рад!

Ова је здравица изазвала бурни аплауз, који је значно гласну осуду безобзирних познатих нападаја на честитога г. Николића.

После завршенога обеда држана је у великој гимназијској дворани свечана седница богословскога књижевнога друштва „Слоге“. Дворана је била дупком пуна. Кад је узвишени Слављеник пролазио ходницима гимназијским и ступио у дворану, праћен је и дочекиван тријумфалним овацијама. Сва публика је устала са седишта својих, богословски кор интонирао „Ис пола ети деспота“, а узвишени Слављеник радосно је благосиљао све присутне. После отпеване молитве „Оче наш“ поседасмо, а председник „Слоге“, богослов *Панта Бикицки*, отворио је лепим кратким поздравним говором свечану седницу.

Затим је члан друштва богослов *Јован Чудић* прочитао свој красан јеагровито и умно написани, говор, што га напред доносимо. Говорник је често био прекидан усклицима и одобравањем а при свршетку говора награђен општим допадањем.

Седница је завршена лепо и одушевљено отпеваном химном Његове Светости, узвишеном Слављенику, и завршном речи председниковом.

Ова је седница била не само свечана, него сјајна и достојанствена. Омладина богословска, чланови друштва њихова, осветлаше себи образ и доказаше, да су ни висини оних нада, које се у њи полажу. Честитамо им на овом успеху и желимо издржљивости. Ёвала им!

Како дочекан и допраћен, тако је и испраћен био узвишени Слављеник, са ове свечане седнице, френетичким усклицима и овацијама, које само отворено срце и чиста душа манифестовати може, у свесном поносу српском и искреној синовљој радости у славу свога Патријарха Слављеника.

Тачно у 8 сахати у вече отпочео је свечани концерат, што га у славу узвишеног Слављеника приреди је у гимназијској дворани певачки корови — богословски, гимназијски и Карловачког српског црквеног певачког друштва са програмом, који раније саопштисмо.

Свечани концерат одржан је по утврђеном програму тако сјајно, да наши Карловци још нису видели такога сјајнога концерта, изведеногa од почетка до свршетка уметничком вештином вољно и одушевљено. Одабрана публика, међу којима је цвет красних госпођа и девојака, испунила је дупком велику гимназијску свечану дворану, школску дворану што је до ње и цео пространи степеник испред дворане.

Кад је у 8 часова дошла Његова Светост, преузвишени патријарх *Георгије*, а с њиме високопреосв. епископи *Михаило*, *Лукијан* и *Митрофан*, преузвишени барон Федор Николић и пресветли г. Васа Ђурђевић, дигла се публика са својих места и поздравила је Слављеника одушевљено бурним клицањем: живео патријарх Георгије!

На искићеном подиуму појавио се лик красних младића у свечаном руху — слушаоци нашег богословског училишта, који одушевљено и складно а из пуних груди отпеваше Њ. Светости химну, коју је спевао богослов *Владислав Максимовић*, а компоновао је запоштивим, свечаним напевом вредни професор *Душан Когур*. Кад се стишало бурно тапшање публике, ступио је на подиум *Васа Вујић* управитељ наше гимназије, те је својим тихим, смишљеним начином обележио кратким говором културни значај данашње светковине, па је топлим поздравом узвишеног Слављеника уплео још један леп цвет у лавор венац онога топлога признања, којим је данашња светковина дивно увенчала седу главу љубљеног Првосветника.

Иза говора управитеља ступила је на позорницу ђца *Олга* плем. *Миковић*, професорка уметничкога певања из Беча. Овој врлој Српкињи, сирочету покојзога сремскога поджупана Јоце плем. Миковића, Његова Светост патријарх *Георгије* подарио је две године дана стипендију из породичне закладе Миковићеве, те јој омогућио: да са сјајним успехом доврши конзерваторију у Бечу. Младу уметницу краси отменост њезине скромне појаве, а при звуци из њезинога школованога грла, показаше нам, да имамо пред собом праву

уметницу, којој нема данас равне премиће у Србству. Лепо и складно, са необичном топлином, исказа нам лепа певачица безазлену чежњу чистога девојачкога срца, оним милим речима, којима ју је испевао наш Стражиловачки славуј Бранко. — Након те миле српске песме осу се страсна талијанска песма, којом уметница изнесе пред нас живе и запосле откуцаје срца ватрене заљубљене Талијанке. Певачицу је пратио врло складно на гласовиру г. *Јелена Стојановић* из Будимпеште — отац даровитога виолинисте Пере Стојановића — а раздрагана публика јој је одушевљеним аплаузом благодарила на ретком уживању.

Ако су се игде противности додирнуле — то су се додирнуле у призору који се мало за тим одиграо. По нарочитој саизволи одбора њене се скромно одевена старија госпођа на позорницу. Седа влас лепо приликује духовитом изразу њезиног свежег лица. То је позната српска родољупкиња гђа *Совка Суботићка*, сестра дра Михаила Полита Десанчића, која, одушевљена лепом и узвишеном светковином данашњега дана, записа да и она у име Српкиња матера обележи значај данашњега историјског дана и да ода признање врховном архипастиру, који је тако богатим даровима даривао српски подмладак. Гђа Суботићка говорила је језгровито и духовито, те је својим говором постигла леп утисак.

Кад се утишало повлађивање родољубивој Српкињи — ступио је скромно на позорницу младић осредње висине, држећи своју виолину испод левог пазуха. Публика га је поздравила бурним живео Пред тим младићем ишао је лепи глас из Будимпеште и Загреба: да је то данас најбољи српски виолиниста. Беше то *Пера Стојановић*, који је пре четири године почео да учи права па га племените срце и милостива рука патријарха *Георгија* упути другом стазом, која боље одговараше даровитости овога младог Србина. Помоћу стипендије, коју је Пери Стојановићу подарио српски патријарх из закладе Бошдине, свршио је он лане музичку конзерваторију Бечку, и као најодличнији виолиниста добио је по завршном испиту велику сребрну медаљу и богат новчани дар дружине Бечких музичара.

Милина је било видети сузу радосницу у очима старога српскога музичара г. *Јене Стојановића*, кад је сео за гласовир да прати свирку свога генијалнога сина, а пред тако сјајним и одабраним збором.

Кад је *Пера Стојановић* почео својим гудалом да измамљује *Српске Звуке* из своје виолине — завладала је нема тишина у дворани и у побочним просторијама. Хиљаде очију беху упрте на хитро и чаробно гудало испод којега не свираше него чисто певаше виолина српске звуке: час гласно али нежно, као оно кад славуј прижељкује, час опет тихо, чисто нечујно. као кад оно пролетњи лахор ћарлија, час опет сетно, као оно када чисто девојачко срце уздише за драгим у даљини, час опет блештећи кано сјајно небо осуто звездама, час поцикујући као оно чили момци међ невама, или брујећи као јасно звоно манастирско. Тешко нам је пером исписати расположај слушалаца, јер се осећање, које је у срцима им пробудило ово дивно свирање, таласало се на целој скали милина, те је напокон елементарном снагом дало бурна израза одушевљеном признању. Генијални уметник је додао својим „Српским Звуцима“ — једну дивно изведену *„Полонезу“*, којом је исказао: да ће данас сутра понети се на врхунац своје уметности, бити роду српскоме на дику и понос пред великим образованим светом. —

Кад се једва једном стишало бурно одушевљење, које је изазвало свирање *Пере Стојановића*, испуни се позорница са необично великим бројем певачица и певача. — Беше то комбиновани лик Српског црквеног певачког друштва Ср. Карловачкога и ученика српске велике гимназије.

Испред диригента професора *Душана Котура* стојаху пет-шест мањих дечака — а иза њих венац 15 младих, дивно лепих девојака, обучених у красно српско народно одело, а иза њих бар још тријестина личних ђака и момака. Коровођа диригује овај велики кор више оком него оним тихим, лаким кретом руке.

Отпочеше свечани и узвишени звуци Бортњанскове дивне композиције: Тор-

жествује днес вођа љубљашчи Сиона. Славјанскоѕ лик баш дивно поји, али Котуров лик је свежином гласова, финим нијансирањем и једром складношћу израза карактера песме надмашио Славјанскоѕ кор. Овако се дивно никад није појало у Српскоме Сиону, да човеку чисто расте коса од милине на глави. Занесена публика није могла доста да повлађује и професору Котуру и његовим певачицама и певачима. Овако појање служи врсном уметнику коровођи г. *Душану Котуру* на велику част.

Кад се стишало пљескање изиље на позорницу младић витка стаса и отмена држања. — Беше то *Лаза Поповић Чикастевин*. Лаза је по матери својој, рођ Јустини Поповић, сестрић славнога српскога композитора *Корнелија Станковића*, син јединац у ода *Чика Стеве В. Поповића*, управитеља Текелијанума. Лаза је даровит ученик професора *Јухаса*, чувенога мађарскога пијанисте у Будимпешти. — По првим звуцима, које је лаком руком измамио дивноме гласовиру* познадосмо, да ће нам Schütt-ову тешку композицију Carneval Mignon одевирати свирач, који је дорастао овој тешкој али лепој, правој уметничкој композицији. Лаза Поповић Чикастевин свирао је лако, лепо, са меким пагласком и финим нијансирањем, топлином која загрева слушаоце — и изазива у њима уживање у лепој вештачкој свирци. Пожељео је успех који га може ободрити: да вредно настави изучавање класичке музике, којој би по својем лепоме дару могао у нас Срба бити врло добар интерпрет.

Свечани концерат завршен је красном композицијом *Мокрањчевом Лиђук Вељко*, коју су ликови Српског црквеног певачког друштва Ср. Карловачкога и ученика српске велике гимназије под управом професора *Душана Котура* отпевали тако дивно, да је публика била сва занесена певањем младих лепих Српкиња, чиле деце и красних момака. — Да се ова српска композиција овако дивно отпева у Неготину, потресле би се кости Вељкове у гробу своме од радости и милине. —

Свечани концерат је оставио огроман, свечан и узвишен расположај у души сваког слушаоца. Он је као неко светско свечано: „Буди мја Господње благословено“ — лепо, складно и достојно завршио величанствену светковину на данашњи лепи Ђурђев данак — а у славу великога српскога јерарха патријарха *Георгија Бранковића*.

Како сијају јасне звезде о ведрој ноћи Ђурђевданској — то су видели они чили играчи и играчице, који су из гимназије прелазили у магистратску зграду, у конгреску дворану, на веселу играчку, која је трајала до белога данка.

И тако је завршено славе које је српско православно грађанство Карловачко приредило у славу Његове Светости патријарха *Георгија Бранковића*. Цео програм ове прославе изведен је како се мислило, како је требало и како је морало бити, јер је та прослава била спонтана манифестација искрене љубави, истините одлности и неусиљеног одушевљења свију оних, који су је приредили, изводили и у њоји учествовали. Узоран ред, достојанствена збиља, бурна радост и усрдно надметање у радости тој, све је то прослави целој дало тон, који је ефектом својим присилно сваког да призна, е је православно српско грађанство Карловачко, себи осветлало образ и да је учинило све, што је учинити могло, а што ће му увек служити на част.

У високом признању узвишеног Слављеника, које је у више пута израза добивало, у Његову задовољству, које је благоизволео недавно јављати — највећа је награда грађанству Карловачком.

На прослави је учествовао многи свет и изван Карловаца. Кад се личном учешћу овом споји учешће, које је изражено у више стотина брзојавних и писмених поздрава узвишеном Слављенику подастртих, и који још непрестано придолазе, онда је ово слава, с којом се ми немамо права да поносимо, као што ће многима у њој бити разлога да се постиде — са неучешћа у њој, или са своје бестидне агитације против ње.

---

* Концертни гласовир, Bösendorfer-ова система, позајмио је за овај свечани концерат а на молбу одбору *по почасти и бесплатно чувени фабрикант гласовира из Будимпеште Хмел и син*, уз накнаду превозних и преносних издатака железничких и колских.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ОГЛАС. 35. 1—3

На основу закључка овомесне црквене општине овим се расписује дражба за оправљање св. храма, која ће се 7. (20.) Маја о. г. одржати.

Поједине радње процењене су следеће:

1. Оправа и позлата иконостаса, са чистим златом, уједно позлата столова . . 1600 круна
2. Кречење храма изнутра масном бојом . . . . . 1000 „
3. Да се округлина кора смањи и гвозденом оградом огради; прозори на св. храму поваде те нови узидају . . . . . 300 „
4. Да се сва црква с поља и звоник претресе и поправи, те три пута окречи . . . . . 400 „
5. Оправка столова, резбарија и бојадисање масном бојом петих, те направа 9 прозора на св. храму . 600 „
6. Да се под храма претресе, те полупане плоче измену . . . . . 100 „
7. Да се црквена порта оправи т. ј. да се постојећи зид са $^1/_3$ мет. каменом изиђи, те нов зид од 40 □ hv. сазида . . . . . 260 „

Укупно круна 4260 круна.

Сваки дражбователь има до одређеног рока председништву ове црквене општине своју писмену понуду (Оферт) поднети, пошто се усмена дражба држати неће.

Поједини услови могу се сваки дан код потписаних увидити.

Черевић 22. Априла 1900.

Председник: Георгије Максимовић, парох

Преводећа: Петар Ј. Шевић, учитељ

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 33 3—3

На основу закључка овомесне црквене скупштине, овим се расписује јавна усмена дражба на мањак за оправљање парохијског стана која ће се дана 30. априла (13. Маја) у 3 сата по подне у школској дворани у Илинцима одржавати.

Поједине радње стају и то:

1. Тежачке радње . . . . . 4 К. 54 пот.
2. Зидарске радње (матер.) 1219 К. 72 пот.
3. Лимарске радње . . . 168 К. 28 пот.
4. Тесареске радње . . . 1481 К. 36 пот.
5. Столарске радње . . . 1222 К. 16 пот.
6. Пећарске радње . . . 180 К. — пот.
7. Кровареске радње . . . . 49 К. 80 пот.
8. Зидарске радње . . . 550 К. 40 пот.

Укупно 4876 К. 26 пот.

Сваки дражбователь пре започете дражбе дужан ће бити у руке председнику положити 10% јамчевине.

Прорачун и услова могу се разгледати сваки дан код парохијског звања.

Илинци 2. (15.) априла 1900.

Парох: Миливој Борић

Председник: Иван Митровић

ОГЛАС. 36 1—1

Дана 30. априла (13. маја) 1900. т. ј. у четвртак издаваће се градња парох. дома у Петровчићу с том примедбом, да ће се сваки радња посебно издати најјефтинијим нудиоцима, а могуће и једном предузимачу. Свота градње износиће 4000 круна и сав подвоз. Ближа извешћа, даје ова црквена општина у свако доба.

Срп. правосл. црквена општина у Петровчићу 18. априла (1. маја) 1900.

Председник: Данљан Чобанић

Преводећа: Светислав Бингулац

Ad бр. 20 ex 1900. 34 2—3

ОГЛАС ДРАЖБЕ.

Управа манастира Кувеждина расписује јавну усмену дражбу на мањак за дан 11. (24.) маја 1900. у 2 сата по подне за следеће радове:

I. Оправка црквеног торња.

а) дунђерски рад са материјалом К. 319·20
б) лимарски „ „ „ К. 754·00

II. Оправка цркве.

а) претресање црквеног крова и заливање, кречење торња и цркве с поља . . . . . К. 476·93

III. Оправка манастира.

а) претресање и заливање кровова и кречење зидова . . . . . К. 1112·90

Укупно круна: 2663·03

Ставка I. лицитира се посебно. Сваки даљи услов може се сазнати у писарни управе.

Манастирска управа.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 239.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 19.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

САГЛАСНОСТ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 7. маја 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, преузвишени господин Георгије Бранковић, благоизволео је пароха у Осеку Јована Јаношевића именовати почасним протојерејем, а одликовати црвеним појасом: пароха у Будимци Александра Поповића; пароха у Добринци Симеона Љубинковића; пароха у Дечу Јеврема Белегишанина; пароха у Белегишу Спиридона Мауковића; пароха у Ердевику Петра Араницког; пароха у Черевићу Георгија Максимовића; пароха у Руми Марка Шаулу; пароха у Јаску Василија Латинкића и пароха у Шиду Миливоја Милошевића.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Споменица

стављена у темељац-камен дому за православно српско богословско семениште у Карловцима, који подиже Његова Светост преузвишени господин Георгије Бранковић, патријарх српски.

Ми

ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ,

Б. м. православни архиепископ карловачки, митрополит и патријарх српски, Његова царског и апостолског краљевског Величанства прави тајни саветник, преизредних ордена: аустријско-царског ордена железне круне првога степена ковалер, српско-краљевског ордена Светога Саве, као и кнегогорско-кнежевског ордена Данилова великокрсник и т. д.

Дајемо на знање онима, који ће доћи после Нас, ово што следује.

Архијепископи и митрополити Богом чуване православне српске митрополије карловачке имали су у испуњавању својега високога звања и узвишене, ну пуне одговорности задаће, да се брину и око решења онога, по цркву и народ неизмерно значајнога питања: како да се изнађе најбољи пут и начин, да се свештенички кандидати у овопредеоној православној српској цркви у сваком обзиру достојно образују и потпуно спреме за нелеважно свештеничко звање?

Ово питање истиче се као црвена нит нарочито почињући од седме десетине осамнаестога века, а истиче се не само код митрополитâ и епархијских епископâ,

него и на народним саборима, па и на самом превишњем Месту.

У првом се реду радило о отварању и уређењу богословског училишта, а с тим напоредо је расправљано и питање о богословском семеништу.

Ово се, између осталога, нарочито види и из интимата постојалога кр уг. намесничкога савета од 2. августа 1785. бр. 20.644. упућеногa блаженопокојном митрополиту Мојсију Путнику, у којем се митрополит извештава, да је Његово Величанство, блажене и славне успомене цар и краљ Јосиф II. благоизволио најмилостивије решити, да се „pro convenienti educatione junioris cleri graeci non uniti ritus, ad optinendam populi illuminationem“ подигне семениште и то о државном трошку.

Блаженопокојни митрополит карловачки Стефан Стратимировић устројио је по превишње одобреном плану (1792.) православно српско богословско училиште у Карловцима и исто године 1794. и отворио; ну семениште, о којем се мисао непрестано неговаше, не може се подићи ни до данашњега дана, ма да су и прејемници митрополита Стратимировића желели, да се иста мисао оствари, о чему нарочито сведочи рад блаженопок. архиепископа и митрополита Стефана Станковића; а још више блаженопок. архиепископа и митрополита, а по том патријарха српскога Јосифа барона Рајачића, који је изјавио, да је богословско семениште неопходно потребно и да је без семеништа образовање православног српског клира управо немогуће.

Колико је пак мисао о семеништу ухватила била корена и у самом благочестивом народу српском, доста је споменути — између осталога — само одлуке народнога сабора, држанога у Темишвару 1790.; а још више, да је велики и славни народни добротвор Сава Текелија својим основним писмом од 1. августа 1842. одредио, да се друга трећина камата његове закладе, која стоји под управом архиепископа и митрополита карловачкога и саборскога одбора, као управитељства срп. нар. црквн. фондова и закладâ, кад иста достигне висину од једног милијона и стотисућа форината, употреби на изображавање и издржавање клира православне српске цркве и то у првом реду на подизање „зданија за семинар“ и издржавање клирика и учитеља.

Главна препона остварењу ове мисли састојала се у том што није било, односно што се није нашло изворâ, да се подигне потребна и у свему згодна зграда и да се уз издржавање удеси семениште, да одговара својем задатку.

Тако је нашао нерешено ово питање и потписани смирени патријарх.

Ну као што су блаженопокојни претходници Ми у звању били уверени, да је богословско семениште за образовање свештеника ове митрополије неопходно потребно и да је таково образовање без семеништа управо немогуће; тако је и потписани смирени патријарх такође тога непроменьивога уверења, да се на овај начин, како се до сада образовао подмладак за свештенички позив, не може никада постићи, да исти у својем звању потпуно буде оно, што треба да је у интересу саме цркве, поверене му пастве духовне и саме државе.

Руковођен тим уверењем, које сваким даном добива необорив потврде, потписани смирени патријарх сматрао је већ по ступању на архиепископски, митрополитски и патријаршки престо за један од својих најглавнији задатака, да овапути ту мисао, која за више од стотину година остаде pium desiderium свих његових претходника; а ту је мисао и предлог и свети архијерејски синод у својој седници од 23. и 24. октобра 1890. у целини прихватио.

Разним узроцима до сада спречени не могосмо извршити овога драгог задатка. Данас пак освећујући и полажући темељ семинарској згради, за коју је нацрте изготовио г. архитекта Владимир Николић, приступамо, Божјом помоћу, к остварењу своје давнашње жеље и намере, наиме, да подигнемо и удесимо, овде у Карловцима, у седишту митрополита — патријарха, о својем трошку, семениште за питомце православног срп-

ског богословског училишта карловачкога у тој непоколебивој нади, да ћемо добро дело учинити за своју свету цркву, јерархију, поверено Нам љубазно стадо — православни српски народ — и драгу отаџбину.

Свевишњега и Свемогућега Творца молимо, да заштити ово дело руку човечијих и излије пребогату благодат Своју на све наранташе, који буду учасници овога скромнога завода, те да у знаком од њих задобије црква и нову снагу, а нарочито да отуд поникне и рашири се моћна веза непромењиве и непомућене међусобне љубави између јерархије и народа до послетка...

Освећен и положен је пак овај темељац — камен за сретне владавине Његова царског и апостолског краљевског Величанства цара и краља Франца Јосифа Првога, када беше кр. уг. министром-председником преузвишени господин Коломан Сел, баном краљевинâ Хрватске, Славоније и Далмације, преузвишени господин Драгутин гроф Куен-Хедервари; кад управљаху православном српском митрополијом карловачком и епископијама српским: потписани смирени архијепископ, митрополит и патријарх Георгије, преосвећена господа: епископ пакрачки Мирон Николић, епископ темишварски Никанор Поповић, епископ горњи-карловачки Михајило Грујић, епископ вршачки Гаврил Змејановић, епископ будимски Лукијан Богдановић и епископ бачки Митрофан Шевић; кад беше великим жупаном сремским пресветли г. Петар пл. Јурковић; кад бејаху чланови срп. прав. нар. црк. саборскога одбора од епископа: преосвећени горе хваљени г. епископ пакрачки, као члан-заменик; од свештенства: г. г. Илариjон Рукавац, архимандрит гргетешки и Ђорђе Влаховић, окр. протопрезвитер велико-кикиндски; од световних: г. г. Др. Никола Максимовић и Др. Теодор Недељковић, а заменици им: г. г. Михајило пл. Рогулић и Јосиф Јагић; кад беше народно-црквени и патријаршки тајник г. Др. Лаза Секулић а заменик главнога школског референта г. Никола Ђ. Вукићевић; када наставнички збор православног богословског училишта карловачкога сачињаваху: г. г. протопрезвитер Јован Вучковић, ректор, презвитер Милутин Јакшић, протосинђел Илариjон Зеремски, презвитер Јован Живковић и протосинђел Др. Георгије Летић, редовни професори; синђел Гаврило Ананијев и Душан Јакшић привремени професори; Јован Живановић и Радивој Врховац гимназијски професори, Др. Васа Максимовић и Павле Миљушевић, као помоћни наставници и кад беше начеоник овом граду г. С. А. Јанковић.

Дано у Карловцима на дан светог Великомученика Георгија (23 априла) 1900. (деветстотина)

Горе поменути смирени
архијепископ, митрополит и патријарх.
Георгије Бранковић. с. р.
Др. Лаза Секулић. с. р.
српско-патријаршки и нар. црквени тајник.

Наредбе „Душанова Законика“ о браку.

(Наставак).

Правни историчар Мажејовски у свом делу: Slawische Rechtsgeschichte[10] наводи из ова два чланка, да су се до Душанова доба у српској држави још држали поред црквених бракова и грађански, који заосташе из оно доба, кад су Срби у заједници живели са осталим Словенима, „јер код свих Словена — вели он — и кад су већ хришћанство примили налазимо грађанске бракове“. Томе налазимо потврде и у нашој историји. Тако из живота св. Саве по Доментијану дознајемо да је у то доба у српском народу било много бракова, који не беху црквом благословљени;[11] а исто

[10] — Stutgart und Leipzig 1856 II. стр. 194, 197—200.

[11] Св. Сава, да би боље утврдио народ српски у вери Христовој — као што пише Доментијан — сазвао је одмах по избору своме за епископа српског — 1221. сабор црквени, на је поред осталог тим приликом разаслао своје одабране ученике, као протопопе, да по свим крајевима отаџбине *„недостатке искучају“*, да *оне, који су се без црквеног благослова женили скупљају у цркве*, пак да их *венчају и благослове*: старце, средовечне и младе, мужеве и жене и децу рођену у браку без законитог благослова (Гл. Даничић, — Живот св. Симеуна и св. Саве нап. Доментијан; Београд 1865 стр. 243—245; те срав.: Гласник

потврђује и хрисовуља издата манастиру Жичи,[12] у којој се међу осталим наређује да се брак само уз благослов цркве може склопити и да се не може разврћи.[13] Ну, то не беше официјална наредба законодавним телом промулгована, па се лако и заборавила и злоупотребљавала; стога је Душан, свакако по савету одличних пастира српске цркве, нашао за потребно да донесе сличне наредбе и дâ им законску вредност унесавши их у официјални зборник закона своје државе.

Мађејовски на споменутом месту још додаје, као да је тим законским наредбама (чланцима) Душан одредио, да човек и жена који ступе у брак без црквеног благослова, нису сматрани за законите брачне другове т. ј. не признаваху им се она права, која законити брачни другови у цркви и држави уживаху.[14] То мишљење је непотпуно и нетачно, те је већ др. Крстић[15] устао против тога и рекао, да такова одређења у Душанову законику нема, већ се шта више у њему јасно каже, да они, који невенчани у браку живе, морају растанити се (види чл. 3). Њима је дакле и заједнички живот забрањен био, а по неким рукописима[16] Законика били су и казњени — глобом и затвором. Српски закони дакле већ у оно доба нису ни трпили конкубинат, па баш да су дотичне лица и одрекла се оних права, која би им припадала као брачним друговима после црквеног благослова.

Што се тиче **чл. 2.** постоји мишљење Чишмановно, који држи да речи: „Да се не жени не благословивше се оу своего архіерея“ имају да значе црквено обручење, које имајући значај сличан самом браку назива се женитбом,[17] те као да би то онда и главна сврха била наших законодаваца донашањем овога чланка, јер — вели он — о самом браку говори се у **чл. 3.**[18] Да томе верујемо немамо правог основа и ми њено покушати да разложимо мишљење, по коме овај чланак иде за тим да уклони злоупотребе, које се увукле у српску цркву — у погледу надлежних свештеника за благосиљање бракова, — а не дакле да изнесе наредбу о дужности сваког православног хришћанина да своју брачну везу црквом благословити има пошто о том **чл. 3.** специално и потпуно говори.

При састављању оних чланака лако је могуће, а и највероватније је, да су законодавци под Душаном имали пред собом Бб. главу старе Крмчије, где се на једном месту вели: . . . „**к**ѣнчаніе же и крачное благословеніе, ни отъ кого пріяти имъ (младенцима) достоитъ, точію отъ самога своего приходскаго

VIII. стр. 187, 188; и V. Jagić, — Historija književnosti sv. I. стр. 156).

[12] (Гл. Mikloschich, — Mocum. Serbica стр. 15; Šafařik, — Památky dřev. písem. jihoslov. стр. 6.).

[13] У тој својој дипломи прповенчани српски краљ наређује, да нико не сме разрешавати брака осим за прељубу и то само домаћом црквеном власти, а после строгог испита. Ако је пак неко том прилком био упоран и непослушан, плаћао је глобу, која је на „оукого“ износила два вола; те ако је дотична стајао под надлежношћу епископа, та су оба пола припадала епископу, ако је пак био под власти епископа — један во припада епископу, а други, „господствующимъ“. Забрањено је даље било оженити се: „сватовцомъ“ т. ј. сестром умрле прве своје жене. Ако је пак неко ушао рођаку у забрањеном степену сродства, — ако је био властелин или попик, плаћао је глобу као прелазници закона, и то два вола, а ако је био „оукого“ тада једног. Такови брачни незаконито склопљени бивају су уништавани, брачни другови растављани су, а развод је одржавао с неким церемонијама (Гласник XI. стр. 225). Ну, да се не би они разводи често догађали, сваки брачни пар морао је довести два сведока (кума и старојка) свештенику, да посведоче пред свештеником да младенци нису у забрањеном степену сродства, те да се по закону могу узети. Даље св. краљ наређује: „котории оцѣкшитъ се сіе ставшюю законѣ прѣступлъ“ т. ј. ако неко својевољно жену своју од себе одагна без законита узрока, ако је био властелин плаћао је глобу краљу — у име казни шест коња, а властелинчић два коња, док убоги људи т. ј. себри, управо отроци и меропси — два вола. А, ако би жена својевољно мужа напустила, наређује се да плаћа глобу, ако има своја имања (прћије), а ако није тога имала муж ју је могао казнити телесно по својој вољи и водити је кући; — али на то није био строго обвезан: „ащє ли десетъка (прћије) нѣмъ, те сконь тѣломъ да накажетъ ѥ сикоже хощетъ мужь ѥѥ; наказавъ ѥ да ѥ ведетъ, ащє ли не хощетъ имѣ отъгнала ходити, те наказавъ ѥ, да ѥ предастъ каме немоу годѣ“. (Mikl. — Monum. Serb. стр. 15). Примећити нам је да по Др. И. Крстићу — реч предастъ — не треба узети у данашњем смислу те речи, него у значењу оставити. (Гласник XI. стр. 227). Ако би пак жену одвели својој кући родитељи или сродници њени, без дозволе мужевљеве, — наређује се за њих иста казна, као и над муж жену од себе својевољно отера (Miklosich, — Mon. Ser. стр. 15).

[14] — Slavische Rechtsgeschichte св. II. стр. 199.

[15] Гласник XI. стр. 223.

[16] Гл. Григоровичев II. и Соловјеви рукописи у Т. Флоринскога, — Памятники законодатель. дѣятель. Душана — Прилошени стр. 76. срав; Сто. Новаковић, — Зак. Стев. Душана 1898. стр. 9.

[17] Zhischmann, — Das Eherecht der Orientalischen Kirche, стр. 154—155.

[18] — ibid. стр. 63.

скупштинама.. “,[19] или горе наведену наредбу Андроника старијег, којој је Душан хтео да да законску важност у својој држави и тим укине злоупотребе у том погледу. А ако то стоји, онда је дакле главна намера, наших старих законодаваца, овим законским чланком, била та, да заповеди једном за свагда свима младенцима, да се само код свог надлежног парохијског свештеника могу венчати т. ј. код онога, ког им је епископ за таковог поставио (кон сѣ изкрали дохховникы арьхіереи). Ако је пак то главна намера била, онда свакако стоји и то, да се под женидбом пре може разумети у опште цео црквени акт брака, а не само обручење.

У осталом и сама реч „*женити се*“ (maritare, uxorem ducere), која обухвата најшири појам брака, — говори у прилог нашег мишљења.

У *чл. 3.* пак самим је јасно, да се говори о начину склапања брака (т. ј. благословом црквеним) под претњом казне за оне, који се тој заповеди не покоре. Према томе чл. 3. допуњује *чл. 2.*, јер се у овом последњем наређује, да брак не сме се склонити без благослова надлежне духовне власти,[20] — а онај први додаје, да ако би се десно случај, те без питања цркве и њеног благослова брак се склопио, државна власт не само да такав брак неће признати за законити, већ ће наредити да се брачници растане и казне.

Овим дакле законским чланцима рецепирао је Душан црквом благословљени брак, давши му санкцију и прогласивши га као једини законити (legitimum matrimonium) у српској царевини.

Трећи и уједно последњи чланак у Душ. Зак., који се бави брачним односајима јесте чланак 9. по пр. рукопису. По њему мешовити бракови у старој српској држави беху забрањени. Ево шта се у њему вели: И ако сѣ наиде полѣзѣкрьць, оузѣмь хрьстіанинъ, ако оузлюби де сѣ крьсти оу хрьстіанъство; ако ли сѣ не крьсти, да мѣ сѣ оузмѣ жена и дѣца и да имѣ да дѣлѣ шть коуке, а онѣ да сѣ иждене. (Свршиће се.)

[19] Гл. Штампану Крмчију од 1787 гл. 51 лист 523; и да се она глава штампане Крмчије налазила у 56 гл. старе српске Крмчије види Милашев опис „Крмчија Савинска“ стр. 26, 27; и сран. Ев. Јеленовић, — Начатки церковнаго права кн. I. N. 63. стр. 187.

[20] Слична наредба овој налази се из касније доба у зборнику султана Мустафе III. од 1766. гл. Гласник кн. XI, и Јастребова, — Подаци за историју српске цркве, Београд 1879. стр. 217.

Апостол на светло васкресење Христово.*

(Дела св. апостола: сач. 1; глава 1, ст. 1—8)

Од овога дана све до Духова — педесет дана — читају се у храму Божјем одељци из књиге св. писма новога Завета, која се зове: *Дела светих апостола*. Св. црква одредила је то зато, што су сви догађаји, које су извршили св. апостоли и који су описани у тој књизи, били природном последицом васкресења Христова. Св. апостоли у свакој својој одбрани сводочили су о васкресењу Христову и о јављању Његову њима после васкресења. Тај чудни догађај одагнао је коначно сваку сумњу њихову, удаљио из срца њихова малодушност и клонулост. Они после тога догађаја примивши благодат светога Духа неустрашимо проповедају науку божанственога Учитеља свога.

Књига *Дела св. апостола* излаже историју цркве Христове од вазнесења Спаситељева на небо до утврђења исте међу Јудејима и другим народима за живота самих св. апостола. После кратког описа стања цркве после вазнесења Исуса Христа, казује се о силаску св. Духа на апостоле, о првој проповеди св. апостола Петра, када се крстише 3000 Јудеја; описује се прво хришћанско друштво, прва чудеса св. апостола, која су многе обраћала у Христову заједницу, но с друге стране изазивала и гоњења, којима је првом жртвом био св. првомученик и архиђакон Стефан. Св. апостоли услед гоњења одлазе из Јерусалима, проповедају науку Христову и другим народима, те се описује, како су се основале опћине хришћанске. У другом већем делу ове књиге описује се, како је од жестоког гониоца Христове науке — Савла, постао најревноснији проповедник те науке — св. апостол Павле и казује и његово проповедање и страдање за веру Христову.

Књигу *Дела св. апостола* написао је св. јеванђелист Лука, сапутник св. апостола Павла, за побожнога Хришћанина Теофила после тога, како је написао био прву своју књигу

* Писац ових тумачења намерава је, ако њих издавач, издати школској младежи намењену књигу тумачења свију недељних и празничних апостола и јеванђеља. Као одсад те своје радове уступио нам је за данашњи број ова два тумачења. Желимо, да г. писац намеру своју увгоме остварити. *Ур.*

т. ј. св. Јеванђеље, а то је око 63 године. Ову другу своју књигу почиње св. Лука оним, чиме је завршио своје јеванђеље, наиме историјом васкресења и вазнесења Господњег.

За данашњи дан одређени одељак из те књиге значи ово:

Ст. 1—3. *Прву књигу* т. ј. Јеванђеље, *написао сам ти, Теофиле, о свему оном, што је Исус творио и учио од почетка па до онога дана, у који се Он вазнесао, давши св. Духом заповеди апостолима, које је Он изабрао и којима је по страдању своме показивао Себе жива многим истинитим знацима, јављао им се четрдесет дана и говорио о царству Божјем.* Јеванђеоска историја сведочи, да се Исус Христос после васкресења ученицима својима јављао *десет* пута. Јављао им се и сваки их знацима уверавао, да је Он заиста; н. пр. Томи је дао, да опипа ране Његове, пред двојицом ученика у Емаусу преломио је хлеб, а са ученицима на мору Тиверијадском јео је рибе и тамо је пред свима помиловао Петра ради одречења његова. Јављао им се у времену од 40 дана и говорио о царству Божјем т. ј. о утврђењу, животу и судбини цркве своје на земљи; о борби, која њу очекује и о коначној победи хришћанске истините науке над разном лажном науком и над пороком људског срца. Осим тога Христос је храбрио своје апостоле, говорио им и учио их, како да живе у свету. Он је знао, да ће апостоли бити међу људима грешним и разваћеним, ученим и неученим, као овци међу вуковима; знао је, да ће они искусити патњу, гоњења и мучења, и после ће следовати блаженство раја, но да ће им у осталом бити утехом и на помоћ и овде на земљи спасоносна благодат Божја.

Ст. 4—5. *И једући* — једном приликом — *с њима, заповеди им, да не иду из Јерусалима, него да чекају обећање Очево, које чусте* — рече им Христос — *од Мене: јер Јован вас је крстио водом, а ви се имате не дуго после ових дана крстити Духом светим.* Св. јеванђелист Лука на завршетку свога јеванђеља казује, да се Исус Христос једном приликом јавио својим ученицима и да их уверн, да је Он заиста, заискао је од њих, да му дају што једу. Они му дадоше печене рибе и меда у саћу, и Он узевши јео је пред њима. Том приликом рекао им је, да не одлазе из Јерусалима, док не сиђе на њих обећани Дух свети. То исто понавља и овде св. Лука и додаје још речи Спаситељеве, којима је Он протумачио апостолима својима, какова ће то бити благодат, што ће им Дух свети дати. Зато им и вели, да чекају док сиђе Дух свети и његови благодатни дарови на њих, који су им у делу проповедања св. Јеванђеља неопходно потребни, јер су спасоносни. Да неко промене убеђење своје и да остави стару веру своју, да промене начин живота, ту није довољна само људска — апостолска — реч, ту треба утицај благодати Духа светога на заблудело срце људско. Да проповед апостолска буде дакле успешна, они требају томе вишу помоћ, требају благодат, која доноси спасење човеку. Зато и апостоли и сви проповедници Христанства јесу само Богом послани радници у винограду Господњем — у свету, а спасење за учење обраћеног даје сам Бог.

Ст. 6. *А они скупивши се* — око Њега — *питаху Га речима: Господе, хоћеш ли Ти ове године установити царство Израиљево?* Чувши од Исуса Христа обећање, да ће им скоро послати Духа светога, апостоли запиташе Спаситеља: неће ли у то исто доба подићи пропало царство Израиљево, царство Јеврејско? И апостоли, као и остали Јудеји, не схвативши добро сва пророштва о Месији, а још не добивши благодат св. Духа, мислили су, да Христос под царством разумева царство земаљско. Но Он је под тим разумевао царство цркве Своје, која ће овладати целим светом.

Ст. 7. *Но Он им рече: није ваше, да знадете времена и године, које је Отац задржао у својој власти.* Није умесно љубопитство и очекивање пре времена незаслужене награде од онога лица, које се тек спрема и почиње бити оним раденком. И сам рад није добар, није без приговора, и ако је може бити оне користан, но ако се врши по осећају самољубља, из жеље за славом и чашћу. Свако је дужан трудити се поштено и једнако на своме месту, знајући дужност своју, и Господ ће га већ наградити и подићи по заслугама његовим. Исус Христос одговоривши апостолима, да им не треба знати оно, што припада само Богу, није им одговорио и на њихово питање зато, што Он, као учитељ, учи

не томе, што би ученик хтео из љубопитства пре времена знати, него ономе, што је за њега корисно. Он им је иначе у неколико оцртао предстојећу службу њихову — устројење царства Божјега, о коме супредсказивали пророци и о коме је Он сам више пута говорио са ученицима Својима, особито после васкресења свог. Он им је рекао:

Ст. 8. *Него ви ћете примити силу, када сиђе Дух свети на вас, и бићете ми сведоци и у Јерусалиму и по свој Јудеји и Самарији и чак до последњих крајева земље.* Овим речима исправио је Исус Христос мишљење апостола својих, да то царство неће бити земаљско, него да ће они — после силаска св. Духа на њих — бити дужни устројити и распространити у свету царство Божје, цркву Божју. То неће бити силом оружја, нити каквим спољашњим средствима, него силом проповеди, трпења, страдања и љубави према ближњему. Христос је дошао на земљу, да просвети све и Јудеје и незнабошце; и апостоли су дужни бити светлошћу целом свету, бити проповедницима васељенским. Проповед њихова мора дакле поћи из Јерусалима и разићи се по свима крајевима света.

Дубоко су се коснуле душе свакога апостола речи Христове о проповеди њиховој по целоме свету: они заћуташе и не знадоше продужити беседу своју са Исусом Христом.

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По **Михајловском** „Словару“ и другим изворима ради

Ст. С. Инић.

(Наставак).

Стихословље (в. кадизма). Осим читања катизама, уставом црквеним је прописано, да се на јутренима читају још и песме канона, или просто речено канон. Читање ово састоји се у томе, што се у певницама прво наизменце читају стихови песама, који су из Библије позајмљени, и то траје све дотле, док не остане још двanаест стихова; по томе свака певница наизменце изговори по један стих пред мрмосом и пред сваким тропарем из песама канона; уз последња два тропара припева се **слава и нынѣ**. У осталом читање канона (**стихословље**) обдржава се само у обитељима атонских пустињака и руских отшелника, а сачувало се и у гдекојим парохијским храмовима у Русији, али врло непотпуно.

Стїхъ — је грчка реч στίχος и значи један *ред уписми* или *једну реченицу у прози*, која је од друге тачком одељена; корен ове речи је στίζω — забадам, pungo — стављам тачку, одељујем знацима.

Свака свештена књига раздељена је, у првом реду на велике одеке, који се називају главама а у псалтиру — псалмима; за тим је свака глава раздељена на веома мале делове, који се називају стиховима. Према томе је свештени стих, мали подраздео, ма које свештене књиге. Стихови који се при Богослужењима употребљавају, већином су позајмљени из Псалтира, и веома је незнатан број оних, који су узети из других свештених књига. Стихови су у веома великој употреби у цркви. Све свештене радње као н. пр. улажење у олтар, облачење свештених одећа, умивање руку и т. д. — врше свештеници уз читање прописаних и за односни моменат прикладних стихова. Стихови се, осим тога непрестано употребљавају при Богослужењима, било као прокимни и антифони или се узимају за основу мисли, која се манифестује у току Богослужења, као н. пр. **Богъ Господь**, — или **аллилоуіа** са стиховима и т. д.

Сѣвота — schabbat. *престанак, одмор, седми дан у седмици*, Јевреји су светковали суботу, као дан у који се је Господ одмарао од свију својих послова око стварања света. (Бост. 2. 2). Четвртом заповешћу синајског закона, забрањено је суботом радити у опште ма какав посао, и забрана ова не односи се само на Јевреје, већ и на њихове најамнике и на странце, који живе међу њима, па и на саме животиње; **въ день же седмый сѣвота Господѣ Богъ твоемѣ: да не сотвориши всякаго дѣла въ онь, ты и сынъ твой и дщерь твоя и рабъ твой и раба твоя и волъ твой и ослъ твое, и всякій скотъ твой и пришлецъ обитаяй у тебе** (Исх. 20, 10). Нарушилац овог закона о суботи, има се по наредби Господњој смрћу казнити, (Исх. 31, 15). Ова је казна и извршена била над једним човеком, који је суботом дрва купио; пресуду ову изрекао је Сам Бог, казавши Мојсеју: **смертїю да оумретъ человѣкъ сей, да побіютъ его каменіемъ всѣ сонмъ..... и побиша его каменіемъ** (Числ. 15, 35. 36). Је-

преји су касније изопачили овај закон о суботи и тумачећи га сасвим буквално, држали су, да суботом није дозвољено вршити ни дела љубави и милосрђа, али Исус Христос, **Господь сѣвшты**, опровргао је ту њихову заблуду, доказавши учитељима јеврејским, да **достоитъ ѥ҃ сѣвшты добро творити** (Мат. 12, 1—12). Важност суботе, као старозаветног празника, састојала се у главном у томе, што је суботни одмор служио за предслику смртног одмора и покоја, којега је Исус Христос — после борбе и страдања у земном животу — у гробу имао пробавити. О томе нам врло лепо говори света црква у једној великосуботној песми, појући: **Дне҃шний день тайнꙋ великій Моѷсей прообразовавше глаголa: и благослови Богъ день сeдмый; сiѧ бо ѥ҃сть благословeнныѧ сѣвшты, сей ѥ҃сть оупокоeнiѧ день, ѩ҆ко онь же почи отъ всѣхъ дѣлъ своихъ единородный Сынъ Божiй, смотрeнiемъ еже на смeрть плотiю сѣвшотворeнiемъ** (стїхира на **Господи воззвахъ** на вел. **сѣвшотѣ**). После васкресења Христова старозаветна субота је изгубила свој прављи карактер, те се с тога у новозаветној цркви и не сматра за празник, јер ју је томе заменуо дан Христова васкресења. Тај дан постаде хришћанским празником — заменником старозаветне суботе. Света црква на уважења према првобитном празнику није увртила суботу у ред осталих седмичних дана, већ ју је одликовала од њих особеним Богослужењем, потпуном, забраном или ублажењем поста. Сходно смислу старозаветног празника, установила је св. новозаветна црква, да се Богослужење у суботне дане врши у част свију светих, као који су се већ у Богу смирили од борбе и трудова овог земног живота, и за спомен мртвима, за које моли она од Бога тишине и покоја; 64. апостолско правило онако говори гледе суботног поста: **аще кто изъ клира оусмотрeнъ вѣдeтъ постящимсѧ въ день Господень, или въ сѣвшты, кромѣ единыѧ тоѥ҃мо** (единѣѧ **сѣвшты**): **да вѣдeтъ извeрженъ. Аще же мірꙗнинъ, да вѣдeтъ отлꙋчeнъ.**“

Не можемо пропустити, да не речемо што о *родитељским* или *задушним* суботама — *задушницама*. Ово су такве суботе, у које је цело Богослужење посвећено молитви за умрле. По уставу црквеном има такве две суботе, наиме — субота месопустна и субота пред Педесетницом (Духовима). Обе ове суботе одржавају се по пропису у нашој цркви, али народ обдржава само прву, а у место друге држи задушнице у Суботу пред дан св. Киријака отшелника (29. септембра). У Руској цркви пак осим поменуте прве две задушне суботе, држи се још једна т. з. *Дмитријевска*, која је установљена за спомен православних Руса, који изгинуше на Куликовом пољу у борби с Монголима, 8. септембра 1380. год. Задушнице ове падају у суботу пред даном св. мученика Димитрија Мироточивог (26. октобра).

Сѣрѣкаѧ ѥ҃кτенїа (в. **ѥ҃кτенїа**).

Сχима — *зчђа, образ, скољашњи облик, одело, скољашњи украс*. Под схимом се разуме скуп монашкога одела јер када се монах уз прописане молитве обуче у дотично одело, и том приликом положи завет чистоте, сиромаштва и послушности, тада у њему (т. ј. о делу) добија образ или вид анђеоски (в. **монахъ**).

Сѣдалень — долази од глагола **сидѣти**, — *седети*, **Сѣдалень** је такова црквена песма, за време које је дозвољено хришћанима при Богослужењу седети. (сравни: **акаѳистъ**, **ипакой**).

Сѣнь — је врста балдахина, који се у неким храмовима ставља изнад светога престола. Осим тога има балдахина који се праве од скупоцене свиле и кадифе и служи као засебна утвар, која се код нас *небом* назива. **Сѣнь** служи на то, да увелича великољепност олтара, односно храма и Богослужења и да видљивим начином укаже на велику важност св. престола; уједно нам преставља Божанску славу и благодат, која осењава светилиште — престо. У осталом балдахин није неопходно потребна принадлежност олтара и у већини храмова, не ћемо га наћи.

(Наставиће се.)

Пет минута*

Драги пријатељи! Позват сам да говорим не прелазећи границу од пет минута — одређену ми правилима. У пет минута може се

* Недавно, на једном религиозном збору у Њу-Јорку изјавио је председник збора, да се спаком, који је рад говорећи дотиче само пет минута на говор. После тренутне паузе јави се један између присутних говорника доктор, да говори о томе, шта значи пет минута у животу човековом. Тај петминутни говор о пет минута, кога овде доносимо, поред своје оригиналности исто је толико оштроуман, колико и пун садржаја.

рећи мало, али може се рећи и много. За пет минута може се читав град упалити; може се пробити дно брода и брод се подврћи опасности, да се изгуби у дубини воде; за пет минута може душа погинути. Погрешка, учињена у тренут ока, може постати узроком туге и невоље за цео даљи живот. А да је та мисао проникла сва наша срца, тада би ја своју задаћу испунио већ у једном минуту, а не у пет. Зар је један младић, у часу заборава и искушења учинио такво зло, које после кроз цео живот свој никако поправити не може! Једна само погрешка, једна непажња кадра је често да повуче за собом већ грозне и неотклоњиве последице.

Један часак доста је био Исаву да прода своје првеначко право. Хиљаде младих људи продају га на жалост још и по куд и камо нижу цену. Један бешћастан поступак, једна непоштена реч кала душу. Воде свих мора и река не могу опрати ту љагу. Када дођете у искушење не заборављајте, да у пет минута можете срамно обешћастити ваше име, спремити неумитну грижу савести кроз цео живот, а једне родитеље ваше ражалостити до гроба хладна.

У пет минута може се свршити најгрђе зло, али исто тако може се учинити и знатно добро: ви се, наиме, можете решити, да идете путем истине и поштења. То зависи од вас, и за пет минута ви се можете одлучно и храбро решити. За то нам нису потребне године. Научите се чувати новчић, па ћете имати форинте; цените сваки часак времена, сваки минут, па ће у вашој власти бити и читави сати.

Ево, на какав сам начин ја написао једну књигу. У ручаоници мојој свакад је било папира, пера и мастила. Те кадгод сам морао почекати који часак док се донесе јело, ја сам навикао да напишем ма неколико речи — неколико редн. У току извесног времена ја сам на тај начин написао читаву књигу, и кад је књига одштампана, ја сам по суду стручне критике дознао, да сам начинио добро дело. Књига ме није стала ни једног минута, који би ја могао посветити каквом другом послу. Тврда земља састоји се из најситнијих делова материје, а недогледно море — из капљица.

Џон Брадфорд вели: „Ја сматрам изгубљеним сваки онај час, када, говорећи или пишући, нисам учинио какво добро;“ а Сенека је рекао: „време је једино благо, о коме се може рећи, да је тврдичење — врлина.“

Да сам могао посветити на каквом умном корисном раду свих оних пет минута, које су ми отели досадни људи с њиховим празним разговорима или које сам изгубио због неакуратних људи, који вечно закашњавају, тада ја ни налик не бих био на себе какав сам данас изашао, већ бих знао много штошта, сад ми непознато. Никада нетрошите узалуд ни пет минута вашега времена; нити сметајте својом неакуратношћу другима, да корисно употребљавају те малене делове времена. Пет минута озбиљна рада свако јутро и свако вече — и за две или три године ви ћете научити какав хоћете стран језик. Потрачени новци, изгубљен иметак, на шта више и нарушено здравље може се повратити, али никад се не враћа изгубљено време. Минути су скупљи од брилијаната. Сав наш живот су минути. Они нам дају мудрост и срећу у овом, а блажену вечност у будућем животу.

Свршићу пре, него што председник рекне да је истекло дато ми време; те још једном понављам, драги пријатељи! — учите се ценити и пет минута. Јер већ и један минут је доста, па да у дану учинимо добро дело, те тако на диван начин проведемо живот и сами себи спремимо богату жетву на небу.

Превео: Рад. Грујић

Православно морално учење и неколико приговора против њега.

(Наставак)

1.) Прва и општа препрека на путу нашега моралнога усавршења је та, што људе сама *нама грехом заражена и ослабљена природа*, коју сваки човек добија од својих родитеља (Рим. 5, 12; Псал. 50, 7; Јов. 3. 6.). Услед растројства људске природе с падом првога човека, наш је *разум* постао тун за познавање божанске истине (I. Кор. 2, 14.), тако, да ми сада по речима Прем. Соломона: *„једва схватамо и оно што је на земљи“* (Прем. Сол. 9, 16.), те отуда настају разне заблуде, предрасуде, празноверица, неверовање и самовољно напуштање истине, — од којих слабости пати људски род. *Савест* у садашњем стању понекад не тумачи нам јасно Божју вољу, а по

некад слабо и неодлучно уплившие на вољу и нетачно оцењује и пресуђује преступ; кадгод опет страшном грижом и немиром доводи човека до очајања, а кадгод се рекао би сасвим претаји. *Срце* или *чувство* често не тражи ни сада своје среће и задовољства у ономе, за чим треба да тежи, те по речима Христа Спаситеља, служи као „*извор свакога зла и нечистоте*“, јер: „*од срца излазе зле мисли, убиства, прељубе, блуд, крађе, лажна сведочанства, хуле на Бога, и ово је што погани човека*“ (Мат. 15, 18—20.). — *Воља* човекова, удаљив се од Божје воље, страда од болести *самољубља*, као почетка свију грешних склоности и страсти (Сир. 10, 14—15.); нема оне прворбитне јачине (Јов. 8, 34.), те је очевидно већма склона на зло, него на добро, тако да по речима св. ап. Павла човек сада: „*не чини добро, што хоће, него зло, што неће, то чини*“ (Рим. 7, 18—25.); те отуда долазе безбројни преступи, неправде и злочинства у људском друштву. — Најпосле *тело наше* растројено у својим силама, такођер је велика препрека слободну раду душе (Прем. Сол. 9, 25.); јер прво, оно је подложено разним слабостима и небројеним болестима; осим тога у телу се услед склоности к ономе, што је телесно, показује превласт над духом, откуда настаје непрестана борба међу телом и духом, која се продужује кроз цели живот (Рим. 7, 21—23.).

2.) Осим унутарњих препрека моралном животу у самоме човеку, долазе многе сметње и *из околштва света*. По речима св. ап. Јована: „*сав свет лежи у грегу*“ (I. Јов. 5, 19.), и све, што је у свету, привлачећи човека к себи, може да га удаљује од његова одређења (I. Јов. 2, 16.). Многе сметње леже у земаљском благу и уживању, које човека заслепљује, и кад овлада њиме, учини га својим робом (Мат. 5, 19—24; 19, 23—24.). Многе сметње моралном животу долазе и од *самих људи*, који нас окружавају. Неупутно васпитање, неваљали и грешни дух времена, саблажњиво друштво, које човека на грех наводи, рђави обичаји, лажна просвета, лажна и штетна начела и правила у животу, господоваље страсти, — све то може да превари и да у искушење доведе човека, удаљавајући га од правог му одређења (I. Јов. 2, 15—16; 4, 1—6 и др.).

О том моралном растројству и о нашој слабости у вршењу добра, те о господству зла у свету, сведоче сагласно не само Св. Писмо и св. оци црквени, него и сами незнабожачки писци и искуство. (Види „Православное догматическое Богословіе“, Макарія, Митропол. Москов. Т. II.; „Праславное догматическое Богословіе“, Филарета архіеп. Черниг. Ч. I. и т. д.).

Поред толиких препрека и такова растројства наших духовних сила, ми не бисмо могли постићи свога моралног одређења, да нам Бог по својој великој милости није дао за то вишу помоћ и средства. „*Ја несрећни човек! ко ће ме избавити од тела ове смрти?*“ (Рим. 7, 24.), — повикао је негда св. ап. Павле, посматрајући наше бедно стање и поврђену природу људску, те ону тешку борбу између тела и душе; на упирући свој поглед к Спаситељу одговара: „*Закон Духа, који оживљава у Исусу Христу, ослободио ме је од закона греховнога и смрти*“ (Рим. 8, 2.). Подигнути на тај начин милошћу Створитеља, ми нисмо остали у нашем паду, него смо искупљени од греха, призвани у нов живот, обновљени (Јез 33, 11; Јов. 3, 16—17; I. Јов. 2, 2; Рим. 5, 8. 17—19.; Еф. 1, 4; 2, 4—7; I. Тим. 2, 4—6 и др.); те ради достижења нашега одређења имамо у Христу Спаситељу све божанствене силе и средства за то, по речима св. ап. Петра: „*Будући да су нам све божанске силе, које требају к животу и побожности, дароване познањем Онога, који нас позва славом и добродетељу*“ (II. Петр. 1, 3—4.).

Та божанствена сила, која нас препорађа и освећује, и која нам помаже, да постигнемо своје одређење и вечно спасење, назива се у Св. Писму *благодат*. Тако се она назива стога, што нам се она дарује не по заслугама нашим, него једино ради заслуга Господа И. Христа (Рим. 3, 23—24; Ефес. 2, 8; Тит. 3, 5—6.). Делујући унутарње на душу човека, благодат га призива и обраћа к Богу, обнавља га оправдава и освећује. Она му просвећује *ум* познањем божанске истине; крепи његову *вољу*, дајући јој силу за вршење добра; испуњава његово *срце* благим, и племенитим осећајима и вишом надом. Она му помаже, да може одолевати сметњама на путу добра и подиже га при спотицању; она, помажући му вазда у његову духовном животу, уздиже га до могућег му савршенства; без њене помоћи човек не би могао тачно испуњавати Божјега закона и постизавати свога *хришћанског* одређења. Све то потврђује нај јасније и сам И. Христос, св. апостоли, св. оци црквени, историја и искуство.

1.) Сам Господ И. Христос производи почетак;

наставак и свршетак свога добра у нама из Божје благодати. Тако он сам каже: „*Ако се ко не роди водом и духом, не може ући у царство Божје. Што је рођено од тела, тело је; а што је рођено од Духа, дух је*“ (Јов. 3, 5—6.). А на другом месту говори Спаситељ: *Будите у мени и ја ћу у вама. Као што лоза не може рода родити сама од себе, ако не буде на чокоту, тако и ви, ако у мени не будете. Ја сам чокот, а ви лозе: а који буде у мени и ја у њему, он ће родити многи род; јер без мене не можете чинити ништа*“ (Јов. 15, 4—5.). Кад се каже да Хришћанин не може сам собом чинити добрих дела без помоћи Божје благодати, ми под тим разумемо нарочито *добро духовно*, који се налаже Законом јеванђеоским, које чини човека духовним и служи за његово вечно спасење, — и под тим се разуму *дела вере хришћанске*, која су достојна живота по Христу.

2.) То исто уче и св. апостоли. Св. ап. Павле пише: „*Благодаћу сте спасени кроз веру; и то није од вас (ваша заслуга), но дар Божји*“ (Еф. 2, 8.). „*Не да смо ваљан од себе помислити што као од себе, него је наша вуснока од Бога*“ (II. Кор. 3, 5.). „*Јер је Бог што чини у вама, да хоћете и учините оно, што му је угодно*“ (Филипп. 2, 13.). А св. ап. Павле набрајајући плодове дарова св. Духа, каже: „*А род је духовни: љубав, радост, мир, трпење, доброта, милосрђе, вера, кротост, уздржање*“ (Гал. 5, 22—23.). „*Бог мира да вас саврши у свакоме делу добром, да учините вољу Његову, чинећи у вама, што је угодно пред њим, кроз Исуса Христа*“ (Евр. 13, 21.).

3.) Тако је свагда веровала и верује св. црква, о чему јасно уче св. оци и учитељи цркве. Тако св. *Макарије египатски* пише: „Људска природа сама по себи не може показати лепоте врлина и духовне красоте светости. Као што земља сама по себи остаје неспособна и немоћна за произвађање плодова, ако јој се не дода труд и старање земљеделца и ако не добије помоћи од сунца и кише, тако и људска природа, не будући у стању сама собом производити плодове добродетељи, осећа потребу земљеделца наших душа, т. ј. Духа Христова“ („Беседа о љубави“ п. 19.). Св. *Григорије Богослов* пише: „поштo има људи, који имају тако високомно мишљење о својим заслугама, да све приписују самима себи, а не Ономе, који их је створио и умудрио, — не дајући добра, — то слово Божје такове учи, да је нужна Божја помоћ и за то, да пожелимо добро. С тога је и сам избор онога што смо дужни учинити, нешто божанствено, дар Божјега човекољубља, јер дело спасења зависи како од нас, тако и од Бога“ (у рус. прев. Т. 3., стр. 225.). А *блажени Августин* пише: „као што телесно око, ма да је потпуно здраво не може видети без помоћи светлости: тако и човек, ма да је потпуно оправдан, (Хришћанин), не може живети праведно, ако му не буде помагала одозго вечна светлост правде.“ — *Касијан* у разговору са Ав. Пафнутијем пише: „ниједан човек нема у себи довољне снаге да постигне и сачува праведност. Он се непрестано колеба и сваког тренутка може да падне; но милост Божја помаже га својим руком, да по слабости своје воље падњивши, не погине у своме паду. Мужеви јеванђеоски и апостолски потпуно су осећали, да се у њих свако добро свршава Божјом помоћу, и да они својим силама и слободом своје воље не могу сасвим очувати неповређену ни веру своју; с тога су молили Господа, то да јој помогне, то да јој дарује“ (— 12 и 15.).

(Наставиће се.)

Књижевне оцене и прикази.

Всеподданнејшій отчет обер-прокуратора свјатјејшаго Синода *К. Побједоносцева* по вједомству православнаго исповједања за 1896. и 1897. год. Санкт Петербург — 1899.

У књизи овој износи уважени писац стање православне цркве и вере поглавито у Русији, а донекле у кратким потезима и стање цркве по осталим странама православног света, који махом у сфери руске империје спада.

Књига је подељена на седам одељака, у којима се говори: о управи црквеној, о цркви и манастирима; о мисионарству, расколу и сектама; о стању цркве ван граница Русије; о односају руске цркве спрам једноверних цркава на Истоку и у словенским земљама; о духовној просвети и школама и о материјалним средствима, која црквеним властима за унапређење црквених цели на расположењу стоје. На завршетку су изложени статистички подаци о броју парохија, цркава, душа, и појединих црквених области.

Књига је сама по себи опширно, критички и исцрпно срђена и обрађена. У појединим одељцима писац оштро напада на дух данашњега времена, на верску малаксалост, а особито на

раширени рационализам, који — на жалост — ширењу раскола и секата добру услугу чини. Изнеси као главни разлог религиозној охладнелости и суноврату бригу за временитим, материјалним благом, а понаособ као најјачи разлог томе истиче претерано бављење политиком. За нас је Србе од специјалног интереса и поуке одељак трећи и четврти.

У трећем одељку, где се јасно представља од колико је штетног и рђавог утецаја рационализам по ширење расколника и сектаната, који се све то више од правог духа црквеног удаљују, од православља отуђују и сваку дужну послушност и покорност властима отказују, упозорује се на прилике руске, које нас нехотице подсећају на жалосне и несрећне верске односе и наше и браће наше у Босни и Херцеговини.

Као што у извесним губернијама руским подрива свету цркву и православље сектанство и раскол, потомогнут суровим рационализмом, тако се и у нас у прсухитреној и прераној чежњи и тежњи за слободоумним либералним установама, основаним на начелима демократије, хоће да поткопа темељ цркви нашој, ударен самим оснивачем њезиним, Исусом Христом, на начелу јерархично-догматичком.

И као што тамо захтевају расколници потпуно одцепљење цркве од државе и реорганизацију цркве у правцу том, да се уведе право слободна избора општинског представништва, свештенства и епископства, којим се превратом смера да обори постојећи црквени ред: то већ донекле (а доста) учињене овде код нас, у Митрополији Карловачкој, па хоће још више у том правцу да учине и по Босни и Херцеговини наши тобожњи прваци. Хоће да се јерархија из управе искључи, из својих, црквом осветштаних и узаконених, права потисне, а место тога да се узаконн устројство на демократским начелима положено, у коме ће световњаштву неискључиво право располагања са црквом и црквеним имањем, свештенством и епископством уступа, тако, да изгледа, као да ова црква и није на јерархично-догматичком начелу основана, и као да у њој јерархије и нема, па ако је буде, да остане сасвим беспрарна и управо у цркви излишна.

Тако властиту изгледа у перспективи црква будућности, по плану наших народних вођа и исжељених просвјетитеља. Таквом црквом усрећили су они нас и овде, а жеље усрећити и браћу нашу у Босној и Херцеговини.

У четвртом одјељку расправља писац о религиозном стању Алеутске епархије. Становништво те епархије сачињавају 50.000 православних и то: Грка, Арапа, Алеута, Руса, Словена из Турске и Аустрије и др. Религиозно стање код ових народности није посве једнако. Изнад свију у религиозно-моралном погледу стоје Алеути, а за њима долазе Руснни и Арапи. Грци су, каже се, погружени у политику и трговину. Ниже свију у религиозно-моралном погледу стоје Руси и уопште Словени. Особиту поворност сврашају на се Срби. Они се баве само политичарењем, место да врше дела вере и побожности. Ни најважнију дужност сваког Христијанина, исповед и причешће, не врше они. На позив свештеника да дођу на исповед одговарају: шта тражиш ти од мене? какав грех? ја греха немам; ја сам добар Србин, и то та је све! (стр. 161—162.).

Занета жалосна слика о религиозном и верском васпитању нашем. Боље сведоџбе од ове не треба.

Од осталих пак одељака занимљив је још и одељак: духовна просвета. Из њега видимо, да је устројство школа у главном спроведено тако, да је врховна власт и надзор учредерђен у руками врховног клира, св. Синода, покрај кога функционише такозвани Учитински Савјет, коме је председник вазда епископ. Исто је тако и гледе црквене управе. У православној Русији не запосе се идејама наших најважнијих политичара, да са у црквену управу силом утури световни елемент. Та слободна и еминентно православна Русија не познаје у цркви претежност и превласт световњака, како га то себи у нас сваком приликом наши „tribuni plebis“ себи виндикују и како га они по својим интенцијама и жељама хоће да остваре. У Русији се држе принципа: цркви подај оно, што је њезино, те и управа над њом и њезиним имањем припада, њеним делом и у главном, представницима њеним — епископима. Дух православне цркве не познаје оног неограниченог учешћа и претеге световњачког елемента, као оно у протестаната. С тога би добро било, да се наши „patres patriae“ угледају на узор православне руске цркве, те би можда у захтевима својим, гледом на автономну слободу, засновану на ономе „широком“ појму њиховоме, — мало скромнији били, а никада им ни на ум не би пало, да се са својим Православљем пред руским јавним мњењем хвале, оп-

тужујући и управо денунцирајући пред тим мјесним борбу своје Јерархије за православне принципе своје епископалне цркве, као борбу против Православља.

Иначе нам ваља рећи, да је књига високоуваженога и чувеноga господина писца са необичним маром и дубоком студијом и разумјевањем обрађена; подаци су у сваком погледу тачно и исправно изнесени, што уваженом писцу само на част служити може. #.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Његова Светост) преузвишени господин патријарх *Георгије* изабран је од угарског горњега дома за члана делегација. Од делегација изабрана је Његова Светост у делегациони одбор за спољашње послове, Његова Светост, отпутовао је јучер у суботу у Будим Пешту, да присуствује одборским и пленарним делегационим седницама.

(Епархијска конзисторија Бачка.) Под председништвом Његова Високопреосвештенства, епископа *Митрофана Шевића*, 20 априла (3 марта) о. г. одржала је своју редовну месечну седницу, на којој је решила ове предмете: Публиковање се одлука вис. министарства о подељеној држ. приломожи јер. З. С. у Н. С. — Узето је на знање расположење вис. министарства у ствари неисплаћене држ. приломожи свешт. удовици С. П. у Ч. — Публиковање се одлука вис. министарства у ствари неког патријалног исправка у парох. звању у Г. К. — Објављење се пресуда МЦСавета у бракоразводној парници Д. П. у Н. С. против М. Ш. у Т. — Узето је на знање пресуд. расположење, да је на администрацију сантовачке парохије пихесто јер. Божидара Поповића јер. Жарко Поповић постављен. — Решено је, да се на знање узме поступак поджупанијског знања према солгабирову у Ж. због повреде декорума. — Издати су неки списи из епарх. архиве разним властима на званичну употребу. — Узето је на знање расположење одмин. одбора бачког у ствари око аренде за кисачку парох. земљу и у предмету пријаве јер. М. Ј. против црк. општинске управе у М. — Ослобођен је од оптужбе јер. С. П. у Л. — Подељена је опомена јер. Н. А. у Г. поводом извршене тужбе Д. Ш. и др. — Подељена је опомена јер. М. Ј. у М. и јер. М. П. у С. због недопушљивог нижења у вршењу званичних дужности. — Издати су кому. фискалу на мјесне суд списи у извршеним тужбама Ј. Х. против јером. М. С. у Е. и С. В. и др. против јер. К. П. Ј. у Р. — Одобрен је избор срп. богослова Гојка Каћанског за јакона у Сентомашу. — Наређено је надзирном протопрезвитеру да званје администратора парохије јегарске јер. Дру Ст. Момировићу преда. — Издата је ком. фискалу на мјесне уништна молба јер. Л. Ш у С. — Одговорено је на нека питања јер. М. П. у С. — Поднесе се молба парох. звања у Станишићу ради потврдјалних исправака вис. министарству. — Поднесене су са препоруком молбе ради држ. приломожи: I) Свештеника: М. З. у С., Л. К. у Б., Ј. В. у К., Н. Т. у О., С. П. у Ст. Б., С. С. у С., Ј. Р. у Г. — Ч., Д. М. у Ст. В., М. Г. у П., и Н. К. у С. П.) Свештеничких удовица: К. С. у Б. С., Ј. П. у Б. С., П. Н. у С., М. С. у Н. С., Т. П. у С., Д. П. у Ст. Б., А. Ч. у Ст. Ф., А Т. у К., К. Ј. у Ст. Ф., М. П. у С., М. П. у Ст. Ш., В. Ј. у Т., С. П. у Ч, Ј. П. у К., Љ. Г. и М. Г. у М., П. М. у Г. К., Е. К. у С., К. Н. у Ст. Ф. Ј. П., Д. Р., Д. М., А. Л., К. П., Ј. Г., А. С., и Е. М. у Н. С. III.) Свешт. сирочади: М. Ж. у Ст. П. — Решена је бракоразводна тужба В. К. из С. против В. Р. у Б. и С. П. у Ст. С. против Ј. У. у истом месту. — Бракоразводна тужба С. Б. у В. Р., која није снабдевена пресудама грађ. судова, није узета у претрес. — На тужбу Е. П. у Т. одлучено је, да се Н. К. из службе своје отпусти. — А осим тога решени су и многи други предмети од мањега значаја. —

(Одликовања.) Њ. Величанство краљ Србије *Александар I.* благоволео је одликовати орденом Св. Саве IV степена подсекретара „Матице Српске“ *г. Сашу Петровића* и члана Српског Народног позоришта г. *Андрију Лукића*.

(Стање паичевачке српске црквене општине.) Паичевачка црквена општина издала је, о раду и стању црквене општине 1899., из кога вадимо ово: Стање благајне, што стоје под управом паичевачке српске црквене општине, било је у прошлој години овако: у реалитетима 100.287 фор. 52 нов., у обвезницама државним: 40.115 фор. 12 нов., у приватним обвезницама: 132. 3?2 фор. 26 нов. У активним дуговима: 97 714 фор. 05 нов. Готовина: 31. 159 фор. 59. нов. Укупно имање је 401.588 фор. 54 нов. Укупно стање *увећало се у прошлој години са 21. 654 фор.*

—

У Србији.

(За председника Срп. Крал. Академије у Београду) именован је кр. срп. ђенерал, бивши учитељ Њ. В. краља Александра I. — *Јован Мишковић.*

У Русији.

(† **Др. Василије Васиљевић Болотов.**) Дана 5. априла преминуо је знаменити професор Духовне Академије у Петрограду *Василије Васиљевић Болотов.* Покојник је предавао црквену историју, радио је у комисији, која је прегледала календар, у комисији за старокатоличко питање и за присједињавање Старокалдеја православној цркви. Покојник је знао 20 језика. Осим јеврејских, знао је: грчки, латински, јеврејски, сирски, коптски и арапски. Кад је умро Василије Васиљевић, сам је цар јавно сажалење Петроградској духовној Академији ради губитка тако великог човјека, који је све своје силе приносио на олтар науке! Д. Ј.

Читуља.

† Јован Јовановић

парох Суботички

преминуо је 29. априла у Суботици, гдје је 50 година одслужио Богу и цркви својој као парох, а у 84. години живота свога, у наручју кћери својих, зетова и унучади.

Смртни остаци покојног оца *Јована* пренесени су 1. маја у цркву, где је 10 свештеника, на челу са високопреч. госп. окр. протопрезв. *Љубомиром Кујунџићем,* одслужило св. литургију, а за тим и прописани чин погреба мирских свештеника. При опелу је речени госп. протопрезвитер у лепом говору оцртао живот покојников, његов рад у цркви и народу, за који је покојник био и одликован крвеним појасом, и тешећи ожалошћене његове потомке опростио се дирљивим речима са покојником.

По свршеном обреду у цркви тело покојниково пренесено је свештенством из цркве до шестопрежних кола, на којима је одвежено у парохијално гробље и у породичној крипти матери земљи предано.

Погреб покојног оца *Јована* био је величанствен. Православни Суботичани дошли су у великом броју да испрате свога пароха до вечне куће, а иноверни грађани, са пресветлим госп. *вел. жупаном* на челу, такође су у знатно већем броју дошли, да одају последњу почаст сутрашњу свом, који је умео својом љубазношћу и честитошћу да задобије симпатије и поштовање њихово.

Бог му дао хиран покој и **вечиту памаћ**!

Ради знања.

О разлозима, који раскидају брачну везу, и о судском поступку у парници за расход брака. Написао *Тома Алагић,* прота, професор богословје. Сарајево 1891.

Још се може добити у писца, сада на Удбини (Udbina, Hrvatska), ова књига, која је у своје вријеме од стручних и других домаћих и страних листова (особито од овога листа), означена као најбоља радња своје врсте. Ко пошаље крупу, добиће књигу у крстопољу.

БРАНКОВО КОЛО

ЗА

ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК

ПАЈА МАРКОВИЋ АДАМОВ

VI. год.	У Срем. Карловцима	бр. 18.

САДРЖАЈ:

Павле Јосиф Шафарик. — Алекса Шантић: „*„ (Песма). — Свет. Ђорђић: Мркоњић. (Новелм) 3. — Гроф Л. Н. Толстој: Васкрсење. (Роман.) 48. — Љуб. Јовановић: О Босни с почетка VII до средине VII века. (Из расправе „Историјска судбина Босне и Херцеговине“). 5. — Ђ.: Сецијонисте. Утисци са изложбе сецијониста у Бечу. — Саво П. Вулетић: К „малом осврту г. Моја Медића. — Ковчежак: Из писма Јована Хаџића Светића. — Књижевне белешке. — Просвета и друштвени гласник .— Читуља.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ОБЈАВА. 40 1—1

Ради издавања зидарских, дунђерских, лимарских, столарских, бравараских и стакларских послова за оправку овдашњег епископског летњиковца и побочних здања на „Исаилову“ држаће се *12. (25.) маја о. г.* у 4 сата по подне у овдашњој епархијској канцеларији јавна минуендо лицитација.

Сви ти послови прорачунани су укупно на 10.713 круна.

Сваки лицитант је дужан у име вадијума 10% од те прорачунске своте положити. Прорачун за све те радње, може се у ово епархијског канцеларије разгледати.

У Новом Саду 1. (14.) маја 1900.

Епархијски Епитроп.

СТЕЧАЈ. 39 1—3

На четвороразредној вероисповедној основној школи у Ињфали — Тамишка жупанија — упражњено је учитељско место.

Са истим местом скопчана је плата од 600 круна; за нофторну школу 80 круна; за огрев 100 круна и 20 круна за преводство и 1 круну од укопа где позван буде.

Изабрани учитељ уживаће стан у наравн, који се састоји: из 2 собе, кујне и остале потребне стаје, и две баште од којих је једна код школе, а друга ван села и $3^1/_2$ јутра оране земље, с примедбом, да на исте земље он сам порез плаћати има.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу појању учити. Осим тога у дужност ће му спадати при сваком богослужењу редовно у цркву долазити и десну певницу држати. Уз часни пост ускршњи средом и петком на јутрењу и прежде-освећењу долазити и појати. У обзир ће се узети само они компетенти, који су Сомборску учитељску школу свршили и испит на мађарског положили, међу овима имаће првенство они, који се општини лично пријавили буду. Компетовати могу и учитељице. — Молбенице имаће се на председништво слати. —

Рок пријаве траје до 10. јуна — по ст. кал. — о. г. Ново изабрани учитељ или учитељица место заузима почетком школске године т. ј. 15. августа 1900. године.

У Ињфали (u. p. Székesut) 1. (14.) маја 1900.

Перовођа: Анка Ст. Бркић, учитељица.

Председник: Ђока Петков.

М. Шк. О. бр. 62. ex 1900. 37 1—1

СТЕЧАЈ.

Услед смрти Јована Чиплића, отвара се стечај *на место учитеља V. и VI. разреда српске мушке средњне школе у Старом Бечеју.*

Годишња плата је: *1000 круна*; за свој и школски огрев *105 круна*; за школску послугу *80 круна*; за паушал *25 круна 20 филера*, и за нофторну школу — кад буде на реду — 100 круна. Уз то ће уживати $4^1/_2$ јутра пашњачко-ритске земље дотле, док и други учитељи, на коју сам све терете сноси; осим тога слободан стан.

Дужност је учитељева: Предавати у школи све предмете, законом прописане; а уз то и у цркви за певницом појати.

Рок стечају траје до 29. јуна (12. јула) о. г. закључно. *А дотични ће ступити у звање онда, кад буде на то позван.*

Само потпуно оспособљени могу компетовати.

Молбе и сведоџбе нек упуте председништву овог одбора.

Из седнице школског одбора срп. правосл. општине у *Ст. Бечеју* 24. априла (7. маја) 1900.

Јован Михајловић, перовођа. Др. Арон пл. Војновић, председник шк. одбора.

ОГЛАС. 35. 1—3

На основу закључка овомесне црквене општине овим се расписује дражба за оправљање св. храма, која ће се 7. (20.) Маја о. г. одржати.

Поједине радње процењене су следеће:

1. Оправа и позлата иконостаса, са чистим златом, уједно позлата столова . .	1600 круна.
2. Кречење храма изнутра масном бојом	1000 „
3. Да се округлина кора смањи и гвозденом оградом огради; прозори на св. храму поваде те нови узидају	300 „
4. Да се сва црква с пола и звоник претресе и поправи, те три пута окречи	400 „
5. Оправка столова, резбарија и бојадисање масном бојом истих, те направа 9 прозора на св. храму .	600 „
6. Да се под храма претресе, те полушане плоче измену	100 „
7. Да се црквена порта оправи т. ј. да се постојећи зид са $^1/_2$ мет. каменом извиси, те нов зид од 40 □ hv. сазида	260 „
Укупно круна	4260 круна.

Сваки дражбовалац има до одређеног рока председништву ове црквене општине своју писмену понуду (Оферт) поднети, пошто се усмена дражба држати неће.

Поједини услови могу се сваки дан код потписаних увидити.

Черевић 22. Априла 1900.

Перовођа: Петар Ј. Шевић, учитељ.

Председник: Георгије Максимовић, парох.

398. I. 55. ex 1900. 38 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на парохију 1. разреда у *Идвору*.

Молитељи нека се прописаним начином пријаве до Видова дна 1900.

Епарх. конзисторија Вршачка.

ДРАЖБА НА МАЊАК. 41 1—2

Српска православна црквена општина у Ср Карловци расписује овим дражбу на маљак ради репарације куће под бр. 794.

Прорачун износи 1314 Круна.

Дражба ће се одржати 14. (27.) маја о. г. по подне у 2 сата у основној срп. вероисповедној школи.

Председништво.

Ad бр. 20 ex 1900 34 2—3

ОГЛАС ДРАЖБЕ.

Управа манастира Кувеждина расписује јавну усмену дражбу на маљак за дан 11. (24). маја 1900 у 2 сата по подне за следеће радове:

I. Оправка црквеног торња.

а) дунђерски рад са материјалом К. 319·20
б) лимарски „ „ „ К. 754·00

II. Оправка цркве,

а) претресање црквеног крова и заливање, кречење торња и цркве е поља . . . . . К. 476·93

III. Оправка манастира.

а) претресање и заливање кровова и кречење зидова . . . . . К. 1112·90

Укупно круна: 2663·03

Ставка I. лицитира се посебно. Сваки даљи услов може се сазнати у писарни управе.

Манастирска управа.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма наједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 255.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 20.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 14. маја 1900.

Наредбе „Душанова Законика" о браку.

(Свршетак)

Услед знатног броја следбеника римске цркве, а по нешто и Богомила, у српској држави, догађало се често да су склапани т. з. мешовити брачни т. ј. брачни између јеретика или расколника и православних. Наши законодавци следећи својој намери израженој у првом члану законика: „Да се очисти христианство", (разумевајући под Христианством само православну веру) не могоше ни ову злоупотребу црквених закона трпити, те сходно правилима црквених сабора и св. отаца забрањују у напред такове брачне, а за оне, који су до тада већ склопили такав брак наређују, да се јеретик има одрећи своје вере и крстити у православље, ако жели и даље одржати брак у крепости. У противном случају, не усхтели се покрстити, државна власт својим органима одузима му жену и децу и принуђава га, да да део имања свога њима на издржавање, а за тим њега самог прогања.

Од постанка свог православна црква забрањује и свако дружење са особама, које не исповедају православну веру[21], — те је отуд природно да је још строжије морала забрањивати склапање брачних уговора с јеретицима и расколницима. И заиста лаодикијски собор својим 10 и 31 каноном одређује, да никакав верни не сме са јеретиком брак склопити, нити за јеретика кћер своју удати. Та одредба касније би поновљена 21-им кан. картагенс. сабора и 72-гим VI. васељенског (трулског).[22] То беше свеопћа норма у православној цркви, која је свакако са грчким каноничким зборницима и у праксу српске цркве ушла, али се, као и свака друга, у току времена злоупотребама подвргла, те наши законодавци најпре за потребно унети у свој Законик наредбу, која ће укинути те злоупотребе. А као што нам Тајнер[23] сведочи и на западу у истом

[21] Апост. кан. 45, 66 и др.; лаодик. к. 33 и т. д.

[22] Гл. Ев. Јованновић, — Начатки. I. §. 178, стр. 107; а што је главно упореди: Штаин. Крчмију гл. X, XIII и XVII, где се налазе сва гореспомената правила са тумачењем Аристиновим. Кад та места упоредимо са садржином нашег чланка, морамо веровати, да су наши законодавци ону своју одредбу из старе Крчмије унели, преудесивши је само уколико према приликама својим т. ј. додавши казну: „да да дѣлъ отъ кърки, а онъ да се изгнанъ."

[23] Theiner. — Monum. Hung. I. стр. 884.

веку донашане су наредбе по истом предмету. Тако је на име папин посланик кардинал Gentilis на будимском сабору 1309. год. строго забранио, да нико не сме свога детета венчати с криноверцем, а нарочито додаје се, с Патареном или Катаром.[24]

Ко се управо има разумети под речју „полѣкрѣцъ“ неда се тачно одредити. Даничић налази ту реч само на овом месту и преводи је са *јеретик*, без тачнијег одређења.[25] Стојан Новаковић,[26] а по њему и Стојановић[27] држе, да под том речју треба разумети *Богомила* или *Патарена*, мотивишући то тим, што су јеретици у Старој Србији припадали махом богомилској јереси. Дочим др. Крстић[28] и Зигељ[29] држе, да се под речју полѣкрѣцъ има разумети *римокатолик*. Ово потоње мишљење изгледа на први поглед и вероватније, кад се на име сетимо да су се католици, услед честих политичких односаја српских владалаца[30] са папама, доста знатно по Србији раширили и умножили, док Богомила у Душаново доба, по сведоџби старих споменика, беше врло мало и ако не нимало. Ну, када успоредимо све оно, што се говори о римокатолицима (латинима и азинитама) у 6, 7 и 8. чл. Законика, са оним што се говори у 10 чл. о јеретицима у опће, нама се чини, да ће најправилније бити, ако се под речју *полуверац* разуме *јеретик у опће* — припадао он римокатоличкој, богомилској или којој другој вери.

Речи „Да се крьсти оу хрьстіаньство“ не смемо схватити буквално по данашњој пракси наше помесне српске православне цркве — при покрштавању јеретика и расколника; јер нам није познато какова пракса владаше у то доба у старој српској држави; да ли се на име том приликом вршило потпуно крштење или само односни делови истог, сходно каноничким наредбама православне цркве у том погледу. Данас се покрштавање код нас врши са свим по правилима св. сабора. На име, сваки онај, који прелази у православље, а пре тога био је у таковој јереси, која правилно исповеда тајну св. Тројице и признаје и правилно врши тајну св. крштења, — не крштава се по ново већ само помазује св. миром уз благослов православног свештеника.[31] Али историја нам казује, да је у православној цркви, у она бурна времена, кад је између истока и запада силна раздраженост владала, извесно време владала пракса (а по где-где још и данас влада), да сваког јеретика при преласку у православље треба потпуно крстити. Тако из закључака сабора IV. латеранског 1215 знамо,[32] да су Грци увели у обичај крштавати и оне, који прелазе из латинства у православље, што им се овим сабором у напред забрањује.[33] Латински епископ Caucus, који резидоваше на Крфу пише у првој свесци свога дела: Historia de graec. recept. haeres., да су у средњем веку Грци местимице сваког јеретика, па и саме римске Хришћане, који прелажаху у православље, — сасвим исправно крстили.[34] А ово је и сасвим могуће, јер и у данашњој пракси све грчке цркве стоји да се сваки римокатолик при преласку у православље има поново потпуно крстити[35]. И у Русији, за патријарха Филарета, на сабору у Москви 1620. год. донешена је наредба о потпуном поновном крштењу сваког западног Хришћанина. Данашња пак пракса руске цркве у томе нормирана је одлуком московског сабора 1667. године.[36]

На кад је тако скоро на целом истоку било, сасвим је природно а и могуће, да је у средњем веку и у српској цркви иста пракса владала и ако немамо за то позитивних доказа, осим овог чланка чији је смисао баш у томе, данашњим тумачима Душанова Законика, најнише неодређен.

---

[24] Срав. Rad jugoslov. akad. VII. стр. 173.

[25] — Рјечник из књижев. старина срб. чоси „полѣкрѣцъ“.

[26] — Законик Стеф. Душана од 1870. год. стр. 84; и у новом издању (1898. г.) разуме и Новаковић под речју „полѣкрѣцъ“ *јеретик у опће*.

[27] Јос. Стојановић, — Суд прних хришћана и Срба стр. 70.

[28] Гласник XI. стр. 224.

[29] Ф. Зигељ, — Законникъ Стефана Душана, стр. 133.

[30] Види Душанове преговоре с папом у Флорансиог, — Јужнис Славя. и Византг. сп. II. с р. 250—262.

[31] Гл. 95 кан. трулског сабора у др. Милаша. — Правила с тумачењима I. стр. 582—587.

[32] Гл. Hefele, — Conciliengeschichte св. V. стр. 787.

[33] Ово је отуд могло бити, што тада од 1204 г. владаху у Цариграду латини, те ширише на све стране грчке империје силом државне власти римску веру.

[34] Гл. Wachsmuth, — Geschichte der polit. Pärtelungen II. стр. 511.

[35] Ово је установљено одлуком цариградског сабора од 1756. год. за патријарха Кирила V. гл. Др. Милаш, — Правила с тумачењима I. стр. 584—586.

[36] Гл. Н. Суворовъ, — Курсъ церков. права §. 92.

Осим ова три чланка Душанова Законика, чији списао горњим разлагањем покушасмо историјско-каноничким путем разјаснити, има доцније у неким млађим рукописима[37] Душанова Законика још три чланка, која се брака тичу, али о њима, по речима Т. Флоринског,[38] одавно већ постоји потпуно оправдано, а сад већ и доказано мишљење, да нису производ законодавног рада под Душаном, већ да их касније у синоптичком тексту унесоше преписивачи из Синтагме Матије Властара.[39] Ну, пошто те одредбе нису дакле плод Душанова законодавног рада, не ћемо их ни потанко тумачити, већ само у кратко њихову садржину споменути.

По равaничком рукописи то су ови чланци:

чл. 134, који је управо извод из 6-те гл. 2 га састава С. М. В. (по српској компилацији), у којој се жени удовици забрањује удати се на брзо по смрти мужевљевој;[40]

и *чл. 137. и 138.*, који су тако исто узети из С. М. Вл. гл. 3. састава 3., у којој се заповеда, да жена, којој је муж на војску отишао, те о њему за дуго гласа нема, има чекати га шест година, на тек кад дочује да је он заиста умро, има по том још годину дана чекати, а онда јој слободно се удати; за тим се надовезује (у 138. чл.), да ако жена не изврши горе наведену наредбу и уда се пре прописаног времена за другог, па ако јој се поврати први муж, има се казнити као блудница и први муж њен може је, ако хоће, повратити себи.[41]

Радослав М. Грујић
свештеник.

[37] Равaнички, Софијски, Текелијин и Београдски.
[38] — Памятники зак. дѣятел. Душана... стр. 239.
[39] То беше врло добар практички зборник (у 303 гл. и 24. одељка) протумаченог канонског и домаће грађанског права, који је састављо јеромонах Матија Властар и издао 1335. год. под насловом: „Συνταγμα κατα στοιχειον.“ Ова синтагма нешкоро беше преведена и на српски језик, како у потпуној тако и у синоптичком тексту.
[40] Гл. Флорин. — Памятники... Приложенія стр. 49 и срав. стр. 135.
[41] — Ibid. стр. 240. Ту су на име оба ова чланка паралелно наведена са С. М. Вл.

Очински дом и блудни син.*

(ПОМЕНА БОГОСЛОВСКОЈ ОМЛАДИНИ)

— Н. Петровъ —

Био један отац па имао два сина. Радио је отац њине своје, па је томе учио и синове своје, уздање своје. Учио је обојицу са једнаком брижљивошћу. И сањао је отац тај о миру и задовољству, о љубави и о срећи у кући својој скровитој; машта му је стварала шаролике слике многобројне, Богом благословене породице, у којој ће царевати непомућен и радостан мир. Али не би тако. У миран живот породице јеванђеоског оца увуче се расцеп; слогу и љубав разори млађи син. Он је, може бити, обасипан био сваком милошћом, и њему су, као мезимцу можда, сваку милост редом доносили. И то га је зар направило себичним самовољом. Тешко му беше радити очинско поље и пасти очинско стадо. Рођена му кућа постаде тесном а родбина мрском. Није љубио родбине своје, ни породице која га је одневолала, нити је осећао љубави према груди рођене земље своје. Он је љубио само себе. Нешто га је вукло да се одели, да живи сам за себе, по својој вољи. И прекиде везе са породицом: „Оче, дај ми део имања, што мени припада“. „Ја не ћу — као да нели — да живим и радим с вама: ви остајте где сте, знојте се, радите поља своја — а ја имам своје жеље, свој укус! Дај ми што је моје по закону, и ја идем за себе!“ И отац, с болом у души и тугом на срцу раздели имање синовима својим. Тада, *но том до неколико дана покупи млађи син све своје, и отиде у дальну землю: и онамо просу имање своје, живећи бесштно.*

Ова промена домовине и ово раскидање са очинским домом врло је поучно за нас, браћо. И нехотице се, читајући причу ову, морамо мишљу заустанити на томе: како се ми односимо према васпитању своме, према служби за коју се спремамо, према очинском дому, где се спремамо, према оној њиви, коју ћемо обрађивати? Може ли се отац поуздати, да ћемо бити корисни радници, са којих се не ће постидети? Нисмо ли и ми спремни само да узмемо из очинског дома оно што нисмо ми стекли, да бисмо после отишли у дальну земљу, где бисмо рахат живовали, по својој вољи живели и радили сасвим друкчије, него што се у очинском дому за увишену службу и позив свети спремамо? Не ћемо ли расковати очинско благо? Тежимо ли срцем својим, душом својом, да све боље обрађујемо рођена своја поља, или да их профуњкамо и оставимо? — То је, браћо, за нас питање

* Прочитано и приљежено у богословском књижевном друштву „Слоги“.

савести. И ми га морамо решити. То решење захтевају од нас обавезе наше према заводу који нас васпитава.

Љубимо ли ми цркву и хоћемо ли да јој служимо или не? — ето тог питања. На то нам питање ваља одговорити и, према том одговору, радити. А није тешко одговорити. Обратимо само пажњу на то, какав треба да је наш одношај према цркви, њеним установама и према црквеној делатности, и какав је тај одношај наш у самој ствари Или, што је још важније, какве су склоности и симпатије наше?

Одношај наш према цркви мора бити такав, какав је одношај нежног сина према милој родитељској кући. Ако је сваки Хришћанин дужан у Богу видети Оца свога а Матер — у св. цркви, то уколико треба да је јаче то синовско осећање према Божјој цркви код оних који се нарочито спремају на службу њојзи — у звању пастира и учитеља?

Црква је Божја ступ и утврђење истине (1. Тим. 3, 15.). У њој се, као у неисцрпној и богатој ризници, чува истина о Богу, свету и човеку, истина не човечја, истина, која није добивена сиромашним човечјим умовима, који лако заблуде, него истина Богочовекова, потпуна, васељенска, која се раскрива у васељенској црквеној науци. Храни ли се твој ум, будући служитељу црквени, на којег се наде пољажу, — храни ли се твој ум том васељенском истином? Црпеш ли из овог неисцрпног извора? Јеси ли сједињен срцем, љубављу својом са свом множином апостола, мученика, светитеља, и свих верних свију времена — у исповедању црквене истине? Верујеш ли безусловно овом васељенском, Богочовекову сведочанству цркве, коју је саздао Христос и којој врата адска одолети не ће? — А баш такав мора бити наш одношај према црквеној истини. Више и дубље, него ико други, морамо ми бити прожети науком васељенске истине црквене. Шта је ванредан ум, шта знање појединих лица, ма та лица била најдаровитија и најпросвећенија! Зар ће се у уму једног човека много сместити знања, зар ће рад једног човека много раскрити и објаснити истину постања? И могу ли сви људи добити безусловну истину? Та, сви су они ограничени умови, а је ли могуће добити неограничено и безусловно из суме ограничених делова? Није истина у човечјем знању, него у богооткривеном, које се чува у цркви, сазиданој на темељу Богом просвећених апостола и пророка, а сви се ови утврђују на крајеугаоном камену — Христу. Ево зашто једнако и једнодушно исповедање учења црквеног са свима треба да буде за сваког, особито за нас, браће, ствар савести и срдачног саосећања. Ми морамо љубити црквено учење као васељенску истину, морамо ставити истину ову више сваке човечје мудрости, морамо је носити у срцу својему, као драгоцен залог свога сједињења са царством Божјим. — Само при таком односају ка црквеној науци могуће је плодоносно занимање богословском науком; духовна наука донеће само тада богате плодове и обилно ће моћи хранити сваког, ко се обрати к њој ради учења. У противном случају, удаљујући се са црквеног земљишта, она постаје бесплодна. И сваки когод научава ту науку, само је у том случају може примити у правом духу њену, само се у том случају може њом хранити и плода донети, ако је срце његово вољно, примити црквену истину и љубити је; у противном случају, семе истине, паднувши на каменито земљиште равнодушности или при путу лакомислености и учења, које се за сваким ветром поводи, усахне, покључу га птице и изгазе пролазници, који обилазе свет са проповеђу истине, коју као да они при откривају човештву.

Дакле, онај који се спрема за службу цркви, мора бити дубоко одан црквеној истини. Иначе, може ли он бити учитељ у цркви и чему ће учити? Његово учење не ће бити од Онога, Који га је послао; а то и за слушаоце не ће бити оно, што они траже од црквеног учитеља, а за њега самог то ће бити издаја савести, рушење завета пред Богом, црквом и друштвом, па, наравно, и морална смрт.

Црква је Божја добро уређен дом, у којем се свршава дело спасења људи у Богом уређеном поретку, у којем све бива лепо и по чину, где се, у савезу љубави и мира, чувају стари, вековима обрађени, побожни обичаји, који најбоље показују дух цркве и најпуне одговарају духовним потребама верних. Јеси ли спреман, будући служитељу олтара Божјега, да с љубављу примиш, усвојиш и испуниш сав тај поредак и уређење живота дома Божјега? — Као будући домаћини у том дому,

сваки од нас, браћо, мора бити наједначен или, бар, искрено тежити да се наједначи са поретком и током црквеног живота. У цркви се свршава богослужење опће и посебно; у навесна времена црква свршава светле светковине, прослављајући Бога Спаситеља, Матер Божју и свештене, шиљући Богу благодарење за особите манифестације милости Његове према људима у животу црквеном, државном и друштвеном; у друга времена црква јадикује са греха деце своје, позива их на кајање и поправак и ограничава их у животу постовима, којима хоће да отрезни оне, који су се занели животним бригама и наслађама, да их упути на праву сврху човекову и да појача са грехова ослабљену вољу на борбу са старим човеком. Ако је дужан сваки Хришћанин, — то је особито онај који се спрема за службу цркви дужан љубити и примати тај поредак црквеног живота. Храм, богослужење, молитва, празници, постови, — све то мора изазвати у срцу његову дубок и жив одјек. Не сме он бити лен, немарљив, уживањима одан, учесник у свему томе, но жив и раден. — Овде, у тим установама и отправљању црквеног живота, сваки члан цркве има своје значење и силу, сваки или остварује дело њено, или га разорава. Погледајте на последње. Долазе у цркву не знајући зашто, не учествују у молитви опћој, — у храму су телом, а сасвим удаљени од духовног опћења са црквом; кад црква слави и кад се радује, они остају сасвим равнодушни; кад црква тужи и кад се каје, они продужују пређашњи живот и још се туже на цркву. Јесу ли то чланови цркве? Они не само да не врше дела у опћем животу тела Христова, него још отежавају и разоравају живот тог тела, као они који без осећања, неми и, према томе, тешки чланови. У приближавању царства Божјег, што чини живот црквени, они нису сарадници ни помагачи; напротив, они задржавају то приближавање царства Божјега; то су лене слуге, који сами не раде у винограду омиљеног а друге кваре. — Не сме ни један од нас, браћо, бити така препрека цркви, таки нерадин у очинском дому! Напротив, као што добар син љуби свој очински дом, радује се у породичној радости, тужи у породичној жалости и у добру целе куће види и осећа своју рођену срећу, тако и сваки од нас мора љубити цркву и уређење њена живота, мора бити духом његовим прожман и за срећу држати активно учешће у том животу. У противном случају, ми не само не обећавамо да ћемо бити добри раденици у очинском дому, но се спремамо да расиемо благо тог дома, да порушимо правилан живот и старе обичаје његове.

Црква је божанствено уређење за спас људски. Сврха јој је сасвим особита, различита од сврха људских уређења. Последња имају на оку, у главном, земаљско добро у разним облицима, — у мало случајева — развитак виших, умних способности духа; — у већини случајева — задовољство, трошење времена у бадавадисању, но без досаде. А црква, будући на земљи, има небесну сврху, васпитати људе за ступање у царство небесно, које ће се открити, кад се испуни време, кад пређе ово небо и земља и наступи сасвим нов поредак живота, са новим тежњама и радостима, о којима није време сад ни говорити. Служитељи црквени позвани су баш да васпитају људе за то царство, позвани су на рад, који нема ништа заједничко са обичним пословима, који интересују и привлаче људе. Баш о овој сврси цркве и делатности њених служитеља, о овом искључивом, небесном карактеру црквене делатности, која нас чека, треба да сваки од нас промисли савесно и дубоко, и да је осети, да би одредио свој одношај према очинском дому, који нас васпита. Чему те вуче срце твоје, будући слуго цркве? Љубиш ли ти ту божанствену њиву, то очинско поље, на којем су лили зној и крв своју хиљадама смирених раденика, који су се одрекли себе и све светско рачунали ни у шта дела Божјега ради? Или је теби непомљив, твом срцу неприступачан овај посао, који свет мало штује, јер он није од овога света, и теби се већма допада да живиш и радиш у далекој од неба страни, да употребљаваш своје силе на земаљске бриге и послове или чак да их убијаш у нераду и задовољствима?

Истински одношај према црквеном служењу мора бити такав исти, као што је одношај добрих сељака — ратара пре свом послу, према земљи хранитељци. Ми морамо осећати свештену љубав према делу црквеном. Нека је оно тешко, — теже, можда, него шта друго; нека оно не даје високог положаја у

друштву ни богатства, уопће свјетских користи и одликовања: опет нема ништег, племенитијег, свјетијег од овог дела. Сваки од нас не само да не сме с презирањем гледати на ово дело и служење ово, стидети га се, или га држати за мало и некорисно, него мора у њему гледати највећу срећу и част, — звање служитеља црквеног мора бити за нас предмет најтоплијих жеља и тежњи, највишег уважења и љубави. То осећање љубави и поштовања и та тежња може да се разблажи само страхом, да наше силе нису довољне, и свешћу, да смо слабачки и нејаки. — Но ако би когод, ко се спрема за ту велику службу цркви, видео у њој што ниско, нешто што не треба желети, и срцем се одвраћа од ње, то није ли тај сличан блудном сину или оним младим члановима ратарских породица, који, под извесним утицајима, почињу стидети се свога посла, почињу презирати га и тежити да се оделе од земље хранитељке? Најпосле, невоља, у много случајева, правда ту њихову тежњу. Но где нема таких прилика, које правдају, — како ту веће опасан дух егоизма, лакомисленост, достојна сажаљења, и таштина на тих људи! Оно „због ом“ које казују земљи, и њихов одношај према тешком, но племенитом, светом раду, који ставља човека ближе Богу и природи, — несносни су моралном осећању!

Ако је таки одношај наш према цркви, према њеној небеској сврси и према црквеној служби, то је ли могуће, да ми ступимо у редове служитеља црквених? Разуме се, није: то би било противно савести. Но, у том случају, шта значи то, што се ми налазимо у редовима оних, које црква зове и спрема за ту службу? Можемо ли узети од ње део имања, који је само наш, и затим отићи, куда нам се прохте?... Дубоко треба, браћо, да продремо умом и осетимо срцем, шта је црква, каква јој је задаћа, какав треба да је наш одношај према њој, да бисмо савесно одредили: љубимо ли ми цркву, не варамо ли је, стојећи у редовима оних који се спремају за службу цркви, нисмо ли и ми блудни синови, ако не на делу, а оно у души, у срцу, — нисмо ли и ми синови, који су готови не да умноже богатство очинскога дома, него да га расну. Сваки нека завири у себе: то је преко потребно, то је наш дуг савести!

Не ћемо обличавати. Питање је тако озбиљно, да су обличавања непотребна, и сваки ће сам, без сумње, дати себи истинит одговор, ако само постави ово питање. А при том, тај лакомислени одношај према цркви, то неучествовање у црквеном богослужењу, то повађање за духом света и светским задовољствима, то гајење нецрквених нада и грађење планова о будућем, не у духу цркве, што је својствено многом од нас, — то све, можда, није тако дубоко укорењено у умовима и срцима многих, као што изгледа на први поглед: то је, можда, само колебање непостојане младости, а не већ одређени правац? Зато је доста само позвати: обратите се, браћо, к себи и испитајте сами себе: куда су управљене ваше најдубље симпатије: цркви или ван ње? Одговорите себи на питање: љубите ли цркву или не? Ако вам савест ваша да негативан или сумњив одговор, то треба да по њему и поступите.

Но није ли боље порадити, да се човек врати у очински дом? Можда ниси ти, што си срцем заблудно, одступио тако далеко од очинског дома, да би ти било немогуће или веома тешко вратити се у њега; можда ти ниси много потрошио од имања, које си узео собом? На дођи к себи, сети се оца и родне куће, опомени се тога, како се тамо богате духовним животом сви чланови куће, чак и најамници, а не само синови, међу којима си и ти, помисли и на то, шта се може догодити с тобом, издајником и расипником, далеко од цркве, — како ће ти тешко бити трпети глад духовну и гриже савести, које ће те, можда, стићи, кад испиташ живот; те похитај да исправиш своју вољу и срце, рекавши: устаћу и поћи ћу Оцу своме! А овде се, у родној кући, не ће сећати твоје заблуде, и изнова ћеш постати сином, одењући се у најлепшу одећу, добићеш прстен на руку, и обувши обућу на ноге своје хранићеш се са просветљеном савешћу хлебом црквеног учења и веселићеш се радостима црквеног живота.

С руског П. Ђ. Н.

Ексхортација о гневу.

Саставио и говорио у горњој гимназији карловачкој

Павао Ђ. Недељковић, богослов IV. године.

Сваки који се гневи на брата својега ни за што, крив је суду. (Мат. V. 22.)

Мало је у свету овом тако распрострањена греха, као што је гнев. Он је обузео и у своје

везе оковао скоро све душе на земљи. Мали, веома мали и незнатан је број оних, који га увек мирно суабијају, који сваки осећај гнева, сваки пламен његов завремена утишају и угасе. Нема недеље, нема скоро ни дана једног, а да човек, тај слаби човек, не посрне, не клиње, да не згреши грех овај, било сполашње, било само унутрашње. Па право има онда философ Сенека, кад каже: „Гнев је ватра, која не гледа на доба, која никог не мимоилази, која је силна међу образованим, као и међу необразованим народима“.

Али то је велики грех, каже Спаситељ света, грех, осуђен вечитом правдом и истином, јер: „Сваки који се гневи на брата својега ни за што, крив је суду“ (Мат. V, 22.).

На зато ћу вам и ја говорити данас о том најобичнијем, а по последицама својим најопаснијем и најштетнијем афекту душе човечје, о оном злу том, о оном и тешком тешком греху том, што највише смета разуман проишљању, па зато и води каткада грешном деловању.

Да видимо 1.) *нојам и врсте* и II.) *последице грешног гнева.*

I. Гнев је жестоко огорчење и узбуђење према оним објектима, који сметају некој личности, да постигне своје сврхе, спојено са тежњом, да исте уклони.

Да бисмо класификовали гнев, потребно је имати на уму ове увете: 1) да ли се пре свега у гневу манифестовала праведна воља и тежња наша; 2.) да ли се гнев задржао у границама разумности или је прешао те границе, и 3.) да ли је, напокон, гнев употребио, ради постизавања сврхе своје, добра средства или се. осетивши се слободним, завео на увреде против свега, па и против самог Бога Господа.

Дакле при оцењивању гнева, у извесним конкретним случајевима, одлучиваће мало пре споменуте прилике.

1. Путници смо на земљи ми, људи, којима је кажипут закон Божји, воља Божја По закону том и вољи тој морамо ми живот живовати. Све тежње наше морају бити сагласне са захтевима Божјег закона; у њима не сме бити ни капи греховнога отрова: све оне морају бити на то упућене, да се слави име Бога, највећега добротвора свету и човеку. Све тежње наше морају бити прожмане љубављу према Творцу и Промислитељу нашем и ближњема нашима. Па ако нас племените тежње, да покажемо љубав своју према Богу и ближњему своме, наведу каткада на гнев, онда знајмо, *да је то гнев праведан и свет.* Не осети ли човек гнева, кад чује где се Бог вређа, Црква презире, тајне одбацују и исмевају, не осети ли човек тада гнев и тежњу, да такве грехе спречи, а грешника казни, — то у срцу његову не живи љубав према Богу, у срцу његову не пламти ревност за славу имена Божјег, ни љубав према ближњима и спасу душа њихових.

Сетимо се примера великога законодавца јудејског народа, сетимо се пророка Мојсија. Отишао је био на гору Синајску. Дуго није силазио са горе те. А народ, на зло брз, сађе одмах са права пута, који му је Бог заповедио, и начини себи теле ливено и поклони му се, и принесе жртве паљенице, као Богу своме. Сиђе и велики вођа народа, по заповести Божјој, са горе Синајске. И кад дође близу окола, угледа теле и разгневи се, и баци из руку плоче, и разби их на комаде. (II. Мојс. XXXII. 1.—19.)

Љуто је плануо гневом пророк, кад је видео народ свој, где је ударио странпутицом и опасном стазом, где је срљао у зло. Тај гнев његов изазвала је једино љубав према Богу и народу његову. Он није могао, није смео равнодушно гледати, да народ његов гази и ваља се у калу греховном, док не би, уморен и измучен, пао, малаксао, погинуо, него му указује пута, који спасењу води.

И сетимо се још Спаситеља свога, како је са гневом погледао фарисеје, видећи слепоћу срца њихова (Мар. III. 5,) и бичем од узица истерао мењаче и оне што продаваху голубове у храму оца својега (Јов. II. 13.—16.), па ће нам свима јасно бити, да је *то праведни и свети гнев.*

Друштво, у којем се ми, млада браћо, крећемо, даје нам и представља нам веома мрачну слику. Погледајмо безпристрасним очима ово грешно потомство Адамово, каква страшна безакоња господују њиме. Гледајмо пажљиво на ту мрску слику човечјег живота, пуну свакојаких грозота: ниског егоизма, страсти, мржње и зависти, па ће нам та мрска слика друштва данашњега морати потпалити огањ гнева у срцима нашим, кад видимо где људи

сваког часа, на сваком кораку, вређају Бога, име му не поштују, Цркву Његову гоне, заповести Његове преступају, а душе шаљу паклу у загрљај и огњу пакленом у „наручја, кад видимо, како се грех зацарио у свету овом, како неправда влада, а истину гоне и презиру . . .

2.) Али, гнѣвайтѣсѧ, но не согрѣшайте, вели св. Писмо (Пс. 4. 5.). Сваки прекомеран афекат шкоди и телу и души, ако њиме не влада разум, те не господари слободна воља, да га задржи у границама својим. Зато се не сме нико и никад у афекту, био овај и јачи, изгубити. *Ни праведан гнев не сме прећи границе разумности*, јер би тада задавао и моралне и телесне ране, које су често пута и без лека, и без прелома. Речи у гневу не смеју летети огњеном бразном, јер су „то ватрене стреле, које убијају мир душе: а лако је ранити, а тешко лечити“.

Гнев не сме постати господарем над нама, него ми морамо остати господари њему, да не постане страхотом за нас. „Није оно јунак, који пазања у гневу лава, већ је јунак онај, који и у гневу милостиве речи изговара“ (Herder).

3.) Осим свега овога, не смеју плодови гнева отровни бити, не смеју зли бити. *Праведним не ћемо признати онај гнев, који се служи злим средствима, те ураћа отровним плодовима*: где се нижу погрдне и гадне речи на оне који су гнев изазвали, јер св. Писмо заповеда: „Не враћајте зла за зло, ни псовке за псовку, него насупрот благосиљајте“ (1. Петр. III. 9); где падају неразумне клетве или, — што је страшно и споменути, — увреда и псовка на Онога, Који је једини извор живота, напретка и спасења нашег. . .

Дакле, да афекат гнева буде праведан и оправдан, потребно је, *да има разложан узрок, праву меру и да се служи с дозвољеним средствима.*

Али, код нас, на жалост, као да није тако. Ми се не бисмо могли похвалити силним примерима таквог светог гнева; *код нас као да је познат једино грешни гнев, гнев који не тражи за се основана разлога*, који не пази на границе, који се служи недозвољеним средствима, који, према томе, и не може доносити добрих плодова, већ наводи на мржњу, пркос и друге грехе. Хоће ли тако и остати?

II. И за тело наше, и за душу нашу мора бити 1.) од *штете*, кад овакав гнев овлада нама нарочито, као необуздана страст. Као што љута грозница, тресући нас, слаби телесну снагу нашу, тако бива и у гневу. И гнев је љута грозница, у којој се тело тресе од дивљег узбуђења, јер се узбурка крв, задрхћу нерви, а жуч се разлије по телу нашем, те лако, веома лако, може настати болест каква, која ће нам живот загрчати и пре времена нас у гроб однети. То је најстрашнији и најгрознији непријатељ и душе наше, који отима човеку три велика добра и накита му најлепша: разборитост, пријатност и мир, вели хришћански моралиста Касијан.

А како је, осим тога, само 2.) *одвратан и мрзак* гнев тај грешни! Како ли само промене човека, ту слику Божју, ударајући му печат дивље животиње! Како ли само нагрди образ Божји у човеку! Погледајте само човека што бесни гневом тим грешним, који не пази на границе, већ јури, носи човека собом у највећу опасност, у бездан греха. Како му је страшан изглед, недостојан разумног човека, још недостојнији Хришћанина! „Крв му узаврела, појурила на површину тела и изменила сасвим облик, црте лица се изврнуле, нема оних обичних очију, поглед стреља и као да ватра из њега сева, зуби шкрипе као у вепра, лице помодрило и крвљу подливено, тело накострешено, жиле набрекле да попуцају, ноздрве се растежу као у помамна коња, руке млатају, песница се грчи, ноге лупају, глас се претвара у рику“ (Вас. Велики). Он се заборави и као у грозници тешкој не зна шта ради. Па зар онда нема право св. Василије Велики, кад таки гнев зове кратким лудилом? Јер чиме се разликује човек од неразумне животиње? Зар не умом? А онај што у гнев грешни долази, лишава се најплеменитијег дара небеснога, ума свога, и изједначује са *скотомъ несмысленнымъ* (Пс. 48, 13.), па, рекао бих ја, и неразумнија бива од животиње . . . „Такав нека се не броји међу људе, док га гнев распиње“ (Herder), јер тај не пита, је ли разумно оно, што он говори и ради, не разбира он, да ли је то по Божјем закону или не, — он је постао робом греха, робом страсти своје. О, колико

треба жалити такве људе, изгубљене и залутале на странпутицу греха, што у пропаст води! Човек, круна створења, па да робује тако ниској страсти! Заиста срамно! Сву срамоту таког робовања страсти овој, која ум помрачује, слободу везује, достојанство човеково понижава а свет у пустош претвара, увиђали су већ и незнабошци, стидећи се страсти те грешне. Зато и вели Сенека: „Велик дух не ће се ничим на гнев навести; јер је онај, што те увреди, слабији од тебе, или је јачи; ако је слабији, то штеди њега; ако је јачи, то штеди себе“. Тако незнабошци. А ми смо Хришћани... Зато погледајмо на узор свој, на Спаситеља свога. Мучен и кињен, псован и срамоћен, — на опет ни трага гневу. Презиран и пљуван, шибан и трновим венцем крунисан, — на опет, миран као јагње, моли се за непријатеље Своје, а реч му грешног гнева не долази на божанска уста. Какав диван пример за углед ученицима и последницима Његовим!

Али, и није страсни и грешни гнев само штетан по нас и одвратан и мрзак него је и 3.) *убиствен*. Он „руши у пропаст (Сир. 1, 28.) и скраћује дана живота“ (Сир. 30, 26). Гнев тај грешни уноси у душу семе незадовољства и трује је отровом огорчења. И даље иде. Грозница љута носи за собом болест разнолику. Па и гнев тако, јер многи грех има у гневу свој непосредан или посредан основ. Из гнева, као клице, ниче многи и многи други грех и друго зло, јер „срдња човечја не чини правде Божје“ (Јак. I, 20.), носећи човека све ближе провали адској.

На, ни ту још није крај оних зала, која доноси собом грешни гнев, јер не доноси грешна страст та зла само ономе у чије се срце уселила, већ не оставља ни ближњих његових: и њих рани и убија „Мржњу међу пријатељима ствара, а непријатељство међу онима, што у миру живе“ (Екл. 28. 4.) Грешна страст та, љута грозница та, жедна је, увек без престанка је жедна освете. Гневом тим дивљим обузет човек хоће само једно, хоће само да загаси жеђ освете своје на противнику своме, хоће само осветy ближњему своме, а овамо ниште опроштај оних увреда, које је он Богу нанео. О, како тај нема ни трунчи љубави према ближњему своме! О, како је притворан лицемер, кад се Богу моли: „И опрости нам дугове наше, као што и ми опраштамо дужницима својим“! На ко да не бега од гнева тога, што бесни без срца, као дивља зверка без разума, и ко да се не боји гнева такога?

Сви они, који греше грех овај, нека помисле, колико одговорности носе на души својој за грехе оних грешника, које су они гневом својим на зло наводили, па и навели. Нека помисле сада, док још није доцкан, како ће ступити пред лице свеправедног Судије, који ће сваком по делима судити. Да, нека помисле на часак тај и нека се покају за греха овога, у будуће пак нека савлађују грех овај. А он се може савладати, о томе сумње нема. „Укрочујемо лавове, — каже св. Јован Златоусти — а ти сумњаш да се дивљина ума не може припитомити“. Дође ли искушење, нека баце поглед сви који греше грех овај тешки на благи лик Спаситеља света и нека задрже гнев свој, знајући да „варнице његове падају прво на њих саме, па тек онда на непријатеља, ако га погоде“ (Herder).

Млада браћо! Ватрена младост и бујна крв често хоће да пређе границе гнева, често хоће да и праведан и свети гнев претвори у грешан. Младићки жар и ватра не ће кадикад да пази на границе разумности, него хоће и да пусти страсти на вољу. На баш зато се обраћам ва вас са молбом: Не дајте таком злу станка у срцу вашем; јер „то је болест душе, помрачење ума, смрт пријатељству са ближњима, узрок многих ратова, борби и насиља; то је зли демон, који нама завлада и сметa да нас благодат св. Духа обасја и прожме“ (Вас. Велики), него „нека се свака горчина, и гнев, и љутина, и вика, и хула, узме од вас са сваком пакошћу већ будите један другоме благи, и милостиви, праштајући један другом, као што Бог у Христу опростио вама“ (Јеф. IV, 3. 4.), чувајте у сваком послу своме мирноћу и мудру хладноћу и „не будите брзи на гнев“ (Еклез 7, 10), и као верни синови прадедовске нам цркве српске православне сачувајте дар образа Божјег у себи, пазите на достојанство своје и јачајте снагу слободне воље своје, како би могла одолети греховној сласти овој, имајући увек на уму свете Спаситељеве речи: Блажени кротки, јер ће земљу наследити (Мат. V, 5.) Амин.

Православно морално учење и неколико приговора против њега.

(Наставак)

Када је у V. веку почео на западу лажни учитељ, британски монах *Пелагије* учити, да прародитељски грех није наследан, да је човек онакав, какав мора бити, за то пошто је слободан, да он може сам по себи чинити добро, и својим природним силама постићи морално усавршење и без Божје благодати, — цела црква је устала против њега, и сви сабори, који су ову ствар решавали, одбацили су то лажно учење. *Блаженн Августин*, који је ради опровргања Пелагијева учења написао много списа, између осталог пише: „Без помоћи благодати ми не би могли показати никакве побожности и праведности ни у делима, ни у самим жељама" (Epist. 186. ad Paulin. 3.). — Св. оци *картагинског* сабора пишу: „који каже, да благодат Божја, која је кроз И. Христа, Господа нашег, пружа нам помоћ само у томе, да не грешимо, пошто нам се њом открива и слободитава познавање грехова, да знамо, чему морамо тежити и чега се клонити, али да нам она не помаже, да оно, што смо познали да морамо чинити, будемо уједно и расположени и кадри учинити, — нека је анатема". — Исто се тако установљује: „који каже, да нам је благодат оправдања само за то дана, да би оно, што нам је могуће по слободној вољи учинити, лакше извршили средством благодати, као да би, и не примивши благодати, ми могли ако и теже, али ипак и без ње извршити божанствене заповеди, — нека је анатема. Јер кад је о плодовима заповеди Господ говорио, није казао: „Без мене ћете тешко учинити", — него је рекао: „*Без мене не можете ништа учинити*" (Прав. 112. 113. по „Зборнику" др а Н. Милаша).

4.) Најпосле то нам показује и наше сопствено искуство. Ко се трудио у вршењу Божјега закона и у свом моралном усавршавању, тај је видео, да без више помоћи не може испунити закон и потпуно напредовати у добру. Но уз помоћ Божје благодати човек може заиста вршити необична дела и постићи велики степен савршенства. О томе нам даје много примера историја светитељских живота.

Но ма да Божја благодат производи у нама добро и да ми без њене помоћи не можемо ништа добро учинити, св. наша црква учи, да Божја благодат не искључује човекова учешћа и рада у вршењу наших дела, него да се при том захтева и воља и слободна радња од стране човека као разумно — слободнога бића. Божја благодат дакле не приморава човека на ово или оно, нити уништава његову вољу у раду му, него она побуђује наше силе на добро, помаже и спасава нас, ако се наша воља одазове њеном утецају; — у опште благодат се тим већма показује у нама, што свесрдније јој ми верои и љубављу своје срце отварамо. О томе нас уверава:

1.) Св. Писмо на оним местима, у којима се обраћање к Богу и наше морално поправљање и усавршавање ставља у зависност од наше воље, те нам се то и у дужност ставља. Тако пророк Захарија, призивајући људе на покајање, говори. „Овако вели Господ над војскама: вратите се к мени и ја ћу се вратити к вама, вели Господ над војскама. Не будите као оци ваши, којима викаху пређашњи пророци, говорећи: вратите се са злих путова својих и од злих дела својих, али не послушаше, нити ваљше на мене, говори Господ" (Захар. 1, 3. 4.). Св. Писмо позива људе на морални рад и на вршење заповеди. Сам И. Христос на питање: шта треба чинити да се добије живот вечни? — одговара: „*ако желиш ући у живот, држи заповести*" (Мат. 19. 17.): Даље нам св. Писмо налаже, да не стежемо и не затварамо срце своје, него да га отварамо уливу благодати: „*не будите дрвостих срца, као кад се прогњевисте у дане напасти у пустињи*" (Јевр. 3, 8.); позива нас да од своје стране показујемо старање у делу спасења; „*и на само ово окрените све старање своје, да покажете у вери својој добродетељ, а у добродетељи разум, а у разуму уздржање, а у уздржању трпљење, а у трпљењу побожност, а у побожности братољубље, а у братољубљу љубав. Јер кад је ово у вама и множи се, неће вас оставити лење и без плода у познању Господа нашег Исуса Христа*" (II. Петр. 1. 5—8.). Најпосле Св. Писмо на врло многим местима износи нам мноштво опомена, обећања да нас побуди на добродетел, и претњи и казна, да нас одврати од греха, те нам уписује наша дела или у заслугу или у кривицу: „*ако хоћете слушати, добра земаљска јешћете; ако ли нећете, него будете непокорни, мач ће вас појести, јер уста Господња рекоше*" (Исаија 1, 19—20.) Св. ап. Павле пише: „*Сваки ће примити плату своју по својему труду*" (I. Кор. 3, 8.). Сам Христос Спаситељ говори: „*И сваки, који остави куће*

или браћу, или сестре, или оца, или мајер, или жену, или децу, или земљу имена Мојега ради, примиће сто пута онолико и добиће живот вечни“ (Мат. 19, 29—30; даље Второз. гл. 28—30; Гал. 6, 7; Апок. 22, 12; Мат. 5, 3—12; 11, 20—24; 25. 34—46 и др.). Св. првомученик и архиђакон Стефан рекао је злобним Јудејима: „*Тврдовратн и необрезаних срца и ушију! ви се једнако противите Духу светоме; како оци ваши, тако и ви*“ (Дела Ап. 7, 51.). А каква је сврха свих тих опомена, обећања и претњи, ако благодат делује на човека неодољивом силом, тако, да он и не може не бити пун врлина, кад га на то вуче сила Божја?

2.) Св. оци и учитељи цркве потврђују то исто. Св. *Макарије египатски* пише: „Божја благодат не присиљава вољу човекову мораљем, него пушта, да човек ради слободно по својој вољи, да би се показало, да ли му је воља склоњена к добродетељи или к греху“. (Беседа „о чувању срца“ п. 12.). А на другом месту вели исти св. отац: „без пристанка воље људске сам Бог не производи ничега у човеку, ма да би могао, а то ради слободе, којом је човек обдарен“ (Бес. 37. г. 10.). *Св. Григорије богослов* пише: човечија воља не слуша снагда, но врло често противи о речи и противи се вољи Божјој.“ *Св. Јован Златоусти* пише: „Бог, призивајући људе к себи, не чини насиља вољи оних, који не желе да изаберу добродетељ, него саветује, упућује, све чини и стара се, да их побуди, да постану добри; но ако ко не жели бити добар, Бог га не присиљава“ (Бес. на Мат. 80. п. 3.). А на другом месту на питање: зашто се и поред Божје благодати сви не спасавамо? одговара исти св. отац: „Зато, што ви сами нећете; јер благодат при свем том, што је благодат, спасава само оне, који то желе, а не оне, који неће и који се одвраћају од ње, постојано устају на њу и противе јој се“ (Бес. на посл. Римљ. 18. п. 6.) (Види: „Нравственное Богословіе“ Архімандрита Гаврила 1884. гл. 7.; „Нравственное православное Богословіе, составил Протоіерей П. Соларскій, изд. III. 1887. §. 11—13; „Православное нравственное Богословіе“ Епископа Платона изд. IV. §. 55—58.).

Пошто смо се на основу *еванђелске и апостолске* науке објаснили са г. критичарем у оним тачкама православног моралног учења, на које је он директно своје примедбе учинио, — остаје нам, да се забавимо са једним важним начелом, кога се г. критичар држи, а које је не само неправилно и неумесно, него и по развитак узвишеног хришћанског морала, па и по само људско друштво штетно. Inter cetera venimus ad gravissimum momentum.

Г. критичар има у својој критици и овај чудноватн пасус: „по науци цркве су они, који су „*без вере*“ (каквих да нас има врло много већ) „грешници“ и „отпадници“, премда међу њима има побожних људи и религиозних (!) вапредно много“. И: „*да је хришћански морал прешао већ одавно верске границе*“.

Ако г. критичар под људима „*без вере*“ разуме оне, који не припадају на једној познатој конфесији (Confessionslose), — онда ваљда разуме и ту „побожност“ и „религиозност“ у смислу њихове „*индивидуалне вере*“, — па ваљда за то и каже, да су у својој форми „побожни“ и „религиозна“. Но кад има људи, чије се религиозно чувство или уверење не оснива ни на каквој вишом силом *откривеној повитивној* вероисповести, — онда настаје питање: на откуда они црпу садржину и основ ономе, на чему та *њихова* „побожност“ и „религиозност“ почива? јер се „религиозност“ ипак мора на каквој таквој „религијској идеји“ основати; пошто иначе не може бити говора о „побожности“ и „религиозности“. Слушали смо и читали, да на то одговарају слободоумни духови: „*из разума!*“ Но пошто је човеков разум ограничен, слаб и несавршен, — то је и та религиозна садржина или идеја, на којој та „религиозност“ почива, несавршена, не поуздана, погрешна и променљива; а с тим и на тој религиозној основи почивајући *морални систем* погрешан, несавршен, променљив, почесто и људском друштву штетан, јер му је и извор ограничен, несавршен и погрешан. У колико дакле људски ум може извесне религиозне основе пронаћи или прекројити, — у толико може и неку моралну систему створити, — то показује моралиа философија. — Но као год што не може учење такове „религије“ дух и срце човека, који за правом истином тежи, трајно задовољити, тако исто не може природно или људско морално учење човека чистом идеалном моралу и правој добродетељи привести. (Види у „Моралци“ одељак: „хришћански морал и моралиа философија“ стр. 8—14.).

(Настављаће се).

Књижевне оцене и прикази.

Sendschreiben des Emilian Radich von Sokolovatz, autorisirten Lehrers der orthodoxen Gesammt-Kirche — über die Beziehungen zwischen der orthodoxen (rumänischen) Metropolie von Hermannstadt und der orthodoxen (serbischen) Metropolie von Karlovitz.“ — На крају овог писма г. Радић лажно представља моју критику на његов спис „начело православ. црквеног јединства“ (Српски Сион бр. 14.). Ја опет тврдим, да православне аутокефалне цркве нијесу „неканонске, неправославне, нецрквене појаве“, јер се каже у „посланици источних патријараха“ (симболичној књизи прав. цркве) у 12. члану овако: „несумњиво исповиједамо као непоколебиву истину, да Католичка Црква не може погријешити или заблудити и нарицати лаж ужасто истине, јер Дух Свети, који увијек дјелује кроз Оце и учитеље Цркве, који вјерно служе, чува ју од сваке заблуде“. И у катихизису Православне Цркве, на питање, како да се сложи са јединством Цркве то, што имаде много засебних и самосталних цркава, као н. пр. јерусалимска, антиохијска, александријска, цариградска, руска? — одговара се овако: „то су засебне цркве, или дијелови једне Васељенске Цркве. Засебност видљивог грађења њихова не сиета им духовно бити великим члановима једног тијела цркве Васељенске, имати једну главу Христа, и једни дух вјере и благодати. Ово се јединство видљиво показује у једнаком исповиједању вјере и општењем у молитвама и тајанствима.“[1]

Према томе изискати то учење не само „*јересју*“ већ и „*безпримјерном игнорацијом*“ није дозвољено све дотле, док њеко жели бити у заједници и општењу са Црквом! Затим се г. Радић позива на 64. правило шестог васељенског сабора, гдје се говори: „не смије свјетовњак пред народом држати говоре или учити, и тиме узимати на себе учитељско достојанство.... А који се затече, да преступи ово правило, нека се за четрдесет дана одлучи“.[2] Међутим ово је правило наперено против самовољног присвајања од стране свјетовњака „*учитељског достојанства*“ т. ј против тога, да свјетовњаци подједнако са свећеницима могу јавно проповиједати у Цркви, — а то ништо не значи, да је свјетовњацима уопће забрањено учити о предметима вјере, као што то правило тумачи и Зонара.[3] И у „Требнику“ прав. цркве заповиједа се нововрђенима или кумовима при крштењу, да буду учитељи вјере и морала.

Забрањивање свјетовњацима учити о вјери и моралу — јест правило *римокатоличке* цркве.[4] У православној цркви могу образовани и побожни свјетовњаци учити о вјери и моралу. Таке је и у руској православној цркви а и у нашој српској, о чему нам и царски рескрипт од 1868. г. свједочи, јер се у њему каже: „професори богословије могу бити из оба духовна као и свјетовна реда“. (§. 102.)[5]

Г. Радић каже, „да несмије нитко по свом лажном укусу тумачити св. Писмо, већ како црква тумачи“ — међутим ја нијесам ни једне једине своје ријечи употребио у тумачењу ријечи св. Писма, већ суште учење св. Цркве православне, како је оно положено у *симболичним* књигама наше Цркве. Зато ријечи г. Радића јесу подметање, које је недостојно најнеморалнијег свјетовњака, а камоли свећеног лица! — Г. Радић вели, „да изреке Отаца вриједе само онда, кад су пидетичне са ученима Цркве, иначе не вриједе, јер међу Оцима бијаше јеретичких назора“. Истина је, да учење св. Отаца имаде вриједност, кад уче као и св. Црква, — зато сам ја у својој критици и навео ријечи њекојих св. Отаца, — али г. Радић заборавља, да су св. Оци баш зато *свети Оци*, што уче као и св. Црква[6] — св. Отаца *јеретичког* правца нема — то је „contradictio in adjecto.“ Додуше *учитељ* Цркве било је и биха, да уче јеретички, али их зато Црква осуђује. Ја сам такођер у својој критици цитирао и учитеља Цркве Тертулијана (монтанисту) али управо због тога, да покажем, да и Тертулијан, који је у моралном свом учењу поклоњио, да је и он у учењу о јединству Цркве било сложан са св. Оцима!

Г. Радић каже „нишљење „confessio orthodoxa“ (responsio 108.) да је крштење њеки духовни клерикат, није догма, већ доктрина, дакле о њој може сватко по вољи мислити“! Ја сам већ у својој критици доказао, да то не стоји у „confessio ortho-

[1] Простр. Хр. Кат. р. 43.

[2] Syntagma 2. стр. 453.444. — Милаш. Правила пр. цркве. I. стр. 547. 549.

[3] Syntagma 2. стр. 455.

[4] Римокатолички богослов Пероне говори: „si qua moveatur quaestio circa alicujus loci Scripturarum sensum, ecclesiae solius est, vi propriae missionis dogmaticam earum praebere interpretationem“. — Praelectiones theologicae III. vol. 90. p.

[5] Вучетић. „Збирка уредаба..“ стр. 25.

[6] Отцами же церкви Христіанской собственно именуются слѣдовавшіе за Апостолами учители церкви, оставившіе послѣдующимъ временамъ свои писанія съ силою возрождать духовныхъ чадъ о Христѣ; это тѣ преемники духа апостольскаго, которые ... предложили въ писаніяхъ чистую истину Христову.“ — Филаретъ, истор. ученіе объ отцахъ церкви. стр. IV. и Nirschl. Lehrbuch d. Patrologie S. 5.

doxa“ и да је то г. Радић лажно цитирао, а сад морам рећи и то, да је то учење *догма* а не *доктрина*, и то догмат лутеранске Цркве.[1] Протестантски богослов Graul говори: Alle Menschen sind geistliche Priester.“[2] И у нашој прав. Цркви јест *догмат* тајна свештенства, која се битно разликује од тајне крштења и њезиних благодатних дарова! Сам г. Радић у свом спису „начело православног црквеног јединства“ (стр. 24.) рече: „по православној *догматској* доктрини инволвира крштење“. . . ., а сад пориче да је то *догматско* учење. — Homo omnium horarum!

На крају морам рећи и то, да је непојмљиво, кад г. Радић назива себе „ауторизираним учитељем православне *цијеле* Цркве“, а с друге стране одриче православну Цркву, — па онда *тко је* ауторизирао г. Радића за учитеља?! — gtabe hier nicht mehr vergebens!

Душан Јакшић
проессор богословије.

[1] Confessio Augustana Pars I. art. XIV, Apol. confessionis caput VII. art. XIV.

[2] Die Unterscheidungslehren der verschiedenen christl. Bekenntnisse, s. 81. 5.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* борави у Будимпешти ради делегационих седница. Повратак Његове Светости у Карловце очекује се по свршеним делегационим седницама, можда тек 22 маја (4 јуна).

(**Високопреосв. г. епископ Никанор Поповић.**) Пронесени гласови, да је високопреосвештени господин епископ Темишварски *Никанор Поповић* оболео, хвала Богу, нису истинити.

(**Епархијска конзисторија Бачка.**) Под председништвом Његова Високопреосвештенства, епископа *Митрофана Шевића*, 27. априла (3. маја) о. г. одржала је бачка конзисторија седницу, на којој је решила ове предмете: — Узето је на знање пресуд. расположење, да је на ђадминистрацију Сантовачке парохије наместо јер. Божидара Поповића јер. Жарко Поповић постављен. — Решено је, да се на знање уме поступак поджупанијског звања према солгабирову у Ж. због повреде декорума. — Издати су неки списи из епарх. архиве разним властима на званичну употребу. — Узето је на знање расположење админ. одбора бачког у ствари око аренде за Кисачку парох. земљу. — Одобрен је набор срби. богослова Гојка Каћанског за ђакона у Сентомашу. — Наређено је надлежном протопрезитеру да звање администратора парохије Јегарске јер. Друг. Ст. Момировића преда. — Поднеће се молба парох. звања у Станишићу ради патријалних исправака министарству. — Поднесене су са препоруком молбе ради држ. прилопомоћи; а осим тога решени су и многи други предмети од мањега значаја. —

(**Наименовање повереника.**) За владиног повереника при испитима на Новосадској српској великој гимназији, именован је и опет *др Е. Марцелић*, професор српског језика на Будимпештанском универзитету.

(**Нова црква у Ђаково.**) Ђаковачки Срби намерни су да подигну себи нову цркву, а да би градњу могли што пре отпочети, обратили су се кр. земаљској влади ради дозволе, да могу купити добровољне прилоге на зидање по Хрватској и Славонији. Земаљска влада усвојила им је молбу и дозволила, да могу једну годину дана купити прилоге у ту сврху.

—

У Србији.

(**Професор Велике Школе у Београду.**) Правнички факултет Велике Школе у седници својој од 8. маја 1900. године, изабрао је ванредног професора административног права г. Јована М. Јовановића, секретара краљевско-српског посланства у Цариграду.

(**Српска Књижовна Задруга.**) Седма годишња скупштина Српске Књижевне Задруге у Београду изабрала је по чл. 17. правила друштвених за чланове добротворе у име парочитога признања г. г. Јована Воркапића, катихету у Петрињи, Љубомира Јојића, учитеља у Пироту и Петра Бојовића, потпуковника у Зајечару, који су као повереници управни последњих година редовно уписивали знатан број задругара. Исто тако скупштина је исказала своју захвалност на заузимљивом раду у нашим крајевима ових повереницима: г. г. Васи Николајевићу проти у Иригу, Вељку Константиновићу, учитељу у Пачеву, Вељку Радојевићу, трг. у Херцег Новоме, Душану Поповићу, учитељу у Руми, Јовану Алексићу, мировном лекару у Митровици, (сада у Пешти), Мих. Драговољићу, пароху у Задру, Паји Марковићу — Адамову, професору у Карловцима, Сави Омчикусу, трговцу у Књажу, Светозару Брашовану, учитељу у Вршцу, Српском девојачком друштву у Великој Кикинди, Стевану Благојевићу, благајнику штедионице у Шиду, Стевану

Жекићу, учитељу у Ст. Бечеју, Стевану Страјиновићу, тајнику српске црквене општине у Осеку, и Тихомиру Остојићу, професору у Новом Саду.

Добротворна Задруга Српкиња Сомборкиња управила је на све Добротворне Задруге Српкиња овај допис:*

Видевши, како ученици и ученице сомборске српске учитељске и учитељичке школе често пута луто пате и нарушавају своје драгоцено млађано здравље а због недостатка честитог стана и исхране им;

знајући, да су наше штипендије за ову нашу омладину (од 50 – 80 фор) за данашње животне потребе и сувише маленс, а за питомице учитељичке школе готово их и нема;

знајући даље, да се и сам професорски збор истих школа бави том мишљу, да усредсреди сва помоћна средства (око 2000 фор.) намењена потпори ученика поменутих завода, да би помоћу укупнога газдовања више користи пружио питомцима својим:

пао је и у овој задруги човекољубив и родољубив предлог и одмах понуђен и прилог од чланице добротворе, Госпође Марије Алексијевићке у износу од 500 фор. у први мах и још стални приномоћи од 100 фор. годишње, да и сомборска добротворна задруга Српкиња поради у свом делокругу на помоћи том нашем сиромашном учитељском подмлатку.

Одбор Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња узевши у претрес горњи предлог дошао је до уверења, да са тим и својим маленим средствима није задруга ова у стању у горњем смислу пружити потребне помоћи, те је закључио: пре но што приступи уређивању било интерната са станом и храном, било само заједничкога исхрањивања, да ступи у договор са управом поменутих школа и обавести се, како ова мисли извести своју замисао исте врсте, — а нарочито да се обрати својим посестримама, свима српским добротворним задругама женскиња, којих је број — Богу хвала — већ до 40 нарастао, и у овој ствари се са њима споразуме уверен будући, да ћемо само тако удруженим силама моћи подмирити једну давнашњу потребу нам народну.

Милосрдне Српкиње! Драге Посестриме наше!

Све смо се ми искупиле ето у дружине, да вршимо племенити позив хришћанске и српске нам дужности, који смо и досад и појединце вршиле и вршимо, али ради бољега и видинијега успеха учинисмо и то.

На неколико пута је већ и јавно наглашавана потреба и потпуногa нам и међусобног удружења на остварење заједничких нам задатака: женскога васпиталишта, интерната за Загреб, интерната за Будимпешту, где би наша деца и у туђини добила своје топло огњиште и не би се морала потуцати од немила до недрага.

Али докле тако на далеко бацамо поглед свој, чисто заборављамо и превиђамо, где се наша деца ето у самој средини нашој осећају у туђини гоњена оскудицом и небригом српском и то онај подмладак нам, од кога свако своје српско користи очекује: учитељска омладина наша, која се исто тако из свију крајева српских стиче амо на спрему за тај позив свој — те тако би све ми баш „саму своју“ децу из своје најближе околине и будуће наставнике рођене деце нам, дакле сами и саме себе најпре биле дужне потпомоћи.

А будемо ли тако збринули нашу учитељску омладину, многи наш сиромашан али добар ученик место поштанскога или железничкога полугодишњег курса радије ће се одавати учитељском позиву, јер не ће морати да стрепи од четиригодишње патње са оскудице, те нам учитељска школа не ће више бити приморана да прима ученике и без претходне спреме, само да попуни скамије своје. Тако би онда добијали све боље учитеље, па и боље школе, што је опет наша општа свенародна корист.

Изложивши дакле горње напомене усуђујемо се и Вас замолити, да нас изволите известити: са коликом би свотом годишње могли у помоћ притећи остварењу таковога конвикта или алумнеума за приправничку нашу омладину у Сомбору насовећујући Вам уједно, да ће Вам се у тој мери доделити и право учествовања у управи и кандидовању питомаца и питомица на поједина места.

У нади повољнога и што скоријега одговора

Српско Вам поздравље!

У Сомбору из одборске седнице „Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња“ држане 8/21. марта 1900. год.*

Зорка Дракулић с. р.
подзачетница.

Јован Живојиновић
перовођа.

* Због нагомиланог материјала до сад изостало. — Ур.

* Племенита мисао и родољубива намера честите Задруге Српкиња Сомборкиња нека је и с наше стране најтоплије препоручена. Ур.

Књижевне вести.

—

БРАНКОВО КОЛО

ЗА

ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК:

ПАЈА МАРКОВИЋ АДАМОВ

VI. год.	У Срем. Карловцима	бр. 19.

САДРЖАЈ:

Алекса Шантић: Ноћ. (Песма). — Свет. Тоторић: Мрконић. (Новела) 4. — Гроф Л. Н. Толстој: Васкрсење. (Роман.) 49. — А. Марлински (А. А. Бестужев): Амалат бек. — Србија на париској изложби. — Јован Фил. Иванишевић: Осврт на чланчић г. М. Медића. — Ковчежић: Књижевне белешке. — Просветни и друштвени гласник. — Позориште и уметност — Читуља.

„Бранково Коло“ излази сваког четвртка. Цена је листу за Аустро-Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна, на четврт 2 круне 50 потура (или франка); за Србију и све остале земље годишње 14 динара или франака, на четврт године 3·50 динара или франка. Из Босне и Херцеговине прима претплату Књижара Пахера и Кисића у Мостару, из Србије само Књижарница Велимира Валожића у Београду, из осталих земаља само Администрација „Бранкова Кола“ у Ср. Карловцима. Претплата се прима само у новцу (никшто у маркама итд.) Рекламације ће се узети у обзир само онда, ако се рекламује најдаље до друге недеље; после тога стаје сваки број 20 потура.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е К. 31. ex 1900. 42 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на упражњену парохију I. разреда у Малину, протопрезвитерата личког.

Рок компетенцији до 7. (20.) јунија 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, дне 27. априла 1900.

Михаил
епископ.

398. I. 55. ex 1900. 38 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се на парохију 1. разреда у *Идвору*.

Молитељи нека се прописаним начином пријаве до Видова дна 1900.

Епарх. конзисторија Вршачка.

ДРАЖБА НА МАЊАК. 41 2—2

Српска православна црквена општина у Ср. Карловци расписује овим дражбу на мањак ради репарације куће под бр. 794.

Прорачун износи 1314 Круна.

Дражба ће се одржати 14. (27.) маја о. г. по подне у 2 сата у основној срп. вероисповедној школи.

Председништво.

О Г Л А С. 35. 3—3

На основу закључка овомесне црквене општине овим се расписује дражба за оправљање св. храма, која ће се 7. (20.) Маја о. г. одржати.

Поједине радње процењене су следеће:

1. Оправа и позлата иконостаса, са чистим златом, уједно позлата столова . .	1600	круна.
2. Кречење храма изнутра масном бојом	1000	„
3. Да се округлина кора смаљи и гвозденом оградом огради; прозори на св. храму поваде те нови узидају	300	„
4. Да се сва црква с поља и звоник претресе и поправи, те три пута окречи	400	„
5. Оправка столова, резбарија и бојадисање масном бојом истих, те направа 9 прозора на св. храму .	600	„
6. Да се под храма претресе, те полупане плоче измену	100	„
7. Да се црквена порта оправи т. ј. да се постојећи зид са $^1/_2$ мет. каменом изнеси, те нов зид од 40 □ hv. сазида	260	„
Укупно круна	4260	круна.

Сваки дражбопатељ има до одређеног рока председништву ове црквене општине своју писмену понуду (Оферт) поднети, пошто се усмена дражба држати неће.

Поједини услови могу се сваки дан код потписаних увидити.

Черевић 22. Априла 1900.

Перовођа:
Петар Ј. Шевић
учитељ

Председник:
Георгије Максимовић
парох

СТЕЧАЈ. 3а 2—3

На четвороразредној вероисповедној основној школи у Ињфали — Тамишка жупанија — упражњено је учитељско место.

Са истим местом скончана је плата од 600 круна; за поћторину школу 80 круна; за огрев 100 круна и 20 круна за нероводство и 1 круну од укопа где позван буде.

Изабрани учитељ уживаће стан у наравни, који се састоји: из 2 собе, кујне и остале потребне стаје, и две баште од којих је једна код школе, а друга ван села и 3½ јутра оране земље, с примедбом, да на исте земље он сам порез плаћати има.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу појању учити. Осим тога у дужност ће му спадати при сваком богослужењу редовно у цркву долазити и десну певницу држати. Уз часни пост ускршњи средом и петком на јутрењу и прежде-освећењу долазити и појати. У обзир ће се узети само они компетенти, који су Сомборску учитељску школу свршили и испит из мађарског положили, међу овима имају првенство они, који се општини лично пријавили буду. Компетовати могу и учитељице. — Молбенице имају се на председништво слати. —

Рок пријаве траје до 10. јуна — по ст. кал. — о. г. Ново изабрани учитељ или учитељица место заузима почетком школске године т. ј. 15. августа 1900. године.

У Ињфали (п. р. Székesuli) 1. (14.) маја 1900.

Перовођа: Анка Ст. Бркић, учитељица.

Председник: Ђока Петков.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за прелијање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. па ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке нед е на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији и остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Нефлаћена писма се не примају. — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 268.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 21.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 21. маја 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство господин епископ бачки *Митрофан Шевић*, благоизволео је пароха у Гардиновцима Димитрија Ковачевића и пароха у Горњем Ковиљу Светозара Гавриловића одликовати црвеним појасом.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Посланица Патријараха Источно-Католичке Цркве

О ПРАВОСЛАВНОЈ ВЈЕРИ.

С руског превео Ст. Рускић.*

Свети Новога Рима Цариграда и Васељенски Патријарх Јеремија, Блажени Патријарх града Божијег Антијохије Атанасије, Блажени Патријарх Светога града Јерусалима Хризант,

ж

који се налазе код нас Преосвећени Архијереји т. ј. Митрополити, Архијепископи и Епископи, и сав Хришћански Источно Православни Клир, желимо врло уваженим и омиљеним у Христу Архијепископима и Епископима Вел Британије, и свему њиховом поштованом Клиру свако добро и спасење од Бога.

Примили смо ваше писмо, у облику малене књижице, којим ви са своје стране одговарате на наше одговоре, које смо вам прије послали. Дознавши из њега за ваше добро здравље, за вашу ревност и уважење према нашој Источној Светој Христовој Цркви, ми смо се јако обрадовали, прихвативши, као што треба, вашу благочастиву и племениту намјеру, вашу бригу и старање око сједињења Цркви: такво јединство утврђује вјерне; њиме се угађа Господу и Богу нашем Исусу Христу, који је у знак заједнице са Собом поставио за свете Своје Ученике и Апостоле узајамну љубав, слогу и сагласност. И тако вам, по жељи вашој, сад у кратко одговарамо, да смо, прочитавши помњиво ваше пошљедње писмо, разумјели смисао његов, и да вам немамо ништа више рећи на оне, осим тога, што смо вам већ прије рекли, изложивши своје мишљење и учење наше Источне Цркве; и сад на све предлоге, које сте нам ви послали, ми велимо оно исто, т. ј. да су наши догмати и учење наше Источне Цркве још одавна испитани, правилно и благочастиво одређени у утврђени од Светих и Васељенских Сабора; додавати им, или одузимати од њих итогод није дозвољено. Стога они, који желе да се с нама сложе у Божанственим догматима Православне Вјере, дужни

* Примљено у богословском књижевном друштву „Слови".

су са простотом, послушношћу, без икаквога испитивања и радозналости, да слиједе и да се покоре свему, што је одређено и установљено старим предањем Отаца, утврђено од Светих и Васељенских Сабора из времена Апостола и њихових нашљедника, Богоносних Отаца наше Цркве. Премда су довољни и ови одговори на оно, о чему ви пишете; — у осталом, ради потпуније и непобитне сигурности, шаљемо вам ево, у најопширнијем облику, изложење Православне Вјере Источне наше Цркве, које је примљено, послије брижљивог испитивања, на Сабору који је давно био (1672 по. р. Хр.), који се назива Јерусалимски; какво је изложење касније и штампано било на Грчком и Латинском језику 1675. год. и може бити да је у то вријеме и до вас дошло, и да се код вас налази. На њега можете дознати и без сумње разумјети благочастиви и православни начин мишљења Источне Цркве; и ако се сложите с нама, задовољивши се тим ученјем, које смо сада изложили: то ћете бити у свему с нама једно и неће бити никаквога раздијељења међу нама. Што се пак тиче осталих обичаја и одређења вршења црквених служби, свршавања обреда литургијских, то ће се и ово моћи, при свршеном с Божјом помоћи сједињењу, лако и удобно исправити. Јер познато је из црквено-историјских књига, да су њекоји обичаји и одређења вршења црквених служби у разним мјестима и црквама били мијењани и да се мијењају; али јединство Вјере и једномишљење у догматима остаје непомјењиво. Да да Бог, Владика и Промислитељ свију, **Иже всѣмъ хощетъ человѣкомъ спастисѧ и въ разумъ истины прiйти** (1 Тим. II. 4) да би расуђивање и испитивање било према Божанственој Његовој вољи на корист душе и на спасоносно утврђење у Вјери.

Ево, у што вјерујемо и како мислимо ми источно православни хришћани.

—

Члан 1.

Вјерујемо у Једнога Бога истинитога, Сведжитеља и Бесконачнога — Оца, Сина и Светога Духа: — Оца нерођенога, Сина рођенога од Оца прије вијекова, једносушна с Њим, Духа Светога, који од Оца исходи, који је једносушан са Оцем и Сином. Ова три Лица (Ипостаси) у једном суштаству називамо Пресветом Тројицом, Која се увијек достојно благосиља, прославља и поштује од сваког створа.

Члан 2.

Вјерујемо, да је Божанствено и Свето Писмо Богом надахнуто; према томе смо ми дужни њему вјеровати без противљења, не зато не какогод по своме, већ нарочно онако, како је то растумачила и предала Католичка Црква. Јер и лажно мудровање јеретичко прима Божанствено Писмо, само га криво тумачи, користећи се пренесеним и сличним изразима и девијањима мудрости људске, мијешајући оно, што није дозвољено мијешати, и играјући се као дјеца опаким предметима, који нијесу за шалу. Иначе, кад би свако стао тумачити Писмо сваки дан по своме, то Католичка Црква не би, по благодати Христовој, остала до сад таквом Црквом, која будући једне мисли о Вјери, вјерује увијек једнако и стално, већ би се раздијелила на безбројне дијелове, подвргла би се јересима, а с тим би уједно престала бити Црква света, ступ и утврђење истине, већ би постала црква варалица, то јест, као што треба без сумње вјеровати, црква јеретика, који се не стиде учити се у Цркви, а послије ју против закона одбацивати. Зато ми вјерујемо, да свједочанство Католичке Цркве има исту снагу, као и Божанствено Писмо. Поштo је Виновник и овога и оне један те исти Дух Свети: то је свеједно, поучавати се из Писма или од Васељенске Цркве. Човјек, који сам од себе говори, може да погријеши, да вара и да се превари: али Васељенска Црква, како она није никада говорила нити говори сама од себе, већ од Духа Божијег (Кога она непрестано има и имаће до вијека за свога Учитеља) никако не може да погријеши, нити да вара, нити да се превари; већ слично Божанственом Писму, јесте непогрјешива и има свакадашњу важност.

Члан 3.

Вјерујемо, да је свеблаги Бог предодредио за славу оне, које је изабрао од вјечности; а које је одбацио, те је предао осуђењу, у осталом не за то, као да би Он хтио на тај начин једне да оправда, а друге да остави и осуди без узрока; јер то није својствено Богу, који свима Њему, Који не гледа на лице, Који **хощетъ всѣмъ человѣкомъ спастисѧ и въ по-**

знање истине прићи (1 Тим. II. 4.) већ у колико је Он предвидио, да ће се једни добро користити својом слободном вољом, а други зло, то је зато једне предодредио за славу, а друге је осудио. О употреби пак слободе ми овако судимо: у колико је доброта Божија даровала Божанствену благодат, која просвјећује, коју ми такођер називамо претходном, која слично свјетлости која обасјава оне, који иду у мраку, показује свима пут: то они, који желе да се њој слободно покоравају, (јер она помаже онима, који је траже, а не онима, који јој се опиру) и испуњавају њезине заповијести, прије потребне за спасење, — добивају према томе и особиту благодат, која, помажући, крјепећи и постојано их усавршавајући у љубави Божијој, т. ј. у оним добрим дјелима, која тражи од нас Бог (и која је исто тако тражила и претходна благодат) — оправдава их, и чини их предређенима; они напротив, који не ће да се покоравају и да слиједе благодат, и зато не врше заповијести Божије, већ, слушајући упутства сатане, на зло употребљавају своју слободу, коју им је Бог за то дао, да би они драговољно чинили добро, — предају се вјечном осуђењу. Али оно, што говоре богохулни јеретици, као да Бог предодређује или осуђује, немало не гледајући на дјела предодређених или осуђених, то ми сматрамо безумљем и безбожством, јер би у таквом случају Писмо противриječило само себи. Оно учи, да се онај који вјерује, спасава вјером и дјелима својима, и уједно с тим представља Бога као јединог Виновника нашег спасења, у колико, то јест, Он претходно даје благодат, која просвјећује, који доноси човјеку познање Божанствене истине и учи га, да се сложи с њом, (ако се не противи) и чини добро, угодно Богу, да би задобио спасење, не уништавајући слободне воље човјечије, већ јој препуштајући, да се покорава или да се не покорава њезином дјеловању. Није ли безумно, послије овога, без икакве основе тврдити, да је Божанствена воља узрок несреће осуђених? Не значи ли то страшно хулити на Бога? Не значи ли то изрицати ужасну неправду и хуљење на небо? Бог није учесник никаквога зла, једнако жели спасење свима, и не гледа на лице; зато ми исповиједамо, да он праведно предаје осуди оне, који остају у безбожности, по покварености својој вољи и нераскајаном срцу. Али никада, никада Га нијесмо назвали, нити ћемо Га називати узрочником вјечне казне и мука, и тако рећи човјекомрзцем, Бога, Који је Сам рекао, да је радост на небу, кад се један грјешник каје. Вјеровати тако или мислити, ми се нећемо никада усудити, докгод имамо свијести, — и оне, који тако говоре и мисле, предајемо вјечној анатеми и признајемо, да су гори од свију невјерних. —

Члан 4.

Вјерујемо, да је Тринпостасни Бог, Отац, Син и Свети Дух, Творац свега видљивога и невидљивога. Под именом невидљивога разумијемо ми Анђелске Силе, разумне душе и демоне (премда Бог није створио демоне такавима, какви су они касније постали од своје воље); а видљивим ми називамо небо и све што је под небом. У колико је Творац, по сушта-ству Свом, добар: то је због тога све, што је само Он створио, створио добрим, и никада не жели бити Творцем зла. Ако пак има у човјеку или у демону (јер ми просто у природи не знамо за зло) какво-год зло, т. ј. гријех, који је противан вољи Божијој, то такво зло произилази или од човјека, или од ђавола. Јер то је права истина и не подлежи никаквој сумњи, да Бог не може бити узрочник зла, и да према томе савршена правда тражи, да се оно не приписује Богу.

Члан 5.

Вјерујемо, да се све, што суштаствује, видљиво и невидљиво, управља Божанственим Промислом; у осталом зло, као зло. Бог само унапријед види и допушта, али не проминљава о њему, јер га Он није ни створио. А зло, које се је већ појавило, управља на њеку корист највиша доброта, која сама не чини зла, већ га само управља ка бољему, колико је то могуће. Ми не треба да испитујемо, већ да поштујемо Божанствени Промисао и његове сакривене и неиспитане судбе. У осталом оно, што нам је откривено о том у Светом Писму, у колико се односи на вјечни живот, дужни смо ми испитивати са увјављношћу, и управо са првим појмовима о Богу примати као несумњиво.

Члан 6.

Вјерујемо, да је први човјек, кога је Бог створио, пао у рају у оно вријеме, када је

преступио заповијед Божију, повјеровавши лажном савјету змијином, — и да се отуда раширио прародитељски гријех наиједно на све потомство, тако да нема ниједнога од рођених по тијелу, који би био слободан од тог терета, и који не би осјећао пошљедице пада у свом животу. А теретом и пошљедицама пада не називамо ми сам гријех, као што је: безбоштво, хуљење на Бога, убијство, пакост и све остало, што произилази из покваренога људског срца, усупрот вољи Божијој, а не од природе, — (јер су многи Праоци, Пророци и други безброји мужеви, како у Старом, тако и у Новом Завјету, исто тако Божанствени Претеча, а по преимућству Мати Бога Слова и Приснодјева Марија, били чисти како од оних, тако и од других сличних гријехова,) — већ наклоност на гријех, и оне невоље, којима је Божанствено правосуђе казнило човјека за његов преступ, као што су: тешки послови, бриге, тјелесне слабости болови при рађању, тешко до њеког времена на земљи лутање, и на пошљетку тјелесна смрт.

Члан 7.

Вјерујемо, да је Син Божији, Господ наш Исус Христос, Сам Себе изнурио, то јест, примио на Себе у својој властитој Ипостаси човјечије тијело, зачето у утроби Дјеве Марије од Светога Духа, и да је постао човјек; да је Он рођен по тијелу без муке и болова Матере Његове, и без повреде Њезиног дјевичанства; да је страдао, сахрањен био, и васкрсао у слави трећи дан по Писму, да се је узнио на небеса, и да сједи с десне стране Бога Оца, и да ће опет доћи, као што очекујемо, да суди живима и мртвима.

Члан 8.

Вјерујемо, да је Господ наш Исус Христос једини Заступник наш, који је предао Себе за искупљење свију, Својом крви помирио човјека с Богом, и да остаје бриљиви Заштитник Својих пријатеља и који умилостивљава за гријехе наше. Исто тако исповиједамо, да Свети заступају нас код Њега у молитвама и молбама, а више свију пренепорочна Мати Бога Слова, исто тако Свети Анђели Хранитељи наши, Апостоли, Пророци, Мученици, Праведници, и сви, које је Он прославио, као вјерне Своје слушаоце, којима прибрајамо Архијереје, Јереје, као предстојнике светога жртвеника, и праведне људе, који су познати због својих добрих дјела. Јер знамо из Светога Писма, да се морамо молити један за другога, да много може молитва праведника, и да Бог више слуша Свете, него ли оне, који остају у гријесима. Исто тако исповиједамо, да су Свети посредници и заступници наши пред Богом не само овдје, у вријеме њихова живота с нама, но још више послије смрти, када они, послије уништења зрцала, (које спомиње Апостол) гледају у свој јасноћи Свету Тројицу и бескрајну свјетлост Њезину. Јер као што ми не сумњамо у то, да су Пророци, док су још били у смртном тијелу, видили небесне предмете, ради чега су и пророкали будућност: тако исто не само да не сумњамо, већ и тврдо вјерујемо и исповиједамо, да Анђели и Свети, који су постали као и Анђели, виде, при бескрајној свјетлости Божијој, наше потребе.

Члан 9.

Вјерујемо, да се нико не може спасти без вјере. Вјером пак називамо прави наш појам о Богу и Божанственим предметима. Будући потпомагана љубављу, или, што је све једно, испуњавањем Божанствених заповиједи, она нас оправдава кроз Христа, и без ње није могуће угодити Богу. (Наставиће се.)

Јесмо ли Хришћани?

Проповед на дан св. Николе (9. маја).

Свети Николае! По имену твоме такве и житіе твое (Стихира по Јеванђељу о Јутрењу).

Читајући или слушајући живот светитеља и чудотворца Николе, кога сад славимо, не знаш, брате, чему више да се дивиш у животу његовом. Нема, чини се, ни једне врлине, које он не би имао. Тако по свој строгој праведности припада му име светитеља.

И ми се, браћо, зовемо Хришћанима. И ми посимо име, које треба да оправдамо животом својим. *По имену* нашем такав исти, т. ј. хришћански, и *живот* наш треба *да буде*. Ми треба и да мислимо хришћански, и да говоримо хришћански, и да живимо хришћански. А тако ли је заиста? Погледајмо.

Читамо у апостолу: *ово да се мисли међу*

вама, што је и у Христу Исусу (Филиб 2, 5). То значи, да треба о свему да мислимо и судимо онако, како је мислио и судио Спаситељ наш, по имену Којега називамо се Хришћанима. Пред Његовим судом ко су ближњи? Они, који плачу, гладни, прогнани правде ради, сиромашни духом, кротки, миротворци и т. д. Сваку славу земаљску и све лепоте овога света Он је држао за ништа, шта више за важну препреку за човека ка усавршавању себе и ка достижењу кроз то царство вечнога. Ето Његовог учења о животу. Да ли тако мислимо ми о земаљском? Тако ли гледамо на разне жалости, невоље и гоњења, које нас сналазе? Сматрамо ли их за верни знак особите љубави к нама Оца небеснога? Напротив не предајемо ли се детињастој малодушности и мрачној тузи шта више при најмањем неуспеху животном? *И богатство ако долази* к нама, опомињемо ли се тада на реч Господњу, да *не приљежемо к њему срца?* Даље: свагда ли држимо благодат Божју и верност своју звању хришћанском више, драгоценије од свега на свету? Пристајемо ли да пре и боље изгубимо здравље и да се лишимо свега иметка свога (не говорим већ: већ да оставимо кућу, или оца, или матер, жену, или децу), — но да променемо дужност своју хришћанску!

Но пођимо даље. Уста Исуса Христа свагда су говорила једну мудрост. Гледајући на Њега, *на Главу и Изворитеља вере*, и сви праведници угледаху се на Њега. Код њих свака реч беше измерена и растворена сољу мудрости и духовне утехе: *уста њихова не говораху дела човечијех*, не плетоше *лажи и хулења на ближњега*. А код нас шта је и како је? Јаој нама, браћо! Код нас језик вере и побожности и јесте сад само, чини се, у књигама и цркви. У другим случајевима ретко, врло ретко могуће је по речима нашим шта више и познати, да смо ми Хришћани. Рећи ћу јасније: гори од непријатеља Христових овда онда јављамо се ми. Гледам ја један пут кроз прозор, и гле један Хришћанин, доказујући нешто својим друговима, скида капу с главе своје и, крстећи се, просипа из уста својих најгадније речи. И, што је најзгавније, нико од другова не учини му примедбе, да је врло безбожно ругати се тако над крстним знамењем. Узмимо, то је случај редак. Но он је био допуштен *хришћанином*: ето шта је знаменито! Ми се не дивимо чуду, кад се нађе људи тобоже учени и изображени, који се исмевају с вером нашом и обредима нашим и ругају се светињама нашим, а таквих људи има доста, који волу да са подсмехом говоре о вери нашој и светињама нашим; али од Хришћанина слушати поругу над светињама и при том међу људима не само крштенима, него и од крштена који се не одрекоше, воља ваша, страшно је и врло жалосно!

Да ли да говорим још о делима нашим? *Но еда ли се бере с трња грожђе, или с чичка смокве?* (Мат. 7, 16). Три не рађа грожђе, нити чичак смокве. Тако и од нас, ако нисмо научили да мислимо и говоримо по примеру Христовом, каквих дела хришћанских да очекујемо? А зовемо се Хришћанима!

Запамтите, браћо, ми треба не само да се називамо Хришћанима, него *по имену нашем тако* и живот наш треба да буде — хришћанским. Амин.

У *Ирчгу*, 1900.

Григорије А. Николић, парох.

Одношај религије према моралу, науци и уметности.

У најновије доба прегао је ум људски, да разруши ону моћну тврђаву, која је својим бедемима вековима бранила и заклањала човечанство. Не верујући Христовим речима, да ће Његова црква трајати у све дане до свршетка века, диже се ум људски под видом науке, учености и филозофије, а са лозинком негирања свега позитивног учења хришћанског, да покаже данашњем човечанству, како је ум човечји близу 2000 година био у мраку, док је напше примао начела цркве хришћанске.

Последице оваких тежња можемо унапред догледати, а и виде се већ на данашњем нашем друштву. У старо доба је исто тако било код Грка и Римљана, код којих је филозофија заиста успела, да поткопа веру у народу. На до каквих се резултата најпосле дошло? — Не пружајући никакве замене за веру, фазо-

фија — и сама немоћна и неодлучна, па често и контрадикторна у главним принципима — није могла заузети оно место, које је припадало вери и моралу, те стари Грци и Римљани на религиозно-моралном пољу дођоше најпосле до очаја, док их из тога стања не изведе на светлост нова вера — хришћанска. Лажна филозофија убрзо престаде утицивати на људе и њено место заузе хришћанска вера, која је на тај начин, већ у почетку свом, показала толико моћи у себи, да је могла регенерирати човечанство. То је факт, који данас и најљући противници цркве хришћанске њој у прилог признају.

Данас имаде неких знакова у нашем друштву, који нам дају права, да закључимо, да је оно опет болесно. Кад погледимо по хришћанском свету, особито по „просвећеној“ Европи, видећемо, да сигурности човековој са свих страна прети пропаст. Бомбама и убојним оружјем и јавно и из потаје хоће заблудели разум да уклони зло и невољу и на тај начин раја још веће зло и невољу. А шта је довело људе до тога? Заиста не хришћанска вера, која се свим силама бори против таквог дивљаштва, већ их је довела дотле лажна мисао, да хришћанство нема у себи снаге, да извојује победу добра над злом, победу правде над пакошћу и над неправдом.

Неверовање у моћ хришћанских религиозно-моралних начела јест последица намерног, рђе не намерног, подривања и постепеног омаловажавања вере међу народом, никако пак сама немоћ цркве хришћанске, која је толико пута показала своју снагу, па је кадра да и данас изведе људе, који слушају њен глас

На ко је крив, да је у народу вера подривена, да увишена начела хришћанска код многих већ не налазе одзива? — Крива је лажна наука. Јер опет се понавља стара игра, опет је разбуктана борба између лажне филозофије и вере. Лажне филозофије велимо за то, што права наука, права филозофија не војује против цркве, која јој је природни савезник, јер свим средствима ради на истом пољу, на ком дела и филозофија, наиме на васпитавању човечанства. Религија доводи човека истини, филозофија тражи истину и на тај начин су обе упућене једно на друго. То и филозофија, док је на здравом темељу, признаје. Сетимо се само славних речи Баконових, да је погрешно схваћена филозофија доводи људе до атеизма, а правилно схваћена доваља их до вере у Бога.

Но погледајмо на непријатеље цркве хришћанске, како обукоше на се лажно рухо учености и заогрнуше со само они плаштом филозофије. Откад природне науке корачише и пронађоше многе законе живота и кретања у свемиру (почевши од XV. веку), почело се чинити некима, да је дрско и немислити, да ће Бог обратити толику пажњу на најмањи делић у свемиру, на нашу земљу и човека, као што учи црква хришћанска. Како би било могуће, да поред толиких светова баш земља и човек постану предмет Божјег старања! — тако говораху деисте, енглески филозофи, који повукоше за собом и друге, те се неверје убрзо распространи по Француској у облику натурализма и у Немачкој под видом рационализма. Сви ови губе из вида, да се библија не баца у друге светове, нити решава питање, да ли се Бог на исти начин, или на који други стара и о осталом свету, већ говори само о човеку и његову односају према Богу.

Разуме се, да овакве теорије, које се не слагаху, већ шта више без дубљег разлога нападаху на Цркву Христову, морадоше доћи до негирања појединих догмата хришћанских, а неке се пустише још и даље, па почеше негирати све уопће. Тако н. пр. деизам дође до тога, да поче проповедати, да и ако је истина, да постоји Бог, није истина, да се Бог стара за нас — другим речима одбацивраху Промисао Божји. У Француској и Немачкој поче преваљивати начело, да је разум људски мерило свему и све, што разум не може постићи, не постоји, осим у голој апстракцији, т. ј. нема реалног бића. Натурализам француски прође у отворени атеизам, а у Немачкој особито после Кантовог трансценденталног и Фихтеовог субјективног идеализма поче се гледати на истину у опће, као да је она само у човеку и да од човека зависи њен опстанак. Фихте пак баш отворено каже, да он не зна ништа и да он (а с њим и ми) и не постоји (Bestimmung des Menschen). С тога с друге стране опет пантеисте одричу биће личног Бога, па учећи, да је Бог све и све Бог, одрицаху баш тим учењем Бога. Материјалисте својим учењем о материји, као праузроку свега и одрицањем духовног живота такође учинише своје.

То су ето учени противници цркве хришћанске и њихови погледи на веру и Бога. Наравно, да су овакви погледи морали имати кобних последица, а особито кад су и у народ продрли. Таква филозофија се није задовољавала само теоретисањем, већ хтеде, да тај растројен унесе и у масу народну, да и неучену масу, која је дотле веровала у Христа, задобије за себе. То су до некле и постигли популарисањем своје науке. Штраус, Баур и други привржењици новотибингенске школе написаше за народ књиге под насловом „Живот Исусов“, те спустише и увратише Господа Исуса Христа међу просте људе, шта више неки га представљаху и као злочинца (Ренан). На неук народ је то имало великих последица. Књиге таквог садржаја се читаху с наслађом и најпосле — мора се признати — зададоше црквиној хришћанској осетљив удар. јер се убрзо рашири неверје по западној Европи.

Убрзо се показао и плод оваквог деловања. Друштвена питања се такође почеше решавати без обзира на веру, која је једина у стању, да их правилно реши. Становиште је било погрешно, те и социјална начела пођоше тим путем и тако погрешна и трула узнемирују и данашњи свет, као што су: атеизам, социјализам, комунизам, нихилизам, претерани захтеви социјалне демагогије и како се још не зову те ругобе, које су на срамоту данашњој култури.

Непријатељи хришћанства (особито материјалисте) поносе се, да су они прави заступници науке и тим хоће, да себи у народу стеку онај авторитет, који им њихова дела не могу донети. Но знамо, да је баш обратно. У немачкој литератури се њихова наука назива „егзактна“, као што је и они сами називају, али је увек називају егзактном иронично, са наводним знаком. Ми знамо, да су се баш највећи умови, који су проналасцима својим начинили револуцију у области науке, специјално природних наука, одликовали баш побожношћу и што су дубље продирали у природне тајне, све им је више излазило пред очи величанство Божје. Ево само неколико примера: Знаменити творац хелиоцентричке астрономске системе Никола Коперник, тако је био тврд у вери, да је сам себи саставио надгробни споменик, који је и данас на његову гробу, а овако гласи: „Не иштем, Господе, велике благодати Павлове и не смем тражити милости, коју си указао Петру, већ Те топло молим за помиловање, које си даровао разбојнику на крсту (Non parem Paulo gratiam requiro, veniam Petri neque posco; sed quam in crucis ligno dederas latroni, sedulus oro). Велики природњак Њутн, који је пронашао закон гравитације, био је толико религији склон, да је написао тумачење на књигу пророка Данила и Апокалипсис (Н. П. Рождественскій „Христіанскаа Апологетика“.) Славни математичар Паскал такође је тако био религиозан, да је своје име овековечио и у богословској литератури својим делом „Провинцијална Писма“ (Надао их под именом Louis Montalte У њима особито устаје против лаксивног морала језуитског).

На као што је црква хришћанска у свом животу издржала толико и толико нападаја и тешких часова, тако ће издржати и ове нападаје и данас већ успешно одолева својим противницима. Народ вере мора имати, а и сваки човек, који хоће да морално проживи свој век, мора се руководити вишим идејама, а те му идеје пружа хришћанска вера. Појединих покушаја и нападаја биће свагда, али све то не ће сметати, да се испуне Христове речи, да Његову цркву ни паклена врата не ће разрушити.

Противници хришћанства пребацују цркви хришћанској, да нема довољно моћи, да побуди људе на морални живот, те да може морал постојати и без религије; затим, да је религија у противности са науком и уметношћу. Тим они одричу утицај религији на три најважнија фактора духовног живота човечјег. Кад би они били кадри то доказати, хришћанска црква би била заиста сломљена, јер са непостижним догматима својим не би имала никаква утицаја на људе, не би је уопће људи требали. Но не само да противници наши тога не могу доказати, већ су на против докази с наше стране Хришћанске тако чврсти, да се пред њима противнички разлози показују у свом наштавилу свом. Ми ћемо изнети у краће у слободном преводу, како је расправио та питања покојни професор петроградске духовне академије Н. П. Рождественскій у поменутој Апологетици (П. изд. 1893. год.) и то појединце: однош религије према моралу, однош њен према науци и најпосле према уметности.

(Наставиће се).

Дочек Његова Високопреосвештенства епископа Бачког

Митрофана Шевића

у Жабљу и Шајкашкој.

Поводом молбе црк. општине жабаљске, да Његово Високопреосвештенство благоизволи о слави црквеној на св. Николу богослужити — одлучио је Госп. Епископ да том приликом одазивајући се жељи Жабаљчана обиђе и ова места у Шајкашкој: Бурђево, Ковиљ-С. Иван, Горњи и Доњи Ковиљ.

Прохујало је више од двадесет година како је епископ бачки био у Жабљу последњи пут, а колико је тек прохујало како у Шајкашкој, о том не знају ни најстарији људи. Глас о томе, да ће Његово Високопреосвештенство доћи у Жабаљ, те после и обићи нека места по Шајкашкој, усталасао је слободно могу рећи сву Шајкашку, јер о слави жабаљској заступљена су била сва села шајкашког некад батаљона.

Његово Високопреосвештенство стигло је у Жабаљ у очи Никољ-Дана, у пратњи протосинђела и настојатеља ман. Ковиља г. Георгија Видицког; пароха новосадског Ђорђа Великa, два ђакона своја: Георгија и Никанора, а дочекано је на хатару жабаљском; ту га је српски начеоник г. Исидор пл. Николић врло топло поздравио, а затим председник црк. општине, пошто се Његово Високопреосвештенство захвалило, кренуо се даље пут Жабља, напред је јахао бандеријум до 100 момака, а за овим се низао непрегледан број кола. Пролазећи кроз село народ је на сваком кораку одушевљено поздрављао свог архијереја. При уласку у село подигнут је био славолук са натписом: Добро нам дошао св. Владико! — а близу цркве, други славолук, са натписом: Благословен који долази у име Господње! Код цркве се међутим слегао силан народ, с нестрпљењем очекујући кад ће се указати Његово Високопреосвештенство. На уласку у дивни и велелепни храм жабаљски, дочекало је свештенство у одеждама на челу са окр. протом својим Милошем М. Папићем, који је Његово Високопреосвештенство, дивно поздравио. Уласећи у св. храм уз појање тропара, Његово Високопреосвештенство помоливши се Богу ушао је у св олтар и прегледавши вратио се у свој сто: по одслуженом молебствију изговорио је Госп. Епископ сакупљеном народу дивну беседу, поучавајући присутни народ, да буде чврст у вери, да буде одан Његову Величанству, да чува име своје, народност своју. Беседу ову народ је са усхићењем слушао, а у одушевљењу своме непрестано прекидао усклицима: Живео!

После свршене молитве посетило је Његово Високопреосвештенство и рим. кат. богомољу, где је поздрављен био од рим. кат. свештеника, а по том отишао је у свој стан код окр. проте, и ту је примио разне депутације.

У вече је уважени и далеко познати са свог гостопримства, грађанин жабаљски г. Емил Сарајлић великоседник: у част г. Епископу приредио богату вечеру.

На св. Николу отпочела је божанствена литургија у $^1/_2$ 9 сахата, црква велика и пространа жабаљска била је већ у то доба препуна побожног народа, који је горео од жеље да види свог Архијереја и да се наужива и душевно наслади архијерејском службом. При почетку литургије пропавело је Његово Високопреосвештенство петоро школ. деце за чтеце, што је у присутног народа толику радост пробудило, да је многи сузе дајући на вољу и заплакао се. За време св. литургије појао је на кору гимназијски кор новосадски врло лепо и складно. После очитаног св. јеванђеља изговорио је народу са амвона значајну беседу Госп. Епископ, коју је народ са великом пажњом до краја слушао, а на крају поздравио Госп. Епископа усклицима: Живео! По свршеној литургији ишло се литијом око цркве, након тога освећено је кољиво, а по раздељеном антидору испраћен је Високопреосвећени дуготрајним усклицима: Живео! до у свој стан. У подне је окр. прота приредио ручак у свом дому у част Госп. Епископу, на ком су били и сви представници разних власти и корпорација. За време ручка пало је врло лепих здравица, за здравље владара — земље Господара, нашег премилостивог краља *Франца Јосифа I.* за здравље Његове Светости. св. Патријарха нашег *Георгија*, за здравље Његова Високопреосвештенства Г. Епископа *Митрофана*.

У 4 сахата по подне, а по одслуженој вечерњи кренуо се Високопреосвећени, праћен свећеносцима, свештенством и силним народом у школу, која је дотле већ пуна била побожна

света, ту је Високопреосвећени обавио чин резања колача, уз асистенцију пароха Ђорђа Велића и ђакона Никанора, те потом и колач прорезао са славским кумом високоблаг. госп. Миланом Заком земаљским послаником. По обављеном чину, а скинувши са себе орнат, посред највеће тишине поднио је Високопреосвећени чашу у славу Божју, те поучио народ да чува лепе обичаје своје, затим да буде достојан потомак својих предака у верности и оданости прејасној круни, те поднео у здравље преузвишеног владара Франца Јосифа I. и његове уставне владе, затим је поучио народ да чувајући веру своју, поштује, љуби и високо уважава представнике цркве своје, те у здравља Његове Светости Патријарха нашег *Георгија*; затим у здравље славског кума. Све ове здравице праћене су бурним одобравањем и клицањем: Живео!

После поднигнуте здравице зем. посланика и славског кума Милана пл. Заке Његовом Високопреосвештенству, која је прихваћена френетичним: Живео, Његово се Високопреосвештенство благосиљајући присутни народ уз бурно клицање народа: Живео! удалио у свој стан, откуда је после походно угледније грађане и ратаре.

На појутарје св. Николе од ране зоре већ купио се народ око цркве да испрати своју поглавицу црквену.

Народ ми је сад још ведрији и одушевљенији изгледао: У заказани час, у 9 сахата пре подне, кренуо се Високопреосвећени са својом пратњом, испраћен свим оним почастима као и при дочеку — уз још већи бандеријум и више кола, пут Ђурђева. На хатару Ђурђевачком поздравио је напреосв. г. Епископа опћ. бележник, после отпоздрава кренусмо се у село. Ту радост, то одушевљење, и од старог и младог, не могу описати; кола Госп. Епископа била су у самом цвећу, народ је трчао око кола, клицајући му: Живео, а Високопреосвећени тронут дубоко заиста великом љубављу народном, смирено је благосиљао народ.

Пред црквом стајала су деца са наставницима својим у свечаном руху обучени, бацајући цвеће пред Г. Епископа. Ушавши у цркву и олтар, а по свршеном молебствију и поздраву од пароха Симеона Николића, ступио је Госп. Епископ на амвон и одатле је наговорио народу врло дирљиву беседу и науку, поучавајући га у вери; додирнуо је и секту назаренску, те ободрио народ да се чува лажних учитеља. Испраћен из цркве, а уз бурно клицање, кренуо се пут Ковиљ-С. Ивана. На хатару овом опростио се српски начелник од Г. Епископа, молећи Га да дочек народни у његовом срезу прими као чисти израз народне љубави и оданости вери својој, цркви и Његовом Високопреосвештенству. Високопреосвештени захвалило је од своје стране г. српском начелнику на труду његовом, што је дочекан тако лепо. Затим је Његово Високопреосвештенство поздравно парох Ковиљ-С. Ивански Стеван Стевановић. После отпоздрава кренусмо се пут цркве. Силан народ дочекао је свог епископа-дијецезана испред цркве, радујући се да Га је милости те удостојио, да се са својом поглавицом у цркви својој Богу помолити може. И овде је Госп. Епископ после поздрава свештеника, народ поучно вери, међусобној љубави и прштању. После овога походно је Госп. Епископ и еванг. богомољу, где га је свештеник евангелички заносно поздравио. Испраћен љубављу народном кренуо се Госп. Епископ у пратњи још и Ђурђевчана и Ковиљ-С. Иванаца пут Гор. Ковиља. На хатару Га је поздравио опћ. бележник Бајазет врло одушевљено. Дошав у св: храм, а по молебствију, смишљеним речима поздравио је месни парох г. Светозар Гавриловић Госп. Епископа; у кратко се захваливши Госп. Епископ је обећао Гор. Ковиљчанима да ће их о слави њиховој сад на Вазнесење посетити; одавде је отишао госп. Епископ у Доњи-Ковиљ, где је тако исто срдачно дочекан, а после овога отпраћен је у ман. Ковиљ.

Завршујући опис пута овог високопреосвештеног Госп. Епископа по Шајкашкој, уверен сам да је семе труда Госп. Епископа бачено на добру земљу и да ће уродити добрим плодом. А Његову Високопреосвештенству жолим од милостивог Бога здравља, да поверено стадо по целој дијецези обићи може, те свуде поучи, да чува веру своју, име своје, језик свој.

—ћ.

Православно морално учење и неколико приговора против њега.

(Настављак)

Већ у схватању и просуђивању људског бића и човекова позива, опажа се међу противницима верских истина огромно, па често и непомир-

ливо протусловље у мишљењу и хипотезама. Тако док присталице *пантеизма* човека преко мере уздижу и само божанско биће у њему обаплођено гледе, — понижавају га *материјалисте* до простог конгломерата атома, сматрајући га као машину која механички ради, — као усавршену животињу. Па као год што је то схватање човекова бића погрешно и различито, тако му је чудно и *људско одређење*.

Нашто је дакле човек на свету? На то питање нам одговара разно схватање појма о *добродетели*, у колико је она пут, којим се то одређење постиже.

Тако н. пр. појам о добродетели стоичкога филозофа *Зенона* своди се на ово: „угушити у себи природне нагоне и склоности, не сматрај телесно уживање ни за какву насладу; не осећај бол као такав.“ (Bruck. Hist. crit. Phil. T. I. p. II. c. g.)

Чувај се свега што би могло души навести немир, а телу бол. У осталом: уживај све телесно, само умерено, да сачуваш здравље, и да ти драж за уживање остане вазда свежа“ — то је врлина *Епикурова* (ibid c. 13.; Diog. Laert. X. 132.)

„Слаби тело и узвиси се убијањем физичких прохтева духом к оцу духова“ — то је идеал *Платонов* (ibid c. 6.)

„Поносито презири све животне потребе“ — вели *Антистен*, предетатник циника. —

Велики *Аристотел* сматра благост као духовну слабост, а равнодушност и трпљивост према нанесеним увредама као исто *ропско*. (Eth. l. IV. c. 5. —

Аристип, оснивач кирнејске или хедонске школе, налази у увеселавању сврху живота; иначе нема ни једно увеселење првенство пред другим, него само степен и трајање даје му вредност.“ А *Егесија* налази у савлађивању невоља највишу цел живота, и сматра људски живот ништавим.

На и у самим *начелима и елементима моралне* науке влада међу моралним филозофима разноликост и велико протусловље. Шта је морално *добро*, шта ли морално *зло*? Не признавајући божанске воље за норму моралнога добра, неким је оно добро, што је *корисно*, а оно зло, што је за њих *штетно*. Но такво морално начело очевидно упућује на *егоизам*, који сматра своје „*ја*“ једином сврхом и средиштем свега мишљења и осећања. Према томе није чудо, да су најплеменитији и највећи духови старога века очито неморална дела одобравали и другима их као дужност залагали. (Види у „Моралци“ стр. 9.) Истина филозофи после И. Христа често су у својим моралним начелима срећнији, јер су им морални прописи чистији; али је томе узрок то, што је њих обасјавала светлост *Божјом откривене хришћанске науке*, па су се у њихове системе уврстиле многе *хришћанске* мисли и правила. Но при свем том многи филозофи и из најновијих времена, удаливши се од св. писма и хришћанске науке, оснивају своја морална начела на погрешним теоријама (пантеизма материјализма и др.), те често падају у одвратне моралне заблуде.

Морално дакле учење не сме се на разуму и *самој* савести оснивати; јер обоје могу заблудети и заиста су блудели и блуде, те требају неке *више, непогрешиве норме*, која ће их на прави пут извести, допунити и поправити, — а таква норма може бити само *воља самога Бога*, у колико је људима познато из позитивног *Божјег откривења*, и по томе може бити само *позитивна религија* прави основ чистоме моралу. — Не стоји дакле као што се често чује, да разуми природна морална склоност сами по себи упућују човека добру; истина је, да је морални закон, до кога је разум дошао, сам по себи довољно јасан и одређен, те да не треба разјашњења и допуне позитивним Божјим откривењем; а тако исто је нетачно, па и опасно мишљење: да је савест сама по себи у свом садашњем стању *поуздани* руководља у животу. Јер кад би то било, откуда онда толико силно протусловље у моралном учењу филозофа — моралиста? Откуда моралне заблуде, које често налазимо одобравања у религијама појединих незнабожачких народа? Постоји — вели — природни морални закон; но он се налази у природном моралном чуству; а чуство је по себи мрачно и празно, јер оно добива неку садржину тек *представом*, у којој почива т. ј. у *познавању*; а моћ познавања је *разум*. Ако дакле разум греши, заблуди и чуство, а са њиме и прохтев, јер идеје и осећаји покрећу нашу вољу; а заблуда воље је *неморалност*, — *грех*. И тако заблуда у сазнавању води најпосле греху. Но сазнавање у религијозно — моралној области налази свога израза *у вери*; — дакле *верска заблуда* води *моралној заблуди*, или *погрешном моралу*. Логички је закључак: да је *права* вера неопходни услов и основ *правом* моралу. Чујмо шта

Ж. Ж. *Русо*, о том вели: „неки оспивају добродетељ на људском рачуну; но ја исповедам, да не налазим чврста темеља за морал *ван вере*. Веле, да је врлина љубав к реду; но дали сам ја обвезан, да своју срећу томе реду жртвујем? Допуштам, да тамо, где има интелигенције, има и реда; но с том разликом, што се поштен целину покорава, а непоштен целину себи потчињава и себе као једину сврху и центар сматра. Ако Бог не постоји, онда непоштен човек право суди, кад себе сматра неким средиштем“ (Emile III.)

Кад би дакле људски ум и савест били једини извор моралних прописа, — онда би квоћа моралних начела зависила од интелигенције, начина васпитања, индивидуалних особина и навика, и од темперамента појединаца. А какав би онда могао изгледати морал, кога би прости и неуки, а притом подивљали и неваљали људи по својим личним особинама и појмовима кројили? Сетимо се само оних грозота и зверских страхота, у француској револуцији, које су настале у „образованој“ Француској, кад је у њој укинута хришћанска вера, а у место ње проглашена „*религија разума*.“ До чега је довела та „религија разума“ и образоване и просте људе у Француској?! На кад би човеков ум и *могао* створити *чисти идеални* морал, — опет би те моралне идеје биле само *људске* науке, које би имале само *људски ауторитет*, те не би биле довољно снажне у данима искушења и у борби између дужности и страсти, да човека на правоме путу одрже, јер за то треба неки виши, и *највиши* ауторитет, који би човеку неумитном доследношћу, и без обзира на софистику покварена срца довикнуо: „*мораш*“! Та искуство нас учи да многе људе од преступа и злочина задржава већма помисао на свемогућега и свезнајућега праведнога судију небеског, од кога се не може умаћи, или што сакрити, него ли страх од земаљских судова и тамнице. Сетимо се само оних пуно значајних народних израза: „помишљам на Бога и на душу“; „не могу га узети на душу“; „како право, тако здраво!;“ „тако ми Бог помогао!“; „Има Бога!“ и т. д. А шта тек да кажемо за оне грешнике, који су велике злочине починили, па срећом нису ухваћени, или су услед повољног стицаја прилика заслужену земаљску казну избегли, — па у тешкој болести на дотледу смрти, — тог страшног весника неумитне Божје правде — дозову свештеника, и своје грехе признаду и исповеде, а тиме не ретко и многу невину душу од незаслужене казне и страдања избаве? Еда ли би они то учинили, да им је *само ум* извор религије и морала, који им уз то можда још доказује, да се са земаљским животом *све свршује* и да је са телесном смрћу *свему крај*? Са опорим, но разумљивим сарказмом дакле довикује Ж. Ж. *Русо* моралним философима: „философе! твоја морална начела могу каткад и лепа бити, али ми покажи, да сам их обвезан вршити! (Emile III. p. 187.)

Историја нас учи, да је вера била увек учитељка и носилац морала, и да су религиозност и моралност (или ако је лепше г. критичару „нравственост“ увек напоредо ишли. Обично кад је поштовање религије опало, пао је и последњи стуб морала, и народ је пропао. Но историја не показује ниједне епохе, у којој је философски морал *народу у опште* могао веру накнадити. Искуство нас учи, да обично и у појединаца нерелигиозност и неморалност напоредо иду; нако се многи појединци труде, да, с обзиром на свој положај и глас, или у интересу свога напретка, или ради личне користи, моралним држањем *спољашњи углед* сачувају. Осим тога у многих делује чисто неосетно овај *верски темељ*, који им је у младости родитељска кућа, школа, верска наставa и васпитање дало, те је по томе врло често лепа, племенита и морална страна његова карактера само *одјек верске науке*, која им је у добу још непокварене младости душу покретала и срце племенила. Неће ли бити то случај и у многих данашњих *безверака*, о којима г. критичар вели, да су „побожни и религиозни“? На запитајмо се: који нам човек пружа веће јемство за моралност, поштење, савесност, те коме ћемо пре поклонити поверење да л' ономе, о коме знамо, да му морално учење Богом откривене вере вољу и рад руководи, или ономе, за кога се зна, да је сам скројио шаблон свога „морала“ и „човештва?“ Одговор је лак. За првога знам, да ће се *пре* клонити лажи, превари, неправде, јер му то *верско* морално учење изричио и одлучно забрањује; дочим ћу код другога тај поуздани ослонац узалуд тражити.

Из свега тога дакле излази, да се вера и морал једно према другоме тако односе, као узрок према дејству, и да се једно од другога ни идеално ни реално оделити не могу. Ово потврђује и философ *Кант*, који каже „разум не би ни сада сазнао *идеалне* моралне законе, да их није

хришћанска вера у својој науци изнела“ (Jakobi, Werke III. 322.) А *Русо* опет вели: „људи узносе морал, и приписују га успесима и напретку новије философије; али тај је морал био хришћански *пре* него што је постао философским“ (III. Lettre de la Montagne.)

Пред питањем: које у стању наћи и прописати идеална морална правила за владање људи? положио је своје философско оружје још у староме веку философ *Платон*, рекавши: „*каква треба да је човек, то може казати само онај који га је створио.*“ Још онда је дакле била позната мисао, да се идеални морал без вере не да замислити, и да га слаби човек није кадар створити, но да у томе мора помоћи *небо*, где све знање, савршенство, непогрешивост а истина влада. С тога свет није ни чуо узвишене моралне проповеди и почела: „*твој је ближњи сваки човек, кога си дужан љубити као сама себе;*“ „*љубите непријатеље своје, благосиљајте оне, који вас куну, чините добро онима, који вас мрзе, молите се за оне, који вам чине зло;*“ — „*ако те ко удари по једном образу, пружи му и други;*“ — *не седам, него седамдесет пута по седам праштај брату, који те је увредио;*“ — „*веће љубави нема од ове, но ако ко и душу положи за браћу своју*“ и т. д. док не дође на земљу сами *Бог* у виду човека као проповедник једне праве и истините вере, Господ Исус Христос, који је не само та и остала узвишена морална начела проповедао, него их сва дословце у животу и делом остварио, тако, да је светла образа могао рећи Јудејима: „*ако мојим речима не верујете, а ви верујте мојим делима*“ (Јов. 10, 38.); — но за то је својом науком и делима показао, да је заиста: „*пут, истина и живот*“ (Јов. 14, 6.). Ако дакле желимо чисти, идеални и људима корисни морал наћи, — обратимо се ономе, који је извор васколике мудрости, основ истине, узор савршенства, а који нам га је у хришћанској цркви и њеној спасоносној науци јасно и просто изложио и за живот прописао. У осталом колике је на вери основани морал *узвишенији* и за људе и друштвену слогу, љубав и благостање спасоноснији од природног или људског морала, види се отуда, што вера као добар гениј бди над свим појавама у животу човековом и прати га у свима приликама рада му, те му свуда, па и у моралним дужностима пружа нужну помоћ, да их закше извриш; јер вера:

1.) теши и крепи човека у борби и невољи, обећавајући му за помоћника Бога; а с друге стране га вера упућује на смрт и суд Божји, те га страхом од вечне Божје правде и казне задржава од зла. Онога пак, који је већ у грех пао, подиже и на прави пут изводи позивом на искрено кајање и делотворну поправку, услед које ће му Божја милост грех опростити. А људски разум нема те моћи и утецаја на човека.

2.) Вера разјашњује морални закон и даје му нужни углед и силу. Јер кад би човек био уверен, да је морални закон слаби човечји ум прописао, лако би дошао на ту мисао, да га тај закон, као дела слаба и ограничена створа не веже, те да га не мора ни извршивати. С тога морални закон, да буде *необорив*, кога неће човек мењати или свакојако схваћати, треба сматрати као вољу *свемогућега Бога*, који, тиме што казни оне, који га преступају, а оне, који ту вољу испуњавају, — награђује, — даје моралном закону *апсолутну силу и обавезну важност*.

3. На овом свету не бива праведан човек увек награђен. Ово не би могао човек сам собом разјаснити, јер његов разум захтева, да праведник буде увек награђен и срећан, а грешник кажњен. Овај захтев разума разјашњује и испуњава само *вера* у Бога и његову правду; јер Бог као праведан *хоће*, а као свезнајући и свемогући *може* човека потпуно наградити. Па ако он то увек и не чини на овоме свету, а оно ће за цело учинити с оне стране гроба. И тако помоћу *вере* праведник постизава душевно спокојство и у злу, добива поуздану наду на заслужену награду у вечности. А слаби човеков разум чешће човека упућује, да на супрот неправди и гоњењу људском, у крајњем случају смем себи правду и задовољштину прибавити, ма то било и неморалним и за другога опасним путем и начином. Свакидашње искуство нас о томе довољно уверава.

Будемо ли се дакле ослонили на *људски разум*, да нас он побожности морали и поштењу поучи, — између осталих неупутних и људском друштву штетних моралних начела, — наићи ћемо у свету често и на школу неких данашњих „образованих“ моралиста, који на основу свога т. званог „неодвисног морала“ исповедају и ово начело: „*чини што год хоћеш, — само пази, да те не ухвате;*“ те према томе доследно тврде, да је оно *добро*, што је човеку „*корисно*“ (ма другом било и штетно), а да је оно све зло, што је за нас „*од штете*“ (ма другоме

било и од користи), те тај свој морални систем крунисану изреком: „да је између *Доброга* и *лудога* човека врло мала разлика.“

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* имао је част бити дана 15. (28.) маја о. г. у аудијенцији код Његова Величанства, а дана 17. (30.) на делегационом дворском ручку.

(**Гозба код Његове Светости**) Поводом окончаних делегационих седница благоизволео је св. патријарх *Георгије* дати свечан ручак у Пештанском хотелу „Бристол“, на којем су учествовали преосв. г. епископ *Лукијан Богдановић*, *Барон Федор Николић*, *Светозар пл. Кушевић*, и *Ђорђе пл. Ђурковић*, затим генерални конзул Краљевине Србије *Ђорђе Барловац*, вицеконзул *Бранко Мушицки*, Куријални судац *Василије Васильевић*, *Арсен Зубковић*, посланици: *Стеван Јовановић*, *др. Иван Ивановић*, *Стева В. Поповић*, кр. саветник *Сима Борота*, министарски саветник *Павле Јовановић* и протопрезвитер Будимски *Велимир Недељковић*.

(**Епарх. административни одбор Бачки**) под председништвом Његовог Високопреосвештенства Г. Епископа *Митрофана Шевића* 15. (28.) маја о. г. одржао је своју редовну јесењу седницу, на којој је решио следеће предмете: Затражена је оврха против црквено-општина, чији дугови у ниже саб. трошкова и перозак. приноса обвезницом нису осигурани. — Публиковање се одлука Саб. Одбора на приватне С. П. и И. Н. у ствари попуњења 2 стин. места из сентомашке закладе Васа пл. Николића. — Узете су на знање разне одлуке грунтов. власти у ствари имотка појединих подручних црквено. општина. — Наређено је црквено. општини у Тителу, да црквењака Н. К. отпусти. — Издата је црквено. општинама окружница, да приликом управни одбори у стварима школским заседне седнице држати имају. — Одређен је кључ за разрез парохијала у црквено. општини Обровцу. — Узет је на знање извештај повереника о предаји епар. канцеларије из руку протосинђ. Г. Видицког у руке конз. бележника С. Ђурковића. — Издата је опросница епарх. благајнику за рачуне у 1899-ој години. — Уништен је избор $^1/_3$ скупштинара и разрешен је црквен. одбор у црквено. општини Т. — Стављени су у писмохрану на увид поднесени црквен. скупштински записници црквено. општина М—К—С—Д. Ст. И—С— и М. — Одобрени су закључци црквено. општине у М. у ствари хонорара перовођа и у предмету приповољи гимназиста Г. З. — а одбијене су молбе исте црквено. општине, да се И. К. изборног права лиши и на накнаду неслужене награде за рачуноводство осуди. — Упућена је црквено. општина у Т. да се у једној парници својој са противником својим мирним путем изравна. — Овлашћен је окр. прота у С. да архиву црквено. општине у Ш. од бивш. председника М. И. одузме. — Наређено је црквено. општини у Ш. да дужнике своје суду пријави. — Дозвољено је црквено. општинама у М. и Д. К. да неке неутерене дугове бришу. — Снабдевени су клаузулом одобрења, уговори црквено. општина у С. и К. — Позвана је црквено. општина у Д. К., да поднесе извештај, како су у новој грунтовници парох. сесије на имену црквено. општине убележене. — Наложено је црквено. општини у А. да са приходима од Ј. М. тестиране земље у смислу завештачеве последње жеље располаже. — Наређено је црквено. општини у Ш. да се старања око побожног завештаја И. М. безусловно прими. — Уступљена је молба црквено. општине у Р. епарх. Конзисторији, да у питању око неког древног крста надлежно своје решење доносе. — Поднесена је високом министарству са препоруком молбеница црквено. општине у Б., у којој моли држав. прилогођ. — Одобрен је избор $^1/_3$ скупштинара, $^1/_3$ одборника и црквено општинских записника у Б. Ф. — Потврђени су избори: $^1/_3$ скупштинара и $^2/_3$ одборника у Н., $^1/_3$ скупштинара, председника и подпредседника у К., $^2/_3$ скупштинара у В., председника у Г., 1-ог црквен. одборника и 4 це скупштинара у С., и 1-ог скупштинара у М. — Узет је на знање приношлати трошковник П. Т. и др. Г. — Издате су окр. проти ради извиђаја пријаве М. М. и С. Н. становника у С. — Подиеће се Саб. Одбору пријави: црквен. општине у Г. Б., М. П. у Г., и Д. Ж. у Ст. Б. — Прочитано је жиеље конз. фишкала и донесена је одлука према мњењу томе у ствари оврхе против јер Д. Ј. у Ст. П. и у ствари официјског квартира у црквено. општини М. — Решене су повољно молбе умиров. професора богословије Р. П. у С. и пароха В. М. у Н. С. — Одбијена је молба јерох. М. С. у Ј. — Решено је, да се неприступи поднесак М. Г. у Б. устуни епарх. конзисторији. — Узета је на знање изјава пароха С. Т. у Л. Распоређена је према појединим потражитељима заостала

свота од депозита Ј. Ф. становника у С. — Издате су на наплаћај: тужба становника у Б. Б. против председника и пријава С. К. у П. против неровоље црк. општинског. — Учињено је сходно расположење на пријаву М. П. у Р. црк. општинске управе тамошње. — Упућена је црк. општина у О. да гувно неко и старо гробље своје на јавној дражби под закуп пада. — Одобрени су или враћени натраг са примедбама многи рачуни и прорачуни црквено-општинских, закладни и т. д. — И напослетку решени су и многи други предмети рачунске и административне природе од мањега значаја.

(**Избор проте**). За окружног протопрезвитера Темишварског изабран је 14. (27.) маја о. г. парох В. Кикиндски протојереј *Јован Новаковић*. Конзисторијални повереник при набору био је протопрезвитер В. Бечкеречки вреч. г. *Ђура Страјић*. Од 100 преданих гласаница, пало је на г. Новаковића 77.

(**Слава у манастиру Беочину**). На празник Христова Вазнесења прослављо је манастир Беочин своју храмовну славу. Нови настојатељ вреч. г. протосинђел др. *Георгије Летић*, извео је духовни и црквени део славе достојно њезине светиње и достојно свога настојатељства. Жалити је, да о тој слави није било искупљеног народа у оном броју, у којем се он скупља о славама н. пр. Раваничкој, Привино-Главској, Крушедолској и т. д., на да се наранио и напојио духовном раном и напитком, што га у изобиљу понудише народу у својим красним и смишљеним проповедима и сам домаћин настојатељ протосинђел др. *Георгије Летић* и настојатељ Крушедолски вреч. г. архим. *Анатолије Јанковић*, а после о вечерњем богослужењу богослов г. *Душан Чудић*, говорећи о марљивости. Славски игуман био је Раванички управитељ г. *Сергије Попић*, а славски кум професор Карловачке гимназије г. *Радивој Врховац*. После одушевљене здравице, што је у подигао славски игуман у здравље и славу Његове Светости љубљеног нашег патријарха *Георгија* и после бурног клицања којим је та здравица прихваћена и пропраћена, отпевао је жали кор наших богослова познату лепу химну Његове Светости, под управом свога ревнога коровође богослова *Шпијачкога*. Исти кор је певао и на св. литургији. Угледни гости манастирски дали су израза својим синовљим осећајима према својој љубљеној црквеној Погланици и у браојавном поздраву, што га отпослаше Његовој Светости патријарху *Георгију* у Будимпешту.

(**Испит зрелости**). Матуранти Карловачке гимназије свршили су писмене радње, а усмени испит одређен је за 14. (27.) јуни о. г.

У Србији.

(„**Београдски Архив**“) лист, што га је од ове године почео уређивати г. Стеван Веселиновић, морао је престати излазити, по забрани министра просвете, а из разлога што у Србији постоји званичан лист Архијерејског Сабора. Тако јавља уредништво „Богословског Архива“ својим претплатницима.

Читуља.

† Протојереј **Дамјан Јеврић**, парох Јаковски преминуо је дана 10. маја о. г. у Јакову (протопрезвитерат Митровачки), и сахрањен уз велико учешће дана 12. маја. Са покојником опростио се у сходном говору парох Моровички јереј *Илија Шумановић*. Покојник је био и народни посланик на нашем народно црквеном сабору г. 1879. и представником у жупанијским скупштинама жупаније Сремске. Огледао се и на књижевном пољу. Беше у своје млађе доба чувен и виђан међу свештеницима. Рођен је 1836. рукоположен је био 1862., а произведен за протојереја 1899. Лака му црна земља и **вечита памаћ**!

Јавна захвалност.*

(Свршетак).

Иеказ приложника за исплату св. Цркве наше, јесте следећи: високославни саб. одбор као припомоћ из фонда за мешовите општине послао нам је 1000 фор; и послане нам још и ови: пок. Васа Павловић, негдашњи трговац београдски, а родом Србенд. Миклушанин 650 фор. Његова Екселенција Г. Гроф Коломан Нако срп-вст. миклушки 500 ф. вис. кр. уг. министарство 200 ф. г. Макса Мартиновић, становник Бечки 100 ф. г. Јоца Јанковић, у Араду скупно 64 фор; (приложише: Г. г. Јоца Јанковић 10 ф; Миша Телечан 10 ф; ђа Розалија Јанковић 10 ф; Ђуце Роза и Мила Јанковић 10 ф; Ђа уд. Амалија Телечан 5 ф; ђа Ленка Флореско 5 ф; Г. Ђ. Петрон из Mezö-Hegyes-a 3 ф; Ђца Јулка Табаковић 2 ф; Ђа Н. Такаковићка 1 ф; Ђа Милка Продановић 1 ф; г. г. Миша Петровић 1 ф; Браћа Илићи 1 ф; Миша Пешић 1 ф; Алекса Пешић 1 ф; Пера Ђистор 1 ф; Арсеније Илић 1 ф; и ђа Ката Зарић 1 ф;) Црк. о. у Пешти 50 ф; г. Др. Милан Максимовић веленоседнић 50 ф; г. Евген Думча у Ст. Андрији скупно 38 ф; (приложише: штедионица 10 ф; г.

* Види бр. 15. „Срп. Сиона“ од ове године.

Евген Думча 5 ф; срп. прав. црква. о. 5 ф; г. г. Корнел Димшић 3 ф; Ђура Малаћ 2 ф; Ђура Јанковић 1 ф; ђа Паулина Бакић 1 ф; г. г. Јован Игњатовић 1 ф; Јован Димшић 1 ф; ђа Марија Лебедеф 1 ф; г. г. Стеја Бешлић 1 ф; Лазар Хужвић 1 ф; ђа Јулка Вирп 1 ф; г. г. Љубомир Хужвић 1 ф; Белисар Маргаритовић 1 ф; Адријан Станишић 1 ф; и ђа Јолан Пиперковић 1 ф;) црква. општина у Кању 30 ф; г. Милан пл. Зако у Сомбору 25 фор; црква. о. у Врањеву 25 ф; г. Светозар Поповић, парох мађ. чанадски скупно 23 ф. 50 н. (приложише: црква. о. тамошња 10 ф; г. Св. Поповић парох 5 ф; г. г. Милош Гедош 2 ф; Мирко Јешић 1 ф; Арса Гедош ст. 50 н; Младен Јешић мл. 50 н; Шандор Којић 50 н; Благоје Недучин 50 н; Јован Гедош 50 н; Радоје Гедош 50 н; Лазар Недучин 50 н; Живан Недучин 20 н; Милош Гедош 20 н; Жива Гедош 20 н; Алекса Гедош 15 н; Ђура Поповић 15 н; Милић Гурзов 10 н; Нова Николић 10 нов; Ђорђе Гурзов 10 н; Деспот Лаважић 10 н; Светозар Јотборјан 10 н; Паја Црквенков 10 н;) црква. општина: Мохол 21 ф; Срп. Крстур 20 ф; Ада 20 ф; Батања 20 ф; панчевачка штедионица за ваљевину 20 ф; а. I. срп. Ст. Миклушка штед. 20 ф; Сриелико-Миклушка окр. газд штед. 20 ф; Ђ. Илић управитељ штед. у Перлезу скупно 14 ф. 62 н.) приложише: перлеска српска штед. 10 ф. 62 н; Г. г. Ђ. Илић 1 ф; М. Петровић општ. благајник 50 н; Ст. Сигески учитељ 50 н; Сава Милић парох барандски 50 н; Петар Попадић, књиговођа 50;) црква. општина у Суботици 18 ф; центр. завод у Н. Саду 15 ф; црква. општине: вел. Бечкереч. 15 ф; Варјаш 13 ф; 50 н; Ириг 12 ф; Г. Ђура Терзија у Срп. Падеју скупно 10 ф. 85 нов. (приложише: срп. прав. црква. општ. тамошња 5 ф; г. г. Ђура Јовановић ум. бележник 2 ф; Преч. г. Илија Белеслијин там. парох 50 н; г. г. Јован Брапчић 50 н; Милош Илијашев 50 н; Ђура Терзија 30; Милан Ђурђулов 30 н; Милош Станков 30 н; Тома Бајин 30 н; Живко Јовић 25 н; Алекса Илијашев 20 н; Живко Терзија 10 н; Жива Бајин 10 н; Младен Попов 10 н; Дионисије Ninков 10 н; Вита Лукин 10 н; Влада Чекрлија 10 н.) Славне црква. општине: Нови Сад 10 ф; Чаково 10 ф; Панчево 10 ф; Чуруг 10 ф; Вуковар 10 ф; Осек 10 ф; В. Кикинда 10 ф; Сента 10 ф; Сл. I. дистр. штед. увикикинди 10 ф; г. Паја Јеремић управитељ исте 10 ф; срп. Банка у Загребу 10 ф; Н. Н. из Кардошаца 10 ф; г. Јован Новаков админ. протопрезвитерата арадског 10 ф; г. г. Хаџи Арс. Јеремић админ. парохије у Ст. Пазови скупно 9 ф. 50 н; црква. општине: Ст. Палапки 7 ф. 55 н; Ст. Бечеј 5 ф; Шандор 5 ф; Стапар 5 ф; Земун 5 ф; Јазак 5 ф; Печка 5 ф; Сомбор 5 ф; Срп. Елемир 5 ф; Ботош 5 ф; Баранда 5 ф; Шашинце 5 ф; Иланца 5 ф; Славне штедионице у Т. Бечеју 5 ф; у Ст. Бечеју 5 ф; г. Јован Левковић римокатолик из српств. Миклуша 5 ф; црква. општ. у Избишћу 3 фор. 75 н; Благ. г. г. Паја Вујић из Сенте 2 ф; Пера Прекајски из Вкикинде 2 ф; Лаза Милошев управитељ Централе у Н. Саду 2 ф; Др. Илија Вучетић 2 ф; Душан М. Јовановић 1 ф; Аркадије Варађанин 1 ф; Др. Јован Велимировић 1 ф; Хаџи Г. Плавшић 1 ф; Љуба Стефановић 1 ф; ђа уд. Н. Марковића из Перјамоша 1 ф; г. Н. Марковић из Перјамоша 1 ф; и г. Вељко Вујичић из Варјаша 50 нов. Свега 3236 фор и 77 нов.

На чему нека је племенитим и врлим дародавцима, који су у нас у овом доста оскудном времену свесрдно потиомогли од срца хвала са жељом, да им милостиви Бог имање њихово намножи, како би и у будуће беднима и пострадалима помоћи пружити могли.“

У Срп. Вел. Св. Миклушу 16/29. марта 1900.

С одличним поштовањем:

Петар Агрима
парох.

Јоца Мартиновић
председник црквене општине.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е. К. 31. ех 1900 42 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на упражњену парохију I. разреда у Мазињу, протопрезвитерата лачког.

Рок компетовању до 7. (20.) јунија 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, дне 27. априла 1900.

Михаил
епископ.

Бр. ЕК. 47. ех 1900 43 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на парохију III. разреда у Доланима, протопрезвитерата вилишког.

Рок је компетовању до 7. (20.) јунија 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 27. априла 1900.

Михаил
епископ.

СТЕЧАЈ. 45 1—3

Смрћу учитеља Тоше Ракића упражњено је учитељско место на шесторазредној основној мушкој школи у Ст. Палапци (Ó Palánka, B. B. megye).

Са истим местом скопчана је ова плата:

1.) У готовини . . . . . 800 круна
2.) У име станарине . . . . . 160 „
3.) У име пофторне школе кад буде нареду . . . . . 80 „
4.) У име свога огрева . . . . 40 „
5.) 9 $^{672}/_{1016}$□° прве класе оране земље у једном комаду.
6.) 5643□° прве класе оране пашњачке земље.
7.) Једну баштчу ван села.
8.) Од укопа — где буде позван — парадног 4 круне, а од обичног 2 круне.

Осим те плате уживаће у своје време и петогодишње доплатке.

На сву земљу плаћа учитељ државну порезу, еквиваленат и друмарину.

Дужности су шк. уредбом од 1872. г. прописане, а осим тога дужан је учитељ у цркви за једном певницом бесплатно појати и децу појању обучавати.

Изабрани ће учитељ држати наставу у оним разредима, које му м. шк. одбор према потреби додељивао буде.

Приметити је, да је горња учитељска земља за прошлу економску годину издата под закуп за своту од 624 круне.

Рок је стечају Петров-дан ове 1900. год.

Из седнице м. шк. одбора српских основних вероисповедних школа ст. палапачких, која је држана 12. (25.) маја 1900 г. у Ст. Палапци.

Константин Јанковић, перовођа. Сава Поповић, пред. шк. одбора.

---

398. 1. 55. ex 1900. 38 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на парохију 1. разреда у *Шавору*.

Молитељи нека се прописаним начином пријаве до Видова дна 1900.

Епарх. конзисторија Вршачка.

СТЕЧАЈ. 39 3—3

На четвороразредној вероисповедној основној школи у Најфали — Тамишка жупанија — упражњено је учитељско место.

Са истим местом скопчана је плата од 600 круна; за пофторну школу 80 круна; за огрев 100 круна и 20 круна за перовођство и 1 кругу од укопа где позван буде.

Изабрани учитељ уживаће стан у парави, који се састоји: из 2 собе, кујне и остале потребне стаје, и две баште од којих је једна код школе, а друга ван села и $3^1/_2$ јутра оране земље, с примедбом, да на исте земље он сам порез плаћати има.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу појању учити. Осим тога у дужност ће му спадати при сваком богослужењу редовно у цркву долазити и десну певницу држати. Уз часни пост ускршњи средом и петком на јутрењу и прежде-осећењу долазити и појати. У обзир ће се узети само они компетенти, који су Сомборску учитељску школу свршили и испит из мађарског положили, међу овима имаће првенство они, који се општини лично пријавили буду. Компетенати могу и учитељице. — Молбенице имаће се на председништво слати. —

Рок пријаве траје до 10. јуна — по ст. кал. — о. г. Ново изабрани учитељ или учитељица место заузима почетком школске године т. ј. 15. августа 1900. године.

У Најфали (п. р. Székesut) 1. (14.) маја 1900.

Перовођа: Анка Ст. Бркић, учитељица. Председник: Ђока Пешков.

Бр. ЕК. 50. ex 1900. 44 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда, у Двору, протопрезвитерата костајничког.

Рок компетовању траје до 7. (20.) јунија 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 27. априла 1900.

Михаил
епи скоп.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За странк земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 272.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 22.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

САСВЕТОВАЊЕМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: **Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.**

УРЕДНИК: **Протопрезвитер Јован Јеремић.**

У Ср. Карловцима у недељу 28. маја 1900.

Посланица Патријараха Источно-Католичке Цркве

О ПРАВОСЛАВНОЈ ВЈЕРИ.

С руског превео **Ст. Русић.**

(Наставак)

Члан 10.

Вјерујемо, као што смо и научени вјеровати, у тако названу, и у самој ствари такову, то јест, Свету, Васељенску, Апостолску Цркву, која обухваћа све и свуда, ма ко они били, који вјерују у Христа, који сад, налазећи се у земаљском животу, нијесу још обитавали у отаџбини небесној. Али никако не мијешамо Цркву која путује са Црквом која је достигла отаџбину, само зато, како мисле неки од јеретика, што и ова и она постоји; што оне обадвије састављају као два стада једног Архипастира Бога, и што се освећују једним Светим Духом. Такво је мијешање истих неумјесно и немогуће, јер једна се бори и налази се још на путу, а друга већ слави побједу, достигла је отаџбину и добила награду, што ће бити са свом Васељенском Црквом. Како је човјек подчињен смрти, и како не може бити стална глава Цркве; то Сам наш Господ Исус Христос, као Глава, држећи кормило управљања Црквом, управља њом посредством Светих Отаца. За то је Дух Свети поставио у појединим Црквама, законито основаним, и које се по закону састоје из чланова, Епископе, као Управитеље, Пастире, Главе и Начелнике, који су такови не по злоупотреби, већ по закону, показујући у овим Пастирима лик Начелника и Извршитеља нашег спасења, да би се друштва вјерних под том управом довинула до силе Његове. Како су, међу осталим безбожним мишљењима, јеретици и то тврдили, да су прост Свећеник и Архијереј једнаки међу собом, да се може бити и без Архијереја, да њеколико Свећеника могу управљати Црквом, да Свећеника може рукоположити не само Архијереј, већ и Свећеник, и да њеколико Свећеника могу рукоположити и Архијереја, — и што разглашују, да Источна Црква дијели с њима ову заблуду; то ми, сходно мишљењу, које одавно влада у Источној Цркви, тврдимо, да је звање Епископа тако потребно у Цркви, да без њега не може ни Црква Црквом, ни хришћанин хришћанином, не само бити, већ ни називати се. — Јер је

Епископ, као наследник Апостолски, рукополагањем и призивањем Светога Духа, добивши наследно дану му од Бога власт да разрешује и веже, живи лик Бога на земљи, и, по свећенодејственој сили Духа Светога, обилати извор свију Тајанстава Васељенске Цркве, кроз која добивамо спасење. Ми тврдимо, да је Епископ толико потребан за Цркву, колико дисање за човјека и сунце за свијет. Према томе њеки лијепо говоре у похвалу Ахијерејског чина: „што је бог у Цркви првороћених на небесима и сунце у свијету, — то је сваки Архијерej у својој појединој Цркви; тако да се њиме паства освјетљује, сагријева и постаје храм Божји." Да је велико тајанство и звање Епископства прешло к нама наследно, то је очевидно. Јер Господ, Који је обећао да ће с нама бити до вијека, пређа се налази и под другим облицима благодати и Божанствених доброчинстава; али кроз свећенодејство Епископско опћи с нама у особитом облику, пребива и сједињује се с нама посредством светих Тајанстава, којих је први извршилац и вршилац свећенодејства, по сили Духа, Епископ, и не допушта нам да паднемо у јерес. Зато говори Свети Јован Дамаскин, у четвртом свом писму Африканцима, да је црква Васељенска уопће била повјерена Епископима; да се као наследницима Петра признају: у Риму Климент, први Епископ, у Антиохији Еводије, у Александрији Марко; да је Свети Андрија поставио на престо Цариградски Стахија; да је у великом и Светом граду Јерусалиму Господ поставио Јакова за Епископа, послије кога је био други Епископ, а послије њега опет други, и тако управо до нас. Зато назива и Тертулијан у писму Папијану, све Епископе наследницима Апостола. О наследству њиховом, Апостолском достојанству и власти, свједочи исто тако и Јевсевије Памфил и многа од Отаца, које би било излишно набрајати, а тако исто опћи и стари обичај Васељенске Цркве. Исто је тако очевидно, да се чин Епископски разликује од чина простога Свећеника. Јер Свећеника рукополаже Епископ, а Епископа не рукополажу Свећеници, већ, по правилу Апостолском, два или три Архијереја. Осим тога Свећеника бира Епископ, а Архијереја не бирају Свећеници или Презвитери, и не свјетовна власт, већ Сабор веће Цркве онога краја, гдје се налази град, за који се одређује епископ, који се има руконожити, или бар Сабор оне области, гдје треба Епископ. Каткад, у осталом, бира и читав град, али не просто, већ избор свој подноси Сабору; и ако се нађе, да одговара правилима, то изабраног производе помоћу Епископског рукополагања, кроз призивање Светога Духа. Осим тога Свећеник добива власт и благодат Свећенства само за се, Епископ пак предаје ову и другима. Први, примивши од Епископа Свећенство, свршава само свето крштење с молитвама, приноси бескрвну жртву, раздаје народу свето тијело и крв Господа нашег Исуса Христа, помазује крштене светим миром, вјенчава оне који благочастиво и по закону ступају у брак, моли се за болеснике, за спасење и привођење свију људи на познање истине, а понајвише за опраштење и остављање гријехова православнима, живима и мртвима, и најпослије, пошто се он одликује знањем и врлинама, то по власти, даној му од Епископа, поучава оне међу православнима, који к њему долазе, показујући им пут да добију Царство небесно, и постаје проповједник светога Јеванђеља. Но Архијерej, осим тога, што свршава све ово (јер је он, као што је речено, извор Божанствених тајанстава и дарова по сили Светога Духа), сам искључиво свршава освећење светога мира; њему је једноме само успјешно посвећивање у све степене и дужности црквене; он нарочито и по преимућству има власт да веже и разрешује и да чини, по заповиједи Господњој, суд пријатан Богу; он проповиједа свето Јеванђеље и утврђује православне у Вјери, а непокорне, као незнабошце и царинике, одлучује од Цркве, јеретике пак предаје искључењу и анатеми, и своју душу полаже за овце. Одавсуда се открива непобитна разлика између Епископа и простога Свећеника, а уједно и то, да осим њега не могу сви у свијету Свећеници пасти Цркву Божју и савршено њом управљати. Но праведно је примјетио један од Отаца, да није лако наћи међу јеретицима човјека разборита; јер, остављајући Цркву, оставља и њих Дух Свети, и у њима не остаје ни знање ни свјетлост, већ тама и заслијепљеност, Јер, ако то не би било с њима, то они не би одбацивали оно, што је најочевидније, какво је на примјер заиста велико тајанство Епископства, о ком говори Писмо, споминје Црквена Историја

и писма Светих, и које је увијек признавала и исповиједала сва Васељенска Црква.

Члан 11.

Вјерујемо, да су чланови Католичке Цркве сви, и то само вјерни, т. ј. који несумњиво исповиједају чисту Вјеру Спаситеља Христа, (коју смо ми примили од Самога Христа, од Апостола и Светих Васељенских Сабора), мâ и били њекоји од њих и подложни разним гријесима. Јер, ако не би били вјерни, који већ загријешише, чланови Цркве, то не би били подложни њезином суду. Но она им суди, признава их на покајање и наводи их на пут спасоносних заповиједи; а за то нипошто, не гледајући на то, што подлијежу гријесима, они остају и признају се члановима Католичке Цркве, ако само нијесу постали отпадници, и ако се не би држали Католичке и Православне Вјере.

Члан 12.

Вјерујемо, да Свети Дух учи Католичку Цркву, јер је Он онај истинити Утјешитељ, Кога Христос шаље од Оца за то, да учи истини и да прогања мрак из разума вјерних. Дух Свети учи Цркву кроз Свете Оце и учитеље Католичке Цркве. Јер, као што је читаво Писмо, по општем признању, ријеч Духа Светог, не зато, што га је он непосредно нарекао, већ што је говорио у њему кроз Апостоле и Пророке; тако се исто и црква учи од Живоначелнога Духа, али не друкчије, већ кроз Свете Оце и учитеље (чија су правила призната од Светих Васељенских Сабора, која ми нећемо престати понављати): стога смо ми не само убијеђени, већ и несумњиво исповиједамо као непоколебиву истину, да Католичка Црква не може погријешити или заблудити и нарицати лаж умјесто истине, јер Дух Свети, који увијек дјелује кроз Оце и учитеље Цркве, који вјерно служе, чува од сваке заблуде.

Члан 13.

Вјерујемо, да се човјек не оправдава просто самом вјером, већ вјером, која кроз љубав ради, т. ј. вјером и дјелима. Признајемо за сасвим безбожну ону мисао, као да вјера, замјењујући дјела, задобија оправдање у Христу: јер би вјера у таквом смислу могла приличити свакоме, и не би било ниједнога, који се не би спасао, што је очевидно, лажно.

Напротив ми вјерујемо, да нас не само сјенка вјере, већ вјера која је у нама оправдава кроз дјела у Христу. Дјела ми пак поштујемо не само као сиједочанство, које потврђује наш позив, већ као плодове, који чине нашу вјеру дјелатном, и који могу, по Божанственом обећању, донијети свакоме заслужену плаћу, добру или злу, према томе, што је ко урадио са тијелом својим.

Члан 14.

Вјерујемо, да је човјек, који је пао због преступа, постао сличан неразумним животињама, т. ј. помрачио се и лишио се савршенства и бестрасности, али се није лишио оне природе и силе, коју је добио од Преблагога Бога. Јер у противном би случају постао неразуман, и дакле не човјек; али он има ону природу, с којом је створен, и природну снагу, слободну, живу, дјелатну, тако да он може по природи бирати и чинити добро, избјегавати и уклањати се од зла. Па да човјек може по природи чинити добро, на то показује и Господ, кад вели, да незнабошци љубе оне, који њих љубе, и сасвим јасно учи Апостол Павле (Рим. II. 14.), и на другим мјестима, гдје вели, да **языцы, закона не имѣще, естествомъ законнымъ творятъ.** Отуда се види, да добро, које је учињено човјек, не може бити гријех, јер добро не може бити зло.

Будући природним, оно чини човјека само душевним, а не духовним, и само без вјере не доноси спасења: но ипак не служи ни на осуђење, јер добро, као добро, не може бити узрок зла. У оних пак, који су благодатно препорођени, оно се, будући осњажено благодаћу, усавршава и чини човјека достојним спасења. Премда може човјек, прије препорођења, по природи бити наклоњен ка добру, бирати и чинити морално добро, но да би, препородивши се могао чинити добро духовно (јер се дјела вјере, будући узроком спасења и будући да се сврставају натприродном благодаћу, обично називају духовним), — за то је потребно, да благодат претходи и предводи, као што је речено о предодређенима; тако, да он не може сам по себи чинити дјела, достојних живота по Христу, већ само може жељети или не жељети да ради сложно са благодаћу.

Члан 15.

Вјерујемо, да у цркви има Јеванђелских тајанстава на броју седам. Ми немамо ни мање ни више од овога броја Тајанстава у Цркви. Број Тајанстава више седам измислише неразумни јеретици. Да је број Тајанстава седам, потврђује Свето Писмо, управо као и остале догмате Православне Вјере. На првом нам је мјесту предао Господ Свето Крштење у овим ријечима: шьдше навчите всѣ языкы, крьстяще их во имѧ Отца и Сына и Свѧтаго Дха (Мт XVIII. 19.); иже вѣрѣ имѣтъ и креститъ, спасенъ вѣдетъ, а иже не имѣтъ вѣры, осѫжденъ вѣдетъ (Марко XVI. 16.). Тајанство Светога Мира, или Светога Миропомазања, исто се тако оснива на ријечима Спаситељевим: вы же сѣдите во градѣ Іерусалимьстѣмъ, дондеже облечетесѧ силою свыше (Лука XXIV. 49.); у какву су се силу Апостоли и обукли послије силаска Светога Духа на њих. Сила се ова даје кроз тајанство Миропомазања, о ком расуђује и Апостол Павле (2 Кор. I 21. 22.), а јасније Дионизије Ареопагита. Свечешство се оснива на овим ријечима: сіѣ творите въ Мое воспоминаніе (1 Кор. XI. 24.); исто тако: еже аще сѣмѧшіи на земли, вѣдетъ сѣмѧно на нивесѣхъ: и еже аще разрѣшиши на земли, вѣдетъ разрѣшено на нивесѣхъ (Мат. XVI. 19.). Бескрвна Жртва — на овим: пріимите ѣдите, сіе есть тѣло Мое: пійте отъ нея вси, сіа есть кровь Моѧ, Новаго Завѣта (Мат. XXVI. 26—28. Сравни 1 Кор. XI. 24. 25.); аще не сѣдете плоти Сына Человѣческаго, ни піете крове Его, живота не имате въ себѣ (Јов. VI. 53.) Тајанство Брака има основ у ријечима Самога Бога, које је Он о њему рекао у Старом Завјету (Бит. II 24.); које је ријечи потврдио и Исус Христос, говорећи: иже Богъ сочета, человѣкъ да не разлучитъ (Мат. XIX 6). Апостол Павле назива брак великом тајном (Ефес. V. 32.). Покајање, с којим се спаја тајанствена исповијед, утврђује се на овим ријечима Писма: имиже отпѹстите грѣхи, отпѹстятсѧ имъ: и имиже держите, держатсѧ (Јов. XX. 23.); исто тако: аще не покаетесѧ, вси такожде погибнете (Лука XIII. 3.). О тајанству Светога Јелеја, или о молитвеном Јелеју, помиње Јеванђелист Марко, јасније свједочи брат Божји (Јаков V. 14. 15.)

Тајанства се састоје из природног и натприродног, и нијесу само знаци обећања Божијих. Ми их признајемо као оруђа, која неопходно дјелују са благодаћу на оне, који к њима приступају. Али одбацујемо, као туђе хришћанском учењу, оно мишљење, да савршенство тајанства има мјесто само у вријеме стварне употребе (на пр, једења и т. сл.) земаљске ствари, (то јест освећењо у тајанству; као да ван употребе, освећена у тајанству ствар и послије освећења, остаје простом ствари). Ово је противно тајанству Причести, које се, будући установљено Пресуштаственим Словом и освећено призивањем Светога Духа, свршава присуством означеногa, то јест тијела и крви Христове Ово се је тајанство извршило, по пријеко потреби, прије него што га је причесник примио. Јер ако се оно не би свршило прије причешћивања, то онај, који се недостојно причешћује, не би јео и пио у суд себи (1 Кор. XI. 39.) зато, што би се он причестио простим хљебом и вином. А сад онај, који се недостојно причешћује, једе и пије суд себи. Дакле, тајанство Еухаристије не бива у вријеме самог причешћивања, већ прије тога. Ми на тај начин сматрамо врло лажним и нечистим оно учење, да се тобоже због несавршенства њере нарушава цијелост и савршенство тајанстава. Јер су јеретици, које прима Црква, када се они одреку своје јереси и сједине с Васељенском Црквом, примили савршено Крштење, премда су имали вјеру несавршену. И када они напошљетку задобију вјеру савршену, то их не прекрштавају.

(Наставиће се.)

Одношај религије према моралу, науци и уметности.

(Наставак)

1.) Одношај религије према моралу.

Кад хоћемо да одредимо одношај религије према моралу, морамо се чувати, да не паднемо у три погрешке. а.) не смемо умањивати значење морала пред религијом, б.) не смемо кидати везу између њих, која их фактички веже и в.) не смемо их замењивати једно с другим.

Морал и религија се не могу сравњивати као нешто ниже са вишим. Религија се не односи према моралности као нешто ниже према вишем, нити обратно. Филозофи моралисте

с правом се дижу против оних једностраних теорија о односају моралности према религији, у којима се моралност намерно понижава пред религијом, да би се више увисило значај ове последње. А што је рационализам новог времена, особито од доба деизма, дао такво значење моралној идеји наспрам религијозне, да је ова последња сасвим скоро заборављена, том је криво старопротестанско гледиште на односај између вере и морала, јер су протестански реформатори учили, да се човек спасава само вером. То је учење имало тај недостатак, што је издизало религијозни елеменат — веру, као једини услов за спасење, а морални елеменат је запостављало, сматрајући добра дела, и ако неопходним атрибутима живе вере, ипак као неважна за човечје спасење. То умањавање религијозног значаја у моралне идеје без сумње има свој основ у старопротестанском учењу о оправдању и спасењу човечем. Учење, којег се свагда држала православна црква, по коме човек не само вером, већ и љубављу и добрим делима, уз помоћ Божје благодати, помаже и сам своме оправдању, у протестанским симболичним књигама се сматра као понижавање заслуга Исуса Христа. (Confess. Aug. III. 20). Особито су одрицали потребу добрих дела за спасење протестанти антиномисте XVI. века, који су сматрали добра дела чак за шкодљива по спасење. (Dorner — „Geschichte der protest. Theologie“ 1867. 5,336—347.) Ваља приметити, да уопће сви мистички погледи на оправдање, који се развили из протестанског учења, мање више понижују морал пред вером. А то је јако опасно за морално усавршавање људско, и не само да таква наука не диже угледа религији, већ је напротив баш повод, да се она понизи. Да није било таквог учења о преимућству вере над моралом, можда се не би ни појавило противно учење, које је, особито после Канта и Фихтеа, прогласило само моралну идеју апсолутном идејом, а религију идејом мање важном, потчињеном моралној; без религијозне идеје скоро могу бити људи умно и морално развијени. Да се избегну обе те крајности, мора се при опредељивању односаја између религије и моралности сваког своје дати и не понижавати једну на рачун друге.

Најглавнији односај између религије и моралности је њихова узајамност. Религија и морал су у тако тесној вези једно с другим, да их је могуће делити једно од другога само у теорији, у мишљењу, у апстракцији; фактички су они неодељиви. Они су у тако јакој узајамности, да је немогућа права и истинита моралност без религије, а исто тако не може бити праве религије без правог морала. У религијозности, коју не прати права моралност, свагда је нечега несавршеног, а обратно моралност, која се развија осим религије, свагда има великих недостатака, као: егоизам, сухопарност, мртвило и т. д. Расцеп између религије и морала је против природе, и ен се онажа на свем духовном животу човечјем. Примери, који се често наводе из живота старозаветних патријараха, из историје средњег века и др., којима се хоће да докаже, да религиозност и моралност не морају заједно ићи — ти примери само доказују несавршенство религиозног и моралног развића таквих људи, а никако не могу доказати, да религија може бити у противности са моралношћу. Може се рећи: религија без морала је дрво без плода; морал без религије је дрво откинуто од свог корена Ништа се тако не наглашава у св. Писму, као свети савез вере и љубави. „Неће сваки, који Ми говори: Господе, Господе, ући у царство небеско, већ онај, који чини вољу Оца Мога небеског“. (Мат. VII. 21.). Вера без дела се назива у св. Јакова „мртвом вером“ (II. 17), а побожност, која се противи моралном животу — „пустом побожношћу“ („сујетном вером“ I 26); чисто и непорочно благочашће (по преводу латинском у Вулгати *religio*) по речима тог апостола је то, да помажемо сироте и удовице у њиди, и да се чувамо, да се не оскрнимо у свету (I. 27.); апостол Павле даје пуну важност само оној вери, коју прати љубав и која се исказује у држању Божјих заповести (Гал. V. 6. Ср. I. Кор. VII 19. I. Јов. II. 3—6). Најпосле и сами називи религије, који се употребљавају у св. Писму, као н. пр. **благочестїе** (X 1. Тим. II. 10, III. 16, IV. 7—8, 2. Тим. III. 5, Тит I 1), *пут живота*, *пут спасења*, *пут Господњи* (Јерем. XXI. 8, Прич. X. 17. Дела ап. XVI. 17, 2 Петр. II. 2) и др. показују, да религија не може бити без моралног начела. На то указују већ најстарији црквени оци. Тако н. пр. св. Игњатије Богоносац говори: „Вера је путовођа, љубав — пут Богу“ (Посл. Ефесц. IX. 14).

Но и ако су религија и морал у свези једно с другим, ипак оне нису једно исто. Свака има своје одличне црте. Има теорија, које истоветују религију и морал дотле, да религију сматрају само као спољашњу форму, под којом људи недозрели и недорасли до вишег филозофског савршенства добијају моралне захтеве.

То гледиште је филозофски формулирао Кант. Он вели, да се религија ничим не разликује од морала, јер предмет и религији и моралу јесу дужности; разлика пак између религије и морала је само формална. Она је по Канту једино у том, што нас религија побуђује, да сматрамо своје дужности не само за захтеве моралног дуга, већ за божанствене заповеди и да признајемо Бога за врховног законодавца, од кога потечу и наше дужности. То гледиште је старо; њега је било и пре Канта. Тако је н. пр. Буда сводио све своје религијозно учење на морал: како ће се ослободити човек од зала и беда, а вери у Бога не приписује никаква значаја. Конфуције је такође учио само о том, шта је добро и корисно човеку за практичан живот, а ништа није учио о вери, о Богу, о бесмртности и т. д. Тако су и стари филозофи стоици учили да човек постаје сличан Богу не вером, већ врлинама. У ново време се једнострани моралзам још до Канта јако развио. Све деисте скоро (Шефтсбери и др.) исказују ту мисао, да што је главно у религији, главно је и у моралу. Посебни вид једностраног моралзма налази се и у пијетизму Штенерову и Франкеову, који веле, да је побожност главна црта религије, а вероучење нема никаква значаја. Мисао о истоветности религије и морала чује се често и данас. И обични људи, који не припадају филозофским школама, често кажу: оно, што се у обичном говору назива „правило“ „владање“, у филозофском говору „морал“, духовним језиком зове се речју „религија“. Оно, што се филозофским језиком зове моралним идејалом, који нас побуђује, да удесимо своје жеље и дела по вишем моралном принципу, религијозним језиком зове се Бог. Религија је једина задаћа, да само каже људима, како се имају владати“ и т. д.

Да бисмо доказали разлику између религије и моралности морамо упозорити а.) — на психолошко развиће оних душевних сила, из којих се развијају моралне и религијозне потребе човечјег духа; б.) — на разлику предмета (објеката), којима се буди рад ове две душевне силе и в.) — на разлику у самом карактеру и својствима тога рада.

Моралном раду је психолошка основа морално чувство, а религијозним манифестацијама — религијозно чувство. Карактеристичан знак моралног чувства је тежња за моралним добром, а религијозног чувства — тежња за бесконачним. Сврха тежњи природног моралног чувства је задовољење захтева моралног закона и достизавање што већег моралног савршенства; крајна сврха религијозне тежње је сједињење с Богом. Морални закон утече на вољу; религија обухвата све душевне силе у човека. Ако морална воља човечја делује сагласно не само са природним моралним законом, већ се потчињава и категоричним захтевима религијозним: тада моралност добија религијозни карактер, јер се сврше на религијозни принцип (идеју). Као израз слободне покорности човечје воље врховној вољи божанственог Законодавца, религијозна моралност има узвишенију сврху. Таква моралност се неминовно сусреће са религијом. Она неће да достигне само релативно морално савршенство, већ тежи безусловном савршенству. Правој религијозној моралности не може бити идеал ништа коначно и ограничено, ма како то било релативно савршено, већ јој је идеал само највиша светост и бесконачно савршенство Божје (Лев. XI. 44, XIX. 2, XX. 7, 1. Петр. I. 15, Мат. V. 48). На при свем том ипак се не губи разлика између религије и морала. Морал остаје моралом и не слива се с религијом, ма како био развијен, чак и онда, када ништа релативно и условно не задовољава дух човечји у његовој моралној тежњи и кад је он у највесном односају према највишем Праобразу света у истину доброга и светога, кад се у смерности клања пред Његовим бесконачним савршенством и ревносно тежи, да достигне морално савршенство, да би се уподобио Богу. Помоћу религије се човек узвишава до опћења с Богом; у моралности се показује то опћење агилном тежњом, да се учини сличан Богу. Помоћу религије човек постаје учасником божанствене силе, покоравајући се непосредном утецању Божјем на њега; у моралности се он стара, да одјелотвори божански закон добро-

вољним успуњавањем божанствених заповести. Религија уздиже човека до гледања славе Божје; у правој моралности одсијајује светлост те славе у његову богоугодном животу и раду, којим он и друге људе побуђује, да добрим делима прославе Оца небеског.

Теорије о т. зв. „автономној моралности“, т. ј. о моралности без религије, немају никаква основа. Тобожња потреба, да се морал одели од религије, често се мотивира тим, што религија имаде више, а у моралним питањима су сложни сви људи; зато се предлаже, да се религија остави на страну, те да се бринемо само за морално васпитање и развијање човечанства. Но неосновност овакве науке је очигледна. Морал има значаја за живот људски — дакле питање о природи и сврси човечјој је основно питање свих моралних теорија, а то је уједно једно од најважнијих религијозних питања. Дела у људи религијозних и нерелигијозних могу бити слична. Али прави значај наша дела добијају тек од унутарњег расположења нашег, а то расположење је у јако тесној вези и зависно од религијозног погледа на живот. Хришћанска моралност се одликује пред језичничком у главном по својим религијозним принципима. Рационалистичка заблуда, да се може одбацити божанство Христово и цело уопће догматско учење хришћанско, а да се у исто време може задржати хришћански морал, јасно је показала своје ништавило. А најновије неверје већ више не пита, да ли да нам буде принцип хришћанска вера или хришћански морал, већ оставља избор или између хришћанског морала или идеја, које проистичу из модерног погледа на свет (Штраус, „Стара и нова вера“). То је најјаснији доказ, да кад се одели морал од религије, неизбежно мора и самог морала нестати.

Са моралом је у врло тесној вези право, те ћемо се дотаћи и односаја религије према праву. Као што моралност, тако и право има свој основ у религији. Сви најважнији правни односаји, на којима се основа човечанско породично, социјално и државно благостање, развили се из религијозних појмова. Из једине природне тежње људске за друштвеном заједницом, из самих потреба наших, или из тежње за самодржањем никада се не би развила овако уређена човечанска заједница, као што је видимо. Природни инстинкти не играју код човека највећу улогу. Многе животиње, па и најниже имају такође инстинкат за заједничким живљењем, као н. пр. мрави, пчеле и т. д. Но та тежња код њих свађа се једино на механичку поделу рада и на заштиту заједничких интереса у време опасности. А човечанска заједница се разликује од тих животињских комуна несравњено вишим идеалима и тежњама. Она тежи да оствари највише идеале добра, права и љубави. Идеја права може правилна бити само на религијозном основу. То су признавали и језичнички филозофи. „Ако не би било побожности, то ја не знам, вели Цицерон, како би могло постојати и најмање међусобно поверење у људи, како би могло постојати и само друштво и идеја справедливости.“ Ни једна држава се није развила из какве апстрактне правне теорије, већ је свакој основа религија и зато су увек држава и религија међу собом у врло тесној вези. Држава не ствара религије; напротив њу она налази свагда пре себе. Уважавање закона и справедљивости у човечанском друштву, имутација наших дела и т. д., толико зависи од религије, да кад би се тај утецај религијин уништио или парализао, пропало би и цело наше друштвено уређење. Кад само ослаби утецај религије на човечји живот — а о уништењу тога утецаја не може бити ни говора — неизбежно пропада и држава. Имутација наших дела и наплата за њих има свој основ у религијозним принципима: у признавању с једне стране слободне воље, а с друге највишег Виновника моралног поретка. Одузме ли се ова црта природном праву, оно онда губи и саму своју основу. (Наставиће се.)

Проповед

На Спасов-дан.*

Циљ и значење Вазнесења Господњега.

Κοσμῶν τὰ ὑψοστέ . . . ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα (Ефес. IV. 8.)

Ево, браћо православна, узрока, по сведочанству св. апостола Павла, за што Исус Христос по васкрсу Своме не остаде на свагда на земљи, него се пожури да се узнесе и узнео се на небо. То је било ради наше користи. Њему је било потребно да разруши ону духовну преграду, која

* Говорио у Митровици 1896. год.

је делила небо од земље, и да с неба излије на земљу добротворна даћа. — даре, — који дотле не беху приступачни човеку, ма да су од почетка за човека и назначени били од Бога. Исус Христос је већ ослободио род човечји испод власти ђавола; грех и нечистоћу људску спрао је својом крвљу; казну, коју је имао претрпети за грешни род људски, *примио је на Себе* и сродивши се с људима, Сам их је кроз то сродио и са Оцем Својим Препреке на тај начин за помирење човека с Богом биле су све без изузетка уклоњене. Шта још преостаде? Преостаде да се јави човек на небо и да узме под своју власт небеска блага. Али, разуме се само по себи, да је у почетку нужно било неколе показати пут тамо човеку. Па коме? Најприроднije, свакако, Ономе, Коме је пут тај најпознатији и Ко нам стече и заслужи право на небеско наслеђство. Христос Исус и *јавио се* за нас по томе *Претечом* ка Оцу небеском (Евр. VI, 20.). Заиста уму непостижна појава! Отац небески предаде при том не само сва блага небеска на расположење Богочовеку — Сину Свом, него Му даде *и сву власт*, — *метнувши Га с десне стране* Своје власти и славе и тим начином, изједначивши Га са Собом по самом човештву. *Човек* у лицу Исуса Христа постаде једно с Богом и учини се господарем не само земље, него и свих Сила небеских! *И даде дарe људима*, пославши на земљу Духа Светога. И изли̏ше се тада дари небески на пашу грешну земљу у таком изобиљу, у каквом само способни беху рођени на земљи да их приме. Основала се на земљи парочита чуварица дарова тих добротворних — св. Црква, да би се могли више и удобније користити дарима тим, и човек на тај начин опет уђе у „прво достојанство", и још са сувишком према Адаму првосазданоме! Јер овај имађаше у себи образ Божји, а ми у истину постадосмо децом Божјом, од Бога рођеном Духом Светим у св. Цркви, и имамо могућности најискреније удостојити се Божанства.

Не рече забадава Исус Христос Апостолима пред вазнесењем својим: *и сад идем Ономе, Који ме посла; него вам Ја истину говорим: боље је вас да ја идем. Јер ако ја не идем Утешитељ не ће доћи к вама, ако ли идем послаћу Га к вама* (Јов. XVI, 7). Тако, вазнесење Исуса Христа на небо беше узроком, да се небо од тада спустило до земље и земља постаде онима, који јасно гледају, тим самим небом. Дух Божји живи сад и делује у нама.

Али јао! За то, да нам отвори приступа небеским обиталиштима, Син Божји остави небо, и дужан би пострадати за нас на крсту. Да нам помогне понети се на небо, Он сам опет вроде путем тим с телом својим и за тим Духа Светога посла на земљу. Све небо тим начином, и не само св. анђели, него и Сам Бог у св. Тројици, подиже се на спасење рода човечјега и до тада заузето спасењем нашим А човек и хришћанин шта више о том често и не помишља. Грешн, чини безакоња, ни на шта се не обзирући. Као да се и није за њега свршило то дело велико! Немар је с наше стране врло чудноват! Нама се предаже и пуди јединство с Господом, опћење с Богом, потпуно обоготворење и то забадава као дар од Господа Исуса; а ми се ваљамо у глиби греха и тврдо остајемо у противљењу Господу, који нас зове на пут спасенија! О томе и не мислимо, премда је небо и отворено за нас, но од оних, који извршују жеља телесних (Гал. V, 21.), нико не ће наследити царства Божјега, па и овде на земљи онај не ће имати општења с Духом Светим, који је предан телесним жељама; јер Дух Божји не може бити у сличним људима (1. Мојс. VI, 2). А ко нема Духа Светога, тај и није Христов (Рим. VIII, 9.)

Браћо! *Овај Исус, који се од вас узе на небо опет ће доћи* једном на земљу да суди живим и мртвима. Промислите: шта ће тада бити с нама, ако се не поправимо? Напротив како ће бити срећни и блажени они, који се достојно приправе да дочекају и срету Господа Исуса! *Ја мислим*, пише Апостол, *да страдања садашњега времена нису ништа према слави, која ће нам се јавити* (Рим. VIII, 18.), *кад се јави Христос — живот наш* (Колош. III, 4).

О, *тражите*, љубазни Хришћани, *оно што је горе, где Христос седи с десне стране*

Бога. Мислите о оном, што је горе, а не што је на земљи (Колос. III, 1. 2.) Амин.

По руском: Григорије А. Николић
парох Иришки.

Одговор на питање из пастирске праксе.

„*Да ли човек и жена могу да кумују једном истој породици?*

У књижици: Св. крштење у православној цркви... од свештеника Животе С. Миловановића вели се на стр. 63 ово: Кум може бити при крштењу, како човек, тако и жена; али никад не сме муж крстити једно, а жена друго дете једног истог кума, јер би у том случају муж и жена постали браћа међу собом.

Браћа Животу је на сваки начин завео народни обичај, да човек и жена не могу бити кумови у једној истој породици; али, ако овај обичај није основан на истини, као што изгледа, онда га треба трећити, јер нама баш нумачење о кумству и мужа и жене у истој породици изгледа и правилно и лепо.“

Питање, као што видимо, доста је образложено, и нама тек преостаје, да ствар подкрепимо документима аутора.

Човек и жена могу да кумују једном истој породици.

У делу *А. Павлова*[1], заслужног ординарног професора императорског московског универзитета, читамо:... примери одлитог кумовања мужа и жене деци у једној истој породици бијаху неретки, шта више, у неким местима постадоше општим обичајем, који одобраваше и црквена јерархија. Тако у XII. веку митрополит Критски Илија... одговара:... У осталом, сагласно са установљеним овде обичајем, ништа не смета, ако у случају отсутности мужа, који је кумовао прије рођеном детету, буде позвана жена његова, да кумује другом детету у истој породици“. (Συντ. V, 380.)... 1698. г. Наведени одговор Илије Критског бијаше дословце поновљен и формално потврђен у синодалној грамати Константинопољског патријарха Калиника с додатком знатижељног у историјском односају извешћа, да поменути обичај и тада још подржаван у многим местима ни у коме не узбуђује никакову сумњу (παρὰ ταῦτά τοι καὶ ἐν πολλοῖς τοῖς μέρεσι κατὰ τόπους οἱ διαλείπει ἐνεργούμενον τὸ τοιοῦτον ἀναμφιβάλως. Γεβεών, Κανονικαὶ διατάξεις, т. I. стр. 87.—89.)

А. Т. Хорватин[2], професор историјско филолошког института и магистер богословије, узима ствар овако: „... Има у нашем Номоканону правило, које, као што се чини, забрањује мужу и жени кумовати деци у једној истој породици. (Номок. при боль. Треб. пр. 311.) Но, како оправдано опажају неки боље учени канонисти, то правило тиче се у главноме само таких случајева, када би муж и жена хтели кумовати заједно једном истом детету (Номок. при боль. Треб. А. Павлова, стр. 187.—199.), што уосште код нас није дозвољено, шта више нарочито је забрањено установама црквеним. (Опр. св. Синода. Дело 1. маја 1745. г. № 320.) Но ако би се десило кадгод, да муж и жена кумују једној истој породици у разна времена и разној деци, то за то нема нигде нарочите и праве забране... И тако нема правила које забрањује, да жена, када муж у којем дому кумује детету, неби смела кумовати у истом дому другој деци истих родитеља, тобоже за то, што би тиме међу мужем и женом настало неко родство. (Св. Синод протоколъ 10-го марта 1758. годѣ № 21.; Дѣло 1757. года 8. сентября № 320.)

Отац *Н. Сиљченков*[3], држи се истога правила и говори: „Муж и жена не могу бити кумови једног истог детета, но разној деци и разновремено у једних истих родитеља могу кумовати“. (Указ. св. Синод. 17. окт. 1884. г.)

У Бршљаници, Томине недеље 1900.

Светозар Грубач
парох.

[1] Номоканонъ при большомъ Требникѣ: стр. 377.—378.

[2] Прак. рук. для спящ. служ. при совер. св. тайн. Отд. IV. §. 33. стр. 22.

[3] Практ. руков. при отправ. приход. требъ. стр. 23.

Православно морално учење и неколико приговора против њега.

(Свршетак.)

Даље г. критичар замера: „што писац није прикључио или у почетку или на крају суд срп. православног Синода митрополије карловачке од 29. марта 1899. којим књигу одобрава..... да чујемо, шта овај највиши форум наше цркве

о овом богословском делу мисли.“ Па затим у курзиву наставља: *„одобрити и благослов дати, то може сваки; али суд не може сваки изрећи.“* — Да би и у том питању г. критичар био на чисто, одговарамо му, да за то писмо одобрење св. Синода у целости у књизи штампали, *што то није у нас обичај код школских књига*, и што смо мислили, да је број и датум апробације св. Синода довољан, да се означи, да је дело од св. Синода прегледано и одобрено. — А да је руконис „ Православне Моралке“ пре апробације стручно и савесно прегледан и строго оцењен, види се одатле што су га имала на рецензији два компетентна стручњака, (оба су сада епископи.) који су као професори богословије баш „Правосл. морално Богословље“ предавали, те се као специјалисте у тој струци за стварну страну „Моралке“ лично интересовали и са сваке стране ју стручњачки оценити могли. Пре апробације св. архијерејског Синода, синодално одређени рецензент ставио је у руконису неколико омањих, већином формалних примедаба са захтевом: да дотична места према примедбама исправим, и тек када сам то учинио, — овда је руконис „Моралке“ св. Синодом одобрен као такав, који својој цели потпуно одговара.

У осталом ради знања г. критичару нека је и то споменуто, да је моју „Моралку“ и високопреосвећени митрополит београдски г. Инокентије на моју молбу: да се иста као уџбеник и у средњим заводима у Србији одобри и уведе, изволео дати на стручну оцену једноме професору београдске богословије, а уједно ју је и сам лично, као бивши дугогодишњи професор и ректор богословије (и то баш „Моралног Богословља“), пажљиво прочитао и у сваком погледу као добру и згодну књигу оценио, те ју како на основу новољног реферата, позваног стручног референта, тако и на основу своје личне новољне оцене препоручио Просветном Савету и г. министру просвете и црквених дела, да се као уџбеник у средњим школама у краљевини Србији уведе, — што је на предлог Просветног Савета г. министар и учинити изволео.

Осим ових *званичних* реферата пропратила је и јавна критика из пера компетентних стручњака врло новољно моју „Моралку“ у два духовна, и једном педагошком часопису у Србији (види „Глас“, службени лист нишке епархије из год. 1899. број; 9 „Весник српске цркве“, свеска за септембар 1899.; „Учитељ“, орган учитељског удружења у Србији, свеска I.—III. 1900 год.); а један стручњак у свом чланку о промени вероучног наставног плана и препарандијама, мимогред изразио се и у „Срп. Сиону“ (број I. 1900.) новољно о каквоћи исте књиге. Ово ће ваљда бити довољно, да увери г. критичара, да је поред толиких *стручних* и *меродавних* оцена „Моралке“, и уз најсавеснију и строгу оцену синодалног референта, морао испасти и у св. Синоду новољан суд о њој само зато, што је тако срећно удешена, да јој се са гледишта *хришћанско-православног моралног учења* до сада ништа *стварно*, нити с педагошког гледишта замерило није. А да је било каквих важнијих и крупнијих погрешака, могу уверити г. критичара да би то оба претпомената вишеосв. реценсента као *стручњаци* и *стрпљиви богослови* још пре синодалне реферате уочили, и поправку истих захтевали исто онако, као што преосв. синодални референт захтевао поправку у смислу оних омањих примедаба.

Најпосле г. критичар чини замерку и у погледу *наслова* књиге, те вели да наслов „Православна Моралка“ није „прикладан,“ на примећује: „да у наслову треба да је садржај казан, а то није у речи „Моралка“. А ја питам, ако садржај није казан у речи: „Правосл. Моралка,“ — јели то изражено у називу: „Православно морално или нравствено Богословље?“ Каква је ту разлика? За тим вели г. критичар, да је тај назив скован по хрватском; на вели: „да би прави наслов требао да гласи: *„Православно морално Богословље“*, јер да је тако назвао и епископ Платон своје дело, и да је у Београду „извршила“ прерада тога дела (1871.) добила *такав исти назив*. Међу тим ја усвајам примедбу г. критичара, да наслов гласи; „Правосл. *морално* Богословље“; но уједно примећујем, да г. критичар није добро навео назив дела костромског епископа Платона, на ни београдског превода истог дела; јер еп. Платон није своје дело назвао „*Морално* Богословље,“ него „Правосл. *нравственое* Богословіе“; а исто тако не гласи наслов у београдског превода тога дела, „Правосл. *морално* Богословље“ него „Правосл. *нравствено* Богословље“. А поштo је реч „*нравствено*“ туђа и нашим ћацима неразумљива, — ја ју нисам усвојио, тим пре, што би та реч често и у самом садржају књиге долазила. Осим тога, јасам хтео, да наслов књиги буде што *краћи*, као

што је н. пр. у називима: „Догматика“, „Литургика“, „Полемика“ и т. д. па сам узео реч „Моралка“, пошто сам ју чуо од више наших свештеника и богослова. Но пошто ми је и један критичар из Србије и један руски свештеник то исто за реч „Моралка“ приметно, то ћу радо прихватити на промену наслова: „Правосл. морално Богословље“, те ћу. — ако дочекамо *друго* издање књиге — такав наслов јој дати, те тако барем *тај један* приговор г. критичара Г. у обзир узети. Но остале слободоумне и модерне назоре и напомене у критици г. Г. о којима би се са гледишта црквене науке, па и философије такођер могло говорити нећемо даље рефлектовати, пошто се и г. критичар у опште органичио само на опште напомене и кратке поенте без нужног детаљнијег мотивисања и разлагања, које би ради објашњења самих начела нужно било; а и простор ово.а листа упућује нас да се ограничимо само на директне приговоре и најмаркантније назоре г. критичара о појединим религијозно-моралним питањима, који се са православним моралним учењем цркве косе.

Међу тим пада у очи, да је г. критичар у своју критику „Моралке“ умешао и напомену о стручној квалификацији и књижевном раду наших преосв. г. г. епископа, и то у *такову тону*, којим се не чини услуга нашој српско-православној цркви у јавности. Ја незнам, шта је могло дати повода г. критичару, да у критици „Моралке“ у *овакову* облику о нашем епископату говори. У осталом ми мислимо да није баш стручни књижевни рад неопходни услов за ваљано вршење епископских дужности. Многи наши стари и славни митрополити епископи нису се бавили богословским литерарним радом, па су ипак свем том били врло ваљани епископи, и цркви и народу свом одани архипастири, који су му много користили. Та и у другим сталежима има врло чувених чиновника и достојанственика, који своје дужности одлично врше, ма да се стручним литерарним радом не баве. Међутим у нашем преосв. епископату има више бивших професора богословије и гимназије, који су се озбиљном студијом богословских наука бавили и баве. А бише међу њима и који познати литерарни трудбеник на пољу богословије и црквене науке?

Најпосле што се тиче овог личног комплимента, којим је г. критичар свој приказ завршио, и ако писам компетентан, да о себи суд изричем, морам изјавити, да ми г. критичар оним *претераним* комплиментом није радост учинио; јер сам ја у свом животу у више прилика показао, да не патим од оне болести, што се зове „штреберство“ и „претерана лична амбиција“.

У осталом ја сам у својој „Православној Морали“ написао систематично изложење *хришћанско-православнога моралнога учења* за ученике средњих школа; па за моју књигу могу имати одлучне и стварне важно само оне оцене и примедбе, које се крећу у области *хришћанског учења православне цркве* и педагогије, а слободоумни назори модерних теорија, које се косе са позитивним учењем православне цркве, не могу на садржај „Православне Моралке“ стварно утецати, па ће и наведене примедбе г. критичара остати без икаква уплива на стварну страну моје књиге, пошто их ја у системи *хришћанско-православног* моралног учења никако у обзир узети не могу.

У Земуну, на Цвети 1900.

Сава Теодоровић
професор у кр. реал. гимназији.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Његова Светост,) преузвишени господин патријарх *Георгије*, вратио се у потпуном здрављу из Будимпеште у своју резиденцију, прошлога понедеоника, брзим возом.

(Седнице архидијецезалних епархијских власти), држане су под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија*. и то: Административног Одбора дана 24 маја (6 јуна), а Конзисторије дана 25 маја (7 јуна) о. г.

(Радња архидијецезалних епархијских власти.) *I. Административни Одбор*, у седници својој од 27 марта (9 априла) о. г., под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, решио је, између осталих, и ове предмете: — Упућена је црквена општина у Карловцима, да према постављеним јој захтевима путем овога одбора поднесе молбу висок. зем. влади ради прикупљања за генералну оправку саборне св. Николајевске цркве. — Упућена је црквена општина у Беркасову, да, с обзиром на постављени рок до којега кр. зем. влада стоји у обвези

са даривањем приложи за оправку тамошњега парохијскога дома, има оправку тога дома до конца ове године довршити. — Поводом одлуке и позива вел. Саборског Одбора, да се дужне своте архидијецезалних свештеника свештеничко удовичкоме фонду овршним путем без сваког одлагања истерају, замољене су односне кр. жупанијске области, да од дужника дужне те своте овршним путем укупити дају и овом одбору приложе. — Одлука вел. Саборског Одбора, којом је јереј П. Н. парох у Шуљму одбијен са утоком својим против одлуке овога одбора, којом је одбијен са својом тражбином ради накнаде стварине, доставиће се истом јереју П. Н. — Уз повратак утока знања ради известиће се равнајући учитељ у Мартинцима Ст-у., да вел. Саборски Одбор није могао узети у обзир тај његов уток против овог одборског решења непосредно на вел. Саборски Одбор поднесен, јер се поднесак није путем надлежне власти у законитом року послужио правним леком. — Достављење се подручним општинама наредба висс. кр. сем. владе одела за богоштовје и наставу у Загребу у предмету одашиљања препоручених званичних писама. — Пријава против нереда и несавесногa руковођења црквено општинским пословима и иметком од стране досадањих председника и перовођа у црквеној општини Обр. уступљена је надлежном окр. протопрезвитеру на извиђење. — Пријава против председника црквене општине у Н., те перовође и некојих одборника ради проневерења, самовољног и несавесног руковања црквено-општинским иметком и осталим пословима, уступљена је надлежном окр протопрезвитеру на извиђење. — Позване су поново црквене општине, које свој извештај о окупацијама црквено-школског покретног или непокретног иметка по политичким општинама још овамо нису подвеле, да то одмах учине уз прилог грунтовног извадка у којем је означена окупирана некретнина. Узет је на знање извештај са односним инвентарима, што их је поднело поверенство при предаји управе манастира Беочина новопостављеноме управитељу протосинђелу дру Георгију Летићу. — Одобрен је закупни уговор манастира Беочина са Венцлом Јозефом и др гледе закупљеног манастирског риболова на три године. — Са неким допунама одобрен је у начелу уговор манастира Јаска склопљен са држављ. ераром у предмету закупа манастирског каменолома „Јабучара“, те ће се исти разговор клаузулирати, кад се у њему те допуне спроведе буду. — Провиђен је клаузулом одобрења уговор, којим манастир Врдник (Равница) купује од Ст. М. и др. по уговорену цену 3 јутра 554□. — Провиђен је клаузулом одобрења уговор истога манастира са М. Сп. у предмету подизања ходника, којим би се манастирско северно и јужно здање спојило. — Клаузулом одобрења провиђен је уговор истога манастира са Ђ. Ј. и др., којим је манастир Врдник онима падао на крчење 18 јутара манастирске шумске земље. — Одобрени су уговори и других манастира у разним пословима и предметима; као и закључци многих црквених скупштина о обнављ. $^1/_2$, црквених одбора, за тим избори $^1/_2$ скупштинара. — У С. Крушедолу именован је привремени управни одбор под председништвом тамошњега администратора парохије. — Узет је са одобрењем на знање избор Јована Симоновића-Чокања за председника црквене општине Карловачке. — Препоручена је молба црквене општине у Ст. Сланкамену Петроварадинској имовној општини — ради поделења приложи јој од 2440 к. за оправку св. храма. — Одбачена је молба црквене општине у В. против исплате поверенствених трошкова окр. протопрезвитеру у послу уништења односног скупштинског јој закључка, и наложено истој, да тај трошак има у року од 14 дана под претњом политичке опрхе исплатити. — Пријава против председника црквене општине у Ш. у предмету неуредног исплаћивања свештеничке плате, као и несавесног руковања црквено општинским иметком и пословима у тој општини, падата је председнику на најасњење. — Наложено је председнику црквене општине у Г. Т., да ликвидацију дужног парохијала у року од 14 дана обави и овопредметних ранијих налозима удовоље. — На пријаву администратора парохије у М., да тамошња црквена општина још није установила прорачун за г. 1900, ради чега никако своје плате не добија, наложено је председнику исте општине, да има на црквено-општинске благајне јереју Д. М. до сада дужну плату парохијску предујмити, прорачун у року од месец дана саставити, парохијал укупити и црквено-општинској благајници уништи предујам повратити. — Са разлога, што учитељи нису дужни без награде појати при парастосима, то је на молбу учитеља у Н. К. одређена награда од 100 потура, коју је дужна платити особа, која парастос приређује. — Са разлога, што наредбом овога одбора од 19 јануара 1878. Бр. АО. 483 ех 1887 донесеном у споразуму са бившом цес. и кр. главном војеном заповедништвом, као краљинском управном области није одређено, да се сваком учитељу, ако их је више у месту, већ само једном, за појање у цркви награда од 120 круна годишње из црквено-општинске благајне

надје, коју награду могу више учитеља у једном месту делити, ако наименично или заједно у цркви пође, — одбијена је молба учитеља Д. У. у Н. К., да се и њему награда од 120 куна за појање надје, пошто такву већ ужива један тамошњи учитељ. — Одобрен и клаузулом одобрења провиђен је уговор црквене општине у Шиду са Маријом Орешковић, којим ова црквеној општини уступа и поклања своје покретности и непокретности уз дотичне обавезе црквене општине према њој. — Одобрен је црквеној општини у Чалми куп дотичних непокретности од Јована Хохмута. — Одобрен је црквеној општини у Бољевцима куп 9 јутара 808□° од Живка Секулића. — Одобрен је црквеној општини у Рајевом Селу куп 3 јутра 61□° од Лалара Холујевића. — Црквеној општини у Чортановци дозвољена је замена дотичне парцеле земљишта њезина са земљиштем Луке Јовића. — Препоручене су са топлом препоруком молба црквене општине у Даљу, којом моли од вис. кр. зем. владе, и молба црквене општине у Адашевци, којом моли од Петроварадинске имовне општине приповоћ. — Жалба црквене општине у Св. да је морала окр. протопрезитеру платити 6 круна за подвоз приликом протопрезвитерске визитације, одбијена је као неоснована, а пристојба за подвоз као припадајућа одобрена. — Вел. Саборски Одбор доставља своју одлуку од 15 (27) децембра 1889 г. бр. 7372 1853 ех 1899, донесену услед утока дра Емилијана Радића, уложеног против одлуке овог одбора од 11 (24) јула 1896 бр. АО. 624/440 у погледу рачуна манастира Крушедола за 1889 и 1890, којом је Саборски Одбор решио следеће:

„Утоку протосинђела дра Емилијана Радића места не дати, већ исти као неоснован одбити, а нападнуту одлуку Архидј. Административног Одбора од 11 (23) јула 1896 бр. АО. 624/440 са тамо наведених као и у овој одлуци ниже пређаших разлога потврдити с том делимичном исправком и допуном, да се у нападнутој одлуци Архид. Одбора на терет рачунополагача односно утеђаоца погрешно стављена свота од 6610 фор. према тачнијем рачунарском сабирању, па своту од 6562 фор. 03 нов. вар. исправља, даље, да се нападнутом одлуком Архид. Одбора оспорени издатци у износу од 560 фор. 28 и вар. ликвидним проглашују и од горње своте износ одбити; а напротив се нападнутом одлуком Архид. Одбора неоспорени издатци у своти од 204 фор. вар. неликвидним установљују, и на терет рачунополагача протосинђела дра Емилијана Радића стављају, чиме се неликвидним проглашене своте, које протосинђел др. Емилијан Радић, као бивши настојатељ манастира Крушедола благајници истог манастира има накнадити, осим истражних трошкова од 387 фор. 98 нов. вар., са — 6205 фор. 75 нов. вар. установљују; остали део одлуке Архид. Одбора, нарочито у погледу установљења и проглашења опште неспособности рачунополагача, односно утеђаоца на управу и руковање манастирским те народно-црквеним добрима, непотакнути односно потврдити. Поводом ових пак, а обзиром на ту околност, што се протосинђел др. Емилијан Радић сада на управи манастира Војловице налази, о установљеној неспособности протосинђела дра Емилијана Радића известити преосвећеног г. епископа вршачког, као и епархијски Одбор вршачки с тим, да се исти као за управу и руковање манастирским и народно-црквеним добрима неспособним проглашени, има са те управе манастира Војловице одмах уклонити и да се у опште не може више постављати за управитеља ни руководитеља ни над једним народно-црквеним те ни манастирским добром ни иметком; одлуку ову уз повратак списа Архид. Одбору даљег расположаља ради доставити, а један примерак прегледаних рачуна овде задржати.“ На основу тога решено је: горе наведену одлуку доставити у оверовљеном препису дру Емилијану Радићу путем епархијског Одбора у Вршцу и управи манастира Крушедола. Уједно је решено умолити исти одбор у Вршцу, да од дра Емилијана пл. Радића своту од 6205 ф. 75 н. у име накнаде благајни манастира Крушедола и 387 ф. 98 н. у име истражних трошкова укупити и овом одбору приповлати наволи. — Рачун епархијског фонда Архидијецезе Карловачке за г. 1899, који је прописно прегледан, одобрен је и у писмохрану Архидијецезалне управе стављен. — Тако исто и рачун за подмирење плате архидијецезалног рачунског ревизора за г. 1899. — Обзиром на то, што у неким жупанијама у Краљевинама Хрватској и Славонији свештеници не плаћају општинског намета на парохијску сесију, а у неким жупанијама се захтева од њих плаћање таквог намета, решено је: поднети вис. кр. зем. влади молбу, да она донесе начелно решење, да ли су дужни српски православни свештеници уопште намет плаћати, те да односно решење како овом Одбору тако и подручним кр. жупанијским областима ради знања и сходног обнародовања приопћи. — Одобрено је црквеној општини у Мирковцима девинкулирање односних државних

обвезница у сврху купа неких непокретности. — Одобрени су рачуна и прорачуни неких општина и манастира.

(**Са Карловачке гимназије.**) Дана 3 (16) јуна о. г., у 5 сахати после подне, биће у гимназијском дворишту *јавна вежба* у гимнастици; а 13 (26) јуна, после благодарења, у дворани гимназијској *свечан отпуст*.

—

Разне белешке.

(**Одбор за разбијање српских прозора у Загребу**). Као што читамо, а изгледа сасвим и вероватно, у Загребу постоји „одбор за разбијање српских прозора.“ Још није решено: којој врсти културно-просветних институција овај одбор припада.

(**Из Св. Горе**) јављају, да ће крајем месеца јуна о. г. бити освећен тамо руски манастир св. Андрије, којем је камен темељац још пре 20 година положио руски велики кнез Алексије стрић цара Николе II. Манастир овај биће најбољи међу манастирима у Св. Гори.

(**Верски прелази у г. 1898.**) Кр. земаљски статистички уред у Загреб у П. књ. свога „Vjestnika“ установио је, према својим подацима, да је г. 1898 у краљевинама Хрватској и Славонији било верских прелаза свега 473. Из једне у другу вероисповест прешло је, наиме, 223 мушке и 250 женских особа. У римокатоличку вероисповест прешло је 50 мушких и 56 женских, свега 106 особа, и то: из православне 31, еванг. аугсб. конфесије 27, еванг. хелв. конфесије 15, израиљске 29 и осталих конфесија 4. У православну вероисповест прешло је 72 мушке и 114 женских, свега 186 особа и то: из римокатоличке 108, грко-католичке 72, еванг. аугсб. конфесије 1., израиљске 2., из осталих конфесира 3. У грко-католичку вероисповест прешло је 15 мушких и 13 женских, свега 28 особа, и то: из православне вероисповести 26, еванг. аугсб. конфесије 1, израиљске 1. Евангелској аугсбуршкој конфесији прешло је 2 мушке и 7 женских, свега 9 особа, и то из римокатоличке вероисповести 4, православне 4, еванг. хелв. конфесије 1. У евангелско хелветску конфесију прешло је 84 мушке и 60 женских, свега 144 особе, и то: из римокатоличке 124, грко-католичке 1, еванг. аугсбуршке 19. Највише је прелаза било у Сремској жупанији, а за тим у Беловарско-Крижевачкој. У овој прешло је 71 грко-католичка (унијата) у православље, а 24 православна у унију. (Утешан резултат за Крижевачке проезлите!) Према горњим подацима излази, да су само православна вероисповест и евангелично хелветска конфесија више добиле него изгубиле при верским прелазима у г. 1898, и то у православну веру прешло више 125 него што је из ње истушило, а у еван. хелв. конфесију 128. Римокатоличка је више изгубила него добила 130, грко-католичка 45, еванг. аугсбуршка конфесија 39, израиљска 3? остале 7 особа. Неми бројеви, а много кажу!

(**Религијозност Берлина и Париза.**) У чланку С. Глаголева: „Религія и наука въ ихъ взаимоотношеніи къ наступающему XX-му столѣтіи“ у јануарској свесци „Богослов. Вѣстн.“ о. г. доноси автор занимљиве податке о религијозности Берлина и Париза на основу својих личних утисака и посматрања за време свога боравка у тим тобоже центрумима антихришћанског правца у науци. У Берлину автор обраћа пажњу на недељни дан. „У тај дан 10 и 12 сати пре подне и на најживљим улицама Берлинским престаје скоро свако кретање. Сви су на Богослужењима. Цркве су пуне богомољаца. Не гледећи на многобројност народа, у црквама влада побожна тишина, а са лица верних можеш читати највећу пажњу. Тога дана међу богомољцима не можеш видети само деце, али и она не изостају са молитве. За њихову молитву нарочито време и у то време лепо и чисто одевени маленi дечарци и девојчице са озбиљним и свечаним лицима у одељитим групама долазе у цркву. Осим недеље у протестанским црквама свршава се служба још и средом пред вече. И у то доба тих дана има доста богомољаца, премда су то махом жене, јер су људи тада већином везани службеним дужностима. Једанпут у години имају протестанти један свечан дан покајања. Тога дана богомоље протестанске целог дана су пуне — један излазе други улазе — а сви са чудо скромно обучени; на све се нази, да се ничим не нарушни високи религијозни значај тога дана. У тај дан покајања слушао је автор горњег чланка и ораторију Рајднову „времена године“. Позориште је било дупком пуно, али сви беху исто тако као и у цркви необично скромно одевени. У тој ораторији автор није приметио ни једног момента, ни једне ноте, која би можда позивала на прослављање незнабожачких страсти, љубав и женскињама, херојских подвига и сл., — већ све беше прожикнуто чисто хришћанском идејом. Ну, што је главно, то религијозно расположење показују не само обични људи берлински, већ и учени и уопште такови, који својим научним погледима далеко одоше од хришћанства. Тако, познатог проповедника пастора Брауна, који се одликује строгошћу својих хришћанских погледа, долази у цркву да слуша

најсјајнија звезда берлинског универзитета проф. А. Харнак. „Историчар рационалиста, примећује автор, можда заборављајући своје рационалистичке теорије, скромно овде слуша палатање и утврђивање старе протестантске вере, коју он у битности пориче. Шта привлачи овамо историчара? Недавно га постигла несрећа. Брат његов проф. математике, коме је он посветио своју историју догмата, полудео је. .... Познат је факат да догађаји сличне врсте не остају без утицаја на наше моралне погледе; али нама се чини, да даровити историчар и поред тога има других побуда, које га гоне, да иде у цркву тиргартена. Оштроумно и на свој начин објашњавајући порекло хришћанских догмата, он је својим великим умом морао увидети, да их таким тумачењем он лишава унутрашњег смисла и његово срце тада није се могло умирити на његовим догматима“.

А ако је озбиљни протестански Берлин по проматрању ауторову врло религиозан, то и Париз по његову мишљењу није ни близу тако безбожан град као што се обично држи. Напротив његове величанствене и огромне цркве, а њих их доста, — нису заборављени музеји, нити археолошки споменици, већ места побожне молитве на која се скупља многи народ и ако не у толиком броју као у Берлину. Магазини, који тргују религиозним предметима исто тако нису празни. Многе чињенице говоре о сили католичке вере у Паризу. Ну, ни овде није религија својина само ниже класе друштвене. Њени искрени следбеници имају својих представника у свим друштвеним сталежима. Нарочито треба знати, да знаменита Париска Академија Наука броји међу својим члановима већи број хришћана у правом смислу речи. Такови су и пр.: Бринетер (један од четрдесеторице бесмртних), епископ Перо, Бурже, математичар Герман, астроном Фај, најбољи светски геолог Лапарин, Годри, абат Диженџ, Пол, Жели, Бутру и др. Једва је ту пећи и неколико лица, који су непријатељски расположени према *хришћанству*. *Раз. Гр.*

(**Исправак.**) У 21. броју овога листа, код проповеди „Јесмо ли Хришћани“, случајно је изостало, да је та проповед преведена са руског. Автор проповеди је протојереј *Алексије Бјелокријетов*.

Читуља.

† Јереј **Никола Јакшић**

парох Српских Моравица

преминуо је у Господу 21 маја (3 јуна) о. г., а сарањен 23 маја (5 јуна). Рођен је 1835, а рукоположен за презвитера 1862 године. У покојнику, осим остале родбине, губи предни сарадник овога листа и професор наше Богословије г. Душан Јакшић доброга и непрежаљеног оца, честити парох Огулински јереј г. Милутин Вукелић, таста а народ парохије Моравичке доброга пастира, учитеља и пријатеља.

Лака му земља и **вјечнаја памать**!

Нове књиге.

Унија у Погапцу или Побједа Православља Прилог к историји српске цркве у Варађинском Ђенералату. Написао: *Никола Стаиков Вукић*. Цијена 30 новч. или 60 филера, у Новом Саду, Штампарија Ђорђа Ивковића 1900. Стр. 54.

Пољска Привреда у Србији. Споменица на светску изложбу у Паризу 1900. г. Написао *Л. Р. Јованови*ћ. Издање министарства народне привреде Краљевине Србије. Београд. 1900 Штампано у државној штампарији. Стр. 130.

Тумачење Јеванђеља са Беседама.

од Архимандрита **Фирмилијана**

Најновије издање у 3 књиге, које износе преко 70 штампаних табака, велике осмине, на најфинијој хартији, а у тврдом платненом повезу, може се добити за 10 Круна само у познатој радњи свију црквених утвари, књига, Јеванђеља и црквених и свештеничких одела.

В. Марковић и Павловић

у Београду и Земуну.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad K 288, 304, 329, 341. ex 1900. 46 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Ради сталног попуњења упражњених парохијских места: у Модошу IV. плаћеног разреда, у Нађфали и Чоки VI. плаћеног разреда, као и ради попуњења упражњеног места протопресвитератског капелана у Вел. Бечкерску с 400 фор. годишње плате и 150 фор. годишњег полусесионалног еквивалента расписује се овим стечај с пријавним роком до 19 јуна (2. јуза) 1900. године путем односних предпостављених власти.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 23. маја (5. јуна). 1900. године.

Потпредседник:

Исак Дошен

Архимандрит.

СТЕЧАЈ. 45 2—3

Смрћу учитеља Тоше Ракића упражњено је учитељско место на шесторазредној основној мушкој школи у Ст. Паланци (Ó Palánka. B. B. megye)

Са истим местом скопчана је ова плата:

1.) У готовини . . . . . 800 круна
2.) У име станарине . . . . . 160 „
3.) У име пофорше школе кад буде нареду . . . . . 80 „
4.) У име свога огрева . . . . 40 „
5.) 9 $^{672}/_{1613}$ □° прве класе оране земље у једном комаду.
6.) 5643 □° прве класе оране пашњачке земље.
7.) Једну баштчу ван села.
8.) Од укопа — где буде позван — парадног 4 круне, а од обичног 2 круне.

Осим те плате уживаће у своје време и петогодишње доплатке.

На сву земљу плаћа учитељ државну порезу, еквивалент и друмарину.

Дужности су шк. уредбом од 1872. г. прописане, а осим тога дужан је учитељ у цркви за једном певницом бесплатно појати и децу појању обучавати.

Изабрани ће учитељ држати наставу у оним разредима, које му м. шк. одбор према потреби додељивао буде.

Приметити је, да је горња учитељска земља за прошлу економску годину издата под закуп за своту од 624 круне.

Рок је стечају Петров-дан ове 1900. год.

Из седнице м. шк. одбора српских основних вероисповедних школа ст. паланачких, која је држана 12. (25.) маја 1900 г. у Ст. Паланци.

Константин Јанковић, перовођа — Сава Поповић, пред. шк. одбора.

С. О. 3612. ех 1900. 47 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног писарског места код овомитрополијских највиших звања са годишњом платом од 1200 круна и станарином од 200 круна овим се расписује стечај.

Срби православне вере, који желе получити ово писарско место, вала своје уредно инструјисане и својеручно написане молбеније председништву срп. прав. нар. црк. сабореског одбора да поднесу најдаље до 12. (25.) јуна 1900. године укључно.

Напомиње се, да се захтева, да дотично лице има са свим читак и леп рукопис, уз то да је потпуно способно да тачно преписује српске, мађарске и немачке саставе. Уз молбу се уследтога има привити и по петнаест реда рукописа на сваком од горњих језика увида и оцене ради.

У Карловцима 23. маја (5. јуна) 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. црк. сабореског одбора.

Бр. Е. К. 31. ех 1900. 42 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњену парохију I. разреда у Мазињу, протопрезвитерата личког.

Рок компетовању до 7. (20.) јунија 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, дне 27. априла 1900.

Михаил
епископ.

Бр. ЕК. 50. ех 1900. 44 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда, у Двору, протопрезвитерата костајничког.

Рок компетовању траје до 7. (20.) јунија 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 27. априла 1900.

Михаил
епископ.

Бр. ЕК. 47. ех 1900 43 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију III. разреда у Доњанима, протопрезвитерата вилишког.

Рок је компетовању до 7. (20.) јунија 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 27. априла 1900.

Михаил
епископ.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 288.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 23.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 4. јуна 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, преузвишени господин Георгије Бранковић, благоизволео је дана 28. маја о. г. протосинђела и настојатеља манастира Хопова Георгија Марјановића произвести за архимандрита.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Посланица Патријараха Источно-Католичке Цркве

О ПРАВОСЛАВНОЈ ВЈЕРИ.

С руског превео **Ст. Русић.**

(Наставак)

Вјерујемо, да је Свето Крштење, које је заповједио Господ и које се свршава у име Свете Тројице, прије потребно. Јер се без њега нико не може спасти, као што говори Господ: **аще кто не родится водою и Дхомъ, не можетъ внити во Царствіе Божіе** (Јов. III. 5). Према томе је оно потребно и дјеци, јер су и она подложна прворођеном гријеху, и без крштења не могу добити опроштење тога гријеха. И Господ, показујући на ово, рекао је без изузетка просто: **кто не родится**; то јест, послије доласка Христа Спаситеља, сви који хоће да уђу у Царство небесно, морају се препородити. Ако је пак дјеци потребно спасење, то им је потребно и крштење. А која се не препороде, и према томе не добију опроштење прародитељског гријеха, подлеже неизбјежно вјечној казни за овај гријех, и према томе се не спасавају. И тако је дјеци прије потребно крштење. Зато се дјеца спасавају, као што напомиње Јеванђелист Матеј, а оно, које се није крстило не спасава се. Дакле дјеца се неизбјежно морају крстити. И у Дјелима се говори, да су се крстили сви домаћи (XVI. 33.), дакле и дјеца. О томе јасно свједоче и стари Оци Цркве, нарочито Дионисије, у књизи о Црквеној Јерархији, и Јустин у 57-ом питању вели: „дјеца се удостојавају блага, која се дају кроз крштење, по вјери оних, који их доносе на крштење.“ Исто тако свједочи Августин: „има предање Апостолско, да се дјеца спасавају крштењем.“ И на другом мјесту: „Црква даје дјеци ноге

других, да би ходила, срца, да би вјеровала, језик, да би исповиједала.“ — И још: „мати Црква даје и материнско сриеѣ. — Што се тиче материје тајанства крштења: то истом не може бити никаква друга текућина, осим чисте воде. Њега свршава Свећеник; у нужди га пак може свршити и прост човјек, али само православни и који разумије важност Божанственог крштења. — Дјејства крштења јесу у кратко ова: прво, кроз њега се даје опроштење прародитељског гријеха, и свију других гријехова, које је учињено онај, који се крсти. Друго, онај, који се крсти, ослобађа се вјечне казне, којој је подложан сваки, како за прирођени гријех, тако и за своје смртне гријехе. Треће, крштење даје блажену бесмртност, јер, ослобађајући људе од пријашњих гријехова, чини их храмовима Божјим. Није дозвољено говорити, да крштење не разрјешава од свију пријашњих гријехова, но да они премда и остају, ипак нехају више снаге. Учити тако јесте крајње безбожство, јесте опроваргавање а не исповиједање вјере. Напротив, сваки гријех, који постоји или је постојао прије крштења, уништава се и сматра се као да не постоји, или као да никада није ни постојао. Јер сви облици, под којима се слика крштење, показују његову снагу, која очишћава, и изреке Светога Писма, које се односе на крштење, дају разумјети, да се кроз њега добија савршено очишћење: — што се види и из самих назива крштења. Ако је оно крштење духом и огњем, то је јасно, да оно доноси савршено очишћење, јер дух очишћава савршено. Ако је оно свјетлост, то се њиме растерује свака тама. Ако је оно препорађање, то све старо пролази; а то старо није ништа друго, већ гријеси. Ако онај, који се крсти, свлачи са себе старога човјека, то он свлачи и гријех. Ако се он облачи у Христа, то заиста постаје безгријешним кроз крштење, јер Бог далеко стоји од гријешника, и Апостол Павле јасно о том говори: **Ꙗкоже бо wслꙋшанїемъ єдинагw человѣка грѣшни бышa мнози, сице и послꙋшанїемъ Єдинагw праведни вꙁдѣтъ мнози** (Рим. V. 19). Ако су пак праведни, то су слободни и од гријеха, јер не може у једном и истом човјеку пребивати живот и смрт. Ако је Христос заиста умро, истинито је дакле и отпуштење гријехова кроз Светог Духа.

Отуда се види, да сва дјеца, која умру послије крштења, без сумње добивају спасење, по сили смрти Исуса Христа. Јер, ако су она чиста од гријеха, како од онђега, зато што се очишћавају Божанственим крштењем, тако и од свог личног, јер као дјеца немају још своје воље, и зато не гријеше: то се она без сваке сумње спасавају. Крштење даје неизгладиви печат. Јер немогуће је да се наново крсти онај, који је једанпут правилно крштен, ма да би он послије тога учинио хиљаду гријехова, или шта више одрекао се саме вјере. Који се жели вратити Господу, добија изгубљено и постаје син Божји кроз тајанство покајања.

Члан 17.

Вјерујемо, да је пресвето тајанство Свете Евхаристије, које смо ми горе поставили на четврто мјесто у броју тајанстава, тајанство од Господа заповјеђено оне ноћи, које је он Себе предао за живот свијета. Јер, узевши хљеб и благословив га, дао је Својим ученицима и Апостолима, рекавши: **Пріимите, ꙗдите, сіе єсть тѣло Мое.** И узевши чашу и давши хвалу, рекао је: **Пійте отъ нея вси: сіа єсть кровь Моа, нже за вы изливаемаа, во ѡставленіе грѣховъ.**

Вјерујемо, да у овом свећенодјејству присуствује Господ наш Исус Христос не симболично, не образно (τυπικῶς, εἰκονικῶς), не прекомјерношћу благодати, као у осталим тајанствима, не једним напитјем, као што су то неки Оци говорили за крштење, и не кроз проницање хљеба (κατ' ἀναρτισμόν — per impanationem), тако, као да би Божанство Слова улазило у предложени хљеб за Евхаристију суштаствено (ὑποστατικῶς), као што привржници Лутерови доста неискусно и недостојно тумаче: већ истинито и стварно, тако да се, послије освећења хљеба и вина, хљеб прелаже, пресуштаствљује, претвара, преображава у само истинито тијело Господа, које се родило у Витлејему од Пресвете Дјеве, крстило у Јордану, пострадало, сахрањено било, васкрсло, узнијело се, које сједи с десне стране Бога Оца, и које ће се јавити на облацима небеским; а вино се претвара и пресуштаствљује у саму истиниту крв Господа, која се је, у вријеме Његова страдања на крсту, излила за живот свијета. Још вјерујемо, да, послије освећења хљеба и вина, не остаје више сам хљеб и

вино, већ само тијело и крв Господња, под видом и обликом хљеба и вина. Још вјерујемо, да се ово пречисто тијело и крв Господња раздаје и да улази у уста и утробе причесника, како благочастивих тако и безбожних. Само благочастивима и онима, који достојно примају, даје опроштење гријехова и живот вјечни, а безбожнима и онима, који недостојно примају, спрема осуду и вјечне муке.

Још вјерујемо, да је тијело и крв Господа, мада се раздјељује и раздробљава, али ово бива у тајанству причести само са облицима хљеба и вина, у којима се оно може видјети и опипати, а само по себи савршено цијело и нераздјељиво. Зато и говори Васељенска Црква: „Раздробляется и раздѣляется раздробляемый, но не раздѣляемый, всегда ядомый и никогда же исчерпаемый, но причащающыяся (разумије се достојно) освящая.“*

Још вјерујемо, да се у свакој части, до најмање честице, преложеног хљеба и вина, налази не њека одијељена част тијела и крви Господње, већ тијело Христово увијек цијело и у свима честима једно, и да Господ Христос присуствује по суштаству Своме, то јест с душом и Божанством, или савршени Бог и савршени човјек. Зато премда у једно и исто вријеме бива много свећенодјејстава на васељени, то ипак нема много тијела Христових, већ један те исти Христос присуствује истинито и стварно, једно је тијело и једна крв Његова у свима појединим Црквама вјерних. И ово није зато, као да тијело Господа, које се налази на небесима, силази на жртвенике, већ зато, што хљеб предложења, који се засебно приправљa у свима Црквама, и који се послије освећења претвара и пресуштасвљује, постаје једно те исто са тијелом, које је на небесима. Јер увијек је у Господа једно тијело, а не многа на многим мјестима. Баш зато је ово тајанство, по општем мишљењу, најчудесније, које се постизава само вјером а не умовањима човјечије мудрости, чију сујету и безумно љубопитство, у погледу Божанствених предмета, одбацује ова свјета и од горе одређена за нас жртва.

Још вјерујемо, да треба томе тијелу и крви Господњој, у тајанству Евхаристије, исказивати особиту част и Богољепно поштовање; јер какво смо ми поштовање дужни исказивати Самом Господу нашем Исусу Христу, такво смо пак и тијелу и крви Господњој.

Још вјерујемо, да је ово истинита жртва, која умилостивљава, која се приноси за све благочастиве живе и мртве, и као што је речено у молитвама овог тајанства, које су предали Цркви Апостоли, по заповиједи Господњој, „за спасење свију.“

Још вјерујемо, да је ова жртва, како до употребе, одма послије освећења, тако и послије употребе, кад се чува у свећеним сасудима за причешћивање оних, који су на умору, истинито тијело Господа, нимало не различно од Његовог тијела, тако да и до употребе послије освећења, и у самој употреби, и послије ње, увијек остаје истинитим тијелом Господњим. Још вјерујемо, да се под ријечју *пресуштасвљење* (претварање) не објашњава начин, на који се хљеб и вино претвара у тијело и крв Господњу; јер то не може нико докучити, осим самога Бога, и усиљавања оних, који желе то постићи, могу бити пошљедица само безумља и безбожности: већ се показује само то, да се хљеб и вино послије освећења прелаже у тијело и крв Господњу не образно, не симболично, не прекомјерношћу, благодати, не саопћењем или наитијем саме Божанствености Једнороднога, и не прелаже се никаква случајна припадљежност хљеба и вина у случају припадљежност тијела и крви Христове, њеком измјеном или мијешањем, већ као што је горе речено, истинито, стварно и битно, хљеб постаје само истинито тијело Господње, а вино сама крв Господња.

Још вјерујемо, да ово тајанство Свете Евхаристије не свршава свако, већ само благочастиви Јерej, који је добио Свећенство од благочастивог и законитог Епископа, као што учи источна Црква. Ово је скраћено учење Васељенске Цркве о тајанству Евхаристије, ово је истинито исповиједање и исконско предање, које они, који се желе спасти, и који одбацују нова и гадна и лажна мудровања јеретика, ни на који начин не смију измјењивать; напротив, дужни су да чувају у цјелини и неповријеђености ово законито предање. Оне пак, који ово кваре, Саборна Црква Христова одлучује и проклиње.

* Дроби се и дијели оно, што се може раздробити, но не може раздијелити, што се увијек једе и никада не потроши, него освећује причеснике.

Члан 18.

Вјерујемо, да су душе умрлих блажене или да се муче, према дјелима својима. Растављене се са тијелима, оне одма прелазе или к радости, или к тузи и жалости; у осталом, оне не осјећају ни савршеног блаженства, ни савршеног мучења; јер ће савршено блаженство, или савршено мучење, добити свако послије опћега васкрсења, кад се душа сједини са тијелом, у ком је живила морално или порочно. Душе оних људи, који су пали у смртне гријехе, и који при смрти нијесу пали у очајање, већ се још прије растанка са овим животом покајали, само нијесу досјели да принесу никакве плодове покајања (какви су: молитве, суze, метанисања при молитвеним бденијама, скрушења, утјеха биједних и израз у поступцима љубави према Богу и ближњима, (што све Католичка Црква од свог почетка признаје за Богоугодно и потребно), — душе таквих људи силазе у ад, и трпе за учињене гријехе казну, не лишавајући се у осталом наде, да ће му се олакшати. Олакшање пак добијају, ради бесконачне благости, кроз молитве свећеника и милостиње, које се дијеле за мртве; а особито силом бескрвне Жртве, коју приноси засебно свећенослужитељ за сроднике сваког хришћанина, уопће пак за све приноси, сваки дан, Католичка и Апостолска Црква.

Њекоја питања и одговори на њих.

Питање 1. Да ли су сви хришћани уопће дужни читати Свето Писмо?

Одговор. Ми знамо, да је цијело Писмо Богом надахнуто и корисно, и толико потребно, да без њега није никако могуће бити благочастив; пак нијесу сви способни да га читају, већ само они, који знају, како треба Писмо испитивати, изучавати и правилно разумијевати. На тај се начин дозвољава свакоме благочастивоме да слуша Писмо, да би срцем вјеровао у правду, а устима исповиједао на спасење, али се не дозвољава свакоме да чита без руководства њекоје дијелове Писма, особито старог завјета. Дозволити неискусним читање Светога Писма без бирања значи то исто, што и дати дјеци да употребљавају тврду храну

Питање 2. Да ли сви хришћани који читају разумију Писмо?

Одговор. Кад би свима хришћанима, који читају, разумљиво било Свето Писмо, то не би Господ заповједно да га испитују они, који желе задобити спасење. Свети би Павле узалуд рекао, да је дар учења дан Цркви од Бога; не би ни Петар казао, да у посланицама Павловим има њешто, што се не може лако разумјети. И тако, у колико је јасно, да се у Писму садржи дубљина и висина мисли, то се према томе изискују људи искусни и Богом просвијећени за испитивање истога, за истинито разумијевање, за познање правилнога сагласнога са цијелим Писмом и Творцем његовим Светим Духом. И премда је свима препорођенима познато учење вјере о Творцу, о васплоћењу Сина Божијег, о Његовим страдањима, о васкрсењу и вазнесењу на небо, о препорођењу и суду, за које су учење многи радо и смрт претрпили: пак није нужно, или боље, није могуће да сви постигну оно, што Дух Свети открива само савршенима у мудрости и светости. (Свршиће се)

Одношај религије према моралу, науци и уметности.

(Наставак)

2., Одношај религије према науци.

У погледу питања о одношају између религије и науке или вере и знања имаде два противна погрешна гледишта. Једни кажу, да су вера и знање две противности, два појма, који не могу стајати једно поред другог, који искључују једно друго. Други напротив веру истоветују са знањем, или веле, да је она бар један облик знања, обично нижи од филозофије или научног знања. Првог гледишта држе се екстремни непријатељи религије, као н. пр. материјалисте, који кажу, да вера стоји према знању као сујеверје према науци, а држе се њега и људи религиозни: мистици, који уче, да религија има посла само са срцем и чустима, а разум да ту нема никаква посла. Другога гледишта, т. ј. да је религија и наука једно исто, држе се све присталице једностраног интелектуализма. Још у старо доба држали се тог гледишта јеретици гностици, који су знање (γνῶσις) сматрали за једини важан елеменат у религији. У новије доба је то гледиште особито јасно спроведено у Хегловој „Филозофији религије“, где је ре-

лигији дато средње место између филозофије и уметности, јер, каже, религија је неразвијена форма знања, које стоји тек на степену представа. Отуда су Штраус и Фајербах извели закључак, да ће временом филозофија заменути религију.

Против теорија, које кидају свезу између религије и науке, које деле веру од знања као два противна појма, говоре сама факта. Вера и знање су по суштини својој нераздељиви другови. Не може се замислити, да човек, који верује, не би мислио о предмету своје вере и да не би знао, у што верује или о чему мисли. Исто тако с друге стране није могуће мислити, да научењак или филозоф, кад истражује нешто, не би веровао, да ће пронаћи што тражи или да не верује бар у свој разум. Отуда се види, да безусловна противност између вере и знања постоји само у уображењу, а никако не фактички. Затим, пошто се вера јавља не само као психолошки факт, т. ј. унутарње убеђење, већ и као опредељено вероучење, она не може бити сасвим без филозофског елемента, исто као што се филозофске и научне теорије никад не могу сасвим ослободити од претпостављака, које се примају на веру. У свима религијама, чак и онима на најнижем степену развића има увек, ма и најмањег, трага филозофског умовања. Испрва је то скривено под обликом образаца или симбола, који крију у себи идеју. Фантазија из које се рађа символика, по речима једног испитивача старих митологија (Welker,) јесте „прамајка мисли“. Но није само фантазија, што храни религију, јер се ова и у даљем развитку свом базира и подупире и на закључцима разума (per discursum rationis.)

При том се неизбежно јавља тежња религијозне мисли, да своје вероваше доведе у неки логични ред, у унутарњу систему — јавља се дакле филозофски елемената. Но то још није крај. Што је религија узвишенија, тим више она буди љубав према знању; она је мати науке, а у првом реду богословске науке. Религија, која је на вишем степену развића, безусловно рађа целу област религијозних или богословских наука, које имају делом филозофски, делом историјски карактер. Тако дакле онда религија прелази из живота у школу и ступа у тесну везу с науком уопће. Већ тај факт, што постоје богословске науке, а тако и тај, што сваки историк филозофије мора имати посла с филозофијом брамина и будиста, с филозофијом кабалистичном, с филозофијом отаца цркве и схоластика и што с друге стране није било ниједне филозофске системе, која не би имала у себи религијозних елемената — доказује, да је безусловна противност између вере и знања измишљотина, која не одговара истини. Чак и они, који из принципа одбацују веру и непријатељују с њом, као н. пр. материјалисте, имају у науци својој таквих претпостављака о материји, о атомима и др. које се могу примати једино на веру.

Не могу се одобрити ни мистички погледи на одношај религије према знању, по којима је религијозно чувство тим чистије, што је више одељено, од додира са умом, са филозофијом, уопће са мишљењем. Религијозно чувство, као и свако у опће чуство мора се руководити разумом и здравим мишљењем. Без тога оно лако може прећи у лажну сентименталност или у болесни мистицизам. Зато и св. Писмо истиче знање као неопходни фактор у религији. „Ово је живот вечни, да знају тебе једног истинитог Бога и кога си послао — Исуса Христа“ (Јов. 17. 3). Оно показује на разум, као на неопходни услов за „познање светога.“ „Почетак премудрости је страх Господњи и познање светиње — разум“ „разумевање закона јесте знак добре мисли (Приче 9. 10.) и назива „сујетнима“ оне људе (језичнике), у којих није било знања о Богу, који из видљивих савршенстава нису могли познати Бога и који нису по створеним делима познали Творца (Прем. 13. 1). Лажни појам језичника о Богу апостол Павле приписује њима у кривицу зато, што нису познали оно, што је могуће знати о Богу (τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ Рим. 1. 19.) Саму веру апостол Павле дефинира као „начин познања“: „вером разумевамо (πίστει νοοῦμεν,) да је свет речју Божјом свршен“ (Јевр. 11. 3). Апостола су добили као прву заповед од Спаситеља, да уче приповеђу својом: „идите, *научите* све народе, крстећи их у име Оца и Сина и св. Духа, *учећи* их, да чувају све, што сам вам заповедао (Мат. 28. 19—20).“ Колико је важно у религији учење, показује нам и то, што је сам божанствени Оснивач хришћанске религије називао Себе Учитељем: „Ви ме зовете Учитељем и Господем и добро говорите,

јер је сам тај" (Јов. 13. 13, Мат. 23. 8). Стари оци и учитељи црквени придавали су важно значење чак језичничкој филозофији у односају према религији. По речима Климента Александријског „филозофија је била дело божанског промисла.... она је потребна била Грцима ради руковођства у правди... спремала је Јелине за Христа, јер је скривала у себи истину, ма и тамно, ма и не сву, већ од части" (Stromata C. 1.) Св. Василије Велики говори: у филозофском учењу била је сенка откривених истина, исказаних у св. Писму, одблесак светлости Христове истине, као што се сунце огледа у води („Наставa младићима"). Св. Григорије Богослов пише: „држим, да ће сваки, ко има разума, признати, да је учености благо, ма да се ње многи Хришћани гнушају по свом неразумевању, мислећи да је она опасна и да удаљава од Бога." Уопше се само код старијих хришћанских писаца јавља безусловно одрицање филозофије у вери (Тертулијаново: — „credo quia absurdum"), а већина бољих представника црквене књижевности како на истоку, тако и на западу, увек се држала Анзелмове изреке: credo, ut intelligam, па и сам Тертулијан у својим богословским списима није се осврtао на своју изреку: credo, quia absurdum, већ је умствовао и филозофисао у предметима верским.

Што се тиче односаја религије према разним посебним наукама, разуме се, да тај односај није према сваки наукама једнак. Науке моралног садржаја имају много више веза с религијом него оне, које се баве испитивањем природних предмета, које разум човечији помоћу опита и посматрања може сам испитати и познати. Исто тако и науке које се баве појавама из сфере човечјег живота, имају много више додира с религијом него оне, које истражују апстрактне односаје предмета (н. пр. математичне). Филозофија има најпше додира с религијом — она је рођена сестра религији, само површност у филозофији, по Бакону, доваља до неверја а дубље изучавање утврђује веру. Кад филозофија истражује опше принципе познања (гносеологија) и бића (онтологија), у колико се они пројављују у човечјој мисли и животу света; особито кад филозофија истражује законе и форме нашег мишљења (логика) — ум човечји може мање више радити слободно и ту се још не види тако јасно велика веза између филозофије и религије. Но кад филозофија иде све више и више од обичног искуства и живота она долази баш до највише религијозне истине — до питања о Врховном Суштаству (Богу) и тада ступа у област религије. Ако је истина, да је филозофија добила свој почетак од религије, то је не мања истина и то, да религија црпе снагу из филозофије и науке уопше. Филозофски ум, кад истражује природу највишег Ума, крајњу сврху бића, природу човечјег духа; кад тражи више моралну задаћу у животу, мора прибећи божанственом уму, т. ј. религији. И тако се религија и филозофија највише додирују у метафизици, психологији и етици. Односај између религије и филозофије можемо дакле изразити овде формулом: оне не само да не искључују једна другу, већ се на против налазе у тесној вези једна с другом узајамно се допуњујући и помажући.

На крају морамо рећи, ма да је како мала веза између једне и друге науке с религијом, у сваком случају ни једна наука не може бити протулегијозна. И ако не може свака наука примењивати и за се употребити неко религијозно учење, то се баш ниједна од њих не може без ушрба по своје достојанство и по своје више интересе одрећи, да не усвоји онај чисти морални дух, који истиче из високе религијозне тежње за апсолутном истином, за славом Божјом и за заједничким добром. Религија је основ свега нашег вишег знања; од ње оно излази и у њој се завршује. Чим се више удубљава ум човечји у познавање Бога, тим дубље улази у познање света и човека. (Наставиће се.)

Девета Божја заповијед.

(О оговарању.)

Не свједочи лажно на ближњега свога.

Љубазна браћо! Свемогући Творац наш, у деветој заповиједи својој, забрањује нам, да лажно свједочимо и да лажно говоримо о ближњему своме. На пак, на врло много начина и најчешће гријеши човјек против узвишене ове заповиједи Створитеља свога. Стога ћу вам, браћо, говорити данас о најобичнијем начину, којим се најчешће гази ова света заповијед Божја; којим човјек најчешће гријеши

против ближњега свога. Данас ћу вам говорити о оговарању.

Браћо! Оговарање је велики и ужасни гријех; то је врло жалосна и кукавна навика; то је куга, која се страшно брзо шири; из које, као из каквог отровног извора, извиру свакојака и безбројна зла. То нам доказује само св. писмо, то нам доказује и сами разум наш.

Браће! Говорити зло о неком, који нас не чује, који није уза нас, кад не имамо зато никакова правог узрока, него само црну и грјешну намјеру, да га понизимо, да му име и глас окаљамо и убијемо, ето, то је прави појам оговарања. Оговарање је потајно и неправедно прије̇ањe и понижавање имена и части ближњега свога, који није уза нас, који се стога не може ни бранити.

Од свих грјехова оговарање је најчешћи и најобичнији грјех. То је најчешћи грјех због овог првог узрока: што је наша природа опака и покварена. Св. Тертулијан казао је: Покварености људска тако је велика, да човјек лакше вјерује лажном и измишљеном злу, него истинитом добру; и да са највећим уживањем лаже онда, кад измишља најмање опрљивања на ближњега свога. Те ријечи Тертулијанове вриједе за сва времена (Тертул. ad nationes lib. 1). Право је казао блажени Августин: чим смо немарнији, да свој живот поправимо, тим више настојимо, да живот других упознамо. Знатижељан је човјек, да туђи живот упозна, немаран, да поправи свој (Св. Авг. confess. lib. 10. c. т).

Оговарање је од свију грјехова најобичнији и најчешћи грјех због овог другог узрока: што има безброј начина, којима се тај грјех почиња. Кад човјек, хотимично и злобно припише и приписује ближњему своју неку погрјешку иману, ко је он не има, то је најгоре и најпрље оговарање. То је клеветање; то је злобно убијање части ближњега свога. Узимимо, да ближњи наш и има неку погрјешку иману, ал ако ју повећавамо, ако много више зла кажемо, него што га за иста има; ако је мана ближњега трун а ми од њега правимо брвно и то један начин гадног опрљивања.

Рецимо, ви не измишљавате, не повећавате мане ближњега свога, него само откривате и разглашујете баш истините погрјешке и мане, посебне и обитељске тајне ближњега свога; мјесто, да све то покријете плаштом љубави, ви са злобном наслађу то откривате и разглашујете; и то је један начин гадног оговарања.

Врло много има врста оговарања.

Ви на примјер на зло тумачите добра дјела ближњег свога, представљајућ их сасвим друкчије него што заслужују. Један је на примјер, побожан, али ви кажете, да се претвара; други даје милостињу, а ви кажете, да то чини зато, што је закинуо од других; и то је једна врста гадног оговарања. Тако су завидели, тако су клеветали фарисеји божанског Спаситеља нашег, кад је сијао доброчинства међу људима, кад је изгонио бјесове из тијела посједнутих.

У име Велзевула, кнеза бјесовског изгони бјесове, викаху они. Они се нијесу бојали у Суботу из бунара извадити свог осла или вола, ал на тај дан лијечити сина Аврамова, ослободити га духа нечистог, то је у њиховим очима био страшан грјех. Много, врло много има врсти оговарања. Порицање, омаловажавање туђе вриједности, лукаво и злобно затајавање праве истине, они лукави погледи, који говоре без ријечи, који више кажу него саме ријечи, они лажни уздисаји, оно лажно и притворно сажалијевање, оне притворне кретње, о да гадна оговарања! О како је отрован језик клеветника — оговарала, који клевеће а неће, да га таковим држе; он почиње најприје с хвалом а завршује најприје клеветом. Није ли исто тако страшан, као и језик лавице, која најприје лиже, а одмах затим трга кожу и сиса крв гадног плијена свога. Тај чини као несретник, који би се хтјео приказати, да лијечи и блажи рану, а лијева у њу отров, који ју још више растрива. Одмакнуша словеса ихъ паче елеа и та сѣтѣ стрѣлы. Пс. LIV. Да браћо! много, врло много има врста оговарања. Ко би исказати могао, докле оговарање и клевета стиже! Колике ли су посљедице тог гадног грјеха! На браћо, јесу ли мањи опрљивачи и клеветници они, који оговарање, лаж и клевету слушају, којима се она допада, који ју одобравају. Нијесу ли гори од оних, који лажним долагивањем својим раздвајају пријатеља од пријатеља, који распирују неслућену мржњу, смртно и вјечито непријатељство. Да није оних, који оговарање и клевету слушају, зар би било опрљивача и клеветника?

Кои би се могли повјерити?

Тако су исто клеветници и лажови они, који са улагиваљем, ласкаљем и притворном хвалом ласкају ближњему своме. О змијински роде! О најскупавији народе рода људског!!

На браћо, да вам кажем сад, какав је гријех оговараље и клеветаље. Од најнезнатнијег па и у шали оговараља, до најгрће клевете, то је увијек смртни гријех. Има разних врсти змија. Све нијесу једнако отровне, али ниједна није сасвим нешкодљива (Segneri). Тако је исто и са оговараљем, ма које врсти оно било. Оговараље је смртни гријех, то каже св. Писмо на стотину разних мјеста: Клеветник заслужује смрт. Ѩкѡ такоѭа тєрпѣти достойни смєрти сѫтъ (Рим. Гл. I. 32). клеветник је мрзак у очима Божјима. (Ibid) клеветник је једнак лакомцу, прељубочинцу, разбојнику, крадљивцу, отимачу туђег добра, и као такви не наслеђује царства Божијег. (Коринћ. гл. VI.) Браћо, оговараље и клеветаље је смртни гријех. То нам каже и сами разум наш. Поштен човјек цијени своје име и глас; па му ви, то драгоцијено добро одузимаѣте без суда и пресуде, без узрока хотимично, злобно. То је браћо смртни гријех проти љубави према ближњему, против правде, проти саме савјести своје, проти Бога, који забрањује лаж и клевету.

О страшан је гријех оговарље, опрљивање, клеветаље. Измишљеѣ, лажних новаца, писац без савјести, који заводи мишљеље, који изврће истину, који назива добрим оно што је зло, а зли оно што је добро, није ли црни клеветник? Па нека таки јадник и опозове своје ријечи од лажју проузрокованог утиска, остаје нешто; често врло много, као што се на чврсто свезану уду познаје траг везан кад се он прекине ил раскида.

Слушати оговараље, одобравати га, охрабривати на њ, увијек је смртни гријех; јер који то чини тај је сукривац клеветника и опрљивача; јер као што смо већ казали, да није оних, који слушају клевету и лаж не би било ни клеветника; као што неби било ни хајдука, да није оних, који их сакривају. Један црквени учитељ рекао је: тешко ми је расудити јели кривљи онај, који клевеће или онај који клеветника слуша. (Bernad de conditerat Lib. 2.) Браћо! Сваки од вас који би чуо клеветаље, оговараље, ма какве врсти оно било, треба, да поступа као праведни Јов:

Сотрохъ чєлюстьма неправєдныхъ, ѿ срєды же зѫбовъ ихъ грабленіе изѧхъ. (Јов XXIX. 17.) Као псалмопијевац: ѿклєвєтающаго тай искренѣаго своєго, сіе изгонѧхъ. (Пс. 100). Сажаљевао сам оног, који би по наглости својој падао отворено у гњев, ал кад бих слушао кога, који би потајно измишљавао отров своје злоће, осјећао сам се као изван себе, и смутран сам, да ми је дужност таковог прогонити. Тако каже пророк цар Давид. Долагиваље дошаптаваље, које има црну и злобну намјеру, да завади да раздвоји, да заведи међусобне осјећаје љубави и поштоваља, то је увијек смртни гријех. Таки људи, који угасују љубав, који распирују мржњу, међу супружима, међу пријатељима, међу рођацима, међу народом, таки су људи проклетници вели св. писмо. Таки су заслужили смрт. Браћо има ли драгоцјенијег блага од пријатеља, који је достојан тога имена, без кога нико не може живити? (Св. Тома Акв. 2. 2. qu. 74. art. 2). И то добро, клетник-долагивало и трчилажа, одузиме вам најгадњим срестима. Таки су гори од обичних клеветника. И ласкаље је гријех, а кадкад врло тежак гријех, за оног који ласка, као и за оног, који ласкаље прима, јер ласкаље је ријетко кад без лажи. Ласкаље је врло тежак гријех кад хвали и кад одобрава какву ману; кад има какву црну намјеру: Сѣ дни моѧ полюбилъ Мірскія, сію тькѣ дамъ єѩженѣ, токмѡ кѣдѣ ми єсѣмена силы, и повєлѣй брани ГДни (1 цар. XVIII. 17). Тако је говорио Саул Давиду, а у исто вријеме смишљао, да га погуби.

Очитѹю, єкѣми, акѡ истинныхъ вси, и пѫти Бжію єнстинно ѹчиши, нєразлични ни ѿкомижи: не зрѣши бо на лицє человѣкомъ. (Мат. XXII. 16.) Тако ласкавим ријечима говорили су фарисеји Христу са црном и грјешном намером, да га каснје нападу и погубе. Ласкаље је особито тежак гријех, кад когод, код смртничке постеље тјеши болнога, успављујући га лажном надом, да није још вријеме, да прими причешће, пријатеље, родитеље, и да се у тој скрајњој погибељи измири са Богом и свијетом. Достасмо казали и доказали, да је оговараље најчешћи и најобичнији грјех; ал баш је због тога врло тежак. Не оговарајте дакле. Не будите брзоплета и лакопона језика, ни радозналих ушију. Браћо, не грјешите ни оговараљем, ни ласкаљем, ни

клеветањем, нити иједном врсти тог гадног гријеха. Једна је искра довољна, да разбукти страшни пожар. Баците камен у тиху воду, видићете како се све више и више разилазе колути и узбуркају читаву воду. Ману ближњег вашег, била она лажна или истинита, казаћете вашем пријатељу, ваш пријатељ другом пријатељу, од пријатеља до пријатеља, од уста до уста, од ува до ува, круг се све више шири и ко зна гдје ће се зауставити. Не оговарајте. Та је ватра одвећ жива, не распирујте ју. Та је вода доста мирна, не буркајте ју. Немилосрдно прогоните, као најгоре непријатеље друштвеног реда, као и ваше најљуће душмане, — лажове, оговарале, клеветнике и ласкавце, који маме у гријех, као Сирене на бродолом. Та је прича позната. Уликe бродећи по мору кроз најопаснија мјеста пуна клисура, откуд су се чули примамљиви гласови жена, које намамљиваху неразумне бродаре у пропаст, он је метнуо у уши себи и својим друговима воска и памука у уши, да их ти примамљиви гласови не заведу. Не оговарајте, не оцрњујте не клевећите, не слушајте такове. То је куга, чувајте се је. Имајте сажаљења према онима, који рђаво говоре о вама. Такови више товаре на душу себи него вама. Оче! Оче! повикало је ђаче манастирско, нешто је запалило житнице манастирске, све наше плодне горе, како ћемо живити без хране? Каква нас је несрећа задесила! Ал кажи, каква је тек несрећа задесила оног несретника, који је тај злочин починио, одговори добри отац! На којој је страни већа несрећа? Да л' на страни оног, који губи временно добро или онај који губи вјечито и најдрагоценије благо, душу своју. Одговорите, браћо, ви на то. Надам се, да ће ваш одговор бити праведан, да ће вам остати увијек на уму, као плод ове поуке. Амин.

По француском Јово Узелац парох.

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По **Михајловском** „Словару“ и другим изворима ради **Ст. С. Илић.**

(Наставак).

Т.

Тезоименїтї, тезоименитство — *исто, једнако име.* Долази од речи *тез* — једне, исто и *имя* — име.

Тѣплота — је загрејана вода, што се за време св. литургије пре причешћивања улева у потир и сједињава са св. крвљу Христовом. Вода се улева у пречисту крв Христову за спомен, да је из прободеног ребра Спаситељевог истекла крв и вода; топла вода пак улева се с тога, да би тајанствена крв била топла, пошто је и крв скоро заклане животиње топла. Пре него што свештеник улије топлоту у св. потир, он ју руком благослови и говори: **Благослоꙗенна тѣплота Свѧтыхъ Твоихъ.** Из ових речи сазнајемо, да је та топла вода символ друге, невидљиве топлоте, коју имају свештењи. А у чему се управо састоји та невидљива топлота, објашњава нам за тим ђакон или свештеник, када улевајући топлоту у потир говори — да је то **тѣплота вѣры, исполнь Дх҃а свѧтаго,** — што значи, да је топла, жива вера с којом смо дужни примати живо и животворно Тело и Крв Исуса Христа, благодатни дар светога Духа, који се под видом топлоте налева у свету чашу, да се тако заједно са светим дарима налије и на верне, који се причешћују ове свете тајне.

Трапеза — τράπεζα, *сто за обедовање, обед.* Ова се реч врло често употребљава у првом смислу, и у том смислу служи за назив св. престола, на који **Царь царствꙋющихъ и Господь Господствꙋющихъ прихоꙁдитъ заклатисѧ и датисѧ ихъ снѣдь вѣрнымъ.** По некада се и сами св. дари — Тело и Крв Христова — називају трапезом, као н. пр. у деветом ирмосу канона великога четвртка, у којем се пође: „**Странствїа кладычна и безсмертныꙗ трапезы, вѣрніи прїидите насладимсѧ.**“ — У другом смислу употребљава се реч трапеза у манастирима, где се трапезом назива оштја, за сву браћу скупа приређени обед односно вечера.

Требникъ или потребникъ. — Ова реч долази од именице *треба* т. ј. *нужда, потреба.* Будући да је човеку Хришћанину, у разним приликама живота, врло често потребна благодатна небесна помоћ и благослов Божји, свети оци су, за сваку потребу човека Хришћанина богомудро саставили молитву или читав чин (посљедовање.) Зборник тих молитава и посљедовања сачињава црквену књигу, која се назива *требником.* Садржина требника је разноврсна, као што су разноврсне духовне и телесне потребе наше. У њему ћемо наћи

молитве за жену породиљу; за давање имена новорођеном детету; за породиљу после четрдесетодневног очишћења; за дете које почиње књигу учити; опросну молитву после смрти; молитве — при осниваљу дома, при копању студенца, над усевом, над гумном; молитве — при себи у други дом, зарад очишћења оскврњеног сасуда, студенца; молитва над болесним, бесним и т. д. Осим тога у требнику су изложени обреди светих тајана: крштења, миропомазања, покајања, брака и јелеосвећења; опело над свештеницима, монасима, световњацима и децом; чин постриженља у монаштво и примање схиме; чинови освећења воде, Педесетнице и освећења храмова. Осим тога Требнику се придодаје навод из номоканона и календар.

У нашој цркви има два требника: *велики* и *мали*. Међу њима нема никакве битне разлике, већ само у броју молитава и посљедованља, јер док је велики требник зборник свију, у састав требника спадајућих молитава и посљедованља, дотле је мали, *извод* из овога, у којему се налазе најглавније молитве и посљедованља. Мали требник је изведен ради тога, да би га свештеници могли лакше уза се носити и да би га свака црква могла набавити, пошто је велики требник скупа књига. У храмовима нашим, у којима нема великог требника, недостатке малога требника попуњује т. з. **допоплительный требникъ**, који је изведен трудом протојереја Василија Николајевића пароха иришког, и у којему се садрже молитве и посљедованља, изваћена из великог требника, а којих у маломе требнику нема.

Трикирн и дикирн — су свештени сасуди — свећњаци — што се при архијерејском богослужењу употребљавају. Три свеће које горе на трикирима представљају нам св. Тројицу, а две свеће на дикирима представљају нам две природе у Исусу Христу.

Трипѣснецъ — је канон, који се не састоји из девет песама, већ само из три у славу пресвете Тројице. У сваком трипјеснецу увек мора бити 8. и 9. песма, а од првих седам песама, може бити ма која. Тако се у велики пост понедеоником на јутрењи поје трипјеснец, који се састоји из 1. 8. и 9. песме; вторником — 2. 8. 9; — средом — 3. 8. и 9; четвртком — 4. 8. и 9; петком — 5. 8. и 9; а суботом се поју **четиредѣсятница**, који се састоје из 6. 7. 8 и 9. песме Канон који се састоји само из две песме назива се **двопѣснецъ**; двојепјеснеци се поју само првих дана страсне седмице.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(На дан Сошествија св. Духа) Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић*, богослужио је први дан празника Сошествија св. Духа св. литургију у саборној цркви Карловачкој уз велику асистенцију. — Други дан празника служена је св. литургија под началством архимандрита Крушедолског иречас. г. *Анатолија Јанковића*.

(Радња архидијецезалних епархијских власти) *П. Конзисторија*, у седници својој од 28. марта (10. априла) о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, решила је, осим осталих, и ове предмете: — Узет је на знање извештај надлежног протопрезвитера, да је по налогу ове Конзисторије суспендовано пароха Ј. Л., у Л., те тамошњу парохију предао у привремену администрацију јеромонаху о. Д. Ј. — Узет је на знање извештај о суспензији пароха Д. П. у Г. и предаји тамошње епархије у администрацију јеромонаху о. А. П. — Жалба парохијског звања у селу Кр., којом се исто жали, да кр. котарска област неће да енергично поступа против конкубината, које је исто парохијско звање пријавило, уступљена је кр. жупанијској области с молбом, да иста област против конкубината издане одредбе подручним котарским областима ради строжијег вршења понови. — Пошто је овој Конзисторији пријављено да неки свештеници занемарују редовно плаћање државног пореза на парохијске сесије, једино кривицом кр. порезних уреда, јер су ови истеривање државних тражбина у своје време егзекутивним путем пропустили предузети, премда им је то наредбом кр. финанцијалног равнатељства од 17 октобра 1898 бр: 41374 наложено, умољено је исто равнатељство, да ону своју наредбу ради строжијег вршења подручним кр. порезним уредима поново у памет привести даде, како односне дуговине не би у будуће до толиких износа расле и на терет парохијских сесија падале. — Молба јеромонаха о. Германа Милошевића, којом моли епар-

хијску Конзисторију у Темишвару за превентај у тамошњу епархију и причињене једном од тамо подручних манастира, спроведена је истој Конзисторији на решење. — Поводом поднесених тужаба против суспендованог пароха у Л. јереја Ј. Л. одређена је против истога дисциплинарна истрага. — Узето је на знање најављење јеромонаха о. И. Ст. администратора парохије у Г. Т. на против њега учињену пријаву председника тамошње црквене општине. — Молба црквене општине у Босуту, да се од своје матице у Рачи у засебну парохију одели и засебног пароха имати може, подата је надлежном протопрезвитеру, са позивом, да у том предмету заинтересоване странке преслуша и све услове испита, под којима би се у Босуту самостална парохија основати могла и да ли би Рача, у случају оцепљења, свога пароха засебно из својих средстава или уз припомоћ из јерархијског фонда надржавати могла. — Осим тога решене су многи дисциплинарни и бракоразводни предмети.

(**У Богословији**) нашој ће се испити и биће завршени дана 9 јуна о. г. Дана 13 јуна школска година завршиће се благодареним молитвом Богу, после које ће се слушаоцима уручити сведоџбе о успеху.

(**Са Карловачке Гимназије**) У прошли петак одржан је у Карловачкој Гимназији са свих осам разреда испит из веронауке, под председништвом протопрезвитера Карловачкога *Јована Јеремића* као Конзисторијалнога повереника.

—

У Босни и Херцеговини.

(**Протојерej Стапко Жупански**). Његово Високопреосвештенство А. Е. и Митрополит Дабро-Босански господин *Николај Мандић* произвео је, у Рељевском храму св. Оца Николаја, 9 маја о. г. јереја и професора богословског училишта у Рељеву Станка Жупанског за протојереја, по претходној за то саизволи високопреосвештеног господина епископа темишварског *Никанора Поповића* као надлежнога новопроизведеном протојереју епископа.

(**У Богословији Рељевској**) отпочеће закључни овогодишњи испити 7 (20) јуна о. г. Благодарење одржаће се 15 (28) јуна, када ће бити и завршетак школске године и ученицима се сведоџбе раздати.

—

Разне белешке.

(**Београђани у Карловци**) На други дан Духовског празника, дођоше у Карловце, засебном лађом „Цар Никола II,“ 350 Београђана, чланова Београдске Грађанске Касине, из најугледнијих кругова Београдских. Присуствоваше св. литургији, уживајући у красном појању нашега гимназијског кора, комбинованога са Карловачким црквеним певачким друштвом, под управом г. Душана Котура. Очи браће наше из краљевине Србије са пијететом погледаху на присутнога у патријарашком столу св. патријарха *Георгија*. По свршеној литургији са страхопоштовањем приступаху браћа Београђани Његовој Светости да приме нафору и целивају свету десницу српскога Патријарха, а за тим учињене шпалир од црквених врата до ђакона у двор, те бурним усклицима Живео дочекаше Његову Светост на излазу на цркве и испратише Га до у сами двор. Председник, потпредседник са још двојицом чланова Касине били су примљени од Његове Светости, да у име свију својих сапутника учине Његовој Светости поклоњење и целивају свету десницу. Браћа Београђани су разгледали капелу дворску и све остале знаменитости у двору, за тим Богословију, Гимназију и Читаоницу, те заједнички ручали у једној овдашњој гостиони. После подне су се поклонили гробу Бранковом и положили на њ диван венац од природнога цвећа, а у вече 8 сахати, кренуше се својом лађом пут Београда, испраћени свирком и пуцањем праштја, те песмом и френетичким клицањем и братском љубављу многобројног грађанства Карловачког. Лађа Београдских путника беше дивно декорисана и при поласку осветљена небројним електричним разнобојним светиљкама.

Истога дана био је на Стражилову око гроба Бранкова многобројан Срби и Српкиња из разних крајева, да учине помен и да се поклоне гробу Песникову.

(**Почасни доктор филозофије**) Honoris causa — јуче, 25. маја приликом петстогодишње прославе своје Пољски универзитет у Кракову прогласио је г. Радована Košутића, лектора словенских језика и књижевности на Великој Школи, за свога почасног доктора филозофије. Осим других радова г. Košutић написао је и *Граматику пољског језика*, коју стручна критика Пољска убраја у једно од најбољих дела те врсте.

(**Катедра за немачки језик и књижевност на Великој Школи.**) Расписан је стечај за попуњење упражњене катедре за *немачки језик и књижевност* на Великој Школи. Сви који желе компетовати за ову катедру треба да се са својим сведоџбама пријаве министарству просвете и црквених послова најдаље *до краја месеца* јуна ове године. У својим пријавама ваља да означе за коју се врсту наставника јављају, према чл. X закона о наменама и допунама у закону о устројству Велике Школе, од 22. октобра 1896. године.

(**Оскудица у наставницима народних школа.**) У угарским основним школама осећа се велика оскудица у учитељима. По извештајима кр. угарског министарства просвете, у Угарској је потребно 300 учитеља да се одрже ове школе које већ постоје, а министарство има само 90 учитељских кандидата.

(**Црквене школе у Русији.**) У Русији је готово целокупна основна настава поверена цркви и свештеним лицима, а врховни надзор на свима црквеним школама врши Синод преко обер-прокурора. Да би се видела раширеност ових школа, те и њихов утицај на ширење писмености у Русији и народно просвећивање у опште, износимо неке статистичке податке о овим школама. 1. јануара 1898. године било је у Русији 38.475 црквених школа, и у њима је било 1,338.598 ученика. Од ових школа било их је 2.663, које нису биле сталне, већ су, према приликама и потреби премештане из места у место. У црквеним школама су наставници махом свештена лица (свештеници, ђакони и „псаломшчица“); тек у неким школама има међу наставницима и световних људи. Тако је у 1895. години у овим школама било од 12.812 наставника: 11.469 свештеника, 549 ђакона, 170 псаломшчика и 624 световњака. На издржавање црквених школа дају: држава, црква и поједина места, у којима су школе. Државна је помоћ знатна. До јуна 1895. године ова је помоћ износила 3,279.145 рубаља годишње, тада је повећана с 175.500 рубаља а у мају 1897. године увећана је још са 1,500.000 рубаља, те је тако помоћ министарства просвете овим школама износила у почетку 1898. године 4,954.645 рубаља годишње. Кад се овоме дода помоћ на добротворног фонда Св. Синода и министарства народне привреде, онда је укупна државна помоћ на ове школе износила у почетку 1898. године 5,612.487 рубаља. Од стране цркве издата је у 1897. години на ове школе такође знатна сума; тако су цркве дале 588.344 рубље, манастири 118.991 рубљу, црквена братства 47.365 рубаља, разне црквене милеје 31.369 рубаља, парохијске управе 132.866 рубаља, разна духовна лица 110.354 рубље, и поклоњене плате наставника свештеног реда износе 230.905 рубаља. Сем тога у тој је години издато на ове школе: из губернијских прихода 348.505 рубаља, од градских општина 94.131 рубља, од сеоских општина 1,151.481 рубља, од разних добротвора 498.383 рубље, од капитала 90.459 и од других прилога 191.092 рубље. У овим школама уче сем православних и деца других вера. Тако је 1. јануара 1898. год. у њима било: 10.097 ученика, чији су родитељи расколници, 1326 ученика од родитеља секташа, 13.812 ученика римокатолика и протестаната и 2.460 ученика мојсијеваца и мухамеданаца.

Исказ добровољних прилога за оправку српске православе цркве у Локу, у епархији бачкој.

1. **Будимпешта.** По *200 круна*: високо кр. угарско министарство просвете. свега **200 круна**.

2. **Нови Сад.** По *100 круна*: фонд епархије бачке; српска православна црквено-школска општина. — Скупно Ђорђе Велић парох а приложише: по *10 круна*: Његово Високопреосвештенство Г. епископ бачки Митрофан Шевић, Милан Ћирић прота; по *4 круне*: Ђорђе Велић парох, Стеван Ђурковић конзисторијални бележник; по *3 круне*: Паја Георгијевић апотекар; по *2 круне*: Вељко Миросављевић парох, Јован Вујић протопрезвитерски капелан, Милан Зурковић Милојевић парох станишићки, Георгије Николић јеромонах, Никанор Чобановић јеромонах, Александар Јорговић; по *1 круну*: Никола Мидић сврш. богослов. — Скупно Жарко Обренов а приложише: по *25 круна*: Централни кредитни завод; по *20 круна*: српска задруга за међусобно помагање и штедњу; по *10 круна*: Матица Српска, удова Алексић Мајна, Јован Т. Чавић, удова Димовић, српска честичарска кредитна задруга, Дунђерски; по *8 круна*: српска женска задруга; по *5 круна*: Бока Радосављевић, др. Илија Вучетић, др. Милан Давидовац, Уредништво „Заставе“, Уредништво „Бранике“; по *4 круне*: Арса Пајевић, Браћа М. Поповић, Хаџи Гавра Плавшић, др. М. Полит Десанчић, Сава Стојковић гостионичар, Ђорђе Ивковић, Пера Павловић, Милош Мијатовић, Мара Кондороши, Гавра Мијатовић; по *3 круне*: Влада Крецулов, удова М. Д. Јовановић; по *2 круне*: Мита Кода, Софија Адамовић, Аријањевић, Ј. Томић, Стојановић-Радовановић, др. Милан Ћирић, Ђ. Вукићевић, Романовић, Светозар Миловановић, Петар Матић, Васа Пушибрк, Ангелина Георгијевић, Ј. Д., Паја Ђурчић, Мита Јефтић, Бока Обрадовић, Пера Ракић, Стеван Поповић Пецића, др. Павле Јанковић, Катица Новић, Милан Винокић, Јулка Радовановић, Алекса Вулко, др. Теодор Мандић, др. Т. Гавански, Сима Марковић, Јован Јерковић, Јован Мушкан, Марко П. Шишић, Ј. Матић, С. Љубића, Тима Јерковић, Душан Тапавица, Јован Сремчевић, Ана Кембер; по *1 круну*: Аркадије Варађанин, Коста Лера, М. Ђорђевић, др. А. Кода, др. Ђ. Дера, др. Ј. Велимировић,

Милан Т. Јованович, Јован Јасић, М. Ивошевић, Милош Жикић, Сава Стојковић економ, Младен Максимовић, Петар Маркуш, Тоша Николић, Велимир Дракулић, Стеван Миловац, Софија Шилић, Филип Михајловић, Н. Н., Лепка удова Стојковић, Никола Продановић, Ђока Пушић, Браћа Мирилов, Н. Н., Могин, Б. Поповић, Ђока Сланкаменац, Тодор Савић; Дафина Димитријевић, Ј. Лугумерска, Софија Наудовић, Ања Поповић, Миливој Рунић, Д. Миљковић, К. Миловановић; по *60 филера*: Васа Петровић, Гавра Иванчевић, Фемка Николић; по *50 филера*: Јовановић; по *40 филера*: Милан Ђирић касапин, М. Манојловић. — Свега **536 круна и 10 филера**.

3. **Суботица.** По *10 круна*: срп. прав. црквена општина, М. Радић рођ. Сарајлић, Јоца Т. Радић. — Свега **30 круна**.

4. **Турија.** По *60 круна*: срп. прав. црквена општина. — Свега **60 круна.**

5. **Сентомаш.** По *50 круна*: срп. прав. црквена општина, заклада Васе пл. Николића. — Свега **100 круна.**

6. **Стари Сивац.** По *20 круна*: српска прав. црквена општина. — Свега **20. круна**

7. **Вилово.** По *20 круна*: срп. прав. црквена општина. — Свега **20 круна.**

8. **Стари Сланар.** По *40 круна*: срп. прав. црквена општина. — Свега **40 круна.**

9. **Фелдвараш.** По *20 круна*: срп. прав. црквена општина. — Скупио Ђорђе Гајчиновић а приложише: по *2 круне*: Милош Стојић земљедилац, Васа Војновић и супруга Софија; по *1 круну*: Sirovizsa Márton кнез, Ања Продановић благајник, Јоца Војновић земљедилац, Б. Поповић, Мита Марков земљедилац; Стеван кнежевић земљедилац; по *80 филера*: Милан Косовац; по *60 филера*: Тоша Чавић земљедилац; по *40 филера*: Неца Харшкнез, Марко Белејац старији, Игњац Офнер, Јока Чавић земљедила, Мита Ердељан земљедилац, Лаза Хејанов, Ђорђе Гајчиновић; по *20 филера*: Груја Војновић, Налаг István. — Свега **35 круна и 60 филера.**

10. **В. Петрово Село.** По *10 круна*: срп. прав. црквена општина. — Свега **10 круна.**

11. **Гардиновци.** По *40 круна*: срп. прав. црквеној општини. — Свега **40 круна.**

12. **Кађ.** По *100 круна*: срп. прав. црквена општина. — Скупила политична општина а приложише: по *20 круна*: политична општина; по *2 круне*: Szaich Gyula jegyző, Василије Вуковић, парох; по *1 круну*: Божидар Лазић учитељ, Јован Николић учитељ; Панта Шовљански, Пера Јосић, Ђура Владисављевић, Michael Rosp Fleischhauermeister, Паја Стојић, Jakob Müller, Ђока Страјић; по *80 филера*: Максим Добановачки; по *40 филера*: Мита Боришев, Leonhardt Jakob, Franz Renner, Љубица Паришов, Неца Дражић, Алимпије Богданов, Ема Недељковић, Васа Добановачки, Стеван Бугарчић, Сава Марић; по *20 филера*: Ђока Путник ковач, Аврам Савин, Гавра Максић. — Свега **138 круна и 40 филера.**

13. **Кула.** Поглавари политичне општине међу собом скупише прилоге у своти **12 круна 50 фил.**

14. **Стари Кер.** По *4 круне*: политична општина. — Свега **4 круне.**

15. **Рибница.** Скупила политична општина а приложише: по *2 круне*: Grosser Géza, Стеван Влајков учитељ; по *1 круну*: Mihajlov György, Јован В. Пуни. Куман П. Јанковић, Глиша Селаков, Јован Проданов старији. Мара Михајлов, Мирко Влајков, Иса Ивков, Никола Мирков, Младен Влајков; по *40 фил.*: Георгије Човорак. Свега **14 круна 40 фил.**

16. **Сбровац.** Скупила политична општина а приложише: по *2 круне*: Никола Теодеровић, Mallin Károly; по *50 филера*: Младен Ђуровшевић; по *40 филера*: Мија Недељков, Миливој Јокић, Стеван Антић, Милица Крстић, Јован Теофанов; по *30 филера*: Никола Радовић; по *20 филера*: Fischer Nándor, Ђока Петровић, Јован Антић, Stocker Bálint, Јоца Стојшић, Младен Стојшић, Милош Стојанов, Милован Вукојев, Иса Гајић, Влада Јовин, Њака Коларов, Сава Попов, Милош Чоранов, Добреи Крстић, Јован Ињољчин, Стеван Данилов, Момчило Николић, Јован Крстић, Максим Вукојев, Андрија Темеринац, Рада Радивојков, Веселин Коледин, Максим Крстић, Петар Радивојков, Коста Јатић, Вељa Љубојев, Младен Петровић, Рада Стефановић, Спиридон Јокић, Рада Песић, Ђока Николић, Панта Петровић, Веселин Петровић, Петар Дуједам, Славуј Дуједам, Младен Јовић, Милош Јатић, Лазар Антић; по *14 филера*: Душан Рељин, Сима Рељин; по *10 филера*: Милан Радивојков, Јованка Гаић, Ненад Недељков, Светозар Крстић, Стеван Петровић, Мита Крстић, Милош Јатић, Спаја Јовин, Љубишко Радованов, Рада Крстић, Милош Мишков. — Свега **16 круна 58 филера.**

17. **Баја.** Скупио парох Милутин Григоријевић а приложише: по *2 круне*: Милутин Григоријевић парох, Милан Јовановић тргован; по *1 круну*: Сава Глибоњски учитељ. — Свега **5. круна.**

18. **Ђурђево.** По *30 круна*: срп. прав. црквена општина. — Свега **30 круна.**

19. **Стари Врбас.** Скупила политична општина свега **8 круна.**

20. **Сегедин.** Чланови црквеног одбора срп. прав. црквене општине скупише међу собом свега **13 круна.**

21. **Лок.** Скупио Жарко Обреновић а приложише: по *16 круна:* Кузман и Софија Квајић, Јован и Софија Квајић, Игњат Мићин, Стеван Темеринац; по *8 круна:* Сагмајстер Јанош; по *6 круна:* Сава Прекајац; по *4 круне:* Стеван Бозеџан, Стеван Очућа; по *3 круне:* Новак Атанацков; по *2 круне:* Илија Васић, Паја Чурчић, Вуја Очућа, Андрија Мариић, Стевка Марић, Андрија Квајић, Сава Петровић, Каменко Чура, Димитрије Ковачевић парох гардиновачки, Рада Марковић из Гардиноваца, Наталија Суботић из Плочице, Миливој Степанов из Тителя, Александар Мисубиновић парох из Плочице; по *1 круну:* Дамјан Радосављев, Коста Петровић, Рада Видић, Бока Васић, Игњат Марићић, Максим Цветковић, Максим Васић, Данило Томић, Милан Крестић ђак из Тителя, Душан Димитријевић из Плочице. — Исти скупљач у име добровољних прилога скупљених на вечерњој забави у Локу света 19 круна. — Свега **120 круна.**

22. **Стари Бечеј.** По *50 круна:* срп. прав. црквена општина. — Свега **50 круна.**

23. **Жабаљ.** По *26 круна:* Марко Узелац и жена му Ката земљеделци приликом епископске посете у њихову дому. — Свега **26 круна.**

24. **Чуруг.** По *100 круна:* срп. прав. црквена општина. — Свега **100 круна.**

25. **Мошорин.** По *40 круна:* политична општина. — Свега **40 круна.**

26. **Мохол.** По *20 круна;* срп. прав. црквена општина. — Свега **20 круна.**

27. **Сента.** По *10 круна:* срп. прав. црквена општина. — Свега **10 круна.**

Укупно до сад скупљено **1699 кр. 58 фил.**

У Новом Саду, 25 Маја (7 Јуна) 1900.

Управа епархије бачке.

Јавна благодарност.

Дана 11. маја т. г. даровано је ово светој задужбини храма свете и преподобне мајке Параскеве два дара и то: гђа Марија Ичко из Добановаца једну врло лепу од финог штофа *вавесу* на двери, за своју успомену и њезине цијеле фамилије; исто тако даровала је гђа Катарина Ђурић удата Пачета из Мостара један и врло леп простирач на налоњу од црвеног плиша.

Братство ове свете обитељи најављује овим своју највећу благодарност и жеље дароватељкама сваку срећу и Божји благослов.

У Манастиру Фенеку 11 маја 1900.

Братство Манастира Фенека.

Књижевне вести.

БРАНКОВО КОЛО

ЗА

ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК

ПАЈА МАРКОВИЋ АДАМОВ

VI. год.	У Срем. Карловцима	бр. 19.

САДРЖАЈ:

Алекса Шантић: Горштак. (Песма) — Пера С. Талетов. Први удар: — Свет. Ђоровић: Мркоњић. (Новела) 7. — А Марлински (А. А. Бестужев): Амалат-Бек. 4. — Љуб. Јовановић: О Босни с почетка VII. до средине XII. века. (Из расправе „Историјска судбина Босне и Херцеговине). (Крај). — Ст. Поповић: Пропаст света. — Ковчежић: Позориште и уметност. — Просветни и друштвени гласник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 408/313. ex 1900. 52 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњену парохију V. разреда у Попинцима. Компетенти нека своје прописно инструјиране молбенице до конца месеца јуна по ст. о. г. надлежним путем овој конзисторији поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 25. маја (7. јуна) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 304, 322, 337, 432, 483/269 ex 1900. 52 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњену парохију IV. разреда у Негославци-Ороли̋ну. Прописно иструјисане молбенице имају се до конца месеца јуна о. г. по стар. надлежним путем конзисторији поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 25. маја (7. јуна) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 453/312 ех 1900. 51 1—3

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију I. разреда у Буђановцима. Компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице овој конзисторији до конца месеца јуна о. г. по ст. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 25. маја (7. јуна) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. ЕК. 47. ех 1900 43 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију III. разреда у Доњанима, протопрезвитерата илинђког.

Рок је компетовању до 7. (20.) јунија 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 27. априла 1900.

Михаил
епископ.

СТЕЧАЈ. 48 1—6

На основу одобрења Сл. епарх. шк. Одбора Бачког од 29. марта (11. априла) 1900. бр. Е. III. О. 128/зап. ех 1900. расписује се стечај на упражњено учитељско место на срп. вероисповедној осн. школи у Дероња. Плата је 600 круна на годину, 6 катастралних јутара земље, на коју је учитељ дужан државну порезу и еквивалент плаћати, даље слободан врло леп стан с баштом и 2 хвата дрва.

Дужности учитеља прописане су шк. Уредбом од 1872. год. — Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви за левом певницом појати и децу цркв. појању обучавати.

Рок стечају траје до св. Илије о. г. када ће се и избор обавити. Молбенице се имају на потписани одбор упутити. —

Из седнице шк. одбора држане 28. маја 1900. у Дероња.

Школски одбор.

СТЕЧАЈ. 49 1—3

На салашкој школи у Ади остало је упражњено учитељско место, на које се овим расписује стечај.

Са овим местом скопчана је ова плата:

1.) У готовом новцу . . . . . 600 К. — пот.
2.) На огрев . . . . . 100 К. — пот.
3.) Оправку полупаних прозора 5 К. — пот.
4.) 3 ланца оране земље, на коју општина порез плаћа, а за коју учитељ свагда може добити 200 К. — пот.
5.) Пошто нешто фали од три ланца — то учитељ добија у име отштете . . . . . 29 К. 20 пот.
6.) У школској згради удобан стан и башту.

Плату добија у месечним оброцима у напред из општинске благајне.

Дужности су „Уредбом“ прописане.

Компетовати могу само оспособљени учитељи.

Рок стечају св. Илија о. г.

Из седнице школ. Одбора држане у Ади 27-ог маја 1900 г.

Ђура Акшамовић
перовођа.

Шандор Стричевић
председник шк. одбора.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 50 1—1

На основу закључка месне црквене скупштине од 25. марта (7. априла) Бр. 44. ех 1900., а усљед одобрења Сл. Епарх. Админ. Одбора бачког од 15. (28.) маја Бр. АО. 1094/403 овим се расписује јавна усмена дражба на мањак ради кречења св. храма, св. Савског дома и оправке и кречење портанске ограде, која ће се дана *11. (24.) јуна* о. г. у 3 сата после подне у св. Савском дому одржати.

Поједине радње су овако процењене:

I. Кречење торња масном бојом, а сва црква споља белом бојом као и све потребне зидарске оправке на њој споља . . . . . 1520 кр.

II. Кречење споља и изнутра св. Савског дома и све потребне зидарске оправке на истом . . . . . 260 кр.

III. Лимарски посао на св. Савском дому . . . . . 72 кр.

IV. Оправка и кречење портанске ограде . . . . . 51 кр.

Укупно 1903 кр.

Сваки дражбовател пре започете дражбе дужан је положити 10% јамчевине.

Прорачун и сви даљи услови могу се сваки дан од 10—12 сати пре подне у св. Савском дому разгледати.

Општина задржава себи право, поверења према дражбовательима.

У Молу 31. маја (13. јуна) 1900.

Лазар Николајевић
црквени перовођа

Јоца Ковачић
председник

СТЕЧАЈ. 45 3—3

Смрћу учитеља Тоше Ракића упражњено је учитељско место на шесторазредној основној мушкој школи у Ст. Паланци (Ó Palánka, B. B. megye).

Са истим местом скопчана је ова плата:

1.) У готовини . . . . . 800 круна
2.) У име станарине . . . . . 160 „
3.) У име поотворне школе кад буде пареду . . . . . 80 „
4.) У име свога огрева . . . . 40 „
5.) $9\frac{672}{1000}$ □° прве класе ораће земље у једном комаду.
6.) 5643 □° прве класе ораће пашњачке земље.
7.) Једну башчу ван села.
8.) Од укопа — где буде позван — парадног 4 круне, а од обичног 2 круне.

Осим те плате уживаће у своје време и петогодишње доплатке.

На сву земљу плаћа учитељ државну порезу, еквивалент и друмарину.

Дужности су шк. уредбом од 1872. г. прописане, а осим тога дужан је учитељ у цркви за једном певницом бесплатно појати и децу појању обучавати.

Изабрани ће учитељ држати наставу у оним разредима, које му м. шк. одбор према потреби додељивао буде.

Приметити је, да је горња учитељска земља за прошлу економску годину падата под закуп за своту од 624 круне.

Рок је стечају Петров-дан ове 1900. год.

Из седнице м. шк. одбора српских основних вероисповедних школа ст. паланачких, која је држана 12. (25.) маја 1900 г. у Ст. Паланци.

Константин Јанковић
перовођа

Сава Поповић
предс. шк. одбора.

С. О. 3642. ех 1900. 47 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног писарског места код овомитрополијских највиших звања са годишњом платом од 1200 круна и станарином од 200 круна овим се расписује стечај.

Срби православне вере, који желе получити ово писарско место, ваља своје уредно инструисане и својеручно написане молбенице председништву срп. прав. нар. црк. саборског одбора да поднесу најдаље до 12. (25.) јуна 1900. године уклучно.

Напомиње се, да се захтева, да дотично лице има са свим читак и леп рукопис, уз то да је потпуно способно да тачно преписује српске, мађарске и немачке саставе. Уз молбу се услед тога има приложити и по петнаест редаља рукописа на сваком од горњих језика увида и оцене ради.

У Карловцима 23. маја (5. јуна) 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. црк. саборског одбора.

Бр. ЕК. 50. ех 1900. 44 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда, у Двору, протопрезвитерата костајничког.

Рок компетовању траје до 7. (20.) јунија 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 27. априла 1900.

Михаил
епископ.

Ад К 288, 304, 329, 341. ех 1900. 46 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњених парохијских места: у Модошу IV. плаћевног разреда, у Нађфали и Чоки VI. плаћевног разреда, као и ради попуњења упражњеног места протопрезвитератског капелана у Вел. Бечкереку с 400 фор. годишње плате и 150 фор. годишњег полусесијоналног еквивалента расписује се овим стечај с пријавним роком до 19 јуна (2. јула) 1900. године путем односних предпостављених власти.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 23. маја (5. јуна). 1900. године.

Потпредседник:
Исак Дошен
Архимандрит.

„Српски Сион“ излази свако недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 288.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 24.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

САГЛАСНО СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: **Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.**

УРЕДНИК: **Протопрезвитер Јован Јеремић.**

У Ср. Карловцима у недељу 11. јуна 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство, господин *Лукијан Богдановић* епископ Будимски, благоизволео је, дана 18. (31.) маја о. г., јеромонаха и управитеља манастира Грабовца Адријана Станишића у Будиму произвести за игумана.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Посланица Патријараха Источно-Католичке Цркве

О ПРАВОСЛАВНОЈ ВЈЕРИ.

С руског превео **Ст. Русић.**

(Свршетак.)

Њекоја питања и одговори на њих.

Питање 3. Како треба мислити о светим Иконама и о поштовању Светих?

Одговор. У колико има Светих, и у колико их Католичка Црква признаје за заступнике: то их према томе ми и поштујемо, као другове Божије, који се моле за нас пред Богом свију твари. Али наше је поштовање Светих двојако: једно се односи на Матер Бога Слова, Коју поштујемо више, него-ли рабу Божију; у колико Богородица, ма да је заиста раба Једнога Бога, ал она је и Мати, Која је родила по тијелу Једнога од Тројице. Зато ју и већма величамо без сравњења свију Анђела и Светих, и исказујемо јој поштовање веће, него што приличи раби Божијој. Друге врсте поштовање, које приличи слугама Божјим, односи се на Свете Анђеле, Апостоле, Пророке, Мученике, и у опће на све Свете. Осим тога поштујемо дрво часнога и животворнога Крста, на којем је наш Спаситељ страдао за спасење свијета, слику животворног Крста, Витлејемске јасле, кроз које смо ми избављени из таме незнања, Голготско мјесто, живоносни Гроб и остала света мјеста, исто тако Свето Јеванђеље, свећене сасудове, у којима се спрема бескрвна Жртва; Свете штујемо и славимо свакогодишњим споменима, народним свечаностима, подизањем светих храмова и приносима. Још се клањамо иконама Господа нашег Исуса Христа, Пресвете Богородице и свију Светих; ове иконе поштујемо и цјеливамо, а тако исто и слике Светих Анђела, како су се они јављали њекојим Патријарсима и Проро-

цима; сликамо и Пресветога Духа онако, како се Он јавио у виду голуба. Ако нам пак неки, поради поштовања светих икона, пребацују идолопоклонство, то ми тако пребацивање сматрамо за ташто и бесмислено; јер ми никоме другоме не служимо, већ само једноме у Тројици Богу. Свете пак поштујемо на два начина. Прво, с обзиром на Бога, јер ради Њега уважавамо Свете; друго, с обзиром на саме Свете, у колико су они живе слике Божје. Уз то, поштујући Свете, као слуге Божје, поштујемо свете иконе преносно, — односећи поштовање првообразима: јер ко се клања икони, тај се кроз икону клања првообразу (ономе, кога та икона приказује); тако да се никако не смије дијелити поштовање иконе од поштовања онога што је на њој насликано, већ и једно и друго остаје у јединству, као што је част, која се исказује царском посланику, нераздјељива са чашћу, која се исказује самом Цару.

Она мјеста, која узимају противници из Писма за потврду своје бесмислености, не користе им толико, колико они мисле; напротив, она се сасвим слажу с нашим мишљењем. Јер, читајући Божанствено Писмо, ми испитујемо вријеме, лице, примјере и узроке. Па ако зато нађемо, да један те исти Бог на једном мјесту говори: **не сотвори себѣ кумира, ни подобія, да не поклонишися, ниже послужиши имъ**, а на другом мјесту заповиједа да се направе Херувими, и ако уз то видимо у храму направљена изображења волова и лавова: то све ми нећемо схватити сујевјерно (јер сујевјерје није вјера); већ, као што смо казали, узимајући у обзир вријеме и друге прилике, долазимо до правилног разумијевања. Ријечи: **не сотвори себѣ кумира или подобія**, по нашем разумијевању, значе то исто, што и ријечи: не клањај се туђим боговима, не служи идолима. — И тако ће од Цркве сачувани, од времена Апостолских, обичај клањати се светим иконама, и служба, која припада једноме Богу, остати неприкосновени, и Бог неће протусловити Својим ријечима. А што се противници наши позивају на свете Оце, који тобоже говоре, да је непристојно клањати се иконама: то нас још више заштићавају ови свети мужеви, пошто они у својим расправама устају против оних, који светим иконама исказују поштовање Божанско, или уносе у храмове слике покојних својих рођака; такве поклонике они анатемишу, али не поричу правилно поштовање Светих и светих икона, часнога Крста и свега горе споменутога. А да су се свете иконе још од Апостолских времена употребљавале у храмовима, и да су им се вјерни клањали, о томе нам многа свједоче, с којима заједно и свети 7. Васељенски Сабор изобличава свако јеретичко исмијавање светиње.

Пошто овај Сабор на врло јасан начин даје разумјети, како се треба клањати светим иконама, кад проклиње и одлучује оне, који исказују иконама поштовање Божанско, или који називају православне, који се клањају иконама, идолопоклоницима: то и ми с њим заједно предајемо анатеми оне, који исказују или Светоме, или Анђелу, или икони, или Крсту, или светим моћима, или свећеним сасудима, или Јеванђељу, или чему другоме што је горе на небу, и што је на земљи и у мору, онаку част, каква приличи једноме у Тројици Богу. Исто тако анатемишемо и оне, који поштовање икона називају иконослужењем и зато им се не клањају, не поштују Крст и Свете, као што је заповиједила Црква. Ми се клањамо Светима, и светим иконама онако, како смо казали, и сликамо их за украшавање храмова, да би оне служиле неученима место књига, и да би их побудиле на подражавање врлинама Светих и сјећању на њих, да би приномогле на умножавању љубави, да бдију и да сваки дан призивају Господа, као Владику и Оца, а Свете — као слуге Његове, помоћнике и посреднике наше.

Али јеретици осуђују и саму молитву благочастивих к Богу, и ми не разумијемо, зашто они по највише поричу молитву монаха. Ми смо напротив увјерени, да је молитва разговор с Богом, мољење пристојних добара од Бога, од Кога се надамо да ћемо их добити; она је узношење к Богу, благочастиво, управљено Богу расположење; тражење у мислима небеснога; лијечење свете душе, пријатно Богу служење, знак кајања и тврдог уздања. Она се врши или у самом уму, или у уму и у устима. У вријеме молитве ми гледамо доброту и милост Божју, осјећамо своју недостојност, испуњавамо се чувством благодарности, завјетујемо се да ћемо у напријед бити Богу покорни. Молитва кријепи вјеру и наду, учи трпљењу, испуњавању заповиједи и особито

мољењу небесних добара; она рађа многе плодове, које би било излишно набрајати; свршава се у свако доба, или у усправном положају тијела, или са клечањем. Тако је велика корист од молитве, да она саставља храну и живот душе. Све се ово, што је речено, оснива на Светом Писму, и онај, који тражи доказе за то, сличан је безумнику или слијепцу, који у по јаснога дана сумња у свјетлост сунчану. Илак јеретици, у жељи да оповргну све, што је Христос заповједио, дотакли су се и молитве. У осталом, стидећи се тако јавно откривати своје безбожтво, они не одбацују молитву уопће, већ зато устају против молитава монашких, и то чине с том намјером, да пробуде у простодушнима мржњу према монасима, да их прикажу као људе несносне, и шта више непаљале, и који уважају новотарије, да не би нико пожелио да се од њих поучи у догматима благочастиве и православне Вјере. Јер је непријатељ брз на зло, и искусан у дјелима сујете; зато и привржењаци његови (какви су заиста ови јеретици) немају воље да се са толиком ревношћу баве дјелима благочашћа, с коликом се стремоглављују у бездан зала, и бацају у таква мјеста, на која Господ и не гледа.

Послије тога треба упитати јеретике: што ће они рећи о молитвама монаха? Ако јеретици докажу, да су монаси нешто противно православном благочашћу хришћанском: то ћемо се и ми сложити с њима, и монахе нећемо називати не само монасима, већ ни хришћанима. Ако пак монаси, са потпуном заборавношћу о себи, проповиједају славу и чудеса Божија, непрестано и у свако вријеме, колико је то могуће, прослављају величанство Божије у пјесмама и славословијама, пјевајући ријечи Писма, или набрајући химне из Писма, или састављајући своје, сагласне са Писмом: то монаси, по нашем мишљењу, испуњавају дјело Апостолско, Пророчко, или боље, дјело Божје. Зато и ми, кад појмо утјешне пјесме из Тријода и Минеја, не чинимо ништа таквога, што не би приличило хришћанима: зато што све ове књиге садрже здраво и истинито Богословље и састоје се из пјесама или изабраних из Светога Писма, или састављених по надахнућу Духа, тако да су нашим пјесмама само ријечи друге, него-ли у Писму; а управо ми појимо то исто, што је у Писму, само другим ријечима. Ради потпунога увјерења о томе, да су наше пјесме састављене из ријечи Писма, ми у сваки, тако названи, тропар мећемо стих Писма. Ако пак ми послије читамо и молитве, састављене од старих Отаца: то нека нам кажу јеретици, што су они примјетили Богохулног и безбожног код ових Отаца? Тада ћемо и ми заједно с јеретицима устати против њих. Ако пак јеретици покажу још на свакидашњу и непрестану молитву; — то какво је зло од такве молитве и за њих и за нас? Нека се они противе (као што се у ствари и противе) Христу. Који је рекао причу о неправедном судији баш за то, да би увјерио о пријекој потреби непрестане молитве, Који је учио, да бдијемо и да се молимо, да би избјегли напасти и стали пред Сина човјечијег; нека се противе ријечима апостола Павла (у посланици Солуњанима гл. V.) и многим другим ијестима Писма. Не сматрамо за потребно, да се обраћамо свједочанствима других Божанствених учитеља Католичке Цркве, колико их је год било од времена Христових до нас: јер да се осрамоте јеретици, довољно је и то, да покажемо на непрестану молитву Патријараха, Апостола и Пророка.

И тако, ако монаси подражавају Апостолима, Пророцима, светим Оцима и Праоцима Самога Христа; то је очевидно, да су молитве плодови дарова Духа Светога. Што се тиче јеретика, који измишљавају псовке на Бога и на све Божанско, изврћући, кварећи и вријеђајући Свето Писмо; то су њихове измишлотине мудровања и измишљања ђавола. Ништава је и та тврдња, као да Црква не може прописати уздржање од јела без принуђења и насиља. Јер Црква је савим добро поступила, установивши са свом пажњом, ради умртвљења тијела и страсти, молитву и пост, чијим су се чуварчма и узорима показали сва Свети, и посредством којих се непријатељ наш ђаво, уз помоћ више благодати руши са свима својима војскама и силама, и благочастивима се овај пут удобно свршава. На тај начин Васељенска Црква, проничући у све ово, не принуђава, не чини насиља, већ признаје, сваљерује, поучава ономе, што је у Писму, и убјеђује силом Духа.

У Цариграду мјесеца Септембра 1723 године од Рођења Христова.

Јеремија, по милости Божјој, Архијепископ Ца-

ригадски, Ново-Римски, и Васељенски Патријарх, потписао својом руком, и свједочим, и исповиједам, да је ово Православна Вјера наше Христове, Апостолске, Католичке и Источне Цркве.

Атанасије, по милости Божјој, Патријарх великога града Божијег Антиохије, својом руком потписао, и свједочим и тврдим и исповиједам, да је ово Православна Вјера наше Христове, Апостолске, Католичке и Источне Цркве.

Хризант, по милости Божјој, Патријарх Светога града Јерусалима, својом руком потписао, и свједочим и исповиједам, да је ово Православна Вјера наше Христове, Апостолске, Католичке и Источне Цркве.

Калиник Ираклијски, својом руком потписао, слажући се срцем и устима са горе споменутим Светим Патријарсима, што ћу и исповиједати до посљедњег мог часа.

Антоније Кизикијски, исповиједам, да је ово Вјера Католичке Источне Цркве.

Пајсије Никомидијски, својом руком потписао и исповиједам, да је ово Вјера Католичке Источне Цркве.

Герасим Никејски, својом руком потписао и исповиједам, да је ово учење Католичке и Источне Цркве.

Пахомије Халкидонски, својом руком потписао, и исповиједам и свједочим, да је ово учење Католичке и Источне Цркве.

Игнатије Тесалоникијски, својом руком потписао, и исповиједам и свједочим, да је ово учење Васељенске и Источне Цркве.

Антим Филипопољски, својом руком потписао, исповиједајући и свједочећи, да је ово учење Католичке и Источне Цркве.

Калиник Варнески, својом руком потписао, и исповиједам и свједочим, да је ово учење Католичке и Источне Цркве.

О делима св. Апостола.

Експортација **Стевана Ђурковића**, прочитана слушаоцима горње гимназије Карловачке на Томину недељу 1859. године.

Прва ова недеља по Васкресењу посвећена је спомену једнога од ученика Господњих — спомену св. апостола Томе.

О животу његовом врло је мало, што знамо.

Осим догађаја у данашњем Јеванђељу познато нам је тек толико, да је он проповедао Јеванђеље варварским народима у Партији, Индији и оближњим острвима, и да је истинитост проповеди своје посведочио мученичком смрћу, што му спремише на нову науку суревњиви брамини индијски.

На у оскудици података о животу данашњега светитеља, а у намери, да спомену његовом достојну пошту одамо, учинимо један мален пут, те у мислима својим пређимо живот и дела свију Христових ученика. Јер мислим, да у друштву са његовим сатрудбеницима моћи ћемо боље схватити апостола Тому и да ћемо величину Његову најбоље упознати у заједничком деловању апостолском.

На путу томе ваљаће нам упознати се: 1.) са апостолима пре позива Христова, 2.) са апостолима као ученицима Христовим, 3.) са делима њиховим по вазнесењу Христовом, и 4.) са важнијим плодовима њихове делатности.

Но још пре него што ћемо прећи на главне те задатке наше, потребно ће бити, да укратко упознамо околности времена и места, у којима су апостоли живели и делатност своју развијали.

* * *

Свакоме је познато, да се хришћански живот на развалинама незнабоштва и Јудејства развио, па зато ћемо посебце говорити о тим историјским основима Хришћанства.

Највеће две противности у животу човечанства јесу: Хришћанство и незнабоштво. Незнабожачка религија потиче из песничко-религиозне уобразиље појединих племена незнабожачких. Плодови те племенске маште јесу скаске, што их песници касније саставише у народни митос. По Продоту н. пр. Исиод и Омир направили су Грцима богове. Када се дубље проникне у смисао незнабожачкога митоса, види се, да су главни и по поштовању најстарији богови персонификације природних сила, што их дух незнабожачких племена решити није умео. Па као што је природа сама по себи нешто грубо и чуственo, тако су и ти незнабожачки преставници природе без сваких моралних особина. Бо-

гови су незнабожачки ограничени, завидљиви, страсни, сујетни, свирепи и ћудљиви. Кронос н. пр. ждере своју дјецу, њега шкопи његов син, Уранус и Геја воде личну љубав, Зевс је бог неба, који све оплођава, Пролеће грли своју младу Земљу и т. д. Но неморалност незнабожачке религије дошла је до свога потпунога израза тек у култу незнабожачкоме. Култ Афродите скончан је са похотом и крвопролићем, при великим свечаностима чује се похвална песма педерастији, а у неким процесијама бестидно се обноси φαλλός, као симбол природне творачке снаге. Платон је хтео изгонити неморалне митосе из своје државе, а Аристотел забрањивао је омладини, да гледа узбудљиви култ. Јер привржењици незнаботства, буквално схватајући своју религију, тражили су у њој оправдање за своју лакомисленост. Кад је Кронос ждерао своју децу, зашто да их Римљанин не жртвује богињи Левани; кад је зло чинио Ерос, Зевс и други богови, зашто да не чини незнатни „човечуљак“?

Није било друкчије то стање у религиозно-моралном погледу ни код Јудеја онога времена. Истина је додуше, да је јудејски народ сачувао неке тамне преставе о јединоме Виновнику свега: о Богу, али преставе те не беху више оно, старо, истинско богопознавање. Разне неудаће народне: мисирско и вавилонско ропство, персијска, грчка, па онда римска владавина — и непрестано сећање на њих, створише у народу томе уверење, да је Бог господар, у кога је освета и правда. И народ имаше страх од њега, као од судије, који се неда приклонити на милост и благост, који кад се разгневи, земља се тресе, долине тону, брегови падају. Но обрезањем и строгим светкованьем суботе, постом и дугачким молитвама, жртвама и десетком од копра и кима — могуће је ипак обвезати Јехову на милост и испудити од њега помиловање. То уверење одржавали су у народу још и фанатички свештеници јудејски и јудејским народом овладала је тежња, да се потпуним вршењем законских обреда помири са Богом, а у тој тежњи народној попикле су странке фарисеја и садукеја. Бољи тумачи и знаоци закона Божјег беху на чељу тим странкама, те својим примером и знањем упућиваху сваког у што тачнијем вршењу законских прописа. У таким приликама, а због сполашње побожности своје, створио се у народу томе неки осећај поноса, и „изабрано“ је „племе Божје“ са презирањем гледало сваког туђина. Мржња према целом човештву — говори Тацит — беше карактерна особина јудејског народа.

Када је Господ наш Исус Христос отпочео своју проповед, затекао је Он тако човештво.

Ако је хтео испунити Своје божанско послање, морао се истаћи, као непријатељ постојећег поретка. Божанском Својом науком, што ју је са неба донео, Он је то учинио. Христова веронаука, као најчистија монотеизам, стоји у противности са незнабожачким политеизмом; Бог хришћански, као Бог љубави, није идентичан ни са старозаветним Јеховом: Богом страха и освете: а морал, што из Христове религије, као из природнога извора свога, проистиче, суштa је противност и незнабожачкој разузданости и јудејскоме формализму.

Проповедањем таке науке Своје — на Богу својствени начин, устао је Господ наш против целога савременог му човештва.

Рођен у Витлејему, а одњегован у Назарету, када је у тридесетој години Својој отпочео дело спасења, проповедао је прво у Галилеји, где се и налазио.

Галилеја је једна покрајина Палестине и лежи северно од Јудеје, поред Средземнога Мора. Она се одликује здравим поднебљем, убавим брежуљцима, зеленим воћњацима и плодним долинама. У време Исуса Христа становништво Галилеје беше мешовито. Мноштво Феничана, Сираца, Арапа и Грка живело је ту са Јудејима помешано, у вечитим политичким трзавицама. Непрестани немири, што у покрајини овој, а услед особитих прилика њених, владаху, штетно су утицали на морални живот Галилејскога народа. Галилејци беху на гласу са свога неваљалства, тако, да је у доба Христово и само име „Галилејац“ пред Јудејима друге покрајине зазорно било.

Није наше, да испитујемо, зашто је Онај, што је за љубав грешника дошао, баш у тој развраћеној покрајини Палестине отпочео своју проповед. Ми треба тврдо да верујемо, да дела Божја нису случајна...

За предстојећи тешки Му посао Христос је осећао потребу помоћника. Хтео је божанско дело Своје људима да омили, па је међу становницима Галилеје тражио људе, који су сачувани били од владајућег разврата.

И таке људе нашао је Он у рибарима Генизаретског језера.

Од заради вредних руку својих, мирним, кротким, симпатичким начином живога живели су ови људи, чији је задатак био, да улове васељену. Неки од њих поправљали су баш мреже своје, када их је божански Учитељ позвао, да оставе посао свој, те, као рибари људски, пођу за Њиме.

По броју племена јудејских Господ је изабрао дванајсторицу ученика. Ево имена њихових: Петар и његов брат Андреј, Јаков и Јован синови Зеведејеви, Филип и Вартоломеј, Тома и Матеј, Јаков Алфејев и Симон Зилот, Јуда Јаковљев и Јуда Искаријотски.

Осим Томе, за кога се не зна откуда је, сви остали беху Галилејци, а осим Матеја по занимању цариника, сви други се бавише рибарством.

Без једне речи полазе они за Учитељем својим.

Као верни ученици Његови прате Га на сваком кораку и жељно слушају проповед Његову о царству небеском. Из Галилеје кроз Самарију прелазе у Јудеју, па у главни град Јудеје — Јерусалим. Увек и на свакоме месту они су учасници презирања, што га је Господ од стране јудејског друштва трпео, а мирно и са вером носе све поруге, што они, као „Галилејци“ и ученици презреног „Назарећанина“ сносити морају. При проповедима Христовим, кад треба, опомињу народ, да се разилази, при чудесима служе Му као помоћници, о хлебовима, трпези, пасхи и пасхалноме јагњету, брижно се старају, у невољама храбре Учитеља свога и прелазе из места у место, да заповести Његовој задоста учине.

На питање Христово: за кога ме држите — у име свију њих одговара Петар: „Ти си син Бога живога“. Али науку Христову о духовноме царству Његовом схваћају и апостоли као остали Јудеји. Јован и Јаков, два Зеведеја, моле Господа, да, када овлада целим светом, и њих постави близу Себе од десне стране Своје. Тако чулно схваћање царства небеснога од стране апостола није испаднало божанског Учитеља. У одговору Своме са благим и питомим речима означио им је онај пут, којим се долази до царства небесног. Онај, који испије чашу Христову и буде слуга ближњима својим, назваће се највећим у царству небеском.

Апостолски позив није ни по себи незнатан. „Ви сте со земљи... ви сте видело свету“ — говори им Христос. Али: „тако да светли ваше видело пред људима, да виде ваша добра дела и прославе оца вашег, који је на небесима“ (Мат. 5, 13—18.). Христом назначени задатак апостола био је дакле, да мирним путем победе сав савремени им свет, те да услед њихових добрих дела прославе Бога сви народи на земљи. Без торбе, палице и сандалија имали су по наредби Христовој ови незнатни и спроманни рибари извршити тај огроман посао. Послани су у свет, да буду свима све и сва, да буду гоњени ради правде, да буду омражени ради имена Христова. Пут, који им је предстојао, имао је бити пут одрицања и понижења, пут страдања и мученишства...

На када је Христос довољно утврдио апостоле своје у науци својој и означио им тај велики задатак њихов, дошао је час растанка:

„Још мало и не ћете ме видети — и опет мало па ћете ме видети, јер ја идем ка Оцу. Заиста вам кажем, да ћете ви заплакати и заридати, а свет ће се радовати. Ви ћете жалосни бити, али ће се ваша жалост окренути на радост. Жена кад рађа трпи муку, али, кад роди дете, више се неопомиње жалости — о радости, што се роди човек на свет. Тако и ви сада имате жалост, али ћу вас опет видети и радоваће се срце ваше... До данас не искасте ништа у име моје... У онај ћете

дан у име моје запскати, и ја вам не велим, да ћу умолити Оца за вас; јер сам Отац има љубав к' вами, као што ви имате љубав ка мени и вероваете, да ја од Бога изидох... У свету ћете имати невоље — али небојте се! Јер ја сам свет победио“. (Јов. 16. 16—33).

После тужнога овога растанка Христос се помолио Оцу Своме за апостоле и за оне, који ће речима њиховим веровати (Јов. 17.) па се кренуо на Голготу. Пут га је водио у башту Гециманску, где га је Јуда дочекао. Одатле је доспео пред Кајафу, а од Кајафе пред Пилата. Лажни сведоци, лукави јудејски свештеници, фарисеји, садукеји и војници пратише Га на последњем Његовом путу. Са трновим венцем, трском, огртачем, канџијама и поругама довео је јудејски народ Месију свога до места распећа.

Христос би распет, мртав и погребен.

У трећи дан славно је ускрсао и још се четрдесет дана јављао ученицима, давајући им потребна упутства за велико дело њихово. У четрдесети дан вознесао се на небо и обећао је, да ће им послати Духа Утешитеља. Последња заповест његова ка апостолима беше: „Идите и научите све народе, крстећи их у име Оца, Сина и Светога Духа, учећи их, да држе све, што сам вам заповедао“. (Мат. 28. 19—20.)

И апостоли остадоше сами.

Цркву Христову сачињаваху тек они и незнатан број верних.

Под утиском нагло развијених, чудноватих догађаја, а чекајући обећанога Духа Утешитеља задржаше се сви у Јерусалиму.

Издајством Јудиним остало је место његово упражњено. Апостоли бацише коцку и она паде на Матију, једнога од ученика Христових, али не од дванајсторице.

Пошто сам Христос није прелазио границе Палестине, апостоли живеше у томе уверењу, да је Хришћанство тек „изабраноме народу“ намењена наука. Али за мало, па их нови догађаји уверише о противноме.

У десети дан по вазнесењу, баш на јудејску Педесетницу, а пред трећи час дана, апостоли са верним скупише се у горници, где су држане вечере љубави. „И уједанпут постаде хука са неба, као духање силнога ветра и напуни сву кућу, где сеђаху“ (Д. ап. 2. 2.) Дух Свети у виду огњених језика сишао је то на апостоле и они, на велико чудо присутних, стадоше говорити страним језицима.

Важност овога догађаја види се из унутрашњега значења његовога. Што су апостоли са Духом Утешитељем заједно добили способност, да говоре страним језицима, беше небесни знак, да је Хришћанство универзална религија човечанства, те да апостоли и ван граница Палестине опробају своје мисионарство.

А да је Промисао Божји то тако хтео, види се још из два важна догађаја у животу апостола, а то су: обраћање великога проповедника језичничког, апостола Павла — и апостолски сабор у Јерусалиму.

(Свршиће се.)

Одношај религије према моралу, науци и уметности.

(Наставак)

3. Одношај религије према уметности.

Одношај религије према уметности исто као и према науци није одношај противности, нити су та два појма иста, већ су они сродни и помажу једно друго.

Међу религијом и уметности има нечег сродног, а то се огледа: 1., у деловању њиховом на нас јер нас и религија и уметност узвишава у више, идеални свет, и 2., у самом унутарњем карактеру. Чувство красоте има карактер спокојног уживања. Ту се не меша никакав осећај, који би нарушавао душевну хармонију. Дух наш при том задржава способност, да разликује, опредељава, па шта више и да критикује лепоту предмета. Другчији карактер има чувство узвишенога, које се буди у нама при величанственим појавама природе, које нас лепотом и узвишеношћу поражавају. Кад погледамо на огромне горе, на бескрајно море; кад слушамо завијање буре или шуштање водопада или грм, ма и нехотице долазимо до мисли о својој сићушности. Ми се губимо у осећају своје сопствене немоћи, но у исто време се у нама невољно рађа мисао о бесконачном или боље рећи о

великој противности између нас и величине бесконачног бића. Исти су тако осећаји и код чувства тајанствености. То чувство буди у нама мисао, да иза ових видљивих предмета лежи нешто, што ми невидимо. Кад ми знамо, да нечег има, али не знамо какво је то нешто и како оно постоји, у нама остаје чуство незадовољства са нашим ограниченим знањем. Потпуно знање не буди у нама никакве тајанствености. Кад ми нешто потпуно знамо, или бар мислимо, да потпуно знамо, не осећамо пред тим више никаквог пијетета. Најелементарнија појаве природне престају будити у нама дивљење, кад их непрестано гледамо, јер се упознамо с њима. Чувство тајанствености буди се у нама, кад је наше знање о неком предмету делимично, непотпуно. Најглавније, што религиозно чувство добија од чувства тајанствености, то је убеђење, да је бесконачни разум бесконачно виши, него што ми можемо уопће појмити својим ограниченим умом.

Но ма како биле велике дивоте мртве природе, за нас се јавља још много већа красота у области живога, разумнога, личнога живота. У лепоти духом незадахнуте (мртве) природе има нешто, што нас дира; кад ми не бисмо њој приписивали духа својом фантазијом или вером у живога Творца васионе, она не би могла у нама будити осећаја лепоте, јер је мртва.

И у религији и уметности идеја се исказује не у апстрактном виду, већ у конкретном облику (симболично.) У религији као и у уметности чиста идеја се облачи у симбол и тада нам се јавља као предмет нашег очигледног н. пр. посматрања, дивљења и т. д. Догматски и нравствени појмови, које црква посредством речи доводи до сазнања верних, она изражава симболички у величанственим богослужбеним обредима и тим даје тим појмовима особиту силу да живо и благотворно утичу на религиозни осећај верних.

Има основа да се мисли, да је уметност обвезана религији и самим својим постанком, јер се уметност развила из потребе, да се религиозно чувство изрази помоћу спољашњег култа. Први облик уметности — симболика — по свој прилици је никао из религије. Не налазећи у свом језику речи, да изрази дубље религиозне осећаје, човек је прибегавао симболу, којега нема језик често говори убедљивије од сваке речи. Ни једна од старих религија није била без симболике. Као први покушај човечјег духа, да изрази невидљиво помоћу видљивог, религиозна симболика предњачила је развићу других грана уметности у свију у историји познатих народа. Религија је на тај начин прва колевка уметности.

Но ако се држимо и оне теорије, да је уметност самосвојна или да она има захвалити за свој постанак не религиозној, већ естетичној потреби човечјег духа, и да се никад није ограничавала на саму религију, у сваком случају мора се признати, да је уметност у сва времена, а особито у стара, била у тесној вези с религијом. Већ та околност, да су највећи производи у области појезије, живописа, музике, архитектуре и скулптуре постали из религиозног одушевљења, показује на блиско сродство међу религијом и уметношћу. У старини су на уметност гледали као на нешто свештено. Песницима и вештацима приписивао се дар „божанственог“ надахнућа. Они се називали у Грка „пророцима и слугама муза“ (μουσῶν προφῆται καὶ θεραπόντες), а најстарије су знали и теолозима (θεόλογοι — Ciceris: De natura deorum). Песник је у очима старих био свештено лице. Велики песници, као н. пр. Омир, добијали су назив „божанствени“, а Платон назива песника „божанским створом“. И стари филозофи, који се нису иначе у начелима слагали, у том су били сложни, да нико не може бити велики песник без божанског надахнућа (Демокрит и Платон.) И сами стари песници сматрали су божанско надахнуће неопходним за појезију. То нам показују њихова обраћања боговима и музама, у којима они моле вишег надахнућа. Први стих, којим почиње Омирова Илијада: „Певај, богињо, срдбу Ахила Пелејевића“ није ништа друго, већ молитва, да се дарује песнику виша сила. Многи од песника приписују баш себи божанствено надахнуће. Хорације говори: „Феб ми је даровао надахнуће, уметност стихотворења и име песника.“ (Carm. Lib. 1. к. с. 6.) „Бог живи у нама, каже Овидије, ми имамо одношаја с небом, из етерних области силази на нас надахнуће“ (De art. amor. III. v. 549). За богодухновене рачунали се у древности и знаменити вештаци. У самом св. Писму приписује се дар божан-

ственог надахнућа личностима, које се истицале у вештинама. Тако н. пр. о Веселиљилу вештаку, који је начињио старозаветну скинију, говори Бог Мојсију: Ја сам га испунио Духом Божјим, премудрошћу и сваком вештином, да архитектонствује у свим пословима дрводељски, да ради из злата, сребра и бакра, да реже камење и дрво и да ради сваки вештачки посао (Исх. 35, 30—31.).

Неправилан је и онај поглед на односај религије према уметности, по коме религија по духу свом већ да је ненаклоњена или чак и непријатељ уметности. Главна погрешка тога назора састоји се у том, што он за религију прима неке једностране мере које унакажују праву суштину религије. Тако н. пр. сухи монотеизам мухамеданске религије, која — осим једине струке уметности: архитектуре — не допушта на службу религији никакву другу уметност и забрањује изображавање људи и животиња, као нешто противно духу религије. Тако и крајњи гностички дуализам, који се истакао у старој манихејској јереси, полазећи са лажног појма о материји као извору зла, није био наклоњен уметности. Особито се ти једнострани назори исказали у иконоборству, које је било непријатељ сваког форм уметности у цркви и водило жестоку борбу против хришћанског живописа. Хришћанска је црква од старине била противна таквим назорима и осуђивала их као заблуде противне духу хришћанске религије. Хришћанство је религија васплоћеног Слова — Христа, у коме се телесно јавила сва пуноћа божанства (Колош. 2, 9) Хришћанство представља у лицу Богочовека најузвишенију и највећу слику лепоте — живо васплоћење невидљивог божанског и видљивог човечанског савршенства. На супрот мишљењу неколицине старих хришћанских писаца (Тертулијана и др.), који су погрешно тумачећи речи пророка Исаије које се односе на Месију при страдању, наиме:, нема у њему ни изгледа ни величине (Ис. 53, 2). држали, да је Христос по спољашности био ружан — онће хришћанско предање од старине поштује Христа као најлепшег човека и по спољашности. У самом учењу хришћанске религије има толико узвишеног и уједно лечег, светог, не земаљског али нама блиског, да је уметност, која хоће да репродукује идеалну лепоту, свагда налазила и налази у хришћанству неисцрпни извор за истините уметничке производе. У прво време, кад се појавило хришћанство, док је црква живела и одржавала се по катакомбама,у време гоњења, није се могао у цркви створити богат и широк обим уметности, нити је могла црква одмах примити у своје богослужење разне гране њезине. Осим тога први хришћани су морали бити јако обазриви према савременој уметности, јер је ова била у јако тесној вези са језичништвом. „Дечо чувајте се идола" говори св. Јован Богослов (I. посл. 5. 21.)

(Свршиће се.)

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По Михајловском „Словару" и другим изворима ради

Ст. С. Икић.

(Наставак).

Трисвата пѣснь — је песма у којој се у славу тројичног Бога у три пута изговара реч **свтый**; **Свтый Боже, свтый крѣпкій, свтый безсмртный, помилуй насъ.** Речи свтый, свтый, свтый, — позајмљене су од анђела, који непрестано пеју ову песму (Исх. 6, 3; Апок. 4, 8); а последње речи ове песме узете су из псалма Давидова (Пс. 50, 1).

Трисвтое. — Под називом **трисвтое** подразумева се или читање тројсвете песме три пута, или известан поредак кратких молитава, на име: **Свтый Боже** . . . три пута; **Слава и нынѣ . . . Пресвтая Троице . . .**; **Господи помилуй** — три пута; **Слава и нынѣ . . .** и напослетку — **Отче наш.** Због тога ћемо веома често наћи где је у уставу назначено: **Трисвтое** и по **Отче наш**, што значи, да треба очитати цео установљени поредак молитава и после молитве Господње продужити по наредби устава.

Трїѡдь — τριῴδιον — **тројчеснец.** Под називом **Трїѡдь** не подразумева се сам канон, што се тројеснецом назива, већ богослужбена књига, у којој се између осталога налазе и тројеснеци. У књизи овој, као што напоменусмо, не налазе се само тројеснеци, већ цео низ црквених служби за време од недеље Митара и Фарисеја, па до недеље пред Ускрсом, па до девете недеље после Ускрса, рачунајући ако и сам Ускрс. Садржина служби, што се

у Тріоду налазе, окарактеристисана је у синаксару недеље Митара и Фарисија, овако: „Намера светих отаца наших, с целом овом књигом, тріодом, јесте та, да нам изложе и дам нам у кратко напомену сва она доброчинства, која нам је Бог учинио: да нас је Он створио и да смо из раја прогнани, што приступисмо дату нам заповед; да смо од хране рајске одлучени по зависти прволобне змије, и ђавола, који је због гордости оборен; како смо живели лишени свију добара и вођени ђаволом; како је Син Божји по милосрђу своме пострадао и приклонивши небеса сишао се на земљу, уселио се у Дјеву, зарад нас постао човеком и као такав, својом смиреношћу, постом, избегавањем зла и другим својим делима, показао нам пут у небеса; како је страст претрпео, васкрсао, на небеса опет узишао и Духа светога послао светим Својим ученицима и апостолима; како су ови о Њему, као о Сину Божјем и правом Богу проповедали; како су божанствени апостоли уз садејство пресветога Духа, својом проповеђу људе сједињили, нучећи тако виши свет, што и бејаше намера Створитељева од искони“.

Према томе садржином својом обухвата Тріод повест пада човечјег и његова искупљења и васпостављења заслугама Исуса Христа и благодаћу светога Духа; установљење Цркве Христове на земљи и на небу. Због тако обилате садржине, а може бити и због саме разлике у садржини, раздељен је Тріод на две књиге, на *Тріод постни*, који се поје од недеље Митара и Фарисеја па до Ускрса, — и на *Тріод цветни*, који се поје од првог дана Ускрса, па до недеље свију светих.

Службе постног Тріода, откривају нам проваљију грехова наших, располажу нас на покајање и жаљење због учињених грехова, указују нам на спасоносна средства пост, молитву, смерност, милосрђе, и напослетку износе нам пред очи основ вере и наде наше Исуса Христа — где страда и умире заради откупљења нашег.

У цветном Тріоду, или пентикостару, опева и велича се васкрсење Христово, вазнесење Његово на небо, силазак св. Духа, и напослетку се похвалама увенчавају трудови апостолске проповеди, разнесене по целом свету.

Односно састављача Тріода, можемо забележити, да је скоро све свакидање тријеснеце састављено *Јосифу Студиту*, а осим њега налазе се у Тріоду састави многих других знаменитих мужева од којих ћемо споменути *Теодора Студита*, који је такође многе (т. з. друге.) тријеснеце састављао, Андреја Критског, Јована Дамаскина, Косму епископа Мајумског, монаха Симеона ученика Теодора Студита, Лава цара Премудрог, Теофила грчког цара и т. д. Саставе ових разних аутора, скупили су у једну књигу браћа Теодор и Јосиф Студити.

Тропченх — је песма или читав низ песама у славу пресвете Тројице. Недељом на полуноћници поје се: „Тропчный канонх,“ а после овога „Тропчное величаніе“. Када се на свакидањој јутрењи поје аллилоүіа, онда се иза ње поји „пѣснн тропчныя“, које се обично на три стиха састоје. У канонима је скоро свагда, претпоследњи тропар сваке песме — тропчан, те се с тога и поје уз прилеп: Слава Отцѣ и Сынѣ и святомѹ дѹсѣ“.

Тропарь. — Све црквене песме — поред свега тога што имају своје особне називе — могле би се назвати тропарима у широм смислу. Према томе тропари су све стихире, сједални, икакон, песме канона т. ј. прноси и стихове који с првима сачињавају песму, и т. д. У ужем и правом смислу тропар је извесна врста песама, сачињена у почаст извесног празника или Светитеља, — песме у којој се у кратком и често у лепим алегоричким сликама — налаже суштина празника или начин живота односног Светитеља. Тропаре је установио св. *Јован Златоусти*, и по свој прилици, да је и он неке написао.

Гледе постанка речи тропар, примићемо за меродавно тврђење св. Марка епископа Ефеског, по народности Грка и врло изображеног човека, који у овом погледу овако говори: „*Тропаре* називају по речи — *τρέπω обраћам*, због тога, што се они увек састављају по извесном обрасцу и поју се прикладно извесним песмама и по извесном начину. По некада их и стихирима називамо, јер се пред њима поју стихови, позајмљени из псалмова Давидових или из других св. књига“. Из овога објашњена види се, да је тропар — по етимологији речи — таква песма, која се саставља и поје по извесноме обрасцу, на који морамо обраћати пажњу, кад год појемо дотичну песму (*ср.* подобних ирмосх).

По мњењу других, реч тропар долази од

τρόπος, tropus, — употреба речи у пренесеном смислу, поито и тропарима се — као што већ рекосмо — у метафоричким сликама налазе суштина празника.

Оу.

Оубрусъ. — На грчком језику убрус се не назива σιμικίνδιον (Дјеј. 19, 12), а на латинском semicinctium — што значи *половина појаса*. Са примера Господа Исуса Христа, који се на тајној вечери утирачем препасао, можемо закључити, да су стари обичај имали потпасивати се утирачима, или широким појасевима, половина којега је по нагледу својем наличила на већу или мању мараму, сразмерно према величини односног појаса. Према томе и мараму можемо за убрус сматрати. Реч убрус употребљује се у црквеном језику из два разлога.

У првом што се лик Господа Исуса Христа црта на убрусу или на маркми. Сликање ово заведено је на основу предања, по коме је Авгар цар Едески, послао уметника да пресликa лице Господа Исуса Христа. Овај не бејаше у стању то учинити с тога, што сјај лица Спасителева надмашаваше његову вештину, с тога му Спаситељ Сам даде слику Своју, изображену на једном убрусу, којим је претходно додирнуо Своје лице. Због тога се дотична икона назива „**Нерѣкотворенымъ образомъ Спаса**“.

Убрусом се назива још и утирач, којим се после светога причешћа отиру уста оних, који се причестише.

Оуставъ — Типикъ — τυπικόν, *образац, формула, уређење, установа*. Уставом или типиком назива се црквена књига, у којој се налази састав, поредак и чин црквених богослужења, за сваки дан у години. У типику су назначени празници, постови и дани разрешења од постова у току целе године, осим тога у њему су изложена и нека правила монашкога живота. У уставу у осталом нису опредељена сва богослужења, већ се устав неких између њих, мора тражити у другим богослужбеним књигама као н. пр. Устав св. литургије налази се заједно са самим литургијама, у служебнику, а устав полуноћнице, часова и повечерија — у часослову, заједно са дотичним службама; устав свршавања св. тајана, погреба, освећења воде, освећења храмова, постриженља у монаштво — у требнику заједно с дотичним службама. У самој ствари пак, главна задаћа устава или типика састоји се у довађању у свезу и склад Минеја и Октоиха, или Минеја и Триода на вечерњама и јутренама; осталих богослужења дотиче се устав само у онима случајевима, у којима се устав дотичних богослужења, услед празника или поста, има у чему има изменити.

У свези с појмом устава, стоје још неки називи, које ћемо овде најаснити, а то су: **чинъ. послѣдованіе, чинопослѣдованіе.**

Чинъ — је устав једне засебне службе, који је одабран из општег устава.

Послѣдованіе — је сама служба, која се по прописаноме чину свршава.

Чинопослѣдованіе — је и чин и служба заједно, то јест и устав службе и сама служба.

Оутварь — Утварју се назива свака црквена ствар, која се употребљава при свештенодејствовању или у опште при богослужењу. Свака свештена ствар има свој сопствени назив, а утвар им је општи назив.

Оутреня — је једна од дневних богослужења, што се — као што и назив показује — свршава из јутра. Јутрења се обично сједињава с полуноћницом и првим часом, тако, да се полуноћница поје пре, а први час после јутрење. Празничне јутрење — по пропису црквеног устава — имају се сјединити с вечерњом прошлога дана и тако сједињено богослужење назива се тада **свѣтонощнымъ бдѣніемъ**. Неке празнике, као што су: Рођење Христово, Богојављење, дан св. Духа, а по некад и на Благовести, свршује се јутрења с великим повечерјем прошлога дана.

(Настављиће се.)

Књижевне оцене и прикази.

„Одбрана православља супрот јереси, неприсебности и незнању. Емилијан Радић Соколовачки. Панчево. 1900. 29. стр. — У овом спису критикује о. Емилијан моју оцјену на његов пријашњи спис „начело прав. црквеног јединства“. Како већи дио овог списа садржи оно, што је написано у „Sendschreiben-у...“ на што сам ја одговорио (види 20. бр. Срп. Сиона) — то ћу сада да говорим о ономе, чега тамо није било. О. Емилијан држи, да се са свијем што се пише у „Срп. Сиону“ „*идентификује*“ и само представништво митрополије, пошто „Срп. Сион“ изи-

лази „благословом архијерејског синода“ (стр. 3.) То не стоји, јер архијерејски синод може одговарати само за *званични* дио „Срп. Сиона“, а не за остали, за који је одговаран уредник и писац. — О. Емилијан говори да сам се ја за доказ неправославности његовог учења позвао на Франка „пацисту“! (стр. 4.) Из тога се види, да о. Емилијан нема појма о томе дјелу. Ја сам се позвао на Франка као на *преводиоца* списа Соловјова и других руских богослова, јер нијесам имао при руци оригинала, па нијесам хтио цитирати писца напамет, као што то о. Емилијан ради! Кад би о. Емилијан бар назив тог дјела точно разгледао, неби говорио такав несмисао.* — О. Емилијан, да докаже протестантску јерес у мојем учењу о јединству Цркве — испорељује та два учења и налази потпуну једнакост међу њима „од речи до речи“ (стр. 5) Има додуше неке сличности — али је она само *спољашња*. Тко незна да је велика разлика у учењу о Цркви између протестаната и православних, ма да и једни и други употребљују ријеч „Црква“? Тко незна за разлику учења о тајнама и њиховом броју између протестантске и православне Цркве ма да и једна и друга говоре о тајнама? — О. Емилијан одбацујући моју тврдњу, да су симболичне књиге правосл. Цркве примљене без васељенског сабора (прав. исповј. посл. нст. патр.) — каже: „Пошто се овде (у симв. књигама) није тицало неке *нове* науке, где *само* једина Црква установљава *непогрешно* истину, него се тицало само истоветности т. ј. изваљања већ једином црквом као непогрешна истина опредељене науке . . . .“ (стр. 21.) Из тијех ријечи видимо, да је о. Емилијан пао у *нову јерес* римокатоличке Цркве, која учи да се догмати развијају т. ј. да Црква ствара нове догмате, док по учењу прав. цркве догмати се нестварају, већ колико их је Исус Христос и св. апостоли предали — толико их и данас прав. Црква има. — О. Емилијан пригонара, да сам хотећи исправити његово цитирање „confessio orthodoxa“ сам *непотпуно* цитирао — тиме што сам испустио додати „I. Pars“ — међутим ја сам цитирао страну зборника, гдје се налази то питање, па држим да је то потпуно доста — та и ја „нисам писао за неке простаке, него за образоване људе“. На остала злонамјерна извртања моје критике у овоме спису о. Емилијана нећу одговарати, јер сам већ све казао што сам мислио. —

* Frank. Russische Selbstzeugnisse. Russisches Christenthum dargestellt nach russischen Angaben.

Послије појаве овог списа о. Емилијана изишао је неки памфлет некаквог Гојка Орловића, под насловом: „јерес, неприсебност и незнање у перманенцији у Карловачком Сиону“ (двије стране), у коме писац брани о. Емилијана, а мене напада. Како је тај памфлет и са стране садржине и форме испод сваке критике — то не могу на њ ни одговарати. Али најох ипак једну истину у том памфлету — а то је: „*Тешко Србима*“! Заиста *тешко Србима*, кад их бије лед, откуд би их требало сунце гријати: *тешко Србима*, кад људи познани да раде у цркви, — *руше!* Колико ли се је пута о. Емилијан огријешио о канове св. прав. Цркве — па сад устаје да *брани* православље, које *он сам* напада! — О темрога о mores! — Коначно тврдим, да док о. Емилијан *јавно* не опозове и не уништи свог списа „начело прав. црквеног јединства“, у коме је рекао: „да су православне Цркве: „*неканонске, неправославне, нецрквене појаве*“ (стр. 14.), дотле он *није члан* прав Цркве, већ *јеретик*, јер је то учење *зујало* против *св. Духа*, а св. Писмо каже: Ѩминь глаголю вамъ, якw вса wтпустатсѧ согрѣшенїѧ сынwмъ человѣческимъ, и хулы, ѥликa аще восхулятъ: иже восхулитъ на дх҃а с҃таго, не имать wтпущенїѧ во вѣкы, но повинен естъ вѣчному суду“ (Марк. 3, 28. 29.)

Душан Јакшић
проф. богословије.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Епарх. Конзисторија Бачка**) под председништвом Њег. Високопреосвештенства епископа *Митрофана Шевића*, дана 31. маја (13. јуна) о. г. одржала је своју редовну месечну седницу, на којој је решила ове предмете: Ставиће се у писмохрану заклетве конз. члана протосинђела г. Видакног и конз. бележника С. Бурковића. — Публиковаће се одлуке вис. министарства о подареној држ. приношњи свешт. удовицама П. Н. у С., С. С. у С., Ј. П. у С, — а препоручени су високопостоме на приношњи молбенице свештеника М. В. у Б., М. С. у Л., К. Ј. у Р., М. Г. у Б., С. Т. у Л., и М. Б. у Р-М., — Публикована је пресуда МЦСавета у парници С. С.

пароха у К. С. И. и одлука његова у ствари признања Ђ. М. и Т. С. учитеља у Б. П. — Стављене се у писмохрану решење МЦСавета у ствари деобе Суботичког пароха Ј. Ј. са личним му капеланом Т. М. — Публиковање се бракоразводне пресуде МЦСавета у парницама Н. Н. у Ст. С. против В. П. у С., Ј. Р. у Т. против А. И. у Т., И. Б. из П. против М. И. у Д. С. И., Г. Г. из Н. С. против А. М. у П. С., и С. М. у Ст. Ф. против Д. Т. у Ст. Ф. — Узето је на знање извешће Њ. Високопреосвештенства, да је неке ученике основне школе у Жабљу и Г. Ковиљу за читеље произвести наволео — и да је дотичне свештенике са црвеним појасем одликовао. — Поделен је писмени укор Д. Ј. у Ст. П., а опомена М. Г. у Б. због непристојних им поднесака на епарх. адми. одбор Бачки. — Издати су неки списи на званичну употребу граћ. властима. — Одговорено је вел. жупану у Ј., да је молба тамошњих становника Д. Ј. и др. у интересу М. С. касно приспела — и одржано је пређашње конз. решење гледе премештаја његовог у крепости. — Донесена је пресуда у дисцип. ствари свештеника М. С. у Е. и К. Ј. у Р., — Наречен је развод брака у парници М. С. у С против В. С. у С — Издато је упутство гледе односаја његовог према Румунима тамошњим Л. Ш. пароху у С. — Позвана је црк. општина у Ст. С. да у предмету њене молбе поднесе изјаве М. П. и Б. П. — Издата је окр. протопресвитеру на извађај тужба црк. општине у П. против јер. Ђ. Д. — Удовољено је молби црк. општине у Р. у ствари тамошњега дрвеног крста. — Упућена је црк. општина у С. да у ствари војне музике и почасне компаније ускрснје у делокругу своме најбољи поступак учини. — Наређено је окр. протопресвитеру да иконостас у М. освети. — Решено је, да се распише стечај на на управљено свештеничко место у Суботици. — Одбијена је тужба Т. М. у С. против М. П. у Ш. — Удовољено је молби пароха М. Г. у С. — Недељен је 6-недељни допуст јер. З. С. у Н С. — Издата је пријава Н. Ђ. црк. општини у Н. С. на надлежно решавање — и осим тога решено је много других предмета од мањега значаја. —

(Стечајни испит). У Карловцима је одржан стечајни испит, дана 7. (20.) јуна о. г. под председништвом випеч. г. протојереја и ректора Богословије *Јована Вучковића*. Испиту су приступили и задовољили јереји: Добривој Миковић, Стеван Јовановић и Григорије Јовић.

(Из Горњо-Карловачке Дијецезе.) Као што смо известили, одржани су дана 1 (14) јуна о. г. у Горњо-Карловачкој Дијецези свештеничке исповести и зборови у свима тамошњим протопрезвитератима. На тим зборовима претресало се и питање о постојећем саборском изборном реду. До сад смо известили само о резултату претреса тога на збору *Личког* протопрезвитерата. На том зборе учествовало је 19 свештеника, од којих се је петнаест изјавило за намену изборнога реда, а остала четворица такође за намену, но са жишљењем, да за ту намену није данас згодно време. У „Србобрану“[4] читамо, да се је збор у Костајничком протопрезвитерату једногласно изјавно против намене изборнога реда. Колико је истине у овој вести не знамо. Молили би господу протопрезвитере из Горњо-Карловачке Дијецезе, да нас о томе предмету тамошњих зборова потанко известе. —

(Акт пиетета спрам умрлог пароха са стране црквене општине.) У недељу, 4. јуна о. г., приредила је честита српска православна црквена општина *Суботичка*, „из признања и поштовања спрам блаженопокојенога свог пароха *Јована Јовановића*[4] у парохијској својој цркви *парастос*, на који је позвала општинаре, родбину и пријатеље покојникове. Све што је за тај парастос потребно било, припремила је црквена општина. Црква је тог дана била сва црним сукном проштрта, на, црном чојом прекривеном, амвону постављено је било на укусно намештеном астал'чићу мртвачко колино са великим крстом. Службу Божју одслужио је парох Адашевачки *Владимир Обрадовић*, њекак покојников, са Суботичким свештеницима *Светозарем Димитријевићем* и *Тимот. Димитријевићем*. На парастосу служио је и ректор богословије наше випеч. г. протојереј г. *Јован Вучковић*, који је, ганут овим чином пиетета стада спрам покојног му пастира, говорио о *поштовању свештених лица*, које поштовање нам црква на основу Божје заповеди налаже. У великом броју скупљени у храму општинари, пажљиво су тај говор саслушали и молитву своју за покој душе свога дугогодишњега пастира право хришћански обавили.

Благо души *покојнога оца Јована*, када га духовна деца његова не заборављају, а благо и *тој деци његовој духовној*, када слушају заповед цркве своје, знајући, да без цркве нема за њих спасења, а без свештеника опет да нема цркве.

—

У Србији.

(Манастирска Штампарија и сликарска школа.) Као што јављају из Београда, у манастиру Раковици чине се већ припреме за оснивање штампарије.

У истом манастиру основаће се и црквено-сликарска школа. Благослови Боже!

У Далмацији.

(**Високопросв. г. епископ Никодим Милаш**) назван је за почасног члана Московске Духовне Академије. Избор је тај потврдио Св. Синод руски.

(**Светковина у Богословији Задарској.**) Дана 8 маја о. г. славио је Богословски Завод у Задру свога патрона Св. Јована Богослова. У очи дана било је бденије у заводској капели, а на сами дан славе служена је свечана литургија којој су присуствовали: чланови конзисторије, месни парох и професори Богословије са својим слушаоцима. По свршетку св. литургије држан је парастос, за покојне управитеље, наставнике и питомце Завода.

Званичан Исправак.

У штампаном Извештају рачуна Мировинског Завода свештеничких удовица и њихових сирочади епархије бачке од године 1898 ће упукла се погрешка и то:

У рубрици примање под III. тачком место крајем године 1898 остало је хипотекарних зајмова 89.225 ф. 83 нов. треба исправити на 89.125 ф. 83 н. — а одма затим место исказаних нових зајмова 9703 ф. 04 нов. треба исправити на 9803 ф. 04 нов. —

Што овим подписано благајништво у смислу решења славног патроната од 20 априла (3. маја) 1900 године број 19. знања ради саопштава.

Ђорђе Бељански
књиговођа и благајник мировинског завода.

Читуља.

†

Јереј **Михајило Грубач** умировљени парох Војаковачки преминуо је у Господу 22 маја о. г. а сахрањен 24 маја у Бршљавичком гробљу. Рукоположен је био г. 1858, те је ревновао као свештеник у Војаковцу 36 година, а г. 1894 умировљен због болести. Лака му земља и вечни... плаћат!

Јавна благодарност.

Господар Јован Марковић трговац и посједник у Новим Карловцима са својим синовима: Пајом и Јоцом Марковић и унуком Бранком, поклонили су светоме овоме храму Сретенија Господња, нове риднде са чирацима у вредности од 200 круна; као и два велика и лепа гаоздена и позлаћена чирака пред иконостасом у вредности од 120 круна за спомен умрлој својој супруги, односно матери и мајки Софији, сину и брату Пери.

Црквена општина ова на тако лепом и скупоценом дару, овим се топло захваљује и свевишњему се Творцу моли за спасење душе умрлих, а живима просиње од Бога срећан и дуговечан живот са повољним здрављем.

У Новим Карловцима, 26 маја 1900.

Перовођа
Стеван Кумановић
капелан.

Председник
Максим Живковић
парох.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 408/313. ex 1900. 53 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњену парохију V. разреда у Попинцима. Компетенти нека своје прописно инструиране молбенице до конца месеца јуна по ст. о. г. надлежним путем овој конзисторији поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 25. маја (7. јуна) 1900.

Г е о р г и ј е с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 304, 322, 337, 432, 483/269 ex 1900. 52 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњену парохију IV. разреда у Негославци-Оролићу. Прописно инструисане молбенице имају се до конца месеца јуна о. г. по стар. надлежним путем конзисторији поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 25. маја (7. јуна) 1900.

Г е о р г и ј е с. р.
Патријарх.

Ad K 288, 304, 329, 341. ex 1900. 46 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Ради сталног попуњења упражњених парохијских места: у Модошу IV. плаћевног разреда, у Нађфали и Чоки VI. плаћевног разреда, као и ради попуњења упражњеног места протопресвитератског капелана у Вел. Бечкереку с 400 фор. годишње плате и 150 фор. годишњег полусесионалног еквивалента расписује се овим стечај с пријавним роком до 19 јуна (2. јула) 1900. године путем односних предностављених власти.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 23. маја (5. јуна). 1900. године.

Потпредседник:
Исак Дошен
Архимандрит.

Ад бр. К. 453/312 ех 1900. 51 2—3

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију I. разреда у Буђановцима. Компетенти имају своје прописно инструјране молбенице овој конзисторији до конца месеца јуна о. г. по ст. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 25 маја (7. јуна) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад К. 183. взв. ех 1900. 55 1—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај на упражњено једно свештеничко место у Суботици.

Рок је пријављивању до 12 (25) јула 1900 године. Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 31 маја (13 јуна) 1900 године.

Митрофан
епископ

С. О. 3642. ех 1900. 47 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног писарског места код овомитрополијских највиших звања са годишњом платом од 1200 круна и станарином од 200 круна овим се расписује стечај.

Срби православне вере, који желе получити ово писарско место, ваља своје сходно инструјисане и својеручно написане молбенице председништву срп. прав. нар. црквб. саборског одбора да поднесу најдаље до 12. (25.) јуна 1900. године укључно.

Напомиње се, да се захтева, да дотично лице има са свим читак и леп рукопис, уз то да је потпуно способно да тачно преписује српске, мађарске и немачке саставе. Уз молбу се услед тога има привити и по петнаест реда рукописа на сваком од горњих језика увида и оцене ради.

У Карловцима 23. маја (5. јуна) 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. црквб. саборског одбора.

СТЕЧАЈ. 54 1—3

Срмељ учитеља упражњено је лањске године место учитеља, на 4. разредној мешовитој српско-аутономној школи у Винковцима.

Ради нестанице повољних кандидата, попуњено је било то место провизорно за текућу школску годину.

Сада се отвара на ново стечај.

Учитељ добива плату од 1000 круна, има слободан стан, и гориво дрво.

Осим законом прописаног поучавања у школи спада му у дужност поучавати децу у појању, бити појац у цркви и перовођа у црквено-школској општини.

За свроводе, парастосе и свечарске водице, добива уобичајену награду.

При једнакој квалификацији имају они, који су музикални првенство.

Рок стечају истиче 8. (21.) јула т. г. на дан св. Прокопија.

У Винковцима 4. Јуна 1900.

Председништво
Српско-православне Црквено-Школске општине.
Др. Ђ. Милашиновић.

Бр. 11. ех 1900 М. Ш. О. 56 1—3

СТЕЧАЈ

Потврдом Сл. епарх. шк. Одбора темишварског, под бр. 264/188 1900., овим се расписује стечај на два учитељска места на срп. вероисп. осн. школи у Срп. Елемиру.

Плата је свакоме: 1000 круна у готовоме, коју ће своту учитеља у месечним оброцима унапред примати; у име огрева за своје потребе 4 хвата сламе; стан по пропису и башту. — Поред тога у име награде за поучну школу уживаће учитељ, коме ту дужност повери месни школски Одбор, 4 јанца ораће земље, али терете на ту земљу сам ће имати плаћати.

Учитељи изабрани, ступиће у звање 1. септ. по новом. Разреде ће доделити месни школски Одбор.

Дужности су шк. Уредбом прописане, али уз горњу плату имају учитељи у цркви појати.

Молбенице нека се пошаљу до 9. (22.) Јула, потписаноме председнику.

Из седнице шк. Одбора, држане 4. (22.) Јуна 1900. г. у Ср. Елемиру.

Д. Сиротановић — перовођа
Рада Малешев — пред. Школ. Одбора

ОБЈАВА ДРАЖБЕ 57 1—2

Дана 25. јуниja (8. јулија) т. г. у 9 сахата пре подне издаваће се на јавној дражби манастирски пашњак од сиса 250 кат. јутара за једну годину дана под закуп.

Ближи услови могу се дознати код управе у манастиру.

Пашњанлук 200 ф.

У Ман. Беочину 4. (17.) јуниja 1900.

Управа Ман. Беочина

Ад III. С. 64./108. ех 1900. 56 1—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног професорског места у српској учитељској и учитељичкој школи у Сомбору за педагогијске науке: (педагогику са историјом педагогије и помоћне науке:) расписује се стечај.

Са овим местом, ако је изабрани за горњу струку потпуно оспособљени гимназијски или препарандијски професор, скопчана је годишња плата од 2000 круна и 10% исте плате у име станарине, после сваких пет година успешне професорске службе годишња повишица од 200 круна а после 30 година службована круновина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације, имаће плату од годишњих 1600 круна.

На ово место могу компетовати само они Срби православне вере, који су стекли оспособљења за предавање поменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или су исте науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горњу струку гимназијски или препарандијски професори. Ако таквих компетената не би било, имаће дотични постављени наставник за годину дана положити испит за професорско оспособљење.

Оспособљени професор ће се у смислу школске уредбе сматрати за две године дана службовања као привремено постављени, а суплент се у опште поставља у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и о религијозно-моралном и политичном поведењу, ваља да компетенти поднесу потписаном председништву најдаље до 18. (31) јула 1900. године.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета држане у Карловцима 11. (24) марта 1900. г.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета

СТЕЧАЈ. 48 2—6

На основу одобрења Сл. епарх. шк. Одбора Бачког од 29. марта (11. априла) 1900. бр. Е. Ш. О. 128/зап. ех 1900. расписује се стечај на упражњено учитељско место на срп. вероисповедној осн. школи у Дероња. Плата је 600 круна на годину, 6 катастралних јутара земље, на коју је учитељ дужан државну порезу и еквивалент плаћати, даље слободан врло леп стан с баштом и 2 хвата дрва.

Дужности учитеља прописане су шк. Уредбом од 1872. год. — Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви за левом певницом појати и децу црк. појаљу обучавати.

Рок стечају траје до св. Илије о. г. када ће се и избор обавити. Молбенице се имају на потписани одбор упутити. —

Из седнице шк. одбора држане 28. маја 1900. у Дероња.

Школски одбор.

СТЕЧАЈ. 49 2—3

На салашкој школи у Ади остало је упражњено учитељско место, на које се овим расписује стечај.

Са овим местом скопчана је ова плаћа:

1.) У готовом новцу . . . . . 600 К. — пот.
2.) На огрев . . . . . 100 К. — пот.
3.) Оправку полупаних прозора 5 К. — пот.
4.) 3 јанца ораће земље, на коју општина порез плаћа, а за коју учитељ свагда може добити 200 К. — пот.
5.) Пошто пешто фали од три јанца — то учитељ добија у име отштете . . . . . 29 К. 20 пот.
6.) У школској згради удобан стан и башту.

Плату добија у месечним оброцима у напред из општинске благајне.

Дужности су „Уредбом" прописане.

Компетовати могу само оспособљени учитељи.

Рок стечају св. Илија о. г.

Из седнице школ. Одбора држане у Ади 27-ог маја 1900 г.

Ђура Акшамовић Шандор Стричевић
вероучља. председник шк. одбора.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројева 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву **„Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају, — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 288.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 25.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 18. јуна 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По овлашћењу *Његове Светости, православног Архиепископа Карловачкога Митрополита и Патријарха српског, преузвишеног господина Георгија Бранковића*, благоизволео је Његово Високопреосвештенство господин епископ Бачки *Митрофан Шевић*, дана 15. (28.) јуна о. г. у манастиру Врднику (Раваници), произвести изабранога за настојателя истоме манастиру јеромонаха о. Сергију Поповића за игумана.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Одношај религије према моралу, науци и уметности.

(Свршетак.)

Том обазривошћу хтедоше апостоли и предстојници старе цркве да очувају од идолопоклонства новообраћене Хришћане, особито оне из језичника, никако се пак није у том огледало њиховс нерасположење или какво принципијелно предубеђење против уметности и њене везе с религијом. Кад је Хришћанство добило слободу, да сме на миру свршавати своје богослужење и кад је постепено створило самосталну своју уметност, примило је у службу религије разне форме уметности и посветило њихову употребу у хришћанском богослужењу. Како је био силан, дубок и благотворан утецај Хришћанства на развијуће уметности, то показују знаменита дела великих хришћанских уметника, величанствена здања знаменитих хришћанских храмова, генијални производи на пољу хришћанског живописа, појања, музике и т. д. Кидање везе између религије и уметности, које тражи данашњи неверни реализам, било би од шкодљивих и убитачних последица по саму уметност. Уметност мора у себи увек чувати религијозно-моралну елеменат, ако хоће да остане на висини своје задаће и да не постане пустоми бескорисном ствари.

Но признавајући тесну везу између религије и уметности не треба ипак идентификовати осећај религијозни са естетичким. Тако звано естетично гледиште на религију, које меша предмет и сврху религијозне тежње са идеалима појезије и уопће уметности, особито се често исказивало у доба господства роман-

тизма у западно-европској литератури. У његовој основи је лежало од чести Шелингово религијозно филозофско гледиште на свет, а од чести песнички назори знаменитих песника Шилера, Гетеа и др. У најновије време религијозно неверје често тврди, да је уметност способна да чак и замени собом религију (Штраус и др.) Зато ћемо навести одличне особине религије и уметности. Те особине се најбоље могу разјаснити, кад покажемо она својства, којима се специфично разликује религијозно чувство од естетичког. При свем свом сродству се та чувства разликују једно од другог а., по свом карактеру, б., по предметима (објектима), који буде оваква чувства у нама и в., по њихову значају за живот човечји а особито по њихову утецају на морално-практичну страну живота.

Главну карактеристичну одлику религијозног чувства од естетичког неки виде у више духовном карактеру религијозног чувства. На ту одлику указује сам назив естетичног чувства; назив тај долази од грчке речи αἴσθησις, која значи осећање. Но ако свако уопће осећање није само физиолошки, већ и психички акт то тим више то вреди за осећање лепоте. Осећај лепота (чувство лепоте) је сам по себи чисто духовни акат; он неопходно садржи у себи осећај неке идеје, оваплоћене у свету појава — идеје разумности, сазбразности, хармоније и т. д. Шта више, красоте спољашње видљиве природе ми примамо не спољашњим својим чулима, но само посредством тих чула, а то примање прате унутарњи осећаји. Но има и виши облик лепоте, који се јавља у области чисто духовних, чисто моралних појава. Такве појаве, као: највећа чистоћа, љубав до самога прегорења, најчвршћа верност, сви називају прекрасним. То долази отуд, што такве појаве буде у нама не само осећај дивљења, одобравања, симпатије, већ производе на нас утисак благородног и прекрасног, што далеко превазилази све друге утиске. Кад говоримо о красоти карактера, то ми разумемо морални карактер. Кад говоримо о лепоти израза једног или другог лица, разумемо нешто више, него што је само пропорционалан или симетричан распоред делова лица и не само хладни блесак ума, већ особито израз моралног благородства, искрености душе. Предмет естетичког чувства састаља лепота. Филозофи различно дефинирају, шта је то „лепо“ само по себи. По Платону оно је земаљски одблесак и рефлекс небесне красоте, коју кад човек гледа, нехотице се преноси мишљу идеалном величанству те красоте. Аристотел каже да „лепо“ није ништа друго, до и поредак и армонија делова целине. Лајбницу, и уопће геометрима, је оно нешто математски избројано и геометрички измерено по законима најстрожије архитектонике, а по Хеглу је оно ваплоћење идеје у присталом јој облику. Но како ко и опредељивао лепоту, сви су сагласни у том, да је не гледајући на блиско јој сродство са истином, добрим, симетријом, правилношћу, „лепо“ сасвим нешто различно од свега тога. Може бити оно не може постојати тамо, где свега тога нема, али без сумње тамо, где је све то, често баш нема лепоте.

Религијозни осећај се буди у нама помоћу представе о бесконачном суштаству. Предмет религијозног чувства је бесконачно и безусловно. Религијозно чувство као и естетично није равнодушно према лепотама природним ни према узвишености у појавама човечјег духа, али се оно буди у нама не самим гледањем лепота и узвишеног, већ вишом идејом, представама о бесконачној творачкој сили све лепоте и изражава се у поштовању не саме лепоте, већ бесконачног величанства Творчева. Из тог је јасно, да не може свака струка уметности производити једнак утисак на религијозно чувство и специјално непроизводе га оне, које и ако су на врхунцу савршенства, но садржај њихов нема непосредне везе са надчулним светом. Религијозно чувство највећма воли оне производе уметности, којима су предмети узети из надчулног света. То је јасан знак да религијозно чувство баш у тој области наилази на себи сродну стихију. Зато је религиозно чувство узвишеније, духовније од естетичног. Религијозна уметност је назад одличнија од световне, јер њу оживљавају узвишене религијозне идеје. У саставу хришћанског и особито православног хришћанског богослужења нису све гране уметности подједнако заступљене. Највећма је заступљена религијозна појезија (химнологија), појање и живопис, а то зато, што су те уметности најподесније за изражај религијозних осећаја. Ако пластика превишава живопис својом способношћу, да изрази моћ, величину и ја-

чину, то је живопис много способнији од пластике, да израви надземаљску лепоту. Сво усиљавање скулпторево па и најгенијалнијег, не може се у том сравнити са кистом генијалног живописа. Ако нас музика поражава и задобија својим хармоничним звуцима, појање нам заједно са звуцима говори и речима и оно може да произведе јачи утисак на нас од музике, јер оно човечјим гласом говори о расположају душе човечје. Не треба понижавати естетично чувство, да би се тим више узвисило религијозно. Естетично чувство је исто тако опће, заједничко свим људима и неизгладиво, као и чувство истине и добра. Оно се оснива не на самом инстинкту или индивидуалном укусу, већ има своје опредељене законе, који су исто тако реални, као и закони разума и савести. Најпосле оно је исто тако важан фактор за просвећење, облагороћивање и чистоћу нашег живота, као разум и морално чувство. Но и ако је естетично чувство важно за наш живот, ипак није таквог утицаја на наше владање, као што је религијозно чувство.

Религијозно чувство одликује се пред естетичним односајем својим према идеалном свету. И религија и естетично чувство теже за идеалним светом. Природеној тежњи човечјег духа том свету помаже и религија и појезија и уметност, јер сви доприносе, да се наш дух узвиси изнад области емпиричког живота. Но естетично чувство само облачи идеални свет у уметничко одело, представља га само, дочим религијозно чувство тражи живог опћења с Богом — најпунијим образцем и извором свега савршенства. У изразу естетичног чувства под утицајем уметничких производа, јавља се само несвесна тежња наше душе вишем свету, а у религији се та тежња остварује. Најкарактеристичнији израз религијозног чувства је молитва, која се одликује од неопредељене тежње за идеалним у томе, што њом човек долази у живо опћење не са замишљеним идеалом савршенства, већ са фактичним најсавршенијим Суштаством. Религија неће да представља само себи вечно суштаство, већ да се и реално налази у његовој области, тако рећи да дише његовом атмосфером. Ту потребу човечјег духа задовољава само религија, која нас уверава, да фактички постоји други лепши и узвишенији свет, који је предмет наше тежње. То питање решава само религија, а не појезија ни уметност. Док уметност изображавајући идеални свет буди у нама само мисли о загробном рају, дотле нам религија сведочи, да он заиста и постоји и показује нам пут, како ћемо се повратити у њега. У уметности игра главну улогу фантазија, а у религији вера у фактичност вишег света и вечног живота.

Да сравнимо још религију и уметност по њихову утицају на наш морални живот. И у том односају је религија много узвишенија од уметности. Не може се спорити, да права уметност буђењем естетичних чувстава може произвести на нас благотворан морални утисак. Али то није њена непосредна ни специјална задаћа. Непосредна њена задаћа је, да задовољи наша естетична чувства. Естетичари кажу, да је уметност сама себи сврха. Ако уметник хоће, да својим вештачким производом делује не само на наше естетично чувство, већ и на наше владање, на нашу моралност, његов рад добија карактер тенденциозности, а то бан критичари уметности рачунају као недостатак, особито, ако се тенденциозност јако истиче. Религија на против са својом задаћом, да уљешава, узвишава и усавршава наш морални живот до богоподобности, обраћа се непосредно нашој савести са јаким побуђивањем на испуњавање божанствених заповеди. Она буди и подржава у нама агилну љубав према ближњима, морално прекаљује човека, чини га тврдим и силним посред животних невоља баш својим обећањем, да ће се испунити у вечности наше узвишене тежње и очекивања човечјега срца. За то је морални утицај религије несравњиво силнији од утицаја уметности. Ма шта се говорило о силном моралном утицају уметности, историја каже, да је тај утицај свагда био релативно слаб. То нам потврђује уметна Грчка у времена језичништва (пре и за Христа), где је уметност процветала, но где је морал и простор народа и виших слојева друштвених стојао на јако ниском степену. Зна се, да се сва грчка религија скоро слевала с уметношћу и јавља нам се као производ песничке фантазије. Богови су у тој религији персонификације човечанских идеала. Веза уметности са религијом била је код Грка тако чврста, да су њихови филозофи стављали религију по њеном постанку у зависност

од уметности, кад су говорили, да су њихови песници и уметници саздали богове. Но из те „уметничке“ религије није потекла никаква дубока сила за морални живот. Видимо да најестетичнији народ у старом свету, какви су били Грци, није уједно био најморалнији. Уметност, пружајући нам естетске насладе, не може нам пружити душевног мира — спокојства савести. Она не разрешава човеку загонетке у животу, не ослобађа грешника од гриже савести и не пружа онаквих благодатних лекарија за душу, којима религија подржава и крепи човека у моралном животу.

Појмљиво је само по себи, како су неосновани и апсурдни они назори, да уметност може заменити религију. Када Штраус у својој „Старој и новој вери“ препоручује својим једномишљеницима место религије естетске насладе, он много говори о великим делима песника, о знаменитим галеријама слика и музејима, о позориштима и великим делима на пољу драматике и музике у најновије време, и све то сматра за средства, која незерницима могу заменити све оно, што верника пружа религија и црква. Но он заборавља, да уметност није у стању дати човеку тврдог ослонца, особито посред животних незгода и несрећа. Не би било ништа глупље, него човеку, који је у највећој несрећи, у недогледној борби са животним потребама, у тешкој болести и најпосле на смртној постељи — кад би се њему препоручило, да место религијозној утеси притекне појезији, музици, појању и т. д., да га оне разведре. У тешким часовима, кад постају све лепе наде човечје ништавне, када се срце под притиском тешке туге налева у потоке суза, у часовима муке, кад страдалник човек не може ни тренути целе ноћи, кад му се све више и више приближује страшна смрт и већ се почиње витлати над његовом главом, где ће и у чему тај несретник наћи укрепе и утехе? Да ли у дивној песми или у красноречивости ораторовој или у лепоти уметне слике или у гласовима музикалне мелодије? Не! У таквим часовима лепота песме се губи за човека, све муке губе своју моћ и не могу пружити човеку никакве помоћи. Само религија има тврду моралну силу и моћ, да утеши страдалника, да обадри очајника, да укрепи духовно изнемогле и да понаше мир и утеху у срце човеку, који је на смртној постељи.

Осек. А. Живановић.

О узроцима ширењу назаренства и о средствима против истога.*

пише **Симеон Аранициh** свештеник.

Увод.

Нема сумње, да је у данашње време назаренство један од веома опасних непријатеља, који прети нашој светој вери прадедовској. Опасност је та тим већа, у колико назаренство поткопава у народу нашем *ону* веру, за коју су прадедови наши живот свој жртвовали, којом је проткана сва прошлост Србинова, којом се од најкада Србин дичио и поносио. Назаренство чупа из срца српског љубав према *оној* цркви, у којој је Србин у данима патње, искушења и народне несреће душу своју челично и утехе свагда налазио. А шта све то значи, то ће знати онај, ко је уверен, да је свето православље у најтешњој вези са народношћу српском; да је душа Србинова с њиме тако срасла, да се без ње, бар у нашим приликама, ни замислити не да.

Пољуљати ту свету веру у срцу Србинову, поткопати у души Србињовој љубав према светом православљу значи спремати народу српском велику несрећу народну, од које треба, и при самој помисли да зазебе и застрепи душа сваког родољубивог Србина.

Јер пољуљати у Србину веру свету прадедовску не значи само отуђити га од свете мајке наше цркве православне, ослабити у њему ону оданост према њеној светињи и прописима, него поткопавати, ослабити, шта више угушити онај народни поносе, националну свест, која му је непрестано говорила, да се свагда својом народном прошлошћу дичи и поноси, да се заноси и одушевљава светлим примерима народне повеснице те, му тиме снажила и крепила душу у тврдом уверењу и нади на сјајније и лепше дане будућности народне; значи, дакле, ни мање ни више истрћи па из јединства и крила не само свете цркве православне него и из средине и заједнице наро-

* Реферат свештеничком збору протопрезвитерата Карловачког.

да српског, из загрљаја миле народности српске.[1])

Да је ово неоспорна истина, довољно је указати на онај опће познати факт, како назарен са свим и то наједаред прекида са сваком и црквеном и народном светињом својом, што му дакле поноc и дика беше, те почиње наједаред да презире, све оно, што му је дотле најдраже и најмилије било. У срцу његовом за свето православље од сада нема другог осећаја до ли презрења а националнi поноc, одушевљење за српску ствар на лицу његовом изазива само подругљиво смешкање.[2])

С обзиром на све предњаведено као и на интезивну снагу, којом се ова заблуда за доста кратко време раширила и заразила готово све слојеве народа нашег, те и даље уноси у мало не све крајеве овостраног народа српског, крајње је већ време, да се овом предмету поклони озбиљна и свестрана пажња од свих меродавних кругова, како би се наглом ширењу заблуде назаренске на пут стало и тиме и Српство и свето православље од овог опасног непријатеља сачувало. „Зашто се у нас назаренство шири и како би се то дало спречити“: овај глас се већ поодавно у јавности чуо и подизао, а нарочито је у последње време учестао.[3]) Но у колико то беше бар већином глас појединца, у толико бијаше и слабија акција, па слабији резултат и готово никакав успех.

Крајње је време, дакле, часни зборе, пречасна и часна господо, да у првом реду свештенство српско, да већ једном српски свештеници, свом вољом и озбиљношћу приону, као поборници светог православља а и синови народа српског, те удружени систематски заједничку акцију отпочну противу тог душмана — назаренства — у одбрани светог нам православља, те лепе нам свете вере прадедовске и милога рода српскога.

То је управо и циљ ове расправице. У њој ће се у даљем излагању у главнијим потезима упозорити и пажња обратити на најглавније узроке ширењу назаренства са њиховим последицама и у вези с овим изнети на сад најзгодније средства у сузбијању и борби против овог опасног непријатеља имена српског и свете нам вере православне.

I.

Најглавнији узроци ширењу назаренства у вези са побудама за пролаз.

Први и најглавнији узрок ширењу назаренства је *недовољно и слабо познавање своје вере односно лоша религиозна образованост нашега народа* као природна последица већином недовољне катихизације и слабога проповедања речи Божје у цркви од стране свештенства.

Чињеница ова тако је јасна, да је излишно свако доказивање. Треба само указати на оне бледе појмове, непотпуно и сасвим погрешно схваћање о вери; о светом православљу у народу нашем, чији значај он ни из близу не познаје. Какви су у њега појмови о крсном знамењу, какви, да не речемо чудни, назори о посту, поштовању светитеља, светих икона, па тек о светим тајнама, крштењу, покајању, причешћу, браку, јелеосвећењу и др. о значају празника, те крсном имену, о свештеним обредима, погребу, парастосу, о нашим црквено-народним обичајима жалост је и говорити. Све то ако чини и одржава наш народ, чини без дубљег схваћања и значаја сасвим механички и чини готово само зато, у колико му је то остало од његових дедова, а не из каквог дубљег уверења о чистој светињи, правом значају цркве и вере своје православне.[4])

Колико ли је у томе, односно у познавању своје вере, заостао народ од назарена, зар треба овде и спомињати?!

Овоме је последица у народу нашем и *све слабије посећивање цркве*, према којој је са наведеног разлога народ наш почео све већма хладнети и према светињи њезиној све равнодушнији бивати и ту жалосну појаву непосећивањем цркве као спољашњим и видљивим знаком — потврђивати. У овоме као да му иде на руку у много и много прилика на жалост: *немарно и нередно свршавање светог богослужења нарочито свете литургије и осталих обреда.* Немарно обављање светог богослужења нарочито свете литургије од стране свештенства са свим природно има за по-

[1]) Види: „Зашто се у нас назаренство шири и како би то могли спречити“ од Владимира Димитријевића катихете у Пешти.

[2]) ibidem.

[3]) ibidem.

[4]) ibidem.

следицу још немарније одговарање на јектенија од стране школске деце па и самог учитеља; у колико је тешко и претпоставити, да би такав свештеник прионуо озбиљније око обучавања школске деце у црквеном појању и црквено-славенском читању, те да би временом и из редова школске деце хтео створити црквене појце, који ће доцније и за певницом песмом црквеном Бога славити и свето богослужење умилним појањем увеличавати. О каквом тачном, јасном и разговетном, пуном светиње читању апостола од стране школског ђачета, као и о разумевању истога, не може бити ни разговора; у колико се обично такав свештеник не би постарао ни за *тумачење самог светог јеванђеља* у виду ма и краће религиозно моралне поуке, којом би наставу своју редовно у побожности утврђивао, у светоме православљу челично и у религиозно моралном животу снажио.

За то све више и нестаје оне привлачне снаге, која је приводила народ наш цркви његовој, да је тим чешће похађа, те и кад дође, долази само из пуког обичаја; стајаће у њој без икакве побожности и молитвеног расположења, осврћући се, зверајући на и разговарајући, заборавивши ваљда да се и налази у дому Господњем, у дому молитвеном, у чему га не само одборници и скупштинари, тутори и црквењаци својим понашањем и „слободним“ кретањем, него и сам свештеник немарним свршавањем светог богослужења помаже.

Небрежљиво свршавање свете тајне покајања, исповести и здравих и болних, као и светога причешћа и венчања, као и при погребу, литији, врбици и томе слично, све то слаби и убија већ и онако опалу побожност и ороњулу религиозну свест у народу нашем; све то слаби и гаси одушевљење и љубав према светој нашој вери прадедовској.

У школи тек нешто, а где где готово ништа чути о светињи вере и цркве своје, а у цркви и ван ње гледати немар у вршењу свештених обреда, може ли бити шта кобније по свето нам православље?!!

Све ово а нарочито недовољно познавање своје вере пре појаве секте назаренске у народу нашем, није могло у тој мери бити опасно као данас, кад наш народ на сваком кораку сусрета фанатизам мисионара назаренског, који ће му сваком приликом говорити и сладити своју веру на најпрепреденији начин. Прост човек жељан поуке, да се посвети и уђе у тајне верске, зар је чудо ако се на назаренски позив и навалњивање мисионара назаренског поведе и отиде у кола назаренско, или, у оскудици и недостатку религиозно моралне поуке кад почне према својој вери све хладнији бивати и све дубље морално падати, одајући се сваковрсним пороцима, неумереном животу, блуду, коцкању, крађи, лажи, уз бестидне речи расколи и прекомерном трошењу на одело, пијанчењу, које нарочито отима маха у народу нашем, те се у новије време све чешће виђа, што је врло кобно, приликом и неких црквених обреда и светковина, при погребу, парастосу, о задушницама, свадби, свечарству и црквеним славама, на што нарочито указују са великом наслађом назарени, што би се све куд и камо ређе догађало, да је било религиозно моралне поуке редовно и у цркви и у школи. А овако у вези с горњим трошењем драгоценог времена, бадавадисање у „светковању“ разноврсних а многих незнатних па и замишљених светачаца и заветних дана, младих четвртака, петака[5]) и томе слично, нема сумње, да и у томе можемо наћи један од неких узрока, са којих је понеки отпао од свете наше православне цркве и отишао тамо, где ће *чути* много више поуке макар и на неистине и лажи основано, а од свега наведеног *не видети* ни трага.

Кад је већ неко са поменутих узрока охладнео према својој цркви и вери, не треба се чудити *изговору за неполазак цркве због одела, или тужби, што није дошао до стола или постао штитар, црквењак, црквени певач и томе слично; да му је тешко парохијал плаћати, па и саму крајцару у тас пружити; свештенику за учињену му услугу штолу платити*, а до које је у више прилика свештенику на жалост много стало с обзиром на велики број врло слабо дотираних парохија. А како и да не, кад поред несигурне и врло неуређене своје плате од 400 фор. и можда незнатне одштете за сесију мора да мучи муку, како ће своју породицу обезбедити и децу своју ухлебити, те без пристојног пенаконог фонда у слабости или старости својој, а у случају смрти, без удовичког

[5]) Ibidem.

фонда све до скора, своју породицу као праву сирочад оставити.

За то није чудо, да се свештеник био претворио због сесије — само ако је имао — у неку врсту економа, кад му је она била главни извор за његово живовање то се томе послу тако предао, да је можда и пренебрегао и занемарио главну дужност своју, што се, ако не одобрити, а оно бар у неколико разумети даде.

Заиста се човек дивити мора нашем сабору, што је био таког уверења, да ће се моћи наћи таквих људи, који ће, *уз потпуну квалификацију с испитом зрелости и четир године богословије, а у више прилика са 700 фор. неуредне доцације, без уредне плате, без приходног парохијског стана у забитном селу*, без икаква обезбеђења себе и своје породице, хтети а и моћи одати се срцем и душом тако узвишеном позиву, а да са те стране не осети велике штете и губитка света нам вера и црква православна.

Још више се чудити *оном заиста монструозном несаразмеру у наплати*, какав ћемо заман ма у ком сталежу тражити, оној заиста врло неправедној наплати свештенства, у коме није реткост видети оседела старца, иначе честита и примерна свештеника, како је цео век свој провео у најскромнијем месту уз не више од 700—800 фор. неуредне плате, натеји се породицом својом целог живота; док на другој страни видети свршеног богослова још у капуту изабраног за пароха у општини, у којој га, као младића, чека дотација од 3000 фор. а можда и више, са свим уређена и осигурана, парохијски стан, који личи каквој палати, те узев још у обзир локалне и друштвене прилике са свима месним удобностима и угодностима, а да загледате у квалификацију, ви би се у више прилика пренеразили, јер није немогуће, да баш тај свршени богослов, а тако сјајно дотиран пароx у многоме заостаје иза дугогодишњег свештеника, који је у ревној служби Богу готово оседео. Има ли тог чуда и неправде у другом сталежу, већ смо напоменули!? Но да ово најмање приличи свештеничком сталежу не треба ни говорити.

Јест *незгодан материјалан положај и онај несаразмер у дотацији* у многом је у било вољу за рад, а од многога створио страховитог кертеша који при компетовању на бољу парохију не би презао ни од таких средстава, којима би деморалисао будуће своје парохијане, с друге стране тога ради растао је број оних мањих парохија, које би оставши без сталног пароха свога, бивале изложене вечитом администрирању, па још и неспособних лица.

А колико је то шкодило светом православљу, колико шило у прилог назаренству излишно је и једну реч трошити.

Уза све то *недостатак у начином и савесном надзору над јавним и приватним животом* свештеника, над његовим радом као вероучитеља, свештенослужитеља и душепопечитеља, — о чему да се од увек озбиљно рачуна водило и *према сваком свагда без пристрасно* поступало — у много је прилика узрок што је назаренство тако снажно могло раширити своја крила у народу нашем.

И појава тако *званих надрикњига* у готово сваком месту много је ослабила веру у народа нашег, који сваком даном приликом или из зависти према свештенику, или због своје „учености“, или из других пређавих побуда, покушавају да побију важност вере и цркве Христове, не бирајући средстава ни начина у свом неродољубивом и несрпском раду.

Такима као да и нехотице на руку иде, *својим немаром и равнодушношћу према цркви и свештењима вере своје, на жалост, и добар део учитељства нашег* — част нека је изузецима — и на вероисповедним и комуналним школама, нарочито и *већина наше интелигенције*, који ипак, по речима нашег народа „добро иде“, и ако се слабо сећа цркве своје, као да се црквена свест и љубав према светом православљу доказати може и без похађања цркве, без приступања тајни светога причешћа, другим речима без вршења најважнијих прописа своје вере и цркве.

На послетку ја и само *наше новинарство*, као представник нашег јавног мњења, сејући страначку страст, којој не може ни свештеник већ да се извиње, износећи више пута и такове ствари које шкоде угледу сталежа свештеничког, а посредно и цркви којој служи — у место да се бар најпре све на надлежно место подноси и тамо ако лека потражи, а самој ствари помогне — у неколико утрло је пут, спремило земљиште, да се назаренство тако брзо могло у крилу народа нашег раширити и одомаћити. (Наставиће се).

О делима св. Апостола.

Експортација Стевана Ђурковића, прочитана слушаоцима горње гимназије Карловачке на Томину недељу 1899. године.

(Свршетак)

У новесници света није редак случај, да људи, који су одгеговани у духу извесне установе, постају противници и рушиоци те системе. Буда је примио васпитање своје у браминству, Паскал је васпитан у заводу језуитском, Спиноза беше родом Јеврејин.

Тако је то било и са апостолом Павлом. Непријатељ незнабожачке религије провео је детињство своје у Тарсу, у једноме средишту незнабожачког живота Неумитни противник тесногрудости јудејске по пореклу своме беше Јеврej од Јевреја. Онај, који је пашео смртну рану фарисејству, беше фарисеј, син фарисејев — васпитан у Јерусалиму крај ногу великога учитеља фарисејског Гамалила. Он није ни видео Спаситеља, али обраћен чудесном силом — а по позиву самога Христа — ступио је у ред апостола и од жестокога гониоца хришћанске цркве постао је он уједанпута највреднијим апостолом Хришћанства.

Баш у доба прелаза његовог неки јудејски Хришћани, који се држаху фарисејског предања и обреднога закона, хтедоше његов иго да натоваре и на јазичнике. „Ако се не обрежете по Мојсијеву закону" — говораху они Хришћанима из незнабоштва — „не можете се спасти". Апостол Павле са Варнавом био је томе противан Да би се коначно решио тај спор, одржан је у Јерусалиму око 51 године по рођ. Христову први сабор хришћански, тзв. „апостолски". По Делима Апостолским учествовали су на њему апостоли Јаков, Петар, Јован, Павле, Варнава — и старешине јерусалимске цркве. Решено је, да старозаветне обредности не везују ни Хришћане из Јудејства, и писмени закључак о томе би послан апостолима, који на сабору не беху присутни.

Почев од тих догађаја делатност апостола добија одлучнији карактер.

У правоме смислу тек од тога времена почео је њихов поход на свет, у знаменитим и великим оним путовањима, што су их незнатни ови људи у ревности својој за Христом по пространоме свету учинили. Проповед њихова разлегала се по целоме „orbis terrarum", што је у то доба у образованом свету познат био. Црква у Јерусалиму би поверена Јакову Алфејевом, а остали апостоли се разиђоше по свима странама ветра. Апостол Андреј проповедаше по Малој Азији, Тракији, Скитији и Сарматији — а брат му Петар у Антиохији, Вавилону, Коринту и Риму. Јован Зеведејев основа цркву у Малој Азији са средиштем у Ефесу, апостол Филип настани се у Јерапољу за Фригију, а Вартоломеј разви делатност своју у јужној Арапској. Док ап Тома по Партији, Индији и оближњим острвима проповеда Ускрслога — Матеј доспева у Горњу Африку, на одатле у Шпанију.

Но најзнатнији је у томе погледу мисионарски подвиг апостола Павла.

Као што се његово васпитање разликовало од васпитања осталих апостола, тако и делатност његова носи на себи особености његова карактера. „Ја за другога незнам, осим за Исуса Христа распетога. Ја и не живим, него у мени Исус Христос живи. Радо бих за браћу своју анатема постао". — Те кратке речи његове цртају нам најбоље тога ученога ревнитеља Јеванђеља; у тим речима изражена је одгонетка целога живота његовог, што га је, пркосећи свему, па и самој смрти, у непрестаном путовању проводио. Много би било, кад би споменули сва она места, што их је он у Христу прпородио. Доста ће бити, да наведемо тек провинције, покрајине и острва, па да се величини његовој са признањем поклонимо. Сирија, Кипар, Памфилија, и Лакаонија — Киликија, Галатија, Фригија, Македонија, Пелопонез, Лидија и Родос — па Феникија, Крит, Малта, Италија, Карија и Ликија — чуше од њега прво проповедање Христове благе вести.

У свима местима, где апостоли проповедаху, остављше они малену општину Хришћана, — квасац, што ће касније да сазре, нарасте и испуни целу васељену.

Победоносни поход Александра Великог по важности својој далеко заостаје иза

путовања оних убогих Јудеја. Јер ко би набројао оне силне промене, што су их у човечијем друштву створили сиромашни апостоли Христови?

Свет је тадањи поштовао идоле — апостоли их прогласише за играчке.

Људи су, као грех, презирали сиромаштво, апостоли их позиваху на милосрђе.

Болесници беху на терету неким народима — апостоли их сажаљеваху.

Деца су била бесправна — апостоли им јављаху Христом обећано царство.

Неки су мрзили и браћу своју — а апостоли им напоминьаху љубав према непријатељима.

Са торбом о рамену и палицом у руци својој морадоше они задовољити људе за доцде нечувене и светским истинама супротне истине. Зато их је на сваком кораку сретала мржња, у свакоме месту чекало гоњење. И откуда да се објасни многогодишња, па ипак једнака ревност сиромашних тих Јудеја, ако не из њихова уверења, да је Јеванђеље, што га проповедају, божанска наука, а Онај, што их је у свет послао — Бог? Непосредним искуством и доживљајима створило се у апостолима тако уверење о Христу, — и за љубав уверења тога оставише они завичаје своје, те мирни начин живота свога замениуше мученништвом. Андрија претрпе мученичку смрт у Патрасу, Тома у Индији, Петар и Павле у Риму. Свет, који је гледао дела њихова, дивио се такоме пожртвовању простих људи, и мученичка крв њихова беше семе, из кога је поникло Христьанство. Паскал је односно Христова васкрсења после седамнаест столећа рекао, да верује у догађај, чију истинитост крвљу својом потврдише њих толико људи. А силом тога аргумента би побеђено и цело човечанство апостолскога доба.

На развалинама јудејског и незнабожачког света подигао се нов свет. Јудејска живота нестаде, а славне тековине незнабожачког духа бише затрпане развалинама самога незнаботства. Сем славних умотворина Фидија, Мирона и Лизикла, у стојећем и седећем положају, од слопове кости, камена и злата у Атини н. пр. могао си видети небројено производа њихових ученика и имитатора. А када је апостол Павле дошао у Атину, назвао је он те прекрасне обрасце незнабожачких богова и богиња — идолима, и у томе суду непознатога Јудеја изречена је смртна пресуда тим тековинама богате Атине.

Па шта, зар да жалимо за тим пропалим плодовима незнабожачког духа, зар да бедимо апостоле, да су простом проповећу својом уништили културу, као што беше грчка и римска?

Не будимо неправедни!...

Незнабожачка култура посила је у себи клицу распадања. Што је свет незнабожачки тако радо замењао напредну културу своју са простотом Јеванђеоском, догодило се зато, што је и сам осећао, да је напредак његов од сумњиве вредности. Јер морал је темељ свакоме друштву. — те друштву без морала, као темеља, суђено је да пада.

Уз то још преображај незнабожачког друштва није произведен мачем и силом, него је плод најчистијега уверења. Када се Мухамед са науком својом појавио, нашао је за потребно, да „свети рат“ стави у дужност верницма својим. Наше време политичким и литерарним средствима са великом муком изводи и најмање реформе. А Христос је са рибарима задобио сав свет за тако велику промену, као што је Христьанство.

Решење велике те загонетке добићемо, ако проникнемо у дух Христова Јеванђеља. Јер и сиромашни рибари на Генизаретском језеру тек Јеванђељем Христовим постадоше способни за тако велико дело, а наука Јеванђеоска сама по себи је победила васељену.

Трудом Христових ученика, који и писмено изложише науку Христову, ми смо дачас у сретноме положају, да Јеванђеље проучавамо. У њему нам се даје највиша мудрост у најпростијем облику. Без икаква мудровања и напрезања, путем обичнога посматрања и за један трепутак доводи нас оно на највиши ступањ човечијег мишљења. Ми се нећемо на небо, а без да смо се подигли са земље — ми посматрамо вечьту истину по уобичајеном начину људскога мишљења, у обичноме

видокругу човечјег духа. Речи Јеванђеља упознају нас са највишим питањима науке, а узете су све из живота простих становника малене Јудеје, или из речника Генизаретских рибара. У најдубљим Јеванђеоским изрекама и параболама говори се о ратару, о његовој њиви, о жетви, о сиромашу, о слами, о кукољу, о времену, о предзнацима времена, о ветровима, о киши, о доброме и хрђавоме семену. Спомињу се воћке, њихово лишће и род, плодна и неплодна смоква, јагоде, трска, љиљан и лоза, па онда животиње, што у животу источних народа играју неку улогу; овца, голуб, камила мазга и т. д. О другим и другчим предметима једва и има речи у Јеванђељу. На овак је тако обичном облику, на необразованој гомили познатим речима изражене су у њему оне високе филозофске идеје о Богу, о души, о сврси живота, о моралноме закону, о вечној казни и награди. То је јединствена метода Богочовека, тако је проговорио само Онај, који власт има, и коме је до најтајнијих кутића познато било срце човечје.

Усвајањем Јеванђеља, од стране човечанства, постала је највећа мудрост оних својином свију људи и положен је здрав темељ оној култури, у којој данас и ми живимо. Од коликога је значаја наука Јеванђеоска по напредак човечји, види се из факта, што хришћански народи пред њаче и данас на путу цивилизације. У Кини је Конфучије, у Индији Буда, у Персији Зороастер, још у петоме столећу пре Христа спровео своју религиозно — моралну реформу, а народи, што науку њихову усвојиште, тек ако су на по пута цивилизације, па и то имају захвалити више Хришћанима, те посредно Хришћанству, него науци својој.

Тајанствена сила Јеванђеља толико је велика, да побеђује све народе, који се противе његовом ширењу. Располажући са том силом могли су апостоли победити савремени им свет. Њиховим трудом начела Јеванђеоска прешла су (бар међу Хришћанима) у мишљење људско, постала су другом природом човечјом. Наклоност ка њима прелази на потомке са наслеђем крвљу предака. Ми данас и неумемо друкчије мислити, него хришћански, па чак и онај, који се хвали, да је непријатељ Христу, не може се од мишљења таког сасвим отргнути. На све покушаје у томе правцу гледа св. црква, као на узалудне труде, јер Онај, који је са незнатним средствима тако утврдио природу човечју, да за сва времена једна те иста остане, није човек — већ Бог — а Божје је дело непропадљиво.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Саборски Одбор**) одржао је у прошли понеделник, уторак и среду, пре и после подне, своје седнице, под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*. Присутни су били чланови; г. г. архимандрит *Платон Јовановић*, и протопрезвитер *Ђорђе Влаховић*, *Др. Никола Максимовић* и *Миша пл. Рогулић*.

(**Благодарење.**) У прошли уторак служено је у саборној св. Николајевској цркви Карловачкој „благодарење“, поводом свршене школске године у Богословији и Гимназији. На „благодарењу“ началствовао је, у заступању Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија*, високопреосвештени господин епископ Бачки *Митрофан Шевић*, уз асистенцију ректора Богословије г. протопрезвитера *Вучковића*, и осталих свештеничких чланова професорске колегије.

После благодарења подељене су ученицима сведобе и одржана је годишња већ уобичајена красна свечаност у гимназијској дворани, којој је благоизволео присуствовати и високопреосвештени господин епископ *Митрофан*, и на којој је управитељ гимназије г. *В. Видић* држао говор, што ћемо га донети у наредном броју.

(**Слава у манастиру Раваници.**) Прошлога четвртка, на Видов Дан, дан славе манастира Раванице (Врдника), служио је тамо св. литургију високопреосвештени господин епископ Бачки *Митрофан Шевић*, уз асистенцију г. г. архимандрита Крушедолског Анатолија Јанковића, архимандрита Хоповског Георгија Марјановића, протосинђела и настојатеља манастира Бешчина дра Георгија Летића протосинђела и настојатеља манастира Ковиља Георгија Видићког, јеромонаха и управитеља манастира

Серафима Винчића и јеромонаха Првеногласког Теофана Увелца, те двојице ђакона. На бденију је проповедао протосинђел *др. Георгије Летић*, а на св. литургији архимандрит *Анатолије Јанковић*. Славски кум био је *Жарко Стаић*, велепоседник из Вуковара.

(**На испиту зрелости**) у Карловачкој Гимназији предсједава као изасланик кр. земаљске владе велеможни господин *др. Јулијус Домац*. Испит је отпочео у среду, а завршиће се у понедеоник (сутра).

(**У Богословији Карловачкој**) било је концем прошле школске године 1899/900 слушаоца свега 83., и то из Архидијецезе 34, Горњо-Карловачке 8, Пакрачке 2, Бачке 22, Вршачке 5, Темишварске 10. Будимске 2.

Приступило их је испиту и положило у I години 24, у II години 13, III година 9, а у IV години 14.

Од овогодишњих слушаоца IV. године добили су абсолуторне сведодбе: Бикицки Панта, Вуковић Константин, Гајић Милош, Јанковић Димитрије, Костић Александар, Недељковић Павле, Павловић Марко, Петковић Сава, Рајачић Душан, Срдић Јован, Станишић Никола, Стануловић Максим, Суша Томо и Чудић Јован. По дијецезама су међу овима: из Архидијецезе 8, Бачке дијецезе 2, Горњо Карловачке 3, и Темишварске.

(**Са Карловачке Гимназије.**) У Карловачкој нашој гимназији било је у прошлој школској години свега 312 ученика, 309 јавних и 3 приватна. По завичају било их је из Хрватске 50, Славоније 187, Угарске 52, Босне и Херцеговине 12, Краљевине Србије и Црне Горе 10, из Далмације 1. По вероисповести било их је православних 292, римокатолика 19 и грчко-сједињених 1. У II. течају прошле школске године добили су сведодбу I. реда с одликом 54, I. реда 206, привремену (с дозволом поправка) 29, II. реда 15, III. реда 5. Неиспитаних остало је 3.

(**Са Новосадске Гимназије**). У Новосадској нашој гимназији било је концем школске године 1899/900 испитаних ученика 400, (388 јавних и 12 приватних). Од ових било је из Новог Сада 49, из Бачке жупаније 155, из других жупанија угарских 49, из Славоније и Хрватске 119, из Босне и Херцеговине 21, из Србије 4, из Црне Горе 1, из других земаља 2. По народности биле су; Србаља 382, Мађара 1, Хрвата 15, Немаца 2. Успех је био: из свију предмета врло добар код 16 ученика, из свију предмета најмање добар 88, из свију предмета најмање довољан 234, из једног предмета недовољан 9, а из више предмета 17. У владању је оцењено њих 211 са добро, 163 са по законих, 8 не са свим по законих и 6 рђаво, а кажњено их је укором од управитеља 3, укором пред професорским збором 4.

Будућа школска година 1900. почеће 1. септембра по н. к., по Божјој вољи, у новој згради гимназијској.

(**За измену саборског изборног реда.**) Свештенички збор протопрезвитерата Вилићкога (Горњо-Карловачка дијецеза) сакупљен дана 1. (14.) јуна о. г. у Оточцу једногласно се изјавио за измену постојећега саборског реда за избор посланика на народно-црквени наш сабор.

—

Разне белешке.

(**Универзитетско образовање и свештенство.**) У Немачкој се све више шири уверење, изразито код протестаната, да је универзитетско образовање за свештенство најбоље и најподеснije, и тамо су прот. свештеници њихом свршили универзитет. Сад се јавља нова струја, која устаје против тога да је за свештенике потребно универзитетско образовање. Уређење и карактер универзитетског образовања, исповедају следбеници те нове струје, ни колико не припрема човека за дужности, које прима на себе као свештеник. У немачким универзитетима нема никаквог надзора над онима, који се спремају да приме свештенички чин. Они који свршe прво универзитет, па се после посвете свештеничкоме позиву, обично пре примања свештеничкога чина проведу извесно време као правници или лекари, живећи сасвим слободно, па тек после полажу богословске испите и постају свештеници, што је вело, за цркву и свештенство више од штете но од користи, јер су ови свештеници без верскога одушевљења, тако потребна доброме свештенику. Садашња се богословска занимања на факултетима погланито састоје у питању и одговору: шта је истина? А да ли ово истраживање истине будућих свештеничким кандидатима даје праву спрему за њихов будући позив? Овога ради иисле, да би боље било оне, који ће бити свештеници, место овога истраживања истине поучавати чему више одређеном, што би боље одговарало њиховој будућој служби цркве. Читање дела светих отаца и бољих хришћанских писаца било би, по њихову мишљењу, много корисније за ученике, који се спремају за свештенички позив, но што су захорна решавања филолошких питања и других ствари. Ученике треба упутити, да добро науче позитивне хришћанске истине, а не упознавати их са сумњама, које су поједини мислиоци исказивали и затим их и сами обарали.

Јавна захвала.

Тужнијем срцем јављамо сродницима, пријатељима и знанцима преселењу нашег, да нам је наш премили отац, брат, таст, свекар и ђед

Никола Јакшић

парох Срп. Моравица

дана 21. марта (3. јуна) о. г. испустио своју племениту душу у Огулину, куда дође на четири дана пред смрт, да претешкој болештини — упале плућа — лијека потражи. Земни останци никад преселног покојника пренешени су и сахрањени 23. маја (5. јуна) о. г. у гробље срп. Моравица, уз пенсо неизборивијех му родитеља непрежељене му супруге и њезине Керке — коју тужну свечаност уметничка непрегледна сирпода најрегнега му народа и одличнијех званица и поштовалаца покојникових.

Нека благонаклоне примити најсрдњу благодарност наша и. и. господа Високопреосвештена, Преузвитлв, Велеможни, Високопречасни, Високоучени, Пречасни, Поглавите, Благородна, Многопоштована, приједна и угледна — која као предстојници високијех области, уреда, звања, школа са младежи, грађана, трговаца, обртника, разнијех корпорација итд. из пјеста Огулина, Гомирја, Врбовског, Срп. Моравица, Дежница, Јокана, Мркопља. Тука и многобројног жељезничког чиновништва и особна колодвора К. Моравица — у тужноме сироводу или особно учествовазу или заступана, и која нам и и. г. из поменутијех места и другијех још неспомепутијех, било писмено, било брзојавно, изјавише најдубље сучешће у прегољеној туги и губитку, истоћени да убљаже претешке болове ојађених срдаца наших.

Благодарино Високопречасној, пречасној и преподобној господи свештеницима примишљанском, дубравском, карловачком, нуждавном, слушничком, јасеначком и обадвама јеромонасима ман. Гомирја, који никад прежалењог покојника опојање и до пјечног почивка испратише, а посебна хвала прем. г. свештенику музљанском, који у Огулинском храму, и проти и пароху примишљанском, који у моравичком гробљу — опроштаје се са предрагијем покојником прво лијепим, дирљивијем и утешљивијем говором.

Благодарино Високопречасном г. Дру П. Бутумовићу, који је лијечио покојника и неуморно се трудио да му ублажи претешке болове.

Хвала срп. прав. црк. општини Срп. Моравица управној општини Срп. Моравица и. з. г. Сими и Марији Мрвош, Пери и Савки Петровић, која на одар покојников прекрасне вијенце положише.

А највећа хвала побожном и честитом народу парохијје покојникове који у овако величанственом броју дочека, испрати и опрости се сузавијем очима са својијем ревнијем, брижнијем и дугогодишњијем оцем и пастиром.

Под силнијем теретом болова, који нам притискоше душу и ојадише срце — не могосмо споменути и нарећати високопријењенијех имена сродника, знанаца и одличнијех поштовалаца покојникових, који као искрени пријатељи, познавајући туге и невоље, притекоше и настојаше да нам убљаже болове и олакшају терет ражењих и ојађенијех срдаца — присутношћу особном и духовном, помоћу и услугом кв у ком погледу — него само рећи:

Њо сто пута од нас хвала и од Бога плаћа свима и свакоме, ко ма и најмање уложи труда, да нам тешки ударац и губитак што лакши, блажи и сношљивији буде.

У Огулину нељеље свих светих 1900.

Дјеца: **Анка** удата **Вунелић**, **Душан**, прос. срп. прав. богосл. у Карловцима, **Јоко**, **Косанке**, **Јосиф**. Браћа: **Симеон**, **Јован**, **Јаков**. Зет: **Милутин Вунелић**, парох.

Снаја: **Сусана** рођ. пл. **Брановски**. Унука: **Вјера**.

Нове књиге.

Шематизам источно-православне српске Митрополије Карловачке за 1900 год. Приредио протојереј *Димитрије Руварац*. Издање Саборског Одбора. Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија. 1900. Стр. 379. Цена је књизи 2 круне.

Једанаести Извештај о Православном Срп. Богословском Училишту у Срем. Карловцима. Школска година 1899 — 1900. Састављено протопрезвитер *Јован Вучковић*, проф. и ректор богословског училишта. Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија. 1900. Стр. 59.

Извештај српске Вел. Гимназије Карловачке за школску годину 1899 — 1900. Књига XLVIII. Година XLI. Сремска Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1900. Ст. 100. У овоме извештају штампана је лепа и темељна расправа професора *Душана Спегьанца*, под називом: *Живот страни јевреја у средњим заводима*. Од стр. 3 — 31.

Књижевне вести.

БРАНКОВО КОЛО

ЗА

ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК

ПАЈА МАРКОВИЋ АДАМОВ

VI. год.	У Срем. Карловцима	бр. 24.

САДРЖАЈ:

Слава Гутенбергу! М. Радовић: Спавају по ла (Песма). — А. К Хасанбегов: На сестрином гробу (Песма). — Свет. Торовић: Мркоњић. (Новела) 9. — Гроф Л. Н. Толстој: Васкресније Роман. 53. — А Марлински (А. А. Бестужев): Амалат Бек. 6. — Дан. А. Живаљевић: Цвијета Зузорићева и Доминко Златарић Листак из Дубровачке историје. — Мих. Вукчевић: „Уздање“ Душана Силног у Црној Гори. — Ф. Бугларов: Женска друштва у Европи — Ковчежић: Књижене белешке. — Просветни и друштвени гласник.

„Бранково Коло“ излази сваког четвртка Цена је листу за Аустро-Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна, на четврт 2 круне 50 потура (или филира); за Србију и све остале земље годишње 14 динара или франака, на четврт године 3·50 динара или франка. Из Босне и Херцеговине прима претплату Књижара Пахера и Кисића у Мостару, из Србије само Књижарница Велимира Валожића у Београду, из осталих земаља само

Администрација „Бранкова Кола“ у Ср. Карловцима. Претплата се прима само у новцу (напоито у маркама итд.) Рекламације ће се узети у обзир само онда, ако се рекламује најдаље до друге недеље; после тога стаје сваки број 20 потура.

СРПСКИ ПЧЕЛАР

ИЛУСТРОВАН ОРГАН ЗА СРПСКЕ ПЧЕЛАРЕ

Бр. 10. — Год. IV.

ЗАШТИТНИК ЛИСТУ:

ЊЕГОВА СВЕТОСТ ПАТРИЈАРАХ СРПСКИ

ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ

Главни уредник: Јован Живановић

Одговорни уредник: Иван Маширевић

САДРЖАЈ:

Шта треба да зна сваки пчелар о матици, од Ђ. Козаровића — Проширивање простора у плетарама за време главне паше, боксеси, стаклено звоно. Од одговорног уредника. — Додатак „Српским Пчелнику за ковањије.“ Од Моје Медића. — Поуке за почетнике у пчеларству. Од одговорног уредника. — Дописи — Српска пчеларска задруга у Руми. — Књижевност. — Набирци — Нове књиге.

„Српски Пчелар“ излази једанпут месечно. Цена је листу на годину 4 круне или 5 динара. Претплата, огласи, рекламације, рукописи и све што се тиче уредништва шаље се уредништву „Српског Пчелара“ у Ср. Карловце.

Књижеван оглас.

Код потписате штампарије може се добити

ШЕМАТИЗАМ

источно-православне српске митрополије Карловачке

ЗА ГОДИНУ 1900.

приредио

Протојереј ДИМИТРИЈЕ РУВАРАЦ

ИЗДАЊЕ САБОРСКОГ ОДБОРА.

Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1900. 8°, страна 370. Цена 2 круне — без поштарине.

Карловци 12. (25.) јуна 1900.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 408/313. ех 1900. 53 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију V. разреда у Поницима. Компетенти нека своје прописно инструјисане молбенице до конца месеца јуна по ст. о. г. надлежним путем овој конзисторији поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 25. маја (7. јуна) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 304, 322, 337, 432, 483/269 ех 1900. 52 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију IV. разреда у Негославци-Оролићу. Прописно инструјисане молбенице имају се до конца месеца јуна о. г. по стар. надлежним путем конзисторији поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 25. маја (7. јуна) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 453/312 ех 1900. 51 3—3

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију I. разреда у Буђановцима. Компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице овој конзисторији до конца месеца јуна о. г. по ст. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 25 маја (7. јуна) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ. 61 1—3

Црквени Одбор иештанске српске прав. црквоопштине расписује овим стечај на место црквењака и то од 1. септембра т. г. Годишња је плата истоме 600 круна, на рачун парастоса стална годишња награда од 45 ф. осим тога стан (соба и кујна) и огрев у нарави.

Црквењак има уједно и дужности домара у општинској кући обављати, те ужива с овим местом скопчане приходе Потражитељи имају своје молбенице — уз исказ довољног знања мађарског језика — до 2. (15.) августа председништву ове општине поднети.

Из седнице црквеног одбора иешт. срп. црквоопштине држане 13. јуна 1900.

Др. Милан Мандић
перовођа.

Др. Младен Маћаревић
подпредседник.

Ad K. 183. зап. ex 1900. 55 2—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај на упражњено једно свештеничко место у Суботици.

Рок је пријављивању до 12 (25) јула 1900 године. Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 31 маја (13 јуна) 1900 године.

Митрофан
епископ

СТЕЧАЈ. 54 2—3

Срмељ учитеља упражњено је ланске године место учитеља, на 4. разредној мешовитој српско-аутономној школи у Винковцима.

Ради несташице повољних кандидата, попуњено је било то место провизорно за текућу школску годину.

Сада се отвара на ново стечај.

Учитељ добива плату од 1000 круна, има слободан стан, и горивно дрво.

Осим законом прописаног поучавања у школи спада му у дужност поучавати децу у појању, бити појац у цркви и перовођа у црквено-школској општини.

За спроводе, парастосе и свечарске недиље, добива уобичајену награду.

При једнакој квалификацији имају они, који су музикални првенство.

Рок стечају истиче 8. (21.) јула т. г. на дан св. Прокопија.

У Винковцима 4. Јуна 1900.

Председништво
Српско-православне Црквено-Школске општине.
Др. Ђ. Милашиновић.

Ad Pl. C. 64./108. ex 1900. 58 2—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног професорског места у српској учитељској и учитељичкој школи у Сомбору за педагогијске науке: (педагогику са историјом педагогије и помоћне науке:) расписује се стечај.

Са овим местом, ако је изабрани за горњу струку потпуно оспособљени гимназијски или препарандијски професор, скопчана је годишња плата од 2000 круна и 10% исте плате у име станарине, после сваких пет година успешне професорске службе годишња повишица од 200 круна а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације, имаће плату од годишњих 1600 круна.

На ово место могу компетовати само они Срби православне вере, који су стекли оспособљења за предавање поменутих наука у којем свеучилишту или у којем нашем педагогијском заводу или су исте науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горњу струку гимназијски или препарандијски професори. Ако таквих компетената не би било, имаће дотични постављени наставник за годину дана положити испит за професорско оспособљење.

Оспособљени професор ће се у смислу школске уредбе сматрати за две године дана службована као привремено постављени, а суплент се у опште поставља у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и о религијозно-моралном и политичном поведењу, ваља да компетенти поднесу потписаном председништву најдаље до 18. (31) јула 1900. године.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета држане у Карловцима 11. (24) марта 1900. г.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета

СТЕЧАЈ. 49 3—3

На салашкој школи у Ади остало је упражњено учитељско место, на које се овим расписује стечај.

Са овим местом скопчана је ова плата:

1.) У готовом новцу . . . . . 600 К. — пот.
2.) На огрев . . . . . 100 К. — пот.
3.) Оправку полупаних прозора 5 К. — пот.
4.) 3 ланца оранице земље, на коју општина порез плаћа, а за коју учитељ сваки може добити 200 К. — пот.
5.) Пошто нешто фали од три ланца — то учитељ добија у име отштете . . . . . 29 К. 20 пот.
6.) У школској згради удобан стан и башту.

Плату добија у месечним оброцима у напред из општинске благајне.

Дужности су „Уредбом“ прописане.

Компетовати могу само оспособљени учитељи.

Рок стечају св. Илија о. г.

Из седнице школ. Одбора држане у Ади 27-ог маја 1900 г.

Ђура Акшамовић
перовођа.

Шандор Стричевић
председник шк. одбора.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 60 1—1

Срп. прав. црквена општина у Молу расписује дражбу на мањак ради молования св.-Савског дома, и бојадисања портанске ограде.

Дражба ће се одржати на Иван-дан 24. јуна (7. јула) у 3 часа после подне.

Сваки бојадисар, који је вољан посао примити, нека донесе собом мустре како за велику салу, тако и за остале собе, од којих ће општина једну изабрати.

Дотични подузимач од кога би општина мустру изабрала имаће за сав посао одмах цену иставити, по којој ће се затим дражба на мањак обавити.

Равнања ради објављује се да:

1. Портанска ограда износи		255□ m.
2. Велика сала	„	360□ m.
3. Прва соба	„	199□ m.
4. Парох. звање	„	89□ m.
5. Срп. Читаоница	„	125□ m.
6. Веранда	„	162□ m.

Сваки дражбоватељ дужан је положити 10% јамчевине и сносити све трошкове око дражбених огласа.

Општина задржава себи право поверења према дражбоватељима.

У Молу 13. (26.) јуна 1900. год.

Лазар Николајевић, црквени перовођа. Јоца Ковачић, председник.

Ad бр. 62. ex 1900. 62 1—1

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења учитељског места овим се стечај отвара.

Плата се састоји из ½ сесије земље, која данас 400 круна год. аренде доноси; — ову своту учитељ у равним месечним оброцима у напред добија; у име бира — што се по брачним паровима мења — ове године 51 кр. 60 пот., као Општ. перовођа 10 кр.; 25—30 круна као певац поред свештеника — и окром тога потпоре из епарх. школ. потпорног фонда у износу од 200 круна — као и слободан стан.

У дужност учитеља спада окром наставе у цркви појати и децу у појању обучавати.

Компетовати могу само они, који су приправнички Завод у Сомбору свршили и испит из мађар. језика положили.

Поред једнаке квалификације неженењи имаће првенство.

Рок стечају до св. Илије.

Ваљано инструисане молбенице имају се до означеног дана потписаном председништву приполати.

У Алману, (Ráczalmás, Fejér m.) 12. јунија 1900. год.

Председништво црквено-школ. општине.

СТЕЧАЈ. 48 3—6

На основу одобрења Сл. епарх. шк. Одбора Бачког од 29. марта (11. априла) 1900. бр. Е. Ш. О. 128/зап. ех 1900. расписује се стечај на упражњено учитељско место на срп. вероисповедној осн. школи у Дероња. Плата је 600 круна на годину, 6 катастралних јутара земље, на коју е учитељ дужан државну порезу и еквивалент плаћати, даље слободан врло леп стан с баштом и 2 хвата дрва.

Дужности учитеља прописане су шк. Уредбом од 1872. год. — Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви за левом певницом појати и децу црквеног појања обучавати.

Рок стечају траје до св. Илије о. г. када ће се и избор обавити. Молбенице се имају на потписани одбор упутити. —

Из седнице шк. одбора држане 28. маја 1900. у Дероња.

Школски одбор.

Бр. 11. ех 1900 М. Ш. О. 56 2—3

СТЕЧАЈ

Потврдом Сл. епарх. шк. Одбора темишварског, под бр. 264/188 1900., овим се расписује стечај на два учитељска места на срп. вероисп. осн. школи у Срп. Елемиру.

Плата је свакоме: 1000 круна у готовоме, коју ће своту учитељи у месечним оброцима унапред примати; у име огрева за своје потребе 4 хвата сламе; стан по пропису и башту. — Поред тога у име награде за поотворну школу уживаће учитељ, коме ту дужност повери месни школски Одбор, 4 јанца оранице земље, али терете на ту земљу сам ће имати плаћати.

Учитељи изабрани, ступиће у звање 1. сент. по новом. Разреде ће доделити месни школски Одбор.

Дужности су шк. Уредбом прописане, али уз горњу плату имају учитељи у цркви појати.

Молбенице нека се пошаљу до 9. (22.) Јула, потписаноме председнику.

Из седнице шк. Одбора, држане 4. (22.) Јуна 1900. г. у Ср. Елемиру.

Д. Сиротановић, перовођа. Рада Малешев, пред. Школ. Одбора

СТЕЧАЈ.

59 1—3

Расписује се стечај на учитељско место I. и II. раз. мушке школе у Срп. Кларији са истим местом скопчана је плата.

1.) у готовом новцу 800 круна.

2.) стан, 2 собе, кујне, јеловник, подрум, и башта,

3.) за наставак 20 круна,

4.) 6 метари тврдих дрва, и сламе колико треба.

5.) Четир подвоза годишње.

Компетовати могу свршени приправници који су испит из мађ. језика положили, но ако не буде мушких компетента, биће се и женска, но ако буде женска изабрата, дужна је од своје плате певца с' леве стране плаћати. Рок до св. Илије 1900. год.

Дужности су школ. уредбом од 1872. год.

Из седнице шол. одбора држане у Срп. Кларији 4. (17.) јуна 1900. год.

За председника:

А. Јорговић — Шандор Рајин

перовођа. — школ. управитељ.

ОБЈАВА ДРАЖБЕ

57 2—2

Дана 25 јунија (8. јулија) т. г. у 9 сахата пре подне издаваће се на јавној дражби манастирски пашњак од сїгса 250 кат. јутара за једну годину дана под закуп.

Ближа услови могу се дознати код управе у манастиру.

Пишманџук 200 ф.

У Ман. Беочину 4. (17.) јунија 1900.

Управа Ман. Беочина

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона**, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 60 филира. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 316.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 26.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 25. јуна 1900.

О узроцима ширењу назаренства и о средствима против истога.

пише **Симеон Аранђелић** свештеник.

(Наставак)

То су управо најглавнији узроци, који леже баш у нашем народно-црквеном животу, са којих тако јако хвата корена у народу нашем секта назаренска, са којих се та зараза тако успешно, а за доста кратко време, угнездила у мало не свима крајевима народа нашег.

Из тих узрока видесмо какве позаћоше последице у животу народа нашег — опадање побожности, слабљење верског осећаја а овоме последица опадање хришћанског морала. Народ наш изишао из школе без довољног познавања своје вере, почео је све већма према вери својој хладнети, те цркву своју, у којој је такође слабо науке било, све ређе и слабије похађати а све дубље морално падати.

Из народа без довољне религијозно моралне науке у цркви и школи, а у чијој се средини почело вијати све више лажи, преваре, лукавства, сваће, парничења, пијанчења — које је почело нарочито у новије доба пратити и наше неке црквене обреде, крштење, венчање, погребе и томе слично — раскалашности, раскоши и других већих погрешака и порока, морао је једном истаћи се, искочити ма *но неки незадовољан елеменат*, да подигне глас свој против таког религијозно моралног поретка у црквено-народном животу нашем.

Земљиште је дакле било згодно удешено и спремљено, али на жалост не за свето православље, него за мисијонара назаренског, који се баш у то доба почеше и чешће вијати у крајевима нашим.

Прелази су били сада на реду; све већма беху учестали, јер је бивало и *све више побуда*. Ми би их могли за сада поделити у три категорије.

1.) *Прелази из чисто религијозно-моралне побуде.* 2.) *Прелази из частољубља*, и 3.) *Прелази из користољубља — материјалних интереса*, а могу бити и комбиновани.

1.) *Прелаз из чисто религијозно-моралне побуде* јест последица сопственог размишљања о потреби већег познавања своје вере као и осећања своје грешности, до чега човек долази или непосредно или утицајем са стране, што је у овом случају готово сасвим споредна ствар.

Из ове побуде прелази онај, који искрено тежи, да што боље вољу Божју позна те да Богу, испуњавањем исте, што већма угоди, а души својој спасења прибави. Ова се жеља може да појави у срцу сваког па и најчистијег православног Хришћанина, који у недостатку довољног познања своје вере, нит као редован и недељни ђак још мање као одрасли младић није имао прилике у школи а као зрео човек у цркви — ако је још и похађао — да чује између осталог нарочито о важности свете исповести — тајне покајања и светога причешћа а камо ли о чему другом. При таком стању ствари, у чему он да потражи верске утехе својој души, које је можда тако жељан и жедан но не може да до ње дође?!

Но у том часу, а при таком његовом душевном расположењу, ево му мисијонара назаренског, од којих се сваки одликује неуморном пропагандом, необичном и беспримерном ревношћу, шта више насртљивошћу, који ће га и дан и ноћ салетати и облетати и то све по претходно смишљеном плану, претходно познавши прилике његове, па ако је могуће и душевне особине, само да га одврати од „смртоносног“ положаја и на прави пут „обрати“, упозоравајући га при том на велике пороке у народу, с *ким* у заједници црквеној и народној дане проводи, с друге стране на привлачне стране своје вере.

Бацив поглед на своју околину, на наш религијозно-нравствени живот а онда на следбенике секте назаренске, при онаком јадном познавању своје вере, дивећи се мудрости и знању свога „учитеља“, зар је лако нашем човеку одупрети се савету његовом и зар ће му тешко бити, да на непрестани а љубазни позив отиде до скупштине назаренске, у којој ће га већ и онај примеран ред, тишина и необична предусретљивост, што се све на жалост у нашој цркви све ређе и ређе виђа, можда већ у напред и нехотице освојити и задобити.

Дакле и честитији православни хришћанин, без недовољног познавања своје вере, гледајући живот пун сваковрсног порока, увиђен и сам а и упозорен на слабе и рђаве стране нашег живота, лако ће изневерити дотадању мајку своју свету цркву православну већ и за то, што ће му мисијонар назаренски из дана у дан пунити тиме главу, *да се он не може спасти у оној верској заједници, у којој се сваким даном, поред слабе вере без икаква истинита кајања, толико греха и саблазни почини.*

А шта тек да се каже за оног, чију душу притискује терет какав, који осећа непрестано грижу савести са каквог недела у јавности или тајности учињеног? Зар је чудо ако тај, у недовољном познању светиње своје, не знајући да може души својој утехе наћи у својој цркви преко свете тајне покајања у истинитој исповести, — јер се иста мање више свуда сасвим непотпуно, површно а негде на жалост и никако не свршује — као истинит покајник напустив погрешку своју, мане се дотадањег свога порока, није потражио и нашао прибежиште у крилу своје свете цркве православне него у скупштини назаренској.

Само се тако даде и растумачити, да злочинац окајав грехе своје у тамници, одлази на ње управо у скупштину назаренску, као и иначе неторни грешници и заблудели синови да траже себи утехе у секти назаренској. Уз то још и рок застарелост кривице не познају наше автономне уредбе, па се тога држи и наш народ, који као да верује, да у овом свету не може бити истинитих покајника, које Бог све к себи прима, само кад и ако му се искрено обрате. Између осталог и том појавом даде се растумачити, што већина неторних грешника и пропалих синова, тргнувши се у свом невољаштву, те изишавши на стазу праву, не остају у крилу своје матере цркве већ се предају назаренској заблуди, имајући при том нарочито и то на уму, *да их тамо неке више пратити злурадо сећање на прошле дане, злонамерно исцкање, исмевање и подругљиво називање.*

Ето ко све из религијозно-моралне побуде одлази у скупштину назаренску.

2. Прелази из частољубља, личне сујете или уверења погоса догађају се већином код писменијих ратара и занатлија, чије особине у напред сазнавши препредени мисијонар назаренски, уме све то на своју руку да употреби. Прикривено а при том свестрано пратећи рад и живот своје жртве, коју тишти јад и потајни гнев — за што је можда већ и мисионар назаренски сазнао — што не може да добије ни стола у цркви, ни место цр-

квењака, црквеног појца, тутора, скупштинара, одборника ил председника, а знајући за његову писменост, ево га са Вуковим преводом светог писма, меће му у руку, диви се његовом течном и разговетном читању, ласкајући му, да би могао, док није у стању да у својој цркви ништа постигне, у скупштини и у друштву њиховом доћи до те висине, да свима њима и само свето писмо тумачи.

А зар то мало ласка сујети појединца, па још увређеног и огорченог лица? Зар то мало годи самољубљу са наведених разлога увређеном члану православне цркве Христове? Само мало више заузимљивости од стране преспреденог назарена уз познати и смишљени план, у чему се, како рекосмо већ, никад не оскудева, и жртва је готова, а број синова светог православља за један се и опет смањио.

Рад је тај увек скривен и потајан по примеру душевног разбојника. Вреба се свака могућа прилика само, да се жртва из вида не изгуби. Да би се чим пре постигао успех, не треба ни на то заборавити, да се мисионар назаренски служи још и застрашивањем, да већ сутра дан може бити касно и све изгубљено, те се за то ваља пожурити, иначе се може доцкан стићи на деобу царства небеског. Да ће ово бити од превеликог значаја за решење и одлуку дотичнога о што скоријем прелазу у назаренство, излишно је и спомињати. Помисао, да би у тај час дотични отићи могао к свом свештенику, да од њега савета и обавештаја потражи, готово да је искључена. Истина да би му тај савет и сувише био потребан, јер поред све његове писмености, у њега нема довољног, но само површног познања своје вере, но од тог корака задржава га с једне стране његова лична сујета и понос што неће да зависи од свештеника, још више пак мисионар назаренски, који се још у почетку и за времена постарао, да у срце жртве своје баци семе горке мржње и неповерења пта више одвратност према том „књижевнику“ и „фарисеју“ — негдашњем његовом душепопечитељу и свештенику.

Мисионар назаренски уз то никако не заборавља да се користи и Харфом Сионском, као и оним разумљивим и простим назаренским молитвама у скупштини, та ово су му тако згодна средства, којима настојава да још више ослади и омили својој жртви заблуду назаренску. Све то пак годи истој и све већма потхрањује у њој личну сујету при помисли, да може, за не дуго време, у скупштини сести и на оно место, са којега се и свето писмо тумачи, те на крају крајева одводи мисијонар, жртву своју као у неком тријумфу, са пуно славе и поноса први пут у „скупштину“ назаренску. Каква срећа за мисијонара, да му на њој већ сви завидети морају!!

Ето из какве побуде обично писменији ратар ил занатлија напушта своје дично свето православље и баца се у наручја заблуди назаренској. Те сада нам преостаје да још разгледамо:

3. Прелазе из користољубља, које кад и кад може да прати и религиозно-морална побуда, но има их доста и из чисто себичних рачуна и материјалних интереса. Јер сама социјална односно материјална страна назаренског учења, има у себи врло много за наш свет привлачне снаге — особито с обзиром на све лошије материјалне прилике нашег народа, на све веће трошкове и излишне издатке у животу нашем — да отпада од свете вере своје и тражи олакшице у прелазу у назаренство.

Да је такав начин живота уз прекомерно трошење и лудо арчење нашем народу дозлограђо, то се може већ на сваком кораку чути; да такав живот добру не води, то већ види и старо и младо. Али зато је врло редак онај и готово да га нема, који би имао толико моралне снаге, да удари другим бољим путем и да се свега тога отресе.

Коме већ нису дозлограђили они силни трошкови почев од рођења и крштења нашег детета, па оно нијанчење и расипање при просидби, дариваљу, испиту сватовима, деверским, кумовским ручковима, погачарима, при свечарству, погребу, даћи, разноврсним парастосима, задушницама, храмовним славама, дакле и при самим црквеним обредима у дому, уз цркву, и на гробљу?! Ко сме и може одобрити оно бездушно расипање у зноју заслужене крајцаре на сјајно одело свилу и кадифу, на дукате и сребрна дугмета за мушко и женско, на оно бекрјање у недељне и празничне дане, на распре, заћевице, парнице те силне адвокатске и судске деобне трошкове и томе слично.

Докле се код нас увуче неслога и раздор

и у најближу родбину, док деобом и цепањем безумним и најјаче наше породичне задруге осиромашише и оронуше, дотле се у назарена сложиште и окупиште туђи људи, да у заједници земљу обрађују, купују ливаде за заједнички сенокос, држе бостан у заједници, купују суваче, ветрењаче, воденице па већ и парне млинове, разноврсне земаљске производе јабуке, шљиве за печиво ракије, гоје свиње и стоку и томе слично, само да се што боље материјално оснаже.

Док се код нас брат са братом крви и парничи, сини устаје на оца, у назарена се склапају друштва, из самих туђих људи па и иноплеменика, за заједнички и братски рад с примерном предусретљивошћу, необичном искреношћу и поверењем.

Код нас се неможе од „срамоте“ и због „света“ а да се при даћи, сватовима и на раскошно одело огромни и неизмерни трошкови не чине а на против код назарена видимо у свему мудру штедњу, умерен живот, узајамну предусретљивост и међусобно потпомагање; дакле од чега се наши стиде, тиме се баш тако рећи назарени поносе.

Отуда се и може разумети, да је многога баш та социјална страна назаренког учења — живот назаренски, који је у многом претшћен од свакојаких порока, који се сваким даном у нашем народу на жалост виђају, а стоје у вези са многим трошковима — одвела у скупштину назаренску.

Ако се многом у први мах и не свиди оно притворство и лицемерство, фарисејско пренемагање и уздисање, иначе ће се за љубав оне материјалне стране назаренског учења на све то сам хтети привикнути.

Гледајући с једне стране опалу побожност и неморал у народу, виђајући на сваком кораку живот пун порока и ружних а скупих обичаја, као и материјално пропадање са неуштног живота и лудог расипања, што прати многе црквене обреде, а с друге стране назаренску фанатичку ревност према вери, редовни од свих полазак „скупштине“, уз то живот пун морала, мирољубивости и узајамне љубави, зар тога ради неће у очима многога пасти цена свете наше вере православне, а на рачун подизања угледа заблуди назаренској!?

При таком стању ствари лако се може онда у срцу многога укоренити уверење, да се само у назаренству истинито Бога моли и служи, кад се тамо види више вере и више морала, те да је и та вера и самом Богу милија, у колико се тамо види и више материјалног напретка што за проста човека уз то још и сиромашна и сувише много значи.

Неуморни мисионар назаренски знаће се и овде врло добро наћи; знаће све то употребити у прилог своје ствари; бациће се свом вољом и преданошћу на своју жртву, чим вољније, ако му се случајно још потужила на горак данашњи живот, како су тешка времена наступила.

Познатом препреденошћу и лукавством својим нашавши Ахилову пету у своје жртве, датиће се на посао фанатичком ревношћу, окомиће се на њу неуморним трудом, да дело своје крунише успехом.

А у овом случају баш као да ће најмање тешкоће и сметње имати, кад му том на жалост сва наша јава иде на руку, кад му иде у прилог у свему жалосно стање нашег црквено-народног живота у религиозно-моралном и у материјалном погледу, особито још кад га познатом препреденошћу и умешношћу са животом назаренских следбеника испореди.

И тако наведавши најглавније побуде, из којих се напушта свето нам православље, а за љубав несрећне назаренске заблуде, чији пак корен и извор треба тражити у предњаведеним узроцима, преостаје нам још да укажемо и на средства, којима ћемо се успешно борити против ширења те несрећне верске заразе, која тако љуто раздире срце наше свете цркве православне, а и десеткује редове синова нашег милог народа Српског. (Свршиће се)

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По **Михајловском** „Словару“ и другим изворима ради

Ст. С. Икић.

(Наставак).

Ф.

Фарiсей — је реч јеврејска и значи *одлучни, одељени*. Фарисеји сачињаваху једну секту јудејску, чији су се чланови одлучивали, туђили од других људи, држећи себе за најтачније, за најревније извршитеље и испитиваче закона и пророка. Они су често руке

пралн (Мар. 7, 5), и док то не би учинили, не би се ни хлеба прихватили (Марк. 15, 1. 2.); седмично су два пут постили, као понедеоником и четвртком (Лук. 18, 12), на одело своје исписивали су речи и изреке из закона Божјег и у опште спољашњим начином су вршили све прописе закона, али им је срце било покварено и сва њихова побожност смерала је не у славу Божју, већ на сопствену њихову корист и дику. Због таквог лицемерног изигравања и руганје закона Божјег, корео их је Христос Спаситељ (Мат. 23).

Фелонь или тачније **фенолъ** је грчка реч φελόνιον или φαινόλης — *огртач*, и састављена је из φαίνειν, pandĭtur — *ширн се* и ὅλος — *сав*, те тако означава *савим широку одећу*. Фелоном се назива широка, дугачка и округла свештеничка одећа, која нема рукава, већ само један отвор за главу. Фелон нам преставља онај пурпурни огртач, у који обукоше Спаситеља када Му се ругаху. По облику своме — јер умотава цело тело — фелон означава промисао Божји, који он бди над сином и стара се за све. Предњи део фелона је обично добро исечен, или ако је и спреда врло дугачак, подиже се и на пуцета запиње, да би свештеник могао рукама удобније мицати, што му је неопходно потребно при богослужењу. У прва времена и епископи употребљаваху фелон, који се само тиме разликовао од свештеничког фелона, што је украшаван био многим крстовима, те с тога се звао **полукрьстиемь** т. ј *многокрстном* одећом. У току времена епископи престадоше употребљавати фелон, те уместо њега почеше носити сакос, који је истога значења, као и фелон, (к. **сакосъ**).

X.

Ханаанъ — је земља у којој становаху људи, који воднше порекло од Нојева сина Хама. Границе ове земље бејаху: са истока река Јордан и Еуфрат, са запада Египат и средоземно море, с југа арапска пустиња и са севера гора Ливан.

Хвалитны (к. **стіхиры**).

Херувимская пѣснь. — Јеврејска реч cherub, у множини cherubim, долази од глагола charab — орао (орати). На овога се види, да Јевреји престављаху себи Херувима, као животињу која оре — у облику вола, Пророк Језекиљ нам преставља Херувима у облику човека и лава, говорећи: **Два лица Херувимъ и Серафимъ** (т. ј у сваког Херувима су два лица) **лице человѣческо . . . . и лице львово** (Језек. 41, 18, 19.). Он нам преставља Херувиме такође под видом четири животиње, кад каже: **четыри же лица коемуждо ихъ: единому лице херувимле** (т. ј. телеће), **лице же второму — лице человѣче, третіе же лице львово, четвертое лице орлее** (Језек. 10, 14). Узевши то све у обзир, можемо закључити, да се под четири апокалиптичке животиње подразумевају Херувими (Апок. 4, 7. 8); а дотичним животињама пак говори св. Јован тајновидац овако: **И падоша двадесять четыри старцы и четыри животна и поклонишася Богови сѣдящему на престолѣ, глаголюще: аминь: аллилуіа.**

Према томе је **аллилуіа — хвалите Бога** херувимска песма (ср. **аллилуіа**). Све остале речи познате *херувимске песме*, само су пристуи или припрема верних за појање праве херувимске песме: **аллилуіа.** Свисао односне песме је овај: „Зарад тога, да би достојно могли примити у себе (у св. Причешћу) цара нас свију, Кога невидљиво, са славом прате чинови анђеоски — одбацимо заборавише сваку животну бригу, тајанствено престављајући Херувиме и животворној Тројици певајући најсветију песму: „**аллилуіа, аллилуіа, аллилуіа**“. За време појања херувимске песме бива велики вход, на којем се спомиње владар државе, епископ дотичне области, свештенство, клир, војска и народ — ради чега се херувимска песма у половини прекида и после односног спомињања продужује и завршује.

Хиротесіа и хиротонія (к. **рѣкоположеніе** и **рѣкоположеніе**).

Хоругвь — од грчке речи χορηγέω — *предводим, управљам* хором. Хоругвама се називају црквене заставе (барјаци) на којима су изображене свете иконе, а на врху држала им блиста се крст. На литијама и крсним ходовима, заставе се ове носе испред народа, те изгледа као да оне праве, крче пут целом побожном походу. Хоругве значе да Црква Христова пролази на земљи по крсноме путу т. ј. да се под знаком часнога крста бори са злим жељама овога света, — телом и ђаволом.

Велике црквене заставе називају се код нас и *литијама*, зацело због тога, што се

оне само на крсним ходовима, литијама употребљавају.

Храмъ — је здање Богу посвећено, освећено и одређено, да се у њему служе општа богослужења. Храм, као свештено здање, разликује се од обичних зграда не само по својем особеном унутарњем уређењу, већ по својем спољашњем облику и изгледу. Основа сваког храма може бити различита, на име може бити четвороугаоник, крст и т. д. У првом наведеном случају нам храм, са округлином својега олтара, преставља кончет или лађу, у којој се они који верују у Исуса Христа, спасавају од суџета овога живота и од вечне пропасти. У другом нам случају преставља крст — оруђе и символ нашег спасења. На неким храмовима видећемо кубе, које се и главом храма назива и која нам преставља невидљиву главу Цркве Господа Исуса Христа. На врху кубета или куле налази се крст као знак победе, коју је вера хришћанска одржала над светом и над свима гоњењима и замкама, које подизаху противу ње. По некада се на храмовима подижу и по три кубета, те престављају свету Тројицу, а по некад ћемо видети и пет кубета, у ком случају нам средње преставља Господа Исуса Христа, а остала четири престављају нам четири Евангелиста. У осталом ово је византиски стил наших храмова, који се данашњим даном вековином у Русији с неком малом изменом — у својственом руском стилу — и на истоку, при зидању храмова примењује. Наши се храмови зидају обично основним цртама византиско-романског стила, у виду дугуљастог четвороугаоника, с кулама на стражњем делу храма (узимамо олтар за предњи део). Признати се мора, да храмови овога стила, и ако нас често задивљују својом колосалношћу, не могу ни мало задовољити виши, естетички укус.

Унутарњост храма дели се на ова три дела: 1.) *олтар* — који се налази у источном делу храма и одређен је за свештенодјејствовање; 2.) *прави храм*, у коме се чита и пође и где стоје верни, који долазе у храм зарад опште молитве; 3.) *притвор* који је одређен за оглашене и за оне који се кају. Осим тога у где којим храмовима постоје и галерије или т. з. хорови. (к. **олтарх**, **притворх придѣлх**, **папертѣ**, **иконостасъ**, **солея**, **амвонъ**, **клиросъ**). —

Христосъ (к. **Мессія**).

Христіанинъ — *Хришћанин* је сваки онај који верује у Исуса Христа и који је кроз свето крштење у заједници с њиме. По тумачењу св. Григорија Ниског, Хришћанин је *ученик помазања Христова*, јер је Исус Христос, све хришћане, учинио царевима и свештеницима Богу. — Назив хришћанин усвојен је у четрдесетим годинама после Христа у граду Антиохији, где је било много Хришћана, који су пре тога били незнабошци, који су лако освојили овај назив, од обраћених Јудеја, који се нису могли тако одцепити од своје религије. да би ступање у ново религијозно друштво примали и ново име.

Ц.

Царскія двери — *царске двери* су средња врата на иконостасу, која стоје према св. престолу. Царскима се називају с тога, што кроз њих пролази сам Цар славе Исус Христос у светим дарима; врата ова називају се још и *светим дверима*, јер воде право ка светоме престолу. — Кроз царске двери не сме проћи ни једно непосвећено лице, па и сами свештенослужитељи На царским дверима обично се слика Благовештење пресвете Богородице и четири Јеванђелиста, за знак, да су рајске двери, које за нас бејаху затворене, васплоћењем Сина Божјег и јеванђеоском проповеђу, поново нам отворене.

Церковь. — Ова реч долази од грчке речи κυριακόν — *дом Господњи, дом Божји*. Грчка реч κυριακόν много је боље очувана у немачкој речи die Kirche, него у славенској — **церковь**. — Црква је исто што и храм, само је међу њима једна разлика, што је реч црква, постала од грчке речи, а храм је славенска реч.

У грчком језику постоји реч ἐκκλησία — која се на славенски преводи опет с речју *црква*, ἐκκλησία значи *скупштину, друштво, заједницу*. Према томе кад год под том речју *црква* подразумевамо κυριακόν — онда нам она означава храм Господњи, мислимо ли под њом реч ἐκκλησία — онда нам означава *заједницу верних, који верују у Исуса Христа*.

(Наставиће се.)

Говор

О СВЕЧАНОМ ОТПУСТУ УЧЕНИКА, КОЈИ ЈЕ ДРЖАО ДАНА 13. (26.) ЈУНИЈА О. Г. У ГИМНАЗИЈСКОЈ ДВОРАНИ

пр. упр. В. Вујић.

Више пута, узимајући по дужности реч да у име учитеља и ученика поздравим у овој сјајној дворани родољубиву и одабрану публику карловачку и српску као недавно, који нам својим присуством указују само част, — мало кад, велим, да се не сетим тад не толико великога размака у времену, колико разлике места и прилика у којима смо, док још не беше ове академије, ја и моје поштоване и драге колеге ђаковали и професоровали, у оној часној згради, старој нашој гимназији. Онамо се нису приређивали овако складни концерти — није било где, нити смо се у опште тако често састајали у њој изван школе и науке, тек једанпут у години о св. Сави. Први разред који је иначе био још конференција и каталог, претвори се за тај дан у свечану дворану, или ако је сунце па да могу лепше чути и видети све сви гости, постави се и застре у дворишту сто за водицу, крст и свећњаке, а на зиду од библиотеке, уједно директорове канцеларије, спољa икона Божјега и народнога угодника, окићена зимзеленом и гором Стражиловачком — Стражилова, опевалог од српског славуја, на његовим и нашим грудима одневаног. Тако под ведрим небом, чини ти се непосредно, управљали смо ми своју реч и молитву заштитнику нашем код највише Силе, као што нам је и помагала.

Ту и таку гимназију посећивали су и посвећивали кроз сто година шест митрополита и патријараха, личности историчне: Стратимировић, Станковић, Рајачић, Машировић, Ивачковић, Аџелић, и управљали њоме осам директора, мојих славних претходника, четворица од њих из горње Угарске, од голубијега рода Словенског: Грос, Волни, Руми, Магда, који су дакле први усули зејтина и запалили кандиоце више европске просвете у нас, а четворица Срби: Гершић, Нако, Пантелић и Лазић, њихова ученици а наши учитељи, којих је у осталом за мога знања било такођер нових Словена, еле од почетка па до скора земљака Шафарикових и Копитарових, Миклошићевих и Штурових. Нека им је свима слава и част! Спомен њихов и онога доба и дома наводњава очи наше и развлачи уста паша, будећи у нама мешовита чуства, чуство радости, поноса и задовољства, нешто снебивања од скромности, али велим више прва него друга. Ах, где су сада да нас виде у овој палати, коју нам је назидао један верни питомац њен и рођени Карловчанин, потом бивши професор и врховни јој патрон.

С таким осећајима, осећајима поштовања и захвалности према онима, који су јој стекли њен леп глас у свету, ступила је гимназија Карловачка, као феникс из пепела свога препорођена и подмлађена, у нови век свога бића, другу центурију. — Па чиме је она постигла таки успех дотле и заслужила признање, које јој се свестрано одавало? Чиме, питамо се и у једном даху одговарамо — прегнућем и лојалним радом и вршењем свога задатка, који јој је прописан у самој основи заједнички са свима средњим заводима у земљи — опим, на што вас ми једнако настављамо и мењемо вам на срце, да добро учите и боље се владате, и то на некакав наш засебан начин Карловачки, не умем Вам друкчије рећи, но којем се од прилике ми нисмо никад много испињали и гледали далеко изван и преко круга школиног. У томе духу васпитани кроза што су се даље одликовали вазда наши питомци, то је била, као последица овога ограничавања на свој ужи круг, њихова дружевност, која раља симпатијом а вала за цео живот, кад данас сутра деца буду људи и грађани, права братска дружевност, што ју је онако дирљиво описао у најдивнијој српској елегији „Бачком растанку“ увенчани наш поета Бранко Радичевић, иначе у својим стиховима кадгод несташан, али по предању и најновијој сведоџби једнога савременика му из млађега разреда, г. Захаријевића из Панчева, узоран у владању и морално — censor morum iuventutis гимназије Карловачке гласом каталога од год. 1840/1.

Од оно доба, о коме сам судио проговорити вам ово неколико речи на дана-

њем отпусту и растанку, просветне прилике нашега народа и наставе, средње и више, добро су се измениле на боље, особито што се тиче опште тежње за подмирење материјалних потреба у подизању зграда, целисходном снабдевању завода с основама и училима, стручним и спремним учитељима. Површно упоређење само садашности с прошлошћу посведочава то на први поглед. Но ово су још тек средства, и иста умна страна што је, нарочито нама, за дуго главна сврха кад тежимо, као трговац новац, да стечемо што више знања, није у последњој линији, него опет средство, а цел крајња је од свега морално усавршење, таки живот, да је свима угодан, колико стоји до нас, до друштва. Јер по науци о њему, о друштву, таки му је ред напредовања, од материјалног умном па моралном: прво је темељ, друго средство, треће последак. — И наше власти данас, конгреси, синоди, патронати, школски савет, па сви редом одбори од саборског до месног у најмањој општини постарали су се, не без заслуге наших старих, који су радом својим и штедњом омогућили нам и олакшали то, да имамо и да имате оно, што је услов и средство за напредовање и успевање у интелектуалном и моралном обзиру — бринућу нам се даље за добар почетак. А ко је с отим спреман у полак је ближе мети: ἀρχὴ ἥμισυ παντὸς ἔργου (Plato). Остало је на нама и на вама, да се покажемо достојни њихова скрбљења и труда.

А то ће бити, ако и међутим, док се учите, будете показивали плодове достојне васпитања и образованости у свакој прилици и на сваком месту одајући увек дужну пошту свима, који улажу сву снагу своју и доколицу, најбоље своје знање за ваше добро, као ваши непосредни наставници, на власти аутономне и државне, једном речи, сви старији, који пекористољубиво по себе а корисно по вас узимају често пута улогу, и врше посао ваших учитеља и добротвора. С тога као оне који су вас родили, што у детињству своме волите јер осећате да су вам хранитељи и бранитељи, тако и друге, ваше наставнике, за које видите кад оразумите, да маре за вас, — јер да вас не љубе не би Вам ни били учитељи — ваља за то и за њихова виша својства, знање и памет, која у том добу већ умете да цените и тежите помоћу њиховом да их себи прибавите, за то, велим, природно треба да сте им захвални и да их поштујете А кад, на послетку, помислимо још и на оно, да сви наши претпостављени посе за нас пред Богом и народом одговорност, која је тим већа, чим им је виши положај и звање, круг рада њихова, онда је управо грехота не уважавати их, а камо ли, у зао час, омаловажавати.

Ова сложена чувства наклоности и оданости са елементима егоистичним и обзирима на себе и на друге, чувства су социјална, али можда и нижих, животињских, друштава, осталих зарад сурадње и лакшег намирења индивидуалних потреба, а чувства с њима споменута виша: дивљења и уважења старијих са њихове умне надмоћности по искуству, па симпатија, која им обојима сачињава корен и језгру, по превасходству су чувства друштва људског и у њима је заметак моралности. Но анализу чустава човека у заједници даје његова психологија, што ћете доцније, кад буде за вас те је устудирате, а студирајте је онда, потпуно схватити. За сада знајмо које, тако рећи, сви осећамо: да и ако може бити друштвености без моралности, моралности без друштвености бити не може. С тога употребите време и младост док сте овде и с нама у свом и нашем ужем кругу, зашто смо се и састали, на примајте што Вам се предаје, сваковрсна знања, стечена и остављена нам од векова у књизи и науци српској и светској. Негујте друштвеност, или боље рећи за вас још дружевност, где се развија и снажи симпатија а по њима моралност, која вам налаже поштовање и оданост нашим старијима, што се старају нама, како им каже и име, а наиме Његовој Светости и Високом Патропату, њиној непосредној власти, и вашим наставницима, те, посредно, и осталим свима. То је и према крајњој сврси школе у опште, као и према вездашњој традицији наше гимназије чији су ће ученици дојако увек одликовали смерношћу и зрелошћу у том погледу. Упрти очију унапредак и на мету, не прекидајте ни веза

наших са прошлошћу, које се немамо рашта стидети. Да вам се никад не рече „Омладино што си олошала“, ми додајемо ево у речима поете „обазри се на погледај на се“ такође кадгод.

Ово нека вам је поновљено као поучница кад полазите на одмор, да се окрените телесно и душевно, те да здрави и вољни наставимо наш умни рад идуће школске године. Срећни били!

Дописи.

Ириг. *(Видовданска слава у ман. Раваници.)* Ко зна како се у нас славе славе и по селима и по манастирима; зна да оне не одговарају својем правом задатку и узвишеном појму и симболичном значају својем. Славе су установљене за то, да се на тај дан код светих и у светим храмовима народ и верни напоје узвишене науке Христове, да се духом очишћени од земаљског греха, нину у небеске висине пред узвишено престоље Бога стварателя света, да од њега просе опроштај грехова, љубавь, милости божје и снаге, да могу постићи срећу на земљи и блаженство на небу. То би био и јесте прави значај и задатак слава; и тако дакле имају славе у првој реду духовно религијозну сврху.

У старија времена, кад не беше тако, као сад тако развијених комуникационих средстава: железница, лађа, телеграфа, телефона, кад култура не хођаше муњевитом брзином напред, кад не беше штампа развијена и других начина за обавештај, имале су наше славе по манастирима и неки културно и народно политички значај. Ту се договарало о оним просветним и политичким питањима народа, која су се односила на његов положај у друштву, држави, цркви и школи. Ту су ноће свештеници, прваци народни, народ упућивали, поучавали у врлинама верским, грађанским и о дужностима према Богу, људима и народу. А данас? Како данас стојимо с тим славама народним? Данас то и несу славе достојне својег имена и узвишена задатка. Данас се оне изврге, изопачиле, постале су са свим контрадикција од правог значаја славе. Данас се не иде на славу да се тамо принесу сви унутрашњи осећаји човекови Богу. Народ тамо се не скупља зато, да се у вери, којој има оснанак свој да захвали, утврди, да се напоји духовних пићем узвишене науке Христове.

Тамо не хитају прваци, старешине и главе и озбиљни људи народни да се поуче, договоре о бољитку, срећи и будућности народа, на да се утврђени духовно и с вером врате својима, да им молитва за успех и добро дело своје и народно буде услишано код Бога.

Данашње су славе постале праве теревенке, где се младеж скупи да се провесели, прочасти, проигра. Ту се изопијају хлађи, на најпогрднијих песмама и речима око цркве наслађавају себе и своје слушаоце и публику, која их с поносом гледа, и ужива, што има таку омладину. На не остане само на том, него се у таком развратном стању и обесном расположењу међу собом потуку, ножеви набоду, штаповима и другим сиротиносним оружјем изражавају своју братинску љубав према ближњему, тако да остане разбијених и мртвих глава; те једна ућвељена мајка нора да нарине и кука читава века до гроба једна за једницом сином и проклиње и славу у место да благосиља. Други опет нашли око лепог женског стола девојака, те се тамо с њима на најсрамнији и фриволнији начин забављују и задиркују. А оне негда поносне срп. девојке, у место да тај недостојни и гадан начин обхођења с њима одбију, с највећом наслађом примају и шта више и саме се чак и надмећу у том с момцима доскачући им, враћајући им истим речма и у истом смислу, у место да им румен стида облије њихове девојачке образе. Таки Хришћани с тим расположењем паравски и не мисле на цркву и на слово божје, на веру, јер и нису дошли с том намером да иду у цркву. Кто то је бледа слика наших ман. слава, које несу ни достојне своје имена да су то народне славе. Зар је то достојна оног српског идеалног срп. народа? Је ли та слава, где се пије, туче, убија, безобразне речи говоре и друга неморална дела чине; је ли то најлепши израз народне душе, вере и његовог одушевљења; је ли то огледало народног здравог морала? Ако је то, треба да се стидимо, и да кажемо да смо ми Срби потомци оних славних Срба, Милоша и Марка.

За то те славе треба поставити на други темељ, треба им дати други правац и облик, не какав данас имају, него какав су негда имале и какво су одређене, јер ће само онда бити користи по народ и цркву нашу.

У том правцу се пре две године почео један покрет од наше хлађе интелигенције, која — увиђајући убитачност таких слава по народ наш — прешу да о највећој слави народној у ман. Раваници покаже пут, којим грести нала при слављењу славе народне око свеца срп. св. Лазара, да ту баш на огњишту срп. прошлости, на гробу и св. Кивоту мученика, народа свога и цркве своје покаже боље и идеалније, како славити треба...

Но још лепшу и идеалнију слику у начину слављења ман. слава показала нам је овогодишња слава у Ман. Беочину о спасову дану. Вредни млади настојатељ г. др. Летић проф. богословије, пун идејала и најплеменитијих тежња и жеља за цркву и народ срп. православан, увидео је добро напаћеност наших слава, те је у свом манастиру, најдостојније овогодишњу и прву своју славу прославио онако како треба и Бог заповеда. Ова слава је била у потпуном смислу достојна имена славе црквене и народне.

Млади г. настојатељ се руководећи горњим идејама из све снаге трудио, да прокрчи пута новом начину слављења; да буде у потпуном смислу духовна слава, где је душа највише имала хране и уживала, јер је сав дан славе испуњен био лепим сходним и за народ удешеним проповедима.

У каквој душевној радости поћох на славу у Ман. Раваницу, да се поклоним св. моштима срп. свеца и мученика кнеза Лазара, да се напојим снагом душевном пожртвовања и љубави према вери, цркви и народу своме; то се пером описати неможе, то се само осећати може. А с таким душевним расположењем — држим — да су сви посетиоци долазили. Јер осим обичног значаја славе, има ова баш слава са срп. гледишта дубљи значај. У ман. Раваници је српска највећа светиња, која својим светим ал-мртвим моштима оживљава и буди у народа срп. свест да не клоне, храбри га да у бедама и мукама које га сналазе надржи, и да у искушењима жртвује себе за општу народну ствар.

Око гроба тога највећега мученика српскога, скупља се сваке године о слави на хиљаде срп. народа. Тај народ долази с надом да ће се напојити вером у боља времена, вером у своју моралну снагу, и да се душевно (препороди) роди, да се ту над овим светим кивотом, историјским споменином наше прошасти, духом пине у прошлост своју и да се ту научи, осведочи да нам слоге треба и да нам је неслога страшна пропаст и расејаност по свом свету.

То огњиште срп. славе, срп. прошлости треба сваком да пружи и душевне и физичне снаге за даљи рад, треба да та слава буде каква изложисмо горе. Слава у Ман. Беочину дала је леп пример вредном г. Игуману народне задужбине нам срп. Ман. Раванице г. Сергију Поповићу, којега иначе задахњују и одушевљавају племените тежње и идејали: те је он колико су му материјалне и моралне снаге допуштале све спремно и преуготовио, да та слава буде достојнија него досадање јој друге њене.

Ту је славу увеличао својом посетом и богослужењем сам високопреосвећени г. епископ Митрофан са своја два придворна ђакона. На бденију је говорио дивну проповед г. др. Геор. Летић, протосинђел, професор богословије и настојатељ Ман. Беочина о страшном суду и у веза с тим о покајању и исповести тако дирљиво, да је сва црква пуна народа као један човек не тремиће с великом пажњом слушао страшне муке грозећи се сваки и осећајући сваки на души свој терет греха. — Само си могао чути јасне тешке уздахе, које се неотиче отму из груди којег грешника или грешнице: „ох боже мој.“!

На дан саме славе говорио је о св. литургији високопречасни Господин Архимандрит крушедолски Анатолије Јанковић, опет врло леп говор за народ, истакао дубок значај ове славе за цркву и њен нравствени утицај и последице на народ и његову будућност. На самој литургији је проповео г. епископ предњег настојатеља ове свете куће г. Сергију за игумана по опуномоћењу и жељи Њег. Светости срп. патријарха г. Георгија. На св. литургији појало је румско црк. певачко друштво складно и лепо.

Појутарње славе је одређено за спомен умрлим онданшње куће братији и настојатељима. Ту је сада сходну беседу држао г. др. Геор. Летић о Србима свецима. Народа је било као и сваке године врло много. Лепо време, сунце топло греје те својом топлотом још већма загрева и онако раздрагана срца.

Сви ови моменти су утецали те овогодишња слава ман. Раванице не оста онако празна без смисла и њеног трајнијег значаја, него се још повела до неке висине тако, да је народ отишао са славе с другим уверењем, другим осећајима и расположењем кућама својима, да им каже да нисмо сироте, него да имамо својих светитеља, који се за нас Богу моле да нам помогне, да нам даде снаге, да одржимо све невоље и победимо све препреке у животу. Вратио се сваки окрепљен духом св. Лазара и вером у бољу и лепшу будућност срп. цркве и народа. А после славе наста у ман. Раваници опет она света тишина, умукао жагор, песма, весео кикот младежа, само се чује овај весели поj славуја и жубор несташна потока. А — св. оци осташе да се опет и даље мирно и побожно моле Богу и св. Лазару за себе и за сав народ српски.

X

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Испит зрелости**) у срп. вел. гимназији Ср. Карловачкој одржан је од 27. јунија до 3. јулија о. г. под председништвом повереника кр. зем. владе великог госп. свеучилишног професора др Лулија Домца. Испиту се пријавило 27 кандидата, од тих 25 редовних и 2 екстернисте. Резултат испита је овај: Зрелима са одликом проглашени су 9 кандидата и то: Ворканић Ранко из Купинова., Јеремић Божидар из Бачинаца, Јовановић Петар из Бовића, Миланович Душан из Болфана, Протић Марко из Товаришева, Симеоновић Стеван из Карловаца, Соларић Никола из Катеваца, Теодоровић Павле из Земуна и Царићевић Васа из Ирига. Зрелима су проглашени 12 кандидата и то: Вајдаковић Јосиф из Томаша, Вучеповић Јован из Вуковара, Исајловић Васа из Ирига, Јовановић Урош из Ст. Сланкамена, Кргић Деспот из Лаповца, Константиновић Григорије из Чортановаца, Подунавац Данило из Јошања, Пул Павле из Пећинаца, Рајшић Душан из Карлета, Симуновић Живан из Ст. Сланкамена, Станков Сава из Срп. Неузине и Стојановић Стеван из Срем. Карловаца. Двојица имају да поново испит из једног предмета и то један из математике, и један из историје; тројица су одбијени на једну годину дана, а један екстерниста није испиту ни приступио. Како су сви за зреле проглашени ученици показали у свима предметима већином веома добар и добар успех, то је кр. владин повереник врло се похвално изразио о успеху целог испита и изразивши коначно класификације честитао директору и целој испитној комисији на постигнутом лепом успеху. После свршеног испита зрелости, приређени су матуранти у ине опроштаја концерат са играњком, који је постигао леп и морални и материјални успех, а који је посетио и г. кр. владин повереник, па г. директор гимназије и мало не сви професори. Приход од овог концерта употребиће матуранти за путовање по Србији и то одатле ће се подмирити трошкови око путовања за оне, који нису у стању сами путне трошкове подмирити.

(**Испит зрелости.**) На српској великој гимназији у Новом Саду, одржан је 12. 13. и 14. о. м. усмени испит зрелости са ученицима VIII. разреда. Од стране гимназијског партоната изаслат је на овај испит члан патроната вприч. г. Милан Ћирић, окружни протопрезвитер новосадски, који је уједно био и председник испитне комисије. Кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе изаслало је као свога повереника на овај испит г. дра Маргалића, јавног редовног професора на будимпештанском свеучилишту. Резултат испита је овакав: За зреле с врло добрим успехом проглашени су: Вељко Георгијевић, Милан Давидовац, Гојко Дамјанов, Александар Зимуровић, Јован Б. Поповић, Никола Савић и Теодор Шевић. За зреле с добрим успехом: Михајло Георгијевић, Јован Димитријевић, Лазар Дунђерски, Милан Медаков, Јован Микић, Александар Секулић, Јован Татаровић и Урош Теодоровић. За зреле: Владислав Алексић, Ненад Бугарски, Милан Гливашки, Славко Пецарски, Симеон Радовић, Ђорђе Соколовић, Александар Спајић, Сава Ћосић, Небојша Увалић и Душан Ширадовић. Тројица имају у септембру да поново испит из мађарског језика, један из математике а двојица су одбачена на годину дана.

—

У Србији.

(**Протојереј Живко Бранковић**,) дојакошњи председник Конзисторије у Београду, а наш познаник са јубиларних светковина Његове Светости преузвишеног господина патријарха Георгија, ступио је у монашки чин, а дана 15. (28.) јуна о. г. произведен је за архимандрита. При замонашењу добио је име Арсеније. Архимандрит г. Арсеније отпутоваће кроз који дан у Москву, на своју нову дужност старешине тамошњега Српског Подворја.

(**Статистички поглед српских школа**) у скопљанској епархији 1898/99. школ. год. — У 1898.—99. школској години било је у скопљанској епархији, у Старој Србији 89 српских народних школа, рачунајући ту и забавиште у Скопљу. У овим школама радиле је у тој школској години 117 наставника и наставница.

—

У Русији.

(**Умножавање народа у Русији.**) Колико се умножава народ у Русији, види се на статистике рађања и умирања. Недавно довршено рачунање за 1896. годину показује да је те године у 50 губернија европске Русије рођено 4,634.809, а умрло 3,063.047. Према томе умножило се у 1896. години народа у Русији за 1,571.762. Венчања је било те године 809.847.

† (**Митрополит Јоаникије.**) У Голосјејевском манастиру код Кијева умрло је 7. (20.) о. м. митрополит, који се пре калуђерства звао Иван Максимовић Руњев, беше један од најучењих руских прво-

свештеника. Као сви сирочашког ђакона из тулске епархије свршио је науке и завалуђерио се. Својим даром, вредноћом и научењем, као и строгим животом задобио је опште поштовање. Он је у разним духовним академијама био наставник и ректор. За епископа је посвећен 1861. г., 1882. године постао је митрополитом московским и коломенским, а 1891. год. кијевским и галичким. Као члан св. Синода руског много је урадио за православље, за сироте ђаке, за свештенике и њихове породице. Ђаке је поклонио 50.000 рубаља за потпору свештеничке деце, а његовим заузимањем отворена је градња великог богословског семинара за 550 богослова. Његова смрт је широм целе Русије изазвала велико саучешће. Нека је вечан спомен овом сиромашном слузи Божијем!

—

Разне белешке.

(Статистички подаци о школама у сједињеним северо-америчким државама.) — Недавно је објављена статистика о школама у сједињеним северо-америчким државама за 1890. годину и ту је пуно интересних података за што потпунije познавање јавне наставе у сједињеним државама, те неке податке забележавамо. У 1890. години било је у јавним школама уједињених северо-америчких држава 14,669,069 ученика или 23% целокупног становништва. Овде нису урачунати ученици вечерњих, трговачких и техничких школа, даље ученици завода за глувонеме и умоболне и ученици пиџијских школа. Рачунајући и њих, укупни број у 1890. години пењао би преко 15,000.000 или 26% од целокупног становништва у тим државама. Од свеколиког броја ученика 96% долази на основне школе, на средње школе 2·6% и на универзитете 1%. Наставника је било у тој години 425.000, од којих је било мушкиња само 33%. Укупни издаци за јавне школе износили су у 1890. години 146,800.815 динара. Од све суме само је једна трећина из државног буџета, а 70% дасле су поједине општине и градови.

О моралном васпитању универзитетске омладине. — Поводом конгреса, који ће се летос одржати у Паризу ради решавања појединих просветних и школских питања у Француској, претресаће се у јавности још сада многа важна школска питања. Једно је од тих и питање о моралном васпитању универзитетских ученика, које врло лепо расправља Hauzette, професор на вишој девојачкој школи у Паризу. Он у главноме мисли о овоме питању овако. До сада је поглавито покланана највећа важња томе, да буду што потпунија и научнија предавања за универзитетске ученике, да им се стане на расположење потребне библиотеке и лабораторије. Али то није довољно за потпуно и право образовање универзитетске омладине. Потребно је, па је и пре, побринути се за морално васпитање универзитетских ученика, обзирући се и на њихове материјалне прилике. Универзитетски ученици треба да уђу у друштво, да се многоме чему уче, у друштво уносе идеје и науке, о којима се на универзитету баве. А прва је брига, да се сами универзитетски ученици што боље међу собом познаду, да не буду један другом туђи, за што овај учи у једноме а онај у другом факултету, или што је овај из једнога а онај из другога краја. За то би било потребно, мисли Hauzette, да се сама универзитетска управа побрине, да се за универзитетске ученике нађе какво подесно место, где би се састајали и заједнички проводили по који час сваког дана, утичући тако благотворно један на другога; да им се нађе како подесно место, где би заједнички радили и заједнички се и одмарали, само да то место не буде кафана, као до сада што је била једидино место, где су се универзитетски ученици разних факултета могли скупљати, да који тренутак заједнички проведу. Овакво састајање универзитетских ученика врло ће повољно утицати на њих и њихово васпитање, али то још није довољно, јер се на таким састанцима, који би трајали највише који час преко дана, опет не би огледао прави живот школске омладине, нити би се ту могле показати све навике појединих ученика, да би се после могло утицати, да се поједине од њих као рђаве и штетне искорене. Ваља имати на уму, да народ не каже без разлога: с ким си онакав си. Зато би мисли Hauzette, ваљало побринути се о томе, да универзитетски ученици, будући најинтелигентнији те и морално најјачи чланови друштва, увек буду само у доброме друштву, да никада не буду у прилици, да буду окружени чиме, што би штетно утицало на њихово морално васпитање. У овом погледу је врло тешко утицати на универзитетску омладину, ако се жели поштовати свачија лична слобода, али се опет може доста урадити баш и за сам морални приватни живот универзитетских ученика. То се по мишљењу Hauzette-ову, може постићи на ова два начина: да се оснује нарочити завод за заједничко становање великога броја универзитетских ученика под надзором универзитетске управе, или да се нађу и уреде приватни станови, н. пр. у појединих учитеља, код којих би, под њихним родитељским старањем и надзором, становало по неколико уче-

ника. Ово се последње Hauzette-у боље свиди но онај први, више интернатски живот универзитетских ученика, и много би благотворније утицао, по његову мишљењу, на целокупни живот и рад универзитетске омладине.

Даље Hauzette мисли, да би универзитетским ученицима ваљало дати најпећу слободу у образовању појединих друштава, у којима ће развијати своје идеје, своје мисли и принципе; али ни не допустити никако, да се баве политиком. Чак би се могла допустити разна спорска друштва, па удружења ученика разних вероисповеди и из разних крајева; али да се тиме опет у ученика не би развио сепаратизам, требало би да сва та друштва стоје под заједничком централном управом, која би стојала у вези са универзитетском управом.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad K. 444/363 ex 1900.

СТЕЧАЈ 69 1—3

Ради сталног попуњења парохијског места V. плаћевног разреда у Срп. Падеју расписује се овим стечај с пријавним роком до 24. јула (6. августа) 1900. укључиво путем надлежних претпостављених власти.

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 20. јуна (3. јула) 1900.

Никанор
епископ.

Бр. 34/1900. 68 1—2

СТЕЧАЈ.

Смиљу Паје Борјановића учитеља, и оставком Милана Кићанског, учитеља, расписује се стечај на два упражњена учитељска места на срп. вероисповедној школи у Карлову.

Са сваким местом скопчана је следећа плата: 1000 круна у име редовне плате; 140 круна у име стана; (све дотле док се не савидају) 10 круна у име паушала; 2 хвата сламе за своју потребу и 80 круна у име повторне школе кад на њега ред дође. Први ће примати све од црквене, а други све од политичне општине. Старинну други прима од црк. општине.

Изабраним учитељима спада ће у дужност у разредима, које им Школ. Одбор доделио буде, све школ. уредбом прописане предмете предавати, у цркви појати, и децу црквеном појању обучавати.

У обзир ће се узети хоровођство.

Рок стечаја Вел. Госпојина, када ће се и избор обавити.

Из седнице школ. Одбора држане у Карлову 18. Јунија 1900 г.

Милан Натарош
перовођа

Омер Попов
председник Школ. Одбора

СТЕЧАЈ. 59 2—3

Расписује се стечај на учитељско место I. и II. рал. мушке школе у Срп. Кларији са истим местом скопчана је плата.

1.) у готовом новцу 800 круна.

2.) стан, 2 собе, кујне, јеловник, подрум, и башта,

3.) за паушал 20 круна,

4.) 6 метари тврдих дрва, и сламе колко треба.

5.) Четир подвоза годишње.

Компетовати могу свршени приправници који су испит из мађ. језика положили, но ако не буде мушких компетента, бира ће се и женска, но ако буде женска изабрата, дужна је од своје плате певца с' леве стране плаћати. Рок до св. Илије 1900. год.

Дужности су школ. уредбом од 1872. год.

Из седнице шол. одбора држане у Срп. Кларији 4. (17.) јуна 1900. год.

За председника:
А. Јорговић
перовођа.

Шандор Рајин
школ. управитељ.

СТЕЧАЈ. 48 4—6

На основу одобрења Сл. епарх. шк. Одбора Бачког од 29. марта (11. априла) 1900. бр. Е. III. О. 128/зап. ех 1900. расписује се стечај на упражњено учитељско место на срп. вероисповедној осн. школи у Дероња. Плата је 600 круна, 80 круна за повторну школу на годину, 6 катастралних јутара земље, на коју је учитељ дужан државну порезу и еквивалент плаћати, даље слободан врло леп стан с баштом и 2 хвата дрва.

Дужности учитеља прописане су шк. Уредбом од 1872. год. — Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви за левом певницом појати и децу црк. појању обучавати.

Рок стечају траје до св. Илије о. г. када ће се и избор обавити. Молбенице се имају на потписани одбор упутити. —

Из седнице шк. одбора држане 28. маја 1900. у Дероња.

Школски одбор.

Ad C.O. 3935/696 ex 1900. 56 1—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења стипендијског места у закладу Михајла Пајића негдашњега грађанина горњокарловачког овим се расписује стечај и то: 1. на две стипендије по 400 круна годишње за ученике основних школа и ниже гимназије у Карловцима; 2. на две стипендије свака по 600 круна годишње за ученике горње гимназије у Карловцима; и 3. на две стипендије по 800 кр. годишње за слушаоце православне богословије или другог којег факултета.

Компетенти имају исправама доказати, да су Срби источно-православне вере, припадници Аустро-Угарске монархије, да су сиромашни, потпуно здрави и крвљом богињама некалемљени, да су доброг владања и да имају бар добар успех у наукама.

Првенство на стипендију имају они Срби источно-православне вере, који исправама докажу, да су сродници фундатору Михајлу Пајићу и то према родословљу парохијског звања у Петрињи од 12. октобра 1892. обнародованьем у „Српском Сиону“ бр. 16. ех 1898. и у „Narodnim Novinama“ бр. 95. ех 1893.

Питомци, који буду изабрани, почеће уживати стипендију са 1. јануаром 1901. године.

Компетенти ваља своје инструисане молбенице да поднесу председништву саборског одбора најдаље до 1. (14.) септембра 1900. године.

Из седнице срп. прав. нар. црквб. саборског одбора држане у Карловцима 12. (25.) јуна 1900. године.

Председништво
срп. прав. нар. прав. сабор. одбора.

СТЕЧАЈ. 65 1—3

На основу решења сл. епарх. шк. Одбора Темишварског од 18. (30.) новембра 1899. год. бр. III. 868 и 889/640 ех 1899. расписује се стечај на упражњено учитељско место на четворо-разредној српској вероисповедној основној школи у Срп. Св. Петру (торонталска жупанија).

Са истим местом скопчана је плата 680 круна из црквене школске благајнице и 240 круна од политичне општине у готовом новцу. Даље 80 круна за пофорну школу и 40 круна за перовођство, ако зато изабрани учитељ способан буде; осим тога 3 хвата тврди дрва и сламе преко зиме, колико му за грејање његовог стана потребовало буде; најпосле 1 круна од сваког укопа, где позван буде.

Изабрани учитељ уживаће стан у нарави, који се састоји: из предсобља, 2 собе, кујне и остале потребне стаје, — и две баште од којих је једна код школе, а друга ван села с примедбом, да на ову другу он сам порез плаћати има.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу појању учити. Осим тога у дужност ће му спадати при сваком богослужењу редовно у цркву долазити и десну певницу држати. Уз часни пост ускршњи средом и петком на јутрењу и преждеосвећену долазити и појати. У обзир ће се узети само они компетенти, који су Сомборски приправници, а испит су из мађарског језика положили, — међу овима имају првенство они, који се општини лично пријавили буду.

Рок пријаве траје до 30. јула о. г. (по ст. кал.) Ново изабрани учитељ место заузима почетком уђуће школске године.

Из седнице шк. одбора држане 11. (24.) јуна 1900. год. у Срп. Св. Петру.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ. 67 1—3

Овим се отвара на Српској вероисповедној школи у Парцу недалеко од Темишвара, плата је са истим скопчана 120 фор. или 240 круна које ће из месне благајнице у оброцима примати а остало до 300 фор. или 600 круна примаће од Епархијске школске власти. Стан с баштом од 1000 □, шест метара тврдих дрва, где позван буде при укопу суделовати 50 нов.

Дужности прописане све предмете у школи од 1872. предавати, недељом као и празником десну певницу с пјењем одржавати децу у пјењу обучавати, парочито у цркви у облачењу децу настојавати, перо у заказаним седницама водити, рачуне склапати, за рачуне награда је 5 фор.

Компетовати могу само оспособљени учитељи или учитељице. Желити би да се лично од компетената пријаве што ће се јако у обзир узети.

Рок стечаја Преображење када ће се избор обавити.

Обратити се ваља на доленодписано председништво.

Из седнице скупштине држане у *Парцу*, 12. Јуна 1900.

Георгије Гојковић
пр. учитељ и перовођа

Жива Гојков
председник

Ад К. 183. вш. ех 1900. 55 3—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај на упражњено једно свештеничко место у Суботици.

Рок је пријављивању до 12 (25) јула 1900 године. Из седнице епарх. конзисторије бачке држане у Новом Саду 31 маја (13 јуна) 1900 године.

Митрофан
епископ

СТЕЧАЈ. 54 3—3

Срмељ учитеља упражњено је ланске године место учитеља, на 4. разредној мешовитој српско-аутономној школи у Винковцима.

Ради нестанице довољних кандидата, попуњено је било то место провизорно за текућу школску годину.

Сада се отвара на ново стечај.

Учитељ добива плату од 1000 круна, има слободан стан, и гориво дрво.

Осим законом прописаног поучавања у школи спада му у дужност поучавати децу у појању, бити појац у цркви и перовођа у црквено-школској општини.

За спроводе, парастосе и свечарске водице, добива уобичајену награду.

При једнакој квалификацији имају они, који су музикални првенство.

Рок стечају истиче 8. (21.) јула т. г. на дан св. Прокопија.

У Винковцима 4. Јуна 1900.

Председништво
Српско-православне Црквено-Школске општине.
Др. Ђ. Милашиновић.

Ад Ш. С. 64./108. ех 1900. 58 3—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног професорског места у српској учитељској и учитељичкој школи у Сомбору за педагогијске науке: (педагогику са историјом педагогије и помоћне науке:) расписује се стечај.

Са овим местом, ако је изабрани за горњу струку потпуно оспособљени гимназијски или препарандијски професор, скопчана је годишња плата од 2000 круна и 10% исте плате у име станарине, после сваких пет година успешне професорске службе годишња повишица од 200 круна а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације, имаће плату од годишњих 1600 круна.

На ово место могу компетовати само они Срби православне вере, који су стекли оспособљења за предавање поменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или су исте науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горњу струку гимназијски или препарандијски професори. Ако таквих компетената не би било, имаће дотични постављени наставник за годину дана положити испит за професорско оспособљење.

Оспособљени професор ће се у смислу школске уредбе сматрати за две године дана службовања као привремено постављени, а суплент се у опште поставља у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крени лист, сведочанство о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и о религиозно-моралном и политичном поведењу, ваља да компетенти поднесу потписаном председништву најдаље до 18. (31) јула 1900. године.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета држане у Карловцима 11. (24) марта 1900. г.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

Бр. 800. I. 129. ех 1900. 63 1—2

СТЕЧАЈ.

На парохију IV. разреда у Мраморку.

Рок пријаве прописаним путем до св. Илије 1900. године.

Епархијска конзисторија Вршачка.

ОГЛАС. 64 1—1

На основу закључка овомесне црквене општине овим се расписује дражба за оправљање св. храма, која ће се 29. јуна (12. јула) о. г. одржати. Појединe радње су следеће:

1. Кречење св. храма изнутра белом бојом.
2. Кречење у боји св. храта споља и портанске ограде.
3. Бојадисање столова.

На горе поменуте радње потирано је од стране скупштине 600 круна словом: шест стотина круна.

Сваки дражбоватељ дужан је је искличне цене 10% јамчевине положити. Даљи услови могу се код подписаних сваки дан дознати.

У Гардиновци, 16. (29.) јуна 1900. године.

Јован Сремчевић
перовођа.

Живко Петков
председник.

СТЕЧАЈ. 61 2—3

Црквени Одбор пештанске српске прав. црк. општине расписује овим стечај на место црквењака и то од 1. септембра т. г. Годишња је плата петоме 600 круна, на рачун нарастоса стална годишња награда од 45 ф. осим тога стан (соба и кујна) и огрев у нарави.

Црквењак има уједно и дужности домара у општинској кући обављати, те ужива с овим местом скопчане приходе Потражитељи имају своје молбенице — уз исказ довољног знања мађарског језика — до 2. (15.) августа председништву ове општине поднети.

Из седнице црк. одбора пешт. срп. прав. општине држане 13. јуна 1900.

Др. Милан Мандић Др. Младен Мађаревић
перовођа. подпредседник.

Бр. 11. ех 1900 М. Ш. О. 56 3—3

СТЕЧАЈ

Потврдом Сл. епарх. шк. Одбора темишварског, под бр. 264/188 1900., овим се расписује стечај на два учитељска места на срп. вероисп. осн. школи у Срп. Елемиру.

Плата је свакоме: 1000 круна у готовоме, коју ће своту учитељи у месечним оброцима унапред примати; у име огрева за своје потребе 4 хвата сламе; стан по пропису и башту. — Поред тога у име награде за поћорну школу уживаће учитељ, коме ту дужност повери месни школски Одбор, 4 јанца оране земље, али терете на ту земљу сам ће имати плаћати.

Учитељи изабрани, ступиће у звање 1. сепг. по новом. Разреде ће доделити месни школски Одбор.

Дужности су шк. Уредбом прописане, али уз горњу плату имају учитељи у цркви појати.

Молбенице нека се пошаљу до 9. (22.) Јула, потписаноме председнику.

Из седнице шк. Одбора, држане 4. (22.) Јуна 1900. г. у Ср. Елемиру.

Д. Сиротановић Рада Малешев
перовођа пред. Школ. Одбора

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији и остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Нефлаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 322.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 27.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: **Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.**

УРЕДНИК: **Протопрезвитер Јован Јеремић.**

У Ср. Карловцима у недељу 2. јула 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је одликовати црвеним појасом Јована Трифуновића пароха у Пирошу.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О узроцима ширењу назаренства и о средствима против истога.

писао **Симеон Аранички** свештеник.

(Наставак)

II. Најглавнија средства против ширења назаренства.

Ми смо у почетку ове расправице навели, да је први и најглавнији узрок ширењу назаренства недовољно, врло слабо и површно познавање своје вере т. ј. лоша религиозна образованост нашег народа.

Како пак у обом погледу наш народ жалосно стоји, могли смо се уверити и ми а и наш народ на жалост тек онда, када је почео долазити у ближи и чешћи додир са мисионаром назаренским. Ово слабо познавање своје вере јест последица у првом реду недовољне катихизације.

За то ми и гледамо *у редовном и савесном катихизирању школске младежи прво и најмоћније средство за успешну борбу против ширења назаренства*, као и најгодији пут, којим ће се преко нашег млађег нараштаја наш религиозно-нравствени живот са свим обновити, подмладити и оснажити.

О важности ове узвишене дужности свештеничке држимо, да није потребе говорити, у колико се о том већ много и много писало и говорило.

Но, за што успешније деловање на пољу овом у погледу катихизације, прека је потреба што *згоднијих катихизиса*,* који неће изгледати као нека мала догматика и моралка сухопарног излагања з препуне апстрактних појмова, него у којима ће бити, поред разговет-

* Данашњи катихизиси су и непотпуни, у колико има у њима испуштено партија, који се нису смеле изнонићи, тако о црквеним заповедима нема нигде ни речи „да их није случајно у прив. слав. буквару, катихета не би имао одакле децу нетима да научи." Писац.

ног налагања и са свим јасног тумачења молитава, према душевним способностима дечијим што могуће јаснијим начином налагања религиозно-наравствених основних истина хришћанских, нарочито пак *оних, којима се из темеља назаренско учење изобличава:* тако о цркви, св. тајнама, јерархији у 3 чина, о изразу сполашњег и унутрашњег богопоштовања, о крсту, крсном знамењу, о поштовању светитеља, икона, храмова, богослужбеним обредима, посту телесном, о значају празника, крсном имену, погребу, парастосу, задушницама, о црквено-народним обичајима, о значају кума при крштењу и т. д.

Јест, само ћемо тако још из малена души детињој омилити свето православље те још у деци усадити уверење, да ван светог православља нема истините вере и спасења души људској, а она заједница хришћанска, која, поред осталих заблуда нема ни јерархије, дакле без седам тајана, да никако не може бити Богом основана.

Да се потребно градиво може чим успешније свршити, потребно би било, да се број чланова за вероучаку у школи повећа, како би свештеник предузети могао с успехом учење и црквеног појања, црквено словенског читања с тумачењем главнијих свештених обреда, црквених песама апостола и јеванђеља.* При том треба *на уму имати нарочито децу назаренских родитеља*, упућивати их у црквеном пјењу, наређивати их за читање апостола и при облачењу у цркви при погребу, литије, врбици и томе слично.

Овај увишени катихетски рад треба пренети и продужити у недељној, а по варошима и у шегртској школи, за које би такође требало написати *потребне згодне уџбенике*, помоћу којих би се нарочито та младеж, као млађи нараштај нашег ратарског, занатлијског и трговачког сталежа, тим боље утврдила у познавању своје вере прадедовске, а уједно и број назарена тиме у реченим сталежима временом знатно опао и смањио.

У интересу саме ствари да би се требало својим путем и начином постарати, *како би се што редовнији полазак повторне школе обезбедио*, не треба ни говорити.

Но стати на по пута, који треба свим жаром родољубиве свештеничке душе настаставити, не би никако водило жељеном циљу.

Јер сада тек наступа важан корак за катихету, пошто се наша ратарска младеж, већ као недељни ђаци, почиње уводити живот, у домаће и пољске послове. У томе се тако забуне, да се није чудити, што се од цркве са свим отпаде, те се неће свештење своје — своје цркве — можда до свог венчања сетити, нит сами, нити од својих родитеља у врло много прилика, ако сад не узнастоји око тога сам свештеник *позивањем на недељну науку, редовно истај одржавајући.*

Ту се даје сад прилика врло згодно свештенику, да одраслију младеж, наравно са пуно љубави и мира, упућује и упозорава нарочито

* Док научна основа за комуналним школама за обуку у вери за римокатоличку младеж, издана наредбом висо. кр. вем. владе од 21./XII. 1892. бр. 15753. прописује за сваки разред и број часова за вероучаку, имајући у виду и општовиске на и шегртске школе (види: „Служб. Гласник“ од г. 1892. ком. XIII.) дотле о свему томе нема тако речи ни спомена о општредметној основи за српску православну младеж у погледу вероучака, црк. слов. језика и појања, изданој наредбом вис. владе од 10./IX. 1891. бр. 9587. (види: Служб. Гласник год. 1891. ком. IX. и Српски Сион од 1892. бр. 23.). Но у колико је ова основа издана сагласно са научном основом од 24./IX. 1890. бр. 7258, то у смислу исте на школама са 1, 2 и 3 учит. снаге одређен је за сваки разред ништа више но 1 час недељно за вероучаку (и чит. црк. слов. писма), а на школама са 4 и 5 учит. снага у сваком разреду 2 часа недељно. Према томе у већини наших места не престаје свештенику за сваки разред за вероучаку ни 1 цео час недељно, у колико се на истом има предузимати и црк. слов. језик, за који није предвиђено, да ли у том мора и учитељ помагати свештеника. А да је то и сувише мало не треба доказа. Јер када је свештенике дужан у 4-разредној школи — а ту су и веће парохије те више и парох. дужности — 2 часа недељно катихизирата, то зашто бази у већини наших места са 2 и 3 учит. снаге, да му се онај други час за вероучаку вакида, где би већ због мање парохије — имајући више парох. дужности — и савесније обављати могао катихетску службу. Или је вар претежније и савестије у смислу најновије научне основе од 18./XII. 1895. бр. 17667. оставити за рачунство и геометријско облико словље за сваки разред по 5 с. недељно, па и за само писање у III. разр. 1 сат, а у IV. већ и 2 с. недељно, а за вероучаку у већини наших школа ни цео 1 час. Али за то у будуће, у колико ће школа више рапун образовати, у толико ће мање срце васпитати, а је ли само то циљ школе, нека о том за времена процене сви мародавни фактори. У погледу општовиске спомиње се само наставно градиво у научној основи од с. 1891. али се није постарало да се обезбеди и час предавања; о наставном градиву за шегртске школе нема ни реча, за то није ни чудо, што наше занатлије дају прилично контингенат назаренству, међу тим у научној основи за римокатолике није се ништа превидело.

Писац.

на правила хришћанског морала у смислу десет заповеди Божјих, да јој говори о значају св. тајне брака и испиту, о пристојном понашању при венчању, о лепим народно-црквеним обичајима, при нашим великим празницима и о значењу њиховом, о ружним народним обичајима, манама и пороцима, као и разном неморалу, одбегавању, руменилу, белилу, раскоши и ношњи и т. д., *што би се све потпуно дало у нарочитој књизи разрадити, која би била десна рука свештенику* и велика олакшица у постизавању његове узвишене намере, коју ће тим пре и лакше постићи, ако му још буде могуће, да из редова ове младежи и *певачко друштво* оснује, што никако не треба пропустити, само где је прилика да се иста записао може и остварити.

Из овако религиозно образовање младежи нема сумње, да ћемо доћи до мало друкчијег ратарског сталежа него што га данас на жалост имамо.

А да би пошло у овом смислу на боље, и код наше интелигенције *требало се већ одавно постарати за што прикладније учбенике*, који ће достојно одговарати духу и умном развићу омладине *у нашим конфесионалним средњим заводима, гимназијама, препарандијама*, не изузимајући ни *више девојачке школе*, па и на *државним заводима ове врсте* као и *трговачким школама*, само где има за нас крепарних места, дакле куд и камо више обратити пажње и самој личности вероучитеља и предмету веронауке.

Да се од увек, бар колико данас, на овим местима покланало пажње религиозно-моралној настави, друкчије би, држим ипак, стајали сад са нашом и мушком и женском интелигенцијом.

Наше је тврдо уверење, да би се требало најозбиљније постарати, да би што скорије, по примеру српских у овом погледу конфесија, на овим местима како на нашим тако и на реченим државним заводима ове врсти, *видели људе спреме факултетске и вишег богословског образовања* о чему ће бити доцније још говора.

Нема сумње, да би такви, већ својом спремом и квалификацијом, уз велику преданост к свом позиву, предност самом предмету подигли у очима средњо-школске омладине, од које би могло временом изаћи онака интелигенција, какву жељно изгледа и црква и народ наш.

Да се овако из даље поступало, ми би данас имали пастве, која би уз примерну интелигенцију, већ својом религиозном образованошћу а и моралним животом давала највећи отпор секти назаренској; у њезиној би средини било куд и камо мање згодна терена за сејање заблуде назаренске, а не као на жалост данас, чему се ни чудити не треба, кад је дете, како већ рекосмо, прошло кроз школу, коју можда није редовно ни свршило, без довољне религиозно моралне спреме те се, као школска и одрасла младеж нарочито у ратарском сталежу, без недељне науке толико отпадила од цркве, да је у њој виђамо само о највећим празницима, а неку тек о венчању своме.

Осим школе тај саветан рад свештеника треба да се огледа и у цркви, и то прво и прво *у редовном богослужењу, пуном достојанствена, светости и побожности од стране свештеника*, уз лепо и течно читање апостола и вилозвучно појање школске младежи. За све то треба да се у првом реду свештеник са учитељем постара, да би, редовно учећи школску младеж црквеном појању и црквено-славенском читању, могли из редова исте па и одраслије младежи по неке за *црквене појце изучити*, а ако је икако могуће и само *певачко друштво* створити.

Колико само у овом има привлачне снаге за што боље похађање дома Божјег!?

Да ће овако свршавање свештених обреда пуно побожности и достојанства од стране свештенства не само при свршавању свете литургије но и при свршавању свете тајне крштења, покајања, причешћа, брака, при погребу, пошењу врбице литије и томе слично, бити од огромног религиозног утицаја на наш народ, не треба ни споминати.

Нарочито крајње је већ време да се престане *са онако непотпуним и површним свршавањем свете тајне покајања исповести*, у колико свештеник у истој има најмоћније средство, којим утиче на покајничку душу свога парохијанина. А има ли их међу паством, који знају значај те велике светиње наше, све пак због небрежљивог и немарног свршавања исте?!

Но прописно и савесно свршавање ове свете тајне имало би својих добрих последица само онда, ако би се путем високе наредбе од највише надлежне духовне власти, под

најстрожијом одговорношћу свештенства свуда и у свакој парохији завело и најтачније вршило, иначе би пре изгледати могло као ћеф појединца, ради чега би сама ствар патила.

Ако би пак ово било тешко код одраслих извести, то би се могло почети са млађим нараштајем, шта више од саме школске младежи, те би се временом могло пренети и на старије.

Погледајмо само на римокатолике како они цене ту свету тајну, како они хитају на свету исповест при доласку нарочито њихових мисионара — проповедника. Али за то је у њих, и ако је та хришћанска вероисповест бројем најјача, видети најмањи број прелаза у назаренство, премда слушају и свету литургију, на себи са свим страном језику — језику латинском, но ту им помаже савесна катихизација и ревносна проповед.

(Настављће се.)

Реч о владању у св. цркви.

„Храм мој, храм молитве наречетеся: вы же сотвористе й вертеп разбойников“. (Мат. 21., 13.)

„Тако ли не могосте једнаго часа постати со мною.“ (Мат. 26., 40.)

Ово су, љубазни моји, две речи Христове, Божјега Сина, изречене у двема разним приликама земног живота Његова. Прва је реч укор, а друга је жалба. Првом је укорео своје кивне непријатеље, Јудеје; другом је зажалио на своје свагдашње пратиоце, апостоле

Када је пре страдања и смрти своје Христос дошао у Јерусалим, праћен на путу до Јерусама, па и кроз саме улице Јерусалимске мноштном народа, који је простирао хаљине своје по путу којим ће Христос проћи, резао финикове гранчице и држећи их у рукама весело и радосно Га поздрављао и од свег срца и из дубине душе своје клицао Му: „Осанна Сыну Давидову: благословен Иже во имени Господни“ — а Он оде у дом молитвени, у св. храм, и ту напође на „вертеп разбойников,“ на пећину хајдучку: јер место људи сакупљених на срдачну и топлу к Богу молитву, Христос затече у св. цркви, у храму Божјем — пазар: виде трговце, који „продаваху и куповаху по цркви“! То је Његову божанску душу толико жалостило, толико увредило; то Га је тако врло разљутило, да је „начинио бич од узица“ (Јов., 2., 15.) те „изагнао све, који продаваху и куповаху по цркви, и испреметао трпезе оних, што мењаху новце и клупе оних, што продаваху голубове“, те их све оштро укорео и рекао им: „писано стоји: дом мој, дом молитве нека се зове; а ви начинисте од њега пећину хајдучку.“

Пред сами час предаје своје у руке непријатеља, мучитеља и убилаца својих, Христос Спаситељ оде са ученицима својима у село Гетсиманију, да се онде Богу, Оцу своме помоли, да Га — ако је икако могуће — мимоиђе горка чаша страдања. Дошавши у Гетсиманију и оставивши друге ученике а узевши са собом Петра и два сина Зеведејева, Христос пође даље и поче им се тужити и жалити; па оставивши и њих и препоручивши им, да буду будни, и да постраже с Њиме заједно, Христос пође још мало даље, да се на само Богу помоли. Кад се са своје кратке молитве Петру и синовима Зеведејевим повратио, а Он их затече, где спавају; то Му би тешко и жао, те им рече: „зар не могосте један час постражити са мном?“

На жалост и срамоту хришћанског нам образа и имена, ни данас св. цркве нису оно, што треба да су: домови молитве; него су и данас св. Божји храмови неки „вертепи разбојничкији“, хајдучке пећине. И данашње свештенство може и мора са речима Христовим да коре своје верне: „дом мој, дом молитве нека се зове; а ви начинисте од њега пећину хајдучку.“ — И данас служитељи Божјег олтара, долазећи у св. цркву и стојећи на служби Божјој, могу и морају, слично Христу Спаситељу, зажалити на своје верне: „тако ли не могосте једнаго часа постојати са мном заједно мирно и побожно, а на молитви, на служби Божјој?

Истина Бог: ми данас у св. црквама не видимо „клупе оних што продају голубове“; не налазимо „трпезе оних, што мењају новце“; не гледамо оне, што „продају и купују по цркви“; те би зар речи и тврдити хтели, да св. цркве данас нису „пећине хајдучке“, него да су то доиста „домови молитве“. Истичући и засведочавајући то, не можемо, а да не признамо, да исповедимо, да ми и данас у св. црквама видимо и чујемо оно, што се у дому молитвеном никако видити и чути, гледати и

слушати не сме, и што само приличи за „кертипх разбойникомх“, за пећину хајдучку.

Па како се ваља владати у св. цркви, у дому молитвеном, а за време, док се свршава служба Божја, док се приноси жртва бескрвна?

На то нам питање дају одговора две наше лепе песме црквене. Прва је тако звана песма „херувимска“, која се преко године сваке недеље и сваког свеца, и увек, кад-год се служба Божја, св. литурђија свршава, поји и чује; а која гласи: „Иже херувимы тайно образующе, и животворящей троицѣ трисвятую пѣснь припѣвающе, всякое нынѣ житейское отложимъ попеченіе. Ихже да царя всѣхъ подимемъ, ангельскими невидимо дорыносима чини.“ [Ми, који тајанствено херувиме представљамо, и животворној Троици трисвету песму припевамо: сваку сада животну одбацимо бригу, да прихватимо цара свију, кога анђелски ликови невидљиво на копљима носе.] — Друга је песма, која ову „херувимску песму“ замењује, а која се преко године само један пут, и то, на велику суботу и опет на св. литурђији поји, а која гласи: „Да молчитъ всякая плоть человѣча, и да стоитъ со страхомъ и трепетомъ, и ничтоже земное въ себѣ да помышляетъ, царь бо царствующихъ, и господь господствующихъ приходитъ заклатися, и датися въ снѣдь вѣрнымъ: предходятъ же семъ лицы ангельстіи, со всякимъ началомъ и властіи, многоочитіи херувими и шестокрилатіи серафими, лица закрывающе и поющіе пѣснь: аллилуіа“ [Нека ћути свако људско тело, и нек стоји са страхом и дрхтањем, и ништа земаљско у себи нека не мисли, јер цар оних, који царују, и господар оних, који господаре, долази да заклање и да се даде за јело вернима: пред њиме ходе чинови анђелски, са сваким старешинством и влашћу, многооки херувими и шестокрилни серафими, закањајући лице своје и певајући песму: алилуја.“]

Дакле: у св. цркви, а на служби Божјој ваља „да ћути свако људско тело, и да стоји са страхом и дрктањем“; у дому молитвеном, а о св. литурђији Хришћанин треба „да одбаци сваку животну бригу“, па о оном, што је „земаљско у себи ни да не мисли“ — јер у св. цркви „тајанствено херувиме представљамо“ и „прихваћамо цара свију“ људи, кога „анђелски ликови невидљиво на копљима носе“; јер се у дому молитвеном служи служба „цару, оних, који царују и господару оних, који господаре“; јер о св. литурђији тај „цар царева и господар господара“ долази да се даде „заклати“, да би тако своје тело могао дати „за јело вернима“.

На кад место свега тога; место „ћутања, страха и дрхтања“, место смерности и скрушености, место преданости и побожности, месце мира и тишине — чујемо и видимо у св. цркви, у дому молитвеном жагор и метеж, немарност и расејаност, шалу и смеј, диван и разговор о томе, где смо били и куда ћемо ићи, шта смо радили и шта ћемо радити, шта смо купили и шта ћемо купити, шта смо продали и шта ћемо продати — е онда заиста морамо рећи, да неке св. цркве ни данас нису „домови молитве“, него да су то неке „пећине хајдучке“; онда свештенство Христово може и данас са пуним правом укорети своје верне речима: „дом мој, дом молитве нека се зове; а ви начинисте од њега пећину хајдучку“.

Кад стојимо пред каквом земаљском влашћу, и кад какав земаљски власник што говори и разлаже, казује и наређује, тада је човек дужан, па и мора мирно стојати и пажљиво слушати. — Но не само то, него баш и у обичном, трезвеном људском друштву кад говори какво старије и угледније лице и казује што добро и корисно — тад захтева ред и пристојност мирно и пажљиво слушати реч старијега и вољно и радо примати добре и корисне савете; и онај човек који је мудар и разуман, доиста и чини тако. — Па кад то и тако радимо и морамо да радимо онда, кад стојимо пред лицем каквог власника земаљског; кад то и тако чинимо и ваља да чинимо онда, кад смо у пристојном и трезвеном људском друштву; нисмо ли онда зар још и више дужни мирно и смерно стојати, вољно и пажљиво слушати онда, када смо у св. цркви, када стојимо пред лицем „цара царя царствующихъ и господа господствующихъ“ и када слуга Божјег олтара казује дела Господња и тумачи реч Божју? Нисмо ли зар то и тако чинити дужни у св. цркви, у коју и нисмо дошли за то, да се у њој до миле воље наразговарамо, него зато, да се Богу помолимо?!

Шест пуних дана оставио је и дао је Бог људима за рад и разговор, а само један једини, седми дан посветио је себи; и у тај седми дан дужни смо нарочито се Богу молити. На

и од тог једног седмог дана одредила је св. црква једва три до четир сата Богу на молитву, а остало време остављено нам је и опет за пријатељски разговор и братско и дружаско саветовање и поучавање. На још и та три-четир молитвена часа не следе један за другим, него су раздељени, половина — око два сата — спада на „јутрење“, а друга половина на св. литурђију, т. зв. „службу“.

На кад узмемо, да је време молитвено тако кратко, један сат, а највише два; и кад знамо, да се на богослужење, на јутрење и службу, не долази одмах с почетка, него тек, око половине и ближе крају — као што је то овде обичај; и кад још додамо, да не само онај, који је одмах у почетку богослужења у св. цркву дошао — а такав је бар овде код нас врло редак — него баш и онај, који је у св. цркву у половину, а и после половине богослужбе дошао, често пута не дочека краја богослужбе, него и пре свршетка богомолитве из св. цркве изађе — као што је то и опет овде, а нарочито код млађих обичај; па кад ни то, већ по себи кратко, а уз то још и самовољно скраћено време многи и многи не престоји мирно и побожно, слушајући вољно и пажљиво или лепу песму црквену, или чудна и велика дела Господња, или корисну и спасоносну реч и науку Сина Божја, већ проводи у разговору, те и некој шали и смеју: е онда реците и сами, да ли нема пуне право и оправдана узрока и разлога свештеник, да на верне своје зажали речима Христа Спасителя: „**такъ ли не козмогосте единагъ часа пождѣти со мною,**“ тако ли зар не могосте доиста само један часак постојати мирно и побожно и помолити се са мном Богу топло и срдачно?!

Говорити у св. цркви, или управо рећи у њој коју реч дозвољено је само у крајњој нужди, само онде, где се мора, а о ономе, што је преко нужно, па и то онда, када се може, а не на у које време богомолитве, али само тихо и шапатом тако, да само онај чује, коме се говори, а не говорити гласно и јасно, тако, да они, који су у близини, од тога разговора не могу да чују, шта појац поји, шта читац чита, или шта свештеник казује и говори, о чем учи и разлаже.

Признајем, и то врло радо, да нисте сви, који се у св. цркви разговарате; има међу вама, и то доста, и таквих, који се у дому молитвеном владају онако, као што то том св. месту приличи и пристоји; и то се код тих људи само похвалити може. Али их има, а нема их баш мало, који, кад су у св. цркви, заборављају, где су, и шта оном месту — на коме су — приличи и пристоји; а таковима то ни најмање на дику и понос послужити не може.

На те и такове ево сада са овог св. места позивам и молим: нека мисле, где су, када су у светој цркви; нека се сете, шта је црква и ко у њој живи, да је црква дом молитвени, и да је она кућа и обиталиште „Цара над царевима и господара над господарима“; нека се сете, чега су ради у св. цркву дошли, да су дошли, да се Богу помоле; нека се сете, каква је молитва Богу мила и пријатна, и какву молитву, Бог прима, да је Богу мила и пријатна топла и одана молитва, и да Бог ону молитву прима, која излази из „срца чиста и смирена“; — па нека мирно и побожно стоје, нека вољно и пажљиво слушају оно, што се у цркви казује и говори, о чему се учи и разлаже, о чему се поји и моли; нека се заједно са св. мајком црквом моле: за велико и мало, за старо и младо, за богатога и за убога, за срећнога и за невољнога, за војина и за цара, за слугу и господара, за свештеника и земљорадника, за путника и морепловника; и нека не допусте, да их свештеник Христовим речима укорети мора: **храмъ мой, храмъ молитвы нарицается; вы же сотвористе й вертепъ разбойникомъ,** нити да свештеник на њих са Христовим речима зажалити може; „**такъ ли не козмогосте единагъ часа пождѣти со мною.**“

У похвалу вашу рећи могу и морам, да сам, кад сам амо дошао затекао и видео код вас многе лепе и побожне обичаје, особито у св. цркви, а за време службе Божје. Па те, свакако лепе и побожне обичаје врло ружи и квари гласно и јасно разговарање у св. цркви, а на служби Божјој. А ја бих желио, а свакако би и ви волели, да вам се ништа замерити, ништа пребацити не може. И та ће нам се жеља испунити, ако престанете и одустанете од разговора у св. цркви. А и за што не би тога учинили, разговарања напустили, кад разговор у св. цркви није мио ни Богу, ни људима

На за то „**Иже херувимы тайнѡ ѡбразующе,**

и животворящий троицѣ тресвятѣе пѣснь приносящие, всякое нынѣ житейское отложимъ попеченіе, яко да царя всѣхъ подимемъ, ангельскими невидимо дорученими чинми.“ — Амин. —

Југ Станишић
свештеник.

Примедба. Благодарећи оићевитости и посвудности „благога“ обичаја: разговарати се у св. цркви за време службе Божије — реч ову у сва три места свештеникована своја рећи сам морао, али са неким изменама и допунама према месним приликама и обичајевима. Тако док су у једном месту људи у св. цркву слабо па и касно долазили и пре времена из ње полазили: дотле су у другом месту људи у лепом броју, а на време долазили и до свршетка богослужбе остајали, али се — као обично — разговарали. На да би лепо похађање св. цркве на време долажење и до краја остајање похвално и одржао, а разговарање, осудно и обустављено, ја сам односи део горње речи овако изменуо:

„На реците ми, молим вас, шта би било лепше и похвалније да ли то, да странац, када у нашу св. цркву дође, рекне: овде људи доиста врло лепо у св. цркву долазе; та и ако их је много и ако их је пуна црква, ипак је такав мир и тишина, као да ни једнога у цркви нема; — или да рекне; овде људи, истина, врло лепо у цркву долазе, али која им је ваљда, кад се они у цркви понашају и владају мал' те не као на вашару: погледа, као да у цркву и нису дошли за то, да се Богу помоле, него да се до миле воље разговарају.

„На шта би ви волели, да се за вас рекне и рећи може и мора: ово или оно; да ли би волели да вас хвале или куде?“

„Ја бих волео и желео, да вас у свему хвале“.

У другом сам месту опет поред разговарања затекао још и други ружни и за цркву непригични обичај и то код жена: љубљење у св. цркви.

Враћајући се са целивања и домазећи у „женску цркву“ друге, које су заједно целивале, обрнувши се олтару поклоне се и пољубе, па онда наставе љубљење и са другим другама и пријама. Девојке и „нове младе“ том приликом љубе све старије жене у руку, а ове њих у образ; наравно да после пољупца има свака нешто да каже или да запита.

Да бих то отклонио ја сам горњу реч следећим допунио:

„Но има, љуб. моји, овде још један обичај, који и ако је сам по себи леп и похвалан, али за св. цркву није. Може нешто бити најлепше и најбоље, али ако се то чини у време, кад не треба, и на месту, где не приличи — онда то није и не може бити ни лепо ни добро“.

„Ко би могао само и помислити, а камо ли рећи, да је љубљење нешто ружно, нешто рђаво. Та љубљење показује леп живот, значи братску и дружаску љубав. Је ли ко чуо, је ли видео, да су љубе они, који лепо не живе, који се мрзе?:

„Па и ако је љубљење и лепо и добро, ипак оно за св. цркву није. А зашто то? За то, што се љубљењем руши овај мир, она тишина која је у цркви тако врло нужна. И све оно, што потребни мир и тишину ма и само мало нарушити може, то се из св. цркве уклонити мора.

„Овдашње жене имају обичај: љубити се у св. цркви, и то за време, док се служба Божја свршава; осим тога обичај је још, да женска младеж све старије жене у руку љуби. Док то бива у цркви влада доста велики метеж и жагор, тако, да се тада — све баш да хоће — не може чути и разумети ово, што се у цркви чита, поји и говори. А да они који се љубе, и не пазе на читање и појање црквено, — то је себи јасно и разумљиво.“

„Па како љубљење никако за св. цркву није и бити не може: то молим овдашње женске, да тај иначе лепи, али за цркву ружни обичај љубљења оставе и напусте. Али нека га не напусте са свим, јер оно што је лепо и добро оставити и напустити, било би и штета и грехота. И кад бих нас ја одвраћао од љубљења, као знака лена и сложна живота — то какав бих онда био ја један учитељ љубави?!“

„Нека дакле овдашње женске тај лепи обичај са свим не оставе и не напусте; али нека га и не врше у св. цркви, него изван цркве, онда када се служба Божја већ свршала; јер онда љубљењем својим никоме сметати и досађивати неће, те онда томе обичају нико замерити, нико ништа приговорити нити ће хтети, нити ће моћи.

J. C.

На завршетку трогодишњице Петровданског сабора.

У прошли четвртак, на Петров Дан, завршена је злокобна трогодишњица сабора од г. 1897. Са автономнога гледишта сва је црна и пуна јада. И у њојзи је мучена, намучена и измучена автономија, наша мученица стара, којој кости беху изломљене још у колевци. Данас лежи она разбојишту минулога трогодишта, укочена у целом организму, ишибана леденим ветром и студеном кишом непрестаних протуавтономних ингеренција, као драстичан пример автономије без автономије и трагичан развој раздора и заблуде, без авторитета у властитој кући, под ударцима трећега. На ту трогодишњицу погледамо ми са тешким болом душе и дубоким жаљењем у њојзи развијених заблуда.

Три године само, а колико је автономних погрешака и грехова почињено на опозиционих кругова наших; колико ли автономних губитака и пораза доживесмо услед тога?! Језа нас хвата и сећати их се; а страхота је и набрајати их. Или су веће погрешке и греси ти, или је страшнија казна, што их сустиже!

Да се премере греси и погрешке, требало би проћи цео опај непогођени, а често веома мрачни пут, којим ходише наше опозиције, било заједнички, било свака за себе, на свој начин и рачун, од непромишљене и скандалозне изборне агитације за Петровдански сабор, за тим у сабору и изван сабора,у разним конференцијама и представкама, заједничким или засебним радикалским, у коленоприклоним хацилуцима, без компаса изван своје куће, а у безобзирном поништавању авторитета својих рођених автономних власти, обарању угледа и моћи своје властите Јерархије, изван куће и у кући самој.

Да премеримо, пак, све губитке и поразе заједничких нам интереса, требало би поћи од оних, дотле нечувених у нашој саборници речи, којима је сабор маркиран „одрицањем послушности према краљевској превишњој заповести“, а закључак сабора проглашен „неважним и неваљалим“.

Требало би премерити сву тежину судбоносног греха и кобни значај неприступања претресу Устава и задржавања status quo у нашој автономији, у нашој цркви.

Требало би — кад би се могло — изнети све, шта се после тога, до данас, догодило у области автономне нам управе, судства, дисциплине и строго црквених, најунутарњијих односа. А све се то догађало — на основу тога status quo, што га одржаше наше реакционарне опозиције, борбом својом против уставотворне радње на сабору и године 1892. и године 1897, а на којега стања је државна власт присвојила себи и такова права, која потиру црквену автономију у њеном њеном, која се противе самом појму црквене автономије, самој цркви, њезином Божанском праву (Jus divinum) и њезином основном учењу и устројству као Божанске институције; права, која се противе свакој правној доктрини међусобних односаја цркве и државе, тим више у нашим државним законима прокламованом и зајемченом начелу потпуне верозаконске слободе и једнакости свију цркава у држави, међу које, можда, неки кругови немају воље да уброје само православну српску цркву у земљама угарске круне.

Но све то премерити, све то изнети на светлост јарког сунца, пред ареопаг објективнога и праведнога јавнога мњења, није могуће у оквиру овога чланка.

Наша црква мучи дане мукотрпне. Била би морална слабост, и према самоме себи, не признати и не казати то. Автономија цркве наше је потиштена, не само у законодавству, него у нормирању и регулисању најунутарњијих, пролазних прилика и односа; уништена је у управи, у судству, — самој црквеној дисциплини.

Државна власт свестрану своју интеренцију, и све широм праксом проширивано право врховног решавања — и то мериторног — у свима односима и пословима наше цркве и њезине автономије, базира на постојећим нашим автономним уредбама и саборском устројству, са колико оправданости, био би предмет засебне расправе.

Свега тога не би могло бити, да је примљен предложени Устав г. 1897. и да није задржан status quo, као автономни идеал наших опозиција, по свом реакционарству — протуавтономних.

Г. 1892. и г. 1897. био је постигнут компромис, и државна власт, увиђајући неприродан и неправедан, праву цркве и појму автономије контрадикторан положај наше цркве и њезине автономије, била је вољна пристати, да се досадања система појединих статута нашега автономнога законодавства замене једним организационим статутом или Уставом, у којем би се однопај црквене наше автономије према држави нормирао и регулисао по праву и правди, те из цркве и автономије наше елиминирао утицај и

нгеренција државне власти, која држави не припада, а без које и јесте само могућа слободна црква и истинита автономија.

Да је конзервативна, или, као што се је називала, автономна странка, имала, било на сабору 1892. било 1897. потребну већину своју, компромис тај био би оживотворен, и наша црква и автономија била би данас у „тихом пристаништу своме.“ Наша би црква дошла до мира, а државна власт би имала један посао мање.

Наше опозиције нису хтеле, да тако буде. За чим смо сви некада тежили — одбиле су и спречиле наше опозиције баш онда, — кад нам се та стара жеља могла испунити, не само на корист, него на спас наше автономије.

Опозиције су г. 1892 одбациле Устав, а г. 1897 нису хтеле ни приступити претресу његовом. Одбациле су Устав, који нам је давао реституцију автономије и њезиних права; који нам је обеглављеној автономији метао главу на рамена, кидао ланце с руку и ломио тешке окове с ногу, а целом организму нудио слободу, самосталност и независност пуногa, једрога властитог живота. Опозиције су задржале status quo: автономију без главе, окованих руку, спутаних ногу, разривену, изломљену, нанурену, без снаге за живот, без наде на помоћ.

И то је оно, што нас боле, можда без пребола. То је оно, на што са автономног гледишта са највећом тугом погледамо.

Година 1892. и година 1897. пропуштене су прилике у историји нашега автономнога живота. На својој души наше реакционарне опозиције носе обе те године, а с тим грехом и одговорност за минулу трогодишњицу и цело постојеће стање. Тај грех скинуће са себе само тако, ако, или саме без нас узмогну, или с нама заједно усхтеју створити трећу прилику. Са предстaвкама за сазив сабора, ма како удешеним, најмање пак обилажењем свога центра, без свију претходних услова за успешан рад сабора, не перу се греси и непоправљају погрешке г. 1897 почињене. Најновија представка наших опозиција за автономију не може имати никакве практичне вредности, ни у оном случају, кад би јој петит услишан био. Она може бити облог немирној савести и грешној души наших опозиција, али никако мелем њиховом руком до срца рањеној автономији.

Рекосмо ово не да рекриминације чинимо, јер од њих нико користи нема. Не да судимо и осуђујемо, јер ће покољења судити свима и свакоме. Рекосмо у најбољој намери и по дужности — на растанку са минулом трогодишњицом Петровданскога сабора. Хоће ли после ове доћи још гора, не стоји само до нас. Али да нам боља дође, зависи на првом месту од нас самих. Нисмо оптимисте да верујемо, е ће одмах сутра изаћи пред нас. Нисмо ни песимисте да не верујемо, е ће је икада бити. Али, верујемо чврсто, да ће промишљенији људи донети и боље прилике и боља времена. Верујемо, да ће народ наш имати и већину таквих синова, ако у опште наше време није на измаку. И онда ћемо опет подићи онај барјак јединственог организационог Устава, кога су нам, до сад реакционарне, опозиције ломиле у рукама нашим 1892. и 1897. године.

Јер, у целокупној, здравој реконструкцији нашега автономнога организама, у реституцији автономних права, у облику једнога Устава, а на основу права наше цркве и државним законима и њојзи признатог начела потпуне верозаконске слободе — први је услов мира у нашој цркви, а у њојзи народно-црквеног напретка. То треба да је: Ego autem censeo свију нас.

На растанку са минулом трогодишњицом, дужност је свакога патријоте и родољуба, да, у осећају љубави и праведности, зачне мисли о начину бољега живота православној српској цркви у земљама угарске круне, миле нам домовине. Јер мирна црква и у њојзи задовољан народ, себи је на радост а украс домовини целој.

□

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Венчање надвојводе Фрање Фердинанда.**) Његово ц. и кр. Височанство престолонаследник наш надвојвода *Фрања Фердинанд* венчао се 19. јуна (3. јула) о. г. у чешкој варошици Рајхштату са грофицом Софијом Котековом. Прејасном надвојводи честитао је венчање Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије*, на коју честитку је прејасни надвојвода одмах браојавно одговорио и најмилостивије се захвалити изволео.

(**Саборски Одбор**) у одржаним редовним седницама својим 12. 13. и 14 јуна о. г. између осталих решио је и ово предмете: Министар председник ослободио је једнога пароха из Горње Крајине од улагања у спешћенички мировински фонд, јер је исти парох осигуран код друштва Феникс. Пошто ово не одговара уредби мировинског фонда, то ће Саборски Одбор учинити представку министру председнику. — Министар председник није могао предложити најнижем месту на одобрење зидање летњиковца епископског у Сент-Андреји, јер би према поднесеним плановима прекорачио своту од 15000 к. Решено вратити планове да се удесе или према споменутој своти, или да се оправи стара резиденција. — Министар богочасти и јавне наставе саопћио је захтев митрополита романског, по ком би исти према основном писму Марије Трандафил именовао трећину питомаца. Пошто је по тестаменту патријарх српски свагда именовао све питомце, а није уједно одређено, да питомци из Ердеља морају бити Романи, то Св. патријарх не пристаје на захтев романског митрополита. Министар богочасти и јавне наставе упутио је услед тога романског митрополита на пут грађанске парнице. — Министар богочасти и јавне наставе не одобрава закључак Саборског Одбора за припомоћ из јерархијског фонда пароху Сантованчком. — Земаљска влада у Загребу јавила, да је мањак парохијала у Горњој Крајини 9006 к.; према кр. рескрипту од 10. авг. 1868. подирнуће се на благајне срп. нар. црквн. фондова. Земаљска влада у Загребу одобрила је основно писмо фундације Михајла Пајића, из које ће се сад стећи расписати. Услед јављене вирееоз. Вршачког епископа, да у познатом сукобу с Пајом Јовановићем неће да одговара Саборском Одбору уступиће се читава ствар св. Синоду. — Услед пријаве једног јеромонаха из манастира Војловице, откривење податцима, из којих се јасно види рђаво управљање тамошњега настојателя истим манастиром, познан је епархијски Административни Одбор Вршачки, да извиди читаву ствар и извештај о томе најдаље за месец дана Саборском Одбору поднесе. — Срби у Добоком Надању пријавили су, да желе ступити из романске јерархије. Према Карловачкој конвенцији од год. 1871. упућена је ита опћина да подигне дедбину парницу, пошто романска епископија на ту дедбу не пристаје. — Румунски митрополит обраћа се на Њ. Св. српског патријарха, да би се споразумели, да све спорове између Срба и Романа решава кр. судбени сто у Будимешти. Њ. Св. патријарх српски и Саборски Одбор не пристају на тај предлог, него да осим случајева, где је по закону надлежан кр. судбени сто у Будимешти, иначе остане редовна надлежност. — Народно-црквени тајник референсао је 27 разних утока против решења епархијских Администдативних Одбора. — У ствари проневере у Тителској црквн. опћини потврђена је одлука епархијског административног одбора бачког. — Фискал народно-црквених фондова референсао је о стању поверених му правних послова за прву половину год. 1900. Парницу ради тобожње одштете од 80.000 фор. патубио је Јован Грујић код првога и другостепеног суда и сада је та парница код кр. курије. Против Јована Грујића је поведена кривична истрага код кр. судбеног стола у Н. Саду због пређашњих парница. — Исти фискал је референсао о дедби покојног епископа Арсенија Стојковића и о сводама, које су ушле у благајну срп. нар. црквн. фондова, а тако исто и о оставини покојног епископа Кенђелца. — Решене су према предлогу фискалову многе молбе фондовских дужника за бестеретни отпис појединих парцела. — Хипотекарних зајмова издато је преко 140.000 к., а многе молбе ради зајма су одбијене, јер Саборски Одбор не даје зајмове испод 1000 к. — Црквеним опћинама дата је последња опомена за уплату неузаконског приноса и саборских трошкова до 1. Новембра 1900. г. у смислу њихових обвезница, јер ће се иначе судски против њих поступити.

(**Седнице Архидиецезалне Епархијских власти**) држане су под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, и то седница Административног Одбора 26., а Конзисторијална 27. јуна о. г.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 22. јуна (5. јула) свој састанак под председништвом А. Хаџића председника друштвеног.

Од предмета напоменућемо: Драма непознатог писца „Љубав Краљевића Марка,“ која је стигла на расписану награду, надаље се оцењивачима Јовану Грчићу и Рад. Врховцу. — „Српске народ. пословице и пређке,“ скупљене од М. Поповића и В. Радојевића, надаље се на преглед Тих. Остојићу. — Историјска расправа дра Драг. Павловића „Култура и ратови“ надаље се на оцену Ст. Станојевићу. — Не примају се песме непознатог песника „Mea carmina,“ као производи по свој прилици почетничког рада. — Не прима се рукопис непознатог писца „Проблем васпитања на Кавту,“ што је писац по руском парално, као дело сувише специјално, а нарађено по преводу. — Секретаријат јавља, да је висок. министарству пољопривреде отправљена молба ради популарних списа. Отправљена је понуда Матице Српске Кашфалудијем, Петефијевом и Св. Стефанском друштву ради размене издања. — Царска Академија Наука у Бечу пристаје на размену издања. Стигла су у размену издања Српске Књижевне Задруге, Wissenschaftliche Mitheilungen aus Bosnien Књиге Публичког и Румјанцовог Музеја у Москви. — Решава се, да у 204. књигу Летописа уђу само наставци и свршеци досадањих састава, како би се с год. 1901. отпочело ново издање Матичина часописа. — Како је исцрпен буџет фондова Јована Нако и Петра Коњевића за ову годину, не могу се ове године задати никакви књижевни хонорари. — Милан Жакула, техничар и питомац Матичин, положио је испит и добио диплому. Књижевни му одбор шаље своје задовољство. — Дозвољава се Петру Костићу, свршеном ученику трго. сред. школе и питомцу Матичину, да може у Будимпешти изучити Оријенталну Трго. Академију. — Тако исто се дозвољава питомцу Шандору Секулићу да довриши своје сликарске студије у Минхну, као подпросе пристанак висок. министарства просвете. — Расписују се стечајеви на упражњена места стипенд. задужбина Нестора Димитријевића, Петра Костића и Васе Јагазовића; уједно се расписују стечајеви на нову задужбину, Ђене и Иде Брановачких из Сенте.

(**Управни Одбор „Матице Српске“**) држао је 23. јуна (6. јула) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. У тој седници расправљено је до седамдесет предмета од којих ћемо споменути неке важније. Успомени преминулог члана Ђорђа Димитријевића, адвоката и умировљеног сенатора у В. Бечкереску, одана је уобичајена почаст. — Кр. уг. министарство просвете и црквених послова тражи, да му се пошље оригинална најава наследника пок. Софије Пасковићке, којом пристаје, да задужбина исте добротворке може ступити у живот и пре него што се наврши сто година од рођења сина јој Ђоке. Том захтеву министарском учињено је за доста — Фискал друштвени др. Илија Вучетић јавља, да је по налогу заступао „Матицу“ на расправи оставине пок. Ђорђа Недељковића члана Матичиног, који је по 6. тачки свога тестамента „оставио 20.000 круна „Матици Српској“, да тим завештајем' као „Фундацијом Ђорђа Ф. Недељковића за спромашне српске списатеље из Аустро-Угарске монархије посебно рукује. Са чистим приходима ове фундације располагаће годишња главна скупштина „Матице Српске“, надајући сходне прилоџоћи српским добрим, спромашним, ободелим или остарелим списатељима из Аустро-Угарске“. При расправи оставине фискал је најавио, да „Матица“ прима ту фундацију на руковање, а заступник удовице покојникове, као универзалне наследнице, најавио је да ће она одмах, чим стиже оставине на чисто наведена буде, завештаних 20.000 круна у државним папирима положити у благајницу Матичину, те ће јој приходе од истих, по тестаменту, „Матица Српска“ за време њена живота издавати, и тек после њене смрти ступиће ова фундација у живот. Међу тим расправа ове оставине неће тако скоро довршена бити, јер су се између удовице и сестрића покојникових породила нека спорна питања, која ће се тек путем парнице решити. — Петар Кулић из Митровице послао је 100 круна у име чланарина за његову задужбину, што је примљено са захвалношћу. — Српска Књижевна Задруга у Београду јавља, да је примила у замену послата издања матичина, на шаље своја издања I. — VIII. Коло, 57 књига. и 6 „Забавника“ а шиљаће и даље своја издања ради одржања везе. — Шаљу се кр. уг. министарству просвете и црквених послова на даљи преглед рачуни фундација под управом Матичином за г. 1899. које су рачуне прегледали и у реду нашли и од управног одбора и од главне скупштине изаслани пододбори. — Узима се на знање извештај књиговође друштвеног Аркадија Марковића о разрачуну с компесионарима Матичиних књига. — Узима се на знање месечни извештај књиговодства о стању готовине и улога свију фондова, којима „Матица Српска“ рукује. — Узима се на знање извештај председников, да је каса 23. јуна (9. јула) о. г. наведена сконтрована и да је све нађено у најбољем реду. — Издано је нешто зајмова и одобрени су бестеретни отписи неких парцела, које служе за сигурност зајмова. — Одлучено је, да се овогодишња

главна редовна скупштина Матичина сазове за 24. август (6. септембар) о. г.

(**Ваша Девојачка Школа у Новом Саду**). По извештају ове школе, било је концем прошле школске године у тој школи у сва четири разреда, 147, ученица, испитаних 137 и неиспитаних 10; по оцени: 11 одличних, 49 врло добрих, 49 добрих, 15 довољних, 12 недовољних 1 слаба. За наступајућу школску годину трајаће уписивање ученица од 1—3 септембра; 5 септембра отпочеће редовна предавања. У I. разред примају се оне ученице, које су навршиле 10 година живота и довршиле четврти разред основне школе. Ученице из V. и VI. разреда основних школа могу бити примљене у који старији разред, ако на пријемном испиту покажу довољан успех из прописаних предмета дотичног разреда.

(**Представка ради сабора**). Одбор деветорице, што га је изабрала прошле године у Загребу конференција већине посланика на нашем народно-црквеном сабору, поднела је преузвишеном г. кр. угарском министру председнику „још једну, последњу“ представку у ствари српског православног народно-црквеног сабора, са петитом „*да се омогући за најкраће време сазив новог нашег сабора.*“

Представка је датирана у Карловцима 25 јуна (8 јула) 1900. Много би се дало о њој написати!

—

У Босни и Херцеговини.

(**За конзисторијалног саветника**) при ЕМ. конзисторији у Сарајеву благоизволело је Његово Величанство превишње именовати досадањега конзисторијалног бележника у епархији Вршачкој, јереја *Димитрија Јанковића*.

—

Разне белешке.

(**Архимандрит Крушедолски Анатолије Јанковић**), бавећи се прошлих дана у Београду, имао је част бити примљен у аудијенцији код Њ. В. Краља Србије Александра I. и бити гостом Његова Високопреосвештенства господина Митрополита *Инокентија*.

Јавна благодарност.

Стева Поповић и његова супруга Јелена рођ. Стојковић поклонили су нашем храму св. великуч. Георгија две нове рипиде у вредности од 100 круна, даље Јелена Аћимовић рођ. Прелић поклонила је уз рипиде један леп крст у вредности од 32 круне.

Црквена општина ова на тако лепом и скупоценом дару овом се топло захваљује и свевишњему се Творцу моли за здравље, срећу и дуг живот даровалима и дај Боже и други се Срби из њих угледали и своје храмове свако дивно даровали.

У Баноштру 23. јуна 1900.

Перовођа Ђорђе Крапновић

Председник Богдан Панастовић

Јустин Којић
адм. парохије.

Нове књиге.

Прелом. Роман из наших дана. Написао *Милан Недељковић* (професор Карловачке Гимназије). У Сарајеву 1899. Земаљска штампарија. Стр. 116. Цена 1 круна и 30 филира.

Књижеван оглас.

Код потписате штампарије може се добити

ШЕМАТИЗАМ

источно-православне српске митрополије

Карловачке

ЗА ГОДИНУ 1900.

приредио

Протојереј ДИМИТРИЈЕ РУВАРАЦ

ИЗДАЊЕ САБОРСКОГ ОДБОРА.

Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1900. 8⁰, страна 370. Цена 2 круне — без поштарине.

Карловци 12. (25.) јуна 1900.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад К. 444/363 ex 1900.

СТЕЧАЈ 69 2—3

Ради сталног попуњења парохијског места V. плаћевног разреда у Срп. Падеју расписује се овим стечај с пријавним роком до 24. јула (6. августа) 1900. укључиво путем надлежних претпостављених власти.

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 20. јуна (3. јула) 1900.

Никанор
епископ.

Ad ЕПО. бр. 514. ex 1900. — през. 70 1—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај за учитеље на срп. нар. вероисповедним школама у *Хрњакову, Станчеву, Краљевцу, Петровом Селу, у Црној Бари, Кисегу, Моношторy, Биру, Толвадији, Парипу, Гаду, Фењу, Шурјану, Канаку, Соли* и *Камер. св. Трбуву*, са минималном платом од 600 круна, за пофорну школу 80 круна (или земље, најмање у тој вредности), прописаним станом, баштом, уобичајеним огревом, паушалом од 10 круна, и у случају сталног наметнења петогодишњи доплатком од 100 круна. У помањкању оспособљених учитеља наместиће се привремено и учитељице, које ће од тих берива највише 6 круна месечно евентуално уступити општини; — затим у *Малом Бечкереку* (станица код Темишвара) са подигнутом платом од 730 круна (од тога 330 у име 36 кибли жита), 80 круна за држање пофторне школе, 60 кр. у име огрева $3^1/_2$ ланца оране земље у чистој вредности од 90 круна год., прописним станом и баштом; у *Набљаку* (Чанадска жупанија) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 100 кр. за паушал 40 кр., у име огрева 4 хвата тврдих дрва, од којих се и школа има грејати, прописаним станом и баштом ван села, на коју општина терете плаћа; у *Сарошоли* (код В. Сентмиклауша) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 80 кр., у име огрева 2 хв. дрва са прописним станом и леном баштом; у *Бочару* (код Карлова, жељез.) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 80 кр., са прописним станом и баштом и огревом (слама), и са две баште, једна 800□ хв. у селу и једна 800□ хв. ван села; у *Срп. Пардању* са платом од 800 круна, за држање пофторне школе $2^1/_2$ ланца оране земље, на коју учитељ порезу плаћа, прописним станом и баштом са три хвата тврдих дрва у име огрева и 20 кр. у име паушала; у *Срп. Неудими* (код Тор. Сечања) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 4 ланца оране земље, на коју учитељ све терете сноси, 4 хв. тврдих дрва и прописним станом и баштом; — и на новоустановљено учитељско место у *Срп. Елемиру* са платом од 600 круна, 4 хв. сламе, станом и баштом, односно за сад одговарајућом одштетом. — Уз то свуд са петогодишњим доплатком од 100 круна.

Само ће се она оспособљена лица принудити избору, која су и из мађ. језика испит положила. Ко жели, да му се досадашње године у квинкенал урачунају, мора то изричо навести, и непрекидност службе као стално намештен документима исказати.

Рок стечају Преображење Госп. 6. (19.) јула о. г. — Молбе се имају слати спарх. школском одбору у Темишвару.

Уједно се овим анулира стечај за срп. нар. вероисп. школу у Парцу, расписан у 26. бр. Срп. Сиона од ове године, исто и овај за Срп. св. Петар у овим деловима, што се односе на перовођство и на одређивање награде за исто, на одређивање награде за укопе и на лично приђављивање.

У Темишвару дне 26. јуна (9. јула) 1900 г.

Никанор
епископ.

К. 494 ex 1900. 71 1—3

СТЕЧАЈ

На једно упражњено место у стипендијској закладу пок. Петра Божића са стипендијом од 200 круна расписује се овим стечај.

Молбенице поткрепљене потребним сведоџбама о свршеним наукама, имовинском и здравственом стању као и крштеним листом молитеља ваља поднети епархијској конзисторији Темишварској до 19. августа (1. сент.) 1900.

Компетоват ће у за стипендију из горње закладе Срби источно православне вере, припадници православне српске епархије Темишварске, који се уче у српској великој гимназији карловачкој, на којој академији или на којем универзитету. Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно православне вере.

У Темишвару 25. јуна (8. јула) 1900. год.

Никанор
епископ.

ОГЛАС ДРАЖБЕ

77 1—3

На темељу одобрења славног архиндијецезалног административног одбора, овим се расписује дражба на мањак за оправку торња и крова црквеног у Манастиру Бешенову, по нацрту и прорачуну за свету од 5396 К. 38 фил.

Дражба ће се одржати устмена у манастирској канцеларији дана 18. (31.) јула о. г. у 3 сата после подне, — а примају се и оферти. Пишманлук је 10% у готовом новцу.

Дражби се припуштају само стручњаци. Ближи услови могу се дознати сваки дан у манастирској канцеларији

Управа Ман. Бешенова.

Ad C.O. 3955/696 ex 1900. 66 2—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења стипендијских места у закладу Михајла Пајића негдањега грађанина горњокарловачког овим се расписује стечај и то: 1. на две стипендије по 400 круна годишње за ученике основних школа и више гимназије у Карловцима; 2. на две стипендије свака по 600 круна годишње за ученике горње гимназије у Карловцима; и 3. на две стипендије по 800 кр. годишње за слушаоце православне богословије или другог којег факултета.

Компетенти имају исправама доказати, да су Срби источно-православне вере, припадници Аустро-Угарске монархије, да су сиромашни, потпуно здрави и крвљом богињама накалемљени, да су доброг владања и да имају бар добар успех у наукама.

Првенство на стипендију имају они Срби источно-православне вере, који исправама докажу, да су сродници фундатору Михајлу Пајићу и то према родословљу парохијског звања у Петрињи од 12. октобра 1892. обнародованом у „Српском Сиону“ бр. 16. ех 1898. и у „Narodnim Novinama“ бр. 95. ех 1893.

Питомци, који буду изабрани, почеће уживати стипендију са 1. јануаром 1901. године.

Компетенти ваља своје инструисане молбенице да поднесу председништву саборског одбора најдаље до 1. (14.) септембра 1900. године.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора држане у Карловцима 12. (25.) јуна 1900. год.

Председништво
срп. прав нар. црк. собор. одбора.

СТЕЧАЈ. 59 3—3

Расписује се стечај на учитељско место I. и II. раз мушке школе у Срп. Кларији са петим местом скопчана је плата.

1.) у готовом новцу 800 круна.

2.) стан, 2 собе, кујне, јеловник, подрум, и башта,

3.) за паушал 20 круна,

4.) 6 метари тврдих дрва, и сламе колко треба.

5.) Четир подвоза годишње.

Компетовати могу свршени приправници који су испит из мађ. језика положили, но ако не буде мушких компетента, бира ће се и женска, но ако буде женска изабрата, дужна је од своје плате певца с' леве стране плаћати. Рок до св. Илије 1900. год.

Дужности су школ. уредбом од 1872. год.

Из седнице шол. одбора држане у Срп. Кларији 4. (17.) јуна 1900. год.

За председника:
А. Јорговић — Шандор Рајин
перовођа. — школ. управитељ.

Бр. 192/900. 75 1—3

СТЕЧАЈ

Овим се у смислу наредбе Вел. Патроната срп. вел. гимназије новосадске расписује стечај на два упражњена професорска места и то: једно за *српски, немачки* и *мађарски језик*, а друго за *историју* и *латински језик*.

Основна плата редовног професора је 2400 круна, 200 круна петогодишњи додатак и 560 круна станарине, а после 30 година професорске службе мировина у износу постигнуте професорске плате. Плата суплент-професора је 1600 круна.

Молитељи нека поднесу своје молбенице са потребним документима потписаној управи до 10. августа 1900. по нов. кал.

У Новом Саду 10. јунија 1900.

Управа срп. вел. гимназије.

СТЕЧАЈ. 48 5—6

На основу одобрења Сл. епарх. шк. Одбора Бачког од 29. марта (11. априла) 1900. бр. Е. III. O. 128/зап. ех 1900. расписује се стечај на упражњено учитељско место на срп. вероисповедној осн. школи у Дероња. Плата је 600 круна, 80 круна за пофторну школу на годину, 6 катастралних јутара земље, на коју је учитељ дужан државну порезу и еквивалент плаћати, даље слободан врло леп стан с баштом и 2 хвата дрва.

Дужности учитеља прописане су шк. Уредбом од 1872. год. — Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви за левом певницом појати и децу цркв. појању обучавати.

Рок стечају траје до св. Илије о. г. када ће се и избор обавити. Молбенице се имају на потписани одбор упутити. —

Из седнице шк. одбора држане 28. маја 1900. у Дероња.

Школски одбор.

Бр. 800. I. 129. ех 1900. 63 2—2

СТЕЧАЈ.

На парохију IV. разреда у Мраморку.

Рок пријаве прописаним путем до св. Илије 1900. године.

Епархијска конзисторија Вршачка.

Бр. 34/1900. 68 2—2

СТЕЧАЈ.

Смрћу Паје Борјановића учитеља, и оставком Милана Каћанског, учитеља, расписује се стечај на два упражњена учитељска места на срп. вероисповедној школи у Карлову.

Са сваким местом скопчана је следећа плата: 1000 круна у име редовне плате; 140 круна у име стана; (све дотле док се не саздају) 10 круна у име паушала; 2 хвата сламе за своју потребу и 80 круна у име повторне школе кад на њега ред дође. Први ће примати све од црквене, а други све од политичне општине. Станарину други прима од црквене општине.

Изабраним учитељима спада ће у дужност у разредима, које им Школ. Одбор доделио буде, све школ. уредбом прописане предмете предавати, у цркви појати, и децу црквеном појању обучавати.

У обзир ће се узети хоровођство.

Рок стечаја Вел. Госпојина, када ће се и избор обавити.

Из седнице школ. Одбора држане у Карлову 18. Јунија 1900 г.

Милан Натарош
перовођа

Омер Попов
председник Школ. Одбора

СТЕЧАЈ 72 1—2

Срп. правосл. црквена општина у Даруварy (Славонија) расписује овим стечај за учитеља на својој аутономној вјероисповједној основној школи, која ће се из нова отворити 1. септембра (н. п.) о. год.

Учитељу ће бити дужност: да обучава у сва 4 разреда све законом прописане предмете, да држи општовну обуку, и да у цркви пеје и дјецу појању обучава, напокон да обавља дужност црквеног перовођа.

Бериха ће имати: хиљаду и двије сто круна годишње плаће, коју ће примати у мјесечним оброцима унапред; стан у школ. згради — састојећи од 3 собе, кухиње, коморе и подрума — са омањом баштом, затим 6 хвати огријевних дрва, 20 кр. пис. паушала, 48 кр. за бригу о подворби школе, — те изгредне заслуге од погреба 2 кр. а од парастоса 1 кр. од странака, које га позову. Осим тога је у изгледу, да ће се основати фонд за петгод. доплатке и мировину.

Компетенти за то мјесто нека поднесу прописно обложене молбе — особито свједоџбама, да је вредан појац и да разумије нотално пјеније — до св. Илије о. г. председништву ове црквене општине. — Предност ће имати онај, који се лично представи и једну службу у цркви отпоји.

Председништво срп. правосл. црквене општине.
У Даруварy, 1. јула 1900.

Потпредседник
Стева Сунајковић.

СТЕЧАЈ 73 1—3

Расписује се стечај за учитеља на I. и II. разреду мушке вероисповедне школе у Бегечу. Учитељске дужности у школи и у цркви прописане су Школ Уредбом а плаћа је ово: 800 круна у готовом новцу; 4 јутра ритске земље на т. зв. Греди; (на земљу учитељ плаћа порез) 10 круна на писаћи прибор; 2 хвата тврдих дрва и огрева колико је потребно; стан са потребним стајама и вртом.

Ваљано инструиране молбе ваља послати на подписаног председника до Преображења.

Из седнице школ. одбора држане у Бегечу 18. Јуна 1900.

Перовођа на војничкој вежби

У одсуству школ. председника
Милош Шовљански
управитељ.

СТЕЧАЈ. 76 1—1

Овим се расписује стечај на место учитељско у вероисповедној српској мушкој школи у Срп. Св. Петру.

Плата је: 680 круна од црквене општине, 240 круна од политичне општине, 80 круна за пофторну школу, стан у нарави, 4 хвата тврдих дрва, сламе, колико је потребно, једна башта код куће и једна ван села, на коју учитељ сам порез плаћа.

Изабрани учитељ ступиће у звање 1. сент. т. г. по нов. кал.

Дужности су школском уредбом прописане. Осим тога изабраном ће учитељу спадати у дужност при сваком богослужењу редовно са школ. децом редовно у цркву долазити и десну певницу држати, уз часни пост ускршњи средом и петком на јутрењу и пређеосвећену такође с децом долазити и појати.

Молбеније нека се пошаљу до 20. јулија (3. августа) т. г. потписаноме председнику.

Из седнице школ. одбора држане 29. јунија (12. јулија) 1900. год. у Срп. Св. Петру (Торонталска жупанија).

Јова Лаџић
председ. школ. одбора.

СТЕЧАЈ. 61 3—3

Црквени Одбор пештанске српске прав. црквено-општинске расписује овим стечај на место црквењака и то од 1. септембра т. г. Годишња је плата истоме 600 круна, на рачун парастоса стална годишња награда од 45 ф. осим тога стан (соба и кујна) и огрев у нарави.

Црквењак има уједно и дужности домара у општинској кући обављати, те ужива с овим местом скопчане приходе Потражитељи имају своје молбенице — уз неказ довољног знања мађарског језика — до 2. (15.) августа председништву ове општине поднети.

Из седнице црквено-одбора пешт. срп. црквено-општинске држане 13. јуна 1900.

Др. Милан Мандић Др. Младен Маџаревић
перовођа. подпредседник.

Ad ЕШО. 218 ex 1900. — Зап. 74 1—3

СТЕЧАЈ

На упражњена учитељска места у Толвадији, Биру и Моноштору, затим у Црној Бари, Кнезу, Хрњакову, Станчеву, Краљевцу, Петровом Селу, Парцу, Фењу, Гаду, Шурјану, Канаку, Соки и Кам. Светом Ђурђу, са минималном платом од 600 круна, за поуторну школу 80 круна или земље у тој вредности, прописаним станом, баштом, уобичајеним огревом, паушалом од 10 круна и у случају сталног намештења петогодишњим додатком од 100 круна годишње. Само ће се оспособљени узети у обзир — а у помањкању таквих учитеља привр. ће се и учитељице наместити тим, да ће од својих берива за плаћање поља највише 6 круна месечно општини уступити.

Рок св. Илија 20. јуна (2. јула) 1900. год.

Из седнице епарх. школ. одбора држане у Темишвару 25. јуна (7. јула) 1900. год.

Коста Стевановић
потпредседник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 335.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 28.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 9. јула 1900.

Поглед на васпитање данашњега доба.

Да данашњи век веома напредује у умном развитку, то порећи нико не може. Опште образовање да све већи терен захвата и то сваки увидити мора. Но да ли је тај огромни напредак по развитак заједнице уједно и етично напредан, на то нека нам одговара опште врење међу свима народима, све већи број ужасних злочина, назадовољство неко на све стране и свакодневни тужни догађаји, где овога упропашћује други а њега пак трећи, или сам упропашћени. Етички напредак људства као да није у пропорцији са умним развићем; му изгледа, као да смо на раскршћу борбе старих и нових идеала. Човек човеку постаде — тако рећи — непријатељ, а све због тога, што је окорео у материјализму свога „ја“.

На куда води тај еудемонизам?! — Води развитку своме, идеално општем бићу и растројству сваке уже заједнице. Социолозисте ће за цело рећи, па то и јесте природни ток развића човечанства;[1] али је та поставка неоснована. Јер као што општи појам конкретно постојати не може, тако ни општи човек, без уже заједнице као основе напретка, опстојати није у стању. Само развићем индивидуалних својстава стиче он способност да је у стању делати било у каквом самосвесном и с циљу одређеном раду. Апстрахујући, дакле, дотичну тврдњу социолога као психолошку немогућност, шта је узрок данашњем лабилном стању друштва? — Узрок је окорели материјализам и постулат овога: борба за одржање егзистенције, те по том заплет економских нам прилика и из свега тога следујући егоизам, без икакве етичне увиђавности.

Борбе за егзистенцију — у суштини својој било је и биће је свагда. Што је пак данашњим даном врло силно осећамо, узрок је томе прелазно стање економских прилика. Но њу би здрав друштвени развитак без икаквих трзавица, еволуционо решио, али остали наведени узроци јесу оно — што нам помућују ток развитка. Њихова је последица ова данашња абнормалност и застој у етичном — те по томе и

[1] Engls: Ummvelzung der Wissenschaft.

у религиозно — моралном напретку. Данашњем болесном стању, дакле, строго узев, узрок је у нама самима, односно, у владајућим идејама које нас у животу — те и при васпитању, руководе.

Од педесетих година амо непрестано чујемо „напредно модерно васпитање“, али га многи врло криво схватају. Многи, са гледишта филозофски апсолутно моралног, за девизу васпитања сматрају: поштено, лепо и добро, без обзира на религију. О моразу се изражавају као о односу човека према своме суседу, те доказује да морал друштвене околности рађају. Не ће да признају, да се он у човеку психолошки рађа и да основ свој налази у богоданом религиозном осећању човечјем. По томе и спремају васпитника за модерног натуралисту, да касније у животу сваки поступак свој једино строгом суду разума подвргава, а у животу, у свакој прилици, наћи се и из тога своју корист извући да уме. Тако чинећи желе појединца ли за практичан живот спремити, човечанство пак етично унапредити мисле дедуктивно, т. ј., да се појединац у томе правцу кашње у друштву силом околности довија.

Те васпитне идеје са свим су излив данашњег нам материјалистичног духа времена, па стога и погрешне. Јер васпитне идеје не смеју се тенденцијом односити, ли на суштан живот, без искре узвишености. Та бадава ће оне развити будућег члана заједнице нам, да се разумном свему прилагоди, да у стању буде добро од зла разликовати и првоме следовати, пак би непотпун успех постигли, ако му побуде и самочуство (Gemütszustand) неразвијамо и то, оплемењивањем срца. За то не образујмо васпитника по владајућим струјама живота, већ имајући на уму, да циљ васпитања одређује етика, развијајмо будућег члана друштва нам девизом, на религиозно морални осећај; развијајмо душевне способности појединог члана свестрано, у сваком правцу, а тиме индуктивно и цело друштво. Делајмо не само на развиће разума, већ и на оплемењивање срца, да би му тиме стекли најмоћнији стожер, који би га касније у животу у егоизму свога „ја“ сачувати могао. Тако схватајући идеје „народно модерног васпитања“, за средиште целога нам васпитног рада постављамо религију. Но при том раду не схватајмо религију тако, да она по избору разума као нешто посебно постоји, већ да човек до ње по своме етичном развитку диктице долази; да му она управо — као разлика етике — живот опредељује по свесности, вољи и осећајима (Gessinung) његовим.

При постављи: „чини што ти природни разум саветује“, не развијамо васпитника изричући морални суд на самом учињеном чину и тенденцији истога, већ истражујмо постанак побуде у душевном осећању дотичнога лица, пропорционишући то стање дотичнога према апсолутно етичноме. Јер прост факт, да сваки човек једнако ово за добро а оно за зло налази; да при првом угодно —, а при другоме неугодно чуство савести осећа, јесте нешто апсолутно што се променути неда. Овај апсолутни етични закон није разум измислио, већ га свако природним осећа и поред тога, што му се често — ма и безуспешно — противуставља. Свако осећа, позна правду и моћ јој, па их пак створити није у стању, већ само извршавати. Сам закон пак у суштини његовој себи за уређен сматрати мора, дакле — да од Бога долази.

Према томе извор етичног закона и не испитујмо, јер је оно, без обзира на субјект или на садржину воље, нешто свиденто, апсолутно као и естетично лепо, које и само постоји тако исто, као н. пр. битност човековог разума и савести. По томе, дакле, ми истраживати можемо само етични однос, а при томе чину етична пресуда нам сваги ваља да је објективно морална, круг који се сам у себе рађа. Но ово никако не постоји тада, ако се воља по учињеном чину јој оцењује т. ј. по томе, да ли је исти чин по дотичног или оног корисно или не. Том приликом бива пресуда — услед психолошког, „ја“ — субјективна и човек врло лако постаје аутропоцентричан, да се за средиште свега сматра. Последица воље не може бити предмет етичној пресуди, већ ли воља у суштини својој. Квантитет јој важи само као супстрат дотичног суда нам. Тим прав-

цем испитујемо, да ли је воља јака, доброчудна, увиђавна, праведна, од свакога спољњег утицаја слободна или можда не. Етично не похваљујемо, или осуђујемо вољу по садржини њеној, јер се ова на релативна добра или зла односи, већ апсолутно добро или зло у самој вољи налазимо.[2]

Но природно је за то, да свака воља свој објект има и да без њега ни воље нема. Али се при етичној пресуди не обазиремо на њ', и само нам тако пресуда пити релативна а пит' еудемонистична бити може. Апстрахирањем предмета и сам субјект у обзир не узимамо, већ само испитујемо однос суште воље према другој којој. При свакој етичној пресуди дакле, морамо дотичну вољу у односе стављати, од којега односа два атрибута или су у самој личности која дела — те субјект само у толико и има важности — или је пак један атрибут ван ње. На испитивање тих психичких односа полаже модерна педагогија највећу важност у ствари развића религиозно моралног васпитања. Она највећу важност испитивања на то полаже, да ли по своме самоубеђењу, слободној вољи хоћемо ово из' оно да учинимо. Ако нам је воља, те по том и чин излив тога душевнога процеса, тада смо морално слободни и та нам се армонија етично допада. Воља, ако јој чиста љубав без искре интереса руководи, допада нам се као добра, а осуђујемо је, ако је иницијатива из мржње, освете или личног интереса произашла. Видимо ли сваrда и свуде добро награђивати, зло казнити, доброту признавати ... и т. д, тада нам се све то као етична правда допада. За чињенице т. ј. однос воље, модерна педагогија узима: душевну слободу, савршеност, доброћудност, правду и увиђавност. Ових пет норма пружају нам етични закон, који се закон према ствари и личности никада не мења схватимо ли им само однос као што ваља. Схвати ћемо пак тада, ако се од свога „ја“ никад збунити не дамо, тако исто ни од садржине унитног нам дела.[3]

[2] Thilo: Kurze pragmatische Geschichte der Philosophie. Свеска II-га.

[3] Ziller: Algemeine philosophie Ethik. Стр. 82—86.

Да човек односе етичких атрибута прецизно упознати може, да му личне жеље, страсти етично пресуђивање — савест — угушити не би могле, потребан му је известан степен образовања. До тога пак човека довести, позвана је школа васпитањем и обуком. Но то ће учинити школа онда, ако васпитнику своме поједине обуке не пружа у засебним оброцима, ексцентричним круговима, колко би му тек за практичан живот од користи било; ако га не навикава етичном чину, што је ово из' оно учинити добро; већ ако концентришући наставу по унутарњој вези појединих предмета за циљ рада стави: религиозно морално васпитање. Ако на сваком кораку бодро нази, да јој се сваки поступак не односи не само учињено дело васпитника, већ на душевно стање му приликом учињеног дела. Цео рад школе нека је развијајући, сваки поступак узрок будуће воље. Моралисовати, нека не моралисује дугим, краснопречитим говорима, већ сваки могући случај нека употреби на развитак самосвести и савести, што је основ етичном осећајући, а чега је опет плод: религиозно морален човек. Тако радећи, васпитник ће и сам брзо дознати, шта је добро а шта зло, а та душевна саморадња и јесте главна циљ васпитања.

У почетку, при сензитивном животу васпитника, употребимо очигледне примере утичући на осећај. Касније, када му душевни развитак извесни степен достигне, утичимо и на увиђавност, те му целу личност прожимимо тежњом, да свагда свесно и по савести суди, чини и да је са својим делима свагда готов пред Божји суд пристати. Највећу пажњу и вештину полажемо пак у оном му добу, када му је физична снага над душевним бићем у највећој претензији. То је пак у добу од 12—16. године. Ако иде, ал' при васпитању у томе добу највећма нам је потребна психолошка знаност за васпитавање сваког момента душевног му стања. У томе дубу физично силан и духом сразмерно слаб, прилагодан је свим телесним побудама, које су у стању самосвест и савест му уњуткати те тако и сав досадањи успех нам уништити. Та узмимо

само животописе злочинаца, па ће мо се уверити, да је узрок злочина им небрижно борављање у поменутом добу. Или погледајмо само живот већине младежи данашњег нам доба. Како једино физичном животу живи а душу и срце запарложује, те се и не чудимо, што нам религиозно-морални осећај, а као постулат тога друштвена заједница, сваким даном опада. Поред данашњих васпитних прилика ни најмање се не чудимо, што етична веза у друштвеној заједници све лабавија бива и што је још једино крути параграф закона до некле у равнотежи одржава. П. Т.

О узроцима ширењу назаренства и о средствима против истога.

пише **Симеон Аранђелски** свештеник.

(Наставак)

А како стојимо са *свршавањем тајне светог причешћа?!* Колико ли их је, који ће свагда претходно своје парохијане поучити о значају те највеће светиње наше; да том приликом растумаче ма у најглавнијим цртама, суштину те свете тајне, да преведу и разјасне у кратко ма само оне свете молитве, које се пре и после светог причешћа читати имају?!

Колико се тек греши при *причешћивању болних?!* Та има их на жалост, који, из не знам каквих разлога, без икаква црквена одјеђанија односе свету тајну болноме под шеширом, као да не би боље било *у орнату уз звук звонцета, а можда и звона са куле уз пратњу два свећоноса ту свету дужност обављати.* Не би било неумесно и о овом мало дубље промислити, те за достојно вршење исте дужности од надлежне власти упутства потражити.

Нека је овде, и ако би се о том дало више рећи, узгред споменуто и само *свеђење т. зв. крстоваданске водице*, које би било умесније укинути, него га као досад свршавати, да се сам свештени обред више руглу излаже него што би се њиме паства у вери и побожности оснажити могла.

А друкчије и није могуће било с обзиром на време а и на друге прилике — сетимо се само горње крајине, где по неки свештеник и својим животом плати — у којима се тај обред обично свршава.

Наше је уверење, да би тај обичај требало свуда одржати, но само преудесити тако, да би и по свештеника и по паству, куд и камо згодније а по саму свету ствар корисније било, када би га свештеник, у напред означив време и поделив на неколико делова парохију своју, известив о томе претходно и своју паству, са више достојанства и са више воље обавити могао; пренети га дакле н. пр. у недељне и празничне дане између Ускрса и Духова ил од 1 августа до јесењег Крстова-дне — та и онако у то доба свуда најмање парохијских дужности имаде.

Да се ова ствар уреди време је већ и због оне разнообразности и у начину и у времену свршавања овог обреда. Не треба губити из вида, да већ има на жалост и таких места, где се исти обичај и не одржава а негде пред Божић, Богојављење па и пред Ускрс обавља, што заиста мора тим чудније изгледати, кад се још така разноликост у највећој близини догађа. Обичај би овај требало неговати и надаље одржати и то, што, колико је нама познато, на жалост има већ и таких парохија, у којима има врло велики број домова, што изобичајиште и не свете, из не знам ког разлога, не само водицу о знамењу дететa него и саму водицу свечарску, те би овим путем свештеник добио прилике, да сваке године бар један пут зађе у кућу сваког па и таког парохијанина свога и том приликом, како би имао и више времена, боље и потпуније одговорити не само свештенослужитељској него и *пастирској* дужности својој.

А и ово не би било без добрих последица; управо то би било уједно *нека врста каноничке визитације* пароха по својој парохији, због које би могао можда и куд и камо потпунији и вернији годишњи извештај о стању своје парохије својој претпостављеној власти подносити.

Ово би имало својих добрих страна само тако, ако би се у свима крајевима наше Митрополије *потпуно и једнообразно* свршавало и наводило, што би се све путем високе наредбе од стране светог Архијерејског Синода уредити могло.

Да би се, на основу свега предњаведеногa у погледу савесног вршења свих богослужебних обреда, видело уз боље похађање цркве, више смирености и правог молитвеног расположења

а много мање расејаности, непажње, смејања, зевања, окретања и разговора у цркви, само се собом каже. Ово ће се тим пре постићи, ако сам свештеник узнастоји, да му у том погледу сходним понашањем у свом делокругу потпомогну и *тутори и црквењаци, и скупштинари и одборници*.

Нарочито пак овим последњима, зар не спада то и у дужност у смислу уредбе, на основу које су за такове и изабрани?! Или зар при потпуним или делимичним обновама црквене скупштине односно одбора не би било умесно у смислу § 14. прев. рескрипта од 10/VIII. 1868, да сама надлежна власт, већ за то изготовљеним упутством, редовно и свагда преко месног свештеника или председника на дан самог избора опомене бираче и очински им стави на срце, да бирају за скупштинаре и одборнике оне, који ће се моћи не само послужити правом него бити у стању да потпуно одговоре и дужностима члана једне религиозно-моралне заједнице у §-у 40. сл. б. в. и к. прев. рескр. изложеним, у смислу којих између осталог треба, „да буде над добрим редом при служби Божјој, да помаже народу при уздржавању црквеног запта и морала у општини, да упорне опомиње и укорава; да се стара *како би се рђави и школљиви обичаји на свадбама, свечарима и давама као и раскоп у пошљи искорењила*“, те у занемаривању својих дужности упозорити на прописе § а 52. прев. рескр.

Ван сваке је сумње да и ово само ствари ако не би користило за цело не би ни шкодило. Учинити и ово треба да ни с ове стране не буде приговора а савест наша тим више умирена.

Можда би и тим путем пре дошли до скупштине и одбора, у којима би бољи и примернији елеменат нашег народа заступљен био, који би својим редовним похађањем цркве, примерном побожношћу у њој, приступањем редовним тајни светог причешћа — о чему да знају и бирачи и изабрани да се тачан списак води, те и при избору да се има то у виду — с друге стране моралним животом својим, клонећи се сваке неумерености и рђавих обичаја много и много свештеника свога у његовој узвишеној служби помагали.

Јест; не треба ни ту жалити труда о свему свој народ — бираче, обавестити, а изабране упутити и очински им све предречено на срце ставити. Треба све то покушати и на последице немара упозорити — та за што је у осталом ту наредба законска, ако се неће примењивати и беспристрасно вршити.

Уз таку скупштину и одбор свакако да би било и пуније цркве наше и у истима при свету богослужењу више тишине и реда, а при том више искрене побожности и топлије молитве.

А како је и не би било, кад би се у будуће, што је такође врло важно, *свагда у недељне и празничне дане* морали чути *проповед и поучна реч свештеника ревносног* у тумачењу светог апостола и јеванђеља, главнијих молења свете литургије, значаја празника, красног имена, уз тумачење наших лепих црквено-народних обичаја.

Нарочито треба о највећим празницима, да се чује глас туге и бола, ваљ и протест против порока пијанства, прекомерног трошења о свадбама, даћама, против раскоши у одељу и свих других опће познатих рђавих обичаја у нашем народу. Тај глас од стране свештенства треба да је у *некој системи и реду, заједнички*, да у исти дан одјекне као оно Божићна посланица наших преосвећених Архијереја — ако већ не у целој дијецези, а оно већ према приликама у једном протопопијату. Глас ће се тај даље чути, у колико ће силнији и снажнији бити.

Јест без живе речи, без проповеди се црква Христова не да ни замислити. Слово Божје јест силна моћ, при којој отвара срце своје и најокорелији грешник. Без њега се не може ни помислити на сузбијање секте назаренске.

Но да би се на овом пољу што успешније борба против назаренства отпочела и водила поред усмене мора се прибећи и *писменој* речи.

Говорећи о катихизацији тражили смо згоде катихизисе и учбенике, овде опет тражимо, што ће такође бити десна рука свештенику, *зборник проповеди*, у којима ће се од наших признатих проповедника и писаца о секти назаренској најпопуларнијим начином обраћати пажња на све пороке у народу нашем, на сва спорна питања у назаренској заблуди. У том зборнику треба да се нађе у систематском реду све оно, што ће послужити сваком све-

штенику као најзгодније средство у борби па и препирци са мисионарима назаренским, поткрепљено свима потребним овопредметним цитатима из светога писма, нарочито да се наће каква красна проповед о исповести и причешћивању како болних тако и здравих, којом би се у таким приликама свагда сваки свештеник послужити могао, даље о лепим нашим народним обичајима, о славној прошлости нашој, будући тиме и национални понос у народу нашем. Проповеди ове могле би се још у *„додатку“ Српског Сиона** износити те одатле по најнижу цену у виду популарних књижица у народ уносити. Из тих књижица, у којима би све предречено са свим просто и разговетно изложено било, најпре би се упознао народ наш са основним истинама своје вере те и уверио тим пре, да се само у светом православљу лежи спасење целога човечанства па и народа српског, све пак остало, да је заблуда и неистина. Решавајући овде сва спорна питања о заблуди назаренској у прилог светом православљу, уз навод свих потребних места из светога писма, открила би се и приказала у очима народа у свој наготи лаж назаренског учења, народ би се упозорио на сва лукавства, којима се назарени при „обраћању“ по системаском реду и свагда смишљеном плану служе, те у напред спремио, почев од школске и одрасле младежи па до најстаријих, баш помоћу таких књижица, у борби и при нападају мисионара назаренског.

Јест, крајње је већ време да се народ наш нарочито где је већи број назарена тако рећи преплави овим књижицама — по примеру популарних књижица од г. Ј. Петровића катихете у Загребу — те путем истих, да се у вери својој што боље упути и с истинама њеним што боље упозна.

Уз „Српски Сион“ и „Манастирску штампарију“ требало би позвати и остале *српске штампарије, књижаре и родољубиве листове српске*, да у овом правцу против назаренства, пораде штампајући и прештампавајући уз најнижу цену саставе, који би истакнутој сврси намењени били, у чему би могла много и сама *„Матица Српска“* у својим *„књигама за народ“* лепим примером претходити још у већој мери.

Међу поменутим књижицама могло би се по времено надавати и *такових*, у којима би се износиле погрешке и неваљалства, која се час по и међу самим назаренима виђају догађају, и ако се за „свете и чисте“ сматрају, о чему би се могао свештеник од саме месне политичке власти навештавати и то би најјасније и најбоље доказивало њихову заблуду и притворство.

О овом би требало тим више рачуна водити и чинити то већ и из разлога, што назарени *с највећом бесомучношћу обарају у очима нашег света* одмах у почетку свог мисионарског рада, *углед свештеника*, нанађајући му и не губећи из вида ни најмању погрешку њихову.

Но за ово предначевено узвишено дело треба доста жртава, које би у првом реду наравно и пале на плећа свештенства српског. Оне би се подмиривале *из књижевног фонда*, који би се имао створити из 10% свештеничке годишње плате и из осталог годишњег приноса црквених општина, што би могао окружни протопрезватер укупљати приликом своје годишње каноничке визитације, из сталног приноса из клирикалног или неприкосновеног па и епархијских фондова, из прилога наших манастира, великодостојника и свих родољуба, који би хтели жртвовати прилог свој на олтар овако свете ствари.

Из овог фонда делиле би се достојне награде писцима школских вероучних књига и уџбеника, као и популарних проповеди и књижица, те би се подмиривали и трошкови око штампања и растурања нарочито ових последњих.

Да би пак свештенство у даљој будућности све успешније нарочито на пољу катихизације и проповедништва радило, требало би свештенички подмладак у богословији нашој тако спремати — што се у новије доба донекле и почело — како ће из ње излазити што способнији и што одушевљенији катихета, што ревноснији проповедник, у практичном богослужењу извежбан и добро посвећен служитељ светога олтара, а с обзиром на секту назаренску добро наоружан борац и одушевљен ноборник светога православља а то ће бити само тако, ако се поред свега наведенога свештенички подмладак још *у скамији свестрано упозна* са тим опасним и великим непријатељем свете нам вере прадедовске, са историјом

* Цена би се листу на то могла повисити.

и суштином назаренства, са лукавством и разноврсним плановима и путевима мисионара назаренских, о чему је већ доста писао садањи парох пештански г. Владимир Димитријевић у врсним својим делима о назаренству, чему ће приномоћи у великој мери и то, кад би се у будуће што већи број одличних младића слало у иностранство уз достојне стипендије ради вишег богословског образовања, одакле би се враћали са потпуном квалификацијом не само у редове придворног свештенства, да им иста послужи *само као средство* у што скоријем постизавању степена више јерархије, него и на катедру професора богословије и катихете на средњим заводима — по примеру срећнијих у том погледу конфесија — како би на том месту као вредни наставници и ревни вероучитељи подмлатка нашег могли бити и вредни радници на и онако још непрестано у повоју богословској књижевности нашој.

(Наставиће се.)

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По **Михајловском** „Словару“ и другим изворима ради

Ст. С. Икић.

(Наставак).

Ч.

Частицы просфоръ. — При служењу св. литургије употребљавају се пет просфора, али се само из једне вади Агнец, који се освећује и којим се причешћујемо. Из остале четири просфоре ваде се честице (малени делићи), који се стављају на дискос око св. Агнца. Из прве просфоре као што рекосмо вади се Агнец; из друге се вади један троугаони део у част и спомен пресвете Богородице и полаже се на десну страну од св. Агнца. Из треће се ваде девет частица за спомен: Св. Претече, Пророка, Апостола, Светитеља, Мученика, Пречодобних, Безсребрника, Богоотаца Јоакима и Ане, светитеља дотичнога дана и на послетку за спомен св. Јована Златоуста или Василија великога, према томе, која се литургија служи; све ове честице полажу се с леве стране до Агнца у три реда, и у сваком ред по три честице. Из четврте просфоре ваде се честице за патријарха, односно поглавицу области цркве, за епархијског архијереја и за сав свештени чин, за владара и сав дом Његов и за остале живе чланове цркве, које свештеник том приликом спомене; ове се честице полажу испод св. Агнца. Из пете просфоре ваде се честице за чланове цркве који у вери и нади на опште васкресење преминуше; и ове се честице стављају испод св. Агнца, односно испод честица за живе, у засебан ред. После причешћивања спуштају се све ове честице у св. путир, у којем се спајају с пречистом крвљу Исуса Христа, којом приликом свештеник изговара следећи речи: Умый Господи, грѣхи поминающихъ здѣ кровію Твоею честною, молитвами святыхъ Твоихъ. — Из реченога се види, како велику душевну корист имају Хришћани, када се за њих честице ваде

Часослов, Часословник. — Овако се назива богослужебна књига, у којој се налази чин служења полуноћнице, јутрење, часова, изобразителних, вечерње, повечерја. У службама што су у часослову, налази се само оно што је у поменутим службама постојано и што се у њима не мења; према томе су дотичне службе у часовима непотпуне и морају се узда попуњавати из Псалтира — катизмама, а на октоиха односно из Триода и из Минеја — тропарима, кондацима, икосима, седалнима, ипакоима, канонима и светилнима.

Разликујемо два часослова: велики и мали. У великом часослову, осим поменутих служби, налазе се још; међочасја, пасхална јутрења, часови на вечерије Рођења Христова и Богојављења, на велики Петак и Пасху. Осим тога јутарње молитве, **последованіе изобщенное панагіи**, благослов трапезе после вечерње, канон Богородици Теотерика, молитве пред спављењем; тропари, кондаци, Богородични, воскресни, свакидашњи и недељни прокимени и причасни; календар с кратким животописима, тропарима, кондацима светих и празника; пасхалија и луниик; свакидашњи литургиски антифон.

У малом часослову осим свакидашњих служби, налази се само чин узношења панагије, благосиљање вечере, васкресни тропари и Богородични и канон или молебен пресветој Богородици. Мали часослов је извод из великог и првобитно је намењен био сиромашним црквама, но данашњим даном — осим манастира — ретко се где у парохиским храмовима и налази велики часослов, већ само мали.

Постанак часослова може се ставити у доба св. Саве освећеног, а допуна његова приписује се св. Јовану Дамаскину и Теодору Студиту.

Часы — *часови* су кратка богослужења, прилагођена и прописана за разне знаменитије часове у току дана. Имамо четири врсте оваквих богослужења на име: *час први, час трећи, час шести и час девети.*

Први час поје се на почетку дана, те тако цео тај дан Богу посвећујемо;

трећи час поје се у трећи час дана (девет часова из јутра) за спомен силаска св. Духа на апостоле; овим богослужењем призиваио св. Духа на нас;

шести час поје се у шести час дана (дванаест часова, у подне) — у часу распећа Исуса Христа, којему се тада молимо, да Он, — који је распећем својим, адамов грех на крст приковао — раздере и уништи осуду наших грехова;

девети час чита се у девети час дана (три часа по подне) — у час смрти Спаситељеве, којему се на том богослужењу молимо, да би умртвио пожуде тела нашег и спасао нас.

У осталом зарад удобности, часови се сирмују заједно с другим богослужењима, на име: први час обавља се с јутрењем, трећи и шести с литургијом или изобразителнима, а девети с вечерњом. Уз велики пост, када се св. литургија не може служити, трећи и шести час се поје с изобразителнима, из којих се одмах чита девети час и служи вечерња. На навечерије Рођења Христова, Богојављења и на велики Петак — сви часови т. ј. први, трећи, шести, девети и изобразителна сирмавају се уједно.

Четыредесятница (в. пост).

Чинопослѣдованіе (в. устав).

Ш.

Шестопсалміе. — Шестопсалмијем се називају шест псалмова, што се читају на почетку јутрење. Шестопсалмије се започиње славословљем. **Слава въ вышнихъ Богу** и молитвом **Господи! оўстиѣ мои** ѿверзи. На половини и на крају шестопсалмија слави се света Тројица трикратним **аллилоўіа**. Садржина псалмова, — што сачињавају шестопсалмије — веома је узвишена, и тако је умилна, да нам света црква налаже, да при читању обратимо на њих особену пажњу; уставом црквеним се наређује, да за време читања шестопсалмија „**не имать кто власти шепты творити, ниже плюнѫти, или хракнѫти: но паче внимати ѿ ѱаломника глаголемыхъ, ѓдѣ**ц**ѣ нижде согбенны къ персемъ, главы же приклонены и очи нижде долѹ, сердечнымъ очима зрѧще къ востоком, молящеся ѿ грѣхѣхъ нашихъ, помышлѧюще смерть и кѣдѣждо мнѣ и жизнь вѣчнюю.“ Да се не би расејали, већ да би се што више скрушили, прописано је, да за време шестопсалмија имају све свеће — осим неколицине — погашено бити, те је тако цела црква у то доба у полутами.

Ѱ.

Ѱаломъ — је грчка реч ψαλμός (од ψάλλω-појем) и значи *песма*. У библији и у црквеном језику, псалмима се називају само оне свештене песме старозавете цркве, које се налазе у једној свештеној књизи св. кодекса, и која се зове псалтирем. Остале свештене песме, што се при богослужењима употребљавају, не зову се псалмима већ просто песмама ѿдѣ, долази од ѧ́ѣω — појем, певам, или ѵ́μνος, од ѵ́μνέω — славим, хвалим; разлика међу све две реч бише та, што се називу ѿдѣ даје библијској песми или на којој другој песми, која је по њеном обрасцу сачињена (в. **каноны**); а ѵ́μνος је похвална песма у славу Божју, која је сачињена самостално и без икаква подражавања библијским песмама, као н. пр. „**Тебе Бога хвалимъ**“.

Ѱалтирь — ψαλτήριον — је свештена књига у којој су скупљене свештене песме старозавете цркве. После ове, као што се то из натписа њихових види, певали су разни песници јеврејски; но будући да је већину дотичних песама певао св. Цар и пророк Давид, с тога се псалтир обично Давидовим назива. Садржина псалтира је различита, јер у њему може наћи свако све оно, што одговара расположењу срца његова; тужан — ће наћи у псалтиру песме тужне, али и пуне утехе; онај који се радује — наћи ће у њему веселе песме у којима се слави и хвали Бог; осим тога наћи ћемо у њему и и науку о вери, и упуту за поштен и врлина пун живот, пророчанства о Христу и о цркви новозаветној; повест о старозаветним чудесима, и узвишени опис моћи и снаге Божје,

која се манифестовала у створењу света, у промишљавању о њему, а особито о промислу над онима, који знају Бога који Га и поштују. Сам састинитељ псалмова — Цар Давид — тврди да су „благословенны псалмы Израилевы“ а што су тако дивни опет нам он објашњава говорећи: **Дѣхъ Господень глагола во мнѣ, и слово его на языцѣ моемъ** (II. Цар. 23, 2). Са те узвишености садржине своје, псалтир је одмах на почетку Хришћанства, употребљаван био међу вернима. Апостол Јаков у посланици својој упућује верне, да нпју псалме када ни овако говора: **благодѣйствуетъ ли кто? да поетъ** (псалме) — ψαλλέτω (Јак. 5, 13); Апостол Павле заповеда Хришћанима да пеју псалме говорећи: **исполняйтеся дѣхомъ, глаголюще себѣ во псалмѣхъ и пѣснѣхъ и пѣснѣхъ дѣховныхъ, воспѣвающе и поюще въ сердцахъ вашихъ Господеви** (Еф. 5, 19; Кол. 3, 16). Због тога су свети оци, а особито пустињаци, скоро сво време проводили у појању псалмова, не прекидајући га ни за време послова својих. На тај начин је псалтир ушао у општу употребу у хришћанској цркви, а као богодухновена књига, у цркви хришћанској је постао и књигом богослужбеном. Устав црквени позајмљује из псалтира или засебне стихове, или читаве псалмове или више псалмова заједно: тако, да се сва наша богослужења — осим свете литургије — у главном састоје из псалмова, између којих се чита и пеје из других књига. Из псалтира се позајмљују стихови, као: прокимени и Бог Господ са стиховима, стихови на **аллилуіа**, стихови поред стиховних стихира и сједална, стихови између тропара на часовима, антифони на литургији, и т. д. Читаве псалмове узимамо при сваком богослужењу, на име: на вечерњи узима се пет псалмова, на вечерњију, полуноћници, на сваком часу и на литургији по три псалма, на јутрењи дванаест псалмова. На послетку из псалтира се још позајмљују при богослужењима читава одељења, која се састоје из више псалмова, и која се *катизмама* називају (в. дотичну реч). У псалтиру има 150 псалмова, подељених на 20 катизама. Свих 20 катизама прочитају се у цркви један пут сваке седмице, а уз велики пост два пута. Осим тога и у сваком молебну се налази — ако не више — а оно барем један псалам. Осим тога у Русији је обичај, — да се и над мртвима чита псалтир, што је то и код старих Хришћана уобичајено било. Псалтири који се употребљавају по хришћанским домовима и монашким ћелијама подељени су на катизме тако, да се наш сваке катизме налазе умилителни тропари и молитва. Читање псалтира нам препоручују свети оци као веома пријатно, спасоносно и богоугодно занимање.

(Свршиће се)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачној.

(Његова Светост) преузвишени господин патријарх *Георгије*, био се од четвртка у манастиру Беочину.

(Административни Одбор Бачки) под председништвом преосв. г. епископа *Митрофана*, 27. јуна (10. јула) о. г. одржао је своју редовну месечну седницу, на којој је решио следеће предмете: Публиковање се расположење министарства о подаренoj држ. приполи црк. општини у Касачу. — Препоручује се неке молбе црк. општина вис. министарству на држ. прилопоћ. — Публиковање се одлука високоистога, да се основно писмо Руснићеве закладе одобрава, црк. општини у Бајп. — Објављује се одлука СОдбора у предмету неких призива црк. општина у Н. Саду и Мартоношу. — Узети су на знање извештаји бележника о предзид. обавештајима неким, који су СОдбору, жупанијским и и другим властима одаслати. — Подиже се СОдбору на надлежно расматрање њеновидбени записници, извештаји и молбе, које су му у предмету наређено овпре против неких свештеника и црк. општина адмии. одбору поднесене. — Удовољено је за молбама неких автономних и грађанских власти. — Узет је на знање извештај окр. проте ст.-бечејског о именовању привреж. управног одбора у Турији. — Издати су списи у ствари истраге против црк.-општинског неповође Ж. С. у И. школском одбору на надлежно решавање — а списи у истрази против председника А. К. у Б.-ков. фискалу на мнење. — Умољена је финанц.-дирекција у Сомбору, да порезне дугове неких свештеника жабаљског протопрезвитерата путем органа својих укуни. — Наложено је црк. општини у Д. Ст. Ивану, да школску зграду сазида, — а црк. општини у Турији, да парох. дом подигне. — Издат је изнимни предујам из епарх. фонда бившем администратору у С.

јер. М. Г. — Наређено је подуздачу Н. Ј. у С. да су суперколудацијом пронађене недостатке на манастиру Бођанима у датом року отклони. — Узети су на знање и стављени у спарх. писмохрану на увид поднесени записници црк. општина у Н. Саду. Паланци, Сомбору, Молу, Жабљу, Ђурђеву и Тителу. — Одобрен је закључак црк. скупштине ст. станарске у предмету процеса око цедиране парох. резиденције јер Н. М. — а одбијен је онамоодносни признак Н. Р. и др. заједно са молбама С. М. у Ст. Ст. — Одобрени су неки закључци црк. скупштина у Н. Саду (3), Молу (1) и Пирошу (1) — — Одобрен је избор: $^1/_3$ скупштинара у Кули и Гардиновцима, 4-це скупштинара и 1-га одборника у Кули, 4-це скупштинара и 3-це одборника у Н. Саду, 2-це скупштинара у Ст. Паланци, потпредседника у Ђурђеву и перовође у Молу, а уништен је избор 1-га скупштинара у Станишићу. — Узети су на знање извештаји црк. општина у Сивцу, Г. Ковиљу и Обровцу, да су неким налозима админ. одбора за доста учиниле. — Извештена је црк. општина у С. П. о томе, колико се сме од плате Д. Ј. задржати. — Узето је на знање пајасњење црк. општине у Ст. Ст. у предмету пријаве Ј. Ђ. и др. — Позвана је црк. општина у Б., да обрачун о држ. приходима из 1891. год. пошаље. — Одбијен је признак М. П. у Г. у предмету задржане му награде за пероводже и узето је на знање онамоодносно расположење црк. црк. општине тамошње. — Подноси се списак дужника црк. општине у Ст. Врбасу нађкуп. звању на надлежно поступање. — Снабдевена је клаузулом одобрења 1 обвезница црк. општине сомборске. — Подноси се СОдбору преставка црк. општине у Бају у ствари разреза верозак. прилога и саб. трошкова. — Издато је и упутство црк. општини у Бегечу гледе грунтов. преписа тамошњег имања. — Подноси се СОдбору признак М. П. у Г. — Издате су окр. проти на навођај пријава Ђ. М. и др. из П. и молба Ж. В. и др. из П. — Издата је црк. општини у Г. К. на надлежно решавање молбеница црк. певца Л. Ж. — Удовољено је молби С. В. и др. у С. — Издат је предузам из спарх. фонда заједничком изасланству конзисторије и админ. одбора у предмету увођења новога администратора парохије у Јегуу. — Одобрени су неки рачуни црк. општина у Сенти, Суботици, К. Ст. Ивану, Чуругу, Качиру, Ђурђеву и Бач-Петровом Селу. — Враћен је рачун од 1899. црк. општини у Ст. Сивцу. — А осим тога решени су још и многи други предмети административне и рачунске природе од мањега значаја.

(**Избор пароха.**) Дана 12 јуна о. г. обављен је избор пароха *у Карловцу* и ниједан кандидат није добио 2/3 гласова, него је добио Александар Каменковић систематизован парохијски помоћник Ботошки 31, Миливоје Јовановић администратор парохије у Немету 33, Драгутин Мојић администратор парохије у Срп.-Чепељу 2, Милош Челекетић парох Сараволски 2 и Никола Мидић сиромашни богослов 1 гласова.

При избору пароха на упражњену парохију у *Чонтри*, изабран је досадашњи администратор исте парохије јерej *Светислав Поповић*, са 42 против 5 гласова.

(**Српска учитељска мушка и женска школа у Сомбору.**) У мушкој учитељској школи било је уписано у сва четири разреда 101 приправник, до краја године остало је 90 приправника. — У женској учитељској школи било је у сва четири разреда уписано 142 приправнице. — Испит за учитељско оспособљење полагало је 19 свршених приправника четвртог разреда, од њих је тринаест оспособљено за учитеље и то: са *одличним успехом*: Константин Замуровић из Тиса Хајоша; са *врло добрим успехом*: Светозар Радинин, из Ловре, Стеван Лесковац, из Сивца, Стеван Бошњак из Ст. Футога, Петар Субић, из Орловата, Бошко Букуров из Т. Сент-Миклуша, Милан Калуђерски из Сивца и Лазар Терзин из Мартоноша; са *добрим успехом*: Лазар Вукотић из Ст. Футога; с *довољним успехом*: Георгије Цвејић из Сомбора, Мијанло Марјановић из Жмајне у Барањи и Живојин Сенћанин из Кића. Шест кандидата због недовољног успеха на неким предмета упућени су да поправе недовољне оцене после три месеца. — За учитељице оспособљена је 31 кандидаткиња, и то; са *одличним успехом*: Милица Пандуревић из Ирига, Христина Ђорђевић из Српског Вел. Сентмиклуша, Милица Бартулова из В. Кикинде, Даринка Радојчић из Кумнина, Вукосава Константинов из Панчева, Јулијана Ћурчић из Новог Сада и Марија Бандић из В. Кикинде; са *врло добрим успехом*: Данила Лесковац из Сивца, Јулијана Стојановић из Ст. Футога, Софија Николић из Брестовца, Христина Рајкова из В. Кикинде, Христина Јовановић из Н. Сада, Марија Шилић из Н. Сада, Мирослава Миросављевић из В. Радинаца, Меланија Стојадиновић из Бачинчина, Зорка Бикарева из Сомбора, Зорка Брзакова из Н. Сада и Зорка Станишић из Сомбора; са добрим успехом: Даринка Цвкићевков из Тараша, Емилија Петковић из Панчева, Катарина Рајковић из Прешаје, Јелена Караванџић из Лока; са *довољним успехом*: Емилија

Плавшевић из В. Бечкерека, и Јелисавета Стојановић из Сомбора; три кандидаткиње због недовољног успеха из мађарског језика упућене су, да после три месеца полажу испит из мађарског језика. Шест кандидаткиња добиле су оспособљење, које важе само изнан уже Угарске.

(**Да забележимо.**) Од Петровданског сабора 1897 г. на до најновије представке одбора деветорице, дакле, кроз пуне три године, наше протуавтономне опозиције нису престајале декламовати, како се сабор *мора* разићи, „јер се није могао одређи своја права, које му саборско устројство даје, да сабор сам одређује свој дневни ред, самостално“. Већина саборска донела је такву и саборску одлуку и сабор би одгођен, оставивши целу автономију „у тражама“.

И „Браник“ је ту одлуку саборску славио и величао као „дивно, мушко, достојанствено, одлучно и разборито држање сабора“. Декламовао је народу, како је сабор том одлуком „сјајно одбранио право народно и саборско“, како је њоме оставио „велику тековину за потомке наше“; да је том одлуком: „завршено једно крупно дело“ и т. д. и т. д.

Браников △ написао је г. 1897, после те одлуке и одгоде сабора, и ово: „Саборски посланици могу задовољни отићи својим кућама; одбили су дрски напади на народно и саборско право, сачували су образ и оправдали су поверење народно“.

Иначе да није било тога напада са дневним редом, саборска већина би радила и сита се нарадила у саборници г. 1897, јер је била „пуна добре воље“! Тако говори и одбор деветорице у представци од 25. јуна о. г., баш дословце овако: „...и нада је већина тога сабора била пуна добре воље, да од своје стране *све и сва* учини, како би се *у свима гранама* нашега народно-црквеног автономног живота успоставило редовно и законито стање, нпак се том сабору *није дало ни приступити своме законитом раду*“.

„*Само због тога*, што сабор није допустио да му се од стране кр. повереника (?!), против разних и несумњивих одредаба §. §. 8 и 10 саборског устројства, прописује дневни ред, кр. повереник је седнице сабора на неизвесно време одгодио.“

Тако је писано било и по „Браник“; тако су трубиле протуавтономне странке наше све до 25 јуна о. г. Још нам је забележити, да је поменати △ и последњу представку одбора деветорице овако прослављао: „ова представка је *достојно* завршена акција саборских посланика *у корист народне ствари*“. „Српски народ *мора* благосиљати родољубиви рад одбора деветорице и *мора* бити захвалан овим *народним борцима*“ итд. итд.

Тако је писано још у 77 броју Браника о. г.

Ми смо не једаред доказали, да се сабор није хорао због „дневнога реда“ разићи, јер да се је то питање могло обићи. Доказали смо, да саборска већина и није инсценирала сукоб с Крупом (кр. повереник је био само површилац Крупиних захтева и одлука) због дневнога реда?! Доказали смо, да је цела акција са дневним редом била само маска акцији против Устава и организаторије радње, која се никако неда излучити из оних „свију грана автономног живота“, о којима представка говори. Доказали смо, на основу свега тога, да је цела ларма и галама о октроисању дневнога реда била за опсенити простоту, народу песак у очи, неискреност према народу и обманьивање народа и пусто хвалисање саборске већине. И кад год смо то доказали, били смо на опозиционих табора нагрђени. А данас после свега тога? „Браник“ (79 број) потврђује истинитост и разложност нашега писања. Судбина је хтела, да исти онај △ то учини, у моменталној искрености.

„... Није спор био само о томе, да ли влада сме сабору прописивати дневни ред, јер и ако је обарање делокруга сабора, кад му се прописује дневни ред, *то би се већ могло споразумети односно управо доскочити влади*. Зиали би и посланици оно, што би изискало „Лојдов“ писац, (а што их је предлагано и у сабору), *на формално тешкоће савладати* ... Истина је, и ми вам отворено признајемо: *није само о томе реч, да ли влада сме прописивати дневни ред*“. Тако казује данас „Браник“ и његов △, и тиме је најбоље карактерисао „крупно дело“ из г. 1897, као једну ништарију, без које је могло бити и требало да буде, а своје досадање писање о том „крупном делу“ као разметљиво и смешно хвалисање.

Да прошлом „крупном делу“ нпак и данас одржи важност „разборитости“, признаје данас „Браник“, да је акција против дневног реда била управо борба против Устава. А да оправда борбу против Устава, вели, да је влада хтела „*прописати штатут у ком су осакаћена народна права*“. А то је пирамидална неистина и памшљотина. Круна је захтевала, да сабор *уђе у претрес* Устав, а како ће тај Устав сабор на свог слободног претреса изнети пред Круну на превишњу потврду, то сабору нико није прописивао. Но, о томе смо ми доста већ написали.

После три године „Браник“ је, дакле, признао

основаност нашега становишта у предмету дневнога реда. Ово признање бележимо с уверењем да ћемо имати прилике забележити и друго његово признање — о основаности нашега автономнога становишта и у предмету Устава. — Неко пре, неко доцније, тек — до истине се долази.

—

У Босни и Херцеговини.

(Наставнички збор на Богословији у Рељеву.) На српско-православном богословском училишту у Рељеву школске године 1899/900 био је привременим управитељем професор *Петар Зимоњић*, протосинђел. Предавао је до 20. марта (2. априла) 1900. у I. разреду Историју хришћанске цркве 3 часа, у II. разреду Историју хр. цркве 4 часа недељно. Од 20. марта (2. априла) и г., поред горњега предмета, предавао је Увод у св. п. старога завјета у I. разреду 3 часа недељно. — 2. *Станко Жупански*, протојереј, професор и дипл. богословије предавао је у I., разреду грчки језик 3 часа, у II. разреду 2 часа; у III. разреду морално богословље 5 часова; у IV., разреду каноничко право 5 часова недељно. Поред тога радио је као члан редакционога одбора за издање црквених књига у Сарајеву. — 3. *Иларион Радонић*, јеромонах, професор, члан Матице Српске уредник „Источника“ предавао је у I. разреду црквено сл. језик 3 часа, у II. разреду црквено сл. језик 2 часа. Увод у св. п. новога завјета и тумачење св. п. 6 часова, у IV. разреду литургику 3 часа недељно. Поред тога је обављао дужности библиотекара заводнога. — 4. *Радослав Колембер*, свјештењак, вапредни професор, предавао је у I. разреду хигијену 2 часа, у III. разреду педагогију 4 часа, и појачпривреду 2 часа и у IV., разреду појачприведу 2 часа недељно: Поред тога обављао је дужност и заводнога економа. — 5. *Алекса Јовановић*, свјештењак, суплент, предавао је до 20. марта (2. апр.) 1900. у I. разреду патрологију 2 часа, у II. разреду догматичко богословље 3 часа, у IV.. разреду Пастирско Богословље 3 часа, и катихетику 1 час недељно, од 20. марта (2. апр.) и. г. предавао је уз досадашње предмете, у IV. разреду омилитику и црквено-појовни стил 2 часа недјељно. — 6. *Владимир Бобсрић*, јеромонах, учитељ, предавао је до 18/31., марта 1900. гидине, у I. разреду увод у св. п. ст. завјета 3 часа, у IV. разреду омилитику и црквено-појовни стил 2 часа недељно, црквено појање са црквеним правилом у сва четири разреда 6 часова недељно. Уз то је вршио дужност заводнога префекта. — 7. *Марко Рајковић*, свјековњак, учитељ трговачке школе, додељен богословском училишту у Рељеву. предавао је од 6./19. априла, до краја ове школске године у сва четири разреда црквено појање и правило 6 часова недељно. Поред тога вршио је дужност заводнога префекта. — 8. *Заводни лечник*. Др. Александар Грицхут, окружни лечник у Сарајеву, долазио је обично сваке седмице по један, а по потреби и више пута, те је питомце прегледао.

—

У Далмацији.

(Православно богословско училиште у Задру) По извештају његову (година XXII) имало је то училиште прошле (1899.—1900.) школске године свега 31 слушаоца, од којих су били 19 редовни, а 12 вапредни (у I. години 12, у II. години 7, у III. години 10, у IV. години 2). Са испитом зрелости било их је 5, без испита зрелости 26. У семеништу је било 13, ван семеништа 18, државних стипендиста 10. Испит је положило њих 26, одгодио је испит 1, а четворица су добили слабу оцену у једном предмету. Апсолутну сведоџбу добили су концем године: Јован Обрадовић и Сергије Урукало. а у току године Милош Катић. По епархијама је било: из Далматинске 14, из Бококоторске 7, а из осталих 19. Приправника за богословију, који уживају државну стипендију и уче гимназију или у Задру, живећи у семеништу, или у Котору, добивајући релутум за издржавање, било је свега 30 (у Задарским гимназијама 20, у которској гимназији 10). Слушалаца и приправника било је свега 61. Наставничко особље имало је 8 чланова. Ректор училишта је *Серафим Калик*, редовни професор, почасни протосинђел епископске Конзисторије и члан ц. к. покрајинског Школског Већа. Предавао је црквену историју и црквено право. Наставници пак јесу; синђел *Никанор Ракетић*, редовни професор, предавао: пастирско богословље са егзегетиком, црквено-словенски језик и новозаветни грчки језик. — Синђел *Јеротеј Цвијетић*, редовни професор, предавао: пастирско богословље, литургику, омилитику и педагогију с катехетиком. — Презвитер *Милош Паретеја*. суплент-професор, катихета у ц. к. нижој гимназији, предавао основно: богословље, морално богословље и катихетику. — Јеромонах *Венедикт Кукуљ*, предавао: црквено појање и типик. — *А. Нимира* и *М. Санбин* предавали су пољоделство. Нова школска година 1900.—1901. почеће 3. (16.) септембра о. г. — На почетку извештаја (I. део) има расправа: „О реформи календара“. од Ј. Ц. —

У Србији.

(Скупштина свештеничког удружења). XI. редовна скупштина свештеничког удружења сазвана је за 23 август о. г. и држаће се у Шапцу.

(Српска Краљевска Академија). спрема издање свих старих *српских* **натписа** (са цркава и других здрада, са икона и других утвари и са старих гробова) и **записа** (по руконисим и старим штампаних књигама) на моли сву господу, која би таких натписа и записа имала преписаних, или била у жестима где ни се записи налазе, да их пошљу Академији до *половине августа ове године*. Да би ово издање било што тачније, Академија моли господу, која би записе слала, да их не преписују већ *пречртавају* са свима скраћеницама, па ће се у Академији читати. Академији би добро дошли тачни преписи и оних натписа и записа који су већ објављени, али од невештих читача, те зато нетачно прочитани и напечатани.

(Српска Крал. Академија.) У Београду ће се отпочети ових дана зидати нова зграда за Српску Краљевску Академију. За ту градњу одређено је 400.000 динара. —

Разне белешке.

(Одликован композитор.) Њ. В српски краљ *Александер* I. благоизволео је одликовати орденом св. Саве V степена нашега заслужнога композитора г. *Миту Топаловића*, коровођу српског певачког друштва у Панчеву.

(Одликовани српски уметници.) Оцењивачки суд Париске светске изложбе одликовао је златном медаљом српскога вајара г. Ђоку Јовановића, за његове вајарске радове, наложене на тој изложби, и сликара Пају Јовановића за уметнички његов рад: *Крунисање чара Душана у Скопљу*.

(„Босанска Вила“ и „Фонд св. Саве“.) „Босанска Вила“ у 12 броју доноси ову белешку. „У срнјемским Карловцима основали су Срби у војводини нарочити фонд за помагање сиромашних српских школа и назвали га Фонд св. Саве. Угарско министарство просвете одобрало је ту корисну установу и тако ће Фонд св. Саве ступити у живот и започети свој благотворни рад“.

У овој белешци има три нетачне. Фонд св. Саве, о којем „Б. Вила“ говори, нису основали „Срби у војводини“, него Његова Светост патријарх српски *Георгије Бранковић*, својим улогом од 20. хиљада круна.

2. Тај фонд нису „Срби у војводини“ назвали Фондом св. Саве, него га је тако назвао сам његов утемељитељ.

3. Тај фонд неће тек „ступити у живот и започети свој благотворни рад“. него је већ ступио у живот и већ отпочео свој благотворни рад.

Је ли могуће, да „В. Вила“ није ово знала? Ако је знала, онда је њезина белешка за осуду, тим опширија, јер је „Б. Вила“ лист за забаву науку и књижевност. Или је, можда, и то у интересу Срштва у Босној и Херцеговини, да „Босанска Вила“ крије, да је српски патријарх добротвор и српске школе? Или је, можда, тако само у — програму „Босанске Виле“ ?! —

(Ободски „Осмогласник“ на изложби у Мајцу.) На типографској изложби, приређеној у Мајцу приликом Гутенбергове прославе, наложен је и Ободски „Осмогласник“, тај драгоцени споменик старе српске штампарске вештине. Немачки листови говорећи о том „Осмогласнику“, не могу доста да га се похвале. „Келнише Цајтунг“, тај угледни немачки лист, у свом извештају са ове изложбе, вели ово о овом „Осмогласнику“: „Само једно, може се рећи бисер изложбе, да истакнемо. То је најстарија словенско-ћирилска црквена књига, која је на Црне Горе овамо донесена. Књига провалази на најстарије ћирилско словенске штампарије, која је у Црној Гори своје седиште имала.“ Исти немачки лист донео је и опис књиге и извод на предговора њена. Последњи дан свечаности на скупштини научењака држао је г. Др. Лаза Томановић, уредник „Гласа Црногорца“, врло лепо предавање о изложеном „Осмогласнику“ и о старим српским штампаријама. Предавање дра Томановића проправили су великим дофадањем.

(Аугуст Лубрић,) професор на Будимпештанском свеучилишту, умро је у Ракошпалоти у 75 години својој. Покојник је стекао великих заслуга на пољу лингвистике и педагогије.

Читуља.

† Протопоп Јован Сундечић

Из котара стиже црна вест, да је 6. (19.) јула о. г. испустио своју племениту душу и у Господу преминуо добар свештеник, велики родољуб и вредни књижевник, протопоп *Јован Сундечић*. Оплакују га не само Срби у Приморју и Црној Гори, него сви, који га знаше и познаше, по плетентој души, чистоме срцу, узорном родољубљу и истрајној вредноћи, а по великим заслугама његовим.

Јован Сундечић родио се 24. јуна 1825. г. у Голињеву, код Љубиња, у Босни. Књиги се почео учити у Имотеком, у Далмацији, затим манастиру Крку. Г. 1843. почео учити у Задарској богословији, коју свршн 1848. Те године се рукоположи за свештеника и оде у Перојe, у Истрији, за парох. капелана, и као такав остаде до 1854. г. Те године постане проф. на Задарској богословији, и ту службу вршио до 1863. г. Пошто је изгубио ту службу, узе га црногореки Књаз себи за тајника. Г. 1867 пође у Београд, но се већ 1868. г. врати отуд на Цетиње опет Књазу за тајника. Г. 1874. доби мировину и од тада, скоро непрестано, живео је у Котору.

Други дан Васкресења 1898. г. прослављено је Сундечић у Котору 50 годишњицу свога књижевнога рада, поздрављан и слављен, као што је и заслужио.

Нека је слава Јовану Сундечићу! Лака му земља и вечан спомен у српском народу!

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 528/385 ex 1900. 85 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место системизираног парохијског помоћника V. разреда, у Шиду овим се стечај расписује.

Компетенти имају своје прописно биљеговане и инструисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до конца месеца јула по стар. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 591/386 ex 1900. 83 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију I. разреда у Јамени овим се стечај расписује

Компетенти имају своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем до конца месеца јула по ст. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 392/зап. ex 1900. 82 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место срп. правосл. вероучитеља на српским основним школама у Руми овим се до конца месеца јула о. г. по стар. кал. стечај расписује.

У смислу отписа високе кр. земаљске владе одела за богоштовје и наставу у Загребу од 20. маја 1899. бр. 7003., а с обзиром на §. §. 119. и 122. школ. закона од 31. октобра 1888. има дефинитивни вероучитељ право на следећа берива:

а.) темељна плата од годишњих . 800 круна
б.) станарина . . . . . 200 круна
в.) месни за трговиште Руму установљени годишњи доплатак . . . . 200 круна

Поштo у Руми постоји и шестртека школа, прима катихета за сваки сат свога деловања на тој школи по 70 круна на годину засебне награде.

Осим тога има по §. 130. споменутог школ. закона право на петогодишње доплатке изза сваке пете године успешног службовања у износу од 100 круна.

Мировина опредељује се по установама §. §. 149.—173. истог школ. закона.

Компетенти, који могу и свршени богослови бити, имају своје прописно биљеговане и инструисане молбенице непосредно овој конзисторији до гореопределеног рока поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

С. О. 4708 през. ex 1900. 88 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења једног питомачког места у богословској заклади *Данила и Јулке Бањанина*.

Годишња стипендија износи 600 круна а издаваће се питомцу у десет једнаких месечних оброка.

Просиоци за ову стипендију могу бити само Срби источно-православне вере, слушаоци, односно који ће са почетком школске године 1900/1901. постати слушаоци срп. прав. богословског училишта у Ср. Карловцима.

На ову стипендију имаће првенство потомство од рођене браће завештатељеве: Стевана, Лазе, Василија, пок. Николе и Станка Бањанина; иза њих долази потомство рођених сестара завештатељевих; иза њих долазе на ред потомци од полубраће (сестрића) и полусестара; иза њих долази младеж оних становника оближње Јапанске, родног места завештатељева, који носе име Бањанин; иза њих имају првенство добра сиромашна деца истога села Јошања у Лици; најпосле пак могу добити ову стипендију Срби источне прав. вере округља личко-оточког.

Међу просиоцима како сродницима тако несродницима имају првенство они, који су сиромашији и бољи у науци.

Молитељи имају своје ваљано, исправама о евентуалном сродству о народности и вероисповести, успеху у наукама, о стању здравља и имовинском стању, инструисане молбенице *најдаље до 18. (31.) августа 1900.* поднети преузвишеном г. Петру пл. Јурковићу вел. жупану сремском у Вуковару, као прочелнику постављених поузданика за подељивање ових стипендија.

У Карловцима 7. (20.) јула 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. црк. сабор. одбора.

С. О. 4709 през. 1900. 87 1—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској „задужбини *Петра Јовановића свештеника и супруге му Јулијане*“ има се попунити једно питомачко место *за више богословско образовање* (у богосл. академији) са стипендијом од год. 1000 круна.

На задужбину ову компетирати могу они у првом реду сви из српско-православне митрополије Карловачке, који су гимназијски испит зрелости са одликом положили. Првенство имају они, који су осим тога бар две године на свеучилишту правне науке слушали и први државни испит са успехом положили.

Потражиоци ове стипендије имају осим горњега крсним листом доказати, да су Срби источно православне вере, лечничком сведоџбом, да су потпуно здрави, а сведоџбом политичке власти, да су сиромашног стања.

Инструјисану молбеницу ваља управити и поднети ради избора *Њ. Светости патријарху српском најдаље до 18. (31.) августа 1900. год.* и у истој навести, камо да се достави одлука у обзиру на подарење стипендије. —

У Карловцима 7. (20) јуља 1900 год.

Председништво

срп. прав. нар. црк. саборског одбора

С. О. 4710 през. ex 1900. 89 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује, стечај ради попуњења једног питомачког места у стипендијској закладi *Данила и Јулке Бањанина за више богословско образовање* са стипендијом од год. 1000 круна.

Питомци ове стип. закладе морају бити младићи источне православне вере и српске народности, који су телесно потпуно здрави, доброг владања и даровити; који су свршили нижу гимназију и који ће бити дужни учити вишу гимназију, у којој су обилатни предмети немачки и мађарски језик, по свршеној пак гимназији имају учити богословске и правне науке у оном заводу, који свагдашњи православни архиепископ карловачки, митрополит и патријарх српски буде одредио, а по свршеној науци имају се ставити свагдашњем патријарху српском на расположење ради службовања и практичног оспособљења за сврху, коју је завештатељ ове стипендијске закладе одредио.

На ову стипендију имаде првенство потомство од рођене браће завештатеља; Стевана, Лазе, Василија и пок. Николе и Станка Бањанина, а када се те лозе умале или их нестане, то долази потомство рођ сестара завештатељевих; а када лоза од браће и сестара завештатеља изумре, долазе на ред потомци од полубраће (стричевића) и полусестара, а кад све лозе ближих и даљих сродника завештатељевих изумру, онда има првенство ваљана и честита младеж од оних становника општине Јошанске, роднога места завештатељева, који носе име Бањанин; а кад и ти изумру, имају првенство добра деца сиротна и младеж од роднога места завештатељева у Јошана у Лици; најпосле ову стипендију могу добити Срби источно-прав. вере окружија личко оточкога.

Међу просиоцима, како сродницима, тако и несродницима, имају првенство они, који су сиромашнији и бољи у науци. —

Просиоци имају своје ваљано, исправама о евентуалном сродству, о народности и вери, успеху у науци, о стању здравља и имовинском стању, инструјисане молбенице најдаље *до 18. (31.) августа 1900.* поднети пресвет. г. Петру пл. Јурковићу, вел. жупану сремском у Вуковару, као прочелнику постављених поузданика завештатељевих при дељењу ове стипендије и у молбеница навести, камо да им се достави одлука саб. одбора после седнице му.

У Карловцима 7. (20.) јула 1900. год.

Председништво

срп. прав. нар. црк. саборског одбора

Ad K. 414/363 ex 1900.

СТЕЧАЈ 69 3—3

Ради сталног попуњења парохијског места V. плаћеног разреда у Срп. Падеју расписује се овим стечај с пријавним роком до 24. јула (6. августа) 1900. укључно путем надлежних претпостављених власти.

Из седнице епархијске конзисторије држане у Темишвару 20. јуна (3. јула) 1900.

Никанор

епископ.

Бр. 800. I. 129. ex 1900. 68 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију IV. разреда у Мраморку.

Рок пријаве прописаним путем до св. Илије 1900. године.

Епархијска конзисторија Вршачка.

Ad С.О. 3955/696 ex 1900. 66 3—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења стипендијских места у закладу Михајла Пајића негдашњега грађанина горњокарловачког овим се расписује стечај и то: 1. на две стипендије по 400 круна годишње за ученике основних школа и ниже гимназије у Карловцима; 2. на две стипендије свака по 600 круна годишње за ученике горње гимназије у Карловцима; и 3. на две стипендије по 800 кр. годишње за слушаоце православне богословије или другог којег факултета.

Компетенти имају исправама доказати, да су Срби источно-православне вере, припадници Аустро-Угарске монархије, да су сиромашни, потпуно здрави и крављим богињама накалемљени, да су доброг владања и да имају бар добар успех у наукама.

Првенство на стипендију имају они Срби источно-православне вере, који исправама докажу, да су сродници фундатору Михајлу Пајићу и то према родословљу парохијског звања у Петрињи од 12. октобра 1892. обнародованьем у „Српском Сиону“ бр. 16. ех 1898. и у „Narodnim Novinama“ бр. 95. ех 1893.

Питомци, који буду изабрани, почеће уживати стипендију са 1. јануаром 1901. године.

Компетенти ваља своје инструисане молбенице да поднесу председништву саборског одбора најдаље до 1. (14.) септембра 1900. године.

Из седнице срп. прав. нар. црквн. саборског одбора држане у Карловцима 12. (25.) јуна 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. црквн. сабор. одбора.

Ш. С. 220./прев. ех 1900. 78 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на једно упражњено питомачко место у стипендијској закладу *Атанасије Бале* са годишњом стипендијом од 200 круна.

Стипендије ове закладе које су подељене у три разреда од 200 круна, 240 круна и 300 круна, могу се поред постепеног промицања из нижег разреда у виши, подарити само таковим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који спадају у сиесег српске митрополије карловачке, а који не уживају пити друге какве потпоре, пити пак стипендије, што су истим оснивачем код протестантских наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну установљене.

Сродници оснивачеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи треба да поднесу своје крштене писмом, школском сведодбом и сведодбом спромаштва снабдевене молбенице најдаље *до 12. (25.) августа 1900.* срп. прав. нар. *Школском Савету* у Карловцима и у истој и то да кажу, камо да се достави одлука школскога савета после седнице му.

У Карловцима 1. (14.) јула 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. школскога савета.

К. 494 ех 1900. 71 2—3

СТЕЧАЈ

На једно упражњено место у стипендијској закладу пок. Петра Божића са стипендијом од 300 круна расписује се овим стечај.

Молбенице поткрепљене потребним сведодбама о свршеним наукама, имовинском и здравственом стању као и крштеним листом молитеља ваља поднети епархијској конзисторији Темишварској до 19. августа (1. сепг.) 1900.

Компетовати може на стипендију из горње закладе Срби источно православне вере, припадници православне српске епархије Темишварске, који се уче у српској великој гимназији карловачкој, на којој академији или на којем универзитету. Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно православне вере.

У Темишвару 25. јуна (8. јула) 1900. год.

Никанор
епископ.

Бр. 192/900. 75 2—3

СТЕЧАЈ

Овим се у смислу наредбе Вел. Патроната срп. вел. гимназије новосадске расписује стечај на два упражњена професорска места и то: једно за *српски, немачки* и *мађарски језик*, а друго за *историју* и *латински језик*.

Основна плата редовног професора је 2400 круна, 200 круна петогодишњи доплатак и 560 круна станарине, а после 30 година професорске службе мировина у износу постигнуте професорске плате. Плата суплент-професора је 1600 круна.

Молитељи нека поднесу своје молбенице са потребним документима потписаној управи до 10. августа 1900. по нов. кал.

У Новом Саду 10. јуния 1900.

Управа срп. вел. гимназије.

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 28. бр. „Српског Сиона“

Ад ЕПО. бр. 514. ех 1900. — прес. 70 2—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај за учитеље на срп. нар. вероисповедним школама у *Хрњакову, Станчеву, Краљевцу, Петровом Селу, у Црној Бари, Кнезу, Моноштору, Биру, Толвадњи, Парцу, Гаду, Фењу, Шурјаку, Канаку, Соки* и *Камер. св. Ђурђу*, са минималном платом од 600 круна, за пофторну школу 80 круна (или земље, најмање у тој вредности), прописаним станом, баштом, уобичајеним огревом, паушалом од 16 круна, и у случају сталног наметања петогодишњим додатком од 100 круна. У помањкању оспособљених учитеља наметиће се привремено и учитељице, које ће од тих берива највише 6 круна месечно евентуално уступити општини; — затим у *Малом Бечкереку* (станица код Темишвара) са подигнутом платом од 730 круна (од тога 330 у име 36 кибли жита), 80 круна за држање пофторне школе, 60 кр. у име огрева 3½ ланца оране земље у чистој вредности од 90 круна год., прописним станом и баштом; у *Надлаку* (Чанадска жупанија) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 100 кр. за паушал 40 кр., у име огрева 4 хвата тврдих дрва, од којих се и школа има грејати, прописаним станом и баштом ван села, на коју општина терете плаћа; у *Сарловци* (код В. Сентмиклуша) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 80 кр., у име огрева 2 хв. дрва са прописним станом и лепом баштом; у *Бочару* (код Карлова, жељез.) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 80 кр., са прописним станом и баштом и огревом (слама), и са две баште, једна 800□ хв. у селу и једна 800□ хв. ван села; у *Срп. Пардању* са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 2½ ланца оране земље, на коју учитељ порезу плаћа, прописним станом и баштом са три хвата тврдих дрва у име огрева и 20 кр. у име паушала; у *Срп. Неузини* (код Тор. Сечања) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 4 ланца оране земље, на коју учитељ све терете сноси, 4 хв. тврдих дрва и прописним станом и баштом; — и на новоустановљено *учитељско* место у *Срп. Елемиру* са платом од 600 круна, 4 хв. сламе, станом и баштом, односно за сад одговарајућом одштетом. — Уз то свуд са петогодишњим додатком од 100 круна.

Само ће се она оспособљена лица припустити избору, која су и из мађ. језика испит положила. Ко жели, да му се досадашње године у квинквенал урачунају, мора то парично навести, и непрекидност службе као стално намештен документима исказати.

Рок стечају Преображење Госп. 6. (19.) јула о. г. — Молбе се имају слати епарх. школском одбору у Темишвару.

Уједно се овим анулира стечај за срп. нар. вероисп. школу у Парцу, расписан у 26. бр. Срп. Сиона од ове године, исто и онај за Срп. св. Петар у оним деловима, што се односе на перовођство и на одређивање награде за исто, на одређивање награде за укопе и на лично пријављивање.

У Темишвару дне 26. јуна (9. јула) 1900 г.

Никанор
епископ.

СТЕЧАЈ 72 2—2

Срп. правосл. црквена општина у Дарувару (Славонија) расписује овим стечај за учитеља на својој аутономној вјероисповједној основној школи, која ће се из нова отворити 1. септембра (п. в.) о. год.

Учитељу ће бити дужност: да обучава у сва 4 разреда све законом прописане предмете, да држи општевљу обуку, и да у цркви поје и дјецу појању обучава, напокон да обавља дужност црквеног перовође.

Берива ће имати: хиљаду и двије сто круна годишње плаће, коју ће примати у мјесечним оброцима унапред; стан у школ. згради — састојећи од 3 собе, кухиње, коморе и подрума — са омањом баштом, затим 6 хвати огријевних дрва, 20 кр. пис. паушала, 48 кр. за бригу о подворби школе, — те изузредне заслуге од погреба 2 кр. а од парастоса 1 кр. од странака, које га позову. Осим тога је у изгледу, да ће се основати фонд за петтод. додатке и мировину.

Компетенти за то мјесто нека поднесу прописно обложене молбе — особито свједочбама, да је вртан појац и да разумије нотално пјеније — до св. Илије о. г. предсједништву ове црквене општине. — Предност ће имати онај, који се лично престава и једну службу у цркви отпоји.

Предсједништво срп. правосл. црквене општине.
У Дарувару, 1. јула 1900.

Потпредсједник
Стева Сунајковић.

Ш. С. 221 /през. ex 1900. 79 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног питомачког места у стипендијској закладе пок. *Василија Теофановића* основаној пок. Александром Теофановићем из Будимпеште за ученике и ученице који су већ или који ће истом бити ученици (ученице) срп. правосл. учитељске (учитељичке) школе сомборске.

Стипендија износи 50 круна месечно или 500 круна на школску годину.

Стеченици (стеченице) без обзира на место рођења морају исправно доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су сиромашнога стања, да су здрави и крвљим богињама накалемљени.

Првенство имају они сродници тестаторови, који исправно докажу, да су у првој линији питомци деде тестаторова Данила Теофановића из Крњаје, било у мушкој било у женској му лози. Ако се два сродника пријаве првенство има ближи. Ако се пак више сродника пријаве који су у истом степену род с тестаторовом децом, то ће се приход од главнице на пете поделити, без обзира хоће ли тиме појединa стипендија изнети 500 круна годишње. Само ако рођаци не би цео приход искористили, или их у опће не би било, имаће права на стипендију и други кандидати.

Молбенице ваља упутити и поднети срп. прав. народном Школском Савету најдаље *до 12. (25.) августа 1900.* а привити треба уз исту осим горњих исправа о народности и вери, имовном и здравственом стању, евентуално сродству још и школске сведоџбе од последње школске године с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука Школскога Савета после седнице му.

У Карловцима 1. (14.) јула 1900.

Председништво
срп. прав. нар. школскога савета.

СТЕЧАЈ. 86 1—3

Расписује се стечај на једно стипендијско место из закладе пок. Јефте Михајловића Јанковог. Стипендија састоји се из годишње 600 круна, коју своту питомац у месечним оброцима у напред прима.

Просиоци стипендије имају своје молбенице подкрепити:

1.) Сведоџбом, да су православне вере, од српских православних родитеља у Сомбору рођени или да су им родитељи најмање 10 година у Сомбору живили.

2.) Сведоџбом о примерном владању.

3.) Сведоџбом о положеном испиту зрелости.

4.) Сведоџбом, да су телесно потпуно здрави.

5.) Сведоџбом о сиромашном стању.

Рок стечају траје до 15. августа т. г. по новом календару.

Молбенице се имају до одређеног рока подписаном поднети.

У *Сомбору*, 2. (15.) јула 1900.

Љубомир Купусаревић
окр. протопрезвитер Сомборски и председник управ. одбора закладе Јефте Михајловића Јанковог.

СТЕЧАЈ. 81 1—3

Оставком забавиље ђуце Марије Милешевићеве, упражњено је место забавиље при срп. верозаконском забавишту у Перлезу, на које се стечај расписује, са роком од 15. августа по ст. кал. о. г.

Плата је 1000 кр. — из које је дужна издржати забавиља себи и помагачицу способну држати, — 3° дрва за огрев, слободан стан и башта. Школ. уредба од 1872. год. важи и за забавиљу. Компетенткиње могу бити Српкиње правосл. вере, и то: оспособљене учитељице на срп. учит. школи, или оспособљене забавиље. Оспособљена учитељица дужна је, у року од године дана, положити испит забавиљски.

Из седнице школ. одбора, држане у Перлезу 29. јуна 1900.

Лазар Нешковић, парох и управитељ. Марко Радосављевић, председ. шк. одбора

СТЕЧАЈ 73 2—3

Расписује се стечај за учитеља на I. и II. разреду мушке верозаконске школе у Бегечу. Учитељске дужности у школи и у цркви прописане су Школ. Уредбом а плаћа је ово: 800 круна у готовом новцу; 4 јутра ритске земље на т. зв. Греди; (на земљу учитељ плаћа порез) 10 круна на писаћи прибор; 2 хвата тврдих дрва и огрева колико је потребно; стан са потребним стајама и вртом.

Ваљано инструиране молбе ваља послати на подписаног председника до Преображења.

Из седнице школ. одбора држане у Бегечу 18. јуна 1900.

Поповођа на војничкој вежби. У одсуству школ. председника Милош Шовљански управитељ.

СТЕЧАЈ. 48 6—6

На основу одобрења Сл. епарх. шк. Одбора Бачког од 29. марта (11. априла) 1900. бр. Е. Ш. О. 128/зап. ех 1900. расписује се стечај на упражњено учитељско место на срп. вероисповедној осн. школи у Дероња. Плата је 600 круна, 80 круна за попторну школу на годину, 6 катастралних јутара земље, на коју је учитељ дужан државну порезу и еквивалент плаћати, даље слободан врло лепстан с баштом и 2 хвата дрва.

Дужности учитеља прописане су шк. Уредбом од 1872. год. — Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви за левом певницом појати и децу црквеног појању обучавати.

Рок стечају траје до св. Илије о. г. када ће се и избор обавити. Молбенице се имају на потписани одбор упутити. —

Из седнице шк. одбора држане 28. маја 1900. у Дероња.

Школски одбор.

ОГЛАС ДРАЖБЕ 77 2—3

На темељу одобрења славног архидијецезалног административног одбора, овим се расписује дражба на мањак за оправку торња и крова црквеног у Манастиру Бешенову, по нацрту и прорачуну за своту од 5396 К. 38 фил.

Дражба ће се одржати устмена у манастирској канцеларији дана 18. (31.) јула о. г. у 3 сата после подне, — а примају се и оферти. Пишманлук је 10% у готовом новцу.

Дражби се припуштају само стручњаци. Ближи услови могу се дознати сваки дан у манастирској канцеларији.

Управа Ман. Бешенова.

СТЕЧАЈ. 80 1—3

На основу решења Сл. Епарх Шк. Одбора бачког од 10. (23.) јуна 1900. год. бр. 947/173 ех 1900. овим се расписује стечај ради попуњења сталног учитеља на срп. вероисповедној школи у Кисачу.

Дужности учитељске: 4 мешовита разреда обучавати у прописим шк. предметима, децу црквено појању учити и десну певницу приликом сваког богослужења редовно држати, попторну школу сваке недеље и четвртка држати и у седницама перо водити.

За ово ужива следећу плату: стан са 1 собом и кујном, бир који се скупља по брачним паровима, 1 јутро јарома на које он порцију плаћа и 150 фор. приномоћи.

Првенство имају они који се лично пријаве општини.

На ово место могу и учитељице компетовати.

Молбенице се имају слати на Шк. Одбор у Кисачу.

Рок пријаве је до Велике Госпојине, кад ће се и избор обавити.

Из седнице Шк. Одбора у Кисачу 2. (15.) јула 1900. год. Школски Одбор.

Исправак.

У данашњем броју на стр. 457 под рубриком Читуља, одмах у првом реду треба да стоји место „*котара*“ — Котора. Под Разне беленке 4 ред одоздо место *општинија* треба *општија*.

ДРУГИ ОГЛАСИ

84 1—5

ЈОВАН БОРТ

свештеничког, грађанског и војничког одела

КРОЈАЧ

У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Част ми је до поводног знања ставити сл. црквеним општинама и преч. господи свештеницима, да сам набавио сваковрсне штофове за зимске деаке, најфинији застиг, камгарн, дублина, алапина, листера, первијена, све најфиније и по најумереније цени.

Дајем материју и израђујем посао и на отплату. До 100 фор. плаћа се 5 фор. а од 100 фор. плаћа се 10 фор. месечно. Коме је по вољи нека изволи доћи, на да се осведочи да је код мене све јефтино него игде. За израду тачну, брзу и најбољу стојим добар. —

Примам и тако исто израђујем и послове за црквене потребе, одежде, стихаре, ђачке и ђаконске, налоње, литије и барјаке. Стекао сам искуства да сам у стању сваку, како најмању, тако и најопсежнију поруџбину примити, и на захтевање најтачније, најбоље и по врло умерену цену извршити.

Исто тако примам и оправке црквеног одјејанија, утвари и свештеничког одела.

Исто тако јављам п. п. публици, да примам и грађанско цивилно одело и израђујем га по наруџбинама, најтачније и најсолидније, а по врло умереној цени.

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** предмете и цене им ј као:

ОДЕЖДЕ свеће од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдброка од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прве од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. с ев чистим златом извезено на најелегантнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЂАЧКИХ ЧИРАКА** од фор. 3, 4, 5—6 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све чистом бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницама **шешира, камилавки, ђелепуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерија шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и поруџбине.** 90 1—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене познавена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у којоју слободно стоје ће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на више има увек готових на стоваришту.

82 **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: **Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.** — 339.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 29.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 16. јула 1900.

О узроцима ширењу назаренства и о средствима против истога.

писао Симеон Аранички свештеник.

(Наставак)

А да и у будуће не би одушевљењу и преданости свештенства светом позиву своме сасецала крила непрестано свакидања брига о пристојном обезбеђењу своје породице, крајње је већ време, да се од стране свештенства, да сами свештеници, као најближи другови по светом позиву своме, као најближа у Христу браћа — та докле ће већ то, на жалост, бити само шупља фраза — најозбиљније у своје време пораде на сабору преко својих 25 другова — народних посланика, да се већ једном краја учини оном заиста *монструозном несразмеру у наплати свештеничке сталежа као и потражи најзгоднији пут и начин за осигурање у уредном примању плате свештеничке.*

Најједначење плате даје се образложити не само једнакошћу квалификације — та бацимо само поглед на дотацију комуналног учитељства, а не и на остале сретније у дотацији сталеже него и обављањем, да речемо строго, црквених дужности, којих је и у најмањој парохији исто толико као и у највећој и најодличнијој а с обзиром, на чисто парохијске дужности могла би се удесити *диференција не већа од 100 — 300* Ф. према величини парохије, што би са свим праведно и оправдано било. Тиме би се уједно стало на пут и *недостојном начину побирања штоле* о погребу, свечарској водици, задушницама итд., те када би се за то, где год је могуће, укинуло *пошење тасова те и тасови свештенички* при исповести, мироносању и т. д., када би се набацила она готово *срамна трговина и лицитација столова* — да се помицањем у напред кадаје без наплате последњи сто свагда и то најстаријем по годинама, имајући у виду религиозно-морално владање дотичног, — те најпосле када би се у свему *црквено општински приноси и парохијал чим више смањили а где је могуће и без расхода подмиривали* — а тако сретних црквених општина има већ доста, а било би их и више, да су сви познани у своје време озбиљно настојавали те бар у будуће да настоје свом вољом око тога како би политичне општине, где су још за нас повољне прилике, уступиле један

део земљишта препуснем истог на црквену општину у сврху подмиривања црквено општинских и парохијских потреба.*

Така би појава пред осталог заиста могла подићи углед вере и цркве наше не само у очима нашег народа него и самих назарена.

Сабор наш, који би у предначеденом правцу радио и уредио, учинио би сјајно дело тако замашног значаја, које било би од благотворног утецаја по цео наш црквено-народни и просветни живот.

Последица свега тога била би, да би у богословију улазило *све више* способнијих и одличнијих младића тако, да би што скорије до својих *сталних парока* дошле и оне наше општине, које су биле наложене вечитом администрирању, на још неквалификованих лица, која ни по спреми ни по животу своме нису доросла узвишеном позиву свештеника — душепопечитеља.

Уз то би било *све мање* и оне *срамне кортешације* при попуњавању бољих парохија, те и мање прилике за деморалисање будуће пастве, а да би и то могло бити само од доброг утецаја на наш религиозно-нарадствени живот не треба ни речи трошити.

Поред овако уређене свештеничке дотације, те скоро основаног свештенично-удовичког мировинског фонда, на дотледу стварања конвикта за свештеничку децу, те још уз оснивање пензионалног фонда за изнемогло свештенство, одакле би исто мало пристојнију од досадање пензију уживало, могло би се с правом тражити и очекивати, да се свештенство свом душом преда узвишеној служби својој, *јер обезбеђени свештенство у материјалном погледу знаће морално га обвезати на што ревносније и савесније дедање у винограду Господњем.* Без свега тога, по самој природи ствари, ми ћемо у религиозно-моралном животу непрестано само вегетирати па и опадати, а секти назаренској све већи и већи контингенат давати.

Последица пак ревноснијег и успешнијег рада од стране свештенства у школи, у цркви и у парохији била би сасецање жилч у корену заблуде назаренске, од чега би се временом и стабло сасушило, јер би све мање згодна терена било у нашем народу за ширење назаренства. У народу би се нашем за кратко време вера и побожност оснажиле, морал би се тиме подизао, те би тако све више нестајало и наведених *религиозно-моралних нобуда, побуде частољубља и користољубља*, на којих је важином народ наш до сад своју живу веру прадедовску напуштао и у скупштину назаренску одазно.

Такав узвишен рад и настојавање свештенства око религиозно-моралног напретка, као да би за сад, — кад на жалост то не могу наши црквени одбори и скупштине, најбоље помагале и снажиле од новијег доба основане *српске земљерадничке задруге*, које су се на основу досадањег искуства показале као врло згодно средство у борби и против ширења назаренства.

Оне би управо у живот и дело приводиле оно, за чим би свештеник својом речју код младежи у школи а код пастве у цркви настојавао, те би већ својом појавом и примерним животом ускориле, да труд свештеников чим пре уроди жељеним и благотворним плодом у пастви и народу нашем.

Оснивањем ових земљерадничких задруга пружила би се нашем свету у сваком месту *најбоља прилика и најјаснији доказ* против оне бесомучне и непрестане тврдње назаренске — из које је проистекло о свему том уверење и у нашем народу — да, *док год је појединац у нашој црквеној заједници, не може се опростити греха и моћи живети живети другим бољим животом.*

Појава земљерадничке задруге својим животом, а у скислу својих правила, све би то побила доказала и показала баш *могућност, да се и у крилу наше вере може ударити правим путем, наћи на стазу праву а да се не мора тога ради досадање мајке своје свете цркве православне одрицати и у коло назаренско хватати.* А то као да је за нас готово најзначајније. — Јер и до сада је било случајева поправљања, лепа примера у мудром и умереном животу али *само од стране појединаца* те који за то нису могли ни упадати тако у очи, као што би то чинила својим животом она племенита и горисна заједница. — Од какве би то користи било по наш народни живот а од штете по секту назаренску излишно је доказивати. Зар се не би број преласа из побуде те врсте у многоме смањио, а зар се

* Ово је парочито од превелике важности за наше црквене општине у ужој Угарској услед увођења црквено-општинских реформа.

не би и многа заблудела овца старом стаду своме повратила?!

Само тако и туманчимо појаву, да су назарени *прошвени оснивању земљерадничких задруга* те бургијају и нагонарају наш свет, да се не упушта у таке послове, а нарочито тим више, ако су сазнали, *да је свештеник у том главног учешћа узео*, наговарајући, да већ ако то хоће могу и *без* свештеника свога. И то свакако да није без икаква плана. Знају они сами, да би се баш оснивањем земљерадничке задруге у многом обесснажила и у присенак бацила *поменута социјална страна назаренског учења;* знају они уз горњи разлог, да би баш помоћу исте установе свештеник дошао најлакше опет до *оног поверења*, које је некад у народу свом уживао, а против кога су тако ревно назаренски мисионари радили исти обарајући; знају они, да би иста задруга за кратко време постала конница, у којој би се сви честитији чланови и најмање наше парохије око свога свештеника као матице своје скупљали.

Јест, не да се ни замислити, да се све то сакрило лукавом оку назаренском.

На против како ће назаренима добро доћи, ако се свештеник буде извлачио те не буде ни у чем на руку ишао народу свом при оснивању земљерадничке задруге. У већини наших мањих места можда ће бити ради тога и осујећено оснивање те установе, у некима можда ће се остварити али само вегетирати, да се можда чим пре разиђе у недостатку и оскудици способнијег и интелигентнијег члана као руководитеља; у некима пак где је више способнијих лица може и без свештеника постојати из и напредовати, но шта ће само бити, на основу свега предњаведенога са још мало угледа и поверења, што га је свештеник као парох у парохији својој имао?!

Зар баш и ту прилику неће умети употребити у корист своју назарени?!

Јер шта ће мислити народ о свештенику своме — схвативши добре стране земљерадничке задруге те гледајући у ком месту леп напредак њезиних чланова, — са чијег немара и равнодушности нису у стању да ту установу оствари или ако је и основаше, кад се мораде — у недостатку и оскудици његова учешћа, његова савета и руководства, већ немајући кога другог — разиђи и пропасти?! Хоће ли то повећати љубав и поштовање народа према своме пастиру?!

А мисионар назаренски, зар се може и претпоставити, да ће пропустити тако згодну прилику, да настави стари посао свој, само сад још са више успеха, на обарању угледа свештеника — пастира у очима паства његове, у чијем срцу — упозоравајући на међусобну и братску помоћ у назарена — нема ни мало љубави за народ свој, него само за свој лични интерес!?

Неће ли зар народу нашем можда рећи назаренски мисионар, „шта ће му и црква така, у којој ни *свештеник* нема љубави у срцу са народ свој“?!

Или зар да није места свештенику у кругу својих честитих парохијана, који у смислу задружних правила треба и жеље, да буду пример осталим својим сугрђанима?!

Живо учешће и интензиван рад при оснивању и даљем животу земљерадничке задруге од стране свештеника неопходно је потребно како по сам напредак те красне установе, која хоће да наш народ као економско морална заједница не само материјално него и морално препороди и оснажи, тако и по сам сталеж свештенички, у колико је у тој најзгоднији средство, којим ће свештеник најлакше доћи до народног поверења и угледа његовој светој и узвишеној служби тако потребног, те за то тим успешније у истој свето дело своје вршити.

Равнодушност и неучешће свештеника у овој ствари онемогућиће и сам постанак односно спречити и даљи развитак ове племените установе са свима благотворним последицама њезиним. Света је истина, да земљерадничка задруга само уз живо учешће свештеника бар у већини наших нарочито мањих места може свестрано и потпуно одговарати истакнутом циљу и задатку своме. Без тога би задруга могла временом и поред својих правила ипак постати само *економска заједница на чисто материјалној подлози без икаква идеалнија и виша погледа те би све више можда негована ону другу главну — моралну страну земљерадничке задруге*, а у којој би иначе свештеник могао тако лепо развијати рад свој у правцу религиозно-моралном, снажећи не само националну већ и религиозно-моралну свест својих задругара, која би требала да се огледа,

у што чешћем похађању храма Божјег, што редовнијем приступању светој тајни причешћа, с друге стране у познавању узвишених примера из прошлости народне, у неговању наших црквено-народних лепих обичаја, у смислу прописа црквених, поред иначе већ моралног владања у свима приликa породичног и јавног живота.

Такав рад и резултат очекујемо и желимо ми од стране земљерадничке задруге, а то може бити само тако, ако јој *се на чело стави и буде јој душа свештеник.* Без тога задруга не би ни из близу била оно, што ми од ње очекујемо Таким радом задруга би светлила као звезда водиља осталим члановима нашег народа; број задругара т. ј. честитијих људи све би више растао у свакој општини тако, да би временом сви одрасли парохијани могли постати чланови задруге, из чијег би броја онда даље дошли и до наших црквених скупштина и одбора, које би достојније и суд и камо друкчији вид од досадањих добили, снажећи својим лепим примером религиозно морални живот свега народа, који би услед тога све мањи контингенат секти назаренској давао.

(Свршиће се)

Проповед пред жетву.

Православни Хришћани! Ево жетва је близу! Време је дошло већ, да се латите косе и српа, да саберете опо благо, које је тако богато расуто руком свеблагога Творца по луговима и њивама нашим! Значи, настаје за нас време најскупоценије и уједно и најтеже.

Ја велим, — настаје време за све најскупоценије, и то је сасвим праведно. Обратите пажњу на то, колико ће се у та два-три месеца сабрати разне хране и пиће? Представите, колико ће се народа нахранити храном том, и колико ће се стоке и птица задовољити пићем том? Заиста, милиони, шта више сто и хиљаду милиона људи и животиња одржаваће живот свој тиме, чиме нас је Господ благословио сада, и храниће се не месец, не два месеца, него целу годину и шта више још дуже. А колико ће се пуцда и невоља домаћих, друштвених и државних покрити од сувишка богатих њива тих, које су, по вољи Оца нашега небеснога, одевене златним класјем и дивним мирисавим травама, то је тешко и казати. Представљајући све то себи, требало би да се утврдимо у тој мисли, да је у земљи, у разумном раду, и у Божјем благослову — извор богатства целе државе.

Народе Божји! Сећај се на неограничену љубав Господа према теби и хвали Га и слави свом душом својом за све милости и доброчинства, која ти је послао. Причај са побожношћу, што ти је Господ приуготовио на луговима и њивама твојим, и у своје време буди милостив према брату своме, који осећа и трпи невољу и нужду, и не одреци му помоћ твоју, а тако исто не жали од тешкога труда свога и муке своје приложити и ради улепшања храма Божјега. Нека приложи ко шта може и колико може. То ће бити најсећа и најбоља хвала и слава Богу од тебе.

Цени садашње златно време и не траћи га узалуд. Уз то знај и запамти, да још није у твојој власти оно, што се чини, да је у твојим рукама. Отац наш небески, колико је милостив, толико је и праведан, па по овом може се догодити, да Он по гресима нашим пошаље тучу, или другу коју казну, и биће збрисано и стрвено све, што нас сада тако весели и радује. Може бити и то, да је многима од нас већ крај живота и не ћемо се удостојити да окусимо од новога хлеба, и не ћемо користити се оним благом од земље, које тако дуго очекивасмо и на које тако много надања полагасмо. Отуда сама собом истиче стална дужност и обавезност свију и свакога: да се трудимо, да будемо достојни милости Божје; а милост Божја придобија се правом вером у Бога, покорношћу светој вољи Његовој, љубављу и и са страдањем према ближњима и испуњавањем заповести св. Цркве, која је најбољи тумач божанских закона.

Раније казасмо, да је ово скупоцено време сада уједно с тим и најтеже. И зар није истина, да је за време жетве много теже, но у друго које време, како за људе, тако и за стоку? Зар није то истина, да жетеоца стаје много муке и зноја за време жетве? А како му је подносити прекомер-

ну врућину, несносну жеђ и напорно напрезање свих делова тела свога! Земљедељу свакако боље је познато, но икоме другом, да од прекомерног труда и напорних, тешких пољских радова многи губе и изгубе здравље своје, задобију болести, па и саму смрт. Ево за што је ово сада време немогуће не назвати тешким! А међу тим не радити и не трудити се не иде, не може се. Ко пропусти ово сад скупоцено време, тај ће целе године имати недостатка у свему и свачему: и жита у њега биће мало, и пиће за стоку преко зиме не ће спремити, а кривицу своју управо ничим не ће моћи одбити од себе и ни чим се не ће моћи оправдати.

Па како да се избавимо од тога тешкога положаја, и где да нађемо помоћи и укрепљења силама својима? У једном Богу, браћо, сва је сила наша, у Њему једноме сва је нада наша! Силом свемогућства Свога Он немоћне крепи и болнима даје здравља, а по овом, кад нас Господ не остави без милости Своје, тада нам ништа не ће учинити квара, и ма како били велики труди наши, не ће нам моћи одузети здравља. У осталом, уздајући се у Бога, не треба да будемо и сами немарљиви. Као биће, одарена великим умом, свакад и у свему треба да смо мудри, тим више у чувању свога здравља, које је најдрагоценији дар Божји. Нема сумње, да пажљивост у употребљивању јела и пића и умење расположити радове своје тако, да важније иде напред, много помаже, да сачувате силе своје и здравље своје.

Дакле, кад изађете у поље, браћо Хришћани, латите се рада са срдачном славом и хвалом Богу за све, што год нам Он даје, и уједно са топлом молитвом к њему о томе, да вам Он помогне у трудима вашим и да укрепи силе ваше усред тешких радова, а уједно да вас благослови, да се користите оним даровима природе, који су нам пред очима. Нека никога од нас не плаше тешки радови: знајте добро, да смо се сви ради рада и труда родили. Сви смо ми, по суду самога Господа, дужни набављати себи храну у зноју лица свога (Бит. III. 19). Нека сваки од вас добро запамти заповест светога апостола Павла: ко не ће да ради, да и не једе (2. Солуњ. III, 10). Амин.

У Иригу 23. Јуна 1898.

прерадио и говорио:

Григорије А. Николић
парох.

Доказ Божјег бића постанком живота.

Од М. Мишела.

С француског превео **Јово Узелац** парох.

Господо! Св. апостол Павао проповиједајући азијским народима истинитог Бога, говорио им је, да се невидими Бог манифестује у својим дјелима. Никад није био он у свијету без вјеродостојних свједока своје егзистенције и савршенства. „**Не нескидктелствовано себе оставил**“. Доброчинства, која је Он пуним рукама сипао, јесу ти свједоци: „**благотворя с неба**. Дјан. XIX. 16.

Ми смо вам са овога мјеста већ изнијели два доказа Божјег Бића. Универзално кретање доказује импулс Свемоћног Покретача, а поредак свијета манифестује највишу Премудрост најсавршенијег законодавца, који је све створио, и говорећи језиком модерне знаности, све подвргао законима броја, обима и тежине: „**Но всѣ мѣрою и числомъ и вѣсомъ расположилъ еси.**“ (Премудр. XI, 21).

Ми нијесмо напоминјали дјеломични непоредак, кога су људи напрезали овдје онђе у васијони, а ни атеистичке приговоре због тога. Тај непоредак није реалан, већ непојмљив, те изнове ограниченом схватању и незнању људском.

Са подножја неке горе, чији вам врхунац још сакрива звијезду дана, ви видите огромну равницу свијетлом сунчаним обасјану, на којој се овдје онђе указују таине његе. Па зар ћете ви по тим његама и сјенкама негирати егзистенцију сунца. Не; ви ћете само закључити, да по некоји облачак прелијета по своду небеском.

Оставимо дакле, за часак бар, те сјенке и облачке, који се ни примјетили не би, кад не би прелијетали над обасјаним тлом свеопћег поретка; те ослањајући се на доказе поретка тога, устврдимо слободно егзистенцију и вјечно дјеловање божанског уређивача.

I.

Рећићемо пак нешколико ријечи о доктрини еволуције, с којом хоће атеисте да замијене Бога. Питамо ли савремене атеисте, да нам растумаче постанак свјетских закона, његова уређења, узајамног односаја, цјелисходности који сачињавају хармонијско јединство, они се позивају на еволуцију. Сваки ће вам казати, да вјерује у свеопћу еволуцију. Њеки непрестани апсолутни закони управљају свима бићима; они постају један од другог по непримјетном али бесприкидном прогресу. Свијет се мало по мало еволуцијом развио из гасовитог у текуће стање, из стања минералног до животног, који се опет мало по мало инстинктом и осјећајима уздиже до разума. Ето таково је резоновање атеиста.

Господо! Вама је познат тај говор, јер сте га често пута читали у књигама, брошурама и новинама позитивистичке школе. Они вам кажу, да еволуција одговара на све, рјешава све; и кад то говоре мисле озбиљно, да су вас побили, опровргли и смели; те вичу, да нема више мјеста вјери у нашој епоси, јер се може вјеровати само у оно што се разумије!

То је највећа лаж. Не; вјера није нишчезала; само је код многих, вјера људска замијенила вјеру божанску.

Ако се желите дивити поучном призору, отиђите к слободним мислиоцима.

Тамо ћете видјети првог шарлатана, који се својим умишљеним ауторитетом проглашује понтифексом и пророком лажне знаности. Је ли се отро о физику, хемију, ботанику или филологију, он већ рачуна на слијепу покорност слушатеља, и почиње своју омилију са потпуним неуважењем у себе и апсолутним презирањем других. И на жалост многи, тек да су чули говорити о трансформизму, еволуцији о монерима, о борби за опстанак, о природном избирању, већ се клањају и обожавају еволуцију, која им тобоже може растумачити све, која је уредила све на небу и на земљи. „O incredulorum credila gens. (O највјернији невјерници! превео је Pascal). Одмах ћемо вам навести много лијепих примјера.

Ми профани, који не вјерујемо тако лако, као рационалисте, упитаћемо их, шта је то еволуција? Је ли то њеко биће, њеки закон ил њеки факт? Ако је биће, то је: Велики створитељ свијета; то је Бог. Ако је закон, он претпоставља Свеопћег законодавца, и тако се опет морамо утећи Богу. Ако је то само учин, т. ј. синоноса поступног, уређеног и непрестаног кретања свијета; а тиме се опет не разјашњује ништа, јер то је баш оно што хоћемо да разјаснимо.

Еволуција значи развитак т. ј. развитак од несавршенијег к савршенијем, од бића у потенцији до бића у дјелу; или од савршенства могућег до савршенства реалног и постигнутог. То кретање неопходно претпоставља импулс неког првог узрока, а јер је одређено и хармонично, мора се збивати под управом неке највише Премудрости.

Доказујући те двије тачке у претходним расправама, доказали смо, да еволуција не може замијенити Бога, нити се Бог може растумачити.

II.

Интервенција Божја није само неопходна за полазну тачку, т. ј. да даде први импулс и да управља њиме, већ и зато, да допусти свијету, да у развитку своме ступа без прекида својим путем. Заиста се од дистанције до дистанције сусреће непроходне провалије. (Н. пр. Од стања минералног, до стања вегеталног, од вегеталног до анималног et c. Пр. Прев.). И заиста стварање је морало неким посебним дјеловањем Божјим примити њеки нови елеменат.

Први тај елеменат, ког материја у кретању своме није могла имати у себи и ког је само од Бога примити могла, то је живот. А то је трећи доказ Божјег бића. Знаности, и то највишој знаности имамо да захвалимо на томе доказу.

Вијековима доказивала се егзистенција Божја кретањем и поретком свијета; али пред нешколико година дата нам је прилика, да можемо биће Божје доказивати егзистенцијом живота.

Зна се без сумње, да створења, која постоје и која се крећу Божјом интервенцијом и живе само по њему. А да ли је он бис ауктор живота њеким посебним стварањем материје? Није ли та материја једном створена могла се игром својих битних сила организовати и уздигнути до живота? То је питање о ком се до недавно још могло сумњати. Још има препирке, ал више нема сумње, да жи-

вот и на најнижем ступњу, мора имати посебну интервенцију Божју; и према томе је постанак живота посебни доказ Божјег бића.

Ову расправицу посветићемо, да оправдамо своју тврдњу.

Ако живот није од увијек егзистовао на земљи, ако није могао унесен бити једноставном еволуцијом сила анорганичке материје, ми смо, ако хоћемо, да му растумачимо егзистенцију, принуђени утећи се Богу, као и за кретање и поредак свијета. Дакле, посве је јасна релативно нова појава живота на земљи, и очигледно је немогуће, да је живот постао спонтано из анорганичке материје.

Не сумњиво је, да живот није увијек егзистирао на земљи. Како би заиста носила земља жива бића у епоси, кад је била само огњена маса, састављена од растављених метала неизмјерне температуре?

Прије него је живот могао настати на глобу нашем, морао је он охладнети, очврснути, пуштајући хиљаду вијековним жарењем један дио своје топлине у простор. Геологија, гдје се год може спустити дубоко у утробу земље, свуда среће силне слојеве примитивних стијена, које називају азоичкима (од α привативь. и ζωή живот), јер не показују никаквих останака живих бића. Било је дакле времена, кад није било живота на земљи.

Не ћемо се дуље задржавати код те неоспорене тврдње, већ ћемо атеистама непосредно казати, да све што почињеће егзистирати има свој узрок; а пошто је и живот почео егзистирати на земљи, упитаћемо их, да нам кажу који је узрок живота на земљи? Знам врло добро, да је један енглески учењак пред неколико година казао, да је живот могао бити донесен са звијезда којим аеролитом, ал мислимо, да се не сиије озбиљно узети та угодна фантазија Williama Thomsona. Иначе, измотавање није никакав одговор. Кад би претпоставка M. Thomsona и била истинита, још би увијек морали питати, како је живот настао на звијезди, која нам га је послала својим метеорским каменьем. Ми не ћемо за M. Thomsonom ићи на мјесец, већ ћемо ту на земљи лакше потражити потребну науку. Ја питам, који је дакле узрок појави живота на расхлађеној и згуснутој земљи.

Да не би ко посумњао, да ми изврћемо мишљење наших противника, ми тражимо, да нам сами кажу своје мишљење и нека га бране пред нама. Нека дакле то мишљење каже M. Bastian професор универзитета у Лондону, један од најупорнијих бранитеља спонтаног постанка живота и најженћих противника M. Pasteura. Ево како енглески учењак налаже, своје мишљење о постанку живота. По његовоме мишљењу, разне супстанције теже, да постану све више и више компликоване. Наша планета као и остале, прешла је из гасовитог стања у стање текуће; најзад се њезина површина згуснула, пошто се је топлота истрошила жарењем по простору; и на почетку земља је била спремна за живот. Нашла је чврсте или напрашене стијене, воду и сунчаним свјетлом осивјетљену и угријану атмосферу. То је био врт, који је очекивао ницање прве биљке. Онда, ма да никог не бијаше, да посије вртао, материја постаје све више и више компликована ствара протоплазму и прво живо биће се појавило.

Слободна игра хемичких сродности и спајања реализовала је тај појав, дјеловањем на супстанције, које су већ получиле њеки ступањ молекуларног комплекситета.

Прва живућа ћелица била је снабдјевена снагом, да се сама храни и да се једном формише, а њезини потомци да су се усавршавали по законима трансформизма, да формишу човјека“. Тако је било у почетку, на тако још бива, како каже M. Bastian.

Више позитивистичких учењака пили су даље и тврдили, да је спонтано постање пиало и могло имати мјеста само у врло далеким временима; и с тога их M. Bastian окривљује контрадикцијом и недошљедношћу и пита их (иначе с правом) зашто материја још и сад у повољним околностима, не би по мало дошла до стања нижег живота, да се мало по мало уздигне до најсавршенијих облика вјековном борбом и преображавањем.

Тумачење речи и назива,

који се у црквеном језику употребљавају.

По **Михајловском** „Словару“ и другим изворима ради

Ст. С. Нешић.

(Свршетак.)

Θ.

Θυμίαμα — θυήκη — *ароматичан, мирисав дим* (пушење). За кађење употре-

бљава се у цркви ладан — λάβανον или λιβάνον. Према разлици свештених аката при којима се кади, кађење има разна значења. Оно уопште означава присуство духа Божјег, који наслађује душе наше; од наше стране пак кађење значи — жељу нашу, да нам се молитва диже пред Бога, као што се у вис диже дим од тамјана. Због тога свештеник при благосиљању кадионице говори: „Кадило тебѣ принесимъ Христе Боже нашъ, ѥи конѣ благоѳѫханїѧ дѣховнаго, ѥже пріемъ ѥи прѣчестный твой жертвенникъ, возниспосли намъ благодать пресвѧтаго твоего Дѣха.“ Осим тога кад означава и саме молитве наше, које уфаљени на Исуса Христа приносимо Богу (апок. 5, 8; — 8, 4; пс. 140. 2).

V.

Ѵссопъ — је нека врста траве, од које су зготовљавали кропило — палик на наше босиљкаче — који се у старозаветној цркви замакало у крв заклане животиње или у воду и њиме се кропили домови и људи, те су се тако очишћавали од нечистоте. (II. Мојс. 12, 22. III. Мојс. 14, 49, 52 и IV. Мојс. 19, 19). У тајанственом смислу старозаветно кропљење у крв замоченим исопом, предсказивање очишћење грехова наших крвљу Исуса Христа (пс. 50. 9., Јевр. 9, 13; — 10, 22), и (I. Петр. 1. 2., Дјеј. 15. 9).

У нашој цркви Хришћани се кропе св. водом, а кропило се прави од *босиљка*. По старом предању босиљак је ушао с тога у употребу у хришћанској цркви, што је он ницао на оном месту, на којем је крст Христов закопан био, и над којим је касније незнабожачко капиште подигнуто било.

Додатак.

Ёпітіміа. — ἐπιτιμία — *залтев*, επίτιμον, τίμημα *казна*. Под епитимином разуме се извесна врста духовне казне, којом духовник казни покајника, због учињених грехова. Врста и мера ових казни опредељује се по правилима номоканона, а још много више по личном увиђењу духовникову и према духовним нуждама и потребама покајниковим. Казне ове не могу се сматрати за освету, очишћење за учињени грех, нити за задовољштину Божјем правосуђу, јер Бог по великом милосрђу своје свакоме ко год се искрено покаје, са свим прашта сваки грех, али под тим условом, да дотични верује у заслуге Исуса Христа Искупитеља; јер ми никада нисмо у стању дати задовољштину за учињене грехе. Циљ духовних казни — епитимије — од благодатног је утицаја по нас саме, јер нам оне умирују немирну и упљашену савест и лече болести душа наших. И ако у тајни покајања добијамо потпун опроштај грехова, ипак тај опроштај не може искоренити и уништити корен злих и грешних навика које су у нама. Ради тога потребан је труд и добра воља. Тај труд нам одређује духовник — и тај труд и јесте епитимија.

Ёпітрахиль — ἐπιτραχήλιον (сложено од επί — на, τράχηλος — врат) *наврашник*. Епитрахиљ је свештеничка одећа, коју ови на врату носе. У самој ствари епитрахиљ је то исто што и ђаконски орар, само што је овде пребачен преко оба рамена, односно преко врата. У духовном смислу епитрахиљ значи, изобиље бладати, коју има свештеник, да може свршавати свете тајне; с тога свештеник, стављајући епитрахиљ на себе говори: „Благословенъ Богъ излиѧлай благодать свою на свѧщенники своѧ, ѩко миро на главѣ, сходѧщее на брадѫ, брадѫ Ааронню, сходѧщее на оумѣты одежди Его.“ Епитрахиљ је најглавније одело свештеничко, јер у случају нужде свештеник може служити богослужење (осим св. литургије) без свију осталих свештених одећа, али без епитрахиља не може вршити никакве службе нити опслужити икакву потребу.

Нарѣкавницы — наруквице су једна малена припадежност свештеничког одела; њих носе свештенослужитељи на обе руке и оне служе на то, да се помоћу њих стегну пошири рукави свештеничког одела, да би тако свештеници могли удобније вршити богослужење. Обе наруквице заједно означавају оне везе, којима је везан био Господ Исус Христос, када су га водили на суд пред Пилата. Осим тога десна наруквица означава силу Божју, коју добија свештеник, да може свршити богослужење, које превазилази силе људске; а лева — тврду одлуку свештенодејствовати под утицајем благодатне силе Божје, која му се у помоћ шиље. Због тога свештенослужитељ при навлачењу десне наруквице, прославља победну силу Божју, речима: „Де-

* Ове су речи услед нехајне испустале испод дотичних писмена.

сница твоѧ, Господи, прослависѧ ѣкъ крѣпости, десна рѫка твоѧ сокрыши враги, и множествомъ славы твоѥѧ стрѣлъ си сѣпостати,“ а навлачећи леву наруквицу, сам себи напомиње потпору зависност своју од Бога, и моли од Њега помоћи, да може испуњавати заповеди његове те говори: Рѫцѣ твои сотвористѣ мѧ и создастѣ мѧ: вразѣми мѧ и и навѣсѧ заповѣдемъ твоимъ“. Наруквице носе лица сва три степена свештенства.

(Крај.)

Срби сликари.

Доселе се код нас размерно доста мало писало о Србима сликарима. Старији књижевници наши и људи од науке слабо су се занимали овом граном српске књижевности. Мислим су можда, е би им књижевнички њихов нимбус био тиме унижен, кад би се — поред другог књижевног посла — бавили и писањем биографија Срба сликара и стручњачким оцењивањем њиховога сликарскога рада. У новије тек доба баците се неки људи и на то поље. Нешто је о овом предмету забележено и у српском преводу Пиковљеве књиге „Срби у Угарској.“ А овако не би смело и не би требало и надаље да остане. Поред нашег немара латиње се наша браћа Хрвати прикупљања нужних дата те на чело Срба сликара — по свом обичају — ударити жиг хрватски, као што учинише недавно у једном свом листу са неким вишим достојанственицима војничким, који порекло своје вуку из чувене и угледне некад српске куће у Осеку — Дукине. Вало би зато, да се сами живи данас сликари наши мало више заинтересују за своје руфетлије па да прикупљају макар прикупљају дата о животу и раду наших сликара. које црна земља покрива. Међутим би се и наше свештенство овога посла могло прихватити. Ту треба само мало добре воље. Јер кад би сваки свештеник наш испитао само, ко је цркву, у којој он данас служи, живописао, и који је евентуално сликар у његовој парохији живео и делао, те оно, што би тим начином дознао, у овом листу саопштио, ето нам лепе грађе за историју наших сликара и нашега сликарства, на чему би им писци наше културне историје зацело врло захвални били. На овај врло лак начин могла би се из сакупљене грађе написати лепа историја наших сликара и сликарскога рада код нас, за којом тако жудно уздишу наши учени људи.

И ја сам писам никад мислио, да се прикупљањем грађе за историју наших сликара бавим, па ето не недавно подстрекну ме на то уважени прота Руварац. За кратко време прибрао сам ја преко 10 имена наших сликара, о којима, колико је мени барем познато, нигде ништа забележено није. Истинабог, успех мога прикупљања није богзна какав; али ја сам уверен, да ће и ово, што сам скупио, добро доћи људима, који се за оваке ствари интересују и о њима бригу воде. Врло су мршаве животописне црте и црте о сликарском раду оних сликара, о којима ја данас мислим писати; али ја мислим овим подстаћи другу браћу, да о њима по могућству више од мене коју реку — односно да моје ове црте попуне и допуне. О мени познатим сликарима писаћу хронолошким редом, како су живели и делали.

I. Иконограф Крабулеђ.

(1607. год.)

Овај иконограф сликао је 1607. г. стари иконостас цркве манастира Ораховице у пакрачкој епархији, као што о том казује запис на дрвеној престолној икони Спасителјевој старога иконостаса, који овако гласи: Сѣй сѣи ѡбразъ оукрасн по ѡбычаю Бѣлошкини мѣж (прочит?) оуман пайсий глаголемиврета и дадѣ (пол) єзнаго ради сѣсѣнїѧ ѥа манастиръ Ѳраховицѣ ѥа храм сѣаго чѵдотворца никола(а) спосєвник мѣ ѥѣ хѵтелошкини мѣжъ дѣка.... (нечитко)... трѣдь и тиранѣ полежи са.... иконографъ кракумеђь савршн се ѥа лете ѧѣѳ мца..д... Запис је тај исписан врло лепим ситним белим словима, само је штета, што је маничав те не знамо ни како је било презиме способнику Пајсијеву Дуки, нит знамо за крсно име сликара Крабулеђа. Нагађати се тек може, да се сликар звао Сава, или Самуило или Саватије. Тешко да је био и српског порекла. Пре ће бити грчког или румунског. Живопис је строго византијски и приказује нам сликара као правог вештака. Колорит је таман.

Икона, с које сам исписао овај запис, налази се сада у новој светостевањској капели манастирској.

II. Остоја Мркојевић.
(1694. год.)

Од овога сликара сачувана је у манастиру Ораховици древна икона светог и праведног Лазара и његових сестара Марте и Марије, велика као обична целивања икона. Св. Лазар је насликан у архијерејском одејанију, (по васкрсењу био је епископ Кипра) са светлошћу око главе, с брадом и брцима; само је чудновато, што има на глави тонзуру, што мирише на то, да је Остоја морао бити ђак које талијанске сликарске школе. Сестре Лазареве насликане су у царском орнату с крунном на глави и с бројаницама у левој руци; у десној држи Марта царски жезао, а Марија дугачак крст. Икона је вештачки израђена. У дну иконе с леве стране има на зеленом пољу црвеном бојом исписани запис: рѣкою недостойною ѻстоꙗ мркоевићь. На другој страни има још овај запис: сїю иконꙋ плати атанасїе ѣрмонꙗ клето ѕ+ѓѣ (7202) ѿ рож. Хѣа ѱѵѣд (1694.). (Наставиће се).

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Високопреосвештени г. епископ Лукијан Богдановић) отпутовао је у Париз на изложбу.

(Епархијски Школски Одбор Будимски) имао 4. (17.) јула о. г., под председништвом Његова Високопреосвештенства г. епископа *Лукијана Богдановића*, своју редовну седницу, у којој су решена многа текућа послова. — Кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе, доставило је најдање земаљског хигијенског удружења о Будимпештанским школама. — Даље је потврдило одлуку Епархијског Школског Одбора на призив Л. К. М. учитеља и становника Ловранских, којом одлуком исти учитељ није потврђен, те је упућена црквена општина да стечај распише. — Народни Школски Савет је дозволио привременом учитељу у Липови, Светозару Печурлији, да може приватно полагати III разред српске учитељске школе у Сомбору. — Даље је прописао Литургику Ђорђа Милића учитеља Новосадске за V и VI разред. — Одбио је уток црквене општине у Бању против одлуке Епархијског Школског Одбора, којом је учитељ Б. Ђ. од општине ослобођен. — Саборски Одбор доставио је један примерак шематизма митрополије Карловачке за 1900 г. — Одговорено је управном одбору жупаније Толнанске у погледу уређења плате и квинквенала у Медини, и одобрена је приномоћ за квинквенал из свете, коју је Саборска Одбор вотирао. — Епархијски Школски Одбор Темишварски јавља, да је Народни Школски Савет дозволио Владимиру Радосављевићу, сада привременом учитељу у Чипу, да може II. разред учитељске школе у Сомбору приватно полагати. — Епархијски Административни Одбор Будимски јавља, да је црк. општини у Б. Калазу, Батосеку и Вемену распуштено и привремене управне одборе поставио, који ће дужности месног школског одбора вршити У Калазу ће се учитељски стан и плата у ред довести. — Кр. школском надзорништву у Печују послати су потребни податци о променама у учитељству. — Исто је тако послат обавештај због привременог учитеља у Липови. — Саслушан је извештај привременог заменика епархијског школског референта Александра Јорговића о прегледању школа у Барањи, те су уочљена потребна расположења, да се опажене мане у згрдама школским, намештају и училима, школској настави и похађању школе отклоне. На основу овог извештаја наређено је признање Епархијског Школског Одбора Будимског, на савесном учитељском раду и исказаном успеху, учитељу у Качфали *Лазару Плавшићу*; учитељу у Машу *Милошу Десанчићу* и учитељици у Моноштору *Смиљи Добродолској*. — За привремено обављање учитељских дужности у Ловри, умољен је тамошњи администратор парохије јереј В. К. — Молба црквене општине у Ловри ради пуномоћи за квинквенал, уступљене се у обзир при одређивању приномоћи. — Црквена општина у Столном Београду упућена је, да учитељско место правилним путем стално попуни. Одобрен је стечај на упражњено учитељско место у Кишфалуби. — Издана је опросница рачуноводитељу јереју Стевану Чампрагу конзисторијалном бележнику за епархијски потпорни фонд. — Узет је на знање избор чланова месног школског одбора у Качфали. — Потврђен је избор школског управитеља у Срп. Титошу. — Враћен је избор учитеља црквеној општини у Будиму, с тим, да нов избор обави. — Објашњено је месном школском одбору у Шиклушу, да тамошњи привремени учитељ Ј. Ј. може сталан бити тада, ако га црквена скупштина за таког прогласи. — Одбијена је молба месног школског одбора у Бану да се тамошњем учитељу постави суплент. — Уређено је потраживање Б. Ђ. учитеља у Бану за поновну школу. — Објављено је свима црквеним општинама, да учитељице, тамо где нема још једне мушке учитељске снаге, не само да могу, већ морају у певници стајати. и управљати са дечјим појањем и појати. — Дозвољен је допуст С. С. учит. у Доњој Нани. — Донесена је одлука у погледу уређења појачке дужности у црквеној општини у Ноћи. — Упућена је Црквена општина у Ноћи, да другог привременог учитеља предложи, место В. К. Ђ., чије пресељење огромног трошка стаје. — Донесена је одлука на тужбе против Б. Ђ. уч. у Бану. — На крају седнице, једногласно је усвојен предлог члана Стевана В. Поповића, да се умоли Школски Савет, да код Саборског Одбора наради приномоћ, којом би се референтски за-

женик Александар Јорговић испослао на светску изложбу у Паризу, ради проучавања организације основних народних школа код напредних народа. — Осим тога решено је још више предмета од мање важности.

(**Зидање семинара у Карловцима**). Зидање православног српског богословског семеништа у Карловцима отпочето је већ од више недеља и ради се на њему живо. Набијање бетонске плоче, на којој се сама зграда подиже, биће скоро готова, а лево крило зграде са сутереном је изидано. Та велика и значајна задужбина св. патријарха *Георгија Бранковића*, биће ове јесени стављена под кров, а у њој све радње обављене, које се пре зиме и по правилима градње изготовити могу. Зли језици и сада још проповедају, већ доста обманутом свету, да се та градња чини на неких — намишљених — средстава а не трошком великога добротвора св. патријарха *Георгија*. Такве намишљотине и накосне неистине побијати — излишно је. Све је друго лаж, а у тој ствари једино је истина, да се та градња чини трошком самога увишеног међене Његове Светости патријарха *Георгија Бранковића*. Градњу руководи наш чувени вештак, архитекта г. *Владимир Николић*.

—

Разне белешке.

(† **Александар Деспотовић-Михајловић**,) подкњиговођа српских народно-црквених фондова, преминуо је 7. (20.) јула о. г. у својој 60 години, послужив 25 година у служби као автономни чиновник. Лака му земља и **вечним памћу**!

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 528/385 ех 1900. 85 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место системизираног пароходског помоћника V. разреда, у Шиду овим се стечај расписује.

Компетенти имају своје прописно биљеговане и инструисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до конца месеца јула по стар. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 491 ех 1900. 71 3—3

СТЕЧАЈ

На једно упражњено место у стипендијској закладу пок. Петра Божића са стипендијом од 300 круна расписује се овим стечај.

Молбенице поткрепљене потребним сведоџбама о свршеним наукама, имовинском и здравственом стању као и крштеним листом молитеља ваља поднети епархијској конзисторији Темишварској до 19. августа (1. септ.) 1900.

Компетовати моћу на стипендију из горње закладе Срби источно православне вере, припадници православне српске епархије Темишварске, који се уче у српској великој гимназији карловачкој, на којој академији или на којем универзитету. Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно православне вере.

У Темишвару 25. јуна (8. јула) 1900. год.

Никанор.
епископ.

Ш. С. 221/през. ех 1900. 79 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног питомачког места у стипендијској закладу пок. *Василија Теофановића* основаној пок. Александром Теофановићем из Будимпеште за ученике и ученице који су већ или који ће истом бити ученици (ученице) срп. правосл. учитељске (учитељичке) школе сомборске.

Стипендија износи 50 круна месечно или 500 круна на школску годину.

Стеченици (стеченице) без обзира на место рођења морају исправно доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су сиромашног стања, да су здрави и крављим богињама накалемљени.

Првенство имају они сродници тестаторови, који исправно докажу, да су у првој линији питомци деде тестаторова Данила Теофановића из Крњаје, било у мушкој било у женској му лози. Ако се два сродника пријаве првенство има ближи. Ако се пак више сродника пријаве који су у истом степену род с тестаторовом децом, то ће се приход од главнице на пете поделити, без обзира хоће ли тиме појединa стипендија изнети 500 круна годишње. Само ако рођаци не би цео приход исприли, или их у опће не би било, имаће права на стипендију и други кандидати.

Молбеницу ваља упутити и поднети срп. прав. народном Школском Савету најдаље *до 12. (25.) августа 1900.* а привити треба уз исту осим горњих исправа о народности и вери, имовном и здравственом стању, евентуално сродству још и школске сведоџбе од последње школске године с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука Школског Савета после седнице му.

У Карловцима 1. (14.) јула 1900.

Председништво
срп. прав. вар. школског савета.

НАТЕЧАЈ 91 1—3

Услед закључка ванредне скупштинске седнице, овим се расписује натечај на учитељско место при вероисповедној школи са годишњом платом у износу од 600 круна, два хвата дрва, два хвата сламе, четир ланца најбоље оране земље, на коју учитељ порез плаћа, стан у нарави са баштом, за перовођство 20 круна и две круне од погреба, где позван буде.

Учитељу у дужност спада мушку и женску децу по наставном програму обучавати, поотворну школу држати, а затим у десној певници појати.

Оспособљеним натјецателима истиче рок о Преображењу, ког ће се дана и избор обавити.

Из главне скупштинске седнице држане у Кетфељу (Ketfely u. p. Monostor, temes megye) дана 18 јуна 1900.

Председник:
Мирко Гињелов

Бр. 26. ех 1900. 92 1—3

СТЕЧАЈ.

За два учитељска мјеста у мушком одјељењу српско-правосл. основне *школе у Мостару*. Рок 5. (18.) августа о. г.

Дужности: Наставни рад, куда спада и обучавање дјеце у црквеном појању, у оном разреду, који буде учитељу додијељен, појање за пјевницом; све према постојећим прописима.

Услови: Припадништво бос.-херцеговачко или аустро-уг. држављанство, вјероисповијест православља, оспособљење на којој српској препарандији у Аустро-Угарској.

Плата К 1400, станарина и огрев К. 160, свеса К. петнаест сто шездесет. Почетком сваке пете год. награда од 10% плате. Учитељи 3. и 4. р. добивају још по К. 40 годишње за руковођење појања у цркви.

Уз остале документе ваља послати и свједочанство о моралном и политичком владању, издату од политичке власти. Молбеницу и прилоге ваља биљеговати.

У Мостару, 3. јуља 1900.

Управа српско-прав. црквено-шк. општине.

Владин повјереник:
С. Мандић.

СТЕЧАЈ 93 1—3

Овим се расписује стечај на местној срп. вероисповедној шесторазредној мешовитој основној школи, са којим местом скопчана су следећа берива:

У готовом новцу 680 круна; 15 ланаца оране земље, на коју учитељ порезу плаћа; од вежања нарастоса и укопа по 1 круна; у име огрева 500 виртли или 50 круна; за перовођствв 24 круне; слободан стан састојећи се из 2 собе, кујне, коморе и штале.

Примећује се, да је горенаведена земља под аренду издата, те ће учитељ до 1. септембра 1902. године место земље уживати аренду од 316 круна.

Осим свакидашње школе обвезан ће бити изабрани и поотворну школу држати и при сваком богослужењу у цркви појати.

Компетовати могу само они, који прописану квалификацију имају и који су испит из мађарског језика положили.

Лична пријава узима се у обзир.

Рок стечаја траје до 6. (19.) августа, када ће се и избор обавити.

У Ловри (Lóré, u. p. Ráczkeve) 10. (23.) јуља 1900 г.

Милош Видак
председник.

III. С. 220./през. ех 1900. 78 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на једно упражњено питомачко место у стипендијској закладе *Атанасије Бале* са годишњом стипендијом од 200 круна.

Стипендије ове закладе које су подељене у три разреда од 200 круна, 240 круна и 300 круна, могу се поред постепеног промицања из нижег разреда у виши, подарити само таковим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који спадају у опсег српске митрополије карловачке, а који не уживају нити друге какве потпоре, нити пак стипендије, што су истим основатељем код протестантских наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну установљене.

Сродници основатељеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи треба да поднесу своје крштене писмом, школском сведоџбом и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице најдаље *до 12. (25.) августа 1900.* срп. прав. нар. *Школском Савету* у Карловцима и у истој и то да кажу, камо да се достави одлука школског савета после седнице му.

У Карловцима 1. (14.) јуља 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

Бр. 192/900. 75 3—3

СТЕЧАЈ

Овим се у смислу наредбе Вел. Патроната срп. вел. гимназије новосадске расписује стечај на два упражњена професорска места и то: једно за *српски, немачки* и *мађарски језик*, а друго за *историју* и *латински језик*.

Основна плата редовног професора је 2400 круна, 200 круна петогодишњи доплатак и 560 круна станарине, а после 30 година професорске службе мировина у износу постигнуте професорске плате. Плата суплент-професора је 1600 круна.

Молитељи нека поднесу своје молбенице са потребним документима потписаној управи до 10. августа 1900. по нов. кал.

У Новом Саду 10. јунија 1900.

Управа срп. вел. гимназије.

С. О. 4710 пред. ех 1900. 89 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује, стечај ради попуњења једног питомачког места у стипендијској закладе *Данила и Јулке Бањанина за више богословско образовање* са стипендијом од год. 1000 круна.

Питомци ове стип. закладе морају бити младићи источне православне вере и српске народности, који су телесно потпуно здрави, доброг владања и даровити; који су свршили нижу гимназију и који ће бити дужни учити вишу гимназију, у којој су облигатни предмети немачки и мађарски језик, по свршеној пак гимназији имају учити богословске и правне науке у оном заводу, који свагдашњи православни архиепископ карловачки, митрополит и патријарх српски буде одредио, а по свршеној науци имају се ставити свагдашњем патријарху српском на расположење ради службовања и практичног оспособљења за свршу, коју је завештатељ ове стипендијске закладе одредио.

На ову стипендију имаће првенство потомство од рођене браће завештатеља; Стевана, Лазе, Василија и пок. Николе и Станка Бањанина, а када се те лозе умале или их нестане, то долази потомство рођ. сестара завештатељевих; а када лоза од браће и сестара завештатеља изумре, долазе на ред потомци од полубраће (стричевића) и полусестара, а кад све лозе ближих и даљих сродника завештатељевих изумру, онда има првенство ваљана и честита младеж од оних становника општине Јошанске, родног места завештатељева, који носе име Бањанин; а кад и ти изумру, имају првенство добра деца сиротна и младеж од родног места завештатељева Јошана у Лици; најпосле ову стипендију могу добити Срби источно-прав. вере окружја личко-оточког.

Међу проспоцима, како сродницима, тако и несродницима, имају првенство они, који су сиромашнији и бољи у науци. —

Проспоци имају своје ваљано, исправама о евентуалном сродству, о народности и вери, успеху у науци, о стању здравља и имовинском стању, инструјисане молбенице најдаље *до 18. (31.) августа 1900.* поднети пресвет. г. Петру пл. Јурковићу, вел. жупану сремском у Вуковару, као председнику постављених поузданика завештательевих при дељењу ове стипендије и у молбенице навести, камо да им се достави одлука саб. одбора после седнице му.

У Карловцима 7. (20.) јула 1900. год.

Председништво

срп. прав. нар. црк. сабореског одбора

С. О. 4709 пред. 1900. 87 2—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској „задужбини *Петра Јовановића свештеника и супруге му Јулијане*“ има се попунити једно питомачко место *за више богословско изображење* (у богосл. академији) са стипендијом од год. 1000 круна.

На задужбину ову компетирати могу они у првом реду сви из српско-православне митрополије Карловачке, који су гимназијски испит зрелости са одликом положили. Првенство имају они, који су осим тога бар две године на свеучилишту правне науке слушали и први државни испит са успехом положили.

Потражиоци ове стипендије имају осим горњега крсним листом доказати, да су Срби источно православне вере, лечничком сведоџбом, да су потпуно здрави, а сведоџбом политичке власти, да су сиромашног стања.

Инструјисану молбеницу ваља управити и поднети ради избора *Њ. Светости патријарху српском најдаље до 18. (31.) августа 1900. год.* и у истој навести, камо да се достави одлука у обзиру на подарење стипендије. —

У Карловцима 7. (20) јула 1900 год.

Председништво

срп. прав. нар. црк. сабореског одбора.

Ad бр. К. 392/кан. ex 1900. 82 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место срп. правосл. вероучитеља на српским основним школама у Руми овим се до конца месеца јула о. г. по стар. кал. стечај расписује.

У смислу отписа високе кр. земаљске владе одела за богоштовје и наставу у Загребу од 20. маја 1899. бр. 7003., а с обзиром на §. §. 119. и 122. школ. закона од 31. октобра 1888. има дефинитивни вероучитељ право на следећа берива:

а.) темељна плата од годишњих . 800 круна
б.) станарина . . . . . 200 круна
в.) месни за трговиште Руму установљени годишњи додатак . . . . 200 круна

Поштo у Руми постоји и шегртска школа, прима катихета за сваки сат свога деловања на тој школи по 70 круна на годину засебне награде.

Осим тога има по §. 130. споменутог школ. закона право на петогодишње доплатке из сваке пете године успешног службовања у износу од 100 круна.

Мировина определује се по установама §. §. 149.—173. истог школ. закона.

Компетенти, који могу и свршени богослови бити, имају своје прошсно биљеговане и инструиране молбенице непосредно овој конзисторији до горепределеног рока поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ

78 3—3

Расписује се стечај за учитеља на I. и II. разреду мушке вероисповедне школе у Бегечу. Учитељске дужности у школи и у цркви прописане су Школ. Уредбом а плаћа је ово: 800 круна у готовом новцу; 4 јутра ритске земље на т. зв. Греди; (на земљу учитељ плаћа порез) 10 круна на писаћи прибор; 2 хвата тврдих дрва и огрева колико је потребно; стан са потребним стајама и вртом.

Ваљано инструиране молбе вала послати на подписаног председника до Преображења.

Из седнице школ. одбора држане у Бегечу 18. Јуна 1900.

Перовођа на војничкој вежби

У одсуству школ. председника
Милош Шовљански
управитељ.

Ad бр. К. 591/386 ex 1900. 83 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију I. разреда у Јамени овим се стечај расписује.

Компетенти имају своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем до конца месеца јула по ст. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

С. О. 4708 пред. ex 1900. 88 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења једног питомачког места у богословској заклади *Данила и Јулке Бањанина*.

Годишња стипендија износи 600 круна а издаваће се питомцу у десет једнаких месечних оброка.

Просиоци за ову стипендију могу бити само Срби источно-православне вере, слушаоци, односно који ће са почетком школске године 1900/1901. постати слушаоци срп. прав. богословског училишта у Ср. Карловцима.

На ову стипендију имаде првенство потомство од рођене браће завештатељеве: Стевана, Лазе, Василија, пок. Николе и Станка Бањанина; иза њих долази потомство рођених сестара завештатељевих; иза њих долазе на ред потомци од полубраће (сестрића) и полусестара; иза њих долази младеж оних становника оближње Јашанске, родног места завештатељева, који носе име Бањанин; иза њих имају првенство добра сиромашна деца истога села Јошања у Лици; најпосле пак могу добити ову стипендију Срби источне прав. вере округа личко-оточког.

Међу просиоцима како сродницима тако несродницима имају првенство они, који су сиромашији и боли у науци.

Молитељи имају своје ваљано, исправама о евентуалном сродству о народности и вероисповести, успеху у наукама, о стању здравља и имовинском стању, инструисане молбенице *најдаље до 18. (31.) августа 1900.* поднети пресветлом г. Петру пл. Јурковићу вел. жупану сремском у Вуковару, као прочелнику постављених поузданика за подељивање ових стипендија.

У Карловцима 7. (20.) јула 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. црквено-сабор. одбора.

Ад ЕПО. бр. 514. ех 1900. — пред. 70 3—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај за учитеље на срп. нар. вероисповедним школама у *Хрњакову, Сланчеву, Краљевцу, Петровом Селу, у Црној Бари, Кнезу, Моноштору, Виру, Голдадији, Парчу, Гаду, Фењу, Шурјану, Канаку, Соки* и *Камер. св. Ђурђу*, са минималном платом од 600 круна, за пофторну школу 80 круна (или земље, најмање у тој вредности), прописаним станом, баштом, убичајеним огревом, паушалом од 16 круна, и у случају сталног намештења петогодишњим доплатком од 100 круна. У помањкању оспособљених учитеља наместиће се привремено и учитељице, које ће од тих берива највише 6 круна месечно евентуално уступити општини; — затим у *Малом Бечкереку* (станица код Темишвара) са подигнутом платом од 730 круна (од тога 330 у име 36 кабли жита), 80 круна за држање пофторне школе, 60 кр. у име огрева 3½ ланца ораће земље у чистој вредности од 90 круна год., прописним станом и баштом; у *Набљаку* (Чанадска жупанија) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 100 кр. за паушал 40 кр., у име огрева 4 хвата тврдих дрва, од којих се и школа има грејати, прописаним станом и баштом ван села, на коју општина тереше плаћа; у *Сарвољи* (код В. Сентмиклуша) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 80 кр., у име огрева 2 хв. дрва са прописним станом и лепом баштом; у *Бочару* (код Карлова, жељез.) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 80 кр., са прописним станом и баштом и огревом (слама), и са две баште, једна 800□ хв. у селу и једна 800□ хв. ван села; у *Срп. Пардању* са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 2½ ланца ораће земље, на коју учитељ порезу плаћа, прописним станом и баштом са три хвата тврдих дрва у име огрева и 20 кр. у име паушала; у *Срп. Неудпнци* (код Тор. Сечања) са платом од 800 круна, за држање пофторне школе 4 ланца ораће земље, на коју учитељ све тереше сноси, 4 хв. тврдих дрва и прописним станом и баштом; — и на новоустановљено *учитељичко* место у *Срп. Елемиру* са платом од 600 круна, 4 хв. сламе, станом и баштом, односно за сад одговарајућом одштетом. — Уз то свуд са петогодишњим доплатком од 100 круна.

Само ће се она оспособљена лица пропустити избору, која су и из мађ. језика испит положила. Ко жели, да му се досадашње године у квинквенал урачунају, мора то нарочито навести, и непрекидност службе као стално намештен документима исказати.

Рок стечају Преображење Госп. б. (19.) јула о. г. — Молбе се имају слати спарх. школском одбору у Темишвару.

Уједно се овим анулира стечај за срп. нар. вероисп. школу у Парцу, расписан у 26. бр. Срп. Сиона од ове године, исто и овај за Срп. св. Петар у овим деловима, што се односе на перовођство и на одређивање награде за исто, на одређивање награде за укопе и на лично пријављивање.

У Темишвару дне 26. јуна (9. јула) 1900 г.

Никанор
епископ.

СТЕЧАЈ. 81 2—3

Оставком забавиље ђуце Марије Малешевићеве, упражњено је место забавиље при срп. вероисповедном забавишту у Перлезу, на које се стечај расписује, са роком од 15. августа по ст. кал. о. г.

Плата је 1000 кр. — из које је дужна изабрата забавиља себи и помагачицу способну држати, — 3° дрва за огрев, слободан стан и башта. Школ. уредба од 1872. год. важи и за забавиљу. Компетенткиње могу бити Српкиње правосл. вере, и то: оспособљене учитељице на срп. учит. школи, или оспособљене забавиље. Оспособљена учитељица дужна је, у року од године дана, положити испити забавиљски.

Из седнице школ. одбора, држане у Перлезу 29. јуна 1900.

Лазар Нешковић
парох и управитељ.

Марко Радосављевић
председ. шк. одбора

ОГЛАС ДРАЖБЕ 77 3—3

На темељу одобрења славног архидијецезалног административног одбора, овим се расписује дражба на мањак за оправку торња и крова црквеног у Манастиру Бешенову, по нацрту и прорачуну за свету од 5396 К. 38 фил.

Дражба ће се одржати устмена у манастирској канцеларији дана 18. (31.) јула о. г. у 3 сата после подне, — а примају се и оферти. Пишманлук је 10% у готовом новцу.

Дражби се пропуштају само стручњаци. Ближи услови могу се дознати сваки дан у манастирској канцеларији.

Управа Ман. Бешенова.

СТЕЧАЈ. 86 2—3

Расписује се стечај на једно стипендијско место из закладе пок. Јефте Михајловића Јанковог. Стипендија састоји се из годишње 600 круна, коју своту питомац у месечним оброцима у напред прима.

Просителји стипендије имају своје молбенице подкрепити:

1.) Сведоџбом, да су православне вере, од српских православних родитеља у Сомбору рођени или да су им родитељи најмање 10 година у Сомбору живили.

2.) Сведоџбом о примерном владању.

3.) Сведоџбом о положеном испиту зрелости.

4.) Сведоџбом, да су телесно потпуно здрави.

5.) Сведоџбом о сиромашном стању.

Рок стечају траје до 15. августа т. г. по новом календару.

Молбенице се имају до одређеног рока подписаном поднети.

У *Сомбору*, 2. (15.) јула 1900.

Љубомир Купусаревић
окр. протопрезвитер Сомборски и председник управ. одбора закладе Јефте Михајловића Јанковог.

СТЕЧАЈ. 80 2—3

На основу решења Сл. Епарх. Шк. Одбора бачког од 10. (23.) јуна 1900. год. бр. 947/173 ех 1900. овим се расписује стечај ради попуњења сталног учитеља на срп. вероисповедној школи у Кисачу.

Дужности учитељске: 4 мешовита разреда обучавати у прописним шк. предметима, децу црквеног појања учити и десну певницу приликом сваког богослужења редовно држати, поуторну школу сваке недеље и четвртка држати и у седницама перо водити.

За ово уживa следећу плату: стан са 1 собом и кујном, бир који се скупља по брачним паровима, 1 хуторо јарошa на које он порицију плаћа и 150 фор. приномоћи.

Првенство имају они који се лично пријаве општини.

На ово место могу и учитељице компетовати.

Молбенице се имају слати на Шк. Одбор у Кисачу.

Рок пријаве је до Велике Госпојине, кад ће се и избор обавити.

Из седнице Шк. Одбора у Кисачу 2. (15.) јула 1900. год.

Школски Одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

84 2—5

ЈОВАН БОРТ

свештеничког, грађанског и војничког одела

КРОЈАЧ

У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Част ми је до новољног знања ставити сл. црквеним општинама и преч. господи свештеницима, да сам набавио сваковрсне штофове за зимске деаке, најфинији застиг, камгари, дублина, алапина, листера, первијена, све најфиније и по најумеренијој цени.

Дајем материју и израђујем посао и на отплату. До 100 фор. плаћа се 5 фор. а од 100 фор. плаћа се 10 фор. месечно. Коме је по вољи нека изволи доћи, на да се осведочи да је код мене све јефтино него игде. За израду тачну, брзу и најбољу стојим добар. —

Примам и тако исто израђујем и послове за црквене потребе, одежде, стихаре, ђачке и ђаконске, наполе, литије и барјаке. Стекао сам искуства да сам у стању сваку, како најмању, тако и најопсежнију поручбину примити, и на захтевање најтачније, најбоље и по врло умерену цену извршити.

Исто тако примам и оправке црквеног одијељања, утвари и свештеничког одела.

Исто тако јављам п. н. публици, да примам и грађанско цивилно одело и израђујем га по наручбинама, најтачније и најсолидније, а по врло умереној цени.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 348.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 30.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 23. јула 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство господин Епископ бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је одликовати црвеним појасом намесника манастира Ковиља и јеромонаха О. Јосифа Рацковића

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Доказ Божјег бића постанком живота.

Од М. Мишела.

С француског превео **Јово Узелац** парох.

(Наставак).

Ви ћете разумјети постанак живота, како га силом (под мораш) схватају атеисте и материјалисте. Ја кажем, како га схватају силом и под мораш. Заиста важно је примијетити, да наши противници не имају апанственe слободе у испитивању свог проблема о постанку живота и постанку у опште. Пребацују нам често, да смо робови, и да та прије̇дпорна питања бранимо и расправљамо са априорним идејама. Ви ћете моћи расудити на чијој је страни предрасуда.

Да растумаче постанак живота и раздјељење живих бића на родове и специје, не могу се атеисте утећи Богу кога негирају; приспјељени су дакле, да један и други проблем разјасне фаталном еволуцијом вјечите материје, од које спонтани постанак проистиче живот, да се мало по мало диференцира и постепено усавршује непрестаним преображавањем. Ето, зашто сваки атеиста мора бити: еволуциониста и трансформиста a priori!*

Атеиста кад говори о штудији живота морао би, да је искрен, казати, да му је становиште климаво. Са свим је другчији положај спиритуалиста. Они са потпуном интелектуалном слободом проучавају то питање. Они имају

* „Спонтано развиће, вели Clauss, чини се неопходним, да се апанственo рађаоца права појава организама," апанственo читајте негирају интервенцију Божју. J. Sachs каже слободно (Предговор преводу књиге Hoeckelove: Sur les preuves du transformisme.): „Ко не пјерује у спонтано постање живота, тај допушта чудо (sic). То је нужна хипотеза, која се не може оборити ни аргументима á priori, нити покушима лабораторија." Еволуција је доктрина, која се атеистама силом намеће, једино стога што негирају Бога. „То је логичка нужност", вели Schimitt, Dr. Isnard вели са своје стране: „То је истина, која се намеће."

толико других доказа о бићу Божјем, да би овај лако жртвовали, кад би то истина захтијевала. Кад би искуство доказало, да се у неким повољним околностима минерална материја сама организује и формира, без предпостојећег сјемена, ми би први без оклијевања то признали.

Кад би се тај факт констатовао, ми би, пошто је организација и живот нешто више од чисто минералне материје, закључили, да је Бог морао у њедра материји поставити извјесне специјалне, за нас непојмљиве али реалне, силе, и да су се дјеловањем тих сила у предвиђеним и по Божјој премудрости предуготовљеним случајевима, али без нове интервенције Божје, атоми груписали у молекуле, а молекули у живе ћелијце. Бог би и према тој претпоставци још био аутор живота, али само на неки посредни начин и неким дјеловањем, које се не разликује од стварања и одржања тјелесне супстанције.

Морамо примијетити, да апсолутна извјесност Божје егзистенције није никако узрок ове расправице, кад би нам противно доказали, ми би тим изгубили један од стотину других доказа Божјег бића, и прешли би преко њега, као што су њековима прелазили наши прваши теолози и филозофи. Заиста, црквени оци допуштају спонтано развиће. Св. Василије тумачећи постање, ὑγτια, у смислу „земља производи душу живу“, држао је, да се земља и у томе покорава закону Створитеља „Док је један дио живућих бића произведен од бића живућих, други дио, вели он, постаје спонтано из земље. Тако за кишовита времена излазе пужеви, дажденаци и жабе, а бара производи пијавице“. Сличних мјеста нашли би код св. Григорија Најског, св. Августина и још других св. Отаца.

Ми се томе ни мало не чудимо; они су говорили језиком знаности њихове епохе, а више се не може ни захтијевати од њих. Није ли Вергил писао, да пчеле излијечу формиране из гњиле утробе једног бика? Зар нам Лукреције не приповиједа, да је површина земље, кад је отекла вода, која ју је дуго покривала, наличила некој незамјерној бари, и угријана сунцем мало по мало произвела инсекте, птице, лептире четвероношце а најзад разумне људе? То су сањарије пјесника, рећи ћете! Али Аристотел није био сањар, па и он такођер вјерује у спонтани развитак живота. Он учи, да свако тијело пролазећи из суха у влажно и обратно, производи животиње.

IV.

Заблуда трајала је дуго. Van Helmont, један од најоригиналнијих умова XVII. вијека, вјеровао је још у спонтани развитак. Његов рецепт по којем спонтано постаје миш остао је на гласу. (Треба само напунити лонац земљом, прљавим рубљем и житом, то је баш једноставно.) Међутим према напретку знаности, микроскоп показује клице живота и онђе, гдје се мислило, да живот постаје спонтано, то јест без сјемена. Требало се дакле мало по мало спустити лествицом бића до најнижих врста и онђе тражити примјере спонтаног развитка. И тако хетрологија* сузбијана напретком знаности морала је наћи прибјежиште у врло уском региону.

Важност тога питања, знање противника, њихова упорност, све је то дало дебати ванредни одјек. Учени свијет подијељен тако рекућ у два табора, кроз више година, прати са страственим занимањем фазе ове знамените препирке. У осталом она се прати према достојном положају њене озбиљности. То није био конфузни метеж, који завршује оном досадом публике или борача; у ком свак говори а нико не слуша, и из кога сваки излази побједником, а да заглушени гледаоци не знаду ко има право ко ли крив. Академија знаности, која је и сама најприје пратила ту препирку, именује једну комисију, којој је предсједавао знаменити кемичар M. Balard. Он је одредио, да пред том комисијом понове M. Pasteur с једне и M. M. Pouchet, Joly и Musset с друге стране покусе супротне и повољне за тезу спонтаног постанка живота. Најзад кад је већ с једне и друге стране све казано, окала се дискусија закључити и пресуда изрећи, и комисија изјави своје мишљење. Оно бијаше поразно за хетрологију. Комисија је изјавила: „да су факта, која је бранио M. Pasteur (против спонтаног постању) а оспоравао M. M. Pouchet etc. свршено тачна.“ Тај суд академије знаности био је затим потврђен adhesiom (противношћу) и открићима најзнаменитијих фи-

* То је име системе присташа спонтаног развитка. Била би боља ријеч abiogenia, јер је састављена од ἄβιος-ἄβιος и привативног α.

зиолога. Доста је навести Claud Bernarda, Milne Edwards-a, Quatrefages-a, Coste Flourensa Chauffarda, Gratioleta, Dumasa, Bechampsa, Balbiania, Tyndala, Agassiza Virchowa, etc. Али што је још вредније и што ће се увијек мјерити одлучном мјером на ваги беспристраног разума, то је 25 годишњи успјешни рад М. Pasteura, који се ограничио на свој лабораторији, не марећи за никакву политику, и који је својим радом и успјехом стекао части и истините популарне славе. Сва та знаменита открића, која човјечанство, индустрија и агрикултура благосиља, говоре за теорију сјемена, оправдавају је и без апела осуђују хипотезу спонтаног развића.

V.

Кратко вријеме, којим располажем, не допушта ми, да вам потанко опишем покусе М. Pasteura? у и његових противника, ал' ипак ми се чини нужним, да вам дадем о њима укупни преглед, да и сами пресудити можете ваљаност тих доказа. Вама је, господо, познато главно правило, које влада и осветљује сву експерименталну методу у њезином примјењивању физичким или моралним знаностима: Неки антецедент (vorhergehend, предидући, предњак,) замишљени узрок неког феномена, јест реални узрок тога феномена, ако су други антеценденти сукцесивно одстрањени у разним покусима. Тај се феномен увијек производја у присутности тога замишљеног узрока, а не производја се никад у његовој одсутности, повећава се и опада дјеловањем тога претпостављеног узрока. Ако претпостављени узрок није прави узрок, то би све те корелације, узајамни односаји били учињ без узрока, а то је апсурд.

Разгледајмо сад, како је према томе правилу, а против хипотезе спонтаног развитка разглобио М. Pasteur проблем о постанку живота.

Познато је, да на површини тла, у ниским слојевима атмосфере и у води, има у изобиљу распрострtих клица (инфузорија, микроба,) тако рекућ животног прашка, који само очекује повољне прилике, да се покрене и да на рачун околне материје формира тијело. М. Pasteur сумњао је изнајприје, да су појави живота резултат живих и невидљивих сићушних клица и онђе, гдје се мислило да су ти појави спонтани. Но то је била хипотеза, коју је требало оправдати и дати јој значаствени и истинити закључак. Ево како је поступао М. Pasteur.

Узео је неку текућину, која лако може ускиснати, т. ј. веома подесну, да произведе жива бића. Тад је почео уништавати (клице) микробе текућине и реципијента стављајућ их под доста велику температуру. Затим је употребио различита средства, да спријечи унос других животних клица, пуштајућ зрак у реципијент, сад кроз цијев од зажарене платине, сад другу уску цијев, у којој је изнутра по странама лежао атмосферички прах, сад кроз чеп од вате, која је опредјељена да филтрира зрак.

Услиједе те опрезности, т. ј. кад је претпостављени узрок (клице, микроби) био лишен сваког дјеловања и уплива на текућину, то — ако је хипотеза била истинита, није се могао произвести ниједан организам. И заиста се тако увијек догађало. Дакле М. Pasteur тумачећи покус имао је право казати: „Sublata causa tollitur effectus“, т. ј. кад сам одстранио клице, спријечио сам да се произведе живот; јер клице су прави узрок живота.

Мислило се, да се гријањем текућине измијенила њезина кемична саставина, и да је због тога остала стерилна, али и то мишљење било је очевидно погрешно. Да одстрани и то наметавање противника, служио се је М. Pasteur текућином црпеном директно из пена једне животиње. Било је дакле довољно само спријечити улазак клица, а да се текућина и не куха. И према том увјету текућина је сачувати морала своју кемијску саставину и заиста ју је сачувала без измјене. Можемо дакле са М. Pasteurom још једном казати: „Sublata causa tollitur effectus.“ Кад се уклони узрок, уклоњен је и учин. М. Pasteur правио је протуробу. Повратно је наиме претпостављени узрок живота, (клице) било бацајућ у пету текућину неколико комадића вате, која је задржала животне клице; било нагињућ реципијент тако, да текућина подлизује крајеве уске цијеви, гдје су се животне клице могле сместити; и текућина је брзо почела врити и живући су се организми наскоро показали. Дакле, можемо са М. Pasterom казати: „Redeunte causa redit effectus.“ Кад се поврати узрок повраћа се и учин.

Што се више уздижемо у атмосферу, то зрак постаје чистији и клице све рјеђе; текућина ће се промјенити тим теже — ако

М Pasteur има право — чим се наложе дјеловању слободног? у великим висинама; а тако се увијек збивало: „Variata causa variatur effectus“, када се промијени узрок, промијени се и учин.

Правећ своје покусе Pasteur је истодобно контролисао покусе својих противника и увијек им је, кад би инфузорије у покусима њихови биле произведене нашао погрјешку. Доказао им је, да нијесу довољно били пажљиви, да спријече унос клица, показао им је узроке погрјешака и сам поновио покусе, пажљиво одстранивши клице, и није се појавио ни један организам.

Он је дакле имао право закључити: појава инфузорија не има никад мјеста ни у текућинама најпонољнијима да произведу живот, ако је сасвим за руком пошло одстранити животне клице текућине, а та појава увијек има мјеста кад има и гдје има клица. Клице су увијек прави узрок живота. Не има спонтаног постанка (живота) ни код нижих појава живота, и тако као и свуда, анорганичка материја уздиже се до живота само уливом живота.

Наша епоха заиста се поносити може тако лијепим низом помних и деликатних покуса, који су под строгом контролом по најсавршенијој методи наведени, и најотпуњим успјехом и необоривим доказима овјенчани. Заиста, ако толико пута поновљеним и контролираним покусима, није теорија спонтаног развитка дефинитивно оборена, то слободно смијем казати, да ниједна истина доказана није ни у хемији, ни у физици, ни у природној историји, нити у зоологији. Зар да су лажна правила експерименталне методе, која је формулисао Васон, по којима су радили и која су кроз три вијека усавршавали толики велики људи?

Недавно је један автор* издао ваљано филозофско дјело, које је озбиљна публика веома повољно прихватила. У том дјелу, желећи показати што савршенији примјер примјењивости правила експерименталне методе физичким знаностима, пронашао је да су најтемељнији и идеалном доказу најприближнији покуси Pasteurovi против спонтаног развитка живота.

Дакле или правила експерименталне методе не имају никакове вриједности, те их одбацити треба заједно са самом знаности, на којој се оснивају; или не има спонтаног постанка живота. То можемо устврдити за садашњост, прошлост и будућност.

Зашто материја и сада као некада (по мишљењу присташа спонтаног развитка) не би била кадра да се по љествици бића уздигне од стања анорганског до стања живућег.

(Наставиће се.)

* M. Rabbier.

О узроцима ширењу назаренства и о средствима против истога.

писао **Симеон Аранички** свештеник.

(Свршетак)

Рекавши све предначедено приближили смо се ево крају своје расправе, а на свршетку исте слободан сам изнети часном збору ове предлоге:

I. с разлога, што се до сад на овом пољу врло мало па и то без икакве организације и системе радило, док се у смислу закључка епархијског збора правосл. срп. свештенства Архидијецезе Карловачке, одржаног у Митровици 6. (18.) окт. 1899., не оствари или митрополијско или епархијско свештеничко удруженье, то предлажем:

да се у интересу саме ствари овај збор обрати преко надлежне духовне власти на остале протопрезвитератске зборове, нарочито из дијецеза у којима је назаренство почело маха отимати, који би се, баш у ту сврху, чим пре сазвали и узели у свестрани претрес питање о назаренству, те да и они изнесу своје предлоге односно створе закључке, са којима би се путем „Српског Сиона“ све остало свештенство имало упознати, а у будуће да се ово велеважно питање приликом годишњих састанака свештеничких и не скида с дневног реда.

II. с разлога, што поред досадашње катихизације иначе наш народ не познаје довољно своје вере и цркве, чему треба тражити узрока поред непотпуног рада у овом погледу по комуналним школама од стране свештенства а у вероисповедним од стране учитељства, — нарочито у оскудици згодних школских уџбеника како за редовну тако и повторну школу, у небрежљивом похађању часа веронауке код недељних ђака а особито код одрасле младежи,

као и у недостатку и непотпуности научне основе (У Тројединци за комуналне школе од 13. (XII.) 1895. бр. 17667 односно 10. (IX.) 1801. бр. 9587 наредб. вис. владе, а за веронаучне школе у Тројединци од 7. (19.) марта 1892. бр. III. С. 71 18; види „Службени Гласник“ од год. 1895. ком. XIV. односно „Српски Сион“ бр. 23 од год. 1892.), која само један сат за веронауку заједно са црквено слав. читањем прописује у једно-дво-и троразредној школи, а само у четвороразредној 2 сата недељно допушта, док о повторној школи у погледу броја сати ништа и не говори, то предлажем:

а) да се у образложеној представци умоли надлежна духовна власт, како би се ускорило издавање што згоднијих веронаучних школских уџбеника и то не само за редовну него и недељну на и средње школе;

б.) да иста преко високе владе поради на промени речене научне основе, како би се број часова за веронауку повећао у сваком разреду, без обзира на број учитељских сила, на 2 сата недељно, а 1 сат одредио за изучавање црквеног појања и црк. слав. читања; да се и у саме читанке унесе по неки састанак религијозно-моралног садржаја, одакле би се још боље ученици упознали са узвишеним идејалима хришћанске религије, са светлим примерима не само светске него и народне и црквене историје, а тиме дала прилика учитељу да и помоћу тих састава помаже свештенику у религ. морал. образовању школске младежи, што и у уџбеницима за опетовницу не би требало предвидети;

в.) да се уједно и у повторној школи прецизно означи број часова за веронауку, у колико је то у реченој основи са свим из вида испуштено, те и утврди, да ли је и учитељ дужан поред свештеника учити децу црквенословенском језику;

г.) да се преко надлежне духовне власти умоли висока влада у погледу комуналних, а високославни Школски Савет у погледу веропсповедних учитеља, да исти у сваком погледу помажу свештеника у његовом катихетском раду у редовној и опетовној школи ради религиозног и моралног унапређења школске младежи;

д.) да свештенство на веропсповедним школама прегледе од учитељства у своје руке катихизацију;

е.) најпосле, да се обезбеди редовни полазак недељних ђака и одрасле младежи на веронауку у недељне и празничне дане преко целе године, или код свих последњих бар за време великих годишњих постова.

III. С разлога, да би се у нас и само проповедништво и проповедничка књижевност већ једном почела боље неговати, те свештенству у том погледу у многом помогло, а у уверењу, да писмена реч у свези са живом речју може постићи куд и само сјајнији и трајнији успех, предлажем:

а.) да се чим пре ушастоји, како би дошли до зборника пригодних проповеди од наших већ признатих проповедника као и добрих познавалаца назаренског учења, за који би у додатку „Српског Сиона“ и у виду популарних књижица пазазиле красне проповеди, којима би се народ наш с једне стране с учењем своје цркве боље упознао, у вери својој све више челичио, у националној свести снажио, а с друге стране назаренско учење најпопуларнијим начином обарало и њихово пристворство изобличавало; истовремено, а у свези с овим да се најозбиљније поради на оснивању једног фонда за потпомагање богословске књижевности, из кога би се, нарочито с обзиром на радове ове врсте, делиле награде писцима, подмиривао трошак око штампања, те и бесплатног, или уз најнижу цену, растуривања речених популарних књижица особито по крајевима назаренством зараженим, и који би се створити имао из 1% годишње свештеничке плате, из сталног приноса црквених општина, манастира, из прилога наших великодостојника и осталих родољуба српских те и сталног приноса из неприкосновеног или клирикалног фонда, у коју сврху да се збор обрати засебном представком преко своје власти на високосл. саборски одбор, односно у своје време и на високи сабор;

б.) да се умоли и „Матица Српска“, нарочито преко чланова свештеника, те истих као и чланова књижевног одељења, да што чешће и повеће награде расписује на радове ове врсте, који би се између осталог, у великом броју могли у „књигама за народ“ растуривати;

в.) да се изда апел на српску интелигенцију, српско новинарство, те српске штампарије и књижаре, да сваки у свом делокругу по-

ради на сузбијању назаренства, те што чешће штампају и шире саставе против назаренске заблуде, с друге стране, да не износе најавност такове ствари, које би само обарале углед цркве и свештенства а тим више виле у прилог назаренству — пре него што би код надлежне духовне власти претходно лека потражили.

IV. с обзиром на то, што је св. тајна покајања и причешћа код здравих као и болних разнообразно, већином непотпуно и са свим површно, обављ., предлажем:

да се умоли св. Архијерејски Синод за сходно упутство, те да се путем високе наредбе уведе строго и прописано вршење речених св. тајни и осталих свештених обреда у овој расправи поменутих, те обрати просвећена пажња високопреосвећеног Епископата на крајеве назаренством заражене ради даљег расположења.

V. с разлога тога, што је већ са свим, на жалост, обично постало, да политичка и јавна звања уредују у недељне и празничне дане, на и за време богослужења, дозвољавају, да појединци у подручју истих теже послове у речене дане обављају, те на јавне радње приликом т. зв. робија народ и саме натерује; да се недељни и годишњи вашари у последње време већ и на саме највеће празнике одржавају, чиме се углед цркве у очима народа понижава, а светиња вере обесвећује — предлажем:

да се умоли преко надлежне духовне власти висока кр. зем. влада, да у намет призове и поткрепи ово предметне постојеће наредбе, а о извршењу истих свештенство строго рачуна да води и о томе благовремено тачно и савесно своју власт извештава.

VI. с разлога, што свештенички подмладак још непрестано налази из богословије неспреман за борбу против назаренства, у колико се, тако рећи, с овим опасним непријатељем упознаје и сусрета тек у јавном животу своме; с разлога, што се и црквена певачка друштва у многом могу сматрати као врло згодно средство, којим ће се наш народ, а нарочито млађи нараштај, цркви својој привући и придобити, предлажем:

да се путем представке умоли св. Архијерејски Синод, како би се студија о назаренству као засебан и обавезан предмет у богословији нашој чим пре увела, да би се свештенички подмладак још у скамији чим боље са назаренством упознао и у што већој мери за борбу против истог спремио; даље да се миродавни фактори постарају, да се још већа пажња поклони уз вокалну и инструменталној музици како у нашим средњим заводима, препарандијама, па и у богословији, да би ти ме млађе свештенство односно учитељство поред осталих разлога, могло узети што живља учешћа при оснивању црквених певачких дружина.

VII. с разлога, што се свештенство још непрестано у већини наших општина бори с материјалном невољом, колико због мале још више због неуредне плате, која му сасеца крила одушевљењу у узвишеном раду, предлажем:

да се овај збор обрати на све остале протопрезвитератске саборе, да се прикључе представци овог збора на високославни саб. одбор односно високи сабор у погледу прикладног и положају свештеника достојног уређења свешт. дотације, најједначења и осигурања редовне свешт. плате као и пристојне мировине у свези с осталим, што је у овој ствари напред речено и на послетку:

VIII. с разлога, што су се земљорадничке задруге већ до сад показале као врло згодно средство у сузбијању назаренства, те се њоме и најбоље у присенак баца социјална страна исте заблуде предлажем:

да се узабере одбор, који ће проучити установу земљорадничке задруге, те поднети у име збора образложену представку св. Архијерејском Синоду, а уједно позвати и „Савез српских земљорадничких задруга“, да то исто учини те истом високосл. Саб. Одбору поднесе, да би исте високе власти како свештенству тако и црквеним општинама ту племениту установу најтоплије препоручити те у свом делокругу на унапређење исте установе поради благонаводеле.

* * *

Овим завршујемо и последњи део своје радње, коју нам је овај часни збор прошле године на израду поверио. Овде смо навели све оно, што држимо, да није требало превидети и мимоћи. Указали смо и на оно, што би за сад најпотребније било учинити те да се у нешколико ширењу назаренства стане на пут. Не спадамо у таке оптимисте да верујемо,

како би се назаренство при остварењу овде наведених предлога за кратко време са својим учењем са свим изгубило, да би се заблудели синови народа нашег у крило своје матере цркве чим пре сви без разлике повратили, но не тајимо ни свог уверења, да би се — при најозбиљнијем настојавању од стране свих позваних и меродавних фактора, да се горњи предлози чим пре и што потпуније у живот приведу и остваре — број назарена куд и камо смањио, јер би број нових прелаза све мањи и ређи бивао, а и то ваљда тек нешто треба да значи.

Да нас је у овом послу руководила једино љубав према светом православљу и милом роду свом, не имајући намере никога вређати нити му ма у чему на жао учинити, не треба о том ни речи да трошимо. Једино слава свете нам цркве православне, углед и напредак светог нам православља, срећа и благостање народа српског лебдела нам је пред очима свагда па и при писању ових редака. Учинисмо колико смо и како смо према приликама учинити могли, те и завршујемо ову нашу радњу речима: „Feci, quod potui, faciant meliora potentes“.

Проповед на „св. Илију.“

Данашњи апостол и св. јеванђеље напомињу нам, љубазни Хришћани, ону дугу сушу, која је била за време угодника и пророка Божјег св. Илије и која је трајала пуне три године и шест месеци.

Св. апостол Јаков спомиње ту велику сушу овим речима: Илїа человѣкъ бѣ подобострастенъ намъ, и молитвою помолисѧ, да небѣдетъ дождь: и не одожди по земли лѣта три и мисѧцъ шестъ: И паки помолисѧ, и небо дождь даде, и земля произведе плодъ свой“. (Јак. 5, 17.—18.) Из ових речи видимо ми, да је Бог затворио небо за 3 године и шест месеци на молбу данас славног пророка св. Илије, који и ако беше слаб и страстан човек, као и ми што смо, ипак је Бог његову топлу молитву услишао тога ради, што је он Богу служио и Богу угађао.

Безбожни цар израиљски Ахав, заједно са својом идолопоклоничком женом Језавељом, служећи богу Ваалу чињаше највеће безакоње у Израиљу, и да би свом Богу више и боље угодили они гонише и убијаше пророке Бога Израиљева, Бога истинога; па не само, да они сами од Бога отпадоше и Богу грешише, него и народ од Бога отуђише и на грех наведоше.

Да би показао и цару и народу, да над Богом Саваотом нема другог Бога, да само он једини може спасти и помоћи и да се према томе само њему једином треба молити и њему угађати: св. пророк Илија помоли се топло истиномс Богу своме да он казни отпаднике и да пусти сушу на земљу, како би увидели грешници и безаконици, да је заиста он „Богъ живъ.“ Бог испуни молитву свога угодника и затвори небо, те не паде на земљу киша за $3\frac{1}{2}$ године, а тада се опет помолио пророк Богу „и небо даде кишу, и земља донесе плода“.

Има и једна српска народна песма, која опет говори и о томе, како су светитељи измолили од Бога кључе од пебеса и затворише небеса за 3 године дана; ево те песме:

„Збор зборише Божји апостоли
Збор зборише на небеска врата.
Отуд дође громовник Илија
А пита га огњена Марија
„„Где си био мој брате Илија?“
Одговори светитељ Илија,
„„Казаћу ти Огњена Марија:
Ја сам био у земљу проклету,
Где 'но јесте Божје незаконство,
Где не моле Бога да помогне
И не слуша пород родитеља,
А не слуша млађи старијега,
Где кум кума не држи за кума,
Где брат брата по судови тера,
Не светкују свеца никаквога,
Нити жегу у цркву свеће,
Нити служе Божју литурђију.

Ради тих безакоња и недела песма каже, да су светитељи свет мучили:

„Они свету муке ударише:
Илија их громовима гађа,
А Марија са муњом и стрелом;
Не могли их Богу обрнути. —

На кад тиме нису могли људе поправити и Богу окренути:

„Тад одоше Богу на диване
Молише се за три бела дана
И три тавне ноћи без престанка,
Молише се и умолише се:
Бог им даде од небеса кључе,
Затворише седмеро небеса,
Ударише печат на облаке.
Те не паде дажда из облака
Тиха дажда, нити роса тиха,
Нит' обасја сјајна месечина
И не роди вино, ни пшеница,
Ни за цркву часна литурђија
Пуно време за три годинице:
Црна земља исцуја од суше
У њу живи пропадоше људи;
А Бог пусти тешку болезању
Болезању страшну срдобољу,
Те помори и старо и младо
И растави и мило и драго.
Што остало то се покајало
У Господа Бога веровало.“ —

Тако нам ето каже св. писмо, и тако народна песма наша; а како је данас?

Расудимо ли праведно о делима нашим и ми ћемо морати — на жалост и срамоту нашу — признати, да се ми врло мало, а скоро ни мало не разликујемо од безбожног цара Ахава и царице му злочесте Језавеље! Јер као што они од правог Бога отпадоше и лажном богу Валу притекоше, тако исто и ми данас напуштамо истиног Бога, па се обраћамо и молимо којекаквим лажама и варалицама: врачарама и бајалицама. —

Та ми данас кад допаднемо каквог зла, паднемо у какву несрећу, снађе нас каква болест — ми онда не притичемо Богу, нити му се молимо, да нас он од зла избави, од нас несрећу уклони и да нас болести опрости; него и ми идемо и тражимо помоћи код којекаквих гатара и врачара и молимо их и дајемо им Бог зна шта, само да нам траг преокрену, не би ли се срећа нами окренула! На ко нам преврће траг, од кога тражимо срећу? Од онога, који и сам среће нема, и који би — да може — прво себи траг превртуо, најпре себи срећу уделио!

Дакле више верујемо — тако рећи — сваком другом, него ли Богу! Верујемо, да нам ова и ова врачара може дати срећу, а нећемо да знамо, да је срећа у Божјој руци и да само Бог срећу дели. Та зар није неразумно и несмишљено — као што наша пословица вели: „тражити у слепца очи“, па зар онда није још грђе и горе: тражити помоћи од онога, који помоћи не може, искати среће од онога, који среће нема?! Или зар има кога изнад Бога, па да може Бога натерати, да удели срећу ономе, коме он хоће, но који срећу због какве кривице своје заслужио није?!

Па што је најцрње и најжалосније, кад кога после чарања и врачања постигне опет каква несрећа, а он се онда тужи и ропта на кога? — на Бога!! А зар на Бога, брате Хришћанине, та ти од Бога помоћи ни тражио ниси, та ти од Бога среће ни молио ниси; па ако се Богу и обратио и њему помолио, то си учинио тек кад си све гатаре и врачаре обишао! —

Али не на врачаре и гатаре и којекакве варалице, него нам св. писмо каже, да се не уздамо ни на „князы на сыны человѣческыя“, јер у њих „нѣсть спасенїа“.

А како стојимо с оним, што нам каже лепа песма наша?

Руку на срце, па признајмо истину, да је:

И данас „земља проклета
Где 'но јесте Божје незаконство“.

Јер да и не спомињемо друга безакоња доста је и много је кад само напоменемо, да и данас:

„Не светкују свеца никаквога
Нити жегу у свеће
Нити служе Божју литурђију“.

Та по чему ћете ви данас распознати недељни и свечани дан од обичног тежатника, — радног дана?

Кад је радно време — ни по чем, јер се данас ради свецем и недељом као радним даном, не мисли се тога дана на одмор и свој и стоке своје, а још мање на то, да треба тога дана доћи у св. цркву и ту срдачно Богу благодарити на томе, што нас је прошле недеље подарио здрављем, те смо могли наше послове обављати, и да се тога дана треба у св. дому Божјем топло Творцу помолити, да нас он и идуће недеље здрављем благослови, како би се по нужди — и за тело своје побринути могли,

Не! данас се на то не помишља; данас се само вели: „треба грабити“! од кога? од ружног времена, од Бога!!

Доиста смешна и неразмишљена реч! Грабити што од оног, у чијој руци све и сва! Отимати што од онога, по чијој наредби све и свашта на свету бива!

Па можеш ли ти, слаби човече, отети, ограбити што, од свемогућства Божјег? И можеш ли и чиме ћеш осигурати то, што си од Бога ограбио?

А шта ћеш радити, како ћеш грабити кад Бог напусти какву болест, какву невољу ил на тебе, ил на добро твоје? Нећеш ли зар онда и најлепше дане у нераду проводити морати?! Или зар не знаш, да по Божјем напуштењу један час времена један тренут ока може да однесе, да уништи све оно, што се — не за дан, за два него годинама купило и прибирало?! А сврх тога чуј шта ти довикује св. јеванђеље: „Безѹмне, ѥи сіе нощь дѹшѹ твою истѧжѫтъ ѿ тебе: а мже оуготовалъ еси, комѹ бѫдѫтъ“?

На кад ми тако радимо: кад заповед Божју о празновању свеца и недеље занемарујемо, шта више газимо, хоћемо ли се чудити онда ако нас снађе каква невоља, ако паднемо у какву беду? Нећемо се и не можемо се чудити, јер то ће бити праведна паплата за наш рад. —

Ми би ради, да нам Бог испуни наше жеље и молбе, али не ћемо да се трудимо, да и заповеди Божје испуњавамо; ми хоћемо, да нам Бог даде свака добра, али нећемо, да и ми дамо „Божја богоки“.

На крају велим заједно са св. јеванђељем: „Имѣѩи ѹши слышати, да слышитъ!“ Амин.

19. (31.) јула, 1888.

Југ Станикић,
парох.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Добротвор интернатa српке учитељске школе Сомборске.) Његова Светост, преузвишени господин, патријарх *Георгије Бранковић*, благоизволео је Добротворној Задрузи Српкиња Сомборкиња послати 2000 круна, као дар за интернат српске учитељске школе у Сомбору. Слава великоме добротвору српске школе — патријарху *Георгију Бранковићу!*

(Његова Светост), преузвишени господин, патријарх *Георгије Бранковић*, благоизволео се бавити прошле недеље у Далу, а сутра, у недељу, се враћа у Своју резиденцију, у пратњи протојакона г. *Августина Бошњаковића*.

(Зграда српске вел. гимназије у Новом Саду.) Нова зграда српске Новосадске гимназије довршена је и у њу се већ пресељавају гимназијске неке ствари. Библиотека је већ уселена. Гимназијски инвентај наручен је у Будимпешти. Освећење зграде биће почетком школске године.

(За измену саборског изборног реда.) Свештенички збор протопрезвитерата Кореничког једногласно се изјавио за измену изборнога реда за избор посланика на народно-црквени сабор са засебним изабором свештеничких посланика.

У Србији.

(Дар цркви сп. Саве.) Њ. В. краљ Србије *Александар I.* и Његова светла вереница гђа Драга рођ. Луњевица, послали су, као свој прилог, за градњу храма св. Саве у Београду 20.000 динара у злату.

(Г. Стеван Веселиновић) бивши професор Београдске Богословије и уредник „Богословског Архива“, један од најспремнијих богослова у Србији, постављен је за секретара друге класе у министарству просвете и црквених послова, а као референат у црквеним пословима.

(Г. Бранислав Пушић) познати књижевник приповедач, секретар министарства спољних послова, постављен је за драматурга народнога позоришта с тим, да врши дужност управника позоришног.

Разне белешке.

(Седамдесетогодишњица Дм Ивана Стојановића.) Дубровачка академска омладина издала је проглас, којим позива Србе „од Пеште дакл до Чарне Горе“, на учешће у прослави, којом ће дана 4. (17.) децембра о. г. у Дубровнику прославити седамдесетогодишњицу врлога Србина католика и српског књижевника каноника декана *Дм Ивана Стојановића*. — Иста омладина је прегла, да уз остале исказе дужне захвалности о седамдесетогодишњици слављеникова рођења тури у свет најбоље литерарно дело *Дм Иванова* **Дубровачку Књижевност**, те да му се и тако одужи као српском књи-

жевнику. Као што се у позиву на претплату на ту књигу вели: „Овладина ће се обратити првијем књижевницима српскијем, који ће својијем записима у **Споменицу** *Дм Ивана Стојановића* оживити књигу честитога јубилара. Биће у њој и описан животопис са сликом пјесникову. Штампаће се на доброј хартији и обухватиће преко 25 штампанијех табака, а претплатна ће јој цијена бити 3 круне или динара. Новац нека се шаље на Јована Л. Перовића, правника у Дубровнику“.

(**Изгорео манастир.**) У Румунији изгорео је манастир *Варатик*, и уз манастир још и сто других кућа. Штету рачунају на 250. хиљада круна. Пожар је нашао, како веле, из духовникове ћелије.

(**Дар цркви.**) Срби сељаци из Широка Куле у Лици, који су на послу по Њемачкој и Пруској, послаше своме свештенику у Широкој Кули 100 марака да куи нужни украс за цркву. Коло је повео чести млади сељак Миле Суџуковић. Госпићко „Србину“ пишу о тим честитим сељацима:

„Ови људи крваво зарађују, па се своје светиње сјећају. У писму пишу: „У туђем свијету гријешимо, пошто не похађамо матер цркву, јер и нема српске православне цркве овдје; гријешимо, што у светац радити морамо, јер овдје нијесмо о својој волји; гријешимо, пошто не постимо овдје постова, које нам мати црква православна заповиједа“. Сјећају се људи и у туђем свијету своје лијепе вјере православне и цркве српске — па ће им Бог помоћи у њиховом тешком раду!“

(**Освећење надгробног споменика пок. Дану Станковићу.**) На Загребачком централном гробљу, на Мирогоју, подигнут је пре неколико дана нови надгробни споменик пок. Дану Станковићу, одличном предстојнику земаљске владе и бившем председнику земаљског сабора, и потпредсједнику нашега Саборског Одбора. Споменик је израђен по нацрту кр. грађевног саветника Херцана Болеа, а израђен је у клесарској радионици кр. зем. обрtне школе. Споменик је лепо и укусно израђен од репентаборског мрамора и ограђен је уметнички израђеном решетком од кованога жељеза. Освећење споменика биће у понедељак 24. јула (6. августа).

(**Покрет ђака виших школа против алкохолизма.**) — У швајцарским „листовима за чување здравља“ читамо, да је швајцарско академско удружење послало један проглас на немачке ђаке, који је залепљен на црној табли на свима немачким универзитетима. У врло речитим изразима позивају се у том прогласу немачки другови да се сете, како научно образовање обнеспује човека да и у друштвеном поведењу предњачи добрим примером. Али пример, који данас дају многи ђачки кругови, на жалост се пре може сравнити блудећој светлости која води пропасти, но видеоу истине.“ Проглас се свршује са овим речима: „Већ су наши другови у Енглеској, Шведској, Норвешкој и Холандији са радошћу уђерили се да је ту поље, на коме може ђак да води победну војну. Ми у Швајцарској пошли смо њиховим трагом. Немачки ђак неће ни нас поостати!“

(† **Др. Јосип Торбар,**) председник „Југословенске Академије знаности и уметности“ у Загребу, преминуо је 13. (26) јула о. г.

* Треба знати да је код немачких ђака јако раширено пијанчење. Ур.

Позив.

Благочестива Браћо Срби!

Биће томе преко три стотине година, како двије српске обитељи: *Кадијевићи* и *Кнежићи* од тешкога зулума турскога из земље Херцега Стефана прибјегоша ка мору на обалу и настанише се у данашњем сеоцу Кременој (Сливно), парохије и полит. котара Метковићког.

Од некадашњијех *двију* фамилија намножило их се је до данас *осамнајест*, које броје скупа стотину душа. Наравно данас би — кроз оволики дуги низ година — ту морало бити веома много више и домова и чељади, да нијесу читаве породице за вријеме млетачке републике силом приморане биле превртути свету своју праоцдовску вјеру православну.

И ово, чудом Божјим сачувано, малено општество, осамљено, а са свију страна опкољено иновјерцима, великијем трудом, напорима и жртвама, а највише милостивом побожношћу православнијех Срба, саградило је године 1866 на једном брежуљку крај мора валовитога скромну богомољу — црквицу, која — свијетлећи јеванђеоском истином — казује путнику поморцу, као и према себи на полуострву Пељешцу некад православнијех и данас римокат-црквама, да у овијем крајевима није још угушено св. Православље, већ да још живи у пркос свима напорима и свој тиранији противницима својијех.

Али у оној св. богомољи, коју издржавају оно 18. сиромашнијех породица оскудијевају св. иконе, св. одежде, црквени сасуди и др. — На цркви тој нема ни милозвучнијех звона, која би са брежуљка онога по морској пучини свечано оглашавала службу Божју и подсјећавала иновјерне наоколо на пређашњу њихову праћедов-

ску св. вјеру, те их умилнијем звуцима на покајање и на обраћање.

С тога обраћа се овај српски православни народ на благочестиву браћу Србе из свију крајева врућом молбом, да дарежљиву руку своју пруже и *милостином* приномогну браћу своју по вјери и по крви, да узмогну прибавити за црквицу своју звона и остале нужне црквене утвари.

Надом, да ће милостива десница добротворнијех Срба у овој големој нужди бити обилата милостињом, потписано црквено туторство у име онијех стотину душа прав. Срба села Сливна остаје на томе унапријед захвално и обећаје, да ће имена дарежљивијех приложника вјечито записати у књигу добротвора овога Божјега храма и јавно их кроз српске листове огласити.

Новац треба упутити на срп. прав. црквено *туторство у Метковић* (Далмација.)

Кремена (Сливно) код Метковића, маја 1900.

благајник: предсједник: парох:

† Луке Кадијевића;

† Мих. Кадијевића; Љубо Влачић,

Позив*

Висока крал. земаљска влада отписом својим од 8. свибња 1900. број 31238 услед молбе **Одбора за градњу српске православне цркве у Ђакову**, благоизволила је споменутом одбору подијелити дозволу, да може течајем времена од (1) једне године дана сабирати добровољне прилоге у речену сврху.

У трговишту Ђакову живе, које чиновника, које стално обитавајућих преко стотине православне вјере.

Ми православни Срби Ђаковчани спадамо парохији у Великом Набрђу.

Дальина пута до Великога Набрђа износи нетина само нешто преко 18 километара, али су путеви, који тамо воде неизграђени, брговити и неуређени, пак и у само летње доба доста несигурни и опасни, у јесење и зимње доба јесу пак споменути путеви тако рећи непроходни и самом животу веома погибељни.

Није дакле никакво чудо, што смо ми православни Срби Ђаковчани жељни наше свете православне цркве тим више, што су покрај горе нацртаних околности дјеца наша лишена поучавања у најважнијим почетцима науке, а наиме у православној вјеронауци и у црквеном пјевању.

Из свега предпаведеногa произлази, да смо ми православни у Ђакову обитавајући Хришћани лишени светога богослужења у српској православној цркви, а наша дјеца науке православне вјере и црквенога пјенија.

Ово су изим других жалосне чињенице које су приселиле нас Хришћане Србе Ђаковчане, да устројимо одбор за градњу православне цркве у Ђакову.

Смјерно потписани одбор започиње у име Бога своје дјеловање пак:

Услед свега до сад реченога, умољава најузљубније пречасну господу свештенике, велеславне крал. жупанијске и котарске области и судове, славне финанцијалне области, све славне српско-православне црквене општине, славна општинска погаварства, славна уредништва јавних гласила, славне новчане заводе, цијењене женске задруге, пјевачка друштва, добровољна позоришна друштва, сву велецијењену господу учитеље и сваког брата Хришћанина, у које се чврсто надамо, да ће се живо заузети за ову племениту и свету ствар, те да ће у сврху градње српско-православне цркве у Ђакову приносе сабирати и убране шиљата потписаном одбору на име **Јоце Сладића у Ђакову**, уједно молимо, да нам се најдуже у року од два месеца арак шиљати изволи.

О дарованим приносима положити ће потписани одбор јаван рачун.

У Ђакову, 22. Маја 1900.

ОДБОР

Јоца Сладић, као предсједник одбора. — *Јоца Станишић*, тајник. — *Добривој Кушић*, управитељ кр. кот. суда. — *Панта Поповић*, кр. судбени пристав. — *Александар барон Јовић*, љекарник. — *Вока Кајгановић*, поштар. — *Стојан Курћија*, кр. финанцијални пригледник. — *Тома Крајшић*, посједник. — *Леонгије Сарканац*, напучар. — *Милан Сарканац*, кр. порезни официјал. —

ПОЗИВ
НА
ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
„СРПСКЕ ПЧЕЛАРСКЕ ЗАДРУГЕ У РУМИ“.

По §-у 11. својих правила а по одредби ланьске главне редовне скупштине, одржане

* Прилоге у Карловцу прима и уредништво овога листа. *Ур.*

у Руми 16 (28.) августа 1899. године, држаће „Српска пчеларска задруга у Руми“ редовну главну скупштину у четвртак 17. (30.) августа о год. у Срем. Карловцима у гимназ. дворани у 9 сати пре подне са овим

дневним редом:

1. Извештај управе о своме раду и напретку задруге;

2. Избор нове управе и разрешење старе;

3. Претресање питања: „како да задруга бројно ојача?“

4. Евентуални предлози, и

5. предавање из пчеларства.

Предавање ће држати госп. професор Јован Живановић: „професор Др. Бихнер и пчела или старопчелари и младопчелари“, а госп. Иван Машировић: „вештачко сађе и важност јаких кошница“. Г. Иван Каменар, учитељ предаваће: „Кад уједају пчеле и зашто уједају?“ Предаваће такође и пароси Ђорђе Коларовић, Васа Латинкић и Марко Шаула.

Позивају се чланови друштвени, а и остали пријатељи пчеларства, и ове једине српске економске стручне задруге, да изволе у што већем броју сабрати се на ову главну скупштину. Посетиоци ове скупштине имаће привилку, да се поуче из напред споменутих предавања а не мање ће се користити проучавањем узорпога и великога пчелињака професора Живановића.

Из седнице управног одбора „Српске пчеларске задруге у Руми“, држане 2. (15.) јулија 1900. године.

Тајник: Марко Шаула парох Румски.

Председник: Тоша Богдановић пчелопоседник.

Књижевне вести.

На знање и равнање књижарима и школским одборима.

Пошто се како у српским, тако исто и у пучким школама **има употребљавати само „Мала Катавасија“** што ју је издала 1897. потписата штампарија; то се упозорују како књижари, тако исто и школски одбори, да **само исто издање набављају.**

Примерак један исте Катавасије стаје 40 филира. Књижарима дајемо 25% рабата, а тако исто и школским одборима, који узму бар 50 примерака.

Српска Манастирска Штампарија.

У издању Српске Манастирске Штампарије ушла је у штампу и за ову школску годину биће готова

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ
ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
или
ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
за учење средњих школа
написао
Александар Живановић
правосл. свештеник
кр. професор и катихета на средњим школама у Осијеку.

Ушао је у штампу и биће готов за ову школ. годину

ХРИШЋАНСКИ КАТИХИЗИС
ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
за средње школе
састављено
Михаило Миловановић
јеромонах, гимн. катихета.

Обе су ове књиге одобрене од св. Архијерејског Синода Митрополије Карловачке, те од 1. есп. о. г. предаваће се по њима у средњим школама.

Тумачење Јеванђеља са Беседама.

од Архимандрита Фирмилијана

Најновије издање у 3 књиге, које износе преко 70 штампаних табака, велике осмине, на најеминијој хартији, а у тврдом платненом повезу, може се добити за 10 Круна само у познатој радњи свију црквених утвари, књига, Јеванђеља и црквених и свештеничких одела.

В. Марковић и Павловић
у Београду и Земуну.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. ЕК. 91. ех 1900. 95 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Карловцу.

Рок за пријављивање траје до 9. (22.) августа 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, дана 6. (19.) јулија 1900.

Михаил.

Бр. ЕК. 92. ех 1900. 96 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију II. разреда у Мушави, протопрезвитерата плашчанског.

Рок за пријављивање траје до 9. (22.) августа 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, дана 6. (19.) јулија 1900.

Михаил.

Ад бр. К. 528/385 ех 1900. 85 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место системизираног пароховског помоћника V. разреда, у Шиду овим се стечај расписује.

Компетенти имају своје прописно-биљеговане и инструиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до конца месеца јула по стар. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 392/зап. ех 1900. 82 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место срп. правосл. вероучитеља на српским основним школама у Руми овим се до конца месеца јула о. г. по стар. кал. стечај расписује.

У смислу отписа високе кр. земаљске владе одела за богоштовље и наставу у Загребу од 20. маја 1899. бр. 7003., а с обзиром на §. §. 119. и 122. школ. закона од 31. октобра 1888. има дефинитивни вероучитељ право на следећа берива:

а.) темељна плата од годишњих . 800 круна
б.) станарина . . . . . 200 круна
в.) месни за трговиште Руму установљени годишњи доплатак . . . . 200 круна

Пошто у Руми постоји и шегртска школа, прима катихета за сваки сат свога деловања на тој школи по 70 круна на годину засебне награде.

Осим тога има по §. 130. споменутог школ. закона право на петогодишње доплатке из сваке пете године успешног службовања у износу од 100 круна.

Мировина опредељује се по установама §. §. 149.—173. истог школ. закона.

Компетенти, који могу и свршени богослови бити, имају своје прописно биљеговане и инструиране молбенице непосредно овој конзисторији до гореопредељеног рока поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ш. С. 221 пред. ех 1900. 79 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног питомачког места у стипендијској закладе пок. *Василија Теофановића* основаној пок. Александром Теофановићем из Будимпеште за ученике и ученице који су већ или који ће истом бити ученици (ученице) срп. правосл. учитељске (учитељичке) школе сомборске.

Стипендија износи 50 круна месечно или 500 круна на школску годину.

Стеченици (стеченице) без обзира на место рођења морају исправно доказати, да су Срби (Српкиње) православне вере, да су сиромашнога стања, да су здрави и крађним богињама накалемљени.

Првенство имају они сродници тестаторови, који исправно докажу, да су у првој линији питомци деде тестаторова Данила Теофановића из Крњаје, било у мушкој било у женској му лози. Ако се два сродника пријаве првенство има ближи. Ако се пак више сродника пријаве који су у истом степену род с тестаторово м децом, то ће се приход од главнице на исте поделити, без обзира хоће ли тиме појединa стипендија нанети 500 круна годишње. Само ако рођаци ни један цео приход неприпали, или их у оне не би било, имаће права на стипендију и други кандидати.

Молбенице ваља упутити и поднети срп. прав. народном Школском Савету најдаље *до 12. (25.) августа 1900.* а приватити треба уз исту осим горњих исправа о народности и вери, имовном и здравственом стању, евентуално сродству још и школске сведоџбе од последње школске године с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука Школскога Савета после седнице му.

У Карловцима 1. (14.) јула 1900.

Председништво
срп. прав. нар. школскога савета.

Бр. Е. К. 124. ех 1900. 105 1—3

ЕДИКТ.

Овим се позива Милан Давидовић, бивши трговац у Карловцу, да се у року од деведесет дана, рачунајући од првог уврштења едикта овог у новине, или лично или писмено потписаној Епархијској Конзисторији пријави. Не пријави ли се у том року, наставиће се и окончати бракоразводна парница, коју је против њега жена његова Катарина Давидовића, рођена Вендауер, ође подигла, и без њега.

Из седнице Епархијске Конзисторије држане у Плашком, 6. јулија 1900.

Михаил.

С. О. 4738./ през. ех 1900. 98 1—3

СТЕЧАЈ

Овим се отвара стечај ради попуњења једнога места у стипендијској заклади *Гавре Адамовића* са стипендијом од год. шест стотина круна за ученике средњих школа и свеучилишних наука.

Стипендију ову могу получити сиромашни ученици српске народности православне вере, који су доброг владања, марљиви и који се добро уче, ну сродници оснивачеви имају првенство.

Питомци ове закладе слушају своје науке у отачественим заводима у Угарској, Хрватској и Славонији; ну могу их, уз благовремено получену дозволу од високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе, слушати и у иноземству.

Молитељи треба да поднесу своје молбенице *саборском одбору* у Карловцима најдаље *до 2. (15.) септембра 1900. год.*, а ваља да приложе уз молбу: крсни лист, школску сведоџбу, лечничку сведоџбу и сведоџбу о сиромаштву. Осем тога у молбеници ваља споменути, камо да се достави одлука саб. одбора после седнице му; а матуранти још и то, којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (31.) јула 1900. год.

Председништво

срп. прав. нар.-црк. саборског одбора.

С. О. 4739./ през. ех 1900. 99 1—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској заклади *Теодора, Петрије* и *Атанасије Бајића* имају се попунити два питомачка места свако са стипендијом од год. 300 круна.

Молитељи ваља исправно да докажу, да су Срби православне вере из краљевине Угарске, да су здрави и сиромашнога стања.

Инструјисану молбеницу ваља поднети *саборском одбору најдаље до 2. (15.) септембра 1900.* с тим, да се истој има казати и то, камо да се достави одлука у обзиру на подарење стипендије; а матуранти још и то, којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (23.) јула 1900. године.

Председништво

срп. прав. нар.-црк. саборског одбора.

С. О. 4740./ през. ех 1900. 100 1—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској „*заклади Прокопија и Миља Миладиновића из Боботе*“ имају се попунити два питомачка места и то једно место за *медицинара* са стипендијом од год. 800 круна а друго за *гимназисте* са стипендијом од год. 400 круна.

Молитељи морају исправно доказати, да су Срби православне вере, да су сиромашнога стања, здрави и крављим богињама накалемљени; даље добро морално владање и добар успех у наукама.

Првенство имају сродници фундаторови, који своје сродство исправно докажу, за тим православни Срби из Срема, по том из Славоније и Хрватске и коначно буди из којега српског краја.

Инструјисане молбенице ваља поднети *саборском одбору најдаље до 2. (15.) септембра 1900. год.* са напоменом, камо да се достави одлука у обзиру на подарене стипендије.

У Карловцима 18. (31.) јула 1900. год.

Председништво

срп. прав. нар.-црк. саборског одбора

С. О. 4741./ през. ех 1900. 101 1—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај ради попуњења једног питомачког места за обртничку струку у стипендијској заклади *Петровић-Харишка*.

Стипендију ову од год. 600 круна могу получити само младићи српске народности и источно православне вере из земаља угарске круне, а изабрани питомац моћи ће уживати своју стипендију само у којем наставном заводу истих земаља, изнимно пак по допуштењу вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и у којем наставном заводу у иноземству.

При једнаком својству молитеља имају првенство они, који су без имања, пред онима, који таковога поседују; а у истим околностима имају првенство пре свих молитеља сродници оснивачева пок. Марије Харишка рођ. Петровићевс и мужа јој пок. Григорија Харишка из Земуна.

Крсним писмом, лечничком сведоџбом о калемљењу богиња и стању здравственом, школском сведоџбом о досад свршеним наукама, и најпосле сведоџбом од политичке власти, о имовном стању својем односно родитеља снабдевене молбенице ваља поднети саборском одбору у Карловцима најдаље до 2. (15.) септембра 1900. с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му.

У Карловцима 18. (31.) јула 1900. године.

Председништво

срп. прав. нар. црк. саборског одбора.

С. О. 4742./ през. ех 1900. 102 1—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења једног упражњеног питомачког места у стип. закладу блаженопок. *А. Е. М. Мојсија Путника* са год. 400 круна овим се расписује стечај.

За стипендисте могу бити изабрани само ученици српске народности и православне вероисповести и то ученици гимназије, реалке, занатлијских, трговачких, економских и рударских школа и виших наука и исти уживају стипендију све до свршетка наука, ако покажу добар успех у науци и добро владање. То имају исказати на крају сваког течаја. Ко ужива већ коју стипендију, не може бити у исти мах и питомац ове закладе.

За слушање наука ван земаља угарске круне уз уживање ове стипендије потребна је претходно прибављена дозвола високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе.

Крсним листом, школском и лечничком као и сведоџбом спроманства снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном саборском одбору у Карловцима најдаље до 2. (15.) септембра 1900. год. с тим, да у молбеници ваља казати, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му, а матуранти још и то: којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (31.) јуна 1900. године.

Председништво

срп. прав. нар. црквен. саборског одбора.

С. О. 4710 през. ех 1900. 89 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује, стечај ради попуњења једног питомачког места у стипендијској закладу *Данила и Јулке Бањанина за вите богословско образовање* са стипендијом од год. 1000 круна.

Питомци ове стип. закладе морају бити младићи источне православне вере и српске народности, који су телесно потпуно здрави, доброг владања и даровити; који су свршили нижу гимназију и који ће бити дужни учити вишу гимназију, у којој су облигатни предмети немачки и мађарски језик, по свршеној пак гимназији имају учити богословске и правне науке у оном заводу, који свагдашњи православни архиепископ карловачки, митрополит и патријарх српски буде одредио, а по свршеној науци имају се ставити свагдашњем патријарху српском на расположење ради службовања и практичног оспособљења за сврху, коју је завештатељ ове стипендијске закладе одредио.

На ову стипендију имаће првенство потомство од рођене браће завештатеља; Стевана, Лазе, Василија и пок. Николе и Станка Бањанина, а када се те лозе умале или их нестане, то долази потомство рођ сестара завештателевих; а када лоза од браће и сестара завештатеља изумре, долазе на ред потомци од полубраће (стричевића) и полусестара, а кад све лозе ближих и даљих сродника завештателевих изумру, онда има првенство ваљана и честита младеж од оних становника општине Јошанске, родногa места завештатељева, који носе име Бањанин; а кад и ти изумру, имају првенство добра деца сиротна и младеж од родногa места завештатељева Јошана у Лици; најпосле ову стипендију могу добити Срби источно-прав. вере окружија личко-оточкога.

Међу просиоцима, како сродницима, тако и несродницима, имају првенство они, који су сиромашнији и бољи у науци. —

Просиоци имају своје ваљано, исправама о евентуалном сродству, о народности и вери, успеху у науци, о стању здравља и имовинском стању, инструјисане молбенице најдаље *до 18. (31.) августа 1900.* поднети пресвет. г. Петру пл. Јурковићу, вел. жупану сремском у Вуковару, као председнику постављених поузданика завештателевих при дељењу ове стипендије и у молбеница навести, камо да им се достави одлука саб. одбора после седнице му.

У Карловцима 7. (20.) јула 1900. год.

Председништво

срп. прав. нар. црквен. саборског одбора

Број 94. 1900. 107 1—2

СТЕЧАЈ.

На овдашњој срп. прав. вјероисповједној школи, има се са 1. септембром т. г. место учитеља попунити.

Плаћа годишња јест 800 круна, станарине годишње 200 круна, те ини приходи од водиџе, спровода и т. д.

Дужност је учитељу осим школске службе, појања у цркви, подучавати ученике ове школе као и више пучке школе у црквеном појању те вођења переводства код општине.

Натјецатељи имаду своје ваљано инштрупсане молбе потписаном предсједништву најдуље до 15. августа о. г. поднети.

У Костајници, 11. јулија 1900.

Срп. прав. црквена општина.

Управног одбора предсједник:

Перо Трифић, с. р.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 104 1—3

У српској вишој девојачкој школи сомборској почеће се 1900—1901. школ. година 19. августа по старом календару. Тога и следећег дана држаће се: пријемни, поправни и приватни испити.

Уписивање ученица траје 21., 22. и 23. августа.

У I. разред примају се ученице, које су навршиле 10. годину живота и које су с добрим успехом свршиле IV. разр. осн. нар. школе.

Ученице из V. и VI. разреда осн. нар. школе могу бити примљене у II. и III. разред ове школе, ако претходно положе пријемни испит из предмета, што су прописани за I. односно за II. разред ове школе.

При уписивању ученица тражи се школска сведоџба од последње године.

Школарина се не плаћа. Све ученице III. и IV. разреда плаћају 2 круне уписнине, а у I. и II. разреду само ученице са стране плаћају уписнину, која иде у благајну српске црквене општине.

У Сомбору, 20. јулија 1900.

Управа

српске више девојачке школе сомборске.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 103 1—3

У српским учитељским школама сомборским 1900—1901. школска година започеће се 19. августа по старом календару. Тога и сљедећега дана држаће се пријамни и поправни испити, а уписивање ученика и ученица одбржаће се 21., 22. и 23. августа пре и после подне.

У мушку учитељску школу примају се младићи православне вере, благе нарави, здрави телом и душом и *слободни од очне болести такозване трахоме*, који су бар у 15. годину живота ступили и IV. разред гимназијски, реални или грађански с довољним успехом свршили. Такође примљени могу бити и они младићи, који положе успешно пред професорским збором ове учитељске школе *строги пријамни испит* из науке хришћанске, црквено-славенског читања и малог црквеног појања; даље из рачуна, српског, мађарског и немачког језика, земљописа и отачаствене повеснице Угарске у оном обиму, у коме се ови предмети у четвртом разреду грађанске школе у Угарској предају. Овај пријамни испит држаће се само 19. и 20. августа о. г. Доцније пак пријављени не ће моћи тај испит полагати.

За приправнице примају се Српкиње православне вере, које су 14. годину живота навршиле и четврти разред српске више девојачке, грађанске или реалне школе с добрим успехом свршиле а при том су здраве и примерног моралног владања.

Ученици и ученице, који у учитељску школу ступити желе, имају са собом донети крштено писмо, лекарску сведоџбу о добром здрављу и школску сведоџбу из последњег разреда, а при том су дужни и једни и други из молитава и славенског читања пријамни испит положити.

Женске имају још неизоставно са собом донети изјаву својих родитеља или добротвора, да ће их ови за време учења њиховог у овој школи о свом трошку издржавати са потврдом дотичне грађанске општине да су они то у стању учинити.

Приправници, који из државне које учитељске школе у ову српску учитељску школу прелазе, морају се још подвргнути пријамном испиту из српског и славенског језика и црквеног појања.

Стан и храна само се у приватним кућама по претходном одобрењу управитељевом погодити може.

У Сомбору, 20. јулија 1900.

Никола Ђ. Вукићевић,

српских учитељских школа сомборских управитељ.

СТЕЧАЈ. 106 1—3

На учитељску штацију у Кишфалуби овим се отвара стечај.

Плата је учитељу у готовом: 608 круна за редовну, и 72 кр. за повторну школу, 40 круна у име перовођства, 3 ланца орање земље на коју учитељ порезу плаћа, 80 фил. од великог а 40 од малог укона, 80 фил. од парастоса, 80 фил. од венчанице, 13·64 км. дрва тврди за огрев, слободан стан састојећи се из две собе, кујне, коморе, штале, шупе и подрума.

Учитељу су дужности школском уредбом прописане.

Они који желе ово место получити нека своје добро снабдевене молбенице председнику школ. одбора поднети изволе.

Рок стечају истиче о Вел. Госпојини кад ће се и избор одржати.

Из седнице школског одбора у Кишфалуби (Kistalud, Baranya) 25. јуна 1900. године.

Роман Косић

председник школ. одбора.

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 30. бр. „Српског Сиона“

СТЕЧАЈ 93 2—3

Овим се расписује стечај на местној срп. вероисповедној шесторазредној мешовитој основној школи, са којим местом скопчана су следећа бервиа:

У готовом новцу 680 круна; 15 ланаца оране земље, на коју учитељ порезу плаћа; од венчања нарастоса и укопа по 1 круна; у име огрева 500 шприти или 50 круна; за перовођство 24 круне; слободан стан састојећи се из 2 собе, кујне, коморе и шталс.

Примећује се, да је горенаведена земља под аренду издата, те ће учитељ до 1. септембра 1902. године место земље уживати аренду од 316 круна.

Осим свакидашње школе обвезан ће бити назбрани и пофторну школу држати и при сваком богослужењу у цркви појати.

Компетовати могу само они, који прописану квалификацију имају и који су испит из мађарског језика положили.

Лична пријава узима се у обзир.

Рок стечаја траје до 6. (19.) августа, када ће се и избор обавити.

У Ловри (Lórè, п. р. Ráczkeve) 10. (23.) јула 1900 г.

Милош Видак
председник.

СТЕЧАЈ. 86 3—3

Расписује се стечај на једно стипендијско место из закладе пок. Јефте Михајловића Јанковог. Стипендија састоји се из годишње 600 круна, коју своту питомац у месечним оброцима у напред прима.

Просители стипендије имају своје молбенице подкрепити:

1.) Сведоџбом, да су православне вере, од српских православних родитеља у Сомбору рођени или да су им родитељи најмање 10 година у Сомбору живили.

2.) Сведоџбом о примерном владању.

3.) Сведоџбом о положеном испиту зрелости.

4.) Сведоџбом, да су телесно потпуно здрави.

5.) Сведоџбом о сиромашном стању.

Рок стечају траје до 15. августа т. г. по новом календару.

Молбенице се имају до одређеног рока подписаном поднети.

У *Сомбору*, 2. (15.) јула 1900.

Љубомир Купусаревић
овр. протопрезвитер Сомборски и председник управ. одбора закладе Јефте Михајловића Јанковог.

С. О. 4709 през. 1900. 87 3—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској „задужбини *Петра Јовановића свештеника и супруге му Јулијане*“ има се попунити једно питомачко место *за више богословско изображење* (у богосл. академији) са стипендијом од год. 1000 круна.

На задужбину ову компетирати могу они у првом реду сви из српско-православне митрополије Карловачке, који су у гимназијски испит зрелости са одликом положили. Првенство имају они, који су осим тога бар две године на свеучилишту правне науке слушали и први државни испит са успехом положили.

Потражиоци ове стипендије имају осим горњега крсним листом доказати, да су Срби источно православне вере, лечничком сведоџбом, да су потпуно здрави, а сведоџбом политичке власти, да су сиромашног стања.

Инструјисану молбеницу ваља управити и поднети ради избора *Пр. Светости патријарху српском најдаље до 18. (31.) августа 1900. год.* и у истој навести, камо да се достави одлука у обзиру на подарење стипендије. —

У Карловцима 7. (20) јула 1900 год.

Председништво
срп. прав. нар. црк. саборског одбора.

Бр. 26. ех 1900. 92 2—3

СТЕЧАЈ.

За два учитељска мјеста у мушком одјељењу српско-правосл. основне *школе у Мостару*. Рок 5. (18.) августа о. г.

Дужности: Наставни рад, куда спада и обучавање дјеце у црквеном појању, у оном разреду, који буде учитељу додијељен, појање за пјевницом; све према постојећим прописима.

Услови: Припадништво бос.-херцеговачко или аустро-уг. држављанство, вјероисповијест православља, оспособљење на којој српској препарандији у Аустро-Угарској.

Плата К 1400, станарина и огрев К. 160, свега К. петнаест сто шездесет. Почетком сваке пете год. награда од 10% плате. Учитељи 3. и 4. р. добивају још по К. 40 годишње за руковођење појања у цркви.

Уз остале документе ваља послати и свједочанство о моралном и политичком владању, издату од политичке власти. Молбеницу и прилоге ваља биљеговати.

У Мостару, 3. јула 1900.

Управа српско-прав. црк.-шк. општине.
Владин повјереник: С. Мандић.

Ad бр К. 591/386 ex 1900. 83 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију I. разреда у Јамени овим се стечај расписује

Компетенти имају своје прописно биљеговане и инструјиране молбенице овој конзисторији надлежним путем до конца месеца јула по ст. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

С. О. 4708 през. ex 1900. 88 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења једног питомачког места у богословској закладе *Данила и Јулке Бањанина*.

Годишња стипендија износи 600 круна а издаваће се питомцу у десет једнаких месечних оброка.

Просиоци за ову стипендију могу бити само Срби источно-православне вере, слушаоци, односно који ће са почетком школске године 1900/1901. постати слушаоци срп. прав. богословског училишта у Ср. Карловцима.

На ову стипендију имаде првенство потомство од рођене браће завештатељеве: Стевана, Лазе, Василија, пок. Николе и Станка Бањанина; иза њих долази потомство рођених сестара завештатељевих; иза њих долазе на ред потомци од полубраће (сестрића) и полусестара; иза њих долази младеж оних становника оближње Јапанске, родиога места завештатеља, који носе име Бањанин; иза њих имају првенство добра сиромашна деца истога села Јошана у Лици; најпосле пак могу добити ову стипендију Срби источне прав. вере округља личко-оточког.

Међу просиоцима како сродницима тако несродницима имају првенство они, који су сиромашији и бољи у науци.

Молитељи имају своје ваљано, исправама о евентуалном сродству о народности и вероисповести, успеху у наукама, о стању здравља и имовинском стању, инструисане молбенице *најдаље до 18. (31.) августа 1900.* поднети пресветлом г. Петру пл. Јурковићу вел. жупану сремском у Вуковару, као прочелнику постављених поузданика за подељивање ових стипендија.

У Карловцима 7. (20.) јула 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. црквене. сабор. одбора.

Ш. С. 220/през. ex 1900. 78 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на једно упражњено питомачко место у стипендијској закладе *Атанасије Бале* са годишњом стипендијом од 200 круна.

Стипендије ове закладе које су подељене у три разреда од 200 круна, 240 круна и 300 круна, могу се поред постепеног промицања из нижег разреда у виши, подарити само таковим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који спадају у опсег српске митрополије карловачке, а који не уживају нити друге какве потпоре, нити пак стипендије, што су истим оснивателем код протестантских наставних завода у Дебрецину, Шапошпатаку и Пожуну установљене.

Сродници оснивателеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи треба да поднесу своје крштеним писмом, школском сведоџбом и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице најдаље *до 12. (25.) августа 1900.* срп. прав. нар. *Школском Савету* у Карловцима и у истој и то да кажу, камо да се достави одлука школскога савета после седнице му.

У Карловцима 1. (14.) јула 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. школскога савета.

СТЕЧАЈ. 80 3—3

На основу решења Сз. Епарх Шк. Одбора бачког од 10. (23.) јуна 1900. год. бр. 947/173 ех 1900. овим се расписује стечај ради попуњења сталног учитеља на срп. вероисповедној школи у Кисачу.

Дужности учитељске: 4 мешовита разреда обучавати у прописним шк. предметима, децу црквене појаву учити и десну певницу приликом сваког богослужења редовно држати, поћорну школу сваке недеље и четвртка држати и у седницама перо водити.

За ово ужива следећу плату: стан са 1 собом и кујном, бир који се скупља по брачним паровима, 1 јутро јарошта на које он порцију плаћа и 150 фор. припомоћи.

Првенство имају они који се лично пријаве општини.

На ово место могу и учитељице компетовати.

Молбенице се имају слати на Шк. Одбор у Кисачу.

Рок пријаве је до Велике Госпојине, кад ће се и избор обавити.

Из седнице Шк. Одбора у Кисачу 2. (15.) јула 1900. год.

Школски Одбор.

НАТЕЧАЈ 91 2—3

Услед закључка напредне скупштинске седнице, овим се расписује натечај на учитељско место при вероисповедној школи са годишњом платом у износу од 600 круна, два хвата дрва, два хвата сламе, четир јанца најбоље оране земље, на коју учитељ поред плаћа, стан у наравни са баштом, за перовођство 20 круна и две круне од погреба, где позван буде.

Учитељу у дужност спада мушку и женску децу по наставном пропису обучавати, поуторну школу држати, а затим у десној певници појати.

Оспособљеним натјецатељима истиче рок о Преображењу, ког ће се дана и избор обавити.

Из главне скупштинске седнице држане у Кетфељу (Ketfely u. p. Monostor, temes megye) дана 18 јуна 1900. Председник:

Мирко Гинђалов

СТЕЧАЈ. 81 3—3

Оставком забавље гђце Марије Малешевићеве, упражњено је место забавље при срп. вероисповедном забавишту у Перлезу, на које се стечај расписује, са роком од 15. августа по ст. кал. о. г.

Плата је 1000 кр. — из које је дужна изабрата забавља себи и помагачицу способну држати, — 3* дрва за огрев, слободан стан и башта. Школ. уредба од 1872. год. важи и за забављу. Компетенткиње могу бити Српкиње правосл. вере, и то: оспособљене учитељице на срп. учит. школи, или оспособљене забавље. Оспособљена учитељица дужна је, у року од године дана, положити испит забављски.

Из седнице школ. одбора, држане у Перлезу 29. јуна 1900.

Лазар Нешковић
парох и управитељ.

Марко Радосављевић
председ. шк. одбора

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

само свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Част ми је пречасној г. г. свештеницима до повољног знања ставити и моју радњу препоручити у којој се само за српско свештенство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радњи изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.

Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Јављам п. н. муштеријама, да никог писам овластио, да у моје име прима поруџбине, с тога ваља непосредно ради поруџбине, управо мени обратати се. — 94 1—5

ШПИРО БОЦАРИЋ

АКАДЕМСКИ СЛИКАР

САРАЈЕВО

ХРГИЋ УЛИЦА БРОЈ 26.

87 1—9

ЈОВАН БОРТ 84 3—5

свештеничког, грађанског и војничког одела

КРОЈАЧ

У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Част ми је до повољног знања ставити сл. црквеним општинама и прем. господи свештеницима, да сам набавио сваковрсне штофове за зимске деаке, најфинији застиг, камгари, дублина, алапина, листера, первијева, све најфиније и по најумереније цени.

Дајем материју и израђујем посао и на отплату. До 100 фор. плаћа се 5 фор. а од 100 фор. плаћа се 10 фор. месечно. Коме је по вољи нека изволи доћи, па да се осведочи да је код мене све јефтино него игде. За израду тачну, брзу и најбољу стојим добар. —

Примам и тако исто израђујем и послове за црквене потребе, одежде, стихаре, ђачке и ђаконске, налоше, литије и барјаке. Стекао сам искуства да сам у стању сваку, како најмању, тако и најопсежнију поруџбину примити, и на захтеваље најтачније, најбоље и по врло умерену цену извршити.

Исто тако примам и оправке црквеног одијанија, утвари и свештеничког одела.

Исто тако јављам п. н. публици, да примам и грађанско цивилно одело и израђујем га по наруџбинама, најтачније и најсолидније, а по врло умереној цени.

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикулове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. О дежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прве од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. и са чистим златом извезено на најбајнији кадиоа од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЂАЧКИХ ЧИРАНА** од фор. 3, 4, 5—6 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све најсвом бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, келевуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и **сранко нацрте, мустре и поручбине.**

90 2—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање покуцатих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, вивијено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама привијена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крупама** од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на више има увек готових на стоваришту.

52

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа. Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 350.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 31.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 30. јула 1900.

Доказ Божјег бића постанком живота.

Од М. Мишела.

С француског превео Јово Уземац парох.

(Наставак).

VI.

Примјетити морамо, да су покуси прављени у изванредно повољним околностима за пристанак спонтаног развитка. Они су радили на органским супстанцијама, које граде организми.

Крв, сок од грожђа, вегеталне инфузије, све те супстанције животни су продукти. Али томе ништа небијаше слична на земљи прије појаве првих живих бића, тад је била само минерална материја.

Дакле, и кад би покуси испали у прилог хетерогениста, ништа се ипак релативно не би могло закључити за први постанак живота.

Требало је што се тога тиче експериментарати под истим увјетима као М. Boussingault.

Он је на покреченом пијеску, покашеном дестилованом водом, једном ријечи на чисто минералној материји посијао свој гласовити грах (пасуљ) haricot. И он је ипак никао премда кржљав, (као што је требало очекивати) и развио се и фабриковао од живе материје, са анорганском материјом, коју је имао на расположењу. Па да л' је требало очекивати спонтану појаву живота, припремивши јој што је могуће боље примитивне услове? Ја мислим, да се је дуго и узалуд очекивала. Хетерогенисте то јако добро осјећају и не усуђују се правити покусе. Они би хтјели, да се у материји коју граде организми, живот производи сам од себе, без претходног сјемена. Казали смо, да самосталног постанка (Generatio spontanea) без родитеља не има ни за најпростије и најниже организме (Claus), ал' ипак хетерогенисте упорно тврде, да је живот самостално постао од минералне материје.

Да се о нашој тврдњи осиједочимо, размотримо часком контраст између живе и неживе материје. Састав, облике, обим, постанак, раст, опстанак и кретање све их то разликује. Казаћемо неколико ријечи за сваки контраст.

Анорганска тијела могу бити једноставна, органска тијела никад; она су есенцијелно сложена од уједињених елемената.

Спољни облик анорганског тијела јест круг, са равним плоснима; органска тијела имају на против скоро увијек гипке и хабљене

форме. Анорганска су тијела изнутра хомогена, једнолика т. ј. њихови најмањи дијелови различито састављени (састоје се из чврстих меканих и течних састојака, који су међу собом спојени). Анорганска тијела могу егзистирати у сваком обиму (тако гранит може сачињавати читаву гору и егзистирати у микроскопским дјелићима); органска тијела имају опредијељене димензије према њиховој врсти.

У опће је познато, да жива бића почињу егзистирати само утицајем живих бића исте врсте, чији су дијелови били прије него су се одијелили од њих; анорганска тијела на против постају у најразличитијем кругу, само ако су се елементи приближили у повољне околности и услове.[1]

Анорганска тијела постоје трајно, ако су само отклоњени ванањски узроци, који би их могли растворити; сирвити; органска тијела опстоје и трају само услијед обнављања измјене материје и хране. Минерал се не храни.

Витални циркулус, који развија и подржава живот не продужује се у бесконачност код ниједног живог бића; он се продужује, више мање према врсти; али ниједном се устави и то је смрт. Анорганска бића заштићена од ванањских погубних агената, трају бесконачно.

Јест, огромна и неизмјерна је разлика између органске и анорганске материје; између живих и нежних бића.

Ако аутоцинезија[2] и не сачињава саму битност живота, она је бар за нас очигледна, јер признајемо да је неко биће живо, кад видимо да без икаквог материјалног импулза извана почиње кретати. Мртва материја не има тог својства, и зато смо ми од кретања свијета, који није у стању да се сам од себе покрене, без оклијевања упућени на импулс и консеквентно на првог покретача т. ј. Бога.

Али свака жива, па и сама вегетална материја има неки извјесни спонтанитет покрета. Кажем и сама вегетална материја, јер и вегетали (биљке) имају неку специјалну силу, по којој се крећу и тријумфирају над тежом (лат. gravitas Schwere). Они се крећу на мјесту, али се ипак крећу. Престависте ли се оне охоле биљке (sequoias) правом назване гигантичнима, које на обалама тихог оцеана достижу висину од од 3 до 4 стотине стопа. Каква је то снага, чија је кроз вијекове непријетним али непрестаним радом, борећи се се против закона теже, дигла у висине те биљне колосе? То је животна снага. Та снага разликује живу од минералне материје. Том снагом све биљке, од најнижих до највеличанственијих, пружају на све стране и у свима правцима своје коријење, жиле, гране, лишће и плод. Оне расту, дакле нијесу непомичне. Без сумње физико-кемичке силе дјелују у њима, и над њима, али дјеловању томе модификоване неком новом силом. Та тајанствена и по себи непојмљива сила, али очигледна у својим манифестацијама, то је животна снага.

Према тима и многим другим фактима, немогуће је порицати силну разлику између анорганске и живе материје. Казали су, да не постоје двије кемије: кемија живота и кемија смрти, него само једна, која влада над оба појава. Чини ми се, правије би било казати, ако не постоје двије кемије апсолутне различите; двије кемије без заједничких елемената, јесу ипак двије, бар у том смислу, да кемија живота има у себи кемију смрти, т. ј. органска кемија садржи у себи минералну кемију кроз модификовану додатком животне снаге, која равна физико-кемичким силама а да се не смијеша с њима.

VII.

Како би на једном могла та снага постати? Како би живот произишао од минералне материје? То не би могли признати, већ да нас јасно искуство и покуси на то приспе; али на против искуство доказује, да анорганска материја не може произвести живота.

Ту истину, већ a priori изванредно вјероватну, потврдио је M. Pasteur, учинивши је експерименталним доказом; стога се и пита, како Академија знаности није зауставила све контрадикције.

Господо, лако ћете погодити урок. Спонтано постање намеће се атеистама као неопходни

[1] Неправедно су неки хтјели приспособити прву формацију живућих тијела, појаву кристализације и свести, та два факта на исти урок. Они који су покушали слично разјашњење заборавали су, да се жива тијела не кристализују и стога се зову colloides, за разлику од минерала који се кристализују и који се зову cristaloides.

[2] Аутоцинезија од αὐτος и κινησις, покрет сам од себе (нека врста спонтаног кретања; аутоцинезија каже се само за живу материју).

Пр. прев.

постулат; а ви сте и чули између њих неке, који то отворено и искрено признају. „Вјечност материје, спонтани, постанак и еволуција, или Бог; али ми атеисте Бога нећемо никако“.

Лако се разумије, да је M. Souris, о знанственој аргументацији те снаге могао казати, да се она не може уздрмати покусима лабораторија. На то не имамо ништа казати. Ми само тражимо, да се ти људи, који тако радо преносе режим самовоље у домену знаности, престану поносно називати позитивистама, нек се не приказују људима тако одлучним, да ништа не признају људима што није позитивно доказано; нек се престану титулисати експерименталном школом; једном ријечи нека збаце маску и престану играти комедију, и нека изјаве, да су они прије снега атеисте и да је свака теорија у њиховим очима истинита ако им је нужна само, да их ријешн њере у егзистенцију Божју. И така најава била би апсурдна; али тај цинизам сачуваће их можда од огавности, коју заслужује лицемјерство, кад се кити знаношћу или се скрива под маском религије.

Господо, ријеч коју сам изустио заиста је опора, али питам како би друкчије квалификовао ученјаке, који се већ двадесет година упињу, да у име знаности подигну једну тезу, коју је знаност оборила. Шта придоносе они, или с чим хоће да пониште verdict (пресуду) првог знанственог тијела наше Француске, а можда и цијелога свијета? Скованим ријечима промјене ради, да се тим новим изразима преставе публици, застареле и већ оборене доказе.

У том нико не надмашује, нити се успоредити може са M Hoeckelom професором ботанике на универзитету у Јени. Да представате себи потпуну слику те особе, морате спојити германски педантизам, пријеку надувеност, опори тон оракула о својој непогрешивости и све, то смијешати са најжешћом мржњом према Богу.

Зар си је Hoeckel формално предузео, да заведе публику празним аргументима, које он наводи у прилог спонтаног развића, спињући својим читаоцима место нових доказа, ријечи које је сам измислио и сковао? Ја не би знао право казати; али то знам, да је M. Hoeckel, — као да му је то баш и била намјера, — за своју и својих неустрашивих читалаца употребу, обновио сав знанствени ријечник у свему што се односи на питање о постанку живота, спонтано постање и инфузорије постале су autogonia и plasma, а кад се говори о почетку, те кад ни autogonia и plasma нијесу довољне, замјењују их archigonia и archiplasma. Тако би Битија по Hoeckelu почимала кареком слиједећом, који сигурно не би цар Александар Север дао написати златним словима, као што је то, кажу, он учинио, „мјесто „Ἐκ παλαιᾶς“ у нашем св. писму са ријечима: „У почетку archigonia произведе archiplasmu“.

Зло је прошла и ћелија; промијенила се или боље рећи продрла се у plastid, и њезина језгра (заметак) постала је cytode, lèpocytode или gymnocytode, према томе је ли или није имала развитка.

То су господо открића M. Hoeckela у грчком ријечнику, да њима уздигне тезу о спонтаном, развитку или боље archtogonia.

Заиста, с обзиром на естетику ја се не бих препирао о драгости аутогоније, али не налазим ништа мудрога у томе, да се новим ријечима надомјештају нови докази.

Ја бих дакле признао, да исти мотиви, који ми не допуштају признати, да је минерална материја могла спонтано и самостално произвести протоплазму, ти исти мотиви не допуштају ми вјеровати, да је аутогонија или иста archigonia могла произвести и најмању плазму или најнижи plastide или plastidule.

(Свршиће се)

Проповед

О оделу.

Говорио: **Григорије А. Николић**, парох Иришки.

И за одело, што се бринете? Погледајте на љиљане у пољу како расту; не труде се, нити преду. Али ја вам кажем, да ни Соломун у свој својој слави не обуче се, као један од њих (Мат. VI, 28 и 29.).

Може се наћи међу вама, који ће рећи: а што је наш свештеник предузео да говори о таким маленкостима, о оделу нашем; ми смо дошли овамо, да се помолимо Богу, да се поучимо у вери спасоносној, а он говори о таким маленкостима. Али овима овако одговарам:

Има људи међу вама, којима је то главна брига, како да се одену и како да се наките, па у томе тако раскошно и неразумно поступају, да заборави и на дужност своју хришћанску, на дужност

своју домаћинску, и излишним трошењем овамо упропасте себе и задругу своју, а овамо изгубе љубав Христову, љубав Спасителя свога.

Јели ово маленкост? Који се усуђује да ми каже, да је ово маленкост, ова моја поука у обзиру одела, тај у продрзљивости својој мисли, да би могао и највећи Учитељ под небом учити маленкости. Зар би небесни Учитељ, Спаситељ наш, учио нас о маленкостима? *И за одело што се бринете.*

Какво је то одело? По природи судећи одело је средство, да заклонимо тело своје од непогоде времена; у поретку нравственом одело се узима толико, колико да заклони срам; у поретку грађанском, одело је пристојна одећа тела, које одговара стању и имању, или одећа, која одговара звању и дужности оних, који су постављени да врше власт или неку државну обвезаност.

Ма да се из овога објашњења увиђа, да се брига због одела мора управљати по потреби, по скромности, а никако по раскошности, ову јасност не увиђају поглавито жене наше. А да је ово истина, то ћете ми и ви признати.

Жена, чим је угледала накит на другој, већ те напада да и њојзи купиш онако рухо, онакав накит, као што има она и она.

Напада те и не ће да расуди, да је то трошак, који ти не можеш да учиниш; напада те и кињи: зар је она и она боља од ње, па кад оне имају такав накит, да га мора и она имати.

И многи од вас по слабости својој, и да би имао кућевног мира, усили се, он зна како, па се и задужи, само да задовољи жену своју.

Но ово се раскошно трошење продужи несмислено и у другим стварима, и тако гомилајући дуг на дуг до тога се дотера, да се презадужи, да не може да плати, те цела задруга страда, и та се кућа упропасти и угаси. Је ли сад маленкост бринути се за одело?

Драги моји! Позивам вас, да се обазрете на прве дане створења света, кад је Адам био са женом Евом у савршеној чистоћи и светости. Ту не ћете наћи никаква знака одела.

Овако читамо у св. Писму: *А беху обоје голи, Адам и жена му и не беше их срамота* (Бит. 2, 25).

Готово би се могло рећи по речи Божјој, да нису били голи стога, што нису осећали тај недостатак, што ми зовемо голотињом, као што и онај није гладан, који не једе и не осећа глад.

Но кад Адам и Ева преступише заповест Божју преваром змије, онда, вели св. Писмо: *разумеше, да су голи* (Бит. 3, 7).

И ево почетка голотиње!

Јад греха обузе им душу и срце, и разли се по свему бићу њиховом. И похот, која *затруднувши сласт рађа грех; а грех учињен рађа смрт* (Јаков. 1, 15).

Тако грех учини да се застиде изићи голи пред Бога, кад их позва: Овако вели св. Писмо: *тада им се отворише очи, и видеше да су голи; и сплетоше лишћа смокова и начинише себи прегаче* (Бит. 3, 7). И даље: *А Господ викну Адама и рече му: где си? А он рече: чух глас твој у врту, па се поплаших, јер сам го, па се сакрих* (Бит. 3, 9 и 10).

И ево почетка одеће!

И тако шта је одећа наша? Она је производ безакоња; она је покривало греховне ране; она је средство, да покрије осуђено тело, које је свршило казну; она је заштита од стида телесне голотиње, коју је пропашао голи човек у савести својој човечјој; она је видљиви знак човека преступника; она је свеопште покривало жалости, која паде на човека раскајањем по смрти првобитне непорочности; она је знак победе, коју нам непријатељ-ђаво даде и наружи нас, овладавши нашом унутрашњошћу.

Па сад кажите ми, шта раде они, који се напрежу да блистају красотом и сјајном одећом и измишљеним накитом? Зар што боље раде, но колико да понове и да украсе светковину старога злотвора рода човечјега.

Шта значи она гордост, којом имајући на себи скупоцену одећу једва удостојава погледа у одорцима брата свога? Шта значи она раскошност, која се множи из

дана у дан, измишљавајући како да се накити тело? Значи трошити без смисла, значи расипати и упропаштивати зараду своју!

А за што неретко желим, Србине, да би одећа твоја превазишла не само преку потребу твоју, но што и не приличи твоме стању, ни твоме имању?

За што се не задовољаваш, Србине, с оним, што ти је Бог дао, него идеш да се задужујеш, идеш, да с туђим имањем заодеднеш и накитиш себе и жену своју и кћерку своју?

Осврни се на св. Писмо, које вели: *они упадају у напасти и замке, и у многе луде некорисне жеље, које потапљају човека у пропаст и погибао* (1. Тим. 6, 9).

Благоверни Хришћани! Ви сте чланови тела Христова, а глава вам је сам Христос Спаситељ. Погледајте на главу и разберите, да ли би глави вашој пристала љубљена одећа ваша и накит ваш!

Глава у јаслама, на слами, а чланови блистају у одећи, у накиту и постељи својој!

Глава у ништавости и понижењу, а чланови сатиру се мислима и жељама како да се обогате и блистају!

Глава кипти у крвавом зноју, а чланови траже да блистају накитом у удобности излишности, и мажу се мирисима!

Из главе лију сузе, а чланови траже задовољства у драгом камењу!

Глава у трњу, а чланови у ружичном цвету!

Глава се сија у црвенилу истекле крви и обузима се смртним бледилом, а чланови лукавим искуством допуњују у себи недостатак природне живости.

Тако чланови мисле да сами себи дају красоту, коју им је природа отказала, превршу жив образ човечји у уметничким бојама и мирисима!

Глава то у голотињи, то у одећи поруге, а чланови траже да се покрију свилом и кадифом, или место голотиње распетога са презирањем стида и скромности измишљавају себи одећу, која би не толико покривала, колико откривала!

Па шта да се ради, упитаће вероватно неки, који би желели да се избаве укора: зар да одбацимо сваки украс и да се обучемо у кострет? Не, тога нико не тражи.

Божанствени Учитељ наш укорава толико, да се не бринемо за одело, разуме се за излишно, сујетно, пристрасно. *А што се бринете за одело?*

У осталом извесно је, да је Спаситељ имао одећу, која није била шивена ни украшена, коју при распећу нису хтели војници раздерати да поделе. И та је одећа била скромна, прилича без сујете.

То је сујета, то је неразборитост, то је раскошност, то је за многе и пропаст усиљавати се без сваке мере, како ће да се заодену и украсе сјајно, а не размишљавајући, да ли је така скупа одећа за њих.

Многи траже свилу и кадифу, а и не мисле, да ли је така одећа за њих. Многи иду слепо за модом, па их мода и сатари.

Швабица не иде за модом, па стога и не трпи толику невољу, као Српкиња; Швабица не купује кћерима својим свилу и кадифу и не веша им око врата дукате, па онда не треба се чудити, што Србин опада и пропада, а Шваба напредује.

Баше и међу вама већ таковних, који су увидели, да је убитачно и штетно ово прекомерно кићење тела; да је сујетно и порочно, које даје повода пороцима; али су тако слабомоћни, да се не могу отрести моде, не могу да спиашају чељад у кући, да се окану моде, да се нема откуда ићи за њом.

И ови из слабости своје не могу да се извуку, не могу да зауздају страсти и сујету чељади својих, попуштајући им сатиру и упропаштујући дом свој.

Зар није било међу вама људи и жена, кад сте пошли овамо на службу Божју накићени оделом, да сте прошли поред сиромашних, оголелих, гладних, па како нисте помислили на дужност вашу хришћанску, те да сте им што уделили од онога што ви имате и одвише?

Наука Христова учи вас, да будете милостиви, да се старате, како ћете накитити душу своју добрим делима, а не како ћете накитити тело своје.

Хришћани! Ви, који сте намењени да поновите рај, немојте се лењити, да истр-

гнете из срдаца ваших и најмању бильку нечистих страсти; да истргнете сваку сујету, како се не би множила плева, како не би порасло трње, које би подавило божанствено семе посијано.

Боље вам је не имати тога украса тела, него изнећи пред Бога, који све види, и са најмањом мрљом душе и савести.

Старајте се ви, *који сте се у Христа крстили, да се у Христа и обучете* (Гал. 3, 28); тако нас учи св. апостол Павле. Тако удешавајте живот свој, да ваша одећа светли науком Христовом, па да виде људи добра дела ваша, па да вас уважавају и поштују.

А Спаситељ наш Господ Исус Христос да види ваш богоугодни живот, па да вам пошље благодат своју, која ће вас водити к блаженству вечном. Амин. 1900.

Заводи за васпитање.

Од др Штекла пресео с немачког **Милан Поповић** парох.

Ми под васпитним заводима разумијемо такве заводе, у којима више младића живе у заједници и то у тој намјери, да се у тој њиховој заједници васпитају за живот. Васпитни се завод у том смислу разликује од школе. Јер се у школи дјеца спремају за васпитну наставу једно одређено вријеме дана а за тим се опет враћају у очинску кућу или у опште у свој стан; у васпитном заводу напротив млади људи остану вазда једни с другим и живе у заједници под једним управитељем, коме је васпитање повјерено. С васпитним заводом може бити уједно у свези и школа и већином тако заиста и бива; али може се до душе догодити, да васпитаници добијају васпитну наставу у једној школи, која је од васпитног завода удаљена.

Ако је говор сада о односају у коме стоје такви васпитни заводи к родитељском васпитању, само је од себе јасно, да заводно васпитање само може замјенити родитељско васпитање. Васпитни завод не заступа ништа друго, већ родитељску кућу. Као год што школско васпитање нема у виду никакве друге сврхе, већ да замјени домаће васпитање, и да га допуни и усаврши, то исто може се рећи за заводно васпитање. Ради тога то је баш онај циљ, за којим треба сваки васпитни завод да тежи, да накнади питомцима родитељску кућу, родитељско васпитање. Живот у васпитном заводу уређа се на фамилијарни живот; породица и породични живот је за сваки васпитни завод идеал, који му мора пред очима лебдети. Чим више једном васпитном заводу пође за руком, да тај идеал оствари, он у толико је бољи, у толико боље испуњује онај циљ, којем треба да тежи. Према томе што већма васпитни завод губи из вида тај идеал, тим дубље пада, и тим мање се можемо надати, да ће васпитање у њему добрим плодом уродити.

Прво питање сада, које нам се с обзиром на те васпитне заводе ставља, јесте питање, да ли су они потребни. Одговор је на то питање врло једноставан. Њихова апсолутна потреба не може се свакако доказати; јер образовање дјеце спада у дужност само родитељима; то је за њих лична дужност. Али до душе релативна потреба васпитних завода таквих не да се порећи. Та потреба избија на површину:

а.) Ако дјеца своје родитеље изгубе. У том се случају можемо за њихово васпитање побринути, смјестивши их код других фамилија; ако то не може да буде, тад нам не преостаје ништа друго, већ да их смјестимо у васпитне заводе, гдје ће се моћи, као што треба васпитати.

б.) Ако се дјеца за своје даље образовање морају слати на школу, која је од њиховог родног мјеста удаљена. У том је случају родитељима више пута тешко наћи кућу или породицу, за коју су увјерени, да ће се у њој родитељско васпитање наставити, и да ће дјеца бити под ваљаним васпитним надзором. С тога морамо, и с тога следишта полазећи, својски препоручити васпитне заводе, у које могу родитељи у таквим случајевима с мирном савјешћу и с потпуним повјерењем своју дјецу слати, ако су ради, да им се дјеца добро васпитају.

в.) Ако се родитељи или без своје кривње, или својом кривњом покажу неспособни, да своју дјецу, као што треба васпитају. Има родитеља који су са свог сиромаштва приморани да цио дан проведу ван куће, да себи хљеба зараде. Они дакле не могу сами своју дјецу васпитати, па ако се с тога ни у васпитним заводима не води брига о њиховом васпитању

онда се баш сасвим покваре. Али има родитеља, који због удобности или жеље за ужи-вањем, или да се једино могу по свом ћеифу у овом животу провађати, неће да узму тај задатак на се, да дјецу одгоје; они тиме дакако нарушивају своју дужност и носе на себи за то кривицу; али за дјецу је у том случају баш потребно, да се у васпитним заводима васпитавају. Често се деси, да родитељи ни поред најбоље воље нијесу у стању, да даду својој дјеци такво васпитање, које одговара њихном будућем положају у животу, јер они немају за то ни среће ни времена, ни нужног знања. У том случају треба дјецу повјерити заводима за васпитање.

г) Ако се дјеца defectu naturae у таквом душевном или тјелесном стању налазе, да је баш родитељима немогуће, дати им такво васпитање, које их само у неколико ставља у положај да у животу напредују, и да буду свјесни највишег циља свог бића — то бива н. пр. код слабоумних, или код глухонијемих, код слијепе дјеце. Родитељи су тада сасвим неспособни, да својој васпитној задаћи задовоље, јер се за васпитање као и за наставу такве дјеце особита вјештина изискује, која се тиме бави. У том случају апсолутно ништа нам друго не преостаје, већ да такву дјецу повјеримо васпитним заводима, који нарочито у ту сврху и опстоје и за ту су циљем уређени.

д.) Ако су питомци ради, да се посвете једном одређеном позиву, који изискује особито, том позиву примјерно васпитање. Има наиме сталежа у друштву људском, који траже сасвим особито васпитање, јер они налажу онима, који се њима посвећују такве дужности, које су сасвим идејалне природе, и претпостављају векику чврстоћу и самопрегорење, као што бива код свештеничког сталежа, код учитељског сталежа, и т. д. То нарочито васпитање за сталеже не може се ради тога сваким повољним путем остварити; оно тражи нешто више особите васпитне заводе, у којима се на томе ради, да питомце васпитају за одређени им позив.

4.) Према томе у опште се не може сумњати у релативну потребу завода за васпитање. Било је педагога, и има их, који ревнују против таквих завода, и веле да они нијесу потребни, а то долази отуд, што они у опште немају правог појма о одгајању, и према томе не могу ни процјенити биће и циљ васпитних завода. Ко н. пр. с тог гледишта полази, да мора одгајање васпитаника препустити сасвим његовој вољи, да га мора пустити, да се сам собом развија, томе мора наравно сваки васпитни завод чудовиште бити, јер одгајање мора имати такав карактер, који самовољу васпитаника ограничава и савлађује.

5. Друго питање, које се односи на те васпитне заводе јесте питање о њелисходности. Поближе означено то се питање у том састоји. Јесу ли поменути васпитни заводи кадри дати васпитаницима добро васпитање, надокнадити родитељско васпитање. О томе питању морамо више расправљати и изнијети ове основе.

а.) Онај завод по својој природи одговара оној цијељи, за којом тежи, ако све у њему иде за тим, да тај циљ оствари, и ако нема никаквих спредних циљева, који стоје на путу постижењу те главне сврхе, и који би могли оштетити то остварење. Али баш такви су заводи у ствари, претпостављајући да су они заиста оно што требају да буду. Јер у њима се не тежи ни за чим другим већ за васпитањем. Управитељи и руководитељи завода посветили су се баш тој задаћи и нијеној другој. У родитељској кући родитељи су баш вишеструко заузети другим пословима и интересима, тако да они кад би хтјели, не могу се посветити искључиво васпитању дјеце. У васпитном заводу напротив отпада та брига, јер васпитачи нијесу ни на што друго упућени већ једино на остварање свог позива.

б.) За тим неоспориво заједничко живљење васпитаника с другима који теже за истим циљем као и он, може у опште на њега учинити повољан утицај. Јер ако све питомце исти дух одушевљава, ако су сви с том мишљу прожети, да им је потребно једнако образовање под надзором васпитача: тада ће се међу њима породити племенито натјецање у тежњи за једним циљем, тада ће један другог постицати а то може бити од велике користи за васпитање. Тај њихов заједнички живот сличан је породици, у којој има више браће и сестара. С тога гдје браће нема, то је увијек једна врста несреће за дијете, не за то што га родитељи у таквом случају претјерано воле, већ с тога што нема никог да га под-

стиче и да води контролу над њим. у васпитним заводима дакле питомци су слични оној браћи у очинској кући, и с тога је заједнички живот с њима за поједине од велике користи.

в.) Осим тога најпоље знаде се, да су у васпитним заводима питомци заштићени од покварених утицаја свјетских, и на тај начин нијесу изложени великим опасностима, које им спрема живот у свијету. Дешава се често пута да најбољи таленти који у свијету живе, немогу доћи до правог образовања јер их привлачне забаве свјетске одвуку од потребне ревности и потребне марљивости, што би требало да на своје образовање потребе. Још чешће дешава се, да се млади људи с најбољим нарavственим способностима, ако живе у средњ свијета, покваре ушљед кушања покварених утицаја, који са свих страна на њих навађују, па или припону за увијек, или морају с поквареним срцем у свој позив ступити. Тих великих опасности у васпитном заводу нема, васпитник је у њему упућен на то, да сву своју дјелатност, и сву своју ревност употреби на своје образовање; забаве свјетске не могу га од тог одвратити. На исто тако не могу му се приближити корупtивни утицаји свјетски; његово право нарavствено развијање у том погледу је, у колико је могуће, заштићено; бар је од највећих опасности заклоњен. То је нарочито од велике важности за родитеље, који, да могу својој дјеци дати више образовање, отпуштају их из родитељске куће и шаљу их у туђа мјеста.

г.) Код ових посљедњих треба још и овај моменат имати у виду. Често се дешавало, да су родитељи превеć сиромашног стања, те не могу таквом дјетету или младићу нужна средства из свог иметка дати. Он је упућен на то, да себи самом, у колико је могуће, прибави таква средства, да их заслужи узгредним пословима или да тражи од других помоћи. Али узгредни послови одузимају дјетету или младићу много времена, које је потребно било за његово знанствено образовање, па ако он настоји да остатак времена другим чим надокнади, тим се напрежу његове душевне и тјелесне снаге, а то може бити за његово душевно и тјелесно развијање штодљиво, каткад шта више судбоносно. Уздање у помоћ других тешко је за младића јер га више пута не прати жељени успјех. У сваком случају младог човјека тару бриге за опстанак живота, које спрјечавају његов живи душевни полет, и више пута га немогућни чине (оне могућавају.) Те неприлике отклањају васпитни заводи, који су за то одређени и кадри, да сиромашне ђаке бесплатно примају, или пак само уз умјерену наплату. Ту их не тишти и не мучи брига за живота и могу своје цијело вријеме и сву своју снагу посветити својим наукама, и својем душевном образовању. За такву дјецу или младиће васпитни заводи су од неоцјењиве користи.

(Наставиће се.)

Срби сликари.

III. Василије от мале Русије.

(1758. г.)

(Наставак)

Истинабог овај сликар није српскога, но рускога, порекла, али ја сумњајући, да га је ко и да ће га ко од његових супародника кад и где споменути, и хотећи га отети од заборава, јер беше вешт и славан сликар, спомињем га овде међу Србима сликарима. То чиним из тога разлога, што мислим, да је, кад се је већ бавио у нашим крајевима, више иконостаса живописао. Он је 1758. год. живописао иконостас цркве манастира Дреновца у епархији Пакрачкој. Иконостас је тај и данас врло лепо очуван. Сликарски рад Василијев разликује се од рада суврeмених му Срба сликара тиме, што су његове иконе превучене светлим колоритом. Василија су морали дозвати у ове пределе калуђери дреновачки, који су у прошлом веку по Русији милостињу просили. Да је Василије моловао иконостас дреновачке цркве, забележено је на јужним дверима. Записа тога не приводим овде, јер је штампан у мојој монографији манастира Дреновца у 19. књ. друштва Светога Саве (VIII. књ. Браства, стр. 104.).

IV. Јанко Халкозовић.

(1759. год.)

Јанко Халкозовић живео је у Новом Саду. Већ 1759. год. радио је за Осечку цркву. Године пак 1761. 25. јунија погодио за 1900 ф. и почео моловати темпло

цркве Осечке, а 1769. год. погодио је да молује и позлаћује предикаоницу, патријарашки сто, певнице, два иконостаса у паперти, налоњу за читање еванђеља, 12 празничних (целивајућих?) икона и велику икону св. Тројице — све за цену од 550 фор Зальубљен је био у загасито — плаветан грунт, на коме је готово све иконе моловао. Сликe му се с реда одликују онда модерним — тавним — колоритом. Није био лош сликар. За углед му је служио византијски живопис. Ликови му показују довољно живости; пропорција — може се рећи — приличнa је. О складности боја нема трага. Него на позлаћивање хаљина, на ситне цветиће и шаре по хаљинама много је труда и стрпљења улагао. Пошто иконостаси: вуковарски и онај манастира Беочина имају доста сличности са осечким, рекао бих, да је Јанко и њих моловао, или бар да су копија његовога рада. Којигод од господе свештеника новосадских учинили би науци велику услугу, кад би о овом трудбенику из прошла века што више дата прикупили и у овом листу обелоданили. (Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

(**Никшићска црква.**) Врло велика и лепа црква подигнута је у Никшићу, у Црној Гори. За ту цркву су прошле седмице донешена звона из Италије. Тих 5 звона је цркви даровао књаз Петар Карађорђевић и то у спомен своје покојне супруге књагиње Зорке, свог пок. брата књаза Ђорђа, своје покојне деце књагињице Милене и књаза Андрије, и од стране своје деце књагињице Јелене и кнежева Ђорђа и Александра њиховој покојној матери књагињи Зорки. Највеће звоно је тешко 1200 килогр., а најмање 500 кгр. — Црква ће бити освећена 28. августа у присуству књаза Николе и породице и књаза Карађорђа и његове деце. Тада ће уједно бити прослављена 40 годишњица кладенске јуначког књаза Николе.

(**Неправославна пропаганда у св. земљи.**) Римокатолици и протестанти јако узимају маха у св. земљи, а нарочито ови последњи. Као главно оруђе протестанске пропаганде међу полудивљим, напуштеним и сиромашним становништвом — служи народно образовање у свима формама: више, средње, ниже и професионално; а затим економска и здравствена помоћ, политичка заштита и верско мисионарство. По природи свог учења, протестанти игноришу хришћанске светиње у Палестини, подижу мали и најпотребнији број храмова; али зато имају тако велики број школа, склоништа и амбулација, што троше грдне суме новаца. И не само у Палестини него и преко Јордана готово свако село и град имају своје школе. Оне добро напредују и уређене су са васпитне и научне стране врло лепо, зато имају велики број ученика а нарочито из броја православних. На три стотине протестантских друштава из Јевропе и Палестине раде у овом правцу. Њихов годишњи буџет износи око 100 милијона динара. Као центар протестанске пропаганде служи Јерусалим, у коме се налазе ови заводи: 1) семинарија при енглеском епископату, која се назива Гобата, у којој има и православних; 2) четири школе за Јевреје од којих су два интерната; 3) осам школа за православне; 4) женски васпитни завод Талифа — Кући, у коме има 120 ученица из тог краја; 5) сиријски сиротиш дом за дечаке, кога је подигао пастор Шнелер 1861. год. Овде се добија не само опште образовање него и занатлијско, као: столарско, шлосерско, књиговезачко и т. д. У школи се уче више од 150 деце; 6) семинарија при сиријском сиротиш дому која спрема боље ученике за учитеље, писаре и др. 7) завод за склониште, епископа Блиса и 8) школа у роду више гимназије. Затим они у Јерусалиму имају болнице, апотеке и т. д. Општи број протестантских мисионера у Палестини долази до 400 душа. Међу њима има, осим свештеника и доктора, инжењера и научника.

Као најбоље средство за придобијање људи у протестантизам служи лекарска помоћ, која се чини сиромашном и бедном становништву у Палестини у време разних болести, када им се читају разне протестанске молитве, науке и беседе за дуже време и обраћају у протестантизам. Затим Шнелер основао је у Рамли земљораднички курс где се обучавају сви васпитници по свршетку семинарије.

Већа снага и средства у Палестини располаже римокатоличка пропаганда. Она има тамо и свој патријархат, који управља Пизом и целу војску мисионера, који припадају разним калуђерским орденима. Број латинских ордена за ширење папских идеја у Палестини долази до 20. Они се одликују фанатизмом у постизању својих циљева који служе за прославу Бога, а унутрашњи њихов живот и рад

обуздан је гвозденом дисциплином, која их чини послушним оруђем у рукама вештих и вредних чланова римске конгрегације за ширење вере. За ширење свога учења у Палестини, латини употребљују она средства која употребљују и протестанти. У Јерусалиму и околини они имају: основну школу за децу; основна школа францискана; унијатска семинарија св. Ане, где се спремају за мисионаре и проповеднике; латинска семинарија при њиховој патријаршији: практична школа библијских наука. Овде се учи: св. Писмо, библијска географија, топографија, археологија, јеврејски, сиријски и арабијски језик, затим читање клинастих натписа и виши курс о богословији и философији; студенти сваке године чине научне екскурзије по св. земљи и држе јавна предавања. Затим долази професионална школа св. Петра Спанског са вишим течајем богословских наука. Постоји сиротиш дом у име Спаситеља, који припада францисканцима, са вишим течајем догматике, философије, црквене историје и библијске археологије; ученици ове школе вежбају се у проповедању на француском, талијанском и арабијском језику; овде се поучавају и разни занати на чак и типографски. Овде има школа патера Шмита; школа лазарита у немачкој колонији; школа и апотека „сестара св. Карла (Петра)“; занатлијско склониште „Есce homo“; женска основна школа сестара Францускиња; четвороразредна женска школа „сестара појаве св. Јована“, где се предају науке за опште образовање, француски, талијански и арабијски језик, а затим и занати; ученица има до 300. Затим се налази врло велики број школа и других добротворних завода, који стоје под управом сестара милосрђа и где се становницима указује помоћ свих врста, те овим начином лако придобијају за себе такозване сиромашно и бедно становништво.

Успех рада ових пропаганда смањује се упутрашњом борбом разних нација које су се овде доселиле, као: Француза, Талијана и Немаца, а затим и „царско православно палестинско друштво“, које је такође основано у циљу православне пропаганде. Оно постоји већ 16 година и много је учинило у корист православља у Палестини; олакшало је руским поклоницима посету св. земље; подигло је многе школе, склоништа, болнице и помаже испитивању Палестине. Оно има само 23 основне школе које у селима које у градовима; у Сирији има 42 школе где се учи до 6000 деце а прихода има 1,000.000 динара.

У Назарету постоји учитељска школа на рачун палестинског друштва и у њој се спремају народни учитељи. У њој се учи на руском језику а предаје се и остали језици: грчки, сиријски и арабијски.

Православно становништво Палестине шаље своју децу у руске школе, где их учитељи предају све добро и узвишено по модерној педагогици. Учитељи после часова учествују у играма и разоноднима ученичким, што код ученика утиче на прилежност и добродушност. Успех руских школа много је већи од успеха француских, јер француске школе поред просветних имају и политичке циљеве а руске немају тога. У Француским школама учи се веронауци и француски језик а у руским уче се и народни језици, а главни је циљ: морално и умно развиће ученика.

II. Исказ добровољних прилога за оправку српске православне цркве у Локу, у епархији Бачкој.

28. **Шандор.** По *10 круна:* Политична општина. — Свега **10 круна.**

29. **Госпођинци.** По *50 круна:* Српска православна црквена општина. — Свега **50 круна.**

30. **Сомбор.** По *20 круна:* Српска православна црквена општина. — Свега **20 круна.**

31. **Мошорин.** По *20 круна:* Српска православна црквена општина. — Од таса црквенег *16 круна*; по *1 круну:* Илија Марковић учитељ; по *20 филира:* Лазар Ђук. — Свега **37 круна 20 филира.**

32. **Сента.** По *10 круна:* Српска православна црквена општина. — Свега **10 круна.**

Укупно: 127 кр. 20 ф.

Заједно са прилозима по списку у „Срп. Сиону“ бр. 23. у износу: 1699 кр. 58 ф.

Укупно досад скупљено: **1826 кр. 58 ф.**

У *Новом Саду,* 19. јуна (1. августа) 1900.

Управа епархије Бачке.

Јавна благодарност.

На позив и молбу потписане Управе приложиште пречасни г. Димитрије Руварац, протојерej, као управитељ Срп. Ман. Штампарије 200 ком. одабраних лоучних књижица и 50 ком. ликова срп. светитеља, г. Арса Пајевић, књижар, 100 ком., преч. г. Серафим Вичић, управитељ Манастира Вел. Ремете, 25 ком. и преч. г. Иван Машировић, гимназијски катихета, 25 ком. лучних књижица, — које су приликом овогодишње манастирске славе присутном побожном народу раздељене.

На овом лепом дару, част је потписаној управи, гореименованим даровалцима и родољубима овим изрећи своју најтоплију благодарност.

Манастир *Бешеново,* 24. јула 1900.

Управа Манастира.

Позив на претплату.

Када смо путујући по красним крајевима миле Србије, загрљени са својом браћом из свију крајева српских доживели најлепше часе братске слоге, видели најдивније призоре љубави међусобне, чули умилне гласе ускрслога поверења, кад нам се надимаху младићке груди светим миљем братинства, кад нам срце кипаше успламтелом љубави према целом свету; хтедосмо подићи вечити спомен братског састанка и путовања. Хтедосмо узети само једну кап среће, која нас опајаше, па да све Сриство њоме напојимо, један гласак само из силног акорда слоге, да као јек боље среће забрујн над будућности српском. Али — не могосмо. Јер глас наш беше слаб, а осећање силно.... Па зар срећу своју да не поделимо са целим Сриством, зар да га не притиснемо на своје вреле, младићке груди, зар да му не укажемо на зору боље будућности, зар Србин да не види први корак, који је српска омладина повела душевном јединству Сриства?... Не, ми то не хтедосмо, ми не могосмо пропустити. Па кад не могосмо сами, својим знањем, својом вољом, кад не могосмо својом снагом створити достојан споменик овог светог часа, позвасмо у помоћ веће знање, снажнију вољу и већу снагу, да нам буде трајачем нашега осећања, мисли, тежња, жеља и нада. Замолисмо *седу старину „Змаја“* да нам даде своје

СНОХВАТИЦЕ

да их штампамо као споменицу нашег матураиског састанка у Србији.

И данас, када пуштамо у свет један алем камен из богатог адиђара Змајева, да сија као вечити спомен нашега братског састанка и чаробног путовања по Србији, надамо се — а нада нам је оправдана — да ће сваки Србин, да ће сваколика омладина нашу лепу намеру претплатом потпомоћи.

Трећа свеска „Снохватица“ биће штампана на пет табака врло фине хартије у Српској Манастирској Штампарији а цена је 1 дин. 25 пара или 1 круна 25 потура.

Књига ће изаћи из штампе 1. Септембра 1900 год.

Скупљачима добијачи рабат.

Новац ваља слати на: *Администрацију „Бранкова Кола“ у Ср. Карловцима.*

Српски матуранти.

Нове књиге.

Извештај *о српској вишој девојачкој школи у Панчеву* на крају њене двадесет и шесте а школске 1899.—1900. године. Година XIV. Спремно *Јован Поповић* управитељ. У Панчеву Штампарија Браће Јовановића. 1900. стр. 94.

Српске народне школе у Панчеву. Посвећено господину Н. Ђ. Вукићевићу, заменику гл. школског референта. Прештампано из „Србобрана“ за г. 1900. Загреб Српска Штампарија. Стр. 66.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad K. 503./408. ex 1900. 113 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења парохијских места у Немету V. и у Канаку VI. плаћевног разреда као и у Ђалаку VI. плаћевног разреда у последњем месту с паштаом у биру и у штоли, расписује се овим стечај с пријавним роком путем надлежних предпостављених власти код потписане епархијске власти до 21. августа (3. септембра) 1900. укључиво.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 25. јуна (7. августа). 1900. године.

Никанор
Епископ.

СТЕЧАЈ 1—3 108.

Отказком г. Јована Удицког, расписује се стечај на учитељско место основне срп. прав. школе у Шиклушу. (Барања).

Плата је учитељева 600 кр., за поФторну школу 120 кр., за перовођство 80 кр., 3 хвата дрва, стан са 2 собе, кујна, комора, дрварница, таван и у порти комадић баште, од великог укопа 2 кр., од малог 1 кр., од парастата 2 кр. и од венчања 1 кр. Учитељу спада у дужност у цркви појати и перовођске дужности обављати.

Рок стечају Велика Госпојина.

Могу и свршене учитељице конкурисати.

Из седнице м. школског одбора, у Шиклушу 20. јула 1900. год.

Јован Удицки
учитељ и перовођа.

Петар Весин
председник школ. одбора.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 112 1—1

Усљед закључка патроната велике гимназије у Карловцима од 17. (4.) јула 1900., продаваће се дана 26. (13.) августа 1900. у 3 сата по подне у писарни подписаног старатељства у гимназијској згради на закладу Димитрија Коларовића стојећу под управом српске велике гимназије у Карловци спадајуће непокретности гр. ул. бр. 328 и 329 са двориштем у граду уз пецкичну цену од 12.060 круна.

Одобрење дражбе припада патронату. Ближи увјети могу се у писарни потписаног старатељства дознати.

Старатељство
Српске велике гимназије у Карловцима.

СТЕЧАЈ 1—3 110.

На основу решења Сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 4. (17.) јула 1900. г. бр. ЕШО 78. зап. ех 1900. овим се расписује стечај ради попуњења сталног учитеља на срп. прав. вероисповједној школи у Вилању.

Дужности учитеља су прописане школском уредбом од 1872. год. Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви појати и дјецу црквеном појању обучавати и нуз пароха при сваким функцијама суделовати. За ово ужива следећу плату:

четрдесет круна у готовоме новцу; петнаест пожунаца жита, десет пож. мерова кукуруза, 107 литара вина; 2·5 ланца ораће земље, $^1/_4$ ланца ливаде, 0·5 пожунаца пасуља, 4 хвата тврдих дрва. (На земљу учитељ сам плаћа порез), и слободан стан.

На ово место могу само они компетовати који су оспособљени и за мађарски језик.

Молбенице се имају слати на потписани одбор. Рок стечаја траје до Велике Госпојине о. г. кога дана ће се и избор обавити.

Из седнице Школског Одбора у Вилању, 16. (29.) јула 1900. год. (Villány, Baranya).

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ. 106 2—3

На учитељску штацију у Кишфалуби овим се отвара стечај.

Плата је учитељу у готовом: 608 круна за редовну, и 72 кр. за повторну школу, 40 круна у име перовођства, 3 ланца ораће земље на коју учитељ порезу плаћа, 80 фил. од великог а 40 од малог укона, 80 фил. од парастоса, 80 фил. од венчанице, 13·64 км. дрва тврди за огрев, слободан стан састојећи се из две собе, кујне, коморе, штале, шупе и подрума.

Учитељу су дужности школском уредбом прописане.

Они који желе ово место получити нека своје добро снабдевене молбенице председнику школ. одбора поднети изволе.

Рок стечају истиче о Вел. Госпојини кад ће се и избор одржати.

Из седнице школског одбора у Кишфалуби (Kisfalud, Baranya) 25. јуна 1900. држане.

Роман Косић
председник школ. одбора.

СТЕЧАЈ 1—3 109.

На основу решења Сл. Епарх. Шк Одбора будимског од 4. (17.) јула 1900. г. бр. ЕШО 78 зап. ех 1900. овим се расписује стечај ради попуњења сталног учитеља на срп. прав. вероисповједној школи у Мађар Бојн.

Дужности учитеља прописане су школском уредбом од 1872. г.; осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви појати и дјецу црквеном појању обучавати и нуз пароха при сваким функцијама суделовати. За ово ужива следећу плату:

80 (осамдесет) круна у готовоме новцу; 18 пожунаца жита и толико кукуруза; један пожунски меров пасуља, од погреба великог 80. од малог 40. потура, од венчанице 80. потура, три кат. ланца ораће земље, један ланац башче и један ливаде (на земљу учитељ порез сам плаћа); и слободан стан.

На ово место могу само они компетовати, који су оспособљени и за мађарски језик.

Молбенице се имају слати на школски одбор у Мађар Бојн. Рок стечаја траје до Велике Госпојине ове год., кога дана ће се и избор обавити.

Из седнице Школског Одбора у Мађар Бојн. 16. (29). јула 1900. (Magyar Boly, Baranya).

Школски Одбор

СТЕЧАЈ 1—3 111

На упражњено учитељско место на вероисповједној школи у Подпорну код *Вршца*.

Плата је 800 круна слободан стан са потребним стајама и баштом. Ваљано инструисање молбенице и знањем мађарска језика послати до 15 Августа по ст. кал.

Дужности су по школској уредби 1872. год. Сед. Шк. Од. 23. јула 1900.

У Подпорну 24. јула 6. августа 1900.

Коста Костадинов
председник Школ. Одбора

С. О. 4740./ през. ех 1900. 100 2—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској *„заклади Проконија и Милоја Миладиновића из Боботе“* имају се попунити два питомачка места и то једно место за *медицинаре* са стипендијом од год. 800 круна, а друго за *гимназисте* са стипендијом од год. 400 круна.

Молитељи морају исправно доказати, да су Срби православне вере, да су спромашнога стања, здрави и крављим богињама накалемљени; даље добро морално владање и добар успех у наукама.

Првенство имају сродници фундаторови, који своје сродство исправно докажу, за тим православни Срби из Срема, по том из Славоније и Хрватске и коначно буди из којега српског краја.

Инструјисане молбенице ваља поднети *саборском одбору најдаље до 2. (15.) септембра 1900. год.* са напоменом, камо да се достави одлука у обзиру на подарене стипендије.

У Карловцима 18. (31.) јула 1900. год.

Председништво

срп. прав. нар.-црк. саборског одбора

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 103 2—3

У српским учитељским школама сомборским 1900—1901. школска година започне се 19. августа по старом календару. Тога и следећега дана држаће се пријамни и поправни испити, а уписивање ученика и ученица обдржаће се 21., 22. и 23. августа пре и после подне.

У мушку учитељску школу примају се младићи православне вере, благе нарави, здрави телом и духом и *слободни од очне болести такозване трахоме*, који су бар у 15. годину живота ступили и IV. разред гимназијски, реални или грађански с довољним успехом свршили. Такође примљени могу бити и они младићи, који положе успешно пред професорским збором ове учитељске школе *строги пријамни испит* из науке хришћанске, црквено славенског читања и малог црквеног појања; даље из рачуна, српског, мађарског и немачког језика, земљописа и отачествене повеснице Угарске у оном обиму, у коме се ови предмети у четвртом разреду грађанске школе у Угарској предају. Овај пријамни испит држаће се само 19. и 20. августа о. г. Доцније пак пријављени не ће моћи тај испит полагати.

За приправнице примају се Српкиње православне вере, које су 14. годину живота навршиле и четврти разред српске више девојачке, грађанске или реалне школе с добрим успехом свршиле а при том су здраве и примерног моралног владања.

Ученици и ученице, који у учитељску школу ступити желе, имају са собом донети крштено писмо, лекарску сведоџбу о добром здрављу и школску сведоџбу из последњег разреда, а при том су дужни и једни и други из молитава и славенског читања пријамни испит положити.

Женске имају још неизостано са собом донети изјаву својих родитеља или добротвора, да ће их ови за време учења њиховог у овој школи о свом трошку издржавати са потврдом дотичне грађанске општине да су они то у стању учинити.

Приправници, који из државне које учитељске школе у ову српску учитељску школу прелазе, морају се још подвргнути пријамном испиту из српског и славенског језика и црквеног појања.

Стан и храна само се у приватним кућама по претходном одобрењу управитељевом погодити може.

У Сомбору, 20. јулија 1900.

Никола Ђ. Вукићевић,

српских учитељских школа сомборских управитељ.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 104 2—3

У српској вишој девојачкој школи сомборској почеће се 1900—1901. школ. година 19. августа по старом календару. Тога и следећег дана држаће се: пријемни, поправни и приватни испити.

Уписивање ученица траје 21., 22. и 23. августа.

У I. разред примају се ученице, које су навршиле 10. годину живота и које су с добрим успехом свршиле IV. разр. осн. нар. школе.

Ученице из V. и VI. разреда осн. нар. школе могу бити примљене у II. и III. разред ове школе, ако претходно положе пријемни испит из предмета, што су прописани за I. односно за II. разред ове школе.

При уписивању ученица тражи се школска сведоџба од последње године.

Школарина се не плаћа. Све ученице III. и IV. разреда плаћају 2 круне уписнине, а у I. и II. разреду само ученице са стране плаћају уписнину, која иде у благајну српске црквене општине.

У Сомбору, 20. јулија 1900.

Управа

српске више девојачке школе сомборске.

Бр. ЕК. 92. ех 1900. 96 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију II. разреда у Мушавп, протопрезвитерата плашчанскога.

Рок за пријављивање траје до 9. (22.) августа 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије. држане у Плашком, дана 6. (19.) јулија 1900.

Михаил.

Бр. Е. К. 1с4. ех 1900. 105 2—3

ЕДИКТ.

Овим се позивље Милан Давидовић, бивши трговац у Карловцу, да се у року од деведесет дана, рачунајући од првог објављења едикта овог у новине, или лично или писмено потписаној Епархијској Конзисторији пријави. Не пријави ли се у том року, наставиће се и окончати бракоразводна парница, коју је против њега жена његова Катарина Давидовића, рођена Вендауер, оће подигла, и без њега.

Из сједнице Епархијске Конзисторије државе у Плашком, 6. јулија 1900.

Михаил.

С. О. 4738./ прес. ех 1900. 98 2—3

СТЕЧАЈ

Овим се отвара стечај ради попуњења једнога места у стипендијској заклади *Гавре Адамовића* са стипендијом од год. шест стотина круна за ученике средњих школа и свеучилишних наука.

Стипендију ову могу получити сиромашни ученици српске народности православне вере, који су доброг владања, марљиви и који се добро уче, ну сродници оснивачеви имају првенство.

Питомци ове закладе слушају своје науке у отачаственим заводима у Угарској, Хрватској и Славонији; ну могу их, уз благовремено получену дозволу од високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе, слушати и у иноземству.

Молитељи треба да поднесу своје молбенице *саборском одбору* у Карловцима најдаље *до 2. (15.) септембра 1900. год.*, а ваља да приложе уз молбу: крсни лист, школску сведоџбу, лечничку сведоџбу и сведоџбу о сиромаштву. Осем тога у молбеници ваља споменути, камо да се достави одлука саб. одбора после седнице му; а матуранти још и то, којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (31.) јула 1900 год.

Председништво

срп. прав. нар. црквсаборског одбора.

С. О. 4739./ прес. ех 1900. 99 2—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској заклади *Теодора, Петрије* и *Атанасије Вајића* имају се попунити два питомачка места свако са стипендијом од год. 300 круна.

Молитељи ваља исправно да докажу, да су Срби православне вере из краљевине Угарске, да су здрави и сиромашног стања.

Инструјисану молбеницу ваља поднети *саборском одбору најдаље до 2. (15.) септембра 1900.* с тим, да се истој има казати и то, камо да се достави одлука у обзиру на додарење стипендије; а матуранти још и то, којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (23.) јула 1900. године.

Председништво

срп. прав. нар. црквсаборског одбора.

С. О. 4741./ прса. ех 1900. 101 2—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај ради попуњења једног питомачког места за обртничку струку у стипендијској заклади *Петровић-Харина*.

Стипендију ову од год. 600 круна могу получити само младићи српске народности и источно православне вере из земаља угарске круне, а изабрани питомац моћи ће уживати своју стипендију само у којем наставном заводу истих земаља, изнимно пак по допуштењу вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и у којем наставном заводу у иноземству.

При једнаком својству молитеља имају првенство они, који су у без имања, пред онима, који таковога поседују; а у истим околностима имају првенство пре свих молитеља сродници оснивателя пок. Марије Харина рођ. Петровићеве и мужа јој пок. Григорија Харина из Земуна.

Крсним писмом, лечничком сведоџбом о каламљењу богиња и стању здравственом, школском сведоџбом о досад свршеним наукама, и најпосле сведоџбом од политичке власти, о имовном стању својем односно родитеља снабдевене молбенице ваља поднети саборском одбору у Карловцима најдаље до 2. (15.) септембра 1900. с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му.

У Карловцима 18. (31.) јула 1900. године.

Председништво

срп. прав. нар. црквсаборског одбора.

НАТЕЧАЈ 91 3—3

Услед закључка напредне скупштинске седнице, овим се расписује натечај на учитељско место при вероисповедној школи са годишњом платом у износу од 600 круна, два хвата дрва, два хвата сламе, четир ланца најбоље оране земље, на коју учитељ порез плаћа, стан у нарави са баштом, за перовођство 20 круна и две круне од погреба, где позван буде.

Учитељу у дужност спада мушку и женску децу по наставном пропису обучавати, пофорну школу држати, а затим у десној певници појати.

Оспособљеним натјецателима истиче рок о Преображењу, ког ће се дана и избор обавити.

Из главне скупштинске седнице држане у Кетфељу (Ketfely ü. p. Monostor, temes megye) дана 18 јуна 1900. Председник:

Мирко Гињалов

СТЕЧАЈ 93—33

Овим се расписује стечај на местној срп. вероисповедној шесторазредној мешовитој основној школи, са којим местом скопчана су следећа берива:

У готовом новцу 680 круна; 15 ланаца оране земље, на коју учитељ порезу плаћа; од венчања парастоса и укопа по 1 круна; у име огрева 500 шприти или 50 круна; за перовођење 24 крупе; слободан стан састојећи се из 2 собе, кујне, коморе и штале.

Примећује се, да је горенаведена земља под аренду издата, те ће учитељ до 1. септембра 1902. године место земље уживати аренду од 316 круна.

Осим свакидашње школе обвезан ће бити изабрани и пофорну школу држати и при сваком богослужењу у цркви појати.

Компетовати могу само они, који прописану квалификацију имају и који су испит из мађарског језика положили.

Лична пријава узима се у обзир.

Рок стечаја траје до 6. (19.) августа, када ће се и избор обавити.

У Ловри (Lóré, ü. p. Ráczkeve) 10. (23.) јула 1900 г.

Милош Видак
председник.

С. О. 4742./ пред. ех 1900. 102 2—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења једног упражњеног питомачког места у стип. заклади блаженопок. *А. Е. М. Мојсија Путника* са год. 400 круна овим се расписује стечај.

За стипендисте могу бити изабрани само ученици српске народности и православне вероисповести и то ученици гимназије, реалке, занатлијских, трговачких, економских и рударских школа и виших наука и исти уживају стипендију све до свршетка наука, ако покажу добар успех у науци и добро владање. То имају исказати на крају сваког течаја. Ко ужива већ коју стипендију, не може бити у исти мах и питомац ове закладе.

За слушање наука ван земаља угарске круне уз уживање ове стипендије потребна је претходно получена дозвола високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе.

Крсним листом, школском и лечничком као и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном саборском одбору у Карловцима најдаље до 2. (15.) септембра 1900. год. с тим, да у молбеници ваља казати, камо да се достави одлука саборског одбора после седнице му, а матуранти још и то: којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (31.) јуна 1900. године.

Председништво
срп. прав. нар. црк. саборског одбора.

Бр. ЕК. 91. ех 1900. 95 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Карловцу.

Рок за пријављивање траје до 9. (22.) августа 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, дана 6. (19.) јулија 1900.

Михаил.

Број 94. 1900. 107 2—2

СТЕЧАЈ.

На овдашњој срп. прав. вјероисповједној школи, има се са 1. септембром т. г. мјесто учитеља попунити.

Плаћа годишња јест 800 круна, стапарине годишње 200 круна, те ини приходи од водице, спровода и т. д.

Дужност је учитељу осим школске службе, појања у цркви, подучавати ученике ове школе као и више пучке школе у црквеном појању те вођења пероводства код општине.

Натјецатељи имаду своје ваљано инструисане молбе потписаном предсједништву најдуље до 15. августа о. г. поднети.

У Костајници, 11. јулија 1900.

Срп. прав. црквена општина.

Управног одбора предсједник:

Перо Трифић, с. р.

Бр. 26. ех 1900. 92 3—3

СТЕЧАЈ.

За два учитељска мјеста у мушком одјељењу српско-правосл. основне школе у Мостару. Рок 5. (18.) августа о. г.

Дужности: Наставни рад, куда спада и обучавање дјеце у црквеном појању, у оном разреду, који буде учитељу додијељен, појање за јевањицом; све према постојећим прописима.

Услови: Припадништво бос.-херцеговачко или аустро-уг. држављанство, вјероисповијест православља, оспособљење на којој српској препарандији у Аустро-Угарској.

Плата К 1400, станарина и огрев К. 160, свега К. петнаест сто шездесет. Почетком сваке пете год. награда од 10% плате. Учитељи 3. и 4. р. добивају још по К. 40 годишње за руковођење појања у цркви.

Уз остале документе ваља послати и свједочанство о моралном и политичком владању, издату од политичке власти. Молбеницу и прилоге ваља биљеговати.

У Мостару, 3. јула 1900.

Управа српско-прав. црквено-шк. општине.

Владин повјереник:
С. Мандић.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ
само свештеничког одела кројач
Дунавска ул. бр. 20. НОВИ САД Дунавска ул. бр. 20.

Част ми је пречасној г. г. свештеницима до новољног знања ставити и моју радиону препоручити у којој се само за српско свештенство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радиони изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.

Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Јављам п. н. муштеријама, да никог нисам овластио, да у моје име прима поруџбине. С тога ваља непосредно ради поруџбине, управо мени обратити се. — 94 2—5

ШПИРО БОЦАРИЋ
АКАДЕМСКИ СЛИКАР
САРАЈЕВО
ХРГИЋ УЛИЦА БРОЈ 26.
97 2—3

84 4—5

ЈОВАН БОРТ
свештеничког, грађанског и војничког одела
КРОЈАЧ
У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Част ми је до новољног знања ставити сл. црквеним општинама и прич. господи свештеницима, да сам набавио сваковрсне штофове за зимске деаке, најфинији ластиг, камгари, дублина, алапина, листера, первијена, све најфиније и по најумереније цени.

Дајем материју и израђујем посао и на отплату. До 100 фор. плаћа се 5 фор. а од 100 фор. плаћа се 10 фор. месечно. Коме је по вољи нека изволи доћи, па да се осведочи да је код мене све јефтино него игде. За израду тачну, брзу и најбољу стојим добар. —

Примам и тако исто израђујем и послове за црквене потребе, одежде, стихаре, ђачке и ђаконске, палоње, литије и барјаке. Стекао сам искуства да сам у стању сваку, како најмању, тако и најопсежнију поруџбину примити, и на захтевање најтачније, најбоље и по врло умерену цену извршити.

Исто тако примам и оправке црквеног одијељања, утвари и свештеничког одела.

Исто тако јављам п. н. публици, да примам и грађанско цивилно одело и израђујем га по наруџбинама, најтачније и најсолидније, а по врло умереној цени.

„Српски Сион“ излази сваке недјеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 366.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 32.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 6. августа 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство, господин епископ Пакрачки *Мирон Николић*, благоизволео је монаха Св. Ваведенског манастира Пакре, Константина Гостимира, рукоположити дана 9. јулија о. г. за ђакона.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Доказ Божјег бића постанком живота.

Од М. Мишела.

С француског превео **Јово Узелац** парох.

(Наставак).

VIII.

У осталом тражило се и тражи се још озбиљних доказа. Кад би могли, казали су хетерогенисте, пронаћи живу материју, али што је више могуће рудиментарног живота: неку материју, која би додирујући се анорганског свијета, једва се разпознавала од њега; неку материју аморфну, (без облика) без организације, али ипак живу, доказало би се, да је така супстанција могла аутогонијом постати од минералне материје.

И збиља, дадоше се на живо истраживање такове материје. Тражили су дуго и неуморно.

Једног дана кликнуше да су нашли прву карику, која по њихову мишљењу, без прекида веже минерални свијет са свијетом животним.

Историја веома занимљива и морамо ју испричати. То је било 1868. год. Продузета су за испитивање дубљине оцеана методична истраживања, која су уродила лијепим знанственим резултатима. Нашли су у Атлантику велику масу слузаве и мекане супстанције, на којој су микроскопом опазили дрхтавих покрета, аналогних покретима бронхима[1] (M. Brown) M. Huxley, учени натуралиста енглески, испитивајући ју, спазио је да је то жива материја, премда нема организације. Назвао ју је по дубљини гдје су је нашли Bathybius (од βαθος дубок и βίος живот) и желећи обесмртити име свога пријатеља Hoeckela, дао је свом Bathybius-у Hoeckela за патрона: Bathybius Hoeckeli.

Посника Hoeckelova са ентузиазмом су поздравили материјалисте и атеисте обију свијетова (Европе и Америке). Нашао се дакле већ једном први живи организам, од ког су по-

[1] Тако се зову по имену учењака, који их је опазио. (M. Brown.)

стали сви остали, и празнина која је дијелила минерални свијет од свијета живог бијаше попуњена! Оделе може се и без Бога бити.

Та радост била је кратка вијека. Неколико година касније М. М Buchanan и Murray одређени од енглеске владе да објаве резултате истраживања Challengerova, доказали су низом јасних покуса, да тај драгоцјењени Bathybius у Атлантику „та тобожња жива материја није ништа друго, него обични преципитат кречног сулфата, који је са неким ексцесом алкохола дјеломично постао нераздјељив и добио форму слузавих пахуљица[2] (flocons gelatineux).“

Настала је гробна шутња, као од зачуђења, око покојног Bathybiusa, којем in partibus infidelium бијаше сасвим мали покоп.

Профани, којима је тако бучно објављено рођење Батибиуса, о смрти му не бијаху ни обавијештени или то бар бијаше учињено много касније.

То бијаше за отворења британског удружења 1879., кад је питање на тапет стављено предсједник сједнице М. Allman. (Да л је то било ласкање или алоба према М. Huxley-y, који је имао одговорити, није се никад дознало). М. Allman, велим, изкопа останке Batybiusa и рече, да он није умро, и да се не може допустити да је неко биће, кога су Huxley и Hoeckel пронашли, и који су обећавали дуги и срећни живот, тако жалосно и за врло кратко вријеме умрло. „Јефтинијих и дубљих истраживања од Huxley-евих и Hoeckel-ових не може бити, стога треба нових аргумената против реалитета Батибиусова“:

Положај Huxley-ев био је тежак. Но он се веома духовито и искрено снашао у том положају; и би опет весели, без јадиковке и суза потпуни погреб Батибиуса: „Мислио сам, рече он, да ће ми мој млади пријатељ Батибиус прибавити славе, али жао ми је што морам казати, да он ни мало није одржао обећања свог младога доба . . . Никад није пошло за руком ондје, гдје се очекивао, и кад се је нашао, чуло се о њему свашта говорити. Неки су ето хтјели, да је то био преципитат сулфата, који је са собом повукао органичке материје. Ако је тако врло ми је жао. Ал за сад ни сам не знам шта је то“.

Од једног автора не треба захтијевати да потпуније и духовитије јавно призна, да се је варао. Ако је потребно, можемо примијетити да ни стотина потпуно автентичних Батибиуса апсолутно ништа доказивали не би у прилог хетерогеније.

Још би увијек требало доказати, да л' се Батибиус формирао спонтаним постанком. Истина јако би тешко било склопити анкету за истраживање у дубљини од 4 до 5 хиљада метара, а можда о том шпекулираху хетерогенисте.

IX.

Међутим, видећи да су им истраживања узалудна и да природа неће да попуни празнину која дијели свијет минерални од живога, материјалисте су се трудили, да ју сами попуне. Рекли су: „Кад би од анорганичке материје могли створити живу суспстанцију, доказали би могућност спонтаног постанка; јер природа је лакше могла учинити оно, што превазилази наше силе“. И они су се дали на посао.

Међу научењацима, који су се одликовали у том покушају, брилира на првом мјесту знаменити кемичар, који има част да сад управља јавном науком у Француској, а то је М. Berthelot.[1]

Ми смо мислили, да он необично љуби знаност и да се занима кемијом због њезиних чари. Но били смо у заблуди У опроштајним ријечима, пред неколико откако нам је циљ, за којим је ишао. Мислило се, да се он у лабораторију свом спрема за какав говор, но он је радио у њему „да ослободи народ ропства незнања и сујевјерја, читајте религије, да обори старе предсуде трона и олтара.

Сад кад знамо у ком су духу и смислу М. Berthelot и његова дружба радили и борили се, погледајмо каковим је успјехом њихов труд уродио. Кемички са неколико лијепих открића, а филозофски ничим.

Заиста М. Berthelot-y и неким њемачким кемичарима пошло је за руком, да синтезом створе неке органске саставине за које се дуго мислило да су искључиво дјело организма, на примјер терперна тијела као мравља киселина (l' acide formique).

Wolher (Wöhler 1800.—1882.) је синтезом органског једињења створио Carbaamid или

[2] M. de Lapparent-y, који је ту историју веома духовито испричао, имаће да захвалимо за ове потанкости.

[1] Он је био министар просвјете 1887. кад је писана ова расправа.

ўре (мокраћа). И одмах поклич тријумфа, и помамна радост међу материјалистама.

Одмах се може бити без Бога.

Па је ли тако? упитајмо логику и резонујмо мало. Онамо сам понајприје, да атеисте примјењујућ ауктуелне резултате експериментације ономе, што се је морало збивати у постанку ствари, допуштају огромну погрешку против логике. Како!

Ето човјека великог талента, можда првог генија, баштиника знаности прошлих вијекова, богата васпитним открићима. Са духовитом вјештином направљеним инструментима, расположе скоро са природним силама, топлотом, електрицитетом etc. Дуго је размишљао и проучавао и успјео је, да у извјесним мјерама ухвати постучке и процес живота, настоји и труди се, да прати трагове, које је живот оставио иза себе. И кад му је са свима тим средствима пошло за руком направити једно тернерно или кватернерно тијело, атеисте одмах ето вичу: Ето што је природа могла учинити у почетку! Какав паралогизам! (погрјешни закључак). Али у почетку није било кемичара, да управљају и комбинирају силе природе. Шта кажем? Није људи ни мајмуна. Природа је била тад у дјетињском стању. И ви сад по томе, што је човјек могао штогод учинити с природом, мислите да је и сама природа могла то исто створити. То је тако наметно, као кад би казао: „човјек у најбољој снази носи терет од двије стотине фунти, дакле и дијете од шест мјесеци може носити исто толики терет“. (Свршиће се)

Заводи за васпитање.

Од дра Штекла преео с немачког **Милан Поповић** парох.

(Свршетак).

д.) С тим се у опште не може порећи цјелисходност васпитних завода. Али до душе васпитни завод мора тако уређен бити, да одговара својој цијељи. И у том погледу од њега се тражи слиједеће.

а.) у васпитном заводу мора владати одређен ред, и строго се обдржавати. К томе припада нарочито дневни ред. По правилу све се мора раздјелити на дневне часове, тако да питомци знаду, што у интересу свог одгајања треба да раде. За наставу, за науку, за религиозна упражњавања за јело и за одмарање морају одређени дневни часови постојати, и распоред мора такав бити, да измјена буде примјерена сврси васпитања, тако да и то рђаво не утиче на здравље васпитаника, и да се не морамо побојавати, да ће у њиховом душевном образовању наступити једностраност. Без таквог константног и правилног реда један васпитни завод као такав не може постојати. Кад би било питомцима дозвољено да у свако доба увијек чине што им је воља, тад би могла нестати неизлечива забуна и неред, који би спрјечио свако правилно васпитање.

Ред је пак само спољашњи оквир, уз који се мора васпитање у васпитном заводу прилубити. Али спољашњи ред не би могао сам за себе ништа користити, кад не би био прожет духом који оживљава. У васпитном заводу мора хришћански дух владати, који све оживљује и све прожима, ето то је битни услов сваког успјеха. Као год што васпитачи, тако и васпитнице морају бити одушевљени тим духом, и у том духу радити. Јер тај је дух кадар и васпитачима улити праву љубав к њиховом позиву, и у васпитаницима изазвати ону ревност на њихово душевно и нравствено образовање, која је за постизање те цијељи потребна. Гдје тога хришћанског духа у једном васпитном заводу нема, тада се васпитаници не би дали приморати на спољашњи ред, и настојали би, да томе приморавању избјегну. Најстрожији надзор није кадар томе на крај стати. Без хришћанског духа морао би заједнички живот васпитаника више шкодити него ли користити, јер би они на тај начин један на другога утичући више један другог кварили, него ли сазидавали и побуђивали. Једном ријечју, васпитни завод без хришћанског духа није васпитни завод, већ обратно.

б.) треће тражи се ваљана управа. Од тога записи бесконачно много. Управитељи васпитног завода морају имати сва својства у потпуној мјери, која су васпитачу потребна. Велика је и тешка задаћа човјека васпитати; у толико је тежа, ако је говор о заједничком одгајању многих, и између себе сасвим различитих васпитаника! За то се тражи потпуна вриједноћа таквог човјека, који је за васпитни позив рођен, и располаже свима преимућствима његовим. С тога је избор таквог човјека од највеће вриједности. Може њеки човјек сва

добра својства имати, и у другом се погледу показати као сасвим ваљан; али ако га поставе на чело васпитног завода, он не умије својој задаћи удовољити; он за то није пристао; он није на свом мјесту. Елеи под надзором иначе сасвим извршног човјека може завод назадовати и најпошље сасвим пропасти. С тога у дужност спада савјетовати сваког, да се не прима таквог звања, за који може сам себи рећи, да за то нема довољне нјеитине, нити потребног позива. Он би поред најбоље воље, у мјесто да користи, бесконачно много шкодио. Исто тако управитељ васпитног завода мора своју цијелу снагу и дјелатност посветити своме звању. Бављење његово узгредним пословима могло би по завод само од штете бити.

г.) Исто тако за добро заводно васпитање безусловно је потребан заједнички рад васпитних фактора у једном духу и по истим начелима. Васпитни завод мора стајати под јединоликим управљањем. С управитељем морају се и помоћници слагати у васпитању, јер један сам за себе није дорасао да потпуно испуни своју задаћу. Ти васпитни помоћници морају с управитељем дјеловати у једном смислу и у једном духу. Кад би се сваки по другим начелима управљао, како би се тада могли васпитаници оријентирати. Али да у једном духу дјелују, опет је потребно, да их једне с другим спаја веза узајамног поштовања и љубави. Узајална одратност или свађа међу васпитним факторима, морала би учинити врло рђав утицај на питомце, и такођер раздјелити их на партаје, као год што су и они међу собом раздјељени. Али то би било за сврху васпитања од највеће штете.

7.) Приговори, који иду против нјелисходности васпитних завода, од мале су важности. Тако међу осталим каже се.

а.) „У тако мјешовитом друштву васпитаника, као што се налазе у васпитном заводу, морају ваше пута избијати на површину примјери који у том случају ушљед уске везе намеђу њих, могу прећи на њих и као заразна болест.“ — До душе истина је да у васпитним заводима има рђавих примјера; али с једне стране, ако у заводу влада само добар, хришћански дух, тада ће ти примјери више побуђивати у њима одратност, него ли привлачивост; с друге стране ваљан опрезан управитељ заводни лако ће открити такве примјере, и тада неће пропустити да шугаве овце удаљи из завода.

б.) За тим даље вели: „Ушљед уског односаја, у којем стоје васпитници с васпитачима и учитељима, они су кадри да открију све слабости тих васпитача, на што је младеж и онако врло склона. Тим се потконава поштовање, које морају васпитници имати пред васпитачем и тиме се окрњује и васпитање“. — Али исто тако васпитачи треба да се за то побрину, да питомци такве мане на њима не моту опазити. Ми нијесмо банбадава горе истакли захтјев да управитељи и учитељи у сваком погледу буду ваљани људи, и да морају међу собом слошки дјелати. Ако они те услове не испуњују, онда је кривица на њима, а не на васпитном заводу као таквом.

в.) „Непрестани пребивањем у васпитном заводу, вели се даље, питомци се отуђују како од фамилијарног живота, тако и од родитеља, и то није добро по њих, како с обзиром на њихов будући позив, тако и с обзиром на њечје дужности“. Али веза васпитаника с њиховим родитељима и с њиховом фамилијом не треба да се наружава васпитним заводом, пошто он има да заступа само родитељску кућу. Напротив, ако се над васпитним заводом добар надзор води, то ће се љубав и привржености питомаца према њиховим родитељима и рођацима на сваки начин у њима његовати и подупирати, јер та задаћа и припада к одгајању; а и заједничко дружење родитеља с дјецом нигда се неће спријечити, бар у толико, у колико се тиме не наружава васпитна дјелатност заводна.

г.) Усамљеност од свијета, коже се доље, као и јединолики живот у васпитном заводу, прави васпитанике олако једностране, недантним, или бојажљивим и сметеним“. — Али и тој се опасности може добрим управљањем олако доскочити. У играма и одмаралиима може лако промјена настати а у студијама није једноличност већа у васпитним заводима као изван њих. Па зар се не морају и у фамилији дјеца свјетска удаљити из оних сумњивих и заводљивих друштава и састанака, што се у свијету налазе, ако треба да њихово васпитање уроди добрим плодом.

д.) Други кажу, и у васпитним заводима се питомци до душе чувају од нравствених

покварених утицаја свјетских; али за нравствено развијање питомаца то никако није од користи, већ од штете. Јер пошто питомци не образују свој нравствени карактер у борби са свијетом, јер им се у васпитном заводу даје само с поља нравственост, то они, кад изиђу из завода, нијесу наоружани против покварених утицаја свјетских и не могу се обранити од примамљивања његових, пошљедица ће та бити, да ће постати пљеном тим кушања, и тада у толико безобзирније падају у руке сним нравственим прекршајима. Тај приговор, који баш више пута можемо чути, на очиглед показује да они не разумију биће и сврху нравственог одгајања! Нравствено васпитање треба баш за тим да иде, да тако образује нравствени карактер васпитаника, да овај кад изиђе из васпитања, не осјећа више потребе за покварена уживања и раскалашлуке свјетске. Али да ту циљ постигнемо, заиста није потребно, да васпитаника метнемо у сред свијета и да његов и онако неразвијен нравствени карактер свима кушањима изложимо. Јер би баш на тај начин оживјела у васпитанику жеља за оним прекршајима. Шта више противно је доказано. Ми морамо васпитаника удаљити од свијета, и у тој усамљености учинити, да његов нравствени карактер тако ојача и очврсне, да не осјећа никакве потребе за оним прекршајима свјетским; тада ће, кад касније у свијет ступи, бити од њих поштеђен, и он ће се лако моћи одупријети његовим примамљивањима. Та задаћа дакле претпоставља нарастване васпитање и заиста су васпитни заводи сасвим кадри да тој задаћи задоста учине. То подметање, да се у једном васпитном заводу врши само спољашња дисциплина, али да се неда постићи унутрашње нравствено одгајање сасвим је неосновано, и само показује, да немају никаква појма о бићу и опредјељењу таквих института.

С таквим приговорима, као што се види, не може се устати против цјелисходности васпитних завода. И само их искуство свугдје препоручује. Добро уређен васпитни завод још је увијек благословено утицао на питомце, као и на породице, којима они припадају. За то можемо апелирати на свједочанство свих оних који су своје одгајање добили у добро уређеном васпитном заводу. До душе ни васпитни заводи не могу све исправити, и у добар ред довести; многим васпитаницима не пође за руком заводно васпитање, као што и многој, дјеци не пође за руком родитељско васпитање. Исти тако и баш многе се непримјерке могу догодити у васпитном заводу, ако се њиме добро не управља. Али такве се мане могу догодити у свакој човјечјој институцији. С тога се у оном случају не може наћи ниједан аргумент против цјелисходности васпитних завода, ако они стоје под добрим кормилом.

Саборски изборни ред од 1870/1 са црквенога гледишта.

I.

Прошле године изашла је књига: „Постанак и развитак српске црквено-народне автономије исторично расвјетљено протојерej Димитрије Руварац“.

Као што назив ових чланака потврђује, не мислимо ни сада приказивати ову књигу, нити расправљати о томе, колико је њезин предмет „исторично расвјетљен“, колико је за њ материјала употребљено и изнесено, а прештампани како је изложен, са колико студија и са каквим ексскурзијама прештампачевим попраћен и оцењен. Не, и ако прва свеска те књиге не може задовољити читаоца, који тражи и у књизи што му је обећано на књизи. Други је узрок, да ту књигу узимамо под руку.

На 190—192 страни те књиге казано је ово:

„А тако исто не треба ни противници данашњег изборног реда да фразирају о „његовој неканоничности“, да се он „противи канонизму (!) црквеном“, да је захтев, да се поврати свештенству некадашње право, да само за себе бира своје заступнике „постулат догматично-каноничног учења наше цркве“; као да канони односно канонизам и догматика знају и познају и онакакве саборе какви су наши народно-црквени сабори или прећашњи народни“.

„А тако исто, не треба исти и да фразирају, да је данашњи изборни ред донесен „странпутицом“, и да је „посед световњака у праву на изборе свештеничких посланика стечен странпутицом — нео

правдан“, и као да црква по данашњем изборном реду, као „црква није представљена и заступљена у сабору“; јер из наведене дебате о уводу устројства саборског, о I. IV. и V. чл., јасно се види, *каква* је била тадашња наша јерархија, *каквим* је знањем располагала: те је заиста крајња смелост, пребацивати јој, да је она пристала на изборни ред, који је супротан канонично-догматичном учењу наше цркве!“

„Кад би то фразирање стајало, како би изгледала не само пређашња, него и данашња наша јерархија, што је саборисала с тако неканоничио и недогматично изабраним свештеничким заступницима? Како би изгледали они митрополити-патријарси, које су бирали и неканоничио и недогматично изабрати свештенички заступници? Како би изгледали овамо од 1872. сви они свештеници, који су бирани били за заступнике, и који су истицани и истицали се за кандидате, бирани и вољни били да се бирају за заступнике по неканоничио и недогматично и изборном реду, а да не споминьемо, како би тек изгледали они архијереји и свештеници на сабору 1870., који су гласали за данашњи изборни ред, и доцније 1874/5. пристали на њега у устројству саборском?“

„Ми на та питања, не ћемо ништа да одговарамо. Остављамо да на њих одговоре они, који фразирају о неканоничности и недогматичности данашњег изборног реда, шат при мало озбиљнијем мишљењу, дођу и сами до уверења, да се непромишљеним фразама, може више да шкоди и најбољој ствари, него што јој се може да користи“.

„V. чл. устројства саборског од 1870.: „Чланове сабора како световног тако и свештеничког реда, бирају свештенички и световни бирачи заједнички“, усвојен је огромном већином“.

„Против њега се није епископат оградио у своме „сепарат votуму“ (он је само захтевао половину световних посланика); изборни ред од 1870, у коме је ушло наређење V. чл. устројства саборског од 1870., усвојен је једногласно; устројство саборско од 1875. — које и данас важи — садржи у §. 2., да се заступници бирају по изборном реду од 1871., донесено је „узајамним споразумом између сабора и архијерејског синода“.

Тако г. Руварац.

А с разлога, што се то казивање почело у јавној штампи нашој износити можда као доказ, и ако више као агитационо средство, против јерархијског захтева, да се данашњи саборски изборни ред од г. 1870/1 измене у корист засебног избора свештеничких посланика на народно-црквеноме сабору, дужни смо да докажемо неоснованост тога казивања, а изборни ред да прикажемо са чисто црквеног гледишта.

Непосредни повод цитираном казивању г. Руварца дао је говор протопрезвитера Карловачкога Јована Јеремића, држан прошле године на архидијецезалном свештеничком збору у Митровици, а наиме у том говору ово речено:

„Да се донесе нови изборни ред, захтева неканоничност данашњега. Овај је, наиме, донесен г. 1870. за време седисваканције у нашој цркви, а то се противи њезином канонизму, који забрањује доносити законе и уводити новотарије у цркви, кад је столица црквене поглавице упражњена. Данашњи изборни ред је, дакле, са црквеног каноничног гледишта и критерија — неканоничан. Ту његову неканоничност не може нити ослабити, нити збрисати, нити оправдати, навод, да је тај изборни ред донесен са пристанком тадањега Епископата. Тај пристанак који није потекао из Св. Архијерејскога Синода, и чију ће историју такођер јарко супце проказати, био је грдна погрешка.

„Но погрешка бившега Епископата нема, нити може имати, обавезне снаге за данашњи високопреосвештени Епископат, односно Св. Архијерејски Синод. Напротив, по науци црквеног права, погрешку ранијега дужан је кореговати доцнији Синод. То је дужност и право тако зване корективе Синода.

„Дакле, кад данашњи високопреосвештени наш Епископат и Св. Архијерејски Синод настоји, да изменом изборнога реда исправи и поправи погрешку пређашњега Епископата, он то чини по неоспорном праву и по узвишеној дужности својој. У томе његову настојању нарочито је

позвано свештенство, да га потпомаже. Јер захтев високопреосвештенога Епископата и Св. Архијерејскога Синода јесте: *поступати догматично-каноничног учења наше цркве*“.

Да ли су г. састављачу горе споменуте књиге биле на уму и пре овога говора публиковане овопредметне изјаве црквених кругова, те да ли су његову казивању и оне биле поводом, не можемо знати. Али о њему, који се латио да исторично расветли постанак и развитак наше автономије, у реду је претпоставити, да је морао знати, да су се мудре речи значајнога говора св. патријарха Георгија у саборској седници од 3. (15.) јуна 1897. тицале и постојећега изборнога реда. А наиме ове речи:

„Оно, за чим идемо ја и епископи, састоји се у том, да се народно-црквене автономне уредбе донесу у складу са основним правилима наше свете православне апостолске цркве; дакле, *да се одређења коначнога народно-црквеног автономнога устројства не косе са правилима, учењем и карактером једне, свете, саборне и апостолске цркве наше.* Ако у којој уредби автономној има таквих одређења разуме се по себи, да ми морамо ићи за тим, да се то уклони, јер је црква мати наша, и чувајући њезина права очуваћемо и своја“.

У реду је, надаље, претпоставити, да је г. Руварцу познато било становиште данашњега Епископата нарочито о некаконичности постојећег изборног реда, изложено на конференцији код (нишег кр. угарског министра председника барона Банфија г. 1897., а у говору високопреосвештеног епископа Михаила Грујића, у извештају новинарском овако публикованом:

„Високопреосвештени господин епископ *Михаило Грујић* налази, да цела зграда црквене автономије стоји на нездравој основи. Што се садашњег положаја тиче, сумња, да се може постићи споразум између странака, као и стварање сталног за живот способног статута све дотле, док постоји изборни ред од 1871. год. и сабор остане у свом досадашњем склопу. О том да пресуди, како би се тај изборни ред променуо, већ за то није ствар Епископата, јер је тај изборни ред неканоничким путем постао, те га за то епископи не могу признати. Изборни ред је додуше санкционисан од Круне, те има своје државноправне вредности, али му не достаје — остављајући на страну нецелисходност — црквеноправна вредност, јер је постао за време док је била упражњена митрополитска столица. Канонично је начело православне цркве, да за време упражњене митрополитске столице не смеју се учинити никакве новине, које вређају цркву“.

На инак је г. Руварац горе цитирано казивање наштампао у својој књизи. Није нас тај поступак изненадио. Некима је у опште непојмљиво просуђивање наших сабора са канонично-догматичног становишта само зато, јер канони и догмати не знају и не познају и онакве саборе какви су наши народно-црквени, односно, јер канони и догмати текстом својим ништа не одређују и не уче о тим саборима. Зато је сасвим појмљиво, што неком и пресуђивање за те саборе изборнога реда са канонично-догматичног становишта изгледа фразирањем, непромишљеним фразирањем. А нимало чудно, шта више, сасвим је онда у свом реду, кад и са световњацима тако бива, те узвикну: „Ми би били љубопитљиви који су то канони, који говоре против нашег изборног реда“. („Бранник“ бр. 104 ех 1897); или, кад је оно др. Светозар Милетић г. 1864. на сабору питао: „Где стоји то, да наше црквено-просветне ствари не може решавати сам сабор, већ мора претходити Синод?*, а на сабору г. 1870. кад је рекао: „Немате ни једнога канона, где би синоду припадало право дијецезе уређивати“.

По тој теорији, у цркви или не би смело бити новотарија, о којима текст канона и догмата не говори, или би све новотарије биле канонички и догматички оправдане, које у тексту канона и догмата нису предвиђене односно осуђене, или се о тим новотаријама у опште не би могло, смело и требало просуђивати са канонично-догматичкога гледишта, пошто о њима текст канона и догмата ништа не зна. Та теорија, дакле, не би дозвољавала

о таквим новотаријама критерија црквеног учења. А да таква теорија, као по све крива, води до апсурда, јасно је свакоме који зна, да су та критерија неоправдана и да се њима потчињавати имају све прилике, сви односи и све што се у устројству и животу једне цркве догађа. Та критерија, пак, имају свој темељ не само у тексту појединога догмата и канона, него и у духу и карактеру целокупнога учења, законодавства и устројства једне, свете, саборне и апостолске цркве.

Васељенски, помесни сабори и св. оци нису ни могли текстом својих правила одредбе чинити о нашем народно-црквеном сабору и његовом изборном реду, јер су они плодови тек најновијих „напредних времена“. Резоновања, дакле, у том правцу, позајмљена из доказног арсенала наших опозиционих бораца, сама по себи су смешна. Но, да могу ти сабори и св. оци проговорити о нашем сабору, изборном реду, саборском устројству и епархијској уредби, не знамо какву би нам сведоџбу издали, као што ни блаженоупокојени епископ Никанор Грујић на сабору 1870. „није знао“, „како би било, да се је синод руски, грчки и патријарх Константинопољски запитао, да ли имају (епископи) право одустати од онога, што им (епископима) по канонима припада“.

Али, кад не могу данас проговорити, и кад нису у своје време могли донети правила, која би се и текстом својим тицала наших сабора и саборских уредаба — а то нису учинили, јер нису могли ни слутити о таквим саборима и црквеним уредбама као што су наше — донели су они правила, која вечно важе за сву православну цркву Христову, одредбама, учењу и духу којих има се сообразавати устројство и живот свакога дела те једне, свете, саборне и апостолске цркве, као што се има сообразавати и основном устројству њезином и основним законима, „које је прописао сам Исус Христос, а на основу истих издала сама црква по опој власти коју је од њега добила“,[1] а „које морају чувати и којима се морају покоравати сви чланови цркве, да се положени ред у цркви уздржи и да се цел цркве постигне“.[2]

Све ово имали смо на уму и на срцу, кад смо, следећи своме стеченом убеђењу, стали на данашње јерархијско становиште о неканоничности изборнога реда. А у потпуној оданости томе становишту, и ставши у одлучну службу његову, кад смо изрекли на Митровачком збору горе цитиране речи, уверени смо били да чинимо своју дужност.

Шта је пак хтео г. Р. са својом, онаквом екскурзијом, не знамо, нити смо вољни испитивати. Ако му је и при њојзи, као што рече, да му је „при свакој полемици лебдила пред очима истина“[3], имаће згода да се увери, да је овом приликом био далеко од истине. Са онаким умовањем у својој екскурзији, није могао ни допрети до истине у питању које нам предлежи.

Али, кад би људи, који говоре, пишу и раде о нашим автономним црквеним стварима, најпре проучили у целости учење, законе, устројство, дух и карактер наше цркве, те кад би то били све људи од љубави и истине, брзо би се споразумели у свима питањима, о којима се код нас води нејасан и збркан, зато узалудан и штетан спор. И не би се нашао од таквих људи и мислилаца ниједан, којем би тврдња о неканоничности данашњега изборнога реда изгледала „фразирањем“, или који би тражио *текст* једнога канона и догмата да га увери, како по томе изборноме реду црква као црква није представљена и заступљена у сабору нашем, а захтев гледе измене његове да је „постулат догматично-каноничког учења наше цркве“.

Да је тврдња о неканоничности постојећег изборног реда основана, да је основано и све друго у том правцу казано о изборном реду у говору протопрезвитера Јеремића, а да је састављач горе споменуте књиге своју ваистину „непромишљену“ екскурзију требао подврћи „мало озбиљнијем мишљењу“, — пружиће доказа и остали чланци.

[1] Др. Н. Милаш, Православно црквено право, стр. 4.

[2] Ibid. стр. 208.

[3] Д. Рукавина: Та докле ћете народ обмањивати? Стр. 6.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Рођен дан Његова Величанства.) Јучерашњи свечани дан, као седамдесети превишњи рођен дан Његова Величанства, најмилостивијега нам цара и краља **Франца Јосифа I**, прослављен је свечано и одушевљено у престоници и у двору српског патријарха. После свечаног Благодарења под началством Његове Светости, преузвишеног господина, патријарха *Георгија Бранковића*, одслуженога у саборној св. Николајевској цркви, упутили су се представници свију овомесних власти просветних завода, корпорација и најугледнијега грађанства у патријарашки двор, где су у престоној дворани предстали, под водством градскога начеопика г. Светозара А. Јанковића, Његовој Светости и, као правом тајном саветнику Његова Величанства, у подајничкој верности и страхопоштовању подастрли своју најпонизнију топлу честитку седамдесетом превишњем рођен дану узвишенога нам, љубљенога и најмилостивијега Владара. У 1 сахат после подне био је у патријарашком двору гала ручак, на којем је преузвишени домаћин, Његова Светост, са пуно топлине, љубави и поданичке верности подигао одушевљену здравицу у славу превишњега рођен дана и у здравље *Његова Величанства*.

У очи свечанога и милога нам јучерашњега дана био је град Карловци осветљен, у којем осветљењу је, дакако, издвајао се својом импозантношћу патријарашки двор. У очи дана и на сами превишњи рођен дан био је град окићен заставама и у свечаном руву прослављао је узвишену радост свију сретних народа славне нам Аустро-Угарске монархије, којој радости дајемо смернога израза и у своме усклику: *Да живи Његово царско и апостолско краљевско Величанство, најмилостивији наш цар и краљ* **Франц Јосиф I.!**

(Школски Савет) одржао је дана 3 и 4 (16 и 17) августа о. г. своје седнице под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*. За професора теоретских педагошких наука на мушкој и женској препарандији у Сомбору изабран је, намеђу 11 конпетената, садањи управитељ Више Девојачке Школе у Панчеву г. *Јован Поповић*.

(Празничне седнице) епархијских власти Пакрачких сазване су за 22. августа (4. септембра) о. г., да све, што је потребно за држање епархијске скупштине, припреме.

(Стечајни испит.) Дана 25. и 26. јулија о. г. одржан је пред испитним поверенством *први* стечајни испит у дијецези Пакрачкој. Тоже испиту подвргоше се *пет* кандидата, од којих положи испит са *врло добрим* успехом: Милорад Чопорда, лични капелан у Новој Градишци; с *добрим* успехом: Александар Богдановић, систем. капелан Беловарски; с *довољним* успехом Милан Зец, администратор у Брестовцу, — дочим један кандидат има да понови испит из једног предмета после *два* месеца.

(Приносећ из земаљских прихода за г. 1900.) Упозорују се црквене општине, свештеници, свештеничке удове и сирочади у Архидијецези, који желе за г. 1900 молити приносећ из земаљских прихода да своје добро инструисане молбенице, управљене на високу кр. земаљску владу, најдуже до 2. (15.) септембра о. г. поднесу Архидијецезалној Конзисторији, односно Административном Одбору.

У Босни и Херцеговини.

(Избор митрополита Бањалучког.) Орган васељенске патријаршије у Цариграду „*Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*“ у 28. броју свом од ове године доноси белешку о избору митрополита за новостворену митрополију у Босни — Бањалучку. Између тројице кандидата: архимандрита *Евгенија Летице* бележника епархијске управе Темишварске, архимандрита *Серафима Зерленди-ја* настојатеља Бечке грчкоправославне црквене општине, и архимандрита *Прокопија Пандалена* професора Халкијске богословије, синодално је изабран за митрополита Бањалуке и Бихаћа вирећ. г. архим. *Евгеније Летица*.

Разне белешке.

(Речници руског језика.) Да би свима Словенима олакшало учење руског језика, издаје славенско добротворно друштво у Петрограду српско-руски, бугарско-руски и чешко-руски речник. Издање ће изићи скоро на штампе.

(За градњу цркве у Бакову.) За градњу православне српске цркве у Бакову примило је уредништво овога листа од игумана Призренског г. Теофана Косовца 20 круна као прилог манастира Призренске Главе.

Књижевне вести.

У издању Српске Манастирске Штампарије ушла је у штампу и за ову школску годину биће готова

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ
ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
или
ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
за ученье средњих школа
написао
Александар Живановић
правосл. свештеник
кр. професор и катихета на средњим школама у Осијеку.

Ушао је у штампу и биће готов за ову школ. годину

ХРИШЋАНСКИ КАТИХИЗИС
ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
за средње школе
састављено
Михаило Милованович
јеромонах, гимн. катихета.

Обе су ове књиге одобрене од св. Архијерејског Синода Митрополије Карловачке, те од 1. сепг. о. г. предаваће се по њима у средњим школама.

У издању **Српске Манастирске Штампарије**, израђена је

ШТИЦА
ЗА ПОЗНАВАЊЕ ЦРКВЕНО-СЛОВЕНСКИХ ПИСМЕНА И ЗА СПАЈАЊЕ ОВИХ У СЛОГОВЕ.

☛ Ова је штица прописана високим решењем српског православног народно-црквеног Школског Савета. — Израђена је са три масне боје на картон папиру, величина 63+95 cmt. Леђа су јој каширана платном, а рамови од плеха, бронзираног. — Цена јој је 4 круне

Књижеван оглас.

Упозоравамо све који желе имати Ш. свеску **Змајовиних „Сноховатица“** *у дивот повезу*, по цену од 2 круне 40 потура, нека наволе послати новац на *„Администрацију Бранкова Кола у Ср. Карловцима“* најдаље до 28 (15.) августа 1900 год. Укусне, модерне корице израђују се у једној реномираној фабрици у Бечу у ограниченом броју. П. н. господа преплатници нека наволе назначити, да ли желе дивот-повезане или мековезане „Сноховатице.“

Српски Матуранти.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 116 1—2

Истеком рока привр. учитеља г. Петра Кочића, отвара се стечај ради попуњења сталног учитеља у потписаној општини.

Плата је следећа:

1. За издржавање редовне школе: 720 круна а уступањем г. Ж. Ристића, за повторну школу 80 круна, коју ће своту заједно примати месечно унапред из благајне црквене општине;

2. Два хвата тврдих дрва, која ће полит. општина издавати;

3. 16 мц. кам. угља или за то паушал у своти од 32 круне — у име зимског огрева — те слободан стан са баштом и свима припадајућим деловима — ако исти неби на расположењу био одмах — награду за исти (по цени у месту). Осим тога сваких 5 година службовања, по наредби, доплатак од 50 фор.

Дужности су прописане шк. уредбом, а издржаваће леву певницу.

Компетовати могу сви оспособљени учитељи на срп. учит. школи у Сомбору са оспособљ. мађ. језика.

Првенство има ко се лично пријави.

Рок стечају 19. августа (1. септембра) о. г.

Из седнице школ. одбора држане 30. јулија (12. августа) 1900.

Жарко Ристић
члан и перовођа.

Рада Цвеић
председник.

СТЕЧАЈ. 115 1—3

Оставком учитељице ђуце Љубице Будимлић расписује се стечај на срп. прав. вероисповедној основној школи у Пачиру за I. и II. разред мешовите школе.

На исто место тражи се учитељица са годишњом платом од 640 круна, а за повторну школу 80 круна нуз то слободан стан и сламе за огрев колико потребно буде.

Учитељици спада у дужност све школском уредбом прописане дужности обављати, као и женски ручни рад.

Молбенице са потребним документима нека се подносе месном Школском Одбору најдаље до 24. авг. т. г. Дан избора је 29. августа 1900.

Из седнице Школ. Одбора држане у Пачиру 30. јулија 1900. год.

Школски Одбор.

Бр. 217./1900. **ОБЈАВА.** 117 1—2

Уписивање ученика на срп. вел. гимназији новосадској за школ. годину 1900/1. почиње 1. септембра о. г. по н. к. у име Божје *у новоj згради гимназијској*.

Ученици који први пут у гимназију ступају морају исказати сведоџбом, да су свршили IV. разред основне школе, ученик и сваки без разлике има донети са собом сведоџбу школеску од последње године, крштено писмо и сведоџбу, да је у смислу XXII. зак. чл. од год. 1887. калемљен.

При уписивању има сваки ученик да плати: уписнине 4 кр, за библиотеку 2 кр. и за Sanitas 6 кр. Од тога се нико не опрашта.

Школарина износи 48 кр. на годину и плаћа се у једанпут при уписивању или у три пут по 16 кр. и то у октобру, фебруару и мају. Од 36 кр. школарине могу бити опроштени они ученици, који докажу сведоџбом да су сиромашни и сведоџбом школском да се *добро владају и добро успевају*. А 12 кр. школарине плаћа сваки ученик у означеним месецима по 4 кр.

Поправни испит држаће се 31. августа 1900.

У *Новом Саду*, 15. августа 1900.

Васа Пушибрк, управитељ.

СТЕЧАЈ 120 1—3

Оставком гђе Зорке Јовановићеве, која је у Бјелињи за учитељицу изабрата, а на основу решења месног школског одбора бр. 5. ех 1900. овим се поново расписује стечај на једно новоустановљено учитељичко место, српске веропсповедне мешовите школе.

Редовна плата је учитељице 600 круна годишње, месечно у напред са законом прописаним квинквеналом; слободан стан с баштом; за грејање и чишћење школе 30 круна; огрев зимски, колико је нужно (сламе).

Осим дужности школском уредбом прописаних, изабраној учитељици спадаће у дужност, још и обучавање деце женском ручном раду.

Компетенткиње имају доказати, да су учитељску школу у Сомбору свршиле, и испит из мађарског језика положиле.

Молбенице са нужним сведоџбама, имају се до 3. (16.) септембра о. г. месном школском одбору поднети.

Из седнице школског одбора, држане у Срп. Падеју (Szerb Padé, Torontál) 3. (16.) августа 1900. године.

У одсуству председника:

Душан Бешлић, учитељ — перовођа. Милош Станков, потпредседник.

ОГЛАС. 119 1—3

Усљед закључка управног одбора срп. правосл. црквене општине Тителске, тражи се један црквењак — појац.

Плата му је 30. кр. на месец и стан. Напомиње се да постоји још један млађи црквењак.

Првенство имају они, који се лично пријаве и у цркви поје.

Из ванредне седнице управног одбора срп. правос. црквене општине, држане у Тителу, дана 30. јулија 1900. год.

Петар Кањура, председник.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 1—1 118.

Уписивање ученица у срп. вишу дев. школу у *Панчеву* за 1900. — 1901. школ. годину почиње у понедеоник 3. и траје до четвртка 6. а редовна предавања почињу у понедеоник 10. Септ. по нов.

У ову школу примају се девојчице, које су навршиле 10. год. од рођења, а свршиле су IV. раз. основ. нар. школе најмање са довољним успехом, или које на пријемном испиту покажу успех, који одговара успеху из IV. раз. основ. нар. школе.

Ученице из V. и VI. раз. основ. нар. школе могу бити примљене у II. одн. III. раз. овог завода, ако на пријемном испиту покажу, да су бар са довољним успехом научиле све оно, што би у претходном раз. ове школе имале научити.

Свака ученица, која *први* пут у ову школу ступи, плаћа у име уписнине *две* круне, а у име школарине *десет* круна на целу или *пет* круна на $^1/_2$ год.; осим тога по 30 пот. у држ. миров. учитељ. фонд.

Сиромашне а добре ученице могу бити од школарине ослобођене, могу добити школ. књиге на послугу, а евент. и нови. припомоћи из постојећег фонда за сиром. ученице овог завода.

Родитељи или старатељи, који желе своје женско дете дати у ову школу, умољавају се, да донесу са собом: крштено писмо, школ. сведоџбу од последње год. као и уверење, да су детету у своје време калемљене богиње.

Од ученица из Срема и других крајева, где се не учи мађ. језик, иште се, да још пре него што се у школу упишу, науче мађ. писменицу, те да знају бар читати и писати.

Панчево, 1. (14.) Авг. 1900.

Управа срп. више дев. школе.

СТЕЧАЈ. 106 3—3

На учитељску штацију у Кашфалуби овим се отвара стечај.

Плата је учитељу у готовом: 608 круна за редовну, и 72 кр. за повторну школу, 40 круна у име перовођства, 3 јанца оранце земље на коју учитељ порезу плаћа, 80 фил. од великог а 40 од малог укопа, 80 фил. од нарастоса, 80 фил. од венчанице, 13·64 км. дрва тврди за огрев, слободан стан састојећи се из две собе, кујне, коморе, штале, шупе и подрума.

Учитељу су дужности школском уредбом прописане.

Они који желе ово место получити нека своје добро снабдевене молбенице председнику школ. одбора поднети изволе.

Рок стечају истиче о Вел. Госпојини кад ће се и избор одржати.

Из седнице школског одбора у Кашфалуби (Kisfalud, Baranya) 25. јуна 1900. држане.

Роман Косић
председник школ. одбора.

С. О. 4742./ пред. ех 1900. 102 3—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења једног упражњеног питомачког места у стип. закладу блаженопок. *А. Е. М. Мојсија Пупинка* са год. 400 круна овим се расписује стечај.

За стипендисте могу бити изабрани само ученици српске народности и православне вероисповести и то ученици гимназије, реалке, занатлијских, трговачких, економских и рударских школа и виших наука и исти уживају стипендију све до свршетка наука, ако покажу добар успех у науци и добро владање. То имају показати на крају сваког течаја. Ко ужива већ коју стипендију, не може бити у исти мах и питомац ове закладе.

За слушање наука ван земаља угарске круне уз уживање ове стипендије потребна је претходно получена дозвола високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе.

Крсним листом, школском и лечничком као и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном саборском одбору у Карловцима најдаље до 2. (15.) септембра 1900. год. с тим, да у молбеници ваља казати, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му, а матуранти још и то: којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (31.) јуна 1900. године.

Председништво
срп. прав. нар. црк. саборског одбора.

СТЕЧАЈ 2—3 109.

На основу решења Сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 4. (17.) јула 1900. г. бр. ЕШО 78 зап. ех 1900. овим се расписује стечај ради попуњења сталног учитеља на срп. прав. вероисповедној школи у Мађар Бојн.

Дужности учитеља прописане су школском уредбом од 1872. г.; осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви појати и дјецу црквеном појању обучавати и пуз пароха при сваким функцијама суделовати. За ово ужива следећу плату:

80 (осамдесет) круна у готовоме новцу; 18 пожунаца жита и толико кукуруза; један пожунски меров пасуља, од погреба великог 80. од малог 40. потура, од венчанице 80. потура, три кат. јанца оранце земље, један јанац башче и један ливаде (на земљу учитељ порез сам плаћа); и слободан стан.

На ово место могу само они компетовати, који су оспособљени и за мађарски језик.

Молбенице се имају слати на школски одбор у Мађар Бојн. Рок стечаја траје до Велике Госпојине ове год., кога дана ће се и избор обавити.

Из седнице Школског Одбора у Мађар Бојн, 16. (29). јула 1900. (Magyar Bóly, Baranya).

Школски Одбор

СТЕЧАЈ 2—3 108.

Оставком г. Јована Удицког, расписује се стечај на учитељско место основне срп. прав. школе у Шиклушу. (Барања).

Плата је учитељева 600 кр., за повторну школу 120 кр., за перовођство 80 кр., 3 хвата дрва, стан са 2 собе, кујна, комора, дрварница, таван и у порти комадић баште, од великог укопа 2 кр., од малог 1 кр., од нараштота 2 кр. и од венчања 1 кр. Учитељу спада у дужност у цркви појати и перовођске дужности обављати.

Рок стечају Велика Госпојина.

Могу и свршене учитељице компетовати.

Из седнице м. школског одбора, у Шиклушу 20. јула 1900. год.

Јован Удицки
учитељ и перовођа.

Петар Весин
председник школ. одбора

СТЕЧАЈ 2—3 111

На упражњено учитељско место на вероисповедној школи у Поднорну код *Вршца*.

Плата је 800 круна слободан стан са потребним стајама и баштом. Ваљано инструисане молбенице и знањем мађарека језика послати до 15 Августа по ст. кал.

Дужности су по школској уредби 1872. год. Сед. Шк. Од. 23. јула 1900.

У Поднорну 24. јула 6. августа 1900.

Коста Костадинов
председник Школ. Одбора

С. О. 4740./ през. ех 1900. 100 3—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској „*заклади Прокопија и Милоја Миладиновића из Бобоште*“ имају се попунити два питомачка места и то једно место за *медицинаре* са стипендијом од год. 800 круна, а друго за *гимназисте* са стипендијом од год. 400 круна.

Молитељи морају исправно доказати, да су Срби православне вере, да су сиромашнога стања, здрави и крепким богињама накаламљени; даље добро морално владање и добар успех у наукама.

Првенство имају сродници фундаторови, који своје сродство исправно докажу, за тим православни Срби из Срема, по том из Славоније и Хрватске и коначно буди из којега српског краја.

Инструјисане молбене ваља поднети *саборском одбору најдаље до 2. (15.) септембра 1900. год.* са напоменом, камо да се достави одлука у обзиру на подарене стипендије.

У Карловцима 18. (31.) јула 1900. год.

Председништво

срп. прав. нар.-црквеног сабореског одбора

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 103 3—3

У српским учитељским школама сомборским 1900—1901. школска година започеће се 19. августа по старом календару. Тога и следећега дана држаће се пријамни и поправни испити, а уписивање ученика и ученица обдржаће се 21., 22. и 23. августа пре и после подне.

У мушку учитељску школу примају се младићи православне вере, благе нарави, здрави телом и душом и *слободни од очне болести такозване трахоме*, који су бар у 15. годину живота ступили и IV. разред гимназијски, реални или грађански с довољним успехом свршили. Такође примљени могу бити и они младићи, који положе успешно пред професорским збором ове учитељске школе *строги пријамни испит* из науке христианске, црквено славенског читања и малог црквеног појања; даље из рачуна, српског, мађарског и немачког језика, земљописа и отачаствене повеснице Угарске у овом обиму, у коме се они предмети у четвртом разреду грађанске школе у Угарској предају. Овај пријамни испит држаће се само 19. и 20. августа о. г. Доцније пак пријављени не ће моћи тај испит полагати.

За приправнице примају се Српкиње православне вере, које су 14. годину живота навршиле и четврти разред српске више девојачке, грађанске или реалне школе с добрим успехом свршиле а при том су здраве и примерног моралног владања.

Ученице и ученице, који у учитељску школу ступити желе, имају са собом донети крштено писмо, лекарску сведоџбу о добром здрављу и школску сведоџбу из последњег разреда, а при том су дужни и једни и други из молитава и славенског читања пријамни испит положити.

Женске имају још неизоставно са собом донети изјаву својих родитеља или добротвора, да ће их они за време учења њиховог у овој школи о свом трошку издржавати са потврдом дотичне грађанске општине да су они то у стању учинити.

Приправници, који из државне које учитељске школе у ову српску учитељску школу прелазе, морају се још подвргнути пријамном испиту из српског и славенског језика и црквенога појања.

Стан и храна само се у приватним кућама по претходном одобрењу управитељевом погодити може.

У Сомбору, 20. јулија 1900.

Никола Ђ. Вукићевић,

српских учитељских школа сомборских управитељ.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 101 3—3

У српској вишој девојачкој школи сомборској почеће се 1900—1901. школ. година 19. августа по старом календару. Тога и следећих дана држаће се: пријемни, поправни и приватни испити.

Уписивање ученица траје 21., 22. и 23. августа.

У I. разред примају се ученице, које су навршиле 10. годину живота и које су с добрим успехом свршиле IV. разр. осн. нар. школе.

Ученице из V. и VI. разреда осн. нар. школе могу бити примљене у II. и III. разред ове школе, ако претходно положе пријемни испит из предмета, што су прописани за I. односно за II. разред ове школе.

При уписивању ученица тражи се школска сведоџба од последње године.

Школарина се не плаћа. Све ученице III. и IV. разреда плаћају 2 круне уписнине, а у I. и II. разреду само ученице са стране плаћају уписнину, која иде у благајну српске црквене општине.

У Сомбору, 20. јулија 1900.

Управа

српске више девојачке школе сомборске.

Бр. ЕК. 92. ех 1900. 96 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију II. разреда у Мукави, протопрезвитерата плашчанскога.

Рок за пријављивање траје до 9. (22.) августа 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије. држане у Плашком, дана 6. (19.) јулија 1900.

Михаил.

Бр. Е. К. 124. ех 1900. 105 3—3

ЕДИКТ.

Овим се позивље Милан Давидовић, бивши трговац у Карловцу, да се у року од деведесет дана, рачунајући од првог увршћења едикта овог у новине, или лично или писмено потписаној Епархијској Конзисторији пријави. Не пријави ли се у том року, наставиће се и окончати бракоразводна парница, коју је против њега жена његова Катарина Давидовића, рођена Вендауер, оће подигла, и без њега.

Из сједнице Епархијске Конзисторије држане у Плашком, 6. јулија 1900.

Михаил.

С. О. 4738./ през. ех 1900. 98 3—3

СТЕЧАЈ

Овим се отвара стечај ради попуњења једнога места у стипендијској закладе *Гавре Адамовића* са стипендијом од год. шест стотина круна за ученике средњих школа и свеучилишних наука.

Стипендију ову могу получити сиромашни ученици српске народности православне вере, који су доброг владања, марљиви и који се добро уче, ну сродници оснивачеви имају првенство.

Питомци ове закладе слушају своје науке у отачаственим заводима у Угарској, Хрватској и Славонији; ну могу их, уз благовремено получену дозволу од високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе, слушати и у иноземству.

Молитељи треба да поднесу своје молбенице *саборском одбору* у Карловцима најдаље *до 2. (15.) септембра 1900. год.*, а ваља да приврију уз молбу: крсни лист, школску сведоџбу, лечничку сведоџбу и сведоџбу о сиромаштву. Осем тога у молбеници ваља споменути, камо да се достави одлука саб. одбора после седнице му; а матуранти још и то, којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (31.) јула 1900. год.

Председништво

срп. прав. нар. цркв. саборског одбора.

С. О. 4739./ през. ех 1900. 99 3—3

СТЕЧАЈ

У стипендијској закладе *Теодора, Петрије* и *Атанасије Бајића* имају се попунити два питомачка места свако са стипендијом од год. 300 круна.

Молитељи ваља исправно да докажу, да су Срби православне вере из краљевине Угарске, да су здрави и сиромашног стања.

Инструјисану молбеницу ваља поднети *саборском одбору најдаље до 2. (15.) септембра 1900.* с тим, да се истој има казати и то, камо да се достави одлука у обзиру на додарење стипендије; а матуранти још и то, којој струци ће се одати.

У Карловцима 18. (23.) јула 1900. године.

Председништво

срп. прав. нар.-цркв. саборског одбора.

С. О. 4741./ през. ех 1900. 101 3—3

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај ради попуњења једног питомачког места за обртничку струку у стипендијској закладе *Петровић-Харишта*.

Стипендију ову од год. 600 круна могу получити само младићи српске народности и источно православне вере из земаља угарске круне, а изабрани питомац моћи ће уживати своју стипендију само у којем наставном заводу истих земаља, изнимно пак по допуштењу вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и у којем наставном заводу у иноземству.

При једнаком својству молитеља имају првенство они, који су без имања, пред онима, који таковога посједују; а у истим околностима имају првенство пре свих молитеља сродници оснопатеља пок. Марије Харишта рођ. Петровићевс и мужа јој пок. Григорија Харишта из Земуна.

Крсним писмом, лечничком сведоџбом о калањењу богиња и стању здравственом, школском сведоџбом о досад свршеним наукама, и најпосле сведоџбом од политичке власти, о имовном стању својем односно родитеља снабдевене молбенице ваља поднети саборском одбору у Карловцима најдаље до 2. (15.) септембра 1900. с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му.

У Карловцима 18. (31.) јула 1900. године.

Председништво

срп. прав. нар. црк. саборског одбора.

Бр. ЕК. 91. ex 1900. 95 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Карловцу.

Рок за пријављивање траје до 9. (22.) августа 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, дана 6. (19.) јулија 1900.

Михаил.

Ad K. 503./408. ex 1900. 113 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења парохијских места у Немету V. и у Канаку VI. плаћевног разреда као и у Најлаку VI. плаћевног разреда у последњем месту с паџатом у биру и у штоли, расписује се овим стечај с пријавним роком путем надлежних предостављених власти код потписане епархијске власти до 21. августа (3. септембра) 1900. укључиво.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 25. јуна (7. августа). 1900. године.

Никанор
Епископ.

СТЕЧАЈ. 2—3 110.

На основу решења Сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 4. (17.) јула 1900. г. бр. ЕШО 78. зап. ех 1900. овим се расписује стечај ради попуњења сталног учитеља на срп. прав. вероисповедној школи у Вилању.

Дужности учитеља су прописане школском уредбом од 1872. год. Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви појати и децу црквеном појању обучавати и нуз пароха при сваким функцијама суделовати. За ово ужива следећу плату:

четрдесет круна у готовоме новцу; петнаест пожуната жита, десет пож. мерова кукуруза, 107 литара вина; 2·5 јанца ораће земље, $^1/_4$ јанца ливаде, 0·5 пожуната пасуља, 4 хвата тврдих дрва. (На земљу учитељ сам плаћа порез), и слободан стан.

На ово место могу само они компетовати који су оспособљени и за мађарски језик.

Молбенице се имају слати на потписани одбор. Рок стечаја траје до Велике Госпојине о. г. кога дана ће се и избор обавити.

Из седнице Школског Одбора у Вилању, 16. (29.) јула 1900. год. (Villány, Baranya).

Школски Одбор.

ГИМНАЗИЈСКА ОБЈАВА 2—2 114.

Нова шк. година 1900/1. почиње 1. септембра (19. августа); 30. и 31. авг. држаће се поправни и приватни испити и примати ученици: у I. р. који се искаже крштеним писмом, што га у осталом ваља сви да донесу, да је навршио 10. годину и положи пријамни испит. Иначе ће се уписивати на основу сведоџбе јавних завода.

Који први пут ступају у гимназију плаћају уписну таксу К. 4·20, сваки по 2 К. на библиотеку и за набавку лекова сиромашним ученицима. Школарина је на семестар 12 К., но од ње могу бити ослобођени сиромашни а добри ученици, са сведоџбом о стању својих родитеља за последњу годину и школском без и једне оцене „довољан“. Првошколци прког течаја не оправштају се.

Необавезни предмети предају се бесплатно од IV.—VIII. р. — језици француски и мађарски; гимнастику и музику, армонично појање и певање уче сви способни. Потребно је да родитељи сами доведу своју децу и да им погоде стан и храну споразумно са управом.

У Карловцима, 12. августа 1900.

Управа

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ
само свештеничког одела кројач
Душанска ул. бр. 20. НОВИ САД Душанска ул. бр. 20.

Част ми је пречасној г. г. свештеницима до поводног знања ставити и моју радњу препоручити у којој се само за српско свештенство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радњи изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.

Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Јављам п. н. муштеријама, да нико нисам овластио, да у моје име прима поручбине. С тога ваља непосредно ради поручбине, управо мени обратити се. — 94 3—5

ШПИРО БОЦАРИЋ
АКАДЕМСКИ СЛИКАР
САРАЈЕВО
ХРГИЋ УЛИЦА БРОЈ 26.
97 3—3

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикуле и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свилене од дам. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. О дежде од правог свиленог дамаста и гоздрајка од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. и са чистим златом вишевно на најсајнијој кадиви од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЂАЧКИХ ЧИРАКА** од фор. 3, 4, 5—6 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештенацима **шешира, камилавки, ђелевуша и појасева.** — На захтевање ц. и. муштерија шаљем бесплатне и **ефанко нацрте, мустре и прорачуне.** 90 3—28

ЈОВАН БОРТ 84 5—5

свештеничког, грађанског и војничког одела

КРОЈАЧ

У СРЕМСКИМ КАРЛОВЦИМА

Част ми је до новољног знања ставити сл. црквеним општинама и преч. господи свештеницима, да сам набавио сваковрсне штофове за зимске деаке, најфинији застиг, камгари, дублина, аланина, листера, первијена, све најфиније и по најумереније цени.

Дајем материју и израђујем посао и на отплату. До 100 фор. плаћа се 5 фор. а од 100 фор. плаћа се 10 фор. месечно. Коме је по вољи иска изволи доћи, па да се осведочи да је код мене све јефтино него игде. За израду тачну, брзу и најбољу стојим добар. —

Примам и тако исто израђујем и послове за црквене потребе, одежде, стихаре, ђачке и ђаконске, палоње, литије и барјаке. Стекао сам искуства да сам у стању сваку, како најмању, тако и најопсежнију поручбину примити, и на захтевање најтачније, најбоље и по врло умерену цену извршити.

Исто тако примам и оправке црквеног одјејанија, утвари и свештеничког одела.

Исто тако јављам ц. к. публици, да примам и грађанско цивилно одело и израђујем га по наручбинама, најтачније и најсолидније, а по врло умереној цени.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 370

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 33.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 13. августа 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, преузвишени господин Георгије Бранковић, благоизволео је протосинђела дра Георгија Летића, по властитој молби његовој, разрешити управе манастира Беочина, пошто је исти задржао своје професорско место у православном српском богословском училишту у Карловцима, те за настојатеља манастира Беочина поставити архимандрита Димитрија Бранковића, досадањег настојатеља манастира Кувеждина; досадањега настојатеља манастира Хопова, архимандрита Георгија Марјановића поставити за настојатеља манастира Кувеждина; на привремену управу манастира Хопова поставити протосинђела Илариона Зеремског, професора богословије, доделивши овоме као професору полугодишњи допуст, а заменикомъ његовим именовати кандидата духовне академије Кијевске, јеромонаха манастира Крушедола Валеријана Прибићевића.

По замолници *Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога Георгија Бранковића*, благоизволео је Његово Високопреосвештенство господин *епископ Бачки Митрофан Шевић* рукоположити свршенога богослова Марка Ердерогу дана 2. августа о. г. за ђакона, а 6. августа за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Доказ Божјег бића постанком живота.

Од М. Мишела.

С француског превео **Јово Узелац** парох.

(Свршетак)

X.

Ево сад још једног паралогизма, који се накалемљује на први. Материјалисте не могу успорећивати хемичке синтезе (једињење, случивање) са природним синтезама, него да их строго асимилирају. Без тога њихова аргументација не би ништа вредела. Али та је асимилација немогућа. У хемичким синтезама треба радити са врло великом температуром и манипулацијом, која у ничем не наличи на природне агенте. Тако да се направи формички акцид

(мравља киселина) треба седамдесет сати дјелања и температура од стотину ступњева, којој не можете подвргти ниједно живо биће, а да га не убијете и не уништите грушањем албумина (бјеланчевине). Да се направи алкохол треба апсорбирати хидроген carbone са сулфурићким акцидом, сумпорном киселином, а ту још мора бити неколико килограма живе, и за то треба педесет и три хиљаде удармаја.[1] И ви сте са тако тешком манипулацијом асимилирали ту синтезу алкохола, који за неколико сати ради у нашим органима са температуром од 37 ступњева! Да сам ја учитељ у Француској, знао бих како би поступао са атеистама... али не бојте се господо, ја не мислим ало. Ја би осудио атеисте да пет година уче логику; јер баш им она треба. Не треба очигледније погрде него асимилирати покусе синтезе кемичке са синтезама органичким. M. Berthelot није имитирао живота у његову поступку већ радио напротив.

Још га је мање имитирао у продукцијама него у процедури. Зар је он кемичком синтезом произвео ћелију, једну моперу, или коју код плазму? Не, и у осталом су материјалисте једнодушно признати, да нијесу никад фабриковали ни једно једино живо тијело. Неки се надају, да ће и то постићи, али већина не иде тако далеко.

Каква је дакле корист, од тога јогунастог напрезања? Па јесу ли бар направили га од организоване материје? Нису још. И они то сами признају. Па шта су онда постигли са том гласовитом синтезом? Да ли су бар направили органичке још неорганизоване материје? Не ни то.

Ремек дјело кемичке синтезе био је производ супстанције која је слична супстанцијама којима се послужио, и које је за тим напуштио живот; а које се, кад су већ истрошене, повраћају свијету минералном, на ког су црпљене. Али никад нијесу кемичари, од анорганских елемената произвели неку, ма велим живу или организовану, већ једноставно органичку материју.

У осталом лако се је о том освједочити. Занста све живе или органичке материје, имају двострука својства. Оне су колоиди, не кристалишује се и к тому преламају на десно и на лијево зраке поларизоване свјетлости. Једном ријечи оне су, — да се послужимо изразом Pasteur-овим дисиметричне. Али албуминоидне материје, створене синтезом, све се кристализују и нијесу у стању отписнути на поларизованој свјетлости ни најлакши девнамент (deviation, Abweichung). Видите господо, ни најзначенитији кемичари не могу имитирати живота.

Резултати као и процедуре диференцирају радњу кемичара од радње живота.

Истина је дакле, да ни сама природа, ни људски геније здружин се са природом, не могу произвести живота из свијета минералног; истина је да се универзална еволуција намишљења од теофоба, на првом свом кораку заустављена пред једним непреходним јазом.

Не, живот се не уздиже неким напрезањем материје одоздо, већ спушта одозго, и стога он уздиже све чега се додирне. Како су дивна дјела живота, та дјела која извршује без престанка тај ревни и неуморни радник, без обзира на апсурдности, које ученјаци о њему шире!

Он узимље у праху сиромашни мали атом, подвргава га првом обрађивању у ткиву биљке. Наскоро предаје животињи која оваплоћује и надиже до граница разумног свијета. Човјек назад напаш га тако препарина утјеловљује га и у води у више регионе. У мозгу обавештује он интелигенцију, а помаже јој упознати чудеса, дивоте и величанствености материјалног стварања, помаже учврстити непоколебиви базис са ког душа има, да се узвине Створитељу своме; у срцу дрхће он под узливом чисте љубави, коју безгранично савршенство инспирира онима, који су познали дивоте Свемогућега. И наскоро се тај мали атом исцрпљен и изнурен тим највишим напрезањем, повраћа у стање истрошене материје, повраћа се свијету минералном, откуд је напшао.

И можда ће га живот као опет примити, да опет на ново отпочне то славно колање, и позвати га на одличну част, да за часак бар буде живи свједок Бога живота.

Видите, господо, живот је исто, као кретање и поредак јасни доказ Божјег бића. Занста ако никад живот није спонтано избио из њедара материје, ако је увијек морао изазван бити дјеловањем прије постојећег сјемена, он је морао донесен и унесен бити од највишег бића. Је ли автор живота најприје створио

[1] M. Chebin.

сва жива бића или им је створио само клице (сјеме) то је сасвим свеједно.

Непобитна је, дакле, консеквенција свега што доказујемо, да је Премудро Биће, дало животу, чим се је појавио на земљи, животу, ког је поставило на земљи, премудре законе којима се дивимо; Свемоћно Биће дало му експанзивну снагу, коју нам за прошлост показује утроба земље, и која нам сваког пролећа показује још неисцрпљиву плодност. Једном ријечи, да разјаснимо узрок живота морамо се утећи Богу, као за кретање и поредак свијета. Кретање доказује његово свемогућство, свеопћи поредак његову премудрост, а живот његову љубав и доброту: ѡ нѥмъ ѥсмы жывемъ и движемсѧ и ѥсмы. (Дѣян. XVII. 28.)

Зрмања, 1899.

Саборски изборни ред од 1870/1 са црквенога гледишта.

II.

Неканоничност данашњега изборнога реда, са формалне стране узета, доказује се тиме, што је донесен за време упражњене митрополитске столице. Шта више, његов, као и целе радње сабора од г. 1870/1. правни основ, доводи се у питање већ тим фактом, да је исти сабор сазван против одређења и самог IX. законског чланка од 1868. године.[1]

По 3. §-у тога чланка имао је сабор сазвати митрополит. §. 5. поверава министарству, да поради, да се преко Карловачког митрополита и српског патријарха што пре сазове српски народни црквени конгрес православне вероисповести. §. 7. ставља у задатак црквеном конгресу, који ће се *на тај начин* (т. ј. преко митрополита - патријарха) сазвати, најпрви задатак тај, да установи устројство црквеног конгреса.

Слово, дакле, и дух IX. зак. чланка од 1868. год. једино и искључиво само митрополиту - патријарху признаје право и надлежност, да, уз претходну пријаву Његову Величанству, сазива саборе. А то значи, да осим митрополита - патријарха ником другом не припада то право и надлежност. Та одређења, пак, IX. зак. чланка учињена су на основу црквеног учења и дотадање праксе о недозвољености расправљања црквених ствари на саборима нашим за време седисваканције. Према томе, сабор од г. 1870/1. није био надлежним путем и по надлежном фактору сазван, јер га је сазвао не митрополит - патријарх, него администратор митрополије, о којем у IX. зак. чланку нема ни помена, па кога се право и надлежност митрополита - патријарха гледе сазива сабора није могла ни протегнути, као што се то право протеже саборским устројством за време седисваканције на Митрополитски Савет (§. 9), дакле, и опет не на администратора митрополије.

Администратор митрополије није био овлаштен да сазове сабор, consequenter: тако сазваном сабору није ни радња могла имати законитог темеља, те се са правнога гледишта не може назвати правоваљаном, и ако се, у колико је санкционисана, с обзиром на снагу те санкције, мора респектовати. Како цела радња сабора од 1870/1. год., тако и саборски изборни ред.

Толико са гледишта државнога закона. А сад ћемо разгледати ствар са гледишта црквених закона.

Године 1870. и 1871. била је наша митрополитска столица упражњена. Ниједан од позваних за то фактора није обраћао пажње на ту седисваканцију, нити у обзир узимао канонску забрану и с њом спојену, а по државној власти и самим IX. зак. чланком од 1868. дотле респектовану, и у нашој цркви праксу, да за време седисваканције није дозвољено предузимати и решавати никакве послове замашнијега

[1] Да ли би и овај зак. чланак могао надржати критику са црквенога гледишта, и да ли је са тога гледишта, а и са гледишта привилегијалног и државних закона, тај зак. чланак могао делегирати у њему одређени сабор (конгрес) као законодавну власт у црк. области, односно дати *верховно* право, да своје црквене и на ове односне закладне ствари самостално решавају, уређују и по својим органима самостално рукују и управљају у смислу правила, што ће их на тим конгресима установити, а Његово Величанство потврдити, и то све само „у границама државних закона“, без обзира на постојеће црквене законе и без обзира на надлежну црквену власт, — предмет је засебне студије и расправе, коју ћемо у своје време штампати. Наш одговор је већ сада: Не. Него је имао потпуно право блаженоупокојени патријарх Герман Анђелић што је стајао на становишту, да IX. чланак од 1868. потире IX. чл. Символа Вере о једној, светој, саборној и апостолској цркви.

значаја, који се тичу наше црквене области и односа у цркви. Напротив, без икаквог обзира на ту забрану, био је од администратора митрополије пријављен, од државне власти дозвољен, те сазван и одржан расправни сабор за време седисваканције 1870/1.[2] И то без огледе и протеста против свега тога од стране осталих тадањих „опаких“ епископа, него уз учешће и пуну сарадњу њихову у радњи таквог сабора.

Радња та получила је — осим саборског устројства — и санкцију државне власти, а без да су тадањи епископи и покушали, још мање целим авторитетом свога положаја настојали, отклонити ту санкцију, и без да су по извршеној санкцији дужан положај према санкционисаним уредбама заузели. Тадањи администатор митрополије публиковао је те уредбе у цркви — без икаквог обзира, да је публикација закона у једној црквеној области, као што је и наша митрополија, надлежност и право једино и искључиво предстојника те области, дакле — митрополита, јер: „Митрополит сам има право да обзнањује црквено-државне законске наредбе у својој области“.[3]

Па још кад се узме у обзир, да је радња сабора од г. 1870/1. засецала у велики део самога црквеног устројства, а уредбе на том сабору донесене да су изводиле есенцијалне и начелне реформе у сабору, у институцијама црквеним, у управи и судству црквеном, дакле, да је то била радња, и по значају, и по последицама својим, од веома великог замашаја по целу нашу цркву, онда стоји као необитан факт, да је са црквено-правнога, каноничкога гледишта не само саборски изборни ред од год. 1870, као један део те и такве радње, него да су цела та радња сабора од год. 1870/1. и на њему донесене уредбе без црквено-правнога темеља, по постанку своме неканоничне, у колико се оне тичу цркве.

Неканонична је та радња, а у њојзи и и саборски избори ред, зато, јер је предузета и извршена за време упражњене митрополитске столице — без митрополита.

Да се за време упражњене митрополитске столице у митрополијској области црквеној не смеју предузимати и решавати послови замашнијег и општега по цркву значаја, као што су били послови решавани на сабору 1870/1., доказују то осим других, 34 правило апостолско и 9. правило Антиохијског IV помесног сабора.

По наредби 34 апостолског правила: „Епископи свакога народа треба да познају првога између њих и да га сматрају као главу, и ништа важнијега да не предузимају без његова знања, него сваки нека предузиме само оно, што се тиче његове епархије и подручних места“.

По наредби 9 правила Антиохијског IV помесног сабора: „Треба да у свакој епархији епископи познају епископа, који је предстојник у митрополији и који води старање о свој епархији, јер се у митрополију са свију страна стичу сви који посла имају. И за то наређује се, сходно старome правилу отаца наших које увек важи, да тај предстојник митрополије мора и у части првенство имати, и други епископи не могу ништа важнијега без њега предузимати осим онога само, што се тиче њихове посебне области и подручних јој села. Јер сваки епископ има власт над својом облашћу и мора њом управљати са потребитим према свакоме обзирима, и марљиво се старати о свима местима, која зависе од његова града, дакле и презвитере и ђаконе рукополагати и сваки посао разборито водити, а ван овога он не може предузимати ништа без епископа митрополије.“[4]

Преосвештени господин епископ Никодим Милаш у тумачењу своме 34 правила апостолског овако казује: „Сви епископи једне помјесне цркве, по наредби нашега овога правила, морају познавати и сматрати за свога старјешину првог епископа који је имао катедру у главноме

[2] Био би одржан и сабор 1872., да није распуштен због познатог сукоба ради доласка комесарова. А да је и он одржан, ко зна каквом би нам уредбом и реформом и он уређено цркву — „у споразуму са епископима“ или „узајамним споразумом између сабора и архијерејског синода“, који, као што се види, изгледа непогрешивим и т. Д. Руварцу, разуме се — кад му тако треба.

[3] Др. М. Милаш, Правосл. црквено право, стр. 305.

[4] Види о томе и Правосл. црква. право; стр. 304—305

граду те помјесне цркве. Сваки од тих епископа имао је своју епархију и у истој имао је сва права, која су скопчана са његовим јерархијским степеном, те је потпуно самосталан био у свему што се тицало редовне епархијске управе. Али преко тога правило им забрањује да по себи сами предузимљу ништа другога у црквеним пословима, него им налаже, да сваки посао црквени, који превишава власт и права њихова као епархијских епископа и који је замашнији, имају да уреде и и ријеше са знањем и у зависности од главног правог обласног епископа“.[5]

Апостолском правилу 37, придао је исти преосвећени писац овако тумачење: „Сваки је епископ у својој епархији самосталан у свему што се тиче унутрашње епархијске управе и одређених у правилима епархијских послова; али та његова самосталност престаје, чим се има да одлучи о каквом послу, који се тиче вјере или црквене дисциплине, и у оне, чим се тиче некога посла, који излази из обичних граница епархијског устројства.[6]

Пођимо даље.

Сабор од г. 1842. дозвољен је „јединствено ради избора митрополита“. И ма да је тако написано било у највишем декрету, којим се тај сабор дозвољава, па и поновљено у њему да посланици „јединствено себе на дело избора митрополита ограниче“;[7] и ма да је и Комесар то исто поновио у свом говору, којим је сабор отворио, па и другим својим изјавама не једаред; и ма да је „конац бесједе ове (комесарове) громкимъ свію Слышателя вівать! восклицаніемъ увѣнчанъ“ био, ипак је и на том сабору покретана питања и жеља, да се одржи најпре расправни и после њега изборни сабор.

Потребу тога представио је у сабору присутном Комесару, на латинском језику, посланик Исидор Николић. „краснорѣчивымъ родоюбіемъ одушевленнымъ словомъ“ истичући, „како с за Цркву и Народъ овай весма мало учињено, да с за једно само Архі Епископа и Митрополита избраніе Собор овай сазвань, и моліо с њега именемъ свію свой Коммітента, да би Собор народный и ради други дѣла црковно-народны милостиво дозволіосе“.[8]

„Потомъ с на среду Собора изашао Г. Протопрезвутиръ Будимский Видковичъ, кой с позывающисе *на дуго свое под комнъ с оседіо, искуство*, препоручивао Собору, да се напире к избору Архі-Епископа и Митрополита пристући, *будући безъ главе ништа не може се радити*“, и т. д.[9]

Исидора Николића потпомагали су, осим других, „у родољубивомъ духу и изражењу“ велики судац Сремски Стојчевић; „у старымъ своимъ годинама, но у младомъ родољубія жару“ Манојловић и сенатор Новосадски др. Јован Хаџић-Светић, „кой изишавшій Собору да с онъ нарочито дѣла ради народны[10] отъ Коммітента свой овамо послатъ, благоразумнымъ основателнымъ (!) своимъ доводима представляо с Собору, да бы болѣ было, да се Рекурсъ на Милостивѣйшегъ Монарха пре избранія Архі-Епископа и Митрополіта устрои, подпише и отправи“.

„Но овой изъ преливаютъегсе источника родолюбія текутьой жели и предложеніяма противно се, међу осталима, и то „у виду мізантропическогъ презрѣнія и поношенія“ и биргермајстер Земунски Лазаревић. А „после краткогъ општенародногъ (!) медьусобног препиранія“, кад је видео др. Ј. Хаџић Светић, „да се мора најпре къ височайше дозволеномъ дѣлу приступити“, приволео се и он томе делу, т. ј. избору митрополита.[11] Тако је он поступао и на сабору 1864. г.[12]

Како је било 1842., у већем, модернијем и либералнијем стилу било је и на

[5] Правила (Κανονες) православне цркве с тумачењима. Радња Никодима, Епископа Далматинског. Књига 1. Нови Сад. 1895; стр. 96.

[6] Ibid. стр. 100.

[7] Достопамтностъ у Јерархіи Карловачкой. Народный Соборъ 1842. года. Издиженіемъ Г. Георгія Кирјаковича. У Новомъ Саду 1845. стр. 14.—15.

[8] Ibid. стр. 32.

[9] Ibid. стр. 47.

[10] Као да избор Митрополита није „дело народно“ и вршење прног народног права привилегијалног и као да је мање важно од других дела!

[11] Ibid. стр. 46.—50.

[12] Радњу његову, по нашем мишљењу, није требало истицати, а још мање хвалити у говору на Матичиној свечаној главној скупштини 26 августа 1899., у спомен прославе стогодишњице од рођења Хаџићева. (Види: *Живот и рад дра Јована Хаџића-Светића* у Новом Саду. 1899.; стр. 85 и даље.

сабору од године 1864., који је сазван био за 20 јули (1 август) те године, да попуни упражњену митрополитеку столицу, односно изабере митрополита, пре него што би му се дозволило да расправља друге ствари.

Превишње решење је гласило: најпре изборни сабор, после њега расправни. Тадање наше јавно мњење захтевало је: „Најпре црква и школа, пак онда патријарх и митрополит“ (Дневникъ) т. ј. најпре расправни, па после њега изборни сабор. Тај су захтев заступали на сабору др. Светозар Милетић, др. Јован Хаџић Светић и др., јер су у том правцу добили упутства од својих бирача, које су, дакако, они сами упутили да их упуте.

Др. Хаџић Светић био је и сам уверен о неоснованости таквог захтева, но ушав у заталасану струју сугестованих својих комитената, био је и он адвокат тога захтева, али, као мудар човек, тако обазрив и опортун, да је пристајао пре свега и па избор митрополита, али тражећи „руку помоћи од комесара, да се црквено-народна дела још на овом сабору што пре у претрес узму и у ред доведу“.[13]

Стојећи под непосредним утицајем снажнога говора тадањега архимандрита Гргетешког Германа Анђелића, изјавио је др. Хаџић Светић, одмах после њега, а у говору своме, ово: „По уверењу мом видим у њему[14] онај назначени ред, од којега се добром успеху надати можемо, и видим да се исти ред на подножију законитости оснива, и видим да и околностима садашњима потпуно одговара и са институцијама цркве наше православне слаже се,“ т. ј. да за седисваканције не може бити расправнога сабора.

Не тако др. Светозар Милетић. За њега те институције нису постојале. Он је имао институције своје. Хтео их је и цркви диктирати, а науком је својом реформисати. Но о томе доцније.

На страни сабора 1864, која је доказивала, да мора расправном сабору претходити изборни, т. ј. избор митрополита, стајао је, са својом „русом на рамени главом“, архимандрит Герман Анђелић. Из значајнога и краснога говора његова привешћемо за сада ове речи:

„Ал и све, да није те међусобне размирице, која нам с Романима предстоји,[15] ипак би се морало, по моме не меродавноме мњењу пре свега к избору митрополита приступити. Јер да сабор расправни изборном претходи, онда не знам какву би ролу наша Г.Г. епископи на сабору таквом без митрополита свога играли; и питање је још, би ли они и могли и хтели на сабору таквом без митрополита учествовати и дејствовати онако, као што то положење њихово, које у цркви и народу заузимају од њих с пуним правом изискује. Сабор пертрактира важна црквена дела, акопрем и природе мешовите. Црква пак, и относително канони у том правцу, а имено кан. С. С. А. А. 34. даље кан. 9., и 16 сабора Антиохијског веле, да епископи без митрополита не смеду ништа важнога предузимати и творити. Тих канона епископи се морају придржавати, хоће ли не ће ли, јер су се они најторжественије у лицу читаве цркве обећали и заклетвом обећање то потврдили, да ће они каноне како све друге, тако не мање и те, тврдо и ненарушно чувати и хранити“.[16]

„Што је дакле висока влада предлог такав а не други какав, и онакав, какав би г.г. предговорници хтели имати, премилостивном нашем цару учинила, и што је по том највиша одлука у том смислу изашла, да се сабор изборни пре свега држати има, то је учинила, као што из предњаведеног видите, само у духу институција и дисциплине наше цркве“.[17]

Треба ли још доказа, да за време седисваканције није дозвољено предузимати и решавати важније послове црквене и сазивати наше расправне саборе? Зар нису то сами епископи и на сабору г. 1870. приз-

[13] Павле Николићъ: Народній Соборъ 1864. стр. 78. И остале податке о овоме сабору сво црпели из ове књиге, без које данас много што не би могли знати.

[14] У ц. и кр. решењу, које одређује сабору најпре избор митрополита.

[15] Опћењење Романа од Карловачке Митрополије.

[16] Народній Соборъ 1864, стр. 74.*

* Овај говор ћемо у једном од идућих бројева довети у целости. Ур.

[17] Ibid. стр. 75.

нали и истицали? Епископ Лукијан Николајевић рекао је: „У садашњим околностима нашима, кад немамо митрополита, без кога у важним црквеним предметима, бар ми епископи ништа важнога радити не можемо и не смемо“ и т. д.[18]

У другој седници рекао је исти епископ: „Епископат у садашњим околностима, кад нема главног фактора, кад нема митрополита свога, не може даље (!) попустити, јер без свога митрополита, не сме ништа, што је важно предузимати“.[19]

Што је рекао један епископ у сабору 1870. год., имало се сматрати као да су рекли сви, јер је председник сабора, администратор митрополије, епископ Будимски Арсеније Стојковић, изјавио: „Ако један епископ што рекне, то је у име свију, макар да сви други ћуте“.[20] Дакле ова изјава епископа Николајевића има се сматрати становиштем целога тадањег Епископата. Као таково оно је заиста и народ читог израза добило у Сепарат Votumy тих епископа, од 5 јуна 1870., а у овим речима: „Пошто саборско и трећи већ пут прочитано и већином гласова примљено устројство, прелази границе страном државних закона, страном пак црквенокановичних установа; и пошто даље тиме вређа права митрополита, епископа, дотичних административних и судских органа, тако не мање и појединих корпорација, и то баш онда, кад је митрополитска столица упражњена, и кад се не би смело ништа новога установљавати, а најмање у митрополитова, и државним и кановичким законом освећена, права улазити и ова вређати“[21] и т. д.

Треба ли још доказа, да за седисваканције није смео бити измењен ни саборски изборни ред? Треба ли га г. Руварац? Ево му тога доказа баш у његовим властитим речима, и то онима, што их је наштампао одмах и непосредно иза своје екскурзије. „Што је пак данашњи изборни ред донесен на време упражњење митрополитско-патријарашке столице, када по тадашњој пракси у карловачкој митрополији, није требало ништа новога уводити; не треба заборавити на тадашњу струју народну, на тадашњи болесни дух времена, који је ставио себи за начело: *„уклон и црни јерархију“*, и који би анатемисао сваког онога, који би се усудио да буде противан „гласу народа“, који је захтевао: прво расправни сабор, па после избор митрополита-патријарха“.[22]

Тако је, ето, рекао г. Р. одмах после онога, што је рекао у цитираној екскурзији. А једно и друго рећи, очито је противословље, како с обзиром на изборни ред, тако и на тадању јерархију, коју у екскурзији подиже, а одмах после ње спушта, и то — у службу „болесном духу времена“.

Но кад је г. Р. споменуо „дотадању праксу у Карловачкој митрополији, по којој није требало ништа новога уводити за време упражњење митрополитско-патријарашке столице, онда је требао имати на уму и зашто је та пракса постојала. Да је то имао на уму не би ону екскурзију изводио. Што он није учинио, учинићемо ми у трећем чланку.

[18] Ibid. стр. 192.

Дописи.

Из Бачке дијецезе. *(Посета преосв. г. Митрофана Шевића у Б-Фелдвару.)* Од како је преосв. г. Митрофан Шевић преузео крму бачке епархије, наступиле су у овој такове прилике, којима се сваки Србин и одани син православне цркве из дна душе своје радовати мора. Не прође ни недеља-две дана, а да преосв. г. епископ не посети коју подручну општину своју, да разбраћену паству абратими, да клонуле у вери и нади одушеви, да љубав народа према помазаној особи Његова Величанства, према домовини, цркви, свештенству, властима и према свему ономе, што је свето и узвишено, утврди. Свака посета његова остаје трајно у успомени српскога народа епархије бачке и том приликом изговорене архипастирске речи донеће благотворне плодове своје за читава поколења у свима оним

[19] Постанак и развитак срп. црк. нар. автономије, стр. 79

[20] Ibid. стр. 130.

[21] Ibid. стр. 86. Епископа Стојковића је на ону изјаву назвао посланик Александар Сандић питањем: „Да ли то високопреосвећени епископ (Николајевић) солидарно у име целог епископата говори, или за се као приватни глас говори“. (стр. 85.)

[22] Ibid. стр. 207.

општинама, где је Његово Високопреосвештенство за кратку годину дана епископства свога са правим архијерејским пожртвовањем и савлађујући све незгоде управљања боравити изволело.

После Сомбора, Жабља, Ђурђева, Ковиљ-Ст-Ивана, манастира Ковиља, Деспот Ст Ивана, Пивнице, Ст-Футога, Госпођинаца, Доњег и Горњег Ковиља — не рачунајући амо и велики број оних цркв. општина, чије храмове је преосв. г. епископ у присуству побожног становништва посетио, да кратку, али богоугодну молитву своју престолу Свевишњега поднесе — на овогодишњи празник славног Преображења Господњег дошао је ред на цркв. општину у Б-Фелдварцу, да и она искуси на себи оне благодети, што их апостолско присуство епископа-дијецезана у средини своје љубљене пастве са собом доноси.

Као да је и само небо учествовало у жељи и очекивању благочестивог народа фелдварског, по најлепшем времену, још 5/18-ог августа после подне, у пратњи новосадског пароха Ђ. Белића и своје придворне околине, кренуо се г. епископ и још истога дана стигао у Бачки Фелдварац.

На жељезничкој станици са непрегледном гомилом народа дочекане га и поздравише представници среза старо-бечејског заједно са заступницима црквене и политичне општине бач-фелдварске, па пошто је на поздраве ових г. епископ са неколико топлих речи одговорио, са предвођењем срескога начелника, уз бурно одушевљење присутнога народа, у пратњи своје свите и у дугоме низу искићених кола и коњаника одвезао се у скромни дом месног пароха Стевана Кирића, да после ноћнога одмора потпуно крепак изврши оно, ради чега је дошао.

Већ у ономе часу, када је г. епископ у Фелдварац приспео, у гомили многобројно сакупљеног народа могао си опазити груне чурушких, сентоманских, ст-бечејских, туријских и других становника, које су без разлике вере и народности усрдно похитале, да учествују у радости суседног им, мирнога српскога становништва фелдварског.

Толико света у једној гомили није Фелдварац видео!

И када је сутрадан рано у зору први топ објавио, да је дан славе и свечаности приспео, по свима улицама раскршћима отпочео је и постепено напредовао онај весели жагор, који се у сличним приликама искрене народне радости свакад исказује.

Ујудни старци и старице, снажни мужеви и жене, весели момци, девојке и дечица скупљаху се око маленс месне цркве и у шареним, живим групама радознало исчекиваху час, у коме ће своја епископа-дијецезана видети, како уз појање лепог, преображенског тропара, у пратњи неких свештеника из пароховог дома у цркву иде, да божанствену литургију у њој одслужи.

Звона са црквене куле већ око 9 сати зазвоњише по трећи пут; народ се пристојно раздвоји — и путем, који је тако кроз народ водио — са архијерејским жезлом у руци и достојанственим корацима ишао је жељно очекивани и срдачно дочекани високи гост цркв. општине фелдварске.

У многим очима засјала је суза-радосница и на немим уснама присутних изражено је било необично душевно расположење њихово, много боље, но што би га овде са речима изразити могли.

На западном улазу цркве у потпуном орнату свом дочекали су г. епископа окр. протопрезвитери, Јован Борота из Ст. Бечеја и Милош М. Папић из Жабља, са свештеницима: Иваном Јелчићем из Ст Бечеја, Григоријем Николићем из Ирига, Ђорђем Белићем из Н. Сада, Миливојем Сивачким из Сентомаша — и са ђаконима. Марком Ердеротом, Георгијем Николићем и Никанором Чобановићем.

И архијерејска литургија отпоче онако сјајно и величанствено, као што то у православној цркви бити може. Певачко друштво бач-фелдварске цркв. општине, под вештом управом вреднога коровође свога, Душана Гуцуље изводило је побожне црквене мелодије лепо и одмерено, да су присутни странци морали однети са собом уверење, да чврста воља и незнатним средствима може да учини оно, што хоће. Г. епископ на замолницу и по овлашћењу Његове Светости рукоположио је за презвитера новопостављеног администратора парохије у Г-Товарнику, Марка Ердерогу — и изговорио је дивну поуку, која ће по религијозно-морални живот тамошњег народа од неизмерног значаја бити. Два краснопојца пак — ђакони: о. Георгије и о. Никанор — и овом приликом су доказали, да признање српске публике према вештачком богослужењу њиховом у пуној мери заслужују.

По свршеној литургији са трајном душевном утехом разишао се побожан народ својим кућама — а г. епископ вратио се пароховом дому, да

званичне депутације прими и саслуша. Изасланство певачке дружине фелдварске, депутација Сентомашана и Ст-Бечејаца, представништво црквене и политичне општине фелдварске, заступник старо-бечејског среза, месно римокатоличко свештенство и т. д., по извесноме реду предстало је Његову Високопреосвештенству, да дужности својој према високој епископској личности за доста учини.

Преосв. г. епископ одавно је затим званичне посете своје, а по повратку његову отпочео је обед при гостољубивој и богатој трпези месноra свештеника Стевана Кирића, око које се окупише сви они, што су у дочеку високога госта или у свечаном богослужењу знатнијега удела имали. Том приликом је г. епископ у одушевљеним речима наздравио Његову Величанству и високој влади угарској — а окр. протопрезвитер и гостољубиви домаћин наздравили су Његовом Високопреосвештенству, као госту своме. Ред лепих и искрених здравица преставницима црквених и политичких власти, домаћина, гостима и појединцима завршен је и прекинут онда, када је звоно са цркве објавило, да ће се вечерње отпочети — те је високи гост, у пратњи свега свештенства, отишао у цркву, где је окр. протопрезвитер са једним од ђакона вечерње одслужио.

По вечерњу, у школи, по староме српскоме обичају обављено је од стране г. епископа резање славског колача — а после црквенога чина тог и родољубивих здравица — наступило је у целом Фелдварцу народно весеље.

Сутра-дан, т. ј. 7/20 о. г., у пратњи разних преставништва, своје свите и — рекли би — целога становништва, кроз оне исте славолуке и уз оно исто одушевљено клицање благодарнога народа, оставио је г. епископ задовољне Фелдварчане, да са архијерејским благословом његовим у лепоме, доброме и истинитоме напредују.

А ми, који смо све то видели и искусили, горимо од жеље, да и скорашњим архијерејским посетама у Молу и Ади, у Сенти и Петровом Селу присутни будемо.

— Б. —

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(*У спомен седамдесетогодишњице Његова Величанства.*) По најновијем налогу Његова Величанства премилостивог нам цара и краља *Франца Јосифа I.* добио је Његова Светост патријарх *Георгије* врло красно и укусно израђен лик (попрсје) Његова Величанства, као спомењцу седамдесетогодишњице живота премилостивога нам Владара.

(**Српска женска учитељска школа у Гор. Карловцу.**) Прошле шк. године (1899.—1900.) било је света 76 приправница, од тих 46 православних, а 30 р. кат. — По *завичају* било их из Хрватске 52, из Славоније 9, из Угарске 6, из Босне 7, из Далмације 1, из Србије 1. — Крајем шк. године подвргло се „испиту зрелости“ 15 приправница, и то 12 православних и 3 р. кат.; од тих положиле су испит 7 *с одличним*, 3 *с врло добрим*, а 5 *с добрим успехом*. — Овако повољна успеха није било већ од много година. —

С одличним успехом положиле су „испит зрелости“ ове ученице:

1. Драгиња *Видаковићева* из Сарајева. 2. Милка *Дејановићева* из Радовице (у Хрватској). 3. Милеса *Јовановићева* из Пачева. 4. Марија *Крсмановићева* из Сарајева. 5. Марија *Причина* из Петриње. 6. Анка *Трифковићева* из Сарајева. 7. Крупа *Ценчићева* из Локве (у Хрватској). — *С врло добрим успехом:* 1. Даница *Глибовска* из Новог Сада. 2. Милена *Јанковићева* из Сарајева. 3. Анка *Дреанчева* из Карловца. — *С добрим успехом*: 1. Катица *Видаковићева* из Сремски Карловаца. 2. Меланија *Југовићева* из Чемерице (у Хрватској). 3. Софија *Княжевићева* из Ср. Карловаца. 4. Даница *Машићева* из Оточца. Марија *Пршина* из Карловца. —

(**Избор професора.**) Патронат српске велике гимназије новосадске, држао је своје седнице у уторак 8. августа, на којој су изабрани за професоре Јован Живојновић, досадањи професор на српској учитељској школи Сомборској, и Петар Марковић, професорски кандидат, родом из Нерадина.

(**Избор пароха.**) У прошлу недељу обављен је избор пароха у Мраморку. На упражњено место компетовала су два кандидата, јереј Василије Обреновић, администратор парохије и парох из Борче Живић. Избор је обављен под руководством конзисто-

рицијалног изасланика Михаила Ракића. Једногласно е изабрат Васа Обренов.

(**Избор учитеља.**) Од седам компетената већином гласова изабрат је Љубомир Велић, свршени приправник Сомборске учитељске школе, за учитеља у Бегечу.

(**За измену саборског изборног реда.**) Извештени смо, да су свештенички зборови свију протопрезитерата у Горњо-Карловачкој Дијецези одржали ове године своје зборове и претресали питање саборског изборног реда. Од девет протопрезитератских зборова тих, изјавило се за измену изборнога реда у правцу засебног избора свештеничких посланика, *шест* зборова, а *три* против њихе. Дакле, две трећине свештенства Горњо-Карловачке Дијецезе изјавило се за измену. За сада ово констатујемо, а поближи извештај о томе донећемо накнадно. — Колико је оправдана тврдња о неканоничности данашњег изборног реда а колика је лаконисленост пискарати о њој као да је „нелогична“, „бесмислица“, „софистерија“ и „фраза, која је на основе пољљана и побијена управо с оне стране, с које се наши њини „канонисти“ нијесу ни надали“, (види: „Србобран“ бр. 170 и 172 о. г.) биће расправљено у члановима овога листа, који су о питању тох почели излазити.

У Србији

(**Против сујеверног светковања.**) Министар унутрашњих послова издао је распис свима властима у земљи, да ове сузбијају сујеверно светковање и нерад у навесне дане преко године. Нарочито у времену кад наш народ има у пољу највише посла, и у које је доба нерад један грех и ништа друго. Властима је наређено овим расписом, да у згодним приликама одвраћају народ од тога прекомерног светковања и нерада у поменуте и још у многе друге дане преко године; а према општинским судовима да се предузимају најстрожије мере, који би покушали у будуће да сазивају зборове и решавају о празновању овог или оног дана у години, те да на тај начин сами стварају сујеверје и потпомажу лењост и нерад.

Разне белешке.

(**Одликовање уметника.**) Немачки цар Вилем II одликовао је чувеног уметника сликара нашег *Павла Јовановића* златном медаљом за уметност, а поводом његових радова, изложених на овогодишњој уметничкој изложби у Берлину.

(**Православље у Чешкој.**) Чешки листови саопштавају као поверљиву означену наредбу чешке губерније од 22. (9.) јуна о. г. бр. 13382, која је послата свима среским капетанијама у Чешкој и у којој се обраћа пажња на агитацију старокатоличкога свештеника др. Иске. У наредби каже се, како др. Иска тобоже вели, да хоће чешки народ да одврати од католичке вере, али њену није стало управо до старокатол., него до тога, преведе чешки народ у народну словенску цркву. Др. Иска да стоји у вези са руским круговима и у последње време добијао је писма од високих руских личности, у којима да се његова агитација одобрава, осим тога да је он више пута добијао новчану помоћ од Славјанског Благотворителнога Општества у Петрограду. Зато су позване среске капетаније, да особиту пажњу обрате на агитацију дра Иска и да народ на згодан начин отклоне од те агитације, је ова не сгера на што друго, него да народ приведе у народну словенску цркву (православну.) Још су у реченој наредби позвате среске капетаније, да оштро хотре на све зборове, у којима беседи др. Иска, на да подробни извештај пошљу по ономе што су приметили. — Најновији извештаји јављају, да је полиција притворила дра Иска.

(**Доброчинство у Русији.**) Браћа Бајеви у Москви дали су Московској општини 400.000 рубаља да сагради дом за сиротињу у спомен њихова оца.

(**Исправак.**) У белешци прошлога броја овога листа „стечајни испит“, (стр. 525) после имена Александар Богдановић, изостало је: „администратор парохије у Грдишту, и Владимир Милутиновић.“

Некролог.

† Др. Илија Огњановић,

срески физик слоб. крал. града Новога Сада, српски књижевник, члан Књижевног Одељења „Матице Српске“, дописни члан Српске Краљевске Академије наука и уметности, члан Епархијске Управе Бачке и т. д.

преселио се у вечност дана 8. (21.) авг. 1900. у 3 сата по подне у Будимпешти, на повратку своме из купатила, после кратког, тешког боловања у својој 55. години.

Тело покојника пренесено је у Нови Сад и опојано дана 10. (23.) авг. т. г. у 4 сата по подне у српској православној саборној цркви, те сахрањено у породичној костурници на Ајманском гробљу.

У „Бранику“ изашао је овај извештај о пошти, коју је Књижевни Одбор Матице Српске одао врлом покојнику на први глас о његовој изненадној смрти:

„Српска Матица“, ценећи велике заслуге покојникове и она ће му достојно указати последњу почаст. Због тога је данас држана седница Књижевног одбора и о томе имамо овај извештај:

Књижевни Одбор Матице Српске састао се данас, 9. (22.) августа, поводом смрти др Илије Огњановића, књижевника српског и негдашњег потпредседника Књижевног Одељења, да се посаветује, како и шта треба радити у овај мах, приликом онела врлога покојника. Секретар друштвени, др. Милан Савић, топлим речима поменуо је покојног др Илију Огњановића, у првом реду као књижевника српског, затим као члана и потпредседника Књижевног Одељења, као многогодишњег уредника књижевног листа „Јавора“ и главног сарадника „Стармалог“, као човека, који је у животу свом сав свој рад посветио народу српском, књижевности српској, лекарском позиву и својој породици. Чланови Одбора су устајањем са својих места и усклицима: Слава књижевнику српском, др Илији Огњановићу! одали почаст есни покојниковој. Затим је решено да се туга за умрлим чланом Књижевног Одељења уведе записник и да се о том писмено извести породица његова. Још је решено, да чланови Књижевног Одељења корпоративно дођу на укоп, са се на опелу у име „Матице Српске“ и Књижевног Одбора с покојником опрости секретар друштвени др. Милан Савић и да се умоли Књижевно Одељење, да из своје средине одреди ког члана, који ће у свечаној седници у спомен и славу дра Илије Огњановића. — Данашња је седница текла врло мирно и тихо; сви су чланови били под притиском непадне смрти Огњановићеве, на лицу свакога видела се искрена туга за оним, који је у животу својим досеткама умео да разведри и насмеје и суморног човека, ком иначе није до смеја. Слава дру Илији Огњановићу!

На гробу се са покојником опростио усрдним и дирљивим говором, као што већ уме — *Чика Стева В. Поповић.*

И ако се ми, са свога становишта, не слажемо са радом врлога покојника као политичко-автономнога радника, но признајући његово родољубље и други књижевни рад, придружујемо се свима честитим синовима нашега народа и испраћамо га, уз захвалност његовоме родољубљу и књижевноме раду, са тужним опроштајем сваког племенитог Србина: Лака земља вредном трудбенику и вечан спомен *дру Илији Огњановићу!*

Изјава.

У 174. броју новосадске „Заставе“ од о. г. налазио је допис изводно из Голубинаца. Пошто је односни дописник у току свога писања дотакао се и мене уваженим ме тобоже у одбрану у ствари, која се налази у испеђењу, сматрам за нужно изјавити:

1. Да је тај допис написан и напштампан без икаквог мог знања или утецаја, да не знам кога је писао; шта више тога сам уверена да је нарочитом тенденцијом против мене удешен;

2. да с индигнацијом одбијам од себе како одбрану, тако и похвалу тога незнаног ми дописника, који ме на онакав начин и путем »Заставе“ обасипа.

Одбране тражим и наћи ћу једино код својих претпостављених високих власти, које са законом у руци ствар, ради које сам оптужен, савесно испеђују, те ће по довршетку истраге, крај свеколикога фамозног адвокатисања „Заставиног“ дописника, доделити ми само оно што правда захтева и што заслужујем.

Похвала с те стране заиста би ме оснажила и укрепила, а ову и онаку „Заставиног“ дописника, с превређењем одбацујем.

У *Голубинцу*, 6. августа 1900.

Јереј Дамјан Прерадовић.

III. Исказ добровољних прилога за оправку српске православне цркве у Локу, у епархији Бачкој.

33. **Сомбор.** Скупно благородни господин Милан пл. Зако земаљски посланик, а приложише: по *97 круна:* Милан пл. Зако; по *15 круна*: др. Сима Поповић; по *10 круна*: Марија удова Алексијевић, др. Стеван Кронић, Ђорђе Бирвалски, Коста Георгијевић; по *7 круна*: др. Стеван Јовановић из Будимпеште; по *6 круна*: др. Паја Дракулов, др. Ђорђе Коњовић; по *4 круне*: Антон Фернбах, др. Стева пл. Зако, др. Петар Цветковић; по *2 круне:* Милорад Веселиновић, др. Антон Рабл из Будимпеште, Антоније Коњовић, др. Давид Коњовић, Исидор Николић, др. Ненад Бикар, Бошко Вукићевић, Данило Гергуров; по *1 круну:* Душан Јанковић. — Свега **200 кр.**

По III. исказу укупно: 200 кр. — ф.
По I. и II. исказу у „Срп. Сиону“ бр. 23. и 31. укупно: . . . . 1826 кр. 58 ф.

Укупно досад скупљено: **2026 кр. 58 ф.**

У *Новом Саду*, 4. (17.) августа 1900.

Управа епархије Бачке.

Књижевне вести.

У издању Српске Манастирске Штампарије изашла је из штампе за ову школску годину књига:

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ

ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

или

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

за ученике средњих школа

написао

Александар Живановић

правосл. свештеник

кр. професор и катихета на средњим школама у Осијеку.

Садржи $7^1/_2$ таб. вел. 8^0 и цена јој је К. 1·20

Изашао је из штампе

ХРИШЋАНСКИ КАТИХИЗИС

ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

за средње школе

састављо

Михаило Миловановић

јеромонах, гимн. катихета.

Садржи $5^1/_4$ таб. средње 8^0, цена му је 80 потура.

Обе су ове књиге одобрене од св. Архијерејског Синода Митрополије Карловачке, те од 1. септ. о. г. предаваће се по њима у средњим школама.

„ПРАВОСЛАВНА МОРАЛКА“

ЗА ВИШЕ РАЗРЕДЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

написао

Сава Теодоровић, проф. у кр. реал. гимназији у Земуну.

Ова књига је нарочито удешена са средње школе, те је одобрена и прописана за уџбеник у свима средњим заводима у Карловачкој Митрополији, одлуком св. Архијерејског Синода Карловачке Митрополије од 29. марта 1899. Број М. 50./Син. 18. ех 1899. Као такову примила ју је и Вис. краљевска Земаљска Влада у Загребу, те ју препоручила као школски уџбеник у свима средњим заводима у Тројединици одлуком својом (одјел за богоштовље и наставу) од 22. септембра 1899. Број 14.665. ех 1899. — Осим тога и Вис. срп. нар. Школски Савет одлуком својом од 4. (16.) септембра 1899. Број 326./262. ех 1899. прописао је исту књигу као уџбеник у свима срп. нар. вероисповедним мушким и и женским препарандијама.

Поред своје школске употребе, ова је књига згодно помоћно средство и за парохијско свештенство, а особито при састављању црквених беседа и моралних поука, због чега је скоро од свију преч. конзисторијâ у округу Карловачке Митрополије, као и од вареоск. г. г. српско-православних Митрополитâ и Епископâ у Босни и Херцеговини, Далмацији и краљевини Србији свештенству топло препоручена.

Цена је књизи, која износи 16 штампаних табака вел. 8^0 умерена 2 круне (2 дин. 30 п. дин.). Књига се може добити за готов новац или уз поштанско подузеће (per Post-Nachnahme) у у Земуну. Књижари имају 25% рабата.

У издању **Српске Манастирске Штампарије**, израђена је

ШТИЦА

ЗА ПОЗНАВАЊЕ ЋРКВЕНО-СЛОВЕНСКИХ ПИСМЕНА И ЗА СПАЈАЊЕ ОВИХ У СЛОГОВЕ.

Ова је штица прописана високим решењем српског православног народно-црквеног Школског Савета. — Израђена је са три масне боје на картон папиру, величина 63+95 cmt. Леђа су јој кашпирана платном, а рамови од плеха, бронзираног. — Цена јој је 4 круне.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 122 1—1

Новосадска срп. виша девојач. школа почеће уписивање ученица за идућу школ. 1900—1901. год. *1. септембра* по н. к. и трајаће три дана, пре подне од 8—12, а после подне од 3—5 сати.

Пре тога, т. ј. 31. августа, држаће се пријемни и приватни испити.

Редовна предавања почеће 5. септембра по нов. кал.

Овде се примају ученице, које су завршиле 10 год. и које су свршиле IV. разр. осн. нар. школе.

Ученице V. и VI. разр. осн. нар. школе могу бити примљене у II. и III. разр. наше школе, ако на пријемном испиту покажу бар довољан успех из свију прописаних предмета доличног разреда.

При уписивању дужна је донети свака ученица сведоџбу од последње школ. године, а које долазе овамо са стране први пут дужне су донети крштени лист; осим тога и изказе, да су у своје време наклалмљене кравајим богињама.

При уписивању плаћа свака нова ученица 3 круне, а бивши ученици по 1 круну уписнине. Школарине нема. Ово важи и за приватне ученице.

У Новом Саду, 20. августа 1900.

Аркадије Варађанин
управитељ.

III.C. 306. ex 1900. 124 1—1

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног места редовног професора за мађарски и немачки језик историју Угарске и науке о земаљском уставу а по околностима и других сродних предмета у српској учитељској (женској) школи у Сомбору овим се расписује стечај.

Са овим местом је, ако је изабрани за горњу струку потпуно оспособљени гимназијски или препарандијски професор скопчана годишња плата од 2000 круна и 10%, те плате у име станарине, после сваких пет година успешне професорске службе годишња повишица од 200 круна а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације имаће плату од годишњих 1600 круна.

На ово место могу компетовити само они Срби православне вере, који су стекли оспособљена за предавање односних горе поменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или те науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горњу струку гимназијски или препарандијски професори. За случај ако таквих компетената не би било, имаће дотични постављени за годину дана положити испит за професорско оспособљење.

Оспособљени професор ће се у смислу школске уредбе сматрати за две године службовања као привремено постављени, а сувишни се у опште постављају у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити, крштено писмо, сведочанство о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и најпосле сведоџба религијозно-моралном и политичном поведењу — ваља да компетенти поднесу потписаном председништву најдаље до 26. августа (8. септембра) 1900.

У Карловцима, 9./22. августа 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

СТЕЧАЈ. 121 1—1

У стипендијској закладу покојног Др Ђорђа Пантелића расписује се стечај на два упражњена места до укључиво 20. августа (2 септембра) о. г.

Стипендија исте закладе износи годишње 420 круна, коју стипендиста у 10 месечних оброка унапред прима.

Компетовати могу на ову стипендију ђаци Срби православне вере из Аустро-Угарске из више гимназије и реалке, као и слушаоци на универзитету и техници.

Рођаци покојнога фундатора Др Ђорђа Пантелића са једнаком квалификацијом имају првенство.

Компетенти ваља уз молбеницу да поднесу: 1. Крштено писмо. 2. Лекарску сведоџбу о здрављу и накалмљењем богињама. 3. Школске сведоџбе од посљедња два школска течаја и 4. Сведоџбу сиромаштва, у којој треба да је назначено и то, колико деце имају родитељи молиоца.

По правилима исте стипендијске закладе, питомац исте не сме имати осим те никакву другу стипендију, а осим тога мора се сваки одмах по избору обвезати, да ће се у свему владати по правилима за исту стипендијску закладу.

Из седнице управног одбора српске правосл. црквено-школске општине.

У *Земуну*, 3. (16.) августа 1900.

Тома Марковић
перовођа.

Ј. Вукадиновић
председник.

Ad. III.C. 185./270. ex 1900. 123 1—1

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног места редовног учитеља за српски и немачки језик као и за ретторију и земљопис у срп. вишој девојачкој школи у Панчеву овим се расписује стечај.

Молбенице за ово место имају се најдаље до 26. августа (8. септембра) 1900. поднесаном председништву поднети

Молитељи имају доказати, да су Срби православне вере, да су оспособљени за грађанске школе односно да су бар испитани и оспособљени учитељи и да потпуно владају српским језиком. У случају, да дотични немају стручнога оспособљења за грађанске школе, дужни ће бити и ово после избора у року којим им се буде одредио, себи набавити.

У дужност изабранога спадаће односне предмете у најмање 20 седмичних часова предавати.

Плата редовном учитељу је према §-у 7. уредбе о срп. вишим девојачким школама од 1872. године, а спомоћном учитељу 1600 круна годишње без станарине и петогод. доплатка.

У *Карловцима*, 8. (21.) августа 1900. год.

Председништво
срп. прав. нар. школског сазета.

СТЕЧАЈ 3—3 111

На упражњено учитељско место на вероисповедној школи у Подпорну код *Вршца*.

Плата је 800 круна слободан стан са потребним стајама и баштом. Ваљано инструисане молбенице и знањем мађарека језика послати до 15 Августа по ст. кал.

Дужности су по школској уредби 1872. год. Сед. Шк. Од. 23. јула 1900.

У Подпорну 24. јула 6. августа 1900.

Коста Костадинов
председник Школ. Одбора

СТЕЧАЈ 3—3 108.

Оставком г. Јована Удицког, расписује се стечај на учитељско место основне срп. прав. школе у Шиклушу. (Барања).

Плата је учитељева 600 кр., за пофторну школу 120 кр., за перовођство 80 кр., 3 хвата дрва, стан са 2 собе, кујна, комора, дрварница, таван и у порти комадић баште, од великог укопа 2 кр. од малог 1 кр., од парастота 2 кр. и од венчања 1 кр. Учитељу спада у дужност у цркви појати и перовођске дужности обављати.

Рок стечају Велика Госпојина.

Могу и свршене учитељице компетовати.

Из седнице м. школског одбора, у Шиклушу 20. јула 1900. год

Јован Удицки.
учитељ и перовођа.

Петар Весин
председник школ. одбора

СТЕЧАЈ. 116 2—2

Истеком рока привр. учитеља г. Петра Кочиша, отвара се стечај ради попуњења сталног учитеља у потписаној општини.

Плата је сљедећа:

1. За издржаваље редовне школе: 720 круна а уступањем г. Ж. Ристића, за повторну школу 80 круна, коју ће сваку заједно примати месечно унапред из благајне црквене општине;

2. Два хвата тврдих дрва, која ће полит. општина издавати;

3. 16 мц. кам. угља или за то паушал у своти од 32 круне — у име зимског огрева — те слободан стан са баштом и свима припадајућим деловима — ако исти неби на расположењу био одмах — награду за исти (по цени у месту). Осим тога сваких 5 година службовања, по наредби, доплатак од 50 фор.

Дужности су пропписане шк. уредбом, а издржаваље леву певницу.

Компетовати могу сви оспособљени учитељи на срп. учит. школи у Сомбору са оспособљ. мађ. језика.

Првенство има ко се лично пријави.

Рок стечају 19. августа (1. септембра) о. г.

Из седнице школ. одбора држане у Деспот Сент Ивану (у Бачкој) 30. јулија (12. авг.) 1900.

Жарко Ристић
члан и перовођа.

Рада Цвеић
председник.

Ad K. 503./408. ex 1900. 113 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења парохијских места у Немету V. и у Канаку VI. плаћевног разреда као и у Ђађаку VI. плаћевног разреда у последњем месту с наплатом у биру и у штоли, расписује се овим стечај с пријавним роком путем надлежних предпостављених власти код потписане епархијске власти до 21. августа (3. септембра) 1900. укључиво.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 25. јуна (7. августа). 1900. године.

Никанор
Епископ

СТЕЧАЈ 3—3 109.

На основу решења Сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 4. (17.) јула 1900. г. бр. ЕШО 78 зап. ех 1900. овим се расписује стечај ради попуњења сталног учитеља на срп. прав. вероисповедној школи у Мађар Бојн.

Дужности учитеља прописане су школском уредбом од 1872. г.; осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви појати и дјецу црквеном појању обучавати и пуз пароха при сваким функцијама суделовати. За ово ужива следећу плату:

80 (осамдесет) круна у готовоме новцу; 18 пожунаца жита и толико кукуруза; један пожунски меров пасуља, од погреба великог 80. од малог 40, потура, од венчанице 80. потура, три кат. ланца оранге земље, један ланац баште и један ливаде (на земљу учитељ порез сам плаћа); и слободан стан.

На ово место могу само они компетовати, који су оспособљени и за мађарски језик.

Молбенице се имају слати на школски одбор у Мађар Бојн. Рок стечаја траје до Велике Госпојине ове год., кога дана ће се и избор обавити.

Из седнице Школског Одбора у Мађар Бојн, 16. (29). јула 1900. (Magyar Boly, Baranya).

Школски Одбор

ГИМНАЗИЈСКА ОБЈАВА 2—2 114.

Нова шк. година 1900/1. почиње 1. септембра (19. августа); 30. и 31. авг. држаће се поправни и приватни испити и примати ученици: у I. р. који се искаже крштеним писмом, што га у осталом ваља сви да донесу, да је навршио 10. годину и положи пријамни испит. Иначе ће се уписивати на основу сведоџбе јавних завода.

Који први пут ступају у гимназију плаћају уписну таксу К. 4·20, сваки по 2 К. на библиотеку и за набавку лекова сиромашним ученицима. Школарина је на семестар 12 К., но од ње могу бити ослобођени сиромашни а добри ученици, са сведоџбом о стању својих родитеља за последњу годину и школском без и једне оцене „довољан“. Првошколци првог течаја не опраштају се.

Необавезни предмети предају се бесплатно од IV.—VIII. р. — језици француски и мађарски; гимнастику и музику, армонично појање и свирање уче сви способни. Потребно је да родитељи сами доведу своју децу и да им погоде стан и храну споразумно са управом.

У Карловцима, 12. августа 1900.

Управа

СТЕЧАЈ 3—3 110.

На основу решења Сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 4. (17.) јула 1900. г. бр. ЕШО 78. зап. ех 1900. овим се расписује стечај ради попуњења сталног учитеља на срп. прав. вероисповедној школи у Вилану.

Дужности учитеља су прописане школском уредбом од 1872. год. Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви појати и децу црквеном појању обучавати и пуз пароха при сваким функцијама суделовати. За ово ужива следећу плату:

четрдесет круна у готовоме новцу; петнаест пожуњаца жита, десет пож. мерова кукуруза, 107 литара вина; 2·5 ланца ораће земље, $^1/_4$ ланца ливаде, 0·5 пожуњаца пасуља, 4 хвата тврдих дрва. (На земљу учитељ сам плаћа порез), и слободан стан.

На ово место могу само они компетовати који су оспособљени и за мађарски језик.

Молбенице се имају слати на потписани одбор. Рок стечаја траје до Велике Госпојине о. г. кога дана ће се и избор обавити.

Из седнице Школског Одбора у Вилану, 16. (29.) јула 1900. год. (Villány, Вагања).

Школски Одбор.

Бр. 217/1900. 117 2—2

ОБЈАВА.

Уписивање ученика на срп. вел. гимназији новосадској за школ. годину 1900/1. почиње 1. септембра о. г. по н. к. у име Божје *у новој згради гимназијској*.

Ученици који први пут у гимназију ступају морају исказати сведоџбом, да су свршили IV. разред основне школе, ученик и сваки без разлике има донети са собом сведоџбу школску од последње године, крштено писмо и сведоџбу, да је у смислу XXII. зак. чл. од год. 1887. каламљен.

При уписивању има сваки ученик да плати: уписнине 4 кр, за библиотеку 2 кр. и за Sanitas 6 кр. Од тога се нико не опраштa.

Школарина износи 48 кр. на годину и плаћа се у једанпут при уписивању или у три пут по 16 кр. и то у октобру, фебруару и мају. Од 36 кр. школарине могу бити опроштени они ученици, који докажу сведоџбом да су сиромашни и сведоџбом школском да се *добро владају и добро успевају*. А 12 кр. школарине плаћа сваки ученик у означеним месецима по 4 кр.

Поправни испит држаће се 31. августа 1900.

У *Новом Саду*, 15. августа 1900.

Васа Пушибрк, управитељ.

СТЕЧАЈ 120 2—3

Оставком гђце Зорке Јованновићеве, која је у Бјелињи за учитељицу изабрата, а на основу решења месног школског одбора бр. 5. ех 1900. овим се поново расписује стечај на једно новоустановљено учитељичко место, српске вероисповедне мешовите школе.

Редовна плата је учитељице 600 круна годишње, месечно у напред са законом прописаним квиквеналом; слободан стан с баштом; за грејање и чишћење школе 30 круна; огрев зимњи, колико је нужно (сламе).

Осим дужности школском уредбом прописаних, изабраној учитељици спадаће у дужност, још и обучавање деце женском ручном раду.

Компетенткиње имају доказати, да су учитељску школу у Сомбору свршиле, и испит из мађарског језика положиле.

Молбенице са нужним сведоџбама, имају се до 3. (16.) септембра о. г. месном школском одбору поднети.

Из седнице школског одбора, држане у Срп. Падеју (Szerb Padé, Torontál) 3. (16.) августа 1900. године.

У одсуству председника:

Душан Бешлић, учитељ — перовођа.

Милош Станков, потпредседник.

СТЕЧАЈ. 115 2—3

Оставком учитељице ђце Љубице Будимлић расписује се стечај на срп. прав. вероисповедној основној школи у Пачиру за I. и II. разред мешовите школе.

На исто место тражи се учитељица са годишњом платом од 640 круна, а за повторну школу 80 круна иуз то слободан стан и слама за огрев колико потребно буде.

Учитељици спада у дужност све школском уредбом прописане дужности обављати, као и женски ручни рад

Молбенице са потребним документима нека се поднесу месном Школском Одбору најдаље до 24. авг. т. г. Дан избора је 29. августа 1900.

На седнице Школ. Одбора држане у Пачиру 30. јулија 1900. год.

Школски Одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

само свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20

Част ми је пречасној г. г. свештеницима до поноћног знања ставити и моју радиону препоручити у којој се само за српско свештенство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радиони изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.

Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Лаљам п. н. муштеријама, да никог нисам овластио, да у моје име прима поручбине. С тога ваља непосредно ради поручбине, управо мени обратити се. — 94 4—5

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона**, која имају дуготрајнији, снажнији и љубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на више има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке нед е на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филара.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 380.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 34.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 20. августа 1900.

Религија
сходна нашој природи.

Вера, Нада и Љубав.

По талијанском Јерој **Петар Бронзић.**

Од свих живих бића, која красе овај свет, у истину нема ни једног, које би се — ни по узвишености а ни по покварености својој од природе — са човеком испоредити могло. Животиње живе инстиктом. Он заступа у њих разум и закон. Оне су мирне и тихе чим засите природну жељу. Свака је верна ономе начину живота, коме се цео њен род покорава. Али човек, обдарен разумом и слободном вољом, опире се, на жалост, мудрим уређењима свога стања и узвишеним сврхама свога позива. Позван истини, заслепљен је незнањем, застрањује грехом; позван добру, чини себи штету злом, а обдарен јаком машћу, која је кадра свему дати лепе облике доброг и истинитог, постаје поругом својих сабласти. Његова мучи прошлост, досадна му је садашњост а будућност га збуњује и узнемирује. На шта је онда тај човек, који је у то доба, у наумљајима тако узвишен, а тако слаб у извршивању? Он је сличан старој разрушеној згради, чијој се вредности дивимо баш онда, када по њеним рушевинама газимо. Шта је тај човек, коме се чини да му разум више помаже, но инстикт животиња? На што му је интелекат, машта, воља, ако му ти племенити и дивни дарови погоршавају његово стање? Човек, тај господар животиња, тај првак земље, је неко сиетено биће, биће самом себи досадно јер његове моћи, не само што га обмањују у циљевима му, него су и у непрестаној борби међу собом: разум са чулима, воља са расуђивањем, а мишљења и афекти сад овамо сад онамо потежу дух који им се опире. Где је та лекарска рука, која ће повратити здравље тој слабој природи? Ко ће тога и таковог човека да препороди и да приведе његовом определењу? О божанствена религијо, дару небесни! Ти, једина ти можеш да залечиш ране, које нам је друга окрутна рука задала! Ти да нам поправиш разум пружаш нам за учитељицу — веру; да упутиш нашу машту дајеш јој за сапутницу — наду, а за управљање срцем, дајеш нам чуварицу — љубав, те овим светим врлинама дивно темпаш и оружаш слабост нашу. Јер у сталној и свагдашњим искуством доказаној

покварености нашег бића, нема другог средства за спасење од овога. А осим тога човек је, и по својим својствима а и по својој несавршености, позван да верује, да се нада и да љуби, те да себи тако, овим узвишеним и племенитим осећајима, стече неко прибежиште, неку утеху и вођу.

Отуда се, ето, види да је човек од природе приведен у наручја религије. Јер оне необичне противности, које се у њему појављују, она смеса узвишених и ниских наклоности: слабости и снаге, неизвесности и воље, светлости и таме, најзад све што узнемирује наше биће, све нам јасно показује, да бродимо бурним морем по коме нас друга светлост у стању водити није, доли светлост — вере; други лентер не може осигурати доли — нада, а нити нам друга помоћ брже доћи може од — љубави. За то, да вас упознам са овим особитим доброчинством, које нам религија пружа, да би се ослободили бедног ропства, у које смо, као синови и наследници греха пали, показаћу вам, да се она није могла боље прилагодити разним потребама наше природе, нити се боље побринути о нашој разуђаној покварености, него овим драгоценим даром тријух врлина и мало час споменутих: вером, надом и љубављу. Њиховом помоћу узвисује религија на највиши степен врлине, ону природну људску потребу, по којој сви верујемо, надамо се и љубимо, те на тај начин скупља наше тежње, као зраке круга у центрум — у Бога, који је безмерна истина, доброта и красота. Подела томе је са свим јасна, а тако исто и њена важност, те ради тога пазите доброту, да ми пажљиво саслушате речи.

Прво знање човечје јесте вера. Она прати човека од повитка. Она га у нежном детинству васпита да верује, одмара му уабуђен дух, и то увек љубазном, родитељском брижљивошћу. У незнању се људски дух не као хранитеље држати мора. И отуда бива, да у првим годинама живимо по налозима а не по саветима, јер савети тек онда имају моћи, када је разум снажно, а разум стиче важност тек искуством а то је — годинама. Нема те науке, какова год она била, нити дисциплине, ма колико да је блага и успешна, којој не би било потребно да човека вером себи приближи. Сви ми у блаженом почетку вером учимо. Без вере се не би могло одржати ни склонити, нити пријатељство, које теко слади живот, а нити друштвени уговори, који побољшавају наш удес, спајајућ разноврсне потребе и жеље наше. У вери се осветљује брачна свеза, расте пород и својта; у њој се узајамно и наизменичним дужностима користе капетан и војник, власник и поданик. Тако је вера темељ, зидови и крв целој социјалној згради.

Сувише би окрутно стање човечје било, када би се у свима својим делима морао руководити уским путем уверења, те свагде умовањем тражити доказе! Јер због неизвесности — при разноликости ствари и несталности њихова појава, и лутајући као неком шумом за разним завараваљима, — не би се никада уморио, да му није Провиђење смањило у великом делу терет труда, помоћу доброчинства вере. И за то што се човек рађа неук но за науку, што је створен више за деловање но за умовање, за то га вера умирује а тајна му пружа насладе. И заиста сваки наш афекат, што је племенитији, тим више има да тајанствености у себи, која нам буди у срцу ненадна, неописана и племенита ганућа, која нас креше да верујемо уз пркос нашој сумњи; која нам заслађују пожртвовање наших интереса па и само одрицање нас самих; која нас бацају у неку нејасну меланхолију, у којој лежи нека наслада — али која измакну строгој анализи метафизике.

На даље сва васелена, стари ниман толиких и тако суџетних расправљања, па сама природа човечја — која је из две тако разне састојине створена, као што је дух и материја — зар нису скровишта, сенке, фигуре тајанствене наставе? Ми видимо само обличја ствари, а суштина свега је невидљива. Обличја видљива су нека маленкост само, она се мењају и пролазе, док су ствари невидљиве баш битне и стално, које остају и трају. За то су наша непознавања више заблуде мишљења, него истинита знања. Дакле, кад човек на сваком кораку сусрета нераарешиве замршаје, у које, усљед кратког домашаја своје умне моћи, мора да верује и шта више, још се и наслађује њима, питам вас, је ли могла зар религија, да не буде тајанствена? Је ли нас могла она, у божанственим знацима, ослободити од обвезе оне вере, коју као преко потребну видимо и у људским доказима. Па ако неки

њени догмати и превазилазе у свему моћ нашег појимања, нису ли други зар тако јасни и очевидни, да заслужују онима првима унутарње веровање? Када многе природне истине — које је требало пре објављења од сваке сумње очистити, а такове су оне, које је тек неколицина на, кон многог труда у студији, а и опет не без смесе погрешака могла испитати — задобију нашу веру за се; питам вас онда, да ли је могло и да ли може бити, да не задобију нашу веру истине узвишеније — које нас као преко огледала упознају са дивотом Божанства, са врховним одлукама божанског провиђења; истине, које нам разјасњују почетак наше покварености, те које нам пружају средства да ју поправимо; истине, које су стављење за темељ морала, од којих се чистије, светије и прикладније нашем добру, никада људима казивале нису. Ови, који одбацујете тајне, што би хтели све да провидите вашим очима и да опипате вашима рукама, слабо вам је знање? Та зар није Rousseau тражио од вас да му укажете систем у коме нема никакове тајности? Но осим свега тога ви сте у недоумици сами са собом. Ви сумњате и поричете ону благу вест, која је могла, у пркос хиљадама сметња, за не дуго време, изменити облик и обичаје света, те улити поштовање спрам себе интелектима најврснијим и срцима најплеменитијим; које — а много их беше а и има таковних — мистеријозна наука вере, када би друкчија била а не узвишенија од разума, никакова сила не би убедила. (Наставиће се.)

Проповед приликом славе црквене.

О срећи.

Однекуд есть человѣкъ сколькѣ нелибо общаго пройти, нежели богатѣ въ царствіи божіи внити. (Мат. 19. 24.)

Видећи вас, благоч. Христјани, у лепом броју искупљене у овом св. дому молитвеном, стадох на ово св. место, да вам рекнем коју о оном, што најваше волимо, о чем свагда говоримо, и што увек себи и својима желимо: а то је — о срећи земаљској.

Говорећи о томе рећи ћемо прво: шта свет данашњи држи да је срећа и кога држи за срећног, а шта је управо срећа и ко је доиста срећан и како се до среће долази.

Данас се држи, да је срећа: новац и богатство и да је по томе срећан онај, који много новаца и великог богатства има. Да је доиста тако сведочи песник, који за „Твардицу“ — а таких је данас доста и управо много — у песми овако вели:

„Звека злата, то му жеље:
То му сањи, то му снови,
То му срећа и весеље,
То му вера и богови!“

Јест, данашњем је свету — новац срећа; данашњи свет о новцу снева, у њему ужива; данашњи се свет у богатство куда, а злату се клања и служи.

А да би се до новца и богатства — до умишљене среће — дошло при томе се данас ни најмање не бира начин, нити пази пут, не гледа се је ли начин поштен, а пут правичан. Не, тражи се само новац, па ма се до њега дошло каквим год, баш и најгаднијим и најнепоштенијим путем и начином. Као што опет о томе један пријатељ правде и поштења у једној књизи народној овако сведочи:

„Данас важи лаж за мудрост, превара за вештину, непоштење за слабост, отимање и подвала за тециво.“

Но ми сви знамо, да лаж није мудрост, да превара није вештина, да непоштење није слабост, нити је отимање и подвала тециво; него је у оних људи, који се тим гадним и човека недостојним средствима служе — образ дебео и црн, па не осећају срама и стида, нити ни се на образу румен стида опазити може.

Лагати, варати, отимати, затајати, закидати зна сваки, али не може сваког образа да поднe се, то и тако чинити и радити.

Да, сваки зна, шта је неправедно и непоштено, као што и сваки зна, шта је добро, лепо и законито; о чем и сам ап. Павле сведочи, говорећи: языцы иже имѣше закона бѣгатствомъ законнымъ творятъ, сіи закона не имѣше, сами себѣ сутъ законъ. Иже являютъ дѣло законное написано въ сердцахъ своихъ, спосылшествующей имъ совѣсти, и между собою помысломъ осуждающимъ, или и оправдающимъ. А то исто и једна српска пословица лепо и јасно потврђује, велећи: „Зна и ђаво, што је право, ал' неће да рада“.

Јест, баш и најнепоштенији зна, да није лепо лагати и варати и да није праведно и поштено затајати, закинути, отети; јер ако би ко њега преварио, ако би ко од њега што

закинуо, затајао или отео, а он се тужи на неправду и непоштење онога; а међу тим кад он сам кога превари, од кога што отме, а он се тад хвали, како је мудар и вешт, како зна на леп начин да вара и отима тако, да га нико у томе не може ухватити, а овамо га цео свет зна као лажу и варалицу и други се свет његових недела срами и стиди.

Па као што међу другим народима, тако и међу српским народом има доста таких бездельника, који „**скверњаш ради привитка**“ — за љубав худе крајцаре заборављају на онај лепи аманет српски, који су нам наши дедови као највећу светињу у наслеђе оставили, забо рављају и газе: светао образ српски.

Да, честити и славни претци наши, да им се не би на образ пљунуло, да им се не би на образ блато бацало и да не би пред поштеним људма очи к земљи обарати морали, него да би им био увек „светао образ на дивану“: од лажи се клоните, од преваре бегајте, а за непоштење ни чута не хтедоше.

Јест, тако честити претци — а како јадно потомство?

Само да дође до новца и богатства — те ваше среће данашње худо потомство: лажи се не стиди, преваре се не срами, а непоштењем и отимањем дичи се и хвали.

Доиста грдна срамота за српски образ и српско поштење!

На кад данашњи свет тако граман и жудан за новцем и богатством, кад на путу који води новцу и богатству не пита и не гледа на правду и поштење — а ми да видимо: је ли доиста новац и богатство — срећа; може ли бар новац и богатство човека сачувати од беде и невоље, патње и болести?

Не! Новац и богатство срећа није! Човек може имати — што но пева песма народна — „седам кула грошa и дукатa“, може стећи села и градове — али за то и опет срећан бити не мора! О том сведочи српска реч, која често пута за великог богаташа овако вели: „Свега има, али среће нема.“

А од беде и невоље, патње и болести, новац и богатство човека никад сачувати не може. Шта више некако баш беде и невоље, патње и болести понајвише богаташи спалаше! Чиме баш сам Творац небесни хоће јасно да покаже, како је оно, у што се човек највише узда — баш најмање и најслабије, да га усрећити може. Ви ћете и сами знати за многог и многог богаташа, који крај свега свога грдног богатства пати и страда, кога, крај свег његовог великог имања, љута невоља и тешка болест мори. Па хоћете ли рећи, да је такав човек срећан?! И шта му вреди, што је напунио „седам кула грошa и дукатa“, кад за све то своје грдно благо он не може, да куни и набави оно, што и највећи сиромашак, худи просјак има: кад здравља купити не може?! Та ено нам и св. Јеванђеле казује, да је жена — која је патила од точења — „**всѣ имѣніе издала врачемъ, и ни возможе ни о единомъ исцѣлѣти**“.

Даклем: новац и богатство — није срећа.

Па да шта је управо срећа?

На то питање ће нам пословица одговорити. У пословици је мудрост и истина, јер је пословица искуство не тек једног човека, чији је век — ма и најдужи био — врло кратак, него је она искуство читавог народа, целог човештва, чији век траје хиљадама година. Искуство народно видело је човека и у богатству и у сиротињи; пратило је живот и богаташа и просјака, к худог сиромаха; и искуство је пресудило и у пословици изрекло: шта је срећа и које срећан.

По искуству народном: срећа је — задовољство! Пословица вели: „Срећан је онај, који је задовољан.“

Но рећи ћете: на где и може бити задовољство, него у богатству; па зар и може бити ко други срећан, до ли онај, који има свега доста и изобиља?!

Но ево шта нам на то и опет пословица одговара: „Није срећан, који много има, већ је срећан, коме мало треба“. Чувеном једном грчком мудрацу рекне неко: „Благо оном, који може постићи све што зажели“; на што му мудрац одговори: „не, него благо оном, који је тако задовољан, да ништа не жели“.

И доиста је тако! Шта вреди некоме големо имање његово, ако њему по његовом лакомству треба још и више; шта користи некоме, ако је згрнуо „седам кула грошa и дукатa“, ако он у свом сребољубљу жели још двапут толико. Та њега не ће веселити и задовољити оно, што има, него ће га увек кињити и мучити оно, што још нема, а што имати жели. А пословица каже: „Лакомство има курјачју ћуд; што му више дајеш, тим је он све гладнији“.

А наш српски мудрац, Доситије Обрадовић, који је прошао много крајева земље и познао свет, ево како вели: „Мудра природа створила је човека, да с малим може бити задовољан, и ко је паметан да у том природи следи, може лако срећан бити. А лакомство принуђава све то више желити и привлачи људе к неправди и к несрећи. О, да ми је још то! још ово! Пак овом: о, да ми је! нема ни краја ни конца. Слично врућини, у којој колико више ко пије, толико му се већма распаљује жеђ“.

Видели смо лажну срећу, познали смо праву срећу, сад још да видимо, како се до среће долази.

Кад би срећа доиста била у новцу и богатству — онда би сваки могао до среће доћи, ако баш не лепим и поштеним, а оно ма и ружним и непоштеним начином. Срећа би се дакле могла: стећи, купити, или бар отети. Али се срећа не стиче и не купује, нити се на силу отети може, него „Бог срећу дели“.

Да, не једанпут, него више пута видели сте ви сами човека, који ради туђ посао, копа туђу земљу, оре туђу њиву, па како је несео, како је задовољан, како је срећан; а ту му његову веселост читаш са његова блага лица, ведра чела и мила погледа; за његово задовољство казује ти његово весело расположење; о његовој срећи сведочи ти његова задовољна и весела песма.

А од куд то? Од туда, што му је „Бог срећу уделио“, што му је Бог у срце малу жељу усадио, а крај тога још га здрављем подарио. Та он ће заслужити онолико, колико је нужно за јело и одело њему и његовима, зарадиће толико, да може дати цару царево и сваком своје — и он је задовољан, он је срећан, јер његова скромна и мала жеља даље и неиде.

А међу тим видећете баш онога богаташа, чију њиву и земљу тај срећни сиромашак ради, копа и оре, како је невесео, незадовољан и несрећан. О томе вам пак сведочи: његово увек намрштено лице, његово вазда набрано чело, његов свагда мрк и забринут поглед и његово свагдашње зловољно расположење; да је несрећан сведочи и то, што преко његових усана врло ретко кад, или скоро никад весела и задовољна песма прелетити неће.

На од куд сад то? Од туда, што њему „Бог среће уделио није“, што му је Бог у срце пустио, у душу усадио пусту и неситу жељу, која му срце раздире, а душу му мори и мучи, а при том је Бог и какву бољетицу на њега напустио. Та његови су планови велики, његови смери иду далеко, па крај свег грдног блага и богатог рада он не може да постигне, што је желео — и он је невесео, незадовољан, он је несрећан.

Да заиста богати тешко долазе до среће, до задовољства, сведочи и сам Христос Спаситељ који каже: „**Ѩкѡ нѣдѡкѡ богатый внидетъ въ царствїе нбскоє**“. По сведоџби св. Јеванђеља, царство небесно, царство Божје ваночиње још овде на земљи сваками срећом и задовољним животом; па у тај живот тешко улаи богати — а за што? Због „**печали и богатства и сластєхъ житейскихъ**“.

Знајући сад шта је права срећа и ко срећу дели молимо се, љуб. Хришћани, од сад у напредак Богу Творцу своме, да нам Он „срећу удели“, да нам на срца ишчупа, из душе уклони сваку рђаву и неситу жељу, да нас здрављем обогати и да нам дарује задовољство; јер будемо ли ми „**доволни окроки сѵои**“, будемо ли задовољни својим стањем и имањем — ми тада не ћемо грамзити и лакомити се за великим новцем и големим имањем, и тад ћемо се клонити сваког недела и неправде, лажи и преваре, отимце и закидања; а кад се тих недела чували будемо ми ћемо тада моћи смело и без зазора погледати сваком у очи, не ћемо пред поштеним светом због својих беседа очи к земљи обарати и онда ће нам бити — као што и треба да буде увек наш српски „образ светао на дивану“ Амин.

Парох Југ Станимир.

Срби сликари.

(Наставак)

V. Јован Четиревић-Грабован или Јован Чатир-Грабован.

(1767. год.)

Јован Четиревић-Грабован био је родом из вароши Грабова у епархији Охридској како је он то сам записао на престоној икони Христовој у цркви села Ораховице у епархији Пакрачкој овим речима: **Написасѧ сие темплє златарєскомъ и иконн при**

игѹменѣ Кѵрилѣмѣ Поповичѣ и при тутороме господ Константин (ди) мчекич — трѣд же Іѡана Четиревича Грабованих родомъ же ѿ епархіы ѡѵрндацкій ѿ варошы Грабово нинѣ же житель осычкы мѣда мѵѣт 1775. лѣта. Родио се око 1720. год. Право његово презиме беше Четиревић, а Грабованом је прозван по месту рођења свога. У протоколима цркве Осечке долази он и као Јован и као Јанко. Из Грабова доселио се он с матером, браћом и сестром тамо негде око 7. деценија прошлог века у Осек. Год. 1767. налази се већ цела породица Грабованова у домовном протоколу цркве осечке уписана. Мати Јованова звала се Калија († у Осеку 11. I. 1775. у 74. год. живота); браћа: Марко († 26. III. 1767.) и Анастас и сестра Јелена, која се 1771. г. води у протоколима као удова (стара тада 30 година) а 5. II. 1775. се преудаје. Марко и Анастас као да су били инокосни. Јованова жена звала се Ангелија († 16. IV. 1818.); с њоме је имао 5 синова: Константина, Наума, Николу, Павла и Јована. Потоња двојица су још као деца помрла. Доцније се у протоколима као живи спомињу само Константин и Никола. Константин је такође био живописац, дочим за Николу нисам могао дознати, на што се одао. Никола (рођ. 12. IX. 1772. † 19. IV. 1824.) био је ожењен неком Катом († 14. 1835.) и изродио је с њоме 7 деце. До год. 1835. налазе се у протоколима цркве осечке, после их нема.

Јован је био врло вешт сликар Мислим, да је био бољи од Халкозовића, па се чудим старим Осечанима, да и њему нису дали, да барем молује певнице, патријарашки сто, предикаоницу и иконостасе у панерти, ако га већ није било у Осеку, кад се је темплo моловало. Умотвори и рукотвори Јованови налазе се у црквама села Ораховице и варошице Слатине у Пакрачкој епархији, где је иконостасе живописао. Горе већ споменусмо славенски запис на темплу ораховичке цркве о том, да га је Јован Четиревић Грабован моловао; сад ми ваља привести запис, који се налази на левом крилу царских двери (изнутра) цркве слатинске, у потврду тога, да је и иконостас слатинске цркве моловао Јован Четиревић. Запис је грчки, и овде се Јован презива *Чатир*. Гласи овако: Кѵр Іѡаннѕ Чатир Грабованѕ ис . . . ѕ̾ю графѕ ѥк полѕ̾ев есекі 1785. — Ово ис . . . ѕ̾ю графѕ неке бити правилно, него треба да стоји иконографѕ. Ја мислим, да је тако првобитно и стајало, па је доцнија рука искварила. Друго је историограф а друго иконограф. Јованов рад одликује се врло светлим колоритом и лепо утиче на гледаоца. Ликови му показују доста светиње и живости, а особити је вештак био у цифрању одејанија светитељског. Године и дана смрти његове не могох у протоколима Осечке цркве наћи, стога судим, да га је смрт гдегод ван Осека снашла.

VI. Молер Игњатије от Видњевић.
(1774. год.)

Није ми познато, где се је родио и где је живео овај сликар кир Игњатије; повнато ми је тек само, да је био неки немеш и при том славан сликар свога доба. И његове иконе имају привлачну снагу на гледаоца. Посао му је чист, колорит светао. Живописао је темплo цркве обрадоваче (Обрадовци у епархији Пакрачкој) 1774. г. што овај запис на јужним и северним дверима потврђује:

Написасѧ сеи иконостасѣ при пречтѣйшемъ ѳѣѕ̾ игѹменѣ Кѵрилѣмѣ Поповичѣ, трѣдомъ и иждивеніемъ частнаго ѥрмонаха Николаѧ Ѳеѡдоровича мною многогрѣшнѣйшимъ молеромъ Ігнѧтіемъ ѿ Видневича лѣта гѯнѳ 1774.го при-державѣ нихъ римскагѡ цесарократорскагѡ, и апостолическагѡ величанства гѯжи Маріи Ѳерезіи и ем соцарственика Іѡзіфа второгѡ імператора римскагѡ крала германскагѡ (?) и прочаѧ и прочаѧ.

Готово би се смео опкладити, да је Видњевић имао академско сликарско образовање. За таквога га издаје његов посао.

VII. Димитрије Халкозановић, молер.
(1777. год.)

Живео је у Новом Саду, те је сва прилика, да је био или син или брат или други какав сродник молеру Јанку Халкозовићу. Халкозовић и Халкозановић једно је презиме. Име Димитријино нашао сам у протоколу венчаних цркве Осечке, где је

забележено, да се је Димитрије молер Халкозановић из Новог Сада 7. маја 1777. г. венчао у Осеку са Јелисаветом шогорицом неког Михајила Јовановића таданьег грађанина осечког. Даље ми о животу и раду његову ништа није познато. Онај анел на брачу свештенике у Новом Саду гледе Јанка Халкозовића вреди и за сродника му Димитрија.

VIII Јован Исајловић.

(1796. год.)

Живео је у Дољу. У друштву са даљ ским молером Григоријем Јездимировићем сликао је 1796. год. иконостас цркве Чепанске (Чепин) у архидијецези. То потврђује запис на древној престоној икони Богородичиној у истој цркви, који гласи: **Молеваль Іоаннъ Исайловичъ и Григорій Ѳздимировичъ в Дольє, 1796.** Даље ништа не знам о њему.

(Наставиће се.)

Саборски изборни ред од 1870/1 са црквеногa гледишта.

III.

Доказавши, да је за време седисваканције забрањено предузимати и решавати важније црквене послове и уводити у цркви новотарије, прелазимо и на излагање разлога с којих је то морало бити забрањено.

За предузимање и решавање поменутих послова у цркви надлежан је искључиво сабор епископа (Синод) у дотичној цркви, јер: „Сва пуноћа црквене власти усредсређена је у *сабору епископа*, и то у тако апсолутноме смислу, да без тога црква би престала бити оно, што јест, и њезино устројство не би више било оно, које је установљено Основатељем цркве . . . Ово учење православне цркве саставља основу свега њезиног права, а за исто учење она налази потврду најпре у св. писму, пак у каноничким наредбама и у практици црквеној свију векова“.[1]

„Питања која се тичу управе црквене, подлеже само и искључиво рјешењу саборне власти, и само у име те власти епископи у повјереним им црквама врше управну власт“.[2]

То доказују наредбе 34 и 37 апостолског правила, за тим наредбе правила 4. 5 и 6. I. васељенског, 2. II. васељенског, 19. IV, васељенског, 8. V.—VI. трулског васељенског, 6. VII. васељенског, те 9. 15. 16. и 20. IV. помесног Антиохијског сабора и наредбе овима паралелних правила.

У тумачењу 37 апостолског правила преосвештени епископ Далматински Никодим Милаш вели:

„У оваким приликама, (чим се има да одлучи о каквом послу, који се тиче вјере или црквене дисциплине, и у оне, чим се тиче некога посла, који излази из обичних граница епархијског устројства), епархијски је епископ зависан од гласа и суда осталих епархијских епископа дотичне области цркве и прног епископа те цркве, зависан је дакле од сабора епископа. „Само у сабору епископа сваке поједине области цркве усредсређена је пуноћа црквене власти за ту област исто као што је у сабору епископа све цркве усредсређена сва пуноћа црквене власти за васељенску цркву. Ово је основно учење православне цркве, које се оснива на божанском праву“.[3]

У тумачењу 2 правилу другога васељенског сабора исти преосвештени писац вели: „Управљање у појединим митрополитским областима једне дијецезе припада искључиво сабору дотичних епископа под председништвом свога митрополита“.[4]

„Како *само саборно и никако другчије*, смију се у цркви рјешавати сви важнији послови цркве, свједочи нам о томе и практика цркве од најстарнјих времена. Између других, дубоки познавалац хришћанске старине, *Јевсевије Кесарнјски* (De vita Constantini lib. I. c. 51.) каже слиједеће: „Незнабожачки цар Ликиније забранио је био хришћанским епископима, да се састају и да саборе сакупљају, на којима би се заједнички вијећало о потребама цркве. Ово му је служило, да још

[1] Др. Никодим Милаш: Прав. црк. право, стр. 220 до 221.

[2] Ibid. стр. 223.

[3] Правила (Κανονες) православне цркве с тумачењима, Књига I. стр. 100.

[4] Ibid. стр. 245.

јаче своју мржњу искаже према Хришћанима, јер, кад би се епископи и даље састајали, тиме би прекршили цареву заповијед и подвргли би се казни, а не састајући се, прекршили би опет црквене законе, пошто никако друкчије, него само на саборима могу бити правилно уређени црквени послови (ἄλλως γὰρ οὐ δύνατον τὰ μεγάλα τῶν σκεμμάτων ἢ διὰ συνόδων κατορθώσασθαι)"[5]

Како је још цар Маркијан уважавао и респектовао саборну власт у цркви, види се из његових речи, што их је изрекао по поводу једног дисциплинарног питања, које је имао IV. васељенски сабор да реши. Тим поводом рекао је цар: „Што свети сабор одлучи, за мене је закоч, томе ја следим, томе верујем".[6]

Износити још сличних доказа о искључивој неопходности и надлежности саборне епископске власти у решавању важнијих послова једне црквене области, држимо да је излишно

За некога може само још бити питање: да ли сабор епископа може да буде и да решава правоваљано и без предстојника дотичне црквене области? Ко је, и после горе приведеног доказног материјала о недозвољености предузимања и решавања важнијих црквених послова за време седисваканције, још у неизвесности и гледе одговора на ово питање, наћи ће правилан одговор у доказном материјалу, што ћемо га одмах привести. У њему ће бити и друга половина разлога с којих је изречена и с којих постоји та недозвољеност.

По наредби 16 правила IV. помесног, Антиохијског сабора: „Потпуни сабор онај је, на коме присуствује и митрополит".[7]

По наредби 20 правила истог сабора: „Није никоме допуштено, да по себи саборе сазива без оних епископа, којима су митрополије поверене".[8]

У тумачењу овоме 20 правилу проесвештени писац вели: „У главноме понавља ово правило наредбу 34 ап. правила; додаје само и овдје оно, што се у неколиким правилама овога сабора спомиње, наиме, да је потпуни епархијски сабор само онај, који је сазван надлежним митрополитом".[9]

У тумачењу 6 правила VII васељенског сабора исти писац вели: „Право и дужност сазивати ове (митрополитске) саборе припада митрополиту".[10]

Привешћемо одмах и другог чувеног славног канонисту, Dra Jos. Zhishmana. Ево шта вели он: Den Vorsitz bei der Synode führt das Oberhaupt der betreffenden unabhängigen Kirche. So lange der Thron des autokephalen Oberhauptes erledigt ist, kann die Synode weder eine selbstständige Entscheidung treffen, noch ein Strafurtheil fällen.[11]

Durch diesen (Metropolit) allein erfolgt die Berufung (συνάξεως) an die sämmtlichen Eparchialbischöfe in ämtlicher Form; ohne eine solche Berufung ist es den Bischofen verwehrt, sich synodalisch zu versammeln. Er (Metropolit) führt den Vorsitz, durch seine Anwesenheit wird die Synode erst ein vollständige (τελεία), und ohne ihn kann dieselbe keinen giltigen Beschluss fassen.[12]

Да наших Синода није могло бити без митрополита, предвиђено је то и у 21. §-у Декларације од 16. јуниа 1779.

Тако канони и канонисте. А какви су о томе неправилни и криви појмови владали међу некадањим вођама народњацима, а можда и данас владају, показују речи, што их је Милетић изустио на сабору 1864. године.

А наиме: „Слушао сам и знам да ће ми неки рећи, да расправном нашем сабору треба да претходи Синод. Синод се пак не може држати без главе црквене, дакле нам ипак најпре и пре свега ваља бирати митрополита. Ово, господо, не стоји. Синоди се могу држати и без митрополита, под председништвом најстаријега епископа".[13]

Кад би и ми оцењивали по новинарском извештају „Заставином" о дебати о уводу устројства саборског, о I. IV. и V. члану ње-

⁴ Ibid. стр 223, прим. 15.
⁶ Ibid. стр. 62. прим. 21.
⁷ Ibid. Књига II. стр. 64.
⁸ Ibid. стр 67.
⁹ Ibid.
¹⁰ Ibid. Књига I., стр 606.
¹¹ Die Synoden und die Episkopal-Ämter in der morgenländischen Kirche. Wien. 1867. стр. 29.
¹² Ibid. стр. 59. и Православно црквено Право. стр. 304—305.
¹³ Народній Собор 1864. стр. 60.

говом, каква је била наша јерархија на сабору г. 1870|1.[14] морали би доћи у тај непријатан положај, да посумњамо, е је и тадањи Епископат делио с Милетићем те назоре о Синоду. На то би нас овластиле речи епископа Емилијана Кенгелца, како су оне забележене у том извештају, а по којима је он изјавио у сабору, да је епископ Лукијан Николајевић један свој исправак I. члану предложеног саборског устројства поднео сабору „*у име Синода*“.[15] У име Синода за време седисваканције! Но ми не верујемо дословце у веродостојност тих „Заставних“ извештаја,[16] а не верујемо не само због ових епископу Кенгелцу подметнутих речи, него и ради других сличних, можда намерних а можда и ненамерних, неисправности у тим извештајима; јер би морали онда веровати и то, да је председник сабора епископ Стојковић признао као „истинито“ разлагање, и као коректну тврдњу дра Јована Суботића, да васељенски сабор Никејски „није законитим путем текао“, и то „зато, што није народ у њему учествовао“.[17] Морали би веровати онда и томе, да је епископ Никанор Грујић признао Милетићу, да је „врло добро разчланио и разложио све оне струке, из којих се састоји црквени живот наш и разложио какве су власти, каква су права и све друго“.[18]

Морали би веровати још много које чему, али ми нисмо вољни томе веровати, јер држимо да онаква јерархија „каква је била“ г. 1870.|1; није могла такве изјаве чинити. Те изјаве приписујемо ми страначкој тенденцијозности односних „Заставних“ извештаја.

Да епископ Кенгелац није могао говорити о Синоду за време седисваканције г. 1870. потврђује нам и сепарат votum тадањих епископа од 5. јуна 1870. Да су тадањи епископи сматрали себе овлашћенима на држање Синода, да су Синод држали и на њему решавали што год, — сепарат votum њихов изашао би из седнице тога Синода, а не само са потписима епископа, који су као такови представљали само себе, а не саборну власт, Синод.

Милетићеве пак тадање назоре о Синоду без митрополита добро је опровргао, на истом сабору и у истој седници, у споменутом своме говору тадањи архимандрит Герман Анђелић. Потпуна некоректност и погрешност тих назора јасно се види и на светлости горе приведеног доказног материјала о томе питању. Ми смо те назоре споменули само зато, да подсетимо на заблуду назора и појмова још у оно доба, а као на узрок потоњих пород њихових, међу којима је и сам састанак расправног сабора 1870|1. и на њему донесени изборни ред. Но кад би Милетић могао данас проговорити, накадашњим светлим умом а стеченим после искуством, као што је почео у приватним круговима већ проговарати након последњега свога затвора, можда би нам више вредило него море мастила да потрошимо, износећи разлоге онима, који се разлозима не дају обавестити. Али, ваљда је зао удес његова и нашег народа, ког је и он тако жарко љубио, баш и помрачио његов ум зато, да не узмогне под старост поправити и подићи, што је у младости, бујан и присилан, у заблуди нових идеја кварио и рушио . . . да не узмогне окајати грехе, којима је огрешио душу и родољубље своје о своју и народа свога цркву православну.

По доказном, дакле, материјалу, што смо га изнели у овом и у II. чланку, доказаним се сматрати има:

1. Да је за предузимање и решавање важнијих црквених послова и за увођење новотарија у цркви дотичне црквене области, — надлежна искључиво саборна власт епископа, Синод.

2. Да за време упражњене столице предстојника црквене области, не може бити Синода, нити његових правоваљаних закључака; јер сазвати Синод, на њему председавати, његову радњу руководити и закључке публиковати, — надлежан је искључиво предстојник црквене области.

[14] Поглавак и развитак срп. црк. нкр. автономије, стр. 191.

[15] Ibid. стр. 80.

[16] Истинност тих извештаја доказује и опо: На стр. 59. овде приведене књиге стоји, да је дотични исправак поднео епископ Николајевић, а на стр. 80 председник тај исправак износи као исправак епископа Грујића.

[17] Ibid. стр. 112.

[18] Ibid. стр. 118 и 60—76.

3. Да се за време упражњене столице предстојника црквене области, не сме у овој ништа важнијега и новога по цркву предузимати и решавати.

4. Да за време упражњене митрополитске столице, и баш с разлога те седисваканције и с њом спојених прилика, није ни код нас било Синода, а без ових ни расправних сабора, који би у цркви нашој предузимали и узаконавали реформе, каквима се бавио г. 1870|1. сабор, уз неовлаштену сарадњу и ненадлежно пристајање тадањих епископа, као епископа.

5. Да су се такви расправни сабори до г. 1870. забрањивали од државне власти, а на држање њихово да нису никада пристајали савремени епископи, ни онда, кад су се такви сабори истицали, с извесне стране, као општа жеља, „која је тако рећи у жиле народа продрла“.[19]

6. Да држање расправног сабора од 1870.|1. и целокупна радња његова, дакле, и саборски изборни ред, није имала црквеноправне основне, те се без ове има са црквеног гледишта сматрати — неканоничном.

То је становиште наше цркве.

Но томе становишту чињени су и чине се приговори са становишта државним законом сабору нашем признате — тобоже од црквених закона и од Синода независне — легислативне власти у нашој цркви, у сватрима, које се не дотичу догмата, тајања и обреда.

Да промотримо и те приговоре.

[19] Народнй Собор 1864. Говор дра Јована Хаџића-Светића, стр. 77.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Школска предавања**) у православном српском Богословском Училишту и Гимназији Карловачкој отпочети ће 4. септембра (23. августа).

(**„Србобранове“ измишлотине**). Поводом вести у 178 бр. Загребачког „Србобрана“ констатујемо, на основу поуздапог извешћа, да тај лист ординарну неистину протурује, кад вели, да је високопреосвештени епископ Горњо-Карловачки Михаило „*под претњом каноничких последица*“ наложио свештеницима оних протопрезвитерата, који су били против претставке за измену саборског изборног реда, да сваки појединн мора дати у записник своје изјашњење.

Високопреосвештени господин епископ Михаило није „под претњом каноничких последица“ у споменутом предмету ништа наложио. У том предмету не врши саповође, него је изашао у суперет жељи оних свештеника, које „Србобран“ назива народнима и свесним. Високопреосвештени господин епископ Михаило не сеје раздор, на против он сабира свештенсво што га је „Србобран“ поделио и раздвојио. Док ствар сазре, пружићемо за све то доказе.

Оволико за сада на безсрамно подметање „Србобраново“ у овој ствари, чија смелост је потегла и тако далеко, да споминье на дужност верског васпитања своје пастве и епископа, који је и на том пољу показао у својој дпјецези неуморан, истрајан и успешна крупносан архипастирски рад.

(**Скупштина српске пчеларске задруге у Руми.**) „Српска пчеларска задруга у Руми“ одржала је дана 17 (30) августа о. г. своју главну скупштину у Карловцима, у гимназијској дворани, под председништвом свога председника Тоше Богдановића великоседника из Руме. Перовођа скупштини био је друштвени тајник, парох Румски Марко Шаула. Пошто је скупштинска седница отворена била, закључила је скупштина, да се Његова Светост, преузвишени господин патријарх српски *Георгије Бранковић*, као задругни члан утемељач, нарочитим скупштинским изасланством позове у скупштину, што је и учињено. Његова Светост је благоизволео изасланство љубазно примити и на пажљиво позиву скупштинско захвалити се. За тим је парох Марко Шаула кратким но усрдним говором поздравио професора *Јована Живановића*, оца рационалног пчеларства међу Србима, а поводом 25 годишњице његова узорна и вредна пчеларског рада. Скупштина је устајањем и усклицима живео одала једнодушну почаст своме правцу. Скупштина је за тим приступила своме дневном реду означеном у позиву на скупштину, шталпаном и у 30 броју о. г., од којега је особитога спомена и хвале вредно предавање професора Јована Живановића: „Професор Др. Бихнер и пчела или старопчелари и младопчелари,“ које ће предавање отштампано бити у овогодишњем календару „Орлу.“ —

Разне белешке.

(**Реформа руског календара.**) Прошле године образовала се иницијативом „руског астрономског друштва“ комисија, да ради о реформи руског календара. Ево главно из протокола те комисије.

Права дужина тропске године јесте — по науци — за епоху 1900: 365·24219879 дана, док је талијанска година дуга 365·25 дана. Разлика од 0·0078012 дана чини у 128 година погрешку за читав дан. И тако заостаје календарска година тропској у 128 година за 1 дан. Ако пођемо од Христова рођења као од почетка рачунања времена, то има:

после 128 год.	после Хрст. рођ.	погрешка од једног дана		
„ 256	„	„	2	„
„ 384	„	„	3	„
„ 1792	„	„	14	„
„ 1920	„	„	15	„

Дакле је једноставни Јулијански календар основан на непоузданој годишњој дужини, која му даје карактер покретне године, у колико сваки календарски датум у извесним растојањима прелази све дане тропске године. У руској царевини не употребљују талијански календар астрономи, метеролози, па и у некадањој краљевини Пољској и вел. кнежевини Финској. Двојаки начин употребљује министарство спољашњих посала у интернационалним стварима, министарство финанција на државним папирима, министарство комуникација на пограничним пругама, министарство унутрашњих дела за интернационални саобраћај поштом и телеграфом, ратна и трговачка морнарица.

По грегоријанском календару има у 400 година 303 једноставне године од 365 дана, 97 преступних година од 366 дана, па је по томе дужина календарске године 365.2425 дана, и зато се та година од тропске године разликује само за 0·0003021 дан, а погрешка је у 3320 година за један дан. Таква погрешка не може се данас у науци трпети.

У реформи године 1582. испустио је папа Грегор XIII. 10 дана, па је изједначио датум јулијанског календара с епохом никејского концила, али не с рођењем Христовим.

Зато нема никакве основе у Русији уважати Грегоријански календар.

Питање о реформи календара раздељено је на ова три дела: одредити дужину календарске године, фиксирати календарска дата за еквиноксију, покушати, да се поделе дани и месеци у години.

Што се тиче првог предмета чињаше се најзгоднији предлог професора Медлера у Дорпату године 1865. предложен, да преступне године буди и од сада као до сада осим сваке 128 године, која остаје проста. По тој уредби погрешка је у 100.000 година за један једини дан У пракси остаје та погрешка неопажена.

У другом питању мишљаше комисија, да не треба свуда прихљену и увобичајену хришћанску еру мењати. По томе би требало сада 14 дана додати због погрешке у Јулијанском календару; и тако би као и до сада свака друга четврта година преступна била, а тек 1920-та, која је без остатка са 128 дељива, била би проста.

И по томе би руски календар до године 1920 грегоријанском за један дан предњачио, а од тада за 2 дана.

Што се тиче питања трећег — означити дане и месеце у години — одлука је комисије, да ништа не мења, јер је овака раздеоба увобичајена и примљена код свих народа земље . .

На основу свега тога одлучила је комисија руског астрономског друштва управити на руску владу ове предлоге: да се у Русији уведе нови Календар, који ће се с хришћанским на овај начин уједначити: Просте године имају 365 дана, преступне 366; преступне су све оне године чији је број дељив са 4 без остатка. Друге су године просте. Уз то, да се сада 14 дана досађањем бројању дода. Прев. Б. Ј.

(**Дело са 128.000 страна.**) Највеће литерарно предузеће, какво још није ни у једној земљи, извршено је недавно у владиној штампарији у Уешингтону, у Северној Америци. То је наиме службена историја америкапског грађанског рата, која се састоји из 128 огромних свезака октаве, свака са 1000 страна и осим тога једног колосалног атласа од 35 делова. Но ипак има књига са још већим спољашњим опсегом. Тако н. пр. британски музеј има једну енглеску енциклопедију од 2000 свезака, али, наравно, ова се кинеска књига не може у богатству садржине ни близу упоредити са америкапском књигом. Штампање је ове историје почето пре 26 година, а сада је свега штампано 11.000 примерака целога дела, које је тешко 700 фуната.

(**Православна црква у Јапану.**) За прошлу годину православна Јапанска црква састојала се: на 231 црквене општине. У њима је било Хришћана 25.231 душа и свештенослужитеља 34, од којих је 1 епископ, 28 свештеника и 5 ђакона. Епископ, један свештеник и један ђакон само су Руси, а сви остали Јапанци; један је свештеник са академским образовањем. Учитеља црквеног певања било је 16, а проповедника 152.

У току године крштено је 989 душа. У школама било је: 1) у Токијо — катихизаторском заводу 10 ученика, у семинарији 64 и у женској школи 74 ученице. Учитеља било је 38, од њих 5 са академским образовањем. У Хакодатској женској школи за шивење где се предаје и хришћанска наука било и 30 ученица; биле су две учитељице и месни свештеник за веронауку.

Друштво преводилаца верских књига састојало се из 8 чланова и два уредника часописа: „Сејкео-Симпо“ (Православни весник) који излази на две недеље и „Уранисики“ (Скромност) који излази месечно и издаје се при женској школи.

Унутрашњи живот цркве имао је обичним током. Проповедање Јеванђеља имало је добар успех у спољном животу како православне цркве тако и свих других хришћ. вероисповести у Јапану, десила се важна промена; јер до јула месеца пр. године Хришћанство је у Јапану од владе било презирано, а од тада влада га је узела под заштиту. 16. (28) јула 1899. г. Јапанско министарство унутарњих дела издало је наредбу, да се сви верски мисионари и проповедници у току од два месеца пријаве месним властима са кратким описом: себе, своје вероисповести и начина којим шире и проповедају своју веру. За подизање храма потребно је добити дозволу месне власти и приложити њој план зграде као и узроке који побуђују на зидање храма; његово назначење и т. д.

Јапанска влада има намеру да потпомогне ширење Хришћанства. 28. новембра (10. дец.) 1899. г. она је поднела скупштини на одобрење: „закон за веру“. У коме се Хришћанство изједначава са државним верама у Јапану: са синто и будизмом. Закон овај одређује опште односе вероисповести хришћанских према влади и обезбеђује потпуно унутрашњи живот и учење Хришћана. Земље и зграде за верску употребу, ослобођене су од државних дажија а свештеници још и од војене обавезе. И штампа Јапанска понела се симпатично према овом закону.

За 1899. годину штампала је мисија ове књиге: 1) св. Јована Златоуста: беседе на 1 посланицу ап. Павла Коринћанима од 13—25. беседе; 2) православно исповедање св. Димитрија Ростовског. 5 то издање; 3) одабрани животописи светаца, А. Бахметева; 4) беседе проте Јована Сергијева; о седам тајана; 6) кратко објашње општег богослужења; 7) св. крст; 8) разговор о православној вери; 9) Бог творац; 10) Христос син Божји; 12) Христос Спаситељ; 12) рођење Христово; 13) богојављење; 14) преображење; 15) спасовдан; 16) крстовдан; 17) тајна вечера; 18) молитва у врту гетсиманском; 19) пресвета Богородица; 20) св. ангел хранитељ; 21) ускрснуће и живот; 22) потреба догмата; 23) побуде за молитву; 24) царски дом и вера; 25) осуда лажног патриотизма. „Г. П. Ц.“

Читуља.

† Леонтије Петровић
протонамесник и парох Батањски.

Данас 2 (15.) нег. после дужег боловања у Господу је преминуо у Батањи у 79. год. живота, а 56. ревносног службовања Богу и учитељевања народу своме, овај вредни раденик винограда Господња. Рођен је у Батањи 1822 г. маја 28, где му је родитељ, дед и прадед свештеником био. Рукоположен је за ђакона у Ароду 18 марта 1844 год. Парохом Батањским постао је 1. јан. 1847. Особито је лепо служио и добар проповедник био. Год. 1869. одделили су се овдашњи Роман на српске заједнице, те је том приликом приложио покојник на олтар српске ствари 1000 фор. Месеца априла 1870. одликован је црвеним појасом од блаженопок. бившег епископа Темишварског Антонија Нако; исте године на Видов Дан би именован намесником протопрезвитерата Арадског. Бијаше дугогодишњи члан конзисторије.

Био је чувен и вађен, чему је доказ, што је са великим саучешћем пастве своје и осталога овдашњега грађанства, без разлике вере и народности, сахрањен.

Са покојником се дирљивим речима опростио у цркви јереј Јефта Петровић, овдашњи сист. парох. покојник. Свртни остаци покојникови свештени су 4. (17.) авг. у породичној крипти на српском гробљу.

Мир пепелу његовом и **вјечна памать!**

Књижевне вести.

У издању Српске Манастирске Штампарије изашла је из штампе за ову школску годину књига:

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ
ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
или
ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
за учење средњих школа
написао
Александар Живановић
правосл. свештеник
кр. професор и катихета на средњим школама у Осијеку.

Садржи 7½ таб. вел. 8° и цена јој је К. 1·20

Изашашао је из штампе и може се добити код управе Српске вел. гимназије у Новом Саду

ХРИШЋАНСКИ КАТИХИЗИС ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

за средње школе

састављо

Михаило Миловановић

јеромонах, гимн. катихета.

Садржи 5½ таб. средње 8°, цена му је 80 потура.

Обе су ове књиге одобрене од св. Архијерејског Синода Митрополије Карловачке, те од 1. септ. о. г. предаваће се по њима у средњим школама.

Изишле су из штампе **Снохватице Змајовине** III. свеска. Цена 1 кр. 25 пот.

Јављам свима пријатељима српске књиге, нарочито српском православном свештенству и управама српских православних богословија, да нам је уважени српски књижевник, Високопреосвештени господин *Др. Никодим Милаш*, српско-православни епископ, повјерио да штампамо и издамо у другом поправљеном и знатно проширеном издању његово дјело:

ПРАВОСЛАВНО ЦРКВЕНО ПРАВО.

Прво издање овога признатог дјела, посве је распродато. те ће се многи, нарочито српски свештеници и богослови обрадовати овом другом издању, тим више, што ће бити поправљено и знатно проширено.

Веома смо захвални Његовом Високопреосвештенству, уваженом господину писцу Дру. Милашу, што нам је пружио могућност да издамо ово одлично дјело.

Ово друго издање задржаће свој пређашњи формат; хартија ће бити много љепша; штампарска парада биће достојна садржине дјела, а број ће табака бити повећан.

Израдићемо тврде корице и повезати већи број примјерака у два разна повеза; дивот са кожним леђима златом израђеним и обични платнени повез са црним патписом. Цијена поменутог повеза биће врло умјерена.

Ко жели књигу добити чим изађе из штампе, нека нам се јави и назначи како повезану жели имати.

У своје вријеме објавићемо кад ће дјело бити довршено (доштампано), а том приликом назначићемо и цијену.

У *Мостару*, мјесеца јулија 1900.

Издавачка књижарница и штампарско-умјетнички завод

Пахера и Кисића.

☞ На знање и равнање књижарима и школским одборима.

Пошто се како у српским, тако исто и у пучким школама **има** употребљавати **само „Мала Катавасија“** што ју је издала 1897. потписата штампарија; то се упозорују како књижари, тако исто и школски одбори, да **само исто издање набављају.**

Примерак један исте Катавасије стаје 40 филира. Књижарима дајемо 25% рабата, а тако исто и школским одборима, који узму бар 50 примерака.

Српска Манастирска Штампарија.

Тумачење Јеванђеља са Беседама.

од Архимандрита Фирмилијана

Најновије издање у 3 књиге, које износе преко 70 штампаних табака, велике осмине, на најфинијој хартији, а у тврдом платненом повезу, може се добити за 10 Круна само у познатој радњи свију црквених утвари, књига, Јеванђеља и црквених и свештеничких одела.

В. Марковић и Павловић

у Београду и Земуну.

Изашла је и разашиље се:

14 СВЕСКА

„ЗАБАВНИКА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ“

У њој је цела друга књига (441 стр.) „Рата и мира“, романа Л. Н. Толстога.

Претплата се на овогодишњи „Забавник“ још прима; она износи за све задругаре четири круне, а може се положити повереницима или непосредно управи „Српске Књижевне Задруге“. Ко жели набавити лањске почетке оба романа која ове године излазе у „Забавнику“ *(Рата и мира* и *Давида Коперфилда)* може оба добити за четири круне.

Јавна благодарност.

Славна српска православна црквена општина у Суботици изволела је подарити нашој св. цркви неколико одежда и других прибора, који се на њих односе.

Ганути тим великодушјем славне споменуте општине, не можемо, а да не дамо одушка нашој благодарности.

Нек милостиви Бог обасне славну споменуту општину миром, љубави и слогом, тиме ће се богатством и радом уздићи као узор другим општинама.

У име српске православне црквене општине Бајшанске.

У Бајши 10/23 Авг. 1900.

Младен Прерадов председник. Лазар Кирјак парох.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ЕШО. бр. 536/през. ех 1900. 126 1—2

СТЕЧАЈ

Стечај на упражњено учитељско место у Динашу (близу Темишвара) са платом 800 круна, за држање редовне поћорне школе 4 лања оранице земље, за економску поћорну школу 80 круна, у име огрева 80 круна, са прописним станом и паушалом, и са прописаном петогодишњом доплатом од 100 круна.

Дужности прописане; инструисане молбенице нека се пошаљу потписаном одбору до 6 септембра по новом кал:

Епархијски Школски Одбор у Темишвару дне 10/23 августа 1900.

Никанор с. р.
епископ.

Упутством Њ. В. г. епископа.
Ђ. Поповић.
З. Еп. Шк. реф.

Ad. бр. 7. ех 1900. 127 1—2

СТЕЧАЈ

На срп. вероисповедној женској школи, упражњено је учитељицино место у Срп. Чанаду (Torontál) на које се овим стечај расписује.

Са истим местом скопчане су ове годишње плате:

1. У готовом новцу	600.	круна.
2. За поћорну школу	80.	„ „
3. За Огрев	40.	„ „
4. За Стан општету	100.	„ „
5. За Паушал	8.	„ „

Која буде изабрата учитељица дужна ће бити деци у женској радњи обучавати, и сви VI. разреда у женској школи предавати.

Осим те плате уживаће у своје време и петогодишње доплатке.

Компетирати могу само оспособљене учитељице.

Плату добија учитељица у месечним оброцима у напред.

Рок стечају 27. Август (9 септем.) 1900.

Из седнице црк. школ. главне скупштине држане у Срп. Чанаду 23. Јула (5. Авг.) 1900.

Александар Зарић
председник црк. шк. општине.

СТЕЧАЈ 128 1—2

Оставком г. Милана Ноаропа учитеља, расписује се стечај.

Плата је учитеља: 1000 круна, 10 круна у име паушала, два фата сламе, два јутра земље на коју терете плаћа, слободан стан са баштом 80 круна за поћорну школу, када на њега ред дође и петогодишњи доплатак од 100 круна годишње.

Плату из полит. благајне примаће. Учитељ је дужан у школи предавати школ. уредбом прописано у цркви појати и оспособљење мађарског језика доказати.

Рок стечају и дан избора је: 8/21. Септембар о. г.

Из седнице срп. прав. школ. одбора Карловског, држане 2/15 августа 1900.

Омер Попов
председник школ. одбора

Ш. С. 308. ех 1900. 129 1—1

ОБЈАВА

Управа српске учитељске школе сомборске решењем својим од 7/20 августа 1900 број 233 а на основу одлуке школског савета број Ш. С. 295/255. ех 1900. издала је Ђорђу Глибањском дупликат сведодбе о учитељском оспособљењу пошто му је првобитна сведодба од 28. јула 1859. изгубљена, која се овим ништавном проглашује

У Карловцима 12/25. августа 1900. г.

За народ. црквеног тајника.
Милан Меандић
I. бележник.

СТЕЧАЈ. 131 1—2

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место у Бач-Федварну, са следећом платом:

1. У име редовне плате 720 круна, за поћорну школу 80 круна, што ће се у месечним ратама из благајне политичне општине примати;
2. у име станарине 200 кр.;
3. за огрев — свој и школски — 100 кр.;
4. за чишћење школе 60 кр.;
5. за писаћи прибор 23 кр.;

(У изгледу је, да ће новоизабрани учитељ, приликом поделе општинског пашњака, добити 3—4 јутра земље.)

Дужности су законом прописане, осим тога недељом и празником у цркви појати.

Првенство имају, који се лично пријаве.

Рок стечају је 10. (23.) септембра о. г.

Из седнице Школског Одбора, држане у Фелдфарцу 13. (26.) августа 1900.

Душан Гуцуња
перовођа.

Стеван Кирић
председник.

СТЕЧАЈ. 130 1—3

На упражњено учитељско место I. и II. разр. срп. осн. мешовите школе у Лалићу овим се расписује стечај.

Плата је учитељу 800 круна; а у име огрева 40 круна; слободан стан са две собе, кухиње, јеловника и подрума и врт од 400□ хвати ван села а од погреба где позван буде 1 круна. Дужности су прописане школском уредбом.

Добро устројене молбенице имају се упутити потписаном Школском Одбору најдаље до Мале Госпојине ког ће се дана и избор обавити.

Из седнице Школ. Одбора држане 15. августа 1900.

Школски Одбор.

МШО. 81. ех. 1900. 125 1—3

СТЕЧАЈ

Усљед смрти Катице Поповићеве, одличне учитељице у шесторазредној мешовитој српској вероисповедној основној школи у селишту Источна Градина у Сомбору, остало је учитељско место упражњено, на које се овим стечај расписује.

Плата је 800 круна (ту је урачуната и награда за држање повторне школе) стан и огрев у природи.

Сви они учитељи и учитељице, који желе изабрани бити на ово упражњено учитељско место, нека изволе своје молбе са прилозима поднети потписаном председнику школ. Одбора најдоцније до 30. августа (12. септембра) 1900 године.

Из седнице срп. прав. Месног Школског Одбора у Сомбору, држане 10. (23.) августа 1900. године.

Сима Мапојловић. Др. Ст. Поповић
Перовођа. Председник.

СТЕЧАЈ. 115 3—3

Оставком учитељице ђеце Љубице Будимлић расписује се стечај на срп. прав. вероисповедној основној школи у Пачиру за I. и II. разред мешовите школе.

На исто место тражи се учитељица са годишњом платом од 640 круна, а за повторну школу 80 круна нуз то слободан стан и сламе за огрев колико потребно буде.

Учитељици спада у дужност све школском уредбом прописане дужности обављати, као и женски ручни рад.

Молбенице са потребним документима нека се поднесу месном Школском Одбору најдаље до 24. авг. т. г. Дан избора је 29. августа 1900.

Из седнице Школ. Одбора држане у Пачиру 30. јулија 1900. год.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ 120 3—3

Оставком ђеце Зорке Јовановићеве, која је у Бјелићи за учитељицу изабрата, а на основу решења месног школског одбора бр. 5. ех 1900. овим се поново расписује стечај на једно новоустановљено учитељичко место, српске вероисповедне мешовите школе.

Редовна плата је учитељице 600 круна годишње, месечно у напред са законом прописаним квинквеналом; слободан стан с баштом; за грејање и чишћење школе 30 круна; огрев зимљи, колико је нужно (сламе).

Осим дужности школском уредбом прописаних, изабрана учитељица спадаће у дужност, још и обучавање деце женском ручном раду.

Компетенткиње имају доказати, да су учитељску школу у Сомбору свршиле, и испит из мађарског језика положиле.

Молбенице са нужним сведоџбама, имају се до 3. (16.) септембра о. г. месном школском одбору поднети.

Из седнице школског одбора, држане у Срп. Падеју (Szerb Padé, Torontál) 3. (16.) августа 1900. године.

У одсуству председника:
Душан Бешлић Милош Станков
учитељ — перовођа. потпредседник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ
само свештеничког одела кројач
Дунавска ул. бр. 20. НОВИ САД Дунавска ул. бр. 20.
Част ми је пречасној г. г. свештеницима до повољног знања ставити и моју радиону препоручити у којој се само за српско све штетство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радиони изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.
Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Зављам п. н. муштеријама, да никог нисам овластио, да у моје име прима поруџбине. С тога ваља непосредно ради поруџбине, управо мени обратити се. — 94 5—5

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по знаком црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, и да **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчи. Примера ради наводим овде **поједине** артикле и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свилене од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и бродираћа од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде лане од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. и са чистим златом везено на најфинији кадиов од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЂАЧКИХ ЧИРАКА** од фор. 3, 4, 5—6 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 30 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор све ласном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештенадима **шешира, камилавки, ђелевуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерија шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.** 90 4—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гарантијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 пара.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Нефранкована писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 388.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 35.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 27. августа 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По замолници *Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога Господина Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство господин Епископ Бачки *Мистрофан Шевић* рукоположити свршенога богослова *Јована Јовића* дана 13. августа о. г. у Ади за ђакона, а дана 15. августа у Молу за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Изјава.

Вративши се ових дана с' пута из иноземства, где писам имао прилике да читам листове из Угарске, *дознао сам тек сада*, како су ме неки српски листови жестоко напали и осудили због једне здравице, држане у Паризу, на банкету угарске групе интерпарламентарне конференције.

Не би се осврнао на те нападаје, јер се оснивају на погрешној и нетачној информацији неких мађарских листова, да ти српски листови — у радости зар, што могу пред народом својим осумњичити једнога црквенога великодостојника, — не дирнуше мој карактер као човека, те ме представише свету као себичњака, који сам се „зарад својих личних интереса том здравицом хтео додворити господи пештанској и препоручити им се за Даљ.“

Ко мене познаје, уверен је, да писам себичан, који би ради својих личних интереса у стању био све и сва учинити, — зна, да писам нигда био улизица, да не тражим, нити сам игда тражио „заштите“ у меродавних кругова, а још мање, да ми је потребно, да се на такав гадан начин, какав ми се подмеће и по таку цену коме „препоручим“; — али истини за љубав и ради умирења својих пријатеља изјављујем: да се ја на том банкету нисам одрицао своје народности, нити сам заступао јединствену мађарску државу, него баш на против, да сам као Србин, и скроман члан мађарске групе интерпарламентарне конференције, одговарајући на здравицу Пазмандијеву рекао; да и ако нисам овде

представник народности у строгом смислу речи; — јер на то ни од кога мандата добио нисам и јер смо се искупили не поводом каквог народоносног конгреса, већ поводом интернационалне конференције, — ипак се као Србин, члан не мађарске народности радујем, што се овом приликом показала слога и братство разних народности Угарске, па бих желео, да таква слога и хармонија влада и у будуће међу свима народностима наше домовине.

Да ли има овде и једне речи о „поричању своје народности“ и да ли сам са том здравицом хтео само „поласкати Мађарима“ нека каже непристрасна публика.

У Будимпешти 17/30. августа 1900.

Лукијан Богдановић.
епископ будимски.

Религија
сходна нашој природи.

Вера, Нада и Љубав.

По италијанском Јереј **Петар Бронзић.**

(Наставак.)

Рекли ћу да ни божанствена не би била вера коју исповедамо, нити би носила карактер Бесконачног и Неизмерног од Кога потиче, када не би надалеко надилазила наш слаби и ограничени ум. Велика су блага мудрости Божје, велика бездан судови Његови и недокучени су путеви Његови. Он кад говори човеку, вели Пророк, говори му у облаку, а кад му се јавља и то бива загонетно, јер Он запрема светлост посве неприступну. Би ли ми дакле хтели одбацити ту светлост, која и ако помешана са сенкама ипак тами и ублажава срце и дух наш? Или зар није есенцијална страна истините религије, у исто доба узвисивати и понижавати човека, те му тако дати да упозна и величину и ништавост своју? Хришћанство није само свети закон који чисти срца, него је и мистеријозна мудрост, која укрепљује дух. Остваравањем његових моралних налога приноша се жртва срца вечној доброти, а прилагођавањем вере његовим тајнама, приноша се жртва духа вечној истини. Овај принос духа нашег Богу, племенитија је од онога. Жртва срца има карактер племенитости, она одолева нашој слабости, те чини да смо милији и себи самима и другима, док је жртви духа награда то, што је Богу угодна. Но опет за то ненавршавати једно или друго од овога двога, значило би да нам је жртва несавршена, да нам је принос недостатан, значило би да нам је непотпуно штовање, којим једино ми од свих створова удовољавати морамо Вишњега. Који — за то што је ненамеран по својој природи, за то је баш недокучив, те разум сам није у стању да Га себи представи. Ови појмови што нам их разум о овом узвишеном Бићу пружа, сви су мистеријозни. Он Га признаје неопходним, али не зна како је Он сам узрок свога бића; признаје Га вечним, али не схвата трајање без извора, извор без почетка и свршетка; признаје Га бесконачним, али откуда бесконачност без простора, откуда простор без материје? Признаје Га непроменљивим, али откуда да је слободан у својој непроменљивости? Признаје све ове истине, али их не схвата, нити их може, а сложити их не уме. Докази су под печатом тајне Божје, а брод смртног ума не допире тако далеко, па ни конац нашег расуђивања, ма колико се он протезао, није у стању ни из близа да докучи у ту дубину. У осталом човек не познаје ни самога себе, а како онда може да говори о природи Онога, Који га је створио? Када је ово зрно песка, ова земља, што ју ногама нашима газимо, такова, да јој човечји ум не може да појми тајан рад, с каковим правом би он хтео да мери узвишеност божанства, и да као приспи оно бесконачно Биће да се смањи, па да Га он својом мишљу схвати и прагрли? Баш та непостижност свемогућег и великога Бога доводи нас до тога, да Га боље поштујемо. Јер тај део Његових савршенстава чини то, да се наше срце примиче Њему као врховном и највећем добру и присиљава нас, да Га љубимо. А како је Он надаље бездан светлости и таме, а ми се задовољавамо да се ма и на далека дивимо таковом величанству, — пуштамо се поверљиво на море славе Његове, те Га поштујемо баш због тога, што нисмо у стању да Га схватимо. Но Бог је међутим делом познат, делом скривен човеку, јер је човек истодобно достојан и недостојан Бога. Достојан по створењу, а недостојан по паду своме. Тама бо-

жанствених ствари чини, да човек осети своју поквареност, а њихова јасност чини, да се човек нада помоћи. Јер шта би више шкодило човеку него то, да познаје Бога а да не позна своју ништавост, или ову без онога? С једне стране охолост, с друге малодушност, затрли би му сваки пут к спасењу. Разум људски, хотећи са свога гледишта расправити, расчистити и доказати и оне ствари које га превазилазе, — а да би при томе отклонио тешкоће и разне запреке, баца се у наручја на тисућу страна, и тиме све више и више упада у бездан. Искуство толиких векова доказало нам је, да је ум људски плодоноснији заблудама него истинама. Он је дрзак у својим испитивањима, поводљив на све стране, ненаситан у педантерији, лута по мору неизвесности, а свагда је готов да завади светлост са светлошћу, себе са собом самим. Духови слаби и нејаки у ображеној својој моћи, подобни су онима, који би се трудили да преплivају океан; видите их у почетку где се крећу, машу и рукама и ногама, те напредују. Али шта би? Напор их савлада, струја их ослаби и они потону. За то се блаженима у св. Јеванђељу називају они, који не виде а верују; блажени да, јер нема моћи, која би као вера узвисила човека над собом самим! Сваки ваш силогизам, људи, пресламб је наспрам убеђења вере, које у срцу станује! Умовање је хладно, споро и свагда сумњом зачињено, док је убеђење топло, сигурно и смело. Оно борави у идеји, а ово се у афекат претвара. Тако ето, вера узвишеношћу својих тајана уздиже дух и сладошћу га напаја; те се тајне не схваћају, но се осећају. У тајнама божанских ствари није знање, што приводи к љубави, него ова к ономе; те отуда општа пословица отаца, да се у тајне религије не улази друкче, до ли кроз врата љубави. С друге стране онај, који у сумњи живи, увек је на муци и у тами, нема воље ни на што, или дрхће, или је зловољан, не љуби ни себе ни друге, јер љубав тражи сталност да у њој отпочине; сумња је моћ која пустоши, а вера је моћ, која ствара. О не, ви незнате каквом величанственом снагом испуњава и најслабије груди ова вера, која је толике победе и трофеје нагомилала за кратко време религији, када се је она усудила одупрети моћним и лукавим непријатељима својима; те је части, сласти живота, па и сам живот за њу забацила. Отуда је најлепши и најплеменитији део њених поноса, баш повесница тих тријумфа. На зар ми, сретно потомство мученика и исповедника, да поричемо племенитост нашег постанка? Они проповедаху религију посред мука, а зар да се ми у окриљу мира ње одрекнемо? Они жртвоваху драговољно и живот свој, само да јој одаду поштовање; а ми зар да не жртвујемо баш ни један наш захтев? А имајући пред собом толике доказе, зар да напустимо и да не тежимо за оном каријером, коју су нам они са толиком славом створили? Не, то нигда бити неће! Ми ћемо се драговољно обратити и веровати религијозне истине, које су сувише узвишене да би могле бити човечанског порекла, сувише чисте, а да би могле потицати из нечистог врела, сувише су међусобом добро удешене, да буду ефекат чудних и супротних нагађања, сувише супротне нашим ћефовима, да буду плуми човечје политике, сувише важне да буду плод таштих спекулација, у кратко речено: сувише су достојне Бога, а да би могле бити дела човечја.

Вера је по речима Апостола, убеђење о ономе, чему се надамо и показивање онога што не видимо. Вера је, дакле, мати наде а нада је храна и балзам живота. Она одушевљава срца младића, она поткрепљује и јача жиле старачке. Младост трчи за својом застаном као на знак сјајних добити, а старост се заклања под сенку њених крила, као у прибежишту. Те док једни, спремни за напредак, живе са свим у будућности, други не живе нипак толико од прошлих успомена, но се заклањају за какову год сутрашњу утеху. Да, нада је храна и балзам живота, јер је она по себи племенита и разгледна као и љубав; она је: весела, ведра, тријумфује у напред, подељује нашој доброћудности онај нагон и онај скок, који си на њезиним крилима поткрепљује лет. Из окриља будућности буди тисућу гласова који одговарају на разне начине заанивању и уздасима срца нашег; а као кћи маште облачи предмете само у оне облике у којима се показују наше тежње, те им у даљини придаје неку моћ, искушава их и окружује неком неразговетном дражи, само да што боље намами наше погледе. А сада уклоните из срца човечјег наду, и шта ће бити од најплеменитијих афеката и највршнијих подхвата? Сви

би уништени били. Надом се заносе девојане у жару љубави, њом се заноси ратар при труду и зноју лица а у очекивању жетве, њом се заноси трговац, државник, онај који се пребија по пољу и предсобљу, болесник са своје постеље, злочинац у мрачној тамници, па и онај што је на умору. Заиста је, дакле, пријатељица и милостива по човека ова најузвишенија религија, која, хотећи удовољити потребама беднога човештва, узвисује наду до врлине, те им тако отвара неко чудновато поље, неки извор високих утеха; поље чудновато на вечним врхунцима блаженог Јерусалима, неки извор узвишених утеха у рекама мира и струјама наслаге; чуда и утехе такове красоте, која је једина кадра да задовољи ненаситимо око нашег домишљатог духа, и за које, сваки напор овог бедног живота постаје ништав, свака горчина слатка, сваки покушај мањи од награде. Ми свагда осећамо нејасну чежњу за нечим што је најбоље, но ми то не познајемо, али нам га религија указује и пружа. Ми осећамо горчину и презир сувише кратких граница, што са свих страна затварају наше биће, а религија нам пружа излаз на њих и пут к слободи и господству. Ми осећамо неки умор, немир и досаду од силних брига, које прогањају непрестано наш живот, а религија нам објављује покој и задовољство, које је са свим одељено од сваке неизвесности и досаде. Религија, право рекш, одговара оном напају душе наше, који се у смртним грудима никад не стишава. Блажен је, вели она, сваки онај, који год своје наде у Господа полаже, Он му је сигурна потпора; уразтиће као дрво које се усади у крај реке, те са кореном упија влагу. Његово лишће ће се и за време суше дивно зеленити, неће закржљавити него ће достојна плода донети. У Тебе се само уздам Тебе признавам Господе, Ти си ме извадио из утробе, Ти си ме умирно на дојци матере моје, за Тобом пристајем од рођења, од утробе матере моје, Ти си Бог мој. Давно си поставио земљу и небеса су дела руку твојих. То ће проћи а Ти ћеш остати; све ће то као хаљина овештати, као хаљину променићеш их и промениће се, али Ти си тај исти и године Твоје неће истећи. Они који се у човека уздају и у човечје ствари, сеју на песку, у воду бацају семе. Људска мудрост је нестална, подозрива, немирна, у ње није спасења. Но ко би могао испричати тајштину ваших нада, људи заробљеници тела и крви?! Богатство је неверан слуга, части су пролазан метеор, моћ је неки колос на земљаним ногама, ужинања су неки цвет, који својим лишћем примамљује, но унутрашњим трњем боде. Године пролазе као бујица, живота нестаје као сенке. Страх и наде, жудње и кајања непаменично се сустижу као таласи бурнога мора, сад овде сад онде искоче, те узнемирују човека наносећ му превару, мучење, очај. Све се на земљи мења. И ми се мењамо заједно са свим стварима које нас окружују, те које или за нас нестају или ми за њих настајемо. А све нам то јасно говори, да су светска обећања лажна, прелазна и нестална. Човека заваравају таште сабласти његове маште, он не мирује никад, тежећ да постигне оно што нема. Зар да онда не тражимо наш покој у Богу? Онај, који се ослања на људску помоћ, тај је као метлика у пустињи. Али ко је своје уздање у небо ставио, тај се на сигурно заметно обратио. Узаљте на брдо Божје, у двторове вере, пак ћете се подићи као плодна маслина у дому Господњем. Јер око је Његово увек на онима, који се Његовој десници покоравају. Он је спасење ономе, ко се само у Њега узда. У Тебе се уздаше оци наши, о велики Боже! и Ти си их избављао. Тебе признаваше и спасаваше се у Тебе се уздаше и не остајаше у срамоти! Тако се, ето на вере раја нада, а вера и нада подстичу на љубав, о којој хоћу да говорим. (Свршиће се)

Срби сликари.

IX. Григорије Јездимировић.

(1769. год.)

(Наставак).

Јездимировић је био савременик и сељанин Исаиловићев.

Сем иконостаса чепинске цркве, који је у друштву са Исаиловићем живописао, познато ми је, да је 1817. г. моловао на дасци с једне стране икону вазнесења Господња с друге пак тајну вечеру за олтарић на корошу осечке цркве. Кад је црквена општина осечка 1887. г. дала правити нов корош за своју цркву, поклонила је она стару дрвену ограду свога короша заједно са поменутим иконама црквеној општини чепинској, која је те године та-

кођер оправљала своју цркву и зидала корош, кога дотле није имала, те је потоња ту ограду за своју цркву прекројила. Тако се уз прашњи Јездимировићев рад у Чепинској цркви (иконостас) налази данас тамо и његов доцнији сликарски рад — ове две иконе из цркве осечке.

И Исајловић и Јездимировић били су доста вешти молери. Њихов колорит беше доста таман, но ипак не тако као Халкозовићев. Рекао бих, да су њих двојица моловали и иконостас тењске цркве.

У Даљу ће се још и данас јамачно наћи радова, који су потекли из кичица ових двају сликара. У Даљу сигурно и бренни остаци њихови почивају. Свештеник дањски г. Душан Магарашевић ухватио би души места, кад би коју цртицу из живота и рада као и годину смрти њихове — у овом листу приопштио.

X. Константин Грабован.
(1802. год.)

Константин је син сликара Јована (Јанка) Четиревића-Грабована. Родио се у Осеку 1761. год. Ако се је иоле уметнуо на оца, морао је бити вештак у живопису. Он је 1802. г. живописао икону на оном мраморном крсту, што га је за своје паре купио трговац осечки Емануил Лазаревић, и који је најпре стајао пред портом чело олтара, а после пренесен у гробље, где се и данас усред гробља налази. О сликарској вештини Константиновој не можемо овде судити, пошто је лим, на коме је икона та молована била, данас сасвим зарђао и поцрнио те и последњи траг икони нестао. У протоколу умрлих цркве осечке нема га, знак, да је ван Осека умро. Тешко да је био ожењен.

XI. Матеј Ненадовић, живописац.
(1824. год.)

О животу његову ништа ми није познато. Знано ми је из рачуна цркве осечке, да је 1824. г. сликао у Осеку два распетија за крст на Суватову и икону Успенија Богородичина и да је позлатио нову часну трапезу од мрамора. Пошто у цркви осечкој има више већих и мањих икона успенија Богородичина те не знам, коју је Матеј моловао, и пошто су иконе на крсту суватовском већ толико пута после тога премоловане биле, то нисам у стању о сликарској вештини Матејевој ништа рећи.

XII. Стеван Вујић.
(1830. год.)

Стеван Вујић моловао је 1830. год. у Осеку мраморни крст под Дравом, код кога се о Богојављењу водица свети. И о његовој сликарској вештини не могу ништа рећи, пошто је тај крст од год. 1830. овамо најмање бар једаред премолован. Потоњи пут премолован је у мом детињству — сиса 1870. г. Данас су на њему видне још само главне црте. Све друго извукло је сунце и киша. Ако те црте потичу првобитно из кичице Вујићеве, онда се може рећи, да је он спадао у ред добрих сликара. Знам, да и Осечани моловање крста нису каквом год тек сликару поверавали.

Стеван Вујић живео је у Печвару у Барањи. Јамачно, да је и сам Барањац био. Можда би о судбини овог живописца и о раду му коју више докучити и написати могао парох веменски г. Светозар Бољарић, који администрира парохију печварску, или његов брат, окружни протопрезвитер мухачки г. Гаврило Бољарић?

XIII. Јован Станисављевић, живописац.
(1836. год.)

У рачунима цркве осечке забележено је, да је Јован 1836. г. моловао слику Успенија Богородичина за потребу црквену. Између многих икона Успенија, што се налазе у цркви осечкој, ко би данас могао одредити, која је његов умо — и рукотвор? О њему је укратко споменуто у преводу Пиковљеве књиге: „Срби у Угарској“ на стр. 376.

XIV. Мојсеј Војновић.
(1839. год.)

Мојсеј је 1839. год. премоловао неке иконе у цркви осечкој. Дабогме да се и о његову сликарском раду не може ништа позитивно рећи, јер кад бих и знао, које је иконе премоловао, опет не бих могао његову сликарску вештину оценити, јер премоловање је освежавање туђег посла. Даља судбина његова није ми позната.

XV. Јован (Јоца) Исајловић.

(1852. год.)

Живео је у Дању. Ту се сигурно и родио. Год. 1852. моловао је Свету Тројицу на своду осечке цркве, а 1863. две целиваче иконе пред иконостасима у женској паперти исте цркве (Христа Спаситеља и Богоматере). Већ тај рад његов приказује ми га као човека врло фина укуса, који је умео вешто владати кичицом. Био је љубитељ светлих боја, које је вешто знао поређати једну поред друге. Не бих рекао, да је то онај исти Јован Исајловић, који је 1796. год. моловао чепински иконостас. Био би већ престар за моловање. Него ће то можда бити син или други рођак његов. И о овом Јовану могао би коју више сазнати и написати г. Душан Магарашевић, свештеник дањски.

XVI. Петар Чортановачки.

(1855. год.)

Живео је у Новом Саду. Слушао сам, да је моловао иконостас војничке капелице у Петроварадину. Год. 1855. насликао је икону св. Јована Крститеља тадашем војничком капелану, доцније пароху и проти осечком пок. Лазару Поповићу, на којој се потписао: Пе: Чортановач: по чему судим, да се звао Петар. Међутим неки људи, који га лично познаваху, вели ми, да му беше име Павле.

Но ја се бојим, да га не мешају можда са Симићем, који се Павлом звао. Ту икону св. Јована видео сам, и судећи по њој рекао бих, да није спадао баш међу прве сликаре. Та је икона сасвим обичан молерски рад, коме отсуствује и пропорција и поређаност боја. Радио је тамним бојама. Но свакако би желети било, да се и о њему и његовом раду која више рече. Не верујем, да нема ни данас на животу људи, који га поближе познаваху и по животу и по раду.

XVII. Павле Симић.

О њему је опширније писано у преводу Пико-вљеве књиге „Срби у Угарској“ на стр. 382. Спомињем само, да је сликао портре пок. проте Ср. Карловачког Павла Николића. Људи, који проту познаваху, вели, да је ванредно добро погођен. Симић на том портрету није своја имена бојом исписао, него је негде у крају на свежој боји иглицом своје име исписао тако, да га само добро око може приметити.

XVIII. Јован Токалић.

(1875/6. год.)

Ако се добро сећам, био је родом из Шида. Беше то омален и слабуњав човек, ожењен а имао је нешто и фамилије. Приповедао ми је, где је занат учио, али се више не сећам: где и код кога. По слабом послу његовом судим, да му је и мајстор био као и он. У моје ђачко доба 1875. и 1876. г. радио је у Осеку. Моловао је за много наше куће иконе, а доста је радио и за околне цркве: Чепинску, тењску, доњсинску, погановачку, но са врло мало вештине и знања. Радио је и портрета, која су имала мало сличности са лицима, с којих је снимао. Руси би таква сликара звали: „богомаз-ом“, а наш народ: „мајстор-мазалом? Ја му ипак овде име спомињем, јер је многе сиротне цркве у околици осечкој* за јефтин новац снабдео са иконама и с литијама. Међутим било је од њега још и много лошијих сликара.**

Осек. Л. Богдановић.

* и Шидској. Ур.

** Један од најбољих сликара наших морао је бити *Константин Пантелић*. О њему, ето, ни г. Богдановић не чини ни помена. Сликао је иконостас цркве у Бачинци г. 1845., а по чувењу сликао је иконостас и цркве у Ст. Бановци на Дунаву. Ур.

Саборски изборни ред од 1870/1 са црквенога гледишта.

IV.

Бранноци данашњег саборског изборног реда, побијајући напред изложено црквено становиште о неканоничности његова постанка, износе му на против законодавну компетенцију народно-црквеног сабора, по којој да је сабор у свом законодавном делокругу надлежан био г. 1870/1 предузети и извршити односну своју радњу и донети односне уредбе, па и саборски изборни ред, без икаквог обзира на упражњену митрополитску столицу и на Синод, пошто је сабор и у тој радњи своје законодавне власти потпуно самосталан и независан од Синода.

Самостална законодавна надлежност сабора и независност од Синода, истицана је већ на сабору 1864, у напред поменутом говору Милетићевом, у којем је казано и ово:

„Рецимо баш да Синоди не могу бити без митрополита, питам где стоји то, да наше црквено-просветне ствари не може решавати сам сабор, већ мора претходити и Синод? Само да чекамо на Синод, кад се и без њега на сабору решавати може, сме и мора. Ја држим да је повреда наше автономије ако црквено-народне ствари морају најпре кроз Синод пролазити. Наша пак црквена автономија основана је и на привилегијама нашим и на државном закону, којим се равноправност вероисповести истиче. Орган црквене автономије наше није и не може бити никакво друго тело, већ народни сабор, у ком су сва три сталежа народна заступљена и клир и грађанство и воинство.“[1]

Ово резоноваље Милетићево карактерисао је stante sessione архимандрит Герман Анђелић као: „Речи лепе, красне, но голе, фразе китњасте, разлози и докази из воздуха црпљени“.[2]

Но држимо, да не ћемо погрешити ни ми, ако Милетићево то резоноваље назовемо превременом експлозијом сиреманих мисли и смерова Милетићевих, изражених у потоњим његовим предлозима за саборско устројство и „Основни народно-црквени закон“.[3]

Бујан у мислима, распасан у струји духа времена, фанатичан у агитацији, безобзиран у спроваљању својих мисли и смерова, а некоректан често и према овима, Милетић није могао да чека, него се испраскао већ на сабору 1864. За тадање своје резоноваље није имао позитивног основа: нити у привилегијама, нити у државном закону, нити у самом појму и карактеру автономије, каква је тада постојала и каква је она де јуре, де леге и де фацто и данас, т. ј. *црквена*. У автономном законодавству такође тога основа није могло бити, јер тога законодавства тада и не беше. Па ипак нам је Милетићево резоноваље појмљиво, али само тако, ако Милетића од 1864. узмемо као претечу Милетићу од 1869, 1870 и доцније.

Но као што је са својим назорима био у заблуди доцнијих година, био је такав и 1864. Његови назори били су теорија теорије. Теорије о народном суверенитету и у цркви, где му места апсолутно није. Преданост Милетићева тежњи и смеру свом: да се сви црквено-народни послови и односи наши поставе на принципе репрезентативне системе, а сама црква потпуно и свестрано демократише на темељу конституционалне управе, — једини је веран, коректан и разумљив коментар Милетићевом праскању на сабору 1864. Но аргументација у том праскању изречених тврдња, била је, као што рекосмо, посве неоснована, „из воздуха црпљена“.

У доказ својих тврдња позвао се Милетић на привилегије. Позивање на привилегије, по којима да је сабор био орган црквене автономије и да је била повреда те автономије ако црквено-народне ствари морадоше тада кроз Синод пролазити, него да је сабор могао те ствари, разуме се све, уређивати и решавати независно од Синода, — све је то била проста фикција аутора његовог, а опсена за необавештене, које је требало за ту фикцију придобити, не би ли се она и оживотворила.

Ево да изнесемо нешто из тих привилегија:

„Обећавамо вама свима предреченим народима и земљама, које су Нама као краљу Угарске право подчињене и које ће се законито подчинити, задржавши **поглавито** *слободу, повластице и права своје вероисповести*, (servata inprimis religionis suae). А кад се турски јарам сбаци, све

[1] Народни Сборъ. 1864. стр. 60.

[2] Ibid. стр. 69.

[3] Потпуни наслов овоме предлогу гласио је: „Предлог за основни народно-црквени закон о црквено-народној управи патријаршије и митрополије српске“. Колико противности и некоректности, већ у наслову овога предлога. *Народно-црквени* закон о *црквено-народној* управи! У патријаршији, коју — немамо! А колико би имали да кажемо већ о §. 1., па тек о §. 2. тога предлога, који, и ако стоји под насловом 1. „Област *црквено-народне* самоуправе у опште, почиње овако: „Област *црквене* самоуправе обухваћа у одношају према државе и другим верозаконима сву *црквену*, њено и унутрашње и спољашње устројство“...

ћемо у сталну форму и надлежни ред за будуће по жељи и на задовољство ваше довести, и повратити свакоме своје право (које?) *и слободу вероисповести*“... (libertate religionis).[4]

„А да би и ви узајамно благост и сласт Наше владе и господства већ на самом прагу осетили, ваше молбе с природеном Нам благошћу одобравајући, милостиво смо закључили: Да *по обичају Србаља источне цркве* (Ut juxta orientalis ecclesiae consuetudinem) грчкога обреда и по пропису старога календара слободно обстојати можете, и да вам како до сада, тако и у напредак никоји црквени или мирски сталежи никакве досаде чинити не могу; и нека вам слободно буде, између себе, собственом влашћу, из српског народа и језика постављати себи архиепископа, кога ће црквени и мирски сталеж између себе бирати. И овај *архиепископ* нека има слободну власт располагати са свима источним црквама грчкога обреда, епископе посвећивати, свештенике по манастирима разређивати, где буде нужно цркве *собственом влашћу* (propria facultate) дидати, по варошима и селима српске свештенике намештати; једном речи, како и до сада, да буде поглавар над црквама грчкога обреда и над општинством исте вероисповести, и да има власт њима располагати, собственом влашћу *црквеном* (et propria authoritate *ecclesiastica*)... Даље црквеним сталежима, као архиепископу и епископима, монасима и свакога реда свештеницима грчкога обреда у манастирима и црквама нека остане *власт располагати* (propria facultas disponendi), тако, да нико у предреченим манастирима црквама и резиденцијама вашим никаква насиља чинити не може... нити да има ико од мирјана, осим Нас, над црквеним сталежом власт, кога затворити или заробити, него да архиепископ може такове од њега зависеће црквене људе, ако шта скриве, по праву црквеном или каноном казнити, (jure ecclesiastico seu canonico).[5]

„Да сви од архиепископа, као од своје црквене главе, (tanquam capite suo ecclesiastico), како у *духовним*, тако и у *мирским* стварима зависе, благонаклоно ћемо и заповедамо“.[5]

„И нека овај архиепископ — као и до сада, грчког обреда црквама и исте вероисповести општинству предстателствује (praeesse valeat), и од *собственог ауторитета црквеног... власт правленија* ужива (ex propria authoritate ecclesiastica facultate disponendi gaudeat).[6]

„Споменути архиепископ српски (Арсеније Чарнојевић) код Нашег Величанства у приступној молбеници најпонизније моли, да би Ми, за боље одушевљење њихове службе, њихова пређашња права милостиво одржати, достојанство архиепископа и његово уважење (ауторитет), да може постављати епископе својега обреда, потврдити, даље епископима од свакога сметања слободну управу пастирскога звања допустити, најпосле *целом народу слободно исповедање његовога обреда* (episcopis porro imperturbatam pastoralis muneris administrationem permittere, toti denique populo liberam ubique sui ritus professionem) наново допустити, и у овоме обзиру у Нашу краљевску заштиту и обрану милостиво их примити благоизволели. Којих понизна молбеница кад нам је најпонизније представљена била, и кад смо у милостиво расуђење узели реченога народа српскога верне услуге, против општега хришћанству непријатеља племенито принесене и обилном проливеном крвљу засведочене... милостиво смо закључили: да и споменутом архиепископу старо достојанство и власт епископе својега обреда постављати *(будући му ово по праву и по обичају истога његовога обреда припада)*, неповређена остане, (ut et memorato arhiepiscopo vetusta dignitas, et episcopos sui ritus promovendi facultas (siquidem ei de jure et more ejusdem ritus qui competeret integra maneant.), а имено часни Исаија Ђаковић и т. д. (остали епископи), да могу своја духовна звања без препреке одправљати, кривце исправљати и за кривице казнити, што је и при-

[4] *Радња Благовештенског сабора 1861.* Издао Јован Ђорђевић. Привилегија од 6 априла 1690 стр. 189.

[5] Ibid. стр. 192—195. Привилегија од 21 августа 1690.

[6] Ibid. стр. 196—197. Привилегија од 20 августа 1691.

[7] Черте живота народа српскога. Александер Стојачковић стр. 34. — Иста привилегија од 20 августа 1691.

ходе црквене, који им по обреду и старом обичају припадају примати и своју дужност одправљати; најпосле и *сав народ* ... да *слободно управљање свога обреда и вероисповести*, без икаквога страха и опасности (et populus denique.. libero sui ritus et professionis exercitio, absque omni metu, periculo)...[7]

Тако привилегије у овом делу њиховом. Остављајући на страну политички део привилегија, оне дају и зајемчавају народу слободу вероисповести, слободу цркве, но у цркви признају власт искључиво јерархијску.

Право свестраног располагања, управа, дисциплина, судство, све је то било у „собственој црквеној власти“ архиепископа, епископа и по њима овлашћених свештеника, „по праву црквеном или каноиском и по старом обичају њихова обреда“, а без икаквог у томе учешћа световњака.

Привилегије су, дакле, признавале нашој *цркви* автономију, а у цркви автономију световњака или сабор народни као орган *црквене* автономије и легислативну власт у цркви — привилегије ништа знају, ништа познају.

И зато би мудро било од наших агресивних световњака, да се никада у том погледу на привилегије не позивају. Привилегије и привилегијално доба никако није згодно земљиште за аргументацију агресивних световњачких претензија и прохтева у цркви. У привилегијама и у њиховом добу све говори одлучно против тих претензија и прохтева, против целе „автономне“ кампање наших световњака, која резултира у поништавању архиепископског авторитета, његове и епископске собствене црквене власти, у поништавању апостолског карактера и јерархијског значаја у цркви, у разоравању цркве и поништавању њезине автономије.

Из приведених привилегија јасно се види, да је и Милетићево позивање на привилегије „из воздуха црпљено“, и да до год. 1864. наш сабор није постојао као орган автономије, ништа је могао шта радити и урадити о цркви и у цркви без Синода, јер автономног законодавства црквеног изван Синода, а у сабору, није ни постојало. Сабор у привилегијалном добу није ни имао законодавну власт.

Напротив као непобитан факат постоји, да су сабори наши, осим избора митрополита-патријарха, били све до 1864. консултативног саветујућег карактера, а не децизивног, одсудног.[8]

Кад је патријарх Рајачић 1842. молио, да се Србима дозволи народни конгрес због народних дела, одобрила је круна држање тога конгреса и превишњим решењем од 23. марта 1843. наложила је *угарској канцеларији*, да назначи предмете. Може ли бити мизерније независности сабора! Може ли бити мизерније *автономије!* Од г. 1843. до 1847. угарска канцеларија није ни то учинила што јој је цар налагао.[9]

Несуђеном пак расправном сабору, што га је намеравао сазвати патријарх Рајачић, претходило је највише ручно писмо Његова Величанства, од 27. септембра 1860., управљено патријарху. Тим писмом наређује се патријарху, да се за време или после пројектованога Синода, *по старом обичају* састане са епископима, те да заједнички расуде, који ће се предмети расправљати на конгресу, што ће се скорим састати.[10]

[7] Јован Борђевић: Привилегија од 4 марта 1695. стр. 200—205.

[8] Цитирајући привилегије пада нам на ум једна потреба наша. Привилегије су штампане, биле у оригиналу са преводом, било само у преводу српском, у књигама разних писама разнога садржаја. Није штампане све, не целе, а није не јасно да су автентичне и у колико су штампане? Наша је мишљење, да би општој потреби задовољено било, кад би се све наше привилегије, царска решења, патенти, рескрипти и државни закони, који се нарочито нашег народа и цркве тичу, са односним преводима, штампали у засебном издању. То издање нек, да се повери једној комисији од више, способних за тај посао лица, а према природи и потреби тога посла. Сретно обављен, а без сумње радосно подрављен тај посао, повукао би за собом отштампавање и других архивалија наших. А да је и ово отштампавање веома нужно, то ће признати сваки, који зна како мало себе знамо и познајемо. А то непознавање држимо да је велики узрок лутању нашем у народно-црквеном животу, понајсоб у автономном нам дављењу.

[9] Die Berathungen des Congresses sind rein consultativer Natur. (Actenmässige Darstellung der Verhältnisse der gr. n. u. Hierarchie in Oesterreich pag 50.)

[10] Dass während, oder nach der projectirten Synodal-Versammlung dem Herkommen gemäss Sie (Patriarch) mit dem Bischöfen von Arad, Back, Carlstadt, Ofen, Pakrats, Te-

[7] *Јован Борђевић*, стр. 61.

Није било друкче ни са сабором 1864/5. у којем је Милетић отпочео своју теорију о сабору, „као органу автономије и о повреди автономије ако црквено-народне ствари морају најпре кроз Синод пролазити“. Највишим, наиме, декретом од 17. јула 1864., министар Шмерлинг „обзнањује епископима и клиру, као и свима последовательима несједињеног обреда и целом народу изирском“: (с. ех.) „Кад се избор сврши и нови архиепископ и митрополит највише потврђен и инсталиран буде, одма ће се Синод ради избора епископа на управу њене столице торжествовати. У дужност овог Синода спадаће даље предмети, који се целе источне цркве грчког несједињеног обреда у државама аустријским тиче, разсудити и предлоге *црквеним канонима довољно поткрепљене* Његовом освећеном Величанству поднети.“

„Док траје или кад се већ сврши Синод, епископи ће Арадски, Бачки, Горњо-Карловачки, Будимски, Пакрачки, Темишварски и Вршачки, под председателством митрополита, општим совјетовањем мисли своје изложити и мњења своја о оним предметима највишем месту поднети, који ће у народном, по највишем на умрлог патријарха Јосифа Барона Рајачића отпуштеном ручном писму од 27. септембра 1860. што скорије сазвати се имајућем сабору у претрес узети“.[11]

То исто наређује и највише ручно писмо од 13 августа 1864, упућено патријарху Машировићу: „Ваља да се (патријарх) за трајања или после Синода са епископима оних дијецеза, за које разјаснителни рескрипт од 16 јуна 1779 закону важност има, сакупите и заједнички промислите, који ће се предмети на народном конгресу што ће се скорим сазвати, расправљати“.

Да закодавна радња сабора није била до г. 1864/5. незавиена од Синода, доказом је и писмена изјава, што ју је поднео патријарарх Самуило Машировић сабору, у седници 4 марта 1865, а у којој изјави је изложено становиште Синода гледе синодског односаја према сабору и радњи саборској.

Та изјава гласила је:

„Патријарх и епископи *седећи у сабору*, не сматрају себе као Синод, но као чланове сабора, по самом достојинству и звању свом. Они учествују као такови у расправљању предмета у круг делања саборског спадајућих и потпомажу сабор саветом и разлогом својим нарочито са гледишта канона и начела православне цркве. Следователно, кад сабор каноне и начела православне цркве при расправи и закључењима довољно уважи и у призрење узме, онда се разуме по себи такова закључења и они *уважавају*. Ако ли би сабор та начела из вида испустио, онда ће они *по праву и дужности, које им и црква и држава дају и налаже*, у синоду *та начела са црквеног гледишта свакојако заступати*“.[12]

Дакле, у овом последњем случају, да ће по праву и дужности својој, снагом своје највише власти у цркви и највишег старања о цркви, поправити, да закључци саборски не задобију санкцију и не постану закони. Историја доказује, да је глас Синода у том правцу подизан, увек био респектован као авторитативан и меродаван — пред државном влашћу.[13] Само, што није увек био подизан! . . .

А кад је то тако било до 1864/5, а наиме, да су саборској расправи претходила мњења и предлози Синода, да су сабори само о овима могли расправљати, што и јесте једино коректно и са автономијом цркве сагласно, а што би увек требало и да бива, док хоће да се црква црквом сматра; падаље, кад и то стоји, да је Синод у горенаведеном положају био према радњи сабора, т. ј. да је „против Veto

meswar, Werschetz-Karansebesch zusammentreten und in gemeinsame Erwägung ziehen worden, welche Gegenstände auf dem demnächst einzuberufenden Congresse zu verhandeln seien.

[11] Народнїй Соборъ 1864, стр. 1864.

[12] *Стара Саборлија*; Доле обрашну г. др. Емилијане пл. Радићу! Пазчево 1883. стр. 21. Ову изјаву патријарха Машировића изнео је и *Ђура Вукићевић*, у својој књизи: Поглед на начелне основе наше народно-црквене автономије у Новом Саду 1890. стр. 38., — али нетачно и окрњено, без последње њезине алинеје, те је за то и извео из ње нетачан и крив закључак, да је, наиме, по томе синодском становишту епископат, односно Синод, „субординират сабору“. (стр. 42.)

[13] То је признао и *Стара Саборлија*. (Ibid. стр. 48.

Синода сваки закључак сабора, (разуме се, гледе црквених ствари) одобрен, или на одобрителни предлог Синода од пређасне круне потврђен“, онда је сасвим очигледна неоснованост Милетићева резоновања на сабору 1864., којим је видиковао сабору независност од Синода у решавању црквених ствари.

А да је неосновано било у том погледу позивање и на државни закон — сигурно на XX зак. чланак од 1848 — види се њз текста тога законског чланка, у којем се тек спомиње сазив црквене скупштине (конгреса), *и то по угарском министарству*, без икаквог опредељења о њему као каквом органу наше црквене автономије и каквој год његовој законодавној надлежности и независности од Синода.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Патријарашки дар**). Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* благоизволео је милостиво поделити црквеној општини у Даљу потпору од *1000 круна* за оправак тамошњег црквеног торња.

(**Његова Светост**) преузвишени господин, патријарх *Георгије Бранковић*, благоизволео је ових дана у пратњи протосинђела, професора Богословије др *Георгија Летића*, посетити манастире Кувеждин, Шишатован, Бешеново, Малу Ремету, Јазак, Врдник и Хопово; уједно је г. др. Летић као члан и изасланик Архиђецезалне Конзисторије разрешио од духовне управе досадање, односно ову предао новопостављеним настојатељима у Кувеждину и Хопову.

(**Школски Савет**) држаће *сутра*, у понедељак, своју седницу под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија*.

(**Призивање Св. Духа.**) Призивање Св. Духа за слушаоце Богословског Училишта служено је у прошли четвртак у саборној Св. Николајевској цркви.

(**Састанак после 25 година.**) У прошли четвртак био је у Новом Саду састанак другова, који су се пре 25 година при уписали у „Нову Богословију“ г. 1875. Од 15 њих седам их је живих: Његово Високопреосвештенство господин епископ Бачки *Митрофан Шевић*, *Светозар Теодоровић* парох у Ечки, *Лука Поповић* парох у Панчеву, *Атанасије Тошић* парох у Бежанији, *Вељко Вељков* парох у Грабовци, *Емил Степанов* парох у Тителу и *Јован Станковић* парох у Томашевцима.

Другови су се састали у хотелу „Јелисавета,“ одакле су отишли високопреосвештеном г. епископу *Митрофану* на подворење, те били Његови гости.

(**Изјава високопреосв. г. епископа Лукијана.**) Напред доносимо изјаву високопреосвештеног г. епископа Будимског *Лукијана Богдановића*, која потпуно опроверава неистините вести, пронесене на основу неких Нештанских листова и по нашим листовима, те неосновањима доказује и непроведене осуде, које су ти листови поводом тих вести изрекли над несаслушаним високопреосвештеним г. епископом. У изјавама високопреосв. г. епископа штампаним у „Бранику“ и „Србобрану“. случајно је у препису изостао на дотичном месту пасус: „нити сам заступао јединствену мађарску државу“, а који се пасус у њега послатој, но прошле суботе тек предвече стиглој, изјави налази, те је с њим и штампана изјава у данашњем броју.

(**„Србобранове“ измишљотине.**) „Србобран“ је прошашао за добро, да нам одговори на нашу белешку под горњим насловом у прошломе броју овога листа. Остајући код својих измишљотина, завршио је одговор са накнадним коментаром о своме опомињању високопреосв. г. епископа Горњо-Карловачког на дужност верског васпитавања своје пастве. По томе коментару не би се имала та опомена тицати високопреосвештеног г. епископа него пароха Ј. Ш. у П. Добро, узимајући то на знање као исправак завршне алинеје у белешци „Србобранове“ (бр. 178.), али одбијамо од себе да смо хтели „Србобрану“ што подметнути, што би га оптеретило. Та он и сам довољно тереши душу своју подметањем другима. Последња алинеја односне „Србобранове“ белешке гласи: „Шта мисли епископ Михаило, шта је потребније, да се деца вичу Богу молити или измишљена заборнога реда?!“ Из тих речи ми смо били присиљени извући сасо ону конзеквенцију, коју те речи дају. Ако је „Србобран“ друкче мислио и друкче казао, не можемо ми бити томе криви. Не можемо знати шта мисли, али знамо шта и како пише. Нека и пише како мисли — нек ће бити мир, а мира ми увек желимо. Али га ето неће „Србобран“! Он и после свога доказивања (бр. 182.), да није мислио опомињати високопреосв. г. епископа на дужност верског васпитавања своје пастве, сто у 185. броју већ и коре истога г. епископа, да се не стара да истреби зло назаренитине, којој се

агент тек појавио у околини Топуског и не знајући је ли, хоће ли и шта ће се у том погледу са надлежне стране учинити! Он и после нашег демантија остаје при својој *памиљотини* о некој „претњи каноничким посљедицама“, која да је учињена у округници високопреосв. г. епископа *Михаила*. Остаје при тој памиљотини, јер да му је прпао „*из најодлучнијег извора*“. Који је то извор? не казује. Можда из округнице окружном протопрезвитеру Кирпно-Глинском? Какву је овај округницу добио, добили су је и други протопрезвитери, којих се тиче. Једна је и иста. Она је у верном препису и пред нама. У *њој нема „Србобранове“ претње*. Позива нас, да је штампамо. Хоћемо, зар је у реду да је штампа најпре „Србобран“, који је заподео полемику, као што је и 1897. штампао, доброном и хоћетношћу дотичних свештеника епископску округницу о изборима.

Дакле, ми позивамо „Србобран“, да отштампа ту округницу, па ако у њој стоји „под претњом каноничких посљедица“, „Српски Сион“ ће пасти на колена и молити га за опроштење. Ако то не учини, нека сам окарактерише свој поступак. А дотле остајемо при својој тврдњи да је то „Србобранова“ памиљотина. Остајемо при свакој речи, коју о тој ствари написасмо.

„Србобран“ пати од мегаломаније . . . *Он* држи, да сме без зазора Епископа нападати и не саслушавши га, *он* да му сме јавно добацити, да врши „ординарну злоупотребу епископске власти“, а „Србобрану“ на то, у обрани праћена „ординарност“ његова, да значи: Crimen laesae majestatis! Место да се држи *предмета*, о којем је заподео полемику, он, у нестанцији противаргумената, слази на сасвим друге ствари и друго поље, поље личних нападаја и увреда, зар у конкуренцији са нама —р— у „Новом Времену“!

Оволико за сада.

(Признање погрешке и приморно кајање.) Познато је какву су сраму агитацију срдите нашој потезали у своје време људи око бесрамног свога органа Новосадског, против јубиларних овогодишњих свечаности Његове Светости патријарха *Георгија*. У муљ свога врлога увукли су и два три црквена одбора и неколико лаковерних председника или одборника. Повераваши заводљивим речима својих радикалских „патрона“, учиниће људи, што не би смели учинити православни Срби, ни органи црквено-општинске управе. Огрешиће се о своју верску дужност и о закон аутономни. Туђу обести за љубав, себи на срамоту и зло. Надлежна аутономна власт их је по дужности својој казнила, уверивши се о кривици њиховој. Жао нам је биле неких међу кажњеним, јер су кажњени са своје поводљивости, а због туђе обести и покварености. Жао нам их је, што не гледаше својим бистрим оком, него ноћоше за туђим. Но хоћда и то пораде бити, да да буде добра школа за њих у будуће и за друге увек. И као да ни те школе излазе већ неки поправљени. Неки већ признају своју погрешку и искрено се кају. Тако и треба да чине људи, који имају савести, страха пред Богом, стида пред људима, и љубави према себи. Тако већ чине неки из Лединција извињујући се, да су „заведени по којекаким светским пропалицама“. Покајала се и цела црквена скупштина у Крчедину. Искрено покајање и поправљање доноше и доброга плода.

На „крајњу обест“ Новосадског памфлетског листа најбољи је одговор овај закључак Крчединске црквене општине држане 15. августа о. г.

Предмет V.

Председник Стеван Тучевић подиша решење славног Архид. Административног Одбора од 24 маја (6 јуна) о. г. бр. АО. 480. 489. 542. 489/316 ех 1900, да се прочита.

На V. По прочитаном високом решењу једногласно прима се исто на знање, али ова црквена скупштина у данашњој својој седници увиђа, да је у послу прославе оглашене за Његову Светост нашег доброг архипастира у заблуди била и да председник као невичан и неучен човек на зло наведен.

С тога нада се ова црквена скупштина, да неће у погрешности бити, ако овај закључак свој овако донесе; да садањи председник Стеван Тучевић уток славном Архид. Адм. Одбору поднесе, у ком има разложити, да је на кривом путу био и то просто из незнања и неспознања свога положаја.

Подједно моли целокупна скупштина ова, да би учињену погрешку, коју сада признаје, у опрост Славности узети и садањег председника на свом месту оставити наволио“.

(Назарени.) Као што јављају „Србобрану“, у Чемерницу и по околини Топуског почео је да сеје семе назаренства некакав обућар Шваба. Он је од некуда недавно дошао у Топуско. *Римокатолик* је, па се понаназарено, задобио за назаренство свога калфу Србина, дао му пуну врећу књига, и упутио га да одвраћа Србе од св. Православља, што по им прадедови у аманет оставише.

Упозоруј емо на то сву браћу свештенике и ми око Чемернице, Топуског и даље. Стражите и делајте!

(Књижевно Одељење Матице Српске) имало је у суботу 19. августа свој редовни састанак под

председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од предмета истичемо: Изјављено је саучешће Југословенској Академији на смрт председника јој Јосифа Торбара. — За говор у спомен и славу Јовану Ђорђевићу умољен је председник друштвени. — За говор у спомен и славу дру Илији Огњановићу умољен је секретар друштвени. — Према оценама чланова Јована Грчића и Радивоја Врховца предложиће се скупштини, да се награди дело непознатог писца „По команди“ шаљива игра у три чина. — За почасне чланове Матице Српске на основу научних књижевних радова препоручује се главној скупштини: др. Оскар Ајбот професор славистике на будимпештанском свеучилишту, Лука Зима, проф. Велике Школе у пензији, Сима Матавуљ, књижевник у Београду. — За члана Књижевног Одељења препоручује се Сава Теодоровић, православ. катихета на Земунској реалној гимназији. — Извештај библијотекара друштвеног о библијотеци Матичиној узима се на знање. — Извештај секретареви о питомцима Матичним узима се на знање. — Подноси се скупштини кандидације на упражњена места из стипендијских задужбина Н. Димитријевића, П. Костића, В. Јагодовића, Ђ. и И. Бранковачких.

Разне белешке.

(**Исправак.**) Из Плашкога добили смо овај исправак: „У 34. броју „Српскога Спона“, страна 558., изашла је биљешка једна, названа „Србобранове измишљотине“, гдје се летимице спомињу двије три замашне неистине, што их је „Србобран“ раструбио о преставци за измјену саборског изборног реда у Горњо-Карловачкој Дијецези.

Том је приликом речено и ово: „У том предмету не врши самоволје (разумије се високопреосвештени господин Епископ Михајло), него је изашао у сусрет жељи оних свештеника, које „Србобран“ назива народнима и свесинима“; а требало је да стоји: „Не врши високопреосвештени господин Епископ Михајло самоволје ни у чем, па ни у том предмету, него је врше баш напротив они исти свештеници, што их „Србобран“ назива народнима и свесинима.“ Јер шта је него разуздана самоволја пренеспектовање од тих хвалевних свештеника оних закона и наредаба, што им их, не чија самоволја, већ њихова претпостављена духовна Власт наређује.

Молећи славно уредништво да горњи исправак унрсти, додајемо, да ће се касније више и потање с необоривим доказима одговорити на све оно, што је „Србобран“ тако неистинито износио; и то не зато, што би оно одговора достојно било, него истини за вољу. А то ће бити, чим стигне о преставци за измјену саборског изборног реда још у једном протопрезвитерату готова буде“.*

(**Први хрватски католички конгрес**). У присуству преузв. надбискупа Загребачког дра *Јосипа Посиловића*. те пресветле г. г. надбискупа Врхбосанског *Штадлера*, бискупа *Штросмајера* из Ђакова, *Ф. Накића* из Силета, *Марчелића* из Дубровника, *Мажњића* из Крка, *Мауровића* из Сења, *Вершака* из Ђакова, *Дрохобецког* из Крижеваца и *Јеглића* из Љубљане, отворен је био 21 августа (3 септембра) о. г. „први хрватски католички конгрес“ у Загребу. Одмах су донесене две резолуције:

„I. Хрвати католици сакупљени на првом католичком састанку тврдо уверени, како је св. Оцу папи као глави католичке цркве потребан само њему припадајући териториј, да буде као потпуни суверен могао неодвисно и без сваке запреке вршити своју апостолску службу, најављују, да од своја уверења ни у напредак одустати не ће, молећи и Свевишњега, да Он то ускори.

II. Захваљујући господину Богу и св. Столици, што је Хрватима већ у давнини дано те у највише доба окружницом „Grande munus“ и одлуком св. збора за обреде од 22 августа 1900 призната повластица, да могу службу Божју обављати у свом старословенском језику и старословенском писму, први хрватски католички састанак држи, да је ова повластица, напосе у данашње доба веома нужна и по веру и по цркву међу Хрватима, те с тога најављује врућу жељу и поуздану наду, да ће се тај драгоцени аманет доброто свете Столице не само уздржати него и проширити“.

О овоме конгресу, као већ и о прва двема резулицијама његовим могло би се много и белог и црног рећи. Нас се прва резолуција не тиче никако, тим мање, што је она један можда и највећи pium desiderium у деветнаестом веку, карактеристичан за одношет римокатолика њиховој св. столици, али карактеристичан и за претезање римокатолицизма. Није наше испитивати, да ли је он формулисан у I резолуцији конгресној зато, да буде препорука II резолуцији, или је и II резолуција донесена зато, да њезино остварење, „напосе у данашње доба“, послужи каквој год претезији римокатолицизма, н. пр. пропаганди међу православнима. Ако је први случај, добро. То би била само стварт мудре тактике браће Хрвата, да дођу до жељеног

* Погрешка, која се овим исправком исправља, догодила се кривицом нетачно састављеног нам извештаја, на основу кога смо одмосну белешку донели. Ур.

богослужења на свом старославенском језику и писму, чијој љубави према којем се никако разилога и ми само радовати. Но ако би било овај други случај, т. ј. да то старословенско писмо и језик нка да послужи као средство за цељи пропаганде, на жељену по некима штету Православља, онда ће, ако Бог да, и та жеља бити и остати — pium desiderium.

О конгресу Загребачком још не ћемо суда изрицати, и ако се он већ са разних страна просуђивао, само не са оне, која је у њему најактуалнија, а онда и у наш рајон. По нашем мишљењу тај конгрес је предакција против евентуалних црквено-политичних реформа, и кад ове и не би нашле на позорницу, свакако је акција и против донашања законског предлога о уређењу интерконфесионалних односаја у краљевинама Хрватској и Славонији. Да су конгресу пред очима и у програму његове акције против евентуалне црквено-политичне реформе, довољно је уочити енунцијацију преузвишеног г. надбискупа Загребачког о „против-хришћанском духу у државама и о женидби, како ју Бог заповеда“. Акцију конгреса против интерконфесионалног закона познаћемо можда брзо.

(Г. Глиша Војновић) вредни и врли досадањи управитељ српске школе у Вуковару, а већ дуже време придељен кр. жупанијској области Вуковарској, постао је кр. жупанијским надзорником код исте жупанијске области, што у ове напретка школског у жупанији Сремској можемо само радошћу поздравити.

Нове књиге.

Хришћански катихизис православне цркве за средње школе. Саставио *Михаило Милованович*, јеромонах, гимн. катихета. Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија. 1900. стр. 92., цена 80 потура. Ова је књига одлуком Светог Архијерејског Синода Митрополије Карловачке од 29 марта (10 априла) 1899 бр. М. 175., Син. 25. одобрено за школску књигу на средњим заводима.

Наука о богослужењу православне цркве или Православна Литургика за ученике средњих школа. Саставио *Александар Живановић*, правосл. свећеник, кр. проф. и катихета на средњим школама у Осијеку. У Ср. Карловцима издање и штампа Српске Манастирске Штампарије 1900. стр. 115., цена 1 круна и 20 потура. Одлуком Св. Архијерејског Синода Митрополије Карловачке од 29 марта (10 априла) 1899 бр. М. 175, Син. 25 одобрена је и ова књига за уџбеник на на средњим заводима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е. 1281 I. 176 ex 1900. 133 1—3

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију IV. односно V. класе у Добрици.

Компетенти нека своје правилно инструјисане молбе путем претпостављених им власти овој конзисторији до 1. (14.) октобра о. г. incl. поднесу.

Епархијска Конзисторија Вршачка

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 132 1—1

На основу закључка скупштинске седнице од 1. (14) августа 1900 бр. зап. 6 и по одобрењу сл. Архид. админ. одбора од 7. (20.) августа 1900 бр. А.О. 516 ex 1900 расписује се јавна дражба на мањак ради чишћења и поправака иконостаса у срп. прав. цркви у Лединци.

Искључна цена по предрачуну гласи 1200 кр. Дражба ће се одржати у недељу 3. (16.) септембра 1900 год. у 3 сата после подне. Дражбователи су дужни 10% јамчевине положити а подузетник који посао на себе прими дужан је платити 3% за нацрт и предрачун.

У Лединци 18. (31.) августа 1900.

Стеван Антонијевић перовођа — Милан Јестић председник

МШО. 81. ex. 1900. 125 2—3

СТЕЧАЈ

Усљед смрти Катице Поповићеве, одличне учитељице у шесторазредној мешовитој српској вероисповедној основној школи у селишту Источна Градина у Сомбору, остало је учитељско место упражњено; на које се оним стечаj расписује.

Плата је 800 круна (ту је урачуната и награда за држање повторне школе) стан и огрев у природи.

Сви они учитељи и учитељице, који желе набрани бити на ово упражњено учитељско место, нека изволе своје молбе са прилозима поднети потписаном председнику шк. Одбора најдоцније до 30. августа (12. септембра) 1900 године.

Из седнице срп. прав. Месног Школског Одбора у Сомбору, држане 10. (23.) августа 1900. године.

Сима Мапојловић. Перовођа. — Др. Ст. Поповић. Председник.

ЕПО. бр. 536/през. ех 1900. 126 2—2

СТЕЧАЈ

Стечај на упражњено учитељско место у Дињашу (близу Темишвара) са платом 800 круна, за држање редовне поштарске школе 4 јанца оранице земље, за економску поштарску школу 80 круна, у име огрева 80 круна, са прописним станом и паушалом, и са прописаном петогодишњом доплатом од 100 круна.

Дужности прописане; инструисане молбенице нека се пошаљу потписаном одбору до 6 септембра по новом кал:

Епархијски Школски Одбор у Темишвару дне 10/23 августа 1900.

Никанор с. р.
епископ.

Упутством Њ. В. г. епископа.
Ђ. Поповић.
З. Еп. Шк. рев.

Ad. бр. 7. ех 1900. 127 2—2

СТЕЧАЈ

На срп. вероисповедној женској школи, упражњено је учитељицино место у Срп. Чанаду (Torontál) на које се овим стечај расписује.

Са истим местом скопчанаје ова годишња плата:

1. У готовом новцу	600.	круна.
2. За поштарну школу	80.	„ „
3. За Огрев	40.	„ „
4. За Стан општету	100.	„ „
5. За Паушал	8.	„ „

Која буде изабрата учитељица дужна ће бита децу у женској радњи обучавати, и сви VI. разреда у женској школи предавати.

Осим те плате уживаће у своје време и петогодишње доплатке.

Компетирати могу само оспособљене учитељице.

Плату добија учитељица у месечним оброцима у напред.

Рок стечају 27. Август (9 септем.) 1900.

Из седнице црквн. школ. главне скупштине држане у Срп. Чанаду 23. Јула (5. Авг.) 1900.

Александар Зарић
председник црквн. шк. општине.

СТЕЧАЈ 128 2—2

Оставком г. Милана Ноарошa учитеља, расписује се стечај.

Плата је учитеља: 1000 круна, 10 круна у име паушала, два фата сламе, два јутра земље на коју терете плаћа, слободан стан са баштом 80 круна за поштарну школу, када на њега ред дође и петогодишњи доплатак од 100 круна годишње.

Плату из полит. благајне примаће. Учитељ је дужан у школи предавити школ. уредбом прописано у цркви појати и оспособљење мађарског језика доказати.

Рок стечају и дан избора је: 8/21. Септембар о. г.

Из седнице срп. прав. школ. одбора Карловског, држане 2/15 августа 1900.

Омер Попов
председник школ. одбора

СТЕЧАЈ. 131 2—2

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место у Бач-Фелдварцу, са следећом платом:

1. У име редовне плате 720 круна, за поштарну школу 80 круна, што ће се у месечним ратама из благајне политичне општине примати;
2. у име станарине 200 кр.;
3. за огрев — свој и школски — 100 кр.;
4. за чишћење школе 60 кр.;
5. за писаћи прибор 23 кр.;

(У изгледу је, да ће новоизабрани учитељ, приликом поделе општинског пашњака, добити 3—4 јутра земље.)

Дужности су законом прописане, осим тога недељом и празником у цркви појати.

Првенство имају, који се лично пријаве.

Рок стечају је 10. (23.) септембра о. г.

Из седнице Школског Одбора, држане у Фелдварцу 13. (26.) августа 1900.

Душан Гупуња
перовођа.

Стеван Кирић
председник.

СТЕЧАЈ. 130 2—3

На упражњено учитељско место I. и II. разр. срп. осн. мешовите школе у Лалићу овим се расписује стечај.

Плата је учитељу 800 круна; а у име огрева 40 круна; слободан стан са две собе, кухиње, јеловника и подрума и врт од 400□ хвати ван села а од погреба где позван буде 1 круна. Дужности су прописане школском уредбом.

Добро устројене молбенице имају се упутити потписаном Школском Одбору најдаље до Мале Госпојине ког ће се дана и избор обавити.

Из седнице Школ. Одбора држане 15. августа 1900.

Школски Одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

АНДРИЈА БАЛАШИЋ

КРОЈАЧ

СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА

НОВИ САД, — ЋУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.

ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничнога одела** радионицу, и исту сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештеника да је моја израда ванредна. Писам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *кроју и изради* **свештеничкога одела,** — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у вези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: ванредна **Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Токина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ, и у стању сам са **ванредном добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавештење дати. Са особитим поштовањем

184 1—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоле за сатове од метала; прављене старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплате књижара В. Валожића у Београду. Појединa бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 399.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 36.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 3. септембра 1900.

Говор*

АРХИМАНДРИТА ГРГЕТЕШКОГ ГЕРМАНА АНЂЕЛИЋА

на сабору г. 1864.

Ваше Високородије!

Славна господо заступници, српско-романског народа!

Време је наступило говору; мучању већ данас места нема: јер се данас ради, судећи по предходним говорима о предмету таковом, који дубоко засеца у сами живац црквенонравног бића и живота живећих у пространој Аустрији царевини православни народа.

И ја сам један од оних, који имам част на сабору овом заступати једну, оно прам по видимом и малену и незнатну, ал' у самој ствари доста појаку и значајну частицу у цркви и народу; и мени дакле пристоји, да шта више права ми је дужност и по положенију моме, које у цркви заступам, а и по самој природи ствари, да и ја у овоме по цркву и народ православни знаменитом трепутку глас мој у предмету од себе чути дадам.

Господо моја! Ја ценим и високо штујем мисли, глас и мњење сваког појединог, претпостављајући, да све то проистиче из чистог родољубља извора, произвире из пуног поверења; ал уједно и држим, да зато не следује отуда, да се ја гласу томе слепо повиновати, мњење таково без сваког обзира усвојити имам, а још мање, мислим, може ми се пребацити, да мњење моје зато, што би оно мњењу оних противно било, не истиче из онако истог извора родољубља, и не извире из онако истог уверења, из каквог је проистекло мњење његово, моме противно.

И још једно, господо моја! Ја нисам од оних људи, који се дају тако лако за леним речима и китњастим фразама повести, са индукцијама и другим логичним софизмима омануги; не — ја сам човек који ствар узимам с опе стране, с које се узети мора, са стране наиме праве, а при том иштем у самом доказивању нешто реалнога, нешто вишега, нешто јачега. Из тога већ у напред можете видити, чему се од мене

* По обећању доносимо овај говор да га и данашње поколење упозна, јер је књига у којој је штампан ретка. Ур.

падати имате: беседи крутој, сувопарној, али уједно и беседи основаној.

Ово сам, господо моја, за нужно сматрао, пре него што се у саму ствар упустим, претпоставити, једино зато, да се изближе познамо, да се боље разумемо, да један другог већ a priori не осудимо, и један на другог анатему не бацимо.

Сад' допустите ми, славна господо народни заступници, да се мало к самој ствари, о којој је реч, приближим и пре свега да запитам: На чему стојимо овде? т. ј. услед чега смо се ми овде скупили, конституирали? Одговор је на питање лак: Ми смо се сабрали и конституирали овде искључиво на основу и услед превишње одлуке Његовог ц. кр. и Апостолског Величанства, нашег премилостивог Господара, од 2. (14.) јула т. г., која по толковању државног министра од 5. (17.) јун. и. г., као онога, који је једини, као што ми то одређи не ћете, прави тумач највише царске воље, овако у главном гласи:

Сабор имати ће у смислу пункта 63 изјаснителног Решкрипта 1779. год. саставити се у месту Карловци дана 1. августа н. р. отпочети се поради избора митрополита.

По учињеном избору и за тим следовавшем највишем потврђењу и о коначној инсталацији изабраног и потврђеног митрополита дјејствује одма Синод поради попуњавања упражњених епископских столица.

Исти Синод имати ће одма за тим у сајузу предузети и саветовања не само у стварима читаве православне у Аустрији цркве тицајућима се, но и о предметима, који ће у претрес доћи на Сабор за тим што скорије следовати имајући. Ово последње чиниће Синод у споразумљењу са неколицином из духовних и светских лица.

Ето, то је прави смисао те највише царске одлуке.

Ништа мање изјавише данас пека господа при свем том, да би по цркву и народ пробитачније, удесније и целисходније било, кад би се горњи, највишим местом опредељени рад превршио и сабор расправни изборноме претпоставио.

Но Његово Високородије г. ц. кр. Комесар благоизволео је изјавити да то никако допустити не може, и да по том пресеца сваку даљу дебату, која би пошла у наточ највишој одлуци.

Sic stantibus rerum circumstantiis пита се сад: прво quid consilii, т. ј. шта ће се сад при таком стању ствари радити?

Питање је ово, господо моја, на свом месту, питање к томе још и врло важно; но при свем том ја се нпак у решавање тога упуштати нећу, но ћу оставити, те и замолити, да га други, од мене и разумнији и способнији и вештији у корист цркве и народа решити изволе.

Но осим овога quod consilii, остаје још једно питање, исто тако важно, које решити ваља, а то је господо моја оно: quid juris? т. ј. еда ли највиши тај Акт почива на правном каноничном базису или не? И ово је тим важније, у колико од решења његовог зависити има и само повољно решење онога quid consilii. И дочим по томе ако овоме предходити има, то се узевши реч прву и усуђујем сад смерно обратити на Ваше Високородије, и пренокорно молити за милостиво дозволење, да би могао хваљени Акт тај на мерило каноничког претресивања ставити. Вашем Високородију познато је врло добро, да је нама црквена наша автономија дарованима привилегијама обезбеђена и по томе ћете ми, надам се, лако и моћи таково подарити, и тим пре, што ја смерам управо зато на основу те удељене нам автономије бацити се једино на земљиште каноничпо, те с тога пункта и задатак мој решити.

Јест, господо моја, ја се стављам на земљиште то, јер кад је реч о црквено-народном сабору, и кад ће по томе на сабору таком бити речи и о цркви, црквеним дакле предметима, акопрем и мешовите природе, онда на основу автономије црквене и држати морам, и ви пореки не можете, *да је то једино земљиште, на коме се наши могу права и најача оружја, с којима се једино свакојаки нападаји на цркву правно одбити и побити могу.*

И сад долазим на сами meritum.

Г. заступник др. Милетић доказивао је и на дуго и на широко не само нужду и потребу предходног држања сабора расправног, но и права на то; али докази

његови, као што смо видили, били су све друго, само не правно основани.

Речи лепе, красне, но голе, фразе китњасте, разлози и докази из воздуха црпљени. У целом говору г. др. Милетића, једва се могао приметити један аргумент, који би по видимом нешто за се имао, и то је предстојећа српско-романска размирица; ал' и кад се наведени по њему разлог тај мало изближе посмотри и стави на мерило, на какво се ставити мора, онда се види, да је и сам тај разлог, на кога он још по највећу важност полаже, у самој ствари слаб, шта више никакав, ништав; но да је напротив аргумент за оно, што мени доказати предстоји.

Ми знамо, православна браћа наши Романи Декларацијумом означени стоје у оном истом отношењу према столици митрополита Карловачког, у каквом стоје и Срби православни, на које се Декларацијум односи; знамо даље и то, да и православни Романи у Ердељу и православни Романи и Славени у Буковини стоје према реченој митрополитској столици такођер у истом отношењу, у ком стоје и православни Срби у Далмацији, но каква ку то отношенија? Није ли то хијерархично-догматично, шпиритуална зависимост од столице митрополије Карловачке?

Ово знајући питам ја сад, шта хоће браћа наша Романи? Хоће оцепљење романских епархија од области митрополије Карловачке којој су потчињене и к том означење особене области митрополитске за себе. Тко не види, господо моја, да је ово meritum хијерархични, који у себи закључује и карактер догматично шпиритуални? И тко не види дакле да би се овај по најпре, бар у принципу имао решити, почем све остало није ништа до слједствије, које из тог главног проистиче.

И кад је то све тако и не друкчије, онда је поглавито и прво питање то: тко је позван по праву, да предмет уништи реши? Еда ли овај сабор, као што се то од неких хоће? Ја чисто, јасно, одупрто одговарам, да није. А да ткоћ Синод, Јест, господо! Синод једини и нико други. Синод, кога су членови, мимогред буди речено, Архијерејн. Ево вам доказа за тврђење. Од како је црква паша сталном ногом на праву црквене автономије земљу ступила, од тога доба тешко да ћете ми у стању бити и један пример у историји црквеној показати, који би сведочно, да је предмет, какав је у речи стојећи, сабор народни решавао и реши. Но на против ја би вам могао показати из исте историје примера и више, који јасно сведоче, да је предмете такве решавао сабор архијереја; но за то доказ држим, да ће доста бити, ако за сад и један од многих овде наведем.

Епископија Кавританско-Ситифенгека желила је отцепити се од митрополије Нумидијске због велике удаљености од ове. Предмет тај нити је дошао пред суд државно-политички, нити пак пред суд каквог сабора народног; но пред суд сабора архијерејског, поменог сирјеч Картагенског, на ком је по претходном преслушању и уважењу разлога кан. 24 досуђено и решено: да уништа епископија може у напредак за себе бити и имати свог первенствујућег епископа, митрополита сирјеч.

И тако: као што се тај престојећем у свему раван, решио на споду, тако су се исто решавали и сви други томе равни и подобни. И таква је дисциплина цркве свагда била.

А кад је решавање таквог предмета и односно у речи стојећег ствар Синода, а не сабора онаквог, као што је овај, онда долази сад и питање: еда ли Синода може бити без митрополита? Ја кажем очито и одупрто: да не може, и нећу овде за доказ мог тврђења, да се позивам на Декларацијум пункт 21., који за то војује, и који и данас закону по нас силу и снагу има; но ћу и опет да потражим доказе из саме куће, из зборника канона наши, *јер на њима почива зданије наше црквено, живот наш црквени.*

Кан. 34. сабора св. Ап. вели: Епископи треба да знају, тко је први између њи, и да га као главу признају, и без њега ништа да не предузимају, нити да чине, као и он без њи ништа да не твори. Каже и учи дакле канон: Ви епископи да се ниште усудили правити зборове, нити се о чем важном по цркву советовати без при-

суствија митрополита вашег, као што и он неће смети без вас, једном речи имаћете и имате важне црквене ствари Синодално претресати и расправљати.

Ово канона тога Апостолског толковање немојте, господо, мислити, а још мање, молим, држати, да је то црпљено из главе моје; не, ја нисам толико смео, јер нисам компетент, да каноне толкујем. Црква је компетент, и она је горњи и протолковала. Толковање је то дакле црпљено из цркве из самог канона 16 сабора Антијохијског, који очито и јавно вели и учи, шта је Синод, кад каже: Сабор је оно, на коме присуствује митрополит; а Канон 20 истог сабора вели опет: да епископима није слободно састављати сабор без митрополита.

Господо моја! није ли то јасно, да Синод без митрополита бити не може? Желите ли још више доказа? Ако желите ја стојим готов на служби.

Наши стари, претци наши, кад су се под патријархом својим Арсенијем III. овамо у Аустрији преселили на позив Леополда блажене памети Императора преселити хтели, положили су и прво условије, да им се автономија цркве обезбеди, и то су получили. Но шта је то автономија? Шта се именом тим и како она разумева? На чем автономија та црквена почива? О автономији тој приповеда се од неког времена непрестано, и тако, да је већ постала и код детета свака друга реч; но при свем том, још нико на питање горње не даде одговора првог. Није ли автономија та то, и не почивали она управо на том, да смемо и можемо веровати, учити и управљати се у црквеним стварима сами онако, као што нам то мати наша црква прописује? А шта нам мати наша црква прописује при решавању предстојећег предмета, отцепљења сирјеч Романа од области митрополије Карловачке, којој су потчињени, то смо мало горе видили; односително пак видили смо и уверили смо се, да је Синод један компетент, да о предмету суди, и да се Синод без митрополита не да ни помислити.

Хоћемо ли дакле ми, који смо верни синови те исте цркве, друго шта чинити и дредузимати, неже ли оно, што нам она саветује, што нам она, управо рећи, заповеда? Ја велим, да не ћемо, а и све да хоћемо, не можемо без грдне штете наше; јер би иначе отпучили кончу од ланца оног, који нас у једној задруги држи, — отклонили би од нас каноне, одстранили институције, испустили дисциплину цркве наше, а тим би извукли испод себе и само подножије, на коме сама црква, живот и биће црквено, стројење, и правленије цркве почива. Ми не би били више оно, што смо. Све би било друго, само не то. Желите ли пак то? Ја држим, и не само да држим, него сам и тврдо уверен, да је православан, био он Србин или Роман, кадар пре све жртвовати, неже ли да би себе, да би цркву своју у овом значајном по њи светом тренутку изневерио.

Кад дакле поменуту жељу браће наше Романа братски и својски усвајавамо, кад даље решење предмета тога на Синод, а не на Сабор, спада, и кад на послетку Синода, и по смислу Деклараториума од год. 1779. и по смислу учења наше цркве, без митрополита бити не може: онда следује то, да и у интересу самих Романа лежати мора и лежи, да се пре свега мора приступити к избору митрополита. То је conditio sine qua non. Тко жели прво, мора желити и друго. Tertium non datur. На треће се ни мислити не да.

Ал и све, да није те међусобне размирице, која нам с Романима предстоји, инак би се морало, по моме немеродавноме мњењу, пре свега к избору митрополита приступити. Јер да сабор расправни изборном претходи, онда не знам, какву би роллу наша Г. Г. епископи на сабору таквом без митрополита свога играли; и питање је још, би ли они могли и хтели на сабору таквом без митрополита учествовати и дејствовати онако, као што то положење њихово које у цркви и народу заузимају од њих с пуним правом изискује. Сабор пертрактира важна црквена дела, акопрем и природе мешовите. Црква пак, и односително канона у том правцу, а именокан. С. С. А. А. 34. даје кан. 9. и 16. сабора Антиохијског вели, да епископи без митрополита не не смеду ништа важнога предузимати и творити. Тих канона епископи

се морају придржавати хоћел нећел, јер су се они најторжественије у лицу читаве цркве обећали и заклетвом обећање то потврдили, да ће они каноне како све друге, тако не мање и те, тврдо и ненарушно чувати и хранити.

Но рећи ће ми тко: отче архимандрите! ти си се јако захукао, и далеко забраздио. Обазри се мало натраг у прошлост, и завири мало у историју твојих прошлих црквено-народни сабора, те ћеш се уверити о противном. На саборима од године 1769. и 1790. присуствовали су епископи и без митрополита. Јест истина; то је факт, који се порећи не да. Али разликујмо, господо моја, околности од околности; околности оног времена, у којима се налазиште тадашњи, и околности данашње, у којима се налазе садашњи епископи, зар да можемо изићи на праву чистину истине; јер казаше још стари Римљани, qui bene distinquit bene judicat, bene docet. Тада тамо у оном времену владаше сила, jus fortioris, а данас овде у овом право написано позитивно. Тамо им се — епископима — није дало од свога права употребљење чинити, и при свем њиховом искању, овде им се пак дозвољава, да то могу у пуној мери упражњавати.

Што је дакле висока влада предлог такав, а не други какав, и односно онакав, какав би Г. Г. предговорници хтели имати, премилостивом нашем цару учинила, и што је но том и највиша одлука у том смислу изишла, да се сабор изборни пре свега држати има, то је чинила, као што из предњаведеног видите, само у духу институција и у дисциплине наше цркве, а к томе и самом интересу како нашем, тако и у интересу не мање и саме браће Романа.

Ја чисто исповедам овде, да би ја први био, који би, кад би другчији него што је највишом одлуком од 2. (14.) јул. т. г. одређен, на основу подељене нам црквене автономије у поданичкој понизности против таквог реда глас мој подигао, и к томе молио, за опредељење онако, као што то данас већ постоји.

И кад дакле, господо моја, настојећа највиша одлука одговара, као што смо видили, духу и институцијама цркве наше, онда престанимо једанпут за свагда од сваког даљег, од излишног, противног говора, но захвалимо се високој влади, и паднимо му на колена, и поклонимо се дубоко пред лицем Његовог ц. кр. и Апостолског Величества нашег премилостивог Цара, Краља и Великог Војводе, што нам respectira, што нам толико цени и почитује оно, на чем црква наша почива.

Напослетку још једну.

И ја сам, господо моја, ја не тајим, један од оних, који радо опонирају, нити сам дакле онаки, qui semper jurat in verba magistri; али ја опонирам само онде, где разлога правог и позитивног за опонирање имам. Овде пак, где ми и једно и друго оскудева, не могу поћи за заставом опозиције; јер би иначе себе и оно, што ми је најсветије, изневерио, а то Бога ми нећу, ни за моју собствену, нити за ичију другу љубав чинити све дотле, *док је мени моје русе на рамени главе.*

Религија

сходна нашој природи.

Вера, Нада и Љубав.

По талијанском Јереј **Петар Бронзић.**

(Свршетак).

Побожност, пријатељство и љубав јесу афекти, које природа опрезно рађа у срцу човечјем, да споји породице, друштва, државе. И заиста, побожност помаже бедне и невољне, гладне храни, жедне напаја, наге одева, стране у дом уваћа, болне посећује, ожалошћене теши, мртве сиромахе сахрањује. Али није ретко да овај красни афекат побожности потамни неким димом охолости и таштине, тим осећајима, који потајно пузе по души доброчинца, према ономе коме добро чини. Пријатељство је благо племенитих душа. Оно дели међу пријатељима: мисли, рад, уживања, а устреба ли, и крв и крв, умножава добро, умањује зло. Али натицања, препирке из интереса, из амбиције, досада, тврдокорност и други случајеви често ослабе или развргавају овај најслађи савез. Најмоћнији од свих људских афеката јесте љубав, која онаја чула, преплаћа собом душе, удвостручава и краси нам живот, а врх свега уништава онај принцип расапник свега морал-

ногa осећаја, онај хладни егоизам који као гнев тлачи душу, а као лакомост живи у немиру и оскудици. Но љубав се, услед рђавих обичаја нашег друштва, изопачена врло често у страсти, које до беде доводе човека, а странице повеснице пуне су страсних буница и гнусоба.

О љубави, ти најчистији међу афектима, послата нам с небеских висина! Име ти је милина и радост, и у истини ти распростиреш и једну и другу. Ти си красна побожност без дима охолости, ти си племенито пријатељство без интересне подлости, ти си племенита љубав без мрља од пожуда, ти си свети пламен живе светлости. Расветљаваш и и загреваш и умове и срца, те их привлачаш к њиховом почетку — Богу, који је прва, последња и трајна љубав.

Она тако хваљена филантропија, коју тако узносе сви филозофи, губи се спрам узвишене врлине љубави. Филантропија је основана сва на људским принципима, који и ако лепи и пристојни, опет не допиру никако до оних божанских принципа, од којих сва наша права и дужности добијају сталну потврду, те постижу своју величину и достојанство. Социјални принципи хоће да одвоје љубав према ближњему као неплеменитту, јер се ограничава доказном сличношћу талената; као не искрену, јер за интересом иде, а и као слабу, у нестталној промени људских прилика. Али религија хоће да наш савез потиче из вишег принципа. По њој љубав сама собом љуби Бога, а не људе у Њему. Отуда љубав према ближњему има исти мотив и исту сврху као и љубав к Богу. Љубав је дакле мати најмилије и најодабраније утехе. Њена утроба је сва милосрђе, а у њеном наручју је сигурно пристаниште од сваке буре. О каква, колика и од колике су вредности дивна дела ове господарице врлина! Љубав је простодушна, искрена, верна; она је доброћудна, дуготрпељива, племенита, слободна, попустљива; она поучава и поправља, опомиње и кори, благосиља и опраштa. Она учествује у игри деце, теши и уклања досаде старачке; са веселима се смеје а са ожалошћенима плаче, не презире колибе ниских, нити се боји прекорачити трагова моћних; приближује се постељи болесниковој, силази у тамницу к узнику, па те успиње и до вешала осуђенику, све и сва чини да им задобије милост, спас и славу. Велика је врлина вера, велика нада, али је највећа међу њима љубав. Потребна је слабој светлости нашег ума вера; потребна је нада нејасним узбунама нашег домишљатог духа, али је најпотребнија бескрајним потребама нашег срца — љубав. У светилиште истине уваја нас вера, она нам осветљује кораке, она је правило, које одређује наше дужности, темељ сваке наставе, принцип сваке врлине. Она нас уврштује међу синове Божје, позива нас да будемо наследници небесних блага, становници царства славе. Нада пуна бесмртности, увеличава наше идеје, ободрава нашу срчаност, ставља нам у срце осећаје сходне нашем позиву и као огњена кола Илијина уздиже нас, те се заустављa као међу небом и земљом, међу временом и вечношћу. Хришћанска нада заслађује горке часове, јер нишчекивање будућих блага јесте неко и садање добро, оно је оглед, првина будуће среће. На тај начин нада је круна, тако рећи, обустављена над главом атлета у онај пар, када се бори. Но нада не може бити без вере, а једна ни друга не могу бити без љубави. Надати се не може онај, који не верује и не љуби, а ни љубити ни веровати не може онај који не љуби и не нада се ономе, што верује. Љубав међу тим, као што је последња међа закона, тако је исто и свршетак и савршенство наше природе, јединa сваке светости. О њој се вели, да не устуца ни смрти у снази. Других врлина нестаје са животом, јер су нам за потпору у животу дате. Вере неће бити више сида када будемо гледали све ствари у Богу. Исто тако и нада неће имати више разлога да узлеће, када заузмемо највећу радост. Но љубав, победитељка времена, преживеће развалине света, савршена бесмртна у крилу бескрајне љубави — Бога.

Овим врлинама испуњава се религија, оне сачињавају међу њезину. На зар није достојна човека та најсветија религија, која се ето, на тако чудноват и својствен начин прилагођава нашим потребама и у згодно доба за њих се стара? Нећу корити оне, који су јој заклети непријатељи, попустивши се безбожним чуствима неке будаласте мудрости. Не, не говорим ни онима који одступају од стада Христова па се обраћају нечистој паши назаренској. Вами говорим и вами за утеху препоручујем и бла-

госпољам религију отаца ваших. Религију са светом рођену и свету проповедану; предходницу по непознатим путевима, морима и пустињама, у муњама и громовима Синајским, престом самога Бога одређењу и откривену. Потврђивану разним чудесима, Патријарсима, пророцима, писмима и предањима, мистичним обредима очувану и нама предану. Религију, прво очима, за тим умом те најзад срцем присвојену; религију природе, закона, љубави, која једина међу толиким превратима држава и народа, мишљења и обичаја, снисходи непостојаности, слабости и злоби људској. Сама и једина против чије моћи таме и врата адова никада не превладјују нити ће икада по Божјем обећању превладати. Као главна река, — која са високог брда извире, те услед нових притока мало по мало буја, шири ток свој те ствара себи пута преко брда и поља, топи царства и провинције, унапређује трговину, зближава народе, обара сметње на које налази, па се буја, и широка и дубока к мору ваља и улива — такав чудноват пут има и религија, која је постала са човеком у Азији, одавде прошла преко разних земаља у Египат, из Египта се у Палестини заустављала, и отуда се по свршетку одређеног времена пресели у Грчку, из Грчке у Рим и т. д. и т. д., и победоносно се шири целим светом.

Падоше охола господства Асираца, Мађана, и Персијанаца; паде Александар Велики, паде најзад и онај колос римске моћи, који препречи земљу својим развалинама. Једина чврста остаде религија отаца наших! Она је камен, који се одвали и удари у стопала бакрена и земљана онај лик, који је Навуходоносор у сну видео. Онај камен од кога постаде велика гора, која сву земљу испуни, као што је растумачио сан тај цару пророк Данило. Гора, коју је прорекао пророк Исаија и пророк Михеј; гора, коју подиже и учврсти Господ над врховима других гора, из које изађе реч Божја, светлост, која озари заслепљени свет. Исус Христос је порушио оне храмове и жртвенике, што их заблудели народи подигоше прваку мрака, и на овим рушевинама подигоше се храмови и жртвеници истинитом Богу. Укинуо је оне гнусне жртве, које човечанство понижаваху а божанству чињаху страховиту направду. А у место свега тога, славила се, од истока до запада, света жртва, којој је Он сам: жртва, свештеник и Бог, и којом ослободи род људски од оног срамног сатанског јарма, у којем га држаху: криво васпитање, обмана страсти, поштовање старине и занат политике. Он очисти своје штовање, преобрази морал, а све ово учини тиме, што је испунио и усавршио онај закон, који су Мојсије и пророци објавили у Његово име. Други Адам окрену и приведе првобитном поретку искварено и изопачено човештво.

О божанствена религијо, која нас учиш да верујемо, да се надамо и да љубимо! Ти милостиво и опрезно притичеш у помоћ заблудама ума, трабуњању маште и забуни срца нашег, и то: вером, надом и љубављу. Ти нас настављаш у истинитом, указујеш нам лепо и приводиш нас добру, а то су три потока, великога Тријединога извора — који до нас допиру.

Саборски изборни ред од 1870/1 са црквенога гледишта.

V.

У IV. чланку доказали смо, да сабор до 1864/5 није могао доносити уредбе без претходних предлога Синодалних и без накнадног пристанка Синода, дакле, да је радња сабора зависила од Синода. По томе, да је становиште о самосталности сабора од Синода било 1864. посве неосновано.

То становиште је, као што ћемо доказати, остало неосновано, и после IX. зак. чланка 1868., на сабору 1870/1, ма да је на њему стајала и већина тога сабора.

Но неће бити без интереса да покажемо, како се је томе погрешном становишту из „народњачких“ кругова жртвовала и слобода цркве и автономија у њој; како се је онда ради њега шаком и каном признавала и давала државној власти власт суђења између Синода и Сабора, власт одлуке у организационом и у штатутарном законодавству.

Очигледно се то показује у говору Милетићевом 1870. и у „Споменици“ саборске већине. Одломак из говора Милетићева гласи:

„Кад сабор уређује одношаје, онда су и епископи ту, почем имају виралне гласове; а они осим тога заступају и синод

(зар у сабору?!). А какво ће то уређење одношаја бити, то ће штатут показати. Држави је пак и онако право врховног надзора остављено. Ако види држава, да сабор нема право, она ће заштитити синод против злоупотребљења сабора. То се не може порицати, ако синод паће да смо засекли у његова права, он ће се потужити код владе; а кад нам влада то приметi, ми ћемо знати, шта ћемо чинити; а ја држим, да се не ће то чинити. Него да се ово: „у споразуму са синодом“ никако не прими; *јер шо значи, да саборске одлуке вреде само онда, ако их синод одобри;* али онда сабор није ништа, него сва уређења долазе од синода, онда намѣ места у сабору не би било, онда престаје (?!) наш делокруг. Народ не би имао места (?!) у таком сабору, који би везан био за синод.“[1]

Ове су речи изречене поводом исправка епископа Николајевића, у саборској седници од 12. маја, под 358 бројем седничког записника, на I. чл. предложеног саборског устројства поднесеног, а који је ишао на то, да сабор уређује одношаје „самостално у споразумљењу са епископским Синодом.“

Колико некоректности у овим речима: и о врховном надзору државном, и о слободи цркве, и о автономији! Каква ли по њима изгледа црква, автономија, Синод и сабор, а над свима њима Quos ego државне власти!

За наш предмет је од важности признање у овим речима, да би споразум са Синодом значио, „да саборске одлуке вреде само онда, ако их Синод одобри“. А поштo и сами противници нашега становишта о неканоничности изборнога реда и целе радње сабора 1870|1 истичу тај споразум као да је постојао, а јер ћемо ми доказати да он постојао *није*, то ће тиме доказано бити, да тај изборни ред не би имао да *вреди*, и да са црквеногa каноничнога гледишта и не вреди, *јер га Синод није одобрио, односно није у споразуму са Синодом донесен.*

Признањем горњих речи призната је индиректно зависност сабора од Синода, јер ће се доцније истоставити, да је и о радњи сабора од 1870./1. био преслушан Синод, а о једном делу њезином да је донео и своје решење.

Не са мање грешења против слободе цркве и у њојзи автономије своје, испунѣн је и онај део „Споменице“, којом је саборска већина правдала пред угарским министром председником саборисања 1870|1. — за време седисванкције. То је „Споменица депутације српско-црквеног конгреса“, одаслана по закључку сабора

Датирана је у Будим Пешти 26. јан. (7. фебр) 1872., а састављена је „договорно са др. Светозаром Милетићем“.[2]

У тој споменици казано је и ово:

„Не можемо ћутањем прећи ту околност, да нам је познато, да неки, премда усамљени и од народа неовлашћени, мишљење заступају и тиме противу решења и односно одобрења конгреских закључака приватним путем раде, као да би канони забрањивали, да се sede vacante митрополита што понавља. Ми се у том погледу позивамо у опште на разлоге конгреса у дотичној представци наведене, по обраћању и овде пажњу високе владе на то, да се то онде, где је установа конгреса као меродавног органа црквено-народне автономије у стварима, што у догме, вршење тајна и обред не спадају, не може тумачити и применити у реченом смислу; даље, да би то значило закључења конгреса, у своме делокругу донесена, учинити зависним од саизвођења митрополита и односно синода, што би црквену-народну автономију народа и конгреса ништавом, прекарном учинило; да су неке најважније установе, као уређење митрополитско-црквеног савета (апелаторије) и народношколског савета, даље уређење епархија и у њима и самих конзисторија sede vacante од конгреса и то без приговора, шта више сугласом свију г.г. епископа *као конгреских чланова* „vacante sede metropolitana“ донесене, од круне у течају године 1871 законитим путем потврђене и у дијецезама уведене; да су изузимајући начин избора митрополита, што у признатом праву бирања митрополита и у подобној установи православних Романа основа има,

[1] Развитак и постанак срп. црк. нар. автономије стр. 81.

[2] *Емил Пико* Срби у Угарској. Српски превод од др. Јована Павловића. стр. 338. и 346.

и што још није произведење новог епископа „vacante sede митрополита“, остале уредбе конгреса таке, које као црквено-световне, или на дотацију и темпоралне ствари односне, ни до сада нису синоду као таквом припадале; да је и сама висока влада признала становиште (?) конгреса у том погледу тиме, што је са њеним знањем и санкционисањем овај конгрес после смрти патријарха год. 1870 и 1871 сазвисао, а сазвисање без и саме начелне могућности резултата не би имало смисла; што је влада већ и неке и то *важне промене, као изборни ред* и само епархијско устројство одобрила; да су на послетку из историје позната два знатна конгреса, који су г. 1769 и 1790 „vacante sede metropolitana“ сазвисали и црквено-народне ствари решавали; да је напослетку постојећи конгрес позван, да могуће диференције реши, кад би каквог надлежног приговора било, као што га нема.

„О целисходности пак тих уредаба по повременој измени њиховој само конгрес, наравно без повреде државног устава и државних закона (а цркве и њезиних закона?!), суди и решава, иначе би црквено-народна автономија онсена, и то по народ врло скупоцена била“.

Неке наводе ове „Споменице“ разгледаћемо доцније, а позивање на сабере од 1769. и 1790. побијено је већ у говору архимандрита Анђелића на сабору 1864. овим речима: „На сазвисма од г. 1769. и 1790. присуствовали су епископи без митрополита. Јест истина! то је факт, који се порећи неда. Али разликујмо околности од околности; околности онога времена у којима се налазиште тадашњи и околности данашње, у којима се налазе садашњи епископи, зар да можемо изићи на праву чистину истине; јер казаше још стари Римљани, qui bene distinguit bene judicat, bene docet. Тада тамо у оном времену владаше сила, jus fortioris, а данас овде у овом право написано позитивно. Тамо им се — епископима — није дало од свога права употребљења чинити и при свем њиховим искању, овде им се пак дозвољава, да то могу у пуној мери упражњавати.“

Треба прочитати и оно, што је о тима сазорима изнео покојни прота Мапојло Грбић[3], а треба имати на уму и разлику делокруга и радње ових сабора и сабора од 1870./1., а особито организационим задатак овога, и одмах ће се видети, да је позивање на те сабере сасвим неосновано. И зар би вко хтео још таквих сабора као што беху 1760. и 1790.?! Неке сличности инак има међу тим сазорима. Тима сазорима, за седисваканције, хтела је влада да постигне и постигла је своје цељи, као што је сабором 1870. хтео администратор Стојковић да постигне опет — своју цељ, но само што је постигао није.

Самосталност и пуна независност сабора од Синода хоће силом да се докаже и IX зак. чланком од 1868, 3 §-ом којега да је сабор признат као самостална законодавна власт.

Позивање на тај закон оснива се на погрешној интерпретацији његовој, по којој да је сабор ограничен само границама државних закона, а легислација његова условљена само превишњом потврдом.

Но, и ако у IX. зак. чланку није изрично казано, што је без сумње требало учинити, ради прецизности и бољег разумевања, да се радња сабора има кретати у границама и црквених закона, а санкција његова in ecclesiasticis зависити и од пристанка Синода, инволвира то у себи већ одредба тога закона гледе државних закона.[4] Међу овима је и XX зак. чланак од 1848.

[3] *Београдско Владичанство*. II. књига стр. 53—95 и III. књига стр. 101—175.

[4] *Бура Путкчевић* у споменутој књизи својој вели: „Треба је есенцијална погрешка у дотичном законском чланку, што није изрично у обзир узето канонично право православне цркве. Ово је имало врло штетних последица у нашем црквено-автономном животу и изазвало велике компликације, које и данас трпи, (али не кривицом закона, него рђаве интерпретације његове, која би се лакако избегла, да је законска стилизација била предузета. Прим.). Говори се да ово није есенцијално, јер по себи (не по себи, него по дотичној одредби закона Прим.) се разуме, да се наша народно-црквена автономија по начелима црквеног права православне цркве ранати и у оквиру онога права кретати има. То се заиста по себи разуме, и тако треба да буде, ако у ствари и целини није тако. (Јер црквени фактори нису вршили своју дужност. Прим.) Но себи се и то разуме да се наша црквена

Овај закон признаје нашој цркви *слободу*. У слободној пак цркви може автономије и уређења њених односаја бити само уз дозволу и пристанак цркве и у оним границама, које она определи, са правима које она делегацијом уступи и пренесе на другога, а репрезентована, при том, субјектом своје власти — Синодом.

Да је законодавац то имао на уму, и то право цркве респектовао, доказују одредбе тога закона гледе сазива сабора искључиво по митрополиту, дакле за време попуњене митрополитске столице, т. ј. кад и Синод може на окупу бити, те вршити своје право и у име цркве изјавити, колико из пуноће свога права делегацијом преноси и уступа автономији чланова својих, а затим и контролисати да ли се радња сабора у тим границама креће и врши.[5]

Тако стоји у том погледу са IX зак. чланком, те по томе позивање на њ' а у корист тврдње, да је сабор потпуно независан од Синода у својој легислацији, и да ову може вршити без обзира на упражњену митрополитску столицу, дакле и за време седисваканције, — неосновано је. Consequenter, саборисање 1870|1 било је и против IX. зак. чланка.

Не мења ствар што је састанак саборски 1870|1 био продужење сабора 1869, по митрополиту, као надлежном за то фактору, већ сазваног. Јер сабор 1869 разишао се без да је и приступио у закону постављеном му задатку. Митрополит је међутим умро. Законом овлаштеног и једино компетентног (§ 5. и 7. IX. зак. чл.) сазивача сабору устројственом тиме је нестало. Администратор митрополије такав није могао бити. Као такво није га предвиђао ни државни закон, нити је могао бити по црквеном признат, јер му је оскудевала компетенција за сазив Синода, без којега радња сабора, и по владином становишту, није могла задобити црквено-правну ваљаност.

На инак је угарска влада пристала, да се „продужени“ сабор сазове и настави по администратору, — и „ко је у први мах била на коректном путу, да се сабор од 1869. распусти, нов сазове и пре свега изабере митрополит. Тадањи администратор тражио је па и добио дозволу за сазив сабора 1870|1. Како и зашто? још је копреном застрто. Шта нам и то расветли у својим „Успоменама“ Др. Теодор Мандић. Али, ма који разлог томе да је био, барон Етвеш није коректно поступао, јер се такав сазив таквог сабора противи слободи цркве, њеном учењу, законима и установама, као и IX зак. чланку, да и не спомињемо положени мандат већине саборских посланика од 1869. године.

Да је сабор 1869 и гледе свога дневнога реда и предмета које је требало у претрес узети, по дотадањем обичају зависио од Синода, доказује то говор патријарха Машировића, којим је отворио сабор, а наиме ове његове речи:

---

[5] Редакција 5 §. законског предлога о IX. зак. чланку, што га је угарском сабору поднео министар барон Етвеш, гласила је: . . . „министарству се поверава да наради, да се што пре сазове грч. нст. српски народни конгрес.“ На ту је редакцију пристао и „Средњи Одбор“ земаљског сабора у свом извештају, што га је поднео сабору о том законском предлогу. Но „Испravак“ седморице Срба посланика на угарском сабору 1868 тражио је да се он онако измене: . . . поверава се министарству да путем Карловачког Митрополита и Српског Патријарха сазове источно-православни српски народни конгрес. При специјалној саборској дебати о том законском предлогу прихваћен је, на предлог посланика Србина Александра Николића уметак у 5. §. и то: „преко Карловачког Архиепископа и Српског Патријарха“, те је IX. зак. чланак од 1868 и санкционисан с тим уметком, те 5. §. тога закона гласи: „На ту цел се министарству поверава да наради, да се преко Карловачког архиепископа и српског патријарха, што пре сазове грчко-источне пер српски народни црквени конгрес“... Овим се исправком односно уметком двоје постигло и признало. Прво, да право сазивања сабора нашег не припада министру, друго да то право припада митрополиту — патријарху, дакле, без овога да не може ни бити сабора нарочито сабора у 5. §. IX. зак. чланка предвиђеног. Ово последње истина није имао на уму Србин Николић, али је знала друга власт, која је у извесним приликама наше респектовала учење и законе наше цркве, него њезина рођена деца, па и по декоји кандидат за патријаршки престол.

аутономија само у границама државних закона управљати може, па је ово инак у IX чланку изричио речено и утврђено, али о злоупо и тежишту црквеног права наше православне цркве нема у њему ни спомена (нарочито. Прим.) Дотични законски чланак дао је право верним, да на својим конгресима у границама државних закона, али нет) уједно и у границама црквеног права православне цркве, своје црквене, школске и сиднданске послове самостално расправљати (само расправљати? Прим.) могу.“ — Ово наведосмо зато, да се упознају равна мишљења код нас.

„Што се тиче предмета, који на дневни ред доћи имају, то ће славни сабор знати да нам је прва и једина опредељена задаћа, да устројење сабора и изборни ред удесимо и склопимо.

„На даље предмете, који ће доћи на дневни ред, *има ку прилику изворност сл. сабора обратити*, кад и ако се буде хтео сл. сабор у решавање истих упуштати.“[6]

Да су и одлуке сабора од 1870/1 зависиле од Синода, доказује и сепарат вотум тадањих епископа против саборског устројства на сабору 1870 донесеног и цела процедура с њим, коју ће такође историја проказати.

Пошто је то саборско устројство у XXXVIII седници од 5 маја 1870 изгласано већином гласова, међу којима ни једног епископског гласа није било, и под бр. 565 саборског записника примљено, „Епископ Николајевић изјављује, да ће епископат противу овога устројства српског народног сабора сепаратан вотум писмено сабору поднети, и излаже узроке и мотиве томе[7], уједно моли, да се овај сепарат вотум уз представку, којом ће се устројство српског народног сабора горе поднети, прикључи, а за сада ова изјава у записник уведе.“

Шта је сабор учинио на ову изјаву? Закључио је ово: „Пошто ова изјава и ово захтевање није у смислу пословника поднесено, прелази се на дневни ред“. (Бр. 566 саборског записника).

Тим и таким закључком сабор је учинио ово двоје: Прво, признао је, да и епископат (а камо ли Синод) може против радње и закључака саборских подизати свој сепаратни вотум; друго, показао је колико му је на срцу била црква, кад је, и после онаке изјаве епископата, да ће свој сепаратни вотум накнадно писмено поднети, а за сада само да изјава о томе уђе у записник, — прешао преко свега тога на дневни ред, јер то захтевање није у смислу пословника поднесено било! И онда се чудили „народњачки“ тадањи кругови, како је тај сепаратни вотум доспео до државне власти, кад се преко њега у сабору прешло на дневни ред.[8] Као да се из саборског записника није могло сазнати о њему и као да Милетић као што смо у почетку овога чланка видели, и сам није упућивао епископат на власт!!

Да је и државна власт, и после IX. зак. чланка, сматрала дотичне закључке и уредбе записнима од Синода, доказује поступак са сепарат вотумом епископата од 1870. (од којега се јако убојавао администратор Стојковић, да се њиме не замери саборској већини пред избор митрополита-патријарха, који се по његовој жељи имао предузети на саборском састанку 1871.)

Класичан је доказ и у отпису министра Паулера из г. 1874, којим је враћено саборско устројство од 1871 непотврђено с разлога „*што на њега није епископат пристао, а по епископалном карактеру грчкоисточне цркве ово је есенцијални услов правоваљаности саборског закључења*“ (с том примедбом, да то пристајање или непристајање има бити по одлуци *Синода* као надлежне за то власти.)

Доказује се то и отписом кр. комесара Хубера од 3 октобра 1874. бр. 188 управљеног патријарху Ивачковићу, а овога садржаја:

„Њ. ц. и кр. апостолско Величанство благоизволело је својим решењем од 2 јула 1872 у предмету модификоване основе за устројство грчко-источног српског црквеног народног сабора, поднесене под 31 јула 1871[9] најмилостивије наредити, да се и ова модификована уредба са следећим упутствима поврати. I. Да епископски Синод (дакле не епископат. Прим.) изнесе пред собом, позвани за устројство сабора, своје мотивиране предлоге гледе опредељења уредаба, које се дотичу поља унутрашњих црквених питања. II. Да сабор има уредбу, коју је сачинио, с обзиром на предлоге, саопштене му од архијерејског Синода упутству добивеном услед превишњег решења од 29 маја 1871 у свима

[6] *Беседа*, лист за црквене школ. и нар. потребе. Нови Сад. Бр. 17 ех 1869 стр. 262.

[7] Који, разуме се, нису унесени у саборски записник.

[8] „Застава“ бр. 68 ех 1871.

[9] Из сабора државног 1871, који је враћену а на сабору 1870 донесену основу саборског устројства у основним пертрес узео и према учињеним примедбама модификовао.

тачкама њеним сообразити, и тако са IX зак. чланком од 1868 потпуно у склад довести. Тако прерађена саборска уредба има ће се у сваје време наново поднети, ради највишег одобрења.“

И кад је сабор тако урадио, онда је саборско устројство получило превишњу санкцију.

Из свега приведенога у IV и овом чланку доказнога материјала, доказаним назази, да је не само сабор до 1864 био у уређивању црквених односаја зависан од Синода; него да је и IX зак. чланком 1868 сабору призната самосталност ограничена остала зависношћу његовом од Синода, те да према одредбама и државних и црквених закона није могао без пристанка Синода у погледу уређивања тих односаја доносити уредбе, које би се правовађанима имале сматрати и са гледишта државних и са гледишта црквених закона. Дакле, да то никако није могао чинити за време седисваканције кад Синода није могло ни бити, те по томе да се ни постојећи саборски изборни ред, нити остале уредбе донесене на време седисваканције 1870/1 не могу сматрати са црквено-правнога гледишта правовађанима. Разуме се, да оне под авторитетом превишње санкције не губе зато снагу закона, коју и црква у односају свом према држави мора респектовати. Али то не потире и не искључује њезино право, шта више, позваним за то њезиним органима остаје чрманентна дужност, да на измени таких уредаба свим дозвољеним средствима раде све дотле, док ту измену у складу са правом и учењем цркве не постигну.

Дописи.

Ада. *(Посета високопреосвештеног господина епископа Митрофана.)* Из одности према уважењем позиву своме, а одушевљен љубављу према стаду своме — жртвова удобност резиденције своје, те обиђе духовну децу своју, да их на дому њиховом обиђе, упозна, утеши, обнади, разоноди, увесели. Љубљени — љубљеног љупко и дочекаше 12/25 т. месеца, у чувеној Ади бачкога диштрикта. Са веселим срцем, српским гостопримством, великом помпом дочекасмо свога духовнога оца. После синовњег поздрава отпоздрави нас љупко и ми са њиме заједно отидосмо заједничком Оцу у храм Свевишњега, да се заједнички захвалимо на срећном доласку а вапијемо за здравље и снагу високог нам Госта. За знак искрена дочека, а услед већег одушевљења нам, не могосмо на ино, већ то вече оличисмо план срца свога разбукталим буктињама а започнисмо тај свој чин веселом свирком и српском песмом. Љубави пуно срце наше још већма сиње жаром, чувши и опет речи пуне бриге за народ свој, пуно извршливих нада за цркву школу и домовину своју. Те свечане вечери једна се растасмо са милим Гостом својим, а при растанку нас утеши тврда нада у Свевишњега, да ћемо и сутра дан св. недељу доживити, те на Божјој литурђији драгог нам Епископа чути и видити.

И осване жељено јутро и огласише звучна звона звоника, да служба Божја почиње. Мало и велико, здраво и болно — све то тихо похита у храм Господњи, да чује топлу молитву архијерејске службе, да нађе утехе души својој, да се оснажи у Православљу своме. Усхићењем гледаше спољну помпу, скрушеним срцем сливаше свако своју молитву а сузним очима слушаше искрене, топле речи Архипастира свога. Дуготрајна свечана служба чињаше се свакоме поједином краћа но домаћа му мала молитвица, јер му душа живо бђаше при свакоме светом чину свештенослужења. Весели, привлачном снагом љубави похитасмо сваки као члан појединe корпорације да се по св. литурђији поклонимо оцу своме, руке целивамо а чујемо мудри очински савет. Па и чусмо лепота!.. Свакога је знао утешити, упутити, учврстити, обнадити за бољу срећу, сталнију будућност — наш св. Владика.

Тако осокољени поврвесмо на заједнички обед, да опде и у интимном односаји видимо, чујемо миљеника свога. Јесте — једосмо ал' познадосмо да то чинимо, јер нам позор, ум на прочеље софре напрено беше, где нам св. Владико сећање са благим, очинским зором све нас посматраше. Како гутасмо и овом приликом лепе му речи „вере, љубави и наде Христјанске,“ како се напајасмо, утврђивасмо надом лепше будућности рода српскога!... Ох... како нам заталаса осећаје наше мудрим и жарким речма да, чисто заминљасмо, с нас оне у више слој узносе где нема туге, бриге и плача в небрацког неспоразума.

Веселом срцу своме дадосмо израза и на забави тога вечера, држаној у почаст високога Госта, а у прилог хумане цељи — сходно његовој души, за интернат учитељске школе. За тим се разиђосмо тело одмарати, како би сутрашњи дан свежи дочекали и ка' прави домаћини постали. Јер знађаше и старо и младо, да ће нам драги Архипастир и у куће нам доћи, да као прави отац и домаћи нам живот просмотри. У нади се и непреварисмо, јер нам св. Владико свима редом ка' мили Гост на врата закуца, без обзира цреп — шиндру — трску или рогоз кровова куће верног свога. То га још већма к' нами зближи, крепчом надом нас обнади, чвршћом снагом утврди. Обвезав нас тако љубављу Архипастирске бриге, приближив нас к себи искреношћу топлог срца свога — искуписмо се још у већем броју но пређе на Госпојинско вечерње, да пошљемо Творцу топлоту захвалницу, што нам посла утешника, обнадитеља „нашего Митрофана“, а полимо се за сретан пут нашег Миљеника. По свршетку усрдне молитве, са топлим речима опростисе со од нас миљени Гост наш и ми га синовњом љубављу испратисмо до свога хатара, где предасмо милога Госта новим домаћинима, да слушају речи лепога Православља из уста смиреногa архипастира Митрофана.

Посета ова дубоко је урезана у срцима нашим. Старо и младо дуго и дуго ће причати о св. Владици: како љубазан гост, искрени пријатељ и добри отац бејаше. Наше месно православље смиреном посетом овом велики полет доби, јер ће и мајка од селе — прожимана речима и вером св. Владике, своје јединаче успављивати причајући му красну причу о доласку високога Госта. Велико и мало сливаће од сада у свакодневну молитву своју прошњу Свевишњему, да одржи на дуго и много крепка, здрава Епископа *Митрофана*, како би и на даље орно и вољно похађао духовну децу своју, да их надом окрепи а вером уздигне за браћку љубав, мир и слогу, а све на понос имена српскога, лепога нам Православља и миле домовине.

П. Т.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Парастос блаженоупокојеној царици и краљици Јелисавети.) У прошли понедеоник, 28 августа (10 септембра) о. г., као на дан мученичке смрти блаженоупокојене и никад непрежаљене наше царице и краљице *Јелисавете*, служен је свечани парастос у св. Николајевској саборној цркви Карловачкој, у спомен и на блажени мир души Њезина Величанства. При парастосу је началствовао Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић*, уз асистенцију целога дворскога и осталога свештенства у Карловцима те окружног протопрезвитера г. Јована Бороте, који се у Карловцима нашао као члан Школског Савета. Парастосу присуствовали су представници политичне, судске и автономних власти, сви просветни заводи, корпорације и одлично грађанство Карловачко.

Пошто су тога дана у Карловцима били на окупу и чланови Школског Савета, били су и они на парастосу, те се сви заједнички и једнодушно помолисмо Богу за бесмртну душу добре и никад непрежаљене наше царице и краљице *Јелисавете. Вечан спомен и раjско насеље нека је души Њезиној!*

(Призивање Св. Духа.) У прошлу недељу служено је у св. Николајевској саборној цркви призивање Св. Духа, за ђаке наше Карловачке гимназије и ученике српских основних школа. При своме богослужењу благоизволео је началствовати св. патријарх *Георгије Бранковић*.

(Школски Савет) одржао је 28 августа (10 септембра) о. г. своју седницу под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*. Присутни су били чланови: г. г. протопрезвитер Јован Бороте, Др. Михаило Полит Десанчић, Др. Ника Максимовић, Стеван Лазић, Теофило Динић и Никола Ђ. Вукићевић. На место досадањег професора на Сомборској Учитељској Школи Живојиновића, изабран је *Св. Берић*.

(Из Епархије Вршачке.) Као што читамо у „Народности“, држао је епархијски Административни Одбор Вршачки своју седницу 21 августа (3 септембра) о. г. под председништвом потпредседника г. протопрезвитера Александра Стојадиновића. На дневном реду било је више од 80 предмета. Као главније навађамо навештај срп. црквене општине у Панчеву о донесеној пресуди у криминалном спору, који су Романи против управе и неколицине свештеника срп. црквене општине Панчевачке потегли, а који спор је првостепени суд у корист српске стране решио. Други главни предмет била је поновљена дис-

цилиндарна ствар Емилијана Радића. Овога пута имало се је донети решење на тужбу једнога јеромонаха у манастиру Војловици против Емилијана Радића, како онај харчи добро манастирско, — и на „изјашњење“ оптуженога Радића, „да је цела тужба проста, гадна лаж, ничковско дело једног очитог еликовца и да поновљеј истрази нема места, јер тужба не садржава никакве доказе и јер је већ једном спроведена истрага токорсе исказала „невиност“ оптуженога“. — Услед тога се народила дуготрајна жестока дебата по овој ствари, нарочито између фишкала конзисторијалног Др. Косте Хаџића с једне и г. Др. Милана Гађанског адвоката и г. Светозара Драгомировића трговца у Панчеву с друге стране. Ови последњи борили су се зато, да се одреди строга истрага, те да једном буде краја нечувеним скандалима које чини Емилијан Радић сраотећи српску цркву и име српско, дочим се је фишкал Др. Хаџи толико заузео за Радића, хотећи целу ствар да угуши, док није најзад разуверен морао да повуче крае, те буде једногласно решено, да се против Радића има строга истрага спровести. Изасланн су у ту циљ г. г. Душан Радуловић парох Панчевачки и Аћим Васић становник Белоцрквански, чланови епарх. адм. одбора. Остали предмети беху од мање важности те су без дебате сви решени.

(**Матица Српска.**) У прошли четвртак одржана је у Новом Саду главна скупштина Матице Српске, под председништвом председника њезина г. *Антонија Хаџића*. Скупштини је благоизволело присуствовати и високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан Шевић*, чији је долазак и одлазак из скупштине поправљен био са усклицима: Живео Скупштина је једногласно изабрала *г. Хаџића* за председника, а *г. Павла Гостовића* за потпредседника Матичина и за следећу годину. У управни одбор изабрани су: Др. Јован Велимировић, Исидор Дебељачки, Лазар Дунђерски, Др. Александар Кода, Александар Којновић, Љубомир Стефановић, Душан Матић, Петар Поповић, Лаза Милошев, Тихомир Остојић, Арса Пајевић, Гавра Плавшић, Петар Ракић, Александар Адамовић, Др. Милан Ђирић, те Лаза Гавански, Милутин Јакшић, Лаза Обреновић и др. Лаза Секулић. За остале чланове Матичине и за члана Књижевног Одељења изабране су личности по учињеном предлогу истог одељења, који смо саопштили у прошлом броју.

(**Богословско књиж. друштво „Слога“.**) Од овога друштва извештени смо, да се је на својој изборној скупштини за 1900/1901.-у школску годину конституисало: изабравши за председника Максима Терзина богослова IV. год. за потпредседника Стевана Княжевића богосл. III. г. за I. тајника: Наума Марјановића богосл. IV. г. за II. тајника: Јована Николића богосл. II. г. за благајника: Станишу Михајловића богосл. IV. г. за књижара: Александра Тополашина богосл. II г.

У Србији.

(**Свештенички удружење.**) Главни одбор свештеничког удружења, који је изабрат на XI редовној свештенич. скупштини 24. о. м. у Шапцу, конституисао се овако: председник је *г. Никола Трифуновић*, парох Београдски; потпредседник *г. Никола Стефановић*, парох Београдски; уредник дружинског листа *г. Никола Божић*, а његов помоћник *Петар Милојевић*; благајник *Јован Илић*, а секретар *Алекса Петровић*, сви свештеници из Београда.

Разне белешке.

(**„Србобранова јабука“.**) „Србобран“ је обећао, па и послао нам *своју* „јабуку“, с дрвета свога. Но пошто је то јабука трула и црвљива, ми је не можемо примити, него је враћамо „Србобрану“, да њоме и даље послужује оне своје читаоце, чијем укусу она прија. Какво дрво такав и плод, но тешко народу, кога и док га такним „јабукама“ ране. Ово је за увек одговор на *такве* „јабуке“, којима једну нажељу поклонити можемо, само их — ногом одбацити.

(**Двадесетпетогодишњица богословско-учитељске школе у Призрену.**) Ове се године навршило равно двадесет и пет година од како је велики српски народни добротвор Сима Игуманов Призренац основао богословско-учитељску школу у старославној пријестоници српских царева, Призрену. Према томе, ово је најстарија виша српска школа у отоманској царевини и она је од постанка свога па до данас дала српском народу у Старој Србији и Маћедонији огроман број добрих свештеника, ваљаних учитеља, честитих грађана и других вредних раденика.

Прошле школске године било је у овој школи 136 ђака, од којих је живело у школском интернату 108, а ван интерната 28. Благодејанаца је било 103, полублагодејанаца 3, а њих 7 прималу су прилоном. По сталежу је било највише земљорадничких синова (55), занатлијских и трговачких (46), свештеничких (27). По завичају их је било највише из Рашко-Призренске епархије (84), Скопљанске (22), а било их је неколико и из Босне, Херцеговине и Црне Горе. Испит су положили њих 23 са одличним успехом, 80 са веома добрим, 33 са добрим, а само 1 са слабим. У оне напредак ученика је из године у годину све то бољи.

Како ова српска школа ужива угледа и поштовања у овим крајевима најбољи је доказ то, што је и ове године на испитима био више пута Призренски руски вицеконзул Бјелајев, који је школи поклонио наше књиге, а и турски су достојанственици дошли на испите и веома се похвално изразили како о успеху ученика, тако и о уређењу школе. Ректор је ове школе Стева Димитријевић.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад К. 607./446. ех 1900. 135 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења у Башаиду упражњеног свештеничког места трећег плаћеног разреда расписује се овим стечај с пријавним роком код потписане епархијске власти течајем четири седнице од првог огласа овог стечаја рачунајући.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 22. августа (4. септембра.) 1900. г.

Никанор
Епископ.

СТЕЧАЈ. 138 1—3

На основу решења сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 24 авг. 1900 бр. $\frac{118,156}{114}$ овим се расписује стечај на упражњено учитељско мјесто на сл. вероисповједној основној школи у Бану.

Дужности учитеља су прописане школском уредбом од 1872 год. Осим тога дужан је у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати и нуз пароха при сваким функцијама суделовати, и за ово уживаће следећу плату. 600 круна у готовом новцу, 3 јанца ораће земље на које порез учитељ а еквивалент општина плаћа, слободан стан по прошеку, за поуторну школу 34 круне за перовођство 40 круна. По закону прописано петогодишњи доплатак 100 круна, при погребу ће позван буде 80 фил. од вјенчања 80 филира, од парастоса 80 филира, даље, из политичне касе у готовом новцу у име поуторне школе и накнада дрва 102 кр. 80 ф. и 4 фата тврди дрва.

На ово мјесто могу само они компетовати који су и у мађарском језику оспособљени. Молбенице се имају са свједочбама на доле подписано председништво слати.

Рок стечаја траје до 22-ог октобра 1900 год. по старом календару када ће се избор обавити.

Из сједнице Школског Одбора држане у Барања Бану 1900 августа 29-ог.

Милан Винковић
припр. перовођа.

Богде Бошњак
председник Шк. Одбора.

СТЕЧАЈ. 137 1—2

На српско православној вероисповједној школи упражњено је учитељско место у Рац-Милетићу на које се стечај расписује.

Са истим местом скопчана је ова плата годишње, месечно унапред. 700 круна 1 фат тврди дрва, цео зимски огрев, стан по прошеку у ново саздањој школи са лепом баштом код цркве. Учитељу спада у дужност, по прошеку децу обучавати у Цркви при Богослужењу појати. У општинским седницама перо водити као и поуторну Школу недељно држати.

Који жеље исто место получити нека своје молбенице на доле потписати Одбор до 14-тог септембра пошљу.

Из седнице Црквено Школског Одбора држане 20-тог августа 1900.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ. 130 3—3

На упражњено учитељско место I. и II. разр. срп. осн. мешовите школе у Лазићу овим се расписује стечај.

Плата је учитељу 800 круна; а у име огрева 40 круна; слободан стан са две собе, кухиње, јеловника и подрума и врт од 400□ хвати ван села а од погреба где позван буде 1 круна. Дужности су прописане школском уредбом.

Добро устројене молбенице имају се упутити потписаном Школском Одбору најдаље до Мале Госпојине ког ће се дана и избор обавити.

Из седнице Школ. Одбора држане 15. августа 1900.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ 139 1—3

Оставком г. Зорке Секулићеве учитељице, расписује се стечај.

Плата је учитељице следећа:

У име редовне плате 720 круна.

У име поуторне школе 80 крува.

За огреч зимски имаће 2 хвата сламе.

Слободан стан састојећи се из две собе, предсобља, кухиње, шпајза и подрума. —

Дужности су прописане Школ. уредбом.

Рок стечају траје 6 недеља од првог увртитења када ће се и избор обавити. —

Из седнице местног Школ. Одбора држане у Пивницама (бачка:) 24 августа (2 септембра) 1900.

Школски Одбор.

ОГЛАС. 136 1—3

Потписана управа даваће на јавној дражби 18 Септембра (1 октобра) 1900 у 2 сахата по подне од овогодишње шумске сече око 24 јутра.

Од тога је на „шанчини“ 8 јутара растово дрв, згодно за техничку употребу, на „ердељу“ пак 16 јутара већином за горниво.

По потреби лицитираће се и на парцеле; до дана дражбе примају се и писмени оферти.

Жалбина је 50 круна по јутру.

Управа Ман. Беочина.

Бр. К. 1281 I. 176 ex 1900. 133 2—3

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију IV. односно V. класе у Добрици.

Компетенти нека своје правилно инструјисане молбе путем претпостављених им власти овој конзисторији до 1. (14.) октобра о. г. incl. поднесу.

Епархијска Конзисторија Вршачка

МШО. 81. ex. 1900. 125 3—3

СТЕЧАЈ

Усled смрти Катице Поповићеве, одличне учитељице у шесторазредној мешовитој српској вероисповедној основној школи у селишту Источна Градина у Сомбору, остало је учитељско место упражњено, на које се овим стечај расписује.

Плата је 800 круна (ту је урачуната и награда за држање повторне школе) стан и огрев у природи.

Сви они учитељи и учитељице, који желе изабрани бити на ово упражњено учитељско место, нека изволе своје молбе са прилозима поднети потписаном председнику шк. Одбора најдоцније до 30. августа (12. септембра) 1900 године.

Из седнице срп. прав. Месног Школског Одбора у Сомбору, држане 10. (23.) августа 1900. године.

Сима Мапојловић. Др. Ст. Поповић
Перовођа. Председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и на **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикле и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свеле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог сиљеног дамаста и голдрајза од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. с ва чистим златом извезене на најновијој кадиви од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15, 18, 28 до 50 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 70 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све месном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити прем. г. свештенацима **шешира, камизаона, ћелевуша и појасева.** — На захтевање и. м. мустерија шаљем бесплатно и франко кадрте, мустре и прорачуне. 90 5—28

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 405.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 37.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 10. септембра 1900.

Саборски изборни ред од 1870/1 са црквенога гледишта.

VI.

Пре него пређемо на материјалну страну нашега предмета, ваља нам разгледати још неке приговоре, који се, с формалне стране, стављају на супрот црквеном гледишту о неканоничности данашњег саборског изборног реда.

Вели се, наиме, да је на данашњи начин избора свештеничких посланика *пристао* епископат на сабору 1870.

Вели се и то, да је епископат *на такав начин избора* пристао и 1874|5, јер је пристао онда на данашње саборско устројство, „донесено споразумно између сабора и архијерејског Синода“, а у 2 §-у тога устројства да се садржи: „да се заступници бирају *по изборном реду од год. 1871.*“[1]

Ови су приговори веома омиљени противницима нашега становишта, а изгледа, да их сматрају и најјачим својим аргументом, јер их увек са неким тријумфалним патосом износе.

Но да видимо, како стоји с тим *пристанцима* епископата.

Смерови „народњачке“ странке са изборним редом нису били непознати ни патријарху Маширевићу. Доказује то његов говор, којим је поздравио сабор 1869, а у којем нарочиту пажњу сабора обраћа на изборни ред, и то овим речима:

„Односно на сами састав сабора и изборни ред, који склопити имамо, само ћу то приметити, да нам повјестница заступних тјела у опште а поособ парав предмета, које сабор наш расправљати има, нарав напоследку и наклоност нашег народа саветује и налаже, да највећу пажњу на то обратимо како да нам сабор у заступницима народним представи извод целокупног народа, онаког, какав је заиста; — да га тако саставимо, како се неће с' изборним редом међу саставне делове нашег народа посејати семе раздора, које може обрасти и уништити најлепше тежње, и највеће труде и напоре наше; како се неће подранити клица неповерења једног

[1] Постанак и развитак срп. црк. нар. автономије, стр. 191—192.

сталежа према другоме, и заступништво ово поделити и равнати по жељи и вољи појединог, место по благу и потреби укупног народа. Саставимо га тако, како ће моћи позиву свом, да у — дуготрајном дао Бог! — животу нашег народа буде кадар сигурном стазом напредовања у душевном развитку водити га, достојно одговорити и поштовање наше на мир, на сталност и на *законитост* вичног и склоњеног народа изазвати“.[2]

Тепор ових речи био је удешен против смерова „народњачке“ странке са изменом дотадањег изборног реда на штету јерархијског заступства у сабору. *Поздравни* говор није дозвољавао веће прецизности гледе таштираног питања, али је у њему речено доста било, да се обележи унапред становиште епископата, на челу са митрополитом-патријархом, у погледу састава сабора и начина избора свештеничких посланика.

Да је расправни сабор 1869 свршио свој задатак за време *патријарха*, дотадањи начин избора засигурно ве би био измењен. Али је патријарх умро, а саборисање и задатак сабора извршен је под *администраторством*.

И администратор епископ Арсеније Стојковић упозорио је сабор (1870) на „право сваког члана у цркви“ и на „обичаје“, али тако, да умири своју савест и да не озловољи саборску већину.

Без сумње је епископ Стојковић под правима сваког члана у цркви разумевао и право свештенства на своје сталешко заступство у сабору, а под обичајима — и са тим правом спојен и практикован обичај засебног избора свештеничких посланика. Ко је познавао дотадање његово *строго црквено* становиште, не може избећи ту претпоставку. Његово црквено убеђење, његова епископска савест, није могла *одобрити* смерану измену изборног реда. Али у колизији тога неодобравања са агресивношћу саборске већине, подлегло је убеђење аспирацијама. Епископ Стојковић попустио је — кандидату за патријарашки престол, тим лакше, што је сабору даван *номинални* карактер *народног* сабора. Но знајући, да је тако названи сабор de facto и *црквени*, као што су и пре саборског устројства (1870) називани многи сабори народни били, по делокругу односно радњи својој, и црквени, те да је и у таквим, по саборском устројству названим народним саборима, требало свештенству сачувати сталешко заступство, као што је оно признато било и у дотадањим народним саборима, — епископ Стојковић није *одобравањем* пристао на укидање тога свештеничког права, али, побеђен својим аспирацијама, пристао је на њ — *ћутањем*. То ћутање, дакле, није било одобравање, него *пропуштена дужност*. Одобравањем се не може сматрати ни зато, јер га епископ Стојковић није ни гласањем потврдио, пошто као председник сабора није ни имао приликe да гласа.

Тако стоји са *пристанком* епископа Стојковића *у сабору* 1870.

У расправи о IV. и V. чланку предложеног тада саборског устројства ћутао је и епископ Николајевић, и ако је иначе у расправама другим живо учествовао, бранећи одлучно црквено становиште.

Говорили су епископи Кенгелац и Грујић и изабрани тада већ епископ Бачки архимандрит Герман Анђелић.

Жалити се мора, да сабори наши немају увек своје стенографе, јер би онда имали веродостојне говоре саборских чланова. Није их имао ни сабор 1870, те се стога морамо ослањати на њихове говоре, како су они изнесени у тадањој „Застави“. А овде изнесени не могу се сматрати веродостојним, тим мање говори, који нису годили саборској већини односно странци Милетићевој.

Говоре епископа Кенгелца и Грујића најмање можемо у свему веродостојним признати, јер у њима има очигледних контрадикција. Зато и нисмо вољни *по њима* оцењивати: „каква је била тадашња наша јерархија“, као што то неки чине, на штету баш дотичних епископа.

По тадањој „Застави“ рекао је епископ Кенгелац у две седнице ово:

. . . „У цркви су самој два фактора: један јерархија, а други је народ. (Др. Милетић: није (!)). Молим, то је по мом црквеном и каноничном становишту тако . . .

[2] Ibid. стр. 8—9.

До сад је у православној цркви јерархија, као један њен фактор имала и према високе власти и према верног народа свог особеног права и преимућства, а сада је *вољна* све то с православним народом *ако је могуће праведно поделити*. Да пак то поделење праведно буде у самој ствари, *мора*, господа моја, *и начин, којим се то жели постићи, праведан бити*; а праведан ће само онда бити, по мом уверењу, кад ова два споменута фактора: јерархија и народ у нашим *црквено* народним саборима *равнобројно* представљена буду, зато, да ни један другом у својим особеним интересима никад не би прејудицирати могао.

. . . „Из свију обзира, које сам имао част навести, тврдог сам уверења, да би половично заступништво на саборима нашима оба црквена фактора: јерархија и народ задовољити, од штетног мајоризирања сачувати *и само од мајоритета убеђена руковођен сабор наш, могао би сабор наш све своје послове безбедно и безопасно обављати*. А докле то, господо, не буде, свагда ће бити протеста и неспоразумљења, а свагда ће маљина саборска, која је у интересу свом повређена, сматрати то *као право јачег* по себи, *а то се српски зове отимачина, где се разлогом не иде него већином*. На послетку и то кажем, ко се правично рачунати жели, тај се мора са постојећим факторима рачунати, без правилности те могла би нас саборска већина и тамо командирати, куд нико не мисли, ја не могу да предвидим“.

„Уобраљење мог исправка имам то приметити, да сам и ја, кад сам предложио половично заступство, мислио, да нити свештенство за се, нити народ за се, него цео народ да бира; али у самом штатуту, који ће управљати те изборе, ваља означити *и стручне људе* народу, на ће он знати и у свештенству и у мирској браћи погодити људе. Нека и свештенике народ бира, па смо у руци народа сви“.[3]

Тако је говорио епископ Кенгелац кад се расправљало о саставу сабора. Предлог о половичном заступству је одбачен био, те се приступило расправи о начину избора саборских заступника. Милетић је предложио комулативан избор, т. ј. да и свештеничке и световне посланике бирају и свештенички и световни бирачи заједно. И сад опет устаје епископ Кенгелац, али говори овако:

„Ја бих на то начело које је поставио г. др Милетић: да и свештенике народ бира за своје саборске заступнике, имао нешто приметити. Као што сам се јуче изразио, *само би онда на то пристати могао*, кад би половично заступство у сабору места имало. У сабору се два особена интереса заступају и претресају: један је особено свештеничко црквени, а други је црквено-народни интерес. Та се два интереса не даду сабити у једно, ма шта ми радили. Ако то постоји, што г. др. Милетић жели, да оно неколико свештеника и два три калуђера народ бира, *онда црква у строгом смислу нема свога заступства*, него је опет народ заступа. *А ја се против тога ограђујем*.[4]

„Г. Милетић сад је прецизирао, да *мора бити* 25 свештеника, а 50 световњака. С тим је торжествено констатовао опет, да у цркви имају два фактора, један црквено-свештени, а други је црквено-народни. Жмурите, господо, па кажите: ово је све народ; али кад у вас погледим, видим, да сте једни свештеници, други цивили, а трећи цивили.[5]

„Господо моја, пре него што овај предмет на гласање дође, молио сам за реч, и сматрао сам *за свету дужност моју према цркви*, да још неколико речи прогоборим. Сва господа, која су по свом мнењу говорила, видим, да се њихова мнења усредоточавају у том, да је наша црква универзална, *да је једно свештенство и народ у цркви*. И ја кажем да јест; али по генералном појму цркве, која каже: единъ Господь, единъ вѣра, единое крещеніе, единъ Богъ и отецъ всѣхъ и между всѣми. Ту смо, господо, сви. Кад у унутрашњост цр ве завиримо, видимо, да у цркви постоји начело црквено-свештено и црквено-народно. Оба та фактора имају и своје особене интересе, које ми, макар како хтели забашурити, не можемо негирати; ти интереси

[3] Ibid. стр. 154.—158.

[4] Ibid. стр. 166.—167.

[5] Ibid. 172.—173.

постоје. На темељу тих интереса, ја сам јучер говорио о половичном заступству, у цркви као двојух заступништва, двојух фактора. На темељу томе остајем и данас *и противан сам оваком помешавању интереса, да народ и свештеничко заступство сам бира, онда моја црква нема особеног заступства*, као црква свештена, него само као црква народна. *Ја у име моје* **као епископ** *дужан сам против таког решења* **ограду** *положити*“.[6]

Као што се из приведених речи епископа Кенгелца разабире, он је хтео половично заступство. Мислећи, зар, да ће умилостивити саборску већину, да прими гледе тога поднесени исправак, он је напустио *начело* засебног избора свештеничких посланика. Али, кад се уверио, да ова неће само прст него и целу руку, (не само 25 свештеничких посланика него и њихов комулативан избор,) онда је тек епископ Кенгелац стао одлучно на коректно и дужношћу му епископском диктирано становиште *начелно*, те је захтевао засебан избор свештеника, а *ограду* положио против предложеног комулативног избора.

А кад ту ограду ставимо под мерило напред споменуте енунцијације администратора Стојковића, по којој: „Ако један епископ што рекне (у сабору), то је у име свију, макар да сви други ћуте“,[7] онда би морали констатовати, *да су ту ограду положили са епископом Кенгелцем и сви други епископи*. А како онда стоји са пристанком епископата на изборни ред?! Кад би ми хтели, и кад би овде основано било, хватати за реч, питање о пристанку таданьег епископата било би одмах решено у нашу корист. Пред оградом епископа Кенгелца, као и целим последњим делом његова говора, позивање противника нашега становишта на пристанак епископата, *йсчезáетъ áкw дымъ*.

Но непосредно иза епископа Кенгелца узео је реч епископ Грујић, те рекао између осталога и ово:

„Ја сам видео, да је већина за то начело, да свештеници и световни заједно бирају и свештеничке и световне заступнике. Кад они сами то желе и хоће, ја од моје стране велим: да им је просто. Међутим ја од моје стране, с мог становишта, пристајем само на исправак г. арх. Анђелића,[8] ако сам га добро чуо и схватио; пристајем зато, што мислим, да би по овом његовом исправку најкоректније поступали... Овај сабор није се сазвао зато, да одсеком одузима сваком оно право, које је до сад имао; него да права у склад доведе, да их могу употребити, као и досад, али боље удешена на корист целога народа; то је, мислим, задатак сабора. Зато мислим, да би ово најкоректније било: не дирати право ни световног ни монашко-свештеничког реда. Ако има чега, што није сразмерно с другим то се може довести у сразмерност. Али удаљити одавде свештенике или калуђере, и одредити, да не седе овде *ни као парохијални свештеник ни као калуђер*, **него заједно с народом и свештеницима да је изабран**, *то се зове дирати у његова права, која су му у привилегијама осигурана и која је увек употребљавао*. Ја сам за исправак г. арх. Анђелића. Сад хоће ли ови заступници бирани бити онако, као што г. др. Милетић предлаже, или као што је пре било, *мислим да то у ствари ништа не мења* (!!) Овде је само главно (?!), на што ја важност полажем (!!), да буду заступљени и као калуђери, а да л' ће се свештенички заступници без разлике клира бирати или не, то је друго. Ако се овако без разлике остави, онда то значи толико: дали смо вам право, да можете посланике бирати, али одузели смо вам могућност да можете бити изабрани“.[9]

Тако је, по „Заставином“ извештају, говорио епископ Грујић. Били би вољни остати при томе, да су ови извештаји неверодостојни, печални, јер нам је немило и тешко упуштати се у анализу овога говора епископа Грујића, кад би тај говор био заиста веродостојан. По томе говору, он је више калуђер, него епископ, више му

[6] Ibid. стр. 178.—179.

[7] Ibid. 86

[8] Архимандрит Анђелић је у саборској седници од 19. маја, 1870. под записничким бројем 422, предложио: „парохијално свештенство бира за сабор 21 заступника... а манастири бирају 4 заступника“.

[9] Ibid. стр. 179—182.

је до 4 мандата манастирских настојатеља него до начела. Па она грдна контрадикција! Комулативан избор осуђује као „дирање у права, која су у привилегијама осигурана и у права која су увек употребљавана“, а овамо — одмаљује индиферентно руком: „да им је просто“ и да комулативан избор „у ствари ништа не мења“.

Како да схватимо тај говор епископа Грујића? Шта је у том говору његово уверење, шта хоће, шта ли одобрава, на што пристаје? Такву елементарну контрадикцију није могао учинити Никанор Грујић. Он није био ни ситничар, каквим га овај говор приказује; он није могао за љубав 4 мандата напустити начело. Он је имао снаге да брани и једно и друго, а довољно и умења и одлучности, да каже јасно и отворено шта мисли и шта хоће.

Ако ми имамо право, онда позивање на пристанак епископа Грујића нема основа. Ако немамо право, ако је говор његов верно саопштен, зар позивање, на тако сам себи контрадикторан, говор има доказне снаге, зар авторитета?

Изабрани епископ Бачки архимандрит Анђелић говорио је одлучно против комулативног избора, назвавши га згодно „преполовљеним начелом.“

А како је било *при гласању* о V. чланку предложеног устројства, којим се установљавао комулативан избор? У специјалној дебати није било поименичког гласања, него се закључци сабора обележавали са „Прима се.“ Према томе нема доказа, да је при специјалној дебати који од епископа гласао за V. члан устројства. При трећем читању тога устројства, у седници од 5. јуна 1870., гласало се по именце и то, против устројства гласао је између осталих и изабрани епископ, архимандрит Анђелић; а *нису никако гласали:* епископи Грујић, Кенгелац и Николајевић.

То гласање је од одлучног значаја за наш предмет, *јер је при том гласању решена судба и изборног реда*, с обзиром на његову начелну страну и у питању начина избора свештеничких посланика. А при том гласању није гласао ниједан епископ. Дакле, је ли пристао епископат на комулативан избор? До сад још није.

Но противници нашег становишта позивају се на гласање епископа *при трећем читању уредбе о изборном реду*, при којем су они гласали за данашњи изборни ред. Истина је, епископи Кенгелац и Николајевић гласали су при трећем читању за *уредбу* о изборном реду (епископ Грујић и изабрани епископ Анђелић нису били при гласању). Је су ли гласали при специјалној дебати за одредбе о комулативном избору, не види се из саборских седничких записника. Но ни то гласање не би имало значаја каквог за наше питање о пристанку епископата, *као што никаквог стварног значаја нема нити гласање њихово при трећем читању.* А ево зашто нема.

Као што рекосмо: у саборском устројству је решена судба о начину избора. У V. чланку устројства је *узаконено начело* о том начину, *а изборни ред је само спроведбена уредба тога узаконеног већ начела.* После донесеног саборског устројства није више могло бити питања о њему. Оно се имало просто спровести у изборном реду. Зато при расправи о изборном реду није ни било више, нити је могло бити, расправе о начелима, па нити о начину избора, те се о њему епископат није ни изјављивао *начелно.* Гласање, дакле, епископа за *изборни ред* не може се сматрати њиховим пристајањем на начелну, него као пристајање на његову спроведбену, техничку страну, на прописно изјављање узаконеног већ начела, распоред срезова, квалификовање и одређивање броја изборника и т. д.

Дакле, је ли пристао *епископат* на комулативан избор? Ни до сада још није.

О *пристанку* том, и то не *позитивном*, него у форми ћутања почињеног, може се основано говорити тек *после сепаратног вотума.* У 4 тачци његовој остали су *епископи* при своме захтеву, „да епископи и свештеници како монашеског тако и световног реда половину саборских чланова састављају“. О начину избора свештеничких посланика сепаратни вотум *Куш.* Дакле, против начина избора њиховог у V. чланку саборског устројства[10] установљеног, сепаратни во-

[10] Не треба из вида губити, да се је сепаратна воља односно само на саборско устројство, а не и на изборни

тум епископа није ништа учинио. *Tacite je pristao na to.* Да ли ће убеђења? Што је тако црквено гледиште дозвољавало? Интерес цркве захтевао? Не.

Добро је знати и ово: У епископској конференцији, која је претресала пређу стилизацију сепаратног вотума и *установила тачке његове, било је закључено уложити сепаратни вотум и гледе V. чланка донесеног саборског устројства*, те остати при захтеву засебног, дотадањег начина избора свештеничких посланика. Само је после сепаратни вотум без ове — првобитно закључене — тачке његове отпремљен министарству, и како се је то догодило, ми не знамо. Али знамо ово. Кад је сепаратни вотум стигао у Пешту и кад је министар председник гроф Андрашн упозорен, да не би требало одобрити учињену измену у начину избора свештеничких посланика, заштао је он, да ли је у том погледу стављен захтев у епископском сепаратном вотуму? Кад се уверио да није, одговорио је: „Молим вас, не ћу ја бити клерикалнији од епископа". Изборни ред је био санкционисан према V. чланку донесеног устројства, против којега није било приговора од епископа, и према IV. чланку *против којега приговор није узет у обзир.*

Тако је било са пристанком епископа у сепаратном вотуму.[11]

Такав је тај пристанак био као што смо га приказали, а као такав нема никакве доказне снаге. *Као такав* он терети тадањи епископат, а не правда данашњи изборни ред, нити је способан потврдити његову каноничност.

У сабору, наиме, били су епископи и при расправи и при гласању против IV. и V. чланка донесеног 1870 саборског устројства, дакле и против састава сабора и против комулативног избора посланика. У епископској конференцији закључили су сепаратни вотум подиђи и против састава и против начина тог, а поднели су га само против састава. Коме може импоновати такав поступак, такав пристанак на комулативан избор? Не импонује он ни опима, који се на њ позивају у оскудици других аргумената за своје становиште. Не може он импоновати никоме, као што није импоновао ни државној власти, која је из сепаратног вотума могла разабрати, да епископи тадањи нису стајали гледе овога питања на начелном земљишту и на висини своје дужности и свога права.[12]

[12] На знак се на тај пристанак позива и *Д. Руварац*, а уз то се гради бранилац тих епископа, осуђујући „крајњу смелост" пребацивања јој због тог пристанка. *Он*, који је рекао 1897. године, у расправи својој о митрополиту Мојсију Петровићу, да је „*слабошћу јерархијском* и *непомућеном* одувело 180 година вршено право сталешког заступства". („Споменик" С. К. Акад. XXXIV. *ги* 1898, стр. 128); *Он*, који је рад саборски од 1870./1. називао „*несмиленим*"; *он* који је рекао, у књизи „Постанак и развитак орп. прав. патономије", и то на стр. 196—197 ово: „А у ту је исту *потрешњу* (велико попуштање) пао и администратор Стојковић 1870/1. пристајањем на оними изборни ред и уређење епархија"..., на стр. 197 ово ... „наши архијереји и 1864/5 — 1870/1 *заборавише на своје обете и заклетве*, те се повеђоше за „духом времена", те створише данашње стање, које наши најљући непријатељи на милијоне не би могли поставити... Епископат тадашњи знајући шта је сне и сам претрпео, *желећи мира* (то зар разлог за Епископат?!) поучио је и дошнеће саборе *у сукоро догодашњој пракси* (само праксн?) *у Карловачкој Митрополији* (зар само у њој?!), *да се ућуте и претрпе и оними крупним питања, које је требало предузети само за време повраћене митрополитско-патријаршке столице*, **што је јако погрешно**, и што му се дошнеће, и по најпешма администратору Стојковићу осветило, јер да је одмах после смрти Машеревићеве обављен био избор патријарха, нема сумње... *са свим би другчији био и рад сабора од 1870 и 1881, те би наша црква била монтебела од свију потоњих трвења*;" на стр. 198 ово: „На изведене дебате о V. чл. устројства саборског јасно се види, да је наша и нижа јерархија 1870 драговољно пристала на поменуту измену једино (?) *стога, што је хтела и она да корчи за духом времена*"...; на стр. 198 ово: „Мелетић и остали су мислили, *натрпи ти нама јерархијо само на леђа*, па ћеш видети правн ураок, нашто ми упрано тражимо измену изборног реда"; на стр. 249 ово: „*јасно се види*, *како су ови Стојковићи и тадашњи епископат* јако *потрешили* и *како су се јако острашили о учење наше цркве*, што су пристали 1870 на оними уређене епархија."*

* Зар оваква јерархија, *каква* је била тадашња наша јерархија, с *каквим* је правом располагала*? (Ibid. стр. 191.)

** Тако т. Руварац 1899, а „Стари Саборјани" 1883 овако: „На над је дакле и устројство епархија од 29

ред. Против саборског устројства устао је тај вотум јер је у њему *начело* пражњено и установљено. Разуме се, да је вотум са 4 тачком својом успео, да би прена тоне био ванишен и изборни ред, јер би то била логична конзекенција која би се нашла по томе просто спровести у изборном реду, на да против овога није учињен приговор.

[11] О свему томе сазнаћемо више, а можда и све што треба о томе да се зна, из „Успомена" Дра Теодора Мандића, којем знамо захвалити и на неким информацијама у овом питању.

Црква Светога Василија Острошког и њено освећење у Никшићу.

Религиозни осећаји, који красе владалачку душу, Господара Црне Горе, књаза Николе I. Петровића Његуша, побудили су Га, да у бијелу „*Оногошту*“[2] подигне једну монументалну цркву, као видљиви споменик Његове побожности, племенитог срца, високог ума и владалачког признања, према црногорским и херцеговачким јунацима, који последњега рата за ослобођење падоше као жртва за вјеру и отаџбину.

Побожна замисао Господара нашега, о подизању велелепнога храма у Никшићу, у славу Божју и *Светога Оца Василија Острошкога Чудотворца* породила се 1886. године, те су се почели предходни радови. Нарочита комисија одпочела је бирати сходно мјесто, гдје ће се тај велики храм подизати. У ту комисију био је и тадашњи гувернер г. Војвода Шако Петровић. Комисија, у којој је био инжињер г. *Др. Сладе* — Далматинац, којега многи лијепи радови по овој Црној Гори спомињу — иза дужег савјетовања и договора изабра као најсходније мјесто *Петрову главицу* под Требјесом, са које ће још љепше блистати нови „*Дом Божји*.“ Да се на тој главици добије потребити простор, а уједно да с равнице не буде превисоко, комисија са инжињером одлучи да се главица снизи за пет метара. На Петровој главици почеше лагуми пуцати, и не прође много времена, рад се морао прекинути због нередовице те године, почем је народу нужна била Господарева помоћ да се живо остане те гладне године. —

Године 1891. послат је био из Петрограда од Светога *Рускога Синода* Михаил Петровић Преображенски, као вјешти државни архитект, у нарочитој мисији, да на лицу мјеста покупи нужне мјере за нацрт нове монументалне цркве. Преображенски најсавјесније довршн своју мисију не само, него још понесе са собом разније вретих камена из Никшића, да би на њих стручни људи у Русији изабрали камен, који би најболје одговарао овако величанственој и јакој грађевини. Дуго времена није прошло а нацрт стиже, који је брижљиво и вјешто израђен од Михаила Преображенског, и изабран камен од онога мајдана који се у близи грађевине налази. Поново су лагуми отпочети, да се вади камен, и да се Петрова главица снизи онолико, колико се захтевало да се црква могла почети градити. Умјетници, резачи камена, за ђелање, дошли су били из Боке и Далмације и већ су одпочели радњу.

Године 1895. 4. јула одређено је било да се свечано положи први камен темељац за задање монументалне цркве. И био положен по Њ. Свјетости Господару, а освећен најсвечанијим начином по г. Митрополиту, уз њелику радост и славље народа присутнога.

Радња се отпочела и продужавала се без отлагања преко цијеле године, изузимајући зимње доба кад се није могло радити. Ову радњу надгледао је државни инжињер г. *Марко Букановић*, а немари грађевине били су Милош Лепетић и Томо Герчић Далматинац, који је са своје умјетничке вјештине и усрдне радње лијепога гласа и признања стекао. Од мајстора морамо споменути да су радили и Талијанци, Корчулани, и наши Црногорци, који су показали изврсну вјештину у ђелању камена за салиц ове цркве.

Административну страну ове грађевине држао је у почетку г. Поп Шћепо Мартиновић са двије стотине радника, док се овај велелепни храм до краја сврши. За ово вријеме, за које се овај храм постепено подизао и с дана на дан своје велелепље показивао, Његово Височанство Господар, долазио је више пута у Никшић у једној намјери, да Својијем очима гледа напредак овог Свог горостасног здања, уживајући

маја 1871 једногласно донесено на сабору у ком је било 4 епископа . . . питам онда можеш се претпоставити, да би сва и ови тада гласали на исто устројство, да оно не стоји на православном начелу о цркви?“ (Види: Доле образину г. др. Емилијану пл. Радићу, стр. 25). Ко је имао право, или „Стари Сабориија“ 1883 г., или протојереј Д. Руварац 1899 г.? Без сумње овај из 1899 године, јер је и св. Синод наш, узев 8 јуна 1875 у расправу мнења тадашњх епископа о привременом уређењу епархија и Митрополитског Црквеног Савета, *потребно признавши одлуком Његова Величанства* од 29 маја 1871., пресекао ову одлуку: „По претходном саветовању нарече Синод, да се садашње привремено уређење епархија и Митрополитско-Црквеног Савета *као начелима православне цркве и канонима не уређене црквене управе не одговарајуће без штете црне доле у крепости одржати не може*“...

Ова одлука може послужити као одговор и онима, који нашем истицању неканоничности данашњег изборног реда назове са приговором, односно као contra аргументом својим, да је тај изборни ред превишње потврђен. И привремено уређење епархија и МЦ(Савета било је превишње потврђено, на је св. Синод ипак нарекао, да је то уређење „начелима православне цркве и канонима *уредне* цркве управе неодговарајуће“. После овога, држимо сувишним и засебно тај приговор обарати. Он апсолутно нема смисла.

особиту милину што ће то дјело одговарати потпуно великој Његовој замисли. — Колика му је ова грађевина на срцу лежала, када год би у Никшић дошао, прије би на Петрову главицу (гдје се црква гради) свратио, но се у свој двораџ одмарао, немарећи на путни труд и умор, а с Цетиња је често тражио, да се извјести што се је и колико свршило од започетога храма Божјега. — То је све тако трајало до 10. августа 1899. године, када је овај величанствени храм у поднуној сјајности своје лице показо. Ово велуко здање на посматраоца с двора, чини најпријатнији утисак, јер му душу уздиже у небеским милинама, која се испуњава неком тајанственом вапредном пријатношћу. — Црква је ограђена у стилу српско-Византијском из доба Немањићева, чију златну успомену у срцима нашима буди и у истини стварa Његово Високанство овом Својом задужбином овијем светијем храмом, који постаје први у Србству и доиста је достојан, да харно потомство са хвалом и поштовањем спомиње дично име узор ктитора и оснивача ове свете Богомоље. Особито град Никшић са околином за вјечита времена одаваће заслужену захвалност што је тако срећан био да у својој средини има највећу творевину неимарску на Балкану, која подигнута у славу Светога Василија Острошкога Чудотворца, окупљати ће Србе без разлике вјере из овијех крајева, да у заједници Богу се и светоме Василију помоле за здравље и дуги живот Његог оснивателя и Његовијех наследника.

Петрова главица на којој се диже величанствено овај нови храм висока је с равнице Никшићке 12 метара. К цркви воде три колска пута, два од запада с једне и друге стране око главице, а један од истока. Од запада, право до главнијех врата цркве, вде се каменитијема степеница од којијех има 65 степеница. С једне и с друге стране овијех степеница подигнут је кратки лијепо ограђени зид које дава предивни изглед. Ова је Петрова главица обрасла младијем брштаном, те ће се кроз кроз кратко вријеме обћенути у дивно зелено рухо. Око саме цркве има велики простор равнице гдје су такођер засађени багремови.

Црква има троје велики врата, двоје побочнијех и једна начелна главна, до којих се долази преко 10 степеница. Главнијем вратима висина је 3 метра и 90 цент. а ширине 1 мет. и 92 цент.; а побочнијема вратима са јужне и сјеверне стране висина је три метра и деведесет центим. а широка 2 метра. Над главнијем вратима под великим од камена испупченим крстом, стоји у капелу нарезат и оловом заливен надпис са словенеским црквеним писменима: Сей свѧтый хрaмъ посвященъ бо имѧ свѧтаго Василiя Острошкаго Чудотворца; а въ память всѣхъ православныхъ Черногорскихъ и Герцеговинскихъ воиновъ за вѣру и отечество погибшихъ воздвиже благочестивый Государь Николай I-вый Петровичъ-Негошъ Князь Черногорский — въ лѣто Господне 1895.

Натпис овај резао је Станко Лепетић из Боке Которске под надзором г. професора Милана Ковачевића. Сва ова црква има 10 прозора, рачунајући и оне око кубета. Од тијех прозора осам су са два а два са три отвора. Првијема је ширина деведесет центим, а висина је овијем трећи отвор висок четири метра и седамдесет цент. Прозори су умјетнички израђени са своими украсима. Кубе је високо једанаест мет. а широко осам метара и шездесет центиметара. Около кубета има дванајест прозора и свакоме је ширина 80 центимет., а висина три метра и 90 центим. Кубе је покривено бакром, а поврх њега стоји велики позлаћени крст висок два метра, а јабука на коју крст стоји сва је од бакра позлаћена има у обиму шездесет центим. Звоник је висок 14 метара и 20 цент., те је с лица широк 5 мет и 30 цент., а са стране 3 мет. и 60 ц., те је и звоник покривен с бакром и на њему је такођер позлаћени крст висок 1 мет. и 60 цент., те му јабука у обиму има 30 цент. У звонику је простор за пет великих звона, која су већ постављена на мјесто за звоњење. Од равнице црквене до звона има стотину и десет степеница пак се дође на свод каменити кроз пролазни прозор на површину, одаклен се са механизмом — справом зато удешеном, у хармонији музикално звони. Сав кров ове цркве покривен је са тиглама домаћега производа, са цементом у крову заливене. Црква је дугачка 33 метра а широка 23 метра. Унутрашњи простор обухваћа триста и деведесет и пет кубичнијех метара, и она је до кубета висока 23 метра. Патос црквени посалијан је од бијелијех осмоугаоника и модрије четвороугаоника, исте сани од домаћег камена недалеко од цркве.

(Свршиће се.)

Књижевне оцене и прикази.

Великій Сборникъ и. т. д. Къ Новомъ Саду. Иждивеніемъ сирскія книжары и типографіи Братій М. Поповичъ. Натпис овој књизи нијесмо хтјели цио исписати, јер је истоветан са натписом Великога Зборника Димитрија Поповића. На натписној страни овога Зборника Браће Поповића нема године. Браћа су Поповићи ваљда стога изоставила годину на натписном листу, да би доцнији наратаји могао извести да је покојни Димитрије Поповић доцније преписао сирчић украо **Великій Сборникъ** од **Братій М. Поповичъ**“. (На **Братій** слитну метнуо је сам господар Ђока без знања искусног стручњака.) На натписном листу Великога Зборника Браће Поповића стоји написано и ово: „књигу је ову удесио искусан стручњак, учитељ и појац, и зналац типика тачно по обредним књигама црквеним“. Баш против тога смо се подигли да покажемо да тај „искусан стручњак“ није имао никаквих „обредних књига“ пред собом кад је састављао овај **Великій Сборникъ**, него је једино имао пред собом **Великій Сборникъ** покојнога Димитрија Поповића сирчић **Братія Поповића** прештампала су **Великій Сборникъ** Димитрија Поповића. Али то нијесу Браћи Поповића првине. Знају они и српске народне пјесме да фалсификују, знају они мјесто *српски* да утутну *хрватски*, само ради својега интереса, па инак називају своју књижару српском. Заиста су чудна времена наступила данас! Пређимо сад к оному, шта хоћемо да докажемо. На стр. 267. у Вел. Зборнику Браће Поповића стоји: **тѣмъ та Мωусей бысть зиждителю совѣсѣдникъ**. Таку глупост може само **Сирскам книжара и типографіа Братій** (мјесто **братіи**) **Поповича**“ набацити. Та је реченица без смисла и јасан доказ да је искусан стручњак прештампавао из Димитрија Поповића Великога Зборника, јер та иста реченица тако исто гласи у Дим. Поповића Великом Зборнику. Димитрију Поповићу поткрала се штампарска погрјешка. Мјесто **та** треба **ко** и онда као што треба та реченица гласи: **тѣмъ ко Мωусей бысть зиждителю совѣсѣдникъ**. Сад се та реченица разумије као што треба и показује свакоме јасно да „искусни стручњак“ није ни завирио у обредне књиге, као што славна „**Братіа Поповича**“ веле на натписном листу својега Великога Зборника преписаног из Великога Зборника Димитрија Поповића. Из тога једнога примјера мора бити свакоме јасно, да је сушта лаж оно што стоји на натписном листу Великога Зборника „**Братій Поповича**“ да је „искусан стручњак“ удесио тај Зборник по обредним књигама црквеним“. Хајдемо! даље да се још боље увјеримо о ономе што мислимо о прекаљеној књижари и типографији „**Братій Поповича**“. На стр. 273, њихова Зборника стоји: **сѣ ко церковь коліенныимъ wкразомъ Христовымъ, іакw прекрасноѥ утварію** исклачитсѧ. Сваки који поље зна црквенословенски, осјетиће да је **прекрасноѥ утварію** погрјешка и да треба **прекрасноѥ утваріе**, али будући да искусан стручњак са господарем Ђоком не знају словенски, зато су просто преписали онако како стоји у Зборнику Димит. Поповића не помишљајући да то може бити и штампарска погрјешка. На стр. 206. господар-Ђокина Зборника стоји: **не w Кара нынѣ призываемъ та** мјесто **призываемъ** за то, што је у Дим. Поповића Зборнику тако. На стр. 220 стоји: **нижє демоновъ кровь Христосъ низложи**, а треба **нижє демоновъ кровь Христосъ низложи**, али у Дим. Поповића Зборнику стоји **кровь**, па онда мора и у Ђокину Зборнику стајати **кровь**! Гдје су ту обредне црквене књиге што их је употребљавао искусан стручњак. То је заиста срамота! На стр. 331 стоји: **днесь покина смерти** као и у Дим. Поповића Зборнику мјесто **покинна смерти**. На стр. 235. стоји: **нже дрикы закономъ и пророки глаголавый есть Богъ** као и у Дим. Поповића Зборнику мјесто **пророцы**. На стр. 246 стоји: **и почерпающе исцѣленный независтныма дары** мјесто **дары**. Сваки зна већ зашто је искусан Ђока наштампао **дары**. Осим тога морамо признати да „српска“ књижара није штедјела фине хартије ни трошка, јер је уметала више слова него што треба, као: **исцѣленній**. На стр. 259. стоји: **кесткы оукw wкрашсѧ кы текѣ конію** као и у Дим. Поповића Зборнику мјесто **wкрашсѧ**. Да ли је Боже! тај искусан стручњак читао ту црквену пјесму с разумијевањем? На стр. 355 стоји: **Предварикшіа оутро іакw w Маріи и wбрѣтшіа камень ѿкленъ w гроба** као и у Дим. Зборнику мјесто **предварикшіа и wк-**

рѣтшыа. На стр 371. стоји: печати сиидѣтелствюра пастиннчу као и у Дим. Поповића Зборнику. Хајде ми кажите искусни стручњаче! како би требало ту исправити? На стр. 403 стоји: Родѣйса царице, матере дѣкственнаа само — — — —: изѣмѣкалтѣ оумѣ всѣхъ као и у Дим. Поповића Зборнику мјесто изѣзѣмѣкалтѣ, ниште нема смисла и могао би онако само господар Бока разумјети ту пјесму. На стр. 36 стоји: со слезамы жены дошедшиа грока мјесто со слезами жены дошедшиа. Из овога се види колико искусан стручњак разумије граматику црквенословенску. На стр. 115 стоји: Попѣди тезоименитъ конститѣ, вѣрнымъ людемъ іавлсѧ єси као и у Дим. Поповића Зборнику мјесто попѣды. Види се да је с разумијевањем прештампавао искусан стручњак из Зборника Дим. Поповића. На стр. 183 стоји: Трекоанѣнїи страстій бєзсовѣстный лзъ вєбрекаемь пречистаѧ, призыкаю тѧ као и у Зборнику Дим. Поповића мјесто Трекоаненїи. Просто преписивање! На стр. 190. стоји: не умири ко бранєүх жителство као и Зборнику Дим. Поповића мјесто ко бранєүх. Просто преписивање! На стр. 205 стоји: Тѣкмїи быхъ вси молитвенниих теплѣйшїй, кѣри изилаа ксѧ као и у Зборнику Дим. Поповића мјесто кѣри изилаа ксѧ. и т. д. Не ће ли бити на овога свакоме јасно да је оно што стоји на Зборнику Браће Поповића проста лаж да је исти Зборник удесио искусни стручњак по обредним књигама црквени. Наша је дужност била да ово изнесемо на видик, а наслѣдници Дим. Поповића, ако их има, нека чине по својем праву како знају Напоштетку морамо признати да и дерзновеніе господар-Бокеима своје границе, јер није смио да и пјесник Дим. Поповића одштампа. Рјечник Дим. Поповића нема данас никакве вриједности и за разумијевање црквених пјесама у Зборнику помаже толико колико и ништа. Сваки, који је имао Зборник у руками, па ма ко то био, осјећао је велику потребу да му треба добар рјечник ради разумијевања црквених пјесама у том Зборнику и данас издавати Зборник без рјечника, па ма ко га издавао, значи не видјети даље од носа. Та ваљда је већ вријеме да своје црквене пјесме, којима се ми одушевљамо (н. п. возбранной воєводѣ побѣдителиа), с потпуним разумијевањем пјевамо. Зато и Зборник Браће Поповића без рјечника није ништа друго него проста спекулација трговачка и ми колико ово осуђујемо, толико се нећма радујемо што смо добро извјештени да ће скорим наша највећа црквена власт издати Зборник црквених пјесама са тумачењима и потпуним рјечником.

=

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Капоничка визитација.) Примили смо ову вест: „Што не бива често, биће ових дана. Оно неколико наших парохија у *Ваковштини* (око *Ваково*), које давно већ нијесу видјеле својега епископа, спремали се да дочекају свога епископа, високопреосвештеноga господина *Мирона*, који ће да учини ово што многа прије њега не учинише, наиме да посјети свој народ у овом крају, да га види, поучи и у вјери утврди.

Распоред за пут учињен је био слиједећи: 6. септембра пошао је г. епископ *Мирон* преко Пожеге у *Клашко*, 7. сент. у *Паку* и *Поучије*, 8. сент. служио у *Мајару* и отишао у *Набрђе*, 9. сент. прећо *Ваково* у *Брачевце*, гдје ће 10. сент. служити, 11. сент. иде у *Лонжицу*, 12. сент. враћа се у своју резиденцију.

Нека Бог благослови апостолски овај пут високопреосвештенога господина епископа, да буде плодан у пошљедицима својим, те благословену ову седницу нека госп. епископ срећно сврши и здраво се у дом свој врати.“

(Скупштина Епархије Пакрачке). Као што читамо у „Србобрану“: 21. августа (4. септембра) о. г. састала су се на позив преосв. г. епископа *Мирона* у Пакрацу у ванредне седнице сва три епархијска одсјека, да среде свој осмогодишњи рад, т. ј. од 1892. год., кад је била пошљедња епархијска скупштина до данас. Епархијска скупштина биће сазвана за 18. (31.) октобра о. г., те ће се наскоро расписати и избор чланова за епархијску скупштину.

(Сабороки Одбор) сазван је у седнице своје за 15. (28.) септембра о. г.

(Епархијски Школски Одбор Будимски) имао је 24. августа (6. септембра) о. г. под предсједништвом Његова Високопреосв. г. епископа *Лукијана Богдановића* у Сентандреји, седницу своју, у којој су између осталих и слеђени предмети решени:

Наређено је свима месним школским одборима, да од Вел. Нар. Шк. Савета прописану словенску штицу за II. разреде набаве, као и да „Малу Катизесију“ могу само од Срп. Манастирске Штампарије набавити. — Саопштено је Дамјану Верчевићу пр. учитељу у Кишфалубу, да му је Шк. Савет дозволио, да може II. раз. срп. учитељске школе у Сомбору приватно полагати. — Умољен је жупанијски управни одбор Толнански, да обустави овршу против срп. прав. црквене општине у Медини због кашњења учитељу, Саборски Одбор је умољен да што пре достави решење о умољеној припомоћи српским вероисповедним школама у Будимској епархији. — Молба жупанијског управног одбора Барањског, да се неоспособљени учитељи у Мађар Баји и Шумберку са својих места крену, нашла је свога решења у покретању скоро свију неоспособљених лица, а молба истог одбора, да се у подручних срп. вероисповедним школама воде школски дневници на тисканицама, које вис. министарство прописало, није испуњена, пошто за наше школе прописује тисканице Шк. Савет. — На извештај да је Божидар Ц. Косић уч. у Бану умировљен, наређено је црквеној општини у Бану да ово место стално попуни, а дотле је привремено постављен за учитеља Михајло Марјановић. — Црк. општина у Ст Београду упућена је да извести, колико има за школу способне деце. — Узет је на знање избор председника месног школског одбора у Бремену. — Није уважена молба црквене општине у Шумберку, да јој неоспособљени учитељ и на даље остане. — Црквеној општини у Болману је наређено, да попуни друго учитељско место учитељицом. — Школа у Бешедеку, спојена је са школом у Липови, и наређено је да обе црквене општине заједнички нову учитељску плату одреде. — Потврђен је избор Милана Ристовића за учитеља у Ловри, Војислава Борића за учитеља у Будиму, Ђорђа Петровића за учитеља у Шиклуши, Јована Тошића за учитеља у Кишфалуби, и умољене се Шк. Савет, да нада декрете. — Није уважена молба црквене општине у Вилању, да јој досадашњи неоспособљени учитељ и на даље остане. — Прегледани су школски искази за 1899—1900. год. и пожурени су неки школски одбори, да их одмах поднесу. — Стечај на учитељско место у Шиклушу исправљен је у толико, што је наречено, да у стечају наречена обвеза учитеља, да буде црк. општински перовођа, не важи. — Узети су на знање извештаји месних школских одбора о свршеју наредаба. — Тужба месног школског одбора у Дарди против учитеља Д. Ђ. издата је истоме на изјашњење. — Узето је не знање конституисање месног школског одбора у Мохачу, као и учињена наређења у погледу школског реда. — Упућена је црк. општина у Бану, да своме учитељу Божидару Ц. Јосићу нада награду за повторну школу, као што је овде већ раније решено. — Наређено је управном одбору црквене општине у Батосеку да се за времена побрине за учитељску плату и огрев. — Наређено је управном одбору црквене општине у Вемену, да учитељска дрва на шуми даде донети и исећи. — Упућена је црквена општина у Почи, да учитељу Бранку Парабаку нада награду за појање. — Није уважена молба црквене општине у Мађ. Боју, да јој досадашњи неоспособљени учитељ и на даље остане. — Узети су у претрес молбе оспособљених учитеља и учитељица, које су путем заменика референта овом одбору поднесене, и у колико је било оспособљених лица, постављени су на сва она места где су до сада неоспособљени учитељи делали.

(**Епархијски Административни Одбор Бачки**), под председништвом преосв. г. епископа *Митрофана*, одржао је 30. августа (12 септ.) о. г., своју редовну месечну седницу, и том приликом решио следеће предмете: Публиковање се црк. општини у Пивницама министарска одлука о државној припомоћи. — Објављене се одлука СОдбора на приживе Ђ. Т. те Е. С. у М. и Т. М. и др. у А. — Известиће се П. пл. П. у Б. П. С., да му је приговор против одлуке СОдбора у ствари општета за време суспензије од министарства одбијен. — Публиковаће се одлуке СОдбора, да су за отплату својих дуговина одлуку добиле, црк. општине у Б. М. и С. — Разаслаће се црк. општинама (парох. звањима и манастирима) „Шематизам“ митрополије карловачке и „Извештај“ о стању срп. нар. фондова. — Уступиће се црк. општини у Мошорину на даље поступање она изјава, што је је ова 1893 г., у предмету власништва официрског квартира за политичну општину тамошњу поставила. — Издаће се управи ман. Ковиља, молбеница јерох. Г. П., у С., да је са дневником својих издавања сравни. — Умолиће се жупанијски управни одбор у Сомбору, да дозволу за крчење шуме министру Бобањина подари. — Подељен је укор А. К., председнику у Б., на пријаву ј. М. В., — а одбијена је тужба С. С. и др. у Б., против истога председника. — Издата је наредба црк. општини у Г. К., у предмету правилног грунтовног преписа парохијске актуалне седеље и поводом тим издато је сходно упутство свима црк. општинама, како

се имају парохијске сесије у нове грунтовнице убележити. — Решена је молба бивших црк. одборника у О., у предмету изнесе једне одлуке овога одбора. — Узет је на знање извештај изасланика о предаји црквено-општинског иметка у Јегри јер. Дру С. М-у. — Издато је свима црк. општинама сходно упутство, како се имају преписи записника и записничких навода епархијској управи подношати. — Узети су на знање и стављени у епархијску писмохрану извештаји црк. општина у Н. С., М., Ст. П., А., М., и Т., о раду тамошњих скупштинских и управно-одборских седница. — Одобрени су неки црквено-скупштински закључци у црк. општинама Н. С., М., Ст. С., и Б. — Снабдевени су са клаузулом одобрења разни уговори црк. општина у Ст. С., Т., и Г. — Затражена је оврха против немарних црквено-општинских дужника у Г. К., П., и М. — Издата је брисовна дозвола за дубијозна потраживања црк. општина у Н. С., и Л. — Издата је дозвола црк. општини у Ј., да за покриће својих потреба навезну своту на штед. књижицу своју подићи може. — Поднеће се молба црк. општине у Бају, у којој моли државну приномоћ, високом министарству. — Одобрен је набор председника у Молу — и председника у Н. Саду. — Решене су повољно молбенице јер. Ј. Р., у Т.-Ч., јер. В. Ј., у Т., и јер. Ј. А., у П. — Но пријави Ђ. П., у С. познава је тамошња црк. општина, да пријава његов решн. — Услед пријава Н. Р. у Ст. Ст., и См. М. у Ј., против једне одлуке админ., одбора поднешени су сви списи СОдбору на надлежно решавање. — Издати су поднесци манастира Бођана и подузимача Н. Ј. у С., конз. бележнику на извиђај. — Издата је пријава Ђ. К., у Ст. Ст. тамошњој црквеној општини на изјашњење. — Одобрени су или са примедбама прављени рачуни неким подручним црк. општина — а осим тога решени су још и многи други предмети администрativне или рачунске природе од мањега значаја. —

(**Избор пароха.**) За пароха у Чоки (Велико-Кикиндски протопрезитерат), изабран је једногласно свршени богослов *Владимир Вулишић*.

(**Племенити дар.**) Угледни и родољубиви грађани Панчевачки г.г. *Каменко и Паја Јовановић* приложили су 5000 фор., а г. *Светозар Тодоровић* 1000 фор. на подизање српских вероисповедних школа у Панчеву. — Евала овим дичним српским родољубима, који овим својим лепим даром показаше, колико им је на срцу српска просвета! Угледали се на њих и остали родољуби, па је основање српских вероисповедних школа у Панчеву осигурано! „Бр.“

У Србији.

(**Походио богословију**) *Г. Паја Марковић*, министар просвете и црквених послова, у пратњи својега референта *Г. Стева Веселиновића*, походио је неки дан богословију у присуству ректора архимандрита *г. Кирила* и био је на предавањима свих професора, који су имали часове. Министар је био толико задовољан редом и радом у школи, да је своје задовољство изразио и јавно пред свима ученицима и наставницима. „Мени је мило, господо“, рекао је министар, „што сам настао овакав леп ред и похвалан рад, да се могу не само радовати као министар просвете, већ и оспорити у грађанству оно погрешно мнење, које се створило о богословији и њеним ученицима“. Похваливши у појединостима што је учено у школи, министар је обећао ученицима, да ће се сам заложити и учинити све што треба, да уздигне богословију на онај ступањ, на коме треба да би богословија могла још успешније вршити своју спасоносну мисију у нашем народу. „Б. Н.“

У Русији.

(**† Владимир Сергијевић Соловјов.**) Још се не бијаху осушиле сузе у очима руског образованог друштва после смрти великога богослова и научењака Василија Васиљевића Болотова, кад се опет откри нови гроб и прими тијело знаменитог богослова-филозофа Владимира Сергијевића Соловјова.

Владимир Сергијевић умрије 31. јула недалеко од Москве на имању кнеза Трубецког.

Кад су се највише шириле и доминирали у руском образованом друштву погледи и идеали материјалистичке: Дарвина, Спенсера и Бихнера, тад се је Соловјов јавно као велики поборник Христијанства и његових идеала! Због својих либералних а често и пређераних мисли, које је ширио међу омладином универзитетском, није могао стално заузети професорске катедре, већ је као приватан човјек писао у разним журналима, као: „Русская мысль;“ „Вѣстникъ Европы“; „Сѣверный Вѣстникъ;“ „Вопросы философіи и психологіи“, и „Русь“, гдје је највише расправљао о сједињењу источног и западног христијанства. Засебно су штампана ова дјела: „Критика апстрактних начела“: „Јеврејство и христијанско питање“; „Национално питање у Русији“; „Историја и будућност теократије“ (издано у Загребу); „L' Eglise et la Russie“. Особито је важно његово дјело „Оправдање добра“, у коме је Соловјов изложио своју моралну филозофију. У томе дјелу Соловјов, као многи западни писци моралисте, тежи да докаже, да је морално учење неовисно од рели-

гиозне односно теоретске филозофије — што је, дакако, немогуће; јер као што је хришћанско морално учење зависно од хришћанске догматике, исто је тако и философска етика зависна од философске метафизике (онтологије). У богословским питањима православне цркве Соловјов је често грјешио и с тога оправдано названо против себе руске богословске писце; али ипак њему је богословска наука обвезана тиме, што је он богословској науци дао научно-философски правац и тиме је учинио својином многих образованих свјетовњака, којима она дотле бијаше непозната и туђа! Нек Ти је лака рођена руска земља, за чију си просвјету живио подвижнички и умро као истинити Хришћанин!

Д. Ј.

Разне белешке.

(**Поджупан сремске жупаније**), *др. Драгутин Брлић* ударен капљом напрасно је умро у прошлу недељу у Руми, при једном банкету. Велики губитак, који је стигао овом сирћу сремску жупанију, жали ова једнодушно, јер је покојник као врстан, праведан и предусретљив управни чиновник већ много година у жупанији Сремској уживао свестране симпатије. Лака му земља и вечан спомен!

(† **Каноник Дум Иван Стојановић**). Из Дубровника стиже тужна вест, да је познати родољуб српски каноник Дум Иван Стојановић преминуо, не дочекав славу, коју му спремаше честита српска академска омладина Дубровачка, да њеме прослави књижевни и родољубиви рад свога великана. Лака му земља и вечан спомен!

Нове књиге.

Мало светлости *у ствари градње нове Српске Велике Гимназије Новосадске.* Написао *Владимир Николић* архитект. Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1900., стр. 71.

Први Извештај, српске православне мушке учитељске школе у Пакрацу за г. 1894/5 — 1899/900. Приредио *Никола Шумоња* управитељ. Српска Манастирска Штампарија у Карловцима. Стр. 120. У овом извештају је отштампан и *Штатут* ове школе.

(**Девесиље**). Из биљежака у прози Србина Мухамеданца Аливерића Тузлака уједсмио Змајова. У Новом Саду. Српска Штампарија дра Св. Милетића 1900. стр. 111. цена 1 круна.

У издању Српске Манастирске Штампарије изашла је из штампе за ову школску годину књига: **НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ** православне цркве или **Православна Литургика** за учење средњих школа написао *Александар Живановић* правосл. свећеник кр. професор и катихета на средњим школама у Осијеку.

Садржи $7^1/_2$ таб. вел. 8^0 и цена јој је К. 1·20

ПОЗИВ.

Јављамо, да ће се на имендан Његова Величанства краља Франца Јосифа I., 4. октобра (23. септембра) о. г., осветити нова зграда српске велике гимназије новосадске и позивамо све приложнике, бивше ученике и пријатеље овога српскога завода, да изволе учешћем својим увеличати ову нашу општу свечаност.

Распоред свечаности је ово:

1.) У 10 часова пре подне свечано благодарење у саборној цркви у славу имендана Његова Величанства;

2.) у $^1/_2$11 часова освећење нове гимназијске зграде уз сасебан програм;

3.) у 1 сат после подне заједнички ручак;

4.) у 8 часова у вече концерат са играњком.

Ко жели на заједничком ручку учествовати, нека то изволи до 2. октобра (21. септембра) о. г. пријавити управи српске велике гимназије новосадске.

У *Новом Саду*, 4. (17.) септембра 1900. г.

Приређивачки одбор.

ПОЗИВ.

Дана 17. (30.) септембра т. г. извршиће се свечано освећење срп. православне цркве у Сантову.

Потписаном одбору част је овим позвати преч. српско свештенство, српске православне црквене општине и поједине Србе и Српкиње, да горњег дана у Сантово изволе доћи и својим присуством ову свечаност увеличају.

Свештеници, који желе при освећивању цркве и на божанственој литургији учествовати умољавају се да собом донесу потпуно свештеничко одјељење.

Из Сомбора у Сантово поћи ће се 17. (30.) септембра т. г. у 5 сати ујутру са св. Ђурђевског трга.

У *Сомбору*, 3. (16.) септембра 1900. год.

Одбор за зидање срп. православне цркве у Сантову.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 144 1—3

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Јураковцу, у протопрезвитериту костајничком.

Рок за пријављивање траје до 5. (18.) Октобра 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 10. Августа 1900.

Михаилъ

ОГЛАС. 136 2—3

Потписана управа даваће на јавној дражби 18 Септембра (1 октобра) 1900 у 2 сахата по подне од овогодишње шумске сече око 24 јутра.

Од тога је на „шанчини“ 8 јутара растово дрво, згодно за техничку употребу, на „сердељу“ пак 16 јутара већином за гориво.

По потреби лицитираће се и на парцеле; до дана дражбе примају се и писмени оферти.

Жалбина је 50 круна по јутру.

Управа Ман. Бечина.

Бр. Е. 1281 I. 176 ex 1900. 133 2—3

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију IV. односно V. класе у Добрици.

Компетенти нека своје правилно инструјисане молбе путем претпостављених им власти овој конзисторији до 1. (14.) октобра о. г. incl. поднесу.

Епархијска Конзисторија Вршачка

СТЕЧАЈ. 138 2—3

На основу решења сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 24 авг. 1900 бр. $\frac{118,156}{114}$ овим се расписује стечај на упражњено учитељско мјесто на сл. вероисповједној основној школи у Вану.

Дужности учитеља су прописане школском уредбом од 1872 год. Осим тога дужан је у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати и нуз пароха при сваким функцијама суделовати, и за ово уживаће следећу плату. 600 круна у готовом новцу, 3 јанца оране земље на које порез учитељ а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, за пофторну школу 34 круне за перовођство 40 круна. По закону прописани петогодишњи доплатак 100 круна, при погребу ће позван буде 80 фил. од вјенчања 80 филира, од парастоса 80 филира, даље, из политичне касе у готовом новцу у име пофторне школе и накнада дрва 102 кр. 80 ф. и 4 фата тврдих дрва.

На ово мјесто могу само они компетовати који су и у мађарском језику оспособљени. Молбенице се имају са свједоџбама на доле подписано председништво слати.

Рок стечаја траје до 22-ог октобра 1900 год. по старом календару када ће се избор обавити.

Из сједнице Школског Одбора држане у Барања Бану 1900 августа 29-ог.

Милан Винковић
вријр. перовођа.

Богде Бошњак
председник Шк. Одбора.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 143 1—1

На темељу закључка скупштине српско православне црквене општине у Руми од 23. јула (5. авг.) о г. одобреног од славног архидијецезалног административног одбора, — решењем од 7. (20.) авг. о. г. број 899, 910/521. ex 1900., издаваће ће се на јавној устменој дражби на мањак, дана 14. (27.) септембра о. г. у 2 сата после подне, у згради српске школе, градња парохијског дома при св. вазнесенској цркви у Руми по нацрту и трошковнику.

Предрачунска свота износи: 9.097 Круна 96 потура. Нацрт и предрачун изложени су јавно на увид.

Дражбоватељи, овлаштени мајстори за тројединицу имаће 5% вадијума. Досталац понуђава вадијум на 10% од лицитарне своте.

Општина задржава себи право прогласити досталцем онога, који се најбоље свиди, ма он и скупљи био.

У Руми 5. 18. септембра 1900.

Стеван Ѳ Јакшићевић.
Председник.

Петар Ј. Стефановић.
Перовођа.

Ad K. 607./446. ex 1900. 135 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења у Башахиду упражњеног свештеничког места трећег плаћевног разреда расписује се овим стечај с пријавним роком код потписане епархијске власти течајем четири седнице од првог огласа овог стечаја рачунајући.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 22. августа (4. септембра.) 1900 г.

Никанор
Епископ.

СТЕЧАЈ 139 2—3

Оставком г. Зорке Секулићеве учитељице, расписује се стечај.

Плата је учитељице следећа:

У име редовне плате 720 круна.

У име пофторне школе 80 круна.

За огрев зимски имаће 2 хвата сламе.

Слободан стан састојећи се из две собе, предсобља, кухиње, шпајза и подрума. —

Дужности су прописане Школ. уредбом.

Рок стечају траје 6 недеља од првог увртења када ће се и избор обавити. —

Из седнице местног Школ. Одбора држане у Пивницама (бачка:) 24 августа (2 септембра) 1900.

Школски Одбор.

Број 766./К. зап. 390. ех 1900. 141 1—3

СТЕЧАЈ.

На два стипендијска мјеста из фонда блаженопокојнога епископа Пакрачкога Никанора Грујића и то једно од 500 круна а друго 300 круна годишње.

Стипендију ту могу получити само православна сирочад свештеника епархије Пакрачке т. ј. дјеца без оца, а предност имају дјеца без оца и матере, иначе молитељи морају бити сиромашног стања, и бар доброга успјеха у наукама и врло доброга владања, а по наукама могу бити питомци ове стипендије богослови који имају предност, на препаранди и коначно гимназисте, а изнимице слушаоци свеучилишни и то стипендију од 500 круна могу получити само богослови и слушаоци свеучилишни, а гимназисте и препаранди стипендију од 300 круна.

Стипендија траје до свршетка наука, ако се питомац добро учи и влада.

Молитељи, који желе получити коју од штипендија ових имају поднијети своје прописано инструјиране молбенице епархијској конзисторији овој најдаље до 1. (14.) 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије.

У *Пакрацу*, 22. августа (4. септембра) 1900.

Мирон
Епископ.

Број 805./К. зап. 461. ех 1900. 142 1—3

СТЕЧАЈ

Исписује се стечај на мјесто биљежника свих трију одјелка епархијске управе у Пакрацу са платом од 1200 круна годишње и на мјесто конзисторијалног фискала исте управе, који је уједно и бранитељ брака, са платом од 600 круна годишње, а дужности су им прописане чл. XXVI. XXX. XXXIII. и XXXIV. привременога уређења Епархија од 29. маја 1871.

Молитељи имају поднијети путем епархијске конзисторије ове Епархијској скупштини у Пакрацу најдаље до 1. (14.) октобра 1900. молбенице своје, обложене и то:

За мјесто конзисторијалног биљежника са документом о свршеним богословским и евентуално другим факултетским наукама, а за мјесто конзисторијалног фискала са документом да су православни Срби и да имају право одвјетовања у Хрватској и Славонији.

Из сједнице Епархијске Конзисторије у *Пакрацу*, 22. августа (4. септембра) 1900.

Мирон
Епископ.

СТЕЧАЈ 139 1—2

По одобрењу више власти овим се расписује стечај на српско-вероисповједној IV. раз. школи у Бођани епарх. Бачке.

Берива су следећа:

1½ фртаљ сесије земље по прецени 150 круна, на које учит. порез плаћа. Од полит. опћ. 100 кр. год. и приномоћ од Његове Светости срп. Патријарха до минимума плате. —

Слободан стан са баштом и дрва за огрев колко потребује за учит. и школу.

Рок стечаја 24. септембра по старом календару, ког ће се и избор обавити.

У Бођани, 3. (15) септ. 1900 год.

Председништво Школског Одбора.

СТЕЧАЈ 140 1—1

При овдашњој св. успенској цркви упражњено је место црквењака. С овим местом скопчана је плата годишња од кр. 480 — слободан стан и два хвата дрва, за тим ванредни приходи од крштења, венчања, погреба, водица, парастоса итд.

Од молитеља захтева се: 1.) крштено писмо, 2.) сведоџба о моралном владању, 3.) сведоџба о црквеном појању и црквеном реду и 4.) доказ о досадањем занимању.

Рок стечају траје до краја септембра о. г.

Молбенице се управљају на српску прав. црквену општину.

Жели је да молитељ у овд. цркви о једној св. литургији поју.

Панчево, 2. септембра 1900.

Председништво

СТЕЧАЈ. 137 2—2

На српско православној вероисповједној школи упражњено је учитељско место у Рац Милетићу на које се стечај расписује.

Са истим местом скопчана је ова плата годишње, месечно унапред. 700 круна 1 фат тврдих дрва, цео зимски огрев, стан по пропису у ново сазиданој школи са лепом баштом код цркве. Учитељу спада у дужност, по пропису децу обучавати у цркви при Богослужењу појати. У општинским седницама перо водити као и поштарину Школу недељно држати.

Који желе исто место получити нека своје молбенице на доле потписати одбор до 14 тог септембра пошљу.

Из седнице Црквено Школског Одбора држане 20-тог августа 1900.

Школски Одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

АНДРИЈА БАЛАШИЋ
КРОЈАЧ
СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА
НОВИ САД, — ЋУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.
ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Пуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и исту сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештеника да је моја израда **ванредна.** Нисам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *кроју* и *изради* **свештеничкога одела,** — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у вези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА** (ФАБРИКА) и то: ванредна **Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и шкетирана, **Палмастона, Толкина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ, и у стању сам са **ванредном добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавештење дати. Са особитим поштовањем

134 2—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 409.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 38.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 17. септембра 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Услед овлашћења односно молбе Његовог Високопреосвештенства господина *Никанора* епископа Темишварског, изволео је високопреосвештени господин *Лукијан* епископ Будимски за пароха у Чоки изабранога и потврђеног Владимира Вулишића, свршеног богослова из Темишвара, дана 8. (21.) септембра 1900 г. за ђакона, а дана 9. (22.) септембра н. г. за презвитера, и монаха манастира Бездина о. Платона Марковића истога дана за ђакона, а дана 10. (23.) септембра н. г. за презвитера у Будиму рукоположити.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Има извјесних тренутака, кад не можемо ништа боље учинити, већ подићи своје главе и погледати на небо.

Од др Крауса, превео с њемачког **Милан Поповић**.

Особито и важно преимућство човјечије састоји у том, што он не иде по земљи с обореном главом, као животиња, већ има усправљен положај и с усправљеном главом поносито иде као господар над животињама. Тај усправни положај, тај прави ход, не пољепшава само његова облика и не даје му само при свој њежности његова држаста наврсне јачине и чврстоће, већ му даје још и многе друге користи. Колико ми послова не би могли обављати, ако би своје тјело, као и други створови морали к земљи сагнути и својим се рукама у ходу служити! Како нас напротив чини вјештим усправљен положај, наше к небу усправљено тјело за најтеже, најумјетније послове и радове. Како далеко боље можемо око себе погледати! Како нам је лакше спазити све, што се пред нама и пред нас збива! Колике даље можемо својим усправљеним лицем прегледати цијелу природу, цио створ Божији! Али што је још више, тиме, што имамо усправљен стас, кадри смо изнад себе погледати, и посматрати лијепо небо, које је Бог над нашом главом разапео. Да, погледа, као да је човјека сами састав његове природе позвао: Дигни своју главу, и погледај, изнад себе на небо. И погледало је, да људи заиста тај узвик своје природе од искони разумију.

Чак у древним временима небо је привлачило човјечију позорност, чак у најстаријим временима људи су се радо занимали с проматрањем неба. И ма да је то проматрање неба проузроковало многе празновјерне представе, многа лажна мишљења, међу људима, иначе оно их је често пута одушевљавало на најљепша и најузвишенија мишљења, водило их нарочито тамо невидљивом Творцу и управитељу свих великих свјетова, и постицало их на најдубља обожавања и штовања према њему и испуњавало их веселим блаженим случајима и надама.

С одушевљењем вели Давид: И небо је рјечју Господњом саздано, и сва војска Његова духом уста Његових. Господе! твоја се доброта пружа тако далеко, колико је небо. — Наш Бог је на небу. — И небеса проповиједају славу Божију; и над висинама се небеским име Његово слави. Па како? Зар не би требало да се и данас одушевимо сличним осећајима и мишљењима, кад год подигнемо своје главе и к небу погледамо.

У наше доба то би требало да се чешће догађа, јер се звездознанство трудом ученика у многом проширује, и тако је астрономија у у прошлом столећу у том нарочито напредовала. О, кад би овдје било мјесто, да вам саопштим знатна посматрања, која је човјечије размишљање од времена Давидова на небу опазило: ми би се зачудили и завидили, занијели чуђењем величанства, моћи и мудрости великог Бога, наша би се прса проширила помишљу на неизмјерни простор, који видимо изнад себе раширен. А да све како треба схватимо, да се уз то не заведемо на нерazумјевања, к томе припадају претходне знаности, које се могу само код неколицине претпоставити. С тога општирна астрономија није предмет свеопштег преставља. Међу тим и ако немамо учене знаности о небу ипак нам поглед к њему може од користи бити, јер он је чак нашим најранијим праоцима од користи био, и ако нијесу имали те знаности о небу. Размишљавајмо и данас даље о том.

И бѣдѣтъ знаменіа въ солнцѣ и лунѣ и звѣздахъ, и на земли тѣгa языкомъ съ печалію, шюма морскаго и колебанія..... Бдите убо на всяко время молящеся, да сподобитеся оубѣжати всѣхъ сихъ хотящихъ быти, и стати пред сыномъ человѣческимъ (Еван. Лук. 21, 25—36).

Исус највишеје у прочитаном Јеванђелију жалосну страшну перијоду за јудејску државу — перијоду, кад људе хвата страх — кад ће свиснути од страха и чекања оног, што иде на земљу. Али он је држао, да им за овај тренутак не може бољег савјета дати од овог: Кад се почне ово збивати, гледајте и подигните главе своје, јер се приближује избављење ваше. Али баш тај савјет може и мора и нама често пута добро доћи, ако се у сличном положају налазимо. Да, има нарочито највесних тренутака, кад не можемо ништа боље учинити, већ подићи своје главе и погледати к небу.

Такви су тренутци нарочито ова.

I. Ако племенито незадовољство осјећамо због велике ограничености, с којом на земљи живимо.

II. Ако нас бојажљиве бриге због наше будуће судбе узнемирују, или нам зла срећа пријети да ће нас сасвим поразити.

III. Ако нас загонетке узнемирују, које нам смрт даје да их разрешимо.

I. Има хиљаде прилика, кад човјек осјећа и жали се на то, што су му тако уске границе обиљежене, те није кадар много што шта учинити, а што би рад био учинити. Додуше то осјећање наше слабости и ограничености не проистиче увијек из чистих и племенитих извора. Често пута жао нам је што не можемо све своје луде жеље испунити — што не можемо све недопуштене намјере постићи, и што не можемо своје чудне жеље тако, како нам је воља, задовољити. У томе нас случају поглед на небо не може утјешити. Он би нас шта више морао посрамити, кад би озбиљно о том размишљали, да наш живот на земљи треба да буде спремање за небо, али да допуштато свом срцу да тежи за оним, што је земаљско и промјењиво, да се шта више ниским наслађама и тежњама чинимо недостојним нашег високог одређења Али има к тренутака, кад је чак и добар човјек незадовољан због своје ограничености, и кад се то незадовољство запста племенитим назвати може. То је случај нарочито тада, кад из чисте ревности за истином тежимо, на ипак свугдје нађемо, да је наше знање само један дио знања.

О, онај, који размишља, који тежи за знањем, често га пута жалост обузима, што тако много не зна, што својим истраживањем не

може прозрјети у оно, што би на чистих намјера желио знати. У његовој се души често пута против његове воље бојажљиве сумње подижу чак у такве истине, које је он иначе сматрао као извјесне. Он се свуда бојажљиво обазире, гдје би могао наћи довољна објашњења и гдје би могао очевидно рјешити сумњу: али узалуд. Он слуша, гдје се најпросвјећенији људи о тим тачкама једни с другим препиру, једни другим противуслове. — Он узалуд тражи на цијелој земљи врело, из којег би могао потпуну свјетлост црпити. Шта ће он чинити у таквом тренутку? Треба ли сасвим посумњати у истину? Зар се нигда не смије уздати у свјетлост — право просвјећење. О нека он подигне своју главу горе, и нек погледа к небу. Он ће на небу видјети још многе свјетове. И заиста је, тада ће он рећи, заиста је за ме још и други свијет одређен. И у том ћу свијету заиста наћи оно, што овдје нијесам нашао; тамо ће ми оно бити јасно, што је овдје тамно остало. Јер Онај, који је с толиком мудрошћу велико небеско тијело створио, тај заиста није узалуд у душу моју смјестио нагон за истином. Не, као год што Он својим видљивим сунцем земљу обасјава, тако ће Он једном својим небеским свјетилом и мој разум расвјетлити; он ће ме уздићи из лутања по сумњи до храма истине. Заиста, такав поглед к небу умириће га због садашње ограничености његова разума.

Али што се тако и боји човјек с тога ражалошћава, што нијаде тако мало снаге, да све, што је добро чини и извршује, а што би рад био чинити и извршити. Свакојаке се околности често пута против његовим најпоштенијим напорима и али људи често пута осјете његова општекорисна подузећа, често пута разруше његове најчовјекољубивије планове. Он упиње све своје снаге да своје добре намјере испослује; али узалуд, ипак му не испане за руком. Он дозива друге људе у помоћ; само што му нико неће да помогне. Али како? Зар он стога треба духом клонути? Не, нек подигне своју главу и погледа к небу. Томе, који је саздао то неизмјерно небо, — тако нек помисли у себи — Томе би било лако, и моје слабе снаге подупријети, и на једанпут све препрјеке отклонити. Ако он то не учини, ипак он мора своје мудре намјере имати. Ипак ја видим, да сунце, које сада тако јасно сија, не просина на једном своје зраке по земљи. Оно мало по мало — тако је Он уредно — рашкрује таму. Он мало по мало пушта да дан сване. И тако Он хоће без сумње да мало по мало успије оно добро, што га жели Његово слабо биће да изведе. Ја нећу дакле без храбрости бити: можда ћу још доживити, да добро дјело побиједи. И ако то овдје не доживим, — тамо су у кући мога Оца многи станови; тамо ћу моћи без сваке сумње с мало ограничености радити на ширењу добра; тамо ћу заиста моћи без икаквог противљења многе дужности испунити и истину и врлину потпомоћи. Тамо ме неће с незахвалношћу наградити. Тамо ћу знати боље цијенити чисто мишљење, племениту ревност за истину и врлину. Зар га не би могло такво размишљање утјешити? Зар га не би могло умирити због његове садашње ограничености. Заиста, благ Христе, за нас је у свима случајевима сасвим корисно, ако у таквим тренуцима подигнемо своје главе и к небу погледамо, кад осјећамо, племенито незадовољство због велике ограничености, у којој овдје на земљи живимо.

(Свршиће се.)

Проповед

И многи ће многи лажни пророци и преварише многе (Матеј 24. 11.)

Благочестиви Христјани! Још пре него што ће страдати и мучен бити за спасење рода људскога, обећао је Господ наш Исус Христос Својим апостолима, да ће им послати Св. Духа Утешитеља, који ће их научити свакој истини. Његово свето обећање испунило се. Сишавши се Дух Свети у педесети дан по Васкрсењу на апостоле, у виду огњених језика, даде им моћ и знање говорити свим језицима. Народ се зачудно кад чу о томе; „Јер сваки од њих слушаше, где они говоре његовим језиком“ (Дела ап. 2. 6.).

Одређише се апостолима језици, да громко проповедају народима о једном истинитом Богу, да им однесу веру, љубав и мир, и да га поздраве правдом Христовом. И пођоше они да као труба одјекне глас њихов о царству Божјем, одоше да проносе буктињу светлости Јеванђеоске онима у тами, што се ваљаху по глибу зла и

невољаштва човечјег, одоше да опашу свет врлинама истинитим и да га нахране науком најслађом. Без страха за живот пролажаше земље и градове, проповедајући реч Божју, не бојећи се ни саме смрти, сећајући се Спаситељевих речи: „Не бојте их се, јер нема ништа сакривено, што се неће открити, и ништа тајно, што се неће дознати“ (Мат. 10. 26.).

Али знао је божански и свезнајући Учитељ каква судбина чека ученике Његове у свету. Знао је Он са каквим ће се опасностима и невољама борити они у свету, јер је добро познавао „род фарисејски“ и лажне учитеље њихове. Зато је често и говорио ученицима Својим: „И изићи ће многи лажни пророци и преварише многе“. (Мат. 24 11.), и „тада ће вас предати на муке и побиће вас и сви ће народи омрзнути на вас имена мојег ради. (Мат. 24. 9.).“

И место благослова примише апостоли од света клетву, место одушевљеног поздрава камење, место слатке радости што му ови Божји гласници носе правду и мир, дадоше им крст и сикиру. И све зато, браћо драга, што и онда беше покварених и злих људи, који притиснути грехом презираху љубав, који остављаху по речима св. Јеванђеља оно „што је најпретежније у закону: правду и милост и веру“ (Мат. 23. 23.).

Свет беше задојен и задахнут заблудама лажних учитеља, а овима неправда беше сласт највећа, лаж — жеља најмилија, безаконье радост најслађа, а мржња и освета срцу најближа.

О да прне незахвалности! о да гадна безакоња!

Тако то беше у оно време, и божни моји Хришћани, а како је данас? Пророчанство Христово, да ће изићи лажни пророци и варати свет, испунило се. Али да ли је и један Србин могао икад помислити да ће се баш међу рођеном нашом браћом наћи лажних пророка, који ће одвратити синове, браћу и сестре своје од вере прaотаца својих? Дај, браћо, видим да знате ко су лажни и зли духови ти, е су то — аој јаде — рођени синови народа нашег, што пљупуше на образ свој српски и и презреше мајку своју, цркву православну. Зато и говорим опет данас о њима, што сам чуо, да неки од вас Недељом место у цркву своју — одлазе и траже збора њихова, да вам објасне „тајне путеве Божје“. Зато се и молим данас топло Богу, Створитељу нашем, да ова реч моја нађе одјека у души нашој, јер сам и то чуо, да некима од вас и ноћу долазе такови лажни пророци, да вас одврате од вере ваше.

О браћо! а зашто се варати дајете? Не видите ли шта је смер небрашке руке тих људи? Не знате ли, да желе раставити сина од оца и кћер од мајке своје? Не увиђате ли, да вас желе видети у друштву њихову само зато, како би лакше потирили жар несложа и раздора и посејали биље од омразе у домовима вашим? Зар нисте чули овде са светог места овог реч Јеванђеоску: „Не верујте сваком духу, нијe сваки од Бога“. Зар не видите да презиру највеће светиње наше и прадедова наших: олтар и крст, то свето знамење на коме је решена судбина живота човечјег, крст свети, на коме је издахнуо Он, Бог и Спаситељ наш, каса ради и нашегw ради спасења“.

И зар не знате, да који је човек свети крст изневерио и остано, да ће се и Богу свом једном изневерити и Њега оставити? Хвале се својом праведношћу вами, и ви им верујете! А не запитасте себе, да ли може бити праведан онај, који хули на цркву Христову и који не љуби ближњега свог? А ко су им ближњи? Ближњи смо им и ми, браћа њихова. Кад, дакле, човек презире свог ближњег, а зна да смо сви Богом створени, тада он, браћо, вређа самог Бога, који га је створио. Такав човек, дакле, не може бити праведан. А ни валда видите, како се они клоне збора и друштва наших, како нас избегавају особито оне, за које знају, да им је чврста и силна вера њихова, а заборавили су да је Христос рекао: „По томе ће сви познати да сте моји ученици, ако узимате љубав међу собом“ (Јован 13. 35.); и опет на другом месту: „Ово је заповест моја, да узимате љубав међу собом“. Видите ли сада, како је лажна праведност

њихова? Хтели би вам бити учитељи а љубави немају. Срце им је ледено и празно, поглед им је мрачан, осмех им је лажан, неискрен. А може ли тако бити код правих учитеља вере Христове и да ли је тако? Нису, побожна браћо моја, ученици Христови крили поглед свој у земљу црну, нису уздисали и плакали проповедајући реч Божју, нити су тајно ровили, него су смело, отворено, јасно на инак смирено причали свету узвишену и спасоносну реч Христову. И није тако српски апостол и просветитељ Свети Сава крио очи своје и извртао истине у св. писму, као што изврћу ови лажни учитељи међу вама, нити нас је учио, да презремо оно хумке на гробовима отаца, мајке, браће и сестара наших, него да их целујемо и заливамо топлим сузама признања.

Не тако, браћо моја, не чините тако ви! Отворите срца ваша речима псалмопевца Давида, који с радошћу пева Богу кад се сети храма Божјег: „Како су мили станови Твоји, Господе над силама“! Гине душа моја желећи у дворове Господње, срце моје и тело моје отима се Богу живоме“ (пс. 84. 12.); и кад весело опет пева: „Благо онима који живе у дому Твом! они Те хвале без престанка.“ (пс. 84. 5.). Какви су то дворови Господњи, какав је то дом? Ти дворови и тај дом то су, Хришћани моји, православне цркве наше. У њих долазите и у њима тражите утехе невољама вашим, у њима ће се срце ледено откравити, у њима се суза може осушити. Овде ево, пред престолом Свевишњег и у дому Његову што га је Он саздао, само овде где пребива вечно истина и љубав правда и мир. Нек вам је срце весело и радосно кад дође у дом Божји јер све ово око нас је „Божје“. И што да јецате тамо у скупштинама људским, где је варка и лукавство и где се изврће слово Божје. Но све Бог знаде и око Његово све види. Зна Он помисли Њихове: „Он је створио сва срца њихова, Он зна и сва дела њихова“. (псал. 33. 15). Не дајте се сплести у вигове лукавства и не окивајте душе ваше заблудама људи, не дајте да царује лаж поред истине, да не паднете у искушење. И опет вам спомињем реч Христову: „изићи ће лажни пророци и преварише многе“.

Напајајте душе и срца ваша смиреним и побожним осећајима у кроткој и тихој молитви, да би добили помоћи Божје и благослова Његова. Имајте љубави међу собом, јер који љубави немају: „Господ ће им помоћи и избавиће их од безбожника и сачуваће их, јер се у Њега уздају“ (пс. 37. 40.) Оснажите се крепком вером и надом у милост Божју, да можете свагда рећи: „душа се наша узда у Господа, Он је помоћ наша и штит наш.“ (псал. 33. 20) Чувајте се од невољалих и злих дела, која вас могу осрамотити пред светом, окаљати вам образ и име ваше, а највише души нахудити. Помажите један другом у невољи тешкој, јер помажући један другом и и Бог ће вам помоћи, да лакше сносите сиротињу худу. Сетите се наших старих! Кроз толики низ година борили се и са сиротињом већом и са бесним некрстом, на нити због сиротиње хулиште на цркву своју, нити их је некрст могла отргнути са груди мајке своје, миле цркве своје. Водиште часно борбу луту, али изнеше из ње и светао образ српски.

Још једном, чувај се народе мој лажних пророка да те не преваре! Помози нам Боже, Спаситељу наш, ради славе имена Својега, и избави нас и очисти од греха наших ради имена Својега (пс. 79. 9.). Амин.

јереј Јован Ж. Бута.

Црква Светога Василија Острошког и њено освећење у Никшићу.

(Свршетак).

Црква се дијели у три лађе по четири стуба у два реда. Стубови у обиму имају 1 м. и 30 цент., а високи су 5 мет. и 20 цент. Како црква, тако и сви сводови и первази овијех, који им одговарају, ограђени су од огромних комада бијелог гранита вјештачки израђени. Кубе се подиже на сводовима који се ослањају на четири стуба до иконостаса који затвара олтар у главној лађи. Поврх главније врата налази се цјевница, са салици до ње има осам метара. Ширина је цјевнице пет метара а дужина осам метара и

и педесет цент. Ка цјевници се иде петијема степеницама, које у звонику воде. Олтар има четрдесет и два кубична метара простора. На средини стоји велика света трпеза — престо, од финог камена израђена, чије су стране подједнаке у простору по један метар и седамдесет центим. С десне и с лијеве стране олтара налазе се придјели — двије собе ђаконици, које ће служити за спрему црквених књига одежда и другије утвари. Са сјеверне стране у ђаконицу налази се и једна трпеза, која би могла служити за свету литургију, да се раније сврши. Под овим придјелима — собама, исконани су подруми по сводовима дубоки три метра и непримјетно су затворени. Ове собе имају двадесет и један кубични метар простора, а високе су по седам и по метара.

Иконостас према величини цркве мален је, али то је право ремек-дјело које доиста краси овај велељепни храм. Он је сав од мрамора бијелога из Грчке, кога је приложно љубимац Црне Горе *Андрија Синџић* из Атине, који је прошле године умро, и коштује до шездесет хиљада франака са преносом до Котора.

Према царским дверима уздижу се два стуба од зеленог мрамора, а међу свештенлима у горњем ћемеру раздвају их бијели стубови према величини иконостаса. По средини иконостас је висок осам метара а широк осам метара и педесет цент. Царске двери имају висине три метра и и 35 центим., а ширине један мет и 30 цент. Четири престолне иконе високе су по 1 мет и 85 цент. а широке 90 цен. Над њима долазе 12 икона помањих у једном реду. Ове су иконе високе 80 цент. а широке 34 цент. Над овијема иконама долази Тајна Вечера, на више ње Распјатије на крсту. У иконостасу је с десне стране престолна икона Свети Василије Острошки Чудотворац поред Исуса Христа, а с лијеве Свети Петар Цетињски Чудотворац поред престолне иконе матере Божије. На десној страни овога мермернога иконостаса на стубу *од јужне двери стоји урезато: Приложно овај иконостас Андрија Синџић Јелин са острва Хиоса, који се направи од јелинског мрамора мјесеца Јулија 1899. године.* Пет степеница које су урезате при иконостасу до салиди цркве, исто су од бијелог мермера из Атине, са којима се у олтар улази, те су их понамјестили два парочита изасланика Атинска и чине саставни дио иконостаса.

Царске двери у иконостасу радио наш домаћи умјетник *Василије Тиновски* Подгоричанин, које је изврсна радња дворезне умјетности.

Споменути морамо академички рад Руске умјетности у Петрограду гдје су умјетнички израђене четири велике престолне иконе; а по врху престолних икона Рођење Христово у средини, а с десне стране Света Троица а с лијеве Вазнесење Христово. Од овијех дванајест помањијех икона у једном су реду ове иконе: с десне стране Свети Василије велики, Свети Јован Златоуст, Свети Григорије Богослов, Свети Николај, Свети Георгије, и Свети Димитрије; а с лијеве стране Свети Јован Пророк, Свети Пророк Давид, Свети Пророк Данил, Свети Илија, Свети Јеремија и Свети Језикиљ. На царскијем дверима стоји икона Благовјести, на јужним Свети Арханђел Михаил, а на сјеверним Свети Архиђакон Стефан.

Осим овога украса унутрашњега што смо споменули, морамо к томе додати, и богати дар краљице Талијанске *Јелене*, те је послала четири полијелеје од бронзе и кристала које је донио и намјестио парочити изасланик краљичини г. *Артур Флорес* дворски архитект, те висе из високих сводова и колосалне кубе, која се над њима подиже као да у ваздуху лебди. У источним лађама висе два мања сребрна полијелеја што је Његово Височанство књаз Наследник Данило на Ђурђе за исту цркву набавио. Пред престолним иконама висе четири сребрна кандила у Сарајеву ковата, што је приложно Високопресвећени Митрополит Хаџи Сава Косановић из Улциња, а пред крстом Распјатија Христова исто кандјело сребрно прилог г. Мића Кречића из Сарајева. У крилима црквеним са двије стране висе изнад врата од ђаконица — придјела по двије велике иконе, дивна радња руског црквеног сликарства: Успенија и Рождества Пресвете Богородице, Светога оца Николаја и Светога великомученика Георгија. И пред овим иконама висе четири сребрна кандјела богати прилог Митрополита Саве Косановића.

О зидовима са јужне и сјеверне стране висе у групама имена погинулих јунака Црногорских и Херцеговачких у последњем великом рату за ослобођење, у позлаћеним оквирима, које се имају на црквеним стубовима унутра урезати, а између њих стављене су сребрне иконице пред којијема су понамјештана по четири мала сребрна свјетњака на јужној сјеверној страни.

Све то скупа са богатим и златотканим наки-

том и украсом олтара, поред мермерног иконостаса, испуњава ову цркву са изванредном лепотом и сјајем, које све иде у сагласности са величанственом архитектуром.

Спомепутпа кораме и богати дар Његове Свјетлости кнеза Петра Карађорђевића, те је приложио пет великих звона, која су коштала 25.000 франака, и постављена на звонику ове монументалне цркве, те се у истима са механизмом зато учињеним музикално звони.

У очи Госпођина Дне озвоне ипе пет великих звона са звоника Василијеве цркве у Никшићу, каква се још нијесу чула са српскијех цркава и манастира, те се у хиљадама стао народ сакупљати на позив цркве, да се у истој свјестило 2500 богомољаца и на 5 сати одпочела се вечерња всенощним бдјењем, коју је обавио Архимандрит Михаил Церовић, Архимандрит Петрошије Остропшки, и Архимандрит Дожић Морачки, са осталим свештеницима.

Сјутра дан 15. августа отпочето је свечано освећење цркве тачно у 8 сати, те су чиподјејствовали два Митрополита, три Архимандрита, два Протопрезитера, дворски протојакон и 10 свештеника. Кад се освећење довршило, одчета је Архијерејска служба уз присуство Њихових Височанстава Кнеза и Књагиње и Њихових узвишених чланова Владајућег Дома.

После причасна Митрополит *Митрофан* изговорио је врло језгровиту и значајну бјеседу о подизању ове колосалне цркве и њеног Ктитора.

Литургија се свршила у 11 сатих пре подне уз пуцњаву топова са старога града „*Ожоглића*“ и народ је клицао живио!! живио!! Господар живио!!

У сриједу, 16. августа, била је свечана литургија за упокој душа погинулих јунака Црногорских и Херцеговачких, за вјеру и своју отаџбину. Служио је Архијерејску службу са нарастосом Митрополит Митрофан, са Хаџи Савом Косановићем, са три Архимандрита, дворским протојаконом, и са 10 свештеника. Служби су били присутни Њихова Височанства Кнез и Књагиња и сви чланови Владајућег Дома, те се при преливању колива на „**вјечна памаћ**“ падало на кољена, те тако се са овијем довршила ова црквена свечаност у овој великој задужбини витешкога нашега Господара.

Дворски Протојакон
Филип Радичевић.

Саборски изборни ред од 1870/1 са црквенога гледишта.

(Наставак)

Но да је тај тобожњи пристанак епископа и у сабору и у сепаратном вотуму од 1870. имао и позитивну и одлучну форму, противници нашега становишта не би имали разлога позивати се на њ, јер би и таквом пристанку оскудевала *надлежности*. Епископи, без митрополита и изван Синода, нису били надлежни за такав пристанак. Он је био изван њихове компетенције, која у таквим стварима припада искључиво Синоду. Према томе пристанак епископа 1870. нема нити *авторитативног значаја*, нити *правне вредности*, а по томе — *ни доказне снаге*, те је позивање на тај пристанак *апсолутно неосновано, ништаво*.

Но да и последњу сумњу отклонимо, разгледаћемо и онај приговор, по којем саборско устројство 1874/5, донесено „узајамним споразумом између сабора и архијерејског Синода“,[1] садржи у §. 2. да се заступници бирају по изборном реду од 1871, односно, да је Синод, пристајући на саборско устројство од 1874/5, пристао и на изборни ред од 1871.

Но то, све скупа, не стоји; јер не стоји да је саборским устројством од 1875. реципиован изборни ред од 1871.

Него ствар стоји овако:

У једној конференцији више њих саборских посланика 1874. г. држаној у Новом Саду код Стевана Брановачког, претресан је био од дра Теодора Мандића поднесени предлог за устројство српског народног црквеног сабора. После учињених по неким члановима конференције примедаба на тај предлог и пошто је конференција усвојила те примедбе, одлучено је било да др. Стеван Павловић преуђеси тај предлог према примљеним примедбама. Но пошто је др. Павловић предложио, да се тај посао повери дру Ники Максимовићу, као најмлађем члану конфе-

[1] На основу записника Синодалне седнице, држане у Ср. Карловцима 20. септембра 1874, могло би се доказати и то, да данашње саборско устројство није баш у целости донесено „у споразуму између сабора и архијерејског Синода“.

ренције, исти се тога посла и примио. По горе споменутом предлогу и према конференцијално примљеним примедбама израдио је др. Максимовић предлог за устројство народног црквеног сабора и поднео га је сабору, овај пак издао га своме одбору 15-рице изасланом по сабору за састав саборског устројства.

У предлогу дра Максимовића чл. II. гласно је: „Српски нар. црквени сабор има 75 посланика и то 25 од свештеничког, а 50 од световног реда. *Ови се бирају по изборном реду саборском од 5 августа 1870 одобреном најновијим отписом од 29 маја 1871*".

Саборски одбор 15-рице узео је у претрес овај предлог и по учињеним изменама неким поднесен је исти сабору на претрес 4. (16) октобра 1874. Потписани су на предлогу Стеван Брановачки као председник и Др. Ника Максимовић као известилац одбора 15-рице.

У томе одборском предлогу II. члан је гласно овако: „Српски народни црквени сабор има 75 посланика, и то 25 од свештеничког, а 50 од световног реда, *који се бирају по изборном реду саборском*".

Ова пак измена у II. чланку предлога дра Максимовића учињена је не можда ради краће стилизације, јер да се под саборским изборним редом eo ipso разумевао изборни ред од 1870/1, него је она учињена *с начелног разлога*.

Др. Максимовић је, наиме, хтео да се у ново модификованом саборском устројству *рецинира* дотадањи изборни ред од 1870/1, те је стога у II. чланку свога предлога и ставио речи „од 5 августа 1870 одобреним најновијим отписом од 29 маја 1871". Хтео је, дакле, да се та рецепција узакони. Одбор 15-рице, напротив, није хтео да рецинира *тај изборни ред. Он је*, по дру Максимовићу предложену *рецепцију одбио*.

У II. чланку свога предлога, речима: „који се бирају по изборном реду саборском", одбор 15-рице је изрекао само *у принципу*, да је саборски изборни ред саставни део саборског устројства, а није хтео да веже себи руке са изборним редом од 1870/1., који се према томе не може ни сматрати саставним делом данашњега устројства, те зато за његову измену и није нужан закључак $^2/_3$ сабора.

По одборској стилизацији и одлуци гледе II. чланка његова предлога, донео је и сабор § 2 свога устројства, које данас постоји, а који § гласи: „Грчко-источни српски народно-црквени сабор састоји се из 75 посланика, од којих се 25 од свештеничког а 50 од световног реда *по саборском изборном реду бирају*".

Овако та ствар стоји. И по томе, речи § 2 саборског устројства: „по саборском изборном реду бирају" *не односе се на изборни ред од 1870/1, него на будући који се донесе*.

Дакле тврдња, да § 2 саборског устројства садржи т), „да се заступници бирају по изборном реду од 1871", сасвим је произвољна, почињена у непознавању историје и постанка тога § 2., и у неразумевању његове одредбе.

Логично томе свему, као доказаним излази, да Синод од 1874 није пристао на данашњи изборни ред, односно на његов начин избора свештеничких посланика. Шта више доказаним се сматрати мора, *да је и сам сабор од 1874. био противан изборном реду од 1870/1.* јер би га иначе рецинирао.

Тиме је и последњи приговор нашем становишту о неканоничности данашњега изборнога реда с формално-правне стране обескрепљен.

А сад прелазимо на оцену изборнога реда самога по себи, на оцену његова начина избора свештеничких посланика и његове противности догматично-каноничком учењу наше цркве.

Константин Пантелић.

Српски сликар.

Пречасни господине уредниче!

У 35. броју листа „Српски Сион" на страни 570. при завршетку набрајања сликара, од Л. Богдановића, напоменули сте у белешци и Константина Пантелића, и назвасте га једним од најбољих сликара наших, што сте заиста и право имали. Но из те нотице видим, да Вам је о њему и његовој радњи врло мало познато. Па, да не би — не има-

јући нико да му живот опише — као један од најбољих сликара млађем нараштају непознат остао, ево ћу ја, колико за сигурно о њему знам, овде саопштити.

Константин Пантелић, рођен је у Руми 1800. године. Не знам које је године у Бечу учио сликарску академију, те је одмах, како је на академије изашао, позват био од митрополита Стратимировића у Кулпин, и добио да измолује цркву Кулпинску. Не знам, да ли је његов тај рукотвор до данас остао, или га је несрећна 1848 г., разорила, само толико из тога доба знадем, по његовом приповедању, да је био врло радо виђен од реченог митрополита. Тада је тамо у Кулпину био парох благопокојени отац Његове Светости преузвишеног господина Патријарха нашега Георгија, који се је баш за време сликања те цркве родио, Пантелић је увек радо приповедао, да је био лични пријатељ Његове Светости, данашњега св. патријарха. И кад су овога са крштења донели, да га је он на своје руке примио и даривао. Наравно кад је он то мени приповедао, била је Његова Светост тада прота Сомборски.

Пантелић је, по његову причању, за свога живота, осим многих слика и икона, насликао 18 иконостаса у црквама, али ја нисам све запамтио, па их не знам набројати, но сигурно се сећам, да је споменуо: Сакуле и Батош у Банату, те Адашевце и Бачинце, а ја сам сам видео иконостасе врло лепо његовом руком израђене у Дечу, Михаљевци и Д. Товарнику, који му је (у Д. Товарнику) био и последње сликарско дело.

Од његових радова остале су две лепе слике, вештачки израђене, код мене, које су се врло допале и благопокојеном патријарху Герману, приликом његове каноничке визитације; а налази се и једна вештачка слика код Пантелићеве унуке у Руми, удове ђке Магићеве.

Пантелић је умро у Д. Товарнику, где се у последње време свога живота из Панчева преселио и настанио, године 1882.*

Огар. Светозар Марковић
парох Огарски

* Веома захваљујемо г. Марковићу на овим подацима. Ур.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Високопреосвештени епископи Мирон и Лукијан.**) Високопреосвештена господа епископи *Мирон Николић* и *Лукијан Богдановић* стигли су у Карловце.

(**Саборски Одбор**) отпочео је у прошли петак држати своје седнице под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*. Присутни су чланови: високопреосвештени господин епископ Пакрачки *Мирон Николић*, те г. г. архимандрит *Илариов Руварац*, протопрезвитер *Ђорђе Влаховић*, др. *Ника Максимовић*, *Михаило вит. Рогулић* и *Јосиф Јагић*.

(**Епархијски Школски Одбор Бачки**) одржао је 1. (14.) септ. о. г., под председништвом Њ. В. г. епископа *Митрофана Шевића*, своју редовну седницу, у којој је записнички изражена туга за упокојеним чланом др. Илијом Огњановићем, а удовици покојниковој писмено саучешће достављено. — Услед отписа министарског тражиће се извештај од магистрата у Бају, је ли срп. прав. веропоуку школу тамошњу из садашњих просторија извештено. — Затражен је обавештај од месног школског одбора, односно црк. општине у Ст. Бечеју, у погледу одобрене државне приполоши за квинквенале тамошњих срп. вер. учитеља. — Наређено је свима меси. школама да набаве словенску штицу одобрену од Шк. Савета, и да само од Срп. Манастирске Штампарије падну „Мали Катавасију“ набављају. — Достављен је од Школ. Савета, одобрени план и прорачун за градњу нове школ. зграде у Деса.-Ст.-Ивану, и на Ченеју у Н. Саду. — Доставиће се декрети учитељима Ђури Аћимовићу у Ади, Милану Кањанском у Сентомашу, Славки Алимпићевој у Деса.-Ст.-Ивану. — Поднеће се тражени списи Школ Савету односећи се на отварање школа у бившој Шајкашкој. — Упућени су срески учит. зборови услед наредбе Шк. Савета, да саставе један једнообразан пословник. — Упућена је црква општина у Госпођинци, да учитељу М. П. постави заменика за предавање мађ. језика, а учитељи М. П. и К. Ч. да на свију предмета прописани успех постигну и К. Ч. да научи мађарски, пошто прети опасност опозене школа тамошњих. Свима учитељима и учитељицама у епархији објављено је, да ће се неуспех у школи и неодржање прописаног школског реда, у колико произлази из нехатности дотичних учитеља и учитељица најстро-

жиље дисциплинарно казнити. Конзисторија Бачка је умољена, да свештенство у Горњем и Доњем Ковиљу, као и Госпођинцима упути, да уредно држе часове за науку вере у тамошњим комуналним школама. — Издано је упутство свим м. шк. одборима у погледу реда за пријављивање шк. деце полит. поглаварствима. — Протумачено је магистрату у Бају, да основно писмо закладе Јована Русића црквеној општини у Бају може наменити. — Известиће се м. шк. одбор у Молу, да је ствар издања сталаже школе, ради одобрења трошкова код министарства. — За привред. учитељицу у Кисачу постављена је Марија Шимићева, а од министарства и Шк. Савета умољене се приповеће досадашњем учитељу. — За привред. уч. у Бођани постављен је Петар М. Кочиш. Решење на оставку учитељице З. С. у Пивницама, замену и попуњење тога места, донеће се по извођају зам. шк. референта. — Упућени су многи шк. одбори и црквено општине, да раније овдашње наредбе извршне. — Примедбе црк. оп. у Ст. Бечеју на упутство ради преноса школ. иметка на црквене општине издате су конзистор. фискалу на мњење. — Упућена је црквена оп. у Ст. Бечеју по ново, да забавиште из садашњих просторија изнести. — Враћен је признак м. шк. одбора у Пирошу због капаре зидару. — Упућена је црква. оп. у Ст. Палањци, да отвори школу као што је наређено, а председник је опомент због поднесеног извештаја. — Црква. општина у Кули познала је да се најасни о набору управитеља школског, учињеног 1898. год. — Упућен је управ. одбор у Пирошу, да исплати рачун за књиге. — Поднесени стечај управ. одбора у Д.Ст.Ивану није одобрен и издан је свима месн. шк. одборима формулар за расписивање стечаја. — Протумачено је упр. одб. у Ст. Савцу, да општ. није дужна по Шк. Уредби свињац начинити у дворишту учитељеви. — Одобрени су стечајеви на учитељска места у Фелдварцу, Сомбору и Лалићу. — Искана је допуна списа о набору учитеља у Бегечу. — Упућена је црквена општина у Кулпину, да нове скамије набави. — Уништен је закључак црква. општине у Ст. Палањци, којим је смањила плату на упражњеном месту учитељице, и допуњена је постављена за заменицу Софија Савићева. — Спровешће се признак црква. општине због укидања награде учитељу складног појања. — Потврђен је набор Петра Субића за учитеља у Деронја, и Стевана Лесковца учитеља Ст. Палањци — Потврђени су шк. фасције за срп. прав. вер. школу у Кању. — Уступљена је молба Мирослава Грујића учит. у Товаришеву ради умировљења кр. школ. надзорништву. — Одобрено је расположење м. шк. одбору у Турији, због задавања земље учитељске Јов. З. Медурића и подизања паушала за огрев и чишћење. — Одобрено је м. шк. одбору у Ади, да једну од компетенткиња постави привремено за учитељицу на салашкој школи. — — Упућен је м. шк. одбор у Парабућу, да поднесе специјални наст. план. — Упућени су сви месни школски одбори, да поднесу извештај о броју деце, која су за школу обвезна. — Примљени су искази од неких м. шк. одбора за прошлу школску годину. — Одобрен је распоред разреда у Силбашу, и упућена црква. општ. да четврту школу отвори. — Упућена је дисцицил. комисији стећи К. Ч. учитеља у Госпођинци. — Дозвољено је К. Ј. у Палањци да може споредне дужности обављати — Издато је упутство, који ће се назива новог новца у рачуну употребљавати. — Умољене се Шк. Савет ради приповоћи из фонда св. Саве, да може у Светову срп. прав. вер школа отворити. — Учињени су кораци код жуп. управ. одбора, ради оправке шк. здања у Парагама — За учитеља у Бођани, постављен је Петар М. Кочиш. — Молба Д. С. П. учитељу у Ст Савцу, уступљена је упр. одб. на мњење. — Искани су неки објашњења црква. оп. у Кули, у погледу школског реда. — Уступљени су су списи, односећи се на огревварину Ст. Бечејских учитеља, админ. одбору. — Спровешће се признак Ј. Ђ. Ђ. учитеља у Сегедину Шк. Савету. — Жалба Ј. Ђ. Ђ. учитеља у Сегедину уступиће се председн. срес. уч. збора и Ј. М. учитељу у Сен томашу на најасњење. — Пријава М. П. учитеља у Госпођинци издата је месн. школ. одбор на најасњење. — Поднесак Т. С. учитеља у Петровом Селу издат је на поступање дисцинл. комисији. — Саслушан је извештај чланова Ј. Г. и Ђ. М. о раду мировинске комисије, приликом прегледања Г. Г. учитеља у Н. Саду. — Молбе учитељица, које може да се привремено поставе, водиће се у евиденцији.

Осим тога решено је још више предмета од мање важности.

(**Патронат Српске Велике Гимназије у Новом Саду**) држао је у суботу 9. (22.) септембра о. г. своју седницу под председништвом врховног патрона високопреосвећеног г. епископа бачког *Митрофана Шевића*. Од најзнатнијих ствари наноминемо, да је узет на повољно знање извештај изаслане комисије, која је нову зграду велике српске гимназије у Новом Саду колаудирала и пронашла, да је све по плану онако урађено и изведено, као што треба. — Узет је на знање извештај, да је зграда гимназијска и у погледу редарствено здравственом про-

најена у реду од дотичних званичних органа и да је предана на употребу гимназијској управи по пропису. — Нека наређења кр. уг. министарства богочасти и наставе у погледу наставног плана узета су на знање и равнање, а на неке журне наредбе министарске поднеће се захтевани извештаји у одређеном року. — Расправљене су и коначно решене неке дисциплинарне старе неких професора подручне гимназије. — Откупљена је вангредно лепа и ретка нумисматичка збирка Павла Шулз. Откупна цена исплатиће се у оброцима за пет година дана. Та збирка, коју је скупљач преко педесет година сабирао и великим новчаним жртвама набављао, служеће на дику и украс нашој гимназији.

(† **Васа Јовановић-Чича.**) У прошлу недељу преминуо је у Новом Саду велики добротвор народне просвете, *Васа Јовановић-Чича*, брат чувеног српског војсковође и јунака Чиче-Јовановића. У својој последњој вољи завештао је нашој гимназији у Новом Саду 160 јутара своје земље у Тителу, која вреди до 100.000 круна. Овај велики родољубиви дар племенитог добротвора дошао је у добри час нашој Новосадској гимназији. Управа гимназије издала је посмртну објаву о смрти великог добротвора свога, са којим се на опелу опростио у име професорске колегије гимназијски професор г. *Јован Грчић*. Нека је вечита хвала и слава великом добротвору народном *Васи Јовановићу-Чичи!* Лака му црна земља и вечан спомен!

(**Православно Српско Богословско Училиште у Ср. Карловци.**) Ове године уписано је у нашој Богословији 102 слушаоца, од којих у I години има 39., и то по дијецезама из Архидијецезе 12, из Бачке 9, Темишварске 6, Вршачке 2, Будимске 1, Горњо-Карловачке 7 и Пакрачке 2.

Као што смо у своје време у званичном делу јавили, као заменик професора протосинђела госп. *Илариона Зеремског*, који је привремено постављен на управу манастира Хопова с тим, да својевремено буде и управитељ Монашке Школе, именован је јеромонах госп. *Валеријан Прибићевић*. Протосинђел госп. *др. Георгије Летић* одрекао се управе манастира Беочина и задржао је своје професорско место. Овај чин г. дра Летића поздрављен је, у свима пријатељски расположеним круговима према нашој Богословији, са радошћу и признањем, које у пуној мери заслужује овај поступак г. дра Летића.

Г. др. Летић се је после смрти архимандрита Теле чког примио управе манастира Беочина привремено, јер је тако потреба службе и жеља поглаварства црквеног захтевала. Но кад је дошло време, наиме при почетку школске године, да се г. др. Летић одлучи и *својом вољом и одлуком* реши, да ли ће задржати управу и настојатељство манастира Беочина или професорску катедру, одлучио је он ту ствар у корист Богословије. Та одлука његова био је частан акт човека од љубави за професорски позив и човека од науке. И ако само хвале вредан, није могао ни овај акт истинске преданости своме позиву и служби остати поштеђен од цинизама и баналних малициозних памећљотина познатог калуминјаторског листа Новосадског. Г. др. Летић знаће то игнорисати. А његову самопрегорењу и љубави за науку и Богословију желимо сваки успеха, као што га желимо и целој нашој Богословији.

(**Избор парохе.**) Дана 11. (24.) септембра о. г. обављен је избор пароха у *Срп. Подгају*. Од пет кандидата изабран је досадањи администратор парохије у Бочару јереј *Душан Имбровић* са 28 против 8 гласова.

(**Нова зграда Српске Велике Гимназије новосадске**) осветиће се, као што је већ јављено у други четвртак, 4 октобра н. р., на имендан Његова Величанства. После благодарења у саборној цркви биће осећење зграде и школска светковина у свечаној дворани гимназијској. На тој ће светковини беседити гимназијски управитељ госп. Васа Пушибрк и певаће мешовити лик гимназијских ученика две песме: Мехилову ораторију у владареву здравље и Хорацијеву од „Integer vitae“ у Флеминговој композицији. — На концерту пак истога дана у вече у великој дворани Јелисавете суделоваће уз ученике још из особита обзира на значај светковине некадашњи ученици наше гимназије г. г. др. Милан Поповић из Старог Бечеја, професор Тихомир Остојић, др. Владан пл. Војновић из Старог Бечеја, др. Коста Алексић из Панчева и професор Јован Живојновић. Распоред тога концерта састављен је овако: 1. Пролог, саставио и беседи проф. Јован Живојновић. 2 а) Три јунака, балада Д. Бранка, сложио Мокрањац: б) Ожидање од Данурова, пева др. Милан Поповић, гласовирску пратњу свира проф. Т. Остојић 3. „Моје песме,“ од Петефија, сложио Корнел Абрањија ст., пева гимназијски мушки лик 4. Le deluge (бр. 45) од Сен-Сена. за хармонијум, гласовир и виолину, свирају: проф. Тихомир Остојић, др. Владан Војновић, и др. Коста Алексић. 5. Ране, од Бранка Радичевића, сложио Хавласа, пева гимназијски мешовити лик. — После концерта биће играња.

(**Књижевно одељење „Матице Српске“**) држало је 2 (15.) септембра о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. На позив председников изабран је прота Јован Вучковић на ново за председника књижевном одељењу. — Већином гласова изабрани су за чланове књижевном одбору: Јован Грчић, др. Ђорђе Дера, Милан А. Јовановић, Стеван Лекић, Тих. Остојић, Сава Петровић, др. Милан Савић, др. Јован Радовић, а са стране: Радивој Врховац, Милутин Јакшић, Паја Марковић Адамов, Ђорђе Магарашевић. — Узета је на знање одлука главне скупштине, по којој је по предлогу књижевног одељења за члана том одељењу изабран Сава Теодоровић. — Скупштином прибављени „Позив на народ за претплату на Матичина књижевна издања“ штампаће се и послати сваком члану матичином, а и као прилог разаслаће се уз српске листове. — Узета је на знање у скупштини проглашена награда малиној игри „По команди“, коју је написао Мита Калић. — Узета је на знање одлука скупштинска, по којој су примљене предложене за распис награде из фонда Јована Наке Вемикућког. — Узета је на знање одлука скупштинска, по којој су признате за распис предложене награде из задужбине Јована Остојића и жене му Теревије из Суботице. — Узет је на знање председников извештај, да су скупштином примљене кандидације за четири питомачка места из задужбине Нестора Димитријевића послате Његовој Светости Патријарху српском ради предузимања избора. — Узета је на знање одлука скупштинска, по којој су за питомце Костићеве изабрани они, које је књижевно одељење предложило. — Питомац Јагановићеве стипендијске задужбине Јован Грковић остављен је у уживању своје стипендије, али му је непрећено, да ће исту изгубити, ће покаже ли бољи успех у наукама. — Према одлуци скупштинској расписаће се поново стечај за стипендију из задужбине Ђене Брановачког и жене му Иде на Сенте за слушаоце горње реалке. — Познаће се српска православна црквена општина у Сенти, да тачно означи, колико ће износити стипендија за слушаоце горње реалке. — По предлогу члана Тих. Остојића ступиће се у свезу вишеваљевачка књига са друштвом Св. Јеронима, Св. Мохора, Матице Лиду. Члан Александар Сандић предложио је, да се дела не издају на оцену једним и истим члановима него више њима. По дужој расправи прешло се преко тога предлога на дневни ред по предлогу секретара друштвеног.

(**Нова зграда Загребачке српске автономне школе.**) Последња скупштина српске православне црквене општине Загребачке једногласно је одобрила 50.000 круна на градњу нове зграде српске автономне школе и овластила је управни одбор, да градњу изведе. Градња ће се, према изјави председниковој, скоро отпочети, пошто управни одбор намерава да зграда још ове јесени дође под кров. Зграда ће се на два спрата подићи на земљишту, где је данашња српска автономна школа.

Разне белешке.

(**Гђа Ермила Николићева.**) Висока рођакиња Њег. Вел. краља Србије Александра *гђа Ермила Николићева*, по роду *Обреновић*, супруга покојног генерала Тоше Тих. Николића, праћена г.г. Стеваном Турчићем и Милосавом Куртовићем, била је прошле седмице милом гошћом Његове Светости патријарха, преузвишеног господина *Георгија*. Дочекана у прошли уторак на жељезничкој станици по архимандриту Крушедолском Анатолију Јанковићу одвезла се висока гошћа на дворски коли у патријарашки двор, где се је поклонила Његовој Светости и од Њега са својим пратиоцима веома љубазно примљена била. После свечаног ручка, око 5 сахата после подне, одвезла се гђа *Ермила*, праћена споменутом господом и архимандритом Јанковићем, у манастир Крушедол, где је наволела и преноћити. Сутра дан поклонила се гђа Ермила и помолила Богу на гробу Књагиње Љубице, своје стрине. После тога разгледали су гости све знаменитости у цркви и ризници манастирској. Око подне благоизволео је и св. патријарх *Георгије* стићи у манастир, у почаст високе гошће, а у пратњи протосинђела г. др. Георгија Летића. У 8 сахати у вече, брзим возом, отпуговала је гђа Николићева са својим пратиоцима у Београд, испраћена на жељезничку станицу г. протосинђелом дром Летићем, потпуно задовољна што је могла испунити акт пијетета на гробу своје узвишене стрине, и што се је науживала среће да целива свету десницу Његовој Светости патријарху српском *Георгију Бранковићу*.

(**Одликовани академици књижевници, песници и уметници**). Њ. В. Краљ Александар благоизволео је одликовати орденом белога орла петим редом академике Живојина Јовановића песника и Пају Јовановића сликара, орденом Светога Саве трећим редом: Лазу Костића, песника; орденом

такопског крста IV-тим редом: Јанка М. Веселиновића, књижевника, Симу Матавуља, књижевника, Стевана Сремца, књижевника, Ђорђа Јовановића, вајара и Милована Ђ. Глишића, приповедача; орденом Светога Саве четвртим редом: Милоша Цветића, књижевника и глумца и Петра Убавкића вајара; орденом Светога Саве петим редом: Милорада Ј. Митровића, песника, Николу Ђорића, песника и Милана Антоновића, архитекту.

(Одликовани новинари). Његово Величанство Краљ, благоизволео је одликовати орденом Светога Саве петим редом г. г. Ристу Одавића, власника и главног уредника „Нове Искре“, Жику Ковачевића главног сарадника „Београдских Новина“, Добру Арнаутовића, главнога сарадника „Дневног Листа“ и Саву Шибалића, главнога сарадника „Народних Новина“.

Књижевна објава.

Јављам свима пријатељима српске књиге, нарочито српском православном свештенству и управама српских православних богословија, да нам је уважени српски књижевник, Високопреосвештени господин *Др. Никодим Милаш*, српско-православни епископ, повољно да штампамо и издамо у другом поправљеном и знатно проширеном издању његово дјело:

ПРАВОСЛАВНО ЦРКВЕНО ПРАВО

Прво издање овога признатог дјела, посве је распродато, те ће се многи, нарочито српски свештеници и богослови обрадовати овом другом издању, тим више, што ће бити поправљено и знатно проширено.

Веома смо захвални Његовом Високопреосвештенству, уваженом господину писцу Дру. Милашу, што нам је пружио могућност да издамо ово одлично дјело.

Ово друго издање задржаће свој пређашњи формат; хартија ће бити много љепша; штампарска израда биће достојна садржине дјела, а број ће табака бити повећан.

Израдићемо тврде корице и повезати већи број примјерака у два разна повеза; дивот са кожним леђима златом израђеним и обични платнени повез са црним натписом. Цијена поменутог повеза биће врло умјерена.

Ко жели књигу добити чим изађе из штампе, нека нам се јави и назначи како повезану жели имати.

У своје вријеме објавићемо кад ће дјело бити довршено (довштампано), а том приликом назначићемо и цијену.

У *Мостару*, мјесеца јулија 1900.

Издавачка књижарница и штампарско-умјетнички завод

Пахера и Кисића.

На знање и равнање књижарима и школским одборима.

Пошто се како у српским, тако исто и у пучким школама **има употребљавати само „Мала Катавасија“** што ју је издала 1897. потписата штампарија; то се упозорују како књижари, тако исто и школски одбори, да **само исто издање набављају.**

Примерак један исте Катавасије стаје 40 филира. Књижарима дајемо 25% рабата, а тако исто и школским одборима, који узму бар 50 примерака.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 1322./1. 179. ex 1900. 148 1—3

СТЕЧАЈ

на парохију V. разреда у Плочици.

Рок пријаве прописаним путем до 1. (14.) децембра 1900.

Епарх. конзисторија Вршачка.

Бр. 36. 146 1—3

СТЕЧАЈ

за једно учитељско мјесто у мушком одјељењу српско-правосл. осн. **школе у Мостару.** Рок 5. октобра о. г.

Укупна берива (плата, стан, огрјев) 1560 К. Путни трошак се не накнађује; предујам се даје, али тек кад учитељ приспије. Свједочанство о моралном и политичком владању уважују се само онда, ако их је издала или видирала *Кот. Област*. Остало може се дознати усправно, или из 29.—31. бр. „Српског Сиона“ од ове год.

Повод стјечају је отварање једне паралелке, па се може и причекати колико је неопходно нужно, да се учитељ спреми за полазак.

Управа срп. пр. цркв. шк. општине.

У Мостару, 10. септембра 1900.

С. Мандић

вл. повјереник

К. 137/118. ex 1900. СТЕЧАЈ 147 1—3

на упражњено парохијско место VI. разреда у Бати. Ваљано инструисане молбенице имају се потписаној конзисторији путем претпостављених власти до 18. (31.) октобра 1900. послати.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 6. (19.) септембра 1900.

Председништво
епарх. конзисторије будимске

ОГЛАС. 136 3—3

Потписана управа даваће на јавној дражби 18 Септембра (1 октобра) 1900 у 2 сахата по подне од овогодишње шумске сече око 24 јутра.

Од тога је на „шанчина“ 8 јутара растово дрво, згодно за техничку употребу, на „ердељу“ пак 16 јутара нечином за гориво.

По потреби лицитираће се и на парцеле; до дана дражбе примају се и писмени оферти.

Жалбина је 50 крува по јутру.

Управа Ман. Беочина.

СТЕЧАЈ. 138 3—3

На основу решења сл. Епарх. Шк. Одбора будимског од 24 авг. 1900 бр. $\frac{118,150}{114}$ овим се расписује стечај на упражњено учитељско мјесто на сл. вероисповједној основној школи у Бану.

Дужности учитеља су прописане школском уредбом од 1872 год. Осим тога дужан је у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати и нуз пароха при сваким функцијама суделовати, и за оно уживаће следећу плаћу. 600 круна у готовом новцу, 3 ланца оранице земље на које порез учитељ а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, за пофторну школу 34 круне за перовођство 40 круна. По закону прописани петогодишњи доплатак 100 круна, при погребу ће позван буде 80 фил. од њенчања 80 филира, од парастоса 80 филира, даље, из политичне касе у готовом новцу у име пофторне школе и накнада дрва 102 кр. 80 ф. и 4 фата тврдих дрва.

На ово мјесто могу само они компетовати који су и у мађарском језику оспособљени. Молбенице се имају са сведоџбама на доле подписано председништво слати.

Рок стечаја траје до 22-ог октобра 1900 год. по старом календару када ће се избор обавити.

Из сједнице Школског Одбора држане у Барања Бану 1900 августа 29-ог.

Милан Винковић
привр. перовођа.

Богде Бошњак
председник Шк. Одбора.

Ad К. 607./446. ex 1900. 135 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења у Банахиду упражњеног свештеничког места трећег плаћевног разреда расписује се овим стечај с пријавним роком код потписане епархијске власти течајем четири седнице од првог огласа овог стечаја рачунајући.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 22. августа (4. септембра.) 1900 г.

Никанор
Епископ.

Број 805./К. зап. 161. ex 1900. 142 2—3

СТЕЧАЈ

Исписује се стечај на мјесто биљежника свих трију одсјека епархијске управе у Пакрацу са платом од 1200 круна годишње и на мјесто конзисторијалног фискала исте управе, који је уједно и бранитељ брака, са платом од 600 круна годишње, а дужности су им прописане чл. XXVI. XXX. XXXIII. и XXXIV. привременога уређења Епархија од 29. маја 1871.

Молитељи имају поднијети путем епархијске конзисторије ове Епархијској скупштини у Пакрацу најдаље до 1. (14.) октобра 1900. молбенице своје, обложене и то:

За мјесто конзисторијалног биљежника са документом о свршеним богословским и евентуално другим факултетским наукама, а за мјесто конзисторијалног фискала са документом да су православни Срби и да имају право одјетована у Хрватској и Славонији.

Из сједнице Епархијске Конзисторије у *Пакрацу*, 22. августа (4. септембра) 1900.

Мирон
Епископ.

СТЕЧАЈ 139 3—3

Одласком г. Зорке Секулићеве учитељице, расписује се стечај.

Плата је учитељице следећа:

У име редовне плате 720 круна.

У име пофторне школе 80 крува.

За огрев зимски имаће 2 хвата сламе.

Слободан стан састојећи се из две собе, предсобља, кухиње, шпаја и подрума. —

Дужности су прописане Школ. уредбом.

Рок стечају траје 6 недеља од првог увртишња када ће се и избор обавити. —

Из седнице местног Школ. Одбора држане у Пивницама (бачка:) 24 августа (2 септембра) 1900.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ. 145 1—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место у Ст. Паланци. (В. В. шегуе,)

Са истим местом скопчана је оважа плата :

1.) у готовини . . . . . 700 круна.
2.) стан у нарави или релутум годишњи од . . . . . 120 „
3.) у име огрева годишње . . . 40 „
4.) за држање повторне школе кад буде нареду . . . . . 80 „
5.) у натури 8 $\frac{1140}{1600}$ јутара I. класе оране земље.
6.) у натури 5643□° јутара I. класе пашњачке земље.
7.) у натури 400□ такозваног „воденог јарона“.

На сву земљу сноси дотична учитељица све припадајуће терете.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872 год.

Изабрана учитељица држаће наставу у овим разредима, које је м. шк. одбор по потреби доделивао буде.

Рок је стечају 8. октобар о. г. по ст. кал.

У случају, да на то место буде изабрана овде већ служећа учитељица, онда ће се бирати учитељица нова на учитељичко место са овакоим платом :

1.) у готовини . . . . . 700 круна.
2.) стан у нарави или годишњи релулум од . . . . . 120 „
3.) у име огрева годишње . . . 40 „
4.) За држање повторне школе кад буде на реду . . . . . 80 „
5.) 5643□° I. класе пашњачке оране земље, на коју дотична учитељица све спадајуће терете сноси.

Изабрана учитељица држаће наставу у овим разредима, које јој м. шк. одбор доделивао буде према потреби.

Молбенице се шаљу потписаноме председништву.

Свака се молителька има у својој молбеници изјаснити, да ли се прима за учитељицу и онда, ако би била изабрана на друго а не на прво место.

Из седнице м. шк. одбора„ која је држана 8. (21.) септембра 1900. у Ст. Паланци.

Сава Поповић с. р.
Председник. шк. одбора.

Константин Јанковић с. р.
перовођа.

Број 766./К. вар. 390. ех 1900. 141 2—3

СТЕЧАЈ.

На два стипендијска места из фонда блаженопочившег епископа Пакрачкога Никанора Грујића и то једно од 500 круна а друго 300 круна годишње.

Стипендију ту могу получити само православна сирочад свештеника епархије Пакрачке т. ј. дјеца без оца, а предност имају дјеца без оца и матере, иначе молитељи морају бити сиромашног стања, и бар доброга успјеха у наукама и врло доброга владања, а по наукама могу бити питомци ове стипендије богослови који имају предност, па препаранди и коначно гимназисте, а најмање слушаоци свеучилишни, и то стипендију од 500 круна могу получити само богослови и слушаоци свеучилишни, а гимназисте и препаранди стипендију од 300 круна.

Стипендија траје до свршетка наука, ако се питомац добро учи и влада.

Молитељи, који желе получити коју од питипендија ових имају поднијети своје прописано инструјисане молбенице епархијској конзисторији овој најдаље до 1. (14.) 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије.

У *Пакрацу*, 22. августа (4. септембра) 1900.

Мирон
Епископ.

СТЕЧАЈ 144 2—3

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Јураковцу, у протопрезвитериту костајничком.

Рок за пријављивање траје до 5. (18.) Октобра 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 10. Августа 1900.

Михаиль

СТЕЧАЈ 139 2—2

По одобрењу више власти овим се расписује стечај на српско-вероисповједној IV. раз. школи у Бођани епарх. Бачке.

Берива су следећа :

1½ фртаљ сесије земље по процени 150 круна, на које учит. порез плаћа. Од полит. опћ. 100 кр. год. и приношак од Његове Светости срп. Патријарха до минимума плате. —

Слободан стан са баштом и дрва за огрев колко потребује за учит. и школу.

Рок стечаја 24. септембра по старом календару, ког ће се и избор обавити.

У Бођани, 3. (15) септ. 1900 год.

Председништво Школског Одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **појединe** артикулове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свеште од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. О дежде од правог енглеског дамаста и голдрајка од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прве од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. с ча чистим златом вишено на најфинији кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све ласном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити прач. г. свештеницима **шешире, камилавки, појасева и појасева.** — На захтевање и. н. муштерија шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.** 90 6—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, проширено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама проширена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на више има увек готових на стоваришту.

52 **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, отечајови и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и отечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 422.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 39.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у четвртак 21. септембра 1900.

Сазив сабора.

На другом месту овога листа доносимо значајну вест о велеважној одлуци Његове Светости патријарха нашег *Георгија*, што ју је саопштио Саборском Одбору и по којој ће сазвати народно-црквени сабор идуће, 1901 године, у доба, које одређује закон.

Како сама одлука та, тако и мотивација њена, износи нам Његову Светост патријарха *Георгија* у пуној светлости Његова најлојалнијег респектовања автономног закона с једне, а с друге стране потпуног и одлучног вршења права и дужности Својих.

Као свагда тако и овом одлуком приказао је Себе узвишена Поглавица наше цркве на висини Свога положаја. За десет година Свога патријарховања никада није пропустио сазвати сабор у законом одређено доба, најбоље расположен увек према правилно и добро схваћеној црквеној автономији нашој.

Најновија одлука Његове Светости гледе сазива новога сабора, светла је тачка у трогодишњем мраку автономног црквеног живота нашег, у који нас је мрак завео сабор 1897 године и оставио, да у њему тамнујемо, да нам у њему слобода цркве окована чами, да нам се организам автономни у атмосфери ван-автономних ингеренција распада, а целокупни интереси црквено-народни да цвиле и лелечу вапајем свога пропадања.

Хтела је и већина саборских посланика тога — не дао Бог још срамнијег — сабора, да дођемо до саборисања, или може бити и опет само до саборнице. Али, у трогодишњем мраку своме није могла видети закона, пала је у потпуну несвестицу свога автономног неавтономног балансирања. И у тој несвестици својој обилазила је законите факторе, тражила је сазив саборских састанака ван закона и под цену — са автономног гледишта и права — недостојну.

Кад смо ту већину у своје време опомињали на недостојну и скроз погрешну, да не кажемо издајничку, работу њену гледе тога, коме припада право сазива сабора и саборских састанака и кад смо јој у

мраку њеном пружили светиљке наше, прегледала је и поправила се донекле у »последњој« представци својој, а у петиту свом гледе сазива саборског састанка. Прегледав пред светлошћу пружених јој светиљака, признала је, да право тога сазива припада по 7 и 9 §. саборског устројства искључиво митрополиту-патријарху, (за време попуњене столице,) али ипак — нити се њему, ни саборском одбору обратила ради сазива састанка саборског, него обишав ове автономне и надлежне факторе, на колени пузећи отишла је и опет — државној власти. Таквих автономиста на целом свету зацело нема.

Једва смо чекали да мине прошла саборска периода. Били смо у непрестаној бојазни, да нам ти браниоци автономије својом — одбраном автономију сасвим не дотуку, не убију, и њезина права, на разна уздарја својих нервозних прохтева за влашћу, сасвим не расточе.

Од надлежних автономних фактора никад нису тражили сазив састанка саборског. Својом иницијативом ови фактори нису могли у том погледу ништа чинити, јер им је сабор 1897. познатом одлуком својом везао руке. Но ево, чим су истеком мандата тога сабора добили слободне руке, одмах се чула значајна реч надлежног фактора, патријарха српског, и висока одлука Његова да сабор сазове. Саборски Одбор ту реч и одлуку Његове Светости прихвата одушевљењем и одмах изашиље пододбор, да спреми све нужне предлоге за сабор, по праву и дужности која Саборском Одбору припада по 22. §-у, слово а. саборског устројства.

Та одлука Његове Светости најкласичнији је доказ Његова кристалисаног легалног осећаја, Његове високе свести о узвишеној дужности и Његове ничим несломивене љубави и одлучног поборништва за цркву и црквену автономију свога народа. Доказ је, да Његова Светост сабора жели и хоће, у претпоставци, да судба Његове цркве и народа није још над њима преломила штап и да није искључено да дођемо до сабора, који би своју високу дужност, своју родољубиву задаћу, и извршио — на задовољство превишњих жеља Његова Величанства премилостивога нам и љубљеног Владара, на корист и утеху доста напаћеннам свете цркве, а напредак и срећу досад неутешеног народа нашег.

Поздрављајући и ми одушевљењем високу одлуку Његове Светости, љубљеног нам патријарха Георгија, желимо Му, да дочека своју претпоставку оправданом. Наду у то делимо с нашом узвишеном Поглавицом, јер још верујемо да можемо себи помоћи, јер још верујемо, да наш народ може себи — добра учинити. — △.

Има извјесних тренутака, кад не можемо ништа боље учинити, већ подићи своје главе и погледати на небо.

Од др **Крауса**, превео с немачког **Милан Поповић**.

(Свршетак).

II. Али и тада, кад нас узнемирују бојажљиве бриге ради будуће судбе, или ако нас садашња зла срећа поражава.

Људи ће свиснути од страха и чекања оног, што ће доћи на земљу, ето тако вели Исус у Јеванђелију. Али што Он овдје прориче својим савременицима често се пута догађа. Бојажљива случења — страшљива нишчекивања — често овладају нашим срцем. Да, и за нас има тренутака, у којима се бојимо будућности. До душе у таквом случају прво, што имамо као разумни људи да учинимо, јесте то, да се послужимо својим разумом, да окушамо своје снаге, да ли се може бити можемо уклонити од несреће, која нам угрожава, — да ли можемо одстранити несрећу од себе које се бојимо. Будите ваљани! довикује Исус Својима ученицима. И заиста присутност духа — мудра опрезност и разумна средства често могу много учинити. Врло често пође нам за руком, да још и мудрим начинима, цјелисходним припрамама отклонимо највеће опасности, ако нам пријете, да нас прогутају, или да им избјегнемо. Да, један једини човјек често је спасао себе и мноштво других људи, који су већ изгубили сав спас, само тиме, што је имао срца и доста опрезности, да још за времена употреби права средства, да бољим путем удари, на ком

би се могао спасти. Ако видимо пред собом несрећу, не смијемо скрстити руке, и с беспосленим погледом к небу шпицкивати мрак ноћни. Не, ми морамо ваљани бити; морамо чинити оно што смо кадри да умакнемо нужди, и да је од себе отклонимо, Али ипак има случајева, када предвиђамо, да сва наша опрезност не може ништа помоћи и да сва наша присутност духа, сва наша средства не могу ништа учинити. Ми држимо да не можемо наћи средства, којима се још спасти можемо. Држимо, да се зло, које нам прети, не да надјачати. Кажите, благ. Хршћ., шта ћемо тада чинити? Хоћемо ли се предати у чељусти немилог очајања? Хоћемо ли клонути духом?

Не, поглед ће нас к небу од тог сачувати. Ми видимо, гдје се тамо повлаче неки тамни црни облаци, те изгледа, да нам неизбјежно прије бура, која хара и пустоши — и гле баш тада, кад нам се приближе, подигне се вјетар, и тако их брзо растјера, да не знамо, шта је с њим било. У часу, кад смо шпицкивали буру, тучу или пљусак, на једном видимо изнад себе пријатно плаветнило, и над нашом се главом ведри весело небо, с којег су облаци нишчали. На зар не може онај, који раздваја облаке на небу, који их својом руком нешкодљиво над нама води и изазива најјачи сјај сунчани из најтамније ноћи — зар не може тај још и сада облаке наше зле среће растерати, и ако не видимо никаква средства, да их од себе одвратимо?

И представите, да нас зла срећа сналази; бол, који нијесмо наслућивали, постиже нас; он нас дуго притјешњава, дуго сносимо његов тешки терет; ми не знамо, с чим ћемо се утјешити, с чим ћемо се одржати — још и тада нас може поглед к небу ојачати, да храброст не изгубимо. Ми видимо на небу, гдје послије најцрње бурне ноћи свањива најљепше јутро; видимо, гдје послије најужасније буре сунце на ново помлађено грање у цвјетном усјеву. Зар не би требало да код тог погледа гајимо наду, да и наши болови неће увјек трајати; и да послије наших жалосних дана у животу слиједе весела и радосна времена? Па зар не видимо на небу безбројне звијезде, које су сви пелици и још већи свјетови, од наше земље? Зар смо само за овај једини свијет створени, који је пун болова? Не, небо нам навјештује нови живот, и тамо ћемо заиста наћи мир. Радујте се, вели Исус, што су имена ваша на небу записана. Блажени су који овдје бол сносе, који га без кринице сталном храброшћу сносе! Такви ће на небу добро награђени бити.

Најпошље, благ. Хршћ., подигните своје очи, и гледајте к небу.

III., у загонеткама, које вам смрт даје, да их разријешите.

Да, природно је, да човјек, који је по своме тијелу прах, и опет прахом постане, да његов живот, који је лишћу на дрвету сличан, и попут лишћа, опане: ипак има много случајева, кад нам се опадање човјечијег живота чини неприродно загонетно и непојмљиво, кад би се варали у Божјем промислу и одређењу човјечијем, ако би свој поглед само на земљу управити морали.

Ми видимо да многа дјеца умру, тек што су свијета угледала, да се може бити мртви на свијет долазе, и ми не можемо појмити, зашто су рођени, кад изгледа да су овдје без сваке намјере. За тим сазнајемо, да друга дјеца баш тада, кад дају од себе најљепше наде, кад су своје таленте тако далеко развили, да они могу истом тада бити на радост својим родитељима и на корист свјету — да се они у том баш најљепшем добу свога живота отргну из наручја оца и мајке, и носе у мрачни гроб. Тада чујемо тужне напаје. С чим ћемо се утјешити? Слично несретном сељаку, коме је пустошна туча разорила поље посијано за жетву, они стоје за сандуцима својих синова, и шћери, у којима су гајили велике наде и гласно уздишу: Сад су наше најбоље наде уништене — сад је узалудна мука, коју смо употребили на узгајање своје дјеце; узалуд смо пробдили толике неиспаване ноћи; узалуд смо радили; плодове нашег рада смрт је уништила.

За тим чујемо и видимо, да су млади људи и жене, које су изгледале да су за свијет неопходне — да бар могу још пуно добра у њему учинити, брзо из круга живих отргнуте, у један пут одазване с поште своје дјелатности и тада се зачуђено питамо, зашто они нијесу могли даље овдје свој дневни посао обављати, зашто се морало онима, који су тако вјерно радили тако наскоро смркнути.

Најпошље чујемо, да људе често пута тада, кад се истом почињу осјећати најсретнијим к

највеселијим, кад је изгледало, да су послије дугих олуја пристали у луку најљепших наслада у животу — да их баш тада бура живота повуче к вечној обали, и приморава их, да тешко стечену срећу на овој страни оставе.

У свима тима случајевима изгледа нам, да је смрт људска загонетна и непојмљива. На земљи не можемо ништа наћи, што би нам могло о том дати објашњења и умирења.

Али баш с тога подигни своју главу, и погледај к небу, ти који стојиш на таквим загонетним гробовима.

Оче, у школи, у којој си се ти одгојио, твоје се дијете није одгојило. Али гледи горе! У кући очевој су многи станови — његове снаге, његове способности тамо неће неразвијене остати. До душе ти сада не можеш бити очевидац тога развитка. Али једном ће доћи вријеме, кад ћеш своје дијете видјети преображено, образовано и оплемењено. И твоја је домовина на небу. С тога подигни главу горе и утјеши се.

И ви родитељи, који плачете за раном смрти својих већ узгојених синова и шћери, подигните своје плачно око к небу. Тамо је написано: Ваш рад није узалудан био. Што сте потпуније изобразили њихов разум, и њихово срце; тамо ће лепши бити њихов круг дјелатности, гдје они сада бораве; они су овдје показивали мишљење и ревност за опште корисну дјелатност; они су овдје називили своју радост у чињењу добра. Тим ће се срећнији тамо осјећати, гдје они имају више прилика да добро чине него овдје; гдје се морају борити с далеко мањим препрекама и тешкоћама, да своје напоре виде са срећним успјехом крунисане. Чак најмилија својства, што су их они стекли у општењу с вама и у руководству вашем за друштвени живот, нијесу узалуд стекли. Тим поштованији су они сада у срећном колу савршених праведника. Па зар то није била сврха свих ваших напора, како би своју дјецу могли оспособити за свијет Божји и учинити учесницима правог блаженства? Зар би могли ита више жељети, ако сте их заиста љубили? О, подигните своје главе, и будите утјешни!

Баш ту ће утјеху дати вама поглед к небу, који оплакујете рану смрт других општекорисних, радних људи. И вама вели Господ: у кући су моја оца многи станови. У Божјем свијету ниједна снага не остаје неопробана, ниједна племенита тежња незадовољена. Ко се овдје с малим, које му је повјерено било, вјерно занимао, тога ће тамо над многим поставити. Ви, који сте овдје свој дар, који сте имали, употребили на добро своје браће, који сте овдје у свом маленом и уском кругу дјелатности пуно општег корисног добра учинили и потпомогли, сада стојите на далеко широј позорници Богу сличне дјелатности; Бог вас је напао арелијама за више мјесто, и с тога вас је тамо уздигао.

Или зар ћете их с тога сажаљевати? Зар ћете их с тога оплакивати, што су морали напустити несигурне пролазне радости?

О тако срећни, као што су они сада, ви овдје нијесте били а не би никад ни могли бити. Је ли дакле ваша љубав, ваше поштовање према њима било некористољубиво — то погледајте горе, и радујте се њиховој садашњој судби

Да, ви сви, који се на земљи узалуд осврћете за утјехом, који овдје тако многа загонетака налазите, које вам нико одгонетнути не може, подигните своје очи, и погледајте к небу. —

Проповијед приликом свештеничке исповијести.

Пречасна и часна господо и остала љубазна браћо и сестре!

Свечан је ово и важан тренутак за свакога нас појединог, јер ето састадосмо се у светом храму овом, да извршимо као синови и служитељи св. православне цркве наше једну од најважнијих и најсветијих дужности наших — тајну покајања и да се по милости Божјој заложимо пресветим тијелом и пречистом крви Спаситеља нашег, за спасење душа наших и за срећу и овога и онога свијета.

Тренутак овај колико је год свечан и важан, толико је исто и одсудан за нас, те се и нехотице мора да рађа у нама зебња, е да ли смо ми немоћни и као трске слаби људи, које сваки и најмањи повјетарац пољуљује, кадри да принесемо плодове достојне покајања, а у једно да нас наводи на размишљање, који ли су то, и какви ли су плодови достојни по-

кајања, што их изискује Господ од нас да их принесемо, ако ћемо да нам сутрашња св. причест заиста буде на спасење и срећу, а не за осуду.

Али кад помислимо на безграничну милосрђе и неизмјерну љубав Божју према нама, кад помислимо да је Господ сишао на земљу да подигне пале и лијечи боне, и кад се сјетимо да правда Божја не може изискивати, а нити изискује од нас оно, што ми не би кадри били да учинимо — онда мора да се умањи и готово да престане у нама зебња, е да ли смо ми људи у *овке* кадри да принесемо плодове достојне покајања, и зебња та може се према томе односити једино на то, да ли смо ми заиста помоћу оних средстава, која добисмо кад постадесмо Христићани, извршили оно што Бог од нас захтијева, па да покајање наше прими милостиво и дарује нам опроштење гријеха наших.

Па који ли су то достојни плодови, које Бог захтијева да му принесемо у покајању своме, и која ли је то цијена што се тражи од нас као откуп за гријехе наше?

На то питање одговара нам сам Господ, Спаситељ наш, у светом Јеванђељу Свом говорећи: *„ако опраштате људима гријехе њихове, опростиће и вама Отац ваш небески; ако ли не опраштате људима гријеха њихових, ни Отац ваш не ће опростити вама гријеха ваших.“*

На први поглед, и кад се површно узму горе наведене ријечи Спаситељеве, чини се као да се од нас тражи мали откуп, кад ми добијамо опроштење гријеха наших зато, што опраштамо људима, ближњима нашима увриједе и зло које су нам нанијели. Али у ствари није тако. Откуп тај, што се од нас тражи толики је, да га нико од људи не би кадар био достојно дати без милости и благодати Божје, јер од нас се иште да ми задојимо чистом и прекаљеном љубави мисли и жеље, ријечи и поступке своје, — љубави, која би кадра била да нас скроз и скроз прожме осећајем таквим, који ће нам дати снаге да прегоремо ради среће наше и среће ближњих наших и ради спасења нашег сваку увриједу и свако зло — да нас прожме осјећајем, који ће нас покретати да пружимо руку помирницу и помоћницу и онима, који су пошли за тим да нас упропасте, и уздићи нас до оне идеалне висине хришћанског позива нашег, да љубимо без разлике све ближње наше као саме себе.

Та несебична љубав и опраштање самим злотворима нашим, то је она узвишена девиза хришћанска, без које нема среће а напретка права у овом, а нити спасења у оном вијеку.

Св. Јеванђелист Јован у дубокој старости својој, кад је био већ сасвим онемогао и ослабио, свео је сву проповијед своју у ово неколико ријечи: *„Дјецо! љубите један другога“*. Ученицима његовима досади на пошљетку да слушају увијек исто, па ће га једаред запитати: *„Учителу! за што нам непрестано понављаш једно те једно?“* А св. Јован им одговори: *„За то, јер је то Божја заповијест, и извршите ли је, довољно сте учинили“*.

Велики тај апостол Христов, предвиђао је својим пророчким духом, какво ће зло постићи и само стадо Христово, ослаби ли у њему чиста и прекаљена љубав, тај једини чврсти темељ на коме се може усталити срећа људска, и да су потоњи настојатељи хришћанских народа имали увијек на уму ријечи св. Јована, било би куд и камо мање крвавих, а више свијетлих листова у историји свјетској — било би куд и камо мање невоља и несрећа, које су снизале свијет!

Али шта да се позивамо на историју светску, треба тек да се машимо за историју нашег српског народа, па ће нам она најјасније показати какве све несреће стижу читаве народе, кад међу онима, који располажу судбином његовом, нема љубави несебичне, нема хришћанска опраштања.

Наш српски народ створио је пословицу једну, која је у данашње вријеме постала врло обична, готово изанђала, и ако баш та пословица тога не заслужује, јер је у њој сам српски народ, тај највећи познавалац свој, најбоље карактерисао Србина и показао Ахилову пету на тијелу његову. *„Марко! зашто би се потурчио?*

За ништа, разма за инат.“ У то неколико ријечи јасно је изнесена рђава страна карактера нашег народа, али је у исти мах показан и главни узрок из кога потјече највећи дио несрећа и неудаћа наших, и ту несретну ријеч *инат*, могли би ми Срби написати као заглавље готово над сваку несрећу народа нашег у историји српској, почамши од срмти Душанове, кад Срби из ината руше творевину великих Немањића и спремају му несрећу Косовску са свима ужасним напљеднцама њевим, па све до најновије жалосне увије у Пргомељима, кад Срби из ината остављају вјеру своју прадједовску, за коју су му претци мученички гинули. Цигла та и једина ријеч *„инат“*, кадра би нам била да разјасни многе наше неуспјехе на пољу автопомпом, да разјасни расуло и пропаст некад богатих и напредних црквених општина, чисто српских села и задруга, и да покаже у што се и нашто се узалуд истрошила толика умна, морална и материјална снага народа нашег, која би га кадра била уздићи међу прве народе, да је било мање ината, а више љубави и хришћанска праштања.

Пречасна и часна господо, и остала љубазна браћо и сестре!

На шта је томе криво, да свијет, и ако види, и ако зна, да му нема ни среће овога вијека, ни спасења онога вијека без несебичне љубави и хришћанска опраштања, ипак одступа од воље и заповијести Божје, но срља у очиту пропаст своју? Шта је томе криво? — *Охолост, лажни понос, преџењивање свога „ја“* — гријеси тешки, гријеси смртни због којих је Бог некада одбацио и одагнао од себе и саме анђеле у таму вјечну.

Ено погледајте тамо два брата, пролазе један поред другог као поред турског гробља, ондје опет син силом окреће главу од оца свога да га бајаги не види и не мора га поздравити, а онамо ено два друга од младости нераздружива већ из далека заокреће сваки у други сокак само да се мимоиђу. А дедер запитајте ту рођену браћу, дед запитајте тог сина, и та некад нераздружива два друга, за што се мрзе и зашто неће да се помире? Запитајте их де, па ћете чути како су често кадри ситни и незнатни узроци да раскину једаред за увијек крвне, детињске и најтешње пријатељске свезе, и да из браће и пријатеља начине диндушмане и крвнике.

Ej, ви завађена браћо, шта вас је толико замаразило, да један другог не гледате? *Увриједљива ријеч!* Брат брату рекао увредљиву ријеч, и сад је та ријеч јача од једне те исте крви, јача од једног те истог материнског млијека, којим их је мати нејаке задајала. Не пита се сад ту, да ли је хтио један другог баш намјерице да увриједи, не пита се да ли је та ријеч пала можда у шали, а можда и у несвјесном стању — у срџби, коју су обојица кривњом својој изазвала. За све се то не пита, и све ту измиче и уступа пред неодољивом мржњом, која не жали често ни своје властите пропасти, само ако је успјела да ували рођеном брату црн комад у торбу, а све рад цигле ријечи једне!

А ти сипе тамо, што окрећеш главу силом од родитеља свога, зар си заборавио на ријеч Божју *„поштуј оца и матер своју“*, зар ти не остаде у памети ни једно доброчинство, ни једна непреспавана ноћ оца твога док те је подигао на снагу и човјеком начинио, шта оклијеваш, шта не идеш да се измириш са оцем? Знате ли какав ћете често одговор добити на такво питање? „Но још би ми то и то требало, да си поново напртим за врат непрестана савјетовања, приговарања и придике као да сам још увијек неко дијете!“ Чујте људи Божји зашто тај мрзи родитеља свога? Мрзи га, што га је отац савјетовао, а можда и корио због погрешака и недостатака његових, — што му је *истину* говорио, а једино рад среће његове!

Ej, а ви онамо два пријатеља, што се разиђосте, да се не састанете више, шта вас је раздружило? *Разно мишљење, разни назори!* Еле разна мишљења, лажно увјерење да су само своји назори најбољи и оправдани, прецјењивање свог *ја*, избриса све успомене из младости. раскиде можда за увијек два иначе племенита срца, двије задапице народне!

Кад су толико незнатни узроци, као што је једна јединцата увредљива ријеч,

оправдан савјет и приговор, разноликост у назорима, кадри да истисну из срдаца рођене браће, синова, другова из дјетињства, за увијек осјећај љубави, хришћанска милосрђа и праштања, треба ли онда да се говори и напоминье каквим тек пошљедицама могу без опраштања да уроде други, већи узроци, као што је уништена породична срећа, окаљано поштење, и томе слично? Држим да не треба, јер би нас морало то одвести на позорницу, којој су кулисе ужасна кућа — тамница.

У манастиру једном, у коме је живио преподобни Мојсеј, огријешио се једаред брат један. Кад су то сазнала остала браћа, а они се сакупе да суде забрату своме, који је нао у гријех, и пошаљу по старца Мојсеја. Но овај не хтједе да дође. Али кад браћа послаше опет по њега, диже се старац, узео продрту котарицу, напунио је пијеском и забацио за леђа, тако да је читавим путем остављао иза себе траг од пијеска, што је сипао из продрте котарице. Монаси, који су били изашли преда њ', видећи шта ради преподобни Мојсеј, запитаће га: „*Оче, а шта је то?*“ А старац им одговори: „*Ето просипају се за мном гријеси моји, а ја поред свег тог дођох да судим другима због гријехова њихових*“.

Кад би свако водио рачуна о немоћима и слабостима својима, као ето преподобни Мојсеј, заиста би било у свијету више љубави, више хришћанска милосрђа и опраштања, а према томе и више среће, јер људи, водећи рачуна о гријесима својим, увидили би, да се и они могу исто тако огријешити о ближњег свог, као што се ближњи њихов огријешио о њих, те би их морало, ако већ ништа друго, а оно бар милосрђе према себи самима, милосрђе према гријесима и слабостима својим, потаknути и на милосрђе према исто тако немоћној и грешној браћи њиховој.

Спаситељ наш је рекао: „*Ако принесеш дар свој олтару и онђе се опомењеш, да брат твој има нешто на те, остави онђе дар свој пред олтаром, и иди прије те се помири с братом својим, па онда дођи и принеси дар свој*“. Ако икада, а оно данас у свечани тренутак овај треба да имамо те ријечи Спаситељеве на уму, јер и ми сви дођосмо да принесемо у цркви овај дар искреног покајања свога, сјетимо се дакле немоћи и слабости наших, саберимо све мисли своје, испитајмо душу и срце своје да се не крије можда у њима и најмањи тренутак мржње или бар осуђивања ближњих наших, који би могао да окаља и недостојним учини тај дар наш, а Ти Господе, Боже милостиви, Ти који си свемоћан, пресвет и на висинама небеским, простри руку милосницу на нас немоћне и грјешне са висине светиње своје, и неускрати нам у овај час свечани и у све дане живота нашега благодат и помоћ Своју, да се испунимо духа љубави, духа милосрђа и праштања хришћанска за спасење душа наших, а за славу свете Твоје цркве православне и срећу дјеце њене — мукотрпног народа српскога. Амин?

Вељко Лукић
парох Лонски.

Саборски изборни ред од 1870/1 са црквенога гледишта.

VII.

Захтев да се саборски изборни ред од 1870/1 измене, постулат је догматичко-каноничног учења наше цркве, не само с обзиром на постанак тога изборнога реда, него и с обзиром на материјалну страну у њему садржаних установа.

Не постоје, истина, *нарочити* догмати и канони, на које би се у доказ ове тврдње могли *непосредно* позвати. Не може их ни бити, јер у време кад су они доношени, постојала је само црква са црквеном управом, а не и црквене автономије са својим конгресима и организацијама, какве данас постоје. Црквене автономије су продукти еволуције црквених односаја световњака у цркви и њихових тежња за што изразитијим учешћем у црквеној управи, продукти најновијих времена. Кад би се данас састао васељенски сабор православне цркве, нема сумње, да би донео и каноне према данашњим приликама и потребама, и баш с погледом на те и сличне тежње световњака, гледе црквених автономија. Али и ти би канони „изражавали у поје-

диностима оно, чега су се у основи сви, свагда и свугде држали[1]". И ти нови канони почивали би „на основи старој", у Христовој православној цркви — основи *непроменљивој*. А та основа је у догматичном и каноничном учењу православне цркве, установљеном и утврђеном на досадањим васељенским и помесним саборима, у правилима св. апостола и отаца.

Но и ако тих нарочитих догмата и канона нема, на које би се у доказ горње тврдње позвати могли, постоји *целокупно* догматично-каноничко учење црквено, у складу с којим мора стајати све, што у цркви постоји и бива. Стајати мора у складу са догматима и канонима, са њиховим духом и начелима, у складу са појмом цркве, њезиним својствима, задаћом и циљи, са њезиним основним устројством и средствима за достизавање црквене задаће и циља.

Под критерија свега тога спада и наш саборски изборни ред, јер је саставни део наше црквене организације и јер се својим дејством простире у области црквеној утицајем, не малим, на живот цркве, њезину задаћу и циљ. И за то, ако хоћемо, да нам суђење и суд о његовој ваљаности буде свестран и правилан, морамо га ставити под критерија свега, што цркву црквом чини.

У ту сврху ваља нам бити пре свега на чисто с тим, да је „црква Богом установљена заједница људи, који су сједињени међу собом вером, Божјим законом, *јерархијом* и тајнама".[2]

Ваља нам бити на чисто с тим, да је јерархијска власт у цркви догматизована деветим чланком Символа Вере, јер је у њему црква у својствима својим догматизована као „апостолска". А таква је зато, „јер је Христос апостолима дао своју власт у цркви, јер су по тој власти апостоли је устројили и јер је та апостолска власт прешла епископима, који исту по непрекидном пријемству врше и вршиће у све дане до свршетка вијека, и по коме пријемству доказује се истинитост и законитост сваког дијела цркве".[3]

[1] Николаја Милаша: Православ. црквено право стр. 414.
[2] Пространа христ. катихизиса.
[3] Ibid. стр. 213.

Без јерархије нема цркве, а у цркви не сме бити јерархије без оне власти, „у којој су усређена сва она пуномоћја, која је Христос дао цркви", да се задаћа Његове цркве достигне.[4] Ту власт нема и не може имати нико права мењати, сужавати, крњити и одузимати. Она је божанског порекла, непроменљива, сакросанктна. Под јерархијом per excellenc разумевају се епископи, а, по примљеној благодати Св. Духа и овлаштењу епископском, и остало свештенство.

Лична јерархијска власт у цркви јесте: власт учења, свештенодејствовања и пастирства, или управљања (potestas jurisdictionis). Саборна власт њезина је и законодавна.

Све што у цркви бива, ма у којој од ове четири гране црквеног живота, има да буде влашћу и пристанком Јерархије или под руководством и одлучним утицајем њезиним. То је основно устројство Христове цркве. Тако има бити и у нашој помесној цркви, док хоћемо да је она део православне Христове цркве.

Ова начела црквена не искључују учешће верних, световњака, у извесним деловима црквеног живота и делања, али *границе и круг тога учешћа одређује* искључиво *сама црква*, путем *своје* саборне власти, у конкретном нашем случају — путем св. Синода. То је црквено становиште.

Православна црква у опште води нежнога, основаногa и праведнога рачуна о тежњи својих верних, да буду што активнији чланови тела цркве. Православна српска црква нарочито, а наша, у Митрополији Карловачкој, понаособ, дозвољавала је, да учешће верних у црквеном животу буде што веће, како би узајамност међу Јерархијом и осталим делом народа у цркви била што тешња, што искренија, те и благотворнија. Предусретљивост и готовост црквене власти према тежњама световњака за тим учешћем, довела је и до автономије, против које у начелу нисмо, нити треба бити. Али против автономије, како је она у нашој цркви постала IX зак. чланком од 1868, и каква се организовала и изметнула у законодавству на-

[4] Ibid. стр. 218.

ших сабора од 1870 до 1874/5, дужност је бити сваког истинитог члана наше цркве. То налаже респектовање права своје цркве, одбрана њезине слободе и заступање интереса њезиних и нашега народа.

Нашој црквеној автономији не ваља њезин почетак, постанак, јер ју је држава декретирала — *ненадлежна за то.*

Црквена автономија је саставни део цркве а не државе. Црквена автономија је из пуноће црквене власти и права, уз извесна ограничења подељени део те власти и права са верним; односно, она је по надлежном црквеном фактору овлашћено учествовање верних у извесном кругу те црквене власти и права. Поделити са другима један део извесне власти и права и овластити их на учествовање у њима, надлежан је искључиво онај фактор, коме припада пуноћа те власти и права, у нашем случају, дакле, цркви. Држава може, да призна или не призна цркви *слободу њену*, али автономију у цркви дати и означити јој границе, *што је искључиво право и надлежност саме цркве.* Ко нешто нема сам не може другом дати.

Слобода свима, па и нашој цркви, призната је државним законом, XX зак. члан. од 1848. Ту је слободу цркве држава дужна била респектовати, респектујући свој закон, и не залетати у компетенцију цркве; а с наше стране требало је на темељу те слободе црквене и у оквиру њезиних права и њезине надлежности тражити црквену автономију *од цркве.* Није учињено ни једно ни друго Држава је IX зак. члан. 1868, повредила слободу цркве, ушла је у саму цркву; њој одузела а себи бесправно присвојила право декретирања автономије у цркви. Црквена власт није вршила своје дужности, посту пак државе ојачала је напуштањем права своје цркве, а световњаци агресисте, у ненојмању фаталног поступка тога и у антагонизму према Јерархији, пристали су да јој држава без цркве у њиховој цркви автономију даје, организује, па данас на жалост и — одузима.

Поред таквог ненадлежног и кривог поступања државне власти с једне, напуштања права цркве с друге и антагонистичке агресивности слободоумља световњачког с треће стране, у таквој автономији, којој је већ порекло и постанак *неприродан* и *неприродан*, није ни њезина организација могла бити природна и правилна, пити су јој установе могле донесене бити у складу са црквом и њезиним учењем и устројством.

Према нашем задатку и предмету, ми ћемо се ограничити на један део те организације, на саборски изборни ред и његово одређење у погледу избора свештеничких посланика, донесено на основу предлога за саборско устројство, усвојеног у сабору 1870.

Народно-црквени сабор наш, по постојећем саборском устројству, јесте de facto законодавна власт у нашој цркви. Не упуштајући се у критику тога факта, па ни тога, да је тај сабор државним законом цркви нашој без икаквог питања његог просто декретиран као законодавна власт, констатоваћемо само, да тај сабор делокругом својим дубоко засеца како у спољашњи тако и у унутрашњи живот цркве. Организација управе, судства, имовинске економије, све је то у компетенцији сабора. Тај сабор, који је орган црквене автономије, одређује индиректно и делокруг Синоду — њему, у којем је по науци црквеној „усредсређена сва пуноћа црквене власти“, и који би по појму црквене автономије имао, у извесном кругу, да одређује делокруг — томе сабору.

У том сабору не само да је тек 1/3 јерархијског заступства, него је и та 1/3 излив заступства световњачког, јер при избору своме апсолутно зависна од световњака, којима припадају и остале 2/3 саборских чланова. У томе, дакле, сабору, који је еминентно црквени, и у којем би, по горе изложеним појмовима о црквеној автономији, световњаци имали да управљавају тек као од цркве подељено им право учествовања у законодавним пословима црквеним, у том сабору јерархијскога заступства и — нема. У њему, по начину избора свештеничких посланика, црква и није заступљена са заступством које јој припада.

Номиналних 25 свештеничких посланика, и по начину свога избора, и по поло-

жају што га у сабору већином заузимају, заступници су световњака, њихова становишта, њихових интенција, тежња и смерова.

Стоји ли то у складу са догматичноканоничким учењем наше цркве, са јерархијским карактером њеним и са положајем јерархије у њој? Апсолутно се свему томе противи. Црквени сабор у којем црква није са изборним члановима заступљена никако, а са седам односно шест виријих епископских чланова — са којима се сматрају потпуно равноправнима и остали чланови сабора — није заступљена са авторитетом, који епископима у цркви припада, — такав сабор не стоји на црквеном базису.

Таквог црквеног сабора нема у ниједној цркви — осим наше. Такође начина избора јерархијског заступства нема ни у једном изборном реду — осим нашем од 1870. г.

Упуштати се у детаљнију анализу тога изборнога реда и доказивати његову противност кардиналним начелима догматичноканоничког учења наше цркве, сматрамо се диспензованима, после досад изложенога.

Свршићемо.

Дописи.

Сомбор 18. Септембра 1900.

(**Освећење цркве у Сантову.**) У прошлу недељу, на дан св. Софије и њезиних кћери Вере, Љубе и Надежде, свечано је троносана нова православна црква у Сантову. Троносање је обавио Њ. Високопреосвештенство епископ Бачки господин *Митрофан Шевић*, који као веран и добар пастир стада свога, дође да обиђе своју малу паству, да је окрепи у вери православној и да јој поуком и свечаним богослужењем својим пружи духовне хране и хришћанске утехе.

На глас, да ће освећење обавити Његово Високопреосвећенство, слегао се поменутога дана у Сантово силан народ из ближе и даље околине Сантова. Беше то ретка свечаност, те оно што на њојзи чусмо и видесмо, нећемо никада заборавити. Видесмо где се је једнокрвна и једноверна браћа из разних предела, приликом овог значајног састанка, радосно поздрављају за јуначко здравље питају и у братском загрљају један другоме најављују најискреније осећаје душе своје. Овом приликом се и опет уверисмо о давно познатој истини, да за Србина нема и не може бити друге, боље вере, од вере православне и да се Србин само у тој светој вери Србином осећати и српски мислити може.

*

Његово Високопреосвећенство је још у очи реченога дана, у пратњи г. г. Новосадског протопрезвитера Милана Ђирића и Ковиљског настојатеља протосинђела Георгија Видићког, пристигао у Сомбор на конак. У недељу у јутру кренуло се Њ. Високопреосвећенство за Сантово, у пратњи свећенства и грађанства, куда су приспели око осам часова. Испред села дочекао је високог госта председник православне српске црквене општине Александар Андрин, котарски предстојник са местним кнезом и бележником и многи у бело обучени српски момци на коњима. У село је ушло Његово Високопреосвећенство уз пуцњаву праштја и тихо звоњење звона са новога православнога храма и одселе је у стану душепопечитеља јереја г. Жарка Ј. Поповића. После кратке почивке, високопреосвећени се одвезао на кочијама до светога храма, ту га је свећенство у потпуном орнату дочекало и у храм увело, где се је уз појање прмоса Рођења Пресвете Богородице обавило облачење архијерејско. У потпуном архијерејском орнату, започео је г. епископ великољепни чин троносања. По свршетку овог дугог чина пошкропио је народ освећеном водом и одмах за тим је отпочета архијерејска литургија, при којој је на јектенија напаменце одговарао хор Сантовачких певачица и хор ученика Сомборске учитељске школе. На свршетку свете литургије освећено је кољиво у част храмовног патрона — Пречисте Богородице, а за тим је високопреосвећени држао поуку присутноме народу, у којој му је на срце ставио љубав према вери и цркви у даљем говору свом позвао је народ на верност премилостивоме нам владару Њег. величанству *Фрањи Јосифу* I., и на благодарност према свима онима, који су око подизања овога светога храма приносили моралне и материјалне жртве, а у првоме реду према највећем ктитору овога светога храма Његовој Светости патријарху *Георгију*.

После свете литургије, испраћен свећењством, уз звоњење звона и уз бурно и одушевљено клицање присутнога народа, повратио се високопреосвећени у свој стан. — У један час по подне био је банкет у порти под сеницом, на коме су осим г. епископа и свећенства присуствовали и други одлични гости са стране. При банкету пало је више лепих здравица као: Њ. Величанству, вис. влади, г. епископу, вел. жупану и т. д. За време банкета певале су Сантовачке певачице разне црквене и светске песме, а на великом простору црквене порте уз свирку, играње и певање текло је бурно народно весеље.

Око пет часова по подне, испраћен звоњењем звона, преставницима црквене општине и власти те коњаничким бандеријумом, вратио се високопреосвећени са својом свитом натраг у Сомбор.

Расположење православног живља у Сантону, иза посете Његова Високопреосвећенства је врло добро, да се боље не може пожелети. Очинска поука Његова Високопреосвећенства учврстила је још више у православљу и убедила их је, да у особи Његовој имају правога оца, који се апостолском ревношћу и очинском бригом стара за њихово блаженство на небу, срећу и напредак на земљи. У то име желимо и ми врломе архијерејеу нашем, да га Бог поживи дуго и обасне својом милошћу и благоволењем на славу цркве православне. Живео!

*

Црква је веома лепа и укусно израђена грађевина, што служи на част и препоруку Србима архитектама г. г. Момчилу Тапавици и Младену Пилићу као и подузимачима г. г. Зарићу и Станковићу. Унутрашњост цркве својим лепим размерама и простотом веома задобија човека. Као снег бели зидови, укусно у византиском стилу израђени и богато позлаћени иконостас, великољепно украшени престо у олтару, — све то утиче на човека пријатно и располаже га на побожност. Али сада је време, да се побринемо и за подизање школе. И ми смо пуно уверени, да ће Сантовчани скорим и до своје школе доћи, јер нам је у неколико већ и познат план Њ. Високопреосвећенства у том погледу. Помози му и ускори Боже!

Ст. С. Илкић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота у Митрополији Карловачкој.

(**Превишњи Имен Дан.**) Данас, 21 септембра (4 октобра), поводом превишњега имен дана Његова Величанства, премилостивог нам цара и краља *Франца Јосифа I.* служено је свечано Благодарење, под началством Његове Светости, патријарха *Георгија*, у св. Николајевској саборној цркви Карловачкој, у присуству свију власти, просветних завода и одличнога грађанства.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије* банаће се иза недеље неколико дана у Будимпешти да присуствује седницама угарског државног сабора.

(**Високопреосвештена господа епископи**) *Мирон* и *Лукијан* отпутовали су 20 септембра о. г. из Карловаца својих резиденцијама.

(**Саборски Одбор.**) У седници Саборског Одбора, држаној 19 септембра (2 октобра) о. г., благоизволео је св. патријарх *Георгије* саопштити: да је православном српском народно-црквеном сабору од г. 1897 тро-годишња периода истекла и по томе наступила потреба, да се сазове нов сабор. У смислу саборског устројства од 1874/5 има се овај сабор сазвати идуће, 1901 године, између Васкрса и Духова. Као што је свагда вршио своја права и дужности, држећи се строго закона, то ће чинити и овом приликом и по томе: сазваће православни српски народно-црквени сабор по прописима закона идуће, 1901 године, у доба, које закон одређује, дакле, између Васкрса и Духова. Услед тога позива Саборски Одбор, да и он по својој дужности благовремено учини све нужне кораке, да се спреме сви предмети, који би се имали поднети сабору ради расправе.

Овај саопштај Његове Светости примили су чланови Саборског Одбора са одушевљењем, радујући се, да ће се за најкраће време дати прилика српском православном народу Митрополије Карловачке, да по својим заступницима решава ствари, које најдубље засецају у живот црквено-народни. Позиву пак Његове Светости одазвао се Саборски Одбор тиме, да је одмах изаслао пододбор, под председни-

штвом високопреосвештеног господина епископа Пакрачког *Мирона*, коме су чланови г. г. архимандрат *Илларион Руварац*, *др. Ника Максимовић Јосиф Јагић*, и народно-црквени тајник *др. Лаза Секулић* с тим, да спреми нужне предлоге за сабор, а уједно је овластио тај пододбор, да при томе послу могу позвати и саслушати стручњаке. Иначе многи су предмети већ готови, који су већ били поднесени сабору, а неки опет, као прорачуни, установиће се у децембарској седници Саборског Одбора. Пододбор се после подне истога дана конституисао, изабравши г. архимандрита *Илариона Руварца* за потпредседника, а г. дра Секулића за перовођу, те је отпочео да ради.

О овој преважној одлуци Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића* говоримо у парочитом чланку у данашњем броју овога листа.

(Радња Архидијецезалних епархијских власти.)

I. *Административни Одбор* у седници својој, држаној дана 7. (20.) августа о. г., под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, решио је, осим осталих, и ове предмете: — Узето је на знање и равнање споштење вис. кр. зем. владе одела за богоштовље и наставу у Загребу, да је индорзатом од 4. јуна 1900. бр. 8826 на све подручне кр. жупанијске области издала ову наредбу: „Опетовано се догађа, да гр. и. епархијске области у овим краљевинама на темељу својих одлука и пресуда, донесених у властитом автономном делокругу, а налаг којих се поједини чланови црквеног одбора и црквене општине, те поједини парохијани осуђују на спошење и платеж позерективних и петражних трошкова у корист епархијских благајна, које су такве пристојбе предузимале својим изасланицима, *непосредно* код кр. котарских или жупанијских области траже, да се пресуђени трошкови од појединих странака, па и путем политичке оврхе уберу и епархијској благајни пошаљу. А пошто се такав поступак епархијских области већ по самој својој форми (јер је изван кр. ове земаљску власт уплићен непосредно на кр. котарске и жупанијске области) противи постојећим прописима, те што такве одлуке и пресуде, изречене против *лајичком* елементу по епархијским областима, не могу никада предмет бити уредовања по земаљским управним областима, (а по готове не када не предлежи ни одлука ни доказ правоваћености њезине), јер су строго узевши приватно правне парави, те се имају једино према томе и пресуђивати и ефектуирати, то се налаже кр. жупанијској области, да у будуће сваку таку *непосредно* кр. котарској или жупанијској области стигавшу замолбу епархијске области овамо предложи, одакле ће према стању ствари сходна одредба следити. О том се имају потчињене котарске области такође упутити“. — Решени су предмети у погледу затражених приноноћи од вис. кр. зем. владе ради оправке храмова у црквеним општинама. Гор. Товарнику и Дољу и оправке парохијског дома у Трнићи. — Доставиће се црквеним општинама „Извештај“ о стању српских народно-црквених фондова и заклада за г. 1899. — Доставиће се умировљеном пароху Пришком јереју Ст. М. одлука вел. Саборског Одбора од 13. (26.) јуна о. г. Бр. СО. 4228/776 ех 1900., по којој се молби овога пароха ради предужа на мировину његову у сврху лечења не може задовољити, с разлога, што се мировинска приноноћи према пропису само месечно унапред може издавати. — Поводом односних пријава против дотичних органа црквено-општинске управе, издаће су исте овима на изјашњење. — Узето је на знање, да је уговор управе манастира Кувеждина склопљен са Францом Хауером у погледу оправке цркве и манастирског звања председањима путем провиђен клаузулом одобрења, на темељу споредметног ранијег одлука; тако исто и уговор управе манастира Беочина гледе оправке тамошњег црквеног торња, кубета и крова. — Клаузулом одобрења провиђен је уговор управе манастира Кувеждина склопљен са Миланом Т. Јовановићем из Н. Сада у погледу оправке тамошњег црквеног торња и кубета. — Поводом званично поднесеног извештаја, да су наводи у тужби неких жителя села Јаска против тамошњег председника В. П., те одборника П. П. и Мл. Ст., истинити, односно да су споменути председник и одборници наговарали народ, да о Ђурђеву дану приликом јубиларне прославе Њ. Светости преузвишеног господина патријарха српског Георгија не присуствује на „благодарењу“ у цркви, због чега су их неки и послушали и демонстративно из цркве на поље изашли, те пошто су речени председник и споменути одборници тим својим недостојним чином повредили пропис §. 40. сл. о. и изгубили у § 14 П. одс. прев. рескрипта од 10. авг. 1868. означена својства, решено је: председника исте општине В. П. са председничке части свргнути и из црквене скупштине искључити, те путем надлежног окр. протопрезвитерског звања исту црквену општину познати, да у идућој црквеној скупштини достојније лице за

црквеног председника изабере. Уједно истим путем позвати месни црквени одбор исте општине, да одборнике П. П. и Мл. Ст. на своје средње одстрани и црквеној скупштини на искључење предложи, имајући о извршењу овога налога извештај свој овамо у своје време поднети. — Одобрена је у начелу оправка иконостаса у храму црквене општине у Лединцима и истој у том предмету издана упутства. — Одобрена је односна оправка у парохијском дому црквене општине у Доњсиу. — Одобрена је оправка цркве и црквеног торња у Крчедину. — Молба црквене општине у Бечмену ради подарења приложа од 1000 круна у сврху ограђења црквеног плаца, препоручена Петроварадинској окружној општини на уважење. — Узети су на знање закључци црквене скупштине у Руми у погледу прегледања црквено-општинских рачуна за г. 1899., у погледу рушења куће у порти цркве Свих Светих, у погледу одмерења стандарине пароху Павлу Бошковићу; закључак у погледу зидања парохијског дома при св. Вазнесенској цркви одобрен је са предложеним нацртом и трошковником с тим, да се после одржане јавне дражбе односни дражбени записник и са најповољнијим достављем склопљени уговор, по претходном одобрењу црквене скупштине овом одбору ради клаузулирања у своје време поднети има; поводом пак приговора пароха јереја М. М. против закључка у погледу откупа школске зграде од општине општине за цену од 10.000 круна одређено је на лицу места извиђење по изасланицима овога одбора, након извештаја којих, допиће се у овом предмету мериторно решење. — У начелу је одобрена оправка црквеног торња у Даљу. Одобрена је унутарња оправка храма у црквеној општини Сусечкој, дочим је спољашња оправка остављена in suspenso док се црквена скупштина тамошња не изјасни на приговоре против те оправке учињене. — Узета је на знање оправка олујом оштећене цркве у Ст. Бановцима. — Одобрена је слична оправка цркве у Војки. — Одобрен је уговор црквене општине у Баноштру у погледу набавке три нова звона за цену од 3 кр. 30 ф. по килограму, уз увет да звоноливац има примити стара звона уз цену 2 круне по килограму. — Одобрена је целокупна организација црквене скупштине у Опатовцу и Марадику. — Поводом молбе управног одбора црквене општине у Земуну за обавештај, да ли се разрешењем црквене скупштине и одбора сматра разрешеним и месни школски одбор, решено је известити исти управни одбор, да је како црквени тако и школски одбор изван црквене скупштине, те разрешењем скупштине разрешавају се од своје дужности и споменути одбори као извршни органи скупштине, услед чега има управни одбор свеколике црквено-општинске дакле и школске дужности вршити. — Одобрени су са односним примедбама црквено-општински рачуни у Апатији за г. 1899., у Батровци црквени за г. 1895 до 1897; у Белегишу за г. 1895; у Добринци за г. 1893 и 1894; у Доњсиу и Вучедри за 1898 и 1899, и Копривни за 1898, у Јамини за 1895 до 1898; у Кућанину за 1896 до 1898; у Нештини црквени од 1898—99 и парохијални од г. 1899; у Сусеку и Чепину од 1898—99. —

II. *Конзисторија*, у седници својој од 8 (21) августа о. г. под председништвом *Његове Светости*, решила је, осим других, ове предмете: — Потписана по новоизабраном суптит. члану ове Конзисторије протосинђелу др Георгију Летићу заклетва стављена је у писмохрану. — Утврђен је одобрен распоред слика и ликова на иконостасу који ће се трошком вис. кр. земаљске владе обновити при цркви Св. Духа у Купинову. — Према решењу вис. кр. земаљске владе спровешће се у дотичној матици крштених при цркви св. Николаја у Земуну, позакњежење М. Ср. — Узет је на знање извештај управе манастира Кувеждина, односно архимандрита Димитрија Бранковића, да је на основу дозволе Његове Светости јереја Степана пл. Видака дана 3 (16) јула о. г. у чин мале схиме постригао под именом Симеон. — На пријаву игумана манастира Шишатовца, да су римокатолички и грчкокатолички насељеници на манастирском грунту узурпирали у филијалу Петковцима манастирско гробље, те своје мртве по својим жупницима у истом сахрањивати дају без питања и дозволе манастирске управе, решено је умолити кр. жупанијску област у Вуковару, да својим путем нужне одредбе учини, да се у споразуму са манастирском управом ново гробље за дотичне на манастирском земљишту насељене иноверце, било купом, било другим којим начином оснује. — Поводом пријаве протопрезвитерског звања у Митровици о неуредности звонења на богослужења у тамошњем протопресвитерату, издаће се гледе тога звонења наредба подручном свештенству. — На молбу јереја Б. Д. администратора парохије у Ст, да му се одели отпуст из Архидијецезе Карловачке ради примања у Вршачку дијецезу, решено је молбу му повратити с тим, да јој се према вис. отпису Његове Светости преузв. г. патријарха Георгија удовољити не може све дотле, док молитељ званичним исправама не докаже да је по надржаљу досуђене му епитимије заостали дужни порез и

еквиваленат на парохијску сесију у смислу претходног овоконзисторијског решења потпуно подмирио. — Приказ јереја Б. Д. против овостраног решења, којим је осуђен на епитимију, одбијен је с једне стране као прекасно поднесен, а с друге стране зато, што је исто решење донесено сумарним путем и extra dominium. — Пошто је истражни поступак против јеромонаха о. В. П. довршен, падани су сви на овај предмет односећи се списи конзисторијалном фискалу на виђење. — Одбијена је молба Хиландарског јеромонаха о. Саве Грбића сада у Земуну, којом је молио да се стави напан крености ранији овоконзисторијално решење, по којем му је забрањено свештенослужење у Архидијецези Карловачкој. — Молба јеромонаха Раковачког о. С. П. непосредно овамо поднесена, да се како он тако и братство манастира Раковца разреши од администрације парохије Лединачке, као неумесна и ненадлежним путем поднесена повраћена је путем управе манастира Раковца молитељу са строгим налогом, да у будуће своје поднеске на ову конзисторију преко надлежне манастирске управе, а не непосредно подноси има. — К избору пароха у Буђановцима припуштени су ови компетенти: јереји Теодор Вирић, Емануел Радошевић, Милан Лучић, Григорије Јовић, Георгије Недељковић и Стеван Јовановић. — К избору пароха у Негославцима припуштени су ови компетенти: јереји Миливој Петровић и Добривој Миковић. — К избору пароха у Попинцима припуштени су ови компетенти: јереји Никола Поповић, Георгије Недељковић и Стеван Јовановић. — Пошто се је на упражњено место систематизованог парохијског помоћника у Шиду само један компетенат пријавио, решено је на исто место поново стечај расписати. — За вероучитеља на српским основним школама у Руми изабран је свршени богослов Александер Костић, те кр. зем. влади одељу за богоштовје и наставу у Загребу на потврду предложен. — Препоручено је подручном свештенству, да се за чланове Српске Пчеларске Задруге у Руми упишу.

(**Избор пароха**). За пароха у Попинци изабран је администратор тамошње парохије јереј *Никола Поповић*.

(**Напомена**). Овај број „Српског Сиона“ излази данас, у четвртак, место у недељу.

Изјава.

„Књижевну оцену и приказ“ у 17. броју „Источника“ сматрам памфлетском грдњом срдите немоћи и злобне пакости; а знајући како подао извор, тако и њезине интригантске побуде и смерове, којима се пакпађује душа познате ми которије, којој ће та посластица без сумње кад тад загорчати — држим да ми је дужност, грешност њезину сажалити, но се на њу не осврнути, ма да је напила, благодарећи госпољубљу г. уредника, себи крова и у „Источнику“.

У Карловцима 20. септембра 1900.

Протопрезвитер **Јован Јеремић**
уредник „Срп. Сиона“

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 1329./I. 179. ex 1900. 148 2—3

СТЕЧАЈ

на парохију V. разреда у Плочици.

Рок пријаве прописаним путем до 1. (14.) децембра 1900.

Епарх. конзисторија Вршачка.

СТЕЧАЈ 144 3—3

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Јурковцу, у протопрезвитериту костајничком.

Рок за пријављивање траје до 5. (18.) Октобра 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 10. Августа 1900.

Михаил.

К. 187/118. ex 1900. СТЕЧАЈ 147 2—3

на упражњено парохијско место VI. разреда у Бати. Ваљано инструисане молбенице имају се потписаној конзисторији путем претпостављених власти до 18. (31.) октобра 1900. послати.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 6. (19.) септембра 1900.

Председништво
епарх. конзисторије будимске

Бр. 36. СТЕЧАЈ 146 2—3

за једно учитељско мјесто у мушком одјељењу српско-правосл. осн. **школе у Мостару**. Рок 5. октобра о. г.

Укупна берина (плата, стан, огрјев) 1560 К. Путни трошак се не накнађује; предујам се даје, али тек кад учитељ приспије. Сведочанство о моралном и политичком владању уважују се само онда, ако их је издала или видирала *Кот. Област*. Остало може се дознати изравно, или из 29.—31. бр. „Српског Сиона“ од ове год.

Повод стјецају је отварање једне паралелке, па се може и причекати колико је неопходно нужно, да се учитељ спреми за полазак.

Управа срп. пр. прав. шк. општине.

У Мостару, 10. септембра 1900.

С. Мандић
пл. повјереник

СТЕЧАЈ. 145 2—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место у Ст. Паланци. (В. В. megye.)

Са истим местом скопчана је овака плата:

1.) у готовини . . . . . 700 круна.
2.) стан у нарави или релутум годишњи од . . . . . 120 „
3.) у име огрева годишње . . . 40 „
4.) за држање повторне школе кад буде наређу . . . . . 80 „
5.) у натури 8 $\frac{1140}{1600}$ јутара I. класе оране земље.
6.) у натури 5643□° јутара I. класе пашњачке земље.
7.) у натури 400□ такозваног „воденог јарошa“.

На сву земљу сноси дотична учитељица све припадајуће терете.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872 год.

Изабрана учитељица држаће наставу у оним разредима, које је м. шк. одбор по потреби додељивао буде.

Рок је стечају 8. октобар о. г. по ст. кал.

У случају, да на то место буде изабрана овде већ служећа учитељица, онда ће се бирати учитељица нова на учитељичко место са оваком платом:

1.) у готовини . . . . . 700 круна.
2.) стан у нарави или годишњи релулум од . . . . . 120 „
3.) у име огрева годишње . . . . 40 „
4.) За држање повторне школе кад буде на реду . . . . . 80 „
5.) 5643□° I. класе пашњачке оране земље, на коју дотична учитељица све спадајуће терете сноси.

Изабрана учитељица држаће наставу у оним разредима, које јој м. шк. одбор додељивао буде према потреби.

Молбенице се шаљу потписаноме председништву.

Свака се молителька има у својој молбеници изјаснити, да ли се прима за учитељицу и онда, ако би била изабрана на друго а не на прво место.

Из седнице м. шк. одбора„ која је држана 8. (21.) септембра 1900. у Ст. Паланци.

Сава Поповић с. р.
Председник. шк. одбора.

Константин Јанковић с. р.
перовођа.

Број 805./К. зап. 461, ех 1900. 142 3—3

СТЕЧАЈ

Исписује се стечај на место бележника свих трију одсека епархијске управе у Пакрацу са платом од 1200 круна годишње и на место конзисторијалног фискала исте управе, који је уједно и бранитељ брака, са платом од 600 круна годишње, а дужности су им прописане чл. XXVI. XXX. XXXIII. и XXXIV. привременога уређења Епархија од 29. маја 1871.

Молитељи имају поднијети путем епархијске конзисторије ове Епархијској скупштини у Пакрацу најдаље до 1. (14.) октобра 1900. молбенице своје, обложене и то:

За место конзисторијалног бележника са документом о свршеним богословским и евентуално другим факултетским наукама, а за место конзисторијалног фискала са документом да су православни Срби и да имају право одјетовања у Хрватској и Славонији.

Из седнице Епархијске Конзисторије у *Пакрацу*, 22. августа (4. септембра) 1900.

Мирон
Епископ

Број 766./К. зап. 390. ех 1900. 141 3—3

СТЕЧАЈ.

На два стипендијска места из фонда блаженопокојенога епископа Пакрачкога Никанора Грујића и то једно од 500 круна а друго 300 круна годишње.

Стипендију ту могу получити само православна сирочад свештеника епархије Пакрачке т. ј. дјеца без оца, а предност имају дјеца без оца и матере, иначе молитељи морају бити сиромашног стања, и бар доброга успјеха у наукама и врло доброга владања, а по наукама могу бити питомци ове стипендије богослови који имају предност, па препарандi и коначно гимназисте, а изнимице слушалци свеучилишни, и то стипендију од 500 круна могу получити само богослови и слушалци свеучилишни, а гимназисте и препаранди стипендију од 300 круна.

Стипендија траје до свршетка наука, ако се питомац добро учи и влада.

Молитељи, који желе получити коју од штипендија ових имају поднијети своје прописано инструјиране молбенице епархијској конзисторији овој најдаље до 1. (14.) 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије.

У *Пакрацу*, 22. августа (4. септембра) 1900.

Мирон
Епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

АНДРИЈА БАЛАШИЋ
КРОЈАЧ
СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА
НОВИ САД. — ЋУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.
ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Пуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и вету сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештенина да је моја израда напредна. Писам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *крају и изради* свештеничкога одела, — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у вези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: **напредна Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Паламастона, Токинг, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ. и у стању сам са **напредном добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавештење дати. Са особитим поштовањем

134 3—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, произведено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама произведена звона, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 428.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 40.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у четвртак 1. октобра 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство, епископ Пакрачки Мирон, благоизволео је дана 3/16 септембра о. г. на божественој литургији рукоположити јеродјакона Константина Гостимира за презвитера.

Његово Високопреосвештенство, епископ Пакрачки Мирон, благоизволео је дана 8/21 септембра о. г. одликовати јереја Јована Мештеровића, пароха Надбрдског са црвеним појасом.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.*

Превео: **Григорије А. Николић,** парох Ирашки.

Одсек I.

Претходне примедбе о „оучительныхъ навѣстіяхъ", — и поредак тумачења.

„Извѣстіе оучительное", као најближе, приручно руководство за свештенослужителе при свршавању тајне евхаристије; прека потреба за свештенослужителе најопширнијега и најобилнијега познавства с њим. — Поредак, по коме је најбоље ићи при његовом излагању.

§. 1. — Православна црква наша од давнина побринула се да покаже служитељима својим сва најважнија правила и упутства односно тајне причешћа и свршавања литургије, и у том односају тако звано **„Извѣстіе Оучительное"**, обично додато у службеницима нашим, а такође и у неким (Кијевским и Почајевским) правилима црквеним, саставља за свакога свештеника и ђакона заиста најважније и у многим односајима најзгодније руководство, како при отправљању литургије, тако и при свршавању других неопходно скопчаних с њом обреда, молитвословља и т. слич.

§. 2. На жалост само **„Извѣстіе"** то свагда и како треба не обраћа на себе пажњу наших свештенослужитеља, и колико нам је познато, најчешће то долази отуда, што је **извѣстіе** то написано код нас на славенском језику, и при том не увек у надлежном систематском поретку. Да по могућности помогнемо томе, сматрамо преко потребним пренети то за све читаоце у српском језику, и при

* Из књиге: „Практическое руководство для священнослужителей при совершеніи святыхъ таинствъ" протоіерея А. Ѳ. Хойнацкаго.

том у оној истој форми, у којој се налазе код нас и други чланци и упутства наложена у нашем „Руководству“, т. ј. с поделом онога на нарочите самосталне одсеке и параграфе, такође с напутком питања, која се у њима решавају и т. слично. Разуме се само собом, да ћемо се свугде, где је могуће и потребно, држати оригинала, но при том, да би избегли допадања, потрудићемо се по могућности да допунимо и протумачимо она питања, која се опширније решавају у другим уредбама црквеним. За тим по поретку забављаћемо се решењем осталих питања, која се односе к свршавању литургије и у опште к тајни причешћа, но непредвиђених у „оучительныхъ изказтіе,“ и по овоме која неопходно захтевају решења и протумачења, и т. слич.

Одсек II.

О лицима, која свршавају тајну причешћа и о приправљању њиховом к свештенодејству литургије

Чланак I.

Из „Оучительнаго Изказтіа“ — *Могу ли свршавати литургију лица, која не добише свештеничког сана? Какве могу да буду безусловне препреке к свршавању литургије за свештенике законито рукоположене? — О забрани архијерејској, епископској клетви и одлучењу. Шта треба да чини свештеник, ако би му се када догодило да падне у какав год тешки или тако звани грех смртни? — Како треба да поступа свештеник, ако би се опомењао о свршеном њим сличном греху за време самога свршавања литургије? — Друге нарочито важне за свештенослужителе препреке ка свршавању литургије, као на пример: тешко ожалошћење ближњега, прекомерно јело и пиће, и толико мешање у очи литургије.*

§. 3. И по учењу наше цркве и по древним правилима црквеним свештенодејство литургије може бити свршавано не иначе, но законитим свештеником, који ради те цељи дужан је бити „изабран, частан и зналац у св. писму“ и правилно рукоположен архијерејем по чину црквеном. Од мирског и неосвећеног, но простога човека, такође и од простога клирика, или ђакона и ипођакона, тајна св. евхаристије никада не свршава се, и, ако би ко био од неосвећених дрзнуо служити литургију, не само не свршава тајне, него пада у тешки грех светотатства и дужан је подвргнен бити осуђењу црквеноме. (Упореди: Догм. Богосл. Пр. Филар. Т. 1. §. 303, о свршавању тајана)

§. 4. Слично овоме савршеном препреком за свештенослужителе к свршавању литургије (једнако као и других тајана и свештенодејства црквених) служи то, кад ко од њих стоји у клетви или одлучењу и под забраном архијерејском, или се налази у греху смртном. У свима поменутим случајевима свештеник и ђакон никако не могу свршавати литургију, док не буду разрешени свесним и опроштени од онога, ко их је везко и има власт разрешења. Ако се пак ко од њих усуди свештенодејствовати без разрешења, то такови чини грех светотатства, и с новим још тежим грехом диже се од боженствене службе, и биће крив телу и крви Господњој, и прибраја се с невернима Јудејима, који су убили Христа, и на суд себи и осуду причестиће се светим тајнама Господњим (О дожност. пресвит. приходск. стр. 110, §. 76).

§. 5. Ако савест обличава кога-год од свештеннослужитеља у греху тако званом смртном, то такови тако исто не треба да свршава литургију ни под каквим условом, док не очисти себе од греха, у ком се налази, покајањем и скрушеношћу срдачном, а такође и усменом исповеди пред оцем духовним, сједињеном с твердом намером не враћати се у напредак ка греху.* Може бити и тако, да свештеник, дошавши к себи, опомене се, да се он налази у греху смртном за време свршавања свете литургије. Тада није дужан прекидати свештенодејства, но прожаливши се по могућности чуством покајања, нека одлучи тврдо у срцу свом без оклевања исповедити се по свршетку службе, за тим нека свештенодејствује по обичају. (О дожност. пресвит. стр. 110, §. 76).

§. 6. Не мање од овога смета достојном служењу и то, ако свештеник или ђакон кога год понизи, ожалости, или увреди, и при том зна, да се увређени гневи и жалости на њега за ово, — или ако сам јерej или ђакон, будући увређен или ожалошћен од кога, са своје

* Нарочито смртним гресима називају се следећи седам видова греха: *Гордост, среброљубље или лихоимство, нечистота или блуд, нечистот у јелу и пићу, завист, гнев и лењост.* (Вид. Правосл. Испов. П. Могиле). Но осим тога овамо је могуће односити и у опште сва тешка грехе, који притискују савест и не дају мира човеку.

стране такође тужи и гневи се на свога уредитеља. — Како у једном, тако и у другом случају ни јереј, ни ђакон не треба да литургишу по заповести Господњој, него нека иду пре и помире се сваки с братом својим, и само после тога да литургишу (Упор. Мат. V, 23, 24). Ако се пак ожалошћени налази далеко, а свештенику предстоји потреба свештенодејствовати, то овај последњи дужан је бар имати добру намеру да ће се помирити са ожалошћеним при виђењу с њим и у срцу свом да се покаје кренко о таковој несрећи, и на тај начин по потреби нека литургише (упореди: **Наставленїе о совершенїй литургїи**, које је стављено у нашим служебницима пред почетком проскомидије).

§. 7. К овом такође достојном служењу и причешћу св. тајана пречи прекомерно јело и пиће вечерње. По ономе је сваки свештенослужитељ дужан по могућности уздржавати се с вечера од сваког јела и пића, или пак јести врло мало, а од поноћи и сасвим не јести и не пити ништа никако. А ако свештеник макар окуси или пије после 12 сати ноћи, то ни под којим условом не треба да литургише, „јер од поноћи почиње дан природни“ (упореди: **о совершенїй литургїй** у служебнику пред проскомидијом; Картаг. сабор. пр. 50, 58, VI. Васељ. сас. пр. 29). Разуме се само собом, да ако ко од свештеника дране свештенодејствовати, кад је у вансебности, не разумевајући, каквим се речима свршава тајна, или будући помрачен од пијанства, не ће бити кадар знати и разумети оно, што свршава, то такови не само греши смртно светотатским грехом, него и на највећу саблазан и ожалошћење светиње не свршава саме тајне тела и крви Христа Бога нашега (**Оучит. Извѣст**.) Јер свако свештенодејство може бити свршавано свештеником само у здравом уму и са сазнањем важности и значења онога што он ради у славу Божју и спасење оних, који верују (Допол. къ Учит. Извѣст. упореди должност. пресвит. приходск. стр. 111, §. 77).

§. 8. Најпосле, сваки јереј или ђакон имајући жену дужан је по могућности уздржавати се од ње неколико дана пред литургисањем, а такође и после овога, барем у току тога дана, у који је служио. Онај који се не уздржава и служи, греши тешко. „Оне ноћи (читамо у правилницима по свршетку молитава пред спављем, и цео тај дан, што је пред служењем, свештеник никако не треба да се дотиче жене своје, и шта више не треба да спава с њом на једној постељи, у противном случају поступајући друкчије, греши смртно и биће крив страшном суду Божјем (упореди Почаевскій Правильникъ 1868 г., стр. 91 на обор.).

(Наставиће се)

Проповед.

У недељу двадесет прву по Духовима. Живот душе.

Живѣ же не ктомѣ азъ, но живетъ во мнѣ Христосъ. (Гал. II, 20.)

Са два живота живи човек — животом телесним и животом духовним. Бива: и жив је човек, а духом је *мртав*. Душу мори грех убијајући у њој све добре тежње (Рим. VI, 23). А шта је оживљава? Говоре: добра дела оживљавају душу.

То није сасвим тачно. Додуше, *вера без дела*, као и душа без њих, *мртва је* (Јак. II, 20). Но да ли дела оживљавају саму душу? Да ли је у делима само суштина хришћанске вере и живота? Послушајмо Апостола, шта он говори: *Дознавши да се човек не ће оправдати делима закона* (слушајте, драги моји), *него само вером Исуса Христа, и ми веровасмо Христа Исуса, да се оправдамо вером Христовом, а не делима закона: јер се делима закона никакво тело не ће оправдати.* И наставља о себи самом: *Ја законом закону умрех, да Богу живим; с Христом се разапех. И ја више не живим, него живи у мени Христос. А што сада живим у телу, живим вером Сина Божјега, Којему омилех, и предаде Себе за мене.* (Гал. II, 16—20). — Дакле ето у чему се састоји живот душа наших: у томе, да ми више сами не живимо, него да живи у нама Христос вером. *Христос је наш живот и спасење.* А добра дела — шта су? Она су већ *плод*, она су *последица*, а не узрок (што су две стране сасвим различне) нашега живота у Христу, плод живе вере у Њега, и деловање благодати Његове.

Ради бољега објашњења ове истине узећемо упоређење. Тако рецте: да ли

плодови, који висе на дрвету, дају живот дрвету, на ком су израсли? Очевидно је, да не дају. Напротив, дрво даје и живот и растење и — што је још важније — својства плоду. Наставићемо упоређење. Ево пред нама су два дрвета, пуна свежине и зеленила, једнаке врсте, оба оплемењена и са плодовима (о сухим, дивљим и без плода не ћемо ни говорити) и оба са плодовима на поглед једнако зрелима. Од чега ипак на једном од њих плодови су и вкуснији и чвршћи, а на другом гњили и мекани и нису тако вкусни? Је ли узрок томе у самим плодовима? Узрок је дубљи. Разлика је ту у дрветима, у њиховом срцу и корену. Гњило срце, гњило дрво гњило је и плод; повређени коренови не дају хране дрвету: гњили су и мекани и плодови. И обратно... Тако и о нашим душама треба мислити и разумевати. И у нас не бива душа хришћанска жива од дела, не оживљавају дела њу, нити се делима одржава живот душе; напротив, достојанство наших добрих дела зависи од оваког или онакога стања њашег духовнога, од вере наше и благодати Божје. А душа је здрава, ако у њој живи живот вечни — Христос; чије срце припада сасвим Њему, источнику бесмртности, тога су и дела веома добра. Али рањена душа грехом, и тим више, ако се грех настанио у чијем срцу на место Христово, — јаој, код тога су и сама дела, дела шта више и добра по изгледу, мрзост пред Господом. Сам он сведочи: *шта ће ми мноштво жртава ваших? На кад гадим се, собрања ваших празничних не могу подносити, празновање је у вас у то исто време и безакоње. И кад ширите руке своје на молитву, заклањам очи Своје од вас; и ма колико се дуго молили, не слушам вас* (Исаија I, 11 и даље). Ето, браћо, но овоме куда и ми на што нам је потребно обраћати пажњу, ако хоћемо да знамо (а то, како да не ћемо да знамо?) *живимо ли ми у Христу*, — треба да обраћамо пажњу своју на то: живи ли у нама Христос, није ли се настанио у срцу нашем на место Христово ђаво, није ли подгрејо то срце наше грех. Но како да дознамо то? Питаш ти, Хришћанине! — Пази, на што ти је срце расположење. Је ли расположење ка делима добрим, и јарам Христов не чини ли се теби тешким? — То је знак да те Христос није оставио и да је душа твоја жива у теби. А немаш ли у себи расположења ка светом животу, наслађавали ти се срце светским задовољствима и животним бригама већма и више, него ли мишљу о Богу и, помишљајући у себи зло, ригали оно гадним речима, псовком, клеветом и т. д. Јаој! Ти си погинуо тада, то значи, да је *умрла* у теби душа твоја: као смрт, трулеж удара то из тебе! Похитај, похитај тада, Хришћанине, ни мало не оклевајући да се обратиш Господу, и свим остатком сила својих вичи к Њему: „умилостиви се нада-мном, човекољубче, и гресима умртвљену душу моју васкрсни, која ти говори: алилуја“.

Да, браћо, не полажите на дела своја добра, него на срце своје обраћајте више нажње: *срце је извор живота* (Лук. VI, 45); је ли оно чисто? Пламти ли љубављу према Господу? И ако је оно чисто, — чисто ће бити тада и сво тело твоје, сва дела твоја биће чиста и света. Живи ли у коме Христос, и дела су у тога сама собом добра и хришћанска. Без тога узалуд ће бити и напразно и сви подвизи наши. Пазите на ово, браћо, и настојте, *да живите у Христу Исусу Господу нашем*. Коме је част и слава у све векове векова. Амин.

Прерадио и говорио

Григорије А. Николић
парох Иришки.

Саборски изборни ред од 1870/1 са црквеногa гледишта.

VIII.

Доказали смо:

1. Да за време сединсваканције није дозвољено у цркви предузимати ништа важнијега, нити уводити замашније новине. У Цркви митрополитске области да није дозвољено то за време упражњене митрополитске столице, дакле, да то није дозвољено било ни у нашој цркви г. 1870/1 и даље, до избора митрополита патријарха 1874 г.

2. Да под забрану ове седисваканције потпада и радња расправних сабора наших, с обзиром на њихов црквени карактер и делокруг, а с обзиром и на зависност њихове радње и закључака од Синода, која зависност природно истиче из суверености цркве у властитој области њезиној и из односаја црквене автономије према самој цркви, у којој је извор и основ те автономије.

3. Да правна снага и ваљаност те забране, са свима својим последицама, остаје нетакнута и онда, ако и државна власт, не обзирући се на ту забрану, дозволи недозвољено саборисање тога сабора за време седисваканције, а закључке таквог сабора, не обзирући се на слободу цркве и њезину суверености, учини зависнима од свога одобрења, без обзира шта спада у компетенцију њезиног одобравања, шта ли не.

4. Да саборски изборни ред од 1870/1; није рециниран по цркви, јер није рециниран по надлежној за то црквеној власти — Синоду.

5. Да постојећи изборни тај ред, како саставом сабора тако и начином избора свештеничких посланика, стоји у опреци са догматичко-каноничким учењем наше цркве, јер је у опреци са кардиналним начелом јерархијског устројства њезиног.

Доказном снагом ових установљених чињеница, испоставља се доказаним:

Да је саборски изборни ред од 1870/1 у недозвољено време, неовлаштеним и ненадлежним путем и начином по сабору донесен, а ненадлежно и једнострано по државној власти одобрен. Да је, дакле, тај изборни ред без црквено правне ваљаности са формалне, а са материјалне стране своје, да стоји у опреци и сукобу са црквеним учењем.

(Не треба заборавити ни то, да изборни ред има и тај недостатак, да је донесен, и по државној власти одобрен, на основу начела и као саставни део онога саборскога устројства, које није задобило санкцију ни саме државне власти.)

И кад све то стоји непобитно, онда је сасвим и очигледно, да је захтев измене тога и таквог изборног реда основан и оправдан, као што је неопходан и као што може бити само од користи. Ту измену одлучно захтева епископалан карактер наше цркве, њезин јерархијски принцип, изражен и утврђен у целокупном догматичко-каноничком учењу њезином. И за то је тај *захтев постулат тога учења.*

Све ово налази потврде и оправдања у изложеном у овим чланцима доказном материјалу.

Налази га и у одлуци Синода, донесеној у седницама од 19—30 септембра 1882. бр. 40., гласом које су се „састајући г. г. епископи са светјејшим г. патријајхом *сагласили у томе, да регулисање овопредељне српске православне цркве од г. 1868 на овамо, не одговара каноничном устројству и партикуларном праву њеном стојавшем у крепости до 1868, и да би преко нужно било, да се цркви нашој поврати њено св. канонима православне цркве и партикуларном праву њеном одговарајуће устројство, како би се тиме избегла опасност, која цркви нашој са садашњег стања њеног пропашћу грози и како би се осигурао и утврдио опстанак и положај цркве наше у колу других партикуларних православних цркви*“.

Све то налази потврде и оправдања своја и у напред приведеним речима говора св. патријарха Георгија, са којим је солидаран био цео наш Епископат. Налази га и у приведеним речима говора високопреосвештеног епископа *Михаила.* Налази га и у одлуци св. Синода од г. 1898, којом је апробиран захтев измене изборнога реда.

А да ово црквено становиште о изборном реду, као и о другим уредбама нашим, налази одобравања и у изванјерархијским круговима, позивамо се за сада на дра Ђуру Вукичевића, чија је објективност, теоретско и практично познавање и разумевање ових предмета изван сваке сумње. У својој стварно написаној књизи, са налагањем које се ми у многоме потпуно слажемо, признао је и он, „да многе установе у нашем црквено-автономном животу, које су потврђене и које су само израђене, наиме саборско устројство, *изборни ред,* уредба и делокруг постављених црквених власти и друге уредбе, *у многоме*

не одговарају учењу православља, у ѓе чему баш флагрантно вређају суштину православне цркве".[1]

Кад свему овоме додамо и практичну страну изборног реда, о којој је доста писано, а коју смо и ми расправљали на другом месту;[2] и кад томе додамо још и то, да су и најугледнији прваци противника измене изборнога реда, ако не јавно, али не једном приликом, признали, да је црквено становиште у питању изборнога реда сасвим коректно и основано, а заступници његови да „имају сасвим право", но да га они, токорсе из политичких разлога, не могу примити. И кад додамо да је један високопреосвештени епископ, на познатој поверљивој конференцији у Карловцима 1898 г. — без да му је ико опонирао — одлучно изјавио и доказао, *да је захтев измене саборског изборног реда постулат догматичко-каноничког учења наше цркве*, онда смо, држимо, довољно доказали основаност и оправданост изложеног црквеног становишта у питању изборног реда, те коректност нашега заступања тога становишта.

*

Да завршимо.

Расправљали смо само начелну страну нашега предмета, без икакве пролазне агитационе тенденције, без полемичке намере, јер нити нам је цељ била страначка агитација нити полемика. Једина тежња и сврха била нам је, да уносећи који зрачак светлости у ово наше кобно питање, ако је могуће, послужимо правилном решењу његовом, јер смо уверени, да се и то питање, као и сва наша црквено-автономна питања, морају пре свега свестрано расветлити и темељно упознати, ако се жеље правилно и темељно решити, као што смо уверени, да је и спору око питања изборног реда и неправилном суђењу о њему, највећи узрок у заблуди, која је постала у непознавању ствари.

По оној: „Кад човек све разуме, он све и опрашта", могли би рећи: кад би се код нас све разумело, све знало, те правилно и схватило, све би се брзо и правилно могло и решити. Већина спорова и неспоразума постају, постоје и подржавају се непознавањем ствари, заблудом. Тако је и са нашим споровима и неспоразумом. У непознавању ствари, те у досадашњем погрешном расправљању и решавању њиховом, најглавнији је унутарњи узрок целом замршеном, управо несносном, стању наших народно-црквених односа, нашим неспоразумима и чудном гложењу. Јер кад то не би био узрок најглавнији, морали би га тражити у грешности оних, чијом се грешношћу подржавали неспоразуми и гложење то, подржавала заблуда генерација наших, подржаје и данас. Но било прво, или друго, или и прво и друго, на основу свега што се у нашем народно-црквеном животу догађало од 1864. до данас, као непобитна чињеница се установити може, да све то поси на себи испољени тип непознавања ствари, несхваћања властитих тежња и захтева, тип перманенте заблуде.

И у питању изборнога реда је тај тип сасвим очигледан. Ни сами свештенички кругови нису сви с њим на чисто, о световњачким је излишно и наглашавати.

Можда ова наша работа допринесе што то упознавању тога питања, или бар подстакне и друге на упознавање и расветљивање његово.

Како ће се, хоће ли се и кад ли ће се то питање решити и ко ће томе питању можда имати бити Александар Велики, да му замршене конце пресеком размрси, не знамо. Ако остане, као што је до сад бивало, сабор га неће својом иницијативом и закључком решити, јер ће агресивност познатих световњака у данашњем изборном реду и од сада гледати паладијум своје надмоћи, и ако га назива паладијумом аутономије.

Наше је лично уверење, да ће се — ако наши сабори пођу путем сабора од 1897 — питање изборнога реда решити кад тад у генералној коректури целокупне наше аутономне организације. Та се коректура мора предузети кад тад. Предузеће се онда, *кад држава повратн нашој*

[1] Поглед на начелне основе наше нар. прав. автономије. Стр. 18.

[2] Говор протопрезвитера Јована Јеремића у питању саб. изб. реда, прештампан из „Срп. Сиона" за 1899. год.

цркви суспендовану **слободу њену**[3], у којој ће црква *у својој компетенцији* дати црквену автономију својим вернима и одредити јој сферу права, респектујући при томе права државе.

Такву коректуру захтева слобода цркве и њезина властита суверености с једне, природа и правни круг црквене автономије с друге, и правилан одношај државе према слободној цркви с треће стране. А пошто се данашња автономна организација, како постанком тако и свима деловима својим, противи свему томе, та се коректура може правилно извршити само радикалним путем и начином, *реорганизацијом из темеља, изновичном организацијом*, при којој се прва и одлучна реч има признати *цркви*, у чијој компетенцији лежи: дати црквену автономију и одредити јој границе. Према томе, св. Синод би имао, да сабору изнесе на расправу *свој* предлог о организацији автономије. Док не дођемо тим путем и тим начином до споразумно уређене автономије, автономна борба наша остаће несвршена, да нам и даље разједа цео народно-црквени организам, а и држави да посла даје.

Дођемо ли пак до такве автономије и њезине организације, доћи ћемо до мира у цркви и автономији. Онда више неће бити ни питања изборног реда.

На држави је, пре свега, да поврати нашој цркви слободу њену. У слободној цркви може бити тек слободне, праве и заштићене автономије.

У слободној цркви својој лако ћемо се онда — деца њена — споразумети међу собом. Зато свима нама треба да је заједничком раду прва лозинка: цркви слободу. Против автономије у такој цркви, не може имати нико ништа. Народу припада право на учешће у извесним гранама црквеног живота. А рачунајући са свима приликама времена, нашега национ. стања, народнога карактера, као и са основаним народним захтевима, то учешће црква ће наша, по својој праведности, либералности и предусретљивости, проширити и дозволити до крајних граница могућности, докле то само добро схваћени и промерени интерес црквене задаће и циљи дозволио буде.

Протопрезвитер **Јован Јеремић.**

[3] У седницама Синода, од 19—30. септембра 1882. државни, а у своме опширном говору, у којем је темељно и одлучно критиција подигао автономну организацију и стање наше цркве, блаженопокојени патријарх *Герман Анђелић* — рекао је:

. . . „Но као што видедан, па ни српски народ Цркве ове, није имао — по сведоџби горе наведеног — праве цркву своју уређивати и с њоме управљати, а најмање по својој памети, својој вољи, без сваког обзира на догматичну цркве науку, на канонично, на нетој науци базирајуће се право, и традиције цркве: то се ни вернима односно народу тоже не може поделити автономија у упитном смислу, но црква једино може и треба држава да поврати ону слободу, коју је црква овакво са собом донела, коју и данас под владом турском ужива, и која је овде на доба сре абсолутистичке стеснљена била; држава треба према цркви овој већ да праведна буде, а уједно и да постигне тиме, да се при слободнијем кретању и развијању религиозног и црквеног живота и бољи елементи к заједничкој праветворној радњи сабору, те да тако и снажније на том пољу радећи, успешније к циљи своје теће узмогну.“

Седамдесетогодишњица
СТЕВАНА ЛАЗИЋА

умировљеног управитеља Српске Правосл. Велике Гимназије Карловачке.

(1830.—1900.)

Дана 27. септембра навршио је пуних седамдесет година свога живота *г. Стеван Лазић*, умировљени професор и директор, а данас још и патрон Српске Православне Велике Гимназије Карловачке.

Није ово већ обична старост, коју људи у нашим данима дочекују, а тим више је необична, што статистика показује, да су ретки људи, који овај век доживе, кад су у њем две трећине, рећи, свога живота провели у тешкој служби учитељској.

Гимназија Карловачка знаде само за једнога свога ученика, који је још коју годину више провео у служби учитељској, а после тога ученика ево је на реду честита старина г. Стеван Лазић, који је пуне 42 године послужио својим истрајним и савесним радом овом првом и најстаријем српском просветном заводу као професор и директор његов.

Служба та била је тим тежа, што је бивши директор Стеван Лазић понео у својој служби и тежак задатак ове гим-

назије кад су услед различитих промена у властима, било автономним било државним, наилазиле тешке прилике и за гимназију и за њезине раденике, а најтеже за онога, у чијим је рукама управа завода у тим приликама била. Стеван Лазић знао је и могао је једино својим савесним радом и ваљаном управом сачувати углед нашој гимназији и у тим тешким приликама, а које су то прилике, знаће најбоље сви који су са честитом старином служили у то доба, а знаће то и многи бивши ученици овога завода.

У томе и лежи заслуга бившега управитеља Стевана Лазића поред свију оних, које је стекао и другим радовима својим као учитељ ове гимназије и као српски књижевник.

Данас је познато шта је Стеван Лазић привредио српској књизи, а ко завири у архивске списе Српске Гимназије у Карловцима, тај се мора зачудити, да је г. Стеван Лазић и онолико могао и доспео да ради, претрпан, рећи, званичним актима и автономних и државних власти, која су сва преко њега морали прећи.

Ну морало је ипак доћи време, да се и овај ретки и дугогодишњи раденик одмори, а автономна власт његова, колико је могла, толико је и признала велике заслуге Стевана Лазића за Српску Правосл. Вел. Гимназију и просветни напредак њезин. Признају честитом јубилару то и сви ученици његови, који се на изађе броје, а највише и најтоплије признају му то они људи, који су са својим старим управитељем заједно под једним кровом Карловачке Гимназије учитељску службу вршили.

Поштовање и признање своје показали су садашњи професори Карловачке Гимназије, кад су му на дан седамдесетогодишњице његове корпоративно поздравили тај дан са топлом жељом, да Бог подари честитом јубилару, г. Стевану Лазићу још леп број година, да ужива у миру плодове великих труда својих, да ужива у напретку оне гимназије, којој је 42 године служио, за коју је истрајно радио и својски се бринуо. Тој се жељи и ми придружујемо. —ћ.

Позив.*

Члановима Матице Српске и свему Српском народу.

Књижевно Одељење Матице Српске, хотећи да угоди често исказаној жељи јавне штампе, хотећи да својим радом што боље задовољи потребе нашега друштва, и нарочито, да књигом што више користи Матичиним члановима: већ више од године дана претреса на својим седницама питања о програму својега рада и о облику Матичиних издања. У седници од 2. (15.) марта о г. дошло је Одељење до коначних одлука, које је и Главна Скупштина Матичина једнодушно прихватила.

Те одлуке износимо сада у име Главне Скупштине Матичине пред чланове Матичине и пред васколики Српски Народ, чијем умном напретку и служи Матица, и позивамо све пријатеље српске књиге на моралну и материјалну помоћ.

Овим одлукама се смера на то, да Матичина издања буду што савременија и да им садржина буде од што непосреднијег интереса и користи за читаоце. Стога ће Летопис од нове године чешће полазити своје читаоце, свака два месеца, те ће излазити шест пута на годину у свескама од 7—8 табака. Признајемо, да би Летопис тек онда корачао с временом, кад би се јављао сваког месеца, али за сада Матица нема средстава да издa на годину 12 свезака: до одзива чланова и претплатника стоји, да и то што скорије буде.

Новим реформама се иде за тим, да Летопис својом садржином задовољи љубав према знању и просвети, и жељу за отменом забавом својих чланова и читалаца. Летопис треба да буде модеран књижевно-научан орган, који ће пратити и приказивати живот Срба и осталих просвећених народа у свима правцима културнога рада, и то не само у расправама и чланцима, него и у што тачнијој и што опширнијој информацији. Особито ће се настојати да се свака нова српска књига објави, прикаже или оцени, а и свака страна која се тиче Срба. Опширан програм Летописа ће се у своје време објавити.

* И ако овај позив није послан овоме листу да га објави, — зашто? не марамо истраживати — ми га са најтоплијом својом препоруком доносимо, да се одзивамо циљи, ради које је он издан. Ур.

Да би Летопис био што спретнији и згоднији, ићи ће се за тим, да се сваки предмет у једној или највише две свеске доврши. Веће расправе или белетристичне ствари се неће прекидати на дуге рокове, него ће се штампати у једној књизи те ће их читаоци добивати целе на руке. И у овом правцу, у издавању засебних књига уз Летопис, Матица ће моћи само тако развити живљи рад, ако узима што више радника и помагача. За први мах ће Матица издавати толико књига, колико на то претече преко Летописа из садашњих материјалних средстава.

Летописом и засебним књигама хоће Књижевно Одељење да задовољи књижевне и научне потребе образованијих чланова нашега народа.

За широку масу нашега народа: за ратаре, тежаке, занатлије, раднике, ученике, и донекле и женски свет, издаваће Матица као и досад Књиге за народ из задужбине Петра Коњевића. Само ће се одсад програм ових књига тачније одредити, и опет ће се ићи за тим, да се што боље изађе на сусрет савременим и непосредним потребама поменутих кругова.

Засад ће Матица издавати сваке године шест „Књига за народ“ са бројем табака које може Коњевића задужбина набацити. Од шест књига ће три бити забавне садржине и доносиће песничка дела уметничке или народне књижевности. У ове књиге ће ући производи наше лепе књижевности, који су признати као добри, које могу разумети и најшири народни слојеви, а који, било због садржине и основне идеје, било због стила и облика, заслужују да постану општа својина. Две књиге ће бити садржине поучне. Матичини радници ће се трудити да сазнају из самога народа, каке потребе душевне, физичке или економне тиште најшири слој нашега народа па ће њим знаоце, који ће о таким потребама популарно расправљати.

Последња ће књига бити Календар. Ово је новина међу издањима Матичиним. Ако се за коју књигу може рећи да је „за народ“ заиста се то може рећи најпре за календар. Па зашто да га и Матица не уврсти међу своје књиге, које намењује народу? У календарима у нас, истина, није оскудица, може се рећи има их и сувише. Али се и то може рећи, да је већина испод сваке критике. Ако се Матица узда да ће нашој популарној књижевности дати добар календар, који ће се с коришћу моћи предплаћивати целе године, нема разлога да се уступчава таке књиге. Матичин Календар ће бити са сликама и пун сваковрсних потребних обавештења за практичан живот и корисних поука.

Сва ова своја издања ће Матица, као и досад, својим члановима давати бесплатно. Али она хоће да изађе на сусрет и онима Србима, који нису у тако повољним материјалним приликама, да могу постати члановима њеним, те ће своје књиге давати и нечлановима за умерену претплату. Од како се Матица преселила из Пеште у Нови Сад, често се помишљало на растуривање Матичиних књига и с помоћу претплате. Сад је та мисао сазрела. Матица Српска не би могла о себи рећи, да врши културну мисију, ради које је основана и досад одржавана, ако не би ишла за тим, да своје књиге растури у што пространије кругове Српскога Народа. С друге стране, она и мора поћи тим путем, ако хоће да дође до што обилатијих средстава, да би могла свој рад проширити и разгранати.

Главна Скупштина Матичина, имајући све ово на уму, одлучила је, да

„Летопис“ и засебне књиге даје нечлановима за претплату од 6 круна, а „Књиге за народ“ за претплану од 1 круне, све заједно за 7 круна.

Разуме се, Главна Скупштина при овом новом уређењу Матичиних издања рачуна на помоћ свих Срба, нарочито својих чланова. Управо, Матица се не би смела упуштати у овај посао, да се не нада обилатој помоћи са свих страна.

У првом реду позивамо наше књижевнике у братско коло. Сви се морамо стећи око Матице, ако желимо да она буде жижа нашега књижевног и умног живота. Матица ће, као и досад, сваком раду дати праведну цену. И најмањи рад, који је њој потребан, Матица ће наградити. Оригиналне расправе, чланци и критике за Летопис награђиваће се према оригиналности и тежини хонораром до 80 круна по штампану табаку. Радове из лепе књижевности исто тако, или по табаку или одсеком, особито ако су мањи. Књижевни реферати, белешке и мање информације добиваће 10

потура од штампана реда. Радови за Коњевићеве књиге награђиваће са хонораром до 40 круна по штампану табаку.

Али да се тако узможе књижеван рад по заслузи награђивати, потребна је Матици морална потпора свих њених чланова и свих просвећених Срба и материјална помоћ целога народа. Главна Скупштина је одлучила, да Матичине књиге растурује преко повереника, надајући се, да ће се сваки члан Матичин и сваки просвећен Србин драговољно примити повереништва онде где затреба. Пријатељима Матичиним нарочито наглашујемо, да све ово наше предузеће зависи поглавито од добре организације повереника. Повереницима ће бити дужност да прибирају чланове и претплатнике, да купе од њих новац, да новац шаљу благајници Матице Српске у Нови Сад и да члановима и претплатницима раздају књиге. На своје трошкове, нарочито на поштарину, добива сваки повереник 10% од скупљена новца, а ако прибере десет претплатника, и један примерак сваке књиге.

Објављујући овим своје и Књижевног Одељења одлуке и смерове о издањима Матичиним, Главна Скупштина уједно моли чланове Матичине и све пријатеље српске књиге да договорно у сваком месту установе једно, или по потреби више повереничких места, да се споразумеју у згодној и поузданој личности, која би примила на се дужности повереничке. Повереници нека се изволе до почетка новембра о. г. обратити секретару Матичину са изјавом да се примају дужности и права повереничких за то и то место, па ће добити упутство, шта ће даље чинити.

Матица Српска ће се према овим одлукама одмах латити посла и, колико до ње стоји, све ће учинити путем својих органа, да тај посао одговори и смеру оснивача и добротвора Матичиних и жељама и потребама чланова његових и данашњега српскога друштва. Али је ово и прилика за чланове Матичине да потврде своју досадашњу љубав према Матици; прилика је и за оне, који су се досад туђили од Матице или јој забављали, да покажу, да су све то чинили у доброј намери. За све је прилика да помогну једно опште дело. Нема сумње, свако може на свој начин помоћи, ако има добре воље.

На посао дакле! И у то име Бог нам помогао!

Из Главне Скупштине Матице Српске у Новом Саду, 31. августа (13. септембра) 1900.

Др. Милан Савић, с. р.
секретар.

Председник: Матице Српске:
А. Хаџић, с. р.

Врховна осуда кр. стола седморице у Загребу,

као суда касационалног од 9. јуна 1900. бр. 2430 к тумачењу §. 507 к. з.

Кр. котарски суд у Ш. осудом од 27. марта 1899. год. к. з. бр. 199. судио је: Илија Ш. 34 год. стар, родом из Ш. ожењен, српски православни парох у М., крив је прекршаја супрот јавној ћудоредности означена у §. 507. к. з. а почињена тиме, што је Јулу Л. без озива и отпусница надлежног јој грчко-католичког жупног уреда у Ш. венчао са Ђуром К., обавивши претходно са Јулом Л. туђом парохијанком и вероницом грчко католичке цркве, заручнички испит, пак се тога ради осуђује по §. 507. к. з. употребом § 266. к. з. обзиром на §. 407. к. з. на осам дана затвора, а по §. 330 к. п. на пошљење трошкова каз. пост. и оврхе казни, који се проглашују утеривим.

Кр. судбени стол као признавни суд у М. осудом од 20. маја 1899. бр. 4246 каз. забацио признав оптуженика по §. 422. односно 426 к. п. у погледу изреке о кривњи и казни те пресудњу у целости потврдио.

Поводом по кр. државном надодветништву против наведених осуда поднесене жалбе ништавно на обрану закона, обнашао је кр. стол седморице, као суд касационални, иза обављене у пуном већећу јавне расправе — по §. 286. П. 2 к. п. изрекао: да је осудом кр. котарског суда у Ш. од 27. марта 1899. бр. 199. каз., којом је Илија Ш. осуђен био ради прекршаја супрот јавне ћудоредности, означена, §. 507. каз. којом је првосудна осуда потврђена, закон повређен у §. 507. к. з., тога ради се обе речене осуде укидају, те се Илија Ш. одрјешује од тужбе.

Разлози: Осудом кр. котарског суда у Ш. од 27. марта 1899. бр. 199 изреченом из оглухе, проглашен је Илија Ш.,... кривим... те је осуђен на затвор од 8. дана.

Поводом призива окривљеникова против те осуде изрекао је кр. судбени стол у М. као призивни суд осуду од 20. маја 1899. бр. 4246 каз., којом је у целости потврдио првостепену осуду.

Субстрат тима обадвема осудама, на који се оне и не осврћу, јесте укратко према састављеним списима овај: Пред пароха Илију Ш. у М. дошао је 27. априла 1898. његов парохијанин Ђуро К. с удовицом и припадницом грчко-католичке цркве Јулом Л. с којим је у Б. већ дуже времена живео у конкубинату. Обадвоје су пред њим изјавили, да се желе узети. Он их је на то испитао и саставио с њима записник о заручничком испиту. Тај је записник послао парох Ш. грчко-католичком жупном уреду Ш., под који је припадала Јула Л., ради знања и ради даљег надлежног поступка. Грчко-католички жупник одговорио је на то пароху Ш. да неће извршити навештена нити исходити потребне отпуснице, јер да су се заруке имале извршити онде, куд припада девојка. Парох Ш. замолио је 11. маја 1898. поновно грчко-католички жупни уред за извештај о трократном навештењу невесте, иначе да ће ускрату тога сматрати као намерно сметање склапању брака и да ће заручнике у њихову интересу и без тога извештаја венчати и обавестити о целоме случају политичку власт.

На то није добио одговора. Али су 15. маја 1898. дошли пред њега заручници и изјавили пред два сведока, да су ишли грчко-католичком жупнику, те га молили, да их и он испита и да даде невести потребан извештај и отпуст, а он да им је на то одвратио, „да их неће никад испитати, ни навестити него нека живе и даље као ванке као и до сад“. Изјавивши то, замолили су заручници пароха Ш., да их венча, јер да морају ради свога посла одмах селити у Србију. О томе је парох Ш. пред двојицом сведока саставио записник, па је заручнике, које је у својој парохији трипут навестио, венчао, будући да није било никаквих женидбених запрека.

Ради тога чина осуђен је парох Ш; како је горе наведено, због прекршаја § 507. к. з.

Осудом кр. котарског суда у Ш. од 27 марта 1899 бр. 199 и оном кр. судбеног стола у М. као призивног суда од 20 маја 1899 бр. 4246 каз. повређен је пропис § 507 казненога законика.

По чл. IV. цесарскога патента од 27 маја 1852. о уведењу казненога закона, може се сматрати и казнити као злочинство, преступак или прекршај само оно, што казнени закон изриком означује злочинством, преступком или прекршајем.

У том смеру нема места аналогији.

Установа § 507 к. з. казни као прекршај „кад се тко даде венчати, замучивши познату себи коју год закониту запреку женидбе не добивши пре редовитога опроста“ итд.

Очигледно је, да та установа казни као непосредне починиоце веренике, који се својим венчањем тако огреше.

Свештеник, који венчава те веренике, може се ради тога потегнути на одговорност само као сукривац, ако се стеку услови § 5 к. з. а никад као непосредни починилац, како то напичу поменуте осуде.

Главна су обилежја прекршаја § 507. к. з.:

а.) да против намеравање женидбе постоји каква женидбена запрека;

б.) да се та женидбена запрека заћути, дакле зла накана или другим речима, да је то учињено навлаш како то каже и § 102. о. д. з.

У реченим осудама нема ни говора у тенору, да ли је дело учињено у злој накани или није. Несташница овога обилежја придружује се и несташница другога главнога обилежја.

Пароху Илији Ш. уписује се у зло:

1. да је извршио заручнички испит с туђом жупљанком и припадницом грчко-католичке цркве;

2. да је ту туђу жупљанку венчао са својим парохијаном без отпуснице надлежног јој грчко-католичког жупног уреда;

3. да ју је венчао без озива.

Прво што му се у грех уписује, није каљиво ни по којем постојећем закону, а најмање по § 507 к. з. Свештеник који је код мешовитих бракова овлаштен венчати веренике, овлаштен је извршити с њима и заручнички испит. То се посве јасно разабире из § 19 закона за женидбе католика у царевини аустријској од 8 октобра 1856, који наређује, „да се у подручју крајева царевине, за које је света столица издала напутак од 30 априла 1841, — а то су и Хрватска и Славонија — има као законито сматрати привољење, које по вереницима буде учињено пред духовним пастиром странке католичке и у непритомности жупника католичкога“.

На други импутат такође се не може применити § 507. к. з.

На на трећи моменат не да се никако применити § 507. к. з.

По § 14 женидб. закона, којега установе ваљају у Хрватској и Славонији, уместо установа обћега грађанскога законика, не смије се женидба склопити без предходна навештања.

Несташица навештења сматра се дакле женидбеном забраном.

Како се из горе разложеногa стања ствари разабире, није стајала женидби Ђуре К. с Лулом Л. на путу никаквa женидбена запрека него једине женидбена забрана ради несташице навештења и у цркви заручнице, а напосе не предлежи од стране оптуженика зла намана.

Према такову стању ниcу се стекла главна обилежја прекршаја § 507. к. з. Кад тих нема, нису се могли ради тога осудити ни брачни другови као непосредни починиоци, а доследно тому ни парох Ш. као сукривац, а по готову не као непосредни починилац.

Не може бити двојбе, да је горе поменутим осудама кр. котарског суда у Ш. и кр. судбеног стола у М. као призивнога суда повређен казнени закон у § 507. ради чега ваља да буду као ништетне по § 286 П. пл. 2. к. п. укинуте.

С тих разлога ваља удовољити жалби ништовној кр. државног надодветништва, тер судити како је учињено овом врховном осудом.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Саборски Одбор**) у седницама својим од 15. до 19. септембра о. г. решио је, осим осталих, и ове предмете: — Прочитан је отпис кр. угарског министра председника, којим је одобрио прорачун Саборског Одбора за 1900, са незнатним изменама. — Отпис кр. угарског министра просвете, којим, остављајући нетакнутим оно што је Саборски Одбор одредно ради истраге у епархији Вршачкој, разрешава одлуку овог одбора у погледу истраге самога преосвештеногa епископа Вршачког, — надан је двојици одборских чланова на проучење и предлог. — Кр. земаљска влада у Загребу доставља овом одбору податке ради парохијала у Горњој Крајини. — У ствари оправке епископског летњиковца на Исаилову (у Новом Саду) одобрен је сувишак трошка, пошто се показало, да је стари материјал неупотребљив. — Расписаће се минуендо лицитација на градњу звања за автономна звања и саборницу. — Пошто кр. угарски министар просвете у своје доба није одобрио потпору из јерархијског фонда за нову црквену општину у Сантову, јер да ствар прелаза Сантовчана у православну веру тобоже није на чисто наведена, то је Саборски Одбор у своје доба позвао конзисторију епархије Бачке, да поднесе све списе, који се односе на прелазак Сантовчана у православну веру, што је иста конзисторија и учинила, те се из истих списа види, да су све законом прописане форме испуњене, па већ и црквена општина организована. По томе ће се Саборски Одбор поново обратити истоме министру, да већ једном потврђену потпору за Сантово одобри.

Подељено је више потпора из јерархијског фонда неким оскудно дотираним парохима.

Одбијено је више молбеница пароха ради уплате у спештенички мировински фонд, којима је рок већ истекао, те ће се дотични оброци, у колико не би својевољно били уплаћени, путем овршне истерати.

Повереништво, које је било изасланo за прегледање Даљског властелинства, известило је, да је тамо нашло како зграде тако и начин економије у добром стању и реду.

На представку патроната гимназије Новосадске ради субвенције истој гимназији одговориће се, да ће се записани вишак своте тек при установљењу прорачуна за г. 1091. моћи у обзир узети. Међутим пошто клирикални фонд није у стању дати нужне субвенције Новосадској и Карловачкој гимназији, то је Саборски Одбор закључио, да се камата код хипотекарних зајмова подигне од 6% на 7%, те тиме створи извор, да се дотичне субвенције могу давати.

Умировљени професорима Новосадске гимназије Александру Сандићу и Светозару Савковићу досуђена је мировина.

Попуњена су сва упражњена места разних стипендија.

Подељено је из клирикалног фонда педесет богословских стипендија по 240 К., Адамовићеву стипендију са 600 круна добио је Теодор Манојловић (рођак) а ону са 800 круна добио је Петар Јовановић; Бањанинову стипендију са 600 круна добио је Данило Подунавац; Божићеву стипендију са 300 круна добио је Тира Стаматов; Пајићеву стипендију са 400 круна добили су Будимир Пајић (рођак) и Ђорђе Сретић, са 600 круна Милован Грба и Димитрије Нешковић, са 800 круна Петар Трбојевић и Јован Пековић; Петровић-Харишеву стипендију са 600 круна добио је Ђорђе Кирић; Путникову стипендију са 400 круна добио је Озрен

Суботић и Марко Јаковљевић; Сервицкову стипендију са 210 круна добио је Живота Стојановић и Милан Ковјанић.

Према решењу Саборског Одбора поднесен је јефтинији нацрт за градњу епископског летњиковца у Св. Андрији, те ће се по испослованом одобрењу за ту градњу расписати стечај, тако, да ће се моћи градња на пролеће започети.

Укинуто је место надзорника епископске резиденције у Будиму, коме је надзирана награда од 900 круна, те ће се тај надзор извршавати бесплатно.

За резиденцију епископа Бачког одобрен је неки мали сувишак, који се нужним показао за леденицу, дочим није одобрен сувишак за скупљи паркет.

У ствари спора окр. протопрезвитера Панчевачког ради стана и накнаде записке се надопуна списа од стране епархијског административног одбора.

У ствари тужбе против данашње управе у православној црквеној општини Меленачкој записке се извештај епарх. административног одбора.

Фискал је поднео нацрт основног писма фундације Војновића, који је нацрт са малим изменама примљен, те ће се исто основно писмо поднети земаљској влади у Загреб на одобрење.

Фискал је поднео оппирани извештај са мњењем у евентуалној парници ради ревиндикације манастира Ходоша. Представка епархијске скупштине Темишварске ради манастира Ходоша приспела је Саборском Одбору тек месеца јануара 1900., те је био позван архивар митрополије, да прикупи све архивалне списе, који се односе на манастир Ходош, те су ти списи прикупљени и фискалу крајем месеца јула издани. Према тим архивалним списима, у којима је садржано мњење, које су у своје доба српски епископи дали, као и према мњењу Синодског Одбора о манастиру Ходошу, — не би било довољно података за подизање парнице, него је саборски одбор закључио, да би се имали даљи докази прикупити, нарочито из архиве епархијске у Темишвару и у Вршцу, а имали би се потражити и списи у архиви Бечког војног министарства.

Многобројне молбенице за парцелирање отпише решене су по предлогу фискалову.

Молбеница за хипотекарне зајмове било је 164, те је издато хипотекарних зајмова од 200.000 круна.

У ствари неузаконских прииоса и саборских трошкова и оне црквене општине, које су издале обвезнице и којима су шиљани рачуни — не уплаћују, те се морало одредити оврх, пошто и министарство утеривање тих трошкова ургира.

Закључено је да се у будуће дужници из Срема и у опште из Тројединце имају утуживати код форума фондовског а наиме код крал. котарског суда Карловачког.

Одобрени су многи уговори за закуп залишних сесија. Тамо, где је постигнута иста или већа цена него пређашња, одобрени су ти уговори на три године, дочим тамо, где је постигнута нижа цена, одобрени су само на једну годину.

На Место П. књиговође, које је упражњено смрћу Александра Деспотовића. као и на остављом упражњено место Миливоја Жупанског, расписаће се стечај.

Саборски Одбор је у овом свом заседању решио преко 700 предмета, а према тој великој количини морао је решења неких утока, који су приспели путем епархијских административних одбора, одложити до децембарског заседања.

(**Епархијска Конзисторија Пакрачка**) у седници својој од 26. септембра (9. X.) о. г. потврдила је избор јереја Стевана Поповића, пароха Велико Погањачког, за пароха у Кукуњевцу са 1. новембром 1900. и поводом тим са истим даном поставила је јереја Милорада Чопорду, личног капелана у Новој Градишци, за управитеља парохије у Великом Погањцу, а јеромонаха Емилија Бабића, парохијског помоћника у Вођину, ставила је на расположење протопрезвитеру Новоградишком, Кирилу Туралу, за личног капелана. Даље постављен је јеромонах Леонтије Обрадовић са 1. новембром о. г. за управитеља парохије у Нетову.

(**Епархијски Административни Одбор Пакрачки**) одржао је дана 26. септембра (9. X.) о. т. своју редовну седницу.

(**Епархијска скупштина Пакрачка**). Избори епархијских скупштинара обојега реда обављене се у цијелој епархији дана 3/16. октобра о. г.. а епархијска скупштина биће сазвана за 17/30. октобар и слиједећих дана о. г.

(**Освећење Новосадске Гимназије**). У четвртак, 21. септембра о. г., свечано је освећена нова зграда Српске Гимназије у Новом Саду, која је саздана даром од 100.000 фор. упокојенога великога добротвора њеногa *Барона Милоша Бајића* и другим прилозима у народу скупљеним у ту циљ. Освећењу је присуствовао и Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије*, а чин освећења извршио је високопреосвештени господин епископ Бачки *Митрофан*. Као изасланик кр. угарског министра просвете био је на осве-

Ћењу г. *Едвард Маргалић* јавни напредни професор на Будимпештанском универзитету; а био је и г. др. *Оскар Ажбот* професор истог универзитета и многогодишњи повереник владин при испитима зрелости. Свечани говор држао је управитељ гимназије г. *В. Пушибрк*. После подне истога дана био је у хотелу „Царица Јелисавета“ свечани банкет, а у 8 сахата у вече концерат с играном. Приликом освећења гимназије саопштено је, да су високопреосвештена господа епископи *Мирон* и *Митрофан* приложили на гимназијски фонд, по 400 круна и тиме постали фундаторима гимназије.

Чудимо се смелости неке господе по „Бранику“, којом пребацују Његовој Светости патријарху *Георгију*, да ништа није приложио на градњу Новосадске гимназије, заборавивши сигурно да је Његова Светост већ давно постала фундатором те гимназије са 1000 фор. А зашто Његова Светост није приложила ништа баш приликом градње гимназије, биће томе можда узрока, али свакако је то лична ствар Његове Светости, која се од моралних људи не може тумачити „стиснутом песницом“. Јер патријарх, који даје стотинама хиљада на једну просветну цељ и десетинама хиљада на друге просветне цељи, за тога патријарха рећи, да „стиска песницу“ — просто је неморално. Можда би нас нека господа хтела назвати, да срачунамо шта они учинише тој истој гимназији, а особито један господин, који има два сина у њој и највише се разнеће неко време својом љубављу за гимназију без да је и потуре дао на градњу њену. Ћутите, ћутите господо, родољуби нелики, јер — неблагодарни већ учињеним доброчинствима немају права да се жале ради неучињених.

(**Српска Учитељска Школа у Сомбору.**) У српској Учитељској Школи у Сомбору уписало се шк. год. 1900—1901. 90 приправника и 146 приправница, свега 236.

(**Стечајни испит.**) Дана 20. септембра о. г. одржан је у Новом Саду, под председништвом протопрезвитера г. Јована Бороте стечајни испит. Сва три кандидата су испит положили и то свршени богослови: *Панта С. Бикицки* из Д. Ковиља са *врло добрим успехом и Милош Катић* из Чуруга и *Мирко Павловић* из Сомбора са *добрим* успехом.

(**Коло Младих Срба у Будимпешти**) на својој првој редовној седници од 29. септембра о. г. овако се конституисао: *Председник*: Миливоје Матић техничар IV. год., *потпредседник*: Милан Панкновић, техн. III. год., *први тајник*: Борислав Јанкулов, филозоф III. год., *други тајник*: Урош Брашован, фил. III. год., *благајник*: Младен Пилић, машински инжињеер, *књижничар*: Васа Вукадиновић, медицинар I. год., *надзорник*: Ђорђе Силајџић, кројач.

У Русији.

(**Обновљење Мстиславова храма**). У Владимиру Волинском, у Русији, обновљена је црква кнеза Мстислава, која је знаменита као величанствени споменик старога руског неимарства, и као једна од најстаријих цркава у Русији, јер јој има 800 година. Цар Никола много је помогао да се обнови ова црква у њеној првобитној величини и лепоти. На освећењу обновљеног храма цара је заступао велики кнез Константин Константиновић, а богомољаца на ближа и далека дошло је 20.000.

Разне белешке.

(**Православна црква у Њу-Јорку**). У Њу-Јорку је из године у годину све већи број Руса, Срба и других православних Словена, да морају подићи своју православну цркву. Православна општина решила је да гради цркву, и већ је купила у Њу-Јорку црквиште за 36.000 долара. За цркву јој треба 50.000 долара (100.000 фор.), на како православни у Њу-Јорку немају толико новаца, обратили су се молбом руском св. Синоду, да им помогне. Кад је Синод поднио Цару Николи ову молбу с предлогом, да по Русији одобри скупљање прилога за грађење православне цркве у Њу-Јорку, Цар је одобрио и први приложио 5000 рубаља.

(**Михаило Вучковић**), ступенат Српске Гимназије у Цариграду, промовисан је за доктора филозофије на свеучилишту Загребачком. Родом је из Дражевине у Црној Гори, и први је Црногорац, који је промовисан са докторатом на Загребачком свеучилишту.

(**Гроф Иван Палфи**) поклонио је своја Пожунска добра у вредности од 2,740.000 К. угарској држави на стипендије сиромашним ученицима. Ваистину велики добротвор.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 99. ех 1900/1901. 49 1—1

ОБЈАВА.

Потписана управа проглашује овим уништеном „Сведоџбу о годишњем успеху“ издату 2/14. децембра 1895., на име слуш. I. год. богословије Глумца Драгомира, пошто је истоме под данашњим даном издан дупликат исте.

Управа правосл. срп. богосл. училишта
у Карловцима 7/20. септ. 1900.

Ј. Вучковић.

Бр. 104. ех 1900/1901. 50 1—1

ОБЈАВА.

Потписана управа проглашује овим уништеном „Сведоџбу о годишњем успеху“, издану 13/26. јуна 1900., на име слуш. I. год. богословије *Васиља Јована*, пошто је истоме под данашњим даном издан дупликат исте.

Управа правосл. срп. богосл. училишта
у Карловцима 11/24., сепг. 1900.

Ј. Вучковић.

Бр. 105. ех 1900/1901. 51 1—1

ОБЈАВА.

Потписана управа проглашује овом уништеном „Сведоџбу о годишњем успеху“ издату 13/26. јуна. 1900., на име слуш. I. год. богословије *Голошина Саве*, пошто је истоме под данашњим даном издан дупликат исте.

Управа правосл. срп. богосл. училишта
у Карловцима 11/24. септ. 1900.

Ј. Вучковић.

Управа српско-православног манастира Житомислића.

НАТЈЕЧАЈ. 53 1—2

На српско-православној четвероразредној основној школи у манастиру Житомислићу (на жељезничкој прузи између Мостара и Метковића) упражњено је учитељско мјесто, које је скопчано са годишњим платом од 800 круна (400 фор.), а уз то још удобан стан, огријев, освјетљење, послуга, пространи школски врт и храна са манастирским братством.

Дужност је учитељу, поред обучавања у прописаном наставном градиву у сва четири разреда, још и у црквеном пјенију ученике поучавати, и у цркви за цјевницом појати недјељним и празничним данима.

Број ученика у сва четири разреда износи до 25.

Ко ово мјесто жели добити, нека се најдаље до 1. новембра т. г. по српском (старом) календару, пријави *високопречасној срп. православној Конзисторији у Мостару* са биљеговањем молбом и осталим прилозима, у којима има доказати: 1. да је Србин православне вјере, 2. да је свршио коју српску препарандију или богословију, 3. да је самац и 4. имати свједоџбе о религиозно-моралном и политичном владању.

Првенство имају они, који су вјешти у пољопривреди и баштованству.

У Ман. Житомислићу, 22. септембра 1900.

Управа
српско-православног Манастира.

К. 137/118. ех 1900. СТЕЧАЈ 147 3—3

на упражњено парохијско место VI. разреда у Бати. Ваљано испруписане молбенице имају се потписаној конзисторији путем претпостављених власти до 18. (31.) октобра 1900. послати.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 6. (19.) септембра 1900.

Председништво
епарх. конзисторије будимске

Ad C. O. 5639/1426 ex 1900. 52 2—2

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења другог вежбеничког места при књиговодству срп. нар. црквених фондова и завода у Карловцима отвара се стечај са годишњом платом од 1000 круна.

Срби молитељи, који ово место получити желе, имају потребним исправама (крсни лист, свједоџбе о свршеној струци, о досадањој служби као и својем моралном поведењу) снабдевене молбенице најдаље *до 12. (25.) октобра 1900.*, потписаном председништву поднети.

Из седнице срп. прав. нар. црквене саборске одбора држане у Карловцима 18., септембра (1. октобра) 1900., године.

Председништво
срп. прав. нар. црквене саборског одбора.

СТЕЧАЈ. 145 3—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место у Ст. Паланци. (В. В. међуе.)

Са истим местом скопчана је овака плата:

1.) у готовини . . . . . 700 круна.
2.) стан у нарави или релутум годишњи од . . . . . 120 „
3.) у име огрева годишње . . . 40 „
4.) за држање повторне школе кад буде нареду . . . . . 80 „
5.) у натури 8 $\frac{1140}{1600}$ јутара I. класе оране земље.
6.) у натури 5643□° јутара I. класе пашњачке земље.
7.) у натури 400□ такозваног „воденог јарома“.

На сву земљу сноси дотична учитељица све припадајуће терете.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872 год.

Изабрана учитељица држаће наставу у оним разредима, које је м. шк. одбор по потреби додељивао буде.

Рок је стечају 8. октобар о. г. по ст. кал.

У случају, да на то место буде изабрана овде већ служећа учитељица, онда ће се бирати учитељица нова на учитељичко место са оваком платом:

1.) у готовини . . . . . 700 круна.
2.) стан у нарави или годишњи регулум од . . . . . 120 „
3.) у име огрева годишње . . . . 40 „
4.) За држање повторне школе кад буде на реду . . . . . 80 „
5.) 5643□° I. класе пашњачке оране земље, на коју дотична учитељица све спадајуће терете сноси.

Изабрана учитељица држаће наставу у оним разредима, које јој м. шк. одбор додељивао буде према потреби.

Молбенице се шаљу потписаноме председништву.

Свака се молитељка има у својој молбеници изјаснити, да ли се прима за учитељицу и онда, ако би била изабрана на друго а не на прво место.

Из седнице м. шк. одбора„ која је држана 8. (21.) септембра 1900. у Ст. Паланци.

Сава Попвић с. р.
Председник. шк. одбора.

Константин Јанковић с. р.
перовођа.

Бр. 1329./I. 179. ex 1900. 148 3—3

СТЕЧАЈ

на парохију V. разреда у Плочици.

Рок пријаве врописаним путем до 1. (14.) децембра 1900.

Епарх. конзисторија Вршачка.

Бр. 36. 146 3—3

СТЕЧАЈ

за једно учитељско мјесто у мушком одјељењу српско-правосл. осн. **школе у Мостару.** Рок 5. октобра о. г.

Укупна берива (плата, стан, огрјев) 1560 К. Путни трошак се не накнађује; предујам се даје, али тек кад учитељ приспије. Свједочанство о моралном и политичком владању уважују се само онда, ако их је издала или видирала *Кот. Област.* Остало може се дознати изравно, или из 29.—31. бр. „Српског Сиона“ од ове год.

Повод стјечају је отварање једне паралелке, па се може и причекати колико је неопходно нужно, да се учитељ спреми за полазак.

Управа срп. пр. црквв. шк. општине.

У Мостару, 10. септембра 1900.

С. Мандић
вл. повјереник

ДРУГИ ОГЛАСИ

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

у НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикулове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свеглe од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прве од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 80 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. и са чистим златом изнесено на најсајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго православ. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити прем. г. свештеницима **шешира, камилавки, келепуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерија шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.**

90 7—28

„Српски Сион“ излази сваке нед ле на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединa бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 438.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 41.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 8. октобра 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Услед овлашћења односно молбе Његовог Високопреосвештенства, господина *Никанора*, епископа Темишварског благоизволео је високопреосвештани господин *Лукијан*, епископ Будимски свршеног богослова Душана Чудића дана 30. септембра (13. окт.) 1900. за ђакона, а дана 1/14. октобра 1900 г. за презвитера у Будиму рукоположити.

Наредба

Архидијецезалне Конзисторије од 8. (21.) августа с. г. Бр. К. 722/443. ех 1900. у предмету звоњења на богослужењима.

К. $\frac{722.}{443.}$ ех 1900.

(Свима окружним протопрезвитерима)

Поводом тим, што је овој конзисторији до знања дошло, да у подручним парохијама у погледу звоњења на богослужења никакве једнообразности нема и највећи неред влада, што на верне неугодно утицати мора нарочито тамо, где у једном месту више цркви и пароха имаде, одлучила је ова конзисторија одлуком својом од потписаног дана и под горњим бројем наредити, да се у свима парохијама односно црквама Архидијецезе Карловачке у редовним приликама звонити има:

I. на вечерње:

Од 1-ог септембра до Благовести у 3, а од Благовести до 1-ог септембра у 4 сата, како недељом и празником тако и посведневно;

II. на јутрење:

Од 1-ог септембра до Благовести, са изузетком првог дана Рождества Христова и Богојављења, када се има звонити у 4 сата и почети у 5 сати, како празником тако и недељом у 5 сати. — Посведневно јутрење са часовима има бити у 7 сати. — Од Благовести до 1-ог септембра недељом и празником у 5 сати, са изузетком велике суботе и првог дана Ускрса, када се има звонити односно клепати у 3 а почети у $^1/_2$4 сата. — Посведневна јутрења у 7 сати изузимајући време од Ускрса до краја школске године, када се због школске деце има звонити у $^1/_2$8 сати.

III. на св. литургију:

Недељом и празником свагда у $^1/_2$10 сати изузимајући навечерје Рождества Христова,

Богојављења, вел. четвртка и вел. суботе, када се има звонити у време типиком прописано; а на св. Саву 14. јануара, Богојављење, Сошествије Св. Духа и храмовни дан, пошто се св. литургији надовезује још за те дане прописано богослужење, има се звонити у 9 сати и почети у $^1/_2$10 сати. — На дан када се носи литија, нека се звони према месним околностима, раније или касније према удаљености места где ће се литија носити, што се има увек народу у цркви објавити.

На преждеосвећену литургију има се у будуће звонити први пут у $^1/_2$11, а почети у 11 сати као што је прописано конзисторијалном наредбом од 10. (22.) фебруара 1881. К. 45.

Растојање од почетка првог звонења до трећег, односно почетка богослужења има бити $^1/_2$ сата, наиме када се звони у 6 сати први пут, други пут се има звонити у 6$^1/_4$, а трећи пут у 6$^1/_2$ сати и богослужење почети.

О чему не пропустите Пречасност Ваша подручно Вам свештенство знања и строгог придржавања ради известити с' позивом, да ову наредбу у циркулари протокол увести и засебно у цркви у св. олтару или за певницом истаити има.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије, држане у *Карловцима*, 8. (21.) августа 1900.

Георгије
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању.

(по Бартману).

— САВА ПЕТКОВИЋ —

Од веома знамените је важности за тумача свећених Списа једно егзегетско питање, које је интересовало све егзегете од најстарнјих времена до данас. Питање се то односи на одношај св. апостола Павла и Јакова и њихових назора о оправдању. Прегледајући учење њихово о оправдању, пажљиви читалац Св. Писма онажа на први поглед дијаметрално противну позицију св. ап. Павла са својим оправдањем „вѣрою,“ према св. ап. Јакову и његову оправдању ѿ дѣлъ. Изгледа шта више, да се та два апостолска писца по где-где разилазе у својим погледима на ове основне истине хришћанске религије, да сваки од њих има своје засебно учење, своје засебно становиште.

Док Павао доказује: „Человѣкъ не оправдится ѿ дѣлъ закона, но токмо вѣрою Іисусъ Христовою“ (Гал. 2, 16. Рим. 3, 28; 4, 2.), дотле Јаков тврди: „ѿ дѣлъ оправдится человѣкъ, а не ѿ вѣры единыя“. (Јак. 2, 24; 3, 21.)! Дакле по Павлу човек се оправдава *вером без дела*, по Јакову *вером са делима*.

Ове видљиве антитезе Јакова према Павлу падају сваком у очи, па није ни чудо, што су се још св. Оци, па и потоњи новији тумачи свећених списа, много бавили важним овим егзегетским проблемом и трудили се, да те антитезе изравнају, једну с другом у склад доведу и оправдају оба св. апостола.

Наша је намера, да покажемо, да ли се и уколико се разилазе они св. писци у назорима и погледима својим, те да их доведемо у склад; односно да једноставно изнесемо резултате дубоких и темељних испитивања њихова ваљаног тумача, ученога проф. доктора Бартмана, који је у најновије време то питање научно расправио и решио. При томе ћемо се дакако држати и системе и поделе, каква се налази у драгоценој студији његовој, те ћемо, по њему, ову расправу поделити на три дела. *У првом делу* говорићемо о св. ап. Павлу, његову животу и раду, уколико је он био од утецаја на потоњи му апостолски рад и начин мишљења, затим ћемо изнети његове назоре о вери, оправдању и о међусобном односају та два основна хришћанска појма. *У другом* ћемо кратким потезима нацртати живот св. ап. Јакова и одношај његов према јудејском закону, затим изнети његове назоре о вери, добрим делима и њихову односају према вери, па о оправдању. *У трећем делу* најзад повући ћемо паралелу између та два св. апостола, изнети формалне разлике и опреке у учењу им о оправдању, па их изравнати и у склад довести.

I.

Св. апостол Павао.

У Промислу Божјем често се догађа, да се рушилац једне системе васпитава баш у самом крилу те системе, за коју је одређен, да је потресе или сруши. Тако се Буда васпитао у Браманству, Пасхал у језуитској школи, Спиноца је био Јеврејин. Па тако је било и са св. ап. Павлом. Победоносни непријатељ језичничке философије и језичничкога идолопоклонства провео је своје детињство у језичничкој средини, у Тарсу Киликијскоме (Дел. ап. 22, 3.). Заклети противник јудејскога сепаратизма својим пореклом био је *Јевреј од Јевреја, од рода Израиљева колена Венијаминова* (Филип. 3, 5). Човек, који је задао смртну рану духу фарисејства, био је *Фарисеј син Фарисејев* (Дел. 23, 6).[1] У раној младости своју васпитао се у Јерусалиму (Дел. 26, 4.), у знаменитој равинској школи, код ногу славнога Гамалила унука великог Хилела (Дел. 22, 3; 26, 4.). Ту у непосредној близини светиње, у центру јудејскога живота и мишљења питао се млађани Павао старо-јудејским оштрим духом закона; ту је упознао велике традиције свога народа и изреке отаца, у којима је надмашно све своје врснике (Гал. 1, 13.); ту се увећбао у равинској дијалектици и једном речју добио обележје јудејског равина. Образован, одушевљен, у пуној снази младићког одушевљења, он је хтео и да оствари назоре, које му је дало васпитање. „ У њему се пробуди ревност за своју религију и он постаде жестоким борцем зе трухло јудејство противу новога духа, који је снажно избио у Христијанству“.[2] Превелику ревност његову показује онај фанатизам, којим је, као непријатељ закона, гонио Христијане и због којег је пристао на каменовање св Стефана. (Дел. 8, 3; упор. I. Кор. 15, 9). У томе фанатизму крене се он око 35. год. по Хр.[3] (по Гал. 1, 18; 2, 1. седамнаест година пре ап. сабора), као никви-

[1] Ф. В. Фарраръ — „Жизнь и труды св. ап. Павла“. прев. с енгл. (1887.) стр. 3.

[2] Dr. Aug. Bisping — Erkl. d. Briefes an die Römer (1870.) S. 4.

[3] Dr. F. X. Funk — Lehrbuch der Kirchengeschichte.

зиционни агенат синедријона, у Дамаск, да настави своје дело на страх и трепет Христијана. Али га на путу снажно баци на земљу Дух Свети, и старозаветни Павао, са свом својом законском ревношћу, лежаше пред Дамаском, погођен од милости Божје. Сломљен је у своме јудејском уверењу, упућен би на самога Христа, који ће му рећи, шта му одселе ваља чинити (Дел. 9, 6.).[4]

Три дана, што их је Савле провео у Дамаску у кући Јудиној, беху за њ значајнија од читавога низа дојакошњих година. Док му је телесне очи покривао мрак слепила, дотле му је у души блистала већим сјајем светлост небеске истине. Као крљушт отпаде од очију његова духа. У сасвим другој светлости изиђе преда њ Стари Завет са својим сликама и пророштвима. Он на једном увиде, да је у Јудејству ступио тек у предворје оне светиње, у коју га је изненада и против очекивања увео сам Бог. Вера у Христа чудесно оживи у њему. *Бог је јавио Сина својега у њему* (Гал. 1, 16.). *У њему живљаше Христос; а што сад живи у телу, живи вером Сина Божјега, којему омили* (Гал. 2, 20.) Од Савла постаде Павле. Од жестокога гониоца Христова постаде Павао најодушевљенији присталица, најсмелији бранич Његов. *По благодати Божјој беше он оно, што беше.* (I. Кор. 15, 10.). Избрано оруђе Божје за свеопће распрострањење Христијанства, чијој неустрашивој одлучности, јасном погледу, моралној узвишености има човечанство да захвали, што се христ. религија ослободила — као што се лепо изражава Фарар у ном делу[5] — од несносног јарма подзаконитости, што се живо тело христијанства одвојило од трупа извештаног левитства (Гал. 4, 9; Рим. 8, 3)... Као апостол народа он је био апостол слободе, културе и разума, но осим тога он је био апостол, који је јасније од свих показао значај вере за религиозну свест човечанства и за сва времена пробудио у безбројним Христијанима чуство личне немоћи, а уједно ис-

[4] Види потање о томе у поменутој књизи Фарареовој на стр. 124—132.

[5] Стр. 2.

као величанство и свеопћенитост искупљења, које је извршио Христос Спаситељ И када је вера Христова највећма потамнела у срцима људским, када је њен чисти пламен пао у крајњу погибао, да се угаси под мртвим пепелом чуствености или од ледене вејавице скептицизма, религиозни је живот поново оживео под утецајем Павлових посланица.

Таласи хришћанско-религиозног покрета, које је Дух Божји, приликом силаска Свога на апостоле, покренуо, прелише наскоро и уске међе малене Јудеје и запљускиваху литице језичничке обале. Нашло се просвећенијих умова и међу језичницима, који су се одазвали и прихватили проповед Павлову о искупљењу у крви Христовој. Али на првоме апостолском путовању његову у Антиохију писидијску, догоди се нешто, што је било карактеристично за будућност (Дел. 13, 14 и даље). У првој проповеди својој у синагоги, прикаже Павао искупљење као испуњење обећања, које је Бог дао оцима. Христос је потомак Давидов, Спаситељ Израиља. Утисак, који је проповед произвела на слушаоце, био је повољан. *Незнабошци молљаху апостола, да им ове речи и у другу суботу говори* (Дел. 13, 42.). *Али се Јевреји напунише зависнти и говораху противно речима Павловим насупрот говорећи и хуљећи* (Дел. 13, 45.). Горди се Јудеј није могао помирити са том мишљу, да онај, који не припада религиозно-политичкој заједници изабранога народа, који није у обрезању примио знак Божјега савеза, може имати удела у обећањима, која су, како он замишљаше, само за те ствари привезана. Он би се пре могао спријатељити с тим, да и језичник има у извесној мери права на јудејска наслеђена блага, само ако пре тога ступи у религиозну заједницу са Израиљем, али да му призна право на спасење изван или поред Јудејства, то за њега беше немогуће. Но ако је хришћанство требало бити неки особити облик јудејства, ако је благодат у Јеванђељу требала достићи слободну моћ и снагу, то се морала и престава о обвези и потреби закона срушити.

(Наставиће се)

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.

Препео: **Григорије А. Николић**, парох Ириншки.

(Наставак)

Чланак 2.

Из Оучитељнаго извлкстїа *(продужење). Особите, мање значајне препреке за свештенослужитеље к свршавању литургије: суетна расејаност мисли; смућење унутарње; малодушност и леност; и ноћно оскрњивање (или полуције). Противна овоме добра својства, којим су дужни одликовати се свештеносдужитељи, који свршавају Литургију; сазнање сопствене немоћи и своја недостојанства и често исповедање грехова; побуда у души својој духовне глади и жеђи тела и крви Христове; и тврда намера свршавати тајну евхаристије не друкчије, него по духу и учењу цркве православне.*

§. 9. К другим мање значајним препрекама к достојним служењу и причешћу св. тајана пре свега односи се суетна расејаност мисли, које свештеник по сили може сабрати у једно и обуздати нарочито топлом молитвом и усрдним размишљањем о страстима Господњим (Оучит. Изв.), такође сазнањем важности предстојећега свештенодејства, страхом пред судом Божјим и т. слич. (Дополн. къ. Учит. Извѣст.; упор. 1. Кор. XI, 27).

§. 10. А на тај начин једним од најважнијих препрека за свештеника к свршавању литургије служи смућење унутарње, т. ј. туга, коју је сваки од нас дужан гонити од себе тврдом надом на Бога и нарочито надањем на примање благодати Господње, које се истинито верујући удостојавају примањем св. тајана Христових, које се свршавају на литургији. Овамо такође потребно је односити и леност, коју су свештенослужитељи дужни удаљавати од себе трезвеношћу, бодрошћу, а такође разумним трудом и т. слич. (Оучит. Изв.).

§. 11. Но важније је од свих показаних тренутака смућење или забуђење телесно, које бива од оскрњивања телеснога у сну (полуције). По уставу црквеноме, ако би се оно збило шта више без сваке кривице од стране свештеника, то и тада он без особите потребе не треба да свештенодејствује (Оучит. Изв.). А у случају крајње потребе свештеник је дужан без одлагања прочитати при том пред литургијом познато „Правило отъ всскорнѣнїя,“

које се налази у правилницима и молитвеницима и тек после тога да свештенодејствује по обичају (Допол. Къ. Учит. Извѣст). Ако пак сам свештеник даде повода к нечином оскверњивању нечистим разговорима, или гадним помислима, или пак прекомерним јелом и пићем с вечера и т. слич., то такови не треба да служи док се не исповеди о томе оцу своме духовному и не добије од њега епитимију и разрешење (Упор. такође у Требнику: „Послѣдованіе о священникѣ ко сна искушшемся“).

§. 12. Само собом разумева се, да сви показани недостаци могу бити искорењени топлом молитвом, сузама покајања и скрушеношћу срдачном, којом треба да буде проникнуто срце и душа свештеника не само пред литургијом и за време њеног свршавања, него и у току свега живота његовога. По овоме сваки свештеник увек је дужан најстрожије пазити на себе, и ако га када обличава савест, шта више у каквом најнезнатнијем греху, то је он и у том дужан исповедити се оцу своме духовноме, да не да могућности нечистоћи да се укорени у души му и да се преобрази у злу страсти неодољиву жељу. Особито сваки је свештеник дужан имати увек у срцу свом добру вољу да служи Господу „у правди и побожности“ и ову добру вољу своју непрестано и неизменљиво да оправдава у свем животу свом делима добрима и достојнима Господа, у славу Њега милостивога и своје спасење (Сокращеніе на Учит. Извѣст).

§. 13. Друго, сваки свештеник је дужан без престанка побуђивати у себи глад и жеђу к божанственом јелу и пићу тела и крви Христове, — с једне стране размишљањем о величини ове св. и неисказане тајне, а с друге — сазнањем сопственога недостатка, и при овом приступати к тајни евхаристије не друкчије, него с тврдом намером и вером, да на име телом и крвљу Господа напита грешну душу своју. Уједно с овим сваки јерej и ђакон, спремајући се да свештенодејствује, дужни су сваки имати у уму и срцу свом тврду мисао, да свршавају литургију не иначе, него по установљењу Господњем и по уставу св. православне цркве источне, у славу Бога у св. Троици слављеногa, и у част и помен светих, а једнако и на корист себи и свима верним, који живе на земљи и који побожно у православерју умреше, да би тим начином заиста, као што треба, могао свршити тајну евхаристије, као жртву, која умилостивљава и очишћава грехе, у којој Дух Свети, по изговорењу јерејем Божанствених речи, заиста претвара св. даре, предложене на св. трапези у право тело и крв Христову (Упор. о должност. пресвитер. приходск. стр. 111, §. 78).

§. 14. Најпосле, у обвезаности свештеника лежи и ово, да, приступајући к свршавању литургије са сваком чашћу и дубоком смиреношћу, тврдо и неизменљиво чува у срцу свом дубоку намеру свршити на име тајну тела и крви Господње, да предлагани дари у чинодејствовању литургије, коју он свршава, заиста се претворише у право тело и крв Спаситеља, — с изговарањем речи Господњих (пріимите, ѧдите и даље, и піите отъ нея вси.... и т. д.) ових речима пропраћеним благосиљањем његове јерејске руке: и сотвори хлѣбъ сей + тѣло честное Христа твоего (при овом је свештеник дужан пре свега благословити посуде св. агнец на дискосу). — а еже въ чаши сей + честную кровь Христа твоего благосиља св. вино у чаши, свршујући знамење крста по врху крајева чаше, — преложивъ + Дх҃омъ твоимъ Сѧтымъ (свршава крсно знамење под обим видовима заједно). Свршавајући освећење дарова друкчијим начином, или пак ограничивши се при томе једнократним благосиљањем, греши сиртво и крив ће бити суду Божјем и црквеноме. (Упор. Чинъ изабран. и рукополож. архіерея, Правосл. Исповѣд. Ч. 1. одг. на пит. 107. Посланица источ. патр. гл. 15).

Чланак 3.

Из оучителнога извѣстїа (продужење.).

Душевно расположење и особите мисли, којима треба да буде испуњена душа свештеника, који се спрема к свршавању литургије. О чему је на то се дужан мислити свештеник за време вечерња и повечерија? Каква чуства и мисли треба да испуњавају његову душу при свршавању јутрења? О чему је дужан мислити свештеник при читању часова — првога, трећега, шестога и деветога, а такође и изобразителне, када се изобразителна свршава? О нравственом и спољашњем положају, у ком је дужан налазити се свештеник приступајући к свршавању саме литургије.

§ 15. Свештенослужитељи, спремајући се

к свршавању Литургије, дужни су пре свега с вечера свршити саслушати или вечерњено чину црквеноме, на којем су дужни побожно поучити се у мисли својој, срдачно размишљајући о томе, како је Господ и Спаситељ наш Исус Христос, после спасоносних страдања својих у петак у вече умро на крсту за грехе нашега спасења ради, како је један од војника копљем пробо му ребра и како је при том изишла крв и вода, како је за тим Јосиф с Никодимом, скинувши тело Исусово с крста, завио Га платном и метнули у гроб, и како је Марија Магдалина са пречистом матером Господњом, с плачем и великим кукњем у јаду срца свога гледала на све то (Мат. XXVII, 57—66; Марк. XV, 42—47; Лук. XXIII, 50—55; Јов. XIX, 38—42).

§. 16. Тако исто, свршавајући повечерје и молитве на сонх гражданскихъ, а једнако и друге одређене каноне или правило с вечера свештеник је дужан размишљати о томе, како је најсветија душа Спаситељева, сједињена с Божанством, сишавши у ад, свезала моћно књаза таме, заузела његово царство и ослободила душе праведника од мучења њихова које су се онде од века налазиле, и извевши их са собом, уселила их у рај још шта више до свога славнога вазнесења; — а за тим, благодарећи Господу за сва Његова добročинства, која је Он створио роду човечјем спасоносним страдањем и животворном својом смрћу, свештеник нека Га моли приљежно, да Он очистивши и њега загрешења, избави га од вечне муке и удостоји царства небеснога са свима светима, који му угодише (1. Петр. III, 19).

§. 17. С наступањем јутра, свршавајући полуноћницу, свештеник је дужан о том размишљавати приљежно, како је Господ наш, у поноћи идући на слободно страдање, у врту Гетсиманском тако се приљежно молио, да му зној беше као капље крви, који падаше на земљу, и како је онде ухваћен од војника, као злочинац, свезана водише га прво к Ани, и како је онде претрпео понижење, пљувања, бијење и друга небројна страдања, — и све је то за то претрпео, да би нас ослободио од грешних окова и прутиска и тумачења ђаволскога (Мат. XXVI, 36—56; Марк. XIV, 32—52; Лук. XXII, 30—53; Јов. XVIII, 1—28).

§. 18 Свршавајући јутрење, свештеник нека размишља, како је Господ с великим понижењем вођен био од Ане ка кајафи, и како је онде претрпео од поноћи до јутра, ради грехова наших, мучења, притиске луте, ћушања, пљувања, поруге и немилосрдне ударце и т. слич. Уједно с овим, сједињавајући први час са јутрењем, свештеник нека побожно представља у уму свом, како је Спаситељ наш у први час дана (по јеврејском бројању, одговара нашем 6 часу у јутру) био вођен у судницу од кајафе к Пилату као злочинац, добротвор свезан, и како је Он онде, свега света Судија, био оклеветан од безбожних архијереја и старешина јудејских и од неправеднога судије осуђен ради спасења грешних (Мат. XXVI, 57—68; Марк. XIV, 53 66; Лук, XXII. 54—71; Јов. XVIII, 15—24).

§. 19. За овим у своје време свршавајући трећи час, свештеник у искрености срца побожно нека размишља, како је Спаситељ наш у трећи час дана (одговара нашем 9. у јутро) био осуђен и суђен од Пилата и какве је тада претрпео поруге и ћушања, како је привезан за мраморни стуб поднео луте ране и уједно с овим увенчање оштрим трњем и друге ненадржљиве муке, да нас ослободи од мучења ђаволскога. К овоме у то исто време свакоме јереју приличи да размишља и о томе, како је Дух Свети у трећи час дана сишао на апостоле у виду огњених језика, — и на тај начин и тако размишљајући, свештеник је дужан молити Господа, да и њему даде Духа Светога за духовно просвећење и за достојно свршавање божанственога свештенодејства, које му предстоји свршити (Мат. XXVII, 11—14, 27—30; Марк. XV, 1—5; Лук. XXIII. 1—6; Јов. XVIII, 28—36; XIX, 1—6; Упореди Дел. ап. II. 1—13).

§. 20. Свршавајући шести час, свештеник треба да размишља, како је у шести час (одговара нашем 12-ом) Спаситељ наш, носећи свој крст, вођен био на распеће, и како је немилостиво био прикован са четири гвоздена клина на крсту на Голготи међу два разбојника, како су војници разделили одело Његово, и мимопролазећи ругали Му се, и разбојник, висећи с леве стране му, хулио Га, и каква је била тада тама по свој земљи и т. сл. (Мат. XXVII, 24—45; Марк. XV. 15—33; Лук. XXIII. 23—44; Јов. XIX, 7—30).

§. 21. Слично овоме свршавајући, кад је потребно, девети час, свештеник је дужан размишљати пажљиво, како је у девети час (одговара нашем 3. после подне) Господ и Спаситељ наш, желећи спасти род човечји, на крсту рекао: *жедан сам* и како је тада био оцтом и жучју напојен, како је предао пресвету душу Своју у руке Бога Оца Свога, и како је услед тога потресла се сва основа земље, камење се распало мртви устадоше из гробова, и како је један од војника пробо Му копљем ребра и *одмах изиђе крв и вода* и т. д. (Мат. XXVII. 45—56; Марк. XV, 33—41; Лук. XXIII, 44—49; Јов. XIX. 28—37).

§. 22. А ако се одмах не ће свршавати литургија, то на изобразителној, т. ј. време изобразителне или часова, свештеник је дужан благодарити усрдно Спаситељу за сва поднесена Њим љута страдања, која је Он вољно претрпео нас ради, да нас на свагда избави од мучења ђаволског, и за проливену Њим пречисту крв Његову којом нас је искупио од клетве законе, и најпосле за животворну смрт Његову, којом је Он оживотворио умрли грехом род човечји. И о свему том помишљајући, свештеник је дужан молити Господа, да ради свих оних доброчинстава, којима је доброчинствима Он обасуо род човечји, Он даде и њему благодат опроштења грехова и на тај начин у истини учини га достојним да принесе свету и бескрвну жртву и неосуђено да се причести животворним тајнама на Божанственој Литургији, коју да служи приправља се (Јов. III, 18; Колос 1. 14 и др.).

§. 23. Што се тиче најпосле нравственога положаја, у којем је дужан налазити се свештеник, приступајући ка свршавању литургије у опште он ваља да буде кротак, тих и миран са свима и побожан, гледајући умним очима на свога Владику, пред којим стоји и којему служи и образ којега на себи носи. Слично томе и све одређене на литургији молитве свештеник је дужан читати са сваком побожношћу, пристојно и са дубоком пажњом, ништа не пропуштајући, и заиста знајући да их Бог прима од њега, као најдрагоценији бисер. Напротив ништа се нема рећи, да је уједно с тим сваки свештеник дужан свагда служити са надлежним страхом и побожношћу, исказујући смиреним гледањем очију, скромним покретима руку и пристојним стојањем, и у опште свим спољашњим држањем своја унутарња чуства, и добро расположење, и своју веру и срдачно убеђење, да је место, којему он служи заиста седиште Цара небеснога, Судије живих и мртвих, на којем преблаги Господ заиста невидљиво седи, окружен хиљадама хиљада анђела, који око Њега стоје са страхом и трепетом и поје славу Његову. (Упореди: Мат. XXII, 12; Апок V, 6 и даље.). (Наставиће се.)

Педесетгодишњица

научног рада

Јована Леонтијевића Јанишева

протопрезвитера и духовника руског цара.

Сутра 9. октобра навршује се 50 година вијерне службе св. православној цркви и богословској науци протопрезвитера Јована Леонтијевића Јанишева. Протопрезвитер Јанишев свршио је духовну академију у Петрограду 1849. год. као магистар богословља, те је и остао при академији као професор. Затим буде као свећеник послан у Висбаден на службу.

Г. 1856. буде позван на петроградски универзитет за професора филозофије и богословља. Послије је опет служио као свећеник у Берлину и Висбадену. Г. 1864. би је позван, да предаје катихизис и руски језик заручници руског престолонаследника Александра Александровића сада удови царици Марији Феодоровној. Г. 1866. би постављен за ректора петроградске духовне академије, и уједно је био редактор „Христиан. Чтенія“. Г. 1883. позове га покојни цар руски Миротворац Александар Александровић за духовника, на ком високом мјесту и данас служи учено и сљеди пастир. Прошле године духовне академије: петроградска и казанска дадоше протопрезвитеру Јанишеву научни степен доктора богословља, за заслуге његове у богословској науци.

Стаће „моралног богословља“ као науке, бијаше слабо како у западној богословској литератури,[1] тако и у православној руској све до најновијег доба. Да је тако, то нам

[1] Мартенсенъ. Христ. ученіе о нравственности. I. пр. Лопухина стр. XIV.

свједоче у руској литератури жалбе богослова у својим журналима тог времена. Тако читамо у „Православ. собесѣдникуˮ за 1875. г. ово: эта наука еще далеко не установившаяся и находится еще въ процессѣ своего формированія',[3] или: „многіе встрѣчаютъ улыбкою этотъ предметъ въ ученой программѣˮ.[3] О слабом стању моралног богословља у руској литератури свједоче нам и дјела, која су писана о „моралном богословљуˮ као: Соларског, Покровског, Пјатницког, Олесницког и других: све су то дјела, која носе више или мање карактер библијски, те стоје ниже захтјева данашње богословске науке. Још 1882. г. професор кијевске духовне академије М. Олесницки говори: „почему чувствуютъ у насъ нерасположеніе къ этой наукѣ (мор. богосл.) и такъ не высоко ставятъ ее? Потому, отвѣтимъ, что не знаютъ ее. А почему не знаютъ ее? Потому, что строго говоря, у насъ еще нѣтъ ея, какъ науки. Подъ видомъ же ея у насъ предлагаютъ нѣчто такое, что въ настоящее время не въ правѣ носить строгое названіе науки.*[4]

У тијем приликама појављује се на хоризонту руске богословске литературе Јован Леонтијевић Јанишев, који је прекинуо стари правац и пошао новим, дотле непознатијем путем у руској литератури моралног богословља. Јанишев даје моралном богословљу научно-филозофски правац, у чему се може такмити и са западном богословском литературом! Ми ћемо говорити о најглавнијем дјелу Јована Леонтијевића, које носи назив: „православно-христіанское ученіе о нравственности*.[5] — У уводу тог дјела протопрезвитер Јанишев (стр. 7 23.) критично расматрајући разне називе хришћанског моралног учења како у западној тако и у руској богословској литератури, показује њихову нетачност и даје нови назив: „православно-христіанское ученіе о нравственности[4], који подпуно одговара смислу, садржини и сврси предмета.[6] На 16. страни Јов. Леонтијевић филозофски тумачи етимолошки смисао руске ријечи „нравственность„ и долази до важног резултата, да та ријеч показује више на манифестацију чустава, неголи на манифестацију воље у моралу, што је, без сумње, врло карактеристично не само за дух руског народа, већ и осталих словенских народа.[7] У питању о моралном закону и о слободи воље, — о тим постулатима морала, пр. Јанишев расправља филозофски а у духу хришћанско православном са широким и дубоким познавањем учења светих Отаца Цркве. Куд ће лијепше неголи кад вели за слободу воље: „она есть, если угодно, не только чудо, но чудо изъ чудесъ, которымъ и для которало совершены вся физическія чудеса, начиная отъ сотворенія міра и до воскресенія Спасителя и ниспосланія Имъ Святаго Духа, — чудеса имѣвшія цѣлію или дать возможность истинно-свободному и вмѣстѣ блаженному человѣческому существованію, или эту свободу, нами порабощенную злу, освободить отъ этого рабства и снова сдѣлать насъ способными къ истинной, вѣчной жизни" (стр. 115 и 116.)! Учење о аскетизму први пут код прот. Јанишева у руској богословској и филозофској литератури, добива своје одређено и правилно рјешење. Јанишев сматра аскетске врлине (као што су и св. Оци учили) за средства усавршавања у љубави према Богу и ближњему (стр. 150.), те уназоч лажном учењу римокатоличке цркве сматра и монашке врлине за најприкладнију форму богоугодног живота код њеких индивидуа, а не за њеки виши морал. Ево шта каже: „Иноческіе обѣты отреченія своей воли, нищеты и безбрачія, пріемлемые православною церковію отъ своихъ членовъ, выходятъ исключительно изъ покаянныхъ мотивовъ и осуществляются не въ гордыхъ видахъ достиженія нравственнаго превосходства надъ прочими христіанами,

[3] Прав. Соб. 1875. I. часть стр. 388.

[5] Прав. Соб. 1875. I. стр. 23.

[4] Исторія нравственности и нравственныхъ ученій. Стр. 7.

[6] То је дјело недавно бивши ученик Јанишева, сад проф. у Казанској дух. Акад. г. Гусев, 1887. г.

[4] Тај назив и ми употребљујемо у нашим лекцијама „мор. богословља" са неким формалним измјенама у овој форми: „хришћанско православно учење о моралу."

[7] Лямпанскій. Объ историческомъ изученіи греко-славянскаго міра.

а какъ наиболѣе пригодный для извѣстныхъ лицъ и приспособленный къ ихъ индивидуальнымъ особенностмъ видъ той же богоугодной жизни, того же высшаго нравственнаго совершенства, которым обязательны для всякаго христіанина на всякомъ мѣстѣ и во всякое время его земнаго странствованія! — (стр. 59.) — Код западних икод руских богослова моралиста налазимо учење, да св. Писмо указује на блаженство у другом животу као на врху морала, и зато су с правом њекоји филозофи тврдили, да је хришћански морал утилитаристички морал, и тек споменуто дјело пр. Јапишева први пут у руској богословској литератури осветљује то питање. Јапишев (као што и св. Оци уче) тврди, да ако св. Писмо и говори често о блаженству као сврси морала, а о мукама као о казни за неморална дјела, то Оно чини из обзира према морално-несавршеним људима — из обзира педагошког: „Любовь къ добру ради красоты самаго добра — вотъ истинная добродѣтель“! — каже Јапишев У споменутој књизи Јапишев мајсторски излаже морално учење грчких филозофа: Платона, Аристотела и Стоика.[3] На жалост дјело пр. Јапишева, о коме говоримо, остало је недовршено, јер нема у њему одјељка, гдје се говори о примјени принципа хришћанског морала у животу, али оно што је написано, јест од непролазне вриједности, и тко буде писао о моралу хришћанском научно, неће моћи обићи дјело Јапишева. И доиста учење Јапишева о хришћанском моралу имало је великог утицаја не само на руске богослове моралисте, већ и на знаменитог филозофа моралисту руског Соловјова.

Осим рада на пољу хришћанског моралног богословља г. Јапишев написао је лијепу расправу г. 1854. у „Христ. Чтенію“ под насловом: „Историјски поглед на постепено одјељење западне Цркве од православно-источне“, у којој научно и историјски доказује, да је главни узрок одјељења римске цркве од православне била тежња папâ, да завладају цијелом Црквом. — Протопрезвитер Јапишев био је од првих руских богослова, који се је заинтересовао питањем о сједињењу старокатоличке Цркве са православном. Он је превео дјело Делингера о одлукама ватиканског сабора, старокатолички бонски катихисис и друге старокатоличке религиозне књиге.[9] — Присједињавајући се духом петроградској дух. Академији, која сутра слави педесетгодишњи јубилеј Твог научног рада, кличемо Ти учени и добри пастиру: Слава Ти!

Душан Јакшић
професор богословије.

[3] Бронзовъ „Хр. Чтеніе“ за 1899. г. Октобар и Новембар; и Гусевъ. „Прав. Собесѣдникъ.“ 1899. за Октобар.

[9] Revue inter. de Theol. 1900. No. 31.

Проповед

О св. Стевану Штиљановићу.

На Ђурђеву (гробу св. Стевана) говорио у очи 2. авг. јереј П Весић.

Побожна браћо!

Од прилике пре 500 година, а можда нешто и више, када крвожедни Турци поплавише српске земље, насташе за Хришћане црни дани. Свирепства и грозоте, насиља и отимце беху на дневном реду. Јавна и приватна добра не имађаху заштите, па и саме личности беху изложене руслу и напасти. Сваке пете године Турци узимаху мушку децу од 5 -10 год., — колико им требало — турчили их и од њих начинише љуту војеку под именом „јаничара“. Ова, суровo васпитани а од свог рода отпали, доцније су сами најжешће мучили свој род Отуда у народу реч „Потурица гори од Турчина“. Цркве су пљачкане и паљене, нове се нису смеле зидати, ни порушене оправљати. Свештенство су и гониле и убијали. Једном речју хтело се у бедном српском народу угушити и вереску и народносни осећај, одродити га и потурчити. Народ је морао кулучити и робовати обесним Турцима, земљу је радио а други плод сабирао, па за то ни сигурна живота имао није. Цела српска земља стењала је под туреким игом, али је Турска тада целој Европи претила. Куд год су стигли покорили су и поробили, само се још богати Мљеци благом и лукавством знали бранити. На њих се угледали и наши Далматинци, али им не поможе. Него је све залуме сносно српски народ, верујући веру православну, чувајући лепо име српско. Да сачува своју децу у вери ћутао је на крштењу деци соком неке

траве крст на челу, који се није могао отрти. Ако се тако дете после и потурчило, посло је крст на челу на своју срамоту.

У томе тешком времену, у томе великом трпљењу, било је жртава, било је мученика. Један таки пример љубави према вери и народу, један јуначки отпор и примами и сили турској, један доказ, да је народ, у кога је таких синова, заслужио и да ће дочекати бољу судбину, једна узданица и утеха српска беше и Св. Стеван Штиљановић.

Св. Стеван се родио око половине петнаестога века у селу Бечићима при мору не далеко од Котора. Беше племену Паштровском кнез и најбогатији у месту. Млад је остао удовцем без деце, те је сав рад, имање и бригу свом народу посветио. Сироте је штитио и бранио, задужбине градио и оправљао. Тако је подигао манастире Праскавицу и св. Николе врх Бечића. Још као младић се одликовао јуначтвом и особито је умео рачунати са превртљивошћу млетачком и турском. Бранио је и себе и народ, докле је могао, али га Турци тражише да смакну и он се уклони оставивши своје имање Цркви. Тада су браниле Босну и Херцеговину од Турака херцези Владислав и Влатко. Видимо Ст. Штиљановића на бојуг год. 1481., рањена у обрани града Јајца, одкуда у два маха одбио Турке. Херцег Владислав је био ожењен кћерју Ђурђа Бранковића. Код њега је тада стајала и друга кћи Ђурђева Јелена, још девојка. Јелена је видала ране Штиљановићу, он ју заволе и ожени се њом. Међу тим је у Срему место Ђурђа, који се покалуђерио, деспотовао брат његов Јован Бранковић, који је имао за жену Јелену, кћер Стевана Јакшића, кнеза Вилагошког. Јован умре 1503 год. и деспотица Јелена прибегне брату Марку у Вилагош, а Штиљановића позове да брани Срем од Турака. Штиљановић дође у Срем и за његова деспотовања нису Турци освојили ни стопе земље. У то угарски краљ Владислав II. пошље Стевана да углави савез с Мљецима и по свршетку му даде у награду град Шиклуш у Барањи, а мало доцније и потврди га у деспотском достојанству. И Стеван дође 1508 с нешто народа у Шиклуш, где је деспотовао 7 година. У то време беше глад и буна у целој Угарској само је Стеван умео у Барањи мир и ред држати. Отворио је своје житнице, делио храну сиротињи, а од никога ни паре тражио није. 4 октобра 1515 год., испусти своју племениту душу, и сахранише га овде на Ђунтиру. Жена му Јелена, која га је за живота вазда помагала и на доброчинства подстицала отиде по смрти му у Чешку, а доцније се врати, прими постриг и проведе остатак живота у посту и молитви.

Нешто после смрти Стевanове заузму Турци сву земљу ову и видећи, како се српски народ скупља на гробу његову, ту молитвом крепи и уједињује, хтедоше свети гроб уништити, али промисао Божји друкче хтеде. Турцима је тада заповедао Амир-паша (по другима Скендер паша) потурченак, који је био сиповац Штиљановића. Овај се раскаје, даде Србима тело Стевaново, и они га на данашњи дан 1543 године пренесше у манастир Шишатован, где је и данас.

Из овог малог што се зна о животу данашњег светитеља, види се његова велика воља, његово велико пожртвовање за свој род, види се слава Божја, промисао Божји. —

Побожна браћо! Ви сте из разних места и врло се ретко састајемо, те бих вам много имао говорити, а време нам је кратко. Ал' ћу вам за то ма и нешто рећи.

Говорићу вам о Богу, кога сте најпре дужни познати, јер нам и Сам то налаже: „Сіе же єстъ животъ вѣчный, да знаютъ Тебе Єдинаго истиннаго Бога и єгоже послалъ єси Іисуса Христа“[4] (Јов. 17, 3.). А познаћете га ласно, јер се јавља у делима својима у речима својима. Та погледајте овај лепи предео око себе, и зар вас не учи знати силу, која је могла ни начега то саздати, зар вам не казује о мудрости и свемогућству његову? Не прича ли свака црта и јота око нас и нама, да све што видимо, све што имамо, од Њега и кроз Њега бива? Он се открио у св. Писму, треба саслушати.

Рећи ћу вам, да Господ заповеда, да Га љубите: „Возлюбиши Господа Бога твоего всѣмъ сердцемъ твоимъ и всею дшею твоею и всею мыслію твоею. (Мат. 22, 37.). Који Бога познаје, знаће да је Он створио све и сва, да је уредио и удесио све најмудрије, да је све то учинио из доброте и милосрђа, на може ли, питати вас, који све то зна не љубити свог доброг и милостивог створитеља и добротвора?

Казаћу вам, да је Бог створио нас, одарио разумом и слободном вољом, подарио живот на обећао и вечно блаженство а тражи да га зато право верујемо: „Иже вѣрѣ имѣтъ и крестится, спасенъ вѣдетъ: а иже не имѣтъ вѣры, всѣж-

денъ кѣдетъ“ (Марк. 16, 16.) Споменуо сам, да Господ тражи веру, навео сам да имамо слободну вољу, чули сте каква је награда, ко је одбацује, сам се осуђује.

Побожна браћо! Ви сте овде у мору туђинштине, којим се да не утонете. Ви сте овде на мртвој стражи Српства и зато би морали будни бити. Ви сте овде требали добро приградити веру своју, језик и обичаје своје. Гле, ми се данас скуписмо око светог гроба овог, око једног светитеља нашег у овом крају. Ми се дивимо јуначству и истрајности, љубави према цркви и роду данашњег мученика. Ми се чудимо, да се наши преци крили по гудурама и збеговима па се Богу молили. А код нас данас у слободи храмови широм пусти своје. Они се борили и Богу молили, па их је помогао од беде и ропства, а ми, ако овако потраје, изгубићемо и што нам они стекоше. Не, браћо! И болесни смо и лека нећемо и злу смо пошли и натраг нећемо. Покајмо се док имаде дана, док је доба, браћо, кајмо се. Пренимо једном из лености и мртвила. Пођимо ревносно у цркву, слушајмо службу Божју и науку Божју, то нам је једини спас. Упамтите да коме црква није мати, томе ни Бог није отац. Поштујте свештенике ваше, јер знајте, да немате већег пријатеља ни искренијег саветника од њих. Пазите на савете њихове. Слушајте што у црква говоре, јер реч Божје говоре. Идите куда вас зову, јер само на добро уче. Знајте да њихово добро само од вашег добра зависи, те вам неће о злу радити. Избегавајте друге, који вас заводе и на зло упућују. Будите сложни и погодни, будите штедљиви и пажљиви, па ће вам посао, па ће вам срећа на боље поћи. Угледајте се на ваљане и честите, угледајте се на славне дедове и узоре наше. Угледајте се на светитеља, коме данас помен чинимо. Ту нек је поље рада и натицања. Угледајте се на Христа Спаса, на Кога се и они угледали, а Коме да је и хвала и слава до века. Амин.

Срби сликари.

(Наставак).

Док се овај мој чланчић у прошлим бројевима „Српскога Сиона“ штампао, дотле ми је пошло за руком наћи још неколико имена млађих и старијих сликара забележених на њиховим радовима, те, ево, чиним помен и о њима.

XIX. Томо Ђурковић.

(1803. год.)

У кући честите старице ђе Марије, удове покојног Глише Аргировића, бившег трговца у Осеку, нашао сам два портрета, која је моловао Ђурковић. На једноме се од њих Ђурковић *мађарски* потписао. Презиме и година лепо се виде, али име је већ у пола истрто, па се не зна, је ли Томо или Тошо и Тимо. Та два портрета представљају родитеље ђе Марије: Глишу Бајића бившег трговца у Осеку и жену му Пулхерију (кћер трговца Сентандрејског Стојана Јосифовића). Ђа Марија ми вели, да јој је мати приповедала, да је Ђурковић живео у Дању.

Ако Ђурковић није лепшега посла где нарадио, овај га баш не представља као вешта сликара.

XX. Павле Ђурковић, живописац.

(1820. год.)

У трапезарији манастира Ораховице налази се слика ненадањег архимандрита Ораховичког Стевана Станковића (доцнијег митрополита Карловачког), на полеђини које је записано, да ју је 1820. године сликао живописац Павле Ђурковић. Таква се иста слика налази у ходнику манастира Лепавина, и колико се могу сетити, рекао бих, да је и она дело Павла Ђуркокића. По овом само раду његову судећи рекао бих, да је био одличан сликар.

XXI. Георгије Марковић.

(1841. год.)

По причању ђе Марије Аргировић у Осеку живео је год. 1841. Георгије Марковић као свршени богослов неко време у Осеку и тада је за дом њеног мужа Глише живописао икону св. Николе на великом формату. Сликарство није нигде студирао, но је био самоук — сликар и доста вешт.* Доцније је био парохом у Каменској (у Пакрачкој епархији), где је пре неколико година умро. Људи, који су га

* Ово је казивање сасвим исправно. У уредника овога листа има од истога Георгија Марковића нацртан лик уредникова деде, по матери, Јована Симоновића, у оно време чувеног трговца у Осеку. Поврх слике забележено је сликар својеручно, необично лепим и прецизним рукописом, овај запис: „Со ѓ̀ѵ̀ршихъ ѵ̀ѳоковъ Георгій Марковичъ Сокр: Богослов. Пакр. Ѳ̀к. 1844. мѣс. Априлія 14.“ Израда овога лика доказује несумњиво, да је Георгије Марковић био веома вешт у своме послу.

Уред.

лично познавали, причају ми, да је био велики шаљивчина, да је у докол[и]ци и песме певао и под њих се потписивао *„поп-Ђука побратим вилс са Пањука.“* Његови су синови: парох Даруварски протојереј Теодосије Марковић, и парох Грубишнопољски (у Пакрачкој епархији) Јоца Марковић. Њих би двојица и могли и требали, да у овом листу напишу животопис и опишу сликарски рад свога родитеља.

За његова сина — малочас споменутога пароха Даруварскога Теодосија, чујем, да је такође вешт сликар, да је многе не само иконе него и иконостасе за неке цркве у Пакрачкој епархији моловао. Да је и приличан портретиста, осведочио сам се лично гледајући портре блаженопокојеног владике Пакрачког Никанора Грујића у владичанском двору Пакрачком, које је он израдио.

XXII. Арсеније Видак, живописац.
(1861. год.)

На читлуку манастира Ораховице у игумановој ћелији налази се икона св. Тројице, коју је 1861. год. моловао Арсеније. На леђи иконе записао је, да је био из Шиклуша (у Барањи). Није био баш од првих вештака, али је прилично умео владати кичицом.

XXIII. Димитрије Петровић.
(1864. год.)

Како чујем живео је у Земуну. Год. 1864. моловао је икону св. Кузмана и Дамјана за кућу пок. Милоша Сабљице кројача у Осеку, која се сада налази у капели на гробљу Осечком, и каменити крст под Дравом око 1870. год. Живопис на крсту је већ издао, а судећи његов рад по икони Кузмана и Дамјана рекао бих, као да је више имао дара за сликање пределâ него икона.

XXIV. Илија Димитријевић, академски сликар
(1879. год.)

Год. 1879. моловао је Илија Ради Прерадовићу, тадањем учитељу у Мајшу (у Барањи) две иконе на платну: св. Пантелију и распеће Христово. На првој се икони потписао као академски сликар из Србије. Међутим ми Прерадовић (сад живи у Осеку) вели, да се сећа, да му је Илија причао, да је родом из Сремске Митровице. Иначе је сликар прилично. Да ли још живе, не знам.

Исправак. За сликара Токалића под бројем XIII. рекао сам, да се звао Јован и да је био родом Шиђанин (Срп. Сион, бр.35. год. 1900. 570.) Недавно сам докучио, да сам рекао погрешно и једно и друго. Звао се он у истину *Александар* а био је родом из *Баје* у Бачкој. А да је тако, тврди то његов власторучни потпис на леђима иконе арапске Мајке Божје, која се налази у прочељу трапезарије манастира Ораховице. Ту је икону житељ Осечки Јоца Тошановић код Токалића за манастир Ораховицу наручио и Токалић ју 1877. год. у Осеку доста вешто живописао. Према овоме ваља име и родно место Токалићево исправити. —

Осек. Лазар Богдановић.

Карловци 1/14 октобра 1900.

Пропесена вест неких листова, да Његова Светост, преузвишени господин патријарх Георгије Бранковић хоће себи кондјутора, сасвим је неистинита.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Нови протопрезвитер Темишварски.**) Новоизабрани и потврђени окружни протопрезвитер Темишварски г. *Јован Новаковић* наступио је своје звање.

(**Избор пароха**). За пароха у Негославци изабран је јерej *Миливој Петровић* досадањи парох у Бршадину.

(**Јерej Душан Чудић**) постављен је за администратора парохије при св. ваведенском храму у Вел. Бечкереку.

(**Добротвор српске школе**) *Бока Станић*, Ђурчија из Вуковара, завештао је 20.000 круна, да се оснује „Фонд за српску вероисповедну школу“ у Вуковару. Нека је хвала и слава овом честитом Србину занатлији!

(**Зборник, типик и ручник**). Обраћамо особиту пажњу поштованих читалаца „Српскога Сиона“ на књижевни оглас, што га у овом броју доносимо, ваиме на дело под насловом: **„Зборник** црквених богослужбених песама, псалама и молитава, *Извод из типика* и *Црквенословенски речник*“, све троје у једној књиги, које су саставили и написали *Јован Живковић* професор у богословији и *Јован Живановић* професор у гимназији. Овај се **„Зборник“** и његови додаци одликују од сих досад познатих:

од распроданог „Великог Зборника“ покојног Димитрија Поповића пароха Сомборског — згодним избором и распоредом материала, научно обрађеним наводом на типика и црквенословенског речника; а од шпекулативних прештампавања тога Зборника (Види „Српски Сион“ бр. 37. стр. 605. од ове године) како унутрашњом садржином, тако и спољашњом израдом; од оба пак — сагласношћу са дотичним оригиналима у црквеним књигама. За састав честитога **Зборника**, *Типика* и *Речника*, који би у једној књизи приступачном били нашем побожном народу, ми и сматрамо компетентнима у првом реду професоре наше богословије, којима смо и захвални на њиховом труду, те желимо да и српски народ ово дело прихвати с љубављу и одушевљењем с каквим га љубављу и пожртвовањем они своме народу пружају.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је 22. септембра (5. окт.) свој састанак под председништвом А. Хаџића председника друштвеног. Од предмета напоменимо: Узима се на тужно знање извештај о смрти каноника дум Ивана Стојановића у Дубровнику. — Само Матавуљ писмом из Париза на председника друштвеног захваљује на избору за почасног члана Матице Српске. — Узимају се на знање и равнање одлуке главне скупштине о прорачуну на књижевне сврхе фондова Матице, Јована Наке, Петра Коњевића и Милоша Димитријевића, као год и распис награда на фондова Јована Наке и Јована Остојића. — На њихову надања с Матицом пристали су: Босанска земаљска влада и Петефијево друштво. — Др. Вл. Николић у Земуну поклања Матичиној библиотеци рукопис свога оца „Опис села Добрице у Банату“. — Предлог дра Јована Радонића о издавању монографија из српске књижевности надаје се са своје важности редакционом пододбору да о њему поднесе коректан предлог. — Од дра Дудаша умољене се књига његова о Србима у XV. и XVI. веку и надаје се члану Милутину Јакшићу на оцену. — Рукопис Стевана Јањетовића „Пет цртица из празноверног живота“ и рукопис Јеремија Живановића „Добра дела не пропадају“ надају се на оцену потпредседнику Јовану Вучковићу. — Рукопис Ђорђа Магарашевића „Рад дра Јована Суботића на школској књиви“ надаје се члану Тихомиру Остојићу. — Пошто рукопис (превод) познатог писца „Проблем васпитања“ не спада у програм књижев. друштва, не може се ни издати на оцену него се писац позива, да га натраг узме. — Рукопис Ђорђа Поповића »Српски трагови у шпањолском језику“ надаје се члану Јовану Радонићу. — Према оцени В. Вујића прима се руконис А. Васиљевића „О савременом стању психологије“ и надаје се редакц. пододбору. — — Тако исто и рукопис Шар-планинца „Манастир Хилендар“ према оцени члана Ј. Радонића. — Прима се рукопис дра Др. Павловића „Култура и ратови“ према оцени члана Ј. Радонића. — Према оценама Светозара Санковића и Тих. Остојића не може се у издања Матичина уврстити превод Шилеровог „Вележитајна“. — Прима се приказ Ј. Радонића дела К. Јиречека „Das Gesetzbuch des serb. Caren Dušan“. — Збирка Вељка Радојевића „Српске народне пословице“ не може, према оцени чл. Тих. Остојића, примити Матица, него упућује писца на Српску Краљ. Академију. — Остали предмети тицаху се питомаца под управом Матичином.

У Србији

(**Стеван Веселиновић**), бивши професор Богословије Београдске, а у последње време референат за црквене послове у министарству просвете и црквених дела, постављен је за вршиоца дужности секретара Архијерејског Сабора.

Јавна благодарност.

Потписана црквена општина, будући врло сиромашна, оскудева у многом чему, па тако и у св. црквеним утварима. Да нема ретких добротвора та оскудица би вечито трајала, али ето се нађе човек православан, Србин, који љуби своју св. цркву, што и *делом* показа. Тај господин и добротвор јесте Ђорђе Бељански ревизор у епархији бачкој.

Још пре неколико месеци поклонио је св. нашој цркви две велике вазне са цвећем за св. престо, а сад опет га украси дивном дарохранилницом од кина-сребра.

Благодарност своју не можемо другчије изразити, већ у жељи: као што је г. Бељански украсио св. престо тако и њега Бог милостиви да украси здрављем, сваким напретком и срећом. Живио!

У Бајши 19/IX. (2/X.) 1900.

Младен Прерадов председник. Лазар Кирић парох.

Нове књиге.

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ ПРАВОСЛ. ЦРКВЕ
или
ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

саставио **Александар Живановић**, прав. свештеник, пр. проф. одобрена одлуком св. Архијерејског Синода Митрополије Карловачке, — може се добити код управе Срп. Ман. Штампарије по 1 К. 20 п.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

У жељи и намери подмирити једну од осетљивих потреба свете наше цркве, српске школе и сваког побожног хришћанина приредили смо и са благословом Његове Светости, преузвишеног Господина патријарха српског **Георгија Бранковића** у штампу дали

ЗБОРНИК

ЦРКВЕНИХ БОГОСЛУЖБЕНИХ ПЕСАМА, ПСАЛАМА И МОЛИТАВА

ИЗВОД ИЗ ТИПИКА

И

ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКИ РЕЧНИК

У **Зборнику** овом налази се све најпотребније за вечерње, велико повечерје, полуноћницу, јутрење, часове и литургију. За све недељне, све заповедне празнике и од незаповедних за оне, који се као храмовни у народу српском највише славе, те ће се са оваком садржином овај **Зборник** — особито у сиромашнијим црквама, које немају Минеја, Тријода, Пентикостара и Октоиха — моћи у многом надокнадити те скупоцене књиге.

Овај се **Зборник** од досад изданих, (распроданог) „Зборника“ Димитрија Поповића и скоро изашлог „Зборника“ Браће М. Поповића (неповољну оцену којега види у „Српском Сиону“ бр. 37. од о. г. стр. 605.), одликује згодним избором и распоредом материала, научном обрадом навода из Типика и опсежним црвенословенским Речником а тако исто и спољашњом укусном опрадом:*

Зборник овај добро ће доћи сваком православном Србину а особито црквеном појцу, да се упути како у садржину дивних писама свете православне цркве тако и њихову употребу и правилно разумевање те да тако учествују у величанственом православном богослужењу благоговѣ́йно и по чи́нѣ. Стога треба да га има свака српска породица на свом столу као знамење одушевљења за св. православље, најдрагоценији аманет сваком Србину.

Књига се штампа у Српској Манастирској Штампарији, чувеној са своје фине израде на јакој углађеној хартији, крупним словима, а изнеће 40 табака велике осмине.

Цена оваких дела долази и у најпросвећенијих и богатијих народа најмање 10 круна; но потписани, имајући у виду потребу своје цркве и стање народа свога, стављају за претплатнике цену *брошираној* књизи *5 круна*, а тврдо увезаној *у златну 6 круна* (стране новце примамо по дневном курсу).

Скупљачи добијају једанаесту књигу на дар или новац за њу. Наручбине од најмање 5 комада шаљемо о свом трошку. Дућанска ће се цена повисити.

Претплата и имена претплатника нека се шаљу само на адресу: ***Jovan Živković, Karlovci, Srem.***

Рок претплате траје до св. Саве 1901. год.

У *Ср. Карловцима*, 4. октобра 1900. год.

Јован Живковић, проф. у богословији

Јован Живановић, проф. у гимназији.

---

* Наше издање биће по оваких слова и на оваквој ширини.

Слáва: и ны́нѣ. Воскресéнїѧ дéнь, и просвѣтúмсѧ торжествомú, и дрýгъ дрýга обы́мемъ, рцéмъ брáтїе и ненави́дящихъ насъ, сим же и всѣмъ воскресéнїемъ простúмъ, и тако воскресéнїе узрúмъ, чистóтѣ начáло, и непостáсти, и вѣчнагó житїѧ, Христóсъ бо показá нас пасхóю новóю, горá освящéнную, камéнь бесѣ́дный, и ѹмъ свѣтоносный. Сегó ра́ди вопіи́мъ ко Бóгу: Ѹтверди́, Спáсе, церкóвь твою́, и лю́бящихъ красотý дóма твоегó, сла́вою твоéю, во ѹтвержéнїи врáгъ, и всегдá побѣжда́ющую, силóю крéста твоегó сохрани́.

Стихи́ра 2. подо́б. Ѩкоже вúдѣхъ тѣ́ хрáмлюще Іѡа́нних предтéча, къ немѹ́ йдѣ́ша, оу́жасенъ бы́въ, ѩкоже благонрáвенъ рáвъ со стрáхомъ вопія́ше:

* А ново прештампани Димитријев „Зборник“ је на оних слова и на овој ширини.

На знање и равнање књижарима и школским одборима.

Пошто се како у српским, тако исто и у пучким школама **има употребљавати само „Мала Катавасија“** што је је издала 1897. потписата штампарија; то се упозорују како књижари, тако исто и школски одбори, да **само исто издање набављају.**

Примерак један исте Катавасије стаје 40 филира. Књижарима дајемо 25% рабата, а тако исто и школским одборима, који узму бар 50 примерака.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 714. ех 1900. 156 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњеног места систематизованог парохијског помоћника у Вел. Кикинди с платом за сада од 1840 круна годишње и есепјом земље у нарави расписује се овим стечај с пријавним роком код епархијске конзисторије Темишварске путем надлежних предпостављених власти до 12/25. новембра 1900 г.

У Темишвару 5/18. октобра 1900. године.

Никанор
епископ

Број 861. К. д. 494 ех 1900. 154 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију у Г. Михољцу VI. плаћеничког разреда.

Молитељи имају своје прописно инструјиране молбенице надлежнијем путем поднијети епархијској конзисторији овој до 14/27. Новембра 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије.

У Пакрацу 26. Септембра (9. Октобра) 1900.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

Ad C. O. 5633/1426 ex 1900. 52 2—2

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења другог вежбеничког места при књиговодству срп. нар. црквених фондова и закладa у Карловцима отвара се стечај са годишњом платом од 1000 круна.

Срби молитељи, који ово место получити желе, имају потребним исправама (крсни лист, сведоџбе о свршеној струци, о досадањој служби као и својем моралном поведењу) снабдевене молбенице најдаље *до 12. (25.) октобра 1900.*, потписаном председништву поднети.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора држане у Карловцима 18., септембра (1. октобра) 1900., године.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

Ad C. O. 6074/1425 ex 1900. 1—3 155

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног места другог књиговође код срп. нар. црквених фондова и закладâ у Карловцима расписује се стечај са годишњом платом од 2400 круна и станарином од 400 круна.

На ово место могу компетовати Срби православне вере, а ваља да искажу осем тога да имају потпуну формалну квалификацију за књиговођу још нарочито и то, да су у порезно-финанцискоj струци потпуно искусни.

Молитељи имају односним исправама (о вери и народности, теоретском оспособљењу, о досадањој служби и владању) снабдевене молбенице своје најдаље до 1. децембра 1900. по нов. к. потписаном председништву поднети.

У Карловцима 2. (15.) октобра 1900 године.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

Управа српско-православног манастира Житомислића.

НАТЈЕЧАЈ. 53 2—2

На српско-православној четвероразредној основној школи у манастиру Житомислићу (на жељезничкој пруги између Мостара и Метковића) упражњено је учитељско мјесто, које је скопчано са годишњом платом од 800 круна (400 фор.), а уз то још удобан стан, огријев, осветљење, послуга, пространи школски врт и храна са манастирским братством.

Дужност је учитељу, поред обучавања у прописаном наставном градиву у сва четири разреда, још и у црквеном пјевању ученике поучавати, и у цркви за црквењом појати недјељним и празничним данима.

Број ученика у сва четири разреда износи до 25.

Ко ово мјесто жели добити, нека се најдаље до 1. новембра т. г. по српском (старом) календару, пријави *високопречасној срп. православној Конзисторији у Мостару* са биљеговањем молбом и осталим прилозима, у којима има доказати: 1. да је Србин православне вјере, 2. да је свршио коју српску препарандију или богословију, 3. да је самац и 4. имати свједоџбе о религиозно-моралном и политичном владању.

Првенство имају они, који су вјешти у пољопривреди и баштованству.

У Ман. Житомислићу, 22. септембра 1900.

Управа
српско православног Манастира.

ДРУГИ ОГЛАСИ

АНДРИЈА БАЛАШИЋ
КРОЈАЧ

СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА

НОВИ САД, — ЋУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.

ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и вету сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештеника да је моја израда ванредна. Нисам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *крају и изради* **свештеничкога одела,** — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у свези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: ванредна **Дублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Токина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ. и у стању сам са ванредном **добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавештење дати. Са особитим поштовањем

134 4—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама** провиђена звона, која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од коване гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на више има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази свако нед ље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 450.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 42.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 15. октобра 1900.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању.

(по Бартману).

— САВА ПЕТКОВИЋ —

Пошто је хришћанска идеја продирала у све дубље слојеве језичника, осетио је Павао, да је куцнуо згодан час, када му ваља уклонити ону преграду, коју је јудејски дух и у хришћанству испречио између необрезаних и месијанског спасења. Старо стање није више могло остати. Језичници су до душе и пређе били примани у хришћ. друштво без јуд. закона. Петар је напр., по налогу Божјем, отворио капетану Корнилију врата цркве, али су га зато укорела браћа у Јерусалиму, што је живео и јео с језичницима То је дакле требало отклонити. Међу тим цркву заталаса спор, који није био од такве важности, али је претио опстанку саме вере Христове. У братску општину Јудеја и Језичника у Антиохији, који беху душом и телом сједињени општом љубављу према своме Спасителју, привукоше се неке личности из Јудеје, које узмутише мир у цркви (Гал. 2, 4.). Ова „лажна браћа" привукла се, „да уходе слободу хришћана", да и на хришћане од језичника набаце јарам закона. Утишати опасну буру, која је обухватила и уздрмала младу цркву у Антиохији, беше задатак апостолскога сабора у Јерусалиму. Услед особитога Божанског откривења (Гал. 2 2.), као и изричног налога општине, крене се Павао са Варнавом и још неким другим у седиште старе цркве. *Кад дођоше у Јерусалим приме их црква и апостоли и старешине и казаше све, што учини Бог с њима и како отвори незнабошцима врата вере* (Дел. ап. 15, 5). У приватним конференцијама (κατ' ἰδίαν Гал. 2, 2) изнео је Павао Јеванђеље, које проповедаше у незнабошцима.

Св. апостоли Петар, Јаков и Јован увидеше у Павлу одабрано оруђе за распространење хришћанства међу језичницима и Петар изнесе на јавној седници предлог, да се закон и обрезање не натурује језичн. Хришћанима. Јаков, чувена поглавица јудејских Хришћана у Јерусалиму, прихвати тај предлог са додатком својим: да се чувају од свега рђавога и *да дру-*

свима не чине оно, што њима није мило (Дел. 15, 20.). Са завршетком ап. сабора о слободи језичника од закона решило се једно животно питање цркве. Јеванђеље Павлово међу језичницима наишло је на свеопше признање. Сви су били потпуно задовољни с њим и *Јаков, Кифа и Јован, који се бројаху међу стубове, дадоше деснице њему и Варнави и пристадоше, да они проповедају у незнабошцима а они у обрезанима* (Галат. 2, 9.).

Једне тачке није се дотакао ап. сабор, а то је: односај јудејских хришћана према закону. Но у томе као најпоузданији критеријон може послужити сам пример И. Христа. *Не мислите, да сам ја дошао да покварим закон или пророке* — вели Спаситељ — *нисам дошао, да покварим, него да испуним.* (Мат. 5, 17.). Он је назвао храм домом Оца Свога (Лук. 2. 49.), славно прописане празнике (Мат. 14, 12.), губавоме заповедио *да принесе дар, који је заповедио Мојсије* (Мат.8, 4.), платио порезу и харач (Мат. 17, 27.), укратко Он је живео јудејским начином живота. Поред тога спољашње владање по закону имало је за апостоле још и другога основа. Закон се морао поштовати, пошто је служио не само религијозним, него и политичким сврхама. Хришћанин Јудеј, као члан свога народа, био је привезан уз закон. Ова религијозно-грађанска свеза Израиља простирала се и на дијаспору, и Јерусалим са својом светињом беше средиште, које је све сједињавало.

Павао, као и други апостоли, није могао игнорисати закон. *Свима сам био све, да како год спасем кога* (I. Кор. 9, 22) — то му беше начело. Радо је носио терет закона, само ако је знао, да ће тиме сачувати браћу од саблазни. Тако је у Листри обрезао Тимотеја, да му се не би пребацило, да је стајао у свези са необрезаним (Дел. 16, 1.). Слично жртву љубави принео је, по Дел. ап. 21. 17., у Јерусалиму.

Свима овим законским стварима предао се Павао ипак у духу унутрашње хришћанске слободе, ἐλεύθερος ὢν ἐκ πάντων (I. Кор. 9, 19). Са првим апостолима стајао је он у питању о закону и практички у складу. Теоретски није признао ни један ап. писац истинске одлике и предности Израиља правилније од њега.

Но у томе што је ап. сабор допустио, да јуд. Хришћани могу и у хришћанству живети по изрекама отаца, лежала је погибао, да се стара јудејска гордост може извући из ове слободе опет у ропство. Особито се истицаху представници фарисејскога правца, који су ишли за тим, да просто јудеизирају хришћанство. Још пре ап. сабора беху они устали у Антиохији и Јерусалиму као учитељи обрезања. Њихова је девиза гласила: „Ако се не обрежете по обичају Мојсијеву, не можете се спасти.“ (Дел. 15, 1.). Пошто не могоше продрети са својим назорима на сабору у Јерусалиму, настојаху да на своју руку пропагиту своје идеје о прекој потреби Мојсијева закона. Трагови њихове партије, која је имала свој центар у Јерусалиму, даду се разазнати на целом ап. путовању Павлову од Антиохије и Галатије, па до Коринта и Рима.

Пре но што се упустимо у излагање Павлових назора о оправдању ваља нам се часком зауставити на старозаветном учењу о њему. Ту нам се намеће питање: у каквом је односају стојао старозаветни Бог према изабраноме народу? Савез, који је Јехова склопио са Израиљем, почивао је на милости и вери. То је био као неки међусобни уговор. Израиљ је морао бити народ Господњи и исказивати му своју оданост вером и послушношћу. Зато ће Господ бити Израиљу Бог у потпуноме смислу те речи т. ј. Он ће му чинити све, што Бог човеку чинити може. Јехова је Цар и Сведржитељ Израиљев (Захар. 10, 3). Он је утешитељ (Ис. 12, 1), помоћник и заштитник; зато је Израиљ „рамя“ Јеховин (Ис. 41, 8. 9.), којем мора бити „ко всимъ домъ его вѣрнымъ“ (Числа 12, 7.). Ако Израиљћанин испуњава вољу Божју, он је оправдан. Оправдање заузима у старозаветном моралном учењу прво место. Ипак ово оправдање није природно. Шта више пророштво, а особито Исаија, показује неко надприродно схватање оправдања. Поменути пророк приказује га скоро у Павловом смислу, када пише: „Да позра-

дѣтєⷭ дѣша мо҃а ѡ Господѣ: wблкчє бо мѧ єⷯ ризѣ спасєнїѧ, и wдєждю вєсєлїѧ wдѣ҃а мѧ, ꙗкw на женїхꙋ возложи на мѧ вѣнцы, и ꙗкw нєвѣⷭтꙋ ѹкрасї мѧ красотою. И ꙗкw зємлѧ растꙋщаѧ цвѣтꙋ своⷣ, и ꙗкw вєртоградъ сѣмєна своⷤ прозябаѥтъ; такw возраститъ Господь правдꙋ и вєсєлїє прєдъ всѣми ꙗзыкы“ (Ис. 61, 10. 11.). То показује, да Израиљу није била туђа представа о оправданју, које почива на милости.

Видели смо дакле, да је и у Староме Завету била позната чиста, дубока идеја истинитога оправдања. Према томе Павао има и право, када се у својој критици старозавет. побожности и богословља обазире *само* на онај облик оправдања, који се зове *фарисејским* и који је, усприкос закону и пророцима, вековима давао јудејскоме религијозном животу карактеристичан вид и облик. Баш сами пророци, особито они пре ропства, доказују, како су Израиљћани слабо одговарали своме узвишеноме позиву. Веома је тамна слика, коју пророци износе о моралноме стању свога времена. Грех и неваљалство царују над свима сталежима Свећеници газе закон, цареви и кнезови дају рђав пример својим поданицима. Убиства, крађе, преваре и лаж, лакомост и каћишарство, неверa и неправда јесу чести и обични појави у савременоме јудејском друштву. Ропство их је дакако пренуло из дремежа и пробудило успавану савест. Осећала се тежња за бољим. Али и у доба Христово видимо, како фарисеји, као и оци њихови, практикују побожност само у спољашњим делима, па је чак и у неки теолошки систем доводе. Уз то се њихов утецај није ограничио само на присталице те секте него се распростро на целокупно јудејство. Дивно их је окарактерисао сам Спаситељ. *Они седе на столици Мојсијевој* (Мат. 23, 2) *и уживају ауторитет као вође и учитељи* (10), *они се граде пред светом вишим него што су у ствари; траже зачеља на гозбама и прва места по зборницама* (Мат. 23, 6); *хоће, да им се клања по улицама и да их људи зову: рави!* (7.). *Они и поште и дају десетак од метвице и од копра и од кима а остављају, што је најпретежније у закону: правду и милост и веру* (23.). Они нису ништа друго, него *окречени гробови, који се с поља виде леп; а унутра су пуни мртвачких костију и свake нечистоте* (Мат. 23, 27.). Они су оскрнили учење пророка и свећених песника, а религију понизили до механичкога вежбања. Место живога духа уступили су мртвој букви. Ако поштују та слова, ако извршују тачно све, што закон прописује, они очекују од Бога, као да су с њим какав уговор склопили, и достојну награду — оправдање.

(Наставиће се)

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.

Превео: **Григорије А. Николић**, парох Ирински.

(Наставак)

Чланак 4.

Из Оучитєл. Изкѣстїѧ. (продужење). *Општа примедба о свршавању црквеног правила за оне, који се спремају к свршавању Литургије. Поредак и излагање тога правила по Уставу црквеному. Шта је дужан чинити свештеник у оном случају, ако би му по крајњој нужди немогуће било испунити све одређено правило пред службом? О спољашњем приготовљењу и достојанству свештено-служителя, који се спремају к свршавању Литургије. Могу ли свештенослужители испирати своја уста ујутру на сами дан свршавања Литургије? Шта треба да чини свештеник или ђакон у том случају, кад би се догодило којему од њих прогутати при том капљу две воде нехотице, мимо сваке жеље и намере? Може ли свештеник служити службу, неспавајући целу ноћ?*

§. 14. Свештеник и ђакон, спремајући се к свршавању Литургије, дужни су не само по чину црквеном тачно пристојно свршити или саслушати вечерње, повечерје, јутрење, часове и т. слич. (упор. више §.§. 15—22), него су осим овога и обвезани још прочитати све тако звано Правило црквено, које се ради те сврхе са свом подробношћу излаже обично у нашим службеницима и Уставима обичним (Оучит. Изкѣст.), и састоји се у следећем:

а.) У Суботу вечером, *у очи Недеље*, свештеник и ђакон треба да прочитају са пажњом канон Господу Исусу (што је при акатисту Спаситељу), параклис Богородица и канон Ангелу Хранитељу.

б.) У Недељу у вече, *уочи Понедељника*; канон Исусу, параклис Богородици, канон Арханђелима, а, ко има пламену ревност, к овоме још и канон Ангелу Хранитељу.

У обичним у опште Правилницима (Уставима) канон Архангелима при овом не излаже се, а место њега ставља се један само канон Ангелу Хранитељу. По уставу тих истих Правилника, место параклиса Богородици, могуће је читати такође канон гласа у Октоиху на повечерију.

в.) У Понедељник, *уочи Уторника*: канон Исусу (покајни по напутству Правилника), канон молебни Богородици (или канон по гласу Октоиха), канон Претечи и Ангелу Хранитељу.

г.) У Уторак, *уочи Среде:* канон Исусу Сладчајшему (што је у акатисту), канон Богородици Одигитрији (или канон молебни по гласу Октоиха) и канон Ангелу Хранитељу.

д.) У Среду, *уочи Четвртка:* канон Исусу (покајни), параклис Богородици и канон св. Апостолима и св. Николи, а који желе могу при том читати још и акатист св. Николи у вече или ујутру, кад је згодније или кад то зажеле.

ѳ.) У Четвртак, *уочи Петка:* канон Крсту, канон Богородици молебни (или Октоиха) и каном Ангелу Хранитељу.

ж.) У Петак *уочи Суботе:* канон Исусу Сладчајшему, акатист Богородици без одлагања, а који хоће могу додати овоме још и канон за упокој. (**Дополненіе къ Оучит. Извѣстію**; Кијев. и Печер. Правилнике: „**Чинъ, какое правило готовящимся къ Божественной причащенію содержати**“).

§. 25. Све указане више (§. 24.) каноне и правила свештенослужитељи су обвезани прочитати пред сваком службом. (**Св. Макар. слово шѣсто VI.**). При том „није свеједно, да ли с вечера спремати се на *трапезу Христову*, или само ујутром“. Отуда је обичај читати правило пред литургијом поглавито с вечера, у очи литургије. К овоме пак, „вечерње време даје у тај мах своје особите удобности: оно више расположење к размишљању, него ли ујутро, и мање даје журити молитвом, но јутарње време“. — А за парохијског свештеника одлагање правила с вечера на ујутро незгодно је још тиме, што ујутром он не може увек располагати својим временом, како би хтео. У једанпут га могу позвати ради свршавања једне или друге потребе, и при том не баш близу од храма и стана му... Тада шта ће чинити? Слично томе не треба да одлажу правила до ујутра и свештеници, који служе рано Литургију. — Такови су обвезани све каноне прочитати с вечера, у овом броју и канон за трпеште, да на ујутро остану само ујутарње и прописане молитве. „По блискости к себи Литургије, они су се и приуготовљавати к њој дужни раније“.

Врло је корисно такође саме „молитве ка причешћу“ да свештенослужитељи прочитају непосредно пред самом службом, „тако, да између читања молитава и Литургије не остане ни мало времена и да се не може упуштати ни у какве разговоре с домаћима“, да на тај начин затим саму Литургију сврши под утецајем онога срдачнога — покајнога расположења, какво молитве те производе и треба да производе у души онога, који верује. (По пастирском Богословљу писма прот. Евг. Попова. **Пермь** 1874. г. Ч. II, стр. 143—144).*

§. 26. Има свештенослужитеља, који, не спремивши се к Литургији с вечера, читају правило и вечерње и јутрење за време службе у цркви, како оно на вечерњу, или јутрењу, или на свеноћном бденију и т. слич. Такав поредак никако не одговара свом назначењу. Излази, као да би правило било више сама вечерња или јутрења, која свештеник свршава пред Литургијом. — Но ко се може с тим сложити? Могуће ли је, на пример, правилом заменути слушање или читање канона празнику или светоме, који се чита на јутрењу? — По овоме Устав црквени позитивно не допушта читати правило за време вечерња или јутрења (Правило за оне који се спремају к св. причешћу, у Правилницима). — Тим више, свакако, греше они, који сасвим пропуштају правило, све или део један од истога по лености и немару. — Но ако по каквом оправданом узроку, на пример, ако мора пред Литургијом да крсти младенца, који умире или да причести на самрти болесника, свештеник зашта не може испунити правило црквено пред Литургијом, то у таком случају он може служити и не прочитавши правило. — Но за

* Самом собом разумева се, да осим указаног правила пред литургијом никако се још не забрањује читати друге молитве или акатисте, према по жељи или усрдности свештеника. — У требнику Петра Могиле има особита канон к **причащенію содержащимъ**.

тим по свршетку службе он је дужан испунити све, што је пропустио. Једне само молитве к причешћивању треба да су прочитане од сваког служитеља увек пред Литургијом без одлагања.

§. 27. Свештеник и ђакон, приступајући к свештенодејству Литургије, дужни су бити чисти не само душом, него и по спољашњем своме изгледу. Ради тога су обвезани чувати у пристојној чистоте не само тело, него и одежде своје. А ако се у кога од њих покажу одежде нечисти или издеране, то ко од таквих дрзне служити у сличним одеждама, греши: јер тиме понижава Христа Бога, који истинито пребива у пречистим тајнама Својим. По овоме свештенослужитељи треба свакако да се старају, да имају одежде, ако и не богате, то увек чисте и пристојне. Уједно с овим свештеник и ђакон треба строго да пазе, да им је коса увек зачешљана, лице умивено уста испрани, нокти подрезани и то не само ради части Божанствених Тајана, него и да људи на њих гледајући у љубећи руку свештеника, не огорче се чим год, а уједно с овим, видећи достојну спољашњост код свештенослужитеља, и сами се науче присуствовати при свршавању Литургије достојно и пристојно у славу Божју (Оучит. Извкст.).

Ако који од свештеникâ и ђакона има велике бркове, то такови треба да их свагда тачно подрежу, да за време причешћа не квасе их у крв Христову (Дополнић къ Оучит. Извкст.)

§. 28. Сваки желећи причестити се дужан је побринути се такође о томе, да сваки пут с вечера тачно очисти зубе и испере уста, да не би, испирајући уста у јутру, прогутао воде и на тај начин не метне препреке к свршавању тајне. Не забрањује се такође испирати уста и ујутру; но ово нађа чинити с великом пажњом, да не прогута воде противно уставу црквеноме (Оучит. Извкст.). У осталом, ако би свештеник, умивајући се у јутру, сврх свакога очекивања, прогутао кап две воде пред службом, тада ово не треба да служи за њега препреком за свештенодејство. „Јер би, као што праведно примећава св. Тимотије Александријски, иначе сатана, нападши случај удаљити нас од причешћа, чешће почео чинити с нама то исто“ (пит. 16.).

§. 29. Догађа се овда-онда неки особито не сасвим здравим свештеницима да проведу пред службом безсане ноћи, и то збуњује неке дотле, да се они у таком случају одричу сасвим од свршавања Литургије. То није сасвим основано. Јер по самом појму о свеноћним бденијима, која се одређују код нас уочи великих празника, то су на име такови празници, пред којима верни, а у том броју свакако по преимућству свештенослужитељи, дужни су не спавати, него молити се Богу у току целе ноћи. Огуда то, по уставу и Литургија у те дане бива „*но ранїе* труда ради неуморногa“. Осим овога уочи Пасхе и сада још сви верни обвезују се не спавати целу ноћ никако. Међутим тајна Евхаристије и у тај дан такође се свршава, као и у све друге дане (Упор. Устав Церк. на св. Пасху). У осталом за избегнути разне недоумице свештенослужитељи, који пате од бесанице, инак су дужни лећи да спавају у своје време пред сваком службом по обичају. При том они никако не ће бити криви, ако им слаба природа њихова не да спавати, као што треба, а по овоме и служити могу после тога и дужни су увек без сваке сумње и опасности. (Дополн. Оучит. Извкст.). (Наставиће се.)

Један разговор са Његовом Светости Патријархом српским Георгијем Бранковићем.

Од једнога врло угледнога господина, замољени смо, да штампамо овај део његова разговора са Његовом Светости патријархом Георгијем.

„Дозволите ми, Ваша Светости, да сажалим неуљудно писање новосадског „Браника“ о Вашој Светости, које се писање, држим, не слаже с истином и које је писање само по себи, својим анимозитетом, безобзирним тоном и провидљивом тенденцијом, неморално и неродољубиво“.

— Имате право што жалите то писање, одговори седи патријарх, не мене ради, јер таква грдња не допире до висине мога престола. Жалите, као што и ја чиним, ради општега добра, које највише трпи и губи од такве штампе. Но, ако је таква штампа, као што држим да јесте, на штету и погибао општега добра нашег, онда није

доста њезине погрешке само сажаљевати. То се, као што ето чините и ви данас, чини, већ преко 30 година, и ништа није помогло. Та штампа остаје каква је била, она се не поправља, него у злу напредује, напредује у назатку свога народа, у несрећи општега нашега добра. Општи протест народа и нашега друштва против такве штампе могао би је можда приселити да се поправи, да се излечи, модерира и у границе свога истинитог задатка сврати. Док публици данашња штампа годи, ова ће јој и угађати. Данашње друштво, па и наше, воле сензације, грдње, инзулте, ексцесе. Ако се они намењују личностима што вишег положаја, у толико се радије дочекују, аплауз је већи, уживање дуже траје, јер се ослабљени морални живци таквим инзултима јаче драже. Дакле, немојте се чудити, ако је и српски патријарх изложен инзултима такве штампе. Но, као што рекох, није доста, да појединци то осуђују, него је истинита српска интелигенција позвана, а по родољубљу и дужна, да своме народу даде здраву, моралну штампу, којој ће идеал бити опште народно добро, а борба светла и чиста — начелна. Ако у тој борби напће, као што и бива, и личних момената, за расправљање и ових у васпитаном друштву постављена су правила учтивости и обзири, који имају бити по овим правилима и по захтеву општег интереса тим пажљивији према личностима, које су на положају и достојанству са чијим угледом је нераздељено својен углед и будућност народа и његове цркве. Никтоже кијх грѣхъ токмо единых Богъ; къ грѣховъхъ роди, и мене мати моја. Радо примам и туђа мњења, али морају бити разложна, основана и у достојној мене форми изнесена, моме достојанству одговарајућим начином саопштена ми. Нисам противник ни критике, она је потребна, без ње јавни живот не може ни бити. Али критика мора бити стварна, објективна и темељена на — истини. У изнесној нашој штампи најмање је истине.

„Ваша Светости, ја сам био жељан да сазнам и молио бих Вас, да ми изволите рећи: колико је истине у оним наводима Бранковим о недавању Ваше Светости прилога на градњу новосадске гимназије и по којим наводима је Ваша Светост препонирала упокојеном барону Милошу Бајићу, да он сазида богословски семинар у Карловцима.“

— Драге воље ћу вам казати. Први навод тога листа је непотпун и сасвим субјективног коментара, а други је просто нетистинит. Упозорио сам господу изасланике да је ствар оправке и проширења новосадске гимназије већ у току код саборског одбора, јер је овај одбор од сабора 1892. овлашћен био да испита потребе и трошак око те поправке и проширења. Да се трошак око тога подмири предложио је саборски одбор ону своту (преко 30.000 фор.), коју је сабор потврао већ био карловачкој гимназији, кад се ова у своје време имала градити пре доброчинства браће Аџићића. Изјавио сам по томе г. г. изасланицима, да сматрам увредом саборског одбора, да они мимо њега купе прилоге за градњу гимназије, јер да је то омаловажавање саборског одбора и његова рада отпочетог у правцу оправке новосадске гимназије. При томе и данас остајем. Приговорио сам г. г. изасланицима, да је оснивање одбора за скупљање прилога за градњу гимназије, па и радња његова, отпочета без да сам и ја о свему томе, као врховни патрон гимназије, ма чиме и ма како обавештен био. Осећајући и у разговору своме са г. г. изасланицима оштрину тих увредљивих поступака, рекао сам: „Радите како знате, а ја се не осећам ни позваним да прилог свој дајем томе одбору за градњу новосадске гимназије, јер писам ни био ђак њезин“. Зашто сам тако рекао осим наведених разлога имао сам онда и друге. Али да они нису били материјалне природе, доказ су моја дела пре и после тога чињења, *на и само гимназији новосадској*. Ако се моја дела од извесних људи не оцењују правилно и праведно, мојој души и савести је блаженство у томе: што сам их учинио. Ја ћу их и од сада чинити, али не могу дозволити никоме диктат: шта ћу, коме ћу и колико ћу учинити. Ја сам и новосадској гимназији своје дарове учинио и као протопрезвитер сомборски и као патријарх српски. Хоћу

ли их умножити — то ће време показати. Моја је савест и сада мирна.

Гледе другог навода новосадског листа понављам, да је скроз неистинит. Први сам био ја, који сам почео подсећати упокојенога барона Милоша Бајића, да учини повећи легат на просветне наше циљи. Повод ми је дао сам барон, кад ми је рекао, да је вољан, у спомен свога умрлог јединца, основати стипендијску закладу од 10.000 фор., за коју да је већ написао и основно писмо, и како ме је запитао, шта ја о томе мислим. Одмах сам приметио барону, да се не слажем с његовом намером, јер да стипендијских закалда имамо доста, а навео сам и друге још разлоге. Но барон је остао при свом, саопштио своју жељу и саборском одбору, приложив своме саопштењу и закладно основно писмо. Основно писмо то није било добро састављено, но саборски одбор га је, по својој дужности и жељи завештачевој, подастро кр. уг. министарству. Министарство га није одобрило, него вратило патраг саборском одбору као добро несастављено. После тога састанем се с бароном и поново му метнем на срце, да одустане од оснивања стипендијске закладе, јер да имамо много већих просветних потреба. Предложим барону, да оснује *женски васпитни институт*. Барон је прихватио ту мисао, шта више одмах је изјавио, е жели да тај институт буде у Карловцима, јер да ће моћи бити под надзором свагдањега патријарха, и јер ће ученице тога института моћи се васпитати у православном духу, имати прилике да присуствују и виде сва црквена богослужења, као и посвећења епископа. Ја сам био противан да женски тај институт буде у Карловцима, приказујући барону Карловце као незгодно место за то. Осим осталих разлога, који су били против оснивања института у Карловцима, рекао сам барону и ово: „У Карловцима је тешко наћи и место за градњу таког института. Ето, и ја сам у непријатељи великој, где да зидам богословски семинар. Хтео бих у дворској башти, али је то скопчано са разним потешкоћама“. Препоручивао сам барону да оснује женски институт у Новом Саду. „Зар у ту Содому и Гомору да сместим своју задужбину? Нећу ни да чујем,“ одговорио ми је раздражено барон. Предлагао сам му у Каменици спајински иметак, због климатичних повољних прилика каменичких и што је близу Новог Сада и Карловаца, а јер је спајински тај иметак био онда на продају. Барон ми је одговорио на послетку, да је он за оснивање женског института у Карловцима, но пре него што завршну каже, хоће још да се размисли. Кад сам после тога долазио у Беч и посетио барона Бајића, било је поново разговора о женском институту. Он је и опет био расположен за Карловце а ја против. Кад он није хтео ни у Нови Сад ни у Каменицу, предложим му Темишвар или Вршац, у којим местима су постојали иноверни женски институти, у којима се преко 30-оро српских кћери васпитавало. Барон није био у први мах ни за та места, али је на послетку пристао и предамном се решио, да ће по моме предлогу учинити, но је оставио још да се разговори са *др. Пејачићем*. После овога ја се с бароном Милошем Бајићем састајао више писам. Он је на жалост брзо после тога пао у болест. Не мало ме је изненадило, кад сам чуо, да је на градњу гимназије новосадске дао 100.000 фор., а међу нама утаначено оснивање женског института оставио неоживотворено. Ето господине, то је истина у овој ствари“.

Р.

Молимо да се и наше чује.

Косовска клетва кано да није са петстогодишњицом својом довољно казнила несретни народ наш. За читаво прије ме то живо се сјећају Срби првог и најглавнијег разлога овој грдној несрећи својој; сваки дан ћеш чути како се тужимо на неслогу своју, која је узрок свију зала у којима смо огрезли, свију невоља и страдања, која нас ни за часак не напуштају, него нас устопице прате као зао дух наш. Ми се тога зла духа свога не отресамо, јер га и сами у себи носимо, сами га његујемо у грудима својим, на куда ће онда куга нег у свој род. Четрнаести вијек завршили су Срби са кобним данима живота својега, пак ћемо ево и деветнаести завршити а ти дани зацта ће бити кобни, јер ће у

двадесетом вијеку понијети собом овостраној Срби опет тешких пошљедица, са којих ће их потомци љуто корити а можда и проклињати. Има ће сјегурно и разлога, јер им лијеп колач спремамо у новом вијеку, када љутим опћинама сасијецамо и оно мало жилица, које са свршетком деветнаестога вијека сачуваше и оно мало црквенонароднога и просвјетнога живота, што нам за двјеста година овостранога живота остаде.

Страшне су то пошљедице с којима ћемо се у двадесетом вијеку срести и које ће тиштати све нас од реда, и оне, који их заслужише, и оне, који их не заслужише. Коме је до кавге нека се кавги, али нека не чини то у име цијелога несретнога народа нашега, нека тај понесе сам плодове те гадне работе, нека их не оставља свијема и свакому. Зато тако вборимо, јер нас љуто боли, боли то онај честити народ, који се нашао међу ове крши, а који није мален бројем својим, јер га је добрана трећина свију вас тамо у сретнијим приликама, да је на срећу, али је на несрећу. Несрећа је, јер вас с једне стране бије данас глад као и нас од увијек рећи, а с друге стране бије вас раздор, који ће и вама и нама главе доћи.

Ми хвалимо Бога, поред све домаће животне невоље своје, што смо, далеко од оних, који се граде једнијема чуварима црквенонароднога живота нашега, који се причињају да су лијепи народу своме, јер се токорсе брину за „права“ његова. Нама се такви јунаци не свиђају, јер се бојимо те „услуге“ њихове, коју они хоће да чине народу своме. Ми се таковић „отаца отаџбине“ бојимо, и с разлогом се бојимо, јер нам зато јемчи историја и чињенице 30-то годишњега мучнога народноцрквеног живота нашега, а баш на свршетку овога вијека. На баш то грко искуство, које стичемо за пуних пошљедних 30 година овога вијека, гони нас, да се ратосиљамо тијех усрећитеља својих и да се сами чувамо од непријатеља својих.

Ну нијесмо накани дуљити овијех оних мисли, него ћемо рећи зашто се тако осјећамо.

У пошљедње вријеме набиле су двије ствари на површину, које се веома расправљају, и које хоће тим расправљањем у српском свијету да повуку за собом не добре, као што би требало, него зле пошљедице.

Обије ствари тичу се нашега црквенонародноga живота, јер обије су намијењене том животу и његову бољитку. Једна се ствар тиче *сазива нашега црквенонароднога сабора*, а друга се тиче *нове наше гимназијске зграде у Новом Саду*. Обије такове ствари веома треба да угоде овостраним Србима, да их мало умире, уљеше и даду ћеше наде на црквенонародни и просвјетни живот наш у идућем двадесетом вијеку. А како и да не? Од састанка и успјешног дјелања нашега сабора зависи живот свијех тековина наших, које нам припадају у овој држави, која нам их је и признала у току пошљедних двјеста година. Од успјешног и луготрајног рада у новој гимназијској згради зависи интелектуални напредак омладине српске, ако не у обије краљевине, у Угарској и Тројединци, а оно барем у Угарској, на коју је већина те омладине и упућена, да у њој потражи и нађе посла на којем ће дјелати за добро и напредак свој и својега рода.

Тако ми овдје далеко од вас схваћамо и тако разумијемосмо са задовољством те двије озбиљне појаве, које набише у пошљедним данима деветнаестога вијека. Па како пријећосмо преко тијех појава, како их проучатисмо, како их пригрлисмо? Да ли учинисмо то разборито, мудро, да се новијем овијем моментима у својем црквенонародном и просвјетном животу баремо користимо? Не. Још се сазив нашега сабора ни пријавно није, а ми ослушујемо рат и као нејерне Томе говоримо мјеродавнима факторима да до сабора неће доћи, на то још и тврдимо. А ко то управо чини? То чине јавни органи појединијех странака и неколицина заинтересованих људи, који држају тијем органима и своје мишљење у име васцијелог овостраног српског народа добацују тамо гдје се решава састанак оног сабора, од којега васцијели народ наш одавна пшчекује корисног рада, од кога тражи то и народ и црква и школа његова.

Ви се тамо, господо, вас неколицина усуђујете тај тежак гријех и одговорност понијети, да се у име свију нас ево овако брипете за добро и напредак наш. Ви већ унапријед и сами сте уљерени да се сабор неће састати, те ћете онда и даље правити себе лијепима пред народом, да сте ви, хтјели сабора и да га нијесте одгурнули ви него мјеродавци

фактори. Ви ћете, вас неколико, и даље лијепо живјети и тјерати своје одвјетничке, лијечничке и новинарске послове, а ми, кукаван народ, остаћемо и даље, Бог нас знао докле само, остаћемо овакови какви смо. На да останемо и овакви какви смо, ни по јада, али јасно ни овакови, тако, да се на измаку двадесетога вијека не ћемо ни сами између себе познати моћи. Тада ће дојиста настанути пошљедње вријеме, те ће тућини моћи рећи: овдје је прије сто година живио несретни народ српски; овдје су му биле ево цркве његове, овдје школе његове. Ово су им, видите, потомци његови, који сједе на ријекама вавилонским, те плачу и лелечу над негдањом славом својом и проклињу вође своје и претке своје, који су свагда у животу својем слушали ријечи народних пјевача својих:

„Друмови ће пожељет Турака,
Ал Турака нигђе бити неће“

слушали их, ал нијесу хтјели разумјети.

Јесте, господо, то ће дочекати потомци наши, то и сами морате признати, ако само мало загледате у повјесницу сјеверних Словена, па и угарских Срба. Лелечете над провадањем школа, а одбијате од себе прилике, које нам *једино пружа наш сабор, да он сиворе изворе за живот и напредак тијех школа.* Лелечете над угинућем вриједности ове или оне автономне установе наше, а одбијате од себе сабор, који треба да среди и обезбједи те установе према могућним приликама, кад нијесмо знали користити се прошлим приликама, како то Румуни чињаше. Ми данас знадемо завидјети њима и сретнима их називати, а ко је нама крив, да смо у том несретни? Криви су *истим* они народни пријатељи, који се и данас граде пријатељима нашега црквеноначродногa и просвјетнога живота, у *истим* јавним органима својим, само у другом руху и облику.

Нас боли то, боли зацијело, господо, јер нам теретно пада када се погледамо какви смо и кад помислимо, да овако како потјерасте не ћемо скорим дочекати боља времена. У том нас тужном увјерењу утврђује и друга ствар, која мјеште да нам користи, а она ће индиректно да нам штете нанесе. Сви ми Срби с ове стране обрадовасмо се новом животу, који треба да отпочне наша српска гимназија у Угарској. Та је гимназија зато и заслужила ону културну светковину, али та културна светковина треба да утјече на заједнички рад, на љубав и слогу нашу, а не да повлачи за собом раздор, отуђивање и да повлачи за собом такове погрде, које ни мало не јемче за просвјетни напредак и живот онога просвјетнога завода, којему је у славу та културна светковина приређена. Ви, господо, који те грдне штете наносите међусобној слози нашој, ви се градите једнијем и правни пријатељима тога просвјетнога завода. Ну, ми не можемо појмити, какви сте ви пријатељи нашој гимназији у Новом Саду, када се свом жестином осусте на врховнога патрона њезина, на српскога патријарха. Ми држимо, да врховни патрон није незнатна чињеница у животу наше гимназије у Новом Саду. На што онаке погрде, зашто да се сва жестина проспа баш на српског патријарха? Зато, што није „ништа“ дао на фонд те гимназије као што ви у први мах рекосте, а за собом у заблуду поведосте и два три листа наша. Признали сте послије, да је српски патријарх Георгије Бранковић дао на фонд те гимназије 1000 фор., а то је дао у исто вријеме, кад је дао и карловачкој гимназији исто толико. На шта би онда требало да чините? Требало би да нападате тога патријарха, што и карловачкој гимназији на њезин фонд није више дао, или како би ви рекли, што није ништа дао. Е на лијепо!

Сви ми, господо, одавна лелечемо како нам цвиле и пропадају српске школе у Угарској и Тројединци. Велики народни меценат барон Милош Бајић није, видите, додао од свога огромнога иметка какве замашније своте на српске школе, па зато ипак није нико устао на тога добротвора, да га осуди, него га сви уносимо као великога мецената српске просвјете. Покојни патријарх Герман Анђелић није ништа дао на новосадску гимназију, али је назидао, као и барон Милош Бајић, са још већом свотом нову гимназијску зграду у Карловцима. На? Је ли се ко онда осуо на Германа Анђелића као на тврдицу? Не. Рекло се у оно вријеме баш у противничким листовима „хвале вриједно дјело.“ Данас, кад патријарх Георгије Бранковић зида богословима семинар, за који ни сам можда не зна шта ће га коштати, тада је ријетко ко рекао: „хвале вриједно“. Не. Тај народан добротвор је „тврдица“, „не даје и опет ништа“ и т. д. А зашто? Само

зато, што није дао и *опет* новосадској гимназији.

То је, господо, велика заинтересованост. Ви се том својом себичношћу огрјешисте о љубав према осталом Србству, ца и према нама овдје. Шта би ми тек морали говорити свијема вама тамо, који се нас и наших потрјеба данас не сјећате. Док ви тамо градите сјајне дворе, ми овдје ни колибе немамо, да у њој смјестимо дјецу своју и школу своју. Нека вам је Богом благословено што се отимате. И треба да имате, ал' нам је жао, кад видимо како живите непрестано у тијем мислима, да сте једини ви, на које треба цијело Србство очи своје да упире, да је Нови Сад оно исто што и цијело Србство. Осврните се и опет на овијех 300.000 српских душа, па упитајте сами себе, шта они овдје имају. Не би ли и њима добро дошла гимназија и алумнати, које ви тамо стварате? Зар ту потребу не пређе цио сабор наш 1879. г. На кад се кроз сабор у тому послу не мога ништа учинити, зар је толико величано сунце љубави и родољубља новосадских народних правака тако мало, да ни једним зрачком није могло допријети никад, да огрије и ово голо, али нама тако мило стијење, кршне Лике, Крбаве и Баније, цијелому овостраному Србству можда уздашце . . .

Наша дјеца иду у алумнат државни у Госпићу. Наша дјеца немају својих основних школа, а увијек ни учитеља, наша дјеца немају својих гимназија. Ми од скора добисмо у Пакрацу препарандију. Рећи ћете, на ту су вам српске гимназије у Карловцима и у Новом Саду. Али, молимо вас, испоредите број наше дјеце, која се уче у државним заводима са бројем наше дјеце, која се уче у својим заводима, пак ћете видјети грдну разлику, а и то, како су та дјеца упућена на своје крајеве и оне учевне заводе, који су у тијем крајевима. На поред свега тога ми ћутасмо и ћутали би, да нас својим најновијим лелеком и оштрином ријечи не изазваште, да вам ову поруку пошаљемо.

Не можемо мирни бити, кад се у својој претјераности и једностраности у схватању интереса и потрјеба народних забораните толико, да нама овдје изгледа, е је већа заслуга овијех људи, који исплаћују новце народнога добротвора барона Милоша Бајића, него самога Милоша Бајића. Ваша је заслуга велите, и велике услуге новосадској гимназији да чините и тијем, што своју дјецу у њој у српском духу образујете. А ми би, видите, рекли обратно. „Заслуга је новосадске гимназије, што вашу дјецу у српском духу образује“. Тијем се, велите, одужисте и фонду новосадске гимназије.

Е па лијепо! А шта би ми тек тада рекли? Наша дјеца су пјешачила годинама из далеких овијех крајева кршних, по 14 дана до Карловаца и тамошње наше гимназије и богословије. Ми од своје уде суротиње откидасмо па и данас трошимо на дјецу своју, само да се науче у српском духу у Карловцима. И сад, кад би појмови некијех новосадских правака били правилни, и кад би се доброчинство према гимназији доказивало васпитањем дјеце у српском духу, колико би ти новосадски родољуби и велика и богата господа далеко заостанула иза најсиромашнијег свећеника, учитеља, трговца, чиновника, па и самог бијednог ратара кршне нам епархије горњокарловачке. Какву ли би заслугу и признање морали ови примити од карловачке гимназије и богословије, а по неки и од гимназије новосадске! Не, ми то не можемо никако за право узети, градити себи заслуге у заслуги туђој, од туђега доброчинства градити своје.

У својој једностраности огрјешисте се и о добра дјела српског патријарха Георгија Бранковића Ви рекосте, да је патријарх Бранковић *једино то* учинио, што је назидао семинар, а ми овдје господо читасмо и с пажњом парачунасмо, да је патријарх Бранковић дао *преко двјеста хиљада форината* на просвјетне потребе и сврхе овостранога народа српскога. Ми одавде са Клека, Пљешивице, Капеле и Велике и Мале па и са Велебита и са сињег мора јадранскога, видимо не само гдје се диже семинар на вјечну славу св. православља и српског имена, на славу и хвалу патријарха Георгија, него наше очи, сјегурно у невољи изоштрене, виде и сомборску препарандију и кулпинску школу и белобрдску, и цркву сантоначку и Фонд Св. Саве, а ви, којима је то све тако близу, не видите очима својима, у господству, у богатству у добру свакоме помућеним.

Можда се, господо, ми варамо, можда и грјешимо, што вас у овом послу осуђујемо, да хоћете истину да изврћете, а нас остале

у заблуду да заводите. Али да будемо и у том послу начисто, моћи је то у кратко. Молимо вас *опровргните доказима ону своју од преко двјеста хиљада форината, које је српски патријарх Георгије Бранковић до данас дао на жртвеник српске просвјете.* Учините то, вјере нам лијепе, да нијесмо у заблуди кад вјерујемо, да је српски патријарх Георгије Бранковић на српску просвјету дао више но и један прећашњи митрополит и патријарх. Патријарх Бранковић дао је то из *својих* прихода, или, ако хоћете баш из прихода народних добара. Али вас онда, господо питамо, а ви нам по души и по Богу реците, колико је тамо вас, баш у Новом Саду, гдје се ријечма гради највећа љубав за народ, који уживате не само приходе од народних добара, него грдне приходе са грбаче народне, приходе крвавим знојем народа окупане, оплакане. На шта учинише ти родољуби за народ свој, примјерено приходу тому, болом у души спомонутоме. И ако сте нам од ока далеко, ал' сте нам као крв од крви срцу блиау, па се о вама пропитујемо и — куку леле — ништа добро не чујемо. Не пишемо ми ово, што хоћемо да доказујемо доброчинства патријарха Георгија Бранковића, има вас тамо, који би то боље умели, јер више о њима и знате, него се бојимо, да ћете оваквом своју работом, каква вам је пошљедних дана, још већма убити добру вољу истинитим пријатељима црквенонародног и просвјетног живота нашега.

Није, господо, Милош Бајић подигао нову гимназијску зграду, да она буде прилог улепшавању града Новога Сада, нити је Герман Анђелић подигао нову гимназијску зграду, да он улепша град Карловце, а нити је патријарх Георгије Бранковић исподизао нове просвјетне зграде, да њима улепшава Карловце, Сомбор и друга српска мјеста. Друге су мисли мислили у српској души своју ови народни добротвори. Они хоће да те зграде не буду мртва здања, него жива расадници српских умних, у љубави за народ свој загријаних, братском слогом и једним духом напојених српских синова, на којима треба да остане српско име у лијепој вјери нам православној. Хоћете ли и ви, дјецо некада Атине српске, а увијек браћо наша, да тако и буде, проширите срце ваше новосадско у срце српско, локално ваше родољубље у љубав према свему ономе, што се српским зове и назива, да се над нама не испуни ријеч народнога пјесника;

„Друмови ће пожељет Турака
Ал Турака нигђе бити неће.“

У Горњој Крајини. И. Н.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Освећење храма**). У Камералним Моравицама осветио је, 3. (16.) октобра о. г., високопреосвештени г. епископ *Михаило Грујић* тамошњи нови храм, који је подигнут у народу скупљеним прилозима а великим настојањем упокојеногa сада већ честитога пароха тамошњег јереја Николе Јакшића. Високопреосвештени је стигао у Моравице у очи свечаног дана дочекан и поздрављен љубављу много искупљеног народа. На св. литургији после освећења храма певало је 12. одабраних певача Загребачког српског певачког друштва под управом свога коровође професора Јилека. После службе Божје био је свечани банкет, што га је црквена општина приредила у част свога љубљеног Архипастира.

(**Преосвештени г. епископ Бачки Митрофан**) благоизволео је на дан Св. Параскеве служити св. литургију у Сентомашком св. храму. Преосвештени је у Сентомаш стигао у очи тога дана и био је дочекан са пуном свечаношћу расположења, којим се имају загрејати Сентомашани.

(**Радња Будимских епархијских власти.**) *I. Конзисторија* у седници својој, држаној у Будимпешти дана 6. (19.) септембра о. г. под председништвом Његовог Високопреосвештенства г. епископа *Лукијана*, решила је, осим осталих, и ове предмете: Саопштиће се јерејu А. П. у ДСечују, јерејu Ј. Б. М. у Шумберку, јерејu В. у Шиклушу своте, којима је вис. кр. угарско министарство богочасти и јавне наставе парохијску плату њихову на годишњих 1600 круна допунило из државних средстава. — Доставиће се истоме министарству тражене допуне и објашњење у предмету конгруе јереја Ст. Ђ. у Ч. — Доставиће се администраторима парохија у Л.—Л., В. Б., Д. П., М., Д. А., и Д. Ф. истопредметни списи на допуну. — Известиће се јерej Ц. М. у Д., јерej Св. Б. у В., јерej Ј. Б. у Ч. и јерej В. Х. у Л., да су добили државне приномоћи сваки по 120

круна. — Извештаје се Ида Стефановић, да има претходно овамо поднети бракоразводну пресуду подлежних грађанских судова. — Потврђен је јереј М. М. за пароха у Б. М., а на парохију у В., која је јереју Г. Ј. у Р.—А. у администрацију додељена, расписаће се стечај. — Примљена је оставка јереја С. Б. на парохији у В. и П., те је администрација ових парохија поверена братству манастира Г., а парохија у Б. и Д. Н., коју је братство ово администрирало, поверена је у администрацију јерају Св. Б. — Ослобођен је јеромонах Л. М. у М. од опитује, подигнуте против њега тахошњим учитељем Ђ. С. — Позван је на најскорије јереј Г. Г. у П., пошто се против §§.-а 49—51 дисциплинарних правила огрешио. — У предмету отказа парохијске службе архимандриту Дру Т. Г. пароху у П. од стране грчке црквене општине у П., придржан је исти парох у тој служби до истечена рока за набављање угарског држављанства као правилно намештени и потврђени парох те општине, а одлука општине, којом је њему даљу службу отказала и парохијског звања га разрешила, стављена је ван кретости и упућена је, да има у вршењу своје самоуправе строго само свога делокруга придржавати се. — Подељен је допуст од месец дана јерају Ј. Г. у К. ради свога лечења. — Услед тужбе јереја У. М. у Л. предочен је протопрезитеру Г. В. у М. 9. §. дисциплинарних правила ради набљудавања. — Црквеној општини у В. В. стављено је у наглед, да ће јој се у скорој будућности сталан администратор представити. — Затражена је од свршеног богослова Н. П. из Н. С. сведоџба о хоралном владању и појаћању цркве. — Упућаће се сенат престолног града Бп., има ли знања о томе, да су православни Румуни у Бп. основали црквену општину и ко је парох и председник те општине. — Умољаће се управа државних железница, да је, Св. Б. верођитељу у интересу државних железница у К. одреди сходну награду или да му нада слободну карту за путовање на железници између Б. и К. — Узет је на поновљено изнање извештај, да је молба јереја А. П. у Д. С. ради полученја парохијског места у С. П. епархијској конзисторији у Т. са преноруком на уважење спроведена, као и то, да је друштву за потпомагање сеоних у Бп. од подручних општина укупљена свота од 67 круна 56 фил. већ приповслана и приматак те своте од петога друштва потврђен. — Увети су на знање извештаји свих верођитеља као и конзисторијалних поверенника при испитима из веронауке с тим, да се верођитељи имају у колико је само могуће у овдашњим приликама строго придржавати 1896. г. овом конзисторијом прописаних верођитвених предмета и учебника, у колико они још нису замењени новим учебницима, које је св. архијерејски синодом одређено изкетно повереништво израдило.

(Дневни ред епархијске скупштине Пакрачке) сазване за 17. (30.) октобра о. г. јест овај: Пријављење св. Духа у 9 сати пре подне у катедралној цркви. По том у препарандијској дворани: 2.) Отварање скупштине; 3.) Верификација скупштинских чланова; 4.) Конституисање скупштине; 5.) Извештаји о раду епархијске власти од 1892. до 1899. године; 6.) Допуна упражњених места конзисторије, административног и школског одбора; 7.) Избор конзисторијалног бележника и фискала; 8.) Предлози а) епархијске власти и б) појединих чланова скупштинских, који се писмено израђени и образложени поднесу најмање 48 сати пре отварања скупштине. — У очи епархијске скупштине око 4 сата после подне биће договор скупштинара како би рад на скупштини сложније и успешније испао.

(Чланови епархијске скупштине Пакрачке.) Резултат дана 3. (16.) окт. 1900. обављеног избора епархијских скупштинара јесте овај: 1.) *Протопрезитерат Пакрачки*: а) *од свештенства*: Теодосије Марковић из Дарувара, Лука Поповић на Кусоња, Јован Грубић из Слобоштине и Сава Стојаковић из Смољановаца. б) *од сеоских*: Јован Марковић, Др. Михајло Богдановић-Томић, Светозар Прибићевић и Јефто Петровић из Пакраца; Коста Јовановић, Стеван Сунајковић и Ристо Бјелајац из Дарувара и Владимир Матијевић из Загреба. 2.) *Протопрезитерат Вочински*: а) *од свештенства*: Коста Милић из Борова, Василије Свилар из Слатине, игуман Ораховички Максим Кудумило и Јаков Марић из Добровића; б) *од сеоских*: Јован Вуковић и Божо Алексић из Воћина; Петар Лацковић и Павле Тарковић из Слатине; Др. Димитрије Харабел из Вировитице; Остоја Злајић из Миклеуша; Василије Тодоровић из Пивница; и Алекса Крецулов из Ораховице. 2.) *Протопрезитерат Рашки*: а) *од свештенства*: Вељко Лукић из Ловске; Јован Јовановић из Д. Раића и Василије Миковић из Медара; б) *од сеоских*: Др. Коста Младеновић из Н. Градишке; Др. Никола Ђурђевић и Др. Павле Стефановић из Брода; Петар Ивановић из Чаглића и Јован Рашковић из Еригака. 4.) *Протопрезитерат Бјеловарски* а) *од свештенства*: Сава Теодоровић из В. Барне; Светозар Грубач из Брњавице, Петар Босанац из Граберја, Петар Николић из Ровишта, Јован Херак из В. Писанице и

Никола Вујатовић из Ступоваче. 6) *од сједотоних*: Арсеније пл. Милекић, Милан Бакић, Антоније Орлушић, Никола Балота, Ђорђе Петровић и Љубомир Бакић из Беловара; Павле Мандровић из Загреба; Марко Шарчевић, из Нарте; Васо Милеусић из Крижевца; Симеон Вукобратовић из Брњаниде и Дионисије Север из Иванића. — Против избору сједотових скупштинара изјављен је бриојавно протест. 5.) *Правосл. сриска црквена општина у Загребу* изабрала је за свога заступника преузв. г. Др. Љубија Радивојевића. 6.) *Професорски збор сриске учитељске школе у Пакрацу* изабрао је управитеља свога Николу Шумоњу.

(**Избор пароха.**) За пароха у Карловцу изабран „е једногласно јереј Душан Киежевић.

(**Православни Срби ученици у епархији Пакрачкој**). Школске 1899./1900. год. било је у епархији Пакрачкој православних Срба ђака на средњим и вишим школама: на Загребачком свеучилишту 138, у Загребачким средњим, стручним и другим сличним школама 261, у Беловарској малој реалној гимназији 69, у Пожешкој великој гимназији 32, у Пожешкој ратарници 14, у Вараждинској великој гимназији 7, у Каптинским средњим школама 2, у Крижевачком кр. господ. учитељишту 4, а у ратарници 6, а у вишој пучкој школи 2, у Бродској вишој пучкој школи 27, а у Ново Градишкој 53. Свега је било ђака 615.

(**Не сведочи лажно на другога**) „Бранник“ се огрешио о девету наповед Божју не само у уводном чланку, него и у антрфељеу свога 116 брсја. О уводном чланку није вредно трошити речи, јер се он обара већ познатим чињеницама и јер је њима најобичнијег жучљивог субјективизма. У антрфељеу је такође та жуч проливена, али нам је дужност кореговати неистинитост његових навода о конкретном предмету. „Бранник“ проповеда ово:

„Као што је познато по нашим ранијим извештајима, увидела се потреба, да је нужно изградити нову зграду и за епископску резиденцију у Сентандреји. Увидео је и саборски одбор, па и патријарх Бранковић да је нужно, да се нова зграда у Сентандреји гради. У један мах је негде запело; почела се ствар поново потрсати, чиниле се и слетње згодне, саборски одбор имађаше наједаред опет посла у две три седнице са једном свршеном ствари, која је одобрена и шта више у једној ствари, чију је нужност пређе свршено увидео и патријарх и саборски одбор. Дознали смо сада, где је запело.“ А наиме: „Чим се у Карловцима сазнало, да се не поверава Влади Николићу (него Мохчићу Тапавици) да сачини план, одмах је почео патријарх да чини овој ствари све могуће тешкоће.“

Од прве до последње речи све је ово сушта неистина. Ствар је у овоме: На молбу високопреосв. г. епископа Будимског решио је Саборски Одбор, да се у Сентандреји има направити епископски летњиковац, у место да се оправља сасвим трошна данашња резиденција, али да трошак те градње не сме прећи износ од 15.000 фр., те у оквиру те своте да се подастре план за градњу летњиковца. Тако је решено у једном одборском састанку. На други састанак стигао је затражени план и трошковник грађевни са прорачуном од 15.000 фр. Саборски Одбор је тај план са прорачуном поднео кр. уг. министарству ради надлежног одобрења градње, пошто се ова имала извршити трошком непокретног фонда. Министарство је задало план и трошковник стручној својој секцији на извешће, а затим је вратило Саборском Одбору с тим, да се не налази побуђени предложити ствар превишњем одобрењу с разлога, што се је проучењем плана с једне, а трошковника с друге стране, испоставило, да би трошак око градње уштног летњиковца по наложеном плану износио *не 15.000 фр.* као што је трошковником прорачунато а Саборским Одбором одобрено, *него 28.000 фр.* Отпис министарски из несен буде на трећем састанку Саборског Одбора и на истом саставку затражен буде од заинтересованог места, да се одбору поднесе такав план летњиковца чија би градња се могла фактично извести са 15.000 фр. Томе захтеву је задовољено, нов план са новим трошковником послан Саборском Одбору, који је ствар узео у претрес у (четвртом) прошлом свом састанку и према своме првобитном решењу одобрио тај план и трошковник и све на то односеће се списе поднео опет министарству ради получења превишњег одобрења. И у том се стадију та ствар данас налази.

Дакле, је ли у овој процедури „поново потрсана једном већ свршена ствар“, које су то *потешкоће* и *сметње*, што су чињене градњи уштног летњиковца? Од свега тога није било ништа. На где је повод, где ли разлог за онако сурово насртање на уважену личност Његове Светости патријарха српског? Благо оном ко говори истину и не сведочи лажно на другога! —

(**Зборник, типик и рочник**). Данашњем броју приложен је Позив на претплату, на *Зборник* црквених послужбених песама *Извод из Типика* и *Православословенски речник*, што су га за штампу приредили и написали *Јован Живковић* професор у Богословији и *Јован Живановић* професор у

Гимназије. У повиву том означени су услови за претплату и наруџбу. Штованим читаоцима „Српскога Сиона“ препоручујемо, да се својски зауме око скупљања претплате за ово благочестиво и корисно подузеће, за чију вредноћу говоре и сама имена писаца *Зборника*.

(† **Јоца Богдановић**,) трговац у Руми, члан Архидијецезалног Административног Одбора, преминуо је дана 10. (22.) октобра о. г. после тешког боловања. Лака му земља и вечан спомен!

У Србији

(**Г. Гига Гершић**) познати некадањи професор Велике Школе, постављен је за хонорарног професора исте школе и то: за енциклопедију права, дипломатско и конзуларно право.

Разне белешке.

(**Ректор Загребачког свеучилишта**). За ректора Загребачког свеучилишта у школској години 1900, 1901 инсталиран је 6. (19) октобра о. г. др. Рудолф Вимер професор богословског факултета. После инсталације читао је своју расправу *„О семитским јевнђима“*.

(**Библиотека Загребачког свеучилишта**) прошле године повећана је са 2789 свезака, а има сада 108.584 свезака књига. Прошле године походиле су библиотеку 31.277 особа, које су читале 40.340 књига. Осим тога је 2108 особа позајмило на читање 4910 књига из библиотеке. Универзитетски фонд износио је концем 1899 г. 5859.63 фор.

(**Нове румунске дијецезе.**) Као што јављају, румунски црквени сабор, који заборише сада у Сибињу, бави се мишљу, да се оснују три нове румунске дијецезе у области Сибињске митрополије, и то са седиштем епископа у Великом Варађу, Клужу и Темишвару.

Позив.

Свему православном народу српском!

Рјешењем високе кр. хрв. слав. далм. земаљске владе у Загребу од 31. јула 1900. г. број 52.355. — допуштено је потписаном одбору скупљање прилога за подизање цркве на развалинама негдањег манастира Марче.

Како је народ православни српски у овоме крају и сиромашан и малобројан, то му није могуће, да ту своју жељу и потребу, а и духовност цијелога српскога народа сам испуни, — него се с одбором за ту цркву обраћа овијем свему народу српском православном с молбом за припомоћ.

Нема Србина, не би га бар смјело било, коме није позната дуга, јековна, па и крвава борба српскога народа у овоме крају за своју свету прадједовску вјеру православну, за права и светиње своје. На Србима се овога краја, на тврдој вјери и љубави наших предака за своје светиње, сломила и уморила сила наших противника. Овај дакле крај одмјени крвљу и жртвама, али и задужи благодарношћу, остали српски народ.

Та благодарност треба да даде видна признања у цркви св. архањела Михаила и Гаврила на развалинама манастира Марче, која ће црква бити: свети, најљепши и најдостојнији споменик мученишгву наших предака а и потребан дом молитвени народу нашем из оближњих села.

Молимо за то сав српски народ и искрене пријатеље његове, да нам притеку у помоћ прилозима својима за подигнуће те цркве. Нека тако буде то спомен црква, задужбина снега српског народа, у којој ће се у славу Божју, служити служба Божја и чинити помен српским борцима, који се борише и крв лише за обрану и очување св. православља, српских права и светиња; — где ће се подизати глас побожне молитве Богу и Србима свецима за спас и очување св. православља, за срећу и напредак свега и сиуда народа српског.

У то име Бог нам помогао, па да дјело замишљено, угледамо изведено у славу св. православља а на част српског народа.

Прилоге примају по овлашћењу високе владе Др. Александар Ђурић кр. котарски лијечник у Чазми (Čazma) и г. Дионисије Север котарски шумар у Клоштар-Иванићу.

Имена ће прилагача бити објављена и сачувана у посебној књизи, — спомена ради — у цркви Марчанској.

У Липовчанима 1/14. Октобра 1900.

Одбор
за градњу правосл. срп. цркве у Марчи.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ab C.O. 1482. зап. ex 1900. 158 1—3

О Г Л А С.

Српски православни народно-црквени сабор-ски одбор као управа срп. нар. црк. фондова и закладa у Карловцима овим обзнањује, да ће се дне 19. новембра (2. децембра) 1900. у 11. сати пре подне у канцеларији народно-црквеног тајништва у Карловцима уз прорачунску грађевну своту од 234.225 круна 96 потура и

од 6.818 круна 76 потура за рушење старе зграде укупно 241.044 крупе 72 потуре одржати офертна минусендо-лицитација ради издавања градње срп. нар. цркв. здања за средњшња аутономна звања и саборницу у Карловцима.

Општи и специјални грађевни услови у овом предмету као и грађевни планови и предрачуни могу се видети такође у горе поменутој канцеларији.

Они, који намеравају при минусендо-лицитацији учествовати, дужни су своје запечаћене офертне понуде као и у име жалбине 5% прорачунске своте или 12.052 круне у готовом новцу или у државним папирима исте вредности у руке саборским одбором изасланих повереника положити.

У Карловцима 29. септембра (12. октобра) 1900. године.

Председништво.

срп. прав. нар. црквн. сабореког одбора.

Ad C. O. 6074/1425 ex 1900. 2—3 155

СТЕЧАЈ

Ради попуњења упражњеног места другог књиговође код срп. нар. црквн. фондова и закладâ у Карловцима расписује се стечај са годишњом платом од 2400 круна и станарином од 400 круна.

На ово место могу компетовати Срби православне вере, а ваља да искажу осем тога да имају потпуну формалну квалификацију за књиговођу још нарочито и то, да су у порезно-финанциској струци потпуно искусни.

Молитељи имају односним исправама (о вери и народности, теоретском оспособљењу, о досадањој служби и владању) снабдевене молбенице своје најдаље до 1. децембра 1900. по нов. к. потписаном председништву поднети.

У Карловцима 2. (15.) октобра 1900 године.

Председништво

срп. прав. нар. црквн. саборског одбора.

К. 714. ex 1900. 156 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњеног места системизованог парохијског помоћника у Вел. Кикинди с платом од сада од 1840 круна годишње и сесијом земље у нарави расписује се овим стечај с пријавним роком код епархијске конзисторије Темишварске путем надлежних предостављених власти до 12/25. новембра 1900 г.

У Темишвару 5/18. октобра 1900. године.

Никапор
епископ.

Број 864. К. д. 494 ex 1900. 154 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију у Г. Михољцу VI. плаћеничког разреда.

Молитељи имају своје прошено инструиране молбенице надлежнијем путем поднијети епархијској конзисторији овој до 14/27. Новембра 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије.

У Пакрацу 26. Септембра (9. Октобра) 1900.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

Бр. 38. 1900. СТЕЧАЈ. 157 1—2

Услед одниса високог кр. угарског министарства просвете бр. 44860/900 овим се расписује стечај на стипендије из добр. грађанске закладе блажп. Јована Остоић и супруге Терезије Зозук и то:

I једна стипендија за ученика средњи занатлиских школа (közep iportanaka) годишње 600 кр.

II једна стипендија, за ученика трговачке академије (kereskedelmi akademija) годишње 800 круна

III и једна стипендија за ученика средњих школа док је у месту свом родитеља или старатеља годишње 200 круна, ван места својих родитеља или старатеља годишње 500 круна а слушаоца академије или свеучилишта годишње 800 круна.

Ако на прве две стручне занатлиску или трговачку стипендију добро квалификованих компетената неби се пријавило, на тај случај и ове две стипендије подарити ће се ученицима средњих школа или академије и свеучилишта.

Првенство имају на све три стипендије у првом реду суботички сродници са завештатељима, у другом реду сродници ван Суботице у трећем реду Суботички синови а напослетку Срби православне вероисповести ма из ког краја Аустро Угарске монархије са добрим успехом у школским наукама.

Проситељи своје молбенице снабдевене са крштеним писмом, сведоџбом о свршеним школским наукама, лечничким изказом о стању здравља и развитку тела, сведоџбом о матерњалним стању својих родитеља и сродници и са правовљаном сведоџбом средства најдуже до 1/14 новембра текуће 1900 године подписаноме нек поднесу.

У Суботици 1900 октобра 8/21.

Стеван Мандојловић
управитељ добр. Остоићеве закладе.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све оствари које у ту струку спадају, а на солидну израду као и за умерене цене јамчим. Примера ради наводим овде поједине артикалове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свеште од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и годрајса од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде цене од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАНА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 260 фор. с ск чистим златом извезено на најфинијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАШЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ћелепуша и појасева.** — На питањање и. в. муштерија шаљем бесплатно и франко нацрте, мустре и прорачуне.

20 8—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, проширено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту изгубило, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушцима проширена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

62 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Немаљена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 464.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 43.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 22. октобра 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство господин епископ Пакрачки Мирон, благоизволео је рукоположити свршеног богослова Теодора Иванчевића дана 14. (27.) октобра о. г. за ђакона, а 15. (28.) октобра за презвитера.

Његово Високопреосвештенство господин епископ Горњо-Карловачки Михаило благоизволео је пароха Доњо-Врховинског, јереја Ђуру Орлића одликовати црвеним појасом.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању.

(по Бартману).

— САВА ПЕТКОВИЋ —

(Наставак.)

Често се Христос тужио на такав начин јудејске побожности и жигосао оне, *који га само уснама поштују, а срце је њихово далеко од њега* (Мат. 15, 8), а својим ученицима одрицао царство небеско, *ако њихова правда не буде већа него књижевника и фарисеја* (Мат. 5, 20); показао им очевидни пример гадног лицемерства (Лук. 18, 11—12) и учио их, да он не може левати своје *ново вино у мехове старе* (Мат. 19, 17.). Због таквог погрешног схватања суштине и значаја закона и догодило се, да су Јудеји одбили сва средства за оправдање, која им пружаше апостолска проповед.

Исто тако имађаху они и неправилну преставу о будућем Искупитељу — Месији. Идеална, натприродна престава о Њему, каква је забележена у свећеним списима Старога Завета, код позних Јудеја сасвим је ишчезла. Схватајући буквално сва откривења, они су замишљали Месију као силнога јудејског ироја, који ће све народе својим железним скиптром смрвити, Божји народ са истока и запада скупити и држати суд над непријатељима израиљским, чији ће свршетак бити вечна смрт. Како је са таким ишчекивањем нескладна била идеја о Спаситељу, који је трпео и умро! И учење о оправдању, које

почиваше на спасоносној смрти Христовој, а које се могло задобити само вером у Њега, дабогме да се криво схватало. Па и сама одабрана дванаесторица дуго се не могаху отрести тога погрешног схватања, а очистили су се сасвим од њега, као што се види из св. књига, тек на Духове, приликом силаска Духа Светог на њих.

Међу тим, као што смо видели, Јудеји су прецењивали обредни закон Мојсијев. Основ томе лежао је у тесној вези закона са народношћу. Закон је упућивао потомка Аврамова не само на служење Јехови, него и на политичко уједињење његово. Тако се да разјаснити, откуда Израиљу она снага и жилавост у одбрани своје слободе противу околних народа; откуда му онако чврст отпор, којим је могао, и поред свих променљивих прилика, одржати своју карактеристичну индивидуалност. С правом је могао Јудеј гледати у своме закону гаранцију за свој опстанак, чврсти темељ своје народности. Није ни чудо онда, да је од закона очекивао како временито, тако и вечно спасење. Ово бркање национализма са религиозношћу, временитога са вечним беше с једне стране узроком величини и снази, али с друге опет и моћном препреком за улазак у хришћанство. Хришћанство са својим универзалним погледом на све народе и времена није имало ни места у ускоме оквиру Мојсијизма. Оно је оставило све земаљске наде и интересе, пошто је његов божанствени Оснивач збрисао све трагове светских смерова са речима: „Моје царство није од овога света“ (Јов. 18, 36).

Полемику противу јудејско-јудаистичке заблуде води Павао на негативан и позитиван начин. Он најпре показује шта закон не може, па онда каква му је сврха. Противу учења противника: да се сврха закона састоји у томе, да се човек вршењем дела законских пред Богом оправда — тврдио је Павао: „Ὅτι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σάρξ“ (Гал. 2, 16; Рим. 3, 20; Гал. 3, 4.). Павао дакле одриче закону моћ оправдања. Пита се: из каквих узрока? Леже ли они у човеку, или у самоме закону? Другим речима, да ли је снага човечја премалена, да изврши потпуно закон, или је снага закона премалена, да оправда човека? За доказ, да из закона не иде оправдање, позива се апостол на искуство. Закон не оправдава, јер *нема онога који чини добро* (Рим. 3, 12). Што се тиче Језичника, којима апостол признаје природни закон *написан у срцима њиховим* (Рим. 2, 15), ту нису ни потребни докази.[6] Језичници и незнабошци њему су конгруентне преставе. „Али имамо ли ми (Јудеји) какве предности?“ — пита он у Рим. 3, 9., пошто је доказао кривице и — као што вели Фарар.[7] — „бичем ишибао дрскост Језичника“ (у Рим. 1, 18—32.). Одговор је одлучан: „не.“ „Јудеји и Грци су под грехом, као што стоји писано: оправдан није ни један, нема ни једнога, ко је разуман, и ни једнога, који тражи Бога; сви се уклонише и заједно неваљали посташе; нема га који чини добро, нема ни једнога циглог“ (Рим. 3, 9—13.). Све дакле да закон и има ту снагу, да истински оправдава, према искуству, које потврђује и Св. Писмо, нема тога који га извршава. Зато закон и баца проклетство на свакога ради преступа. Под законом дакле стојати значи исто то, што и под клетвом стојати, писано бо есть: проклятъ всякъ иже не пребудетъ въ всѣхъ писанныхъ въ книзѣ законнѣй, яко творити я (Гал. 3, 10).

Сврха закона није оправдање и неоснована је тежња човека, да се делима закона оправда, јер *да је дан закон, који може оживљавати, заиста би од закона била правда* (Гал. 3, 21). Најдубљи основ за неподобност закона, да оправдава, лежи у крсној смрти Христовој. У њој апостол провиди Божју намеру, да нам покаже пов пут ка спасењу: веру у Христа а не закон, *који није од вере* (Гал. 3, 12), јер *ако оправдање кроз закон долази, то Христос узалуд умре* (Гал. 2, 21), то *пропаде и вера* (Рим. 4, 14). Сви дакле, *који хоће законом да се оправдају изгубише Христа и отпадоше од благодати* (Гал. 5, 4), напротив сви, који у Христа верују, *оправдаће се у Њему од свега, одаима се не могоше оправдати у закону Мојсијеву* (Дел. ап. 13, 39). Па и сам апостол, који је по

[6] Фарраръ — Ж. ап. П. стр. 549.

[7] Ibid. стр. 546.

ревности законској *гоило цркву Божју* (Филип. 3, 6) и по правди законској без мане био, отворено исповеда својим „свештим“ Филипљанима, *да сада држи све оно, што му беше добитак на штету према преважноме познању Христа Исуса Господа свог, ради којега је све напустио и све држи за трње* (σκύβαλα), *само да Христа добије* (Фил. 3, 6—9). Па и патријарх Аврам, отац и узор праведника, није могао добити оправдање делима закона, *јер ако се он делима оправдао има хвалу, али не у Бога* (Рим. 4, 2).

То је дакле основна мисао, која се провлачи кроз све учење Павлово и која је наперена противу његових противника јудаиста. Она се да свести на ову реченицу: „Ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σάρξ ἐνώπιον αὐτοῦ (Θεοῦ) (Рим. 3, 25)

(Наставиће се)

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.

Превео: **Григорије А. Николић**, парох Иришки.

(Наставак)

Одсек III.

О месту и времену свршавања литургије и о другим најглавнијим предметима, на које свештеници треба да обраћају особиту пажњу ради ваљаног њеног свршавања.

Из Оучит. Извѣстїя. *О храмовима у опште, сталнима и покретнима. Какви треба да су антиминси у храму ради свршавања литургије, и о антиминсној губи. О покривачима престола. О свештеним сасудима, преко потребнима ради свршавања литургије, као на пример: чаши, дискосу, звездици и о ваздусима ради покривања св. дарова, такође о копљу, ложици и губи. О кадионици и благосиљању исте. О свештеним одеждама, у којима свештеници и ђакони треба да свршавају литургију. Јесу ли дужни свештеници обавезно, награђени надбедреницима, или камилавкама и т. слич. употребљавати их сваки пут при свршавању сваке литургије? О служебнику и о томе, може ли када свештеник свршити литургију без те књиге? О свећама, преко потребнима при свршавању литургије. О послужитељима, који послужују у олтару при свршавању службе. О тако званом оскрвљењу цркве. Како треба да поступа свештеник, ако би црква била када оскрвљена којим год начином пре или после великога входа? О црквама, оскрвљенима при нападају јеретика, незнабожаца и т. сл.*

§. 30. Тајна Евхаристије, као свршавање безкрвне жртве тела и крви Господње, ни под којим условом не може бити свршена друкчије но само у храму, освећеном надлежним и законитим начином, т. ј. или самим епархијалним Архијерејем, или по његовом благослову лицем, од њега опуномоћеним, и под тешким грехом ни у каквом другом месту код нас не може бити свршена (Упореди Катих. о тајни причешћа). Изузетак од тога чине само покретни храмови, који ради свршавања литургије могу бити устројени и у појединим домовима, но и овде постављање иконостаса с покретним престолом и св. антимисом даје самим тим домовима карактер храмова, и бар у све време свршавања у њима литургије обраћа их у такве исте цркве, као и стално храмове Божје (Упор. VI. Васељ. саб. пр. 31, Лаод. пр. 58).

§. 31. Уједно с тим таку исту преко потребну принадлежност ради свршавања литургије састављају код нас у садање време св. антиминси. Јер, ма да се по древном уставу и допушта свршавати литургију на престолу, освећеном од архијереја, без свакога антиминса (срав. у нашим и грчким Требницима чин великога или архијерејског освећења храма), но од времена московскога сабора, који је држан за доба патријарха Јоакима 1675. године, заповеђено је код нас полагати антиминсе и на престолима освећеним самим архијерејем „ради несумњивости и видљиве доставерности о освећењу храма“. Само је тада одређено било, да у оним црквама, које освећују архијереји, могуће је полагати св. антиминсе без мошћиј светих, пошто се при архијерејском освећењу храма св. мошти полажу архијерејем под самим престолом. У осталом и то правило у садање време нигде се готово не испуњава, и без антиминса код нас у опште никада не бива литургија како у црквама, које су освећене од архијереја, тако исто и освећењима од простих свештеника (Упор. Историч. догматич. и таинств. пъясненіе на литург. Москва 1856. г. стр. 97, 98).

Осим тога у антимине обично ставља се губа, која се употребљава ради отирања дискоса после причешћа. Губа та назива се антиминсном, или губа илитона, пошто се она заједно с антиминсом умотава у илитон. (Учит.

Изв‡ст.). Губа та треба по преимућству да има вид круга: њу најбоље је да преуготови свештеник сам. С тога, купивши комад грчке губе најфиније, ваља да ју обреже у облику круга, покваси за тим чистом водом и метне под пресу, а ако овога нема, у какву књигу да метне и притисне чим тешким. Извадивши је из преса или књиге треба само да окропи губу св. водом, и метне у св. антиминс, по обичају (Упор. церковное хозяйство пр. Іоанна Гѣжевскаго стр. 4). А тако исто треба да поступају свештеници, кад би се догодило, да оперу стару губу и опет да ју метну у антиминс, и т. слич.

§. 32. Што се тиче самога антиминса, то поред благослова и освећења архијерејскога, он не сме бити издеран, пун рупа, ма од чега да би се те рупе догодиле, од ватре ли или од старости или поцрњели тако, да се не би могло распознати изображења и писмена, које се на њему налазе. Не може се такође служити ни на антиминсу од писаћега папира.

Ако пак ко драже служити на антиминсу извешталом или папирном, то као презиратељ божанствених тајана, такав греши смртно и треба да подлегне суду архијерејскоме, а у крајњим случајевима шта више забрани и одлучењу (Оучит. Изв‡ст.). Не дозвољава се такође прати стари антиминс или запрљани или крпити изодерани; свештеник, који скрпи у томе, може бити такође лишен дужности (Крат. налож. Канонич. права Андрије Шагуне стр. 69), као нарушилац црквенога доброга реда.

Изузетак од тога може бити само у случају проливења св. крви на антиминс (Вид. ниже Одс. VI. чланак 2. §. 107.).

§. 33. Уз то на престолу мора бити једна срачица (од белога платна) и индитија (или горњи престолни покривач) којима се престо облачи од горе до саме земље; а сврх овога ставља се на престолу илитон од танкога и чистога платна или свилени, на којем се простире антиминс, величином такав исти као и антиминс или мало већи, но никако не мањи. Ове све ствари треба да буду такође чисте и читаве и не од рђаве материје, и ако која од њих овештата, те је треба одмах променути уз молитвословље које ју иде (Указ св. Синода 1769 г. децембра 26. Упор. Инструкц. благоч. 1857 г. §. 4, 1). Тако исто, све мора бити чисто, читаво, уредно и пометено и чисто свуда у олтару и на св. престолу, да св. тајне не буду презрене немаром, на што је свештеник дужан обраћати особиту пажњу (Оучит. Изв‡ст. Упор. ниже, Одс. VII, члан. 3. §. 149).

§. 34. А на тај исти начин ради служења литургије заиста су неопходни: путир или чаша, дискос са звездицом, и за њих три покривача: два мања за покривање чаше и дискоса одељено и један већи, названи аером или ваздухом, ради покривања обоих заједно.

Покривачи ти треба да су свагда од приличне материје и, као и друге црквене утвари треба да се држе у пристојној чистоти и целости. К већем ваздуху пришивају се две пантљике по крајевима ради привезивања његова око врата свештеникова за време великога входа, кад служи без ђакона. А овамо треба да се односи и комадић чисте грчке губе, која се употребљава ради отирања чаше на жртвенику после употребљења св. дарова, и стога се она назива и „истиралном губом‘. Она се обично чува у чаши на самом жртвенику (Изв‡ст. оучит.).

Осим чаше и дискоса при свршавању литургије употребљава се још копље, ложица и два тањирића: један с изображењем крста ради вађења агнеца из просфоре, а други с ликом Божје Матере и др.

Сви ти сасуди треба да су златни или сребрни или пак у крајњој потребни макар од олова. На сасудима начињенима од мједи, гвожђа или дрвета, а тако исто и на стакленима у нашој цркви у садање време служити позитивно се забрањује (Упор. Указ Св. Синода, 26. дек. 1769 г. Но 8625). Копље за то мора бити још оштро, незарђано и т. сл.

Стаклени се сасуди код нас забрањују у осталом не по узроку њихове неудобности ради свршавања тајне, јер у древна времена су се такође употребљавали, премда по преимућству у осталом од јеретика због особите чистоте и присталости тих сасуда (Епифан. Књига о ересиx‡, ересь 34); но поглавито је незгодно те сасуде употребљавати због њихове трошности, усљед чега се врло често разбијају и на тај начин претстављају не мало опасности ради проливања крви Господње или просипања св. дарова (види Историческое догматическое... изъясненіе на литургію, 1856 год. стр. 91). А то исто ваља рећи и о сасудима древнима, који су се у прећашња времену употребљавали. У Троицкој Лаври у Ру-

сији и сад се чувају такови сасуди дрвени, које је употребљавао преподобни Сергије Радонешки. Но то је било по невољи, због сиромаштва, а још више због тешкоће добављати сасуде златне или сребрне, и као последица невоље, али то, у нашем сретнијем времену не може служити основом. Не треба ни говорити о томе, да се тучани сасуди забрањују због особите њихове расположености на рђу, која, као што је познато, тако је опасна по здравље човечје (Упор. ниже, о причешћу и литургији. Одс. VIII, чланак 1. §. 153.).

§. 35. Тако исто неопходна је к служењу литургије кадионица, који се у току обичне литургије употребљава следећих пет пута: 1.) по свршетку проскомидије ради кађења звездице и ваздухова, и пред литургијом ради кађења цркве и свега народа; 2.) у време читања апостола; 3.) у време херувимске песме ради кађења иконостаса, цркве и народа, и ради кађења св. дарова пред почетком великога входа и после овога ради кађења великога ваздуха и св. дарова по постављању њиховом на престолу; 4) на напрадном ради кађења св. дарова и престола и 5.) пред свршетком литургије ради кађења св. дарова пред узимањем њиховим с престола и по преношењу натраг на жртвеник. Осим овога, ако се служи литургија саборно и буде два или више ђакона, то један или двојица од њих такође иду још с кадионицом пред св. Јеванђељем у време малога входа (Дополн. къ Учит. Извѣст. Упореди: Прав. Св. Ап. 4).

Кадионицу могуће је благосиљати сваки пут тако исто, као и на проскомидији, т. ј. с молитвом: **Кадило твоѣ приносимъ, Христе Боже...** Основ за то заиста се налази у некојим старинским служебницима јужноруским, у којима, на пр. о благосиљању кадионице пред апостолом, баш се говори: „А свештеник, десницом знаменујући, говори тихо кадилну молитву: **кадило твоѣ приносимъ**", и т. д. (Упор. **Львовскій служебникъ** 1666. г. стр. 122, 134 на обор. и др.).

§. 36. Литургија никада не може бити свршена такође и без нарочитих свештених одежда како за свештеника, тако и за ђакона. Овамо се односе: 1.) за свештеника: стихар или подризник, епитрахиљ, наруквице, појас и фелон; 2.) за ђакона: стихар, наруквице и орар, који се на левом рамену у накрст носи. Без тих одежда ни свештеник, ни ђакон не могу свршити литургије ни на који начин. А ако би се који свештеник решио поступати друкчије, то такови, ма да и свршили тајну, он, као преступник црквеног правила, греши смртно, и за своју дрскост мора подлећи суду архијерејском, и шта више казни одлучења и збацивања (**Оучит. Извѣст.** Упор. Симеона Солун. Епископу Пентапољскому Одговор 17). Изузатак од тога чине надбедреник, жезал или штака, камилавка, митра и т. слич., које се обично даје код нас за награду достојним свештенослужитељима. Ма да то и треба да буде увек мењано при служењу лицима, који имаду право на то, но ако који свештеник стане служити и без тога, то ни мало не греши, особито у случају потребе, а тим више не ставља никакве препреке к свршавању тајне; јер одежде те не односе се к суштини литургије по закону црквеноме (Дополненіе къ Учит. Извѣст.).

§. 37. Уједно с тим сваки свештеник, приступајући к свршавању литургије, дужан је заиста имати код себе служебник или књигу, у којој се садржи изложење једне или друге литургије по уставу црквеноме. Говорити које молитве на памет у време свршавања литургије, по уставу црквеноме, најстрожије се забрањује. Па и то није без опасности само по себи, јер свештеник без књиге може се расејати и не знати, шта говори и шта чини, и на тај начин не само да може произвести неред при отправљању божанствене службе, него и присутне довести у забуну (**Извѣст. оучит.**)

§. 38. Уз то при свакој литургији мора бити макар четир или пет свећа: једна на престолу, једна на жртвенику, и две пред иконама (иконостаса) и једна на налажењу (у време малога и великога входа, и при читању Јеванђеља.* У особитој нужди могуће је у осталом служити и при две и шта више при једној свећи. Но ко драже свршити литургију без и једне свеће или кандила, тај греши и, као нарушитељ вековнога црквенога устава, греши тешко (Нов. Скриж. ч. 1. гл. IX.).

При том, осим свећа воштаних и кандила

* Код нас у време малога и великога входа иду пред свештеником ђаци с чирацима, а такође и при читању Јеванђеља ђаци стоје с чирацима пред дверима.
Прим. превод.

од уља маслиновога, других свећа н. пр. лојаних и шта више од стеарина, или друге које масти код нас у цркви употребљавати никако се не дозвољава (Упор. Ап. прав. 3; VI. васељ. саб. 99.).

Осим тога у опште палити свеће на жртвенику и на престолу прописује се само свештенику или ђакону (**Извѣст. оучит.**), и само на другим местима храма могу палити свеће црквењаци или послужитељи, и сви који желе верни. (Руков. къ изученію церк. устава, священика Михаиловскаго, 1871 г. стр. 164.)

§. 39. Најпосле у сваком олтару при свршавању литургије мора се налазити послужитељ (или црквењак) мушкога пола. Ко од свештених стане послуживати сам себе, особито при свршавању литургије, тај презире божанствене тајне и Самога Христа, који је у њима, и ни у шта држи свету цркву, као невесту његову, образ којега у то време носи, а услед овога сам греши смртно. (**Извѣст. оучит.**, упор. Никифор Испов. 15. Номок. у вел. Требн. А. Павлова, стр. 83—84).

§. 40. Уза све то сваки свештеник мора још памтити, да ако би када црква или престол у њој били оскрвњени проливањем крви човечје н. пр. у време боја или од каквог оружја или ручнога удара, тако исто од телесне какве нечистоће на патосу, или од изненадне у њојзи смрти човека и т. слич. то у свима тим случајевима свештеник не треба да служи у том храму, све дотле, док се опет не освети по обичају са архијерејским благословом. — Ко не обраћа на ово пажњу, тај греши смртно и мора подлећи одговорности пред судом црквеним (Упор. у требнику: „**молитва, глаголемая по ходѣ въ храмѣ, въ немъ же слѣчится человѣкъ умрети нѣжне**". Такође Новая Скрижаль ч. IV, гл. XXIX, §§ 1, 2).

§. 41. Ако се показане околности догоде у оно време, кад се већ почне литургија, тада, ако то буде до великога входа, свештеник треба одмах да прекине богослужење, и, употребивши хлеб и вино, као благословено (но дакако још не као тело и крв Христову, јер они још нису освећени), нека се скине и изиђе из цркве, не свршивши службе. Но ако се што слично догоди после великога входа, то не треба прекидати литургије; но по окончању литургије свештеник већ не треба више да служи у оскврњеној цркви, док се опет не очисти и освети дотичним молитвама с благословом архијерејским. На тај исти начин свештеник не треба да служи у цркви, ако она буде оскврњена од нападаја незнабожаца, или од насиља јеретика, или одпадника, или ако у њој буде погребен јавни јеретик или отпадник и т. слич. Онај, који служи у оваким приликама без благослова архијерејскога и обичнога освећења, смртно греши и подпада суду архијерејском (Упор. у Требнику: „**Молитва на отверзеніе церкве, отъ еретическихъ осквернишася**". Нов. Скриж. ч. IV, глав. XXVIII, §. §. 1, 2). А овамо треба да се односе и оскврњења, која наносе црквама лопови по случају краће, кад остављају нечистоће своје у цркви и т. слич.

(Наставиће се.)

Извештај епархијских власти Пакрачких.

Примили смо од славне епархијске канцеларије Пакрачке књигу, у којој су отштампани веома великом вредношћом и лепо приказана извештаји епархијских власти у Пакрацу, и то:

А. Епархијске Конзисторије,

Б. Епархијског Административног Одбора,

В. Епархијског Школског Одбора.

Извештаји су намењени у првом реду, па и поднесени, одржаној 17. (30.) октобра о. г. епархијској скупштини у Пакрацу, а обухватају радњу поменутих епархијских власти за време од 1892. до 1899.

Поступак славне епархијске управе Пакрачке са овим извештајима свуда је хвале је вредан и свачијег признања достојан, тим више, што су ти извештаји штампом учињени приступачнијима, како члановима епархијске скупштине тако и осталим епархијотима Пакрачке Епархије. Треба да се с њима упознају кругови и изван те епархије, без сумње, на првом месту баш читаоци овога листа. С тога ћемо из тих извештаја прештампати нека места, која су општијег значаја.

У извештају Епархијске Конзисторије овако се говори:

О обдржавању вјероучења у чистоти својој.

У сврху обдржавања вјероучења посвећивала је епархијска конзисторија ова нарочиту пажњу катихизацији у свима школама, као првом и главном у томе средству,

У првом се реду настојало, да парохијско свештенство врши што тачније и боље катихетске дужности у основним школама. Усљед тога се ишло, првом за тим, да се рад тих катихета у основним школама може што потпуније надзирати. — Но надзор се тај могао вршити само преко окружних протопрезвитера. —

У ту сврху имају окружни протопрезвитери, да о црквеној визити подручних си црквених општина, а и сваком даном приликом посјете напосе и школе, и увјере се о стању вјеронауке, и о пронађеном да подносе, као што су и подносили, тачне извјештаје.

А да се протопрезвитерима омогући што поузданији и прегледнији надзор, наложено је свештенству, да о предузиматом из вјеронауке градиву води посебни дневник „тједник“, налик на онај „тједник“, који је до недавна водило и учитељство истих школа о предузиматом цијелом научном градиву. —

Осим извјештаја окружних протопрезвитера о вјеронауци, добијала је епархијска конзисторија ова пригодице и пријаве земаљских власти о појединим недостацима исте, и свагда је сходне мјере предузимала, да се опажени недостаци одстране, те настава у вјери буде што тачнија и потпунија.

Било је и биће недостатака у катихизирању, а то поглавито са слаба и непотпуна надзора. Надзор тај наиме није одређен, а још мање уређен каковима законскима наређењима, него је повјерено више но обичају, и по крајњој потреби окружним протопрезвитерима, да га они врше, и то, не као посебну дужност, него као нешто узгредно уз надзор над црквеним општинама и свештенством.

Као посебну дужност налагати то протопрезвитерима није могуће, јер зато њима недостаје трошка, а парочито времена с тога, што су протопрезвитери, у првоме реду пароси, а код нас још по негди нашој и сви до једнога без протопрезвитерскога, а двојица и без икаквога капелана.

И тако они једва да досиђу једаред годишње обићи подручне им црквене општине, па ни тада не могу од куће подуже избивати без уштрба по парохијску, а и школску дужност своје парохије. Потписана је покушала, да се протопрезвитерима осигура ма подвоз, кад би ишли надгледати школе, но ни то се није могло постићи. Ваљан сталан и стручан надзор битни је услов и јамство за ваљан рад и успјех на пољу сваком, па и вјеронаучне наставе. Зато се помањкање његово и осјећа тешко а то тим теже у данашњим приликама, гдје се покомуњењем наших школа сав утјецај наш на наставу школску свео искључиво на вјеронауку. Осјећајући то тако, обратила се епархијска конзисторија ова способном представком на свети Архијерејски Синод наш, као врховну област цркве наше, да Он благоизволи ријешити питање надзора вјеронауке у основним, а и средњим и овима сличним школама и уредити најмудрије, да настава не трпи штете. А међутим до ријешења питања тога остају и на даље окружни протопрезвитери једини контролни за вјеронауку органи, као и до сада.

На темељу извјештаја протопрезвитерских опажени недостаци у вршењу вјеронаучне дужности не терете само свештеника, него они потјечу и из неприлика, које сметају тачном и савјесном вршењу дужности катихетске.

Међу непрликама ван свештеника самога, које сметају вршењу катихетске дужности, истаћи је епархијској конзисторији овој као врло важну и тијешку: оскудицу парохијскога свештенства. Због тога мора да по двије, а кадшто и три парохије служи један па још и старији и немоћнији свештеник, а знамо, како су нам парохије по гдје гдје растрешене, а са путеви понајвише незгодним. А уз то знамо и то, да се данас многе школе на све стране, и да су ријетке парохије, које немају по двије, три, а и више школа, а у више и удаљених мјеста. Прилне парохије наше, а богословија без богослова наших, велика је невоља наша, о чему ће бити наложено ниже у највишу овоме, гдје буде ријеч о оскудици у парохијском свештенству. Због растрешености парохија заузимала се потписана, да се школске општине заокруже гдјешто по православне повољније, и да се на тај начин олакша свештенству долазак у школу, даље се потписана заузимала код надлежних световних власти, и да се ријави путеви колико толико поправе и пролазнима учине, а исто тако, да се православни учитељ намјести над оним школама, које на то школско наслова имају, да свештеник у случају запријеке има у учитељу замјеника у катихизацији.

Бољи у вјеронауци успјех отежтавају много

и садања доста неподесни уџбеници; но ти ће по свој прилици бити ускоро замијењени с бољима, те ће с те стране бити за бољи успјех више сигурности. А док се и посебни наставни план из вјеронауке не уреди, повјерила је потписана једном окружном протопрезвитеру, да према садањем плану сачини распоред наставнога градива по сатима за цијелу годину, и то колико се више буде дало посебни распоред за школе у сједишту парохије, а посебни за школе ван сједишта, у које не може свјештеник увијек доспјети и крај најбоље воље.

Осим тога је потписана сваком даном приликом, а нарочито у наредбама и ријешењима својима на закључке новозведених свештеничких сабора свагда наглашавала и на душу стављала свештенству што савесније вршење катихетске дужности у школи, и у даним случајевима давала упутства свештенству и сваћала му пажњу на оно, што нарочите пажње, труда и рада заслужује.

И тако потписана, и ако свесна, да је у предмету катихизације школске младежи чинила што се могло и дало, мора признати, да инак успјех у вјеронауци, као што је стајао досада, тако ће стајати и одсада поглавито до ревности и добре воље свештеника, као катихета, особито у приликама, као што су наше. —

(Наставиће се.)

Дописи.

Српске (Камералне) Моравице. (*Освећење храма*) Дне 1. (14.) октобра о. г. свршен је у Срп. Моравицама чин освећења новоподигнутога храма Божјег, архијерејем горњо-карловачким, виреосвештеним господином *Михаилом*, уз асистенцију: мјесног свештеника Владимира Дујића, протојереја Адама Муждеке, о. Германа Бошковића, о. Јове Наранџића и јереја Гедеона Вурдеље.

У очи тога дана крену се виреосв. господин Михаило из Плашког, а народ га је уз пут са преставницима политичких области сретао поздравима и испраћао бурним „живио!“ У самим пак Српским Моравицама скупио се многи народ на жељезничкој станици, жељан да види свога виреосв. Владику, да види и поздрави. Српски и земаљски барјаци вили су се од жељезничке станице до у самом мјесту; прангије су се натјецале, да надвичу крјепко и громко „живио!“, што је истицало из стотине грла, стотине пуних и одушевљених груди српских, а сребрени глас звона раздио се с брјегова по долини као бујица, која нас је све преплавила, занијела.

Пред славолуком дочекао је мјесни свештенак виреосв. господина епископа Михаила с лијепим, одушевљеним и искреним поздравом у име народа свога.

То вече свршено је бденије у новом храму, а послије тога дочекан је виреосв. господин епископ са мјесном и околном интелигенцијом на вечеру код мјесног свештеника, гдје је и коначио.

Сутра дан од полак осам сати па до близу два сата послије подне трајао је св. чин освећења са св. литурђијом. Храм је био душком пун, и за цијело то вријеме народ је мирно, пажљиво и жељно мотрио и слушао све. И спољашњошћу и унутрашњошћу својом, која му се из очију читала и одсјајивала, народ је показао, да је дубоко прожман поштовањем према светињи и Архијерејеву свом. Тајанственој тишини, што је за цијело вријеме св. чин освећења и св. литурђије трајала, привило се и проткало је хармонично и љупко појање српског црквено-пјевачког друштва из Загреба. А кад је виреосв. господин епископ наговорно своју једру очинску поуку дјеци духовној својој, у којој им је уз остало јасно значај св. храма, прилике, које су негда у Срп. Моравицама биле, а које су данас; кад им је на срце ставио светињу хришћанску и српску: народ је био ганут, што поносом са свога заната дивног храма, што радошћу, гдје види и слуша у средини својој свога св. Владику, што са мукотрпне, али јуначке прошлости својих отаца, а што са згодним изразима дотакнутих у срцу жицâ радосницâ.

При таком одушевљењу, при радости, што смо је свуд око себе гледали и осјећали, при узвишености архијерејске службе и складном пјенију, нијесмо ни осјетили, да смо већ неких шест сати у храму.

У полак три сата отишло се на „банкет“, што су га честити Моравчани спремили у почаст свому Архијерају. Ту се одушевљеном народу пружила прилика, да дâ израза своме поштовању и ничим непомућеном високом уваженју виреосвећеног госп. епископа Михаила, те је послије здравица виреосв. госп. епископа Његовом Величанству, Премилостивом нашем цару и краљу, преузв. госп. Бану и срп. црквено-општини мора-

вичкој, све, што се осјећало подобно, да дâ израз своме одушевљењу, поздрављало, без разлике звања и положаја преосв. г. епископу своју Михаилу.

То вече био је позван преосв. господин епископ код предсједника црк. општине, Владимира Петровића на вечеру, којом му је приликом крстио сина у знак одликовања за пожртвовање око подизања новог храма, а сутрадан кренуо се уз пратњу и поздрављање за Плашки.

Нека је хвала и част Његовом Високопреосвештенству, Господину епископу Михаилу, што је присуством својим учинио онаку радост Србима Моравчанима; нека је част Моравчанима, што нијесу жалили труда ни материјалних жртава са своје стране, да уз прилог вис. владе подигну, онако красан храм, нека им је хвала на онако дивном, искреном и одушевљеном дочеку, а in primis предсједнику црквене општине Моравичке, мјесном свештенству и учитељу, а тако исто и кр. кот. престојнику врбовском. Сагријешили би да не споменемо и не мале заслуге упокојеног пароха моравичког *Николе Јакшића*, око подизања св. храма у Моравицима. Не дочека с нама готово дјело нам заједничко, али за то нека му је и хвала и слава на трудима његовим око тога дела положеним. В.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Његова Светост) преузвишени господин, патријарх *Георгије* благоизволео је удостојити умировљеног гимназијског управитеља г. *Стевана Јанића* својом високом посетом и честитати му седамдесетогодишњицу рођен дана.

(Школски Савет) одржао је своју седницу дана 19. октобра о. г. под предсједништвом *Његове Светости*.

(Седнице архидијецезалних епархијских власти). У прошли уторак одржана је, под високим предсједништвом Његове Светости, седница Архидијецезалне Конзисторије, а у четвртак седница Архидијецезалног Епархијског Школског Одбора. Седница Административног Одбора није се могла одржати, јер позвани у седницу чланови нису дошли.

(Патронат Карловачке Гимназије). Седница патроната Српске Православне Велике Гимназије Карловачке одржана је прошлога уторника после подне, под високим предсједништвом Његове Светости.

(Радња Будимских епархијских власти.) *II. Административни одбор* у седници својој, држаној истога дана под истим високим предсједништвом, решио је, осим осталих, и ове предмете: Известиће се црквене општине у Борјаду, Машу, Св. Андрији, да су добиле државне припомоћи свака по 200 круна. — Ради получења исте припомоћи препоручиће се високом министарству црквене општине у Печвару, Бану, Рац-Мечки, Д. Адоњу, В. Будимиру и Срп. Гарчину. — Публиковаће се одлука вел. Саборског Одбора, донесена услед утока уложених против овостраних решења у предмету расписа црквено-општинског заступства у Б. Калау, потврде разреза црквене општине у Мохачу за о. г. и нормирања плате јереја Е. Ч. као пароха Острогонско Вацког. — Поднеће се вел. Саборском Одбору са препоруком на уважење молбе црк. општина у Кашфалуби и Шумберку ради получења односно повишења припомоћи из јерархијског фонда. — Одобрена је организација црквене општине у Шароку, и избор Ј. Ј. за председника и Др Т. А. за одборника у Мухачу. — Одобрени су закупни уговори врху под закуп издатих парохијских односно црквених земаља у Ланчугу, Вилању и Д. Сечују, и уговор врху под закуп издатог новог парохијског дома у Шиклошу. — Наређиће се поново окружним протопрезвитерима, да о годишњим визитацијама имају строго напомињати, како подручно свештенство плаћа порез на некретнине, које у име своје парохијске плате ужива. — Узето је на знање држање напредних скупштинских седница у М. Б П. и М. — Известиће се јереј Ј. Г. у К., да му је вел. Саборски Одбор дозволио, да свој дуг у свештеничко удовичко мировински фонд може до 15. октобра о. г. уплатити. — Известиће се грчка општина у П., да је у смислу одлуке вел. Саборског Одбора и она дужна плаћати саборске трошкове и верозаконски прилог, пошто је то и пре све до 1890. г. плаћала и пошто је и она уведена у саборски ред за српски прав. пар. црквени сабор. — Разаслаће се подручним општинама извештај о стању срп. народ. црк. фондова и завода за г. 1899. — Известиће црквене општине у Срп. Т. и Б., да вел. Саборски Одбор није удовољио молби њиховој у погледу подарења припомоћи из јерархијског фонда, јер свака већ ужива одатле по 400 круна. — Разаслаће се подручним општинама и свештенству Шематизам митрополије Карловачке за г. 1900. Узето је на знање, да је поджупанско [illegible]

панске жупаније послало овршом укупљени дуг саборских трошкова и верозаконских прииоса од општине у Б. и Д. Н. у износу од 165 круна 74 фил., и да је тај новац благајни срп. нар. црк. фондова одаслан. — Пожурена су поджупанска звања у Бп., П. и Ст. Б., да молењу овршу ради укупљања дуга верозаконског прииоса и саборских трошкова што пре и безусловно спроведу. — Вратиће се односним општинама и свештеницима поштанске предајнице, којима доказаше, да су дуг свој у име саборских трошкова и верозаконског прииоса односно у свештеничко-удовичко мировинско фонд намирили. — Известиће се црквена општина у Шиклушу, да она и не дугује саборских трошкова, већ верозаконских прииоса и да одбор овај није властан тражену овршу обуставити. — Узет је на знање навештај среског предстојника у П., да је црквено-општинску благајну у Б. К. именованоме управном одбору предао. — Одр. већа је истрага у Виљану услед пријаве на роха јереја И. Б., и у Д. Ф., услед пријаве А. С. и Л. Т. и у Срп. Ковину у предмету изводно несавесног руковања црквено-општинским имеком. — Дато је упутство црквеној општини у Р. А. у предмету продаје заједничке куће у С. — Узета је на знање спроведена колаудација оправака на цркви у Б. и накнадно је дозвољена оправка и портанског звда. — Издато се пуномоћ Ј. П — у у Д. Адоњу, да може на тамошње штедионице подићи 300 круна црквеног новца на оправку парохијског дома. — Одређен је члан овога одбора јереј Ц. М. у Д., да у Л. спроведе организацију црквене општине. — Упућен је М. К. у В., да потраживање своје на општини правовалано и вародостојно докаже. — Упућен је црквени одбор у Ланчуту, да општинским дужницима зајам откаже или пупиларно осигура. — Узете су на знање припреме општине у Д. С. у предмету градње новог парохијског дома, те је у ту сврху дозвољено подизање зајма од 3000 круна и утрошене 2000 круна општинског новца. — Подељен је укор неровођи црквене општине у Д. С. због непристојног и увредљивог начина писања претпостављеним властима. — Упућена је општина у Б., да пароху свом плату редовно издаје позвана је на објашњење, зашто то неће да чини и онда, када има новца. — Дозвољен је куп $7^2/_3$ лапаца земље општини у Л. и промена парохијске куће са једном другом кућом уз наплату своте од 1000 круна — Узет је на знање рад управног одбора у Б. К. — Дато је упутство црквеној општини у Борјаду за држање скупштинске седнице у предмету одобрења старих рачуна. — Поднеће се признв Ј. С. из М. уложени на всл. Саборски Одбор противу овдашњег решења у предмету потврде новосачињеног разреза за прошлу годину. — Вратиће се протести црквене општине у Б. М. и Л. против обнове тамошње скупштине као непадлежном месту поднесени. — Одобрени су рачуни црквене општине у Острогону, Качфами, Пешти, Рац Мечки, Св. Андреји, Сигетвару за г. 1899., у Кечкемету за г. 1898—9. — Саопштиће се ради изјашњења примедбе црквеној општини у Срп. Т. на рачун од г. 1899.

(**Радња Архидијецезалних епархијских власти**). *I. Административни Одбор*, у седници својој од 11. (24.) септембра о. г., решио је, осим осталих, и ове предмете: — Известиће се всл. Саборски Одбор, да је поступљено према његовој одлуци у предмету истеривања дужних улога и годишњих прилога од подручних свештеника за свештенички удовички мировински фонд. — Провиђен је клаузулом одобрења уговор манастира Бешенова, који је купио односно земљиште од И. М. из Прњавора Бешенова. — Молба манастира Бешенова у предмету размене свога односног земљишта са земљиштем Ј. Пр. из М. уступиће се всл. Саборском Одбору на надлежно више званичење. — Поводом пријаве, учињене о незаконитости и неуредности у црквеној општини Беочинској, као и поводом учињених приговора јер. Г. Ж. против избора председника и потпредседника, изаслан је тако овообборски члан Л. О. да у погледу ових приговора изврши учини и према потреби и поступи, по налогу му упутству, а пријављене незаконитости и неуредности отклони. — Наређена је поново истрага у црквеној општини у Г. — Узета је са одобрењем на знање обнова $^1/_3$ скупштинара у црквеној општини Сурчинској. — Учитељ у М. одбијен је са потраживањем својим, да му црквена општина исплати појачку награду, пошто је закључком црквене скупштине доказано, да је исти учитељ од дужности црквеног појца разрешен, а за црквеног појца друга особа изабрана. — Одобрена је у начелу под наведеним условима размена односног земљишта између црквене општине у Доњем Товарнику и К. М. тамошњег становника. — Одобрен је закључак црквене скупштине у Ердевику у погледу подизања црквеног корова под стављеним условима. Поводом закључка пак, у предмету продаје црквено-општинске куће политичној општини за цену од 12.000 К., позвана је црквена општина, да овамо извести, е ли ли та општина има свој парохијски дом или не, јер у случају да га нема, не може се продаја уништке куће одобрити, пошто би се иста за парохијски дом употребити

могла. — Закључак црквене општине у Мирковцима у предмету обнове $^1/_3$ црквеног одбора узет је с одобрењем на знање. — Уток М. М. и другова против избора $^1/_3$ скупштинара у црквеној општини Сурчинској поднет је тамошњем жестном црквеном одбору на решење у свом делокругу. — С разлога, што § 13. и 14. II. одс. прев. краљ. рескрипта од 10. августа 1868 г. изричито између осталога прописује, да су од активног и пасивног права избора искључени они, који су због таквог злочинства осуђени, *без обзира на то, да ли су за њих казнене последице путем грађанских власти престале или не*, позивом још и на 52 § II. одс. истога рескрипта, по коме је Ђ. Ј. својим почињеним злочинством изгубио својство, од кога је сам избор зависио, дакле и способност за обављање одборничке и туторске части, — искључен је Ђ. Ј. из чланства црквеног одбора одбора и са туторског звања свргнут. — Одређења је изграда против председника црквене општине у П. — Молба црквене општине у Сурдуку, којом моли припомоћ од Петроварадинске имовне општине, с топлом препоруком доставити истој Петроварадинској општини на уважење. — Препоручује се Његовој Светости, преузвишеном господину патријарху Георгију, ради препоруке високој кр. зем. влади а ради поделења потпоре из земаљских прилога молбе црквених општина у Гор. Товарнику у сврху оправка цркве; у Шудму за исплату подузимача градње парохијског дома, у Марицима за набавку црквених утвари; у Трнини за градњу парохијског дома, у Старим и Новим Бановцима за оправак цркве. — Одобрени су рачуни црквених општина, и то: у Баноштру црквени од 1899; у Бечмену црквено-општински за од 1898; у Бешки црквено-општински од 1894 и 1895; у Дол. Товарнику црквени и парохијални од 1898; у Чортановцима црквени и парохијални од 1898. — Закључак црквене скупштине у Суботи, којим је установљен кључ за распорез парохијала на више година, укинут је с разлога тога, што се један и исти кључ за распорез парохијала не може на више година установљавати, јер се сваке године потребе мењају, као што се и материјално стање и број брачних парова мења, а и с разлога тога, што се чановима скупштине и одбора, који услед обнове скупштине и одбора за такове буду изабрани, тиме одузима право, према постојећим приликама установљивати прорачун парохијални. — Поводом приговора пароха у Суботи против тога, да црквена скупштина није у прорачуну вотирала ни новчића за оправак парохијског дома, који нити одговара прописима решкриптуалним, нити је у реду и оправдан у постојећем делу свом, наложено је истој општини, да има у прорачун за г. 1891 уврстити потребну своту у сврху оправка парохијског дома, јер ће у противном случају овај одбор то учинити, и према потреби наменути распорезани кључ, који буде установљен, или ће приморати исту општину, да дотле плаћа своме пароху приличну стипарину, док не буде парохијски дом уређен према рескриптуалним прописима. — Распорез парохијала у црквеној општини Јамени није одобрен, јер се не може дозволити, да се ма и најмањи данос на душе распореже. — По конзисторијалном фишкалу поднесени нацрт основног писма упок. Александра Јовановића из Н. Карловаца, достављене се црквеној скупштини у Н. К. на усвојење, те да пошто исти нацрт буде усвојен састави односно основно писмо у 3 равногласна примерка и поднесе ради одобрења овом одбору, уз прилог дотичног скупштинског закључка.

II. Конзисторија, у седници својој од 12. (25). септембра о. г. решила је, између осталих, и ове предмете: — Узето је на знање расположење Његове Светости, преузвишеног господина патријарха српског Георгија, по којем је благонаклоно уважити молбу односно оставку досадањег настојатеља манастира Бесчина протосинђела дра Георгија Летића и од управе тога манастира га разрешити, те за настојатеља тога манастира поставити архимандрита Кувеждинског Димитрија Бранковића, за настојатеља манастира Кувеждина архимандрита Хоповског Георгија Марјановића, а за настојатеља манастира Хопова протосинђела и професора Богословије Илариона Зеремског; с тим у свези узето је на знање и високо расположење Његове Светости да се предаја тих манастира споменутим новопостављеним настојатељима спроведе; и напослетку узети су на знање и наведитаји дотичних изасланика о спроведеној већ предаји тој. — Протопрезвитерско звање у В. пријављује, да је кр. котарска област у В. на парохијско звање у Бршадину управљени својим дописом одредила, „да се следбеник назаренске секте Ж Ђ. у православно гробље као Хришћанин по обреду православне цркве сахранити има, јер је наводно исти de facto припадник православне цркве, то му умишљено пристајање уз назаренску секту није могло забрисати св. крст, дочим се у постојећој високовладној наредби од 15. децембра 1893 бр. 8940 и допуни од 12. новембра 1895. бр. 12.200 имаде подразумевати, да се имаду сахрањивати на за мртво рођену и пре крштења преминулу децу опредељеном деду општинског гробља они

назарени, који нису примили крста, а не назарени, који су фактично припадници Христианства“, услед чега моли исто протопрезвитерско звање, да се код вис. кр. зем. владе исходи, да кр. котар. области више тога не чине, да се у местима, где постоје гробља за православне и пре крштена преминулу децу, такова гробља за назарене ограде и засебним пролазом снабде, а где не постоје, да се оснују. У свези с тим пак, споменута парохијско звање у Ш. да је кр. кот. област у М. поводом пријаве, да су неки назарени своје мртве у православно гробље сахранили, падала путем општинског поглаварства строгу наредбу, да се то више на догоди, дочим прекршитеље није казнила. По прочитању ових пријава буде одлучено: пре него што би се код кр. земаљске владе у овом предмету какви кораци учинили, — умолити св. Архијерејски Синод, да у надовезу своје овопредметне увишене одлуке од 29. марта 1899, и с обзиром на разлоге у споменутом допису кр. кот. области у В. наведене, овој конзисторији разјаснити изволи, да ли се сви припадници назарењске секте, без обзира јесу ли пре тога у православној вери крштени били или не, имају у смислу постојећих високоправних наредаба у домаћем делу општег гробља сахрањивати, или само они, који нису били крштени, те да ли се они припадници назарењске секте, који су пре отпада своја православној цркви припадали, имају и на даље православних Христијанина, или заблудели сматрати, и као такови после своје смрти у православна гробља по обреду православне цркве сахрањивати, пошто због отпада свога од православне вере нису вариком од православне вере и цркве одлучени ни на матица њених прописно брисани. Поводом пријаве пароха у Т. да су назарени М. и М. Л. у православној цркви крштено дете своје, без свештеника и опела у православно гробље сахранити дали, упућено је парохијско звање у Т., да дотичне родитеље назарене пријави надлежној кр. жупанијској области, да их ова својим путем и начином примерно казни; пароха пак јереја М. П. позвати, да споменуто дете накнадно опоји; односно спомен му учини у колико је то до сада пропуштено учинити. — Одређена је истрага против умировљеног пароха јереја Љ. М. — Поводом пријаве пароха Чепинског, јереја Ј. М., по којој тамошња српска православна школска деца у II. разреду комуналне школе, где је Србин учитељ, морају, по налогу кр. жупанијског школског надзорника, поздрављати у школи прво са „Хвалењ Исус“, а за тим са „Пошо Бог“, те на молбу истога пароха, да Конзисторија својим путем и начином исходи, да, зарад слоге и умирења, школска деца у школи никаквим поздравом не поздрављају, решено је: уз прилком поменуте пријаве јереја Ј. М. умолити вис. кр. зем. владу, да својим путем и начином сходну одредбу издати изволи, да и ради слоге и умирења у оној школи у Чепину сваки поздрав у опште изостави, пошто за употребу његову и нема никаквог прописа. — Замољена је Његова Светост, да благоизволи по конзисторији препоручене молбе свештеника и свештеничких удова, за получење прилога из земаљских прихода с топлом препоруком Њег. Преузвишености Бану за уважење доставити. — Осим ових, решени су многи дисциплинарни предмети, а донесено је 7. бракоразводних пресуда, од којих 6 гласе на развод, а 1. на одржање брака. —

(**Српска женска учитељска школа у Гор. Карловцу.**) Управа ове школе јавља: Дне 23. новембра (6. дец.) о. г. јесте дан, када је ова учитељска школа пре двадесет и пет (25) година свечано отворена. Учитељски збор као и школска омладина хоће да тај дан достојно прославе. Толико за сада за претходно јавно знање, а посебни позиви са програмом свечаности биће благовремено достављени свима онима, који су у каквом год духовном сродству са овим заводом или који су познати као пријатељи српске просвете.

(† **Јереј Живојин Милић**) умировљени парох Сокански, преминуо је у Вршцу, у 83 години свога живота. Покојник је био од најстаријих свештеника, Вршачке Дијецезе, а ревно и верно је свештеновао 56 година и пре 5 година био умировљен. Лаки му земља и **ВѢЧНАА ПАМАТЬ!**

У Србији

(**Академија Наука.**) Као што је утврђено, на пролеће почеће се зидати лепа зграда за Академију Наука у Кнез Михаиловој улици у Београду.

(**Женска Учитељска Школа.**) У Београду је отворен први разред Женске Учитељске Школе. Ове године примиће се 30 ученица, које ће се издржавати о свом трошку. У ову школу примаће се ученице, које су свршиле најмање четири разреда гимназије. Ученице које нису телесно здраве, које немају слуха и гласа за певање, не могу бити примљене у ову школу.

(**Правничко Друштво на Великој Школи**). Правничко Друштво на Великој Школи приступило је прикупљању правних обичаја српскога народа, те је за ту цељ штампало и упутства чувеног српског

правника *дра Балтазара Богишића*, која је за наше прилике у неколико прерадио г. *дра Драг. Мијушковић* члан касационога суда и професор Велике Школе. Ово је та упутства већ разаслало свима оним људима у народу, за које је мислило, да ће га својски потпомоћи у овом послу. Ако ко од пријатеља овога друштва случајно није добио поменута упутства, а хтео би радити нека се за иста обрати Правничкоме Друштву на Великој Школи и оно ће му их одмах послати. По овим упутствима већ је послао свој рад г. *Владимир Николић*, учитељ из Сопота, округа Пиротскога, што му може само на част служити.

Разне белешке.

(**Педесетогодишњица Рашке епархије**). У Риги су 1. и 2. окт. прослављи педесетогодишњицу оснивања православне Рашке епархије. У Балтичкоме приморју православље је у народу било још у XII. столећу, али у току времена оно је тамо угушено. Када су 1836 г. уредали Рашко намесништво у Пековској епархији, било је тамо 1237 православних душа у 19 парохија. У г. 1850, када су основали самосталну Рашку епархију, било је у њој 146.185 православних у 117 парохија; данас има у православној Рашкој епархији 272.219 православних душа у 196 парохија.

(† **Др. Фридрих Макс Милер**). Чувена и славни учењак лингвиста и санскритиста Макс Милер рођен 1823., 6. децембра, у Десау, умро је 15. (28.) октобра о. г. у Оксфорду у Енглеској. Био је најуваженији учењак међу компаративним филолозима. Био је и филозоф. Позната је и чувена она његова реч у побијању Дарвинове-Хекелове теорије о постанку човека од животиње, да је „говор Рубикон, преко којега ни једна животиња није прешла“.

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

Г. парох Иршки јереј *Григорије А. Николић* као прилог фонду Св. Саве скупио је приликом венчања г. Радована Зековића са гђицом Евом, кћерком Митра Милошевића, грађанина Иршкога, 15 К., а приложиште: Н. Н. 1. К. 20 фил.; по 1 К. Ђура Самарџија, Лазар Милошевић, Митар Милошевић, Сава Милошевић, Др. Лаус, Митар Клаваговић, Фердо Обелић, Светозар Мирковић, Андрија Дугошевић, Стеван Ђурђевић, Илија Чаржић, Теодор Јојкић, Н. Н.; по 20 филира: Пера Ибровић, Шандор Воларовић, Лазар Прокић и гђца Видосава Јојкић.

Од администрације.

Молимо ц. к. претплатнике, да нам подмире дужну претплату, нарочито молимо славне црквене општине, да нам подмире, како дужне претплате тако и приступе за стечајеве и огласе, те да нам не чине посла и трошка, што га сносимо, нејеларед потражујући од њих своје тражбине. Ако је чекања и чекамо, али је време да се наши дужници сете своје дужности, јер у противном бићемо приморани судским путем загарантовати своје право.

Нове књиге.

Србија у сликама. Фотографски снимци *професора Ђ. М. Станојевића*. I. свеска. Штампарија Павловића и Стојановића. Београд. У овој свесци има 16. слика; и то: Шумадинка. Горњачка клисура. Манастир Раваница. Водопад „Рашљка“ Брестоначка Бања. Ужички град. Ручак у околини Ниша. Пирочанин. Сеоска црква у источној Србији. Лозница. Сеоска кућа у крајини. Сахат кула у Врању. Краљево купатило (у брест. бањи). Петничка пећина и Улаз у Мајдан (Кучајна). Слике су веома лепе, штампарска парада тако исто.

Одбрана у ствари градње нове Српске Велике Гимназије Новосадске. Написао *Владимир Николић* архитект. Карловци. Срп. Манастирска Штампарија 1900. Стр. 26. — Ово је одговор г. Николића на чланак у 122. броју „Браника“, који је имао бити одговор на прву брошуру г. Николића: „Мало светлости у ствари градње нове Срп. Вел. Гимназије Новосадске“, коју смо у своје време регистровали.

Изашао је из штампе и може се добити код управе Српске вел. гимназије у Новом Саду

ХРИШЋАНСКИ КАТИХИЗИС
ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
за средње школе
састављено
Михаилом Миловановићем
јеромонахом, гимн. катихетом.

Садржи $5^1/_4$ таб. средње 8^0, цена му је 80 потура.

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ ПРАВОСЛ. ЦРКВЕ
или
ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

састављо **Александар Живановић**, прав. свештеник, кр. проф.

одобрена одлуком св. Архијерејског Синода Митрополије Карловачке, — може се добити код управе Срп. Мав. Штампарије по 1 К. 20 п.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ab C.O. 1882. зап. ex 1909. 158 2—3

О Г Л А С.

Српски православни народно црквени саборски одбор као управа срп. нар. црквв. фондова и закладa у Карловцима овим обзањује, да ће се дне 19. новембра (2. децембра) 1909. у 11. сати пре подне у канцеларији народно-црквеног тајништва у Карловцима уз прорачунску грађевну своту од 231.225 круна 96 потура и од 6818 круна 76 потура за рушење старе зграде укупно 241.044 круне 72 потуре одржати офертна минусендо-лицитација ради издавања градње срп. нар. црквв. здања за средишња автономна звања и саборишту у Карловцима.

Општи и специјални грађевни услови у овом предмету као и грађевни планови и предрачуни могу се видети такође у горе поменутој канцеларији.

Они, који намеравају при минусендо-лицитацији учествовати, дужни су своје запечаћене оферте поднеси као и ч уме жалбине 5% прорачунске своте или 12.052 круне у готовом новцу или у државним папирима исте вредности у руке саборским одбором изасланих повереника положити.

У Карловцима 29. септембра (12. октобра) 1909. године.

Председништво.
срп. прав. нар. црквв. саборског одбора.

Ad C. O. 6074/1425 ex 1909. 3—3 155

С Т Е Ч А Ј

Ради попуњења упражњеног места другог књиговође код срп. нар. црквв. фондова и закладa у Карловцима расписује се стечај са годишњом платом од 2400 круна и стањарином од 400 круна.

На ово место могу компетовати Срби православне вере, а ваља да искажу осем тога да имају потпуну формалну квалификацију за књиговођу још парочито и то, да су у порезно-финанциској струци потпуно искусни.

Молитељи имају односним исправама (о вери и народности, теоретском оспособљењу, о досадањој служби и владању) снабдевене молбенице своје најдаље до 1. децембра 1909. по нов. к. потписаном председништву поднети.

У Карловцима 2. (15.) октобра 1909 године.

Председништво
срп. прав. нар. црквв. саборског одбора.

К. 714. ex 1909. 156 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Ради сталног попуњења упражњеног места систематизованог парохијског помоћника у Вел. Кикинди с платом за сада од 1840 круна годишње и сесијом земље у нарави расписује се овим стечај с пријавним роком код епархијске конзисторије Темишварске путем надлежних предпостављених власти до 12/25. новембра 1909 г.

У Темишвару 5/18. октобра 1909. године.

Никанор
епископ.

Број 861. К. д. 494 ex 1909. 154 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На парохију у Г. Михољцу VI. плаћевнога разреда.

Молитељи имају своје прописно инструјране молбенице надлежнијем путем поднијети епархијској конзисторији овој до 14/27. Новембра 1909.

Из седнице Епархијске Конзисторије.

У Пакрацу 26. Септембра (9. Октобра) 1909.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

Бр. 38. 1909. **С Т Е Ч А Ј.** 157 2—2

Услед одлуке високог кр. угарског министарства просвете бр. 44860/900 овим се расписује стечај на стипендије из добр. грађанске закладе блажн. Јована Остовић и супруге Терезије Зоук и то:

I једна стипендија за ученика средњи занатлиских школа (közep iportanaka) годишње 600 кр.

II једна стипендија, за ученика трговачке академије (kereskedelmi akademija) годишње 800 круна

III и једна стипендија за ученика средњих школа док је у месту свом родитеља или старатеља годишње 200 круна, ван места својих родитеља или старатеља годишње 500 круна а слушаоца академије или свеучилишта годишње 800 круна.

Ако на прве две стручне занатлиску или трговачку стипендију добро квалификованих компетената неби се пријавило, на тај случај и ове две стипендије подарити ће се ученицима средњих школа или академије и свеучилишта.

Првенство имају на све три стипендије у

првом реду суботички сродници са завештательима, у другом реду сродници ван Суботице у трећем реду Суботички синови а напослетку Срби православне вероисповести ма из ког краја Аустро Угарске монархије са добрим успехом у школским наукама.

Проситељи своје молбенице снабдевене са крштеним писмом, сведоџбом о свршеним школским наукама, лечничким изказом о стању здравља и развитку тела, сведоџбом о материјалним стању својих родитеља и сродници и са правоваљаном сведоџбом средства најдуже до 1/14 новембра текуће 1900 године подписаноме нек поднесу.

У Суботици 1900 октобра 8/21.

Стеван Манојловић
управитељ добр. Осгојачене закладе.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

само свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Част ми је пречасној г. г. свештеницима до поволног знања ставити и моју радиону препоручити у којој се само на српско свештенство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радиони изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.

Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Јављам п. н. муштеријама, да нико нисам овластио, да у моје име прима поруџбине. С тога ваља неопходно ради поруџбине, управо мени обратити се. 159 1—6

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини новосадског кр. судбеног стола сместио.

Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најзавршајом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. н. публику са **истинитом** ценом ова или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине неприлике трговине оне струке, него ми је као Србину — циљ, да са свакоме и поштеном руковањем трговине своје, себи и радњи своји извојујем **имерење и симпатију** како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г. г. свештеника и српске публике, те на радости ових, молим, да ме са поверењем својим правомоћну, да тежњу ову своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које ће стоваришту у богатом избору имадем, упозорити и најтоплије препоручити, као на пр.: **Одежда (светих), Одежда (ирних), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Круна венчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трапезу Рипида, Кадионица, Свећеника (чирака), Путира, Занеса, Кандила, Дискоса, Лажица, Копја, Школских барјака, Ијетохлебница, Кивота, Полелеја, Дунапира, Сасуде за св. причести болнима, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечареких икона, Целивача икона, Проспирача.**

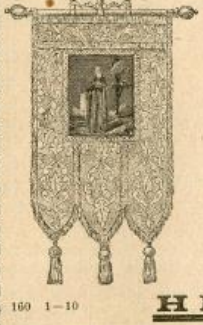

Све иконе наших светаца, **рађене масном бојом и слободном руком на платну, лиму и дрвету** за иконостасе и целивање; **икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница** израђених по чисто српско-православном типу и велики избор историчних слика од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова**, а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Евангелијама** примам и израђујем као ново.

За преч. г.г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ђелешуше, појасеве, конторосе, камилавке и напакамилавке.**

На захтевање шаљем објашњаја и различите мустре, а код већих послова на повећ поднашам сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о своме трошку, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горепоменутим предметима. Ја се као Србин надам, да ће ближи свој своме, него да ће потпомажу туђа и страна слична подузећа, па у толико пре и сл већим поштовањем понити ћу своју поштовану муштерију на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. Молећи за штовање поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 1—10 **НИКОЛА ИВКОВИЋ**
НОВИ САД

АНДРИЈА БАЛАШИЋ

КРОЈАЧ

СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА

НОВИ САД, — ЂУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.

ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и исту сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештеника да је моја израда **ванредна.** Нисам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *крају* и *изради* **свештеничкога одела,** — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у вези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: **ванредна Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Тоскина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ, и у стању сам са **ванредном** добром робом и јефтиним ценама пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услуги и свако писмено обавештење дати. Са особитим поштовањем

134 5—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободне стојеће; звона или шоље за сатове од метала; **прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. па ниже има увек готових на стоваришту.

52 **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 476.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 44.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 29. октобра 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По претходном овлаштењу *Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога Господина Георгија Бранковића*, благоизволео је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Будимски *Лукијан Богдановић* професора Богословије јереја Милутина Јакшића рукоположити дана 26. октобра о. г. за протопрезвитера.

Услед овлаштења односно молбе Његовог Високопреосвештенства Господина *Николаја*, епископа Темишварског, благоизволео је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Будимски *Лукијан Богдановић* свршеног богослова, постављеног личним помоћником пароху у Кнезу, протојереју Николају Николићу Милоша Николића рукоположити 26. октобра за ђакона, а 27. октобра о. г. за презвитера.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки Митрофан Шевић благоизволео је рукоположити свршеног богослова Николу Мидића дана 24. октобра о. г. за ђакона, а дана 25. октобра и. т. за презвитера, који је конзисторијалним решењем постављен за администратора парохије у Савтову.

По претходном овлаштењу *Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога Господина Георгија Бранковића*, благоизволео је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* професора Богословије Јована Живковића рукоположити дана 26. октобра о. г. за протопрезвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Говор

високопреосвећеног господина епископа пакрачкога **Мирона,**

при отварању епархијске скупштине пакрачке дана 17. (30.) окт. 1900.

Ја сам у споразуму с епархијским Административним Одбором нашим, а знањем и одобрењем високославнога Саборскога Одбора, сазвао за данас епархијску

скупштину нашу, као овоепархијско заступство, коме је привременим уређењем епархија, одређен доста важан дјелокруг, по црквени и просвјетни живот и развитак народа нашега.

На темељу стеченога искуства, можемо ми данас, после скоро 30. година да заволимо то „Уређење епархија“ боље, него ли пре 30. година, јер смо за то вријеме имали прилике да га упознамо и пригрлимо као *добро и подесно*, по живот и напредак наш и црквени и народни А када дођемо у прилику, да од „привременога“ градимо „стално“ уређење епархија, ја сам увјерен, да ћемо га градити онако, како ће то, према стеченом искуству, понајбоље да одговара снима потребама напреднога духа и живота нашега.

Тако ће да поступа — о томе смо ваљда сви увјерени — народно-црквени сабор наш када му дође на ред та работа његова, а нама је данас на реду, да се запитамо овде: како су, на темељу тога привременога уређења, вршила три одјељка епархијских власти наших: конзисторија, административни и школски одбор, дужности своје у времену од 1892. до укључиво 1899. године.

Шта су и како су радили за то вријеме ти одјељци наши, о томе сте Господо донијели Ви са собом овамо готов суд, пратећи као добри родољуби рад епархијских власти наших и марљиво и пажљиво. А суд тај могли сте створити себи донекле и из примљених завремена, а без сумње и проучених до сада званичних извјештаја о раду тих власти наших, и Ви ћете данас имати прилике, да тај суд Ваш кажете овде искрено и отворено.

А желите ли чути и од мене као предсједника епархијских власти и епископа дијецезана, како се радило за то вријеме овде у средишту епархије, а како напољу по општинама и протопрезвитератима, то Вам Господо по савјести мојој исповиједам, да се радило уопште *добро*. Радило се како се понајбоље знало и могло, и како је коме душа подносила.

При томе да богме, да је било овде и гријоте, као што је забиљежено и то у извјештајима епарх. власти, било недостатака разних, мањих већих.

Али уочимо ли право све прилике у којима живимо и радимо, као што треба да их уочимо, то ћемо и лакше чути те недостатке, и лакше простити кривицима тих недостатака, као посљедица оних чињеница с којима се сукобљавамо на путу, живота и рада нашега црквеноавтономнога скоро на сваком кораку.

Узмимо само да нам је канцеларијско особље епарх. власти, и мало бројем и слабо наградом својом тако, да никако не стоји у размјерју ни мали број особља, према множини посла, а ни множина и тежина посла према и сувише тананој награди особља канцеларијскога. При томе да и неспоменимо да немамо наших у епархији самосталних органа за надзор и извађање наредаба наших, јер господа протопрезвитери, врше као такови, надзорничку по протопрезвитератима својима дужност више приватом. А без сталнога и поузданога надзирања, нема ни сигурнога управљања.

Даље, толике парохије стоје нам празне, а при томе толико свештеника и старих и иначе за службу изнемоглих. А ни по црквеним општинама нашима нисмо према данашњем напредном духу времена осигурани са радом тачним и поузданим тако, као што би требало да смо осигурани, јер се и ту ради поготово приватом, а не стално и редовно.

А да ли је у таковима приликама осигуран у свему тачан и редован рад — то изволите Господо сами пресудити.

Тим сам хтјео да наустим само, њеке од околности, што нам отежтавају особито у епархији нашој, живот и рад црквеноавтономни, па су већ и то, држим, такове пречаге, које се не могу и не смију пустити из вида при пресуђивању рада оних органа, који имају у *таковима* приликама да званичне.

Ја Вам Господо заступници наводим то не да можда рад епарх. власти и наших по епархији органа заклоним од строгога суда Вашега, или да можда представим тиме црквеноавтономно уређење као тешко и неподесно.

Не наводим ја то у намјери тој, него напротив, ја тврдим и поново, да су чланови епарх. власти, и наши по епархији органи, вршили са малим изузетком доста *добро* и *тачно* дужности своје. А и за црквеноавтономно уређење наше изјављујем и поново, да је *добро* и подесно, а што је у њему још непотпуного, на нама је као народу, да према суврименим потребама у своје вријеме, а на своме мјесту исправимо и допунимо. Закони што их доносе људи, исправљају се и допуњују непрестано, па тако је и са црквеноавтономним уређењем нашим. А горњима ријечима мојима мислио сам једино то: да изнесем пред Вас, Господо као *судије*, неке околности, по којима можете да пресудите рад епарх. власти и органа наших у епархији и лакше и праведније.

Прави судија, као што знате и сами, најприје испитује околности, у којима је дјело које учињено, и те су му околности послије подлога, на којој доноси пресуду своју. Ја се Господо надам, да ћете и Ви *такове* судије бити.

А сада ми је још на срцу, Господо, да Вас искрено поздравим као вијене и одабране чланове свештенства и народа епархије наше, сакупљене овде на посао, којим треба по могућности нашој да припомогнемо унапређењу црквеноавтономних послова наших уопште, а напосе у епархији нашој.

При послу томе треба пре свега, да нас води чиста према цркви својој и народу *љубав*, која је била и досада вијерна водиља наша, на путу живота нашега и црквенога и народнога, путу понајвише трновиту и успориту.

Љубави тој чистој, треба да се придружи духа нашега и рада *самосталност*, која непопушта ни властитоме срцу своме, а још мање каквоме са стране шапутању. *Самосталности* у мишљењу и раду са које се прославио и Марко, љепше, него ли са јунаштвом својим. А уз љубав и самосталност, треба да се придружи Господо, раду нашем још и *мудрости*, по којој свако дјело наше, духа и руку наших има живот свој и цијену. Ја Господо, вјерујем у ту чисту љубав Вашу, вјерујем у самосталност Вашу и мудрост, и у тој вјери мојој молим овде Бога, да нам пошаље Духа Свога, који ће да умудри нас и упути, како ћемо и мислити и говорити, како савјетовати се и радити, па да ни мислима, нашима, а још мање ријечима и дјелима, не сађемо са онога пута, којим се долази најпоузданије до сложна, успјешна и Богом благословена рада.

И у *тој* вјери мојој проглашујем као отворену ову, у име Божје, трећу епархијску скупштину нашу.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању.

(по Вартману).

— САВА ПЕТКОВИЋ —

(Наставак.)

Из свега видимо, да сврха закона није оправдање човека. Сврха је његова, по Павлу, да човек кроза њ *дође до познања греха* (Рим. 3, 20). До душе *грех је и пре закона владао у свету; али се грех не примаше кад не беше закона* (Рим. 5, 13.), него се кроз закон познаде, а без закона је мртав (Рим. 7, 7, 8.). Пре тога беше он једноставан нагон, парав; после забране постао је непослушност, преступ. Историја греха почиње са „жељом“ (ἐπιθυμία), која се као последица прворођнога греха пресађује у срца свих, који се од Адама рађају. Жељи се на супрот ставља забрана, која, место да жељу уђутка, буни је и буди све њезине снаге.

Но не само да човек кроз закон сазнаје за грех, него се законом *множи грех* (Рим. 5, 20). Ма да је дарован, да се уклони грех, ипак се у историјском току обрнуо у противно. Донесавши са собом читав низ дужности и обвеза, он је тиме уједно пружио и гомилу преступа Παράπτωμα, παράβασις ишла је у прилог оићем греховном принципу у човеку, пошто га је још више раширила и утврдила. Према томе је и могао ап. Павао рећи: „Сила је греха закон“ (I. Кор. 15, 56).

Намеће нам се питање: у чему лежи прави основ овоме кобном дејству закона;

зашто да баш он подлегне у борби са грехом? „Закон је духован, а ја сам телесан продан под грех" (Рим 7, 14). Док је дакле закон, по своме пореклу и сврси, духован, пошто долази од духовнога Бога, дотле је човек, коме је закон намењен, телесан и с тога „продан под грех". У телу наиме *не живи добро* (Рим. 7, 18), у њему је ἁμαρτία ухватила дубока и чврста корена и заузела згодну позицију у борби противу греха. *Јер тело жели против духа, а дух против тела. а ово се противи једно другоме* (Гал. 5, 17). И у тој борби мора, докле год не дође благодат, подлећи закон, који је као духован, намењен само духовној страни. Зато и Павао вели, да је закон *ослабљен телом* (Рим. 8, 3).[8]

Но поред тога може закон да донесе и неке користи, наиме да обесели унутрашњега човека (Рим. 7, 22), управо његову бољу страну, његово разумно, „ја"[9] и њему само да посведочи. да је он заиста *свет, праведан и добар* (Рим. 7, 12), јер телесни човек не слуша овога унутрашњег гласа, он *не чини оно што хоће, него оно што мрзи оно чини* (Рим. 7. 15). Тело (σάρξ) је дакле огњиште греха, плодно земљиште за успешно развијање пожуде (ἐπιθυμία) за грехом и смрћу. Могао би сада Јудејин запитати: је ли то моћ и сврха закона? Зар закон нема баш никаква значаја за спасење? Павао даје на ово питање утешан одговор. И ако закон не доноси спасења у позитивноме смислу, то он ипак јесте и мора бити нека негативна спрема за благодат у Јеванђељу. Јудејство је било религија откривења, религија обећања, религија која је симболички садржавала елементе Хришћанства, религија идеје, која се реализовала у хришћанству. Хришћанство је у ствари одухотворено јудејство, које је прешло са обичнога робовања на слободу, са детињства на зрело доба, са тела на душу (Фарраръ). Изабрани јудејски народ био је затворен оградом закона, да се сачува од поплаве порока, да му се сачувају средства за спасење. Закон је дакле био чувар до Христа (Гал. 3, 24), Христос беше последња сврха закона (τέλος νόμου Рим. 10). према томе природно је да је појавом Христа и његове спасоносне науке закон изгубио свој значај, јер је тиме постигао сврху (Гал. 3, 25; II. кор. 3, 14).

Тако је св. апостол Павао исцрпно и тачно приказао истински значај закона. Закон не може оправдати; он је само дан ради греха, да пробуди у човеку потребу спасења, која се тек у самоме Христу потпуно остварава. Једино пак средство, једини поуздани пут, који води спасењу и оправдању човека јесте **вера у Христа.** Код овога средства нема, као код закона, каквих прерогатива или изузетака појединих племена и народности; оно је за све једнако, за све потребно, за све постижно (Рим. 3, 30). На ово ново, једино и свеопће средство за оправдање полаже апостол највећу важност. Одмах у почетку, износећи своје назоре о оправдању, истиче уједно и једну најважнију и најпотребнију погодбу за оправдање, а то је Јеванђеље Христово, *јер се у њему јавља правда Божја из вере у веру* (Рим. 1, 17). Ова правда Божја простире се *у све и на све који верују, јер нема разлике* (Рим. 3, 22).

Каква је дакле садржина овога појма, који Павао нарочито истиче и који називље вером спасоносном? Он не узима веру увек у истоме смислу. Код њега је вера то *знање* (II. Сал. 1, 4), то *уверење* (Рим. 14, 23). Вера, као вољно уверење, тражи и предмет, на који ће то уверење распрострети. Павао износи више таквих предмета вере, но који опет сви утичу у један једини извор, у један једини центар. Тако у I. Кор. 2, 4 говори о вери Коринћана у *реч његову*, у *науку његову*, која се не састоји у *надговорљивим речима људске премудрости, него у доказивању Духа и силе.* Затим у I. Сол. 4, 14 о вери *да Исус умре и васкрсе*, као о гаранцији за наш васкрс и спасење. Но да правилно и потпуно схватимо Павлову веру особито је важно место у Рим. 10, 9.: „Ако признаješ устима својима да је Исус Господ, и верујеш у срцу своме, да га Бог подиже из мртвих бићеш спасен." Да је овде реч о вери, која оправдава, доказује нам реч „биће спасен". Исто је тако јасно, да

[8] Види о том питање у: Bisping—Röm. S. 223—226. Dr. Thiele — Der Römerbrief (1878) S. 53.; Бл. Осолишкгъ — Толкованіе на посл. къ Рим. (1866) стр. 93.

[9] Bisping—Erkl. d. Br. a. d. R. S. 230.

се овде вера односи на један историјски факат и то такав, који је „основ свега искупљења“ и по својој природи несумњив, те као такав не може бити предметом нада, јер *нада који се види није нада* (Рим 8, 24), јер предметом нада може бити и јесте само неко добро у *будућности*. Исто схватање вере видимо у Рим. 10, 13—17., где апостол описује постанак њезин. Овде је вера на основу хришћанске проповеди стечено уверење, које се као ῥῆμα Θεοῦ за истинито држи.

Предмет вере слива апостол веома често у једну реч у изразе: πίστις Ἰησοῦ Χριστοῦ (Рим. 3, 24; Еф. 4, 13 Гал. 2, 16—20 и др.) Исти смисао имају и паралелни изрази: πίστις εἰς Χριστόν (Рим 10, 14; Гал. 2. 16), πίστις ἐν Χριστῷ (Гал. 3, 26; Еф. 1, 15), πίστις πρὸς Χριστόν (Фил. 3, 5), πίστις ἐπ' αὐτῷ (Χριστῷ) (Рим. 9, 33; 10, 11). На другим местима опет јавља се предмет вере, који је овде у једној речи обухваћен, у својим појединим главним моментима. Тако кад Павао говори о вери у *крви Христовој* (Рим. 3. 25), *у Христа разапета* (I. Кор. 1, 23; 2, 2), о вери *силе Бога, који васкрсну из мртвих* (Кол, 2, 12), у Христа, који је с десне стране Богу (Рим. 8, 34; 4, 24). Из свега овога излази, да је Павлов πίστις примање са пуним уверењем свих оних божанских спасоносних истина, које су објављене у јеванђеоској проповеди. Само се по себи разуме, да је између свих ових истина смрт Христова и Његово васкрсење морало учинити особити утисак на Павла, коме је некада крст био саблазан.

Апостол види у овим двема тајнама садржину и скуп свих искупних дела и разазнаје уједно у њима узрочну и типичну свезу са личним спасењем појединца.

Да веру треба схватати као непоколебиво усвајање откривених истина потврђује Павао примером Аврамове вере (Рим. 4, 17—22.) Бог је тражио од Аврама, да прими нешто за истинито, што је по природи било сасвим немогуће. Али Аврам верова у божанску реч т. ј. прими је са непоколебивим уверењем за истинито, ма да се његов здрав разум и „већ уморено тело“ бунили противу ње.[10] *Он верова у над, кад се није било ничему надати* (4, 18) *и за обећање Божје не посумња са неверовањем* (4, 20), *јер знађаше да што (Бог) обећа кадар је и учинити* (4, 21). Овде је дакле било искључено свако неверовање (ἀπιστία), свака сумња (οὐ διεκρίθη), свака слаба вера (μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει). Свега тога није било, него шта више он *ојача у вери* (ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει 4, 20). Он није имао од Господа никаква знака ни залога, до просто Његову реч, али он *даде славу Богу* и верова. Пошто је Аврам показао потпуну преданост највишем аукторитету Божјем, то је ова вера његова постала послушност. Тиме смо додирнули други моменат Павлове вере. У Рим. 1, 5 означава он као сврху свога апостолског посланства, да проповеда свугде међу народима веру, али такође да пре свега прибави послушност (ὑπακοὴν πίστεως). Он сматра себе за оруђе у рукама Христа, да речју и делом, *у сили знака и чудеса силом Духа Божјега* (Рим. 15, 19) ради *за послушање невнабожаца* (Рим. 15, 18). Оружје, којим он постизава своју сврху, *није телесно, него силно од Бога на раскопавање градова, да кваримо помисли и сваку висину, која се подиже на познање Божје и робимо сваки разум за покорност Христу. И у приправности имамо освету за сваку непокорности, кад се изврши ваша покорност* (II. Кор. 10, 4—6.). Он захваљује Богу, што су Хришћани, некада робови греха, *послушали од срца ту науку и предали јој се* (Рим. 6, 17).

(Наставиће се.)

[10] Упор. Bisping — Röm. S. 163—168.

Епархијска скупштина Пакрачка.

У име Божје састала се дана 17. (30.) октобра о. г. трећа епархијска скупштина пакрачка. У очи тога дана око пол пет сати послије подне одржана је конференција епархијских заступника. Исту конференцију отворило је Његово Високопреосвештенство Епископ Мирон, нагласивши, да је хтио самој господи заступницима препустити, да се договоре како би сутрашњи рад успешнији био, али на наговор неколицине одличних заступника да је пристао да сам присуствује, јер ће се тиме ствари више користити. По том је Високопреосвећени Господин Епископ поставе изложио дневни ред и расправне предмете. Пошто

су довољно намишљене биле мисли о том, у колико појединн поднесени предлози спадају у дјелокруг епархијскоj скупштини, закључена је конференција око 8 сати.

Сутрадан 17. (30.) о. м. позивало је у пол девет прије подне велико звоно катедралне цркве г.г. заступнике на молитву и у 9 сати отпочето је призивање св. Духа. Уз Његово Високопреосвештенство Епископа Мирона чиподјејствовали су пречасна господа протопрезвитери Јован Штековић и Атанасије Зорчић, парох боровски Константин Милић и протођакон Митрофан Рапић.

По призивању св. Духа пођоше г.г. заступници у препарандијску дворану и за њима наскоро стигло је и Његово Високопреосвештенство Епископ Мирон са гостом својим и епарх. заступником, преузв. госп. Др. Ливијем Радивојевићем.

Тачно у 10 сати отвори Његово Високопреосвештенство Епископ Мирон као предсједник скупштину, са подужим лијепим и смишљеним поздравним говором, (који напред доносимо) који је попраћен са бурним живио! По том именова Високопреос. Господин предсједник за привремене биљежнике г.г. Вељка Лукића, пароха и Николу Шумоњу, који одмах заузимају опредјељена мјеста и господа заступници буду прозивани азбучним редом ради предаје вјеродајница. Вјеродајница предано је свега 42, три заступника нијесу донијела своје вјеродајнице, а од виралних чланова била су присутна четворица. Свега је било присутно 49 заступника, а отсутно је било свега 12. За тим би изабран верификациони одбор и сједница одгођена док исти одбор посао свој не сврши. Кад је верификациони одбор верификирао несопорне изборе и извјестио да ће о оспорнима свој извјештај поднијети, док протесте проучи, настављена је сједница и обављено је конституисање. За подпредсједника би једногласно изабран преузв. г. Др. Ливије Радивојевић а за биљежника парох Вељко Лукић и Никола Шумоња. Као даља тачка дневног реда били су „Извјештаји о раду епарх. власти од 1892—1899. год. Почем су исти извјештаји штампани и свима заступницима благовремено разаслани на прочитање, приступило се одмах специјалној дебати.

Заст. *Ђермановић*: примјећује да у наслову извјештаја не стоји да су то извјештаји „Српске православне Конзисторије накрачке, Административног и Школског Одбора“ него само „Епархијске Конзисторије и. д.“ и да је дознао да се управа служи са печатњаком, на коме стоји „Управа православне епархије накрачке“. И пошто се то противи закону предлаже, да се упуте наше власти, да не испуштају ријечи српско-православне“.

Конз. биљежник *Брашић*: упозорује предговорника на чл. XIX. Привр. епарх. уређења с којим стоје у потпуној сагласју горњи наслови, но да се духу автономнога устројства нашега не противи ни назор г. Ђермановића, а са становишта цјелисходности и утилитета назор је је тај и за прихватити. О чем да се обавијесте одјеци ради знања и равнања, што је прихваћено.

Заст. *Сунајковић*: приговара 1) постављању чланова замјеника по сваком одјеку у свом дјелокругу а мимо пленарних сједница, а нарочито томе, што су ти замјеници постављани и ван статуса правих чланова и једнога одјека управе. 2) приговара што после оставке сталнога биљежника Анатолија Јанковића, није одмах по закону поступљено, да се исто мјесто стално попуни. 3) приговара проти томе, што распоред сједница и турнуса чланова није чињен у укупној сједници, а нарочито томе, што неки пуноправни иначе чланови епархијске управе нису годинама у сједницу позивани. 4) приговара да записничари не бивају прописно овјеровљани. 5) ниједан одјек нема пословника. 6) не настоји се довољно да свештенство тачно врши своју проповједничку дужност. 7) стојећи тасови да чине несугласице међу свештенствоm и народом. 8) пита да ли су „Дисциплинарна правила за парохијско свештенство у крепости, јер по извјештају као да су опозвана и 9) коначно поново моли да се донесе пословни ред.

Заст. Јован *Марковић*: ограђује се против тога, да је он дао оставку на чланству што није имао свијести о дужности својој а то он изводи из извјешћа конзисторијалног стр. 5. где се вели, „да је дао радије оставку на чланству, него да изврши свој рођени закључак . . .“

Парох *Лукић*: цитира пасус други на стр. 9. извјештаја конзисторијалнога из којега се види, да су и земаљске власти надзирале рад свештеника катихете у комуналној школи. Против томе надзору не би имали ништа, али изазива га то, што се епарх. духовна власт не послужује правом, које му §. 212. земаљскога закона од 31. листопада 1888. даје. Истиче да је школи задаћа, да дјецу религиозно и морално васпита, и да

при том треба и црква да има свога утицаја, а Конзисторија у извјештају вели, да се сав утицај свео на вјеронаук. Не мисли тим питањем да тангира односај међу учитељством и свештенством. И коначно предлаже, да се епарх. Конзисторија што више служи оним правом, што му га више цитирани параграф земаљског школског закона пружа.

Заст. *Јралић*: истиче, да му је као учитељу познато, да господа протопрезвитери при визитама у име духовне власти воде надзор над религиозно моралним васпитањем. Одбија приговор предговорника учињен и духовној власти а и учитељству.

Заст. *Шарчевић*: истиче, да је за религиозно морално васпитање врло важна научна основа и књиге и да би духовна власт требала настојати, да у књиге школске уђу штива, која одговарају православном моралу.

Парох. *Лукић*: примјећује даље, да политичке а и друге земаљске области управљају дописе своје на прав. срп. парохијска звања под именом „жупном уреду“ и моли, да се томе на пут стане. Гледе земаљске казнионе Лепославске истиче, да је као бивши духовник дужан упозорити епарх. Конзисторију на то, да рад духовников отештава и то, што правосл. духовник мора и римокатоличке кажњенике обилазити, а римокатолички обратно и православне. Зато предлаже, да Конзисторија узнастоји, да православни и римокатолички духовник само своје вјернике обилазе и поучавају.

Заст. *Кермановић*: на примједбу госп. предговорника, што пол. власти писма своја управљају на жупне уреде, надовезује, да би против тога добро средство било, да парохијска звања такова писма не примају него враћају.

Парох *Јовановић*: примјећује да од неколико година епарх. власти титулирају парох. звања са „часно“, што су сад попримили и пол. власти, које иначе жупне уреде титулишу са „велечасни“, и тиме су дочекле деградирале наша звања. Предлаже, да би боље било да епарх. власти никако не титулишу парох. звања.

Парох *Херак*: цита, зашто у епархији постоје шест окр. протопрезвитера, кад су прев. кр. Рескриптом нормирана само четири и за што се плаћа 4% перцепат протама.

Заст *Мандровић*: цитира из пасуса другога стр. 37. конз. извјештаја ово: „Што се тиче расподагања са мјестима, која су се правилно могла попуњавати, потписана је по закону поступала; на сваку упражњену парохију исписиван је по могућности што прије стјечај, но много је стјечајева остало без успјеха ради оскудице наше у свештенству; а кад се јавило њих више свештеника на коју парохију, стављала је потписана тројну кандидацију за набор између најбољих кандидата...“ Истиче по том из цитираног ове речи: „потписана је по закону поступала“ и „стављала је потписана тројну кандидацију“. За тим цитира §. 57. П. Г. прев. кр. Рескрипта и примјећује, да о добрим, бољим и најбољим кандидатима нема у закону говора и да се том тројном кандидацијом чини неправда и тим се одбијају кандидати. За то предлаже епарх. скупштини, да препоручи епарх. конзисторији, да одустане од тројног кандидирања. Даље истиче говорник у похвалу епарх. конзисторији настојање њено да се на женском лицеју у Загребу с обзиром на знатни број православних ученица намјести правосл. учитељица, и предлаже, да епарх. скупштина истичући признање епарх. конзисторији на досадањем заузимању њеном исту пречасну умоли, да и на даље обрати пажњу своју том питању.

Заст. *Матијевић* и *К. Јовановић*: примећују, да жен. лицеју у Загребу постоји учитељица израелитског вјероисповедања, а ученица православних има више него израелатских. Пошто се нико више од заступника није пријавио за реч, позове предс. Госп. предсједник конз. биљежника Дамјана Бришића да у име конзисторије на све примједбе господе заступника даде потребно разјашњење, при чему је и сам мјестимице разјашњавао спорне тачке. Конз. биљежник *Бришић*: оба приговора госп. заст. *Сунајковића* ad 1) образложење за што је сваки појединн одсјек епарх. управе у свом дјелокругу постављао замјенике, довољно је оправдано изложено на дотичним мјестима извјештаја сваког појединог одсјека. Епархијска би се скупштина врло тешко састајала с једне стране и ради до недавно незгодних комуникационих средстава а с друге напосе ради честе промјене у биљежништву од кога се захтјева за састанак скупштине отсежан с једне стране рад, а с друге стране и познавање материјала, који треба да буде главној скупштини изложен. А да је пленарна сједница постављала дотичне замјенике не би било у пуном сугласју са законом, као ни ово што су у појединим сједницама замјеници постављани. Главно

се имало на уму омогућити рад сваком одсеку, који му закон налаже, а да нису замјеници постављени, рад би тај немогућ био. ad 2) гледе бележништва држи садањи бележник важнијим питањем, које би се овде истаћи морало: питање о уређењу односаја епарх. управе под којима не би било скоро немогуће, као што до сада јест стално попуњење бележничког мјеста. Али кад то питање подстакнуто није упозорује епарх. скупштину, да ни овога пута не ће моћи бирати сталнога бележника, јер на исписани стечај нико није компетовао. А кад то у садање вријеме и поред двојице перводних чиновника епархијске управе, који би на то мјесто наслова имали пиак није нико на то мјесто компетовао, за извјесно још мање би ко компетовао у времена прашња, ће су дужност бележничку по крајњој нужди обављали намјенце парох. свештеници пакрачки. ad 3) што распоред сједнице и чланова није чињен у пленарној сједници био би разлог исти као под 1) наведен, али нарочити разлог не сазивању пленарних сједница оскоснст је у извјештају сваког одсека довољно истакнута, а то је недолажење чланова ни у сједнице мјесечне. — Један једити члан није позиван дуже времена у сједнице а то на темељу одлуке, којом је чланско право његово привремено суспендовано и с којом се одлуком сам задовољно. ad 4) одбија посве као неоснован приговор да се записници сједница правоваљано не верификирају, као што би приговарачу као дугогодишњем члану познато бити морало. ad 5) да нема ниједан одсек пословника то стоји, али постојеће уређење (чл. XXXVII.) ни не налаже императивно да сваки одсек безусловно мора пословник имати. Но на закону је међутим основана и жеља, да сваки одсек и има свој пословник, то ће се у будуће у могући обзир узети. ad) оцћенити навод да се не врши довољан надзор над вршењем проповједничке дужности свештеничке обескрепљује већ сами извјештаји (стр. 25.) који спомиње, „да је потписана обратила нарочиту пажњу и проповиједању...“ Баш у томе питању пошла је епарх. конзисторија до крајних граница с многобројним у том предмету строгим наредбама својим. А поједини у том пропусти од стране свештеника спадају не овамо него пред епарх. конзисторију и ако их интерпелант зна, нека их онамо и пријави. ad 7) гледе стојећих тасова упозорава бележник на постојећу са законском моћи високога сабора одлуку, која даје свештенству неоспорнога права на стојеће тасове, а коју је наредбу безусловно дужна и епарх. конзисторија учинити могла, а да се о закон не огреши изложио је на стр. 29. извјештаја незиног. 8.) дисциплинарна правила су у периоду о ком говори извјештај издана и међутим обустављена, но 1900 ступила су опет у потпуну своју крепност, као што је свештенству и обзнањено. ad 9) гледе коначне поновне молбе интересантове упозорује конз. бележник да ни близу није довољно доносећи овакове или овакове уредбе и пословне редове, нарочито у устројству нашем, поред недовољних егзекутивних средетава а као што то потврђује и извјештај епарх. конзисторија са наређењем својим о точном похађању сједница. Главније је вршити у томе дужности своје према постојећем уређењу епархија, које имамо, него прописивати дужности, које би према уређењу томе напосе имати морали, али их вршити не бих хтјели.

На приговор заст. *Јов. Марковић:* увјерава бележник епарх. скупштину, да ствар са остављком онога једнога у извјештају истакнутога члана, којим се добровољно пријављује сада заступник г. Јов. Марковић стоји заиста по званично и непобитно утврђеним околностима, као што је у извјештају изложено. Иначе се само радовати може и он као и епарх. скупштина да ће госп. Јов. Марковић у будуће дужност своју овакову, кад га западне, непоколебиво обнашати.

На приговор пароха *Лукића*: епарх. конзисторија није пропустила своје ни гледе потребитога надзора над религиозно моралним стањем основних школа. Томе у потврду износи конкретни случај један у доказ да се вршила у том погледу дужност довољно, и ако конкретни случајеви ти нису у извјештају специјално изнесени, јер се у специјалности онће ни улазило није. На свештенству је да ово у томе врши дужности своје као што је вршило и као што има наде да ће и вршити, јер му је то право и дужност без посебних од стране конзисторије норми, које се до сада нису показале потребнима.

На приговор односно на жељу заст. *Шарчевића:* одговара бележник, да би епархијска конзисторија могла узети евентуално и обзира, али би исту жељу морао изложити у потребитој образложеној форми, а овако то није могуће.

На приговор заст. *Лукића*: да политичке и остале власти не респектују довољно званични наслов парох. звања као и на предлог заст. *Бер-*

мановића, да званична, неправилно адресирана акта, парох. звања кратким путем враћају непријемчива, одговара бележник: епарх. конзисторија није била до сада у знању о недовољном респектовању наслова парох. звања, за то је госп. Лукићу во первих дужност била конкретне повреде дојавити конзисторији, што нека и учини а и сваки други, који на овакову повреду наиђе, а предлог госп. Ђермановића, да парох. звања сама суде гледе повреда оваковних и сам суд свој извршују не сматра бележник ни целисходним ни дозвољеним.

Конкретну пријаву заст. Лукића о обвезатности духовника Лепоглавског, да врши неке дужности пастирске и над иновјерцима, сматра бележник доста важном, те ју је он као бивши духовник на надлежно мјесто и поднијети требао, што међутим није учинио, ни он ни други који дасада духовник. Зато нека се ствар испуни сада епарх. конзисторија на с ходно званичење.

На приговор пароха *Јовановића*: гледе титулатуре парох звања не може се сматрати епарх. конзисторија надлежним ни позваном као средишња власт да одребе доноси. У осталом конзисторија даје парох. звању титулу доста знатну и одговарајућу положају, који исто заузима према епарх. конзисторији. А евентуална или односај парох. звања према другој којој власти условлава и другу титулатуру, те у даном случају слободно је поврђеном представнику парох. звања поднијети на надлежно мјесто и пријаву.

На приговор пароха. *Ј. Херака*: шест протопрезвитера постоје према закључку прошле епарх. скупштине, који је закључак уз образложење о прекој потреби шесторице протопрезвитера још онда поднесен високом сабору на сходну одлуку. У очекивању те у скором времену почем је за онда високи сабор заседао, остављен је статус шесторице протопрезвитера. Међутим одлука није услиједила све до сада, а статус се не може сада измијенити. Почем није статус протопризвитера по рескрипту морало се оставити и процент повећан с нарочитим обзиром на врло високи плаћевни разред многобројних парохија наших

На приговор заст. *Мандровића*: Постојећи закон даје несспорно право епарх. конзисторији да кандидира свештенике за избор пароха, а поред тога права сматра да је прелеватно колики ће број оне за избор кандидоватв. У осталом на тај корак склонули су епарх. конзисторију многи конкретни случајеви, гђе је неограничени број кандидата сметао чистоћи избора и заиста послије одредбе овакове биле су избори пароха у епархији нашој скоро без изузетка чисти и сваке хвале достојни. Зато одлуци таковој није приговорила и протусловила ни прошла епарх. скупштина. С тога је само у интересу закона да остане ствар та као и досад. На жељу даљу г.г. Мандровића, Матијевића и К. Јовановића изражава бележник да епарх. конзисторија неби очекивала посебна упутства за настојање своје око намјештења православне учитељице на женском лицеју у Загребу, кад је епарх. конзисторија чинила досада и чиниће и одсада дужност своју; на што госп. Мандровић изјављује, да је примједбом својом хтјео показати само дужно интересовање епарх. скупштине спрам ове ствари, с тиме се бележник задовољава.

По том Високопреосвећени госп. предсједник позива има ли ко од г.г. заступника, да што примјети на ова разјашњења и одговор конзисторијалног бележника и пошто се нико није пријавио ставља на гласање прима ли епархијска скупштина извјештај и сви одговори осим онога гледе кандидације односно квалификације компетената за парохијска звања узети су на знање.

Пошто је вријеме одмакло, диже високопреосвећени госп. предсједник сједницу у 2 сата и рече другу за исти дан по подне у 5 сати.

Извештај епархијских власти Пакрачких.

(Наставак)

О обдржавању вјероучења у чистоти својој.

У епархији нашој имамо свега 238 основних школа са 9712 православне српске дјеце наше. —

Осим катихизације у основним школама посвећивала је потписана нарочиту пажњу и катихизацији у средњим, стручним и њима сличним учевним заводима земаљским, којих је нарочито у нашој епархији сразмерно знатан број. —

Као у основним, тако би и у овима школама било потребан стручни надзор; зато је потписана споменутом напред представком на свети Архијерејски Синод молила и за систематизирање посебнога и над средњим школама надзора.

А међутим се потписана о раду и успјеху дотичних катихета увјеравала из извјештаја, које концем сваке школске године подносе овамо катихете о раду и успјеху своме у катихизацији.

На загребачким средњим, стручним, и другима многима њима подобнима заводима вршио је катихетске дужности до почетка 1897|8. шк. год. један стални катихета — професор, а од 1897|8. систематизирала је висока кр. земаљска влада и друго мјесто нашега катихете усљед пораслога броја наших ученика на школама тамошњим, и то је мјесто на овострани предлог одмах и попуњено стручним а сада већ свештеним лицем.

Поред сталних наставника, кад се још добију и нови, бољи уџбеници, који се сада такође израђују, биће и успјех у вјероучним предметима и на средњим заводима боље осигуран.

Мање непримјке на тима заводима, као: помањкање кадшто довољнога надзора над ученицима од стране наставника за вријеме богослужења, незгоде радне са комбинирањем разних разреда, па и завода за заједничку вјеронауку и егзорту, може се рећи, одстрањене су, хвала предусретљивости високе кр. земаљске владе, а и дотичних управа школских, сада скоро потпуно.

Сви ученици иду редовно и доста тачно у цркву, а уз постове приступају преко шк. године и св. тајнама причешћења и покајања и приступање тајнама тима изволила је висока влада на молбу потписане напоменути и господи професорима завода, већ и самога ради доброга примјера ученицима својима. — Још је на средњим заводима у Загребу заведено ово три године, и обука у ноталном пјењу црквеном. Обуку ту даје под надзором старијега професора катихете посебни, по високој влади намјештени коровођа, по нотама, овдје одобреним. Кор ученика сад већ три године поји у парохијској цркви Загребачкој на опће задовољство и назидање пјевача и вјерних слушалаца.

Како у трговачкој и грађитељској школи у Загребу нема по устројионе штатуту вјеронауке, обраћала се потписана и поново на високу владу са образложеном молбом, да се у и тима заводима уведе облигатно вјеронаука. А тако се исто потписана, с обзиром на знатни број ученица православних на женском лицеју у Загребу, и по ново обратила на високу владу с молбом, да намјести на том заводу и коју православну учитељицу.

На осталим средњим и стручним заводима у епархији катихизирају православне ученике наше дотични пароси, или капелани, као замјеници њихови.

За Нову Градишку молила је потписана посебнога катихету, но за сада без успјеха, него је изгледа, да ћемо и у Бјеловару имати ускоро нашега катихету.

Број средњих и виших школа и ученика у епархији нашој течајем ове 1899.|1900. год. јест овај:

1.	Загреб, свеучилиште	138
2.	„ средње, стручне и друге сличне школе	261
3.	Бјеловар, кр. мала реална гимназија	69
4.	Пожега, кр. велика гимназија . .	32
5.	„ ратарница	14
6.	Вараждин, кр. велика гимназија . .	7
7.	Каниижа, кр. велика гимназија (1.) и трговачка школа (1.)	2
8.	Крижевци, кр. господ. училиште .	4
9.	„ ратарница	6
10.	„ виша пучка школа . . .	2
11.	Брод, виша пучка школа . . .	27
12.	Нова Градишка, виша пучка школа	53
	Свега	615

Осим тога постоји у подручју епархије ове и српска православна учитељска школа у Пакрацу. Према постојећим уређењима нема епархијска конзисторија никакове везе са тим заводом, но јер потписана сматра дужношћу својом, да зна и пази на дух и правац вјеронаучне наставе и у том заводу, обратила се на свети Архијерејски Синод с молбом, да се и тај завод са вјеронаучном наставом својом стави под надзор потписане конзисторије.

(Свршиће се)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Крсно име Његове Светости патријарха Георгија.) И ове године, на дан св. Великомученика Димитрија, свечано је прослављено у двору патријарашком крсно име Његове Светости,

патријарха српског *Георгија* и храмовни дан дворске капеле. Милим гостима Његове Светости били су и високопреосвештена г.г. епископи Будимски *Лукијан* и Бачки *Митрофан*. У очи празника служено је у дворској капели бдење, под начальством Крушедолскога архимандрита г. *Анатолија Јанковића*. На сам дан празника служио је св. литургију у дворској капели преосв. г. епископ *Лукијан*, а у саборној цркви преосв. г. епископ *Митрофан*. По високом решењу Његове Светости на св. литургијама овим произведени су професори Богословског Училишта нашег јереји *Јован Живковић* и *Милутин Јакшић* за протојереје, којим одликовањем је Његова Светост благоизволела да награди професорски рад и труд господе професора.

Његова Светост је благоизволела примити честитке: пре св. литургије од преосв. господе епископа и свештенства, у име којега је Његову Светост поздравно као свечара г. архимандрит *Анатолије*, а после св. литургије честитке свију местних власти, просветних завода, автономног чиновништва и осталих корпорација, на којима се честиткама благоизволела Његова Светост најљубазније захвалити.

У 1 сат после подне пре ручка освећена је у малој дворској трапезарији пред иконом св. Димитрија водица свечарска, а после је отпочео свечани обед. Пред печењем је, г. архимандрит *Анатолије* обавио чин сечења колача, а преломили су га по високој жељи Његове Светости преосв. господа епископи *Лукијан* и *Митрофан*. За тим су отпочеле здравице. Узвишени свечар подигао је прву чашу у славу Божју и милост крсног имена, заштитника Свога, двора и храма дворскога, — а у здравље свију милих Му гостију поразив жељу, да им свима Господ милостиво подари, да своје крсно име дочекују задовољно и радосно, као што га је високи свечар дочекао и каквим га задовољством данас светкује. Узвишеном свечару наздравио је први преосвештени г. епископ *Лукијан*, најављујући, да су гласови о изванредном неспоразуму у Епископату неистинити, као што не стоји ни то, да је у епископима угаснула благодарност, што ју дугују Његовој Светости. Ова здравица, као и енунцијација пропраћена је френетичким усклицима одобравања.

Његова Светост је поводом Свога милога крсног имена примила многобројне брзојавне и писмене честитке, међу којима, изван наше државе, спомињемо честитку Његова Високопреосвештенства Господина Митрополита Србије *Инокентија* и свију епископа сестринске нам цркве у Србији, преосв. г.г. епископа *Димитрија*, *Никанора*, *Саве* и *Мелентија*. Г. министар просвете и црквених дела г. *Павле Маринковић* је такође брзојавно честитао. О овима честиткама доносе вести скоро сви листови престонице Србијине.

Дао Господ доброме патријарху нашем *Георгију*, да још многу Славу Своју прослави, увек задовољан поред радосне цркве и народа.

(**Радња епархијских власти Епархије Бачке**). *I. Конзисторија* 17 (30) октобра о. г., под високим председништвом Његовог Високопреосвештенства Господина *Митрофана Шевића*, одржала је своју редовну месечну седницу са следећим предметима: — Обављено је заклињање новога члана — супститута јер. Јована Степановог. Публиковање се одлуке министарства просвете, да се јер. Ј. Т. у П. и јер. М. П. у Ш. по 120 круна — а свешт. удовици Ђ. С. у Г. по 60 круна држ. приположи подељује — Узет је на знање отпис министарства, да ђакони и протопрезвитерски капелани, пошто нису представници самосталних парохија, надопуну свешт. дотације не могу добити. — Увета је на знање наредба министарства, да се вероначална настава у сегединским средњим школама настави — а у вези са овим и извештај бележника о председничкој преставци, што ју је Његово Високопреосвештенство у интересу катихизације на осталим сегединским школама министарству упутило. — Публиковање се парох. звањима у Н. С. и М. дозвола министарства за матрикуларне неке исправке. — Известиће се јер. С. С. у С. о одлуци СОдбора, да му се приположи на јерарх. фонда подељује — а јер. Љ. К. у К., да му се молба ради такове приположи одбија. — Извештена је конзисторија у Г. Карловцу, какве ће се мере на опадњу пријаву против Т. Д. предузети. — Узет је на знање допис адм. одбора бачког, да је сакупљање прилога појединих црк. општина за школу и свештеника сантовачког предузео. — Извештен је епарх. школски одбор бачки, да је конзисторија ради успешнијег предавања вероначуке на ком. школама нужно расположење учинила. — Публиковање се допис преосв. г. Гаврила Епископа вршачког у ствари државне приположи свешт. удовице Ј. П. из Н. С. — Узето је на знање извршено високо расположење г.

Епископа Дијецезана у ствари освећења саитовачке цркве. — Одговорено је кр. судб. столу у Сегедину, да се списи у ствари Л. А. у П. код министарства налазе. — Узет је на знање извештај конз. комисије о стечајном испиту, што су га неки свешт. кандидати положили. Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера о увођењу у звање суботичких свештеника. — Потврђени су овогодишњи избори питомаца за приправничку платонеумску закладу. — Поднеће се министарству просвете са накнадним допуњама снабдевене молбеница неких свештеника ради надопуне свешт. дотације. — Решено је, да се молба свешт. удовица А. К. и А. Р. у М. на држ. прилошћи министарству поднесу. — Умољене се министарство, да парох. звању у Н. С. дозволу за неки матрикуларни исправак подели. — Подарен је дужи допуст оболелом пароху Л. К. у Б. — Враћена је молба ђ. М. В. у Б., што ју је ради држ. прилошћи поднео. — Поднесен је министарству овогод. исказ о питомцима ст. бечејске закладе б. Куфиније Јовићке. — Узето је на знање најављење ст. сивачке црк. општине на пријаву Н. Б. у Ст. С. — што ју је са тобожње неправилног издавања црк. стола једног против исте учинило. — Закључак црк. општине у С., да се против конз. одлуке неке уток уложи и призив Т. Д. у С. против закључка тога стављени су ad acta. — Поднеће се признани А. М. и М. М. и др. у С. преч. МЦСавету, да конз. одлуку, која је у предмету избора свештеничког донесена — услед признања тих расмотри. — За администратора саитовачке парохије именован је Н. М. свршн. богослов у Н. С. — Поднесена је са препоруком министарству просвете молбеница свршн. богослова М. П. у А., ради опроста година. — Наречен је развод брака између Е. В. у А., и Ј. А. у Ст. Б. — Издата је пријава Ј. П. и др. у Ђ. црк. општини — а пријава Ђ. Г. у Т., јер. З. С. у Н. С., на најављење. — А осим тога решени су још и други неки предмети од мањега значаја. — Ова епарх. конзисторија одржала је дана 21 октобра (3 новембра) о. г. у напредну седницу своју, на којој је са наступајуће седанице МЦСавета неке пређене предмете решила. —

П. Административни Одбор, под председништвом преосв. Господина *Митрофана Шевића*, дана 19 октобра (1 новембра) о. г., одржао је своју редовну седницу, на којој је решио следеће предмете: — Публиковање се одлука министарства о држ. прилошћи црк. општини у Ст. Шовама. — Известиће се заинтересовани о одлукама СОдбора у ствари признања Ђ. П. у Т., Ј. Р. и др. у Ст. К., црк. општине у Г. К., М. П. у Г., Н. М. у М., М. У. у Д. С. И., С. Ж. и Д. Ж. у Ст. Б. против одлука адмн. одбора. — Обзнаниће се одлуке, упутства и објашњења СОдбора у предмету дуговина саб. трошкова и верозак. прилоса појединих црк. општинама, које су исте дуговине своје у готовом исплатиле, обвезницом осигурале или тако нешто са извесних разлога учинити пропустиле. — По налогу Његове Светости упућена је црк. општина у С. да сину И. пл. Н. стипендију његову уредно надаје. — На извештај конзисторије бачке о потпрањеј прилошћи Н. М. адм. парох. у С. дозначена је дотична свота на епарх. благајне на исплату. — Издато је упутство свима општинама, манастирима и парох. звањима гледе адресовања званичних писама. — Издата је молба земљорадничке задруге у Н. С., кзиз. фишклу на њење и предлог. — Дозвољено је црк. општинама, да у корист учит. конвикта новосадског црк. тас трипута обшесу. — Упућена је црк. општина у П. да свештеника свог уредно плаћа. — Клаузулиран је уговор црк. општине у Гложањима у ствари промене извесног земљишта. — Издата је наредба црк. општинама у Брестовцу, Товаришеву, Сенти и Кулпину, да за правилан грунт. препис актуалних парох. сесија нужне кораке учине. — Узет је на знање извештај судб. стола у Н. Саду о грунт. препису именика у црк. општини у Бегечу. — Предсд. расположења у ствари опоруке Ј. П. у Сегедину и у предмету официјерског квартира моторинског узета су на знање. — Поднесен је обрачун црк. општине бајмачке о потрошеној држ. прилошћи министарству просвете. — Познана је црк. општина у Кулпину, да молбу своју ради снижења парох. класе са потребним исправама допуни. — Умољен је епар. шк. одбор бачки, да мандат шк. одборника Е. С. у М., пошто је исти скупштинарства лишен, за ништав прогласи. — Извештене су црк. општине у Жабљу, Ђурђеву, да им је уплаћени за време војене границе саб. трошак и верозак. прилог установити не могуће — а у истоме смислу поднесен је извештај и СОдбору. — Обвезница црк. општине у Локу по клаузулирању поднесена је СОдбору. — Доставиће се исказ дужника црк. општина у Ст. Керу и Нивицама поднуп. звању на овруху. — Узети су на знање и стављени у епарх. писмохрану преписи црквеноопштинских записника из црк. општина Сенте, Надаља, Титела, Ст. Футога, Бегеча, Кисача, Силбаша и Ст. Сивца. — Записници црквеноодборских

седница у Г. Ковиљу, Ђурђеву и Чуругу, као неиздвојено поднесени, стављене се ad acta. — Одобрени су, или за ништаве проглашени неки закључци црк. општине у Јегри. — Одобрен је закључак црк. скупштине сомборске у предмету набавке штедионичких деоница. — Уништен је закључак црк. скупштине у Баји, који се односи на руковање са масом Марте Теодоровићеве — а одобрен је други закључак исте црк. скупштине, који је у предмету ограђивања тамошње порте донесен. — Поднеће се призив црк. општине сомборске против одлуке админ. одбора у предмету тамошњег парох. звања МЦСавету. — Дозвољен је зајам црк. општини у Ст. Футогу. — Упућена је црк. општина у Пивницима, да погледом на нека потраживања своја, потребне кораке у делокругу своме учини. — Позвана је црк. општина у ДСИвану, да нејасан поднесак свој објасни. — Подељен је укор перовођи црк. општине у С. П. са непристојног поднеска једног, што га је именом црк. општине сам подписао. — Одобрен је избор 1/3 скупштинара у Турији, 1/2 одборника и већих општинских часника у Силбашу, те црквеноопштинског председника у Ст. Футогу. — Узето је на знање пријављење црк. општине ст. стапарске на пријаву Ђ. К. и издаће се упутство истој црк. општини, да парницу своју против споменутог тужитеља, као бивш. благајника, обнови. — Подарен је предујам из епарх. фонда Н. П. у Н. С. — Уважен је призив С. Ж. и др. у Ст. Бечеју против црк. општинског закључка тамошњег у ствари учитељске огреварине. — а исто тако и призив Ђ. П. у Сенти против неправилно обављеног избора стипендијских питомаца Ђене Брановачког. — Решене су пријаве М. А. у Ш., Е. П. у Т., и М. К. у М. против црквеноопштинских управа тамошњих. Одобрени су или са примедбама повраћени годишњи рачуни неких црк. општина. — И осим тога решени су још и многи други предмети административне и рачунске природе од мањега значаја.

(**Осуда на свештенству у Пакрачкој и Г. Карловачкој Епархији.**) Пише нам један пријатељ и одличан члан наше цркве: како у тамошњим православним епархијама осуђивања на свештенству бива све то осетљивијом . . Вели, да су се надлежни фактори, из једне и из друге Дијецезе обраћали на св. Архијерејски Синод са овогодишњим тегобама и жалбама, не би ли се икако помоћи дало. Тако је поново у г. 1899. високопреосвештени господин епископ Пакрачки Мирон упутио на св. Синод врло верну представку, која приказује доста жалосно стање у душепопечењу. Наводећи узроке, тој немилој јави, истиче високопреосвештени, да ту незгоду прави још већом и право свештенства, да тражи само, куда ће на парохију и право народа да бира, кога хоће за пароха“.

Услед таковога слободнога тражења и бирања, и без права рачуна о општем добру и потреби црквеној има у Епархији овој празних парохија са парохијалном црквом и кућом на главном друму и месту вређењу“ . . .

„А недалеко одатле за брдом, са свих на страни, случајно је парохија, иако не можда богатија, а оно за живљење можда згоднија и свештеник се на *својим* рачуна повукао са друма у какову гудуру, а остављено на друму празну и цркву и кућу, на зазор и срамоту и цркве наше и народа“. . .

„Нити црквено-автономни органи наши нису по закону позвани, да воде бригу о општем добру и потреби црквеној, нити они то по положају своме у опште могу, а њихови органи, на темељу постојећега црквено-автономнога уређења нашега, не могу да воде ту бригу, а да се не огрешење о горње право и свештеника и црквене општине, и тко онда одговара Богу и цркви за штету, која може да снађе цркву покрај овакове недовољне бриге и рачуна о добру њеноме?

„И зато нам није црква без штете ни данас. Недовољан број свештеника, а уз то неки без довољне спреме, а неки без довољнога позива свештеничкога, без довољнога надзора и довољне нажње, коју би морала указивати свештенству власт његова црквена, а не може да ју указује и то све *на темељу црквено-автономнога уређења нашега*, узроци су, која нам штете цркву нашу“.

У Србији

(**Закон о народној библиотеци**) Према наређењу министра просвете г. *Павла Маринковића*, народна библиотека уредиће се тако, како ће потпуно моћи одговарати своме задатку и стати у ред добро и савремено уређених државних библиотека. У тоне циљу образована је комисија, која ће израдити закон о народној библиотеци. У тој комисији јесу: председник г. Пера Ђорђевић, државни саветник у пензији, чланови г. г. Љуба Ковачевић, Ђорђе Поповић-Даничар, Стојан Протић, Мих. Гавриловић, држ. архивар, и Јаша Продановић, професор гимназије.

(**Закон о државној штампарији**). Да би државна штампарија потпуно одговарала своме задатку и била уређена по најмодернијем начину,

министар просвете г. *Павле Маринковић*, образовао је комисију, која ће радити на закону о државној штампарији као и на њеном уређењу. Председник је те комисије г. Миленко Марковић, управник државне штампарије, а чланови су г. г. Живојин Перић, професор Велике Школе, Аца Станојевић, власник „Законитости"; Петар Бабић, рачуноисписач при држ. штампарији; Миле Павловић, професор гимназије; Милан Бибчевић, главни сарадник „Српских Новина" и Јевта Медецијан, главни фактор државне штампарије.

(**Учитељска скупштина**). 26. о. м. састала се је учитељска скупштина ради доношења нових правила Учитељског Удружења.

(**Велика Школа**). На Великој Школи, у правноме факултету, упражњена је катедра за *кривични судски поступак*. Ради попуњења ове катедре расписао је стечај и позвати су сви они, који желе компетовати за ову катедру, да се са својим сведоџбама пријаве министарству просвете и црквених послова најдаље до краја месеца новембра ове године.

„Б. Н."

Читуља.

† Јереј **Вељко Белеслијин**

парох Санадски и члан Епархијског Административног Одбора Темишварског.

И опет један гроб више. И опет једно име више у читуљи српских свештеника! Јереј Вељко Белеслијин, парох Санадски, после тешког боловања, преминуо је у Господу 17. (30). октобра о. г. у 39. години свога живота, а 12-тој свога примерна службовања.

Покојник се родио у Тиса Св. Миклошу 8. Децембра 1861. године, од оца Аксентија, прва свештеника и позната родољуба. Свршив основне школе у месту свога рођења, полазио је вишу гимназију: у Сенти, у Вел. Бечкереку и у Кечкемету, где је испит зрелости, с добрим успехом, положио. После свршених богословских наука у Ср. Карловцима, где је био познат, као марљив и савестан ученик, искрен пријатељ и веран друг — буде рукоположен за ђакона и презвитера месеца новембра 1888. године, те би постављен за администатора парохије у Црној Бари. На кратко време после тога буде изабран за протопрезвитерског капелана у Вел. Бечкереку. И овде није дуго службовао, али и за то кратко време задобио је све друштвене слојеве Бечкеречке својих понашањем, својим благим нравима, својом савесношћу, марљивошћу и предусретљивошћу. Године 1891. месеца марта дошао је у Санад, где је до смрти своје служио тако, да у целој околини својој ретко љубљен био, а поглавито са својих врлина, којих је много имао. Сваки га је поштовао и љубио као поштена човека, честита Србина и врсна свештеника. Године 1894. Марта 26. умре му прерано верни друг, нежна супруга Ленка (кћи Петра Маринкохића, сада пароха у Ђали), и од тога је доба — у туги и жалости за прерано преминулим верним и љубљеним другом својим, — сву бригу своју и све старање своје посветио јединици својој и незбринутој браћи и сестрама, за које се ретком љубављу и брижљивошћу старао до последњега часа свога, када га смрт немилостиво и прерано истрже из средине милих му и из круга пријатеља и поштоваоца његових. Целога краткога му века красиле су га врлине, као што су: Оданост позиву своме; савесност и ревност у служби; искреност према браћи и пријатељима; готовост и снисходљивост према повереној му пастви.

Погреб му беше импозантан. — 18. (31.) октобра слегло се силан свет у Санад, да га до вечне му куће испрати. У ½ 3 ч. после подне обукоше се у св. храму свештеници: Трифун Влашић (Сента), Младен Јосић (Б. Мартоношу), јерох: Милутин Јосић (Црна Бара), Дим. Ђирић (Т. Св. Миклош) Југ Станкић (Орославош) Милан Димитријевић (Т. Кањижа) Милош Прекајски (Сента) и Владимир Вулишић (Чока). — Тако у одјељењу одоше у парохијски стан, те донесоше земне остатке покојника у св. храм, где — са учитељима Ђ. Богосављевићем (Санад), Ђуром Ничићем (Т. Кањижа) и Петром Јовановићем (Чока) — свршише опело по уставу св. цркве.

У св. храму се од покојника опростио парох Младен Јосић, врло лепо смишљеном и пуном садржине беседом, достојном живота и рада покојникова; а на гробљу, при отвореној раци, наговорио је парох Југ Станкић неколико дирљивих опраштајних речи, које су сваког присутног на плач натерале!

Покојника жале и оплакују: десеторогодишња јединица му Даница, сироче *без* оца и *без* мајке; четири брата и три сестре; остала многобројна родбина и небројени пријатељи и поштоваоци.

Лака му земља и **вѣчная память**!

М. Д.

† Јереј **Данило Кнежевић**

парох у Бјелопољу, у Лици, преминуо је у Господу 27 септембра о. г. Опојаше га окр. протопрезвитер Стакић са јерејима: Маном Оклобџијом, Стеваном Касановићем и Јовом Будисављевићем. Окр.

протопрезвитер опростио се са добрим покојником у дирљивом беседи. Лака му земља и **вјечна памаћ**!

† Јереј **Тома пл. Оклобџија**

управљећи парох у Мутулићу, у Лици, преминуо је у Господу 24 септембра о. г. а сахрањен је 25 септембра у 76 години својој, опојан од окр. протопрезвитера Стакића, протојереја Томе Алагића и друге браће свештеника. Покојник је био у своје доба један најспремнијих свештеника. Опросто се с њиме у опроштајној речи јеромонах Игњатије. Честити покојник био је свештеником у Госпићу, у Плочи и најпосле у Мутулићу. Богословске науке свршио је у Задру.

Лака му црна земља и **вјечна памаћ**!

Јавна захвала.

П. в. Госпођа Анка Петровић рођ. Поповић супруга Господина Вењамина Петровића бележника Фердинског — поклонила је овдашњој српској православној св. цркви завесу (убрус) за налоњу при читању св. Евангелија израђену врло укусно на фином бордо сомоту а извезена свилом — у вредности од 30 круна.

На племенитом овом дару част нам је у име српске православне црквене општине Фердинске реченој госпођи најтоплије захвалити се жељећи јој: среће, здравља, дуга и задовољна живота и да јој Свемогући овај лепи дар хиљадама пути накнади. Живила!

У *Фердинцу*, 23. октобра 1900. год.

Перовођа: **Коста Петровић.** Председник црк. општине: **Аркадија Лалић.**

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 926 ех 1900./зап. 820. 1—3 162 бр.

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се стечај на место православног духовника код кр. земаљске касиноне у Лепоглави.

Плата је годишње 2200 К. уз право промакнућа у више плаћевне степене IX. чиновног разреда, и стан у нарави.

Свештеници који желе то место получити, имају своју молбеницу управљену на високу кр. земаљску владу, одио за правосуђе у Загребу и обложену са нужним сведоџбама, а ако су ван епархије ове и са сведоџбом о ревности и успјеху у вршењу досадање им службе преко надлежне власти своје подвријети епархијској конзисторији овој најдаље до 13. (26.) нов. 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије

У *Пакрацу*, 12. (25.) октобра 1900.

Број. 162-908 ех 1900 1—3 161.

Н А Т Ј Е Ч А Ј

У српско-православном богословском училишту у Рељеву, крај Сарајева, упражњено је место учитеља за црквено појање, с којим је спојена годишња плаћа од 2000 К. (двије хиљаде круна) активносни доплатак од 600 К. (шест стотина круна) и стан у нарави, надаље право на први доплатак од 500 круна пошље довршених у дефинитивном својству пет година службовања, а на други доплатак од 700 круна пошље навршених двадесет година дефинитивног службовања. Након довршене 30. године укупног службовања припада дотичнику право на мировину у потпуном износу основне плаће и двају доплатака, дакле 3.200 круна.

Прво је намјештење привремено, а након једне године доказаног ваљаног службовања биће дотични дефинитивно именован.

Они, који ово службено мјесто, на ком ће поред појања имати да отправљају један део дужности заводског економа добити желе, треба да ваљано обложеном молбеницом докажу:

1. да су подвиници аустроугарске монархије, или припадници Босне и Херцеговине;

2. да су православне вјере и да нијесу прешли 40. годину живота;

3. да су монаси, или удови мирски свештеници без дјеце;

4. да су потпуно вјешти црквеном српско-православном појању, обичном и ноталном;

5. да су добријем успјехом свршили потпуну гимназију с испитом зрелости и једно ваљано уређено православно богословско училиште у аустроугарској монархији или у Босни-Херцеговини;

6. да су тјелесно и умно потпуно здрави.

Овако обележене молбенице треба приложити овој земаљској влади путем високопреосвештеног господина Архиепископа сарајевског и Митрополита добробосанског до најдаље 18. (31.) децембра ове године,

Земаљска влада
за Босну и Херцеговину

Ab C.O. 1882. пап. ex 1900. 158 3—3

ОГЛАС.

Српски православни народно-црквени саборски одбор као управа срп. нар. црквеног фондова и заклада у Карловцима овим обзнањује, да ће се дне 19. новембра (2. децембра) 1900. у 11. сати пре подне у канцеларији народно-црквеног тајништва у Карловцима уз прорачуњску грађевну своту од 234.225 круна 96 потура и од 6.818 круна 76 потура за рушење старе зграде укупно 241.044 круне 72 потуре одржати офертна минусендо-лицитација ради издавања градње срп. нар. црквеног здања за средишња заједнична звања и саборницу у Карловцима.

Општи и специјални грађевни услови у овом предмету као и грађевни планови и предрачуни могу се видети такођер у горе поменутој канцеларији.

Они, који намеравају при минусендо-лицитацији учествовати, дужни су своје запечаћене офертне понуде као и у име жалбине 5% прорачунске своте или 12.052 круне у готовом новцу или у државним папирима исте вредности у руке саборским одбором изасланих повереника положити.

У Карловцима 29. септембра (12. октобра) 1900. године.

Председништво.

срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

само свештеничког одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Част ми је пречасној г. г. свештеницима до повољног знања ставити и моју радиону препоручити у којој се само за српско свештенство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радиони изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.

Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Јављам п. н. муштеријама, да никог писам овластио, да у моје име прима поручбине. С тога ваља непосредно ради поручбине, управо мени обратити се. 159 2—5

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

у НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и жаља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикле и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прве од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. с са чистим златом извезено на најновијој кадиом од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго православ. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити прем. г. свештеницима **шешира, камилавки, ђелевуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерија шаљем бесплатно и **ручно нацрте, мустре и прорачуне.** 90 9—28

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остала рукописи уредништву **„Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 484.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 45.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 5. новембра 1900.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању.

(по Бартману).

— САВА ПЕТКОВИЋ —

(Наставак.)

Као што је вера драговољна покорност, тако је и неверовање надута упорност, непокорност. Она је овладала јудејском браћом, — зато је апостол оштрим и горким речима жигоше. Божанствени гласи спасоносне вере продрли су у све крајеве васељене, али *сви не послушаше Јеванђеља* (Рим. 10, 16). Јудеји имају до душе ревност за Бога, али не по разуму, јер *не познајући правде Божје и гледајући, да своју правду утврде, не покоравају се правди Божјој* (Рим. 10, 2. 3). *Њихова је погрешка спасење незнабошцима* (Рим. 11, 11). Невера је, као изопачавање воље, нешто у највећој мери непоштено и не ће умаћи пред правосуђем Божјим (II. Сол. 2, 11); *јер се открива гнев Божји с неба на сваку безбожност и неправду људи, који држе истину у правди* (Рим. 1, 18).

Из свега овога можемо лако извести учење Павлово о вери, која оправдава. Веома тачну дефиницију Павлове вере налазимо, поред осталих,[11] код Делингера. Она гласи од речи до речи овако: Dieser Glaube ist nicht eine einzelne Thätigkeit des menschlichen Erkenns, Fühlens oder Wollens, sondern ein Complex von Thätigkeiten, etwas, was nur durch das Zusammenwirken aller Seelenkräfte zu Stande kommt. Hoffnung, Liebe, Furcht und Vertrauen, Demuth und Gehorsam, Standhaftigkeit und Eifer — alle diese Dinge liegen in dem rechfertigenden Glauben.[12]

Осим тога вера обухвата и све сродне акте, који су или у савршеној вери већ садржани, или се, под утецајем милости, из ње развијају. Тако су: признање човечје греховности и неподобности, да се сам човек оправда (Рим. 7. 24), обраћање ка Богу у нади и уздању (Рим. 8, 24). Поштo је дакле у вери садржана укупна служба целога унутрашњег човека Богу, то ап. Павао и пише о *вери срцем*, те

[11] Упор. Möhler, Symbolik § § 15,—19. и др.

[12] Döllinger, Christenthum u. Kirche §. 197.

вели: „Καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην“ (Рим. 10, 10).

Но човек ипак није подобан, да својим снагама дође до овога највишег моралног акта. Његове природне снаге стоје, према ономе што има у вери да учини, у неједнакоме сразмеру све дотле, док их унутрашње не оснажи благодат Божја. Вера која оправдава јесте, по Павлу, исто тако дело Божје у човеку, као и дело човека самог. И ако је вера и у нама, те не може без нас у живот ступити, то она ипак није *из нас*, него из онога, који нам ју је дао, да верујемо у Њ (Фил. 1, 29). *Благодаћу сте спасени кроз веру, и то није од вас, дар је Божји* (Еф. 2, 8).

Оправдати се вером и по милости добити оправдање (Рим. 4, 4; 5, 16.) код Павла су корелатне мисли, које стоје на супрот оправдању делима. *Љубав с вером* јесу блага и погодбе спасења *од Бога Оца и Господа И. Христа* (Еф. 6, 23). *Бог је то, што чини у вама да хоћете и учинити, као што му је угодно* (Филип. 2. 13), јер *не стоји ни до онога, који хоће, ни до онога, који трчи, него до Бога који помилује* (Рим. 9, 16). Вера као *сила Божја* (I. Кор. 2, 5), као *деловање Духа светог* (II. Кор. 4, 13), не би се могла никад ни развити у човеку, чије је срце покривено тамом незнања и греха без благодати, која оживљава и буди. Таква вера мора стојати и стоји у тесној свези са љубављу. Без љубави она је мртва, без вредности и користи, јер *ако имам сву веру да и горе премештам, а љубави немам, ништа сам* (I. Кор. 1, 2). Док апостол овде приказује веру без љубави као невредну и некорисну, дотле на крају исте главе те посланице назива љубав већом од саме вере: „А сад остаје вера, нада и љубав, ово троје; али је *љубав највећа* међу њима“ (I. Кор. 13, 13). Љубав се назива „већом од ових“ за то, што даје вери, нади и свима врлинама праву вредност пред Богом и вечно траје.[13] И та љубав није никоја друга, него она, коју Павао у целој овој глави ради њене вредности (1—3), њене користи (4—7) и њена трајања (8 и даље) уздиже и велича.

Од особитог је значаја за одређење односаја вере и љубави, место у посл. Гал. 5, 6: „Ѡ Хрїстѣ бо Іисѣсѣ ни wбрѣзанїи что можетъ ни неwбрѣзанїи, но вѣра любовїю посѣлюществѣема“ Ѡ Хрїстѣ Іисѣсѣ т. ј. у свези и заједници с Христом Исусом неможе обрезање ништа учинити; напротив једино што је овде моћно и силно, што има снаге и утецаја јесте вера „*љубовїю посѣлюществѣема*.“ Шта апостол управо разумева под љубављу, то сам није нигде изрекао. Но из посл. Рим. 5, 5. можемо увидети, да под њом разуме ону снагу, коју *Дух свети налева у срца наша*, која освећује душе и одржава је у унутрашњој свези са Богом.

Уопше гдегод апостол говори о вери, која оправдава, свагде је тесно везује с љубављу. Ово је тим важније, што он то чини у посланици, у којој побија старозаветно дело оправдања и оправдање делима, да тим одлучније истакне нови принцип спасења: πίστις δι ἀγάπης ἐνεργουμένη.

Само из вере дакле излази оправдање. Вера је, по Павлу, извор оправдања. Под оправдањем разуме апостол оно, које се „открива у Јеванђељу“, а извире из вере, те се излива на оне, који верују (о томе у Рим. 3, 21. 22; Гал. 3, 22).[14] У Рим. 1, 16. говори Павао, да је Јеванђеље сила Божја на спасење свакоме, који верује. Основ томе лежи у овој истини: да у њему δικαιοσύνη Θεοῦ ἀποκαλύπτεται. Δικαιοσύνη Θεοῦ дакле сачињава код апостола основ спасења, садржину његова Јеванђеља.

Пре но што се упустимо у потање развијање ове речи, ваља нам бацити летимичан поглед на јудејско-јудаистичко схватање оправдања. Δίκαιος беше почасна титула побожнога старозаветног човека. Главна погодба за њу био је праведан живот у складу са законским прописима. Ко је томе у своме животу тачно одговарао, тај се с правом називао δίκαιος παρὰ τοῦ Θεοῦ. „И милосрдїе вѣдетъ намъ, аще сохранимъ творити всѣ заповѣди законаа сегw предъ Господемъ Богомъ нашимъ, якоже заповѣда намъ“ (Втор. 6, 25). „И ѣкъ запо-

[13] Dr. Ang. Bisping, Exkl. d. erst. Br. an d. Korinth. (1883) S. 245.

[14] Bisping, Exkl. d. Br. an die Römer S. 89.

вѣдѣхъ мнѣхъ ходимъ, и оправданіѣмъ моѥмъ спасѣ̀ѧи, ѥжи творити тѧ: праведенъ сй есть“ (Јез. 18, 9). По представљању Јудеја оправдање човек задобија, ако испуњава испуњава закон. Зато Павао и називље често ово јуд. оправдање δικαιοσύνη ἐκ τοῦ νόμου (Рим. 10, 5). А пошто га човек стиче својим рођеним заслугама то га називље такође ἰδία δικαιοσύνη (Рим. 10, 3). Овој јудејској δικαιοσύνη ἐκ τοῦ νόμου стављ апостол (Фил. 3, 9) на супрот δικαιοσύνη ἐκ τοῦ Θεοῦ; а јудејској δικαιοσύνη ἰδία (Рим. 10, 3) — δικαιοσύνη Θεοῦ. Из ове противности излази, да израз δικαιοσύνη Θεοῦ није својина Божја, не iustitia qua Deus ipse iustus est, него својина, коју човек од Бога добија, дакле iustitia qua Deus hominem iustum facit [15]

Оправдање мора припасти свакоме оном, који верује, а оправдани треба из вере да живи (Рим. 1, 16). Жива вера обухвата све верне са Христом и сједињује их у једну целину, једно тело, којега је глава Христос. Од њега пак струји благодат оправдања кроз све удове тога организма: *правда Божја вером И. Христа у све и на све, који верују* (Рим. 3, 22.)

Унутрашње, истинито оправдање, којим Бог оправдава човека, једнако је ономе, којим је Он сам праведан. Ради ове сличности човечјег оправдања са Божанским, даје Павао и првом као и последњем једнако име, на вели (у II. Кор. 5, 2), сврха је оваплоћења Христова: ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ (Христ̀ѣ).

Особита снага оправдања лежи, по апостолу, у томе што оно оживљава у греху мртвога човека. *Да је дан закон који може оживљавати, заиста би од закона била правда* (Гал. 3, 21). Оживљавање пак бива само кроз Христа с помоћу оправдања, а резултат је тога живот (ζωή). *Ако је Христос у вама, онда је тело мртво греха ради, а Дух жив праведе ради* (Рим. 8, 10). Као што је овде телесна смрт последица греха, тако се показује живот као плод милости. Јасну слику овога унутрашњег обнављања и оживљавања налази Павао у две главне чињенице искупљења Христова: „Који се предаде за грехе наше и устаде за оправдање наше“ (Рим 4, 25). У Његовој предаји на смрт види апостол негативну страну оправдања: уништење грехова; у васкрсу пак другу позитивну страну: унутрашње обновљење и препорођење Са Христом мора најпре умрети стари човек, да опет оживи с њиме као нов (Рим. 6, 4).[16] У овој промени и обраћању из стања смрти у стање живота имаће удела само онај, који с вољом улази у крсну смрт Христову крштењем. Такав ће бити једном са Христом и у тој заједници умире стари човек за грех, а подиже се и оживљава нови човек за оправдање. *Јер ако је ко у Христу, нова је твар, старо прође, гле, све ново постаде* (II. Кор. 5, 17.). *Његов посао смо ми саздани у Христу Исусу за дела добра* (Еф. 2, 10). *Обај од Бога саздани човек јесте и по Богу дан у правди и у светињи истине* (Еф. 4, 24). Нема сумње дакле, да се суштина оправдања састоји у томе, да се човек дејством Божјим радикално мења, ново ствара и препорађа. Без таква унутрашњег обнављања не би могло бити никаква истинског оправдања. *Јер сви сагрешише и изгубише славу Божју* (Рим. 3, 23), морадоше се дакле из основа изменити, ако су хтели оправдање пред Богом. Пошто ово морално обновљење није било могуће човеку, то га је произвео сам Бог у Христу Исусу. *А кад се показа благодат и човекољубље Спаса нашега Бога, не за дела праведна, која ми учинисмо, него по својој милости спасе нас бањом препорођења Духа светог, којега изли на нас обилно кроз И. Христа, Спасителя нашег,* да се оправдамо благодаћу Његовом *и да будемо наследници живота вечнога по нади* (Тит 3, 4—8). У овим се речима садржи све учење о оправдању. Али ни једна мисао није нашла јаснијег израза од ове: да је оправдање препорођење и обновљење. Неправедно делити препорођење од оправдања овде је сасвим немогуће. Из одређења: „не за дела, него по својој милости“ види се, шта Павао разуме под изразом: „спасе нас“. Овде се δικαιοσύνη Θεοῦ па супрот ставља δικαιοσύνη ἐξ ἔργων νόμου. То се види такође

[15] Bisping. Röm. S. 87—92.

[16] Bisping, An die Römer S. 170.

и из израза: „да се оправдамо благодаћу Његовом“. У овоме „оправдати се“ (δικαιοῦσθαι) добија човек не само истинито оправдање, него и поуздану наду на живот вечни (ζωὴ αἰώνιος). Оправдање назива апостол још и „спасењем“. *Благодаћу сте спасени кроз веру* — довикује он Јефесцима (2, 8). Шта пак поближе разумева под тим σῴζεσθαι видећемо из 2, 4—6 *Бог и нас, који бејасмо мртви од грехова* (νεκροὶ τοῖς παραπτώμασιν) *оживе с Христом* (συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ). Спасење дакле и оправдање наше састоји се у томе, да се ми оживљавамо.

Да изрази појам о ἄφεσις παραπτωμάτων употребљава Павао разне изразе, који одговарају библијском начину изражавања. Он најпре ставља стање оправдања на супрот стању греха. *Кад бејасмо грешници Христос је умро за нас, док смо још били непријатељи помирисмо се с Богом — много ћемо се већма спасти сада, кад смо се оправдали крвљу Његовом, кад смо се помирили* (Рим 5, 8—11). *Ми смо умрли греху* (Рим. 6, 2), *опростивши се од њега ми смо постали слуге правде* (6, 18), *слуге Божје* (6, 22); *покварено је* (καθεργῆται) *тело грехо, опростио се онај који умре од греха* (6, 6. 7) *и опрао се од њега* (I. Кор. 6, 11). *Бог је помирио са собом свет у Христу, не примивши им греха њихових* (II. Кор. 5, 19). Поштo је оправдањем уништен грех, који је једини био узроком гнева Божјег, то је σῴζεσθαι ἀπὸ τῆς ὀργῆς природна последица оправдања. *Избавио нас је Бог од власти таме и преместио нас у царство Сина љубави своје* (Кол. 1, 13) Ова два стања разликују се унутрашње и битно једно од другог, јер *шта има правда с безаконьем? Или какву заједницу има видело с тамом? Како ли се слаже Христос с Велијаром? Или какав део има верни с неверним?* (II. Кор. 6, 14. 15).

Суштина оправдања потпуно је расветљена једном згодном паралелом, коју Павао повлачи између Адама и Христа (Рим. 5, 14—19). За нас ће бити довољно, да узмемо на око само последњу изреку овога пасуса: „Као што непослушањем једнога човека посташе многи грешни, тако ће и послушањем једнога бити многи праведни“ (19). Ако смо ми пређе били верне слике Адамове, то смо тим више сада верне слике Христове. Ово је пак наше крајње и највише одређење, *да будемо једнаки обличју Сина Његова* (Рим. 8. 29).

Настаје питање, како се човек оправдава? Павао се о томе различито изражава. Човек се оправдава διὰ πίστεως (Рим. 3, 22), ἐκ πίστεως (Гал. 2, 16), πίστει (Рим. 3, 28). По учењу ап. Павла сви су људи без изузетка по природи грешници, ἄδικοι. Сви и Јудеји и незнабошци налазе се у стању ἀδικία, дакле и у стању мржње и гнева Божјег. Из тога стања не може се сам човек спасти, не може ни законом стећи истинскога оправдања. На ово несрећно стање, у којем је човек непрестано живео у нескладу с Богом и самим собом, Бог се најзад смиловао и даровао му у Христу истинито оправдање.[17] Он је послао свога рођеног Сина, *да се правда закона испуни у нама* (Рим. 8, 4). Бог је *онога, који не знађаше греха нас ради учинио грехом, да будемо правда Божја у Њему* (II. Кор. 5, 21). *У Њему се свет опет помирио са Богом* (II. Кор. 5, 19). *Бог је показао своју љубав према нама, што Христос, још кад бесмо грешници, умре за нас... још док бесмо непријатељи помирисмо се с Богом смрћу Сина Његова* (Рим. 5, 8—10). *Ако је нас један за све умро, то су и сви умрли* (II. Кор. 5, 14), *који су се крштењем у смрт Његову крстили* (Рим. 6, 3). Тако је смрт Христова не само доказ Божанске очинске љубави према нама, него и откривење Божанскога оправдања. (Bisping). Јер је Бог поставио И. Христа *очишћење вером у крви Његовој, да покаже своју правду опроштењем пређашњих грехова; у подношењу Божјему, да покаже правду своју у садашње време* (Рим. 3, 25. 26). Крв је дакле Христова последњи и најдубљи основ нашега оправдања. Вером у Њега и Његову спасоносну смрт човек се оправдава.

(Наставиће се.)

17 Упор. Bisping, Eckl. Rōm. S. 87, 88.

Проповијед на дан св. Петке.

говорио о храмовној слави у Липовчанима Петар Босанац парох. помоћни.

Богу се бој и заповијести Његове држи, јер то је све човјеку...
Пропов. 12, 11.

„Почетак је мудрости страх Господњи“![1] Ето ријечи цара мудрога, а ево према њима и живота св. Петке, коју данас слави овај Божји дом и ми у њему. „Таштина над таштинама, — све је таштина“,[2] вели цар мудри, а св. Петка оставља таштине свијета овога и посвећује живот свој Господу Богу својему. Живи у страху Божјем, држећи заповијести Његове и свршава живот свој далеко од гријеха, далеко од страсти, далеко од безумља овога свијета. И црква јој даде мјеста међу дјевојкама мудрим, међу онијем св. Хришћанима, који сваког часа могу да даду рачуна о животу и дјелима својим, — без стида од поруге, без страха пред пресудом судије најправеднијега.

И ми се данас молимо њој, молимо св. Петки, која с мудрим дјевојкама стоји пред Господом, — да моли за нас, који јој спомен славимо.[3] А славимо је сви ми, који смо овдје, славе је и друга браћа наша, широм свијета расијана, у храмовима својим. Слави је и мушко и женско, и отац и мајка, и момак и дјевојка. На инак можемо рећи, — бар ми овдје, — да данашњу славу слави више женскиње, него мушкиње, јер ево у храму на молитви, више је женскиња, а напољу под шаторима, чини ми се, више је мушкиња. И они славе, нека их, с њима ћемо о мудрости њиховој говорити други пут.

Сада ћу да говорим с тобом: ћерко дјевојко, и с тобом снашо сестро, и с тобом мајко премила, и с тобом бако поштована! Говорићу с тобом и о теби, — не би л' и ти нашла мудрости у страху Господњем, не би л' поживјела у мудрости тој, „слушајући заповијести Божје и ходећи путевима Његовијем и бојећи се Његa“.[4]

Јесен је поодмакла, а јесен је код нас брига велика — дјевојци удавачи; а како и не ће, кад треба да је све откано, сашивено и опрано, да буде све спремно и готово, — ако буде среће, па се нађе момче за дјевојче! И ето сада св. Петке, ето згоде, да се дјеца виде“, ето згоде језицима добријем и алима, да окушају снагу своју у утакмици живој. И ти си се дјевојко одјела у најљепше рухо, и дошла си: да те види и да видам! И то је таштина! — рекао би цар проповједник, син Давидов! Али је још већа таштина, кад је то рухо дјевојачко пренатрпано разним бојама, скупог тифтика и вуне, куповане за новце можда посуђене, за новце откинуте од муке и жуљева родитељских. — Али још је већа таштина, кад се румен стида дјевојачког, кад се образ богодани, превлачи фарбом црвеном и бијелом и тиме гради од образа — образина, и пред лице моће ларфа! И то је таштина, грјешна таштина, којој те уче у безумљу својем баш они, који би морали да ти жеље добро, дјевојко! Не слушај их, дјевојко, већ покажи пред сваким чист образ, чисто срце, чисту душу, а рухо твоје, нек је рукотвор твој, — тједноставно и чисто. Чиста душа, чисто тијело и чисто одијело, то су украси дјевојачки, тијем украсима окићена дођи „да те виде“ — и не бој се, јер ћеш бити чисто огледало у које свако радо погледа.

Али, гледај и ти! Тебе можда на скоро чекају дужности велике. Ти ћеш пружити руку своју мужу, да с њиме у брачу заснујеш нову обитељ, да створиш нову породицу. Од брачне среће твоје зависи срећа твоје породице, за то, коме дајеш руку, подај му и срце — ако можеш, ако не можеш, — не дај ни руке. Промисли добро, док си слободна, да се после не кајеш, јер кад двоје одлучи склопити брачну везу, претпоставља се, да је обоје слободно, и да је привола пошљедница њихове слободне одлуке; без слободне приволе нема правог брака. Имај на уму, да „сву љубав, саму себе, можеш дати само једној особи а не њих више“, јер само така љубав веже „двоје да постану једно тијело“.[5] Не питају се вјереници узалуд пред Господом, да ли ће се међу собом љубити, и да ли се нијесу већ коме обећали; не моли се узалуд црква, да им брак буде частан и неоскврњен. Ако су ријечи вјереника код пристава и пред вјенчање лажне и нескрене, тешко таким другоме.

[1] Приче 1, 7.
[2] Пропов. 1, 2.
[3] Тропар св. Петки.
[4] V Мојс. 8, 6.
[5] I. Мојс. 2, 24.

вима, нема ти ту мира, ни благослова, ни задовољства.

Не удаји се дјевојко, тек да се покријеш, тек да не останеш дјевојком, већ мисли на то, да ти мораш својом љубављу усрећити друга својега, ако хоћеш, да и нама будеш сретна; за то испитај срце своје, да не слажеш пред Господом, јер: „човјек гледа што је на очима, а Господ гледа на срце“![16] Кад пођеш на вјенчање, сјети се да те види Бог, и да знаде Бог мисли твоје. Чувај се врачања и гатања, јер је то „гад пред Господом“;[7] знај, да св. Писмо тешко суди: „човјеку или жени, у којима би био дух врачарски или гатарски“.[8] Знаш, да ника таких врачања и гатања пред вјенчање, о вјенчању и по вјенчању, којима ти, невјесто, женска родбина твоја, пуни уши и главу, да не знаш куда би се дјела, шта ли би слушала и учинила. Знам ја и сврху тих врачања, и ето баш за то ти кажем, чувај се тога свега, јер је „грдило и безакоње“! С тијем грдилом и безакоњем не усуђуј се приступати олтару Господњем! *Бога се бој*, дјевојко! Ја ти желим, дјевојко, да најеш срећу своју за дане будуће, али кад ти се стане спремати свадба, реци оцу и матери својој, нека не спремају гозбе скупе, јер и то је таштина, које ће се отац твој сјећати можда више година.

Приличније ће бити, да отац теби даде оно или оволико, што би свадба твоја коштала, била би ти лијепа прћија за почетак у господарству твојем, а и паметније је и племенитије, него хранити по 3 дана оне, који нијесу гладни, и појити лакомицу увијек жедну. Напокон, удаја твоја може бити сретна и весела и без гозбе, и без оне сватовске работе, и ти ћеш постати *супруга жена*. —

Удала си се снашо, постала си с мужем својим једно тијело: „Господ вас је вјенчао славом и чашћу“! Бог вас је благословио благословом подијељеним првим људима, првом пару: „рађајте се и множите се и напуните земљу, народите се веома на земљи и намножите се на њој“.[9] Ти си постала жена, а „ко је нашао жену, нашао је добро и добио љубав од Господа“.[10] Тежак је положај жене, тешке су дужности њезине, многе бриге и разноврсни послови, али све то прсној жени бива лако, док је одушевљава љубав према мужу, према обитељи и дому својему. За то свака жена увијек мисли на то, „да она живи прије свега за своју обитељ, а не за ваљски свијет“[11]; „жена је дужна стајати уз мужа у данима среће и биједе, помагати га, у своме кругу неуморно радити, и тиме ће жена постати мужу не само милијом, него и вриједнијом,“[12] свака жена вала, да своје вријеме и своју снагу добро и корисно употреби, без разлике је ли богата или сирота“.[13] Први и најглавнији посао женин јест *дом*, јер „права моћ, снага дома јест *жена*“.[14] Таку нам жену врсну описује у св. Писму и мудри Соломон: „Врсна жена вриједи више него бисер, ослања се на њу срце мужа њезина, чини му добро а не зло свега вијека својега, рукама својим маша се преслице и прстима својим држи вретено, руку своју отвара сиромаху и пружа руку убогоме, не боји се снијега за чељад своју, јер сва чељад њезина има по двоје хаљине, покриваче сама себи гради, зна се муж њезин на вратима кад сједи, кошуље гради и продаје, појасе даје трговцу, одијело јој је крјепост и љепота“[17] (Свршиће се)

[7] I. Самуил. 16, 7.
[8] V. Моје. 18, 12.
[9] III. Моје. 20, 27.
[10] I. Моје. 1, 28. 9, 1. 7.
[11] Пријче 18, 22.
[12] Lvrković: Žena u kući i društvu стр. 80.
[13] Ibid. стр. 12. 13.
[14] Ibd. стр. 32.
[15] Ibd. стр. 58.
[16] Пријче 31, 10—25.

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.

Превео: **Григорије А. Николић**, парох Иришки.

(Настаиак)

Ч л а н а к 2.

У које нашме време дана треба да се свршава литургија, и о неким особитим наменама, које треба произвести на служби, над се она свршава заједно са вечерњем, или у часовално време и т. слич. У које дане треба свршавати литургију Јована Златоустога, и у које литургију Василија Великога. У које дане свршавати литургије у нашој цркви са свим се не допушта? Кад се не служи код нас литургија рана (т. ј. до подне)? О служењу о великим празницима, кад падну у такове дане кад се свршавање литургије помиче по уставу не одређује. О поретку служења литургије у означене дане, кад у ове падну празници

храма. — О литургији за умрле. Је ли могуће помињати свечано покојнике на литургији у недеље и празничне дане? Је ли потребно свршавати помен деци, која умру од седам година? Је ли могуће служити за упокој литургију наречито при погребу покојника, и у опште свршавати помињања о њему н. пр. у треће, девете, четрдесете или годишњи дан, ако се ово догоди у таквоме дане, кад се потпуна литургија по уставу не свршава? У које се дане помињане умрлих код нас свесим не држи? Напомене примедбе о такозваним код нас заупокојним службама и панихидама царским.

§. 42. Основно правило односно времена свршавања литургије код нас се састоји поглавито у том, да литургија мора бити свршена *до подне*. (Карт. Сабора пр. 58). При том у опште, по уставу, почетак литургије мора бити по прелиућству у трећи црквени час дана, т. ј. у девети час јутра по нашем бројању времена. (Упор. Нов. Скриж. ч. II, гл. 6, §. 4). Но осим тога литургија може бити свршавана и раније и доцније од овога, према потреби или по усвојеном обичају. Треба само пазити, да то не буде пре свањука и не после подне. Од овога правила изузимају се у осталом следећи дани, у које литургија треба да буде свршена: 1.) раније од обичнога, а на име: на дан Рођења Христова, Богојављење, Пасху (на који се дан литургија свршава у рано јутро, непосредно после јутрења)[1] и у недељу Томину; и 2.) доцније од обичнога у све такове дане, кад се литургија свршава заједно с вечерњем, као на пример: на навечерије Рођења Христова и Богојављења, у дане великопосне, кад се свршава литургија преосвећених дарова, и на велику Суботу, и на дан Педесетнице, а тако исто и на дан Благовести, кад падну у такове дане великога поста, кад потпуне литургије не може бити (Упор. Нов. Скриж. ч. II. гл. 6. §. 4, Симеон. Сол. одг. на пит. 5, и Црк. Устав у назначене дане). — На велики је Четвртак, ма да се служба свршава с вечерњем, инак уобичајено свагда свршавати службу раније, ради причесника (**Оучит. Извлѣст. съ дополненіемъ**).

При том, пошто се литургија, сједињена с вечерњем, обично мора свршавати после подне, то на њој: 1.) у јектенији после великога входа, место обичнога израза: **Исполнимъ молитвѣ нашѣ Господеви**, треба говорити: **исполнимъ вечернюю молитвѣ нашѣ Господеви**; тако исто место: **дне всего совершима** треба читати **вечера всего совершена сѫща, мирна** и т. д. 2.) Такође, пошто се вечерње богослужење у опште по уставу наше цркве односи не к ономе дану, у који се оно свршава, него ка следећем, то на овој литургији, кад треба призивати свете, на пример: на изрядном или на отпусту, треба призивати свете, не тога дана, који се празнују, него идућега дана, као на сваком вечерњу по обичају (Упор. Руководство къ изуч. Церк. Устава, Свешт. Михаиловскаго, стр. 49).

А на тај начин морају бити по неопходности дозвољене и неке особености при свршавању литургије на дан св. Пасхе и целе светле седмице и т. д. Тако, на дан Пасхе, пошто се литургија већином свршава заједно са пасхалним јутрењем непосредно, то ради поретка свештенослужитељи могу читати уводне у литургији молитве, одређене пред проскомидијом, непосредно пред самим јутрењем, и за тим, облачећи се ради служења овога, по уставу у све свештене одежде, читати уједно и молитве, одређене на облачењу за литургију у служебнику. — И на тај начин, усљед особите свечаности богослужења, како на сами први дан Пасхе, тако и у сву Светлу Седмицу, у све те дане не метаните се до земље, са изузетком самога освећења дарова, у време **Тебѣ поемъ**... Најпосле било би противно уставу и јасноме смислу богослужења, кад би свештеници при почетку литургије, и од дана Пасхе до Вознесења Господњега, читали: „**Царю небесный**“... „**Слава къ вышнихъ Богѣ**“... и т. д. Очевидно место **Царю небесный**... овде треба читати: **Христосъ воскресе**, три пута, за тим: **Слава къ вышнихъ Богѣ**.. и т. д.

§. 43. Познато је такође, да се и у све дане обично не служи код нас једна литургија. А наиме: осим литургије Св. Јована Златоустога, служи се још литургија Василија Великога у њих десет дана у години: у све недеље великога поста, (осим недеље Цветне), на Велики Четвртак и на Велику Суботу, на навечерије Рођења Христова и Богојављења и на дан св. Василија Великога, (1-ог јануара). У осталом, ако навечерије Рођења

[1] Непосредно после јутрења бива и држи се литургија у Русији, а код нас обично свуда почиње у 9. сати.

Христова или Богојављења падне у Суботу или Недељу, то се у тај дан служи обична литургија св. Јована Златоустога, а свршавање Василијеве литургије преноси се на сами празник (Види о овим подробније Устав Црквени на горепоменуте празнике).

Осим овога у Јерусалимској Цркви на дан св. апостола Јакова свршава се литургија, позната под његовим именом. Но то је искључиви обичај једне Палестинске цркве (Види: Изложеніе Литургіе, протоіерея В. Нечаева, стр. 9). За овим, о времену и поретку служења литургије пређеосвећених дарова види ниже Одсек IX.

§. 44. Осим тога има још код нас таковић дана, кад се свршавање литургије сасвим не одређује, а на име: 1.) у среду и петак сирне седмице, ако само у те дане не падне празник Сретења Господњега или храмовни празник цркве којег св. угодника Божјега (Црквени Устав о сирној седмици и о празнику Сретенија); 2.) на Велики Петак, ако у тај дан не падну Благовести (Устав ва велики петак и о празнику Благовести); 3.) у петак пред празницима Рођења Христова и Богојављења Господњега, ако навечерије тих празника падне у Суботу или Недељу (Црквени Устав 25. децембра, упор. устав о храмовима); 4.) у понедељник, вторник и четвртак прве недеље велике четрдесетнице; и 5.) најпосле у понедељник и четвртак 2-ге, 3-ће, 4-те, 5 те, и 6-те недеље великога поста, ако у те дане не падне храм цркве (Устав о храмовима гл. 34. 35) или свети с полијелејем (Уст. 24 фебр, 9 март), или један од високоторжествених дана, (као што ће се рећи ниже у §. 46); осим овога, као што ћемо видети даље, свршава се литургија пређеосвећених дарова још у четвртак или вторник 5-те седмице поста, т. ј. на дан читања канона св. Андрије Критскога (Пособ. къ изуч. уст. Богослуж. правосл. церкви Никольскаго стр. 144). по уставу. — (Упореди ниже одс. IX. §. 167).

§. 45. Има у напој цркви и нарочитих дана, кад се служење ране литургије не полаже, такови су: 1.) дан велике Суботе; 2.) у очи или навечерије Рођења Христова, 3.) навечерије Богојављења и 4.) дан Педесетнице. А у оним местима, где се служи рана литургија на дан Педесетнице, то се она свршава без вечерња, свршавање којега односи се к поздној литургији. Такође без вечерња (које предходи) свршава се рана литургија на дан Благовести, кад падну у такове дане великога поста, кад по уставу свршавање литургије мора бити сједињено с вечерњем, и у друге дане. (Наставиће се.)

Епархијска скупштина Пакрачка.

Друга сједница.

Око 5½ сати по подне отвори високопреосвећени Господин предсједник сједницу и позва бележника скупштинскога пароха Велка Лукића, да прочита на скупштини стигли брзојав од Његове Светости Патријарха, који гласи „Сретна Вам радња, благослов и поздрав свима Георгије патријарх.“ Прочитани брзојав пропраћа цијела скупштина са бурним живио!

Заст. *Ј. Марковић* жели, да се најпре верификирају оспорени избори, но пошем верификациони одбор није свој посао свршио, то је закључено, да верификациони одбор има сутрашњој сједници свој извјештај поднијети и прелази се на специјалну дебату Извјештаја о раду епарх. Административног Одбора од 1892—1899. г.

Парох *Лукић*: У извјештају епарх. Административног Одбора наваља се, како је висока кр. зем. влада давала потпоре из земаљских средстава, но при томе као да је засјекла у дјелокруг самих црквених општина. И знањем његовим (Лукића) не само да контролише, него и планове склапа и ако се не гради по плану онда одузима потпору. Пита, да ли ствар тако стоји и какав је лек проти томе предузет?

Преузв. г. заст. *Др. Л. Радивојевић*: Онај, који даје нешто, може прописати модалитете уз које даје, а црквена општина може примити и и не примити.

Високопреосв. г. *Епископ*: истиче, да се епарх. Административни Одбор најприје сам непосредно а и преко високосл. Саборског Одбора заузимао код вис. кр. зем. владе, да се што више очува автономно право наше при извађању оправака и градња. Међутим високопста за сада не одустаје од свога становишта, да само преко својих органа руководи са оправцима и градњама, за које ова ма и најмање доприноси. Што се планова пароx. домова тиче, они да одвисе од грађевног трошка кога је црк. општина кадра допринијети. Што је и на знање узето.

Заст. *Сувајковић*: примјећује 1.) да је по

епарх. уредби председник административног одбора дијецезан, а подпредседника бира одбор из средине своје, међутим из извештаја чита, да је високопреосв. Г. Епископ у случајевима запријечености повјеравао замјену у предсједавању бившем архимандриту г. Анатолију Јанковићу, а у новије доба централном протопрезвитеру. Пошто се то противи чл. XXIX. привр. уређења епархија, моли, да се у будуће по закону поступи. 2.) Истиче, да су дописи епарх. власти на чланове епарх. управе прости од поштарине и за то жели да се такови дописи не шаљу преко парохијских звања. 3) Што се тиче привременог попуњавања упражњених мјеста, то као и код конзисторије моли, да то пленарна сједница чини, а не појединн одсјеци. 4.) Моли, да и епарх. административни одбор састави себи пословник.

Високопреосв. *Г. Епископ*: примјећује, да је г. Сунајковић већ толико година члан епарх. Административног Одбора и редовно долази у у сједнице, али да није ни једанпут потакнуо питање, да ли одбор подпредседника изабере, но жели његовој не стоји ништа на путу да се удовољи. Истиче, да му није познато да се дописи на чланове шаљу преко парохијских звања, но ако у појединим случајевима то бива, онда свакако постоје посреди разлози, као н. пр. у последње вријеме настали нзнимни односаји у Дароварској општини. У другим епархијама званичне власти све преко протопрезвитератских и парохијских звања. — Одговор узима се на знање.

Прота *Марковић*: одбија од себе нападај г. Сунајковића, као да је парохијско звање даровареко злоупотребљавало званичну тајну.

Васт. *Стефановић*: држи, да данас међу скупштинарима нема ниједнога, који би посумњао у најплеменитије интенције високопреосвећеног госп. предсједника, да нема који би сумњао у труд кога он полаже око напретка ове епархије. Нико не сумња, да је рад епарх. Административног Одбора колосално опсежан и да је донео плодова у ових задњих осам девет година, да узвлада ред за спас црквених општина. Но ниједан човек не може сам све контролирати и за то се догађа што може да помути ред и ту лепу хармонију. Долазе ствари на предсједништва цркв. општина из неопрезности пера, које су кадре неки неспоразум уредити. Тако да је добио налог као предсједник цркв. општине бродске, потписан од конз. биљежника, којим се позива на одговорност ради неке нотице у Србобрану, односно да испита, да ли је ко од црк. општинских званичника или часника ону вијест изнео. Не убиђа, да се он чини одговорним за нотицу једну, која није допис. Као предсједник неку ствар не може извидити, а да се не мрази с киме. Писац нека се потражи у уредништву. Коначно жели, да се хармонија, коју и сам високопреосвећени госп. Епископ истиче, ничим не мути.

Конз. биљежник *Брашић*: одбија од себе, да је он онај, који квари хармонију између високопреосв. Г. Епископа и црквених општина. Са односним налогом хтио је административни одбор, да црк. општина сама у средини својој пронађе писца, који неистине у погледу његовог званичења износи, односно, да се црквена општина изјави, да није солидарна са анонимним писцем.

Парох *Лукић*: примјећује, ако се тако и надаље буде поступало и предсједници на одговорност позивали за нотице и дописе у новинама, да ће он први част предсједничку положити.

Високопреосв. г. *Епископ*: У Србобрану доспесена нотица гласи: „Из Брода нам се са више страна туже на административни одбор епархије пакрачке“. Котица садржи неистине у погледу званичења епархијске управе, а с правом се може очекивати, да ће дотична особа, ако се налази у представништву црквено-општинском, толико поштења имати, да и одговара за свој чин. А колико је епарх. адмнн. одбор пресирао ту ствар, доказом нека је и то, да ни за пет мјесеци није од црк. општине одговор добио.

Пошто се нико није више јавио за реч и извјештај административног одбора узет на знање, прешло се на извјештај епархијског школског одбора.

Парох *Лукић*: цитира §. 199. зем. школ. закона од 31. X. 1888. слово ц) по коме у жупанијском школ. одбору има свака вјероисповијест свога заступника и пита да ли је и наша епархија заступљена у жупанијском школском одбору. Упозорава на рад нетих одбора гледе постављања учитеља, тако да се нашим приправницима чине сметње при постављању учитеља, а толика су мјеста попуњена са неквалификованим учитељима. У извјештају стоји само о том, да је препарандија отворена, а не стоји да ли је јавна.

Конз. бележник *Брашић:* одговара да је епархија наша заступљена у жупанијском школском одбору, а о препарандији је у толико спомена у извештају, у колико је епарх. школски одбор настојао око отворења и набавке зграде, као и отворења интерната и алумната, иначе да сама учитељска школа непосредно потпада под митрополијски Школски Савјет, који је већ подузео потребне кораке, да иста јавност добије.

Заст. *Прибићевић:* истиче да у епархији има само три српске основне школе, но разлог да је у томе, што да је наша школска уредба стављена ван крепости. Жалости га оно мјесто у извјештају, да српски родитељи дјецу своју не шаљу у српску школу, тако да у Беловару и Н. Градишци има школских обвезника много, али у школи дјеце мало. Даље цитира овај насупе из извјештаја: „Један се учитељ заборавио и огријешио о дужно поштовање према школском органу једне више земаљске власти“. Жели да говори о том случају, јер као што је обавијештен, школски одбор у том случају није се довољно заузимао за свога учитеља.

Високопреосв. госп. *Епископ*: претвара сједницу у тајну и позива присутну публику да изађе. Резултат цијеле расправе био је тај; да скупштина у спорном питању није узела на знање разјашњење епарх. школског одбора, па ни онда, кад је упућена, да на основу чл. XI. епарх. уредбе и §§ 34 и 35 дисципл. правила за срп. нар. учитеље скупштина не може расправљати судска питања.

По том је сједница закључена и трећа уречена за 18. (31.) окт. 1900 у 9 сати пре подне.

Трећа сједница.

У 9½ сати отвара високопреосвећени Госп. Епископ, сједницу с тим, да је на дневном реду прво верификација оспорених избора свјетовних заступника пакрачког и бјеловарског протопрезвитерата. Предлог верификационог одбора, да се протести не уваже и избори верификирају, примљен је после подуже дебате са већином гласова.

Даља тачка дневног реда била је допуна чланова у појединим одсјецима. Конз. бележник *Брашић* извјештава, да су у конзисторији упражњена 5 свештеничких и 3 свјетовна мјеста; у админ. одбору 5 свештеничких и 10 свјетовних мјеста, а у школ. одбору 6 свјетовних. Високопреосв. Г. *Епископ* предлаже, да се изабере кандидациони одбор. Заст. *Марковић* и *К. Јовановић* моле, да се сједница претвори у конференцију, а не бира кандидациони одбор, што је и прихваћено. По одржаној конференцији, од готово пол сата, отворена је поново сједница. Гласало се тајно. Резултат избора је овај: у *Конзисторију* изабрани су а) *од свештеника:* Коста Мештеровић, парох трштеновачки, Вељко Лукић, ловски, Василије Свилар, слатински, Јован Грубић, слобоштински и Сава Теодоровић, барањски, б) од *свјетовних*: Др. Никола Ђурђевић, одвјетник у Броду, Др. Коста Младеновић, лијечник у Н. Градишци и Павле Мандровић, уредник Сриборана у Загребу. У *Административни Одбор:* а) од *свештеника*: Михајло Соларић, парох павлански, Јован Мештеровић, набрдски, Никола Вујатовић, вуковијски, Мирко Продановић, чагљићки и Амвросије Павловић, игуман ленавински. б.) од *свјетовних*: Др. Никола Ђурђевић, одвјетник у Броду, Павле Мандровић, уредник Сриборана у Загребу, Стеван Сунајковић, опћ. бележник у Даровару, Бакић Милан, трговац у Бјеловару, Јован Марковић, посједник у Пакрацу, Јефто Петровић, трговац у Пакрацу, Никола Балота, трговац у Бјеловару, Др. Коста Младеновић, лијечник у Н. Градишци, Симеон Богдановић, пуковник у м. у Загребу и Пајо Поповић, трговац у Даровару. У *Школски Одбор* од свјетовних: Светозар Прибићевић, суплент-професор у Пакрацу, Јован Марковић, посједник у Пакрацу, Стеван Сунајковић, опћ. бележник у Даровару, Др. Коста Младеновић, лијечник у Н. Градишци, Никола Шумоња, управитељ срп. учит. школе у Пакрацу, Петар Ивановић, учитељ у Чагљићу.

Даља тачка дневнога реда била је избор конзисторијалног бележника и фискала. Почем за конз. бележника није нико компетовао прешло се на избор фискала и за таковога би изабран од двојице компетената са великом већином гласова Др. Михајло Богдановић-Томић, одвјетник у Пакрацу.

Почем је вријеме одмакло закључи високопреосвећени Госп. предсједник сједницу у 1½ сати и у рече четврту за послије подне у 5 сати.

—

Четврта сједница.

У 5½ сати по подне отвори високопреосвећени Госп. предсједник сједницу, на дневном је реду последња тачка; предлози епархијских власти и појединих заступника. Предлози су сви прочитани. Прва три предлога епархијске конзисторије, да се епархијска скупштина обрати на високи српски народно-црквени сабор са представкама 1) за помоћ против несташици свештенства оснивањем богословије у Пакрацу са нижом *предстремом*, 2) да се оснује мировински фонд за парохијско свештенство и 3) да се укине §. 27. мировинске уредбе за свештенике удовице и сирочад, прихваћена су једногласно, без икакве примједбе. Четврти предлог поднесен од члана конзисторијалног *Др. А. Николајевића*, а препоручен епархијском конзисторијом, да окружни протопрезвитери не буду више *пароси*, него самостални као епархијски протопрезвитери код епископа дијецезана, прихваћен је у начелу једногласно, да се поднесе висок. славном Саборском Одбору на званичење с примједбом високопреосв. Г. *Епископа*, да би те протопрезвитере уз епархију могао дотирати и неприкосновени фонд; а већином гласова уз примједбу заст. *Германовића*, да те протопрезвитере бира епарх. скупштина без тројне кандидације епископа дијецезана и свију одјека, као што предлагач предлаже.

Заст. *Коста Јовановић* повлачи свој (пети) предлог о сазиву ванредног срп. нар. црквв. сабора, јер је сличан предлог поднео заст. Мандровић. Шести предлог *К. Јовановића* о дотацији свештенства модификиран по предлагачу, да се умоли високи срп. нар. црквв. сабор, да ту дотацију уреди, прихваћен је једногласно. Седми предлог био је заст. *Мандровића*, да скупштина закључи: а) да мандат епарх. скупштине траје три године б) да се скупштина састаје сваке године једанпут и в) да се умоли високи срп. нар. црквв. сабор, да протумачи трајање мандата постојећих изабраних чланова појединих одсека епархијске управе. По прочитаном предлогу високопреосвећени Гос. предсједник упозорује предлагача, да се предлог његов противи самој привремености епархијске уредбе, да епарх. скупштина не може према своме дјелокругу такав закључак доносити, а к томе да у тој ствари постоји већ тумачење Саборског Одбора.

Заст. *Мандровић*: наводи, да је предлог његов сасвим у духу автономних установа наших, које познају периодичност у састајању репрезентативних тијела, као н. пр. код црквених скупштина и самога српског нар. црквв. сабора нашега. Позива се даље и на саму наредбу Саборског Одбора од 23. сент. 1898 (број СО $\frac{2417}{1897}$ ех 1898), која да није противна чешћем састајању епарх. скупштина и цитира односно мјесто, по ком се може скупштина састајати по исказаној потреби и знањем и одобрењем Саборскога Одбора.

Заст. преузв. г. *Др. Л. Радивојевић* и кон. биљежник *Брашић*: упозорују и поново предлагача на то, да наредба Саборског Одбора вели, да се епарх. скупштине могу „према исказаној потреби“ и „уз нове изборе“ састајати, што да искључује периодичност. Јер, ако се потреба укаже, може се скупштина и после шест мјесеци састати.

По том ставља високопреосв. Г. Епископ предлог на гласање. Предлог би прихваћен већином гласова. Осми предлог заст. *Мандровић*, да се умоли високосл. Саборски Одбор, да подупре код земаљ сабора прадеставке (т. зв. петиције) изасланика пакрачкога и новоградишкога протопрезвитерата у колико се тичу школе и цркве наше, прихваћен је једногласно. Девети предлог заст. *Мандровића*, да се умоли Саборски Одбор и предсједник Његова Светост Патријарх за сазив ванредног срп. нар. црквв. сабора ради посвршавања пречних административних послова, примљен је већином гласова модифициран уз примједбу преузв. г. заст. Радивојевића, да се замоли „да се наш срп. нар. црквени сабор *што пре* сазове“, без ограничења његова дјелокруга, јер чекају ријешење своје и многи легислативни, а не само административни предмети.

Коначно били су на дневном реду у једном поднеску напизани предлози учитеља загребачког *Митре Грујића*. Исти су предлози, у колико су већ садржани у осмом предлогу прихваћени, а неки упућени епарх. школ одбору на ријешење.

И тим би испрљен дневни ред.

Потом заст. *Стефановић*, у име цијеле скупштине, захваљује се високопреосв. Господину Епископу на достојанственом руковођењу ове скупштине, која је свој посао сложно и у потпуном реду посвршила и жели да Господ Бог уздржи Његово Високопреосвештенство епархији, православној цркви и српском народу на многа љета. Скупштина се одазива одушевљеним усклицима живио!

Заст. *Матијевић* истиче, да је достојанствено расправљање ове скупштине у велико потпомагао и подпредседник њезин преузв. г. Др. Ливоје Радивојевић, на што и њему скупштина изриче заслужно признање са одушевљеним живио. За очуваше записника изабрани су протопрезвитер Атанасије Зорчић. Др. Михајло Богдановић Томић и Јован В. Марковић. Коначно се високопреосвећени Господин Епископ захваљује скупштини на лепим жељама и радује се, да је посао сложно свршен, и жели, ако је било у назорима несугласица, да заборави те међусобне несугласице, које се појавиле само из љубави према нашем дјелу и да се сретно врате кућама својим. И тиме закључи трећу епархијску скупштину пакрачку. Уз појање „Тон деспотин“ и благосиљајући скупштинаре остави високопреосвећени Господин Епископ дворану.

Пакрац. 22. X. 1900. п. м.

Извештај епархијских власти Пакрачких.

(Наставак)

Епархијска конзисторија ова посвећивала је даље пажњу своју и вршењу пастирско-катихетске дужности и службе на хуманитарним заводима, као што су казнионице, и вршењу свештенопастирске службе у болницима. У епархији овој постоји кр. зем. казнион у Лепоглави, на којој врши свештенокатихетске дужности посебно намјештени самостални духовник православни. У периоду од потоње епархијске скупштине три пута су се ти духовници смињивали услед остаике прве двојице, а под конац 1899. године умро је трећи духовник, који је и стално намјештен био. Поводом тога посљедњега упражњења мјеста духовника Лепоглавскога, обратила се потписана на високу кр. земаљску владу, с молбом, да се свештенику духовнику лепоглавском урачунају године службе парохијске, но молба иста није уважена. О раду и успјеху духовникову тражи и прима потписана крајем сваке године извјештај дотичнога духовника, и опажене недостатке настоји вазда отклонити. Тако је потписана посредовала код високе владе, да се грчко католички кажњеници пауаму испод душепопечитља православнога духовника, да не би који помислио, да је грчко-католик и православни једно исто, и висока влада уважила је опостраиу молбу и изузела те кажњенике испод попечитења нашега духовника. Даном приликом упућен је духовник на темељу од прије постојеће наредбе, да пази, да сваки православни кажњеник светкује своје крсно име; но није успјела с молбом да кажњеници у очи недеље и празника иду на вечерње, мјесто што сада присуствују богослужењу томе у саму недјељу и празник, и да недјељом и празником иду редовно и на јутрење, што бива сада с малим изузетком. А није успјела ни сада с том молбом стога, што би то по наводу високе владе реметило из темеља кућни ред и запт. Зато је потписана упутила духовника, да има сам вршити та богослужења за окрајену душевну колико своју толико и пастве своје.

Служба духовника у казниоиици врло је важна, а ктоме једнако и тешка нарочито неке и зато, што изискује посебних средстава и начина с обзиром на тврди и посебни материјал бријег његовој повјерен. За то би се за вршење службе те изискивало осим нарочите спреме, дара и воље од вршиоца на по се и средстава, а на првом мјесту ваљаних руководстава и уџбеника.

Но како се ради да остале школе дођу до својих уџбеника и наставних планова тако ће се постарати надлежне власти да и у казионама неће на боље.

Године 1899. походио је исти завод Господин дијецезан Епископ наш и уочио у чему би требало још допунити службу тамошњега духовника нашега, што ће се временом својим и учинити. Кажњеника православних било је концем 1899. свега 216. У осталим казионама у епархији дјелује надлежно свештенство.

Поред осталих дужности, парохијских и катихетских, које су баш по варошима, гдје су обично и казнионице, обилне и разгранате, не може се изискивати посебна дјелатност од свештеника у казнионицама тима, него се сав рад свештеников у њима ограничава у главном на богослужење, као што је то у казиони женској у Загребу, на саопштавање св. тајана, покајања и причешћења вјерним, на нужне молитве, и поуке, последњу утјеху на самртничкој постељи и опијело.

На овоме мјесту не може епархијска конзисторија ова да не истакне узорно вршење духовничке дужности своје у женској казнони у Загребу тамошњега душепопечитеља игумана

Амвросија свештеника и пастира у свему на своме месту. Исто је тако са свештеним службама и у болницама. Пазило се на то, да нарочито у оним болницама гдје дворе разни редови друге вјере, не буду наши болесници лишавани последње утјехе и благодати цркве своје. Конкретним поводом издала је висока влада и наредбу у ту исту сврху, наиме, да се у националности болесника при примању има нарочито тачно испуните рубрике о вјероисповјести, да се зна потражити свештеник његове вјере, ако га затреба.

(Настављење се)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Митрополитски Црквени Савет.**) под председништвом Његове Светости, преузв. г. патријарха *Георгија*, држао је своје седнице прва три дана прошле седмице. Присутни чланови били: су високопреосв. господа епископи *Мирон* и *Луксијан*, г. г. архимандрит *Анатолије Јанковић*, окр. протопрезвитер *Јован Горота*, протопрезвитер *Јован Вучковић*, *др. Стеван Павловић*, *др. Никa Максимовић* и *Лаза Обрадовић*.

(**Градња Семинара**) Богословски Семинар, задужбина св. патријарха *Георгија Бранковића*, изграђен је и кровом покривен.

(**Ради истине.**) Неки су листови наши донели вест, да је брзојавни поздрав св. патријарха *Георгија*, који је поздравио епархијску скупштину Пакрачку, прихваћен са 2—3, 4—5, „живео.“ Његово Високопреосвештенство г. епископ Пакрачки *Мирон* наводео је уверити Његову Светост, да је то нечистина, јер да је епархијска скупштина Пакрачка, после прочитаног брзојава Његове Светости, једнодушно бурним „живео“ прихватила и поштовала поздрав Његове Светости. Оволико тек ради истине.

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 19. октобра (1. нов.) свој редовни састанак под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Секретар поднеси извештај о раду редакцијског пододбора. Решења пододборова одобрио је Књижевни Одбор, те ће тако изаћи Летопис у већем формату него досад, од Књига Матице Српске излазиће књиге научног садржаја у формату садашњег Летописа, књиге забавног садржаја и књиге за народ у формату књига за народ, а календар у формату Новог Летописа. Тако исто је усвојен и прешначен предлог др Јов. Радоњића о монографијама на историје српске књижевности. — Проф. Лука Зима захваљује на избору за почасног члана. — Министар пољопривреде послао је нека издања о економији. — Чешка Академија пристаје на замену издања и шаље своја. — Умољава се „Magyar történelim társulat“ у Будимпешти за замену издања. — Усваја се предлог секретарев, да се за стогодишњицу славног Мађарског песника Михаила Верешмартија напише студија о њему за Летопис и за награду да се умоли проф. Благоје Бранчић. — Не прихвата се на претплаћивање „Братских писама“ М. С. Поповића, која су негда излазила у Женском свету. — Превод Цезарева Грађанског рата од непознатог писца не прима се, јер не спада у програм Матичин. — „Три оцене“ непознатог писца не примају се. — Рукопис др Дан. Трбојевића „Што је добро“ шаље се на оцену против Јов. Вучковићеву. — Не прима се рукопис „Српски тратови у шиљолском језику“. — Примају се за Летопис песме Светислава Стефановића. — Чланак М. Медића „Анакреот, Шилер и П. Н. Његуш“ шаље се члану Рад. Врховцу. — Прима се за Летопис састанак Ј. Скерлића „Прилог проучавању Горског Вијенца“. — Не прима се за Летопис састанак „Из прашовјерног живота“. Прима се за Летопис народна прича „Добра дела не пропадају“, коју је послао Јеремија Живановић.

(**Управни Одбор „Матице Српске“**) Одржао је своју напредну редовну седницу 23. октобра (5. новембра) о. г. под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Изаслати пододбор, јављајући да је прегледао све оферте овдашњих штампарија за издања „Матице Српске“, препоручује, да се прими понуда штампарије Браће М. Поповића, пре свега као најјефтиније, а друго, што је „Матица“ у току од многих година ћошла до уверења, да поменута штампарија свагда тачно, уредно, солидно и укусно врши поверене јој послове. Према томе прихвата је предлог изаслатог одбора и са штампаријом Браће М. Поповића утврђује се уговор на даљих шест година ради штампања Матичиних издања.

(**Заједничка седница књижевног одељења и управног одбора „Матице Српске“.**) Та заједничка седница одржала се 23. октобра (5. новембра) о. г. под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Председник, поздрављајући чланове, напомиње да је задатак овој заједничкој седници, да по овлашћењу главне Скупштине Матичине набере питомца за стипендијску задужбину Вене Бранковачког и жене му Иде. На поновљени стечаји пријавила се била само два момчета, ал' како ни један од њих није имао прописану квалификацију, то је решено, да се то место и опет не попуни.

(**Професорски јубилеји.**) Навршило се је 40 година професорању г. *Филипа Обркнежевића* на Српској Православној Великој Гимназији Новосадској, а г. *Андрији М. Матићу* 25 година. Професорска колегија исте гимназије поздравила је јубиларима славу њихову. Жељама колегије придружујемо и ми своје жеље.

Од администрације.

Молимо ч. н. претплатнике, да нам подмире дужну претплату, нарочито молимо славне црквене општине, да нам подмире, како дужне претплате тако и приспјеле за свећарје и огласе, те да нам не чине посла и трошка, што га сносимо, неједаред потражујући од њих своје тражбине. Ако је чекања и чекамо, али је време да се наши дужници сете своје дужности, јер у противном бићемо приморани судским путем затражити своје право.

Нове књиге.

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ ПРАВОСЛ. ЦРКВЕ

или

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

састављо Александар Живановић, прав. свећеник, кр. проф.

одобрена одлуком св. Архијерејског Синода Митрополије Карловачке, — може се добити код управе Срп. Ман. Штампарије по 1 К. 20 п.

У надању **Српске Манастирске Штампарије** израђена је

ШТИЦА

за познавање црквенословенских писмена и за спајање њих у слогове.

☞ Ова је штица прописана високим решењем српског православног народно-црквеног Школског Савета. — Израђена је са три разне боје на картон папиру, величина 63+95 cmt. Леђа су јој каширана платном, а рамови од плеха, бронзираног. — Цена јој је 4 круне.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ОГЛАС. 163 1—1

Потписана срп. прав. црквена општина издаје гостиону код „Пророка“ на три године под закуп и то од 1. фебруара 1901. до 1. фебруара 1904. Дражба ће се одржати у недељу 12. (25.) новембра о. г. у 2 сата по подне у српској основној школи.

Из седнице срп. прав. црквеног одбора, држане у Ср. Карловци 29. октобра (11. нов.) 1900.

Председништво.

Број 23/70 ех 1900. 164 1—2

СТЕЧАЈ.

На учитељско место у Тарашу са платом у готовом 600 круна, у име огрева 100 круна, за повторну школу 40 круна, у име паушала 18 круна, слободан стан, у име баште 10 круна, и пето годишњим доплатком од 100 круна, годишње.

—Дужности учитељичке су прописане „школском уредбом“. Рок стечаја св. отац Никола кадаће се и избор обавити.

Из седнице школ. одбора држане у Тарашу дана 22. окт. (4. нов.) 1900. г.

Влада Булинац
председник.

Број. 162-908 ех 1900 2—3 161.

НАТЈЕЧАЈ

У српско-православном богословском училишту у Рељеву, крај Сарајева, упражњено је место учитеља за црквено појање, с којим је спојена годишња плаћа од 2000 К. (двије хиљаде круна) активности доплатак од 600 К. (шест стотина круна) и стан у нарави, надаље право на први доплатак од 500 круна пошље довршених у дефинитивном својству пет година службовања, а на други доплатак од 700 круна пошље навршених двадесет година дефинитивног службовања. Након довршене 30. године укупног службовања припада дотичнику право на мировину у потпуном износу основне плаће и двају доплатака, дакле 3.200 круна.

Прво је намјештење привремено, а након једне године доказаног ваљаног службовања биће дотични дефинитивно именован.

Они, који ово службено мјесто, на ком ће поред појања имати да отправљају један део дужности заводског економа добити желе, треба да ваљано обложеном молбеницом докажу:

1. да су подавници аустроугарске монархије, или припадници Босне и Херцеговине;

2. да су православне вјере и да нијесу прешли 40. годину живота;

3. да су монаси, или удови мирски свештеници без дјеце;

4. да су потпуно вјешти црквеном српско-православном појању, обичном и ноталном;

5. да су добрим успјехом свршили потпуну гимназију с испитом зрелости и једно ваљано уређено православно богословско училиште у аустроугарској монархији или у Босни-Херцеговини;

6. да су тјелесно и умно потпуно здрави.

Овако обележене молбенице треба приносити овој земаљској влади путем високопреосвештеног господина Архиепископа сарајевског и Митрополита добробосанског до најдаље 18. (31.) децембра ове године.

Земаљска влада
за Босну и Херцеговину

Број 926 ех 1900./пап. 590. 2—3 162 бр.

СТЕЧАЈ.

Исписује се стечај на мјесто православног духовника код кр. земаљске казнионе у Лепоглави.

Плата је годишње 2200 К. уз право промакнућа у више плаћевне степене IX. чиновног разреда, и стан у наравни.

Свештеници који желе то мјесто получити, имају своју молбеницу управљену на високу кр. земаљску владу, одио за правосуђе у Загребу и обложену са нужнима свједоџбама, а ако су ван епархије ове и са свједоџбом о ревности и успјеху у вршењу досадање им службе преко надлежне власти своје поднијети епархијској конзисторији овој најдаље до 13. (26.) нов. 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије

У *Пакрацу*, 12. (25.) октобра 1900.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

само свештеничког одела пројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Част ми је пречасној г. г. свештеницима до повољног знања ставити и моју радиону препоручити у којој се само за српско свештенство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радиони изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.

Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Јављам п. н. муштеријама, да никог висам овластио, да у моје име прима поруџбине. С тога ваља непосредно ради поруџбине, управо мени обратити се. 159 3—3

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини новосадског кр. судбеног стола сместио.

Најславнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најсавршенијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. н. публику са мањатном ценом ове или оне робе, не обманујем, као што то, на жалост, чине шверске трговине ове струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи својој извојујем шверске и симпатије као код славних српских православних општина, тако и код пречасних г.г. свештеника и српске публике, те из разлога оних, молим, да ме са поверењем својим примогну, да тежњу ову своју што пре постигнем; на сам уједно слободан на неколико од главније робе, које ми стоваришту у богатом избору имадем, упозорити и најтоплије препоручити, као на пр.:

Одежда (свећих), Одежда (ђаких), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Круна венчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трпезу Рипида, Кадионица, Свећењика (чирака), Путира, Завеса, Кандила, Дискоса, Лажица, Копља, Школских барјака, Цјетохлебница, Кивота, Полелеја, Дуплира, Сасуде за св. причести болника, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечареких икона, Целивача икона, Простирача.

Сва икоие наших светаца, **рађене чистом бојом и слободном руком на, платну, лими и дрвету** за **иконостасе** и **целивање**; **икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница** израђених по чисто српско-православном типу и **велики избор историчних слика** од најбољих вештака те струке.

Уједно са препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**: као: **целокупног иконостаса и Христових гробова**, а исћ посебце **иконостасе, иконе, окове на св. Еванђелијама** примам и израђујем као ново.

За преч. г.г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, Јелепуше, појасеве, монтороше, камилавке и панаками лавке.**

На вахтовање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова на нове поднијам сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о своме трошку, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стоариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја сам као Србин надам, да је ближи свој своме, него да се потпомажу туђа и страна слична подузећа, па у толико пре и са већим поверењем извања ће свакој мојој поштованој муштерији на сугрет и задовољству је у сваком погледу. Молећи за штовање поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 2—10

НИКОЛА ИВКОВИЋ

НОВИ САД

АНДРИЈА БАЛАШИЋ
КРОЈАЧ
СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА
НОВИ САД, — ЂУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.
ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и исту сам спојио са мојом радњом.

Јамчим сваком од гг. свештеника да је моја израда напредна. Нисам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *крају и изради* **свештеничкога одела,** — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у вези и повлачим робу ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА) и то: напредна **Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Токина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ, и у стању сам са напредним добром робом и јефтиним ценама пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и нарудбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавештење дати. Са особитим поштовањем

134 6—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за прелијање покварених звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провађено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провађена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на више има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднику „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српско Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 499.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 46.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 12. новембра 1900.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању.

(по Бартману).

— САВА ПЕТКОВИЋ —

(Наставак.)

II

Св. апостол Јаков.

„Іаковъ Богъ и Господь Іисусъ Христъ рабъ“ — тако се назива сам одмах у почетку своје посланице. Већ из тога назива, вели Биспинг,[18] види се, да је писац те посланице морао бити одличан човек у првој цркви. Он беше, по Јевсевију,[19] син Јосифов из првога брака, за то се и назива „братом Господњим“ (Мат. 13, 55; Гал. 19.) По Вазнесењу Христовом остао је у Јерусалиму и образовао са Петром и Јованом центар старе цркве, о чему имамо сведочанства у црквеног историка Јевсевија.[20]

Када је ап. Петар за тирање и гоњења Ирода Агрипе I. побегао из тамнице и *отишао на друго место* (Дел. ап. 12, 17), био је Јаков једина поглавица цркве у Јерусалиму. Као такав био је он чувен и поштован далеко преко међа Палестине. Ради његове апостолске ревности назива га Павао *стубом* (Гал. 2, 9). На овога Јакова свакако се односи оно место у I. Кор. 15, 7., где се тврди, да се Христос јавио Јакову пре него свима другим апостолима. Пред апостолски сабор ступа он са апостолским ауторитетом и односи познати свој предлог о односају језичничких Хришћана према обредноме закону Мојсијеву (Дел. 15, 13.), који се једногласно усваја. Још се једном јавља у ап. историји, како, окружен старешинама (пресвитерима), прима посету ап. Павла, који није пропустио прилику а да се одмах, по своме доласку у Јерусалим, не прикаже

[18] Erkl. d. sieben kath. Briefen (1871.) S. 4. 5.

[19] Црква. историја II. 1. стр. 61.

[20] Ibid. II. 1. 61., где, за доказ томе, цитује речи Климентове у VI. књ. „Постановљења“: „Кад се Спас узнео на небо изабран је праведни Јаков једногласно за епископа јерусалимског“. Да је пак Јаков изашао по Вазнесењу постао епископом старе цркве у Јерусалиму и 30 година био у том достојанству, наводи Bisping (Ib. стр. 6) доказе код знам писаца: Ј. Флавија, Егесипа и бл. Јеронима.

чувеноме патријарху. Том се приликом Павао, по савету Јаковљеву, очистио са четири човека и ушао у цркву, да покаже народу, да и сам цени закон и живи по њему (Дел. ап. 21, 18. и даље). После тога о њему више у свеђеним списима нема помена. Иначе се хришћанска историографија и после апостолских времена још многоструко њиме бавила. Потања извешћа о потоњим животним приликама овога апостола, особито о његовој смрти даје Егесин, један од најближих последователаца апостолских.[31] Према том извештају проводио је Јаков живот по најстрожим правилима јудејске побожности. Ради велике ревности према закону и отачким традицијама добио је частан назив „δίκαιος“. Као такав вршио је знатан утецај не своје јуд. суплеменике и некојима од њих био је шта више врата ка Христу. Тиме је навукао на се завист и мржњу код фарисеја и јуд. јерархије. Они подигну устанак противу њега, у којем је претрпео мученичку смрт. Потоње опседање светога града од Веспазијана сматрало се као Божја казна за проливену крв овога праведника.

Јаков је код Јудеја вредно, ма да се одликовао жарком љубављу према Хришћанству, за признати ауктортитет и узор јудејске законске побожности.

Ту нам се намеће питање, како се Јаков односно према Мојсијеву закону? Једностране и претеране претпоставке Баурове критичке богословске школе, као да је ап. Јаков био вођ религијозне партије, која је заступала јудаистичка начела, не могу се одржати, него падају пред каноњским посланицама ап. Павла. Павао је написао читав одсек у посл. Гал. 2, 1—21., да докаже својим противницима, да се он односно своје ап. проповеди налази у потпуној хармонији са дванаесторицом.

Он се у Јерусалиму разговарао с њима о Јеванђељу, које проповеда међу језичницима. Била је тамо до душе нека ултрамонистичка партија („лажна браћа“), која је хтела, да патури Јеванђељу окове закона („да нас заробе“), али јој се апостоли *ни сахат не подаше у покорност* (Гал. 2, 5). Шта више тада се видело, да у том погледу не постоји никаква дисхармонија између језичничких апостола (Павла и Варнаве) и оних „у обрезанима“ (Јакова, Петра и Јована). На овај факат полаже Павао очевидно велику важност, али поред ове негативне чињенице може апостол да изнесе и позитивну. Када су апостоли видели чудотворну снагу и успех Павлове проповеди међу језичницима, уочише у њој Божанску промисао и благодат и дадоше Павлу деснице (Гал. 2, 9). И први је то учинио Јаков славна поглавица старе цркве. Овај списак руку није био само формалан израз њихова споразума, него је њиме утврђен и запечаћен међу апостолима заједничка, сложни рад у апостолској мисији, задаћи и сврси.

Противу ове једнодушности апостола, која је званично била утврђена, узалуд се позивају неки на стих 12. Овде Павао говори о *неким, који дођоше од Јакова*, и Петра заобилазише, *те се устручаваше јести са незнабошцима*. Из овога изводе те присталице Баурове школе. да је Јаков послао Петру, који је у мешовитој општини Павловој у Антиохији тобоже постао језичником, из Јерусалима људе од обрезања, да га спрече у томе. Али у том изразу ἀπὸ Ἰακώβου не лежи мисао, да је *Јаков* послао људе, а још мање да их је послао у тој намери, да растера мешовиту општину у Антиохији. Да ли су ови τινὲς ἀπὸ Ἰακώβου само људи из оближње околине Јаковљеве, или његове присталице, једноминљеници тешко је одредити. Свакако је ово последње вероватније. Ни у којем пак случају није оправдано узимати, да их је Јаков послао с намером, да контролира и укорава апостоле, или да „спроводи нешто, што би се противило закључку ап. сабора“.[32] Не би се слагало ни са достојанством једнога апостола, кад би допустио, да незнатни неофити (τινὲς) надгледају и опомињу оне, с којима се он, на тако свечан начин, збратимио за заједнички ап. рад. Да би Јаков могао тако што учинити не може се наћи примера у целом Св. Писму. Јер да се је та распра и недоумица догодила у антиохијској општини иницијативом Ја-

[31] Упор. Црк. историја Јсае. Памф, у срп. преводу (1811). гл. XXIII. кн. II. стр. 102—108.

[32] Bisping, Eckl. d. Br. an die Galater S. 218.

ковљевом, то би и Павао својим галатским противницима потврдио оно, што су они сами противу њега износили, наиме: да се апостоли, понаособ познати Јаков, не слажу с њиме и да га коригују у његову апостолском раду. Но то ми овде не видимо. Не ћемо погрешити, ако узмемо, да су ти τινὲς ἀπὸ Ἰακώβου они исти законски ревниоци и фанатици, који су у Јерусалиму тако живо и грозничаво радили на том, да набаце на хришћанство јудејске окове; они исти *неки*, који су после ап. сабора *из Јудеје сишли и учили браћу: ако се не обрежу по обичају Мојсијеву, да се не могу спасти* (Дел. ап. 15, 1). Да би свој труд окрунили успехом потребан им беше апостолски заклон, и у томе им се учинио најподеснијим ап. Јаков, који је живео по отачком предању. Они дакле несу дошли по Јаковљеву налогу, али су се могли с разлогом позвати на његову праксу. А да су се Јудаисти заиста позивали на прве апостоле противу Павла, јасно се види из Дел. ап. 15, 24.; али се одатле види и то, да су апостоли против такве злоупотребе славно сачували свој авторитет.

Настаје питање сада, да није Јаков својим законским живљењем одступио од духа Христове вере и повратио се ка јудејству? Ваистину Јаков, који је своју апостолску столицу сместио у центру јудејскога живота, морао је пре свега међу Јудејима бити Јудеј, да Јудеје спасе. Он, који је с мајчиним млеком усисао живу веру у обећања свога народа и знао, да су се та обећања у Христу испунила, није могао оставити веру и наду на узвишени религијозни позив свога народа. Израиљ са својом сјајном прошлошћу није могао одустати од свога Богом даног одређења. Он беше прожет непоколебивом вером, да је у будућности одређен за извапредну мисију међу народима. Па шта је било пре једноме апостолу и брату Господњем, него да ради на религијозној ресторацији свога народа, онога народа, за чије се обраћање сам Господ још на крсту молио. Само топлом љубављу према своме народу, обзирним опћењем са својом браћом, могао је Јаков ублажити мржњу Јудеја према Хришћанима, која је одмах у почетку букнула у пламен отворена непријатељства. За свога двадесетгодишњег скоро епископовања могао је и умео Јаков сачувати Хришћанима добро мишљење њихове јуд. околине и чувати их од отворена прогањања. Колико је своје јуд. браће у хришћанство превео, не да се дакако ни приближно одредити. Али од оних *хиљада Јевреја*, који се у Дел. ап. 21, 20. спомињу као Хришћани, замашно већина отпада на апостолски рад Јакова, који им је својим примером расветлио и осладио прелаз од закона ка благодати.

Још нам остаје једно питање: како се са овим практичним одношајем Јакова према закону слаже његов теоретски одношај, какав видимо у посланици му? Као мисионар међу Јудејима, могао је Јаков из важних разлога задржати све оне обичаје, који су хришћанству били туђи, али као апостол и учитељ хришћанства морао је заузети неко начелно становиште. Он је то и учинио. Начела, које је истакао на ап. сабору, држи се и у својој посланици. Он наводи до душе више заповести из Старога Завета, тако захтева (у 2, 10), као и Христос (Мат. 5, 19), да се испуњава декалог, да се *извршује закон царски по писму: љуби ближњега као самога себе* (2, 8), да се не чине прељубе и не убија (2, 11), — али он схвата νόμος у сасма другоме значењу од старозаветнога νόμος-а. Апостолу је νόμος хришћански морални закон, онакав, како га је сам Христос испуњавао. Према новозаветноме начину говора пише и он о закону у једнини, и тиме означује целину са свима разним одређењима и односима. Тако и Христос своди све појединe поуке и прописе свога закона, Јеванђеља, на једну једину заповед. У ствари и јесу сва разна одређења законска израз само једне воље Божанске.

У упоређењу са старозаветним законом разазнаје Јаков у новом закону такве предности, да му придева епитет τέλειος. Овај предикат, који апостол и иначе радо употребљава, означава апостолу савршенство и целину једне идеје. Γόμος τέλειος је њему сасвим нов закон, битно различан од пређашњега, са сасвим новим својствима

и дејствима. Пупоњу новозаветнога νόμος-а види апостол у томе, што је у њему цело божанско откривење јасно и разговетно откривено, а не тамно и непотпуно као у старозаветном. Не може се више ни очекивати савршенија, богатија и дубља откривења, него што је у Новом Завету. На другоме месту назива апостол νόμος — τὸν τῆς ἐλευθερίας (1, 25; 2, 12.). „Под њим разуме хришћ. морални закон као противност старозаветном νόμος δουλείας (упор. Гал. 4, 24. 5, 1; Рим. 8, 15).“[23] Тим изразом налази се Јаков на сасвим новозаветном земљишту. Већ Христос говори о истини, која нас ослобађа, *избавља* (Јов. 8, 32); Павао о Духу, који доноси слободу (II. Кор. 3, 17), на другом месту опет о слободи славе деце Божје (Рим. 8, 21). Том слободом решава се човек притиска спољашње букве, ропства греху и ђаволу. Дакако овај νόμος τῆς ἐλευθερίας Јаковљев не ослобађа човека од његових дужности према Богу, шта више он задржава своју законску страну. Али Божји захтеви не врше се, као у Ст. Завету, заповешћу мртве букве, него унутрашњом снагом Божјом. Божанска и човечја воља не стоје више у противности једна према другој, него се последња потпуно предала првој; обе су постале једном вољом, тако да човек извршује закон више из унутрашњег Божанског нагона, него из спољашњег притиска. Ова пак унутрашња снага јесте *љубав* (2, 8). Заповед о љубави јесте главна заповед. Јаков је назива *царским законом* (νόμος βασιλικός), јер она, као у царском достојанству, превазилази и обухвата све друге заповеди. Поред νόμος-а сретамо се у Јак. посланици са њему паралелним изразом: λόγος ἀληθείας. Јаков уопће воли, да ради разјашњења упоређује сличне изразе. Такви су и νόμος и λόγος. Из саме посланице 1, 18—27. видимо, да они стоје у тесној свези. Овај λόγος ἀληθείας јесте пре свега реч, поука, вест, спасоносно откривење, Јеванђеље. Човек га слуша у проповеди (1, 22). Слушање је једна, али не једина дужност према λόγος-у. Човек може бити и заборављив слушалац и такав има исто толико користи као и онај, *који гледа лице тела свога у огледалу, па, чим оданде од пећа, он не зна какав изгледа* (1, 23, 24). Човек треба сасвим да се преда истинитој речи и према њој да уреди свој живот; он треба да буде не само *заборављив слушач* (2, 25), него и *творац речи* (2, 22). Такав одношај човека према „истинитој речи“ могућан је само онда, ако она у њему унутрашње постаје и остаје. Христос је овај λόγος ἀληθείας упоређивао са Божанским усађеним семеном, које се развија у богат плод (Мат. 13, 3—9). У истом кругу мисли креће се и апостол, када тражи од слушалаца: ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον. Као што Христос жели слушаоце, *који реч слушају у добром и чистом срцу и род доносе у трпљењу* (Лук. 8, 15), тако и Јаков тражи καλὴ γῆ. Слично семену λόγος је у душу усађен (ἔμφυτος) као принцип новога живота, који треба да се развије и сазре. Овоме развићу треба да допринесе δέξασθαι. Чим се четће λόγος ἀληθείας слуша, узима се к срцу и практично извршује, тим он спушта дубљи корен у душу човечју, тим ће се развити снажније и здравије грање добрих дела. Овај λόγος ἔμφυτος јесте уједно δυνάμενος σῶσαι τὰς ψυχάς (1, 21). Ап. има овде на уму спасење од греха и смрти за обновљење и светињу унутрашњега човека. Али могло би се запитати, како је λόγος, који је инак по себи само спољашње проповедање речи истине, наједном постао λόγος ἔμφυτος. Јаков одговара: λόγος ἀληθείας је средство, којим нас Бог препорађа (1,18). Према томе, по његову схватању, λόγος није само учење, вест; он је и δύναμις τοῦ Θεοῦ, снага која улази у нас и оживљава нас.

С тим смо додирнули сва Јаковљева карактеристична обележја λόγος-а и νόμος-а. Ако се старозаветни закон одликовао својом немоћи, страхом и ропством, то новозаветни νόμος-λόγος садржи у себи савршенство снаге, љубави и слободе, и у томе својству може он σῶσαι τὰς ψυχάς. Такође ако се *речју истине* јавио нов живот у човеку, инак постоји погибао вечнога изопачавања. Само ће у томе случају деловати на човека снага „закона и речи“, ако он цео

[23] Bisping. Erkl. d. sieben kath. Br. S. 41.

свој морални живот удеси према њему. *Који провиди у савршени закон слободе и остане у њему тај ће бити блажен у своме делу* (1, 25). Према томе како се човек буде односно према закону добиће и осуду од *једнога законодавца и судије* (4, 12). Хришћани су *као они, који ће законом слободе бити осуђени*. Који не доводе у склад свој живот и рад са νόμος-λόγος-ом, тога ће прождерати ватра суда.

На завршетку бацимо још један летимичан поглед на Јаковљево становиште закона. Он познаје старозаветни νόμος из своје јуд. прошлости. С обзиром на своју околину, а и из наклоности, проводи он, као и Христос, свој живот у оквиру јуд. обичаја и изрека. Своје начелно становиште прецизирао је он доста јасно у друштву са ап. Павлом и другим апостолима. Отпада дакле свака сумња у његово пастрано схватање Ст. Завета. Пошто је у својој посланици устао као проповедник хришћанства, то је морао с обзиром на своје назоре о ст. заветном закону остати на своме становишту; он није смео нити претпостављати аукторитет закона, нити га изриком проповедати. Обоје би било отступање од договора и уговора у Јерусалиму. Исто тако није га могао сасвим ни игноровати, јер за то није имао никаква разлога ни основа. У осталом нема нигде у његовој посланици ни трага ни гласа о каквој препоруци Мојсијева обредног закона и обрезања. А што управља своју посланицу *на дванаест колена у дијаспори*,[24] дакле на читаоце, којима је νόμος, да кажемо, једини религиозни основ, то он тиме узима у обзир и овај општи назор и приказује хришћанство са гледишта закона. Тиме је задржано само име и призната нека извесна сличност у схватању садржине закона, али суштина и снага новозаветног νόμος-а јесте потпуно нова. На ап. сабору је Јаков тако јасно и изразито наспрам одношај Мојсијева закона према месијанске спасењу. У посланици његовој видимо обзирна јудејског апостола, који штеди и цени до некле законску свест својих читалаца, на шпак не оставља у учењу ни једну ситницу.

(Наставиће се.)

[24] Та племена су обухватала: Сирију, источно-јордањску земљу, декаполис (Дамаск, Пела). Види Döllinger, Christ. u. Kirche S. 107.

Проповијед на дан св. Петке.

говорио о храмовној слави у Липовчанима **Петар Босанац** парох. помоћник.

(Свршетак).

Дом, кућа, неда се ни замислити без жене, дом је женино царство и господство у којем се огледа врсноћа њезина.

„Мудра жена зида кућу своју, а луда својим рукама раскопава“[18]; дă, жена треба да окити дом мужу своjему: редом, чистоћом, чисто постављеним столом и добрим здравим јелом, а све нек је зачињено љубављу и оданошћу. Такав ће дом бити увијек топло гнијездо среће и задовољства, муж ће у дану својему код жене своје тражити и налазити награде и воље за мучни и тешки свој рад у пољу! Дă, сваки човјек тражи у дому својем одмора и задовољства, али сваки човјек не налази оно што тражи, јер му је дом: „кућа нереда, немира и туге“. „Вриједна је жена, вијенац мужу својему, а која га срамоти, она му је као трулеж у костима“[19] вели св. Писмо. Помисли снашо! Муж дође уморан с поља, да се одмори, дође у кућу а то све испреметано, прашно, блатно, прљаво. Под столом чепрка квочка с пилићима, под постељом насађена гуска, а десило се ту и прасе одојче у соби, на рије и кальужа се по оном изрованом набоју, око прашног разбоја, а ти ивађеш пред мужа неопрана и нечешљана, простреш му блатни сто прљавом пољавом и изнесеш предањ' недокухано јело, насољено пепелом и угљевљем из чађаве ти огљенке! Ако ти је оваки дом, снашо, не чуди се, да ти мужа нема куће ни онда, кад у пољу нема посла.

Ну није увијек крив пред и нечистоћа, има и других узрока још, који терају мужа од куће, који чине, да муж не може наћи у кући оно што тражи. Има жена свадљивих, и било их је и биће их с којима је тешко кућу кућити, јер се не да ништа учинити сложно, у миру и љубави, све квари свађа и клетва. На кад така жена тјера мужа из куће, да не речем из коже, гдје ће она сложити са свекром и свекрвом, или ако је свекрва, гдје ће сложити са снајом? Ту се не да обастати

[18] Приче 14, 1.

[19] Приче 12, 4.

под једним кровом и пошљедица је дјелба: сина од оца, брата од брата.

Чуј де, снашо свадљива, шта у св. Писму пише о жени свадљивој и гњевљивој: „боље је залогај суха хљеба с миром, него кућа пуна поклане стоке са свађом, свадљивост је женина непрестано прокисивање, боље је сједјети у углу од крова, него са женом свадљивом у кући заједничкој, боље је живјети у земљи пустој него са женом свадљивом и гњевљивом“.[20] Чуј, снашо, и упамти ријечи те!

А сад још нешто. Има жена, и било их је, али не било их, јер чине грдило и безакоње, јер је „срамно и говорити, шта оне тајно чине“.[21] Помисли, снашо! Зар ће се „веселити муж женом младости своје“[22] кад се с посла врати кући, па жене не нађе. Тражи је и нађе је у рукама туђим, раскалашну, разиграну, веселу? Док се је муж мучио и радио за кућу, дотле жена одлази од куће, да кућу руши, да срамоти име и поштење мужа својега чије име носи. Заиста не ће више муж љубити таке жене, не ће јој се веселити више.

Чуј де, снашо, шта за таке жене вели св. Писмо: „са жене блудинице спада човјек на комад хљеба и жена пуста лови драгоцјену душу, не ће бити без кривице ко је се год дотакне. Кућа је њезина пут наклони који води у клијети смртне“.[23] Чујте и упамтите и те ријечи, и пустите „нека Господ плати ономе који чини зло према злоћи његовој“,[24] а ви „живите у љубави, као што је Христос љубио нас, а блуд и свака нечистота да се и не спомиње међу вама, тако и срамотне и луде ријечи или шале, што се не пристоји“.[25] Послушајте св. апостола Павла: жене! слушајте своје мужеве“,[26] па ми верујте, да ће и мужеви ваши радо послушати св. Писмо које им вели: „веселе се женом младости своје, нека ти је као кошута мила и као срна љупка“.[27] Веселиће ти се, снашо, муж твој и с посла ће својега полећети тебе у дом свој и твој, заборавиће забаве и друштва изван куће, заборавиће крчме и вашаре. Радићете сложно, он у пољу, ти у кући, и биће вам труд благословен. Свијем ћете силама радити за обитељ вашу.

Али гдје је обитељ? Муж и жена још нијесу права обитељ. Обитељ или права породица састоји од мужа, жене и *дјеце*.„ Ево наљедства од Господа: дјеца, пород је дар од њега“[28] Господ нека ти дарује дар тај а ти га прими, не одбијај га, јер је теби дика. Све се живо на земљи плоди, а „дрво које не рађа добра рода сијече се и у огањ се се баца“.[29] Све јалово на слабој је цијени, па тако ни жена не може бити поштована ни од мужа својега, док не удовоља оној сврси, ради које је склопила пред Господом брачну везу с мужем својим, а та је сврха: обитељ, породица коју жена с мужем ствара и без које не може бити говора ни о народу, ни о домовини ни о држави. Чувај се гријеха, чувај се, да не би „устук пила, дјеце не родила“. *Бога се бој*, не чини грдила и безакоња тог, јер ћеш пити себи суд, већ ти буди онака, каку те псалмопијевац описује, кад ти мужу говори: „жена је твоја као родна лоза усред дома твојега, синови твоји као грана маслинова око стола твојега“.[30] Буди жена, буди супруга вијерна, Бога се бој и бићеш *мајка*.

Снаћи ће те опет нови посао, али и нова радост.

Одхрањивати и одгајивати дјецу, коме је већа и преча дужност него мајци? Одгајивати дјецу спада међу најтеже послове на овоме свијету, али је то и мио посао у породици гдје љубав влада. Ако у браку међу родитељима нема слоге и љубави, постаје ужагој дјеце за њих тешком муком, а за дјецу несрећом, што највећима осјећа сама мати, којој је дијете прва брига на свијету. Живот је дјетета право огледало, у којем се јасно виде: најнутарнији живот и осјећање мајчино“. Од матере учи дијете говорити и мислити и осјећати, материнski језик тешко се заборавља а и материну љубав и науку њезину памти човјек још у старе дане. Мајка се не заборавља ни онда, кад јој гроб обрасте лединa, и старац на болесничкој постељи тужи муку своју

[20] Приче 17, 1. 19, 13. 21, 9. 19.
[21] Ефес. 5, 12.
[22] Приче 5, 18.
[23] Приче 6, 26. 29. 7, 27.
[24] II. Сам. 3, 39.
[25] Ефес. 5, 2.—4.
[26] Ефес. 5, 22.
[27] Приче 5, 18. 19.
[28] Пс. 127, 8.
[29] Мат. 3, 10.
[30] Пс. 128, 13.

мајци својој, која је већ давно у гробу и чини му се, да му је лакше, чини му се, да га мајка чује и муку му ублажује. Учи, мајко, од малена дјецу своју мудрости: страху Господњем, да би те у старости поштовала по заповијести Божјој. А да би их лакше учити могла и сама *Бога се бој*, јер „жена која се боји Господа, она заслужује похвалу, уста своја отвара мудро и на језику јој је наука блага, пази на владање чељади своје, синови се њезини подижу и благосиљају је, муж њезин тагођер хвали је“[31] Ти ћеш, мајко, проживјети сретних 'дана уз дјечицу своју, доживјећеш синове синова твојих и радоваћеш се у старости дубокој унучади својој, поштована *бако!*

Јер „вијенац су старцима унуци, а слава синовима оци њихови“[32] и ти, бако, приповиједај унучима својим добра дјела отаца њиховијех, напуни им душу славом њиховом и омрзни им дјела неваљала Ти си, бако, дуог живјела, много видјела и добра и зла, много и знаш, а тебе они малиши, што се сплели око тебе као вијенац цвијећа свјежа, тако радо слушају, кад из занешка, уз звриндање вретена, прича бака: што је негда било!

Та знаш ти тих прича и лијепијех и страшнијех, па причај их унучади, учи их, да се свако добро дјело награђује, а свако зло казни, да Господ види све, да Господ све зна и да ће платити свакоме по заслузи. Учи их заповијестима Божјим, учи их да иду путовима Господњим, учи их мудрости, учи их страху Божјем, и остаћеш у лијепој успомени потомства твојега, а сама ћеш се прибрати сита живота роду својему у други свијет душевни, а тамо ће те дочекати она „чиста голубица“ којој данас славу учинисмо, дочекаће те св. Петка, да те приведе пријестолу судије најправедњијег и да молитвама својима отвори души твојој врата вјечног блаженства у царству небесном. И душа ће се твоја радовати у вјечности, јер си се овдје *бојала Бога* и заповијести Његове држала. За то ево и ја свима вама, да закључим ријечи своје, понављам ријечи проповједника сина Давидова цара у Јерусалиму:

„Главно је у свему што сте чули: Бога се бој и заповијести Његове држи, јер то је све човјеку, јер ће свако дјело Бог изнијети на суд и сваку тајну била добра или зла.“[33] Амин.

[31] Приче 31, 26.—30.

[32] Приче 17, 6.

[33] Проповј. 12, 13. 14.

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.

Превео: **Григорије А. Николић**, парох Иришки.

(Наставак)

§. 46. Што се тиче високотржаственних дана као на пример: 1.) дана рођења и имендана: Господара Императора и породице му, 2.) узласка на престо и 3.) крунисања, — та се празновања свршавају у онај дан у који падну, са изузетком: 1.) Прве седмице великога поста, кад се по уставу свршавање њихово одлаже до недеље православија и 2.) Страсне недеље и првога дана Пасхе, кад се свршавање то преноси на светли понедељник. У све остале дане године, ма у који од указаних дана пали шта више у среду или петак сирне седмице, или у који год дан св. четрдесетнице, кад се по уставу, потпуне литургија не свршава мора бити празновање у своје време неодложно, — и у таком случају, у среду и петак сирни треба да се држи свеноћно бденије и служба (Златоустова) по Марковим благовештенским главама, т. ј. прво са великим повечерјем, а литургија с вечерњем и т. слич. Исто тако, кад се празновање којег високотржаственога дана преноси на светли понедељак, то служење му у тај дан треба свршити са службом, која се односи к високоторжаственом дану и службом светлога понедељника, као што се показује у уставу о служби Ѣурѣев-дана, кад падне у тај дан (упор. у Уставу Маркове главе о празнику Благовести и великомуч. Георгија).

§. 47. Упутство о храмовним празницима са свом тачношћу наложено је код нас у великом Уставу, у нарочитом чланку, под натписом: „Ⓜ храмовыхъ главахъ съ мѣсяца септемвріа до недѣли всѣхъ святыхъ“. По тим главама, ако храм падне у среду или петак сиропусне недеље, то се у тај дан, као и у обичне, служи потпуна литургија св. Јована Златоустога. За тим, ако храм падне у понедељник прве недеље великога поста, то му се служба свршава у суботу Сиропусну. А ако храм падне у вторник, среду, четвртак или петак прве недеље великога поста, то му се

служба сврша на Теодорову суботу прве недеље вел. поста. После тога, ако храм падне у који год од радних дана великога поста, у који се потпуна литургија не прописује, т. ј. у понедељник, вторник, среду, четвртак или петак које год друге недеље св. четрдесетнице, то се у све те дане сврша само литургија пређеосвећених дарова, са апостолом и јеванђељем храму после *Да исправится*... као на четрдесет мученика, или на дан проналаска главе Претечеве. Најпосле, ако храм падне у један од дана страсне седмице, и ако то буде у понедељник, вторник, среду или четвртак, то се у таковом случају служба преноси на недељу Цветну, — а ако у петак или суботу, то се преноси на други или трећи дан Пасхе, и у таком случају служба светоме или празнику сврша се заједно с пасхалном службом по Марковим главама, као што се показује о празновању у те дане велико мученику Георгију (Подробније о овом види Устав црк. гл. 1—5).

§. 48. Опште правило о свршавању литургије за умрле у нашој цркви састоји се у томе, да се такове по преимућству ваља да свршавају у радне дане седмице, и на по се суботама. Ради те цељи у нашим апостолима и Јеванђелијима међу осталим указују се и нарочити апостоли и јеванђелија одељито за сваки дан, почињући од понедељника до суботе. Но осим тога побожном хришћанском чуству не забрањује се помињати умрле и у друге празничне и недељне дане, кад се свршавање потпуне литургије по уставу одређује (Упр. ниже §. 167). Овоме нас учи сам карактер и садржај литургије у опште, на којој се помињање умрлих прописује и на проскомидији и после освећења св. дарова у време *Достойно есть*, и т. сл. Само помињање то у недељне и празничне дане, сагласно уставу и обичају црквеном, најбоље је ограничавати по преимућству помињањем датих имена на проскомидији и на *Достойно есть*, не говорећи заупокојне јектеније, нити заупокојног апостола и јеванђеља, тим више, што се за недељне и празничне дане нарочитих апостола и јеванђеља за умрле не одређује. — Томе учи и постојећи у руској цркви „Регистар“ о помињању умрлих особа Царскога дана, услед којега регистра шта више помињање особа царскога дома не сврша се у недељне и празничне дане, него се преноси или у очи тих дана или у следећу најближу суботу (Упр. §. 53).

§. 49. Правило то (§. 48) нарочито ваља да имају у виду наши сеоски свештеници, пошто се прост народ поглавито собира у цркву у недељне и празничне дане, а по овоме и помињање својих покојника чини у те дане. — Свештеници ваља да одуче своје парохијане од тога обичаја. — А у случају потребе помињати покојнике врши се то на проскомидији, не додајући заупокојне јектеније, после литургије може се служити панихида. — Уз ово, правило црквено позитивно забрањује свршавати помињање умрлих за време од празника Рођења Христова до Богојављења, а такође и у прву и страсну седмицу Великога поста и целе светле седмице — (Номок. при вел. Требн. прав. 169·)

§. 50. Догађа се често, да моле свештенике да сврши нарочита помињања са литургијом за умрле о деци, н. пр. у трећи, шести, девети, четрдесети дан, и т. д. На то је потребно казати, да у опште свршавати нарочита мољења за умрле младенаце код нас није уобичајено. За младенце црква наша православна Божјем удостојавају по сирти царства небеснога (јектенија и канон на погреб млад.). И Св. Златоуста уме умрлих младенаца говори: „разумите нас за спасење; ми с анђелима појимо, са светима ликујемо и за вас, грешне, молимо се Владици“ (Маргар. сл. П. ad fin). Прави је извод отуда, да се за младенце по њиховој смрти посебно молити и не треба. — Из историје познато је само наређење патријарха Јоакима о помињању четворогодишње кћерке цара Алексија Михајловића (Доп. къ Ист. Акт. III. VIII, стр. 28). — Но кад би се случајно догодило по жаркој молби родитеља служити заупокојну литургију за младенца, то се само собом разуме, да, молећи се о упокојењу младенца на литургији или на обичним парастосима, свештеник није дужан помињати их на општој заупокојној јектенији (као што се готово свагда чини у данашње време), која се свагда пропраћа прошењем за опроштење покојничких грехова вољних и невољних, каквих код деце нема . . . А место тога најбоље је помињати децу, употребљавајући за то ону исту јектенију, која се ради те

цељи налази у чину погребења младенаца и тако дивно одговара своме карактеру и назначењу. При том и на литургији, кад се такова специјално назначује за умрлога младенца, уједно с јектеније за младенца не би сметало читати и спојену с њом молитву: „Господи Іисѹсе Христе Боже наш, переданшимсѧ ѿ кады и дѹха...“ и т. д.

Читати при том обичну молитву: Боже дѹховъ и кѡмѣѣ плоти... није никако умесно. (Упор. Волынск. Епарх. Вѣд. 1872 г.) А на тај исти начин на тој истој служби за децу може се читати и апостол и јеванђеље из чина погребења младенца.

§. 51. Често бива тако, да, ако се догоди сарањин покојника у који год од оних дана, нарочито у току великога поста, кад се потпуна литургија код нас по Уставу не свршава,' те свештеници не служе службе и погребавају их једним само обичним погребним опевањем. Такав поредак нема основе. Ми знамо архипастира, који су (на пр. покојни преосвећени Кијевски митрополит Арсеније) у те дане свршавали што више потпуну заупокојну литургију Св. Јована Златоустога по Благовештенским главама, т. ј у свези са вечерњем и т. сл. Но већином у том случају, уобичајено је свршавати литургију пређеосвећених дарова с додатком редовнога заупокојнога апостола и јеванђеља, заупокојне јектеније и т. сл. Таквога поретка, као освећенога вековима и примером московских пастира и архипастира, најбоље је да се држе и остали свештеници (Упор. ниже одс. IX, §. 178).

§. 52. Сасвим друго питање при том претставља помињање усопших у трећи, девети, четрдесети или на дан године, кад се који год од тих догоди у дане, у које се свршавање потпуне литургије не одређује. За ово позитивна црквена правила говоре следеће: 1.) „треба знати, читамо у црквеном Уставу, да ако ко од браће (монаха и у опште хришћана) умре у понедељник, вторник, среду, четвртак или петак прве недеље великога поста, то се не свршавају трећине његове до петка вечера, и само тамо тада сврша се панихида за њега, а на други дан, у суботу литургија заупокојна. Слично ово у следећу суботу бивају деветине његове; а четрдесетине његове бивају, кад се број дана његових испуни. — За тим приношења помена о њему почињу се од недеље Томине и придружују се до свршетка четрдесет дана по обичају“ (Уст. ц. стр. 381). А на тај исти начин 2.) по уставу и свршавају се заупокојне службе и у (остале) три суботе великога поста, ако само у седмици међу њима не падне какав-год од следећих празника; као на пример: Обретење главе претечеве, Четрдесет мученика и Благовести (Ibid. стр. 402). Овамо такође 3.) по древном обичају, ваља односити и понедељник, вторник и среду страсне седмице. (Номок. при велик. Требн. прав. 169.).

§. 53. Најпосле у нашој цркви има особитих дана, који се специјално назначују ради помињања особа царске породице. Односно тога помињања у руској цркви постоје следећа упутства: 1.) Када помињање кога лица из царске породице падне у време великога поста, или у недељни и празнични дан, то тада ваља свршавати за упокој службе у најближе суботе, по обичају. — 2.) Ако помен којега од тих лица пада међу суботом Лазаревом и Томиним, понедељником, т. ј. у недељу Цветну и на страсну и светлу седмицу, тада се заупокој литургија и панихида свршавају томине недеље у вторник, — кад је у опште узето код нас свршавати помен усопших после Пасхе.

(Наставиће се.)

Извештај епархијских власти Пакрачких.

(Наставак)

О обдржавању вјероучења у чистоти својој.

У овом је времену подигнута и освећена у кр. жупанијској болници у Бјеловару православна кућна капела, у којој се даном приликом служи литургија или часови за болеснике; а надати се томе и у новоподигнутој кр. зем. болници у Пакрацу.

Осим настојања око очувања вјероучења у чистоти својој у школама и наведеним заводима, као у темељу цркве, водила је потписана бригу и даље о вјерним ван школе, да се што боље просвјетле правом науком цркве православне.

У ту је сврху издала образложену наредбу свештенству парохијском, да посвети сву пажњу своју катихизирању одрасле ваншколске младежи.

То је стара установа у овопредјеној цркви нашој и некада се вршила, помоћу и вла-

сти свјетовне доста добро, и народ из онога доба, знао је и ана и данас „молитве“, „хришћански наук“ и учи томе млађе своје у кући.

Даном данашњим, власт световна са становишта свога не може да помаже свештеника у потребној мјери, а народ сам од своје воље тешко шаље млађе своје на катихизирање, и и тако немамо од те обновљене у епархији нашој установе онога успјеха, кога смо очекивали особито у тешке и пуне искушења дане наше. Једино што је потписана у властитоме дјелокругу своме могла употријебити, било је, да упозори свештенство на духовна средства: живу поуку о важности и потреби наставе те, похвалу добрих, а покуду злих, даље на изобличење немарних и преко црквенога одбора, и да запријети, да се упорнима ускрати извјесне благодети црквене.

Међу потешкоћама за држање катихизације са одраслијом младежи и та је, да многе парохије наше имају своје филијалне цркве, у којима се служи служба Божија доста пута преко године, а у те дане мора да се прекида катихизација због одсутности свештеника.

Но при свима потешкоћама показали су ипак знатан успјех у катихизирању ваншколске младежи њеки свештеници наши, а међу тима је с особитом похвалом истаћи епархијској конзисторији овој Јереја Светозара Грубача, пароха брњаничкога.

Посебно старање о чистој вјери одраслих вјерника својих у конкретном случају показала је потписана издавши наредбу парохијском свештенству, да поучи вјерне о иконама православнима, и да настоји, да се у православним кућама налазе иконе, израђене по православном типу, и у ту сврху да настоји свештенство да сваку икону, која ће кућу парохијанина његова да краси, посебнијем за то прописанијем чином освети, и том се приликом најлакше и најбоље увјери, је ли дотична икона у свему православна.

Даље је епархијска конзисторија ова у периоду овом имала да даде високој влади мишљење своје о једноличном поступку са сектом назарена и баптиста, те је иста висока и издала сходну о томе наредбу, коју је потписана подручном свештенству и публиковала. Наредбом том сматрају се и ти секташи не као засебна конфесија, него као припадници дотичне отачке вјере своје. Исто тако публикована је и наредба светога Архијерејског Синода нашега, која наређује, где се исти секташи и њима слични имају и смију у православном гробљу сахрањивати. Но хвала Богу, те болести душевне у епархији овој осим неких само случајева није било. У један се мах двије породице тих секташа најпоше у парохији брачевачкој, камо се доселиште наводно из Бачке, но како су дошли, тако и прошли; један појав је избио у парохији капељначкој, а прошле године има тих заблуђених оваца и у Лепоглави, њих четворица — да би их још где било, потписаној није пријављено нити познато.

Но ако нас је промисао Божији очувао од биједе назаренске, тим је више била црква православна епархије наше од 1892. овамо непрестанце, у искушењу и завађању на унију. Но и од тога искушења очувао је Промисао Вишњи и милост Господња цркву нашу и народ до незнатних изузетака у чистоти и цјелости.

Прво је избио нападај пропагаторски у парохији Велико-Поганачкој 1892. односно 1893.

Размирицу неколицине парохијана тамошњих са пароком својим 1892. хтједоше употријебити пропагатори у своје циљеви.

Потписана конзисторија дала је тужбене наводе најтачније извидити и да се сваки повод и разлог тој размирици одстрани, судила је премјестити свештеника тамошњега на другу парохију, и кад је у Поганац дошао нов свештеник, наскоро по том успостављен је тамо прећашњи добри ред и мир а оно неколико душа заблуђених вратило се натраг међу своје у праћедовску цркву своју.

Потписана није могла да се не потужи на такова залијетања пречасногa кантола крижевачкога високој кр. земаљској влади и затражи законите заштите.

Скоро истим поводом појави се пропаганда крижевачка 1897. године у парохији бјеловарској.

И ако је потписана конзисторија на лобијену о вјерском немиру пријаву повела најстрожију истрагу, ипак се није могло пронаћи довољно узрока за такове немире и његове посљедице.

Незадовољници пријавили су се пред истражним повјеренством, да им је особито тешко сносити материјалну немаштину, а ради исте да сумњиче особито пароха свога и проту,

који би као посланик на земаљском Сабору могао у томе да им помогне.

Таково погрешно мишљење, место да се исправљало, оно се у Крижевцима још искривљивало обећањима свакојакима, а понајвише неиспуњивима.

На такови су начин пропагатори крижевачки добили стотину и више очитовања од наших жителя парохије бјеловарске, да прелазе на унију, и на темељу такових, мимо закона тражених и добивених, очитовања, сматрају они те душе као своје, и поставили су им у Пргомељима и свештеника свога. —

Потписана је противу такова поступка подигла код високе владе земаљске најодлучније глас свој, јер се код тога тобожњега прелаза није пазило на законске о прелазу прописе, а уједно је сходно утицала и на свештеника и на парохијане бјеловарске и досада многи од заблуђених покајали су се и повратили у цркву своју, а и висока влада дала је у последње вријеме знака да иде за тим да се законски прописи о прелазу врше. —

И тако је наде, да ћемо помоћу Божјом срећно претрпити и ову најновију невољу старога напастника нашега.

Истодобно са нападајма у Пргомељама парохије бјеловарске, изводили су пропагатори крижевачки сличне нападаје и у Дишнику парохије Бршљанице. Згода им се пружила усљед ситних размирица у црквеној општини, а рачунали су при томе по свој прилици и с тиме, што је мало пре тога обудовљела парохија, а уз то соколила их је ваљда и срећа у Пргомељима и стара успомена на Дишник. Најпре се неки досељеник пријави у Крижевци за унију а после су примамљени још неки, једва њих десетак и одмах добише као и у Пргомељи, свога „жупника“ и као створише парохију. Потписана је међутим попунила обудовљену парохију са свештеником, да није стадо без пастира свога и са доласком свештеника у парохију изгуби унија маха и до мала спаде им „жупа“ на неколико само душа.

Овђе у Дишнику успјели смо у томе, да се сматрају и надаље православнима и да знадају вјеросаконске терете православне браће своје они од њих, који би на незаконит начин напустили вјеру своју, као што је то био и овде случај код неких жителя парохије бршљаничке.

Појави пропаганде унијатске хтели су да забију још на два мјеста у епархији нашој и то у Салнику и Говеђем-пољу — парохије уланичке — али су одмах у почетку своме угушени и без помоћи одавде.

Прошле и претпрошле године узбунила је духове сељачкога народа нашега у парохији бршљаничкој и околици, па и у добром дијелу горње Славоније нека сељанка из Чајира, парохије бршљаничке, по имену Марија Блануша по издржаној живчаној болести.

Народ је исту сељанку прозвао „пророчица Мара“ због науке њене коју је народ радо слушао.

О покрету томе морала је потписана водити рачуна особито кад је захватио већега маха и обратио на се пажњу и политичких власти.

Потписана извијештена од надлежнога пароха да су говори и науке Марине садржаја вјероучнога и моралнога, није хтела сметати у томе њеном може се рећи добром раду, јер по гласу извештаја, добивених са разних страна, наука је Марина оставила у народу доста добра плода.

Ради јачања и утврђивања вијерних у православној вјери потписана је издала сходне наредбе за исповиједање и причешћивање вијерних особито болесних, и учињено је расположење, да се долазак свештеника болесницима из удаљенијих мјеста омогући и онда, ако болесник не би имао откуда смоћи трошак за подвоз свештеника.

Коначно је потписана водила бригу о подизању и обнављању светих Божјих храмова и осталих предмета Богопоштовања.

У том погледу истаћи је на првом мјесту обновљену и украшену велељепно катедралну цркву овдашњу трошком на 60.000 ф. понајвише потпором високе кр. земаљске владе, даље нешто потпором народноцрквених фондова наших, и властитом црквеном касом својом.

Осим катедралне, украшене су и обновљене, гдје с мањим гдје с већим трошком, цркве парохијске у Кукуњевцу, Бастијама, Бучју, Даровару, Каменској, Уљанику, Ветову, Добровићу, Лисичинама, Ловској, Беденику, Купиновцу (парохије Новосељанске), Сјеверину, Зденцима, Загребу, Иванић-граду, Војаковцу, Копривници, В. Поганцу, Липници (парохије Салничке), Г. Средицама и Чаглићу. У току су

обновљења и украшења парохијске цркве у Бјеловару. Рогољима, Липовчанима, Барни и Пожеги. Подигнути су нови храмови: у Загребу на гробљу, као приватна задужбина, и кућна капела у кр. жуп. болници у Бјеловару, а скорим ће се отпочети са градњом капеле наше у Крижевцу и у Бенковцу, а надати се и у Бакову, дочим се у расправи налази питање о обновљењу из темеља у Павловцу те градњи нанова цркава парохијских у Болфану, Салнику и филијалне у Обријежи.

Код сваке градње или оправке пазило се овдје. да буде што више очувана чистота грађевнога стила нашега, те је нарочито код градње иконостаса потписана прегледала нацрте и навила да одговора све како у појединости тако и укупно духу цркве наше.

Осим наведених знатнијих оправака наведени су многобројни мањи оправци, на појашњости храма; нарочито су многе цркве прекривене, а неке од тих и лимом. Сам народ прихваћао је скоро увијек и жртвовао, што је више могао на велељепије храма свога.

Вјерни су дјаоли на властитога радо и често по распућима крстове, а у но гдје кои од цркве парохијске и звона, да им она надокнаде помањкање богомоље са звонима њеним.

То је у најважнијим моментима развијени рад и постигнути успјех епархијске конзисторије ове у предмету одбрањања вјероучења чистоти својој, и потписана свјесна, да је вршила у томе дужност своју, колико је више могла, очекује о томе мирне душе суд славне те епархијске скупштине.

Изјава.

Пошто је ове године већ два пута био случај, да је у неким новинама нашим, а на наш рачун, неистинито представљан одношај Његове Светости, Преузвишеногa Господина патријарха *Георгија*, као врховнога надзорника завода у којему служимо, сирам истог завода и сирам нас, то сматрамо дужношћу својом дати следећу изјаву:

1. Нама као професорској колегији није познато, да би Његова Светост *ради какве пришшетље своје годинама водила борбу са професорском колегијом*, као што је то неко написао у „Бранику“, а поводом прославе десетогодишњице патријарштва Његове Светости. Такве борбе између Његове Светости и професорске колегије, од када ми у заводу овом служимо, није било. У оне, у списима правосл. срп. богословског училишта карловачког нема трага борби каквој све од онога дана, којега је Његова Светост бригу о заводу том преузела.

2. Ниједан од нас не зна, да је Његова Светост икада *подстрекавала* нас на какву *повереницу*, коју би професорска колегија имала Његовој Светости дати, нити је Његова Светост пред ма којим од нас о таквој *повереници* споминьала. Исто тако није Његова Светост никад ни једноме од нас *пребацивала*, да иза Његових леђа против Њега *пишемо*, или да се поводом нападаја на Њега *смејемо*, или да нападачкма *помажемо*. Напослетку, прота Јеремић ни једнога од нас не само да није *гонио*, него ни једноме није ни споминьао о каквој *повереници* Његовој Светости. Према томе није истина оно, што је „Застава“ о свему том читачима својим јавила.

У *Карловцима*, 10. (23.) новембра 1900.

Чланови наставничког збора прав. срп. богословског училишта Карловачког:

Јован Вучковић, с. р.
Милутин Јакшић, с. р.
Јован Живковић, с. р.
Георгије Летић, с. р.
Гаврило Ананијев, с. р.
Душан Јакшић, с. р.
Валеријан Прибићевић, с. р.
Јован Живановић, с. р.
Радивој Врховац, с. р.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Помен блаженопочил. принци и краљици Јелисавети). У прошли понедеоник, 6. (19.) новембра о. г. служена је у св. саборној цркви Карловачкој св. литургија, на којој је у јектеншама за умрле учињен спомен блаженоупокојеној принци и краљици *Јелисавети*, поводом имендана Њезина, који је падао у тај дан.

(Митрополитски Црквени Савет.) У својим седницама 30., 31. окт. и 1. нов., под председништвом Његове Светости патријарха *Георгија*, расправио је 83 предмета, између осталих ове: Врачкоразвод-

них парница било је 30, и то: из Архидијецезе 9, из Бачке епархије 8, из Темишварске 8, а из Пакрачке 5, и у свима овим парницама донесена је пресуда на коначни развод брака. — Јереј Ж. Т. осуђен је због фалсификовања школских сведочаба на доживотни губитак свештеничке службе у Митрополији Карловачкој. — Јереј Н. М. из Ј. осуђен је ради нарушења поста на велики петак на једногодишњу епитимију уз право уживања половине парохијске дотације. — Стављено је ван крепости решење епархијске конзисторије Бачке, којим је именован Т. Д. за систематизованог парохијског помоћника у С. — Обустављено је поништено решење привађеног утока против решења епархијске конзисторије Темишварске којим је иста потврдила избор јереја Ј. Н. за пароха и окружног протопрезитера Темишварског, све док се не поднесе извештај, да су до дана избора Темишварског проте и пароха коначно и правоснажно решени сви утоци против избора једне трећине скупштинара српске црквене општине Темишварске. — Ревизирање се против решења кр. уг. министра председника, којим је исти уследио утока Сенћанског свештеник Т. В. укинуо једно сасвим коректно и законито решење МЦСавета у предмету интеркалирне раздобе свештеничке дотације у српској прав. црк. општини у С. — Поднесена је жалба уг. министру-председнику због поступка кр. уг. министарства просвете и богоштовља, које је на једностапну притужбу Вршачког епископа бројарном наредбом обуставило извршење решења МЦСавета у предмету неправилно изречене суспензије пароха у К. — Епарх. конзисторија Вршачка извештава, да су осим Емилијана Радића и конзисторијалног фискала још нет свештеничких конзисторијалних чланова поднела угарском министру председнику приказ против овог решења МЦСавета, који су конзисторијални чланови осуђени били на малу дисциплинарну казну.

(**Радосна појава**) *Др. Петар Трбојевић*, који је дана 20. октобра о. г. на Будимпештанском универзитету промовисан за доктора права, наставља сада богословске науке на универзитету у Черновицу, после којих се мисли посветити црквеној служби. Др. Петар Трбојевић је син пароха у Петровом Селу (Личком) јереја Јове Трбојевића и рођени нећак чувеног српског научењака Николе Тесле.

(† **Јереј Георгије (Ђура) Поповић**) парох при цркви Св. Апостола Петра и Павла у Карловцима преминуо је у Господу 10. (23.) новембра о. г. ударен капљом. Рођен је 1829. г. а рукоположен 1860. Беше неко време учителем појања у нашој Богословији, а као зналац црквеног пјенија бројан је међу најучевенијима. Његова Светост, данашњи св. патријарх *Георгије* благоволео га је одликовати црвеним појасом. Нека је упокојеном јереју Георгију лака земља и **вѣчна память**.

У Црној Гори.

(**Бугарски кнез Фердинад**) одликовао је црногорског митрополита, Његово Високопреосвештенство господина *Митрофана Бана*, Александровим орденом I. степена.

Јавна благодарност.

Заузет својим званичним послом, у овдашњем православном српском богословском училишту, и радом око „Зборника, Типика и Речника“, што га издајем у друштву са високоученим господином Јованом Живановићем професором у овдашњој срп. вел. гимназији, не доспевам, да п. н. Господи, која имадоте љубав писмима честитати ми протопрезитерство, посеците благодарим; стога их молим, да овим путем изволе примити моју најусрдније захвалност на њиховој мени вазда милој пажњи указаној ми поводом овога милостивога одликовања мојега недостојинства.

Ср. Карловци, 11. (24.) нов. 1900.

Протопр. **Јован Живковић**
проф. богословије.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 926 ех 1900./срп. 520. 3—3 162 бр.

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се стечај на мјесто православног духовника код кр. земаљске казнионе у Лепоглави.

Плата је годишње 2200 К. уз право промакнућа у више плаћевне степене IX. чиновног разреда, и стан у нарави.

Свештеници који желе то мјесто получити, имају своју молбеницу управљену на високу кр земаљску владу, одио за правосуђе у Загребу и обложену са нужним сведоџбама, а ако су ван епархије окс и са свједоџбом о ревности и успјеху у вршењу досадање им службе преко надлежне власти своје поднијети епархијској конзисторији овој најдаље до 13. (26.) нов. 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије

У *Пакрацу*, 12. (25.) октобра 1900.

С Т Е Ч А Ј. 165 1—2

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место на срп. вероисповједној основној школи у Сарајеви. Плата је: 800 круна на годину, слободан стан с баштом, $1^1/_2$ ланац земље, на коју је учитељ дужан порезу плаћати, 2 хвата дрва за лето, а преко зиме огрева колико је потребно за грејање стана, 80 круна за понорну школу.

Дужности учитеља прописане су пик. уредбом од 1872. год. Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви за десном певницом појати и децу црквр. појању обучавати. Рок стечају траје до 26. новембра но ст. кал. Молбенице имају се на подписани Одбор упутити.

Из седнице Шк. Одбора држане 20./X. 1900. у Сарајеви. **Школски Одбор.**

Ad III.C. 388/306 ex 1900. 167 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на једно упражњено место у стипендијској закладе Атанасија Бале са годишњом стипендијом од 200 круна. —

Стипендије ове закладе, које су подељене у три разреда од 200 круна, 240 круна и 300 круна могу се поред испитаног промицања из нижег разреда у виши, подарити само таковим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који спадају у опсег српске митрополије карловачке, а који не уживају нити друге какве потпоре, нити пак стипендије, што су истим оснивателем код протестанских наставних завода у Дебрецину, Шапронтаку и Пожуну установљене. —

Сродници оснивателеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи треба да поднесу своје, крсним листом, школском сведоџбом и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице најдаље до 5. (18.) децембра 1900 срп. прав. нар. школском савету у Карловцима и у истој и то да кажу, камо да се достави одлука школскога савета после седнице му.

У *Карловцима*, 10. (23.) новембра 1900.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета

Број 23,70 ex 1900. 164 2—2

СТЕЧАЈ.

На учитељско место у Тарашу са платом у готовом 600 круна, у име огрева 100 круна, за повторну школу 40 круна, у име паушала 18 круна, слободан стан, у име баште 10 круна, и пето годишњим доплатком од 100 круна, годишње. —Дужности учитељске су прописане „школском уредбом“. Рок стечаја св. отац Никола кадаће се и избор обавити.

Из седнице школ. одбора држане у Тарашу дана 22. окт. (4. нов.) 1900. г.

Влада Ђулинац
председник.

Број. 162-908 ex 1900 3—3 161.

НАТЈЕЧАЈ

У српско-православном богословском училишту у Рељеву, крај Сарајева, упражњено је мјесто учитеља за црквено појање, с којим је спојена годишња плаћа од 2000 К. (двије хиљаде круна) активносни доплатак од 600 К. (шест стотина круна) и стан у нарави, надаље право на први доплатак од 500 круна пошље довршених у дефинитивном својству пет година службовања, а на други доплатак од 700 круна пошље навршених двадесет година дефинитивног службовања. Након довршене 30. године укупног службовања припада дотичнику право на мировину у потпуном износу основне плаће и двају доплатака, дакле 3.200 круна.

Прво је намјештење привремено, а након једне године доказаног ваљаног службовања биће дотични дефинитивно именован.

Они, који ово службено мјесто, на ком ће поред појања имати да отправљају један дио дужности заводског економа добити жеље, треба да ваљано обложеном молбеницом докажу:

1. да су поданици аустроугарске монархије, или припадници Босне и Херцеговине;

2. да су православне вјере и да нијесу прешли 40. годину живота;

3. да су монаси, или удови мирски свештеници без дјеце;

4. да су потпуно вјешти црквеном српско-православном појању, обичном и ноталном;

5. да су добрим успјехом свршили потпуну гимназију с испитом зрелости и једно ваљано уређено православно богословско училиште у аустроугарској монархији или у Босни-Херцеговини;

6. да су тјелесно и умно потпуно здрави.

Овако обележене молбенице треба приспелати овој земаљској влади путем високопреосвештеног господина Архиепископа сарајевског и Митрополита добробосанског до најдаље 18. (31.) децембра ове године.

Земаљска влада
за Босну и Херцеговину

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ
само свештеничког одела кројач
Дунавска ул. бр. 20. НОВИ САД Дунавска ул. бр. 20.

Част ми је пречасној г. г. свештеницима до новољног знања ставити и моју радиону препоручити у којој се само за српско свештенство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радиони изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.

Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Јављам п. н. муштеријама, да никог нисам овластио, да у моје име прима поруџбине. С тога ваља непосредно ради поруџбине, управо мени обратити се. 159 4—5

ХРИШЋАНСКО-ПОЗЛАТАРСКА РАДИОНИЦА И СТОВАРИШТЕ
ЗА ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

ЛУЈА ТАУША

Дунавска улица **У НОВОМ САДУ** Код Златног крста

РАДЊА ПОСТОЈИ ОД 1883. ГОДИНЕ.

Рипиди жасон бајонет израђене једно од лица emaillé, висине 1 м. 50 ц. (или 15 кругова) и мосиг коштирато 20 фор. 50 н. (или 31 круна).

За набавку строго српских правосл. утвари, у сопственој изради а јефтином ценом препоручујем моју хришћанску позлатарску радионицу и богато стовариште. По чудо јефтиној цени може свака славна српска православна црквена општина себи црквене утвари набавити, као: **одежде, барјаке, литије, школске и све задружне заставе, небо, стихаре, завесе, налоње, застираче на часну трапезу, плаштанице, појасеве.** Даље: **рипиде, кандила, чираке пред двери, чиране-триниле, крстове, кивоте за часну трапезу, петохљебнице, бројанице, разне ручне крстове, кадионице, путире, ибрике, венчанице, полијелеје од стакла и бронза. Иконе на платну, лиму и дрвету, руком рађене масном бојом за целивање. Руске иконе у сребро и злато коване, као и на артији и стаклу.**

Барјак кумена дамаст 30 фор. (или 52 крунске) скинен 40 до 50, 65—80 фор. (или 120—160 круна)

Важно за пречасну г.г. свештенике. Продајем појасеве у црвеној и плавој боји, од чисте моаре свиле — дубла — 13 ст. а пантљика 5 ст. ширине, по 9 К. комад.

35, 45, 55 фор. (или 70, 90, 110 круна.)

Важно за црквене општине. Продајем и на метер ламбас брокате за одежде, дамаст свиле за барјаке и литије, сваковрсне чипке — бортне — и ресе, по најумеренијој цени.

Важно за црквене општине и појединце. Продајем сваковрсне свете иконе, израђене руком на платну у масној боји, у источно православном стилу, вел. 71×85 ст., са златним оквиром 10 ст. широким, по 11 К. комад.

Од 250—800 фор. (или 500 до 1200 круна)

За ових 18 година од како моја радња постоји, била је она изложена непрекидном — а на жалост и данас — сумњичењу, и то од оних несолидних конкурената, који не имајући отворене радње и не изучивши посао, ког су подухватили, мисле својим срџбом и неистинитим сумњичењем одвратити од мене моје поштоване поруџбенике, и к себи их привући.

Ну, но је једном имао са мном посла, за тог сам уверен, да неће на друго место отићи.

Моје стовариште није само у огласу (Анонцу) написано или насликано, него заиста отворена радња и велико стовариште црквених утвари строго српског православног стила. Ради уверења, ко од мојих поштованих муштерија и поштоване публике у Нови Сад дође, најучтивије га молим и позивам да изволи моје стовариште и радњу посетити и прегледати. Још напомињем, да кроз везу с највећим фабрикама: француским, талијанским, швајцарским и аустријским које израђују свилу и брокат, у стању сам с великим избором послужити, а нарочито молим поштоване муштерије да се не дају наговорити и то само купити што Вам у кућу донесу и наметну, него Вас молим да заштедите мустре.

Моју позлатарску радионицу препоручујем за израђивање свију могућих црквених послова: **нове иконостасе, тронове, Христове гробове, певнице, столове, као и оправку старих послова и т. д.**

Многобројна признања и сведоџбе важе за солидну и поштену израду.

1—6 166

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јамља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикуле и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свилене од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. с ча чистим златом нанесено на наједнијој кадиси од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све ласном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ђелепуша и појасева.** — На захтевање ш. п. мустерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.**

99 10—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, проширено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провређена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове од метала; прављене старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 510.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 47.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:
Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 19. новембра 1900.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању.

(по Вартману).

— САВА ПЕТКОВИЋ —

(Наставак.)

Предазимо сада на Јаковљеве назоре о вери. Ѡ дѣлѣ ѡправдается человѣкъ, а не ѡ кѣры единыѥ (2, 24). Овим својим мнењем о важности вере и одношају њеном према оправдању навукао је на се апостол читаву буру од пребацивања. Међу многим другим противницима спомепућемо Баура, који тврди, да је ап. Јакову πίστις „увек само вера, о којој Павао говори у I. Кор. 13, 1. да је човек с њоме *као звоно, које звони или прапорац, који звечи*..“[1]

Није тешко наћи разлог, зашто апостол има овај несавршен и оскудан појам о вери. Његови назори о вери напорени су противу теорије о „једној вери“. Она је осуђена већ у једном стиху његову (2, 24). Размотримо пажљивије изреке апостолове о вери. Своје испитивање ваља нам протегнути на читаву посланицу. Тада ће се показати, да Јаков, апостол и први епископ старе цркве, веома добро зна, коју преставу треба довести у свезу са изразом, који означава богословски основни појам хришћанства и којега он у полемици доводи у свезу са исто тако важним појмовима оправдања (δικαιοῦσθαι) и спасења (σώζεσθαι).

Одмах у почетку посланице јавља се вера у таквом стању, у каквом је вредна посматрања. *Сваку радост имајте, браћо моја, кад падате у различне напасти, знајући да кушање ваше вере гради трпљење, а трпљење нека дело довршује, да будете савршени и цели без икакве мане* (1, 2—4). У првом стиху поздрављања апостол своје читаоце са χαίρειν. Овакав поздрав није баш доликовао њихову потиштеном стању, које је и апостолу било познато. Али он поред свега тога има разлог, да се радује. Разлог лежи у вери. Природно осећање радости не да се побудити заповешћу, нити је један писмени састав у стању, да обрне тугу у радост; али што Јаков тражи, то је логичан закључак, који узима своје премисе из сазнања вере. То је жива верска свест,

[1] F. Ch. Baurus — Paulus der Ap. J. Christi S. 326.

у којој се читаоци уздижу изнад природнога осећања, те досижу до натприродне радости. Све невоље и јаде, којима читаоци обилују, победиће једна унутрашња снага, која извире из вере. Да је то баш хришћанска вера долази се изриком наглашује (πίστις ὑμῶν), делом се претпоставља као нешто познато и само по себи разумљиво.

У свези с овим јавља се Јаковљева вера у 1, 6. Јаков захтева од хришћ. вере ἔργον τέλειον (1, 4), за чије је испуњење потребна σοφία (5). Хришћанска σοφία јесте практична мудрост, наиме уверење у оном, што је за Хришћане животни задатак у целини и појединостима, управо свест, да све невоље и јади служе само за кушање и чување вере (Bisping). Она сама може довести човека до сазнања суштине и значаја искушења. А поштo она, као и сваки добар дар, од озго долази од оца светлости (1, 17), пошто је то она премудрост, што силази од озго (3, 15), то је мора сваки, који је нема, измолити од најмилостивијег Дародавца Бога: αἰτείτω δὲ ἐν πίστει μηδὲν διακρινόμενος. Апостол је свестан, да захтева нешто, што је од преке потребе и уопште познато, зато и ставља своје захтеве позитивно и кратко, искључује сваку површност и несавршенство: μηδὲν διακρινόμενος.

Са овим прегнантним описивањем потсећа нас Јаков, као и Павао (Рим. 4). на познати узвишени образац вере. Потпуно уверење у истинитост и верност Бога, *који даје сваком без разлике и не кори никога* (1, 5), јесте својство ове вере Јаковљеве.

Разгледајмо сада друго место у овој посланици, наиме 5, 15. У свези са претходним опомиње Јаков верне — као и у 1, 2—4.— на трпљење и сталност у невољама и гоњењима, која су их снашла. Тада се дотиче неугоднога стања боловања и препоручује противу њега једно особито средство од утехе. Болесник *нека дозове пресвитере црквене, те нека читају молитву над њим и нека га помажу уљем у име Господње. И молитва вере* (εὐχὴ τῆς πίστεως) *помоћи ће болеснику и подигнуће га Господ; и ако је грехе учинио, опростиће му се* (5, 14. 15). Молитва и помазање представљају се овде као особито моћна средства противу телесне и душевне болести и невоље. Ова пак молитва, коју Јаков и иначе тако топло препоручује и о којој уме тако добротворна дејства да прича (5, 16—18), мора бити *молитва вере*. Под њом се разуме „молитва свећеника, која из вере извире и у веру се слива“[2] Вера је дакле извор ове молитве као и њезине снаге и дејства.

За одређење Јаковљева погледа на веру врло је згодна друга глава његове посланице. Одмах први стих пружа нам нови моменат. Апостол почиње са срдачним покличем: „Браћо моја!“ и једним моментом: „У вери Господа нашега славнога И. Христа не гледајте ко је ко“. Овај gen.: „Господа“ (τοῦ κυρίου) је gen. obiect.,[3] зато га ваља превести: вера у Г. нашег славног И. Христа. Славни Христос је дакле садржина и предмет ове вере. По апостолову убеђењу није могуће, да истинска хришћ. вера иде упоредо са просополипсијом. Она се одлучно противи суштини и достојанству вере. Извршивање царскога закона у љубави потребно је сједињити са вером у И. Христа. Падне ли прво, не може се ни друго одржати. Вера и љубав дакле стоје у тесној унутрашњој вези. Ко пак *гледа ко је ко чини грех и бива покаран од закона као преступник* (2, 9) и не може га ни вера заштитити од суда.

Из тога што просополипсија у хришћ. срцу станује да се извести, да у њему живи и несавршена вера, јер πίστις или σοφία морали би инак побудити у Хришћанину ту увиђавност, да се ближњи не цени по *златном прстену и светлој хаљини*, него његова вредност лежи у *богатству вере* (2, 5), које је независно од земаљских ствари. Ову мисао распреда Јаков у 2, 5. своје посланице Како можете, пита он, са таким извртањем хришћ. појма о части и достојанству ближњих, запостављати ваше сиромашне другове богатима, *не изабра ли Бог сиромахе овога света, да буду богати вером* (πλουσίους ἐν πίστει) *и наследници царства, које обрече онима, који њега љубе?*“ (2, 5). У тој речи ἐν πίστει

[2] Bisping, Kathc. Br. S. 87.

[3] Ib. S. 33.

почива мисао, да је вера оно, што унутрашње чини Хришћанина богатим. Ово богатство састоји се у том, што човек има удела у добрима небеског царства. Апостолу је дакле вера велико благо, које је од Бога даровано, да попуни празнине временитога сиромаштва и да учини светске сиромахе хришћанским богаташима. Пошто то наслеђе, које Хришћанин од вере прима, зависи од љубави, то је природно, да апостол замишља праву веру не друкче, него у најтешњој свези са љубављу.

Пре но што ућемо у детаљно испитиване веома важнога одсека: 2, 14—26., саберимо све досле испитане и утврђене моменте Јаковљеве вере. Ни на једном месту не даје нам Јаков тачну дефиницију вере. Он претпоставља код својих читалаца правилно знање о њој тим пре, што су се они већ упознали са хришћ. вером и примили је. Донекле нас Јаков потсећа у гл. 1. ст. 19, 22, 23 на веру од слушања (πίστις ἐκ ἀκοῆς), о којој и Павао говори у Рим. 10, 17.; али Јаков спомиње одмах у почетку веру као свима познато и од свих усвојено спасоносно благо. У томе благу имају верни снагу, да одоле разним напастима; у њему лежи поопћењено богатство и поуздани изглед на небеску баштину; у њему је најзад чврста подлога за опроштење грехова. По свему се томе види, да св. ап. Јаков заиста приписује вери непрегледни значај за хришћански живот.

Прелазимо сада на горе поменути одсек 2, 14—26. На први нам поглед изгледа, да мисли у њему стоје у дијаметралној опреци са досле утврђеним назорима Јаковљевим о вери. Одмах нам први стих звони као једноставно порицање свега онога, што је пређе о значају и важности вере рекао. Да се сачувамо од заблуде морамо покушати, да се ставимо и ми на оно становиште, са којег је он своје назоре излагао. То ћемо постићи ако признамо, да Јаков у томе пасусу заузима полемичку позицију противу оне вере, коју неко има и исповеда, али коју у делима не остварава. Ова вера, коју он побија, није његова вера, какву он исповеда. То је вера некога другог (τίς). А побија је зато, што она нема добрих дела, што испуњује само главу а не срце, што јој недостаје делатност воље. То је дакле теоретска вера. Па како је апостол и дошао на то да ову празну функцију интелекта окрсти именом πίστις? Без сумње и само примање и веровање у Јеванђеље може се назвати донекле πίστις. А апостол поред тога назива кадкад вером и оно знање, које демони о Богу имају. И то му се замерало. Али та би замерка имала основа тек тада, када би апостол идентификовао демонску веру са хришћанском, што он никако не чини. На против Јаков износи веру демона као прост пример, да њиме илуструје хришћ. веру без дела, а не да их обе прогласи за конгруенте. Демони очито немају вере, они до душе имају уверење о егзистенцији Божјој, али то уверење није, као код хришћ. вере, слободном вољом примљено, него присиљено спољним сведочанствима од Бога. Зато овој вери, која је примљена уз унутрашње противљење, потпуно одговара последица њена: дрхтање (φρίσσειν). Каква дакле мора бити разлика између демонске вере и оне вере, којом ће *сиромах овога света постати богаташем у очима Божјим и наследником царства Његова* (2, 5)!

Овим примером демонске вере износи апостол читаоцима драстичну слику вере без дела. Из тога примера могу се они уверити, како их мало може спасти њихова вера, све док се не почне остваривати у делима. Јер обе ове врсте вере, и ако не сваде, то се бар у једној тачци састају: — обе заслужују назив νεκρά. Дакако и код хришћ. вере није сасвим излишно теоретско уверење. Јаков и у њему назире неки ступањ праве вере и вели о њему, да је по себи добар (καλῶς ποιεῖς). Али ипак теоретско примање Јеванђеља није ништа друго, него један добар почетак, који, ако не наступи завршетак, остаје, као и сваки недовршени почетак, — без вредности.

За пример и образац праве вере, како је апостол замишља и какву сам има, износи славне библијске личности Аврама и Рааву. Показивањем на демоне истакао је и признао интелектуалну страну вере, сада

пак на правој вери показује њену етичку, практичну страну. Вера Аврамова није била голо признање Бога за свемогућега. Она је била животно осећање, које се очувало и оснажило у најтежим напастима; трајна и апсолутна преданост вољи Божјој; слепа послушност, која није презала ни од губитка, од жртве сина јединца. Така је и вера Раавина. Своје исповедање Бога Израиљева објавила је она овим речима: „Ѥ҃кмь, ꙗкw предаⷣ Господь землю сію камь, нападе бо страхъ вашъ на ны, оужасошасѧ вси живꙋщіи на земли ѿ лица вашегw. Слышахомь бо ꙗкw изсѣши Господь Богъ море чермное предъ лицемь вашимь и велика сотвористе двѣма царема аморреискима... ꙗкw Господь Богъ вашъ, Богъ на небеси горѣ и на земли долѣ.“ (Ис. Нав. 2, 9—11). Ипак Јаков не говори о овом теоретском признавању господства Бога Израиљева. Он истиче практичну страну њезине вере, наиме како она са опасношћу за свој живот прима у своју кућу јудејске уходе и изводи их другим путем (2, 20). Са овога пројског дела, као са поуздана критерија, закључује Јаков на суштину праве вере.

Са овим завршујемо испитивање Јаковљева појма о вери. С обзиром на оно, што смо рекли о „речи истине“ (λόγος ἀληθείας), можемо дефинисати Јаковљеву веру, као вољно примање „речи истине“, Јеванђеља, и то таково примање, које не лежи у разуму човечјем само као мртва гомила знања, већ постаје животним принципом у његову срцу. Мртвој пак вери, или „вери без дела“ не приписује Јаков никакве важности, већ је одбацује као демонску веру.

(Наставиће се.)

Проповед

у 21. недељу по Духовима,

„Ѥ҃кмь ѥсть слово Божіе“ (Лука 8. 12.)

У данашњем јеванђеоском читању предлаже се пажњи нашој прича Христа Спасителя о сејачу и семену. Са намером, да нам наочигледно престави деловање слова Божјега, Христос упоређује исто са семеном или зрном: „Ѥ҃кмь ѥсть слово Божіе“. Зашто Христос Спаситељ назива слово Божје семеном или зрном? За то, јер има сличности између једнога и другога. У чему је та сличност? Из животног зрна прави се хлеб, који је храна за тело, а слово Божје проповеда се, да ба послужило као храна за душу. Без хлеба не можеш живети — умре од глади. Слично томе и слово Божје нужно је за душевни живот. „Нѣ ѡ҃ хлѣбѣ ѥ҃диномь живъ вѣдетъ человѣкъ но ѡ҃ всѣкомь глаголѣ ѡ҃сходꙗщемь ѹ҃стъ Божіихъ“ (Второз. 8. 3.). Као што се природним хлебомутишава глад и крепе телесне силе за свој рад, тако и слово Божје, као потребни хлеб за душу, утишава душевну глад, служи задовољењу њених потреба, које чине неопходни услов душевног живота. Какве су то потребе, ако се не би задовољиле, да се душевни живот не би могао продужити и процветати, и да би човек дошао у положај сличан животињском и живио само чулним животом? То је потреба истине, коју може познати ум, потреба добра или успевања у добром животу што је одређено за вољу; потреба душевнога мира, радости и блаженства, за чим жеди срце. Усађене у души, сазданој по образу и подобију Божјем, ове потребе чине главну одлику човекову и дају му право, да њима буде господар осталих створова. А где ће душа, саздана са таким потребама, наћи хране, да ум удовољи, да подржи у себи духовни живот, који приличи тој као бићу украшеном образом и подобијем Божјим?

Слово Божје — то је потребни хлеб, то је храна за душу, која жеди за истином, добром и блаженством. Слово Божје је у светоме писму. У њему је сам Господ Бог на уста Богом задахнутих мужева исказао нам све, што морамо знати и чинити за спасење душе. Благо души, која се пита словом Божјим, која слуша његовога учење, заповеди, упуте, обећања и претње. Ова обилна храна чини душу сличном дому, који се по обичају сваковрсне хране назива пуном чашом.

Као што је домаћину, који има такав дом, својствено гостољубље, јер не задовољавајући се тим да је сам сит, зове к својој пуној трпези и друге људе; тако и душа имајући у изобиљу хране, коју јој даје слово Божје, дели ту храну са другим људима, који љубе слово Божје. Ни о чем не воли толико говорити, који љуби слово Божје, колико о слову том. Утиске, које на њ' чине читање и слушање божанственог слова, он саопштава другима, да би и они постали ученици те духовне радости, тога душевног миља, каквог је сам пун и препун.

Но није све у томе, да би човек уживао у слову Божјем. Главно је, да се човек словом

Божјим правилно, т. ј. како треба, користи. Саме по себи речи слова Божјег јесу неизменљива истина, али људи могу изопачити ту истину, могу злоупотребити слободу у разумевању и тумачењу исте; као што многи не ретко и покушавају, да изрекама слова Божјега оправдају неистину. Сви јеретици и расколници траже у слову Божјем сведоџбе у прилог своме лажном учењу. Узмите н. пр. иконоборачку јерес! На што се она ослања? Заштитници њезини тврде, да се поштовање икона не слаже са другом заповеди Божјом, која забрањује правити кипове или какове слике и кланьати им се. Борба са том јереси трајала је готово читаво столеће! Против поштователя икона у осмом веку, за време царева иконобораца, подигнута су била гоненья тако исто жестока, као и у прва времена Христьанства против исповедника вере у Христа Спасителя. Иконоборство је напослетку свечано осуђено на VII. васеленском сабору. Свуда је утврђено православно учење о иконама као светитьним сликама, које се употребљавају ради сећања на дела Божја и Његових светитеља, а никако ради обожавања тих слика, — што је забрањено другом заповеди. — Па ипак и данас има неких секата, којих учење истоветују иконе са идолима. Ту, где су те секте, иконе свете подвргнуте су свакојаким поругама. Гонитељи њихови никако неће да поверују, да иконе, које престављају истинога Бога и Његове светитеље, немају ништа опште са идолима, који престављају лажне богове и служе као предмет побожног поклоненья, и да они, који се кланьају иконама, поштују не даске и цртеж, него самога Господа Бога и Његове светитеље, са видљивог нацртаног лика уносе они ум к првообразу, што је нацртан на слици. Ови исти сектанти устају у опште против спољашњег богопоштованья, и за оправдање своје позивају се на речи Христа Спасителя: „Дχъ ѣстъ Богъ, й йжє кланѧтсѧ Ємѹ, дχомъ й йстинюю достоитъ кланѧтисѧ“ (Јов. 4, 24.), не назрећи на то, да је Исус Христос заповедивши духовно кланьање уједно установио и спољашње богослужење, н. пр. тајну крштења и причешћа, дао образац молитве, обвезан за све Његове последователе. Сам је учествовао у црквеним молитвама, чинио је коленопреклоненья; а заповеди о кланьању духом Он је учио томе, да би спољашња дела богопоштованья служила као израз унутарњег духовног побожног расположења душе.

Па и расколници гледају, да оправдају своје непријатељство против цркве светим писмом. Н. пр. многи од њих криве православне у томе, као да они верују не у Христа, него у антихриста, јер место „Іѣсѹсъ“ зову Христа „Іисѹсъ“. а то да је име антихриста. Од куда су они то узели? Из речи Христа Спасителя реченых ради изобличења Јудеја: „Азъ прїидохъ въ имѧ ѿтца моегѡ и не прїемлете мене аще инъ прїидетъ въ имѧ своє, того прїемлете“ (Јов. 5. 43.) Под речју инъ заиста се и разуме антихрист противник Христов; али како ће му бити име, то се не зна; речју инъ показује Христос на лице антихриста, а никако на његово име! Ма какво имао име, он ће радити не као посланик Божји, већ као самозванац: прїидетъ въ имѧ своє.

Од куда долази то, да непријатељи цркве тако криво и самовољно тумаче слово Божје? Отуда, што су они отпадници од цркве, презревши руководство њено, самовољно присвојили себи право, да све по своме тумаче. Они неће да знаду, да ван цркве нема спасења, да је црква ступ и тврђава истине, да је она непогрешива у своме учењу, јер у њој по обећању Христовом вечно присуствује Дух Свети (Јов. 14. 16, 17), који је истина; да апостоли и законити прејемници њихове службе — пастири црквени — јесу органи истине тако, да ко њих не слуша, њиховом се учењу не покорава, тај не слуша ни Самога Христа. Сад је поњатно, за што је опасно без руководства цркве тумачити слово Божје! Истина, која се налази у слову Божјем, сама по себи је неизменљива; али ако ју људи тумаче без руководства цркве, лако се изопачи и обрне у зло за душу. Обзиром на ово у истину слово Божје слично је зрну, на кога се прави хлеб. Да хлеб буде хранљив и користан за телесни живот, треба да се зрно самеље, да не буде примесе песка и труња, да хлеб умесе и испеку уметне и искусне руке, да не буде ни препечен ни недопечен, да у тесто не падне што шкодљиво. Ако се сви ови услови не испуне, зрно чисто, зрело и једро може дати храну не само некорисну, него и отровну, не само нехранљиву, него и шкодљиву за здравље.

Тако и слово Божје — само по себи истинито и свето — може бити и корисно и штетно, обзиром на то, како се оно узимље, правилно или неправилно, сагласно са учењем цркве или несагласно. Запамтите ово, браћо; и ако хоћете да имате користи од читања и слушања слова

Божјега, и ако хоћете да га правилно разумете, обратите се на св. цркву, нека вас она руководи! Најбоље и за све доступно руководство цркве налази се у православном катихизису. Ко је добро примио памећу, умом и срцем учење катихизиса, тај при читању и слушању слова Божјега, и ако не може свега правилно појмити, барем ће се сачувати од јеретичког и расколничког мудровања; и према томе православни катихизис треба да се увек налази на столу сваког православног Хришћанина, ма колико учен он био! Погрешно мислећи, као да је катихизис нуждан само школицима, многи кад изађу из школе, забављени животним пословима више и не завире у катихизис и са свим га забораве. У место да све више и више напредују у учењу вере по његовом руководству, они га забораве тако, да се догађа оно, што је Христос споменуо одмах иза приче о сејачу и семену: „Нѣкто ймать дастсѧ бмѣ и пременѣдѣтъ, а́ ѥ́же не ймать, и ѥ́же мнитсѧ ймѣ́ти, козметсѧ ѿ негѡ“ (Мат. 13. 12. Лука 8. 18.).

Дакле, да су „блажени слышащіи слово Божіе и хранящіи е́“ (Лука 11. 28.), т. ј. који се непрестаним читањем и слушањем утврђују у знању слова Божјега, не само да неће заборавити, што су једном чули, него ће још лакше примати његово учење. Ко пак слово истине, које је слушао, у себи не држи; ко не чува тога, благо у својој души, ко престаје учити га, ко не понавља од прво постигнутог знања закона Господњега повторавајући лекције, тај ће заборавити и оно, што је пре знао и постаће незналица, какав је био пре, него што се упознао са законом Господњим. На тако управо и бива. Многи, који су научили прилично закон Божји у време школске обуке, изишавши из школе са свим забораве, чему су се учили, и услед тога незнања лако се замаме речима лажних учитеља, као такови, који се нису учврстили у вери и који су заборавили њено учење, они су изгубили способност, да разликују лаж од истине. Тим незнањем и користе се непријатељи истине и лако их улове у своје мреже. Да нас избави Господ од те опасности, каква грози особито младом нараштају! Оно, чему се у школи уче, испире из њихове главе ветрови свакојаког учења, који дувају на њих са свих страна, особито из књига противцрквене и противдруштвене тенденције. Таквих књига отровног садржаја много се више распростире, него ли књига, које садрже протулек; и тако отровани отровом, кога скоро насилно уливају незрелим умовима лажно названи просветитељи, постају непријатељи истине, јер не сретају нигде протулека, кога брижно сакривају од њих ти исти просветитељи.

Но није нужно само знати истину и бити јој склон, треба још учењу истине сообразовати начин живота! Није доста знати и љубити слово Божје, треба још преносити то знање и љубав и у сами живот тако, да би сами живот нам — уделен по слову Божјему, по закону Господњем — сведочио о плодотворној сили слова Божјега. „Не слышателіе закона праведни предъ Богомъ, но творцы закона сіи ѡправдатсѧ“ (Римљ. 2. 13.). —

С руског превео: **Н. Р.**

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.

Превео: **Григорије А. Николић**, парох Пришка.

(Наставак)

Чланак 3-ћи.

Особита нахнадна знања. О добивању нових антиминса ради свештенодејства литургије. Ко је и када је дужан извести промену старих антиминса за нове у случају потребе? — Дако месни свештеник не може сам отићи ради примања новога антиминса, може ли он наручити то место себе коме другоме? Како вала служити у оној цркви, у којој би било потребе служити службу одмах, а антиминс не би био случајно промењен с новим? Је ли могуће у таковој цркви свршавати тајну брака и друга свештенодејства? Како је најзгодније односити старе антиминсе у архијерејски дом и одатле доносити нове на место назначена? Је ли потребно казити при том на какве особите обреде при полагању у цркви новога антиминса место старога?

§. 54. Чим свештеник само примети какве недостатке на антиминсу у својој цркви (упор. више §. 31), то је дужан одмах узети тај антиминс, скинути га с престола и с њим заједно отићи у резиденцију епархиалног архијереја и ту с молбом за издање новога антиминса предати му такође и свој стари антиминс, измоливши благослов на получење новога. После тога стари антиминс остаје при архијерејском дому, а свештеник добија нови антиминс или од економа архијерејског дома, или од кључара катедралне цркве, или од

рисничара. уплативши при том одређену суму, која је за полученье антиминса постављена у свакој епархији.

По обичају антиминс подноси преосвећеноме свештеник у епитрахиљу и с наруквицама на рукама (Упор. церковн. хозяйство, прот. Ј. Заркевича, стр. 4).

§. 55. При том, ако месни свештеник, због болести или другог ког важног узрока не може сам лично антиминс примити, може то поверити своме окружном протопрезвитеру, или ком познатом свештенику, а у крајњој потреби и своме и шта више или другом ком ђакону. Само при том у молби за промену антиминса свештеник је дужан означити тачно, коме наиме он место себе поверава да учини то. У противном случају антиминси у туђе руке не могу бити никада издавани.

§. 56, Кад се антиминс из које цркве однесе ради промене за нови, то се у тој цркви свршавање литургије прекида до добивења новога антиминса.

И ово се чини не само у храмовима, који су освећени простим јерејским освећењем, по благослову архијерејском, но и у црквама, освећеним самим архијерејима, с помазиваньем св. престола миром, полагањем мошћиј под исти и т. сл. И у опште служити литургију без антиминса, као што казасмо, код нас никада не дозвољава се (Историч. и догматич. и т. мичјснен. лит. 1856 г. стр. 97.)

Но при том, само се собом разуме, ово се правило не може протезати и на друга свештенодјејства, и шта више на свршаваше брака. Јер ма да тајна брака, по уставу, не може бити свршавана на другом месту, но у цркви,[1] инак од немања антиминса црква не престаје бити црквом, а по овоме и немоће представљати никакве препреке за свршаваше другог ког свештенодјејства (Упор. решење сличног питања Руков. для С. П. 1869. г. т. 1. стр. 481—482). Но ако би се догодило да треба служити службу у цркви, у којој нема антиминса, због какве неодложне потребе, као на пример, у случају смрти кога парохијанина, или неодложног поминања њихова у 40-ти или годишњи дан, и томе слич. тада је „могуће употребити антиминс и из другога храма“ с тим само, да се по свршењу литургије, антиминс тај опет поврати у ону цркву; све то не друкчије, но у крајњој потреби, „да се не би произвео какав неред“ (Упреди резолюц. пр. Филарета Московскаго 2. августа 1833 год. Душепт. Чт. 1872 г.). У оваком случају ради бољега реда, најбоље је то чинити, ако не благословом архијерејским, а оно барем са знањем окружнога протопрезвитера, који је дужан о овом одмах известити преосвећенога по обичају.

§. 57. Ради тога, да не би носили антиминсе у обичним књигама или у простом платну, као што то овда-онда чине неки, у свакој прилици ваља да се налази макар један прилични сандучић или кутија за то, обложен из нутра свилом или сомотом, и при том, као што се то чини у неким епархијама, свагда начињен тако, да га је згодно носити на пантљикама о грудима, с крстом на површини даске и нарочитим застирачем (Распоряженіе Черниговскаго епархіальнаго начальства). У случају, ако се где не може наћи сличне кутије, тада је најбоље преносити свете антиминсе у јеванђељу с престола. с побожношћу, која приличи светињи, и т. слич.

§. 58. У неким местима је обичај, по ком ново добивени антиминс не полажу одмах на престо, но га прво ставе на налоњу пред иконом Спаситеља, за тим га полажу на дискос и метнувши, на главу, преносе на тај начин у олтар, и тек после тога полажу на своје место. Ово делиниче има основа у познатом „Чину освећења храмова“, који се налази у нашим требницима, по којем се чину антиминс заиста на сличан начин преноси у новоосвећену цркву за време њеног освећења (кнд. Трикн. чинъ освященія. храма). Но при том, очевидно је, нема никакве основе мешати освећење цркве с простим полагањем антиминса у храму, већ освећеном, и како у нас ни у каквим одредбама и чинопосљедованьима црквеним нигде се не може наћи казиваша о чему год сличном, то и држати какве особите обреде при простој промени старога антиминса с новим у цркви, већ освећеној, ако није за укор, то у сваком случају одлучно нема никакве потребе. Уместо овога, по добивењу новога антиминса свештеник је дужан одмах однети га у цркву, раширити на престолу илитон, положити у антиминс губу

[1] Свршаваше брака ван храма може бити допуштено само из важних узрока и то с благословом епархијског архијереја.

и, савивши један и други по обичају, положити на њих Јеванђеље, и за тим свештенодјејствовати, ако је потребно, тај час; а ако се покаже немогућним у тај дан служити литургију, тада свештеник може то одгодити и до другога, идућега дана, као и у обичним случајевима, по обичају.

Одсек IV.

О материји тела и крви Христове (т. ј. о хлебу и вину) и о најважнијим околностима, које се могу догодити при њиховом освећењу у време литургије.

Чланак 1.

Из Оучитељ. Изкѣстїа. — *О каквобама просфорă, које вала употребљавати ради литургије. О њиховом саставу и о брашну од кога оне треба да буду приготовљене. О вину, какво треба употребљавати ради свршавања литургије. О води и топлоти, које се ліва у вино при свршавању литургије, — Шта треба чинити, да с доливањем те воде вино не изгуби свога природнога вкуса?*

§. 59. Материја тајне тела Христова јесте хлеб од брашна чистога, пшеничнога умешен с простом природном водом, и добро испечен, квасан, непресољен свеж и чист. Вкус његов мора бити обичан и угодан за јело и пријатан. Пресан хлеб, макар био и пшеничан, у цркви православној не признаје се за материју тела Христова, а с тога и служити на таковом код нас нико не може. Такође не треба да буду употребљавани и други видови хлеба из ражи, јечма за литургију и т. слич. Свештеник, усудивши се служити над хлебом из другог каквога брашна, или пак макар и пшеничним и квасним, но растворевним млеком или маслом, или пак намазаним јајима и т. слично, такође плесниви, покварени, изгорелим или отврднутим и у опште који се укварио, врло тешко греши, и дужан ће бити подлећи свргнућу; јер на таковим видовима тајна се не свршава (Подробније о овом види Догматич. Богослов. пр. Макарија о тајни причешћа).

§. 60. Материја крви Христове јесте вино од грожђа т. ј. исцеђено из праве винове лозе (Марк. XIV, 25, Мат. XXVI, 29). — Потребно је такође, да то вино има својствени вину вкус и мирис, и у опште да буде пријатно за пиће, тако исто чисто, несмешано с каквим другим пићем (ракијом, ликерима и т. сл.). Ако се ко усуди, са изузетком вина од грожђа, служити на другим видовима и соковима, или кад вино претвори се у сирће или буде с чим смешано (осим воде по уставу), то не само не ће свршити тајне, него и сагрешити тешко и дужан је потпасти под најстрожији суд по закону црквеноме (Учит. изкѣст. упор. ниже чланак 4, §. 83).

Само неки јеретици под изговором уздржавања од вина, свршавали су евхаристију на самој води, као посљедователи Евијона и Тацијана, или на млеку и меду и шта више на сиру, као други јеретици (Изъ ист. лит. Нечаева Изд. 2. стр. 15). Но ово је у цркви свагда било осуђивано најстрожије.

§. 61. При свршавању литургије у вино обично лива се мало воде — један пут на проскомидији и други пут по освећењу св. дарова (у својству топлоте) пред причешћем. Ако свештеник на проскомидији, говорећи речи: **акїе изыдѣ кровь и вода**, не улије (заједно с вином) у чашу мало воде, или пак кад не лијне топлоте пред причешћем, кад меће у путир део св. агнца, или кад место топле воде у последњем случају лијне хладне воде, то, као преступак црквеногa правила, греши смртно и крив ће бити осуђењу за немар (О томе, шта да чини се, кад свештеник сети се, да је заборавно улити воду у чашу, види ниже Одсек IV. чланак 3).

§. 62. Уједно с овим, ливајући воду у вино на проскомидији а такође и топлоту у време причешћа, свештеник је дужан строго пазити, да при том не лијне толико воде, да вино од тога промене својствени му вкус у водни. Јер на таковом вину, које је добило водени вкус, не свршава се тајна, и служанчи на њему греши смртно (Учит. Изкѣст.) Стога, да би избегли то, више искусни свештеници поступају у том случају овако: на проскомидији обично додају к вину воде врло мало, кад-што неколико капи, ако свештеник нарочито служи један и нема причасника, и за то и самога вина уливају у чашу мало. — За тим већ топлоте ливају више, но никако више од освећеног вина, да само св. крв учини топлом, по уставу.

(Настаньке се)

Извештај епархијских власти Пакрачких.

(Наставак)

Руковођење испита предуготовника за звање свештеничко, донашање суда о каквоћи њиховој и издавању им односительних свједочанстава, расписивање црквенобогословских питања на подручно парохијално свештенство ради ријешавања.

И ако законска обвеза, да сваки свршени богослов, односно свештеник мора прије полученља сталнога парохијскога звања претходно положити стечајни практични испит, није за интересе наше епархије најодеснија, због превелике оскудице на свештенству, то је ипак потписана у овом периоду прогласила претходно полагање стечајнога испита за полученье сталнога парохијскога благодејања опћеобвезаним и у нашој епархији. За полагање испита постављена је посебна комисија састојећа из централнога протопрезвитера, као председника и питача уједно, и чланова питача и то једнога парохијскога свештеника, једнога катахете средњошколскога и свагдањега биљежника конзисторијалнога.

Други дио дужности своје, горњом тачком прописане вршила је потписана тако, да је 1897. наредила за све мирско и у парохијској се служби налазеће монашко свештенство стално одржаваље уз светопетровски пост заједничких свештеничких по протопрезвитератима састанака ради приступања по прописном чину св. Тајнама Покајања и Причешћења, и у сврху властите душевне окријепе и очишћења, и за углед пастви, а по одржаној св. исповијести одређено је, да се држе заједнички братски свештенички сабори ради савјетовања о питањима и потребама свештенопастирске службе своје. Питања за расправу предлажу овамо свештеници, и одавде се стављају на дневни ред она и која се нађу за сходна или потписана сама задаје питања која држи за потребна. Обично су на дневни ред стављена два предмета, један из службе свештеничке, а други више из практичнога живота пастирскога и средстава за живљење и службовање; за сваки реферат одређиван је у сваком протопрезвитерату по један референат, који је дужан реферисати и реферат свој писмено обрадити и у сабору братије прочитати, а остали свештеници дужни су такођер спремати се за исти предмет и у расправи што више учествовати, о чем се води записник, који се заједно са писменим рефератом овамо на ријешење подноси.

По предложеним свима записницима о обављеним и одржаваним саборима узима потписана цио рад у расправу и суди, како о поласку и обављеној исповеди, причести, тако и о томе како су референти обрадили своје реферате и како су свештеници на сабору учествовали у расправама и према свему доноси сходне одлуке. И тако су као резултат расправа тих до данас услиједиле у осталом и ове одредбе, као: о средствима и начинима за што успешније катихизирање ваншколске младежи и другим срествима, која би имала религијозност и црквеност народа нашега да подигну; о заведењу протопрезвитетских библиотека; о обичајима добрим и злим у црквенонародном животу нашем и како да се они његују а ови искорјењују; о учествовању свештеника у раду око побољшања народнога, социјалнога и материјалнога стања; а у току је расправе мисао о оснивању фонда за издржаваље парохијскога свештенства.

Све су то по увјерењу потписане предмети врједни напочите пажње сваког Србина, а особито нашега свештеника; и свештенству на част не може потписана а да не истакне, да је оно скоро без изузетка, и прихватило радо институцију св. исповести и братског сабора, и савјесно вршило дужности и једне установе те и друге.

(Наставиће се).

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Епреосвештени г. епископ Лукијан**) имао је част бити прошлога понедеоника на дворском ручку у Будиму, којом приликом је Његово Величанство благоизволело са високопреосвештеним господином епископом говорити о нашим црквено-школским стварима.

(**Архидијецезална Конзисторија**) у седници својој од 17. (30.) октобра о. г., под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија*, решила је између осталих и ове предмете: — Узето је са одобрењем на знање

саопштење вис. кр. земаљске владе, одела за богоштовље и наставу, да је Александра Костића, свршеног богослова из Карловаца, именовала привременим учитељем вере на српским основним школама у Руми, те му је путем кр. жупанијске области у Вуковару односни декрет издала и с тим местом скопчану плату у течај ставила. — Узет је на знање известиај управе манастира Велике Ремете, да је тамошњи брат јеромонах о. Венијамин Јеличић дана 3. (16.) октобра о. г. у Господу преминуо; те је иста управа позвана, да покојникову оставину у инвентар манастирски као манастирску властиост увести има. — Позване су дотичне манастирске управе, да дужне мировине умировљеним настојатељима исплатити имају. — Пријава надлежног протопрезвитерског звања против саблажњивог поведења о. И. К. надата је овоме на образложено оправдање. — Избор јереја Николе Поповића за пароха у Попинцима потврђен је. — Потврђен је избор јереја Миливоја Петровића досадањег пароха Бршадинског за пароха у Негославци. — Јереј Милорад Мијатовић досадањи администратор парохије у Негославци постављен је за администратора у Маринци, а досадањи администатор парохије у Маринци јереј Георгије Мишић постављен је за администратора парохије у Бршадину. — Узет је на знање известиај надлежног протопрезвитерског звања, да је у администрацију парохије у Горњем Товарнику увео јереја Марка Ердегору. — Пошто је јереј Илија Шумановић одустао од конпетовања на упражњену парохију у Јамени, а јереј Симеон Бабин није се изјасниo да ли и надаље остаје при својој молби ради припуста избору пароха у сниженој на III. разред парохији Јаменској, а пошто се трећи конпетенат под испуњењем налаза, то је решено на парохију Јаменску попова расписати стечај. — Парохијско звање у Ч. пријављује, да је 9. (22.) септембра о. г. обавило предбрачни испит са својом парохијанком Д. Б. и римокатоликом М. Д., који жели, да се у православној цркви венча. Но кад је односно испитно извешће уз достављиу послато надлежном римокатоличком жупнику Фрањи Бато у Ч. ради извештења споменутога римокатоличкога заручника, исти жупник не хтеде примити, *наводећи, да не зна ћирилицу читати;* поводом чега исто парохијско звање моли упутство, шта му у овој ствари даље чинити ваља. Решено је: упутити јереја Ј. М. пароха у Ч., да реченог заручника са још два од стране заручника изабрана сведока пошље споменутом римокатоличком жупнику са извешћем о брачном испиту, те у случају, да исти жупник упитно извешће поново не би хтео примити и на основу истог трократно оглашење обавити, нека дотични сведоци врху те околности својим потписима проширену сведодбу истом парохијском звању нададу а на темељу те сведодбе могу се заручници у православној цркви венчати. Уједно овај пуступак тога римокатоличког жупника пријавити вис. кр. зем. влади са молбом, да истог жупника својим путем и начином упутити наволи, да у будуће званичне ћирилицом писане поднеске православног српског парохијског звања у Ч. примати и на исте званичити има, јер је за православна српска парохијска звања, у смислу постојећих законских прописа, званични језик српски са ћирилицом. — За личног помоћника пароха у Гргуревци јереју Георгију Марковићу пристављен је свршени богослов Василије Јанковић. На пријаву парохијског звања у Мишколцу (у Горњој Угарској) у ствари продаје православне цркве у Угвару по Угварским православним становницима унијатском епископату у Мункачу, учињени су сходни кораци, да се та продаја уништи. — Донесена је одредба на захтев Р. А. П. великопоседника из В., у погледу целодневног звоњења са своном које је поклонио тамошњој цркви. — Одбијена је молба православних парохијана у Шаренграду ради оцепљења у засебну парохију од матице у Мохову. — Узет је на знање закључак црквеног одбора у Бежанији у погледу избора новог црквеног појца на место досадањега, учитеља Ј. Ц. — Пошто је администратор парохије Стејановачке јереј Богдан Дејановић потпуно удовољио овоконзисторијалним налозима у погледу подимрења државних пореза на парохијску сесију те истражених трошкова и трошкове препитања за време надзране епитимије у Манастиру В Р., решено је молбу истога јереја, којом моли отпуст из Архиђецезе Карловачке, препоручити Његовој Светости са молбом, да реченом јереју замољени отпуст надати наволи; полученн пак отпуст уз прилоп овога решења путем надлежног протопрезвитерског звања уручити јереју Б. Д., а исто звање позвати, да реченога јереја од администрације парохије Стејановачке разреши и у исту уведе за привременог администратора јеромонаха Кунеждинског о. Герасима Мојића. — Узет је на знање известиај овоконзисторијалног изасланика јереја Лазара Богдановића, сист. парох. помоћника из Осека, о дне 26. септембра о. г. на тамошњој кр. државној препаранђији одржаном испиту из веронауке са кандидатима са учитељску дефинитиву. — На молбу кр. кот. суда у Земуну послаће се истоке у оверовљеном препису тужба Сл. К. против јереја Љ. М. из О. —

(† **Владан Арсенијевић**.) У недељу 12. (25). о. м., после подне, преминуо је у Горњем Карловцу после дуге и тешке болести, у 51. години свог живота, Владан Арсенијевић, професор на српској учитељској школи у Г. Карловцу. У Владану Арсенијевићу изгубило је Српство не само честита и родољубива сина свог, него и савесна педагога и врсног књижевника.

Покојни Владан (Васа) родио се у Делиблату у Банату. Гимназијске науке свршио је с одликовањем на српској великој гимназији у Новом Саду, а затим је учио више науке у Будимпешти као питомац Саве Текелије. Год. 1871. је изабран за професора на тадашњој варошкој реалци у Новом Сада, а кад је та реалка укинута, год. 1874. отишао је за професора на српску учитељску школу у Г. Карловцу, где је све до смрти своје ревносно служио. Као ватрен српски родољуб покојни Владан у оно бујно доба нашег народног живота живо је учествовао у тадашњим омладинском покрету те је године 1869.—1870. био секретар омладинског друштва „Преодинце“ у Будимпешти. У то је време и своје крштено име Васа променио у Владан.

Поред свих наставничких дужности радио је врли покојник много на стручној и забавној књижевности.

Као професор природних наука написао је низ врло добрих стручних чланака и уџбеник „Зоологију“. Својим бираним преводима на руске књижевности стекао је лепо име у нашој књижевности; његови радови махом се одликују лепим српским језиком. С руског је превео на српски Тургењевљева дела: „Рудин“. „Записници залишна човека“, „Оци и деца“. Године 1871. покренула је „српска народна задружна штампарија“ у Новом Саду недељни лист „Глас народа“ за народне потребе, и поверила је уредништво истога Панти Поповићу; но кад је овај крајем 1871. уредништво напустио, буде исто поверено Владану Арсенијевићу, који је уз сарадњу Мише Димитријевића, дра И. Вучетића и Св. Савковића тај ваљани српски народни лист год. 1872 и 1873. уређивао. — Као изврстан познавалац српског језика покојни Арсенијевић дао је много грађе Даничићу за речник југословенске академије, а после Даничићеве смрти и сам је скупљао грађу за речник и фолклористику. Своју грађу за речник — преко 50.000 протумачених српских речи — наменио је Српској Краљевској Академији у Београду с тим, да се награда за тај велики рад његов даде његовој удовој сестри. Пуних 16 година радио је Владан Арсенијевић на скупљању ове грађе за речник и то му је неоцењива заслуга за српску лексикографију. Био је члан Књижевног Одељења Матице Српске. Племенити покојник је своју велику библиотеку од 20.000 свезака поклонио још за свог живота Матици Српској, српској великој гимназији новосадској и српској учитељској школи у Г. Карловцу.

Као човек био је покојни Владан изванредно карактеран, са чега су га сви његови пријатељи и познаници врло уважавали.

За покојником је издао посмртну објаву наставнички збор српске женске учитељске школе у Г. Карловцу.

На опелу изговорио је у похвалу покојникову красан говор г. игуман Авимодије Павловић, а после њега опростио се у име Матице Српске њен изасланик г. Душан Станковић. Спровод се пред српском препарандијом заустави, да се с покојником у име завода опрости управитељ г. Петар Радуловић; а над отвореним гробом изрекао је леп говор г. Ђуро Вујакинја, као заступник професорског збора Новосадске гимназије.

Нека је лака црна земља заслужном српском књижевнику и наставнику Владану Арсенијевићу! Вечан му помен међу нама!

У Србији

(**Академија наука**) Српска Краљевска Академија Наука расписала је из задужбине Николе Ј. Мариновића, за 1901. год. награду, коју може добити *одличан поетски спис* с моралном и патриотском тенденцијом, који је написан чистим српским језиком и одликује се лепотом слога и садржаја. Рад се може поднети Академији најдаље до 1. маја 1901 год. Штампани се списи не могу оцењивати и награђивати. Награда је ради 480 динара у злату. Писци могу своја имена напред објавити или прикрити до коначне одлуке. У овом другом случају дужни су ставити неку белегу на спис и на завој спроводнога писма. Награђени су списи својина писаца, али се морају штампати онакви какви су одбору поднесени и на свима се штампаним примерцима мора ставити, да су награђени из задужбине Николе Ј. Мариновића.

(**Филијал Народне Библиотеке.**) Како јављају, министар просвете г. *Павле Маринковић* одлучио је, да се у Нишу отвори филијал Народне Библиотеке. На тај циљ већ је одређена и зграда у Нишу а послат је и известан број књига за тај филијал Народне Библиотеке.

У Русији.

(**Електрика у руским црквама**). Руски св. Си-

под решио је, да се правилама православне цркве не противи и да се могу у црквама употребљавати електрична кандила и свеће. У Петрограду је електрика уведена већ у великим црквама, а на Петроград су се почеле угледати и друге велике вароши у Русији. Св. Синод је одобрио и св. Владимирској саборној цркви у Кијеву, да се свеће у кандилима замену електричним светиљкама. — И у нашој дворској капели у Карловцима је полијељеј са електричним светиљкама.

Разне белешке.

(**Немачки заводи у Светој Земљи**). У главној скупштини немачког друштва за Св. Земљу, у Келну, саопштено је, да ће се у Јерусалиму градити велика кућа за Немце ходиље и немачка школа. Немачки ходиље скупили су у ту циљ већ 15.000 марака. Прилози се купе и даље.

(**Православна црква у Јапану.**) За прошлу годину православна јапанска црква састојала се: из 231 црквене општине. У њима је било Хришћана 25.231 душа и свештенослужитеља 34, од којих је 1 епископ, 28, свештеника и 6 ђакона. Епископ, један свештеник и један ђакон само су Руси, а сви остали Јапанци; један је свештеник са академским образовањем. Учитеља црквеног појања било је 16. а проповедника 152.

У току године крштено је 989 душа. У школама било је: 1) у Токију — катихизарском заводу 10 ученика, у семинарији 64 и у женској школи 64 ученице. Учитеља било је 38, од њих пет са академским образовањем. У Хакодатској школи за шпијење, где се предаје и хришћанска наука, било и 30 ученица; биле су две учитељице и местни свештеник за веронауку.

Друштво преводилаца верских књига састојало се из 8 чланова и два уредника часописа: „Сејкео-Симпо“ (Православни Весник), који сваке две недеље и „Ураниски“ (Скромност), који излази месечно и издаје га управа женске школе.

Унутрашњи живот цркве ишао је обичним током. Проповедање Јеванђеља имало је добар успех. У спољњем животу како православне цркве тако и свих других хришћанских вероисповести у Јапану, десила се важна промена; јер до јула месеца пр. године Хришћанство је у Јапану од владе било презирано, а тада влада га је узела под заштиту. 16. јула 1899. г. Јапанско министарство унутрашњих дела издало је наредбу, да се сви верски мисионари и проповедници у току од два месеца пријаве местним властима са кратким описом: себе, своје вероисповести и начина, којим шире и проповедају своју веру. За подизање храма потребно је добити дозволу местне власти и прикожити њој план зграде као и узорке, који побуђују на зидање храма; његово назначење и т. д.

Јапанска влада има намеру да потпомогне ширење Хришћанства. 28. новембра 1899. г. она је поднела скупштини на одобрење: „закон о вери“, у коме се Хришћанство изједначава са државним верама у Јапану: са синто и будизмом. Закон овај одређује опште односе вероисповести хришћанских према влади и обезбеђује потпуно унутрашњи живот и учење Хришћана. Земље и зграде за верску употребу, ослобођене су од државних дацића и свештеници још и од војске обавезе. И штампа Јапанска понашала се симпатично према овом закону.

За 1899. годину штампала је мисија велики број књига, а највише Св. Писма.

(**Да забележимо.**) Кад год је у „С. Сиону“ подигао био глас против але радње наших опозиција, истицале су оне „званичност“ овога листа и „благослов Св. Синода“ као најачи аргуменат против основаног и истинитог писања којим се у незваничном делу овога листа контролисала и критиковала та радња. Тај се је аргуменат већ толико популарисао да наше опозиције о њему, тако рећи, живе. Популарност тога аргумента захвата већ и луде изван опозиције. Но на срећу само оне, који заборављају, да су и велики умови са врхунца јефтине популарности падали у мрак заборава. Још није дошло време, да о свему томе проговоримо једаред за свагда. Кад дође — ми можемо чекати; а што буде доцније биће и згодније. За сада констатујемо, да је аргуменат наших опозиција са „званичношћу“ „С. Сиона“ захватио и кругове у хрватској опозицији. Прошлих дана је хтео и др. Ахруш да „Narodnim Novinama“ даје неку лекцију као „званичном листу“, гледе његова начина писања. „Nar. Novine“ су др. Ахрушу одговориле: „да њега званичан лист није никако напао, као ни никог на свету а најмање сикером. Службено је у „Nar. Novinama“ само оно, што је као такво означено, а иначе је овај лист („N. N.“) — јавни орган као и сваки други, па баш зато има право, да критикује и истог дра Ахруша“. — И ако смо и гледе овога листа не једаред слично рекли нашим опозицијама, бележимо и одговор „Narodnih Novina“. Зло не требало.

(**Карактеристика „Браника“.**) Поводом најаве професора наше Богословије, која је изашла у прошлом броју овога листа, донео је „Браник“ уводни чланак, дугачак преко три ступца. Згодан му је наш дао, јер је ванстину и тај чланак „Знак вре-

мена“. Ал' је он и верна — карактеристика „Браника“. У првом ступњу признаје он, да се „у нас обарају ауторитети“; признаје, да је то „*жалосно*“. Но одмах у другом ступњу себи својственим поблесцинизмом насрће на Његову Светост патријарха. Даље, мислећи, да је цео свет заборавио досадање поблеско писање његово, уверава он, да, они тамо, „лично не мрзе патријарха Бранковића нити га грде“; а не само у истом чланку, него и у истој реченици просуше грдњу, која можда само поблеску Бранковом изгледа као излив поблес симпатије према ономе, кога, они тамо, „лично не мрзе, нити грде“. Шта и како Његова Светост и о таквим грдњама суди, изволела је прошлих дана и сама изјавити. (Види 42. број о. л.). Но Браников поблес као да се поносе својим тајним поблесом; можда за то, јер му оскудена способност, да га се застиди.

А какав је тај Браников поблес према професорима Богословије? Шта ли све не подиже просвећеном уму њиховом? Каквима их све не приказује? Свакога другога би тај поблес каменисао, кад би се усудио то учинити или казати н. пр.: „Знамо и то, да зацело има и професора богословије, који се служу с „Браником“ у главном у нишењу о владавини патријарха Бранковића.“ Можда би такве речи у туђем перу назвао клеветањем и денунцијацијом тих професора, само његовом поблесу дозвољеном. И зар све то није — највернија карактеристика „Браника“? Зар то није прототип уображеног поблеса и разметљивости, којом се одликују још само познате индивидуе. Шта ли ће господа професори поводом свега тога учинити, то је њихова ствар. „Браников“ чланак могао их је уверити, да је „Браник“ *занат* сваког окалати, ко се усуди истину реч одбијајући његову непристану, добачену пред престо црквене Поглавице, и да у том погледу између „Браника“ и познатог револвер листа радикалског — нема разлике.

Нове књиге

Књижевни радови изабраног скопљанског Митрополита Архимандрита *Фирмилијана*, књига пета **Догматично Богословље** (лекције) први део. Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1900. Цена је 1 К. 20 п. — 280 стр. Ова се расправљена књига како својом унутрашњом тако и спољашњом врсноћом сама собом препоручује сваком правосл. Хришћанину, а нарочито свештенству и богословима, којима је и намењена.

Саборски Изборни Ред од год 1870|1. са црквеног гледишта написао протопрезвитер *Јован Јеремић*. у Срем. Карловцима Српска Манастирска Штампарија. 1900. Стр. 100. Ц на 80 отура. — Ово је прерађено и допуњено издање расправе о саборском изборном реду, која је штампана у 32—40 бр. „Српскога Сиона“ од ове године. Може се добити у писца, Српске Манастирске Штампарије, у књижарама Арсе Пајевића у Новом Саду, Браће Јовановића у Панчеву и Светозара Ф. Огњановића у Карловци.

Јавна захвала.

Потписани у име богосл. књиж. друштва „Слога“ овим јавно жељимо дати израза дубоке захвалности родољубивом госп. *Петру Николићу* из Загреба, који изволи нашу „Слогу“ даривати са пет народних, олеографских слика свога издања: „Св. Сава благосиља Срнчад“ од Кретића; „Сеоба Срба“ од П. Јовановића; „Устанак на Такову“ од П. Ј. „Херцеговачко робље“ од Чермака и „Мачевање“ од П. Ј. — Исто тако нека је велика хвала и родољубивој *Управи Манастирске Штампарије*, добротом које добисмо од „Манастирске Штампарије“ четрдесет и седам књига разне садржине.

У *Карловцима*, 8. (21.) XI. 1900.

Ј. Николић
П. тајник.

Максим Терзин
председник „Слоге“.

ЈАВНА ИЗЈАВА

Госп. НИКОЛИ ИВКОВИЋУ

ТРГОВЦУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

у Новоме Саду.

„Небо“ (које је у вредности 1500 круна) које сам код Вас наручила, данас сам примила, на моју велику радост јављам Вам да сам врло задовољна, видила сам да сте вештак у Вашој струци, те Вам на Вашој способности могу само честитати, и свакоме најбоље препоручити.

У Шиду, 15. новембра 1900.

С поздравом и поштовањем
удова **Евица Регељац.**

ИЗЈАВА

Поштованом господину

НИКОЛИ ИВКОВИЋУ

ТРГОВЦУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

у Новоме Саду.

Слушајући овде по Босни, особито босанској Крајини за Вашу цијењену радњу, солидну послугу; те се и ова општина веома радује да Вам опим може изразити своје особито задовољство.

Наша општина која је наручила ствари у вредности круна 625 из Ваше радње 3 (три) литије и један ручни златан крст јесу дивни, те одговарају потпуно нашој српско православној цркви.

Сматрајо за особиту дужност јавно Вам признати и Вашу радњу свакој српско-правосл. црквеној општини најбоље и најтоплије препоручити.

Из седнице српско-православне црквене општине у Притоци дана 4. октобра 1900.

Нероњења:
Љубомир Ковачевић

Председник:
Стеван Ковачевић
срп. прав. парох.

ЈАВНА ИЗЈАВА
Госп. НИКОЛИ ИВКОВИЋУ
ТРГОВЦУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ
у Новом Саду.

Српска православна црквена општина у Марицима купила је из ваше трговине срп. црк. утвари једну свештеничку одежду са златним крстом и ђачки стихар у вредности од 300 К. са којим је сва општина врло задовољна услед тога закључио је црк. одбор једногласно да Вам се пређе јавно признање на изврсној пароди као и врло умереној цени, а Вас најтоплије препоручујемо свакој српско православној црквеној општини.

Из седнице срп. правосл. црк. општине држане у Марицима 20. јула 1900.

Перовођа: **Георгије Мишић** адм. парохије.

Председник: **Јово Путник**

Госп. НИКОЛИ ИВКОВИЋУ
ТРГОВЦУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ
у Новом Саду.

Српска прав. црк. општина Молска поверила вам је пароду св. Евангелија, и то: да га увежете, и најфинијим лајонским сомотом превучете; за тим, да га жеженим златом позлатите по цртежу који вам је општина уручала, у који цртеж да уметните у средини икону Христова Васкрсења, а унаоколо четири св. Евангелиста (све емајлирано); дело Евангеље нак унаоколо да опточите перлазом, од жежена злата, са златним кончана и на полеђини са златним клиновима.

Сав тај поверени посао заједно са кутијом од сомота у вредности од 240 круна ви сте као млади Србин трговац у свему на највеће задовољство ове општине извршили, то је црквени одбор решио да вам се нада јавна изјава, са којом вас снима општинама и свакоме брату Србину као вољана и солидна трговца ова општина препоручује.

Из седнице црк. одбора, држане у Молу 30. маја (12. јуна) 1900. год.

Лазар Николајевић црк. перовођа.

Сима Матић подпредседник.

ИЗЈАВА

Потписана срп. православна црк. општина, наручила је код госп. **НИКОЛЕ ИВКОВИЋА**, трговца црквених утвари у Новом Саду, једну нову велику литију. Пошто је исти господар, на потпуно задовољство целог становништва ове срп. православне црк. општине речену литију нарадио и доставио, то му се с тога од стране потписане црк. општине на његовом пријежном труду око лепе и укусне нарадбе — захвала надаје, а свакој срп. правосл. црк. општини се топло и смело препоручује.

Српска правосл. црк. општина у Платичеву, 24. септембра 1900.

Перовођа: **А. Симуновић.**

Председник: **П. Јовановић.**

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad III.C. 388/306 ex 1900. 167 2—2

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на једно упражњено место у стипендијској закладе Атанасија Бале са годишњом стипендијом од 200 круна. —

Стипендије ове закладе, које су подељене у три разреда од 200 круна, 240 круна и 300 круна могу се поред испитаног промицања из нижег разреда у виши, подарити само таковим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који спадају у епсег српске митрополије карловачке, а који не уживају нити друге какве потпоре, нити пак стипендије, што су истим оснивателем код протестанских наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну установљене. —

Сродници оснивателеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи треба да поднесу своје, крсним листом, школском сведоџбом и сведоџбом спромаштва снабдевене молбенице најдаље до 5. (18.) децембра 1900 срп. прав. нар. школском савету у Карловцима и у истој и то да кажу, камо да се достави одлука школског савета поједине седнице.

У *Карловцима*, 10. (23.) новембра 1900.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

ДРАЖБА 1—2 168

Потписана управа издаваће путем јавне дражбе дана 28. новембра (11. децембра) о. г. у 10 сати, манастирски крчни мајдан „маторац“ под закуп на три године.

Жалбина 200 круна.

Управа манастира Беочина.

СТЕЧАЈ. 169 1—1

Ка учитељско место у Иванди са платом у готовом 800 круна за поотворну школу 80 круна у име паушала 10 круна, даље два хвата тврдих дрва или пак 40 круна, и 1 круну од потребе где позван буде. Слободан стан са две собе патосане, кујном и шпајзом и простаном баштом.

Дужности учитељске су прописане, школском уредбом. Рок стечаја 1. децембра а избор 3. децембра 1900. год.

Из Седнице Школ. Одбора држане у Иванди дана 12. новембра 1900. год.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ. 165 2—2

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место на срп. вероисповедној основној школи у Сараволи. Плата је: 800 круна на годину, слободан стан с баштом, $1^1/_2$ јанаџ земље, на коју је учитељ дужан порезу плаћати, 2 хвата дрва за лето, а преко зиме огрева колико је потребно за грејање стана, 80 круна за повторну школу.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872. год. Осим тога изабрани ће учитељ дужан бити у цркви за десном певницом појати и децу црк. појању обучавати. Рок стечају траје до 26. новембра но ст. кал. Молбенице имају се на подписани Одбор упутити.

Из седнице Шк. Одбора држане 20./X. 1900. у Сараволи.

Школски Одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

само свештеничног одела кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Част ми је пречасној г. г. свештеницима до повољног знања ставити и моју радиону препоручити у којој се само за српско свештенство одело израђује сваковрсно, камилавки од чоје и кадифе имадем готови. За свако парче, које се у мојој радиони изради гарантујем, да мора бити правилно израђено, и добро да стоји.

Цене су умерене, мустре на углед шаљем франко. — Лављам п. н. муштеријама, да никог писам овластио, да у моје име прима поруџбине. С тога ваља непосредно ради поруџбине, управо мени обратити се. 159 5—5

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

у кући г. Ђорђа Никовића у Дунавској улици у близини новосадског кр. судбеног стола сместио.

Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. н. муштерије са најумеренијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Ничело је моје, да п. н. публику са поштењем цењем оне или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине неправе трговине оне струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи својој повећам **поверење и симпатију** као код славних српских православних општина, тако и код пречасних г.г. свештеника и српске публике, те из разлога оних, молим, да ме са поверењем својим припомогну, да тежњу ову своју што пре постигнем; на сам уједно слободан на неколико од главније робе, које ми стоваришту у богатом набору имадем, упозорити и најтоплије препоручати, као на пр.:

Одежда (светих), Одежда (црних), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Круна пенчанина, Евангелија, Крстова ручних, Кретова за трапезу Рипида, Кадионица, Свећењака (чирака), Путира, Завеса, Кандила, Дикоса, Лажница, Копја, Школских барјака, Пјестохлебница, Кивота, Полелеја, Дуплара, Сасуде за св. причести болних, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечарских икона, Целивача икона, Простирача.

Све иконе наших светаца, рађене најсам бојом и слободном руком на платну, лину и дрвету за иконостасе и целивање; икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница израђених по чисто српско-православном типу и велики избор историчних слика од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова**, а већ постојеће **иконостасе, иконе, оковe на св. Еванђелијама** примам и израђујем као ново.

За прич. г.г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ђеленуше, појасеве, монторосе, камилавке и панаѓамилавке.**

На захтевање шаљем објашњење и различите мустре, а код већих послова на нових подношим списковране мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о своме трошку, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да ће близки свој своме, него да се потомозну туђа и страна слична подувећа, па у толико пре и сва већим пожртвовањем нашли ћу сваког моје поштоване муштерије на сугрет и задовољићу је у свакој поруџби. Молећи за штоване поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 3—10

НИКОЛА ИВКОВИЋ

НОВИ САД

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчи. Примера ради наводим овде **поједине** артикуле и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свеће од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог сиљеног дамаста и гоздрајза од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прве од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАНА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. и са чистим златом наведено на најсјајнији кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ђелевуша и појасева.** — На захтевање ц. и. муштерија шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.**

90 11—28

АНДРИЈА БАЛАШИЋ

КРОЈАЧ

СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА

НОВИ САД, — ЂУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.

ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и исту сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештеника да је моја израда ванредна. Нисам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *крају и изради* **свештеничкога одела,** — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у вези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: ванредна **Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Тозкина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ, и у стању сам са **ванредном добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавешћење дати.

Са особитим поштовањем

134 7—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

„Српски Сион“ излази свако недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филара.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 528.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 48.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 26. новембра 1900.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању.

(по Бартману).

— САВА ПЕТКОВИЋ —

(Изетавак.)

Прелазимо на Јаковљеве назоре о делима и њихову одношају према вери. Пошто Јаков нигде не учи о трајној вредности старозаветнога закона, то се само по себи разуме, да ни ова дела, која он препоручује, нису дела закона у јудејскоме смислу. Он говори о делима у апсолутном смислу без икаква тачнија одређења, као што то налазимо у новозаветним особито у Павловим списима, то значи да је њему ἔργον сасвим одређен појам. О садржини „дела“ поближе ћемо дознати у 1, 21—25. Пошто је апостол опоменуо читаоце, *да приме с кротошћу усађену реч*, наставља: „*Будите творци речи, а не слушачи*“. Затим упоређује заборавна слушача, који слуша реч а не твори, са човеком, који се огледа у огледалу. Противност таковом човеку јест ποιητὴς ἔργου, о коме апостол вели, *да ће бити блажен у делу своме* (1, 25). Пошто је овде *творац дела* један од оних, који се у ст. 22. називају *творцима речи* то излази, да ἔργον има за садржину оно што *реч* (λόγος-νόμος) тражи од Хришћана, да извршују. Дело (ἔργον) је дакле испуњавање Јеванђеља, које није само блага вест о искупљењу и спасењу, него и морални закон. И ово последње Јаков маркантно истиче.

Шта управо Јаков разуме под делима, дознајемо из 1, 26. 27. Овде до душе није употребљен израз ἔργον, али овде најјаче избија на површину апостолов назор о моралном животу. Ту се разликује чиста вера од лажне. Вера мора бити чиста и без мане, ако хоће да се одржи пред Богом. Такова је вера: обилазити сиромахе и удовице у њиховим невољама, и држати себе неопогањена од света. Љубав је дакле суштина вере, зато јој је и обећан *венац живота* (1, 12). Она се препоручује *царским законом* (2, 8), она чува од просопоклисије (2, 1—6), она помаже, да се човек *уздржи од опадања* (4, 11), она *вежба трпљење у невољама* (1, 2).

Са речју ἔργον дакле означава Јаков укупну хришћанску делатност, која се

равна по закону и речи (νόμος, λόγος), или по начелима јеванђеоским.

Ваља нам сада означити одношај вере према делима. За ту сврху особито је згодан одсек 2, 14—26. По своме обичају Јаков ставља одмах у почетку тему: вера без дела нема никакве користи. Ова истина потврђује се примером милосрђа, које има речи, али нема дела. Вера без дела је сама по себи мртва, не може се скоро рећи ни да постоји. По својој вредности и користи слична је демонској вери. Хришћанин, који само такву веру има, празан је човек и невредан пред Богом. Права се вера напротив показује у животу Аврамову и Раавиву. Вера без дела је тело без духа.

Каква је корист, браћо моја ако ко рече да има веру а дела нема? Зар га може вера спасти? (2, 14). Овде апостол има на уму ону веру, која је једноставно теоретско усвајање разума, у којој срце не учествује, којој не достаје унутрашњег живота и снаге која не рађа добра дела; ону исту веру, о којој ап. Павао вели у I. Кор. 13, 2: *и ако имам сву веру да и горе премештам, а љубави немам, ништа сам.* Вера и дела стоје овде у извесној свези. Могло би се рећи, да су једно другом координоване.

У другом ћемо се примеру уверити, како могу бити одељена ова два фактора спасења. У ст. 15. и 16. приказује се брат и сестра у љутој невољи Глад их мори, а немају што да једу; голи су, а немају чиме да покрију и згреју промрзле удове. Ми их гледамо и осећамо саучешће. Знамо, да им треба помоћи; ради бисмо били, да их угостимо богатим ђаконијама и да их обучемо у светло рухо. Али шта помажу све ове пусте жеље, кад их не можемо или не ћемо да остваримо! Велико саучешће, лепе жеље, али слабачка помоћ, мало дела! Неприродност овакова дељења вере од дела доказује Јаков у ст. 17. Он је пређе приказао веру као моћну животну снагу, као такову, која мора бити жива. Мртва пак ствар — каква би значаја могла имати? А вера без дела заиста је, по њему, мртва: νεκρά ἐστιν καθ' ἑαυτήν. Мртвило је дакле својство такове вере. Она и не може, по црквеном учењу, оправдати и потпуно спасти, јер „не оправдава се човек само вером, но вером и делима".[1]

Одношај међу вером и делима је органички, унутрашњи, животни. Дела нису вери туђа, већ сама вера има дела (ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔργα), она су својина вере. Сасвим јасно излази на виделo ово схватање апостолово у ст. 18. Из њега видимо, да не може бити праве вере тамо, где неме дела. Ако је вера права и истинита, мора имати дела. Овој мисли иду у прилог речи: *ја ћу ти показати од дела својих веру своју.* Јаков се дакле подухватио, да докаже из дела својих веру своју, и то му је лако, пошто може и сме, као што рече Биспинг, „закључивати са последице на узрок, са плода на семе".[2] Он је дакле уверен, да мора бити и дела, где има вере. Али ова дела морају бити дела вере, јер су она обележје и доказ вере. Тако су у овој реченици изражене две мисли, које једна другу допуњују: противник не може своју веру доказати, јер се права вера огледа само у добрим делима; Јаков може без речи доказати своју веру, јер је показује у делима.

Непобитан доказ за Јаковљеву тврдњу, да вера и дела могу бити и одељени, налазимо у ст. 19. Вера у једнога Бога јест нешто похвално, јер се њоме човек ограђује противу незнабожачкога монотеизма. Али голи теоретски монотеизам није довољан, пошто су и демони монотеисте и они верују у једног истинитог Бога.[3] Али ова вера, која није слободна него присилна, не доноси им спасења, већ им увећава патњу, они дрхћу (φρίσσουσιν)[4] Последица је дакле праве живе вере σῴζειν, а мртве φρίσσειν.

Да је заиста вера без дела мртва и некорисна, доказује апостол стзаветним примерима и изрекама (20—25). Јаков назива човека са вером без дела *сујетним* т. ј. „без икакве вредности и садржине пред Богом".[5] Ова празнина човека основана је на његовој вери без дела. Ако вера нема живога духа (πνεῦμα), она је

[1] Посл. вост. патр. о прав. вѣры чл. 13. стр. 52.
[2] Erkl. d. sieben kath. Br. (1871) S. 45.
[3] Упор. Втвак. 32, 17; Пс. 95, 7; 105, 37; 1. Кор. 10 20.
[4] Bisping, Erkl. 7. kath. Br. S. 45.
[5] Ibid. S. 46.

мртва (νεκρά). Јаков дакле схвата веру као животни принцип и назива је мртвом само тамо, где се она не развија у дела. Ваља имати на уму, да он и таковом религиозном стању не украћује име πίστις.

Противници ишчекују од своје мртве вере ништа мање него спасење;[6] а с каквим правом, то је апостол показао на демонској вери. За јамачно нису његови противници ни помишљали на таково упоређење њихове вере са демонском. Много им је ближе било упоређење са више познатим и чувеним патријархом Аврамом, који је такође, по Св. Писму, задобио оправдање пред Богом кроз своју веру. На шта се могло приговорити тако јасном примеру њихова славног родоначелника? *Шта?* — одговара Јаков — *Аврам отац наш не оправда ли се делима, кад принесе Исака сина својега на жртвеник?* (2, 21).

Из ових се речи види, да се Аврам заиста оправдао делима. О вери нема ни спомена. Али да Јаков овде ипак и веру претпоставља — о томе не може бити сумње. То се види из следећег стиха, где опет веру дозива у памет. Он не би ни могао говорити о оправдању Аврамову кроз дела, а да под њима не разуме дела вере. Дела та, која Јаков истиче као принцип оправдања, јесу и у овом полемичком одсеку дела вере.

Патријарх се дакле оправдао вером, али и делима, пошто је принео на жртвеник свога јединца. Вера његова била је жива, јер је оправдавала. Она је већ у своме почетку имала у себи будућа дела, као што и посађено семе садржи у себи будуће дрво. Па као што из познатнога семена постане горостасно дрво, тако и из семена вере наједном се развије пројско дело вере. Према томе Јаков је и могао рећи: *Видиш ли, да вера помаже делима његовим, и кроз дела савршисе* (ἐτελειώθη) *вера*. Вера дакле Аврамова није била мртва, она беше жива. Вера његова беше у тесној свези са делима његовим; она није била χωρὶς ἔργων, не μόνη, није била одељена од дела, него је стојала с њима у најтешњој вези, сачињавала с њима потпуну целину.

Но при свем том што је Јаков истакао органску свезу међу вером и делима, то ипак приписује делима неку извесну самосталност, кад вели: ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη. У чему се састоји то усавршавање вере кроз дела, апостол на овом месту није казао, али, кад проучимо целу посланицу, лако ћемо сами доћи до тога. Ни једно својство религиознога живота не истиче апост. толико, као τελειότης. Као што мора бити закон, који је дан Хришћанима, νόμος τέλειος и његов рад ἔργον τέλειον; као што сам Христос мора бити ἀνὴρ τέλειος, тако и вера мора бити πίστις τελεία. Она ће пак бити τελεία, ако има дела. Ако нема дела, не може бити савршена, не може бити оно, што треба да буде, — она ће бити νεκρά. Код Јакова је дакле две врсте вере: жива и мртва. Друге разлике он не чини. Свака вера без дела, од демонске па до празне хришћанске вере, њему је πίστις νεκρά; свака делатна вера, од првобитне па до пројске Аврамове вере, њему је πίστις τελεία. У делима тек види он усавршавање вере. На тај начин можемо схватити одношај вере и дела у овоме стиху као органички.

Пошто следеће реченице не садржавају никаква нова момента за решавање овога питања, то ћемо одмах прећи на последњи стих овога пасуса: 26. Јаков пише: *као што је тело без духа мртво, тако је и вера без дела мртва*. Као што видимо, апостол повлачи паралелу између вере и тела, дела и духа. Он ставља обоје једно уз друго као σῶμα и πνεῦμα. Вера без дела је као мртво тело без живота, ако напротив има дела, онда је жива. Дакле између вере и дела постоји унутрашњи живи одношај, као и између тела и духа.

Још нам остаје да реконемо коју о оправдању ап. Јакова. Главни и основни назор Јаковљев о оправдању изражен је у овим речима: „Восхотѣвъ во вѣроди насъ словомъ истины, во еже бытии намъ начатокъ нѣкій созданіемъ его (1. 18). Ово место има за Јаковљево богословље исти значај као и Рим. 1, 16 за Павлово. Оно нам

[6] Ова заблуда, по мишљењу Делингера, морала је владати у време апостолово и међу јух. Хришћанима и, пошто је подрила морал, ап. је свом снагом и са горким сарказмом побија. (Christ. u. Kirche S. 211).

показује схватање Јаковљево Божанског дела, које је Христос за нас учинио. То је хришћ. основна мисао апостолова, да је са Јеванђељем ушла у човечанство нова духовна животна снага. Тој је снази основ и извор Бог отцъ свѣтъвъ. Већ је преко пророка Бог објавио, да он има моћ рађања. „Азъ дахъ чланіе сіе, и не помышлѧхъ вси мени, рече Господь; ни сѧ ли азъ родѧщію и неподѧщію сотворихъ, рече Богъ твой (Исаиј. 66, 9).

Човек се налазио у стању смрти (1, 15), али није могао сам ништа учинити за свој нов живот. Својом рођеном кривицом пао је у то стање, пошто је, кушан слашћу (ἰδίᾳ ἐπιθυμίᾳ), пао у грех (τίκτει ἁμαρτία), а овај породио у њему смрт. Ипак је овде живот јачи од смрти. Божје дело уздиже дело човечје. Под овим „породи“ мисли духовно препорођење од Бога. Сврха је овога препорођења, да ми постанемо уједно првенцима Његова стварања. Израз „нас“, који је овде двапут употребљен, показује на јуд. Хришћане, на које је и управљена ова посланица, а који су, као нови Божји створови, први били позвани. „Они сачињавају“ — што рекао Бисинг — „првеначко сноше нове жетве, које ће Христос из свих народа свести у житнице Свога небеског Оца“.[1]

Која је субјективна погодба од стране човека потребна за препорођење, није Јаков изрекао, нарочито није препорођење учинио зависним од вере Али одношај између вере и препорођења лако се да одредити. Λόγος ἀληθείας је назван средством за ново стварање; он треба да постане у човеку новим животним принципом. Пошто он ипак не улази у човека на механички начин, то га човек мора примити слободно и уз своје суделовање. Ипак га не може примити и усвојити једино вером без дела.

(Свршиће се.)

[1] Erkl. d. 7. kath. Br. S. 25.

Проповед
на дан Св. Димитрија*

Благо онима међу вама, љубазни моји, који сте дошли у дом Божји, да у њему и данас своју душу загрејете топлом молитвом Вишњем Богу и данашњем св. мученику. Ко је ради тога дошао, вратиће се задовољан, јер ће понети собом снагу што је искрена молитва даје, јер ће понети собом и поуку што је света црква данашњом славом својом пружа.

Православна Христова црква пође данас литургију Св. Димитрију, а пева хвалу и славу његовим врлинама и добрим делима не само за то, да прослави помен имена његова и свети дан мученичке смрти његове, него да нам и данас изнесе светао пример, какви треба да смо и ми: — у вери истинити, у љубави постојани, у надн непоколебиви.

Пример тај ваистину светли са мученништва Св. Димитрија.

У време оно, кад је назнати се Хришћанином значило што и главу метути на коцку; кад је знаменовати се знаком часног крста и помолити се једном истинитом Богу било исто што и пристати: да будеш гоњен и мучен, копљем прободен, зверонима бачен или каменьем засут; у време грешнога многобоштва незнабоштва и најљућега гоњења Хришћанства, живео је у граду Солуну син војводе градскога, силнога по ваљу, богатога по имању, али — и блаженога у вери Христовој. Васпитан у својих родитеља вером у истинитога Бога и Спаса Исуса Христа, Св. Димитрије у тој вери је и одрастао, а после својих родитеља и остао — да је никад не промене, не изневери.

После смрти оца свога, постао је војводом града Солуна св. Димитрије. Кад му је цар Максимицијан преданао достојанство и власт војводску, жалило је од њега да гони Хришћане. Св. Димитрије се војводства примио, али не да гони, него да брани и одбрани Хришћана сваког у војводству своме. С почетка је чинно то кришом, али се брзо и он уверио, да истинита вера у Христа и оданост Његовој науци захтева јавну, отворену и одлучну борбу, какву тражи и каква доликује сваком борцу од уверења и истине, а без које победе и нема. Св. Димитрије ушао је и ту у борбу.

* Говорена у Св. Николајевској саборној цркви Карловачкој г. 1900.

Није презао хоће ли то бити по вољи цару, ал' је знао, да ће ради тога изгубити и царску милост и своју главу. Но Св. Димитрију милија беше милост Божја од милости царске, милија нада у награду Христову него цареву, милије му беше изгубити главу него своју огрешити душу.

Цар је све то дознао и Св. Димитрије мораде цару на одговор. Знајући, да се после тога одговора своме дому више вратити неће, но да га чека мученичка смрт, раздао је, пре поласка цару на одговор, сво благо и богатство своје сиротињи. „Раздао је земно благо, да потражи небеско“.

Храбро је ступио пред цара и говорио му одважно и одсеком, као што говорити уме, као што увек и говори човек дубоког уверења, свестан онога што хоће и онога чему тежи. Признао је да верује у Христа и једнога истинитога Бога, да шири Христову веру и науку и да брани сваког ко се у име Христово крсти, Христа верује и Христову науку слуша. И осим свега рече цару и овако:

„Јеси ли слеп, ти царе и с тобом сви они, који се клањају којекаквим киповима, које су људи својом руком начинили, а не ћете да се клањате јединому и невидимому Богу и од њега посланому искупитељу Исусу Христу, коме се ја клањам и кога исповедам, и тврдо њега и одсада свагда исповедати и славити“.

После оних речи цар је плануо љутим гневом и заповедио, да Св. Димитрија баце у тамницу из које више неће угледати сунца ни месеца. Тако је заповедио мислећи зар, да ће се Св. Димитрије тиме застрашити, те вером својом поверити и Христа се одрећи. Но се преварио. Славећи Господа, исповедајући веру и наду у Христа, сишао је Св. Димитрије на дно у тамницу са једном само жељом, да за славу Христова имена и Јеванђеља узмогне и крв своју пролити и мученичку смрт претрпети. И та му се жеља испунила.

Кад је на крвавом позоришту младић Хришћанин Нестор победио и копљем пробо најмилијега царева борца Лија, на заповед цареву био је и он мачем посечен. Али, кад је цар дознао, да је Нестор пре него што ће се почети борити с Лијем био у тамници код Св. Димитрија и молио од њега благослов и помоћ његових молитава за ту борбу, а верујући, да је Нестор само помоћу благослова и молитава Св. Димитрија победио Лија, цар плану још љућим гневом и заповеди да војници Св. Димитрија копљима у тамници убију.

Царска се не пориче, и војници извршише цареву заповед у данашњи дан. Под ударцима копаља, у грозним мукама и мученичким патњама, Св. Димитрије испусти своју светитељску душу, славећи Бога и призивајући лепо име Исусово, блажен што је за Христа и Његове божанске истине могао и мученичку смрт претрпети.

Ето, љубазни моји, тако нам св. црква казује о Св. Димитрију, а у тој причи и нас учи: каква треба да је и наша вера, а у вери преданост Богу и самопрегорење себе самих.

Истина је, да су данас времена друга, али наша вера треба да је иста, као и првих Хришћана. Дâ, друга су данас времена. Некада се вера у Христа казнила смрћу, данас је чудно не бити Хришћанин. Негда су са именом Хришћанина спојене биле мученичке патње, а данас положаји и власти, разна добра и преимућства. Каква разлика између некад и данас. Али, каква разлика и у Хришћанима оних и данашњих времена!

Као да је престало доба мученика. Али не зато што нема више оних који би мучити хтели, него што нема оних који би се муци приволели. Оних првих и данас има. Ако не муче тело, хоће да убију душу, а тих се по речима Спаситељевим и треба бојати.

Ако не боду копљем груди, хоће да ти спале савест; ако не засипају каменьем, траже да ти образ погазе; ако не бацају аверовима, раскидају ти срце и душу; ако не секу главу, али траже од тебе, да се одречеш своје свести, своје мисли, свога уверења, поноса људскога, те да збориш неистину за истину и чиниш неправду за правду, да хвалиш чега се грозиш, да кудиш и кољаш што ти је

свето, мило и драго. И зар су то мање муке од мука телесних? Овима се убија живот телу, али мукама оним убија се души блаженство, вечност и спасење.

Да отрпиш и те муке, драги Хришћанине и мили Србине мој, треба да те ресе три хришћанске добродетељи, којима је оснажена била и душа Св. Димитрија, треба ти снаге, којом је и он опасан и укрепљен био; треба да ти је вера, љубав и нада у Бога чврста као кремен, топла као сунце, непомична као гора. Таква вера, љубав и нада даје снагу, која сваког сили и насиљу одолева, сваку неистину и неправду побеђује, сваку грешност човекову посрамљује, а без које снаге нико не може испунити нити дужности хришћанске, нити позива свога, на послу положаја ма којега. Та се снага зове прегорење самога себе, које светли и са мученништва Св. Димитрија.

А самопрегорења је данас мало, ма где га тражио, мало га је, јер је мало вере и уверења, љубави и одушевљења, наде и истрајности. Зато је мало и великих људи и великих дела.

Данас се радије слади него ради, радије руши него гради, радије замера него ствара, радије заповеда него слуша, радије пакости него љуби, радије одмаже него помаже, радије ишчекује него заслужује, радије речима размеће него плећи подмеће. А у свему томе нема истините вере у Христа, љубави за Његове истине и наде у њихову победу У свему томе нема убеђења, а без овога нема уверења; нема љубави за истину и опште добро, а без ове нема одушевљења, а без свега тога — нема самопрегорења

А њега баш требамо. Треба нам га и у цркви и у школи, и у породици и у послу сваком, позива сваког, на положајима свима. И кад га буде било, биће онда другчије свима нама, целом нашем народу, његовом напретку, његовој срећи и дао Бог лепшој будућности.

А да тако буде, ево нам и данас износи св. црква пример какви треба да будемо, каквом снагом да се опашемо. Понесимо тај пример из дома Божјег дому своме, нека нам увек светли, а у светлости његовој нека нас самопрегорење Св. Димитрија подсећа, шта смо све дужни и као Хришћани и као Срби, у позиву своме, на положајима свима чинити и претрпети. Амин.

Протопрезвитер **Јован Јеремић.**

О наклоности к сумњи у своје ближње

ОД ДРА РОЗЕНМИЛЕРА.

Превео с њемачког **Милан Поповић.**

У добру напредовати, с непрестаном се ревношћу око тог старати, да мудријим и бољима бивамо: у том се, о Боже, у том се састоји наше одређење, тако нас ти позиваш. О кад би ми којом срећом слушали глас Твој — глас очев, који не тражи ништа друго од нас него нашу праву срећу, кад би Твоје заповиједи све радосније и радосније испуњавали! О кад би ми с тога све јасније и јасније познавали своје дужности, нарочито свете дужности, које имамо да испуњавамо према својим ближњима и кад би према томе на том радили, да с никаквом неправичношћу чак и с незаслуженим неповјерењем и и увриједљивим подозрењем у другима не изазовемо бол, већ да свугдје, и у мишљењу и у раду покажемо благонаклоњено, човјекољубиво срце.

Има преступака, које сви, који слободније мисле, чим их само именују, сматрају као преступке, као прекршаје божанских нравствених закона, као гријехе и пороке и као гнусне.

У то се убрајају све врсте очевидне преваре, незаконитих угњетавања, злостављања и насиља, с којих смо криви својим ближњим.

Уз то је сасвим јасно, да би онај свијет, у коме би свугдје овладале такве неправде, за кратко вријеме постао сједиштем невоље; и да би се с тога свак, који од своје стране к томе доприноси, да се помути и окрвави врело чистих радости и вишег блаженства, које је милостиви творац на земљу спустио, сматрао као кажњив злочинац и непријатељ човјечјег рода.

Али има такође других преступака, који су у основи мање кажњиви, нијесу мање прекршаји божанског закона од оних, али се за то мање држе и лакше се извињавају; јер ови или превећ ласкају наклоностима људским или се великим примјерима потпомажу, или се покривају случајном везом с добрим својствим онога, који griješi; или такође с тога што се тако јасно

не откривају као очевидни нападаји на добро других, и што се нарочито у своме првом постанку показују као невини и незнатни. Али ако би се пак при поближем испитивању нашло, да су такви преступци или потицања на њих несравњено важнија била, но што они многом на први поглед изгледају, да су потекли из врло нечистих извора, и да су више пута наводили на најнеправедније дјела, више пута били врло убитачни по праву срећу људску: ми би морали себи у свету дужност ставити, да те обмане откријемо и да се скривењем, али с тога може бити у толико опаснијем непријатељу наше нравствености и задовољства одупремо. И тако исто била с наклоношћу к подозрењу, с претјераним неповјерењем према другима; о чему ћемо данас више говорити, пошто нам је дало повода данашње Јеванђеље, и за то ћемо прије свега у тишини замолити Бога за помоћ и благослов.

И ѥгда вѣ кораблѝ, прѣйдѐ, и пр҃ѝйдѐ вѣ свой градъ. И сѣ прѝнесоша ѥмѹ разслаблена (жилама), на одрѣ лежаща: и вндѣвъ Іисѹсъ вѣрѹ ихъ, рече разслабленомѹ: дерзай, чадѐ ѡ҃пѹщаю҃тсѧ ти грѣси твои ..... Вндѣвше же народи, чѹдишасѧ, и прославиша Бога, давшаго власть таковѹю человѣкѡмъ. (Мат. 9, 1—8.).

У повашању, које је одговарало најстрожијим захтјевима божанског закона, у животу, које је у сваком погледу заслужно да се божанским животом назове, сам Господ наш не могаше да избјегне различитим кривим тумачењима Свога рада и Својих намјера. И овдје, гдје с благонаклоњеним срцем умирује и исцјељује неког паћеника, којег је болест (као што се види из 5 главе Јованова Јеванђеља) била може бити пошљедица претходних погрешака раскалашног живота, и овдје неколицина присутних подмећу Његовим ријечима, које ништа друго не садржаваху већ утјеху и обећање помоћи, лажан смисао: — тако да их је с благим укором упитао: Зашто мислите тако лукаво у својим срцима? Они су по свој прилици држали такву сумњу за куд и камо незнатнију погрешку, него што ћемо ми онда држити, кад будемо с позорним испитивањем размишљали о њој и о наклоности к сумњи у своје ближње.

С тога ћемо данас истраживати:

1. Шта се разумије под сумњом и наклоношћу к сумњи; 2. Из којих она извора потиче; 3. Како она дјелује, и 4. Како јој се можемо одупријети.

I. Наука, која нас учи, да о сваком човјеку најбоље мислимо, мора се дођше ограничено разумјети, ако она има да садржаје прави, за живот прикладни пропис. Никаква нам дужност не може заповиједати, или шта више, у том се никако не састоји дужност, да оно за добро држимо, што за то не можемо признати, кад имамо разлога, да по свој прилици противно држимо за извјесно или шта више за претежно. Кад би на примјер било могуће да с онаквим људима, за које ми јамачно знамо, да су нас или друге поновно обманули или указано им повјерење срамно злоупотребили, пак поступамо као с добрим, вјерним и поштеним људима? Они су повјерење својом кривњом изгубили. Али дођше оном, који полаже неко право на нараштвену доброту, приличи, да се чува, да никоме на жао не учини незаслуженим неповјерењем, шта више да над оним што му је неизвјесно, раје изриче врло повољну него ли врло погибељну осуду и да бар нигда без довољног разлога с другим ала не мисли.

Противне погрешке називљемо сумњом с изразом, који је већ сам по себи особито значајан јер тим се познаје, да је то сумња смишљена — као заблуда и предрасуда. И о таквим се људима каже, да су они имали наклоност к сумњи или да су били к томе наклоњени, који или у опште гаје неосновано неповјерење према роду човјечјем, или се даду лако завести, да се занесу таквим неповјерењем према другима.

(Свршиће се).

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.

Превео: **Григорије А. Николић**, парох Иришки.

(Наставак)

Чланак 2.

Изъ Оучит. Йѣкст. *О особитим случајевима, који се могу десити при свршавању литургије у погледу Агнца, као материје тела Христова. — Шта треба да чини свештеник, ако пред освећењем дарова дозна, да предложени Агнца не приличи за свршаване литургије? — Шта ваља чинити, ако свештеник дозна о том непосредно пред освећењем? О Агнцима, који случајно нестану са жртвеника или са престола у време свршавања литургије. — Шта треба чинити са оставленим агнцем, кад се по неком законитом узроку исти замени другим? Чим да се забави народ,*

који стоји у цркви у то време, кад се један агнец замењује другим? О томе, шта је дужан чинити свештеник, ако примети неке недостатке у св. агнцу по освећењу дарова, — а такођер у време самога сједињења? и т. слич. Шта вала чинити ако треба одмах променити агнец, а друге валане пробуворе за то наћи се не може? Шта је дужан чинити свештеник, да уопште избегне означене опасности?

§. 63. Ако свештеник, свршавајући литургију, примети, да предложени на дискосу за освећење агнец не приличи чим год за свршавање тајне, на пример, ако примети на њему неопажену на проскомидији млесан и т. сл., — то, ако ово буде до освећења дарова, свештеник је дужан отстранити неприличан ка освећењу агнец (на други дискос или на тањирић на жртвенику), а место овога узети другу просфору, свежу, чисту и пшеничну, и изговарајући над њом навесне речи на проскомидије: **Ѣх воспоминаніе Господа и Бога**... и т. д., извадити обичним поретком (као што се казује у проскомидији) нови агнец, за тим ставити га на дискос, разрезати (**пожрѣти**), пробости, окадити и покрити покровцем, и за тим наставити литургију од онога места, где је прекинута, и осветити дарове по обичају.

§. 64. Но ако свештеник сазна о каквим недостатцима предложенога агнца непосредно пред изговарањем речи Христових (**пріймѣте и ѧдѣте** и остало), или у време самога освећења часних дарова, тада се осим надлежнога приправљ другога агнца (као што је показано више у §. 63), свештеник мора вратити натраг и почети поново од речи: **Ѣх сими и ми блаженними силами** и остало, дакако, говорећи те речи тихо као што одређује устав, и поновити тихо и она места, која по уставу треба изговарати гласно, ако их је већ изговорио, а затим наставити свештенодјејство, као што је показано у служебнику, по обичају.

§. 65. Тако исто мора поступати свештеник и у оном случају, ако се пред великим входом и после входа, св. агнец не нађе на престолу, било да су га појели мишеви услед каквог чуда и т. сл. Само у оваком случају свештеник мора прво и прво, да потражи, изгубљени агнец и ако га заиста не нађе, — тек онда побринути се за вађење другога агнца по показаноме (§. 63. Оучит. Извѣст.) У осталом, ако би изгубљени и нађени агнец био начет од мишева, или пак упрљан прашином или песком и т. слич. то и у овом случају најбоље је извадити нов агнец и за тим продужити и на њему литургију по уставу (Допол. къ Оучит. Извѣст.).

§. 66. Ако се овако неприлике (види: §§. 63. 64. 65.) догоде после освећења дарова, тада дознавши, да агнец не приличи за освећење или ненашавши га на престолу, свештеник мора одмах прво извадити нов агнец по показаноме (§. 63.), и затим, почевши од молитве: **Ѣх сими и ми блаженними силами**..., како ваља осветити овај (дакако изоставивши при овом освећење св. крви, ако се ово већ свршило) и за тим наставити литургију од места, на ком је стао, по обичају (упор. §. 64.).

§. 67. У свим оваким случајовима, кад се предложи агнец покаже незгодним за свршавање литургургије (вид. §.§. 63. 64. 66.), свештеник, приправљајући нов агнец, не треба тај пређашњи агнец да баци без пажње, него прижљиво да га сачува, као што је показано више (вид. §. 48), и за тим, по причешћу св. тајнама да га употреби као свети хлеб, премда и не као претворени у тело Христово, но свакако као самим својим назначењем достојна уважења особите почасти.

§. 68. Народ пак у цркви у то време, кад се искварени агнец замењује другим, не треба да остаје без сваког занимања, него најбоље у то време да га певци занимају појањем догматика или другим свештеним песмама, или читањем псалтира или поученьем и т. слич. тако, да верни при том и не примете, да се нешто необично свршава у храму, да се на тај начин по могућности не да ни најмањега повода к саблазни или сумњи онима, који се моле Богу (Допол. къ Оучит. Извѣст.).

§. 69. Ако свештеник примети, да је предложени агнец неприличан за свршавање литургије у време самога причешћа, то ће и у таком случају узети нову, чисту просфору и, извадивши из ње нови агнец и положивши тај на дискос по Уставу, као што је показано на проскомидији (упор. више §. 63.), вратити се к речима: **Ѣх нощь, ѣх нюже преданъ бываше**... и при том поновити и речи Господње: **пріймѣте и ѧдѣте**... и т. д. и за тим, испустивши све, што се односи на св. крв, продужити молитву: **помнящіе бо҃же**... **и твоѧ ѿ твоихъ**... по обичају. При овом свештеник

је дужан такође узети и узвисити дискос са св. хлебом, дакако *само* дискос, сасвим не дотичући се чаше, као већ освећење, и за тим читати молитву: **при приносимъ ти . . .** и тропар: **Господи, иже Пресвятаго Твоего Дха . . .** са стиховима три пута, по уставу, и овде осветити само предложени хлеб, говорећи: **И сотвори оубо хлѣбъ сей + честное тѣло Христа твоего, + преложивъ + Дхомъ твоимъ святымъ.** После овога нека прочита обичну молитву: **Ижежъ быти причащающимся...** и причести се по обичају. Ваља само приметити, да све, показано више, свештеник треба (64) да говори тихо, и тек за тим остало после причешћа да свршава на литургији по уставу, као што се показује у службенику.

§. 70. У свима означеним случајевима (§§. 63, 64, 65), ако се не може наћи друга добра просфора ради вађења новога агнца, то чим свештеник приметн на предложеном агнецу какве недостатке, који пре чега да се осветн, мора он пазити, кад је дознао том да ли до освећења св. дарова, то треба одмах да прекине даље свршавање литургије, по узакоњењу црквеноме (Оучит. Изѣкст.). У том случају најбоље је чим свештеник дозна за какве недостатке у датом агнецу, да изговори: **Слава тебѣ, Христе Боже, оупованіе наше . . .** и остало и када клир одговори отпусно **Слава и нынѣ, Господи помилуй и Благослови,** да учини обичан отпуст и да не свршава литургије даље ни у ком случају (**Дополненія къ Оучит. Изѣкст.**).

§. 71. Но ако свештеник дозна о недостатцима предложенога агнца по освећењу св. дарова, а друге просфоре, из које би требао извадити нови агнец, не може никако наћи, свештеник не треба да прекида литургије (Оучит. Изѣкст. упореди ниже чланак 3. §§. 73—78). Само у време причешћа у таком случају он се има причестити једино на св. чаше, као праве крви Христове, а за тим употребити и предложени агнец, ако је могуће, дакако само као благословен хлеб, а не као тело Христово, по показаноме (Види више §. 64. **Дополненія къ Оучит. Изѣкст.**). А ако га употребити не може, нека га метне под престол сажегавши га предходно на огњу, као што се одређује поступати са свим исквареним дарима у залихи (Упореди ниже одс. VIII. §. 156.)[1]

[1] Случајеви, показани у §§. 63—71 ретко се догађају у пракси и називају се казуистиком. Ми их стављемо овде само стога, што се о њима говори у Оучит. Изѣкстие.

§. 72. Само се собом разуме, да је ради избегавања разних показаних недостатака и других сумња к освећењу предлаганога св. агнеца, свештеник дужан сваѓда пазити пре свега, да би поскураче и друга лица, која пеку просфоре, зготовљавали их од правога брашна и како треба. И на тај заиста начин свештеник при том не сме никада дрзнути да служи на просфорама врло тврдим и старим.

А ако се догоди служити на таковима кад и кад, то, још не почињући проскомидије, свештеник мора пре свега пажљиво испитати просфоре, а у случају потребе шта више и разломити једну од њих, и тек кад се уверн, да су у истини оне такове, какве треба да су, служити на њима литургију без сваке сумње, у славу Божју (Оучит. Изѣкст.)

(Наставиће се)

Извештај епархијских власти Пакрачких.

(Наставак)

Именовање и потврда ђакона, парохијских помоћника, пароха и протопрезвитера у смислу дотичних опредијељења.

Од 1892. до конца 1899. године, помрло је свештеника мирских и активних и умировљених свега 27 и то: у активној служби 21, умировљених 6 и 3 јеромонаха; умировљено је од мирских свештеника свега 12, наиме; споменутих шест покојника и других 6 и то 4 стално, а 2 ради тешке болести привремено: 1 архимандрит добио је отпусну грамату из клира епархије наше и прешао у другу епархију. А рукоположено је у том времену свега и то: мирских свештеника 25 и монаха 4, свекупно 29. Од мирских 3 су рукоположена са назначењем ван парохијске службе, и тако је служба парохијска добила свега 22 служитеља, а у исто вријеме изгубила 33, дакле се број парохијскога свештенства смањио за 11 свештеника. А статус монашкога осим 4 рукоположена увећао се доласком привремено двојице из архидијецезе, који нијесу за сада овдје ни једном манастиру приписњени; и тако се број јеромонаха увећао фактично за 3 односно једног, ако се не рачунају као прираст привремено овдје налазећа се она два јеромонаха.

И тако је концем 1899. г. свекупни статус свештенства оба реда ово: мирских: 5

окружних протопрезвитера, 1 администратор протопрезвитерата, 63 пароха (1 међу тима почасни протопрезвитер) 5 администратора, 5 капелана, 4 ван парохијске службе, 6 умировљених, — свега 89; а монашкога реда: 3 игумана, 1 придворни; 20 јеромонаха и 1 умировљени игуман — свега 25, осим тога два монаха.

Статистику ову слободна је потписана изнијети славној скупштини ради тога, да се види превелика оскудица на парохијском свештенству у епархији нашој, јер су горњи бројеви, омјерени о потребу службе, сувише слаба пропорција. По одбитку наиме од укупнога броја 89 мирских свештеника 6 умировљених и 4 ван парохијске службе, остаје истих за парохијску службу на расположењу свега 79, а по Прев. Рекрипту требало би 103 пароха, 8 системизованих парохијских помоћника и 4 протопрезвитерска капелана — 115, дакле 36 мјеста парохијске службе остаје не попуњених.

Осјећајући претешко ту оскудицу на парохијском свештенству, потписана се од 1893. па до данас обраћала с молбом на надлежно мјесто, да се оскудици тој помогне. Резултат тих молби био је, да је пре 5 година исхођена дозвола, да се 7, епархије наше, богослова прими са нижом од прописане претходном, спремом у богословски завод у Задар, уз годишњу из клирикалнога фонда штипендију за свакога од 200 ф. а уз обвезу, да по свршеним богословским наукама ступе у парохијску службу епархије наше. Од тих богослова 3 су до конца 1899. наступили парохијску службу, 1 је завод напустио, а 3 нису се још спремили за рукоположење. Пре три пако године дозволио је свети архијерејски синод наш, да ученици гимназије у Карловцима из наше епархије уживају већ за VII. и VIII. гимназијски разред штипендију од 120 ф. годишње и благодијејаније, ако се обвежу по свршеним наукама гимназијским ступити под истим условима у богословију, а по свршеним наукама ступити у клир епархије ове; и од таковог богослова имамо сада у Карловцима из епархије наше свега двојицу, и то у другоме разреду.

Но то је за садању потребу, као кап воде на вруће гвожђе, када се узме у обзир, да је и међу садањим дјејствителнима свештенцима слабих, који требају личнога спомоћника, и таковог, који ће у мировину, јер не могу служити без помоћника, а међутим ће и смрт тражити своје проценте.

Потписана је покушавала, не би ли из страних епархија могла добити, било свршених кандидата за чин свештенички, било свештеника за потребе службе у епархији нашој — но слабо се и у том успијевало. Из епархија, у којима су по свештенство повољније материјалне прилике не радо се прелази на горе, а из епархија, у којима су прилике сличне нашима, нема свештеника на претек као ни код нас. Ипак је прешло у епархију нашу и то: 2 свршена богослова из епархије горњокарловачке, 1 из бачке, 1 из будимске, и 2 су из архидијецезе; но од тих су само она двојица из горњокарловачке епархије и један из архидијецезе наступила парохијску службу овдје, а од оних из других епархија: 1 је монах, а 2 су у служби ван парохије; осим тога прешао је у овом периоду и 1 свештеник из архидијецезе, али се послије неколико година, кад му се тамо указала боља прилика, вратио, одакле је и дошао. Још се привлачило неколико њих свештеника и богослова из разних епархија, за прелазак у нашу епархију, али не дођоше овамо. Неке нису пустили овамо због недовољне према постојећем закону спреме, а неки нису могли бити примљени због разних недостатака својих. И тако потписана не имајући куд камо, морала је употребљавати монашко свештенство у службу парохијску. Данас је у служби парохијској 19 јеромонаха, што не одговара сасвим ни користи службе парохијске, а ни манастирске, а најмање је то према објету монашком. Манастири су остали без довољне службе изнутрашње и спољашње, а браћа им наложена у свијету разноме искушењу на штету времениту, а доста пута и вјечну.

Но и покрај те помоћи јеромонашке још је празно преко 30 мјеста парохијског свештенства. Ту није било друге, него скоро сва мјеста протопрезвитератских и системизираних парохијских помоћника оставити не попуњена, а парохије празне повјерити сусједном свештенику, да их опслужује, како може.

Коначно је потписана потпомагала и сама узбуђивала вољу и наклоност у гдјекојих пароха, које у опште имају мало изгледа, да би се икада засебним свештеником могле попунити, да се присједине оближој јачој парохији, и

тиме олакшају себи терет и ојачају заједницу, у којој би већим приходом боље осигурали себи свештеника бољега, а уз то сталнога. Али се у томе успело или слабо или никако. Народ наш воли патити, само да има своју засебну парохију, ако не баш данас, а он мисли, да је боље и икада, неголи никада. Него се може чути, да би на вишу заповијест неке парохије ипак пристале на редукцију, али саме неће да то закључе. Зато би можда било добро, да високи народно-црквени сабор одреди редукцију у интересу и парохија и свештенства.

Што се тиче располагања са мјестима, која су се правилно могла попуњавати, потписана је по закону поступала; на сваку упражњену парохију исписиван је по могућности што прије стечај, но много је стечајева остало без успјеха ради оскудице наше у свештенству; а кад се јавило њих више свештеника на коју парохију, стављала је потписана тројну кандидацију за избор између најбољих кандидата, и може народу у похвалу, а себи на поност и утјеху рећи, да су скоро свагда бирани понајбољи између кандидата, и да су избори текли свагда по закону, на што се пазило овдје и прије, а и после избора приликом потврђења изборнога. А ако је компетовао само један молитељ, што није ријетко бивало, саопштавана је молбеница црквеној општини на изјашњење, прима ли дотичнога за пароха или жели поновни испис стечаја и према закључку црквене скупштине слиједило је даље решење.

Обављено је свега избора, и услиједило потврда односно именовања и то: 1 протопрезвитера, 34 пароха и системизирана парохијска помоћника; а до избора протопрезвитерских капелана и ђакона није нигдје ни дошло, један је само стечај био и поновно расписан за протопрезвитерског капелана, но и тај је безуспјешан остао. Осим избора било је и именовања мирских и монашких свештеника за личне и парохијске помоћнике и администраторе парохија, како је кад потреба изискивала.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Седница Архидијецезалне Конзисторије**) закавана је за 28. новембар (11. децембар) о. г.

(**Избор**). За системизованог парохијског помоћника у Башаиду изабран је једногласно јерej *Ђура Николић*, досадањи парох у Новом Сонтивану.

(**За администратора парохије**) у Двору постављен је јерej *Миле Грубор*, досада администратор парохије у Горњем Карловцу.

(**Градња Народнога Дома.**) Дана 19. (2.) новембра о. г. одржана је у канцеларији народно-црквенога тајништва у Карловцима офертна напуендо лицитација ради надања градње срп. нар. црк. здања за средишна аутонома звања и саборницу. Као најбољем нудиоцу градња је надана архитекту г. *Владимиру Николићу* уз прорачунску грађевну цену.

(† **Јерej Дане пл. Будисављевић**) администратор парохије у Дебелом Брду (Горњо-Карловачка дијецеза) преминуо је у Господу 15. (28.) новембра о. г., у 56. години свога живота. Рођен 1844, а рукоположен је био за презитера 1869. Служио је као свештеник у Тишковцу, Осредцима, Јашану и напослетку у Дебелом Брду. Био је једне саборске периоде и послаником на земаљском сабору. Лака му земља и вѣчнаѧ памать!

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 16. (29.) новембра о. г. свој редовни састанак под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. На извештај председников о смрти проф. Владана Арсенијевића члана Књиж. Одељења одавао се Одбор устајањем и усклицима „Слава му!“ Уједно је решено, да се умоли Књиж. Одељење, да одреди једног свог члана, који ће говорити у спомен и славу покојникову. — Председник чита писмо дра Оскара Ажбота, свеучилишног проф. у Будимпешти, у ком захваљује на избору за почасног члана Матице Српске. — На предлог секретара друштвеног умоли се госп. Антун Фабрис у Дубровнику, да за Летопис напише студију о врлом српском књижевнику, пок. дум-Ивану Стојановићу. — „Мађарско историјско друштво“ у Будимпешти пристаје на измену надања. Уједно тражи, да им се за орган, *Századok*“ шаље извештај о књижевном раду Матичину, на што се радо пристаје. — Расправа дра Лазе Костића „О Јовану Јовановићу Змају и његову певању“ надаје се на мишљење

члану Радивоју Врховцу. — Шаљива игра у једном чину „Кривотворци“ од Мите Калића надаје се на оцену члану Јовану Грчићу. — Примају се за Летопис „Мирте“, песме Алексе Шантића. — Прима се за Летопис оцена Јована Скерлића на роман Милана Недељковића „Прелом“ и надаје се редакционом пододбору. — Према извештају члана Радивоја Врховца прима се за Летопис чланак Моје Медића, „Анакреот. Шилер и П. П. Његош“. — Још су расправљене неке ствари о питомцима под управом Матице Српске.

(**Управни Одбор „Матице Српске“**) држао је 18. новембра (1. децембра) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. На извештај председников, да су преминули чланови Матичини: Милош Пауновић, трговац и општински начелник у Ст. Пазови и Владан Арсенијевић, професор српске учитељске школе и члан књижевног одељења „Матице Српске“, одао је управни одбор уобичајену почаст успомени тих чланова Матичиних. — Узета је на знање одлука заједничке седнице управног одбора и књижевног одељења о непопуњењу стипендијског места у задужбини Јене Брановачког и жене му Иде. — Узета је на знање одлука судска о оставини Стевана Стојановића из Ердевика. — Изјављује се захвалност „Чешкој Академији Наука цара Фрање Јосифа I.“ у Прагу, која је у замену за Матичин орган Летопис и остала издања послала сва досадашња њена издања филозофско-друштвене и историјско-филолошке класе, на броју 82 књиге. — Подноси се кр. угар. министарству просвете и црквених послова прорачун Матичини за г. 1901., које је књиговодство препичавило према одлукама овогодишње скупштине и према примедбама, које је министарство учинило на прорачуне Матичине за г. 1900. — Члан Матичин и књижевног одељења Владан Арсенијевић, професор српске учитељске школе у Карловцу, желећи још за живота свога поклонити „Матици“ своју библиотеку, у којој има око 5000 свезака, затражио је на смрти својој, да „Матица“ пошље свога изасланика који ће из ње тове библиотеке одабрати оне књиге, које „Матица“ у својој библиотеци нема, а остале да приладну српској великој гимназији Новосадској и српској препарандији у Карловцу. Како је библиотекар друштвени др. Ј. Радонић препречен био да оде у Карловац, то је изаслат чиновник Матичин Душан Станковић, који је још за живота сада већ покојног Владана Арсенијевића, књиге одабрао, у четири велика сандука спаковао и овамо послао, и с покојником се на опелу згодним говором опростио. — Узет је на знање месечни извештај књиговодства о стању улога и готовине. — Узет је на знање извештај председников, да је каса 1. децембра о. г. изненада скровирана и да је сасвим у реду нађена. — По жишљењу фискаловом дате су неким дужницима дозволе, да могу бестеретно отписати неке парцеле од својих заложених непокретности. — Издато је на пупиларну сигурност више зајмова, у износу око 11.000 круна. Други предмети били су административне и економске природе.

У Босни и Херцеговини.

(**Богословија у Рељеву**). На Српском Православном Богословском Училишту у Рељеву именовани су: протојереј *Милош Лалић*, досадањи катихета и професор у Кр. Великој Гимназији у Госпићу, за дефинитивног управитеља, а свршени слушаоц источно-православног богословског факултета у Черновицу *Тома Поповић* за суплента. Досадањи професор протојереј *Станко Жупански* разрешен је од даљег службовања на властиту молбу.

У Србији

(**Велика Школа**). Министар просвете и црквених послова одредио је г. *д-ра Каменка Суботића* да ради на уређењу и преустројству библиотеке Велике Школе. Као помоћник при томе раду биће му г. *Милутин Поповић*, приправник гимназије Краља Александра I.

Разне белешке.

(**„Браник“ се умиљава.**) Допуштајући своме „капуту“ *све*, „Браник“ нас је и у 138. броју почаствовао обиљем недоказаних тврдња и „популарних“ погрда, којима од неког времена конкурише и самој „Застави“. Који познају горење јаде око „Браника“, веле, да се „поблес“ тиме умиљава „Застава“ и радикалима. Зашто, није тешко погодити. Но како било, — Браникова грдња је престала већ бити увредом. Биће им лично сасвим право ако „Браник“ за погрђивање „Срп. Сиона“ отвори и — сталну рубрику, која би карактеристику Браникову тим очигледније приказала. Колико је пак погрђивање његово у служби општега добра, — можда у „Бранику“ о томе, под теретом дешператних брига за партију и будуће мандате, нису доколни да мисле.

По 139. броју „Браник“ је опет просто свој „поблес“, „спагу своје борбе“. Наиме, „подигао је доказе, који леже на улици, па их поредао“. С таким доказима не можемо имати посла, тим више, што се „Браник“ и ако збуњено на несретно, али ипак — назива, тако много, да је своју кривицу потпуно — доказао.

Позив на претплату

КЊИЖЕВНИХ РАДОВА

ИЗАБРАНОГ СКОПЉАНСКОГ МИТРОПОЛИТА

АРХИМАДРИТА ФИРМИЛИЈАНА

Ступивши у 50-ту годину старости, и налазећи се ван отаџбине наш уважени пријатељ господин *Фирмилијан*, решио се, да своје дојакошње књижевне радове скупи у целину и групише по специјалности, па да их штампа и преко нас изда. Ту своју намеру он је и остварио и сад је већ на крају штампања и његова пета књига, а одма ће се дати у штампу и шеста и т. д. Све књиге могу се одма поручити код нас. Цена свакој књизи означена је (без поштарине) у овом претплатном позиву. За сваку књигу треба нама послати означену цену, а ми ћемо послати књиге поштом на рачун поручиоца. Скупљачима на 20 претплатника дајемо једну књигу бесплатно. Књиге су ове:

Књига прва

Тумачење јеванђеља са беседама.

Приступ. *Важније појединости о св. Јеванђељу* Начин писања у апостолска времена. Подела текста на главе по Амонијевој системи. Евсевијеви канони. Евталијеви словови. Неповређеност јеванђеља. Важније кодекси. Најстарији преводи. Одломци списа старих писаца. Каталози из времена од II—IV. века. Способност јеванђелиста као достоверних писаца. Искреност јеванђелиста. Апокрифична јеванђеља. Богодухновеност. Биографија јеванђелиста. Кратка биографија 70 Спаситељевих ученика. Монете, које се у јеванђељу спомињу и њихова вредност. Еврејска хронологија и празници. Хронолошка таблица догађаја 1-вог века — свештена географија. Топографски опис Палестине за време Римљана. Узроци јудејскога рата с Римљанима. Филистинија. Финикија. Ермонска. Мидија. Елам. Персија. Вавилонија. Асирија. Месопотанија. Мала Азија Сирија. Арамска. Египат. Етнонија. Северна Африка. Речник и тумачење страних речи у Новом Завету. Тумачење јеванђеља недеља св. Великог Поста.

Књига друга

Тумачење Јеванђеља са беседама

свију недеља преко године.

Књига трећа

Тумачење јеванђеља са беседама

на све велике и средње празнике са још 6 разних беседа.

Све три књиге у меком повезу 8 дин. или 8 кр.
Све три књиге у тврдом повезу 10 дин. или 10 кр.

Књига четврта

Παρεκκλήσιον (Требник)

Крштење и миропомазање. Причешће и покајање. Брак. Елеосвећење. Погреби и парастоси. Разне молитве. Васкрсни тропари. Тропари и кондаци на празнике Господске и светитељске. Тропари општи. Песме духовне. Зборник 12 месеци.

Цена у тврдом повезу 12 дин. или круна

Књига пета

Догматичко богословље.

Први део:

Приступ. — Спрема незнабожачких народа за дочек Спаситеља.

Цена у меком повезу 1·20 дин. или 1 кр. 20 фил.

Кад која књига буде готова објавиће се преко новина и онда треба слати претплату на нашу адресу

Београд — Земун, 25. септембра 1900. год.

Витомир Марковић и Павловић
трговци црквених утвари.

Умољавају се уредништва српских листова, да овај књижевни огласе пренштампају.

Дат је у штампу и до Сретења 1901. год. биће готов

ЗБОРНИК

ЦРКВЕНИХ БОГОСЛУЖБЕНИХ ПЕСАМА ПСАЛМО-МОЛИТАВА

Извод из Типика

и

Црквенословенски речник

што их (све у 1 књизи) приређује: Јован Живковић професор у богословији и Јован Живановић професор у Гимназији

Овај је *Зборник* потребан сваком православном Србину, јер се у њему налази све најпотребније за богослужења празничка и дневна, а изводом из Типика и црквенословенским речником даје сваком могућност, да у величанственом богослужењу православне цркве суделује благоговејно и по чину.

Штампа се пак овај *Зборник* на јакој сатинираној артији сваким крупним словима:

Пріидѣте людіе поклонімся, и неће преко 40 табака вел. 8°.

Цена је за претплатнике: у *малом* повезу (броширан) 5 круна, у тврдом *платненом* 6 круна Пошто ће се дућанска цена повисити, то се сваком препоручује, да се с претплатом пожури.

Претплату и имена претплатника ваља слати

на адресу: **Јован Живковић**, професор у богословији: Скупљачи добијају једанаесту књигу на дар или новац за њу.

Јавна захвала.

Приликом смрти нашег никад непрежаљеног супруга, оца, деде, свекра и таста

Георгија Поповића

пароха доње црквe карловачке,

свима онима који нам указаше своје топло саучешће у нашој превеликој тузи, изјављујемо овим нашу најтоплију благодарност наиме: Његовој Светости преузвишеном господину Георгију Бранковићу патријарху српском као и високопреосвештеном господину Мирону Николићу епископу пакрачком, погланитом господину Арсену витезу Милетићу кр. кот. престојнику у Беловару, а не мање изјављујемо нашу захвалност високопречасној г.г. протојерeју и ректору богословије Вучковићу, протојерeју Руварцу, Др. Летићу професору богословије, протојерeју Константиновићу који се у цркви с покојником посмртним говором опростио, протојерeјима Јакшићу и Живковићу, преч. г.г. свештеницима Маширевићу гимн. катихети, синђелу Ананијевом, Јовићу, јеромонаху Чалошевићу, архиђакону Пантелићу и протођакону Бошњаковићу.

Уједно изричемо своју захвалност преч. г. протојерeју Јеремићу, који је у краткој болести покојниковој истога походио.

Подједно овим изричемо нашу захвалност славној управи и колегији професорској Богословије и Гимназије, Женској Задрузи, коровођи г. Д. Котуру и г.г. богословима који покојника до вечне куће однеше.

И свима онима који нам било писмено или усмено у нашој тузи своје саучешће изјавише и покојника до гроба отпратише.

Ожалошћена породица.

Јавна благодарност.

Госпођа Евица удова пок. Исидора Регељца, становница и посједница у Шиду, изволела је поклонити овом св. храму св. оца Николаја дивно израђено „небо“ у вредности 1500 круна, за душу свога умрлога супруга, а за вечити спомен свој.

У име срп. прав. црквене општине, на таком лепом и скупоценом дару, овим се потписани најтоплије захваљују врлој приложници и побожној Српкињи, обећавајући, да ће за спас душе умрлог Исидора Регељца свевишњему Творцу своје усрдне молитве слати, а од Бога просиће срећан и дуговечан живот ктиторци госпођи Евици Регељчевој.

У Шиду на Арханђелов-дан 1900.

Миливој Милошевић, парох. Јован Воиновић председник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е.К. 252. ех 1900. 1—3 170

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Слушници, протопрезвитерата будаштанског.

Рок компетовању траје до 14. (27.) децембра 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 2. новембра 1900.

Михаил

Ad III.C. 388/306 ex 1900. 167 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на једно упражњено место у стипендијској закладе Атанасија Бале са годишњом стипендијом од 200 круна. —

Стипендије ове закладе, које су подељене у три разреда од 200 круна, 240 круна и 300 круна могу се поред постепеног промицања из нижег разреда у виши, подарити само таковим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који спадају у опсег српске митрополије карловачке, а који не уживају нити друге какве потпоре, нити пак стипендије, што су истим оснивачем код протестанских наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну установљене. —

Сродници оснивачеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи треба да поднесу своје, крсним листом, школском сведоџбом и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице најдаље до 5. (18.) децембра 1900. срп. прав. нар. школском савету у Карловцима и у истој и то да кажу, камо да се достави одлука школскога савета после седнице му.

У *Карловцима*, 10. (23.) новембра 1900.

Председништво срп. прав. нар. школског савета.

ДРАЖБА 2—2 168

Потписана управа издаваће путем јавне дражбе дана 28. новембра (11. децембра) о. г. у 10 сати, манастирски кречни мајдан „маторац“ под закуп на три године.

Жалбина 200 круна.

Управа манастира Беочина.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ХРИШЋАНСКО-ПОЗЛАТАРСКА РАДИОНИЦА И СТОВАРИШТЕ
ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

ЛУЈА ТАУША

Дунавска улица **У НОВОМ САДУ** Код Златног крста

ОСНОВАНА 1883. ГОДИНЕ.

Препоручује се сл. црквеним општинама да се могу пуним поверењем обратити на **моју позлатарску радионицу и стовариште свих потребних црквених утвари,** где ће на најсолиднији начин, пуно задовољство и најјефтиније цене, своје потребе снабдети моћи.

Да би се мој позив као истинит сматрати могао, сведочи моја дугогодишња пракса у истој струци као и веза са првим светским фабрикама, кроз које ми се пружа могућност најлепше и најбоље ствари уз најјефтиније цене набављати те тако свакој конкуренцији на пут стати.

Рипида масном (уљом израђена икона од лима vrasch-gold позлаћена 7 ф. 50 н. (или 15 круна) и месинг полиграно 10 фор. 50 н. (или 21 круна).

При том нека је сл. црквеним општинама знано, да моја радња није само у огласу (анонци) већ у најбогатијем избору снабдевена како са црквеним утварима тако и св. иконама строго по православном типу масном бојом на платну руком рађених, као и правих руских икона у сребру и злату окованих или на стаклу и папиру израђених.

Барјак пунени двоструки 20 фор. (или 52 круне) сукнени 40 до 50, 65—80 фор. (или 1 50—100 круна).

Једна кућна св. икона на платну масном бојом руком рађена величином 71×85 cmt. са једним лепим 10 cmt. широким златним оквиром стаје само 11 круна.

35, 45, 55 фор. (или 70, 90, 110 круна.)

Уз то препоручујем сл. црквеним општинама да продајем сваковрсних ламбас броката и дамаст свиле за барјаке и литије и на метер за одежде и друге потребе, као и сваковрсних бортни и реса, које држим ваздa у великом избору на моме стовариште.

Од 250—500 фор. (или 500 до 1200 круна)

Важно за преч. гг. свештенике!

Један појас црвене или плаве боје од чисте моаре свиле дупло јаке 90 cmt. дужине а 13 cmt. ширине са 5 cmt. широком пантљиком за везивање само 9 круна.

На даље препоручујем се као стручњак (позлатар) за свемогуће позлатарске радове, односно нове иконостасе, певнице, Христов гроб и остало, као и поновe свих позлатарских радова уз савесну, лепу израду и врло солидну цену.

Многа признања кроз моја 18 година опстанка у Новом Саду јамче за солидну и поштену послугу.

Илустроване ценовнике на захтев шаљем уз повраћај 1 круне, која се свота после сваке, па и најмање поруџбе, одрачунава. С особитим поштовањем

Шаљем мустре на захтев.

ЛУЈ ТАУШ.

2—6 166

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном чину све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и **за умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикулове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свилене од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдбрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прве од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. с' са чистим златом изведено на најсавршенији кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго православ. чину) од фор. 6, 8 до 12 фор све мастом бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, ђелевуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерија шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.**

90 12—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма наједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 555.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 49.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АУТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 3. децембра 1900.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању.

(по Бартману).

— САВА ПЕТКОВИЋ —

(Свршетак).

Већу светлост на Божанско дело оправдања човечјег баца већ разгледани одсек 2, 14—26. Код Јакова, као и код Павла, речи σώζεσθαι и δικαιοῦσθαι не означавају ништа друго него прелазак греховног човека из стања неправде и гнева Божјег у стање правде и милости, и то не само кроз уништење грехова, него и кроз саопћавање новога живота.

Које су по Јакову субјективне погодбе потребне за ово оправдање? Ст. 24. одговара: „Видите ли, да се делима оправдава човек, а не самом вером.“ Као што се Аврам није оправдао само примањем речи Божје, него живом делатном вером, тако и његова духовна деца могу задобити оправдање пред Богом само вером, која се у делима исказује (Bisping). Вера и дела су дакле погодбе за оправдање.

Библијски доказ за Јаковљеву истакнуту поставку лежи у историји Аврама и Рааве. Аврам се оправдао делима. Вера, у свези са делима, донела му је оправдање. Оно се излило на Аврама у оном свечаном тренутку, о коме посланица вели: „Аврам верова у Бога и прими му се у правду“ (23). Кога Бог оправда, онај је ваистину оправдан. И у томе случају Јаков је могао написати: ἡ δικαιοσύνη ἐπληρώθη а не ἡ γραφή. Тај цитат узео је из Быт. 15, 6., где се говори, да је вера Аврамова као πίστις μόνη примљена у правду. Но по апостолову схватању и приказивању то се могло догодити само тако, ако је та вера имала дела. Јаков дакле показује, да се Божански суд не простире на веру саму, него на дела која су у њој садржана. Бог, као зналац срца, могао је већ при почетку вере патријархове, још док се она није манифестовала у делима, предвиђајући будући развитак њен, урачунати му је у правду. Али у тој вери усађена је била послушност и дела, као семе, које се развило до највише тачке послушности. Јаковљева намера никако није, да учи, да се Аврам, пошто се већ

пре оправдао вером, оправдао касније и делима, него узима веру и дела као један једини извор оправдања. Он говори о хришћанскоме оправдању и зато тражи веру и дела. Пошто је вера без дела мртва, то не може ни прибавити оправдања. Хришћ. оправдање мора бити таково, које се у животу човечјем манифестује. Зато и не прави разлику између σώζειν и δικαιοῦν, него спаја оба појма са вером и делима. Он разазнаје и види освећење у органској свези са оправдањем и не разуме последње тамо, где нема првога. Такав одношај садржи у себи потпуно оправдање и унутрашње освећење; јер са грешницима и неправедницима не може чисти и праведни Бог склонити такав савез љубави и милосрђа.

III.

Павао и Јаков.

(Паралела).

Прегледавши учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању и њихове назоре о вери могли смо на први поглед спазити, да се по где-где разилазе у својим погледима на ове основне појмове хришћ. религије. То је и дало повода Бауру и његовој школи, да су у ап. Јакову гледали неку реакцију противу ап. Павла, неку манифестацију јудејствујућих Хришћана. Полазећи са свога становишта они су тврдили, да су односи између Павла и Јакова увек били запети, да је Јаков био глава јуд. Хришћана, који су и у хришћанству вршили и тражили од других да врше Мојсијев закон; док је Павао био вођ антијудејске партије, те као такав дабогме и начелни противник Јаковљев.

Али пре свега никако се не може одржати тврдња, да је сваки апостол образовао *свој* богословски систем и тада га у својим списима изнео и заступао. Ни један апостолски писац, па ни Павао, није изложио у својим посланицама читаву суму хришћ. спасоносних истина; шта више код сваког се опажају неке празнине, које инак нису последица њихова оскудног и слабог разумевања, као што се то често тврди, него им је узрок сврха дотичне посланице. Ове једностраности били су дакако и св. писци свесни, па зато је Павао у познијим својим посланицама и расветљавао и тумачио поједине неразумљиве мисли пређашњих посланица. Доказ је за то н. пр. учење о другом доласку Христову у првој и другој посл. Солуњанима; учење о закону у Рим. и Гал. и др.

Инак морамо признати, да Павао и Јаков заузимају доста различно становиште. Павао устаје противу неверe, која би хтела мртвим делима да си осигура спасење. Он тражи живо обраћање хришћанској вери, а осуђује мртви формализам у делима. Оправдање оснива он једино на хришћанскоме πίστις-у, док га противници оснивају на νόμος-у. Јаков се пак бори противу мртве вере, која се, као теоретско веровање, састоји из речи, али коју не прате изрази човечје љубави према Богу и ближњима — дела. Сврха оба апостола јесте једна иста: да осигурају месијанско спасење (δικαιοῦσθαι, σώζεσθαι). Правац, којим иду ка тој сврси, у суштини је исти, али формално различан. Вера је код обојице основ спасења, само је Павао одмах у почетку схвата као морално савршено дело читавога унутрашњег човека, а Јаков је узима — као што смо видели — у најнижем ступњу, као такову, која тек кроз дела долази до свога савршенства и спасоносне снаге. До душе и Павао тражи добра дела и устаје противу моралнога дремежа, али он то чини са много богатијим средствима. Код њега дела истичу из живога извора: вере; она су природни продукат њен. Код Јакова су дела, као и у Старом Завету, једноставно испуњавање моралнога закона, моралне норме, која је изражена у Јеванђељу. Код Павла почивају дела на вери; код Јакова поред вере. Код онога гласи формула: вером и делима, као природном последицом њеном, човек се оправдава; код овога: вером *и* делима.

Друга тачка, коју морамо имати на уму при упоређивању оба св. писца, јесте начин живота и индивидуалне особине њихове, као и друге прилике, које су биле од утецаја на њих. Павао се од ране младости своје бавио студијом свећених списа и навикао већ на дијалектички метод равинске школе. Његов оштар дух про-

дире свагда у дубине и тражи, да међу појединим научним питањима успостави унутрашњу свезу, да логички расветли и утврди истакнуте тезе. Њему је, рекби, у крви, он се осећа морално обвезним, да стари ред у закону изједначи са новим поретком у вери. Смелим корацима пење се при том до највишега врхунца посматрања Старог и Новог Завета, па са те тачке прегледа и мери својим, благодаћу Божјом просвећеним, духовним очима цело непрегледно поље закона и благодати. Док је стојао на предхришћанском чисто јудејском становишту, закон и хришћ. вера беху за њ дијаметралне опреке. Пошто је у Мојсејизму гледао једини оправдани религијозни облик, то му је хришћанство била проста заблуда, коју је морао па све могуће начине побијати и сузбијати. Пошто је у отачким предањима уочио идеал живота, то му је крст био — саблазан. Разуме се да се нагла и радикална промена у животу и начелима тога човека није могла догодити природним путем. Дело његова обраћења за њега је монументално. Вера у Христа, који је умрьо и васкрсао, оставила је дубок и вечан траг у његову новоме животу. За Бога и оно, што је примио од Њега, привезано му је и срце и душа. Но ипак и после, као и пре свога обраћења, за њега су старозаветно и новозаветно дело спасења велике противности и дијаметралне опреке.

Сасвим је друкче код св. ап. Јакова. Њега несу, колико знамо, занимале и заносиле научне студије у младости, па ни касније. Јаков је био човек, који је хришћ. начела примењивао и остваривао у практичном животу. Не видимо код њега ни научне спекулације, ни дубоке контемплације, али нам зато упадају у очи његове врлине и морална савршенства. Уопће то је један једноставан и природан карактер, који је за себе самога строги аскета, који осим тога тежи, да ужљеби у срца људска мисао о хришћ. моралном закону и остварењу његову у животу. Но ако морал падне под утецај какве лажне теорије, може овај апостолски практичар да постане и теоретичарем, али и у теорији остаје ипак практичан. Он посматра ствари, било из личне склоности, било с обзиром на степен образовања својих читалаца, више са спољашње стране. Није њему стало до унутрашње свезе мисли и појединих појмова, он је задовољан и са спољашњом. Њему је једина брига, како ће практички доћи до сврхе. Даље његов прелаз из јудејства у хришћанство извршио се постепено, без икаква наглог прелома и расцепа са својом јудејском прошлошћу, шта више он је ницао и растао још на ст. заветноме земљишту. Христос је дошао, да несавршено у Ст. Завету усаврши, а закон да испуни. Прелаз од закона ка благодати догодио се код њега услед проповеди Христове.

Поред ове разлике у индивидуалитету није ни чудо, ако апостоли исте ствари са разних страна посматрају и разно схватају; ако један одушевљено уздиже нешто, што други само навлаш додирује. Па да су Павао и Јаков писали под истим спољњим приликама и у истој тенденцији, то ипак не би била искључена свака разлика у приказивању.

Нема сумње да постоји нека формална разлика и у учењу ап. Павла и Јакова о оправдању. Павао иде од центра према периферији, Јаков од периферије према центру. Јакова испуњава тежња за делима, Павла свест о оправдању. Павао открива унутрашње код човека, Јаков уређује спољашње. Основна мисао Павлова је Бог, Јаковљева човек.

Но ако и има субјективне разлике, не смемо никако признати објективну догматску разлику између ова два апостола. И најкратковидије очи морају видети, да Павао и Јаков не стоје у опрецн *у учењу о делима*. Ако Павао пориче делима одлучни значај и важност за оправдање, то он под њима разумева дела, која је сам у својој фарисејској прошлости чинио; дела закона без дела љубави и благости, једном речју обредни закон Мојсијев без унутрашње љубави.[1] На таква дела не мисли ни Јаков, кад оснива оправдање на πίστις καὶ ἔργα. По његову схватању дела су та — дела љубави и благости, која

[1] Bisping, Erkl. d. 7 k. Br. S. 47.

имају свој корен у живој вери у Бога и Христа, дела закона слободе. (Јак. 2, 12).[2]

Исто тако не може бити никакве разлике ни у њиховим назорима *о суштини и вредности вере.* Не да се пореди, да код Јакова стоје један поред другог два облика вере: некорисна вера и вера „која помаже“; вера, која води проклетству и вера, која води оправдању; вера, која је неплодна и мртва, и вера која живи. Само Јаков није тако дубоко схватио границу између та два облика вере. Ипак би било неразумно тврдити, да се апостол непоуздано колеба између оба облика, или да идентификује своју личну веру са теоретском вером без дела. Кад би била то његова вера, он је не би могао побијати и називати νεκρά. Разуме се да је уверење о откривењу Божјем основни моменат како сваке, тако и Јаковљеве вере. Али ма како да је јака вера по интензитету уверења, ма како да је топла и искрена по унутрашњости, ма како да је развијена и утврђена у сазнању, то је ипак — ако нема свога израза у делима — мртва. Ако се пак образује и развије у дела, тада је она права вера и тада добија од апостола особиту важност, вредност и поштовање. Овакова вера није апостолу гола и празна апстракција, него спага мишљења и воље. Она чини човека задовољним са својим стањем; не само да га храбри и соколи у невољама и тузи, него му тугу обраћа у радост; не само да му олакшава спроводство, него му пружа свест о срећном блаженом богатству.

Из свега се види, да је вера, коју Јаков истиче, или πίστις ἐξ ἔργων τελειωθεῖσα иста, што и Павлов πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη (Гал. 5, 6)[3]

Исто тако не постоји никаква битна разлика између ова два ап. писца у схватању *одношаја вере према делима.* Што Павао захтева, с тим се и Јаков задовољава; што Јаков одбацује као непотребно, то и Павао проглашује за невредно у једнако снажним изразима (I. Кор. 13, 2. 3). Јаковљева формула гласи: πίστις καὶ ἔργα; Павлова: πίστις καὶ ἀγάπη

[2] Ibid. S. 47.

[3] Ibid. S. 51.

Не егзистује најзад никаква разлика ни у схватању им *оправдања.* Како са речју σῴζεσθαι тако и са δικαιοῦσθαι обухвата Јаков цело спасење. Он ни једном речју не наговештава, да ли има пред очима Хришћане, који су са мртвом вером ступили у хришћанство; или Хришћане, који су се оправдали живом вером али у мртвоме животу вере лишени били оправдања; или најзад Хришћане, који примљено оправдање морају вером и делима задобити, умножити и усавршити. Из саме посланице јасно видимо, да апостол има на уму читаоце, који из своје теоретске вере или вере без дела, ишчекују хришћанско оправдање. Или читаоци већ имају оправдање и то само на основу вере и дела, или га немају само на основу вере и дела. Јаков дакле, као и Павао, под оправдањем разуме саопћавање новога живота, премештање из стања греха и гнева Божјег у стање светости и љубави Божје.

Проповед на Ваведеније.

Говорио на дан славе црквене: **Жарко Станић**, свештеник у *Великом Бечкереку.*

Три је године пречистој Дјеви. Родитељи је заветоваше Богу. И сазивају родбину и девојчице се у бело одаче и пале се јасне свеће и Дјева се у храм јерусалимски води, силан народ слегао се да гледа красоту ову. И анђели на небу дивили се слави овој, као што поје црква света; „Ἄγγελοι ἐχόρευον πρεχίστης ὑπαπὴν ὑδὸν ἐβάδιζεν, κάκῶ Δέκα κυίδε ἐν σκηνᾷ σκηνῶν.“ И већ стигоше храму светом и свештеници на сусрет излазе. 15 степени храму воде и нејако дете само се пење, нити стаје нити заустављ до последњег степена, већ право цркви гледа. Зачудише се чудом сви, а велики слуга Божји: Захарија свештеник, предидећи Божју тајну, уводи Дјеву у најсветији део храма: „Σκηνᾶ σκηνῶν“ — светињу над светињама. Чуваше се овде ковчег завета Господњег и у св. место ово смеде само једанпут у години доћи првосвештеник један. И ево, овде требаше да се Богу моли избрана Богоотроковица.

И принесе Јоаким и Ана Богу жртве и вратише се дому своме, а Марију малу оставише у храму Божјем.

А беше овде више здања, у којима живљаху људи побожни — једни Божји службеници. Били они учитељи нејакој младежи женској. И овде — у храму њиховом — проведе Марија Дјева више година, мислећи на Бога и и учећи закон Му свети: пламеном и чистом љубави горела је к Богу и вељаше се у добру сваком. Беше смерна и скромна и не вређаше никог, свакоме добра желила, од сујете и гордости се клонила и не беше у њој никаква зла. Топло се Богу молила, читала св. писмо, појала побожне песме и радила вредно радове женске. А ове је знала радити тако лепо, да је доцније откала доламу Спасителу Христу тако вешто, да на целој халини ни најмање није било шва.

Родитељи јој често у походе долазили, ћерку своју на добро световали. Тако се она спремала за потоњи свети позив свој! (Из књ. „Живота светих“).

Ето вам, браћо, садржаја кратка о значају празника данашњег. Двоструко нам ово празник овај. Та славље је ово цркве наше, слава је ово свију нас. Са миљем у души долазисмо вазда амо да се Богу молимо. Долазисмо, па и данас долазимо.

Но посред толике радости духовне ваше ја вам читам и бригу неку на лицу, немир се усељио у душу вашу: срце ваше и данас бије за веру свету, али канда слабије и тише, усне ваше и данас шапућу молитву тиху, али као да није тако топла, јер вам срце далеко од Бога стоји, очи своје и данас дижите тамо к небу горе, али се канда отуд не надате спасу; часнога крста и данас мећете на себе, али канда вас више не крепи тако.

О, на за што је тако, браћо, то и откуда маловерност, малодушност та?

Одговора ево: *није међу нама Бога, ни његове љубави вечне.*

„Ако ко каже, да љуби Бога, којега не види, а мрзи брата свога, којега види — лажа је“.

А ево, како нас још о љубави учи велики Бог: „Љуби Господа Бога свога свим срцем својим и свом душом својом и свом мисли својом“. Ово је прва и највећа заповест. А друга је као и ова: „Љуби ближњега свога као самога себе.“ Зато: „Имајте љубав међу собом. Љубите непријатеље своје, благосиљајте оне, који вас куну, чините добро онима, који на вас мрже и молите се Богу за оне, који вас гоне. Јер ако љубите који вас љубе, какову плату имате? Не чине ли то и царинице?“ За то, дакле, „ако принесеш, дар свој к олтару и онде се опоменеш, да брат твој има нешто на те, остави онде дар свој пред олтаром и иди пре те се помири с братом својим, па онда дођи и принеси дар свој. Јер ако опраштате људима грехе њихове, опростиће и вама отац ваш небески, ако ли не опраштате људима греха њихових, ни отац ваш не ће опростити вама греха ваших. Све, дакле, што хоћете да чине вама људи, чините и ви њима, јер је то закон и пророци. Не судите, да вам се не суди.“

Ето, такову љубав имајте међу собом и онда — благо вашој души, благо цркви, школи и народу српском!

Старешине српске, народни главари, вама се обраћам: *ви овакову љубав међу собом имајте и слогу народну сеј̀те*, јер у противном случају стигла би вас народна клетва, а ова се до Бога чује. „Ви сте со земљи, ако ако со обљутави, чим ће се осолити? Она већ не ће бити ни за што, осим да се проспе на поље и да је људи погазе. Тако да се светли ваше виделo пред људима, да виде вама добра дела и славе оца вашега, који је на небесима. Родите, дакле, род достојан покајања“, јер, знајте, последње је настало време и „секира код корена дрвету стоји, свако, дакле, дрво, које не рађа добра рода, сече се и у огањ баца. Жетве је много а посленика мало.“ На посао, дакле, браћо, двanаести је час!

Мучи вам душу и радост духовну мути и *немаштина* ваша. Но овде нас овако соколи глас Јеванђеља Божја: „Не брините се говорећи шта ћемо јести, или, шта ћемо пити, или, чим ћемо се одевати? Јер све ово незнабошци ишту; а зна и отац ваш небески, да вама треба све ово, него ишците најприје царства Божјега и правде његове и ово ће вам се све дати“. А земаљско благо и иметак ваш кренућете напред *са више рада и труда, чувања и штедње.* Невољима и бединма пак овако говори Господ: „Ходите к мени сви, који сте уморни и натоварени и ја ћу вас одморити“.

Мучи моју душу и радост ми духовну мути у многоме нехришћански живот ваш. Грешите много о заповеди Божје. *Употребљујете име Божје у залуд.* Псујете Бога, створитеља,

свеца, анђела, веру, закон, крст и свето. А чујте, како нас о томе учи Господ: „Не погани човека што улази у уста, него што излази из уста, оно погани човека. За то и хоће за сваку празну реч, коју реку људи, дати одговор у дан страшнога суда. Не куните се никако: ни небом јер је престол Божји, ни земљом, јер је подножје ногама његовим, ни Јерусалимом, јер је град великога цара. Ни главом својом не куни се, јер не можеш ни длаке једне беле или црне учинити“.

Мучи моју душу и радост ми духовну мути, што многи *не раде* шест дана а *седми да посвете Богу*. На пут наш образ хришћански одвећ нас мало долази ка цркви на молитву Богу. Па и овде, пред лицем Божјим, многи не владају се часно: разговором, жагором, па и смејом чак вређају Бога. А за овакве овако говори Господ: „Дом мој дом молитве нека се зове, а ви начинисте од њега пећину хајдучку.“

Слабо вас и *деца поштују* ваша: Бога се не боје а људи не стиде. „Настало је последње време, не поштује млађу старијега, девер снаји о срамоти ради а брат брата на међан зазива.“ Онако и не ће, по Божјој речи, дуга века и срећни на земљи бити.

Хоћете убојство па и *убиство* по каткад да учините. Та ено скоро нам' не погибе момак један из угледне земљеделске наше куће. И ви то зовете: дечји несташлук!

Прељубе има међу вама преко сваке мере. Сведок су томе толики бракови дивљи.

Чује се овда и онда, да по неки хоће и *туђе да дира*, па и *лажно на другог свједочи* а и *туђе да пожели*.

И све то мучи душу моју, духовну радост ми мути.

Но више свега жалости душу моју, што нисмо браћа, што нисмо браћа сва на окупу данас. Заблуда грешна: *јерес назаренска* заджа их дома. Не знају они за дивно славље ово, не слушају гласа, поуке и утехе матере цркве, на крст часни пљују а икону свету ногама газе. Беже од видела Божја. Не радују се Божићу, не веселе Ускрсу, не пале воштаницу свећу, не преклињају гроба родитељима својим, нити њима молитве чате, не кувају кољиво слатко — знамење ускрса нашег — нити свеће водице Божје, да се не напоје њоме а ради здравља и живота дуга. Не пропростиру Божићну сламу, нити месе чесницу слатку — то знамење слоге и љубави наше. Не знају за крсно име свето, да ономе који га слави, и помажо. Немају и неће да знају за духовног оца и пастира свога, а казано је: „Ударићу пастира и овце од стада разбећи ће се.“ О, та иде некоч, браћо, у рачун ово а очито је на нашу пропаст то, да нам се народ и духовно стадо не свија око свештеника свог као ноти чела рој око матице своје. Очи им обневиделе па им потавнео овај златни и часни крст на кули црквеној — то знамење спасења нашег. Забораваше на онај поклич Косовски: „За крст часни и слободу златну“. *Немају крсна часног на немају ни слободе, они су у ропству и мраку душе своје.* Крст наш часни дао нам је слободу српску а слобода очувала Српство. За то и живи Српство и Православље у Српству. Проклет ће бити и пред Богом и пред људима, ко тражи спасење ван ова два знамења!

„За то“, браћо, „чувајте се од од лажних пророка, који долазе к вама у оделу овчијем, а унутра су вуци грабљиви“. А знајте, да Бог више пута и куша верне своје: „Јер треба и јереси да буду међу вама, да се покажу поштени, који су међу вама.“

Још жалости душу моју и данашњу духовну радост ми мути, што дознајем и разбирам, да је неке обузела жудња нека за сеобом. У тужној руци нагледа комад и већи и слађи. Тражи се преко леба погаче, а заборавља се, да „ко се сели, тај се не весели“. Не чините тога, браћо драга, грешите сени својих отаца.

Тă, света је ово груда, на којој стојимо и која на нас хлебом храни, а осветиште ју оци наши мученички проливеном крвљу српском, па не може бити, да из толике проливене крви и муке српске не никне једном и лепше цвеће.

О, тă разбиће се једном облаци ових тешких дана, умукнуће рика громова љутих и грмуће оно јарко сунце топлије и сретнијих на Србина дана! Глас из гробова предака ваших довикује вама, деци својој: „*Не остављајте гробова отаца ваших. Не било вам просто!*“

А као да чујем и речи Божје: „Јерусалиме, Јерусалиме, који убијаш пророке и засипаш камењем послане к себи! Колико пута хтедох да скупим чеда твоја, као што скупља кокош пилиће своје под крила, и не хтесте! *Ето Ће вам се оставити ваша кућа пуста!*“

Споменух туге, која у потаји мори моју душу, но весели се срце моје и слатком надом, а ту слатку наду будите у мени ви, примерне старешине, добри оци и матере, честити Хришћани, који се Бога сећате и Божјим ходите путем, који се међу собом пазите и слажете, децу своју на добро учите, за добар пример сваком стојите. Слатка је нада у срцу моме и са чврсте вере ваше, јер за потоњу годину свако је од нас показао, да му је вера света, нити се огрешио о светињу тајне брака. А има и других знака. „*Нека очисте,*“ дакле, „*стари квасац, да буде ново тело.*“

Господе, Боже отаца наших и св. најко Божја, чије Воведеније славимо данас, *уведи* и нас у храм твој свети, да што боље познајемо тебе, отвори нам двери љубави и слоге на славу твоју и спасење наше: разбраћено збратими, несложно слогом утврди, завађено загрли — *скини са нас Косовску клетву,* благослови и осветі нас, наспори и умножи њиве и ливаде наше и по њима од сваке руке благо, даруј нам снаге и здравља телу и души, покажи нам, Господе, путове своје, научи нас ходити стазама твојим, просвети и умудри Духом нас светим, да се теби молимо и једано уздамо у тебе, разлагали сваку тмину око нас и огрej нас твојим јарким сунцем, *да у светлости Јеванђеља твог познамо тебе Боже жива и кога си послао Исуса Христа.* Амин.

О наклоности к сумњи у своје ближње

ОД ДРА РОЗЕНМИЛЕРА.

Превео с њемачког **Милан Поповић.**

(Свршетак.)

II. То несретно расположење душе обично проистиче дјелимице из готових жалосних искустава, дјелимице из претјеране и неразумне опрезности и смотрености, дјелимице из страха и бојазни, дјелимице најпошље из свијести о својем погрешном или баш порочном мишљењу.

Једнострана жалосна искуства, претрпљени болови преваром и обманом, код многих су људи извор, из којег потиче њихова наклоност к неповјерењу и сумњи у друге; али од свих који су неповјерљиви и који сумњају заиста ово су они, који највише заслужују опроштење и искрено сажаљење; несрећници, које је крута судба и оскудица у познавању свијета и људи испред бољих људи провела, и невјерним издајицама и варалицама на пољу дала! Они који су са срцем, које је може бити створено за најљежње осјећаје пријатељства и благонаклоности, ступили у радни живот, и сваком, који им је са привидном љубављу на сусрет изишао, одмјерили мјером своје доброте и истом се тада најпше ужасно преварени — најпше се преварени од таквих људи, који су најниже користољубље покрили с одјећом љубави и пријатељства, стиштањем руке и грљењем их издали и њихово непристрасно повјерење најсрамотније злоупотребили. Зар је чудо, што се такви преварени, злостављени људи, који су међу разбојнике пали, који им силом из срца отргоше најљепша човјечанска својства, зар је чудо, што су се с црном тугом сами у се удубили, и жалосном сумњом испунили? — Ах, коме пође за руком, да таквог несретника са свијетом измири и опет му поврати изгубљено повјерење у друге и вјеру у боље човјештво — тај је племенито, заслужно дјело учинио.

Да међутим, у колико је више могуће, избјегнемо такве обмане, треба да при прелазу из година искрене и безбрижне младости к марљивом учењу у заплетеним пословима животним, у којим дођше се користољубље и претварање своје презирне улоге играју — треба велим да се са захвалношћу послужимо савјетом разумних и искусних људи, како би на тај начин с мудром опрезношћу радили.

Али на жалост тај се савјет више пута злоупотребљава, с опрезношћу се претерује и на тај се начин отвара ново врело сумње. Разумна опрезност изискује да ми не просипамо своје повјерење, и да се не препуштамо свакоме, који нас предусрета с лицем благонаклости и спољашњим изразом пријатељства, већ да прије свега испитамо и да се по разлозима разума одлучимо за или против пријатељске везе с другима. Прећемо ли с тим на сумњу, која код сваког претпоставља да намјерава обманути, ускраћујемо ми другима без основа повјерење што га они заслужују; на тај начин не схваћамо савјета мудрих, а то што нам је дато за науку, претварамо у лудост.

Та претјерана опрезност обично се сједињује са страхом, и у том сједињењу даје сумњи нове хране. Докле гајимо повјерење у себе, докле осјећамо снаге, да се стално противимо неправедним нападајима других, или да с племенитом храброшћу подносимо увреде, које су нам други

без наше кривње напијести и од којих се нијесмо кадри били одбранити; докле не презиремо поклоне наше среће, али више их такођер не цијенимо, но што се они као нестална и пролазна добра заслужују да се цијене, докле са живим освједочењем знамо да судба и пакост разоравају дошље спољна дјела наше среће, али никда не могу доћи до наше унутарње светиње: — о, све дотле у нама се заиста неће увријежити никаква наклоност к сумњи. Али у толико је страшљивац наклоњенији к томе. Осјећајући своју слабост и правећи превелику преставу о снагама других, он свугдје види могућност, да му се може наштодити, и та врло жива престава о могућности, која га увијек занима, неопажено се претвара у вјероватност. Он се небојави, да би се други у толико лакше послужили својом снагом, у колико им се он мање може противити.

Та брига бива у толико већа, у колико је сам човјек мање чистог срца. Да, свијест о својем погрешном или баш порочном начину мишљења више је пута нечист извор сумње. По себи самим обично и друге судимо. И ко се сада влада само по ниским чулним нагонима а никако не схваћа бића и дјелатност чишћег духа, тај заиста не може имати никаква појма о том, како су други могли под водством племенитијег духа нешто добра учинити, не узимајући при том понајвише у обзир своје користи или подмирење чулног нагона. Баш код својих најбољих предузећа он бива тада у толико неповјерљивији, у колико он скривеније намјере користољубља претпоставља. Само племенит човјек може као треба цијенити племенитост душа других; то је сину користољубља, како апостол каже, лудост и то он није у стању појмити. Ко је непоштен на ријечи и дјелу лаже и вара, како би тај имао појма о истинитости поштењака, кому је његова дата ријеч драга и света као најсвечанија заклетва? Ко пусти узду ниским насладама, како би тај могао вјеровати у невиност и чистоћу срца код других? и ко пријатељство других само тада тражи и дотле тражи, докле се нада да ће отуд користи извући, како неби тај и оне, којима као пријатељ ласка, држао исто тако за користољубиве и невјерне?

И тако су дакле једностране, жалосна искуства, неразумна и невјешто употребљена правила опрезности, страх и кукавичлук, и на крају крајева свијест о својим погрешкама и порокима, најодличнији извори, из којих обично произлази наклоност к сумњи, или наклоност, да без основа рђаво о другим мислимо. А сада ћемо истраживати, како то утиче на наше задовољство и нравствено понашање.

III.) Ми смо прије назвали расположење душе, које је тим произведено, проклетим расположењем; и то је с тога, што оно поткопава мир људски, огорчава животни ужитак и тјера га у несрећу, од које он бојажљиво бјежи.

Је ли истина — и ми би оног морали сажаљевати, који неби из свог искуства потписао ту истину — је ли дакле истина, да ми тек тада искрењије осјећамо вриједност среће, која нас срета, да она истом тада постаје блаженством, које смо осјећали и уживали, ако се болећиво срце с нама томе радује: како рјеткo радостан мора бити тада онај, кога његова сумња лишава тог учешћа? Он, кога је срећа оставила, сам осјећа свој бол, који не ублажава нежна утјеха љубави и пријатељства благонаклоњеног срца; пошто га је срећа потпомогла, он добија само нова средства за наслађу, сам не учествујући у потпуној наслади. Он је међу људима сам у свијету, попут несретника, који, пошто су га прогнали из људског друштва, свој живот проваћа у дивљим пустарама. Да, судба му је жалоснија, него ли пустињачка. Овај се додуше ничему не нада од људи, али он их се никако и не боји; онај их се напротив боји без наде. О сиромашног човјека, кога његова наклоност к сумњи завађа с човјештвом, који свугдје води и боји се непријатеља своје среће! Тешко њему, ако је он тако дубоко пао, да је искорјењено свако човјечије осјећање из свог срца, да му не треба учешће других и тешко му и тада, ако он има још човјечије срца, и за то нигдје хране не налази!

Нијесу мање погибељна дјеловања оне проклете наклоности к сумњи с обзиром на нравственост. Убитачна осуда, коју у тишини над другим изричемо, неће увијек остати само помишљена, већ зацијело и више пута изречена, и тиме ће привести сва зла и гријехе, које оговарање замеће.

Инак претпоставимо да је та осуда само помишљена: инак ће човјеку, који је одан таквој жалосној помисли, тешки и немогуће бити, да ради правично и добро, као што би према дужности требао, према другим људима; та ће га

помисао може бити више пута навести на неправедна и немилосердна дјела.

По ријечима познате библијске историје сумња је Сауза навела да неправедно гони Давида; сумња је навела Ирода да поубија невину дјецу; сумња је створила тиране, који су права људска ногама згазили и безаконом самовољом и мрском свирепошћу бјесниле. На колико се неправедности почини тиме у свагдашњем животу у пријатељској кућној и брачној вези, колико болних суза потеку у тишини, које је сумња назвала!

IV) О с тога, ко у себи опажа наклоност к претјераном неповјерењу и сумњи у своју сабраћу, нека с марљивошћу, ревношћу и бригом ради против те проклете наклоности.

Нека помишља, да онај, који сумња, држећи да је свак способан за превару, полази с те претпоставке, која човјечанство понизује и без основа је.

Додуше увијек има људи, који, свладани користољубљем и страстима, само помишљају на превару и неправду; али ко може порећи, да свугдје има и племенитијих, бољих људи, који ће радје неправду претрпјети, него ли неправду учинити.

Покажите ми оно доба, које поред харања самољубља, себичности и грубог дивљаштва није стављало и дјела доброте, човјечје љубави, великодушности, племените храбрости?

На страну с једностраним познавањем људи, које срца сужава, око за добро затвара, а поглед изопачава, да пропиша недостатке, погрешке и пороке!

На страну са себичном мудрошћу, која се оружа на поштеног, да би неправедног савладала!

Осим тога онај који сумња, обично ради и против свог циља. Ако би се игдје дала замислити разумна сврха сумње, то би била та, да што сигурније избјегнемо обмане других и зла, којих се бојимо. Али наклоност к сумњи заиста није средство к постизавању те сврхе, већ шта више удаљава од ње. Није ли сумња скоро увијек спојена с плашљивом бојазни? па има ли мучнијег осјећања од ње? Није ли она сама по себи веће зло од оног, чега смо се бојали? Зар сумња не води злу, које хоћемо да избјегнемо.

Неосновано повјерење обично шкоди исто толико, колико користи разумно повјерење. Ништа не сближује срца к срцу као повјерење. Повјерење управља налог, буди успаване снаге, по тиче на племенита дјела. Али ништа не удаљује пријатеља од пријатеља више од неповјерења. Неповјерење налог дубље притискује у прах, слаби сваку снагу и често потиче људе, који су иначе били поштени, да постану варалицам. То је још и тад случај, кад се људи, којих начела у добру још нијесу учвршћена, осјећају увријеђени незаслуженим неповјерењем и распаљени на освету.

Гледај, да ти срце буде све чистије и чистије, и да будеш заиста вјеран и вјерно благонаклоњен према другима! Докле год имамо темељ тој добротворној вјери у своме срцу, немогуће је изгубити вјеру у човјечју доброту. И нек се наше повјерење каткад злоупотреби, ипак ћемо имати снаге, да ублажимо осјећај због нанешене неправде. Ми ћемо у себи самима наћи надокнаду за губитак пролазног добра; у себи самима имамо ми такво добро, које никаква пакост људска — никаква бурна судба није кадра ишчупати.

Допусти нам, о Боже, да с непрестаном ревношћу за тим добром тежимо, које нас овдје уздиже изнад судбе, а тамо је наше блаженство!

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.

Превео: **Григорије А. Николић**, парох Ирашки.

(Наставак)

Чланак 3.

Још неке примједбе о просфорама, које се употребљавају на литургији (Кѫ Учит. Извѣст. допол.). — *Је ли могуће служити литургију, ако нема потпуног броја просфора (5 просфора)? Шта треба чинити, кад не би било просфоре Богородичне? — Може ли се служити литургија на просфорама, освећенима на свеноћном бдењу? Ако свештеник примети неке недостатке у предложеном агнцу за време свршавања литургије, може ли он извадити нови агнец из просфоре, из које већ су извађене честице у част светих, и др. Може ли се у случају потребе служити на просфорама без печата или знамења? Шта ваља чинити, кад би дате просфоре ради литургије биле још вруће?*

§. 73. Обично за литургију треба пет просфора с изображењем крста и обичај тај узаконен је на московском сабору 1666. године: „наредити свима поскурачима, да просфоре печате печатом крста“ (Доп. къ Ист. А.

Т. V, стр, 460, 486. Слич. Патр. Андріана Указан. стр. 16). Осим тога још у крајевима бивше Кијевске Митрополије од давнина постоји обичај, да су од тих пет просфора четири су с печатом св. крста, и нега под именом Богородичне с изображењем монограма Божје Матере [МΡ̄ΘῩ]. Служити на једној просфори или на две и шта више на четир код нас се у опште забрањује. Но у случају неизбежне потребе, кад би на пример требало причестити кога на самрти, а у залихи дарова не би било, то свештеник може одслужити и на једној просфори, јер ради тајне Евхаристије само треба єдиних хлѣбъ (1 Кор. X, 17), па дакле и једна само просфора (Упор. уроки по простран. Катихизису, Титова, выпускъ 3-и 1897 г., стр. 213). У том случају као св. агнец, тако и частице могу бити извађене из једне и исте просфоре, јер последње се могу вадити из крајева те исте просфоре, који остају после вађења агнца. — Свакако, то може бити допуштено у случају особите потребе. Најбоље је, да би се избегле сличне околности, свештенику чувати у току сваке недеље неколико у залихи просфора у цркви, да се њима користи при сваком случају и потреби.

§. 74. Ако би се догодило, да се при броју пет просфора, агнец, извађени из једне просфоре, покаже у чему год да не одговара своме назначењу, пошто би га ваљало заменити другим, то, извадивши агнец из друге просфоре, свештеник је дужан за тим из следеће треће просфоре извадити частицу у част Богородице, из четврте у част девет чинова, а из пете за живе и мртве. Ако би при том потребно било служити само на три просфоре, то по вађењу из једне св. агнца, из друге ваља вадити частицу Богородичну и у част девет чинова, а из треће за живе и мртве, или пак, извадивши из друге частицу у част Богородице, а из треће у част девет чинова, остале частице може вадити из крајева једне или друге просфоре, како је згодније, и т. д.

§. 75. Тим више, на основу свега реченога (§.§. 73, 74), свештеници не треба да се збуњују, ако не би случаји, у броју пет просфора, било просфоре тако зване Богородичне. У таком случају Богородична част може се извадити из обичне просфоре, као што се то свршава од памтивека у Москви и у другим местима Русије и у земљама, где православни живе.

§. 76. Служити на просфорама, освећеним на свеноћном бденију, не дозвољава се „по правилу црквеном“ (Вид. Служебник посѣдскій, вдѣлы). Но у крајњој потреби, ако би се, на пример, остављене ради литургије просфоре показале незгодним за свршавање тајне, а служити би се морало пошто по то, нарочито, на пример, ако би било причесника, који неопходно осећају потребу у причешћу, или би ваљало служити о великим празницима, сред огромнога стецишта народа, и при том освећене на свеноћном бденију просфоре биле би потпуно згодне ради свештенођејства, то, свештеник може узети једну од њих за св. агнец, и служити по обичају.

§. 77. Шго се тиче такога случаја, кад би ваљало извадити нови агнец место пређашњега, који се показао да не одговара своме назначењу, после тога, како су из осталих, налазећих се на лицу четир просфоре, извађене честице у част Божје Матере или девет чинова, а такођер за живе и мртве, то ни у Уставу ни у пракси црквеној вадити св. агнец из тих последњих просфора ни у ком случају не одређује се.

§. 78. Најпосле може бити и тако, да по погрешци или по недостатку, могу бити предложене ради литургије просфоре без знамења; тада, ако се не може исписати на просфору знамење, свештеник може служити и на таковима. Само ради тога он је дужан на свакој просфори учинити копљем одговарајућа знамења крста и за тим остало све свршити по уставу, по обичају.

Бива кад што и тако, да по неком узроку приносе у цркву ради свршавања литургије просфоре тек испечене, сасвим вруће. — Кад свештеник не нађе могућности до тога времена причекати, док се оне охладе, то по древноме уставу он може извадити св. агнец и из вруће просфоре на свом месту на проскомидији, разрезати (или пожрети) га на 4 части по обичају, и за тим ради охлађења положити га на дискосу тако, да је знамење доле. А кад за тим буду изговорене речи: покланяю тѣлеси, копіемъ... то „овде ваља превернути га (агнец) крстом горе, и тако почети освећена молитве“ (Види: Львовскій служебн. 1666 года стр. 150)

Чланак 4.

Из Учит. Извѣст. (продужење.) — *О случајевима, који се могу догодити на литургији с вином, као материјом крви Христове. Шта је дужан чинити свештеник, кад сазна, да је у чашу уливена само вода, а вина у њој нема, и како је на то се дужан поступати кад сазна о том пред освећењем св. дарова или у време освећења и после овога? Шта да чини с водом у случају, кад свештеник улије у чашу само њу, а заборави улити и вина у чашу на проскомидији, а требао је улити у чашу воду заједно с вином? Шта да чини, ако свештеник на проскомидији улије у чашу сиимо вино, а воде улити заборави? Општа упутства да се избегну означени случајеви у сумњи. Може ли се осим на црвеном вину служити литургија на другом каквом вину белом, жутом и т. сл.? Која су најбоља црвена вина ради литургије?*

§. 79. Ако свештеник примети, да вина у чаши нема, него се у њој налази само вода, то, ако ово буде непосредно пред освећењем св. дарова, у таком случају потребно је излити воду ту у какав чисти и приличан суд, и за тим опет улити у чашу вино и мало свеже воде (као и на проскомидији), говорећи обичне речи: **и ѩкѣ єдиних ѿ ковиχ копіємъ прободе рєкра ємѣ**... и т. д. За тим свештеник је дужан вратити се к тим речима: **такожде и чашѣ по вєчери глаголя**.., и за тим све остало свршити, као и на обичној литургији, по уставу. Тако исто дужан је поступати свештеник, ако сазна, да вина нема у чаши и после изговорења речи Христових: (**піѣте ѿ нєм вси**), а такође и у почетку литургије или при крају проскомидије у напред до освећења св. дарова речима: **и сотвори оубо хлѣбъ сей**... и т. д. Само у тим случајевима потребно је продужење литургије почињати свагда од онога места, на којем се свештеник заустављо ради уливања вина и нове воде у чашу. Само собом разуме се, да за све време уливања новога вина, народ у цркви вала да буде забављен појањем или читањем, или поуком, и т. слич. као и при измени агнца, по показаноме (упореди више §. 68).

§. 80. Ако свештеник сазна, да је у чаши само вода, а вина нема, у време самога освећења дарова, по освећеју хлеба, то усувши вино у њу са свежом водом по показаноме (вид. више §. 79), он је дужан за тим отпочети од тих речи: **такожде и чашѣ по вєчери**,... и за тим осветити чашу по обичају. Слично овоме дужан је поступати свештеник, ако сазна, да у чаши нема вина, него само воде, у време самога причешћа. Само при овом, дошавши до молитве: **помяни(ѡ)ни оубо**... свештеник је такође дужан поновити (тихо) **твоѧ ѿ твоиχъ**... и при том дићи чашу (саму без дискоса). За тим молитва: **єіже приносимъ твоѧ** и т. д. А на тај исти начин (као и у случају одељеног освећења самога агнца) свештеник је дужан поновити при том молитву: **Господи, иже пресвѧтаго твоєго Дχа**... с обичним стиховима три пута, и огветити одељено само чашу, благосиљајући је и говорећи: **И сотвори оубо єже єѕ чаши сей † чєснѣіе кровь Хрїста твоєго † пролиѩнныχ Дχомъ твоимъ свѧтымъ †**. За тим се читају остале молитве до причешћа или до онога места, на ком се стало са литургијом, и свештеник се причешћује и довршује литургију, као и увек по обичају.

§. 81. Што се тиче воде, која може остати по наливењу њеном из чаше у случају, ако би она само била налита у чашу на проскомидији, то такову не треба просипати ма где, но најбоље је употребити је на испирање чаше после причешћа и на тај начин побожно је употребити, као и хлеб, који остаје у оном случају, кад он будући одређен ради тајне, остаје неосвећен, усљед неких недостатака као што је показано више (упор. §. 69).

§. 82. Ако свештеник заборави линути воде у вино на проскомидији и сети се о овом до освећења дарова, тада је потребно одмах линути мало воде у чашу, говорећи: **єдиних ѿ ковиχ копіємъ рєкра єгѡ прободе и ѩкѣ изыдє кровь и вода, и єндѣкый свидѣтєльствова** и т. д. А ако се свештеник сетио овом и не лине воде како треба, то ће сагрешити смртно. Но кад се он сети о том по освећењу дарова, то у таком случају улити воду већ није потребно, него само се она улива на свом месту у својству топлоте, и за тим се свршава причешће по обичају.

§. 83. Само собом разуме се, да би се избегле све указане сумње и друге сличне препреке, свештеник, а тако исто и ђакон дужни су строго пазити, да све, што се односи на уливање вина и воде у чашу, свагда чине на свом месту по уставу под строгошћу греха смртнога. А на тај исти начин свеште-

ник је дужан пазити, да вино, предложено ради литургије, буде црвено, лепо, не кисело, не плесниво, не покварено и т. слич. (Учит. Изкѣст.). А нарочито при том потребно је избегавати да служи на воштаним винима, макар и добрим и лепим, јер та вина више свих других одликују се спиритуозношћу и осим тога највише праве се од разних вештака (Упор. пише одс. IV. чланак. 1. §§. 60—62).

(Наставиће се)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Његово Високопреосвештенство, господин епископ Мирон) бавио се протлих дана у Загребу, присуствујући седницама земаљског сабора.

За време свога борављења у Загребу благоволео је високопреосвештени, у пратњи са г. игуманом Амвросијем Павловићем, одликовати својом посетом тамошњу српску автономну основну школу. Учитељ г. М. Грујић поздравно је преосвештеногa, на који поздрав је исти благоизволео отпоздравити и рећи, да му ова школа на срцу лежи и да се радује сваком њеном напретку. Послије кратког предавања био је испит из вероучке, земљописа, историје, рачуна и појања, те је на похваљу г. епископ изразио своје потпуно задовољство, како у погледу дисциплине и марљивости школске деце, тако и у погледу рада наставника.

(Поклон.) Преосв. г. *Мирон Николић*, епископ Пакрачки, поклонио је Загребачком „музеју за умјетност и обрт“, који ће се у посебним просторијама земљ. обртне школе у Загребу отворити за публику, веома интересантну стару ладицу, која потиче из друге половице осамнаестога века из Румунске, а украшена је кожним, свиленим и металних орнамената.

(Катихетски испит.) *Јереј* г. *Радослав М. Грујић*, лични помоћник у Земуну, приступио је 29 новембра о. г. писменом, а сутра дан усменом испиту за оспособљење катихета на средњим школама, те је по *једногласном* решењу испитне комисије испиту задовољно.

(Пролазак у св. Православље). Са неких страна добијамо навешћа о прелазима на других вероисповести у православљу, а о неким читамо у другим листовима. Пошто не добијамо о свима случајевима прелаза директног навешћа, а јер се не можемо увек ослонити на сигурност навешћа других листова, то и не региструјемо поједине случајеве прелаза у Св. Православље. Најбоље би било, кад би из канцеларија сл. епархијских власти могли бити концем сваке године снабдевени са сумарним навешћем о тима прелазима, што би било и нужно и са свим у свом реду.

(Дар српској школи). Познати родољуб и пријатељ српске школе *г. Евген Думча*, градски начеоник у Сентандреји, дао је српској школи у Чину, у Будимској дијецези, 200 круна на дар. Нека је хвала добротвору српских школа!

(Др. Емилијан пл. Радић) покренуо је у своје време парницу против манастира Месића тражећи, да му манастир изда плату и друга потраживања за оно време, кад је ван манастира — као „слободан клирик“ зар — живео. Тражбина је гласила на 16 000 круна. Ствар је сад коначно решена грађанским путем код кр. курије у Будимпешти, и — Радић је са својим потраживањем одбијен.

У Србији

(Ректор Велике Школе). Поводом оставке г. Николе Стаменковића, изабрао је академски сенат за новог ректора Велике Школе професора *г. Косту Главинића*.

(Доцент Велике Школе). Министар просвете потврдио је избор *дра Станоја Станојевића* за доцента на Великој Школи. Професорски збор филозофског факултета Велике Школе једногласно је изабрао већ давно г. дра Станојевића за доцента, али тај избор је тек сада потврђен. Данашњем министру просвете у Србији г. Марковићу може и овај његов акт служити на част, јер је г. Станојевић заиста добра акваизиција за Велику Школу. Г. др. Станоје је син познатог Новосадског лечника г. др. Лазе Станојевића.

(Библиотекар Велике Школе). За *библиотекара* Велике Школе постављен је *г. др. Каменко Суботић*, син упокојеног пароха Батајничког Милана Суботића.

(Професор Војне Академије). На место г. дра Милана Пећанца постављен је г. *др. Миленко Весник* за хонорарног професора међународног права у вишој школи Војне Академије.

(Добротвор српске просвете.) У Пожаревцу у Србији умро је пре више година трговац Илија Р. Томић-Босанац. У своме тестаменту, који је тек недавно потврђен од тамошњег суда, оставио је 30.683 динара за подизање школа. 18.000 динара оставио је за подизање српске гимназије у Сарајеву, који ће новац управа државних фондова исплатити Сара-

јевској црквеној општини, кад докаже да је образован фонд пок. Тулића с којим се има спојити Томићева оставина, и да је отпочето зидање те гимназије. Осим тога остављено је по 500 динара фондовима ђака поповских школа у Великом Градишту и Пожаревцу, 1000 динара цркви Великокрадинтанској, а све остало на зидање основних школа у Пожаревцу. Нека је вечан спомен овоме честитоме трговцу родољубу!

Разне белешке.

(† **Марија Чуповић.**) Пишу нам из Сиска: Дана 20. новембра (3. децембра) 1900. преминула је у Сиску, код кћери своје госпођице Марије Чуповић, равнајуће учитељице женске стручне и глазбене школе у Сиску, 74. годишња старица *Марија удова Чуповић родом Босанац.*

Покојница беше супруга у години 1883. пренулога ревнога службеника олтара Божјега и саве свога радника на њиву наше народно-црквене автономије Александра Чуповића, пароха Раићкога и протопрезвитера новоградишког.

Свесна својих дужности, умела је покојница као примерена супруга и пожртвована мати одневати Христу лепи број умнога подмлатка, оставив након себе крај горе споменуте кћерке синове си: Др. Драгутина Чуповића, кр. свеучилишног професора у Загребу, Др. Тодора Чуповића, управитеља кр. котар. суда у Кореници и Др. Платона Чуповића, одветника у Новој Градишци.

Нека је овој честитој супрузи српскога свештеника и пожртвовној матери **вечна памаћ.**

Нове књиге.

НАУКА О БОГОСЛУЖЕЊУ ПРАВОСЛ. ЦРКВЕ

или

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

саставио **Александар Живановић**, прав. свештеник, кр. проф.

одобрена одлуком св. Архијерејског Синода Митрополије Карловачке, — може се добити код управе Срп. Ман. Штампарије по 1 К. 20 п.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е.К. 252. ех 1900. 2—3 170

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Саушници, протопрезватерата будаштанског.

Рок компетовању траје до 14. (27.) децембра 1900.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 2. новембра 1900.

Михаил

Ад бр. К. 1037/690 ех 1900. 173 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место систем. парох. помоћника у Шиду са платом V. разреда осим стана. Компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 20. децембра по ст. кал. о. г. поднети.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 28. нов. (11. децембра) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 1053/691 ех 1900. 174 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено парох. место III. разреда у Јамени. Компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 20. децембра по ст. кал. о. д. поднети.

Из седнице архид. Конзисторије, држане у Карловцима 28. нов. (11. децембра) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. 124. и 130./М.Ш.О. ех 1900. 172 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место редовне учитељице I. и II. разреда, при овдашњој средњедржавној основној женској школи расписује се стечај.

Плата је учитељици 1240 круна — у коју је и награда за повторну школу урачуната — и 160 круна станарине, с правом на петогодишње доплатке од 100 круна.

У вези са овим расписује се стечај и на ново установљено, евентуално за стално проглашено учитељско место на овдашњим селиштима Чичови, са годишњом платом од 800 круна, с правом на петогодишње доплатке од 100 круна, слободан стан и огрев. У плату је урачуната и награда за држање повторне школе. На ово место могу компетовати и мушки и женске.

Рок стечају траје шест недеља, рачунајући од првога увртења стечаја у „Српском Сиону“.

Потребним прилозима снабдевене и прописно биљеговане молбе имају се у одређеном року председништву овога Одбора поднети.

Из седнице м. Школског Одбора држане у Сомбору 30. октобра (12. новембра) 1900. год.

Стефан С. Илић
перовођа.

др. Ст. Поповић
председник м. Школског Одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ДАВИД ЂУРЧИЋ, Нови Сад,

јавља својим поштованим муштеријама да је своје стовариште материја за владичанска и свештеничка одела, које је како је познато и до данас у великом набору водио, **данас јако повећао.**

Дубл, листер, шевиот, камгарн, алапин, атласин, трикотен, перунијен и доскин, а тако исто и штофове за **доламе** држим **искључиво, немачку робу**, боју и то за све цене па и за онај од 2 форинта. — Особито лане а при том постојане материје за летња одела од фор. 1·70, 2, 3, 3·60, и 4·20 по метеру. — **Свила лила, црвеник и црних** за мантије тиметара широких по фор. 1·50, 3·60, 4·20, и 4·80 по метеру. — **Свила за поставе** црвених, лила, год. и свилене. — За поставе за **доламе свиленог плишка** у црној, плавој и црвеној боји од фор. 1·80, 2·40, и 3·60 по метеру. — **За камилавке** свиленог сомота у црној и у прописаној затвореној пламени лично у Москви шабрани руски кекерави крзнови, кунени по 2 фор., свилени од 5·50, 8 и 9 ф. по метеру. — **Све горенаведене ствари** држим сваґда у великом набору и то за сада у мојој трговини платна а по потреби преневу у пасебан дућан у моју другу кућу број 1408, а дајем на почек и на месечне отплате, а ноґу и стотковљена одела дворовати. — Муструе шаљем само на писмено захтевање. 173 1—3

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ СТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у главном новосадском пр. судбеног стола сместио.

Најглавнија задаћа ће ми бити, да моје п. т. муштерије са најизврснијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да п. т. публику *са мегнатном ценом* оне или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине иностране трговине оне струке, него ми је као Србину — цељ, да са сваковим и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи своју навојујем *поверење и симпатију* како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г.г. свештеника и српске публике, те ни радота ових, молим, да ме са поверењем својим приморају, да тежњу ону своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које на стоваришту у богатом набору имадем, упозорити и мајтопље препоручити, као на пр.:

Одежда (светих), Одежда (врних), Неба, Литија, Црквених барјака, Стихара, Крупа појчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трпезу Рипида, Кадионица, Свећњака (чирака), Путира, Завеси, Кандила, Дискоса, Лажница, Копја, Школских барјака, Цветохлебница, Кивота, Полељја, Дурлира, Сасуде за св. причести болних, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечарских икона, Целивача икона, Простирача.

Све иконе наших светаца, рађене чистом бојом и слободном руком **на платну, лиму и дрвету** за иконостасе и целивање; **икона руских, кованих од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених; плаштаница** врађених по чисто српско-православном типу и **велики набор историчних слика** од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**; као: **целокупног иконостаса и Христових гробова**, а исто тако **иконостасе, иконе, окове на св. Евангелијама** прикам и израђујем као ново.

За преч. г.г. свештенике доње и горње **хаљине, шешире, ђелешуше, појасеве, монторосе, камилавке и панкамилавке.**

На захтевање шаљем обавештаје и различите муструе, а код неких послова на новим подлагам сваковрсне муструе, робу, цртеже и предрачуне на увиђај и набор лично, о *своме трошку*, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да ће ближни свој своме, него да се потомазну туђа и страна слична подувећа, на у толико пре и са већим поверењем пошаљу сваку моју поштовану муштерију на суерет и задовољићу је у сваком погледу. Молећи за штошаље поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 4—10 **НИКОЛА ИВКОВИЋ**

НОВИ САД

ХРИШЋАНСКО-ПОЗЛАТАРСКА РАДИОНИЦА И СТОВАРИШТЕ
ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

ЛУЈА ТАУША

Дунавска улица **У НОВОМ САДУ** Код Златног крста

ОСНОВАНА 1883. ГОДИНЕ.

Препоручује се сл. црквеним општинама да се могу пуним поверењем обратити на **моју позлатарску радионицу и стовариште свих потребних црквених утвари,** где ће на најсолиднији начин, пуно задовољство и најјефтиније цене, своје потребе снабдети моћи.

Да би се мој назив као истинит сматрати могао, сведочи моја дугогодишња пракса у истој струци као и веза са првим светским фабрикама, кроз које ми се пружа могућност најлепше и најбоље ствари уз најјефтиније цене набављати те тако свакој конкуренцији на пут стати.

Рипида мањом бојом рађење изнутра од лима посребрене позлаћа 7 ф. 50 н. (или 15 круна) и изнутра полирање 10 фор. 50 н. (или 21 круна).

При том нека је сл. црквеним општинама знано, да моја радња није само у огласу (анонци) већ у најбогатијем избору снабдевена како са црквеним утварима тако и сл. иконама строго по православном типу масном бојом на платну руком рађених, као и правих руских икона у сребру и злату окованих или на стаклу и папиру израђених.

Барјак мањи двострани 30 фор. (или 52 круне сребрни 40 до 50, 85—90 фор. (или 150—160 круна.)

Једна кућна сл. икона на платну масном бојом руком рађена величином 71×85 cmt. са једним лепим 10 cmt. широким златним оквиром стаје само 11 круна.

35, 45, 55 фор. (или 70, 90, 110 круна.)

Уз то препоручујем сл. црквеним општинама да продајем сваковрсних ламбас броката и дамаст свиле за барјаке и литије и на метер за одежде и друге потребе, као и сваковрсних бортни и реса, које држим вавда у великом избору на моме стоваришту.

Важно за прeч. гг. свештенике!

Од 250—600 фор. (или 500 до 1200 круна)

Један појас црвене или плаве боје од чисте моаре свиле дуло јаке 90 cmt. дужине а 13 cmt. ширине са 5 cmt. широком пантљиком за везивање само 9 круна.

На даље препоручујем се као стручњак (позлатар) за свемогуће позлатарске радове, односно нове иконостасе, певнице, Христов гроб и остало, као и понове свих позлатарских радова уз савесну, лепу израду и врло солидну цену.

Многа признања кроз мојих 18 година опстанка у Новом Саду јамче за солидну и поштену послугу.

Илустроване ценовнике на захтев шаљем уз пошиљку 1 круне, која се свота после сваке, па и најмање поруџбе, одрачунава.

С особитим поштовањем

ЛУЈ ТАУШ.

Шаљем мустре на захтев.

3—6 166

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, и за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикласе и цене им; као:

— **ОДЕЖДЕ** светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и годрајла од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде црне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. г са чистим златом навезено на најеајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све мањом бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима **шешира, камилавки, белепуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерија шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.** 90 13—28

АНДРИЈА БАЛАШИЋ

КРОЈАЧ

СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА

НОВИ САД, — ЂУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.

ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од господе **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и пеку сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештеника да је моја израда ванредна. Нисам досада жалио велика труда да себе потпуно усавршим у *крају и изради* **свештеничкога одела,** — што сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у вези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: ванредна **Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Толкина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ. и у стању сам са ванредном **добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услуги и свако писмено обавештење дати. Са особитим поштовањем

134 8—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Нешћаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 567.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 50.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 10. децембра 1900.

Проповед
на Св. Николу.

Говорио: **Григорије А. Николић**, парох Иршки.

Опомињите се својих учитеља, који вам казиваше реч Божју гледајуће на свршетак њихова живота, и угледајте се на веру њихову (Евр. 13. 7.)

Како су апостоли говорили оно, што им је Дух Сети казивао, то су послушна деца цркве дужна да примају реч њихову као од Бога, дакле као закон, па те речи да обраћају у дело.

Отуда бива да се обично свечано спомињу они учитељи, који су одазвани Богу; спомињу се као учитељи хришћански, па и сад кад нас не уче више речима, уче нас примером својим.

Неки су учитељи посијали мудрост речима, а неки су другим даровима духовним узвисили славу цркве Христове.

На данашњи празник спомиње се учитељ и свештеноначалник св. Никола, који се одликовао особито вером и ревношћу у вери.

Опомињите се њега тако, да би се при том поучили, да и сами подражавате му *ревношћу у вери*.

И тако послушајте проповед моју, јер ме ревност данашњега Светитеља ободрава да говорим о ревности и о подражавању.

Ревност је, браћо, духовни огањ.

Као што мудрост светли у уму; као што љубав загрева срце: тако ревност, снажно деловање оних двеју сила, запламти цело биће, у коме се она налази. Она се појављује у њему напрегнутом силом, која све, што се може да покори, моћно управља својој цељи; што је способно очишћења — очисти, што је смешано раздељује, нечисто и трухло поруши, а оне, који се противну ње боре, побеђује и порази. Тако ревност самога Бога претставља апостол говорећи, *да ће ревност огња да поједе оне, који се противе* (Евр. 10, 27).

По овоме ревност човека у одношају к вери таково је својство и расположење духа, по којем човек са пламеном жељом и најживљим деловањем труди се, да истиниту веру, коју је он познао и заволео, сачува, распростраии, да очисти од смесе сујеверства и саблазни, и непријатеље њене

да умекша, да обрати, или да их доведе, да јој не могу шкодити.

Ревност у вери, то је *глад и жеђ правде* у вери, која у колико нађе праву веру, у толико се насити и благује; а кад не нађе праву веру, или је види да је ослабила нерадом и немаром лажних Хришћана, види је да се колеба раздором, да јој грози беда, онда потроши самога ревнитеља.

Тако апостол Павле ревнујући по Израиљанима *ревношћу Божјом*, побуђен је био казати *да би он желео да сам буде одлучан од Христа, за браћу своју, која су му род по телу* (Рим. 9. 3); а тако рече стога, да би их побудио, да верују у Христа.

По овоме и по сличним примерима, неки, може бити, мисле, да ова света ревност није општа, и да није свагдашња обвезност, но дар, који се даје с више по благодати не многима, на неки особени случај, кад необичне опасности вере то исказују, ради одржања и утврђења њенога.

Не ћемо да говоримо о онима, који су охладнели у вери толико и тако, да не извршују ни обичне, од свију признате обвезаности њене; нити ћемо тражити ревности вере код оних, код којих нећеш наћи ни саму веру, а камо ли дела.

То су људи под именом Хришћана, који су слушали учитеље своје, кад су им говорили реч Божју, али нису ту реч срцу примили, па стога у њих и нема утврђене вере, нити ревности у вери.

Но да размотримо побоље и пажљивије, не ћемо ли наћи ревности и међу преко потребним обвезаностима нашим.

А може ли бити веће обвезности од оне, коју нам је сам Бог одредио у десет заповеди?

Ово тражим ја и закона ревности, и ово тражење није потребно даље простирати од прве заповеди: *Ја сам Господ Бог твој, не мој имати других богова осим мене.*

Чујете ли у овим речима, поред заповеди вере и љубави, заповед и ревности?

Слушајте и разберите добро.

Кад небески законодавац проглашује себе Господем и Богом, он изриче своју власт и иште од нас покорности; изриче своје величанство и ставља нашу побожност пред њим.

Шта изјављује Он нама у себи, ако не љубав и шта побуђује у нама к себи, ако не љубав? Јер може ли се исказати пуније љубав, кад се каже: *Ја сам твој.*

И тако ево ти заповести љубави. А шта даље?

Немој имати других богова осим мене.

Шта значи ово, ако не то, да Бог установивши између себе и човека свезу љубави, жели да га укрепи и узвиси тако и толико, да би ова љубав истисла сваку другу љубав, која не би била с њом сагласна, и њој неподчињена, или што такођер открива своју ревност, и ревност нам заповеда?

И тако ево вам заповеди ревности!

Тумачење ово није измишљено, него самим Створитељем изречено и заповеђено: *Јер сам Ја Господ Бог твој, Бог ревнитељ* (2. кн. Мојс. 20, 5).

Из овога није тешко разумети, да обвезаност има сваки човек, да буде ревностан спрочу Бога и спрочу вере, као и то, да се обвезаност ова простире на сва времена и случајеве.

И будући је заповед ревности, коју је сам Бог дао, свезана са заповешћу љубави к Богу, то ова заповед остаје свега и од те не може се искључити нико.

* * *

Пример ревности спрочу Бога и вере оставио нам је између осталих и главар свештенички и чудотворац св. отац Никола, којега успомену данас славимо сећајући се његових врлина.

Као што мати црква признаје врлине његове, приписујући му да је он оставио правило вере, углед кротости; да је учио и оставио како се ваља уздржавати од страсти и од светских жеља; да је смеран био и смерношћу својом да је заслужио код Бога велику милост; да је добротвор био и у сиромаштву живио, само да би потребнима помоћ указао, на да је стога стекао код Бога богату милост.

Св. отац Никола није гледао на благо ово земаљско: на сребро и злато, него је

добро разумео речи Соломунове: *хоћеш ли бацити очи своје на оно, чега брзо нестаје? Јер начини себи крила и као орао одлети у небо* (Прич. Солом. 23, 5).

И по томе он је упро очи своје на онога, у коме је смештено сво благо: он се држао речи Давидових: *Очи су свију управљене Теби, Господе* (Псал. 145, 15).

На подчињене своје имао је св. отац Никола пажљиво око, па је стадо своје чувао, као добар пастир, од сваке лажне науке, којом би се могло поцепати стадо његово.

Св. отац Никола пазио је добро на очи своје, да не би опазиле што, што се не би слагало са одличним чином његовим; он је уздржао тело своје неокаљано, и душу своју чисту.

Сироћу сиромаха, бедних и невољних имао је милосрдно око; може се рећи, да је био слепцима око, хромима нога, отац сиротама.

Он је био грешницима око, онима, који љубе дела таме, па их је он осветлио и из неваљалства извукао, и од безбожних дела спасао.

Он је био нога хромима, т. ј. онима, који не живе по закону Божјем, и овима је оставио пример, како ваља за њим ићи.

Он био отац сиротама, и ни један дан није прошао, да не би учинио дела љубави хришћанске, да не би беднима и невољнима притекао у помоћ.

Он је распродао очевину своју и раздао новац сиротама.

Као што је Син Божји постао сиромахом нас ради, тако је и св. Никола ради Бога постао сиромахом.

Св. отац Никола не само да је радо слушао реч Божју, него му је и највеће настојавање било, да грешнике и заблуђене поуком својом изведе на прави пут.

Његове уши биле су увек отворене онима, који су науке потребовали, који су помоћи тражили, који су у невољи издисали.

Код њега је сваки овај био услишан.

Св. отац Никола мрзио је сваку излишност у јелу и пићу; он је од младости своје уздржљив био и вежбао се у посту.

Он је чезнуо само за хлебом речи Божје, и за св. тајном. Он је с Давидом свагда вапио: *Господе, онда ћу бити засићен, кад дође величанство твоје.*

Срце Исусово беше пуно љубави и милосрђа, па и св. отац Никола имао је пуно срце милосрђа. У младости својој већ је чинио дела милосрђа; то сведоче толике сироте, којима је после смрти својих родитеља имање своје поделио; то сведоче они, који су се налазили у погибији на води, и које он ослободи молитвом својом; то сведоче они, који су криво оптужени били код цара Константина, па их он молитвом својом ослободи.

Оваком врлином украшеном св. оцу Николи даде Господ Бог власт и силу да чини чудеса, болести да лечи телесне и душевне.

Драга браћо моја! Данашњој проповеди својој узедох основ изреку и науку апостолову, *којом нас опомиње, да се сећамо својих учитеља, који нам казиваху реч Божју.*

И ја сам за дужност своју сматрао, да вам споменем дела и живот дивнога учитеља и чудотворца св. оца Николе.

Али св. апостол остави нам још и ту поуку: *гледајте на свршетак њихова живота, и угледајте се на веру њихову.*

Ако ћете, браћо, да се угледате на дела и на живот св. оца Николе, имаћете углед вере, углед љубави, углед милосрђа, углед уздржања и сваке врлине хришћанске, и то вам може служити за правило живота вашег хришћанскога.

И овако живећи по примеру св. оца Николе, чистом и неизменљивом ревношћу можете надати се, да ћете имати приступа у царство Божје.

Угодниче Божји, Архипастиру и чудотворче св. оче Никола! Тебе молимо, да нас не оставиш грешне без помоћи твоје.

Посредуј за нас код свемогућега Бога, да нам милост своју очинску не украти.

Научи нас ходити стазама својим, како би заслужили милост Господа Бога нашега.

Испроси нам опроштај грехова наших.

Погледај нас Светитељу, смилуј се на нас, сачувај душе наше од сваког зла нагона.

Усели у срца наша врлине твоје, да нас сачувају на правоме путу твоме.

Буди помоћник наш, заступник наш, оче преподобни!

И учини да лице наше тражи Господа, као што си и ти тражио. Амин.

1900.

О тајни причешћа и о свршавању Литургије.

Превео: **Григорије А. Николић**, парох Ирински.

(Наставак)

Одсек V.

О честицама, које се ваде на проскомидији, и у опште о помињању верних на литургији.

Могу ли када ђакони вадити честице на проскомидији место свештеника? Кад на име и у које време службе верни вала да дају на честице? Могуће ли се вадити честице после великога входа? Шта вала чинити са споменицима, који се дају ради вађења честица после освећења св. дарова? Могу ли вадити честице свештеници, који не служе, и како они треба да чине то? Могу ли се вадити честице у част и спомен којих других светих, осим назначених у чинопоследовању проскомидије? Кога је на име од верних потребно и могуће помињати на литургији? Може ли ђакон помињати кога на литургији без предходне дозволе свештеника? Је ли могуће молити се Богу на служби за самовољне убијце и кажњене преступнике? Шта вала чинити у том случају, ако би се са дискоса кад просуле честице? О тежини греха оних, који по немару или из другог којег узрока не мећу у чашу све честице, које су се извадиле на проскомидију, не покрукавају их у св. крв по уставу? О нарочитим молитвама ради употребљавања на проскомидији сходно разним потребама и нуждама верних.

§. 84. Ако ђакон служи са свештеником, тада он ни у каквом случају нема права свршавати каква год дјејства, која се односе на проскомидију и која свршава свештеник, а тим више вадити честице за живе или умрле на литургији (Номокан. при вел. Треб., пр. 214, Konstitut apost. lib. VII. стр. 46. Печерск. кормч. ч. 1. и 20 наобор.). Место тога, по обичају црквеноме, ђакон може само помињати, кога жели, по честице за помињање води само свештеник. Осим тога ђакон има право помињати, кога жели, на сугубој јектенији (за здравље) и на јектенији за упокојној, но и то у осталом не иначе, већ са знањем служећега с њим свештеника, да самовољним помињањем не проузведе какав неред или забуну при свештенослужењу. Само за време појања: Достойно есть или другога кога ирмоса, ђакон може тајно помињати „које хоће живе и мртве“, по уставу црквеноме слободно, не питајући никога за дозволу.

§. 85. Свештеник је дужан поучавати парохијане, да се обраћају с молбом о вађењу честица само за време проскомидије, до почетка литургије.

У осталом у случају потребе, свештеник може вадити честице и после тога све до самога великога входа, нарочито кад служи с ђаконом и има слободно време од читања молитава, особито за време читања апостола (но никако не јеванђеља, на ком је свештеник дужан свагда стојати на свом месту, макар служио и с ђаконом), такође за време велике и сугубе јектеније, и, најпосле, за време херувимске песме до почетка великога входа, по прочитању извесне молитве: **никтоже достойных** ѡ **сказавшихъ** с.м... У ту сврху не треба сваки пут да открива дискос већ може вадити честице на лжицу, и за тим пажљиво из ње наручити их на дискос, подигавши мало дарак на њему тако, да се не би скинуо са спим, но само да има места да се протури лжица с честицама.

§. 86. За овим помињање верних, као дјејство, које се односи властито к проскомидији, никако не треба да буде продужено даље од времена пренесења св. дарова са жртвеника на престо. У случају чије молбе за помињање лица после великога входа свештеник може чинити то, и не вадећи частица против устава и обичаја црквеногa. него само прочитавајући добивене читуље за време појања: Достойно есть... или ирмоса, кад се по уставу прописује у нас по други пут помињање живих и мртвих на литургији (види: **чинъ литꙋрг.** нарочито Василија Вел).

§. 87. У неким местима, особито у већим манастирима и црквама, где се у извесним данима скупља много народа, ради вађења честица за живе и мртве, по жељи верних, осим служећаго јереја, одређује му се још у помоћ други јереји, који ради тога обично међу на себе епитрахиљ и макар једну наруквицу на

једну руку. Само собом разуме се, да вађење таковних частица вала да се сврша не друкчије, но на жртвенику; на другом месту вадити их безусловно се забрањује, и при том не даље но до великога входа, као што смо казали више (§§. 85, 86). После тога вађење честица сасвим се прекида, и желећи давати на њих приноса вала да се одгоде до идуће службе.

§. 88. У неким местима (у Малој Русији на пример) обичај је, да они који болују од грозница обраћају се ка свештенику с молбом да изваде на служби осим обичне треће просфоре просфору другу у част св. девет мученика Кизичких (Теогнија, Рута, Антинатра, Теостиха, Артема, Магна, Теодота, Таласија и Филина, априла 29) у потпуној нади, да ће Господ по молитвама оних угодника спасти болнога од недуга. Свештеници су дужни са предострожношћу да се односе к овом обичају и да убеђују своје парохијане, да га не труде сличном молбом, јер 1.) за то нема никакве основе ни у уставу ни у пракси црквеној и 2.) обичај тај у основи својој има вид сујеверја. Место тога свештеници могу вадити обичне честице на просфоре за живе, учећи кога треба, да су оне баш главним начином и делотворне по учењу цркве; а светима се могу служити молбани пред почетком или по свршетку литургије, пазећи по згоди времена или у сагласности са онима, који моле.

§. 89. Што се тиче помињања простих верних, то из живих православна црква наша помиње на литургији у опште све хришћане, кога год они вероисповедања били (Правосл. Исповед. ч. 1., одг. на пит. 92), а од умрлих она се не моли за неверне (јеретике и расколнике), него се моле само за *православно умрле верне* (Симеона Солунскога, гл. 94; Правосл. Исповед. ч. 1. одг. на пит. 92). Осим овога и из броја самих умрлих у православљу код нас није такође примљено приносити бескрвну жртву за самовољне убијце (Тимот. Алексан. пр. 14. Упор. Номокан. при велик. Требн. стр. 178), и за људе, који умру намерно и хотимице без покајања, не пазећи на то, да им ништа није пречило примати га, и у опште за јавне безбожнике, који одричу биће Божје, Промисао Божји и т. слич. (Упореди: Правосл. Догмат. Богословіе Преосвящ. Макарія: „о Богу као Судији сваког човека посебице, XI).

Што се тиче начина помињања верних на проскомидији и у опште на литургији, то осим помињања извесних блиских свештенику лица, које он сврша на памет, оно се већим делом код нас изводи по нарочитим запискама, (читуљама), које се нарочито за ту сврху дају свештеницима. Но у том односају особито леп обичај налазимо у цркви румунској, у којој свештеник, помињући добивена имена на проскомидији, у то исто време даје знати сакупљенима у цркви, да би они такође помињали при том своје родитеље и рођаке, како живе, тако исто умрле, а сам у то време тихо моли се: „помени Господи“. То је, без сумње, древни обичај и као такав, и у опште по суштини својој, он у свима односајима заслужује подражавања, — и нама остаје само пожелети, да би обичај тај нашао себи последователя и у нашој цркви, као што је и у Румунији (Крат. излож. канон, права, Андреа Шагуни, митропол. Румун, стр. 66).

§. 90. Што се тиче посебице самоубијца, који скончаше не у повређењу ума и стога неудостојени хришћанскога погреба, но о којима рођаци или другови жаледе молити се пошто по то и о том не би престајали обраћати се с молбом к свештенику, то ради умирења потрешених срдаца њихових свештеник може саветовати им да се обрате по том поводу к епархијском архијерају и за тим већ радити сагласно настављању и наредбама последњега. Друго је питање на рачун кажњених преступника, који скончаше после исповеди и св. тајне причешћа у нади на опроштење и милост Божју. По молби најближих другова или рођака свештеник може скромно помињати их на проскомидији. Али свршавати за њих, као и за самовољне самоубијце, свечане заупокојне литургије, такође гласно помињати њихова имена на заупокојној јектенији, с панахидама и т. слич. ради саблазна народнога, и из уважења ка строгоме суду црквеном и грађанском, забрањује се то ни по што чинити (Номокан. при вел. Требн. пр. 178).

Само собом разуме се, да у оним случајевима, кад свештенику дају на помињање за лица, која посташе самоубијцама, или о другим сличнима, и свештеник нема о том никаква знања, то помињање таквога рода остаје на одговорност оних, који дају помињати и суде се тамо, на суду Божјем.

§. 91. У нашем помоканону, што се налази при великом требнику, има правило, да ако по немару свештеника или ђакона звездица некако падне с дискоса, то допуствши дужан је тада бити безпослен (т. ј. да се уздржава од свештенослужења) барем у току осам дана (Номокан. пр. 159). Ма да се правило то у данашње време и не сваћа приводи к деловању, но из њега се јасно види, какву предострожност треба да имају свештенослужитељи нарочито у време преношења св. дарова са жртвеника на престо. Тако онда-онда може бити, да при падању звездице све честице, стављене на дискосу, могу пасти и просути се тако, да их је кад-што шта више тешко сабрати. У таком случају свештеник и ђакон дужни су употребити све своје старање, да по могућности саберу и ставе опет на дискосу све честице, које су пале с њега.

§ 92. Најпосле, сви свештеници дужни су свагда строго и непроменљиво пазити, да би све честице, узађене на проскомидији и за време литургије, за живе и мртве, а такођер и у част св. угодника Божјих, биле погружене сваки пут у св. крв у чаши без оклевања. Ради тога, ако свештеник има основа очекивати, да ће бити много честица на служби, то је он дужан служити по могућности на већој чаши и изготовљавати у њој колико је могуће више крви Господње, или пак из добивених просфора вадити честице што је могуће мањега облика или пак за целу читељу прочитаних имена вадити једну честицу, као што се чини за пророке, апостоле и др. да би за тим могао сместити све у тој чаши без најмање сметње. Остављати при том честице несасуте у чашу и неомочене у крви Господњој, или пак сипати у њу тек део један, а друге остављати или употребљавати без опћења њихова са св. чашом — грешно је; јер тиме свештеник личава благодати Божје оне, за које су те честице положене, а по овоме, разуме се, и дужан је потпасти за ово суду не само Божјем, него и људском — од власти епархијске.

Ка свему овоме сматрамо преко потребним додати, да у нашој цркви осим обичнога помињања верних на проскомидији са општом молитвом: **Помени „Господи И Н.,"** има и јесте обичај приједињити к томе још особите неке молитве сходно разним нуждама и потребама верних, које (молитве) се у старим служебницима тако и називају „собраніемъ благопотребныхъ моленій... на проскомидіи употребляемыхъ". По уставу те молитве треба прочитати у оно време, кад свештеник сврша помињање датога лица, које се обраћа к њему с молбом да се помоли за њега по једној или другој потреби, — и при том тако исто свештеник је дужан вадити и полагати за њега честице **„чинимо ѥмъ своемъ радѣ на святомъ дискосѣ"**, као и у обичним околностима (Упор. **слѣжеи. Львовскій 1666 г. Ектеніи благопотреби.** стр. 1. наобор).

Има још осим тога у старим служебницима особитога рада **„ектеніи благопотребныя"**, које се заједно са нарочитим апостолима и Јеванђељима стављају ради произношења на литургији, као и поменуте више молитве. Но о њима казаћемо опширније (у другом делу), кад будемо говорили у опште о разним молебствијама и другим свештенодјејствима, која се сршавају по особитим нуждама и потребама верних.

(Настаниће се)

Извештај епархијских власти Пакрачких.

(Наставак)

Вођење надзора над црквеноопштинским и манастирским фундационалним имањима, ревизија манастирских и суперревизија црквеноопштинских рачуна; дозволе за веће оправке цркава, гробља, парохијалних домова и тима принадлежећих зграда.

Надзор над црквеноопштинским фундационалним и покретним и непокретним иметком вршио је потписани у првом реду преко окр. протопрезвитера, који су о годишњим црквеним визитама имали да се нарочито увјере и о стању иметка црквеноопштинскога, и о пронађеном да овамо подносе извјешћа, на темељу којих су издавана сходна рјешења.

О стању покретнога иметка манастирскога увјеравао се потписани из годишњих прорачуна и закључних рачуна, а о непокретноме од случаја до случаја тражећи извјешћа и обавијештења од дотичних настојатеља, и назећи, да се ништа не догађа са манастирским иметком без знања и одобрења одавде.

Год. 1897 обављено је инвентарисање цијелога у епархији покретнога и непокретнога

имётка, фундуса инструктуса, вриједнога и драгоцјености за све црквене општине и манастире. Два примјерка тих инвентара отправљена су високославном саборском одбору, један овдје задржан, а по један враћен дотичном тијелу с налогом, да и у будуће крајем сваке године има уњети евентуалне промјене у имётку, као додатак к првом инвентару, и те надопуне, дотично извјешћа, ако промјена нема, да овамо крајем године подносе, а одавде се поступало с истима, као и са првима основнима инвентарима. По инвентарима тима приказује се цјелокупни покретни и непокретни имётак свих манастира у вриједности од 235.695. ф. 39 нов., а свих парохија и црквених општина од 1.635.113 ф. 98 нов. Мало кашње по обављеном инвентарисању састављен је и епархијски шематизам.

Трошак штампе подмирен је из црквено-народних фондова, а мање награде за приједнис подмирила је епархијска благајница наша. Крајем 1898. и 99. надопуњен је и исправљен је исти шематизам према тадањем стању, које 1899. исказује, да у 102 општине живи свега 124.567 душа, што према броју 1898. г. показује вишак од 960 душа. Прираст показује се у протопрезвитерату: пакрачком са 398 (1898. за 56), бјеловарском за 208 (1898. за 90), сјеверинском за 345 (1898. за 171); новоградишком 22 (1898. за 121), вочинском за 8 (1898. за 46), а опадање у трештеновачком за 21 (1898. за 140).

Што се тиче ревизије, односно суперревизије рачуна, манастирски су рачуни у главном тачно и на вријеме ревидирани и поднашани високосл. саборском одбору на суперревизију. Суперревизија рачуна црквених и црквено-општинских међутим је за неколико година била у заостатку, те се тек ове године могло све сустићи и у ред довести. Разлог је заостатку томе у помањкању посленика у канцеларији епархијској, а и други посао канцеларијски у новије доба толико се нагомилао, да један концептуални чиновник поред редовнога посла није никако могао доспијевати и на суперревизију рачуна. Зато тек, одкако у новије доба раде у канцеларији два перводна чиновника, могло се уз приномоћ и канцелисте прићи поред осталога посла и на суперревизију рачуна. Покушавало се у прво вријеме, не би ли суперревизију могли обављати поједини чланови епархијске управе, али послије првих покуса морало се од тога одустати, јер се није показало сходним ни поуздањим таково испомагање. Зато не буде ли могуће уздржати појачано особље канцеларијско, није никако нада, да би се успостављени ред у цјелокупном послу канцеларијском могао и надаље одржати.

Иначе и ако немамо као у другим епархијама милиона имётка, ипак је тачно и савјесно вођење суперревизије рачуна преко потребно и за очување ово сиротиње што је имамо. Јер ријетка је и градска црквена општина, гдје има интелигенције, да није било какве неправилности у руковању с црквеним имётком, а колико је неповољније онда стање у многим црквеним општинама по селима, гдје су јако ријетки људи са квалификацијом за председника и туторе. Не може се рећи, да би у таковим општинама било хотимично малверзације, али о рачуноводству у таковим приликама тешко је и говорити. Зато тешко се може замаштиња манипулација сврши у таковим општинама без метежа и штете. Али још је понајгоре и најтеже гледе руковања са готовином скоро у свима црквеним општинама, нарочито ако се не води најтачнија и најстрожија контрола, а то зло поглавито бива код давања и улагања готовине на прилод, јер узалуд су и најстрожије опомене и оиёчените наредбе, да се новац улаже у поуздане новчане заводе или узајмљује уз пупиларно осигурање, кад народ у већини не ће без препресалија другчије, но новац издаје на приватне займове међу собом, прн чем се на пупиларно осигурање заjма ријетко кад помишља. Кроз такову манипулацију у хиљаде иде губитак на камати, јер се такова ријетко гдје уредно плаћа, а обично из године у годину вуче се и главница, док и она не пропадне. Потписани је и поново издавао најстрожије наредбе, да се новац има улагати у новчане заводе, а у даном случају и кажњавао оглушнике, али гдјекоји заjам буде издан и без знања и одобрења средишње власти, те му се у траг уђе, кад већ дође до губитка, и кад се већ не може ни поступити против оних, који су га издали. Зато је строга и редовна суперревизија рачуна преко потребна, јер се њоме много ало за времена спријечи. Ради што тачније суперревизије рачуна издана је у најно-

више доба наредба, да се рачуни на преглед подносе инструпрани са свима прилозима.

(Наставиће се).

Интерконфесионални закон.

И ове је године било *речи* о интерконфесионалном закону, односно уређењу интерконфесионалних односаја у Тројединци, и то најпре у прорачунском саборском одбору дана 9. (22.) новембра, и у саборској седници дана 28. новембра (11. децембра) о. г.

У прорачунском одбору говорио је посланик Ђура пл. Ђурковић, а у сабору др. Светислав Шумановић.

Г. Ђурковић истицао је по трипаести пут потребу тако званог интерконфесионалног закона.

Он позна расположење и сабора и владе већ из најава прошлих година, па с тога не жели на ново провоцирати обећање или најаву владе, али му се чини, да је баш услед неких појава од последњег доба неопходно нужно, да се потреба таковог закона на ново истакне. Закон, који уређује односаје међу разним вероисповестима, одговара духу столећа, захтевима слободе свести и вероисповести, а у интересу је државне управе и свих конфесија, — разуме се и римокатоличке; дакле би само обзири назадњаштва и верске мржње могли захтевати, да се при данашњим неуређеним односајима остане, да се и даље шире неправде и задјевице међу вероисповестима, да и надаље остану власти у том неугодном положају, да нема законитих, бар не данашњему времену одговарајућих установа, па се много пута може само да ради по прописима већ давно минулих времена.

Преузвишени госп. *бан гроф Куен Хедервари* истиче, да и влада осећа потребу да се то питање уреди, али у том питању морала би се познати становишта разних конфесија, која би се морала у склад довести, јер без тога склада је решење питања немогуће, а да не би настале друге недаће, но што су данашње, које су напокон врло осамљене, те су ограничене на врло мален круг. Конкретних предлога нема ни с које стране, како да се то питање уреди, па за то треба чекати, док се мисли конденсирају, жеље попрме конкретне форме и тако ствар за успешно решење дозре.

У саборској седници рекао је др. Шумановић у том предмету ово:

Нема сумње, високи саборе, да неуређени односи у једној и другој вероисповести, римокатоличкој и православној, једнако земљу терете. Ја сам имао част пре две године у сабору ово питање разложити, имао сам част извети закон, на темељу којега се у том питању код нас суди. Моје је уверење, не мислим да га морам нарочито доказивати, да зак. чланак 26. од г. 1631., тако звани протестантски закон и патент од год. 1882. нису закони, који модерном схватању у опште одговарају, а не одговарају нити најмање становишту темељних закона угарских и наших, на којима организација српске цркве код нас почива и којима је равноправност једне и друге вероисповести потпуно изречена.

Ја знам врло добро, да је судовање на овим старим одредбама основано само на нужди, јер других закона нема, али знам и то, да се притисак тих закона осећа у целој земљи једнако и да ти закони не делују добро ни за једну ни за другу цркву, ни за потребно заједништво људи, становништва и народа, које је судбина у прошлости и за будућност у једну заједницу свезала. Ја не ћу говорити само са становишта своје цркве, ја не ћу да истичем душевни притисак, којем је изложен човек, који у свом породичном кругу и на својој савести и верском чувству стално осећа притисак потчињености, кад се покорава постојећем судовању.

Ја ћу покушати ствар разложити са становишта римокатоличке цркве. Ја држим, високи саборе, да судовање на темељу ових старих закона, не одговара ни правилно схваћеној политици римокатоличке цркве. Прираст верних, што га имаде римокатоличка црква, из мешовитих бракова, тако је незнатан, тако мален, да користи од туда управо ишчезавају, према губитцима, који услед постојеће опреке настају. Осећај запостављености код Срба православне вере, који сачињавају знатан део становништва, више наноси самој римокатоличкој цркви и њеној политици штете, но што имаде користи из мешовитих бракова, и ја мислим, да би интерес саме цркве изискивао, да се тај осећај сбрише, тим више, што јој положај те цркве осигуран, већ тиме, што њој припада већина народа.

Ја држим, високи саборе, да политика римокатоличке цркве и начелно не би имала бити против тому уређењу, већ ради тога не, што је та ствар и целој Јевропи, где су римокатоличке већине огромне на темељу равноправности једне и друге конфесије уређена. И само смо ми,

високи саборе, једина земља под жезлом Њег. Величанства, у којој та ствар није уређена. Све остале земље имају проведену равноправност.

У Далмацији имаде само 80.000 православних Срба, па је и тамо то питање већ решено. И ако је то у Далмацији, у тој тако строго римокатоличкој земљи, која имаде клира размерно више, него иједна земља у Јевропи, ако тамо никакве неприлике није ради тога било, што би могло сметати, да се и код нас то питање уреди?

Црква православна и римокатоличка имаду посве једнако становиште у интерконфесионалном питању, те не има једнога православнога свештеника, као ни римокатоличкога, ни у оне ни једнога човека, који стоји у свези с једном или с другом црквом, који би у том питању стајао на не знам како великом либералном становишту.

Једни и други иду напросто за тим, да своје односаје на темељу прописа једне и друге цркве који су у принципу потпуно једнаки, коначно уреде. Јер не има сумње, да би једно оњеното са становишта либералног уређење тога питања изазвало једнако клир православни као и римокатолички.

Ради се само о том, да се односи једне и друге цркве доведу у склад, јер и држим и верујем, да једна црква не има од потискивања друге никакве користи.

Потреба овога закона, високи заборе, осећа се на свим странама ради тога, што су последњих година учестале притужбе на владу у толикој мери — ја то као штационирани фишкал знадем, јер имадем с таковим питањима сваки час посла. Имаде врло мало случајева, у којима не долази до интервенције владе, до тако рекућ обрнутога поступка.

Ја сам уверен, високи саборе, и о томе, да и сама пракса, која те ствари изваја, ради са неком известном оштрином.

Мислим. да би се постојећа пракса имала довести у склад са врховним начелом, које је темељним законом изречено и да би се постојећи закон, био он како оштар, морао се тумачити према уверењу постојећег принципа равноправности.

Упозоројем на ову чињеницу и молим високи сабор и упозоројем владу, да је од преке потребе, да се ово питање уреди“.

Преузв. г. *Бам* одговорио је поводом овога говора ово:

„Јах бих само желио са своје стране, да под утиском предговорникових аргумената збила дође што пре до жељена циља, наиме до споразумка, који је нуждан, да се получи у тако нежном питању, као што су питања интерконфесионална између разних вероисповести. И како сам имао прилике већ другом приликом споменути, нису ми још познате оне додирне тачке, које би биле кадре, да се збила получи тај циљ, наиме, да се на темељу равноправности досадашње у том погледу постојеће уредбе респ. односаји, да се измене другима, који би боље одговарали не само данашњим модерним захтевима, него и управо начелу равноправности. Када ћемо у том погледу боље ориентирани бити, то ћемо врло радо, да се тога посла латимо, па да се предложи законска основа, а међутим је влада и онако свагда гледала, а и унапред ће гледати, да оне неприлике, које се услед тога данашњега стања законодавства у животу у том погледу показују да их што више ублажи и штетне последице одстрани.“

Књижевни прикази и оцене.

„*Православная богословская энциклопедія.*“ Томъ I. А-Архелая col.. 1128. Петроградъ 1900.“ Изданіе подъ редакціей профессора *А. П. Лопухина.* —

Кому је познато слабо стање богословске књижевности православне Цркве, тај ће се особито обрадовати појави „православне енциклопедије“, на којој раде најбоље силе у руској богословској књижевности под редакцијом познатог руског научењака Лопухина — професора петроградске Духовне Академије. У „енциклопедију православну“ улазе чланци из ових богословских наука: 1. Св. Писмо, Библијска историја и археологија; 2. Основно, догматично и морално богословље; 3. Црквена историја — свеопћа и руска; 4. Обличавање инославних вероисповједања, раскола и сектантства 5. Канонично право и црквенопарохијска практика; 6. Литургика, агиологија и црквена археологија; 7. Проповједништво и његова историја; 8. Филозофија и педагогика — у колико стоје у свези са богословљем. „Енциклопедија“ излази са илустрацијама. Цијела „прав. енциклопедија“ имати ће десет томова, и сва ће изићи 1905. године. — У col. 1056. говори се и о св. Арсенију, архијепископу српском,* а у col.

* Даничићево издање „живота краљева и архиепископа српских“ стр. 272. и „Живот св. Симеуна и св. Саве стр. 116. — Голубинский крат. очер. истор. прав. церквей отр. 456. и 457. Дакле св. Арсеније није умро 1266. како стоји у „енциклопедији“. већ 1262. или 1263. г. —

1061. и 1062. о Арсенију Чарнојевићу патријарху пећком. — Како на „прав. енциклопедији“ раде најбољи богослови — надати се је, да ће она стајати на овој научној висини, на којој слична дјела стоје у римокатоличкој и протестантској богословској књижевности. Ову пријеко потребну књигу препоручујемо нашем свештенству и свима које занима богословско-философска наука и живот св. цркве. Љубити Цркву може само онај, који знаде њезин живот и њезино стање.

„Исторія христіанской церкви въ XIX. вѣкѣ“. Изданіе *А. П. Лопухина.* Томъ I. Инославный христіанскій западъ. Петроградъ 1900. стр. 588. Ово дјело, које је издао споменути професор Лопухин, излаже историју римокатоличке, старокатоличке, протестантске и англиканске Цркве у 19. вјеку у свијем главним њезиним моментима. Богословска књижевност споменутих Цркава — такође је лијепо и опширно изложена у тој историји. Књига је врло богата и илустрацијама најзнаменитијих људи и догађаја из црквеног живота хришћанског запада. Ово солидно дјело препоручујемо и нашим богословима и свештеницима.** Д. Јакшић.

** И „правосл. енциклопедија“, и „исторія христіанской церкви“ излазе као бесплатан прилог богословског журнала „Странникъ“ коме је годишња цијена 10 рубаља. „Редакція „Странника“. С. Петербургъ Невскій пр. № 182.“

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Архијерејска литургија**). На дан св. оца Николаја као храмовни дан св. саборне цркве у Карловцима, служио је св. патријарх *Георгије* у истој цркви св. литургију уз многобројну асистенцију.

(**Саборски Одбор**) сазван је за 11 (24) децембар о. г. у своје редовно заседање.

(**Архидијецезалан Административни Одбор**) држао је дана 8. (21.) новембра о. г. седницу своју под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија*.

(**Радња епархијских власти Будимске Епархије**). I. *Конзисторија* у седници својој од 14. (27.) новембра 1900. год. под председништвом Његова Високопреосвештенства господина епископа *Лукијана*, решила је између осталих и ове предмете: Публиковање дотичних свештеника и свештеничких удовицама из мохачког протопрезвитерата отпис вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе, којим је дотичнима за ову годину подарило државну приномоћ. — Известиће се јерej Св. Б. у Б. о вис. отпису истога министарства, којим му је одредило годишњу награду од 140 круна за катихизирање прав. ученика у капошварској државној гимназији, и о расположењу овдашњем у предмету награде истога јереја за катихизирање православне деце у капошварском интернату државних жељезница. — Узет је на знање отпис високославног саборског одбора у предмету одређења годишње мировине на јерархијског фонда од 800 круна ј. Ал. Ђ. пароху у Б., те је исти од парохијске дужности у Б. разрешен, и иста парохија поверена је у администрацију личном му помоћнику ј. Д. М. — Известиће се ј. М. М. парох у Б. М., да му је приномоћ из јерархијског фонда у течај стављена. — Известиће се ј. Д. Р. у Ст. Б., да је упражњено парохијско место у С. другим лицем попуњено. — Упутиће се црквена општина у Ч. на поновно издавање једног црквеног стола. — Узето је на знање расположење ЕАОдбора будимског, у предмету одређења награде ј. К. Н. пароха у К. као администратора парохије у Д. Ф. — Подељен је писмени укор преко протопрезвитера ј. Ц. М., пароху у Ш. због грубог понашање у цркви спрам тамошње учитељице. — Упутиће се Г. Б. окр. протопрезвитер у М. да своје протопрезвитерске визите по могућству о ускршњим и великим феријама обавља, како би у парохији својој катихизацију редовно могао обављати. — Препоручиће се подручном свештенству ради набаве књига „Зборник, типик и речник професора Ј. Живковића и Ј. Живановића. — Познаће се ј. Ст. Ђ. п. у Ч. на поднесак сведоџбе о томе, колико би његов штоларни приход могао износити годишње онда, када би он место бира и штоле, рескриптуалну плату уживао, — те ће се у вези са том сведоџбом од вис. министарства молити ревизија већ установљене дотације тога свештеника због контруе. — Узет је на знање извештај биштанског сената, да се у Пешти образовала православна румунска црквена општина, те је том приликом наређено подручном свештенству и општинама, да за чланове црквене општине не смеју ни под којим условом примати Румуне, већ само Србе, и ако се у којем месту налазе, потребне им душепопечитељске функције могу вршити. — Усвојена је остатка пр. Р. Б. у М. на администрацији филијала у Л., те је иста администрација поверена ј. А. П. у ДС. — Одбијен је протопрезвитер Г. Б. са његовим призивом против пресуде ове конзисторије бр.

К. 116. зап. ех 1900. пошто против те казни, којом је у тој пресуди кажњен, нема призива. — Узети су на знање односни извештаји окр. протопрезвитера о предајама парохија у В. и П. Р. М. братству манастира Грабовца, у Б. јереју Св. Б., у Б. јереју Г. Ј., у Б. М. јереју М. М. — Прихваћени су к избору пароха у Б. ј. Ј. П., ј. Г. Ј. и П. Б. — Узети су на знање извештаји о прелазу из римокатоличке у православну веру Емилије Леонхардт из Ст.Андрије и Имра Капана из Кечкемета. — Умољиће се горехваљено министарство ради одређења награде јереју Д. Р. у Ст. Б. за катихизацију на тамошњој државној реалци. — Подељена је опомена јереју Г Г. пароху у П. због прекршаја 49–51. §§-а дисц. правила. — Узето је на знање през. расположење у предмету забране дру. Г. Т пароху у П. служити од стране црквене општине, те молба на горехваљено министарство ради коначнога уређења односаја те црквене општине спрам епископа дијецезана и епархијске власти. — Узета је на знање извиња јереја Св. Б. катихете, што није на испит позвао општинског повереника. — Поднеће се горехваљеном министарству допуњени податци у предмету конкурсе за В. Б. и М. — Узето је на знање, да је јерej Ј. Б. у Ч. положио испит из предмета, прописаних за IV. г. богословије и да су исти јерej и ј. В. Х. у Л. стечајни испит положили. — Публиковаће се одлука вприч. МШСавета, којом је овострано решење у предмету одржања Дра Г. Т. пароха у П. у том звању, укинуто, те је услед тога исти од парохијских дужности у тој општини разрешен, а вршење његових парохијских дужности поверено ј. Ј. Г. у П. — Потврђен је избор архимандрита Н. Б. за администраторе православне грчке парохије у Б. — Бракоразводна молба Ст. Т из М. и И. К. из К. уступиће се конзисторијалном одветнику на фискално мнење. — Пријава ј. С.' Ч. из Ст. А. и молба Ј. А. из Ст. А. против ј. Ј. П. из Ст. А. уступиће се истоме на изјашњење.

(*П. Административни Одбор*) у седници својој од истога дана и под истим председништвом решио је између осталих и ове предмете: Супституисан је за члана овога одбора В. Н. окр. протопрезвитер у Б. — Известиће се црквене општине у С., Д.Н. С., Ш., Б., Р.Г., В. С.Х., С.Т, Л., Л. и Ш- да су добиле државне припомоћи у мољену врху, свака по 200 круна. Истопредметна молба црквене општине у П. поднеће се истоме министарству са препоруком на уважење. — Известиће се манастир Г. о наредби всл. СОдбора, да више својих рачуна у половини сваrда унесе у благајну срп. пар. црк. фондова. — Издаће се поджупанском звању у П. тражени списи у предмету спроведене оврхе у црквеној општини у Л. — Тражиће се опширнији извештај од истога звања у истом предмету за општину у Д. С. — Узет је на знање извештај црквене општине у Б. о отпанци тамошње школе и парохијског дома. — Одобрен је план, прорачун и уговор ради градње црквеног торња у Д. П. и замерено је тој општини, што је то одобрење тек по већ отвореној градњи затражила. — Узето је на знање постављање игумана А. С. за председника црквене општине у П. и протумачено је братству манастира Г., да му за администрацију парохије у В. у име плате у готовом само 400 круна припада. — Узет је извештај озвођорског изасланика протој. С. Г., о спроведеној истрази у В., те ће се тој општини издати сходна упутства. — Молба ј. Св. Б. у Б. у предмету преиначе овостраног решења у ствари његове сесионалне накнаде није уважена, те је упућен на извршење споменутога решења. — Одобрена је купопродаја $7^1/_2$ лапаца земље за црквену општину у Л. — Упутиће се црквена општина у Б. да бившем пароху потраживање његово намири. — Позваће се имућније црквене општине, да приложе на српски учитељски конвикт у Н. С. — Упутиће се црквена општина у Ш., да се у предмету дуга верозаконских прилога обрати непосредно всл. СОдбору. — Узето је на знање изјашњење Н. В-а, председника црквене општине у Б. на тужбу потпредседника М. Н. — Известиће се бележничко звање у Ж., да тражену брисовну дозволу има црквена општина правилно исправити, која ће се овде само потврдити. На захтев горехваљеног министарства поводом установљења свештеничке дотације ј. С. Ђ. пароха у Ч. упутиће се црквена општина у Ч. да свештенику свом место до сада издаваног бира и штоле има издавати рескриптуалну плату у готовом новцу. — Прорачун манастира Г. за 1900. поднеће се всл. СОдбору са објашњењем, зашто је исти са дефицитом од 846 К. 92. ф. закључен. — Није одобрен прорачун односно разрез црквене општине у Шароку и Ђуру, а одобрен је исти за црквене општине у Е. Ковину, Срп. Итомиру, САндрији, Бачу, Мошу, Д. Сечују, и рачун црк. општине у Срп. Итомиру за г. 1899.

(**Епархијски Административни Одбор Бачки**) под високим председништвом преосв. господина *Митрофана Шевића*, одржао је дана 27. пов. (10. дец.) о. г. своју редовну месечну седницу, на којој је решио следеће предмете: Публиковаће се црквe.

ној општини у Баји решење министарства, да јој се државна припомоћ подељује. — По налогу министарства просвете снабдевен је са клаузулом одобрења трошковник, што га је црквена општина у Брестовцу молби својој ради државне припомоћи приложила. — Објављене су подручним манастирима наредба СОдбора, да вишке прихода свога у благајну нар. црк. фондова унашају. — Позване се од 1896. године новоизабрани пароси, да по набору њиховом припадајуће прилоге свештеничко удовичком мировинском фонду Митрополије Карловачке исплате. — На пријаву епархијске конзисторије Бачке са установљених неких нереда разрешена је црквено-општинска управа у Д. С. И. — По замолби Епархијског Школског Одбора Бачког наређено је црквеној општини у Бајши, да оправке на школи изврши, а црквеној општини у Силбашу, да нову школу сазида. — Молба епархијског школског одбора, да се неки скупштинари и одборници у М. каное, није се могло удовољити — а извештај истога одбора, да је мандат Е. С. школског одборника у М. на замолбу Административног Одбора уништен, узет је на знање. — Услед извештаја надлежног надсолгабирова, да је становане у Обровачком парохијском дому забрањено, издана је наредба тамошњој црквеној општини, да нов парохијски дом сазида. — Известиће се СОдбор о резултату оврхе, која је у корист свештеника удовичког мировинског фонда против свештеника у С. вођена. — Ослобођен је Н. К. М. бивши перовођа у М. од потраживања тамошње црквене општине, да јој хонорар за састављање рачуна поврати. — Упућен је ј. Д. Ј. у М., да на црквено општинским седницама учествује. — Узет је на знање извештај надлежног окр. протопрезвитера, да је одлуку о потврди изабране $^1/_3$ скупштинара у Турији заинтересованима публиковао. — Са односним примедбама или без ових узети су на знање и у епархијску писмохрану стављени преписи црквеноскупштинских и управно-одборских записника црквених општина у Н. Саду, Кању, Јегри, Молу, Сентомашу, Турији, Ст. Сивцу, Лалићу, Вилову, Госпођинцима, Сомбору, Ст. Бечеју, Г. Ковиљу и Сенти. — Преписе записника м. црк. одбора у Обровцу, као беспредметан, стављен је ad acta. — Дозвољено је црквеној општини у Д. Ст. Ивану, да дуг свој за подизање нове школе зајмом отплати. — Затражена је оврха против црквено-општинских дужника у Ст. Шованш. — Издата је дозвола за брисање непстеривог парохијала, односно општинског дуга у Н. Саду, Ст. Футогу и Кању. — Одобрен је куп неке земље црквеној општини у Молу, а исто тако и промена извесног закладног земљишта црквеној општини у Ст. Бечеју. — Снабдевен је са клаузулом одобрења од црквене општине у Госпођинцима поднесени рачун за зидање оставинске капеле Саве Поповића. — Молба црквене општине Ст. Бечејске, да јој се за неку грађевину у закладу бар. Јовшићке дозвола министарства наређује, решена је на тај начин, што је црквена општина упућена, да молбу на министарство сама сачини. — Дозвољено је црквеној општини Ст. Сивачкој, да неку кућу са гувништем заједно на јавној дражби прода. — Одобрени су преко годишњег прорачуна учињени неки издаци црквеним општинама у Ст. Сивцу и Н. Саду. — Узето је за знање председално расположење у предмету поравнања црквене општине Сегединске са наследницима С. С., а црквена општина у Ст. Сивцу позвана је, да околности намераваног поравнања свог са наследницима М. Р. претходно објасни. — Узети су са признањем на знање закључци црквених скупштина у Молу и Сентомашу, по којима се за Сантово годишње припомоћ одређује. — Одобрен је закључак црквене скупштине у Ади, по коме је за спремање ђаке тамошње једно стипендијско место установила — а поступак црквене општине у Сегедину и Молу, да су неким ученицима ондашњим општинску припомоћ подариле, узет је на знање. — Упућено је председништво црквене општине Брестовачке, да немирне и неуредне одборнике месне црквене скупштини пријави. — Пријава црквене скупштине у С. против председника И. Б. није узета у претрес, пошто у њој за какан год поступак није било довољно основа. — Извештај црквене општине у Парагама о крађи, што ју је син тамошњег црквењака починио — пошто је ствар та на жандарску пријаву код суда предузета — до даљега обавештаја узет је на знање. — Услед изјашњења црквене општине у М. одбијен је призив М. К. — Одобрени су набори: 13. скупштинара и 1 одборника у Силбашу, 4 скупштинара и потпредседника у Сегедину, 1 скупштинара у Госпођинцима и перовође у Ади. — Издата је пријава црквене општине у О. јер. Н. Т. на изјашњење. — Молба земљорадничке задруге Новосадске, да јој се на епарх. фонда извесна снота, као улог, нада, одбијена је. — Издато је упутство црквеној општини у Ст. Ст., како да поступа према потраживању бившега благајника јој Т. К. — Узет је на знање извештај црквене општине у Б. о исплати пароха јој Л. К. — Поднеће се СОдбору призив Ђ. П. у С. — Одобрени су или са примедбама натраг враћени многи црквеноопштин-

ски рачуни — а осим тога решени су још и други неки предмети административне или рачуске природе од мањега значаја.

У Босни и Херцеговини.

(**Митрополит Бањалучки.**) Његово Величанство благоизволело је превишње именовати вречасног г. архимандрита *Евгенија Летицу* митрополитом новоустановљене дијецезе Бањалучке у Босни. Високодостојни господин *Евгеније* био је дана 7. (20.) децембра о. г. примљен у аваиредној аудијенцији код Његова Величанства и положио је прописану заклетву. При полагању заклетве присуствовали су генералађутант гроф Паар и заједнички министар финанција Калај, а формулу заклетве читао је одсечни саветник Босанско-Херцеговачке владе Едуард Хоровиц.

У Србији

(**Богословија Св. Саве.**) По указу од 30 новембра о. г. богословско училиште у Београду зваће се од сада, по закону од 1896 г., *Богословија Св. Саве.* — Указом од 1 децембра о. г. постављени су на истој Богословији за професоре: *Драгољуб Поповић* и *Миленко Вукићевић*. —

(**Драгиша Милутиновић**) син славом увенчаног песника Симе Милутиновића Сарајлије напрасно је умро 3. децембра о. г. код своје родбине у Панчеву, а потребен је у Београду на новоме гробљу, уз велико саучешће. „Београдске Новине“ поводом смрти овога врлога покојника пишу ово: Дом Милутиновића задужио је много српски народ. Дед покојников беше богат трговац у Београду, који је за време првог устанка материјално помагао ствар српску, и кад она пропаде 1806. спалише му Турци цело имање у Београду. Син му Сима Сарајлија с мачем у руци борио се у другом устанку, а пером својим прославио је ослобођење Србије. Син му Драгиша беше човек племенита срца и душе. Лепо васпитан на дому, добио је одлично изображење у Немачкој, и свршивши политехнику у Карлсрује, у Баденској, он је дуго времена био чиновник министарства грађевина, а за тим професор Велике Школе. Образован и начитан, а скроман до крајности, беше Драгиша Милутиновић, веома омиљен у круговима, у којима се кретао. Као професор био је одличан, а као књижевник написао је једну подужу студију о сликарству и једно дело о техници. Драгиша Милутиновић беше велик Србин. Он беше нежан муж и родитељ, а веран и искрен друг и пријатељ. Драгиша Милутиновић преминуо је у 61-ој години својега живота, оставивши иза себе верну љубу и троро несбринуте деце. Честитом Србину и родољубу нека је светао спомен у српскоме народу! Вечна му памет! Лака му црна земља!

У Старој Србији.

† **Митрополит Дионисије.** Великом тугом бележимо, да је Рашко-Призренски митрополит високопреосвештени г. *Дионисије* после тешког боловања преминуо у Господу 7. (20.) децембра о. г. у Скопљу. Смрт митрополита *Дионисија* је велики губитак за тамошње пралике православне српске цркве. Нека је високопреосвештеном митрополиту Дионисију лака земља и **вѣчнаа памать**!

Српски богословски листови.

Источник духовни лист за црквенопросвјетне потребе српско православног свештенства у Босни и Херцеговини. Год. XIV. Уредник: *Иларион Радосављевић* јеромонах. Излази двапут и то половином и крајем мјесеца у *Сарајеву*. Цена на годину 8 К. на ½ год. 4 К.

Весник српске цркве лист свештеничког удружења за хришћанску поуку и свештеничко усавршавање. Год. XI. Уредник: *Никола Д. Божић* парох београдски. Излази у месечним свескама од 5—6 табака у *Београду*. Цена на годину 12 К., на ½ год. 6 К., на ¼ год. 2 К. Адрес: „Весник српске цркве“ Богословија — Београд.

Просвјета лист за цркву и школу. Год. XI. Уређује канцеларија министарства просвјете и црквених послова. Излази у месечним свескама од 4—6 табака на *Цетињу*. Цена 6 К. годишње.

Српски Сион недељни лист за црквено-просветне и автономне потребе српске православне митрополије карловачке. Год. X. Уредник: протопрезвитер *Јован Јеремић*. Излази сваке недеље у *Ср. Карловцима*. Цена на годину 8 К. за стране земље 10 К.

Гласник далматинске православне цркве. Год. VIII. Уредник: протопр. *Ђорђе Поповић*. Излази месечно на 1 табаку у *Земуну*. Цена на годину 6 Круна.

Гласник православне цркве у Краљевини Србији. Орган архијерејског сабора. Год. I. Уредник: *Доброслав М. Ковачевић*. Излази у месечним свескама од 7—8 табака у *Београду*. Цена: За цркве и манастире 15 динара, за свештенство и остале 12 дин., за учитеље основних школа 8 дин. Адрес: „Гласник“ Богословија — Београд.

ЗАГРЕБАЧКА ДОБРОТВОР. ЗАДРУГА СРПКИЊА.

Поштована господо! Драге сестре!

У Загребу полазе равне више и ниже школе 80 српске женске дјеце. Сва су та дјеца смјештена већином по приватним кућама, повјерена странима рукама. Тко познаје опасности, којима су женска дјеца изложена у великим градовима, разумјет ће бригу и страх мајке, чије се дијете у великом граду налази.

Загребачка добротворна задруга Срнкиња осјећа бригу својих сестара, разумије њихово страхованје, па се је стога одлучила, да прекој нашој потреби доскочи оснивањем **женског интерната** у Загребу. Највјерна је, да створи училиште, коме би женској дјеци по могућности накнадила негу материну, потпомогла школско васпитање, учвршћивала дјецу у светој нашој вјери православној и љубави српским народним обичајима, држала их у кућевном моралном зантү, одгајала их за добре домаћице и вредне српске матере и тако олакшала својим сестрама бригу и умиривала их увјерењем, да су им дјеца добро смјештена.

Да ову своју намјеру оствари, потребна су задруги велика новчана средства, већа но што задруга само сноћи може. Ми смо се при свем том одлучиле да у име Божје нашу намјеру остваримо, уздајући се у помоћ наших сестара и цијелога српскога народа.

Висока кр. хрв. слав. далм. влада уважајући и сама потребу, да се и на српску дјецу интернат оснује, издала нам је својим рјешењем од 20. Јуна о. г. бр. 39.914. дозволу да на ту цијељ можемо купити прилоге. Служећ се овом дозволом налази задруга пред српски народ са овим позивом увјерена, да ће се народ прилозима одазвати. —

Поштованана господо! Драге сестре! Српска жена извршавала је од увијек савјесно и узорно своје дужности. Познавајући то красно својство Срнкиње обраћамо се на Вас, с молбом, *да се свакоје у свом кругу заузмете око сакупљања прилога* и да нам својим прилогом и радом помогнете у извршавању најсветијег нашег позива, да помогнемо српским матерама одгојити ваљан, Вас и нас достојан женски подмладак.

Уздајући се у Бога, да ће нам ово добро дјело успјети, молимо Вас, да се чим живље и чим прије посла прихватите како би још током ове године могли интернат отворити.

Новац треба слати и сва питања управљати на адресу задружне благајнице госпође *Јелене Ђ. Поповић*. Загреб, Јелачићев трг.

Загреб 20 Децембра 1900.

Предсједница
Бароница Катинка Живковић

Благајница
Јелена Ђ. Поповић

IV. Исказ добровољних прилога

за оправку српске православне цркве у Локу, у епархији Бачкој.

34. **Горњи Ковиљ.** Скупио учитељ Мирко Магарашевић, а приложили: по *3 круне*: Тоша Нешин; по *2 круне*: Цветко Кикић, Живан Субић, Живан Нешин, Стеван Марџикић, Живан Верначки, Кира Марџикић; по *1 круну*: Аца Пужић. — Свега **16 круна.**

35. **Ђурђево.** По *20 круна*: политична општина. — Свега **20 круна.**

36. **Силбаш.** По *10 круна*: српска православна црквена општина. — Свега **10 круна.**

По овом IV. исказу укупно . . .	46 К.	—
По III исказу у „С. Сиону“ бр. 33.	200 „	—
По II „ у „ „ „ 31.	127 „	20
По I „ „ „ „ „ 23.	1699 „	58
Казната на делимично уложена понац код Ц. Кр. Завода у Н. Саду .	23 „	06
Укупно	2095 „	84

у Новоме Саду 5. децембра 1900.

Управа епархије Бачке

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е.К. 252. ех 1900. 3—3 170

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на парохију I. разреда у Слушници, протопрезватерата будаштанског.

Рок компетовању траје до 14. (27.) децембра 1900.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 2. новембра 1900.

Михаил

СТЕЧАЈ. 175 1—3

На српској православној вероисповедној школи у Потпорњу код (Врш ц а) расписује се стечај.

Плата је учитељу 800 круна, 16 круна за пероводство, слободан стан са 2 собе, комором и леном баштом са засађеном лозом.

Дужности су учитеља, наредбом од 1872. године, рок стечају 14. јануара Свети Сава, ког ће се дана и избор обавити.

Молбенице вала послати на долу потписаног председника.

Из сједнице Црквено Школског Одбора држане у Потпорњу дана 4. (17.) децембра 1900. год.

Крста Јунгић
пр. учитељ и пероводја.

Коста Костадинов
Црквено Школски председник.

Ад бр. К. 1037/690 ех 1900. 173 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место систем. парох. помоћника у Шиду са платом V. разреда осим стана. Компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 20. децембра по ст. кал. о. г. поднети.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 28. нов. (11. децембра) 1900

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 1053/691 ех 1900 174 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено парох. место III. разреда у Јамени. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 20. децембра по ст. кал. о. д. поднети.

Из седнице архид. Конзисторије, држане у Карловцима 28. нов. (11. децембра) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. 124. и 130./М.Ш.О. ех 1900. 172 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место редовне учитељице I. и II. разреда, при овдашњој средередњој основној женској школи расписује се стечај.

Плата је учитељици 1240 круна — у коју је и награда за повторну школу урачуната — и 160 круна станарине, с правом на петогодишње доплатке од 100 круна.

У свези са овим расписује се стечај и на ново установљено, евентуално за стално проглашено учитељско место на овдашњим селиштима Чичови, са годишњом платом од 800 круна, с правом на петогодишње доплатке од 100 круна, слободан стан и огрев. У плату је урачуната и награда за држање повторне школе. На ово место могу компетовати и мушки и женске.

Рок стечају траје шест недеља, рачунајући од првога увртења стечаја у „Српском Сиону“.

Потребним прилозима снабдевене и прописно биљеговане молбе имају се у одређеном року председништву овога Одбора поднети.

Из седнице м. Школског Одбора држане у Сомбору 30. октобра (12. новембра) 1900. год.

Стефан С. Илић
перовођа.

др. Ст. Поповић
председник МШКодбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Ријеђа жасном бојом израђене иконе од лима тамбурица поклада 7 ф. 50 н. (или 15 круна) и жасне поклапрато 15 фор. 50 н. (или 21 круна).

Фор. 28, 35, 45, 50.

БРЗОЈАВ

176 1—

ХРИШЋАНСКЕ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ И СТОВАРИШТА ЗА СРП. ПРАВ.

ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

ЛУЈА ТАУША

у Новом Саду, Дунавска улица, Код Златног Крста.

Због нагомиланог стоваришта продајем све

ИСПОД ФАБРИЧНЕ ЦЕНЕ.

Спустистно сам цене **целокупних одјеланија** знатно доле

пређе фор. 50, 60, 70, 90, 100,

а сада само фор. 28, 30, 35, 45, 50.

Надаље барјаке, литије, неба, стихаре и осталих свих спадајућих црквених утвари по јефтиној цени.

Мој Велики Илустровани Ценовник разашиљем франко уз пошиљку *1 круне* у поштанским маркама.

У својој радњи искључно сам обичај путујућег препродавца и то само с тога, што сам рад пошт. муштерију јефтиније послужити а и осим тога су тиме све могуће неприлике између купца и проданца отклоњене.

Молим иштите мустре за одежде, литије, барјаке, стихаре и т. д.

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује мјутствује своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, и за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикалове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. р са чистим златом извезено на најфинијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити прич. г. свештеницима **шешира, намилавки, ћелепуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.** 90 14—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по њоји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама** од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

52 **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 576.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 51.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 17. децембра 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство господин епископ Будимски Лукијан, благоизволео је пароха Пештанског јереја Владимира Димитријевића одликовати црвеним појасом, а монаха манастира Грабовца Сергија Јанковића рукоположити дана 5. (18.) децембра о. г. за ђакона, а 6. (19.) и. м. за презвитера.

Наредба

Архидијецезалне Конзисторије у Карловцима од 28. новембра (11. дец.) 1900. Ад бр. К. 981/650. ех 1900. у предмету општега пописа житељства у краљевинама Хрватској и Славонији.

Ад бр. К. 981/650. ех 1900.

(Свима парохијским звањима)

Преузвишени господин гроф Драгутин Куен-Хедервари, Бан краљевина Хрватске, Славоније и Далмације високим дописом својим од 15. октобра о. г. бр. 5118./през. изволео је известити ову конзисторију, да ће се у раздобљу од 1.—10. јануара 1901. општи попис житељства, свих јавних и приватних зграда и станова, те подхвата спадајућих у круг малога обрта, њихових уредаба и производних прилика — обавити у главном по истим начелима као и у 1880. и 1890. години, наиме под надзором области, суделовањем градских и општинских поглаварстава, а по посебним пописним повереницима.

Пошто је врло нужно, да код овога знаменитог и великог посла, код кога ће бити звани да суделују сви интелигентнији слојеви народа, учествује и свештенство, јер оно, стојећи дневно у саобраћају с народом и уживајући његово поверење, имаде прилике, да народ поучава о задаћи и потреби пописа те о начину, којим се извести мисли — то се уз прилог једног штампаног примерка општенитог напутка, садржавајућег све прописне обрасце и упутства за пописивање народа, позива часно то парохијско звање, да тамошњег свештеника, (пароха, администратора парохије, систематизованог парохијског помоћника), упути:

1-во. Нека служећи се сваком згодом упућује народ, да ће се почетком будуће године (од 1.—10. јануара) обавити у земљи општи попис житељства, те да му разлаже праву сврху пописа и поучава о по-

треби и користи његовој и о начину, којим ће се извести, нарочито пека га настоји уверити, како податци сабрани пописом ниошто неће служити за сврхе порезне, те да је попис намењен само бољку народа.

Нарочито пак нека то чини течајем месеца децембра ове године и са проповедаонице.

2-го. Нека упућује народ, да ће се обзиром на кратко време установљено законом, пописивање морати обављати и по благданима, који падају у време од 1.—10. јануара 1901., али да је органима, који ће попис изводити, забрањено, да пре службе Божје обилазе куће у пописним својим котарима.

3-ће. Нека по потреби, и ако му је икако могуће, суделује код самога пописивања у својству пописних повереника, па да се у том погледу не оглушује за молбама области.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије, држане *у Карловцима* 28. новем. (11. децембра) 1900. год.

Георгије, с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство Митрополит Бањалучко-Бихачки

ЕВГЕНИЈЕ ЛЕТИЦА.

Његово ц. и кр. апостолско Величанство благоизволело је, највишим решењем од 1 (14) јануара о. г., од архиепископа и митрополита Сарајевског високопреосвештена господина Николаја Мандића предложено и од васељенске патријаршије у Цариграду са Синодалним актом од 12 јула 1899 г. одобрено устројство четврте православне српске епархије у Босни и Херцеговини, која обухвата подручја Бањалучког и Бихачког округа са седиштем митрополита у Бањалуци, најмилостивије дозволити и исправу о том устројству потписати.

Услед тога благоизволело је Његово Величанство највишим решењем од 11 (24) августа о. г. најмилостивије именовати архимандрита *Евгенија Летицу* митрополитом новоустановљене епархије Бањалучко-Бихачке, који је, као што смо јавили, заклетву верности положио у руке Његова Величанства дана 7 (20) децембра о. г. у Бечу.

Данас 17 (30) децембра, извршиће се у Бањалуци посвећење и свечано устоличење првога митрополита новоустановљене епархије Бањалучко-Бихачке. Посвећење извршиће високопреосвештени господин митрополит Сарајевски *Николај Мандић*, са високопреосвештеном господом митрополитима Мостарским *Серафимом Перовићем* и Тузланским *Григоријем Жмаковићем*.

Митрополит *Евгеније Летица* (по крштеном имену Манојло) родио се децембра месеца 1859. год. у Плашком (Хрватска, Речко-Модрушка жупанија). Свршио је гимназију у Сремским Карловцима с испитом зрелости 1879. године, за тим право и државнословне науке у Бечу, Грацу и Загребу 1883. године и положио сва три правничка државна испита; положио 1882. год. испит за причувног часника у ц. и кр. заједничкој војсци и обнашао ту част до краја 1891. године. Ступио у адвокатску правничку праксу 1884., а почетком 1885. у судску правну вежбу као прислушник окружног суда у Сарајеву; именован 1886. судским приставом ниже пристојбе код котарског суда у Сарајеву; положио почетком 1887. практични испит за извршивање судства; 1888. додељен као такав на службовање правосудном одељу земаљске владе за Босну и Херцеговину у Сарајеву; 1889. именован судским приставом више пристојбе; 1890. положио адвокатски испит; почетком 1892. именован владиним перовођом.

У том својству учествовао је у многим законодавним радовима земаљске тамошње управе као уредник „Гласника закона и наредаба.“ Поверено му је тада било и превађање казненога поступника и израђивање законске основе о изванпарбеном поступку код шеријатских судова, затим је уз припомоћ једног познаваоца турског језика превео и турски грађански законик, а уредио је и збирку темељних наредаба за босанске судове.

У септембру 1892. год. изабран је за

правног известитеља код тада установљене хрватско-славонске земаљске хипотекарне банке у Загребу; стушио за тим у богословију у Срем. Карловцима и свршио исту у марту 1895. По свршеним богословским наукама изабран срп. прав. нар. црквеним Саборским Одбором у Карловцима за II. бележника при истом Саборском Одбору и наступио то службено место 20. марта (1. апр.) 1895., а 14. (26.) маја 1895. постриžен за монаха игуманом Генадијем Поповићем у манастиру Кувеждину; 27. јуна (9. јула) 1895. рукоположен за ђакона Његоговом Светошћу преузвишеним господином Георгијем Бранковићем, патријархом српским, у храму св. оца Николаја у Карловцима; 22. октобра (3. нов.) 1895. именован високопреосвештеним господином Никанором Поповићем епископом Темишварским, за привременог бележника епархијске управе Темишварске као и за референта у конзисторијалном и административном одсеку исте епархијске управе; 12. (24.) децембра 1895. произведен истим високопреосвештеним господином епископом за протођакона.

Г. 1898. рукоположен за свињела, а г 1899. произведен за протосинђела, а ове године за архимандрита манастира Сентђурђа. Као изванредно одличан ђак и раденик, све своје испите полагао је са одликом. Богата његова спрема и образованост, уз остале одлике што га красе, дао Господ да буду на славу и напредак сестринске нам цркве у Босни и Херцеговини и епархије, којој ће данас бити посвећен за духовну поглавицу.

Хришћански пост са медицинског гледишта.

од Дра Мед. **М. Пласковског**

Βέτι Θεοῦ προσδρέκ чйѣκъ ѣстъ й имѣющи Θεοῦ κρѣпчи чйѣκъ ѣстъ. (I Кор. 1. 25.)

Неверство и скептицизам, као што је познато, са развитком позитивне науке у области природознанства, наслађавали су се и непрестано се наслађују својим нападајима на Хришћанство, где им је само згодно, и бирају за оруђе свога нападања неке науке, којих учење бајаги иде у прилог њиховом негативном антирелигиозном гледишту на свет. Ту тактику практикује неверство у свима питањима религије, не само у области догматичне стране хришћанске вере, него и у области њених обреда.

Само се по себи разуме, да ни хришћански пост није поштеђен од сваковрсних нападаја неверства. Оно по својој тактици и у овоме случају упиње све своје силе, да нашкоди уставима и установама цркве, ослањајући се бајаги на савремену науку. „Сама“, каже, „наука у лицу медицине и хигијене односи се негативно према хришћанском посту и сматра га анахронизмом, уредбом без смисла и шкодљивом за здравље људско“.

Разноврсне похвалне песме у прилог раскошне месне хране текле су из уста неверства обилним потоцима, а у исто доба ружећи хришћански пост нису штедели ни хумора, ни сарказма, ни на послетку најпрљавијих инсинуација.

Но ма каковим довијањима служило се неверство у нападању на хришћански пост, борба та ни подножју цркве Христове увек се свршавала тим, да је победио распети Назорејац у свом сјају Своје божанске величине!

Не ћемо говорити сад о божанском авторитету цркве Христове, о примеру 40 дневног поста самога Христа Спаситеља, не ћемо говорити тако исто ни о моралнорелигиозном значењу поста, какво му даје црква, њезини јерарси и велики подвижници! Наша је цел знатно скромнија! Ми имамо намеру, да покажемо, да сва довијања неверства против хришћанског поста, као да се она базирају на науци — особито медицини и хигијени — баш пред судом самих тих наука једно изгледају!

Гледаћу, да изнесем пред читаоца све, што је најважније у питању о храни људској, што, било овако или онако, стоји у свези са питањем о посту — особито посту хришћанском. Као што знамо хришћанског поста има неколико ступања. Црква одређује, да се у неке дане са свим уздржавамо од јела и пића. То је тако звани апсолутни пост! Црква даље разре-

шава само на сухо једење т. ј. на употребу хлеба и воћа без варива и уља; даље она разрешава на варену бильну храну са уљем, и на посленку на исту храну са рибом.

Да почнемо са апсолутним постом и да видимо, до каковых је резултата дошла наука проучавајући уплив тога поста на здравље људско? Опити (покуси) су у том погледу чињени на широко, не само на човеку, него и на животињама. Сви ови опити најсјајнијим начином доказали су, да краткотрајни периодични апсолутни пост не само да није шкодљив здрављу људском и животињском, него у многим случајевима показао се као један од најуспешнијих метода лечења! Да не би изгледало, да је ово само говор, изнећу пред читаоца фактичне доказе за то!

Последњих 10. година били су изведени темељни опити на птицама (перади), где су се показали тако поразителни резултати, да држимо, да би нам било неопростиво, кад би их прећутали, и обзиром на саму науку и обзиром на сигурно љубопитство читаоца! Представи себи читаоче овакав ред опита: Петли и голубови једнако стари и тешки раздељени су били на два одељења. Једно одељење храњено је сваки дан и изобилно, а друго је подвргавато периодичном апсолутном гладовању преко један, два и три дана, тако, да за $3^1/_2$ месеца није добивало хране свега 12—17. дана.

Показало се на концу, да је средњи прираст тежине перади, првог одељења био $15{\cdot}6^0/_0$, а другог одељења, које је имало периодични апсолутни пост, средњи прираст тежине тела био је $21{\cdot}7^0/_0$. — Кад су заклали и једне и друге, па разгледали органе, показало се, да је већа тежина оног другог одељења, које је периодички гладовало, показала се у приросту ткања мускулне и нервне системе. — Количина беланчевине — главног саставног дела органских ткања и ћелија — при томе је порасла, а количина воде у ткањима се умањила. Уз то је и то од великог интереса, да је већи прираст телесних ткања, због кога је порасла и тежина перади, која је подвргнута била периодичном гладовању, показао се као резултат употребе мање количине хране, него што ју је добила перат првог одељења!

Чим се то може објаснити?

Ствар је у томе, да се за периода гладовања вода у телу перади сакућивала т. ј. њезина количина расла је против норме. Изгледа, као да је организам, који је гладовао, задржавао у органима и ткањима због неких цели воду! За тим је за време храњења одма непосредно иза гладовања количина воде излучене из организма знатно порасла, а хранивни делови хране: беланчевина, масти и угљени хидрати, били су жудно усисани од ткања организма ради преобразбе у материју живих ткања тела.

Какву улогу игра задржана у организму вода за време апсолутног гладовања?

Она испира сва окаљана тела, она растварa продукте, који нису за преобразбу и који су ту као непотребни и шкодљиви терет за тело; за тим у време храњења износи собом на поље из организма све те растворене у њој отровне продукте преобразбе материја. — После таковог испирања телесних ткања отварају се за храну, која наново у крв долази, путеви за лакше усисавање и примање исте у ћелије организма, као кад човек, који изгладни после физичког рада, једе са већим апетитом; тако управ сваки орган, свако ткање и ћелија организма са већом жељу усисава и прима храну (беланчевину, масти, угљене хидрате и соли), коју им крв приноси.

Напротив при непрестаном обилном храњењу организам није у стању, да се колико треба ослободи отровних клица као продукта преобразбе материја, које се при обилатом непрестаном храњењу скупљају у ткањима организма и узрок су великих болова.

Ако скептици кажу, да опити са птицама немају доказне моћи, и ако желе таковых покуса на човеку, можемо констатовати, да су слични опити у последње време не један пут чињени били и са људским организмом и при томе са истим резултатима.

Од особитог су интереса опити са периодичним гладовањем, које је на самом себи извео Др. Зеланд.

Овај ученьак трпио је од великих на-

ступа невралгије у глави, коју је пратило туробно-меланхолично расположење духа. Чинећи сам опите са гладовањем на разним животињама и полућивши успешне резултате — сличне горе споменутима — Др. Зеланд одлучио је, да се сам подвргне један пут у недељи апсолутном посту кроз 36 сати.

За прве две недеље покуса невралгија као да се увећала, али меланхолија се знатно ређе понављала и интензивност болести слазила је постепено на ништицу. Лечећи се $^1/_2$ године тако оригинално Др. Зеланд са свим се ослободио своје досадање љуте боље, коју је пре течајем неколико година безуспешно лечио сваковрсним лековима. Важно је при томе приметити још и то, да се већ првих недеља таковог периодичног поста расположење духа болесног доктора са свим изменило: меланхолија је попуштала, место туробности и одвратности дошло је весело и одважно расположење духа. Треба приметити и то, да је одважност духа и веселост појавила се код Дра Зеланда одма непосредно иза поста.

Данас многи автори долазе до тога закључка, да лечење периодичним апсолутним постом треба да заузме видно место у теранији болести, код којих се мора гледати да се подигне и енергија хранења и функције нервне-мишићне системе.

Пређимо сад на друге степене поста!

Црква забрањује у све постове употребу меса за храну. Да је та забрана са гледишта савремене науке са свим рационална, за то можемо изнети следеће доказе: код обилне употребе меса, а особито без довољне количине воћа и варива, на дну ткања организма скупљају се у изобиљу сваковрсни отрови (токсини и разне киселине), што делују штетно на организам трујући на посе нерву систему човека.

Разне нерве болести, болести срца и сасудова, подагра, па и сам ревматизам, у знатној мери долазе отуда, што људи злоупотребљавају месну храну.

Данас лечење млеком, воћем и варивом, многих врло тешких и љутих болести, налази међу лечницима све више и више присталица.

Зна се за санаторију Дра Ламана код Дражданa, која — има већ десет година — сачињава центрум, камо долазе многобројни болесници. Из године у годину расте успех лечења на тој санаторији тако, да већ не може због тескобе сместити болесника, који би ради, да се подвргну лечењу по методи Дра Ламана. У тој санаторији нема места лекаријском лечењу! Др. Ламан лечи своје болеснике једино хигијенским режимом живљења, гимнастиком, масажом, електрисањем, сунчаним зрацима, водом и особеним режимом хранења, где месо долази на последње место, а међу тим воће, салате и вариво сматра се као најславнији храниви материјал за све пацијенте Ламанове.

Нећу да се упуштам у расматрање оштроумне теорије Ламанове у погледу нормалног хранења човека*, рећи ћу само, да је он велики противник како месоједа, тако и оних вегетаријанаца, који се хране само зрнатим и брашненим продуктима не употребљујући воћа, салате и др. варива.

Ево што пише међу осталим Др. Ламан: „човек може бити са свим задовољан, што се тиче хране, ако за обед и ужину има за појести по зделу добро свареног зеленога воћа, или зделу салате, за тим мало кромпира, пасуља, боба и т. д. и свежег или сушеног воћа“. Принцип оваког хранења проводи се строго на трапезама његове санаторије. Успехе свога лечења, коме се у истину диве многи и многи авторитети, Ламан највише приписује режиму хранења у својој санаторији. Малокавност, удебљање, подагра ревматизам, нервне болести, то се све лечи у његовој санаторији као по лоју брзо и радикално. — Заиста овом приликом човек мора доћи у удивљење, да Ламан за основу свога лечења узимље на једном баш онај исти режим хранења, какав су имали велики пустињаци и аскете!

* Где одличну улогу играју тако звane „хранивe органиновane соли“, које се у изобиљу налазе у млеку, воћу, јагодама и вариву.

Тих наших соли у обичној месној храни културнога човека има 6—11 пута мање него у млеку. Недостатак тих соли у људској крви има за последицу неправилан састав крви (дисемију), од чега се лако развијају сваковрсне болести. Кварež зуба у културнога човека јест резултат недостатка у њиховој храни „организованих соли“.

На овај начин новији научни погледи на нормално храњење човека најаснијим начином потврђују важно значење постова не само за више духовне цели, већ и за здравље тела.

У осталом, статистика је већ давно констатовала, да међу свима професијама најбољим здрављем и најдужим животом у Русији одликује се особито свештенство. Али треба знати, да оно и држи строго постове, како црква прописује!

С друге стране та иста статистика доказује, да највише столетних стараца има међу сиротињом, која ретко кад види месо за својом трпезом, већ се највише храни биљном храном, па још и гладује.

И тако хигијена и медицина заједно са медицинском статистиком не само да се не односе негативно према хришћанском посту, на против потпуно потврђују његову велику корист за здравље људско!

Оживљавајући дух човека, управљајући његове духовне погледе к свету светлости Христове, пост се уједно јавља као прекрасна прилика, кад и сам сиромашак може од своје сиротиње, да удели онима, који ништа немају. На тај начин пост се показује, као моћно социјално оруђе за побољшање стања свих сиротих, ако само Хришћанин има жељу у свете дане поста да пружи своју руку и удели из сувишка свога онима, који нигде ништа немају.

Превео: Н. Р.

† ДИОНИСИЈЕ

Митрополит Рашко-Призренски.

У прошлом броју јавили смо тужну вест, да је високопреосвештени митрополит *Дионисије* преминуо 7. (20.) о. м. у Скопљу, а сада ево и нешто података из његова живота.

Поглавар Рашко-Призренске цркве родио се у Босанској Градишци од скромних и сиромашних родитеља, који му на крштењу дадоше име Дамјан. Основне школе Дамјан је научио у свом родном месту, а по свршетку истих прешао је у Србију где буде примљен у богословију. Године 1878 Дамјан је примио монашки чин у манастиру Туману и добио име Дионисије. 17 и 18 децембра исте год. блаженоупокојени митрополит Михаило рукоположио га је у Београдској саборној цркви за јеромонаха и ђакона. Од 1882. до 1885. године јеромонак Дионисије беше поспешно своју службу Богу и народу српском у Босни. Особито спремна и одушевљена млада јеромонаха Дионисија беше особито заволео тадашњи митрополит Дабро-Босански Сава Косановић, који га произведе за протосинђела а 1884. год. одликује га напрсним крстом. Све до 1888. године затим Дионисије беше тајник и придворни протосинђел код митрополита Саве. Дионисије се предаде јаче науци и 1889. г. ступи у Духовну Академију на Халки, а за време тога школовања обишао је све манастире у Св. Гори. Године 1892 патријарх Неофит VIII. предложи св. Синоду Дионисија за протосинђела Скопске Епархије, на које место буде и постављен и на коме се показао као неуморни помагач митрополита Методија. Смрћу Грка митрополита Рашко-Призренског Мелентија, народ српски тражаше Србина за владику и најзад, после великих напора и труда, та му жеља беше испуњена. Тадашњи васељенски патријарх Антим VII посвети у Фанару тадашњег архимандрита Дионисија 25. јануара 1896 год. на архиепископа Пећког а митрополита Рашко-Призренског, Скендеријског, Плеваљског, и т. д. Повратак Дионисијев на Цариград, народ Рашко-Призренске Епархије поздравио је одушевљено и гледао у новоме своме митрополиту јединог чувара вере Србинове и у Старој Србији. Рад и живот митрополита Дионисија беше светао и за то му је одато признање како од саме васељенске патријаршије тако и од народа његове епархије. Митрополит Дионисије имао је и горких дана. 1897 год. кад се враћао из Сренске у Призрен, на пола сахата, у Карапотоку, нападну га Арнаути, и среће спасе га тада од неминовне смрти, али два најодличнија Србина, браћа Чичкарића изгубише главу. За свој ревносан рад, како у цркви тако и у народу, Султан га је одликовао III. степеном Османије, и царском медаљом, а Њ. В. Краљ Александар одликовао га је орденом Св. Саве I реда.

Интеркофесионални закон.

Поводом говора посланика дра Шумановића и најаве преузвишеног г. Бана што смо их саопштили у прошлом броју о уређењу интеркофесионалних односаја у Тројединици те донашању у ту сврху закона, проговорио је у саборској седници од 4. (17.) *др. Шандор пл. Брешћенски.*

Доносимо одломак његова говора, који се односи на овај предмет:

Заст. др. *Шандор* пл. *Брестовенски*: Високи сабор! У свакој седници овога сабора, стављено је предлога и упита на кр. зем. владу у сврху, да приреди и поднесе овом вис. сабору нових законских основа, протежућих се на односаје интеркофесионалне, дотично на односаје вере и цркве спрам државе.

У овој седници је тако учињено са више страна. Предлози и жеље, које су изражене, дају се поделити у две главне категорије. Изразиле се жеље, износили се предлози 1. у смеру верском, дотично међуверском, предлози, који стоје на становишту позитивне вере и цркве, па захтевају промену неких постојећих уредаба, протежућих се на поједине конфесије међусобно и спрам државе. Нарочито истичем, да су господа од већине, а вере православне, у том смеру жеље изнашала и предлог предлагала овој вис. кући.

Друго је становиште много шире, рекао бих обћенитије, и да се послужим речи, која је овде пала, човечје. Оно се не ставља на верско стајалиште, него захтева апсолутну слободу у верских послових и дозвољава и безконфесионалност и безверство.

Као што се прваших година, тако се ове године преузвишени господин бан изволио изразити о том питању; јасно је говорио у седници од 12. о. м. Каже преузв. госп. бан. рефлектујући на говор госп. велепоштовагога нар. заступника дра. Шумановића, следеће: „Ја бих желио са своје стране, да под утиском његових аргумената збиља дође што пре до жуђена циља, наиме до споразумка, који је нуждин, да се получи у тако нежном питању, као што је интерконфесионално између разних вероисповеди. И како сам имао прилике другом згодом споменути, нису ми још познате оне додирне точке, које би биле кадре, да се збиља получи тај циљ, наиме да се на темељу равноправности досадашње уредбе између са другима, које би боље одговарале данашњим модерним захтевима, него начелу равноправности“.

На изјаве преузв. госп. бана јасно је „да Његова преузвишеност увиђа нужду, да дође до споразума гледе интерконфесионалног питања, наравно међу разним конфесијама. Преузв. г. бан стоји дакле у тој изјави на становишту конфесија, цркава, а не на становишту безверства. Преузв. госп. бан, говорећи о споразуму, жели, мислим, да се исти покуша најпре међу конфесијама. Биће то поглавито гледе питања о мешовитим женидбама, па онда питања вере деце, која проналазе из тих мешовитих женидба. Преузв. г. бан сигурно је тим својим речима хтео казати, да не би радо без споразума, баром не без покушаја споразума са црквама, да та питања одмах и једноставно уреди, декретира држава по својој, како се каже, свемоћи. Ако сам тако Његову преузвишеност добро разумео, тада прихваћам то становиште тим више, што и у католичкој цркви и у православној цркви постоји посебна власт у питању женидбе, на ту може и једна и друга црква захтевати, да се она саслуша и да она најпре делује у смислу споразума. Гледе деце из мешовите женидбе имаде и црква православна и црква католичка по својој јурисдикцији, од које не ће ни једна одустати, потпуног ослона за деловање нарочито на њезине праве и верне вернике, тим да дозвољава или забрањује мешовиту женидбу према становитим уветима о вери деце. То се право не може ни једној цркви порећи. Код опредељивања вере и верског одгоја деце имаду родитељи своје право; на се опет слажем, када преузв. госп. бан нерхоресцира захватати у те светиње црквене и обитељске, те без сваког обзира на цркву уредити непосредно по држави та веленажна питања.

Прихваћам то становиште тим више, што не ћу да држава, можда управо и насилном одредбом вређа чувства појединих верника и цркава као таквих, као корпорација, Таквим се мешањем даје повод трвењу не само цркава и државе међусобно, него и трвењу појединих конфесија и цркава. Јасно је по том, да преузв. г. бан жели предупредити то трвење, да не жели путем силовите руке захватити и те нежне послове. Преузв. госп. бан каже сасма лојално, да точке у том погледу нису још познате. То ме још више јача у мнењу, да се преуз. г. бан не ће пренаглити, као што и сам каже, законском основом, док не буде бар покушан споразумак са црквама, док се неће наћи додирне какве точке. Преузв. г. бан рефлектира, споминье, истина и модерне законе, који постоје, који се граде у неким државама у том смеру, али држи, да је поглавито становиште његово равноправност конфесија, равноправност црква, дакле позитивно становиште.

Високи сабране! До сада сам споменуо начела, која извађам из речи Његове преузвишености, које сам имао мало пре част из стенографског записника читати: ја држим, да та начела нису у противби с оним становиштем, које сам имао част овде означити страном у име мојих истомишљеника, пак у властито своје име. Нека ми буде дозвољено овде прочитати следеће: 17. фебруара ове године изволели сте чути, да сам дао у име својих другова и у име своје следеће очитовање (чита): „Стојећи на темељу хрватскога државног права и народностног јединства, стојећи на темељу равноправности црквах у краљевинама Хрватској и Славонији и правни обезбедити народно-црквену аутономију оног дела народа, који припада српској патријаршији карловачкој . . .“

Овде је недвојбено, да и она господа, која су чланови саборског клуба хрватске опорбе, стоје на становишту равноправности црквах, без сваке резерве, нарочито, да су приправни и да желе то, јер то захтева братска љубав и равноправност црквах, унапредити аутономију и самосталност онога дела народа, који спада под српску патријаршију и митрополију долњо-карловачку.

Затим, високи сабране, јесте то наше становиште точно означено у оном предлогу, што сам га имао част, дотично, који сам као протупредлог имао част изнети пред ову вис. кућу, 21. фебруара године 1898., кад је кр. земаљска влада поднела основу о уређењу протестанске цркве; мене је као проту-предлагатеља запала част, да у том предмету два пута говорим, па сам опет без сваке резерве сасвим искрено и отворено казао, да ми католици с ове стране бранимо спрам државе увек слободу сваке цркве, бранимо равноправност црквах, које држава признаје. А напосе нека ми буде дозвољено, да споменем и властиту своју једну изјаву, коју сам дао одмах, када је моју маленкост г. народни заступник Шумановић изволео апостофирати, изјаву на име, која гласи овако (чита): то је било 23. јануара 1899. — „Будући ја кроз проникнут хришћанском идејом, никада нисам са то, да држава својом силом ради за једну цркву против друге, јер би то значило: Divide et impera“.

Сасма сличво, што у осталом овамо не спа. да, изјавио сам без сваког приговора с компетентне стране, на католичком конгресу 4. сеп, о. г. исто становиште, које и данас, јер сматрам како сам и тамо рекао, врло погибељним за саму цркву и за обћи мир, кад држава силом фаворизира једну цркву, а прогони другу цркву. „Hodie mihi, cras tibi“, врло је те погибелно јер може унапређивати и безверство.

Према томе држим, високи сабре, да гледе уређења будућега односаја међу црквама у краљевини Хрватској и Славонији, на колико се тај односај базира на равноправности истих, на заштиту равноправности, нема с наше стране никакове погибељи.

Али, вис. сабре, кад би се изнело — што у осталом по речима које је преузв. г. бан изволио 12. о. м. казати, не мислим, да ће се изнети, држим управо искључењем такове основе које имаду карактер кроз безверски, које омогућују безверство, паче га можда подупиру, основе, које сиде вернике буди које цркве, буди католичке или православне, буди протестанске или израелићане на чине такове, који се опиру најсветијим њиховим заповедима, њиховим догматом, — ја сам уверен, да ће не само ова страна вис. куће, која сачињава саборски клуб хрватске опорбе, него ваша страна, у којој се пропитима вере сматра највећом светињом и једним од најјачих темеља, једним од најбитнијих увета обстанка уређене државе, да ћемо сложно сви и најодлучније опрети се таковим основама.

Напокон благоизволио је преузв. г. бан још и ово казати: (чита) „Кад ћемо у том погледу боље ориентирани бити, то ћемо врло радо, да се тога посла латимо, да се предложи законска основа, а међу тим влада је и онако свагда гледала и унапред ће гледати, да оне неприлике које се услед тога данашњега стања законодавства у животу и том погледу показују, да их што више уклони и штетне последице одстрани“. И то вис. сабре, прихваћам у толико, у колико се закон сам тим путем, ексекутивним, не мења. Знано је, да се сваки закон може вршити и упоравити или у најстрожој или у најблажој интерпретацији, а међу оћима имамо опет доста нијанса.

Држим, да је дужност, управо патриотска дужност владе, да онде где у закону оштрине постоје, те оштрине најблажим начином тежи одстранити, али дакако не дирујући тим у сам закон, јер ни у један постојећи закон ексекутива сама, дакле влада, начелно дирати не сме — па зато међу два зла ваља мање одабирати. Ако би се показивало, да је у пракси немогуће

ублаживати те оштрине да се оне не дају тако изгладити, за да се главне две постојеће цркве — католичка и грчко-источна — у земљи не би једна на другу вазда тужиле, тада с наше стране, а мислим нити ма с које стране вис. куће не ће бити противбе тому, да се одстрањење међусобнога трвења и вређања црквах постојећи закон, који то увеђује, измени, те у ту сврху донесе законска основа на оному темељу, што га је изволио споменути преузв. г. бан, и на оному темељу, што сам имао част и као наше становиште споменути, наиме *на темељу равноправности цркава.*

Преузвишени г. *Бан Драгутин гроф Куен Хедервари* изјавио је на говор г. Брешћенскога ово: „Ја ћу у кратко да надовежем на речи г. заступника великогоричкога и то зато, што се је његов говор, кога је држао сада код ставке „Средишња управа“ „Богоштовље и настава“, у толико веома угодно дојмио, што могу констатовати из његова говора, да се је његово становиште пуно приближило становишту, које сам код друге згоде имао да истакнем у питању уређења интеркофесионалних односаја, те се услед тога надам, да ћемо свакако доћи пре на темељу тог разлагања до траженога циља, за који нам је свим једнако стало, да га получимо. То се надам тим више, што је г. заступник нагласио према разним конфесијама начело равноправности, које сам и ја истакао; ако сам га назвао модерним начелом, учинио сам то зато, јер је начело равноправности само по себи модерно начело наспрама ономе старијему, које је до сада владало.

Ја се потпуно слажем и с другим једним начелом г. заступника, који је рекао, да треба ствари тако удешавати, да се не погодује од стране државе једна црква на уштрб које друге, него да буде збиља изведено начело равноправности. Како рекох, услед свега тога ја се надам, ако и не знам позитивно конкретно које решење у том погледу, да смо се ипак приближили самоме решењу. И у толико поздрављам говор г. заступника.

Г. заступник касније је споменуо и то у другом делу свога говора, да нисам у расправи садашњој говорио о односајима међу црквом и државом.

Да искрено кажем, да ако нисам имао за то повода, нисам тому имао нити разлога, јер ономе, што сам у том погледу већ рекао и немам што додати ни одузети. То тим мање, јер — како видим — по оном, што сам онда рекао, слажем се и са оним назором г. заступника, што сам и онда код исте прилике устврдио, *да влада неће са своје стране никако да погодује беверству* — што је онда пре неколика година било импутирано влади — а ја сам тачно рекао: Као што је вера за сваког појединога човека штит у сваког његовој невољи и погибељи, тако је и темељ и то најчвршћи темељ за организовано људско друштво, т. ј. за државу.

Ако је г. заступник гледом на даље питање, како да се та ствар конкретно уреди, споменуо друге прилике и другачије односаје у другим државама, то се ја држим тога, што сам рекао, да у свакој држави и земљи треба се човек држати оних потреба, које у дотичној земљи бивају и према тому да се равна.

То је начело, којега се ја држим, и које мислим, да мора бити одручно и за овај вис. сабор, а не нако теорије, које не би одговарале може бити приликама, које постоје међу појединим верама у земљи и народу нашему.“

Извештај епархијских власти Пакрачких.

(Наставак и свршетак)

Гледе манастирске готовине ушло се у овом периоду у траг малверзацији са вредносним папирима у једном манастиру, но то ош из старијега доба. Бивши, давно већ покојни настојатељ тога манастира заложио је к у штедионици и код приватне особе више вредносних папира, на властиту руку, но судбким путем сада ће манастир опет доћи до својих папира. Странке које су у последњ тих папира, тражиле су, да се они откупе, а поплије и да се склопи нагодба, но на то потписани није пристао, него је придржао право манастиру на те папире, као неповлашно од њега одузете на темељу апеластријалне инструкције од 4. октобра 1856. А да се не би слично догађало и у будуће, исходно је потписани код високословлавног Саб. Одбора сходно упутство, како да се манастир против сличних малверзација огради, те је на темељу постојећих уредаба наших путем јавности проглашено, да манастиронастојатељи сами нису власни чинити никаковних на терет манастира

дугова. — А црквена готовина била је у три цркве провалном крађом у мањим износима оштећена.

Надзор над руковањем са непокретнинама црквени и црквеноопштински био је тачно вођен толико, што су општине с незнатним изузетком савјесно вршиле у том погледу дужности своји, а што су гођ предузимале, бивало је увијек на темељу претходно затражене и добивене дозволе од епархијске власти.

У овом периоду од прошле епархијске скупштине у земљама било је незнатнијих тек промјена и код манастира и код црквених општина. Тако манастирима је дозвољавано према потреби сјеча шумских дрва у омањим комплексима. а у најкраћем времену имаће манастири по вјештацима израђене шумске основе за господарење са шумама. Манастиру Ленавини је дозвољено, да прода потребни за жељезничку пругу комад земље, што је манастиру и пристојно плаћено, а и изградњом жељезнице и жељезничке станице у непосредној близини, унапријеђени су му интереси. Иначе код манастира није било у томе других промјена. Покушало се у Ораховици, да се земље манастирске дају у закуп, да више користи донесу, али се није могло у томе досада успјети. То се ове године предузело још озбиљније, али нису још у свему услови за закупнике довољно повољни.

Гледе земаља пазило се нарочито, да не буде заостатака на државним и општинским дачама, ни код манастира, ни код црквених општина, а нарочито код сесија; зато је сваке године потписани тражио од порезних уреда и од котарских области исказ дуга на јавним дачама, да се за времена узмогне дотични дужник приспилити да дуг свој подмири. Усљед тога може се рећи, да данас, с незнатним изузетком, нема заостатака на текућим дачама, а гдје такав дуг још тереши који посјед, потјече из прваших времена, као застарјели, па се настојава да се такав дуг отпише.

Даље се пазило, да се неупутним господарством не уништи која култура општинске земље, нарочито н. п. код шуме, да се исте не сијеку и не уништују без утврђене основе, а напротив дозвољавана је и потпомагана мелиоризација тла, па и занављање које пропале или нове културе и т. д.

Још је потписани сходно опаженим недостацима приликом инвентарисања и другом даном згодом у погледу неисправности у грунтовници одређивао по потреби одстрањење тих недостатака, налажући црквеној дотичној општини, да тражи исправак грунтовнице. А према налогу више власти прибрани су и конзисторијалном фискалу на правно мнијење саопштени податци о иметку бивших наших конфесијоналних школа, који је на много мјеста покомуналњењем школе употребљен у корист комуналне школе. —

За ово осам година било је код црквених општина у земљишном посједу ових промјена: продано је у 11 општина $35^1/_4$ јутара, у 3 општине замјењено је $4^1/_3$ јутара са $2^1/_4$ јутара (и 100 ф. приде од стране једне општине), коначно једна је градска општина поклонила 882 хвата дотичноме граду за проширење сокака у очекивању сарасмјернога уздарја од стране града општини; а прикупљено је у 3 општине 10 јутара за 1171 ф., једна је црквена општина добила од политичке општине на поклон $^1/_4$ јутра, једна сегрегацијом $15^1/_2$ јутара, двије заједштаја. дотично поклона од $7^1/_8$ јутара у вриједности од 1800 ф. — дакле отуђено је свега нешто преко 40 јутара, а умножено свега око 38 јутара, црквеног и црквеноопштинског иметка. А у току, дотично и пријепору је продаја једна од 7 јутара црквене земље. Код купа свакога пазило се да буде умјестан и на корист купцу, а куповано је већином у надопуну сесија; за продају давана је дозвола онђе, гдје је иста била у интересу црквеноопштинском, а то је било нарочито тамо, гдје иметкар дотични није могао носити оне користи, која је у изгледу и осигурана била од прилога дотичне куповне главнице, која увијек или је користоносно улагана била. као неприкосновени капитал, или се за њу прикупиле нове некретнине, а замјене су биле ради аранџирања и то поглавито код сесија. Осим оне општине што је добила сегрегацијом комад земље у наравни, добило је неколико општина при шумској диоби на сесију знатнију тангенту у готовом, која је овђе примљена и користоносно уложена у новчани завод, или је купљен за њу вриједносни папир, а камату ужива свештеник, као приход сесијонални.

Што се тиче осталих некретнина манастирских, парохијских и црквеноопштинских као:

цркава манастирских, парохијских и филијалних, манастирских и парохијских домова и нузграда, назило се и колико се више могло, да буду очуване и умножене. У манастирима су наведени оправци на кућама и нузградама некима у Пакри и Ораховици, а у овом потоњем призидана је уз цркву од запада и капела. Лепавини су преко потребни оправци и на цркви и на нузградама, али и ако се на томе живо ради, није се досад због скучених средстава успело.

Што се тиче цркви и здања црквеноопштинских изведено је од 1892. овамо већих оправака на црквама са трошком од преко 100.000 фор.; на парохијским домовима преко 40.000 фор., а на нузградама преко 2.000 фор. Међу црквама има их и из темеља обновљених, а од тих је на првом мјесту овдјешња катедрална Свето-Тројична црква са трошком до 60.000. фор.; а већи оправци изведени су на црквама парохија: Буковица, Ператовица, Ветово, Н. Тополе, Мељани, Бастаји, Пављани, Окучани, Срп. Капела, Лепавина, Даровар, Михољац, Дреновац, Рајић, (парохијске и филијалне цркве), Пављани, Врбовљани, Сјеверин, Г. Средице, Кукуљевац, Беденик, Чаглић, Лисичине и Пакрац (гробљанске цркве) и многе друге. Од црквеноопштинских кућа и парохијских домова на првом је мјесту истаћи Загреб, као најјачу са некретнинама у епархији општину, која је оправљала и дозиђавала трошком до 30.000 фор., даље сагрђени су нови парохијски домови у Турчевићољу, Медарима, В. Грђевцу. На темеља је обновљен дом у Трешњевици и Гаћишту, а предстоје оправци из темеља односно новоградње парохијских домова у Брестовцу и Миклеушкој. Осим тога су неке општине и купом помножиле куће своје тако, Загреб (купом од 24.500.), Нова Градишка купом двију кућа, и Слатина, а од сеоских општина Кобаш, који је покушао, да згодном трговином са кућама дође до лијепога парохијскога дома, што му је и пошло за руком, а Вараждин је добио поклоном високе владе до парохијског дома у вриједности 4000 фор. Црквеној општини у Дарувару сагрђено је за школу општинар тамошњи Исидор Добровић лијепу зграду у вриједности од 4000 фор. — Пожега је продала једну хућу за 2150 ф. И тако је што на одржање постојећих, што на прикупљавање нових зграда у епархији овој за ово 8 година утрошено до 200.000 фор. Врло знатан дио од своте доприниела је висока влада из земаљских средстава, а друго су покривали парохијани, што готовином, што наметом. Гледе оне припомоћи високе владе за градње и оправке, заузимао се потписани, да се што више очува автономно наше право при извађању оправака и градња. Но базирајући то своје становиште на постојеће црк. аутономне установе наше, осјећао и осјећа потписани с друге стране, да недостаје много шта у нашем устројству, да сами за се можемо предузимати и извађати знатније оправке и градње. А гледе приноса црквених општина истаћи је потписаном, да су вјерници у главноме радо доприносили од своје стране потребне трошкове, нарочито кад се цркве тицало, но било је случајева, и неоправданога отпора и упорности, по који пут и код најмањега и најоправданијег намета са какову градњу. Иначе као што је мало час истакнуто, недостатак стручних органа, који би посао могли и водити и надзиравати, проузрочио је многу и многу неприлику, а и штету црквеној општини; на тај недостатак дали би се можда свести и немири вјерски у Поганцу и много незадовољство по неки на парохијама. Потписани, колико је могао, настојао је незадовољство утаманчии и штету отклонити, и може тврдити, да је и ако не увијек и свуда, али у главноме знак успјеха постизавао. —

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачној.

(**Саборски Одбор**). Под високим председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија* држао је Саборски Одбор своје седнице од 12 (25) до 16 (29) децембра о. г. Присутни од чланова били су Његово Високопреосвештенство г. епископ Пакрачки *Мирон*, т. г. архимандрит *Илариона Руварац* окр. протопрезвитер *Ђорђе Вланови*ћ, *Михаило пл. Рогулић*, *Др. Ника Максимовић* и *Јосиф Јагић*.

(**Обновљење св. храма у Плашком.**) у Плашком резиденцији Дијецезана Горњо-Карловачке Дијецезе, постоји стогодишњи св. храм, који се назива и

катедралном црквом тамошњом. Храм је тај за данашње прилике тамошње веома мален, а спољашним и унутрашњим стањем такав, да је потреба генералне обнове и украшења његова изван сваке сумње. Високопреосвештени господин епископ *Михаило Грујић* годинама настоји већ око тога обновљења. Сад није већ далеко време, да његово племенито и истрајно настојање потпуним плодом уроди, чему је најбољи доказ најава пресветлог г. оделног представника кр. зем. владе у Загребу *Армина Павића* у седници земаљског сабора, држаној 4 (17) децембра о. г. Приликом прорачунске расправе о „земаљском приносу у сврхе богоштовне,“ рекао је посланик пресветли г. *Светозар Кушевић*: „Вис. саборе! Тежња и намера високе наше владе, коју је она посветила овом наслову т. ј. за попомагање богоштовних сврха, даје ми повода, да овом приликом поднесем један предлог, не толико предлог, него препоруку, да би се висока влада обазрела у том обзиру на нужде и потребе оног народа, кога ја част имадем овде заступати, који је народ честит и њалн, те у сваком смислу особиту позорност заслужује, а то је котар Плашћански, где се народ по свом положају и завичају није кадар одазвати овом што му је прека нужда. У Плашком постоји црква катедрала већ више од 100 година, на њу није се могло по народу потрошити ништа, сиромашан народ, није у ту сврху ништа могао допринети. У тој цркви налази 320.000 православних Срба свој верски центрум, те би заслужила та црква, да јој висока влада свој посебни обзир поклони. Ја сам већ то питање пре неколико година изнашао у прорачунском одбору, па сам слободан овде високу владу замолити, да би на ту цркву, која је обилна у трошном и запуштеном стању, узела обзир. Које топло препоручам високој влади.“ Оделни представник пресветли госп. *Армин Павић* одговорио „Високи саборе! Врло ми је драго, што могу пресветлом г. заступнику оног краја повољно одговорити на његов упит у послу саборне цркве у Плашком. Грађевни је трошак за реставрацију те цркве прорачунат, ако се добро опомињем, са 50.000 круна. Досада је у ту сврху већ депонирано 25.000 круна. 10.000 круна доприноси црквена имовина. Што још не достаје, нахаћи ће се се на буџета идуће или најкасније за две године, пак ће се и реставрацијом цркве моћи започети већ идуће или најкасније за две године.“

(**Задање српске цркве у Вел. Кикинди**). Црквени одбор ове општине поднео је предлог црквеној скупштини, да се на место досадашње доста мале и трошне цркве у Вел. Кикинди подигне нова. Трошак за задање цркве набавиће се тако, да се за пет година разреже 10% прирез по порезној круни, те ће се тако добити свота од 200.000 круна, која је потребна за задање цркве. Осим тога употребиће се и она свота, што је на задање до данас уштеђена. О предлогу том расправљала је скупштина у недељу и усвојила га.

(**За духовника у Лепоглави**) именовао је преузвишени Бан краљевине Хрватске, Славоније и Далмације пароха у Сиригу (Банат) јереја *Срећена П. Јовановића*.

У Србији

(**Професор Велике Школе**). Филозофски факултет Велике Школе изабрао је за професора на упражњену катедру ботанике др Луја Адамовића досадањег гимназијског професора.

У Црној Гори.

(**Кнез Никола — Краљевско Височанство.**) Поводом 40 годишњице свога славног владања, витешки Господар Црне Горе и Брда, *Кнез Никола I.* замољен адресом свога Државнога Савета примио је наслов *Краљевско Височанство.*

Разне белешке.

(**Промоција**). На Будимпештанском универзитету промовисани су 9. (22.) децембра о. г. за докторе медецине г.г. *Милош Богдановић* и *Тимотије Замуровић* питомац Текелијин. Г. Милош Богдановић је рођени брат високопреосвештеног господина епископа Будимског *Лукијана.*

(**Вошко Петровић**). Свршивши науке на нашем Богословском Училишту, г. Петровић је прешао на филозофски факултет Бечкога универзитета, те је оногод проховисан за доктора филозофије, на основу дисертације о *психо-физичком моменту*, једној актуалној теми на савремене психологије. Као што смо навештени, г. Петровић је наумио у богословским наукама образовати се и даље, на страним богословским факултетима. Желимо му и у том послу успеха, а дао Бог, био на корист наше цркве и народа.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Матица ће у тому 1901. године издати:

6 књ. „Летописа“ са 3 „књиге Матице Српске“ 5 „књига за народ“ с календаром за 1902. г.

Летопис ће излазити свака два месеца у свескама од 7—8 штампаних табака; Редакциони Одбор ће се старати, да Летопис, као књижевнонаучна повремена књига, буде књижевно огледало савременог живота и културног рада Срба и осталих просве-

ћених народа, нарочито њихове књижевности, вештине и науке.

„Књиге Матице Српске". Веће ствари, и научне и белестричне, не ће се растезати на неколико књига Летописа, него ће се штампати за себе, као целина, и разашиљаће се уз Летопис када која буде готова. „Књиге Матице Српске" се не ће продавати за себе, него ће их добивати само чланови Матичини и претплатници Летописа. Идуће године ће изаћи три „Књиге Матице Српске", међу њима ће угледати свет „Мемоари" пок. дра Јов. Суботића.

„Књиге за народ". Из задужбине Пера Коњевића издаће се пет „Књига за народ" и Календар за 1902. годину. Садржина пет књига ће бити:

1. „Косово" одабране јуначке песме о боју на Косову, с тумачем. 2. Приповетка. 3. Живот св. Павла. 4. „Занат је златан", расправица о користи заната, особито у приликама нашега народа. 5. „Мали пчелар", кратко упутство за пчеларе.

У **Календару** Матичину ће бити све оно што доносе наши бољи календари: календарски део, опис празника и житија светаца, шематизам наших аутономних власти, статистички податци о Аустро-Угарској Монархији и о Србима, српски летопис, практична казалка о ваџарима, пошти и телеграфу, о железници и парним бродовима, науке из економије и о чувању здравља, упутство у новим законима, преглед главних догађаја у Европи са сликама, преглед главних догађаја у Србству последње године са сликама, упутство шта да се чита, и још пуно других поучних и забавних ствари; где год буде потребе, биће додана и слика.

„Књиге за народ" и Календар у једанпут ће се разаслати претплатницима и члановима Матичним у октобру 1901. године.

Претплата за ове књиге

1. Чланови Матичини добивају све књиге, горе наведене, бесплатно. Члан Матичин плаћа или 100 круна уједанпут, или сваке године по 20 круна за пет година. Чим члан уплати први оброк од 20 круна, добива све књиге које изађу те године.

2. „Летопис" и „Књиге Матице Српске" добивају се за претплату о 6 круна или 7 динара.

3. „Књиге за народ" с Календаром добивају се за претплату од 1 круне или 1 дин. и 30 п.

Рок претплати је за „Летопис" и „Књиге Матице Српске" до краја јануара 1901. године, а „Књигама за народ" до краја јуна 1901. године.

У Новом Саду, новембра 1900.

Др. Милан Савић с. р. секретар. — А. Хаџић с. р. Председ. Мат. Српске

Јавна благодарност.

Подписана црк. општина сматра за своју врло пријатну дужност, да се следећим Хришћанкама и госпођама, а наиме: *Емилији Лукићевој*, која је сребрне рипиде овд. св. цркви о свом трошку за 30 круна врло лепо оправити дала, за тим *Марији Најбинскової*, која је застор за налоњу од апостола и ваздух укусно израђене у вредности од 26 круна поклонила; даље *Милци Мандарићевој*, која је један красан ђачки стихар у вредности од 24 круне послала и напослетку *Персиди Лукићевој*, која је такође један леп свештенички стихар у вредности од 18 круна дала, најтоплије захвали са том жељом, да би се на ове даровательке и др. побожне наше Хришћанке угледале. Живеле!

Из седнице срп. прав. црк. одбора, држане 10 ог нов. 1900 г. у Срп Вел. Ст. Миклушу.

Петар Агрима парох. — Јоца Мартиновић председник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 1037/690 ex 1900. 173 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено место систем. парох. помоћника у Шиду са платом V. разреда осим стана. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 20. децембра по ст. кал. о. г. поднетя.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 28. нов. (11. децембра) 1900

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 1053/691 ex 1900 174 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено парох. место III. разреда у Јамени. Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 20. децембра по ст. кал. о. д. поднетн.

Из седнице архид. Конзисторије, држане у Карловцима 28. нов. (11. децембра) 1900.

Георгије с. р.
Патријарх.

С Т Е Ч А Ј. 175 2—3

На српској православној вероисповедној школи у Потпорњу код (Вршца) расписује се стечај

Плата је учитељу 800 круна, 16 круна за переводство, слободан стан са 2 собе, комором и лепом баштом са засађеном лозом.

Дужности су учитеља, наредбом од 1872. године, рок стечају 14. јануара Свети Сава, ког ће се дана и избор обавити.

Молбенице вала послати на долу потписаног председника.

Из седнице Црквено Школског Одбора држане у Потпорњу дана 4. (17.) децембра 1900. год.

Крста Јунгић пр. учитељ и перовођа. — Коста Костадинов Црк. Школски председник.

Број 997,1002/К. вап. 593. ех 1900. 179 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На парохију VI. класе у В. Мучни са роком до 15. (28.) јануара 1901.

Молитељи имају своје правилно инструиране молбенице надлежнијем путем до горе стављеног рока епархијској конзисторији овој поднијети.

У *Пакрацу*, 22. новембра (5. децембра) 1900.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

Број К. 705,706. ех 1900. 180 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Ради сталног попуњења упражњених парохијских места, у Јошпову II. плаћевног разреда и у Наљфали VI. плаћевног разреда расписује се овим стечај с пријавним роком путем надлежних претпостављених власти код потписане епархијске конзисторије до 21. јануара 1901. г.

Из седнице епарх конзисторије држане у Темишвару 12. (25.) децембра 1900. год.

Никанор
Епископ.

Број 1054/К. вап. 621. ех 1900. 178 1—3

Е Д И К Т.

Овим се позива Марија Новковић рођена Грујић из Соколовца, сада непозната боравишта, да у року од 3 мјесеца по првом увртњеву овога едикта, пријави епархијској Конзисторији овој садање своје боравиште, јер у противном случају бити ће њој на трошак именован заступник и поведена бракоразводна парница и без ње докончана.

У *Пакрацу*, 22. новембра (5. децембра) 1900.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

Ad бр. 124. и 130./М.Ш.О. ех 1900. 172 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено место редовне учитељице I. и II. разреда, при овдашњој средњедњој основној женској школи расписује се стечај.

Плата је учитељици 1240 круна — у коју је и награда за повторну школу урачуната — и 160 круна станарине, с правом на петогодишње доплатке од 100 круна.

У свези са овим расписује се стечај и на ново установљење, евентуално за стално проглашено учитељско место на овдашњим селиштима Чичови, са годишњом платом од 800 круна, с правом на петогодишње доплатке од 100 круна, слободан стан и огрев. У плату је урачуната и награда за држање повторне школе. На ово место могу компетовати и мушки и женске.

Рок стечају траје шест недаља, рачунајући од првога увртења стечаја у „Српском Сиону“.

Потребним прилозима снабдевене и прописно биљеговане молбе имају се у одређеном року председништву овога Одбора поднети.

Из седнице м. Школског Одбора држане у Сомбору 30. октобра (12. новембра) 1900. год.

Стефан С. Илић
перовођа.

др. Ст. Поповић
председник МШКОдбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

АНДРИЈА БАЛАШИЋ

КРОЈАЧ

СВЕШТЕНИЧКОГА, ЦИВИЛНОГА И ВОЈНИЧКОГА ОДЕЛА

НОВИ САД, — ЋУРЧИНСКА УЛИЦА, БРОЈ 29. — НОВИ САД.

ВЕЛИКА РАДИОНИЦА, ОД ПОТПУНО САВРШЕНОГА СТРУЧЊАКА.

Нуз моју досадању радњу, примио сам од госпође **Васиљевске, свештеничкога одела** радионицу, и исту сам спојио са мојом радњом.

Јамчим свакоме од гг. свештенина да је моја израда ванредна. Нисам досада жало велика труда да себе потпуно усавршим у *крају и изради* **свештеничкога одела,** — исто сам тако и материјалне жртве поднео, само да горе наведено постигнем.

Стојим у свези и повлачим робу **ИЗ ПРВИХ ТВОРНИЦА (ФАБРИКА)** и то: ванредна **Доублина** (немачка роба), **Адрије, Гамгарна, Листера** чиста и пикетирана, **Палмастона, Товкина, Первијена.**

СВУ РОБУ ПОВЛАЧИМ ЗА ГОТОВ НОВАЦ. и у стању сам са **ванредном добром робом и јефтиним ценама** пречасну г.г. свештенике послужити.

Молим за поштоване посете и наруџбине, а стојим пречасној г.г. свештеницима на услузи и свако писмено обавешћење дати. Са особитим поштовањем

134 9—12 **АНДРИЈА БАЛАШИЋ** свештеничког одела кројач.

ДАВИД ЋУРЧИЋ, Нови Сад,

јавља својим поштованим муштеријама да је своје стовариште материја за владичанска и свештеничка одела, које је како је познато и до данас у великом набору водио, **данас јако повећао.**

Дубл, листер, шевиот, камгари, алапин, атласин, тристотен, перунијен и дескин, а тако исто и штофове за **деаке држим искључиво немачку робу,** цене су 2, 2·50, 3, 3·60, 4·20, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 и 13 фор. по метеру, а гарантујем за чисту вуну и постојану боју и то за све цене па и за ову од 2 форинта. — Особито даке а при том постојане материје за летња одела од фор. 1·70, 2, 3, 3·60, и 4·20 по метеру. — **Свила лила, црвених и крвних** за мантије од 3, 5·60, 7, 9 и 12 фор. по метеру. — **Мајасова** у црвеној, плавој, лила и црној боји у 5, 13, и 17 свиметара широких по фор. 1·50, 3·60, 4·20, и 4·80 по метеру. — **Свила за поставе** црвених, лила, плаве и црне и то од фор. 1·50, 2·75, 3·60 и 4·50 по метеру. Бунеле и памучне поставе имам у свима бојама као год и свилене. — За поставе за **деаке свиленог памука** у црној, плавој и црвеној боји од фор. 1·80, 2·40, и 3·60 по метеру. — **За памучавске** свиленог сомота у црној и у прошараној затвореној плавој боји од фор. 2·40, 3·30, 4·50, 5·50 и 6·50 по метеру. — **За памучавске** држим искључива по мени лично у Москви набрани руски кожави крепон, пуњени по 2 фор., свилени од 5·50, 8 и 9 ф. по метеру. — **Све горенаведене ствари** држим сваког у великом избору и то за сада у мојој трговини платна и по потреби пренесу у засебан дућан у моју другу кућу број 1408., а дејен на почек и на месечне отплате, а могу и зготовљена одела лиферовати. — Мустре шаљем само на писмено захтевање. 173 2—3

НА ЗНАЊЕ!

Част ми је славним српско-православним црквеним општинама и пречасним г. г. свештеницима учтиво јавити, да сам моју

ТРГОВИНУ СРПСКИХ ЦРКВЕНИХ СТВАРИ

у кући г. Ђорђа Ивковића у Дунавској улици у близини поседског гр. судбеног стола сместио.

Најслађа задаћа ће ми бити, да моје и. н. муштерије са најнаврснијом робом, крај солидне послуге и најумереније цене, што боље задовољим.

Начело је моје, да и. н. публику са **немачком** чемом ове или оне робе, не обмањујем, као што то, на жалост, чине пештерске трговине оне струке, него ми је као Србину — циљ, да са савесним и поштеним руковањем трговине своје, себи и радњи својој **највећем** поверење и симпатију како код славних српских православних општина, тако и код пречасних г.г. свештеника и српске публике, те из разлога ових, молим, да ме са поверењем својим припомогну, да тежњу ону своју што пре постигнем; па сам уједно слободан на неколико од главније робе, које на стоваришту у богатом избору имадем, упозорити и најтоплије препоручити, као на пр.:

Одежда (светих), Одежда (црних), Небо, Литија, Црквених барјака, Свиленог покрова, Крунa венчаница, Евангелија, Крстова ручних, Крстова за трагезу Рипида, Кадионица, Свећењика (чирака), Путира, Завеса, Кандила, Дискоса, Лажница, Копја, Школских барјака, Цветхелебница, Кивота, Полелеја, Дунапра, Сасуде за св. причести болнима, Сасуде за крштење деце, Сасуде за миропомазање, Свечарских икона, Целивача икона, Простирача.

Све иконе наших светаца, рађене **чисто** бојом и слободном руком **на платну, лину и дрвету** за иконостасе и целивање; **икона руских, кинаних од бакра и гвожђа, позлаћених и посребрених;** плаштаница израђених по чисто српско-православном типу и **велики** набор историчних слика од најбољих вештака те струке.

Уједно се препоручујем славним српско-православним црквено-школским општинама за израду **СВИХ ПОЗЛАТАРСКИХ ПОСЛОВА**: као: **целокупног иконостаса и Христових гробова,** а већ постојеће **иконостасе, иконе, окове на св. Евангелијама** правим и израђујем као ново.

За преч. г.г. свештенике доње и горње хаљине, **шешире, ћелевуше, појасеве, монтеросе, камиланке и панакамиланке.**

На захтевање шаљем објашњаје и различите мустре, а код већих послова на поновљена подношења сваковрсне мустре, робу, цртеже и предрачуне на углед и избор лично, о своме трошку, без да је дотичан обвезан трговину учинити.

Поруке обављам брзо и тачно, јер ми је стовариште снабдевено са свима горенаведеним предметима. Ја се као Србин надам, да ће ближи свој своме, него да се потомажу туђа и страна слична подузећа, па у толико пре и са већим поштовањем извлачи ћу сваког мојој поштованој муштерији на сусрет и задовољићу је у сваком погледу. Молећи за штоване поруџбине и поверење јесам

С особитим поштовањем

160 5—10

НИКОЛА ИВКОВИЋ

НОВИ САД

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за **солидну израду** као и за **умерене цене** јамчим. Примера ради наводим овде **поједине** артикове и цене им; као:

ОДЕЖДЕ свеће од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог свиленог дамаста и годрапира од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прне од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. с' са чистим златом извезено на најфинијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14. 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 15, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор све маслом бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити преч. г. свештенцима **шешира, камизавки, ћелепуша и појасева.** — На захтевање и. н. мустерији шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.** 90 15—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; прављене старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на више има увек готових на стоваришту.

52 **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајене плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 591.

СРПСКИ СИОН

Год. X. Број 52.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 24. децембра 1900.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

БОЖИЋНА ПОСЛАНИЦА ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

ГЕОРГИЈЕ ПРВИ

по Божјој милости и вољи народа српског, православни Архијепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Његова Цар. и Ап. Крал. Величанства ФРАНЦА ЈОСИФА ПРВОГА, прави тајни саветник, кр. угар. великашког дома, и кр. хрватског и славонијског земаљског сабора члан, преизредних ордена: ц. и кр. гвоздене круне првога реда коњаник, крал. српског св. Саве првога степена, као и Књажества црногорскога Даниловa реда првога степена великокрстник и т. д.

високочасном, пречасном и часном свештенству оба реда, и побожном православном српском народу богохранимме архипастирске карловачке, преслабазној пастви својој духовној, шаље усрдни поздрав и патријарашки благослов.

Данас је, љубазни моји, равно хиљаду и девет стотина година, како се свршило **келіе и прослaвное чѣдо**, како **Богъ на землю пріиде и человѣкъ на небеса взиде**, или — како **изрекъ великое таинство** Рождества Твога, Христе Боже наш.

Деветнаест стотина година навршило се је, како се сусрела љубав и правда Божја, те у бескрајној милости својој целом роду људском даривала Искупитеља и Спаситеља, Господа нашег Исуса Христа.

За који дан ући ћемо и у двадесети век, ал нам је и данас неизмењена Божићна радост највећега догађаја у животу човештва.

И данас **силы небесныя радуются и земля съ человѣки веселится**, као да и данас светли она светла звезда, што је показала **въ вертепѣ вмѣщающаго невмѣстимаго**; — као да смо и ми удостојени приступити оним бесценим јаслама, у којима се љупко

осмејивао на цео род људски **безлѣтни младенцъ**, којем је небо прѣсто; као да смо и ми поред пастира, међу које је благоволео сићи Онај, **вгожє воинства окрѣсть его ангели**; као да и ми приносимо са **волхвима пресидетимъ дары избранымъ на земли рождешомоу царю небесномоу**.

Божићна се радост не мења, нити ће икад маљом бити; њоји ни краја бити не ће, јер се Господ Исус Христос родио за сва времена и за све људе; јер смо сви дионици Његове благодати, сви се кроз Христа спасавамо, на топлоти Његове милости сунчамо и на светлости Његове науке озарујемо; сви ми и сви ће после нас.

Ако не гледамо сјајне зраке звезде Витлејемске, нама светли **свѣтъ разѣма**, и **разѣмное солнце правды**. Ако нас не води звезда Витлејемска, да се поклонимо **превѣчномъ младенцѣ**, топлота Његове љубави и светлост Његових истина грије и обасјава, те одушевљава и нас, као што је и човештво пре нас и као што ће и после нас, да се увек највећом радошћу вечне благодарности и побожности клањамо: Учитељу над учитељима, Мученику над мученицима, Сину Божјем, Спаситељу света, Господу Исусу Христу и Његовим вечним истинама, божанској премудрости, бескрајној љубави, најсветијој правди, недостижној милости и **долготерпѣнію**.

И зато ће Божићна радост веселих срдаца хришћанских увек умилно дочекивати данашњи дан и остаће увек свежа, пуна и велика. Зато се је она, љубазни моји, и синоћ разлила по души свију нас, а раздрагани и освећени њоме за то смо и синоћ у собе и одаје своје унели сламу и просули је по њима у спомен сламе Витлејемских јасала. Зато смо и украсили своје столове милим Божићним колачем, у спомен **превѣчнаго младенца**, а окадили га измирном, даривали земним плодовима, сребром и златом, какво се у кога нашло, и осветлили га чаробном светлошћу тијога кандила и високе воштанице. Зато смо и синоћ, искупљени око Божићњег колача, стари и млади, велики и мали, заборављајући све невоље, које тиште свакога у бризи његовој, испевали Божићње песме све редом.

И тако, кад сте украсили домове своје Божићном лепотом и светињом, и кад сте Божићном радошћу развеселили се у породицама својима, ево сте се искупили, мила децо моја, и у цркви својој, као браћа и синови једне нам матере цркве и свете вере православне, и једнога лепога имена српскога; искупили, да у дому заједничке вам молитве принесете у радости **хвалѣ и пѣснѣ**, топле молитве и побожне жеље Господу Богу своме, једном у Пресветој Тројици, и да спојите весела срца своја у заједничку радост, те један другоме у љубави и миру, са жељама најлепше доброте братске и хришћанске, поздравите мили празник Рождества Христова.

А тако искупљенима, свима вама без разлике, мила децо моја, ево и мене у очинској и архипастирској љубави, да вас са престола ми патријарашкога загрлим све, и да вам поздравим и Рождество Христово и са њиме спојене све празнике Божићње: Христос се роди! Ваистину роди! Богом благословена била вам радост ваша, мила децо моја.

Велика је радост у речима Христос се роди, колика ли је у отпоздраву: Ваистину роди! Али и у највећој радости човек не сме заборавити своје дужности. — Дужности су многе, а јер је испуњавање њихово на корист и спасење, не треба да су вам тешке ни дужности хришћанске, ни дужности црквене и народне, нити дужности грађанске.

Старао сам се и досада, да вам пишем, љубазна децо моја, за опште спасење ваше, које је мени тим више на срцу, јер су душе ваше поверене мени и мојој архипастирској љубави, старању и одговорности. Не пишем ја ни ово, да посрамим кога од вас, него да вас поучим као своју љубазну децу, једне вере, једне крви и народног имена са мном. Да вас поучим, да не грешите, и да се Рождеству Христову одужите.

Пре деветнаест стотина година на земљи рођеноме Цару небесноме прине-

соше: ангели пѣше, небеса звѣздѧ, волски дары, пастырїе чѣдо, земля вертеп, пѹстыня ясли. А после деветнаест векова шта ли ћемо принети ми, Спаситељу своме, свој доброти Његове милости, свој светлости и сили Његове науке?!

Принесимо веру, љубав и наду своју. *Веру*, без које није могуће угодити Богу, јер који хоће да дође к' Богу, ваља да верује да има Бога, и без које вере не можемо спасени бити, без вере у Господа Исуса Христа, Који је силно посведочен за Сина Божјега.

Принесимо *љубав*, јер је она највећа међу добродетелима хришћанским, већа од пророштва, од познавања свију тајни и свију знања, већа од вере која и горе премешта, јер љубави ако немаш, ништа си, ништа ти не помаже.

Принесимо Рождеству данашњем и Спаситељу свију нас и *наду* своју у Њега, као Господа Бога свога. Њоме се хвалимо и веселимо, јер Господ треба да је крепост наша и штит наш, у Њега да се поуздава срце наше, јер Он помаже. Надање се неће осрамотити, јер до неба је милост Божја и истина Његова до облака, а правда къ вѣкы вѣкомъ. Престо је Његов вечан и непоколебљив, а скиптар царства Његова скиптар правице. Благо човеку, који се у Бога узда! — Чуј народе мој, и пригни ухо своје к' речима уста мојих и срца мога.

Ако принесете, љубазна децо моја, Господу Исусу Христу и данас веру, љубав и наду своју са свима плодовима, са свима добрима делима, која се рађају у тима трима хришћанским добродетелима, онда ћете најлепшим даром даривати и најсветију успомену Рождества Христова, страсне муке и Голготску смрт, што ју је Син Божји, у данашњи дан преславно рођени, претрпео, да нас са Оцем Својим помири и Господу Богу нашем посини. — С' тим даровима најдостојнијима ћете се показати благодати у Исусу Христу, којом смо сви постали синови видела и синови дана.

Можете ли те дарове принети и данас Христу Господу нашем, ви ћете сами најбоље знати, љубазна децо моја. Сами себе окушајте, јесте ли у вери, сами себе огледајте. Испитајте душу своју и њезину веру; испитајте срца своја и њихову љубав; огледајте наду своју и њезино уздање у Бога.

Но при томе не заборавите, да је вера тврдо чекање онога, чему се надамо, и доказивање онога што не видимо; да је вера у побожности, у молитви, у богослужењу, у свећењу имена Божјега, у светковању празника, у похађању храмова Божјих, у поштовању икона и свију светиња, у послушности заповедима Божјим и црквеним, у поштовању црквених старешина и служитеља Божјега олтара, у даривању св. храмова и украшавању њиховом, у исповедању учења црквеног, у чувању и одбрани вере и цркве своје и у готовости све за славу њихову допринети и жртвовати.

Не заборавите ни то, да хришћанска љубав љуби Господа Бога свим срцем, свом душом, свима мислима; да љуби ближњега, као што је човек кадар љубити самога себе; да љубав дуго трпи, да не завиди, да се не велича, да се не надима, да не чини што не ваља, да се не срди и немисли о злу, да се не радује неправди, а радује истини, да све сноси, све верује, свему се нада, све трпи и да никад не престаје, а да увек држи заповести Божје.

Сетите се тога, да нада хришћанска треба да је као она у праведнога Јова, нада безкрајног уздања у милост и правду Божју.

И када на свему томе испитате и премерите, окушате и огледате своју веру, љубав и наду, те ако вам је она таква, као што сам је тек мало приказао; онда благо вама, благо би онда било Цркви којој сте мила чеда, благо и вери којом се сви поносимо православном, благо би било и народу нашем, чијем напретку и будућности, чијој слави и лепом имену српском, треба сви свој део увек да доприносимо.

Ако вам је таква вера, љубав и нада, ви ћете, љубазни моји, увек чинити што од вас црква и вера ваша, што од вас понос српски и корист народног црквено-просветног напретка тражила буде. — Јер ко верује, ко љуби и ко се нада, тај чува

веру своју, брани цркву и свако добро чини народу своме, а поред таквих синова, црква је радосна, школа се весели, народни напредак пева и будућност му се осмејкује.

Ко верује, ко љуби и ко се нада, тај безприкорно врши и дужности грађанске, љуби своју домовину, чува своју дедовину и не напушта прага свога. Тај слуша власти и покорава се њиховим заповестима, по дужности и законима изреченима.

Властима се свима, — јер свака је од Бога — ваља покоравати, не само од страха, него по савести. Хоћеш ли пак да се не бојиш власти, чини добро и имаћеш хвалу од ње. Треба власти и потпомагати у њиховим племенитим настојањима, јер ова бивају ради опште користи и напретка.

То су грађанске дужности, љубазна децо моја, вршење којих вам и овом приликом на срце мећем.

А као украс свију врлина грађанских, као прва и највиша дужност свију нас, и данас и увек нека вам је на души, на срцу и у савести: непоколебива верност и на сваку жртву готова оданост Његову Ц. и Ап. Кр. Величанству, премилостивоме и доброме Господару, љубљеноме Владару славне и силне Аустро-Угарске Монархије ФРАНЦУ ЈОСИФУ ПРВОМ, Његовом превишњем Престолу и прејасном Дому владалачком.

Таким хришћанским, верским, народним и грађанским врлинама украшенима, нека вам је сретна радост Божићна, мила децо моја, а Бог мира и љубави нека је с вама сада, свагда и до века. Амин.

Дано у Срем. Карловцима године 1900. од рођења Христова, а Патријаршества Нашега једанаесте.

Горе поменути смирени Патријарх

Георгије Бранковић с. р.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

У очи Божића.

— Сава Петковић —

Божић!

Чаробна реч за безазлену децу, најрадоснији дан за старо и младо, величанствени празник за св. Цркву православну, а епохалан догађај за целокупни душевни живот човечанства.

Па чије срце не ће од радости заиграти на тај дан? Чију душу не ће обузети побожно весеље и миље на тај дан? Чија мисао не ће се на тај дан винути у небеске регијоне, где и анђели Божји, гледајући у страху чудесан догађај, поје славу и хвалу новорођеноме Богочовеку?

Нема тога ваистину, а ни не може га ваљада бити, јер тада се *и небо и земља радују*, тада *сви анђели ликују на небесима и људи се тада радују и свака твар игра ради Онога, који се родио у Витлејему, Спаса Господа.*[1]

[1] Божићна стихира на Литији.

*

Бадње је вече.

У пећи бадњак весело пуцкара, па шири по, тамјаном окађеној, одаји пријатну топлоту, загревајући тело а у души палећи побожне осећаје. Кандиоце весело трепти и расипа златне зраке по поду, божићном сламом позлаћеном, као да се и оно радује светломе дану сутрашњем. Све је ту дивно, свечано; све весело, блажено. Па и одаја, досле обична и једноставна, као да се вечерас претворила у св. храм Божји, у коме све нечујно али складно велича велики дан сутрашњи.

На поду свечана тишина. Сваки то похитао у свој дом, да унесе својима божићњу сламу, благослов и мир Божји. По небу трепере сићана кандила, као да је сама природа приредила импозантну илуминацију Цару над царевима. Па, где, и небо и земља, и злаћани хор звездани и небеске и земаљске твари, у радости и

потајном неком страху, стрепе пред доласком Његовим!

А како и да не? Сутра ће да се роди друго сунце. Сјајније од онога, које обасјава земљу и градове; топлије од онога, које греје и оживљава земаљске твари — *Сунце правде, Христос Бог наш.*

Сутра ће да засија друга светлост. Светлија од сунчане светлости; величанственија од месечева сјаја — *светлост истине и разума, светлости од светлости, Бог истини од Бога истиног.*

Благо нама!

Сутра нам се рађа Сунце наше; сутра нам свиће зора наша; сутра се, Божјом милошћу, ослобађамо од несносног мрака, који обавијаше душу и разум наш и сутра улазимо, очишћени од греха и ослобођени од власти ђаволе, у спремљено нам Царство Божје.

Ој, зоро, свани нам што пре, да замркну за увек ови мутни дани нашег религиозног, друштвеног и политичког живота!

Ој, сунце, грани нам што пре, па разагнај ову грозну таму, у којој браћа по странпутицама лутају, и осветли путеве праве, по којима нам ваља ићи, који воде истинској срећи!

Ој, што пре! . . .

Са улице трже ме весели дечји жагор и глас звонцета.

„Хоћете л' примити вертеп?“ . . .

. . . . . .

Под свежим утиском побожних црквених песама и декламација из устију љубимаца Христових, који данас, из пијетета према Њему, приказују источну мудрост, како се клања сунцу правде — утонух у дубоке мисли. Пред очи ми изиђоше светле слике чудеснога рођења Христова и чудни догађаји, који га пропратише. Мисао ми се вину у далеку прошлост, када су, по рођењу Његову, источни мудраци кренули се на тешки и далеки пут, да се поклоне Великоме Цару, да Га царски даривају и да Га, као и ова деца вечерас, славе и величају.

У необичном расположењу узех Св. Књигу, да из ње, као из вечног извора, поцрпем и овом приликом поуку. И већ на првом листу (Мат. 2, 1—23) нађох, што сам тражио. На њему је премудрост Божја руком човечјом исписала један догађај по рођењу Спаситељеву, као потврду и доказ Божанства и царске моћи Онога, који се у Витлејему родио. То је *поклоњење источних мудраца* и то хоћу у кратким потезима да изнесем пред читаоце овога листа уз благе дане ове, када се по свима српским кућама носи вертеп и приказују источни мудраци.[2]

*

Долазак источних мудраца у Витлејем, да се поклоне Великоме Цару јесте необорив доказ, да је промисао Божја и језичнике, као и Јудеје, спремила за примање Искупитеља. И доиста језичници Га примају у лицу својих бољих представника, у лицу источних мудраца.

Да видимо ко су управо ти мудраци, о којима толико слушамо.

Реч мудрац (μάγος) означава у Св. Писму људе чаробнике, који су неком вишом силом вршили чудна дела (Исх. 7. и 8; Исаија 47, 8. 13; Дел. ап. 8. 9. 11; 7—11; Јер. 39, 3. 13.) Такав су појам о њима имали Јевреји. Код Мињана, по сведочанству Иродота,[3] сачињаваху они неку особиту касту, која је вршила богослужење и бавила се науком. Постојала је такова каста и код Перзијанаца. И они су били жреци и учитељи, а бавили су се природним наукама и богословљем, специјално пак астрологијом са том сврхом. да из звезда предсказују будућност.[4] Тако видимо маге, где тумаче снове Астијагу.[5] Видимо их и у Вавилону под именом Халдејаца (Дан 2, 5).[6] Њима је постављен за начеоника пророк Данило (ст. 48), и они су свакако жреци јеванђеоских мага. По примеру свога начеоника они су са ученошћу спојили високи морални смисао, имали су доста правилне појмове о Богу и, као што се види из јеванђеоске приче, чврсту веру у

2 За основ онога, што долази, узео сам ваљану расправу ученога Руса М. Богословског (Види Православный Собеседникъ часть I. 1893. год. стр. 1—46.)

3 Herod. I, 101.

4 Aulus Gellius III. 10. 9. XIV, 1; Strabo XVI. 1.

5 Herod. 1, 120

6 У том граду подигнута је у чувеном храму Беле као нека опсерваторија за посматрање звезда, (Herzog, Real-encikl. I. Band. S. 648. 1854. г.)

Бога и Његово откривење. Осим тога, по мњењу неких црквених учитеља,[7] били су и дарови Да ли је и у колико је ово вероватно не ћемо испитивати; свакако није искључена могућност пошто се они, као сиромашни људи, не би могли кренути на тако далек пут, скопчан са великим материјалним тешкоћама и не би могли даривати Новорођенче са тако скупоценим дарима (стих 11). А дари ти беху заиста царски: злато — као Цару неба и земље, ливан[8] или ладон — као Богу, и измирна[9] — као човеку, који је требао окусити смрт. Због овога броја принесених дарова мисле, да је и мудраца било троје и, по предању, имена им беху Мелхијор, Гаспар и Валтазар.

На основу ових дарова, као продуката арапских, неки[10] тврде да су мудраци дошли из Аравије. У томе их утврђују и речи из Св. Писма: Цари҆е Ѳарсі҆йстіи и острови дары принесу́тъ, цари҆е Ара́встіи и Сава́ дары приведу́тъ (Псал. 71, 10.) Што се тиче злата није потребно доказивати, да је њега било у изобиљу не само у Арабији, него и у Персији; ливан пак и измирна и ако не беху персијски продукти, али без сумње, као драгоцености, били су предмет трговине, увоза. Што се пак тиче пророчких речи 71. псалма, то их не смемо схватати у буквалноме, него у духовноме смислу, па под царевима разумевати не цареве из одређене државе, него уопће цареве из језичничкога света, који је требао да призна Божанско достојанство Месији и да Му се поклони као Цару, чије царство *није од овога света* (Јов. 18, 36).

Неки опет доводе њихово порекло из Месопотамије,[11] неки из Јегипта,[12] а неки из Персије.[13] И ово је последње мњење највероватније. А ево зашто. У првоме реду сама реч *маги* персијскога је корена. Из тога је корена, по Гизенију,[14] изведена грчка реч μάγος и латинска magus. У Персији је највећма била развијена астрономија, прорицање из звезда; тамо се сачувао обичај, својствен источним народима, да се приносе царевима и важним личностима дарови. Затим Персија, у односу према Јудеји, лежала је управо на истоку, док је Арабија на југо истоку. Најзад у Персији, благодарећи заробљеним Јудејима особито Данилу који је тамо дуго времена живео, могло се већма него у другом којем источном крају, распространити живо и чисто предање о Цару све земље, који се имао родити у Јудеји. Тога мњења држи се већина старих и нових тумача, а примила га је и православна црква, као што се то види из стихире на Литији у нед. пред Рођењем Христовим, где се ови мудраци називљу персијским царевима.

Они су, по предању, касније постали Христовима и завршили су свој живот мученичком смрћу. Моћи им беху пренешене најпре у Цариград,[15] а по том у Милан. Од 1162. г. налазе се у келнској катедрали.

Намеће нам се питање: како су ови мудраци у тако удаљеним крајевима дознали за рођење Христово и ко их је довео донде? У Св. Писму се каже: ви҆дѣ́хомъ звѣ́здꙋ є҆гѡ на восто҆цѣ́ (2, 5), По звезди дакле, изгледа, да су дознали за то и звезда им беше водиља. Али да ли само по њој? Може се са доста великом сигурношћу претпоставити, да су и језичницима, за неколико векова пре рођења Христова, била позната обећања и пророштва о скором доласку обећаног Месије. По свима источним крајевима, откуда су мудраци дошли, беху расејани заробљени Јудеји. Па они су могли врло лако упознати становнике тих крајева са својом вером и надом у Месију; они су им могли врло лако саопћити разноврсна пророштва о Њему и, међу осталим, знаменито пророштво Валаамово о звѣздѣ и҆зы҆дꙋщей воз-

7 Tertullian in lib. contra Judaeos u lib. contra Marc. tertio; Cyprian in sermone de Baptismo Christi. Cs. Jos. Златоусти; бл. Августин и др. (Curs. Compl. s. Scripturae).

8 Мирисна смола. У Ст. Завету спомиње се у Исх. 30, 34—38. у Новом. Апок. 18, 12.

9 Ароматска материја (Исх. 30, 23) горка укуса, што и служи као символ јада и невоље.

10 Justinus, Dialogus cum Trif. Jud. c. 77. 78. Tertul. Adv. Marc. III, 13.

11 Ново у својој историји детињства И. Христа, Stuttgart 1893. S. 346.

12. Möller.

13 Clem. Alex. Strom. I. p. 359. Златоусти, Теофилакт и новији.

14 Gisen. thes. II, 765.

15 Иноκентій Чтанія еванг. исторіи XI, стр. 68.

сіѧти ѿ Іакѡвъ (Числа 24, 17). А највећу услугу могао је учинити у томе и без сумње је учинио пророк Данило. Вавилон је био тада у рукама Перзијанаца. Перзијанци високо поштоваху Данила ради мудрости његове и поставише га за начеоника над свима вавилонским мудрацима (Дан. 2, 46—47). Није могуће, дакле, да су његове знамените *седмине*, по којима је тачно одредио време доласка Владике-Христа (Дан. 9, 24—27). остале непознате потчињеним му мудрацима. На против може се претпоставити, да су се ове седмине, по смрти Даниловој, преносиле с колена на колено и да су код источних мудраца биле предметом особитога изучавања. Може се шта више мислити, да су источни мудраци имали у својим рукама кључ за правилно разумевање ових седмина, па кад се оне завршиле, а са тим завршеткои појавила се давно можда очекивана звезда од истока, они су били уверени, да се родио цар јудејски и пошли, да Му се поклоне. Само тако се може разјаснити, откуда су мудраци по овој звезди тачно дознали за рођење Великога Цара у Јудеји.

У новије доба почео је спекулативни ум људски, да баца сенку сумње на све, што се у Откривењу налази. На та је судбина снашла и јеванђеоску причу ову о поклоњењу мудраца и појави чудесне звезде на истоку. Т. зв. негативна критика у лицу Штрауса,[16] Кајма[17] Баура[18] одбацила је ову причу као прост мит. Али ми ћемо одмах видети, да је појава ове звезде историјски факат, засведочен од многих чувених стручњака и авторитета.

Од историјских споменика заслужују особиту пажњу тако звање кинајске таблице[19] и астрономска опажања индијанска, која се одликују несумњивом старином м великом тачношћу. У њима се говори о некој новој звезди, која је светлила више од седамнаест дана. По рачунању новијих испитивача[20] време појаве ове звезде пада управо у време рођења Христова: она је наиме светлила од свршетка децембра 749. г. па кроз цео фебруар 750. г. од осн. Рима. Ова необична звезда, која је светлила у епоси рођења Христова, била је позната и Грцима и Римљанима. Тако је, по сведочанству Оригенову,[21] знао за ту звезду Целз, љути непријатељ хришћанства. И сивилинске књиге говоре, да су се источни мудраци поклонили пред новом звездом. Касније Халкидиј, свакако језичник из IX. века по рој. Хр., описује појаву те нове звезде. И сва та сведочанства, поцрпена из старих познабожачких извора, несумњивно доказују фактичност појаве звезде Месијине.

Што се тиче хришћанскога предања, и у њему се свагде приказује звезда Месијина као несумњиви историјски факат. Од хришћанских писаца споменућемо св. Игњатија Богоносца, који је најближи времену рођења Христова. Он у својој посланици Јефесцима (гл. XIX.) описује чак и спољашњи вид ове звезде. По његовим речима „звезда је Месијина светлила јаче од свих звезда и светлост је њена очаравала; сви су се дивили новој појави тој, која је произвела на људе необичан утисак.“ Други као н. пр. Ориген[22] и бл. Јероним[23] говоре о њој као о комети, св. Василије Велики[24] о њој као о новој, ма да необичној, но пак говори инак природној звезди.

Значајно је, да се сва та стара историјска сведочанства потпуно подударају са испитивањима новијих научника. За нас је особито важно испитивање гениjалнога астронома Кеплера. Случај за то био је овај. 17. децембра 1603. г. наступило је сједињење две велике планете — Јупитера и Сатурна у зодијаковом знаку риба. Друге године у септембру 1604. са првим двема сједињења се нова звезда прве величине, која је 1605. ишчезла и после се није ни појављивала.[25] Ова знаменита појава у звезданоме свету привукла је на се пажњу великога Кеплера. Он — као познавалац астрологије а зна-

16 Strauss, Leben Jesu I, 221—267.

17 Keim, Geschichte Jesu v. Nazara, I, 273 и даље.

18 Bruno Bauer, Synopt, S. 94. и даље.

19 Превео их је и издао v. Fouquet г. 1774.

20 Wieseler, Chronolog. Synopse d. vier Evang. 1843. г. S. 67 78. Затим Neue Beiträge p. 149. и др.

21 Orig., Contra Celsum I, 60.

22 Contra Celsum. I, 58, 60.

23 Толкованје на XIX. гл. пр. Исаије.

24 Homil. 25.

25 Ebrard, Wissenschaftl. Kritic. 1850. 2. Aufl. S. 229.

јући од каквога је значаја могло бити таково сједињење у очима старих мага — реши се да испита, не биле се могло било догодити такво сједињење у почетку хришћанске ере, у епоси рођења Христова. Сједињења Јупитера и Сатурна догађају се у једноме и истом трокуту десет пута у току две стотине година. Кроз 200 година планете прелазе у други трокут, и у првом трокуту сједињавају се опет, пролазећи само цео зодијак (који се састоји из четири трокута), поштo истеку 794 године, четири месеца и двапаест дана. Рачунајући натраг, Кеплер је пропашао, да је таково сједињење Јупитера и Сатурна у сазвежђу риба било несумњиво 747—748. г. Осим тога он претпостаља, да се у то време могла са Јупитером и Сатурном сјединити још нова, необична звезда, слична оној, или баш сама она, која се сјединила са Јупитером и Сатурном у септембру 1604. г. А ако је то тако, онда „шта су друго, шта он, Халеји могли видети у тој појави, ако не показивање на величанствени догађај.“[26] Овај факат сједињења планета проверен је и у новије време рачунањима независних истраживача Шуберта[27], Иделера[28] и Визилера.[29] Овај последњи дели у свему мишљење Кеплерово, па вели, да се је год. 747—748. као и год. 1603—1604., сјединила са Јупитером и Сатурном нова звезда, која је светлила од свршетка 749. до марта 750. године, као што се о томе спомиње у китајским хроникама. На ако је источним мудрацима, на основу седмина Данилових, тачно била позната година рођења Христова, онда је појмљиво, да су у сједињењу две планете 747. г. могли уочити знак за нешто велико у будућности, а у новој звезди, која се сјединила са првим двема, увидели су показивање на рођење Великога Цара јудејског и пошли, да Му се поклоне и да свету објаве, да се ваистину родило *солнце правды Христосъ Бога нашихъ . . .*

*

26 De nova stella, Прат 1606. г.

27 Das Licht u. die Weltgegenden sammt einer Abhandlung über Planeten-Conjunctionen und den stern der drei Weisen. Bamberg, 1821. g.

28 Vermischte Schriften, Band I.

29 Chronologg. Synops. d. vier Evang. S. 67—73.

И нама светли још светлија звезда водиља — Откривење Божје. Пођимо једнодушно за Њом и Она ће нас одвести у други Вертеп — св. Храм Божји, у коме Божански Младенац увек станује и у коме ће живети *ко всѣ дни до скончанія вѣка.*

Поклонимо се и ми Великоме Цару своме, принесимо Му најдрагоценије и најдраже Му даре: веру, наду и љубав хришћанску, и у тима врлинама поздрављајмо један другога са леним поздравом Божићним: „*Христос се роди!*“ — — „*Ваистину се роди!*“

Карловци у очи Божића 1900. год.

Нешто о хришћанској цркви.

— по Дру Шлауху —

Сваки човек осећа у себи онај закон, о којем св. Павао говори, да је уписан у срца човечја и да о њему сведочи васда жива и горећа савест. Јест, савест, која се, поштo је слободна од трулежа земаљског, узвисује горе, на небо, да овде извор свога бића и последњу тачку свога одређења потражи. Који год посматра ток човечјег живота, тај види, да је савест онај златни конопац, који се без прекида провлачи кроз историју човештва; кога, ни големи напредак у култури, ни опадање у моралу, ни сила, ни икакве прелазне буре не могоше уништити. А ово човечанству на похвалу служи. Јер баш у томе и лежи сва слава и величина човечја, да није дозволио, да се овај глас савести икад, коначно угуши. Слика Божја у души човечјој потамнула је већ више пута; рајска змија долазила је човеку не један пут, тепајући му умилним гласом сирене: „Ти си и нема га осим тебе“ (Исаиј. 47; 8.) али човек се у данима напасти и невоље увек погледом на небо обраћао. Па и данас када је земаљско овладало човеком, више, но икада; када се животне бриге свалише на човека, а тежња за уживањем царује свим бићем његовим — још и данас у савести човечјој жива једна виша, надземаљска идеја, која постојано тражи тумачење свих оних тајана, које му душу са свих страна окружују. Јер док се чо-

век заноси ласкавом цивилизацијом, којој је лозинка: Напред, у исти мах чује он у души својој и један други глас, којег је обележје: Горѣ имамъ сердца!

Овај глас човечје немоћи, глас слабости људске природе, која се у Богу појачава, разумела је и једино га разуме и данас црква Христова. Христово искупно дело наставља она и данас и у томе јој ни време, ни простор не могу да спрече. Као заснователька европске културе, напредовала је она заједно са поклоницима прогреса. Као непокретна стена одржала се и стоји она посред силних таласа толиких страсти, не попустив ни једне „јоте“ од свога догматско-моралног учења, подижући к себи најенике љубављу својом. Она је знала, да култура не даје обране против патњи; знала је, да је наука немоћна и нема онда, кад срце мелема тражи, кад и нада престаје. Знала је добро, да обична лакомисленост и залутао ум могу ослабити веру срца човечјег, али не могу слику Божју коначно истргнути из душе човечје, јер она је овде неизгладиво уписана. Све ово знала је, па и данас зна црква Христова. Она је и данас благотворна мајка нашој немоћи.

Или је зар престао човек — човеком бити, пошто учини толики напредак у култури? Зар нема више греха, које би покајати требало? Нестало је зар патње, која човека к очајању вуче? Нема зар више смрти, после које почиње бескрајност, бескрајно непознато? — Зар је дакле могао престати значај Христове вечне цркве?!

Пратити човека на мучном путу напретка, поучавати незналицу, стишавати страсти, тешити несретне у животу, богате подстрекавати на љубав, сиротињу опомињати на стрпљење, свакоме све бити, само да све придобије Христу, где! ето то беше дивна и узвишена задаћа хришћанске Цркве — увек, па и сад.

У овоме лежи сила и надмоћ Христове религије; у томе је њен вечити сјај, којем осветљава путеве разума и срца, — и у томе лежи и прека потреба вечног делања Христове цркве.

Она је божанска установа; сила, која је у њој, која њу одржава и чува, да истраје док је света, јесте божанског порекла и никад пропасти неће. Па и онда, кад јој утицај на срца ослаби, кад је непријатељске струје — за време — надјачају, а људске страсти на „рызъ“ њезину већ и коцку баце, да је раздеру; и онда, када је читави народи прогоне, неће је ни тада, нити икад моћи уништити. Јер Божја десница лебди над њом и чува јој! Дивља, сурова сила прогонила јој је из Азије и — утонула је у варварство; Европа јој је примила и — просветила се. Овде јој снагу могу ослабити погрешна наука и покварепост, али не треба заборавити, да грешке плода никад не донесоше и да покварепост — системом постати не може, јер иначе само човештво пропада!

Такова је ето Христова црква! Благо је оном, ко глас њезин слуша, те може са псалмопевцем запевати: Господе! омилио ми је стан дома Твога, и место пасења славе Твоје. (пс. 25, 8.)

Ср. Карловци Максим Терзин.

Неколико речи о руској цркви и свештенству.*

Из писма **Н. В. Гоголя.**

Узалуд Вас плаше нападаји, што се сада дижу на нашу цркву у Европи. Осуђивати са равнодушности свештенство наше исто је тако неправда. Зашто Ви тражите, да би наше свештенство, које се до сада одликовало величанственим миром, које му тако дивно доликује, — упоредо стало са европским букачима и почело слично њима штампати своје опроврставајуће брошуре? Црква наша поступала је мудро. Ако хоћеш да је браниш, пре свега је добро познати мораш. А ми у опће врло слабо познајемо цркву нашу. Свештенство наше није беспослено. Ја врло добро знам да се у дубини манастира и тишини ћелија спремају дела у заштиту цркве наше, која нико није кадар опровргн. Ну, свој посао чине они боље него ми; они се не журе,

* Из књиге: Сочиненія *Н. В. Гоголя*. Томъ VII. стр. 35—39. Изд. XV. Спб. 1900. Ово је писмо писан упутно грофу *Алекс. П. Толстоју*.

већ знајући шта захтева такав предмет врше посао свој у дубоком миру, молећи се, васпитавајући саме себе, изгањајући из душе своје све што је страсно, слично неумесној, безумној грозници — уздижући душу своју на ону висину небеске безстрасности, на којој безусловно увек морају бити ако хоће да буду кадри достојно говорити о таком предмету. Али та заштита и одбрана не ће бити довољна да се убеде западни католици. Црква наша мора се светити у нама, а не у неким речима. Сами ми морамо бити црква наша и ми сами морамо разносити истину њену. Они веле — црква је наша без живота. Тиме су они рекли лаж, јер црква наша баш и јесте живот, ну ту лаж своју они су извели логички, извели су правилним изводом: ми смо лешине, а не црква наша и по нама они су назвали и цркву нашу лешином. Па како да браним цркву нашу и како да им одговоримо ако нас овако запитају: „А да ли вас је црква ваша учинила бољима? Да ли свако од вас испуњује своју дужност као што треба“? Шта ћемо им тада на то одговорити, осетивши на једном у души и савести својој, да смо све време ишли мимо цркве наше, те шта више, тешко да је и сад као што треба знамо? Владамо нецењеним благом и не само да се не бринемо да то осетимо, већ не знамо ни где смо га оставили. Иштy од домаћина да им покаже најлепшу ствар у дому своме а домаћин и сам не зна где је она. Та црква, која се као невина девојка једина само сачувала од апостолских времена у нетакнутој првобитној чистоти својој; та црква, која је сва са свим својим дубоким догматима и најмањим спољашњим обредима тако реће са неба спешена баш за наш народ, која је једина у стању да разреши све недоумице и питања наша, која може пред лицем целе Европе извести чудо нечувено, присиливши сваки наш сталиш звање и дужност, — да уђу у своје законите границе и неизменувши ништа у држави дати јој силу, зачудити цео свет дивном хармонијом тог једног и истог организма, којим је она досада плашила — и ту цркву ми не познајемо! И ту цркву, створену за живот, ми до данас нисмо увели у наш живот!

Не, сачувај нас Боже, да бранимо данас цркву нашу! То би значило унижавати ју. За нас је могућа само једна пропаганда — живот наш. Животом нашим ми морамо бранити цркву нашу, која је сва *живот*; мирисом душа наших морамо ми разносити истину њену. Нека мисионар католичанства западног бије се у прса, те размахујући рукама и речитошћу плача и речи изазива сузе које се брзо суше. Проповедник католичанства источног треба пред народ да излази тако, како би већ од једног смиреног изгледа, благих погледа и тихог али потресајућег гласа, који излази из душе у којој су умрле све жеље светa — све се покренуле још пре него што би он разјаснио саму ствар и у један глас довикнуло му: „Не труди се с речима, и без њих чујемо свету истину цркве твоје“.

Примедба, као да је код нас власт цркве отуд слаба, што наше свештенство мало има светског духа и слабо је окретно у друштву, исто је тако ружна као и тврдња да је свештенство код нас уставима наше цркве тобоже сасвим одстрањено од додира са животом и свезано у свом раду државном влашћу. Свештенству нашем дате су законите и тачне границе у његовим додирима са светом и људима. Верујте, да не би било лепо кад би се они чешће с нама сретали, учествујући у свакидашњим нашим скуповима и шеталиштима или залазећи у наше породичне послове. Свештено лице подлежи много већим искушењима него ли ми, те би брзо отпочеле оне интриге по кућама, ради којих баш осуђују римо-католичко свештенство.

Римо-католички свештеници баш због тога су и постали рђави, што су одвећ светски дух примили. У нашег свештенства има два законита поља, на којима се они с нама сретају, а то су исповед и проповед. На та два поља, од којих бива само једаред — двапут у години, а друго може бити сваке недеље — може се урадити врло много. И ако је само свештеник, видећи много што-шта рђавог међу људима, — умео о томе до сходног времена ћу-

тати и дуго у себи размишљати на који ће начин о томе науку рећи тако, да би свака речца управо до срца дошла — то ће он при исповеди и проповеди заиста тако рећи, како никад не би могао при свакидањем с њима разговору. Нужно је даље, да он говори с каквог узвишеног места, како би човек, који стоји у гомили света у то доба осећао не присуство само његово, већ присуство самога Бога, који обојицу једнако пази, те да би се осетио обострани страх од Његовог невидљивог присуства. Не, то је шта више врло добро, што се свештенство наше налази у некој удаљености од нас. Добро је, што су се и самим својим оделом, које не подлежи никаквим изменама по захтеву наших глупих модâ — оделили од нас. Одело њихово је дивно и величанствено. То није бесмислени од осамнаестог века заостали рококо, нити обично без икаквог значаја одело римокатоличких свештеника. Оно има свој смисао, јер је по слици и прилици онога одела, које је носио сам Спаситељ. Треба да они већ и у самом оделу свом посе себи вечну напомену о Оном, Чију слику они су дужни нама да представљају, да не би ни за тренут ока заборавили да нису расејали у забавама и ништавним светским потребама; јер од њих ће се по хиљаду пута више тражити неголи од сваког нас, — да би непрестано осећали, да су они као неки други и виши људи.

Не, док је свештеник још млад и живот му је непознат, он се шта више не би смео ни сретати с људима друкчије, доли на исповеди и проповеди. А ако му је и могуће да уђе у разговор, то тада треба да пази, да то чини само с најмудријим и најискуснијим људима, који би га могли упознати са душом и срцем човека, наслікати му живот у његовом правом облику и светлости, ако не опако каковим се он показује неискусну човеку. Свештенику је уз то нужно много времена да се и самим собом забави, да се спрема за узвишене послове службе своје. Он мора и у том узети пример од Спаситеља, Који је дуго времена провео у пустињи и тек после четрдесетдневног спремајућег поста изишао к људима да их учи. Неки од данашњих умника измислили су као да једино гурајући се по свету може се свет добро познати. То је просто глупост. Као опровргење тога мишљења служе баш сви светски људи, који се непрестано промећу по свету и уз све то много мање познају свет од других. За свет се васпитавају људи не у свету, већ даље од њега у дубоком унутрашњем посматрању себе, у истраживању и испитивању своје властите душе, јер су тамо закони света и свему; нађи пре света кључ за своју властиту душу, а када нађеш тада ћеш са истим кључем отворити душе свију.

Превео: свештеник **Рад. М. Грујић.**

Срби сликари.*

(Наставак)

XXV. Михајило Кутлија живописац.

(1839. год.)

Његов сам један рад нашао у кући госп. Васе Живановића у Осеку (у доњоварошкој пијачкој улици). То је велика икона Св. Јована Крститеља, коју је Кутлија 1839. г. као свечарску икону за Васиног оца — бившег богатог трговца Осечког Антонија Живановића дивно живописао. Распитивао сам старије људе у Осеку за њега: где се је родио, где живео и делао, па ми не умеде нико ништа рећи о њему.

XXVI. Јован Бакаловић, живописац.

(1820. год.)

У кући г. Николе Живановића, грађанчеоника Осечког у миру, налази се икона (свечарска) Св. Јована Крститеља, коју је 1820. г. лепо и уметнички живописао Јован Бакаловић, који је испод свога посла и потписан. Пошто је пок. мати госп. Николе рођена Карловкиња, и пошто се сећам, да је у оно време кад сам ја богословом био (1881.—1885.), у Карловци било Бакаловића, судим, е је и овај сликар био Карловчанин, те ваљада у Карловци и живео. Био је вештак.**

Осек. Л. Богдановић.

* Наставак има бр. 41. о. г.

** Г. Богдановић мисли истраживање сликара и његових радова наставити и у овом листу рад свој о томе пренети. Ур.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Именована.**) За привр. конзисторијалног бележника Епархије Темишварске именован је *Милан Андрић*, досадањи подбележник, а за подбележника *Милета Јакшић*, бивши професор Монашке Школе.

(**Пролази у Св. Православље.**) Течајем г. 1900 прешло је у Осеку у православну веру свега 9 особа, и то 7 из римокатоличке, 1 из аугсбуршке вере, а 1 Јеврејкиња.

У Босни и Херцеговини.

(**Катихетски испит.**) Пред нарочитом комисијом, коју је благоизволео одредити и поставити високопреосвештени АЕ. и Митрополит господин Николај Мандић, на основу ad hoc рециповане уредбе о оспособљењу катихета на средњим школама у опсегу српске Митрополије Карловачке (од 21. септембра 1895. Ad. M. 618. Спи. 33. ex 1895), полагао је 4 и 5 децембра о. г. српски православни катихета Велике Гимназије Сарајевске јеромонах *Владимир Боберић* катихетски испит и положио је и усмени и писмени испит са врло добрим успехом, те је једногласно проглашен за оспособљеног катихету за средње школе. Председник комисије је ректор Богословије у Рељеву г. протојереј *Милош Јалић*, а остали чланови комисије су: г. г. професори Богословије протосинђел *Петар Зимоњић* и *Рад. Калемберг*, те конзисторијални саветник јереј г *Димитрије Јанковић*.

У Србији

(**Одликован уметник.**) Вајар *Сима Роксандић* одликован је орденом Св. Саве петога степена.

(**Коларчева Задужбина.**) — Према извештају одбора Коларчеве Задужбине, фонд тога великога добротвора српске просвете, који стално напредује од прилога готовине, износи у овој години суму од 1,581·963·60 динара. Кад се од те укупне имовине одбије капитал фонда за књижевност у 214,622·41 дин. онда се као резултат добија сума, до које је нарастао капитал *фонда за српски универзитет* 1,367.341·19 динара.

У Старој Србији.

(**Кандидат за Рашко-Призренског Митрополита.**) Кандидатом за упражњено место Рашко-Призренског митрополита истичу архимандрита *Никифора Перића*, који се налази већ подуже времена на служби при Патријаршији у Цариграду. Родом је из Панчева. —

(† **Митрополит Дионисије**). Поводом скоре смрти блаженопокојног митрополита Рашко-Призренског *Дионисија*, донео је орган Цариградске Патријаршије у потоњем броју веома красан некролог, у ком се цене и уносе пређне покојникове и вели, да је смрт митрополита Дионисија велики губитак за цркву.

У Русији.

(**200-годишњица укинућа патријаршатва у Русији.**) 15. октобра 1700 г. умро је последњи патријарх руски Адриан. После њега патријаршка катедра остала је непопуњена, јер је митрополит Рјазански Свеван Јаворски именован био само „мѣстоблюстителемъ патріаршаго престола,“ — а после, 21. год. уведена буде Синодална Управа.

(**Друштво нараственности.**) — У Петрограду је установљено друштво за помагање младим људима, да могу доћи до нараственности и телесног развитка. Оно већ има 600 чланова, младих људи од 20—24 год., већином државних и приватних чиновника, а број им непрестано расте. Друштво је устројило течаје нових језика, књиговодства и стенографије, који привлаче многе слушаоце. Старајући се да младеж одврати од празних забава у празничне дане, друштво удешава за своје сталне чланове књижевно муичке-вечери и религиозно-нараствене беседе познатих богослова и проповедника.

(**Руско народне песме.**) Петроградско Географско Друштво изашиле сваке године по комисију у коју губернију у царевини, да тамо купи народне песме. У години 1899. послало је у Пермску губернију компоиисту Некрасова и Статског саветника Истомина. Ови су се вратили са одабране 52 мелодије, које сељаци певају у цркви и у разним приликама у животу, нарочито пак у сватовима и о празницима. У овој збирци нема ниједне песме уз пиће, ма да сељаци тамо троше многу ракију. Кад у пољу раде, скоро непрестано певају сложно у хору. Многе младе сељанке бациле су у чудо оба испитивача лакоћом, са којом су одмах певале песму и мелодију јој дали, ма о каквом предмету, који су им они били задали.

Разне белешке.

(**Колико је далеко сунце од земље?**) Као што је познато, научари тврде да је сунце удаљено од земље 20 милијона географских миља. Једна географска миља има 7,420.439 метара. Брзи возови прелазе просечно за сат $6^1/_2$ миља, но да узмемо

да прелази и више — округло 10 миља за сат, онда ће за дан и ноћ да пређу 240 миља, за 10 дана 2400 миља, за 100 дана 24.000 миља,а за 400 дана 96.000 миља. Но узимо округло и већу меру — 100.000 миља — да брзи возови могу пећи за годину дана (360 у место 400 дана), онда би брзи воз могао да пређе за десет година тај пут од 20 милијона миља требале би му да путују непрекидно 200 година. Дакле пуних 200 година требао би брзи воз да јури непрекидно, па да пређе дањину пута од земље до сунца. Ето толико је далеко сунце од земље!

(**Проналазак новога одломка из „Јеванђеља Јегипатског“.**) — Професорима Штра сбуршкога универзитета Шпигелбергу, и Јакобују пошло је за руком да нађу у Кајру, међу папирусима, два одломка из „петога“ Јеванђеља, који ће оригиналност и важност, после дужег брижљивог испитивања, сад већ утврђена.

Проф. Шмит види у тим рукописима Коптски превод (из V. века по р. Хр.) Јеванђеља, које је написано у II. в. на грчком језику. Проф. Јакоби мисли, да су ово одломци из „Јеванђеља Јегипатског“, које спомиње Ориген, бл. Јероним, грчки историк Теофилакт, и о којем имамо нека сведочанства у списима св. Иполита и св. Епифанија.

У једноме од њих налази се нова верзија приче о Христу у Гетиманскоме Врту; у другом прича, на жалост непотпуна, о Васкресењу.

Проф. Харнак, знаменити германски коментатор и анализ библијских списа, већ је пређе нарекао мњење, да је папирус, који садржи „Изреке Христове“ (пронађен још пре неколико година) један део или одломак из „Јеванђеља Јегипатског“? И проф. Јакоби је за ту хипотезу. Он поредком претпоставља, да папирус са „Изрекама Христовим“ и пронађени одломци Јеванђеља потичу из једног истог рукописа, који су предавајући, ради својих смерова, разделили на неколико делова.

(„Стражникъ“, новем. 1900). С. П.

Читуља.

† Јереј **Лазар Киријак**
парох у Бајши.

Преминуо је у Господу дана 20. децембра о. г. у 28 година свога живота. Рођен 1873. а рукоположен 1898. Покојник је са одличним успехом свршио Богословско Училиште у Карловцима и одликовао се лепом спремом. Да му је било века, својом спремом могао је много добра учинити.

Лака му земља и вѣчна памят!

Важнији руски богословски листови.

1.) **Труды Кіевской духовной Академіи.** Излазе у месечним свескама од 10—15 табака. Доносе чланке из свих наука што се предају у К. Д. А. удешене за ширу читалачку публику. Као прилог добијају пуноплатници бесплатно преводе дела бл. Јеронима и бл. Августина. Цена ван Русије 8 рубаља годишње. Адрес: Въ редакцію журнала „Труды Кіевской Академіи“ въ г. Кіевѣ (Ильинская, д. Nr. 5.)

2.) **Вѣра и Разумъ.** Излази сваких 14 дана у свескама од 10 и више табака. Доноси чланке из савремене црквено-богословске и филозофске струке. Цена ван Русије 12 рубаља годишње. Адрес: Въ редакцію журнала „Вѣра и Разумъ“ въ Харковѣ (духовная семінарія).

3.) **Богословскій Вѣстникъ.** Излази месечно у књигама по 15 и више табака. Доноси чланке на богословских наука и савременог црк. живота, преводе дела светих отаца и др. Цена за све (ван Русије) 9 рубаља годишње. Адрес: *Сергіевъ посадъ*, Московской губерніи, Въ редакцію Богословскаго Вѣстника“,

4.) **Душеполезное чтеніе.** Излази месечно у свескама од 3—4 табака. Цена 4 руб. годишње. Адрес: Москва. Въ редакцію журнала „Душеполезное чтеніе“ при церкви св. Николая въ толмачахъ.

5.) **Воскресеный день.** Илустрован духовни лурнал. Излази сваке недеље са многим прилозима. Цена годишње 4 руб. + поштарина за стране земље. Адрес: Журналъ „Воскресенный день“ Москва. Мясницкая ул., д. Николаевской церкви.

6.) **Вѣра и церковъ.** Излази у 10 свезака годишње по 8—10 табака. Цена је годишње 6 руб. Адрес: Священнику Јосипу Ильичу Соловьеву редактору — издатељу журнала „Вѣра и церковъ“, Москвѣ, Остоженка, здавіе лицея въ память Цесаревича Николія.

7.) **Руководство для Сельскихъ пастырей.** Излази месечно с разним прилозима. Цена годишње 6 руб. Адрес: Кіевъ въ редакцію журнала „Руководство для сельскихъ пастырей.

8.—9.) **Церковный Вѣстникъ и Христіанское чтеніе.** Издаје С.-Петрбургская Дух. Академія. С прилогом: Полное Собраніе творовій св. Јоанна Златоуста. Ц. В. излази недељно на 1 табаку, Х. Ч. месесно на 10—12 табака, дела св. Ј. Злат. годишње до 60 табака. Цена ивван Русије: за оба журнала с прилогом годишње 11 руб. 50 коп., за један на који журнал 7 руб., с прилогом 9 р. 50 коп. Нови претплатници могу добити Зла-

тоустова дела, шест томова по 2 руб. 50 коп. Адрес: Въ редакцію „Церковнаго Вѣстника“ и „Хрістинскаго чтенія“ въ С.-Петербургѣ.

10.) **Странникъ.** Излази у месечним књигама од 10—12 табака. Преплатници добијају годишње 2 тома по 30—45 табака бесплатно *„Общедоступная Богословская Библіовека,“* од које су до сад изишла капитална дела: 1.) Ј. В. Толмачева правосл. *Собесѣдовательное Богословіе* (диспозиције за проповеди на сва недељна Јеванђелија) у 4 тома, 2) *Исторія Христіянской церкви* въ XIX вѣкѣ. (I. том), а у будуће ће изаћи сте II. ток, те *Богословская энциклопедія* у 10 томова. Цена за журнал с прилозима годишње плаћа Русије 10 руб. (прилози сами за се 2 р. 50 коп. за сваки том). Нови преплатници могу добити до сад изишле прилоге за 1 руб. по тому. Адрес: Въ редакцію духовнаго журнала „Странникъ.“ С. Петербургъ, Невскій проспектъ, д. 182.

Свима сарадницима „Српског Сиона“.

Свима поштованим и драгим сарадницима овога листа, нека је усрдна хвала на њиховој сарадњи, којом су овај лист и ове године, потпомогли; њега помагали, а свој дуг општем добру одуживали. Молимо их, да своју љубав и сарадњу не ускрате „Српском Сиону“ ни од данас.

У очи Рождества Христова и на растанку са 1900 годином, а деветнаестим веком, кличемо им: Христос се роди, сретна вам Нова Година и улазак у двадесети век.

Уредништво „Српског Сиона“

Књижевне вести.

Г. **Мита Нешковић**, кр. жуп. школски надзорник у Беловару и познати наш педагошки књижевник, наумио је да покрене листић: „Наша Прошлост“, која ће у згодним и за сваког приступачним наводима из радова наших угледних књижевника доносити 1. одабране слике и цртиће из српске народне повести; 2. путописне црте и за нимљивије описе земаља и крајева, у којима наш народ живи. Листић ће излазити 15. дана сваког месеца, уз годишњу цену од 2 круне, а погодишњу од 1 круне. Вересија је свршено искључена. Претплату ваља послати на г. Миту Нешковића у Беловар, до конца ове године по стар. календару, јер ће лист имати врло малу залиху тако, да ће се — кад већ поче излазити — тешко моћи добити сви бројеви. Одзив народа и мера заузимљивости наше интелигенције решиће, да ли ће ово подузеће моћи доносити користи ширим, или само скученијим народним слојевима.

Српска Књижевна Задруга пружа својим члановима изванке 6 тврдо укорићених књига сваке године. До сада је издала осам кола са 57 књига, а то је за 7 година по 7 књига и за 1 годину 8 књига (VI. коло). Чланови Задругини дијеле се на добротворе, оснивачe и улагаче. *Добротвори* плаћају један пут за увијек К 150., а могу тај улог уплатити и у три године, плативши сваке године К 50; *оснивачи* плаћају К 10 кроз двадесет година, а послије двадесет година плаћања постају добротвори те и на даље књиге добијају, за које више не уплаћују; и *улагачи* који редовно плаћају 6 круна годишње. Поред ових издања — издаје Задруга још и „Забавник“, у ком су преведи најпризнатијих писаца стране литературе, и стаје за Задругаре *К 4*, а за незадругаре *К 7*; добротвори и оснивачи добијају још на „Забавник“ лијене и укусне корице бесплатно.

Новац за Српску Књижевну Задругу шаље се г. Мили Маравићу, Загреб (Duga ulica br. 8.) на свих крајева осим Бачке, Баната и Сријема, на којих је повјерено је примање новаца Српској Манастирској Штампарији у Ср. Карловцима, или пак непосредно Управи Српске Књижевне Задруге у Београду. Које је гдје наручније, тако може и новац слати. А за све остале даје упуте г. Никола Ст. Кукић, администратор Задругин у Загребу (Samostanska ul. br 18.) који ће и књиге разашиљати.

Нове књиге.

Књижевни радови изабраног Скопљанског митрополита архимандрита Фирмилијана, књига шеста **Догматичко Богословље** (лекције) *други део*. Ср. Карловци Српска Манастирска Штампарија 1900., стт. 1-200 цена 1 круна 20 филира. Чист. разговетан и лак слог правилан језик и лепа штампа препоручују и овај други (завршни) део Догматичкога Богословља. Особиту пажњу привлаче на дотичним местима уметнуте разлике неких догмата ових вера, чиме се и негативним путем потврђује да је православна црква највернија чуварица чистог учења хришћанске вере.

Јавна захвала.

Благородни госп. *Евген Думча*, градоначеник Сентандрејски и уважени посланик српског нар. црквеног сабора, познати српски родољуб и просветитељ добротвор српских школа у Будимској епархији, сетио се и ове долепотписане сиромашне општине даровавши јој 100 Круна, словом: једну стотину Круна, на оправљање школског здања и набаву учила; на ком се дару општина

побуђена налази јавно захвалити: Хиљадили се такови родољуби! Нашем пак добротвору нека благи Бог даде среће и здравља.

„Што год радио, нек му светло буде,
„Што даровао, нек му свето буде!“

Српска православна општина: Српски Хидош (Барања) 13. децембра 1900. год.

Владимир Циковац тутор. Георгије Живанић председник.

Вукосава Туцаковић срп. нар. учитељица.

Јавна благодарност.

Недељко Новковић и супруга му Ана дароваше нашем храму св. О. Николаја леп полилеј са 6 свећа, те завесу на двери од љубичаста сомота са златним ројтама и кандило пред св. Троицу, а Ђока Манастиричевић даде о свом трошку старо велико ев. Јеванђеље увезати, оков очистити и посребрити, да је данас као ново.

Црквена општина ова топло им се захваљује и Господу Богу моли за здравље срећу и дуг живот им.

У *Шиљму*, 1. децембра 1900. год.

Јаша Бошковић перовођа. Живан Јуришић председник.

Михаил Филиповић јером. парох. адм.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 2666/414 ех 1900. 182 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњено место пароха у Бајши са којом је скопчана плата VI. разреда, овим се расписује стечај компетенти имају, своје добро инструиране молбенице путем претпостављених им области до 12 јануара по старом 1901 конзисторији овој поднети.

Из седнице епархијске конзисторије бачке држане у Новом Саду 22 децембра 1900 године.

Председништво.

Ш. С. 519/414. ех 1900. 181 1—1

О Г Л А С.

Управа српске учитељске школе сомборске издала је Павлу Ћосићу учитељу у Београду дне 8. (21) ћецембра 1900. бр. 56. дупликат изгубљене учитељске дипломе од 29. јуна 1888. бр. 16. овим ништавом проглашује.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета, држане у Карловцима 18./31. децембра 1900. године.

Dr. Лаза Секулић с. р. нар. црка. тајник.

175 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На српској православној вероисповедној школи у Потпорњу код (Вршца) расписује се стечај

Плата је учитељу 800 круна, 16 круна за пероводство, слободан стан са 2 собе, комором и лепом баштом са засађеном лозом.

Дужности су учитеља, наредбом од 1872. године, рок стечају 14. јануара Свети Сава, ког ће се дана и избор обавити.

Молбенице вала послати на долу потписаног председника.

Из седнице Црквено Школског Одбора држане у Потпорњу дана 4. (17.) децембра 1900. год.

Крста Јунгић пр. учитељ и перовођа. Коста Костадинов Црка. Школски председник.

Број 997,1002/К. зап. 593. ех 1900. 179 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На парохију VI. класе у В. Мучни са роком до 15. (28.) јануара 1901.

Молитељи имају своје правилно инструиране молбенице надлежнијем путем до горе стављеног рока епархијској конзисторији овој поднијети.

У *Пакрацу*, 22. новембра (5. децембра) 1900.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

Број К. 705,706. ех 1900. 180 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Ради сталног попуњења упражњених парохијских места, у Јозенову II. плаћевног разреда и у Ђафали VI. плаћевног разреда расписује се овим стечај с пријавним роком путем надлежних претпостављених власти код потписане епархијске конзисторије до 21. јануара 1901. г

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 12. (25.) децембра 1900. год.

Никанор Епископ.

Број 1054/К. зап. 621. ех 1900. 178 2—3

Е Д И К Т.

Овим се позива Марија Новковић рођена Грујић из Соколовца, сада непозната боравишта, да у року од 3 мјесеца по првом увртењу овога едикта, пријави епархијској Конзисторији овој садање своје боравиште, јер у противном случају бити ће њој на трошак именован заступник и поведена бракоразводна парница и без ње докончана.

У *Пакрацу*, 22. новембра (5. децембра) 1900.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Фрање Деака трг бр. 2.

Препоручује најучтивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и њима да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за солидну израду као и за умерене цене јамчим. Примера ради наводим овде појединe артикловe и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од правог сплеменог дамаста и голдрајза од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прве од 25—70 фор. — **ЦРКВЕНИХ БАРЈАКА** од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — **ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА** од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — **ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА** од фор. 140, 180, 220,300, 400 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНО НЕБО** од фор. 90, до 200 фор. с' са чистим златом извезено на најсјајнији кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — **ЦРКВЕЗЕ КАДИОНИЦЕ** од фор. 12, 15. 18, 28 до 30 фор. и т. д — **ЦРКВЕНИХ РИПИДА** од фор. 10, 14, 17, 20 фор и т. д. — **ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА** од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — **ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ** од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ** од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — **ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА** од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — **СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА** (по строгог правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све нашом бојом и руком израђене.

Даље част ми је препоручити прем. г. свештеницима **шешира, камилавки, ђелепуша и појасева.** — На захтевање п. н. муштерија шаљем бесплатно и **франко нацрте, мустре и прорачуне.** 20 16—28

Рипида малом бојом израђене плаве од лима посребрене позлата 7 ф. 50 н. (или 15 круна) и веселит позлатата 20 фор. 50 н. (или 21 круна).

фор. 28, 35, 45, 50,

БРЗОЈАВ

176 2—

ХРИШЋАНСКЕ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ И СТОВАРИШТА ЗА СРП. ПРАВ. ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

ЛУЈА ТАУША

у Новом Саду, Дунавска улица, Код Златног Крста.

Због нагомиланог стоваришта продајем све

ИСПОД ФАБРИЧНЕ ЦЕНЕ.

Спустистио сам цене **целокупних одјејанија** знатно, тако:

прεђе фор. 50, 60, 70, 90, 100,

а сада само фор. 28, 30, 35, 45, 50.

Надаље барјаке, литије, неба, стихаре и осталих свију црквених утвари по јефтиној цени.

Мој Велики Илустровани Ценовник разашиљем франко уз пошиљку *1 круне* у поштанским маркама.

У својој радњи искључио сам обичај путујућег препродавца и то само с тога, што сам рад пошт. муштерију јефтиније послужити а и осим тога су тиме све могуће неприлике између купца и продавца отклоњене.

Молим иштите мустре за одежде, литије, барјаке, стихаре и т. д.

„Српски Сион“ излази свако недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединa бројеви 20 филира.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — 598/9.

PIII/122

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 15636

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА

ГОДИНА X.

1900.

ВЛАСНИК:
ЊЕГОВА СВЕТОСТ, СРПСКИ ПАТРИЈАРХ
Георгије Бранковић

УРЕДНИК:
ПРОТОПРЕЗВИТЕР Јован Јеремић

У КАРЛОВЦИМА
ШТАМПА СРПСКЕ МАНАСТИРСКЕ ШТАМПАРИЈЕ
1900. — 598/9.

САДРЖАЈ

Званични део.

Наредбе, окружнице, рукоположења, проведења, одликовања, именована. Стр. 201. 332. 365. 381. 397. 429. 481. 514. 538. 565. 643. 659. 693. 709. 821.

Окружница Архидијецезалне Конзисторије у предмету препоручивања званичних писама. Стр. 137.

Наредба Архидиј. Конзисторије о упису незаконите деце у матицу крштених. Стр. 170.

Наредба Архид. Конзисторије у предмету прославе 70-годишњице живота и 10-годишњице патријарштва Њ. Св. патријарха *Георгија Бранковића*. Стр. 217.

Дисциплинарна правила за прав. срп. свештенство у опсегу прав. срп. Митрополије Карловачке Стр. 249.

Наредба Архидиј. Конзисторије у предмету звоњења за богослужења. Стр. 661.

Наредба Архидиј. Конзисторије у предмету општега пописа жителства у краљевинама Хрватској и Славонији. Стр. 821.

Архипастирске посланице.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Пакрачкога, *Мирона*. Стр. 1.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Темишварскога, *Никанора*. Стр. 11.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Горњо-Карловачкога *Михаила*. Стр. 33.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Будимскога *Лукијана*. Стр. 49.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Бачкога *Митрофана*. Стр. 65.

Божићна посланица Његове Светости, патријарха српског *Георгија*. Стр. 837.

Незванични део.

Проповеди и екскортације.

Реч на Нову Годину. Од *Ђ. К.* Стр. 8.

Проповед на Богојављење. Прерадио *Григорије А. Николић*. Стр. 23.

Проповед на Св. Саву. *Григорије А. Николић*. Стр. 40.

Љубав Божја и невољалство човечје. Протојереј Јоанић Сергијевић. Превео. *Ил. Ђ. Н.* Стр. 117.

Проповед о лажи. *Григорије А. Николић*. Стр. 204.

О Христијанству и вјери хришћанској. *Душан Чудић*. Стр. 218.

Проповед о црквеној слави. *Григорије А. Николић*. Стр. 221.

Проповед на Велики Петак.. *Уредник*. Стр. 235.

Проповед на Велики Петак. *Др. Георгије Летић*. Стр. 256.

Екскортација о гневу: *Павао Ђ. Недељковић*. Стр. 322.

Јесмо ли Хришћани? *Григорије А. Николић*. Стр. 336.

Проповед на Спасов Дан. *Григорије А. Николић*. Стр. 356.

Екскортација: О делима св. Апостола. *Стеван Ђурковић*. Стр. 384 и 404.

Реч о владању у св. цркви. *Југ Станикић*. Стр. 432.

Проповед на Св. Илију. *Југ Станикић*. Стр. 487.

Проповед о оделу. *Григорије А. Николић*. Стр. 503.

Проповед приликом славе црквене. (О срећи) *Југ Станикић*. Стр. 551.

Проповед. *Јован Ж. Бута*. Стр. 617.

Проповед приликом свештеничке исповијести. *Вељко Лукић*. Стр 633.

Проповед у недељу 21 по Духовима. *Григорије А. Николић.* Стр. 648.

Проповед о св. Штиљановићу. *П. Весић.* Стр. 669.

Проповијед на дан Св. Петке. *Петар Босанац.* Стр. 729 и 745.

Проповед у 21 недељу по Духовима. *Н. Р.* Стр. 760.

Проповед на дан Св. Димитрија. *Уредник.* Стр. 776.

Проповед на Ваведеније. *Жарко Стакић.* Стр. 792.

Проповед на Св. Николу. *Григорије А. Николић.* Стр. 805.

Говори.

Реч о Св. Сави. *Иван Машировић.* Стр. 52 и 71.

О Св. Сави. *В. Вујић.* Стр. 100.

Говор на опелу архимандрита Платона Телечког. *Др. Георгије Летић.* Стр. 103.

Говор приликом полагања темеља за богословско сјемениште у Карловцима. Протојерезитер *Јован Вучковић.* Стр. 281.

Говор и поздрав на свечаном концерту на дан прославе Њ. Св. патријарха српског Георгија Бранковића. *Василије Вујић.* Стр. 283

Говор у свечаној сједници богословског књиж. друштва „Слоге", приликом 70 годишњице живота и 10-годишњице патријарховања Њ. Св. Георгија Бранковића. *Душан Чудић.* Стр. 284.

Говор о свечаном отпусту ученика *В. Вујић.* Стр. 419.

Говор арх. Гргетешког *Германа Анђелића* на сабору 1864. Стр. 581.

Говор виреос. г. епископа Пакрачког *Мирона* при отварању епарх. скупштине 1900. Стр. 709.

Расправе.

Неколико речи о провјени садашњег наставног плана на њеронауке у препарандијама. *Јован Воркапић* стр. 4.

Разделење царства Соломонова. *Радослав М. Грујић.* Стр. 19, 36, 56.

Религија као неопходна потреба сваког грађанског друштва. По талијанском *Петар Бронзић.* Стр. 24, 38.

Спаљивање или закопавање. Проф. *Душан Јакшић.* Стр. 69.

Знање и дело. К П. Побѣдоносцевъ Превео. *Р. М. Гр.* Стр. 81.

Заповеди о девет Јеванђеоских блаженстава. С руског. *Дим. Витковић.* Стр 82.

Тумачење речи и назива, који се употребљују у црквеном језику. 84. 159 180. 224. 307. 373. 389. 416. 451 и 471.

Браћа Христова. *Панта С. Бакић.* Стр. 97. 113, 138, 153. 170. 190. 201.

О узроцима ширења назаренства. *Милан Попадић.* Стр. 156. 177 192. 206 и 240.

Наредбе Душанова Законика о браку. *Радослав М. Грујић* Стр. 233. 303 316.

Одношај религије према моралу, науци и умјетности. *А. Живановић.* Стр. 337. 352. 368. 387 и 397.

Девета Божја заповијед. По француском *Јово Узелац.* Стр. 371.

О узроцима ширењу назаренства и о средствима против истога. *Симеон Аранички.* Стр. 400. 413. 429. 448. 465 и 484

Поглед на васпитање данашњега доба. П. Т. Стр. 445.

Доказ Божјег бића постанком живота. С француског *Јово Узелац.* Стр. 469, 481. 201. 517. и 533.

Заводи за васпитање. Превео *Милан Поповић.* Стр. 506. 519.

Саборски избори ред од 1870/1 са црквеног гледишта. *Уредник.* Стр. 521, 535. 555. 570. 587. 597. 619. 635 и 648.

Религија сходна нашој природи. По талијанском *Петар Бронзић.* Стр. 549. 566 и 585.

Има најбесних тренутака, кад не можемо ништа боље учинити, већ подићи своје главе и погледати на небо. Превео *Милан Поповић* Стр. 613. 630.

Учење св. апостола Павла и Јакова о оправдању. По Бартману *Сава Петковић.* Стр. 662, 677, 693. 711. 725. 741. 757. 773. 789.

О наклоности к сумњи у своје ближње. Превео *Милан Поповић.* Стр. 778 и 795.

Хришћански пост са медицинског гледишта. Превео. *Н. Р.* Стр. 823.

Чланци.

Посланичка конференција у Загребу. *Уредник.* Стр. 90

Шта ји са сабором? *Уредник* Стр. 141.

Слава патријарху Георгију Бранковићу. *Уредник.* Стр. 269.

У добар час! *Јов. Вучковић.* Стр. 272.

Народно-црквени устав. *Чика-Стева Васин Поповић.* Стр. 276.

На завршетку трогодишњице Петровданског сабора. *Уредник.* Стр. 435.

Сазив сабора. *Уредник.* Стр. 629.

Молимо да се и наша чује. М. Н. Стр. 683.

Разни саставци.

Прослава четрдесетогодишњице протојакона Филипа Радичевића. Стр. 10.

У спомен блаженопокојеног епископа Далматинско-Истријског Стевана Книежевића. Стр. 28.

Прослава дана Св. Саве у Српском Сиону. Стр. 43.

Из Угарске Делегације. Стр. 44 и 60.

Српско-румунске деобне парнице *Др. Светозар Димитријевић.* Стр. 58, 74. и 119.

Мисли о проповедништву. Стр. 87.

Уређење интерконфесионалних одношаја у Тројединци. Стр. 88.

Расправа о српским петицијама. Стр. 105 121. 142. и 160.

На Сретеније Господње. 1861. г. К. П. Побѣдоносцевъ. Превео проф. богословије *Душан Јакшић*. Стр. 116.

20. Јунија 1857. г. К. П. Побѣдоносцевъ. Превео проф. богословије *Душан Јакшић*. Стр. 141.

Седамдесетогодишњица Њ. Св. патријарха Георгија Бранковића. *Уредник*. Стр. 169.

О посту на основу вере и науке. С руског. С. Закључак у предмету оснивања „Архидијецезалнога правосл. срп. свештеничкога конвикта у Ср. Карловцима". Стр. 185.

Правила истога конвикта. Стр. 186.

Јеванђеље на светло Васкресење Христово. Прерадио *Дим. Витковић*. Стр. 337.

Православно морално учење и неколико приговора против њега. Сава Теодоровић. Стр. 242, 259. 326. 341 и 357.

Њ. Св. Георгије Бранковић. Стр. 266.

Прослава 70-годишњице живота и 10-годишњице патријарховања Њ. Св. патријарха Георгија Бранковића. Стр. 289.

Споменица стављена у темељац камен дому за прав. срп. богосл. семениште у Карловцима. Стр. 201.

Апостол на светло Васкресење Христово. Прерадио *Дим. Витковић*. Стр. 305.

Пет минута. Превео *Рад. Грујић*. Стр. 309.

Очински дом и блудни син. Н. Петровъ. Превео *Н. Ѣ. Н.* Стр. 319.

Посланица Патријарха Источно-Католичке Цркве о православној вјери. С руског *Ст. Русић*. Стр. 333. 349. 365 и 381.

Дочек Њ. В. епископа Бачког Митрофана Шевића у Жабљу и Шајкашкој. — *ћ*. Стр. 340.

Срби сликари. *Лазар Богдановић*. Стр. 473. 508. 553. 566. 671 и 847.

Црква Св. Василија Острошког и њено освећење у Никшићу. Стр. 603 и 617.

Константин Пантелић српски сликар. *Светозар Марковић*. Стр. 621.

О тајни причешћа и о свршавању литургије. Превео *Григорије А. Николић*. Стр. 643. 664. 679. 695. 730. 747. 762. 779. 797. 808.

Седамдесетогодишњица Стевана Лазића. — *ћ*. Стр. 651.

Позив Матице Српске. Стр. 652.

Врховна осуда кр. стола седморице у Загребу. Стр. 654.

Педесетогодишњица Јована Леонтијевића Јанишева. Проф. богословије *Душан Јакшић*. Стр. 667.

Један разговор са Њ. Св. патријархом срп. Георгијем Бранковићем. *Р.* Стр. 681.

Извештај епархијских власти Пакрачких. Стр. 698. 717. 736. 749. 765. 781. 810 и 829.

Епархијска скупштина Пакрачка. Стр. 713 и 732.

Интерконфесионални закон. Стр. 812 и 826.

Њ. В. Митрополит Евгеније Летница. Стр. 822.

У очи Божића, *Сава Петковић*. Стр. 840.

Нешто о хришћанској цркви. Превео *Максим Гершин*. Стр. 844.

Неколико речи о руској цркви и свештенству. Превео *Рад. М. Грујић*. Стр. 845.

Песме.

Химна Њ. Св. патријарха Георгија Бранковића. *Владан Максимовић*. Стр. 265.

У славу Њ. Св. патријарха српског Георгија Бранковића. *Јован Симеоновић Чокић*. Стр. 269.

У славу Њ. Св. патријарха српског Георгија Бранковића. *Сергије Попић*. Стр. 275.

Читула.

Јереј Павле Симеоновић Стр. 77.

Јереј Радивој Радуловић. Стр. 93.

Архим. Нићифор Дучић. 149.

Јереј Алекс. Ђурчић. Стр. 151.

Јереј Адам Дрвадарски Стр. 184.

Јереј Јован Бућацић. Стр. 229.

Јереј Јорђе Алагић. Стр. 230.

Умировљени Епископ Темишварски *Антоније Нако*. Стр. 256.

Јереј Јован Јовановић. Стр. 214.

Протојереј Димјан Јеврић. Стр. 346.

Јереј Никола Јакшић. Стр. 363.

Јереј Михајило Грубач. Стр. 394.

Протопоп Јован Сундечић. Стр. 457.

Др, Илија Огњановић. Стр. 542.

Протопамесник Леонтије Петровић. Стр. 560.

Васа Јовановић-Чича. Стр. 623.

Јереј Живојин Милић. Стр. 704.

Јереј Вељко Белеслијин. Стр. 722.

Јереј Данило Кнежевић. Стр. 722.

Јереј Тома Оклобџија. Стр. 723.

Јереј Георгије (Ђура) Поповић. Стр. 753.

Владан Арсенијевић. Стр. 767.

Јереј Дане Будисављевић. Стр. 783.

Њ. В. Митрополит Дионисије. Стр. 826.

Јереј Лазар Киријак. Стр. 849.

Књижевни прикази и оцене

Историја раздвојења црквеј въ IX. X. и XI. вѣкахъ. А. П. Лебедева. *Душан Јакшић* проф. богословије. Стр. 181.

Критика на спис др. Емилијана Радића „Начело прав. црквеног јединства". Проф. богословије *Душан Јакшић*. Стр. 226.

Всеподданѣйшій отчетъ обер-прокурора свјатѣйшаго Синода К. Побѣдоносцева #.

Sendschreiben des Emilian Radich. *Душан Јакшић*. Стр. 328.

Одбрана православља супрот јереси, неприсебности и незнању, од Емилијана Радића. — Проф. богословије *Душан Јакшић*. Стр. 391.

Великій Сборникъ итд. = Стр. 605.

Православная богословская энциклопедія. Изданіе подъ редакціей проф. А. П. Лопухина. *Д. Јакшић*. Стр. 814.

Дописи.

Ириг. Стр. 421. Из Бачке дијецезе. Стр. 539. Ада. Стр. 592. Сомбор. Стр. 638. Српске Моравице. Стр. 700.

Белешке.

Бр. 1. На дан Рождества Христова. Његова Светост. Епарх. Ш. Одбор Бачке.

Бр. 2. Његова Светост. На дан Св. Богојављења. Седнице Епарх. власти Пакрачке епархије. Свечана седница Књиж. Одељења Матице Српске. Прилог св. саборној цркви у Н. Саду. Правосл. Нова Година у Будимпешти. Нови лечник.

Бр. 3. Вишеосв. г. г. епископи. Седнице Архид. епарх. власти. Нова задужбина Св. патријарха Георгија Бранковића. — У Босни и Херцеговини. — У Србији. — У Русији.

Бр. 4. Архид. Адм. Одбор. — У Угарској. — У Хрватској и Славонији. —

Бр. 5. Архид. Адм. Одбор. Епарх скупштина Вршачке епархије. Потпоре и награде ученицима Карловачке Гимназије. — У Србији. — У Русији. — Разне белешке.

Бр. 6. Школ. Савет. Архид. епарх. власти. Румунски митрополит. За председника сабора. Црква Грачаница. Са Богословље у Београду. Са Загребачке конференције. 40-годишњица. Саблазан.

Бр. 8. МЦСавет. Архид. конзисторија. Админ. Одбор Бачки. Градња срп. прав. цркве у Крижевцима. — У Босни и Херцеговини. — У Србији. — У Маћедонији. — Разне белешке.

Бр. 9. Саб. Одбор. Духовник кр. зем. казнионе у Лепоглави. Тестаменат † Ђорђа Ф. Недељковића. Књиж. Одбор Матице Српске.

Бр. 10. Школ. Савет. Скинут са манаст. управе.

Бр. 11. Свештенички Конвикат. МЦСавет. Школ. Савет. Освећење храма у Бешки. Парастос.

Бр. 12. Рођен дан Њ. Светости. Вишеосв. г. епископ. Мирон. Школ Савет. — У Црној Гори. —

Бр. 14. Нов дар Њ. Светости и српских манастира народу српском. Прослава. Архиј. служба. Опрема Новосадске Гимназије. — У Русији. — У Антиохији. — Разне белешке.

Бр. 15. Програм прославе. На Цветн. Епарх. Адм. Одбор Бачки. Предаја у Православље. Румуни изгубили парохију. — У Босни и Херцеговини. — Разне белешке.

Бр. 16. На дан Светлог Васкресенија. На Велики Петак † Епископ Антоније Нако. 25-годишњица пчелара Ј. Живановића. — У Србији. — Разне белешке. —

Бр. 17. Вишеосв. Епископи. Књиж. Одбор Матице Српске. — У Русији. — Разне белешке.

Бр. 19. Њ. Светост. Епарх. конзисторија Бачка. Одликовања. Стање Панчевачке срп. црквн. општине. — У Србији. У Русији. —

Бр. 20. Епарх. конзисторија Бачка. Нова црква у Бакову. — У Србији.

Бр. 21. Гозба код Његове Светости. Епарх. Админ. Одбор Бачки. Избор проте у Кикинди. Слава манастира у Беочину. — У Србији.

Бр. 22. Радња архид. епарх. власти. Разне белешке.

Бр. 23. Радња архид. епарх. власти. — У Босни и Херцеговини. Разне белешке.

Бр. 24. Епар. конзисторија Бачка. Стечајни испит. Из Г. Карловачке Дијецезе. Акт. шпетета. — У Србији. У Далмацији.

Бр. 25. Благодарење. Слава у ман. Раваници. На испиту зрелости. У Богословији Карловачкој. Са Карловачке Гимназије. Са Новосадске Гимназије. За намену саборног реда. — Разне белешке.

Бр. 26. Испит зрелости. — У Србији. У Русији. Разне белешке.

Бр. 27. Венчање Надвојводе Франје Фердинанда. Саборски Одбор. Књижевни и Управни Одбор Матице Српске. Виша Девојачка Школа у Н. Саду. Представка ради сабора. — У Босни и Херцеговини. Разне белешке.

Бр. 28. Админ. Одбор Бачки. Избор пароха. Срп. Учитељска мушка и женска школа у Сомбору. Да забележимо. — У Босни и Херцеговини. У Далмацији. У Србији. Разне белешке.

Бр. 29. Епарх. Школ. Одбор Будимски. Зидање семинара у Карловцима. Разне белешае.

Бр. 30. Добротвор интерната срп. учит. школе Сомборске. Зграда срп. вел. гимназије у Н. Саду. За намену саб. изборног реда. — У Србији. Разне белешке

Бр. 31. Никшићска црква. Неправославна пропаганда у св. земљи.

Бр. 32. Рођен Дан Њ. Величанства. Школски Савет Стечајни испит. Припомоћ из зем. прихода за г. 1900. — У Босни и Херцеговини. Разне белешке.

Бр. 33. У спомен 70-годишњице Њ. Величанства. Срп. женска учит. школа у Г. Карловцу. Избор професора. Избор пароха. Избор учитеља. За намену саб. изборног реда. — У Србији. Разне белешке.

Бр. 34. „Србобранове" памишљотине. Скупштина срп. пчеларске задруге у Руми. Разне белешке.

Бр. 35. Патријарашки дар Њ. Светости. Шк. Савет. Признање Св. Духа. Састанак после 25. година. Изјава вишеосв. г. епископа Лукијана. „Србобранове" памишљотине. Признање потрешке и примерно кајање. Назарени. Књиж. Одељење Матице Српске. Разне белешке.

Бр. 36. Парастос блаженопокојеној царици и краљици Јелисавети. Шк. Савет. Из Епархије Вршачке. Матица Српска. Богословско књиж. друштво „Слога". — У Србији. — Разне белешке.

Бр. 37. Канонича визитација. Скупштина Епархије Пакрачке. Епарх. Шк. Одбор Будимски. Епарх. Админ. Одбор Бачки. Избор пароха. Племенити дар. — У Србији. — У Русији. Разне белешке.

Бр. 38. Епарх. Шк. Одбор Бачки. Патронат Срп. Вел. Гимназије у Новом Саду. Правосл. Срп. Богословско Училиште у Ср. Карловци. Избор пароха. Нова зграда Срп. Вел. Гимназије Новосадске. Књижевно Одељење Матице Српске. Нова зграда Загребачке срп. автономне школе. — Разне белешке.

Бр. 39. Превишњи имен дан. Саборски Одбор. Радња Архидј. епархијских власти. Избор пароха.

Бр. 40. Саборски Одбор. Епарх. Конзисторија Пакрачка. Епар. скупштина Пакрачка. Освећење Новосадске Гимназије. Српска Учитељ. Школа у

Сомбору. Стечајни испит. Коло младих Срба у Будимпешти. — У Русији. — Разне белешке.

Бр. 41. Нови протопрезвитер Темишварски. Избор пароха. Јереј Душан Чудић. Добротвор српске школе. Зорник, типик и речник. Књижевни Одбор Матице Српске. — У Србији.

Бр. 42. Освећење храма. Радња Будимских епархијских власти. Дневни ред епарх. скупштине Пакрачке. Чланови епархијске скупштине Пакрачке. Избор пароха. Православни Срби ученици у епархији Пакрачкој. Не сведочи лажно на другога. Јоца Богдановић. — У Србији. — Разне белешке. —

Бр. 43. Његова Светост. Радња Будимских епархијских власти. Радња архид. епарх. власти. Срп. женска учит. школа у Гор. Карловцу. — У Србији. — Разне белешке.

Бр. 44. Крсно име Њ. Св. патријарха Георгија. Радња епарх. власти Епархије Бачке. Оскудица на свештенству у Пакрачкој и Г. Карловачкој Епархији. — У Србији.

Бр. 45. МЦСавет. Градња Семинара. Књиж. и управни Одбор Матице Српске. Заједничка им седница. Професорски јубилеји.

Бр. 46. Помен блаженоуп. царици и краљици Јелисавети. МЦСавет. Радосна појава. — У Црној Гори.

Бр. 47. Вприеосв. г. епископ Лукијан Архидј. конзисторија. — У Србији. — У Русији. — Разне белешке.

Бр. 48. Избор пароха. Градња Нар. Дома. Књиж. и управни Одбор Матице Српске. — У Босни и Херцеговини. — У Србији. — Разне белешке.

Бр. 49. Њ. В. г. епископ Мирон. Поклон. Катихетски испит. Прелаз у Православље. Дар. срп. школи. Др. Ем. пл. Радић. — У Србији. — Разне белешке.

Бр. 50. Радња епарх. власти Будим. епархије. Епарх. Одбор Бачки. — У Босни и Херцеговини. — У Србији. — У Старој Србији. —

Бр. 51. Обновљење св. храма у Плашком. За духовника у Лепоглави. — У Србији. — У Црној Гори. — Разне белешке.

Бр. 52. Именовања. Прелази у Св. Православље. — У Босни и Херцеговини. — У Србији. — У Старој Србији. — У Русији. — Разне белешке.

Из пастирске праксе.

Одговор брату свештенику Н. С. *Светозар Грубач.* Стр. 195. и 212.

Одговор на питање: Да ли човек и жена могу да кумују једној истој породици. *Светозар Грубач.* Стр. 357.

Најава.

Стр. 565. 752. 543. 642.

„Сетимо се фонда Св. Саве."

Стр. 14. 29. 110, 705.

Књижевне Вести.

Стр. 14. 29. 79. 94. 110. 111. 133. 167. 215. 246. 264. 363. 408. 440. 510. 544. 560. 578. 609. 625. 673. 705. 723. 738. 769. 785. 801, 817. 832. 850.

Јавне Захвале.

Стр. 111. 151. 200. 246. 346. 378. 394. 440 673. 753. 769. 833. 850.

Искај добровољних прилога.

Стр. 376. 510. 543.

Званични исправци.

Стр. 394.